John Adams
Library,

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF Nº
ADAMS
160.9

John Adams

London Nov.r 1783.

Conſtitit 2 Florenoſ...

CAII SVETONII TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS LIBRI VIII.

EIVSDEM

DE ILLVSTRIBVS GRAMMATICIS ET DE CLARIS RHETORIBVS.

ISAACVS CASAVBONVS *ex fide vetuſtiſſimorum librorum recenſuit: & libros adiecit* ANIMADVERSIONVM.

Editio altera ab auctore emendata & locis quamplurimis aucta.

Apud SAMVELEM CRISPINVM.

M. DC.XI.

ADAMS 160.9

VIRO AMPLISSIMO

PHILIPPO CANAIO

FRAXINETI ET MONTICVLI DOMINO, SANCTIORIS CONSISTORII REGII CONSILIARIO, GERMANIAE EXLEGATO, & in ſupremo Narbonenſis Galliæ Senatu Præſidi,

ISAACVS CASAVBONVS S.

TRIENNIVM fermè eſt, Præſes ampliſſime, cùm Suetonii Tranquilli librum ſecundum in hac ſchola publicè explicui. in quo negotio vt ea fide verſarer, quam & muneris mei ratio poſtulabat, & alacritas honeſtiſſimorum adoleſcentium, qui mihi aſſiduam operam nauabant; occaſionem nactus ſum inquirendi in omneis hiſtoriæ Romanæ partes, paullo quam feciſſem antè, diligentius. Eſt enim liber ille, quod te minimè latet, vir doctiſſime, ita ſcriptus, vt fruſtra ſit aliquis ſperaturus, ſe eum vel explicare aliis, vel intelligere ſatis poſſe, quin omnia omnium veterum ſcrinia excuſſerit, in quibus aliquid lateat, aut ad publicum eius Rei-

publicæ ſtatum, aut ad priuatam ſingulorum vitam & mores pertinens. Quod quum à nobis non ſegniter ſit tentatum: eius laboris hunc fructum referre viſi ſumus, vt plurima, quà in Tranquillo, quà in aliis generis eiuſdem ſcriptoribus, necdum cuiquam occupata obſeruaremus. Itaque non deſtiterunt ex eo agere mecum amici quidam, vt ea colligerem ac publicarem. Quibus tamen vt cederem, non antè inducere in animum potui, quàm extitiſti mihi etiam tu, quando in Germaniam tuo accitu veni, eorum edendi auctor & ſuaſor. Expugnauit propoſitum meum auctoritas tua, vir maxime: quæ merito ſuo tanta apud me eſt, quanta non temere alîus cuiuſquam. Cepi igitur ab eo tempore, præſtantiſſimi huius auctoris edendi conſilium: quod ſæpe tamen poſtea, deſtitutus antiquis exemplaribus, præſidio ad eam rem neceſſario, abieci. Enimuero præter omnem ſpem experti ſumus quod ille ait, --πείρῃ θεῷ πάντα τελεῖται. Nam vnde nunquam exiſtimaram, affulſit noſtro huic incepto lux: de quo cùm ad præſtantem omni laude virum, Iac. AVguſtum Thuanum, ſuper cætera decora noſtrarum quoque literarum amore & cognitione iuxta magnum, ſcripſiſſem, impetrauit is mihi ab humaniſſimo doctiſſimóque Petro Pithœo auxilium libri manuſcripti: qui nobis quanto vſui fuerit, αὐτὸ δείξει. Adfuerunt mox, & alia, tam expetita ſemper, quàm inſperata diu adminicula: quorum ſuo loco facta à nobis ſingulatim mentio eſt. Omnium tamen maximum, ne quid diſſimulem, fuit, quod ipſi nobis, oleo & opera noſtra parauimus. Dum enim ſingula Suetonii cum iis contendimus, quæ apud

pud cæteros ſuper iiſdem rebus inueniuntur ſcripta, multis, niſi fallimur, locis, lucem fecimus, quam priores interpretes non fecerant. Atque hoc non eò dico, vt doctiſſimorum hominum laudibus obtrectem: quorum præſtiterunt alij, quantum tempora permiſerunt: alij, quantum per diuerſa ſtudia & occupationes ipſis licebat: omnes quantum potuerunt: quo maius aliquid velle exigere, pars iniuſtitiæ. non vidiſſe eos omnia, haud ipſorum culpa, ſed fatum & lex humanæ naturæ eſt. Quare neque illi ſua laude fraudandi, neque nobis, aut iis qui nos porrò ſequentur, aditus ad eandem palmam debuit eſſe præcluſus. *Laus eſt publica*, inquit ille. Atqui fuerunt, qui rem me facturum dicerent Læuino Torrentio viro clariſſimo parum gratam, quòd in eius meſſem, vt aiebant, falcem iniicerem. Ego verò falli eos perſuaſum habeo: & neque genium noſtrorum ſcriptorum, neque mores tanti viri noſſe: quem ex iis quæ adhuc edidit nouimus, non minus candidi pectoris, quàm doctum & eruditum. Equidem non tam huius iudicium reformido, quàm aliorum quorundam ieiunas expecto querellas, quòd toties velut è via in diuerticulum, ad opem ferendam aliis ſcriptoribus, Græcis maximè, exceſſerim. Quos tamen ſcire volumus, ſi ſtudio animaduerſionũ hoc genus quæſita nobis eſſet copia, potuiſſe nos facilè vel alterum tãtum obſeruationum, aut eo amplius adiicere: atque adeo nihil propius factũ, quàm vt & illa adderentur. Nam cur oblatam bene merendi de literis occaſionem non ambabus arripere? tempus tantum & otium defuerunt: pleraque enim horum, etſi adnotata pridem in liturariis meis, caſu tamen

quodam ſcripta raptim, breuiſſimo tempore, prælis vrgentibus fuerunt. Sed nimirum animos tu faciebas nobis Præſes ampliſſime. Tuis auſpiciis inchoatum, tuis conſummatum hoc quicquid eſt, qualecunque. Vt militem animat in prælia Regis magni præſentia, redditque αὐτὸν αὐτοῦ κρείττω: ita me ſuauiſſima tui recordatio alacrem, & ſemper recentem. Sperabam quidem tuorum in me maximorum meritorum, & meæ ſummæ in te obſeruantiæ Polybium potius fore apud omnes interpretem: ſed cùm nimis ſpiſsè variis de cauſſis, quæ non erant τῶν ἐπ' ἐμοὶ, procederet id operis: memor eſſe ἄνθρωπον σκιᾶς ὄναρ, & bullam; non potui diutius debere tibi hanc grati animi mei teſtationem. quæ vt in plurimorum manus veniret, meæ intererat pietatis: id verò à ſcriptore Græco, in hoc ſtudiorum tanto frigore & quaſi ſenecta, expectare non poteram. Paucos enim habes, vir doctiſſime, tui ſimiles: qui Græcum ſermonem ita amas, vt nemo magis: ita calles, & quoties lubet vſurpas, vt vix pauci. Dico audenter, neque vereor ne ludibrium propterea cuiquam debiturus ſim. habeo enim iudicij huius mei obſidem, volumen epiſtolarum tuarum, Deus bone, qua elegãtia ſcriptarum! quanta eruditionis copia refertarum! Sanè qui diſciplinam iuris, qui myſteria philoſophiæ Ariſtoteleæ mirabili ſollertia ſcrutetur; eum non linguæ tantùm, ſed literarum quoque Græcarum omnium peritiſſimum eſſe, neceſſum omnino eſt. Tua quanta ſit in vtroque genere præſtantia, & ſciunt omnes eruditi, qui te norunt: & teſtantur doctiſſima ſcripta, quibus æternitati nomen tuum commendaſti. Nolo verecundiam oris tui commemoratione cæterarum laudum tuarum onerare: de

re: de

re:de quibus ſi dicere aggrediar,

τί πρῶτον, τί δ᾽ ἔπειτα, τί δ᾽ ὑστάτιον καταλέξω;

nam opes quidem auitas, & honores quos ſub duobus maximis regibus obiiſti ſummos, facilè prætermitto: tua enim propriè illa non ſunt. Tuæ ſunt illæ eximiæ animi dotes, quibus excellis: pietas, prudentia, fortitudo, cuius & in publicis ſæpe, & in priuatis periculis nõnunquam, ſpecimen dediſti: tua eſt illa animi altitudo, quæ in vtraque fortuna te ſemper eundem præſtitit. Iſta ſunt verè tua, verè bona, verè diuina: ſunt enim à Deo, qui hanc, vt dicam cum Alexandrino Clemente, ἐνέσταξέ σοι ἀπόῤῥοιαν θεϊκήν. His vt fruaris quàm diutiſſimè, vtaríſque ad publicam patriæ ſalutem, Muſarum patrocinium, tuum tuorúmque decus, ſupplex Deum Opt. Max. etiam & etiam veneror. Vale Præſes ampliſſime, & me, vſu & mancupio tuum, ama,

O & præſidium, & dulce decus meum.

E muſio meo a.d. VII. Eidus Auguſti CIↃIↃXCV.

IN SVETONIVM TRANQVILLVM AB ISAACO CASAVBONO EDITVM.

IMperij procerum Tranquilli condita libris
Geſta vetuſtatis obſoluere ſitu.
Cæſaribus patriam dederat noménque genúſque
Tranquillus: lucem reddidit Iſacius.
Tradere res geſtas æuo, non vltima laus eſt:
Cæſaribus lucem reddere, Cæſareum eſt.

Ioſephus Scaliger Iul. Cæſ. F.

IAC. LECTIVS ISAACO CASAVBONO SVO

Ἐγκώμιον.

VT rerum malè certa fides! mortalia corda
Vt ludit error multiplex!
Quantum æui aſcitis ſpoliis, quantum arte magiſtrâ,
Aut vi licebat ingenî,
Credidimus Graiæ & Latiæ monumenta Mineruæ
Adepta priſtinum decus.
Sed neque fas paucis, melior quibus aura refulſit,
Suam inuidêre lauream.
At magis atque magis, quàm nox feralibus vmbris
Merſam teneret Palladem,
Quàm ſtudiis damnoſa lues inſederat, eheu

Quàm cæca patrum pectora,
Per te, noſter Amor, per te, miſtóque pudore
Miſtóque conſtat gaudio:
Auia dum Aonidum penetras loca, ſcilicet vllo
Calcata non priùs pede:
Dum quæ multa manus aut præteriêre medentum,
Aut ſprêre, ſanas vulnera.
Iam Caci domus atra, abiuratæque rapinæ
Ruptis patent repagulis.
Iam quod Apollineos releuet, nil reſtat, alumnos
Otî inſcientis crimine.
Impleſti ſic luce artes, ſic templa verendæ
Antiquitatis intima,
Vt reſeraſſe nouis videare laboribus ipſum
Titana tu, plures iubar.
Hoc ille immenſum ſpatiis qui diuidit orbem,
Hoc oris ille cœlitis,
Hoc alius cui cura duces memorare vetuſtos,
Hoc alius & cui ſophos,
Hoc docuêre alij. TRANQVILLVS *ſed mihi teſtis*
Sit inſtar vnius omnium:
TRANQVILLVS, *varijs quem tempeſtatibus actum,*
Multóque tabentem ſale,
Tu potior, medijs verè & tranquillus in vndis,
Sæuas per armorum vices,
En tandem optato tranquillum in littore tecum
Portúſque ſiſtis Gloriæ.
Nos vtrique pium reduci ſacramus honorem:
Nos vota Glauco ſoluimus.

AD CLARISS. VIRVM ISAACVM CASAVBONVM SVAS IN SVETONIVM OBSERuationes eruditiſſimas publicantem.

SEV creſcit aruis fertilioribus
Præclara frugum copia, quæ labor
Solertis auſterus ſubegit,
Agricolæ vigilánſque cura:
Sic, ſic iuuentæ quum docilis rudes
Finguntur anni cultibus optimis,
O quàm beatas poſt futuris
Temporibus feret illa meſſes.
Hæc eſſe cunctis vera CASAVBONE
Teſtaris: olim cui vegetum pij

Doctrina

Doctrina formauit PARENTIS
Ingenium meliore ductu.
Is namque flammas indolis vt tuæ
Vidit micantes, vímque animo inſitam
Infantis acrem, mox per altos
Aonidum comes ipſe ſaltus
Egit fidelis: ſaxáque Theſſali
Prærupta Pindi, nil pauido, impiger
Monſtrauit, immanéſque cautes,
Atque nigras Heliconis vmbras,
Arcéſque caſtæ Palladis, & nouem
Dicata Phœbi templa ſororibus:
Summíſque Parnaſsi nitentes
Verticibus Charitum chorêas.
Hîc puriores hoc licuit duce
Hauſtus amatis carpere fontibus,
Quos vngulâ fodit volucri
Victor equus triplicis Chimæræ.
Hîc fronde Lauri tempora cingere
Opacioris Muſa fauens tibi
Conceſsit, ingentíque carmen
Perpetuum recitare plectro.
Hîc promptiori mente capeſſere
Quas Roma victrix, quas Latium potens,
Vulgauit artes: quæque faſtos
Per memores celebranda geſsit.
Et quicquid æuo Græcia doctior
Scripſit priori: Socraticâ & domo,
Scholiſque prognatæ Sophorum
Multiplices docuêre ſectæ.
Hinc ſcis Lycei dogmata, ciuibus
Scis quæ recenſet porticus Atticis,
Platóque, cui Diuûm dederunt
Ore loqui faciles Camœnæ.
Scis quàm cothurnis pulpita grandibus
Feſtiua preſsit Cecropius ſenex:
Et quicquid auctores vetuſtis
Hiſtorijs retulere clari.
Scis vt ſonoro carminis alite
Cantarit ardens ignibus Ilium
Graijs Homerus, feruidóſque
AEacidæ ſtomachantis æſtus.
Et quo celebrat pectine Pindarus
Palmis decoros egregiis duces:
Orphéuſve cantu quo fluentes
Siſtit aquas, retinétque pronas
Aures ferarum: pérque iuga Iſmari

Pulſans eburnam mellifluus lyram
Quôcunque ſe cogit reuulſa
Saxa ſequi, tacitáſque ſyluas.
Nec te ſalebræ, nubila nec bonis
Aſperſa libris, nec ſciolæ manus
Plagoſa plebis, nec vetuſtas
Arcet edax monimenta noſſe
Prudentiorum nobilibus virûm
Seruata chartis: ſenſáque pluribus
Ignota, quos mollis fatigat
Deſidies, madidíque ſomni:
Quos fœda turpis luxuries gulæ,
Quos turbulenti cæcus amor lucri,
Riſúſve laſciui & procaces
Cyprigenæ petulantis aſtus.
Quid? damna ſanas, quæ carie, & ſitu
Squallente ſcriptis ſunt melioribus
Illata: liuénteſque plagas
Non ſolita medicaris arte.
Illíſque lucem reddis & hiſpidas
Reples lacunas, duráque pumice
Polis, & amiſſos colores
Reſtituis, veteréſque formas.
Eſt Strabo teſtis, cui modò certior
Metitur orbem circinus vndique,
Et ille qui fontes Sophiæ
Graiugenæ, variáſque vitas,
Et dicta tradit pulcra Laertius:
Et teſtis ipſe eſt, qui ſiluit diu
Preſſus tenebris, nunc renidens
Cernere amat Polyænus auras.
Hoc turba vatum, queis ope nunc tuâ
Suus recurrit ſplendor, & aureus
Monſtrat Characterum libellus:
Quique ſtylo breuiore narrat
Primorum auitas Cæſarum origines,
Et laude dignos tollit ad ætherem
Tranquillus, infaméſque verax
Intrepido notat ore ſcriptor.
Qui nunc decoro quòd caput exerit
Fulgore comptum, muneris eſt tui.
Nam plurium quamuis peritus
Sæpe labor releuare mendis
Tentarit illum: Muſa tamen tibi
Maiora nectens præmia gloriæ
Te iuſsit illuſtrare tandem
Quæ proauûm latuêre ſæclo.

Nec

Nec illa fixit laudibus hîc tuis
Metas: nitorem ſed niueum inclytis
Te ferre libris, & mouere
Quæ ſuperant tenebroſa mandat.

I. Iacomotus Barrenſis.

EIDEM.

AEneadæ gaudete, Redit Suetonius alter,
Iam nil Cæſaribus penna quod addat habet.
Accinit gelido manes Tranquille ſepulcro,
Credo, nouus Latiæ conditor hiſtoriæ:
Sic mentem, ſic verba capit ſenſúmque ſepulti.
Scriptori Cæſar præmia redde tuo:
Vnde triumphantum decerpta eſt laurea, cingat
Arbore ab hac ipſa laurea dempta comas.

Paulus Stephanus.

TOBIÆ SCVLTETI, GERMANI, P.L.

MELOS IN LABORES CRITICOS CL. V. ISAACI CASAVBONI.

QVEM tu virorum Calliope ſemel
Naſcentem amico lumine videris:
Illum nec obſcure latere
Fama ſitu, nec humi iacere
Permittet acris viuida vis Geni,
Sed per labores innumerabiles
Clarabit, Eoo à cubili
Solis, ad Heſperios receſſus.
Teſtis mearum, docte CASAVBONE,
Sententiarum, quem, ſimul hiſpidâ
Obdurit olim molliores
Veſte genas melior iuuentas,
Feracioris mox calor ingenI
Hoſtíſque pigræ ſtrenua inertiæ
Sic excitauerunt, vt vnus
Verteris in te oculos virorum,
Quos rore Phœbus Caſtaliæ lauat,
Quacunque terras Sol habitabiles
Illuſtrat. ô cælo ſecundo
Orte, tuos vt ego labores

Obliuiones carpere torpidas
Sinam, tacendos carminibus meis?
O quæ ſororum ſubminiſtrat
Verba mihi, ſocianda chordis?
Nam quanquam amicæ plena modeſtiæ
Tu corda geſtes, téque adeò putes
Cunctis minorem: faſtuoſæ
Nil auidus cupienſue laudis:
Tamen coactis Cynthia nubibus
Vt exit vltro: nec cineres diu
Ignem tenent ſuppoſitum, in auras
Quin ruat ille micante flamma.
Sic, diligenter diſſimules licet,
Te fœta produnt ingenij tui
Dona, omnibus queis de metallo
Nobiliore dedit Prometheus
Cluere fictis: inueniunt ſibi
Per ſe ipſa præcones memorabiles:
Nondum omnis hac ætate candor
Inuidiæ nigricante ſucco
Infectus exſtat. Vidi ego, quo patris
Illuſtris, Illuſtris ſoboles decus
Princépſque verè litterarum
SCALIGER *eulogio beârit*
Téque & labores, ſponte lubens, tuos:
Et vt catorum iudicium virûm
Non exſtet, aut exſtare poſſit:
Id monumenta loquuntur ipſa.
Namque ecce, (mirum iure ſit omnibus!)
Vitæ tibi vix ſeptima Olympias,
Annos vigorem nondum adeptos
Dinumerat iuuenantis æui:
Et iam per orbem plena ſenilium
Curarum eunt inuenta tui ingenI.
Priſcûm tibi vitas Sophorum
Rurſum alia nece liberatas
LAERTIVS *debet tibi plurimis*
Cum gratijs: debet tibi BELLICAS
Fruſtrationes, in hoſtilem
Militibus licitas cateruam
A te reductus primitus in manus
Virûm eruditorum POLYAENIVS:
Et quo canam verſu STRABONEM,
Et decus & ſpeculum vniuerſi?
Olim ille terras non oculis ſtrabis
Luſtrabat, orbis ſedulus arbiter,
Sed hunc ſtrabum ferméque cæcum
Barbaries venientis æui

Sic reddidit, ſubſiſtere dux viæ
Vt cogeretur prorſus, ob inuios
Calles viarum ignarus ipſe
In tenebris malè palpitabat:
Nec progredi fas abſque periculo,
Sentes, ſalebræque innumerabiles,
Anfractuum ambages, lacunæ,
Exitium minitant apertum.
*D*VCI *ergò priſco* DVX *nouus additur*
Noſter CASAVBON *: & medicus nouus,*
Collyrijs qui mox ſecundis
Lyncea reddidit è STRABONE.
Nunc reſtitutus, ſanus & integer
Orbem vniuerſum ritè perambulat,
Factus, CASAVBON, *præco laudum,*
Nil reticens meriti, tuarum.
Hinc nomen orbis non modò per plagas
Tuum vagatur, laudibus inclutum:
Peruenit ad Manes, vetuſtos
Elyſij Nemoris colonos.
Stat valle amœna Mercurialium
Agmen virorum, quos Latium tulit,
Quos edidit tellus Pelaſga,
Artibus egregios iuuandis:
Hi gratulantur iam ſibi mutuo,
Tot reſtitutos auxilijs tuis,
Vitæque dulci ipſique Honori.
Spes vbi parua tamen ſalutis.
Hos inter adſtant, luce frui quibus
Nondum dederunt in ſuperis locis
Parcæ inuidentes, & ſupinis
Auxilium manibus rogant te.
Atque hæc Pelaſgi : ſed Latij Patres
Palàm videntur calculo idem ſuo
Multùm probare: at pectore imo
Inuidiæ ſtimulis aguntur:
Mallent Athenis quod ſit, ad vnicam
Venire Romam; ſic neque poſt diem
Vitæ vltimum Liuor quieſcit;
Ponite ſed tamen hunc Latini:
Namque ecce: fauſtum quod ſit! ab inferis
In lucis oras pulcrior exiit
TRANQVILLVS, *vnus optimatum è*
Ciuibus Auſoniis, Ducéſque
Secum reduxit Præcipuos, quibus
Romana Res aut concidit, aut ſtetit,
Acceptum oportet vos feratis
Hocce Caſaubonio labori.

Nunc ergò gazas rurſus habebimus
Antiquitatum; nunc noua copia
Prodibit inuentorum acutè
Artificis ſtudio recentius;
TRANQVILLE, *curâ cuius habes nouam*
Tranquillitatem; iam pede libero,
Quocunque terrarum lubebit,
I, nihil obſtiterit pericli.
Vade, & iuuentæ commoda maxima
Afferto; Famam ſed medico tuo,
Quem gloriæ æternante curru
Quadriuium vehat hinc per orbem.
Sed heus memento FRAXINEI *domum*
Primùm ſalutes; qui cluet vnicus
Per Galliæ tumultuantis
Regna, virûm artificum PATRONVS.

DE

DE SVETONII GENERE, VIT
STVDIIS ET SCRIPTIS, VETERVM auctorum teſtimonia, item fragmenta quædam.

Lib. IIII. *in Caligula de ponte Caiano.*

AVVM meum narrantem puer audiebam, cauſſam operis ab interioribus aulicis proditam, quòd Thraſyllus mathematicus anxio de ſucceſſore Tiberio, & in verum nepotem proniori, affirmaſſet non magis Caium imperaturum, quàm per Baianum ſinum equis diſcurſurum. *Auus Suet.*

Lib. VII. *in Othone, de pugna Bebriacenſi.*

Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiædecimæ legionis tribunus anguſticlauius. Is mox referre crebrò ſolebat, &c. *membranæ veteres non Lenem ſed Lætum patrem noſtri appellant.* *Pater.*

Lib. VIII. *in Domitiano, de fiſco Iudaico.*

Interfuiſſe me adoleſcentulum memini, cùm à procuratore frequentiſſimo concilio inſpiceretur nonagenarius ſenex an circunſectus eſſet. *Adoleſcẽtia tẽpora.*

Lib. VI. *in Nerone extremo.*

Denique cùm poſt viginti annos adoleſcente me extitiſſet conditionis incertæ qui ſe Neronem eſſe iactaret: tam fauorabile nomen eius apud Parthos fuit, vt vehementer adiutus, & vix redditus ſit. *Apparet incidere natalem Suetonij in principia Veſpaſiani: non longè certè abeſſe.*

Suidas.

Σευητόνιος ὁ Τράγκυλος χρηματίσας, γραμματικὸς Ῥωμαῖος. *Vita genus.*

Plinius Bebio Hiſpano. Epiſtolarum lib. I.

Tranquillus contubernalis meus vult emere agellum, quem venditare amicus tuus dicitur. Rogo cures quanti æquum eſt, emat. Ita enim delectabit emiſſe: nam mala emptio ſemper ingrata eſt, eo maximè quod exprobrare ſtultitiam domino videtur. In hoc autem agello (ſi modò arriſerit pretium) Tranquilli mei ſtomachum multa ſollicitant, vicinitas vrbis, opportunitas viæ, mediocritas villæ, modus ruris, qui auocet magis quam diſtringat. Scholaſticis porro hominibus, vt hic eſt, ſufficit abundè tantum ſoli, vt releuare caput, reficere oculos, reptare per limitem, vnáque ſemita terras omnéſque viticulas ſuas noſſe, & numerare arbuſculas poſſint. Hæc tibi expoſui, quò magis ſcires quantum ille eſſet mihi, quantum ego tibi debiturus, ſi prædiolum iſtud quod commendatur his dotibus, tam ſalubriter emerit, vt pœnitentiæ locum non relinquat. Vale. *Studia Tranquilli.*

Ælius Spartianus in Adriani vita.

Suet. epiſtolarum magiſter ſub Adriano. Septitio Claro præfecto prætorij, & Suetonio Tranquillo epiſtolarum magiſtro, multíſque aliis, quòd apud Sabinam vxorem, iniuſſu eius, familiarius ſe tunc egerant, quàm reuerentia domus aulicæ poſtulabat, ſucceſſores dedit.

C. Plinius Tranquillo ſuo S. Epiſt. lib. III.

Tribunatus mil. Suet. Facis pro cætera reuerentia quam mihi præſtas, quòd tam ſolicitè petis vt tribunatum quem à Neratio Marcello, clariſſimo viro impetraui tibi, in Cæſennium Syluanum propinquum tuum transferam. Mihi autem, ſicut iucundiſſimum, ipſum te tribunum, ita non minus gratum, alium per te videre. neque enim eſſe congruens arbitror, quem augere honoribus cupias, huic pietatis titulos inuidere, qui ſunt omnibus honoribus pulchriores. Video etiam, cùm ſit egregium & mereri beneficia, & dare, vtramque te laudem ſimul aſſecuturum, ſi quod ipſe meruiſti aliis tribuas. Præterea intelligo mihi quoque gloriæ fore, ſi ex hoc tuo facto non fuerit ignotum amicos meos non gerere tantum tribunatus poſſe, verum etiam dare. quare ego verò honeſtiſſimæ voluntati tuæ pareo. neque enim adhuc nomen in numeros relatum eſt: ideóq; liberum eſt nobis Syluanum in locum tuum ſubdere: cui cupio tam gratum eſſe munus tuum quàm tibi meum eſt. Vale.

Plinius lib. X. Epiſtolarum, ad Traianum.

SuetoniumTranquillum, probiſſimum, honeſtiſſimum, eruditiſſimum virum, & mores eius ſecutus & ſtudia, iampridem, domine, in contubernium aſſumpſi: tantóque magis diligere cœpi, quanto hunc propius inſpexi. Huic ius trium liberorum neceſſarium faciunt duæ cauſſæ. Nam & iudicia amicorum promeretur, & parum felix matrimonium expertus eſt: impetrandúmque à tua bonitate per nos habet, quod illi fortunæ malignitas denegauit. *Ἀτεκνία Suet.* Scio domine, quantum beneficium petam, quod peto à te, cuius in omnibus deſideriis meis pleniſſimam indulgentiam experior. Potes enim colligere quantopere cupiam, quod non rogarem abſens, ſi mediocriter peterem.

Traianus Plinio S.

Quam parcè hæc beneficia tribuam vtique mi Secunde chariſſime, hæret tibi, cùm etiam in ſenatu affirmare ſoleam, nō exceſſiſſe me numerum quem apud ampliſſimum ordinem ſuffecturum mihi profeſſus ſum: tuo tamen deſiderio ſubſcripſi, & vt ſcias dediſſe me ius trium liberorum Suetonio Tranquillo ea conditione qua aſſueui, referri in commentarios meos iuſſi. *Ius trium liberorum.*

C. Plin. Tranquillo ſuo S. Epiſt. lib. I.

Religio Suet. Scribis te perterritum ſomnio, vereri ne quid aduerſi in actione patiaris: rogas vt dilationem petam, & pauculos dies. certè proximum excuſem difficile eſt, ſed experiar.

καὶ γάρ τ᾽ ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν.

Refert tamen, euentura ſoleas an contraria ſomniare. Mihi reputanti ſomnium meum, iſtud quod times tu egregiam actionem portendere videtur. Suſceperam cauſſam Iulij Paſtoris, quum mihi quieſcenti viſa eſt ſocrus mea aduoluta genibus, ne agerem obſecrare. Et eram acturus adoleſcentulus adhuc: eram in quadruplici iudicio: eram contra potentiſſimos ciuitatis, atque etiam Cæſaris amicos: quæ ſingula excutere mentem mihi poſt tam triſte ſomnium poterant. Egi tamen λογισάμενος illud,

Εἰς

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Nam mihi patria,& ſi quid charius patria,fides videbatur. Proſperè ceſſit: atque adeò illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit: proinde diſpice an tu quoque ſub hoc exemplo ſomnium iſtud in bonum vertas: aut ſi tutius putas,illud cautiſſimi cuiuſque præceptum, Quod dubitas ne feceris,id ipſum reſcribe. Ego aliquam ſtropham inueniam,agámque cauſam tuam,vt ipſam agere cùm tu voles,poſſis.Eſt enim ſanè alia ratio tua,alia mea fuit.nam iudicium centûmvirale differri nullomodo,iſtud ægrè quidem,ſed tamen poteſt. Vale.

*C.Plin.Tranquillo ſuo S. Epiſt.lib.*IX.

Explica æſtum meum.audio me malè legere duntaxat verſus:orationes enim commodius,ſed tanto minus verſus.Cogito ergo,recitaturus familiaribus amicis,experiri libertum meum.Hoc quoque familiare, quod elegi non bene,ſed melius ſcio lecturum:ſi tamen non fuerit perturbatus:eſt enim tam nouus lector,quàm ego poëta. Ipſe neſcio quid illo legente interim faciam. ſedeam defixus & mutus,& ſimilis otioſo?an (vt quidam) quæ pronuntiabit, murmure,oculis,manu perſequar? Sed puto me nō minus malè ſaltare quam legere.Iterum dicam,explica æſtum meum,veréque reſcribe, num ſit melius peſſimè legere,quàm iſta vel non facere,vel facere. Vale.

Plinius cōſilium petit à Suet.

Idem eidem libro quinto.

Libera tandem hendecaſyllaborum meorum fidem,qui ſcripta tua cōmunibus amicis ſpoponderunt:appellantur quotidie & flagitantur,ac iam periculum eſt ne cogantur ad exhibendum formulam accipere.Sum & ipſe in edendo hæſitator : tu morâ tamen meam quoque cunctationem tarditatémq; viciſti. Proinde aut rumpe iam moras,aut caue ne eoſdem illos libellos quos tibi hendecaſyllabi noſtri blanditiis elicere non poſſunt, conuitio ſcazontes extorqueant. Perfectum opus abſolutúmque eſt, nec iam ſplendeſcit lima, ſed atteritur.Patere me videre titulum tuum,patere audire,deſcribi,legi,venire volumina Tranquilli mei.Æquum eſt nos in amore tam mutuo eandem percipere ex te voluptatem,qua tu perfrueris ex nobis. Vale.

Suet. cōtatio in ēdēdis ſuis.

Suidæ.

Τράγκυλλος ὁ Σευητόνιος χρηματίσας, γραμματικὸς Ῥωμαῖος. ἔγραψε περὶ τῶν παρ᾽ Ἕλλησι παιδιῶν βιβλίον α΄. περὶ τῶν παρὰ Ῥωμαίοις θεωριῶν καὶ ἀγώνων βιβλία β΄. περὶ τοῦ κατὰ Ῥωμαίους ἐνιαυτοῦ, βιβλίον α΄. περὶ τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις σημείων α΄. περὶ τῆς Κικέρωνος πολιτείας α΄· ἀντιλέγει δὲ τῷ Διδύμῳ. περὶ ὀνομάτων κυρίων καὶ ἰδεῶν ἐσθημάτων καὶ ὑποδημάτων, καὶ τῶν ἄλλων οἷς τις ἀμφιέννυται. περὶ δυσφήμων λέξεων, ἤτοι βλασφημιῶν, καὶ πόθεν ἑκάστη. περὶ Ῥώμης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ νομίμων καὶ ἠθῶν βιβλία β΄. Συγγενικὸν Καισάρων. περιέχει δὲ καὶ βίους καὶ διαδοχὰς αὐτῶν ἀπὸ Ἰουλίου ἕως Δομετιανοῦ, βιβλία η΄. στέμμα Ῥωμαίων ἀνδρῶν ἐπισήμων.

Catalogus librorū S.

Auſonius de XII.Cæſaribus per Suetonium Tranquillum ſcriptis.

Cæſareos proceres,in quorum regna ſecundis
Conſulibus dudum Romana potentia ceßit,
Accipe biſſenos: ſua quemque monoſticha ſignant,
Quorum per plenam ſeriem Suetonius olim,
Nomina,res geſtas,vitámque obitúmque peregit.

Elogia operis De XII. *Cæſaribus.*

*Iohannes Saresberienſis Policratico ſiue de nugis curialium lib.*VIII. *cap.* XVIII.

Hæc quidem poſſunt & apud alios hiſtoricos inueniri diffuſius, qui tyrannorum atrocitates & exitus miſeros plenius ſcribunt. Quæ ſi quis diligentius recenſeri voluerit, legat ea quæ Trogus Pompeius, Ioſephus, Egeſippus, Q. Curtius, Cornelius Tacitus, T. Liuius, Serenus, & Suetonius Tranquillus, & alij hiſtorici, quos enumerare longum eſt, ſuis comprehenderunt hiſtoriis.

Flauius Vopiſcus Syracuſius.

Minuſculos tyrannos ſcio pleroſque tacuiſſe, aut breuiter præteriiſſe. Nam & Suetonius Tranquillus emendatiſſimus & candidiſſimus ſcriptor, Antonium & Vindicem tacuit: contentus eo, quod eos curſim perſtrinxerat.

Mox.

Et de Suetonio non miramur, cui familiare fuit amare breuitatem.

Idem Vopiſcus in Probo.

Et mihi quidem id animi fuit, non vt Saluſtios, Liuios, Tacitos, Trogos, atque omnes diſertiſſimos imitarer viros in vita principum & temporibus diſſerendis: ſed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum, Gargillium Martialem, Iulium Capitolinum, Ælium Lampridium, cæteróſque qui hæc & talia non tam diſertè quàm verè memoriæ tradiderunt.

Iulius Capitolinus in Maximo & Balbino.

Sed priuſquam de actibus eorum loquar, placet aliqua dicere de moribus atque genere. Non eo modo quo Iunius Cordus eſt proſecutus omnia, ſed illo quo Suetonius Tranquillus & Valerius Marcellus.

Sidonius Apollinaris Epiſtolarum lib. IX. *epiſtola* XIV.

Nam ſi omittantur quæ de titulis dictatoris inuicti ſcripta Patauinis ſunt voluminibus, quis opera Suetonij, quis Iuuenci Martialis hiſtoriam, quis ve ad extremum Balbi ephemeridem fando adæquauerit?

Tertullianus De anima.

Sed & Neronem Suetonius, & Thraſymedem Theopompus negant vnquam ſomniaſſe: niſi vix Neronem in vltimo exitu poſt pauores ſuos.

Auctor Hiſtoriæ Miſcellæ libro VI. *de Iulio Cæſare loquens.*

Hanc hiſtoriam Suetonius Tranquillus pleniſſimè explicuit, cuius nos competentes portiunculas decerpſimus.

Seruius in AEneid. lib. VIII.

Naturaliter enim Auguſtus igneos oculos habuiſſe dicitur, adeò vt quidam eques Romanus interrogatus ab eo, cur ſe viſo verteret faciem: dixerit, quia fulmen oculorum tuorum ferre non poſſum, ſicut ait Suetonius.

Idem in ſextum.

Suetonius ait in vita Cæſaris reſponſa eſſe data per totum orbem, naſci inuictum imperatorem. *Hæc Seruius: niſi verius, ſemidocti cuiuſdam literatoris hæc eſſe: qui hiſtoriam à Suetonio narratam in Veſpaſiano cap. quarto, memoriæ vitio corrumpit.*

Auſonius Paulino.

His longè iucundiſſimum poema ſubdideras, quod de tribus Suetonij libris quos ille De regibus dedit, in epitomen coegiſti tanta elegantia, ſolus vt mihi videare aſſecutus quod contra naturam eſt, breuitas vt obſcura non eſſet. In his verſibus ego iſta cognoui: *De regibus liber.*

Euro-

Europámque Aſiámque duo vel maxima terræ
Membra: quibus Libyam dubiè Salluſtius addit,
Europæ adiunctam: poſſit quum tertia dici.
Regnatas multis, quos fama oblitterat: & quos
Barbara Romanæ non tradunt nomina linguæ
Illibanum, Numidámque, Auelim, Parthúmque Vononem,
Et Caranum, Pellæa dedit qui nomina regum,
Quique magos docuit myſteria vana Nechepſi
Et qui regnauit ſine nomine mox Seſooſtris.

Priſcianus lib. VI.

Quod tamen comprobat etiam Suetonius, diuerſos ponens vſus in libro qui eſt de inſtitutione officiorum. *De inſtitutione officiorum liber.*

Idem lib. VIII.

Suetonius autem paſſiuè protulit in quarto Prætorum. Lætoria quæ vetat minorem annis XXV. ſtipulari. *Prætorum libri.*

Idem lib. XVIII.

Suetonius in iiij. Prætorum. Minor vigintiquinque annorum ſtipulari non poteſt, paſſiuè dixit.

Idem lib. VIII.

Suetonius in viij. Prætorum. Faſti dies ſunt, in quibus ius fatur, id eſt dicitur, vt nefaſti in quibus non dicitur.

A. Gellius lib. IX. *cap.* VII.

Sed de fidibus rarius dictu & mirabilius eſt. quam rem & alij docti viri & Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicræ hiſtoriæ primo ſatis compertam eſſe, ſatíſque ſuper ea conſtare affirmat, neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli, alias ſonare. *De ludis & ſpectaculis liber, aut libri varij.*

Euſtathius in Odyſſeæ ραψ. α.

Ὁ δὲ τὸ περὶ Ἑλληνικῆς παιδιᾶς γράψας, διαφορὰν καὶ αὐτὸ εἰδὼς κύβων καὶ πεσσῶν, καὶ παλαιοτάτην εἰπὼν τὴν κυβευτικὴν παιδιὰν, παράγει Σοφοκλέους μὲν ἐκ Παλαμήδους, ὁμωνύμου τῷ ἥρωϊ δράματος τὸ, -- ἐκεῖνος ἐφεῦρε γὰρ Πεσσούς, κύβους τε τερπνὸν ἀργίας ἄκος. καὶ Εὐφορίωνος τὸ, Πεσσὰ Ναυπλιάδαο. Λέγει δὲ καὶ &c. *Tota ea diſputatio quæ eſt admodum prolixa, è Suetonij libro* Περὶ τῶν παρ' Ἕλλησι παιδιῶν *deſumta eſt.*

Tertullianus de ſpectaculis.

Et quibus idolis ludos conſtituerunt, poſitum eſt apud Suetonium Tranquillum, vel à quibus Tranquillus accepit.

Ioannes Tzetzes, Hiſtorici Chiliade VI.

Τράγκυλλος Σουητῖνος ἐν παιδιαῖς ἑλλήνων,
Πολλὰς μὲν ἄλλας παιδιὰς καὶ συμποσίων λέγει
Ὧν συμποσίων μία μὲν ἡ ἑωλοκρασία·
Ἑτέρα δὲ ὁ κότταβος, ὁμοῦ καὶ ἡ λατάγη.
Οἱ νέοι γὰρ κωμάζοντες τόποις ἀφωρισμένοις,
Περὶ ἑσπέραν τοὺς χοὰς καὶ τοὺς οἴνους τιθέντες
Ἕκαστος ἀνδριζόμενος, ἔπινε τὸν οἰκεῖον.
Ὃς δὲ πιεῖν ἐκ ἴσχυσε τὸν ἑαυτοῦ χοέα,
Περιεχεῖτο ἕωθεν, τῶν συμποτῶν γελώντων.
Τόδ' ἑωλοκρασία μὲν· τὸν κότταβον δὲ μάθε.

Τῷ συμποσίῳ ἵστατο ζυγὸς καὶ λεκανίσκαι,
Παρ' ἑκατέρῳ τοῦ ζυγοῦ κάτωθεν τῶν πλαστίγγων.
Αἱ λεκανίσκαι μέσον δὲ εἶχον ἀνδριαντίσκους,
Ἀνδριαντίσκους, οὓς μανᾶς ὠνόμαζον οἱ τότε
Οἱ κωμασταί. πληροῦντες οὖν οἴνου τὸ τούτων στόμα
(Ὁ λάταξ καὶ λατάγη δέ, ἤγουν ὑγρὸν καὶ ῥύσις.)
Τοῦτο ἀπεκοτλάβιζον εἰς μίαν τῶν πλαστίγγων
Τουτέστιν ἐξετίνασσον, ἀπέπλυον, ἐκένουν.
Κότταβον, καὶ τὸ ὄργανον ἅπαν ἐκάλουν τοῦτο.
Ἂν οὖν ἡ πλάστιγξ τῇ φορᾷ κατέρρεψε τοῦ οἴνου,
Καὶ τὸν μανᾶν εἰς κεφαλὴν ἤχησε κεκρουκυῖα,
Ὁ κωμαστὴς συγκωμασταῖς ἐδόκει τῶν γενναίων.
Εἰ δ' οὔ, πολλὴν ἐλάμβανεν, ὡς ἀσθενής, τὸν γέλων.

Diomedes grammaticus libro III.

Primis temporibus, vt aſſerit Tranquillus, omnia quæ in ſcena verſantur, in comœdia agebantur. *cætera vide ibi: quæ Suetonij è libris puto deſcripta.*

Seruius in III. *Georgicorum.*

Apud maiores theatri gradus tantum fuerunt. Nam ſcena de ligno tantum ad tempus fiebat; vnde hodiéque permanſit conſuetudo, vt componantur pegmata à ludorum theatralium editoribus. Scena autem quæ fiebat aut verſilis erat, aut ductilis. Verſilis tunc erat, cùm ſubitò tota machinis quibuſdam conuertebatur, & aliam picturæ faciem oſtendebat. Ductilis tunc cùm tractis tabulatis hac atque illac, ſpecies picturæ nudabatur interior. Vnde peritè vtrumq; tetigit, dicens, *Verſis diſcedat frontibus:* ſingula ſingulis complectens ſermonibus. Quod Varro & Suetonius commemorant.

Idem in V. *Æneidos.*

Vt ait Suetonius Tranquillus, Luſus ipſe quem vulgò pyrrhicam appellant, Troia vocatur: cuius originem expreſſit in libro *De puerorum luſibus.* vbi fortaſſe legendum, *De Græcorum l.* ex Tzetze, Suida, & Euſtathio.

Commentator vetus Horatij ad eclogam VII. *libri primi Satirarum.*

Bithus & Bacchius gladiatorum nomina celebrata apud Suetonium.

Seruius in Eclogam III.

De vitiis corporalib. liber. Hirqui autem ſunt oculorum anguli, ſecundum Suetonium Tranquillum, in vitiis corporalibus.

Iſidorus Originum lib. XII.

Nam hirci ſunt oculorum anguli ſecundum Suetonium: &c.

Seruius in VIII. *Æneid.*

De rebus variis liber. Suetonius in libro de genere veſtium dicit tria eſſe genera trabearum. Vnum diis ſacratum, quod eſt tantum de purpura. Aliud regum, quod eſt purpureum, habet tamen album aliquid. Tertium augurale, de purpura & cocco.

Soſipater Cariſius libro II.

C. Iulius Romanus de præpoſitionibus libro Ἀφορμῶν ita refert: Suetonius Tranquillus De rebus variis, Præpoſitiones inquit, omnes omnino ſunt Græcæ duodeviginti: qui numerus inter omnes Criticos Grammaticos perfectè conuenit: noſtras verò eſſe has: ab, ad, præter, pro, præ, in, ex, ſub, ſuper, ſubter.

Idem

Idem paullo antè.

Suetonius Tranquillus prouerbium putat dici debere quod ante, vel aduerbium, quod poſt verbum appellatio etiam noménque ponatur.

Seruius in VIII. *Æneid.*

Suetonius Tranquillus de rebus variis, Præpoſitiones (inquit) omnes omnino ſunt duodequadraginta, qui numerus inter omnes criticos grammaticos profectò conuenit.

Idem ad lib. II. *Æneidos.*

Suetonius tria genera pileorum dixit quibus ſacerdotes vtuntur, apicem, tutulum, galerum. Sed apicem, pileum ſutile, circa medium virga eminente: tutulum, pileum lanatum metæ figura: galerum, pileum ex pelle hoſtiæ cæſæ. *De vocibus ominoſis.*

Auctor Etymologici magni.

Ἀρχολίπαρος, ὁ λιπαρῶν ἵνα ἀρχῆς τύχῃ· ἢ ἐκ τοῦ ἀρχὴν λιπαινόμενος· οὕτω Τράγκυλλος περὶ βλασφημιῶν.

D. Hieronymus in præfatione Catalogi ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

Hortaris Dexter, vt Tranquillum ſequens, Eccleſiaſticos ſcriptores in ordinem digeram: & quod ille in enumerandis gentilium literarum viris fecit illuſtribus, ego in noſtris faciam. *Sunt libri de grammaticis & rhetoribus.*

Idem in Epiſtola ad Deſiderium tomo IV.

Scripſi librum de illuſtribus viris, ab Apoſtolis vſque ad noſtram ætatem imitatus Tranquillum, Græcumque Apollonium.

Cenſorinus de natali die.

Annum vertentem Romæ Licinius quidem Macer & poſtea Feneſtella ſtatim ab initio duodecim menſium fuiſſe ſcripſerunt. ſed magis Iunio Gracchano, & Fuluio Varroni, & Suetonio aliiſque credendum, qui decem menſium putauerunt fuiſſe, vt tunc Albanis erat, vnde orti Romani.

A. Gellius libro XV. *cap.* IV.

Eundem Baſſum Suetonius Tranquillus præpoſitum eſſe à M. Antonio prouinciis orientalibus, Parthóſque in Syriam introrumpentes tribus ab eo præliis fuſos ſcribit, eúmque primum omnium de Parthis triumphaſſe, & morte obita publico funere ſepultum eſſe. *Incerta.*

Seruius in Eclogam III.

Dicta vlna ἀπὸ τῶν ὠλενῶν. id eſt à brachiis. Vnde & λευκώλενος Ἥρη. Licet Suetonius vlnam cubitum velit eſſe tantummodò.

Idem in III. *Georgicorum.*

Quod autem ait, *Victoriſque arma Quirini*, non eſt contrarium, nam vt etiam in primo Æneidos diximus, Suetonius Tranquillus hoc de Auguſto commemorat, quodam tempore tres partes populi conſentiente ſenatu, obtuliſſe ei tria nomina: Quirini, Auguſti, Cæſaris. Ille ne vnum eligendo, alias offenderet partes, primò Quirinus eſt dictus: inde Cæſar: pòſt in nomine permanſit Auguſti. *Errat Ser. neque ex fide recitat mentem Suet.*

Diomedes grammaticus libro primo.

Tranquillus quoque his aſſentiens, libello ſuo pleniſſimè ædem inchoatam ita diſſeruit.

Iſidorus Orig. lib. XVIII.

Tranquillus autem triumphum Latinè potius appellatum, quòd is qui triumphans vrbem ingrederetur, tripartito iudicio honoraretur.

In lib. eodem.

Tranquillus autem dicit: Dum cuiuſdam gladiatoris in ludum emiſſi gladius curuatus fuiſſet ex acie recta, procurrit vnus ad eum corrigendum, túmque à pugnante reſponſum eſt, ſic pugnabo: inde ſicæ nomen datum eſt.

Soſipater Chariſius Inſtitut. Gram. libro II.

Rex qui vocabat ad cœnam, ſi ſibi ea res exhibenda indiceretur quam exhibere non poſſet, id eſt, non reſponderet vt Trāquillus refert, iſto viliu hominis erit cœna. *Lego:* erat moris reſpondere, vt Tr. refert, Iſto vilius hodie nobis cœna erit.

Commentator vetus Horatij ad carmen de arte poëtica.

Scriptor, librarius, bibliopola, vt veteres dicebant, quod & Tranquillus affirmat.

Suidas.

Ἀσσάρια, ὀβολοί. Νούμμας ὁ πρῶτος βασιλεὺς μετὰ Ῥωμύλον Ῥωμαίων γεγονὼς ἀπὸ σιδήρου καὶ χαλκοῦ πεποιημένα (νομίσματα) πρῶτος ἐχαρίσατο Ῥωμαίοις. τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων διὰ σκυτίνων καὶ ὀστρακίνων τὴν χρείαν πληρούντων, ἅπερ ὠνόμασεν ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος νουμμία, ὥς φησι Τράγκυλλος.

Seruius IV. *Georg.*

Corycos enim ciuitas eſt Ciciliæ, in qua antrum illud famoſum penè ab omnibus celebratum. Et per tranſitum tangit hiſtoriam memoratam à Suetonio. Pompeius enim victis piratis Cilicibus, partim ibidem, partim in Græcia, partim in Calabria agros donauit.

Idem in Aneidos XII.

Homo rebellis dicitur: res ipſa rebellio, non rebellatio: ſic Suetonius.

Paulus Oroſius lib. VII.

Itaque T. Imperator ab exercitu pronuntiatus templum in Hieroſolymis incendit ac diruit; quod à die conditionis primæ vſque ad diem euerſionis vltimæ, manſerat annis MCII. Muros vrbis vniuerſæ ſolo adæquauit. DC millia Iudæorum eo bello interfecta, Cornelius & Suetonius referunt.

Iſidorus Originum libro VIII.

Poetæ vnde ſint dicti ſic ait Tranquillus. Cum primum homines exuta feritate rationem vitæ habere cepiſſent, ſéque ac deos ſuos noſſe; cultum modicum ac ſermonem neceſſarium commenti ſibi, vtriuſque magnificentiam ad religionem deorum ſuorum excogitauerunt. Igitur, vt templa illis domibus pulchriora, & ſimulacra corporibus ampliora faciebant: ita eloquio etiã quaſi auguſtiore honorandos putauerunt: laudéſque eorum & verbis illuſtrioribus & iocundioribus numeris extulerunt. Id genus quia forma quadã efficitur, quę ποιότης dicitur, poema vocitatum eſt, eiúſq; fictores poëtæ.

In perantiquis ſchidis, quæ Rhabani Mauri nomen præferebant legi, eiúſque factores p.

CONSPE-

CONSPECTVS LIBRORVM VIII. C. SVETONII TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS.

Liber primus.

C. IVLIVS CÆSAR.

j. C. IVLIVS CAESAR poſt ſumptam virilem togam adhuc priuatus.

De nonnullis quæ Cæſari adoleſcẽti acciderũt pag.1.lin.1

Stipendia prima Cæſaris, & reliqua eiuſdem militia 7.4

Actio contra Dolabellã & ſeceſſus Rhodũ 9.7

De eodem capto à prædonibus 10.3

Res geſtæ contra Mithridatem 11.7

ij. HONORES & magiſtratus C.Cęſaris, & quę in iis geſſit, aut ei acciderunt notabilia.

Tribunatus militum 14.1

Quæſtura in vlteriori Hiſpania 15.16

Reditus in vrbem ex Hiſpania, & ſuſpicio in quam incidit 17.2

Ædilitas & varia geſta in ea 19.1

Pontificatus maximus 21.5

Prætura 22.5

Ex prætura prouinciæ Hiſpanię adminiſtratio 27.4

Reditus in vrbem ex prouincia 28.1

Conſulatus 29.6

Nuptiæ cum Calpurnia 35.4

Prouincia Gallia ex Conſulatu adminiſtrata 35.11

Artes variæ ad firmandam augendámque potentiam 37.3

Geſta in prouincia annis nouem quibus in imperio fuit 39.2

Mors matris, filiæ, nepotis 39.16

iij. DE Iulio Cæſare res nouas moliente.

Occaſio oblata ex cõſternatione Reipub. 40.1

Largitiones quibus pop.Rom. ſibi conciliauit. 40.8

Quibus artibus Pompeium ſibi aſtringere conatus eſt, & ſenatum, omnéſq; omnium ordinum, ciues, libertos, ſeruos: inprimis reos, obæratos, & prodigam iuuentutem, itémque reges & prouincias omnes 42.1

M. & C. Marcellorum conatus impediẽdi Cæſaris, & quomodo Cęſar illis reſtiterit 42.20

iiij. BELLVM ciuile quo Cęſar Remp. oppreſſit.

Tranſitus Cæſaris in citeriorem Galliam, & peracti Rauennæ conuentus 44.4

Prætextus & cauſſæ belli ciuilis á Cæſare ſuſcepti 44.8

Initia ciuilium armorum & Rubiconis tranſitus 46.1

Ordo & ſumma rerũ quas deinceps geſſit 50.2

Clades quas ciuilibus bellis per legatos ſuos paſſus eſt 52.7

Triumphi quinque Cæſaris 53.1

Liberalitas erga militem & populum 54.5

Spectacula varij generis ab eo edita 59.1

STATVS Reipub. à Cæſare ordinatus. v.

Faſtos emendat: ſenatum ſupplet: comitia cum populo partitur, aliáque noua multa inſtituit in ciuitate 61.6

Colonię Cęſaris trãſmarinę, quæq; ſanxit idẽ vt exhauſtæ vrbi frequẽtia ſuppeteret 64.6

Labor ac ſeueritas eiuſdẽ in iure dicẽdo 66.7

Quę de ornanda inſtruendáq; vrbe, itẽ de tuẽdo ampliandóque imperio deſtinabat 67.10

DE ijs quæ ad formam, habitum, cultum, mores, nec non quę ad ciuilia & bellica Cæſaris ſtudia pertinent. vj.

Statura, forma, valetudo, & corporis cura moroſior 68.4

Habitatio & ſtudium munditiarum lautitiarúmque 70.5

Conuiuiorũ ratio & domeſtica diſciplina 74.2

Pudicitia & impudicitia 75.7

Libido eiuſdem, & corruptæ illuſtres fœminæ in vrbe 77.7

Item prouinciales matronæ 78.5

Item reginæ, maximè Cleopatra 78.12

Vini parſimonia & circa victum facilitas Cęſaris 80.1

Rapinæ eiuſdem cùm in Imperiis tum in magiſtratibus 81.1

Præſtãtia eius in eloquentia, dicẽdi genus 82.8

Scripta quæ reliquit, & de iis veterum teſtimonia 83.5

Præſtantia Cæſaris in re militari 86.10

Vtrum cautior an audentior 88.1

Religiones negligit 88.14

In prælijs ſumendis qualis 89.7

Inſignis eius equus 90.7

Conſtantiæ eius varia indicia 90.12

Qualem militem probaret, & diſciplinam militarem vt rexerit 91.8

Indulgentia & amor erga ſuos milites 92.8

Milites eius quàm deuoti ipſi, quàm fortes 94.3

Qualis erga ſeditionem mouentes, vt nonanos & decumanos 95.9

Studium eius & fides circa clientes 95.22

Facilitas & indulgentia circa amicos 96.5

Lenitas in vlciſcendo 97.15

Moderatio & clementia tum in adminiſtratione tum in victoria belli ciuilis 99.8

DE morte C.Iulij Cæſaris. vij.

Cauſſæ cædis: ſiue facta, dictáque eius ob quæ

¶¶¶¶

& abuſus dominatione, & iure cæſus exiſtimatur 100.9.
Odium eius publicum 106.1
Conſpiratorum numerus & conſilia 109.1
Prodigia cædem Cæſaris denuntiantia 109.7
Cædes eius in ſenatu 112.7
Teſtamentum eius apertum & recitatũ 114.4
Funus Cæſaris 115.2
Plebis Romanæ furor in coniuratos, & in Cæſarem amor 118.6
Variæ ſuſpiciones cur Cæſar,& quę religiones monerent,& quę renuntiarent amici,neglexerit 119.3
Talem mortem Cæſari penè ex ſententia obtigiſſe 120.6
Ætas Cæſaris & conſecratio aliíque honores 120.13
Percuſſorum pœna θνήλατις 130.3
Liber ſecundus.
CÆSAR AVGVSTVS.
j. ORIGO & ortus Octauiani Auguſti.
De gente Octauia & paternis Auguſti maioribus 125.1
De patre Octauio & eius rebus geſtis 128.1
Mors eiuſdem, vxores, & liberi:déque materna Auguſti origine 129.15
Natiuitatis Auguſti tempus & locus 129.15
Nutrimentorum eius locus 130.9
Varia eius cognomina 133.1
Summa vitæ Auguſti 134.8
ij. RES Auguſti ſingillatim per ſpecies expoſitæ:ac primum de PVBLICA eius vita.
Reditus in vrbem ex Apollonia & cum M.Antonio contentiones variæ 135.15
Bellum ciuile primum ab eo geſtum Mutinenſe 137.2
Bellum Philippenſe 140.4
Bellum Peruſinum 143.9
Bellum Siculum cõtra Sextum Pompeiũ 145.4
Bellum Actiacum 151.4
Coniurationes in Auguſtum detectæ & compreſſæ 155.5
iij. EXTERNA bella qua per ipſum,qua per legatos geſta 157.6
Prouinciæ partim ductu, partim auſpiciis eius domitæ 158.4
Studium eius pacis conſeruandæ 160.6
Virtutis moderationíſq; fama,etiam apud Indos,Scythas,Parthos 161.5
Ianus Quirinus ter clauſus 162.5
Ouationes & triumphi eiuſdem 163.1
Graues ignominiæ cladéſque ab eo acceptæ 164.2
iiij. DE iis quę in re militari commutauit, & inſtituit. 166.1
v. DE magiſtratibus quos Auguſtus cepit
Conſulatus tredecim 171.17
Triumuiratus Reip.conſtituendæ 173.15
Tribunitia poteſtas 176.12
Morum legúmque regimen receptum 176.13
Cogitationes eius de reddenda Repub. 177.2
DE vrbe ab Auguſto ornata & exculta vj.
Publica opera per eum extructa & cæteros principes,eius hortatu 197.5
Vrbis in regiones vicoſq; diuiſio, & magiſtratus varij ad eius curam inſtituti 182.1
Viæ extra vrbem per ipſum & triumphales viros munitæ ac ſtratæ 183.1
Ædes ſacræ refectæ,& donis adornatæ 184.2
PONTIFICATVS maximus Auguſti, & quæ circa res diuinas fecit 184.6 vij.
Fatidicos libros recenſet 185.2
Annum Iulianum reſtituit 185.6
Sacerdotum numerum,dignitatem,& commoda auget 185.11
Cærimonias antiquas abolitas reſtituit 188.4
Memoriæ ducum pop. Rom. proximum à dis honorem præſtat 187.1
DE iis quæ in Reipub. adminiſtratione correxit,ſanxit,inſtituit. (1 viij.
Graſſatores inhibuit,ergaſtula recognouit 188.
Collegia non legitima diſſoluit 189.1
Calumniandi litigandíque materiam tollit vndique 189.3
Iudicia ordinat 190.4
Ipſe ius dicit aſſiduè,diligenter,leniter 193.1
Leges retractat & quaſdam ex integro ſancit 195.3
Senatum legit & reformat 196.2
Varia eiuſdem circa acta ſenatus & circa magiſtratus inſtituta 201.4
Officia noua ab Auguſto excogitata 203.4
Bellicæ virtuti honos tributus & circa eam innouata quædam 204.7
Equitum tranſuectio & recognitio 207.5
Plura eiuſdem principis inſtituta vrbana miſcella 209.1
De liberalitate omnibus ordinibus exhibita ab Auguſto 211.21
De ſpectaculis ab eo editis, & quæ circa rem ſpectaculorum primus inſtituit 215.3
DE ITALIAE ordinatione 226.6 ix.
DE Prouinciarum adminiſtratione 228.3 x.
DE Regnorũ ordinatione & ſociis reg. 228.16 xj.
DE militaribus copiis, & variis quibuſdam eius inſtitutis 229.7 xij.
VITAE publicæ Auguſti coronis. xiij.
De clementia & ciuilitate eius 232.3
De amore erga Auguſtum tam pop. Rom. quàm prouinciarũ & regũ ſociorum 241.6
DE vita interiore ac familiari Auguſti eiúſque moribus xiv.
Auguſti mater,ſoror,ſponſę,vxores 248.9
De liberis Auguſti 249.3
Qualis fuerit erga amicos 253.20
Qualis erga liberos & ſeruos 256.12
De morib. Auguſti,ac primum criminatio aduerſariorũ, impudicitiã, libidinẽ & lautitiarum atq; aleæ ſtudium obiicientium 257.6
Qua-

Quatenus vera aut falſa putanda ſint, quę Auguſto ſuos inimicos exprobraſſe dictũ eſt 261.5
Continentia eiuſdem 264.1
Parſimonia inſtrumenti & ſupellectilis 266.8
Conuiuiorum ratio 268.3
Feſtos & ſolennes dies vt celebrarit 270.1
Qualis circa cibos 271.5
Vini quàm parcus 274.3
Qualis circa ſomnum 275.1
Forma Auguſti & corpus 279.4
Valetudines Auguſti, & qua ratione corporis infirmitatem ſolitus tueri 281.14
Exercitationes eiuſdem 290.3
xv. De Studiis & eloquentia Auguſti 293.3
De eius ſcriptis 294.10
De genere loquendi 295.10
Notabilia quædam in eius ſermone quotidiano 298.2
Item in ſcribendi ratione tã ſimpliciter quàm per notas. 301.1
De ſtudio Græcarum diſciplinarum 302.3
Quomodo vteretur iis quæ legerat 303.4
xvj. Qualis circa religiones fuerit 305.1
xvij. De iis quæ ei priuſquam naſceretur, & ipſo natali die, ac deinceps euenerunt, quib. futura magnitudo ipſius & felicitas portendebatur. 310.11
xviij De morte Auguſti.
Præſagia mortis 320.2
Valetudo eius & iter nouiſſimum per Campaniam 321.2
Supremus dies & mors in oſculis Liuiæ 325.13
Locus & tempus mortis ac defuncti funus & conſecratio 327.9
Teſtamentum Auguſti 331.5

Liber tertius.

TIBERIVS NERO CÆSAR.

j. De origine & maioribus Tiberij.
De gente Claudia 354.1
Claudiorum in Rempub. egregiè merita & ſecus admiſſa 355.20
De familia ex qua genus trahit Tiberius 357.3
De patre Tiberij. 357.20
ij. De Tiberio adhuc priuato.
Locus & tempus natiuitatis 358.6
Infantia & pueritia 358.15
Adoleſcentia poſt ſumptam virilem togam & eius vxores 360.2
Ciuilium officiorum rudimenta 360.25
Stipendia prima, & expeditiones variæ 361.11
Seceſſus Rhodum 362.9
Cupiditas redeundi in vrbem 364.18
Manſio Rhodi contra voluntatem 364.25
Vita eius Rhodi depoſito patrio habitu in ſummo contemptu 365.15
Reditus in vrbem octauo anno 366.3
Oſtenta & prædictiones futuræ eius magnitudinis 366.6
Romam reuerſi vita priuata, deinde adoptatio. 368.7
Honores iterũ Tiberio delati, ac primùm Tribunitia poteſtas in quinquennium 369.10
Bellum Illyricum per eum geſtum 369.13
Decreti honores confecto bello Illyrico 370.3
Expeditio in Germaniam poſt cladem Varianam 370.17
Diſciplina eo bello acerrimè exacta 371.5
Reuerſi in vrbem poſt biennium triumphus 371.17
Prouinciæ illi cũ Auguſto cõmunicatæ 372.2
Expeditio in Illyricum ſuſcepta 372.4
Reuocatur ex itinere ob valetudinem Auguſti 372.5
Auctoris diſputatio de cauſſis quæ Auguſtum impulerunt, vt Tiberio imperium relinqueret 372.7
Tiberii principatus & geſta in eo ante ſeceſſum Capreas. iij.
Agrippæ iuuenis cædes 374.17
Cura funeris Auguſti & conſecratio eiuſdem 375.1
Principatum confeſtim occupatum diu recuſat 375.12
Cunctandi cauſſæ quæ illi fuerint 376.11
Ciuilitas Tiberij inter initia principatus 377.15
Adulationes fœdas reprimit 378.13
Aduerſus conuitia & famoſa de ſe ac ſuis carmina patientem ſe præbet 379.1
Humanitas eius inſignis in appellandis ſingulis & vniuerſis 379.10
Species libertatis quædam per eum inducta, eiuſque rei varia documenta 379.19
Tiberii ſeueritas paullatim principem exerẽtis 383.5
Seueritatis exempla varia, circa impẽſas ludorum. ſupellectilis modum, quotidiana oſcula, item ſtrenarum commercium 384.7
Item alia ſeuerè ab eodem inſtituta 386.1
Externas cærimonias compeſcit, & mathematicos expellit 386.16
Cura tuendæ pacis à graſſaturis, ac latrociniis ſeditionumque licentia 387.8
Hoſtiles motus per legatos compeſcit 387.25
Reges infeſtos ſuſpectóſq. quibus artibus repreſſerit 387.27
Mora continua in vrbe aut locis ſuburbanis poſt adeptũ imperiũ per annos aliquot 388.2
Tiberii abitus ex vrbe & ſeceſſus Capreas. iiij.
Seceſſus primus in Campaniam ominoſus 388.12
Aduentus Capreas è Campania, indéque reditus in continentem 389.3
Regreſſus in inſulam & omnis Reip. cura abiecta 389.13 v.
De vitiis Tiberij quæ malè diu diſſimulata Capreis tandem profudit 389.20
Temulentia à puero 390.3
Sellaria excogitata ſedes arcanarum libidinũ 390.19
Alia libidinis eiuſdem multa documenta 391.6
Pecuniæ parſimonia ac tenacitas 392.7
Munificentiæ eius raræ 393.12

Rapinæ Tiberij 394.17
Odium aduerſus fratrem, matrem, filios, nurũ, & nepotes 395.6
Odium in amicos ac familiares 399.20
Inclementia in conuictores Græculos 400.2
Sæuæ ac lentæ naturæ eius indicia 401.1
Iudicia maieſtatis ſæuè per eũ exercita 402.8
Verſiculi contra eum facti 404.4.
Alia ſęuitię exẽpla & argumẽta multa 404.24
Quàm non modò inuiſus ac deteſtabilis, ſed prætrepidus quoque, atque etiam contumeliis obnoxius vixerit 409.26
Opinio quorundã exiſtimãtiũ multo antè nouiſſe Tiberiũ infamiã quæ ſe maneret 412.9
vj. De eius forma ſtatura, ac valetudine 413.10
vij. De eiuſdem contemptu religionum 417.2
viij. De ſtudio eius artium liberalium 417.7
ix. De morte Tiberij.
Conatus redeundi Romam 420.1
Æger circunfertur per Campaniam 421.1
Moritur in villa Luculliana 421.20
Prodigia quæ obitum eius præceſſere 422.10
Populi gaudium ob eius mortem 422.18
Teſtamentum Tiberij 423.12

Liber quartus.

C. CÆSAR CALIGVLA.

j. De Germanico C. Cæſaris patre.
Parentes eius, naturâ & adoptione 425.1
Honores patris Germanici & res geſtæ 425.3
Obitus in Syria 426.4
Elogium defuncti quàm honeſtiſſimum 426.15
Amoris omnium erga viuum Germanicum teſtimonia 428.6
Eiuſdem amoris indicia in morte ac poſt mortem 428.17
Vxor Germanici & ex ea liberi 429.22
ij. De C. Cæſare Caligula priuato.
Natiuitatis eius tempus, & de loco diſputatio contra Gætulicũ & Plinium Secundũ 429.31
Caligulæ cognomen vnde 431.10
Pueritia eius & adoleſcentia 431.20
Vita apud Tiberium acta Capreis 432.1
Naturæ ſæuæ ac probroſæ indicia 432.9
Vxor eius Iunia Claudilla 433.3
Veneno Tiberium aggreditur 433.13
iij. De Caio Cæſare Caligula imperatore & eius bene factis.
Imperium adipiſcitur ingenti omnium gaudio 433.24
Ingreſſo vrbem ſenatus ius arbitriúmque omnium rerum permittit 436.2
Valetudo eius inter initia principatus, omniũque mira ſolicitudo pro ſalute ipſius 436.11
Caligulæ popularitas & facta ab eo in honorem defunctorum Tiberij, matris, fratris, patriſque 437.7
Honores ab eo habiti, Antoniæ auiæ, patruo Claudio & ſororibus 438.10
Popularitas erga damnatos relegatóſque, & alia eiuſdem indicia 439.7
Facta & ſancita ab eo egregiè 440.3
Conſulatus eius 441.13
Munificentia erga populum, ſenatum equeſtrémque ordinem 441.19
De ſpectaculis ab eo editis 442.3
De operibus quæ abſoluit ſemiperfecta, inchoauit, deſtinauit 444.6
De vitiis C. Caligulę. iiij.
Arrogãtia eius aduerſũ deos & homines 444.17
Superba dicta factáque aduerſus ſuas neceſſitudines 446.13
Stupra cum omnibus ſororibus 447.19
Matrimonia vt turpiter contraxerit, dimiſerit, tenuerit 448.13
Propinquos amicóſque, quo pacto tractauerit 449.17
Superbia & violentia erga ſenatum, magiſtratus & cæteros ordines 449.23
Sæuitiæ ingenij indicia 452.4
Atrocitas verborum qua immaniſſima facta augebat 455.20
Eadem dictorum factorúmque ſæuitia inter ludos & epulas 459.23
Liuor eius & malignitas aduerſus omnis æui homines 460.21
Vt pudicitiæ neq; ſuæ neq; alienæ pepercerit 463.6
Nepotini ſumptus eiuſdem 465.10
Rapinæ exhauſti & egentis 464.14
Militia eius & expeditio Germanica ludibrij plena 470.10
Cura & apparatus triumphi 472.16
Conſilium trucidandi legiones aliquot 473.7
Dicta factáque in reditu ſæua 473.21
Ouãs vrbẽ natali ſuo ingreditur, & per quatuor menſes ingentia facinora audet, maiora molitur 473.27
Statura, forma, & valetudo 474.9
Confidentia Caligulæ & nimius metus 475.3
Veſtitu, calceatu, & habitu quali ſit vſus 476.6
Quibus è diſciplinis liberalib. attẽderit 476.16
Studiũ aliarum artium diuerſiſſimarum 477.13
Fauor nimius erga eos quorum ſtudio teneretur 478.14
De cæde C. Cæſaris Caligulæ. v.
Conſpirationes in eum detectę 479.13
Cõſpiratio nouiſſima duce Caſſio Chęrea 480.1
Prodigia futuræ cædis 480.8
Cædes ix Kalend. Febr. 483.1
Funus tumultuarium 484.11
Cædes vxoris & filiæ 484.18
Conditio temporum illorum 485.1
Obſeruatio ſuper Cæſaribus quibus Caij prænomen 485.10

Liber quintus.

TIBERIVS CLAVDIVS CÆSAR.

De Claudio adhuc priuato. j.
Patris eius natiuitas, res geſtæ, mors, & honores poſt obitum decreti 486.1
Claudij natiuitas & nomina 488.22

Pueri-

Pueritia & adoleſcentia eius 489.5
Spernitur ab omnibus vt animo ſimul & corpore hebetato 489.8
AVguſti iudicium de eo 489.27
Vita eius ſub Tiberio 491.24
Vita eiuſdem ſub Caio 492.6
Contumeliæ quibus vixit obnoxius 492.13
Diſcrimina quibus obiectus fuit. 492.20
ij. De Claudij pricipatu & iis quę publicè geſſit.
Ca us mirabilis quo delatum ei imperium anno quinquageſimo 493.12
Imperio ſtabilito ſuæ & omnium ſecuritati conſulit 495.4
Officia pietatis præſtat Auguſto, Liuiæ, parētibus, fratri, M. Antonio, Tiberio & Caio 495.10
Ciuilitas Claudij in ſemet augendo 495.26
Amor fauorque omnium aduerſus ipſū 497.2
Inſidiæ in ipſum ſtructæ 497.8
Conſulatus quinque Claudij 498.2
In iure dicendo aſſiduitas & moderatio 498.6
Mira eiuſdem animi varietas in cognoſcendo ac decernendo 498.14
Cēſura inæqualiter geſta, & in ea notab. 500.13
Expeditio in Britanniam 501.21
Vrbis annonæque cura ſollicitiſſimè acta 503.3
Opera quæ fecit 504.1
Liberalitas in congiariis 505.5
Spectacula complura magnificáque ab eo edita 505.6
iij. De nouis quibuſdam Claudij inſtitutis in Republica
Quæ circa ceremonias 508.17
Quæ circa ciuilem morem 508.26
Quæ circa militarem morem 511.9
Quæ circa omnium ordinum ſtatum domi foriſque 511.13
iiij. Claudij vita interior & familiaris, ac mores.
Sponſæ & vxores 513.13
Liberi ex tribus vxoribus 514.21
Qualis erga libertos ſuos fuerit, & quàm illis addictus vixerit 514.39
Forma eius & valetudo 518.1
Conuiuiorum ratio 518.11
Cibi viníque appetentia 519.11
Somnus breui ſimus 520.1
Libido in fœminas 520.5
Aleæ ſtudium 520.6
Sæua & ſanguinaria natura 520.8
Timor ac diffidentia 521.6
Ira atque iracundia 522.20
Obliuio & inconſideratio ſtupenda 523.2
Sermonis rerúmque negligentia mira 524.10
Hiſtoriæ ſtudium, & in eo genere ſcripta eius 526.1
Græcorum ſtudiorum amor, & de præſtantia linguæ Græcæ Claudij teſtimonia 527.12
Græcæ hiſtoriæ à Claudio ſcriptæ 528.9
v. De morte Claudij.
Pœnitentia ſub exitu vitæ, de matrimonio Agrippinæ & Neronis adoptione 528.14
Teſtamentum ab eo ſcriptum 530.2
Agrippina ipſum præuenit, & veneno occidit 530.10
Mors eius, funus, & conſecratio 530.19
Præſagia mortis præcipua 531.4

Liber ſextus.

NERO CÆSAR.

Dᴇ origine & maioribus Neronis. i.
De gente Domitia 532.1
De familia Ænobarborum 532.3
De atauo & abauo Neronis 533.3
De auo Neronis 534.7
De patre Neronis 534.20
Dᴇ Neronis vita ante principatum. ij.
Ortus eius, locus & tempus 535.10
Præſagia futuræ infelicitatis 536.2
Pueritia eius & quæ in illa notabilia ei acciderunt 536.7
Adoptatur à Claudio, & Senecæ in diſciplinā traditur 537.1
Immanitatem naturæ ſuæ prodit 537.4
Tiro deductus in forum quædam notabilia gerit 537.9
Dᴇ principis Neronis bene geſtis, aut ſine probro. iij.
Mortuo Claudio imperiū vt occupauerit 538.1
Pietatis oſtētatio in Claudij funere, memoria patris honoranda, matre colenda 538.8
Antium (ſ..d natale ſolū) colonis nouis, & portu inſtruct..m 538.14
Dicta factáque bonæ indolis indicia 538.17
Spectaculorum plurima & varia genera ab eo edita 539.10
Teridatis in vrbem introitus magnificentiſſimè celebratus 541.7
Ianum Geminum claudit 542.2
Conſulatus eius quatuor 542.3
Mos eius in iure dicendo cognoſcendo, conſultando, aliiſque partibus adminiſtrationis Reipublicæ 542.6
Excogitata ab eo circa ædificia 543.17
Multa ſub eo ſeuerè animaduerſa, coërcita, inſtituta 543.21
Peregrinationes duæ ab eo ſuſceptę 544.18
Dᴇ probris ac ſceleribus Neronis. iiij.
Muſicæ & cantandi ſtudium 545.9
Cantat etiam Romæ 549.4
Equorum & aurigandi ſtudium 550.10
Profectio in Achaiam 551.13
In Achaia certamina obit omnia probroſiſſimè 552.8
Reuerſus è Græcia Neapolin albis equis introit 554.12
Romam ingreditur pompa triumphali 554.15
De petulantia Neronis 557.10
De libidine eiuſdem 561.1
Profuſio diuitiarum & pecunię 562.10
Sumptus in ædificando 563.5
Auaritia & rapinæ 565.8
Parricidium eius in Claudium 565.29
in Britannicum 566.2

in matrem ipſam 567.2
in vxores 569.2
Cædes cæterorũ aut affinitate aliqua aut propinquitate iunctorum 569.26
Sæuitia qua in exteros graſſatus 570.10
Cædes nullo delectu aut modo 570.25
Incẽdio populũ & mœnia patriæ vaſtat 571.16
Mala fortuita ſub Nerone, peſtilentia & clades Britannica 572.14
Mira patientia in maledictis & conuitiis ferendis 573.2
v. De interitu Neronis.
Defectio Galliarum duce Vindice 574.8
Spe vana fouetur à mathematicis aliiſq; 574.15
Vt nuntio de motu Galliarum accepto ſe geſſerit Neapoli 575.6
Scribit ad ſenatum & incipit vigilare 575.15
Romam prætrepidus redit 575.25
Animo frangitur ad nuntium defectionis Galbæ & Hiſpaniarum 576.1
Interea luxum atque deſidiam nec omittit nec imminuit 576.7
Deſtinata eius quâ immania quâ vana 576.14
Expeditionis prępatatio ridicula & ſęua 576.33
Inuidia quæ ſubito caſu accreuit 577.9
Terretur portentis ſomniorum & auſpiciorũ & ominum 579.4
Nuntiata cæterorum exercituum defectione cogitat de fuga 580.1
Omiſſo fugæ conſilio varia agitat 581.6
Exit vrbe, & venit in ſuburbanum Phaontis liberti 581.25
Ibi poſt longam trepidationem morte eripit ſe impendentibus contumeliis 582.14
Funus Neronis 584.10
vj. Elogivm defuncti Neronis.
Statura & forma 584.16
Cultus habitúſque 584.22
Liberalium diſciplinarum ſtudia 585.3
Popularitas, & æmulatio omnium qui populo placerent 586.2
Famæ perpetuæ cupido 587.1
In omnium religionum contemptu ſuperſtitio quædam 587.5
Mors eius quomodo accepta ab hominibus 588.1

Liber ſeptimus.

SER. SVLPITIVS GALBA.

Progeniem Cæſarum in Nerone defeciſſe, eiuſque futuri ſigna.
Galbæ qui Neroni ſucceſſit nobilitas 591.8
Elogia familiæ Galbæ 591.15
Galbæ pater, eiúſque vxores & liberi 593.7
Galbę Imperatoris natalis, pręnomen, nomen, & cognomen 593.18
Omina futuræ eius poteſtatis 594.5
Mos vetus circa libertos ſeruóſque ab eo retentus 594.22
Studia eius, & vxores 595.1
Liuiam Auguſtam obſeruat cum fructu 595.9
Honores quibus functus eſt domi foríſq; 596.2
Vita eius ſub Claudio 597.3
Africæ adminiſtratio 597.6
Ornamentis triumphalibus & ſacerdotio triplici donatur 597.18
Vita eius in ſeceſſu propè ad medium Neronis Principatum 597.21
Præficitur Hiſpaniæ Tarraconenſi, vbi ſigna ei apparent futuræ dominationis 598.2
Prouinciam regit per octo annos inæquabiliter 598.9
Sollicitatus ad res nouas per Vindicem, conditionem recipit 599.4
Imperator ſalutatus Legatvm ſenatus populíque Rom. ſe dicit, & principem agere incipit 600.6
Fauent dij incepto 601.7
Mox cuncta eius conſilia turbantur 601.10
Nerone occiſo depoſita Legati ſuſcipit Caesaris appellationem, atque iter Romam inſtituit 602.2
Vrbem ingreditur parum gratus ob ſæuitiam & auaritiam 602.3
Imperium vt ab eo geſtum, quæque in eo bene aut ſecus fecit 604.3
Inuidia flagrat apud omnes præcipuè milites 606.1
Superioris Germaniæ exercitus primi obſequium rumpunt 606.9
Galba imperiũ firmat adoptione Piſonis 607.2
Simul Othoni occaſionem præbet perficiendi conata 607.7
Monſtra exitum eius portendentia 607.9
Cædes eius ſigillatim explicata 608.6
Verba eius nouiſſima 608.22
Perfidia ferè omnium erga ipſum 608.26
Hoſtes illudunt mortuo 609.7
Funus 610.2
Statura eius & mores 610.4
Ætas, & honores poſt mortem decreti 610.16

M. SALVIVS OTHO.

De maioribus Othonis.
De patre L. Othone 611.7
Othonis Imperatoris natiuitas 612.2
Vita eius in adoleſcentia 612.3
Vita eius ſub Nerone 612.10
Poppæam Sabinam ſeruat Neroni, ſed mala fide 612.18
Seponitur per cauſſam legationis in Luſitaniam 613.1
Vltionẽ parans accedit conatibus Galbæ 613.7
Imperij ſpem capit, & ambitione viam eò ſibi munit 613.9
Piſone à Galba adoptato res nouas palam molitur ſubſidio decies HS. & ope quinque ſpiculatorum 613.20
Ordo rerũ ab eo geſtarum in occupando imperio & cædendo Galba 614.3
Geſta quædam eius initio principatus 616.7
Manes Galbę eum agitant 616.18

Initia belli Vitelliani 617.2
Otho quietis auctor & concordiæ 617.3
Prætorianorum erga Othonem fides 617.7
Expeditio Othonis eiúſque initia infauſta & inconſulta 617.16
Tribus præliis vincit, & vno vincitur, ac ſtatim moriendi impetum capit 618.13
Cauſſæ eius conſilij 619.12
Extrema eius facta, & tandem εὐθανασία. 619.25
Othonis corpus, habitus, mores 620.13
Mors eius omnibus miraculo, omnium beneuolentiam ipſi conciliat 622.2

A. VITELLIVS.

De Vitelliorum origine variæ ſententiæ.
De Imperatoris auo P. Vitellio & filiis. Aulo, Quinto, Publio, & Lucio 623.4
Imperatoris Vitellij genitura, pueritia, & adoleſcentia 624.28
Vita ſub Caio, Claudio & Nerone 625.2
Honores geſti ab eo voluntate diſpari & eriſtimatione 625.10
Vxores & liberi 625.18
Legatus in inferiorem Germaniam à Galba mittitur 625.25
Vitellij euntis in prouinciam egeſtas maxima 626.5
Aduentus eius gratus exercitui prauo ad res nouas 626.15
Caſtra ingreſſus conciliat ſibi milites, & mox ſalutatur Imperator 627.5
Facta dictáque eius Romam ex Germania petentis 627.7
Vrbem ingreditur, & imperium turpiter inchoat. 628.19
Regitur & regit omnia arbitrio viliſſimi cuiuſque max mè Aſiatici liberti 629.2
Vitellij gula profunda intempeſtiua ac ſordida 629.14
Sæuitia eius ac variæ neces & ſupplicia 631.1
Exercitus ab eo deficiunt octauo menſe 632.11
Conatus retinendi imperij 632.13
Conatus paciſcendi cum hoſte 632.18
Vitellij in vrbe æſtuatio appropinquante hoſte 633.23
Capitur ab agminis hoſtilis anteceſſoribus, & inter magna rerum verborúmque ludibria perit 634.2
Augurium quo ei ſua finis prædicta 635.10

Liber octauus.

T. FLAVIVS VESPASIANVS.

De gente Flauia.
De auo & patre Veſpaſiani 636.7
Veſpaſiani Imperatoris ortus & educatio 637.17
Honores ab eo geſti 637.31
Vxor, liberi & pellex 638 5
Vita ſub Claudio & res bello geſtæ 638.15
Vita ſub Nerone 648.4
Præficitur bello Iudaico 640.9
Othone & Vitellio de principatu certantibus ipſe in ſpem imperij venit 641.8
Ea ſpes pridem illi concepta per hæc oſtenta 641.9
Mœſiaci exercitus pars defert illi imperium Aquileiæ 644.6
Tiberio Alexandro duce legiones Alexandrinæ dein Iudaicus exercitus iurant in eius verba 644.22
Alexandriam venit & auſpicio ibi confirmatur 644.25
Ibidem maieſtatem miraculis editis ſibi parat 646.5
Veſpaſianus reuertitur in vrbem 646.16
Cenſura ſuſcepta Rempub. ſtabilit. 647.1
Vrbem refectis multis ædificijs & nouis operibus ornat 648.4
Ordines purgat, ſuppletque 649.4
Iudicia ordinat 649.12
Libidinem & luxuriam coërcet 649.18
Ciuilitas eius & clementia 649.23
Pecuniæ cupiditas ingens 651.18
Idem malè partis optimè vtitur, liberalis aduerſus omnes 651.36
Infamiæ ob priſtinam cupiditatem 653.3
Statura & valetudo 653.9
Ordo vitæ quem tenuit 653.16
Comitas & dicacitas 654.8
Morbus eius atque interitus 657.11
Cognitio quam habuit de ſuo & ſuorum fato 658.8

T. FLAVIVS VESPASIANVS.

Titi ortus & educatio 659.1
Imperiũ ei promiſſum à Metopoſcopo 359.11
Corporis animíque dotes eius 660.6
Militia eius prima ſigata togatáque 661.2
Vxores & liberi 661.7
Legioni præfectus bello Iudaico fortiter ſe gerit 661.10
Miſſus ad Galbã à patre redit ex itinere 661.14
Iudæã perdomat & imperator ſalutatur 661.18
Incidit in ſuſpicionem quaſi deſciſceret à patre 661.25
Redit in vrbẽ, ſuſpicionẽ de ſe tollit, & participem atque tutorem imperij agit 452.1
Suſcipit officiorum propè omnium curam, imprimis præfecturam prætorij, agítque inciuiliter 662.8
Suſpecta in eo ſæuitia, luxuria, libido, rapacitas 662.22
Suſcepto imperio virtutibus ſummis ſuperiores ſuſpiciones extinguit 663.4
Beneuolentia eius erga omnes homines mirabilis 663.19
Malis fortuitis quæ ſub eo acciderunt ſua benignitate medetur 665.5
Pontificatum maximum accipit vt puras ſeruet, manus fidémque præſtat 666.14
Mors eius & vnius facti pœnitentia 667.9
Loc⁹ & tẽpus mortis & omnium mœror 667.23

T. FLAVIVS DOMITIANVS.

Vbi & quando natus ſit 669.1

Pubertatis & adoleſcentiæ tempus 669.4
Geſta eius bello Vitelliano 669.11
Caesar ſalutatur & per ſpeciẽ præturæ vrbanæ dominationẽ abſẽte patre exercet 669.17
Expeditionem ſuſcipit in Galliam Germaniáſque æmulatione fratris 670.2
Simulat modeſtiam & poëticæ ſtudium 670.9
Captat occaſiones potentiæ 670.12
Patre defuncto qualis in fratrem fuerit 670.17
Secretum eius horatium inter initia principatus 671.4
Vxor Domitia 672.1
Qualis in adminiſtratione imperij 672.5
Spectacula magnifica & ſumptuoſa ab eo edita 672.9
Quæſtoria munera reuocat & ſpectat 672.16
Agon Capitolinus, muſicus, equeſtris, gymnicus ab eo inſtitutus 673.6
Quinquatria in Albano monte cum certaminib. oratorũ & poëtarũ ab eo inſtituta 675.1
Liberalitas erga populum, ſenatum, equitem 675.4
Opera ab eo vel reſtituta, vel noua facta 676.1
Expeditiones partim ſponte, partim neceſſariò ſuſceptæ 676.7
Victoria eius præſagiis nota in vrbe 676.18
De iis quæ in cõmuni rerum vſu notauit 677.3
Iuris dicendi ratio quam tenuit 679.2
Magiſtratus vrbicos & prouinciarum præſides coërcet 679.8.
Suſcepta morum correctione ſeuerè quædam animaduertit 679.12
Inter initia clemens & abſtinens 680.14
Mox deſciſcit ad ſæuitiam 681.6
Deinde etiam ad auaritiam & rapinas 684.13
Inciuilitas, confidentia & arrogantia 686.9
Conſpiratur in eum ab amicis, libertis, & vxore 686.31
Anxietas eius quòd ſciret annum diémque vltimum vitę 686.33
Exitium ſibi cauet ſimul & maturat 687.11
Oſtenta quę mortem pręceſſerunt 688.1
Pauor eius circa tẽpus imminentis fati 689.1
De inſidiarum cędiſque genere 689.16
Cędis tempus & funus 690.15
Statura eius, verecundia oris, caluitiũ 690.20
De moribus eius & ſtudiis 691.16
Libidinis nimię documenta 692.22
Cędes eius vt accepta à populo, milite, ſenatu 692.30
Prędictiones futurę felicitatis poſt Domitianum 693.9

INDEX EORVM QVI IN VIII. LIBRIS DE CÆSARIBVS A SVETONIO LAVDANTVR.

LITERÆ αβγ PARTES DVORVM POSTREmorum librorum denotant.

ACTA publica IV. 8
Acta ſenatus aut decreta II. 5. 58. VIII. γ 14
Actorius Naſo I. 9. 52
T. Ampius I. 77
M. Antonius II. 4. 16. 63
Aſclepiades Mendeſius II. 94
Aſinius Pollio I. 30
Attius Poëta trag. I. 84
Auguſtus II. 2. 18. 42. 58. 76. 85. 86. 87. 98. IV. 8. V. 1. 4. 5
M. Brutus I. 49
Caſſius Parmenſis II. 4
Caſſius Seuerus VII. γ. 2
Catonis Origines II. 86
Cnæus Lentulus Gætulicus IV. 8
Cornelius Nepos II. 77
Cremutius Cordus II. 36. III. 61
Criſpus Salluſtius II. 86
C. Curio pater I. 9. 49. 50
Curio filius I. 50
Dolabella I. 49
C. Druſus II. 94
Edicta Auguſti I. 28
Edicta Bibuli I. 9. 49
Ennius II. 7
Q. Euogius VII. γ. 1
Euripides I. 30. II. 25
Hirtius I. 56
Homerus I. 65. III. 21. IV. 22. V. 42. VIII. α. 23. γ. 18
Incerti ſcriptores II. 68. 70. 98. III. 59. IV. 8. 30. V. 1. VI. 39. 46. VII. β. 3. VIII. α. 23 γ. 14. 23.
Inſcriptiones ararum aut ſtatuarum. I. 81. II. 97. IV. 8. VII. α. 1. γ. 10
Iulius Marathus II. 94
Iunius Saturninus II. 27
Licinius Caluus I. 49
Licinius Craſſus VI. 2
C. Oppius I. 52. 56.
Pacuuius I. 84
Plinius Secundus IV. 8
Seneca III. 73
Strabo Cæſar I. 55
Tanuſius Geminus I. 9
Theodorus Gadareus III. 57
Tiberius Imp. III. 28. 29. 32. 61. 67. IV. 10. 11
M. Tullius Cicero I. 9. 30. 49. 55. 56. II. 3
Virgilius II. 40. IV. 45. VI. 47. VIII. γ. 9
Xenophon I. 87

C. SVETONI TRANQVILLI DE XII. CAESARIBVS LIBER PRIMVS.

ISAACI CASAVBONI ANIMADVERSIONIBVS ILLVSTRATVS.

Divvs Ivlivs Cæsar.

IVLIVS CÆSAR DIVVS annum agens ſextumdecimum patrem amiſit: ſequentibúſque conſulibus flamen Dialis deſtinatus, dimiſſa Coſſutia, quæ, familia equeſtri, ſed admodum diues, prætextato deſponſata fuerat, Corneliam Cinnæ quater conſulis filiam duxit vxorem: ex qua illi mox Iulia nata eſt: 1 A. V. C. DCLXX.

ANIMADVERSIONES.

C. SVETONI TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS LIBERI.] Scripti codices, paullo ſaltē melioris notæ, omnes iſtud opus in libros tribuunt. Prima quoque editio ante annos cētum viginti quinque Romæ cauſa, recens tum inuenta arte typographica, etſi in ſingulorum librorum fronte, de eo admonere neglexit, operis tamen totius initio ſingularum partium rubricas deſcribens, & libros appellat, & cum manu exaratis conſentit. Is liber plurimum nos iuuit in recenſendo hoc præſtantiſſimo ſcriptore: multa enim in poſterioribus editionibus mutata in deterius, accurata eius collatione & deprehendimus & reſtituimus. Huius nos libri vnius ope freti, recenſionem ſcriptoris iſtius primò auſi ſumus aggredi: poſtea acceſſerunt alia adminicula amicorum beneficio. Petrus Pithoeus I.C. clariſſimus, qui fugientes Gallia Muſas moratur cum paucis, miſit ad me codicem ſuum, in cuius ora diligentiſſimè erudita manu ipſius adſcriptæ erant lectionum diſcrepantiæ, quas olim, editionem Roberti Stephani cum vetuſtiſſimo, vt aiebat, & integerrimo exemplari contendens, obſeruauerat. Fe-

eit idem & Hieronymus quoque Groſlotius Liſlæus, nobiliſſimus doctiſſimúſque vir: contulit inquā vel cum iiſdem vel cum aliis non multum diſcrepantibus libris vulgatas editiones: & διαφόρους γραφὰς ſua manu curatè deſcriptas ad me miſit. Multum hic eruditiſſimorum hominum labor noſtrum laborem leuauit: aliquanto tamen amplius codex membraneus elegantiſſimus, cuius copiam nobis fecit humaniſſimus, doctiſſimúſque amicus noſter Iohannes Manaſſerius. Ex eius potiſſimùm codicis fide concinnata nobis hæc editio eſt. Olim id exemplar Viterbij decem ipſis annis priuſquam Romæ prima editio in lucem prodiret, deſcripſerat adoleſcens quidam, nec ineruditus, &, quod res arguit, φιλομαθής: cuius in fine libri extat hoc de ſe elogium: *Ego* (nomen erat deletum, ſic vt legi nullo modo poſſet) *Peruſini aeris fugiens intemperiem, recreandi animi gratia ſimul & noui aliquid cognoſcēdi, tranſcripſi in ciuitate Viterbij, in propriis ædibus, annum agens ætatis* XXVIII. *die* XXII. *Septēbris*. MCCCCLX. Quæ propterea libuit adſcribere, vt aliquam gratiam manibus illius referrem, cuius φιλοπονία plurimum ſumus adiuti. Non enim eas ſolùm emēdationes quas clariſſimus Torrentius in ſuis codd. inuentas annotauit, omnes, paucis exceptis, in eo libro inuenimus: ſed alias inſuper quamplurimas, quarum neque ipſe neque Pulmannus mentionem vllam fecerant. Atque hæc ſunt quæ olim ad manum habuimus præſidia, quando primum ad illuſtrandū hunc ſcriptorem nos accinximus. Poſteà verò quàm in hanc vrbem, auitam literarum ſedem venimus, librorum manu exaratorum magnā copiam ſumus nacti. Quatuor

A Bibliotheca regia ſuggeſſit: aliquot ſenator integerrimus atque eruditiſſimus, Paulus Petauius: vnum, ſed eximium, & omnium fortaſſe qui in Gallia noſtra hodie exſtant, vetuſtiſſimum, vir ampliſſimus, Iacobus Memmius Henrici filius, libellorū ſupplicum Magiſter. Hic eſt ille codex optimus, quem clariſſima patriæ lumina Turnebus, Pithœi fratres,
B Nicolaus Faber, aliquando tractarunt & ſæpe prædicarunt, Turonēſem appellantes; quia vt in fronte libri notatū eſt, in armario B. Martini Turonenſis aliquando eſt ſeruatus. Nō dubitauimus autem hoc opus noua diuiſione in libros octo ſecare: cùm vulgò ſingulæ vitæ pro ſingulis libris cenſeantur, etiam in chirographis iis quos ſequuti fere
C vbique ſumus. Sed cùm apud Suidā legiſſemus octo libris conſtare Suetonij iſtud πόνημα, non duodecim: percuſſit è veſtigio animum deformis illa quæ in vulgata diuiſione ſpectatur voluminum inæqualitas: nam poſteriorum ſex librorum ea breuitas erat, vt cum aliquo è prioribus collati, cuncti vix ei mole ſua pares eſſent, non multum certè ſu-
D perarent. Hoc igitur cùm animaduertiſſemus, non diu quærendum nobis fuit, quomodo inſtitui reſtituíque partitio illa legitima ac vera deberet. Res enim ipſa, μονονουχὶ φωνὴν ἀφιεῖσα, eam ſectionem nobis indicabat, atque adeo dictabat, quam tibi nunc, lector candide, noſtra hæc editio exhibet. Quare enim Græcū illum magiſtrum rectè præeuntem
E non ſequerer? præſertim qui & antiquior longè, &, vt puto, omnibus iis doctior eſſet, quorum manu deſcripti hodie Tranquilli codd. extant.

IVLIVS CÆSAR DIVVS ANNVM AGENS XVI. *patrem amiſit.*] A co-

A codice Viterbiēſi eſt hoc principium: ita enim diſertè in eo ſcriptū eſt:vt ego arbitror, optimè. Nam quod perſuaſerunt ſibi aliíſque doctiſſimi viri,deeſſe multa initio huius libri,eſſéque μῦθον ἀκέφαλον, fallũtur,meo iudicio,vehemẽter. Duæ rationes duntaxat illos vt ita pronuntiarent impulêre: primũ, quòd veriſimile nõ ſit, Suetonium,qui aliorum principum originẽ & proſapiam tanta diligentia à ſtirpe prima ſolet repetere, de Iulia omnium nobiliſſima gente, tacuiſſe: deinde quod in Vaticano, vt aiunt,aliiſque codd. initium hoc ita ſcriptũ reperiatur, *Annum agens* XVI. *patrem amiſit*, non vt in vulgatis *Annũ agens Cæſar* XVI. *p.a.* Hæc verò ratio nullius planè momẽti eſt: cùm ne ferri quidem illo loco vox *Cæſar* poſſit, ſi noſtri codicis auctoritatẽ ſequimur.Enimuerò ita accidit.Singulorum Tranquilli librorum duæ ſunt inſcriptiones:altera quę totius operis argumentum & libri numerum indicat:altera,quæ proprium cuiuſque partis ſubiectum:puta, *D.Iulius Cæſar*. vel,vt in aliis ſcribitur, *De Iulio Cæſare*. Cùm igitur hæc verba leuiter mutata,initio huius libri bis poni debuiſſent, incuria librariorũ factum,vt ſemel tantùm ſciberentur.Ex eo fõte manauit diuersè peccantium error: quibuſdam alterum tantùm indicem præſcribentibus: pleriſque de ſerie contextus eadem verba auferentibus. Illo modo peccatum eſt in editione veteri Lugdunenſi anni M.D.VIII.Deeſt enim ibi poſterior pars inſcriptionis:contextus autem ſic incipit, *Diuus Iulius Cæſar annum agens* XVI.*p.a.* quomodo etiam in aliis inuenimus, voce *diuus* tantum omiſſa. plerique omnes tamen libri altero potius modo peccarunt. Nam etiam in illo optimo codice Memmiano, tale omnino principiũ inuenimus, quale eſt in Vaticano, at libri titulus in eo codice nullus iſto loco eſt appoſitus, præter iſtum Barbara & recentiore manu alieno loco ſcriptum: *Incipit Suetonius de vita Cæſarum: nunc geſta Cæſaris*. Ita igitur extitit liber ἀκέφαλος: cui primi nos ex optimo illo codice caput ſuum reſti- B tuimus. At,inquies, altum iſtud de Iulij origine ſilentium, nónne ſatis certum damni accepti argumentum eſt? Non eſt,me iudice:id enim propterea fieri potuiſſe cenſeo, quòd iã antè in ſcripto eo quo ſtemmata aliquot illuſtrium gentium Romanarum deſcripſerat, affatim de gẽte Iulia ſcripſiſſet, cúmque locum dedolaſſet ac perpoliſſet: vt cauſſa non C fuerit cur hîc iterum eadem repeteret. Eius libri ſaltem index ſupereſt hodie nobis in Collectaneis Suidæ, cuius nos verba ſuo loco recenſuimus. Dici & illud non ineptè poteſt: Cæſarem in dedicanda Veneris Genitricis æde,ſtemma ſuũ in parte aliqua eius ædis, ſicut ab aliis fieri ſolitum in atriis domorum ſuarum, publicaſſe: vt de origine eius gentis D nemini eſſe poſſet vel ignotum vel dubiũ. Quare etiam accuratiſſimus ſcriptor Plutarchus vitam illius deſcripturus,non aliunde initium duxit, quàm vnde & Suetonius: Τὴν Κίννα, inquit ille, τοῦ μοναρχήσαντος θυγατέρα Κορνηλίαν, ὡς ἐπεκράτησε Σύλλας οὔτε ἐλπίσιν οὔτε φόβῳ δυνηθεὶς ἀποσπάσαι Καίσαρος, ἐδήμευσε τὴν φερνὴν αὐτῆς. Mirum qui Suetonij libros mutilos eſſe tã- E to opere contẽdunt, non & de Plutarchi codd.idem pronuntiaſſe. Poterant ſanè de eadem fidelia duos parietes dealbare: non enim ficus fici ſimilior quàm ſunt iſta inter ſe principia. Nec diſſimile eſt illud librorum Arriani de Alexãdro prin-

cipium: Λέγεται Φίλιππος τελευτῆσαι ἐπὶ ἄρχοντος Πυθοδήμου Ἀθήνησι. Quin potius ſtatuimus omiſſam auctori gẽtis enarrationem, cuius nobilitas & nota erat & extra controuerſiã: aut, ſi ita malumus, cùm ſibi, alio loco, tum aliis expoſitæ: eundem cæterorum principum gentes enucleaſſe: vt minus notas, & propter diuerſitatem tradentium incertas atque B controuerſas. De iis & quæſiuit ipſe diligenter, & quid eſſet ſui iudicij fecit nos vt ſciremus.

Annum agens XVI.] Coss. L. Cornelio Cinna IIII. Cn. Papyrio Carbone II. Natus enim Cæſar C. Mario VI. & L. Valerio Flacco Coss. A. V. C. DCLIV.

Patrem amiſit.] C. Iulium Cæſarem: de cuius repentino obitu dũ C matutino calciatur, Plinius lib. VII. cap. IIII. Falſum eſt quod Græci aiunt Cæſarem dictatorem à cæſo matris ſuæ vtero cognomen inueniſſe. Legere id memini apud Cedrenum, Suidam, Glycam, & in Etymologico magno, atque etiam apud ſcriptores aliquot Hebręos. Decepti ſunt, quòd putarent primum hunc in ea gente Cæſaris cognomẽ D habuiſſe: id verò falſiſſimum eſſe ſciunt & qui nondum ære lauantur. Verũ id genus ſcriptores ignorantiâ peccare Romanarum rerum, non miror. illam Heſychij doctiſſimi Græcorum criticorum notam ſæpe miratus ſum. Καισάραν, περικεφάλαιαν. an dicemus vocẽ veteris Græcię eſſe καισάρα? an fallitur ille in vocis Latinæ *Cæſaries* interpretatione? E Poteſt & Syriaca vox eſſe vt aliæ multæ in eo auctore. nam in Targum Ionathanis כשירא extat notione affini pro ſcuto vel clypeo. Et fortaſſe inde eſt quòd Punica lingua elephas *Cæſar* dicebatur, quaſi tutamen & præſidium legionum.

A Nam Pænorum idioma è Syriaco tractum, vel Plauti Pænulus fidem abundè faceret, ſi aliunde id notum non eſſet.

Sequentibúſque Coss.] Accipe ἁπλῶς, pro, ſequenti anno: nam leue eſt quòd docti quidam etiã hęc verba in argumentũ defecti codicis trahunt.

Flamen Dialis deſtinatus.] Velleius Paterculus, *Cæſar in Cottæ conſularis locum pæne puer à Mario Cinnáque Flamen Dialis creatus, victoria Sullæ, qui omnia ab iis acta fecerat irrita, amiſit id ſacerdotium.* Non diſſimulo Plutarchi lapſum in hac hiſtoria: ſic enim narrat, quaſi Sulla poſt reditum in vrbem ſuum Cæſari in comitiis ſe ferens aduerſarium, ne ſuffragiis populi id ſacerdotium obtineret effeciſſet. μετιὼν ait, τὴν ἱερωσύνην εἰς τὸν δῆμον προῆλθεν, οὔπω πάνυ μειράκιον ὤν· ταύτης δ' ἐκπεσεῖν αὐτὸν ὑπεναντιωθεὶς Σύλλας παρεσκεύασε. non igitur obtinuit quod ambibat ſacerdotium Cæſar, nec creatus eſt flamen Dialis, quod Velleius & Suetonius aiunt. Sed verius eſt falli ſcriptorem Græcum, cùm in hoc tum in temporis ratione.

Prætextato deſponſata fuerat.] Codex Viterb. & Vetus Rom. *diſpõſata. e pro i.* vt in lapidum inſcriptionibus antiquis ſæpe: contrà *deiudicare, deminuere, deperire* in Florentinis Pandectis, & ſimilia multa. Memmianus, *deſponſata.*

Cinnæ quater Cos.] Sic MSS. & primæ editiones. quater Coss. an quartò aut quartùm dicas pili non intereſt. etſi ſubtiliter inter ea diſtingui poteſt. Plutarchus ait τοῦ μοναρχήσαντος: more Græcorum, qui & Sullam & Cinnam, & Marium, & dictatores quoq; μονάρχας vocãt. neque

neque vt repudiaret compelli à Dictatore Sulla vllo modo potuit. Quare & ſacerdotio, & vxoris dote, & gẽtilitiis hereditatib. multatus, diuerſarum partium habebatur: vt etiã diſcedere è medio, & quãquã morbo quartanæ aggrauãte, propè per ſingulas noctes cõmutare latebras cogeretur, ſéq; ab inquiſitorib. pecunia redimere: donec per virgines Veſtales,

ANIMADVERSIONES.

Neque vt repudiaret c.] Vulgati codd. *vt repudiaret illam.* Paſſim in Suetonio obſeruauimus pronominum ellipſin non inuenuſtam, Græcis quoque vſitatam. ſicut hîc τὸ *illam* nec Torrentij nec noſtri MSS. agnoſcunt. at imperiti homines de ſuo illam intruſerunt fulciendę ſententiæ, quam ruere aliâs putabant. Sic cap. v. ***honor ei obtigit*** ſcripſerunt iidem: cùm in veteribus libris B eſſet, ***honor obtigit.*** ſic alibi ſæpe: quod ſemel dictum volumus. Nos enim ſcriptã lectionẽ ſecuti ſumus.

Compelli à dictatore Sulla vllo modo potuit.] Auget gloriam facti huius quod notat Velleius, *Sullæ filiam vt repudiaret nullo modo compelli potuit: cùm M. Piſo conſularis, Anniam quæ Cinnæ vxor fuerat, in Sullæ dimiſiſſet gratiam.* Non prætermittam C antiquitatis ſtudioſos monere; nomẽ dictatoris huius Sylla per *y* ſemper ſcribi in Memmiano ſiue Turonenſi optimæ notæ codice: quam ſcripturã, Ciceronis præſertim auctoritate expreſſa confirmatam, aduerſus Verrium Flaccum & Faſtos Capitolinos iure defendit Aldus Manutius vir eruditiſſimus, in Orthographia ſua.

Vxoris dote & gentilitij hereditatibus multatus.] Lege Cornelia de proſcriptione, quæ proſcriptorũ liberos & bonis patriis priuauit, & ab honoribus petendis repulit. Plutarchus Sulla, ὁ γὰρ πάντων ἀδικώτα-

A τον ἔδοξε, τῶν γὰρ προγεγραμμένων ἠτίμωσε καὶ υἱοὺς· καὶ υἱωνοὺς, καὶ τὰ χρήματα πάντων ἐδήμευσε.

Vt etiam diſcedere è medio.] Fugit ad Sabinos. Plutarchus eleganter, συχνόν τινα χρόνον πλανώμενος ἐν Σαβίνοις, ἔκλεπτεν ἑαυτόν.

Et quanquam morbo quartanæ aggrauante.] Malè accepit iſta verba Plutarchus. Ait, ἔπειτα δι᾽ ἀρρωστίαν εἰς B οἰκίαν ἑτέραν μετακομιζόμενος. Vult cauſſam mutandæ domus fuiſſe morbũ: quod procul abeſt nõ à mente Suetonij tantùm, ſed à veritate. culpa liberaueris ſi ſcribas non δι᾽ ἀρρωστίαν, *propter morbũ*, ſed δι᾽ ἀρρωστίας *per morbũ*, hoc eſt, ἀρρωστῶν, vt apud Paulũ Apoſtolũ διὰ τεκνογονίας, hoc eſt, τεκνογονοῦσα. Puto verius ſummũ illũ virũ aut ſecutum alios auctores, aut ad vo- C cem *quanquam* non attendiſſe.

Séque ab inquiſitoribus pecunia redimere.] Liber Viterb. *redimeret.* Plutarch. eſt auctor, manum militũ Cornelio Phagitæ (de eo Suetonius infrà cap. LXXIII.) fuiſſe commiſſam, ad anquirendum Cæſarem alióſque tum in tenebris latitantes. Hi ſunt quos *inquiſitores* vocat: Græci eleganter φυγαδοθήρας. recentior Helle- D niſmus etiã διωγμίτας. Metaphraſtes in vita S. Athanaſij: ζημίαν ζωῆς ὑφέξειν τοὺς διωγμίτας εἰ μὴ τὸν Ἀθανάσιον ζῶντα παραστήσωσι. Iuſtinianus ἐρευνάδας Græcè nominat illos Quæſtores à ſe inſtitutos, quorum officium deſcribit Nouella LXXX.

pérque Mamercum Æmilium & Aurelium Cottam, propinquos & affines ſuos, veniam impetrauit. Satis conſtat, Sullam, cùm deprecantibus amiciſſimis & ornatiſſimis viris aliquamdiu denegaſſet, atque illi pertinaciter contenderent, expugnatum tandem proclamaſſe

ANIMADVERSIONES.

Pérque Mamercum AEmilium.] Viterb.cod.& antiquiſſimus eorum quatuor qui in Chriſtianiſſimi Regis Bibliotheca ſeruantur, *Mamertum* à Mamers (ſic Oſcorum lingua Mars dictus, & Lycophroni quoq; Μαμερτός,) fit Mamertus inde Mamertinus. vtrumque cognominis loco vſurpauit olim gens Æmilia, niſi error eſt in Liuij codd. Apud Plut. Dionyſ.Hal. Feſtum, alióſque Μάμερκος, Mamercus, per *c*. & ita in Turonenſi.

Propinquos & affines ſuos.] Vtrũ pro eodem has voces accipit, & eſt ἐκ παραλλήλου dictum? an eſt potius σχῆμα συλληπτικόν, cùm horũ alter propinquus fuerit, ſiue cognatus, alter adfinis? Interpretes ad finem Iulio Aurelium notát propter Aureliam vxorem Iulij patris: dicerent cognatum potius. Æmilius quid illi fuerit neſcio: niſi fortaſſe adfinis fuit per aliquam è gente Iulia, quam in matrimonio habuerit.

Cùm deprecantibus amiciſſimis & ornatiſſimis viris aliquando denegaſſet.] Ita eſt: non ſponte ſua Cæſarem ſeruauit Sylla: ſed victus precibus amicorũ, vt declarant ſequẽtia. Quare non abeſt quin gratiæ alicuius de ea gente dederit hæc verba Velleius, *magis*, inquit, *miniſtris Syllæ adiutoribúſque partium, quàm ipſo conquirentibus eum ad necem.*

Expugnatum tandem proclamaſſe, Vincerent.] *Vincere* ait Donatus, familiare eſt verbum iratis: nempe ea notione qua hîc accipitur, & apud

A Terentium alióſque. Cæſar, libro v. *Vincite, inquit, ſi ita vultis, Sabinus.* ſimiliter apud Græcos νικᾶν. Sophocles Electra,-- εἰ δὲ μὴ καλῶς

Λέγω, σὺ νίκα· σοὶ γὰρ ἑψόμεσθ᾽ ἅμα.

OEdipo Coloneo, Νίκα· χρόνῳ γὰρ εἶδ᾽ ὅτι γνώσῃ τάδε. Euripides Alceſtide, Νίκα· νικῶ. οὐ μὴν αὐθάνοντά μοι ποιεῖς. Ab eadem mente eſt hîc quoque *expugnatus* pro *exoratus*. ſic etiam libro

B III. cap. XXI. *ſed expugnatum precibus vxoris, adoptionem non abnuiſſe.* Ita apud Columellam præfatione lib. x. *niſi propoſitum meum expugnaſſet frequens poſtulatio tua.* Eſt hoc quoque Græcorum imitatione dictum: qui non ſolùm μάχεσθαι de omni vehementiore ſtudio vſurpant. vnde illud apud Ariſtotelem IX. Hiſtoriarum, οἱ περὶ ταύτην τὴν ἐργασίαν ὄντες

C μάχονται χωρίζειν τὴν ἄλλην τὴν μεμιγμένην. id eſt, *pugnant ſeparare cæteram quæ mixta eſt.* ita loquitur & Cicero: ſed etiam πολιορκεῖν pro *euincere precibus* accipiunt. Chion epiſtola ad Matridem, Ἐγὼ οὖν ἀσπαστὸν ἡγησάμενος τὸν καιρὸν, τὸ λαντον προσεπίθην τῇ προθυμίᾳ. καὶ μέχρι μὲν πολλοῦ ἠναίνετο· ἐξεπολιορκήσαμεν δ᾽ αὐτὸν πάνυ ἀληθεῖ καὶ

D δικαίῳ λόγῳ. Ita vſi ſunt voce *oppugnatio* Impp. in conſtitutione quadam de nuptiis. *In oppugnationem viduarum ceſſent ſequeſtres atque interpretes, taciti nuntij renuntiique corrupti.* Non diſſimilem vſum verbi καταναυμαχεῖσθαι apud eundem Chionem notauimus, κἀγὼ μέχρι μέν τινος ἀντεῖχον· καταναυμαχούμενος δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ εἶξα.

(ſiue

(ſiue diuinitus,ſiue aliqua coniectura) *Vincerent,ac ſibi haberent: dummodo ſcirent,eum quem incolumem tantopere cuperent, quandoque optimatium partibus, quas ſecum ſimul defendiſſent, exitio futurum: nam Cæſari multos Marios ineſſe.* Stipendia prima in Aſia fecit, Marci Thermi Prætoris contubernio: à quo

ANIMADVERSIONES.

A *Siue diuinitus, ſiue aliqua coniectura.*] En ſcriptorem accuratum, etiam in iis quæ obiter dicit. Omnino,inquit diuinauit Sylla; ſed vtro genere diuinationis ſit vſus, naturalis an artificioſi, neſcio. obiter ſignificat duo eſſe genera diuinandi; illa ipſa de quibus Cicero libro I. De diuinatione & libro II. *Duo,* inquit,*genera diuinandi eſſe dicebas;vnum artificioſum, alterum naturale.* B *Artificioſum conſtare, partim ex coniectura, partim ex obſeruatione diuturna: naturale quod animus arriperet,aut exciperet extrinſecus ex diuinitate vnde animos hauſtos, aut acceptos,aut libatos haberemus.*

Quem incolumem tantopere cuperent.]Scribe cum manuſc.*tanto opere.* Licinius Macer in primo Annalium,*Non minimo opere milites quietes volebāt.* C In editione nupera Antuerpienſi fragmentorum ab Ant. Auguſtino viro eruditiſſimo collectorum, ſcriptum eſt *Quirites* pro *quietes,*turpi errore: vide Priſcianū libro VI.

Nam Cæſari multos Marios ineſſe.] Acriora illa & animi vehementius commoti apud Plutarchum, οὐκ ἔφη νοῦν ἔχειν αὐτούς, εἰ μὴ πολλοὺς ἐν τῷ D παιδὶ τούτῳ Μαρίους ἐνορῶσιν. eodem loquendi genere vſus quondam Dionyſius maior cùm filium increparet, οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ τύραννος. *Non ineſt tibi tyrannus.* neque enim circuitione illa interpretum opus. *Tyrannus* id eſt tyranno aptum ingenium. ſic, *multi Marij,*id eſt,ingenium aptum viro popularis factionis, inimico optimatium quale fuit in Mario: ſed maius atque acrius multo quàm ipſe Marius habuerit.Porro Cæſarem fuiſſe Mario ſanguine coniunctiſſimum ſcribit Velleius Paterculus libro II.& docet Plutarchus initio vitæ. vide ad cap.VI.

M. Thermi prætoris contubernio.] Ex more hoc & diſciplina Romana. Thermi huius præturam in Aſia geſtam nuſquam reperi. nam Beroaldi coniectura planè ἀπροσδιόνυσος. Magis ad rem facit quod ex Appiani Mithridaticis nouimus, per illa tempora quibus in Græcia & Aſia bellum Sulla cum Mithridate gerebat, fuiſſe Thermum quendam in Aſia, Valerij Cos. ὑποστράτηγον. ſed cùm huic omnem mox poteſtatem Fimbria ademerit, Valerio trucidato, non poteſt ei competere quod hîc narratur. Conſtat referenda hæc eſſe ad tempus medium inter reditum Sullæ in vrbem, & eius mortem: eo tempore non Thermum, ſed Muræнам Aſiæ præfuiſſe, clarum ex Liuio, Appiano, Memnone: quos omnes mirum ſanè eſt res geſtas iſtius Thermi ne verbo quidem indicaſſe. Mitylenarum expugnationem narrat Liuij epitome libro LXXXIX. ſed ducis nulla ne ibi quidem facta mentione.

ad arceſſendam claſſem in Bithyniá miſſus, deſedit apud Nicomedem, non ſine rumore proſtratæ regi pudicitiæ: quem rumorem auxit, intra paucos rurſus dies repetita Bithynia, per cauſſam exigendæ pecuniæ, quæ deberetur cuidam libertino clienti ſuo. Reliqua militia, ſecundiore fama fuit: & à Thermo in expugnatione Mitylenarum

ANIMADVERSIONES.

Ad arceſſendam claſſem.] Melius ita membranæ, quàm vt vulgò, *accerſendam*. Gloſſę veteres, *Arceſſere*, μετεστείλαντο, καλέσαι, μεταπέμψασθαι. cōfundit *arceſſere & arceßère*. In iiſdem, *Arceßit*, μετεκαλέσατο, μετεπέμψατο, ἐφώνησεν. Accipe φωνεῖν vt perlæpe in Euangelio. Aduentum Cæſaris ad Nicomedē aliter narrat Plutarchus: etſi prægrauat apud me Suetonij auctoritas, hac quidem in re.

Rurſus repetita Bithynia.] Fateor, ſublata voce *rurſus* ſententiæ nihil deerit: nego tamen rectè ſentire qui eam putant inducendam. hac ratione ſcalpello indigebunt quæcumq; apud optimos ſcriptores ſpeciem habent βαττολογίας, quæque item dicuntur ἐκ παραλλήλου. Mitto illa pueris nota, πάλιν αὖ, ὕστερον αὖθις, *ergo igitur*, alia ſexcenta: Sophocles Trachiniis, Πρὶν κεῖνος αὐτὸν φανερὸς ἐμφανὴς σταθεὶς Δείξῃ. Ibidē, Ἔχεισα μὲν κατ' οἶκον ἐν δόμοις κρυφῇ Μανδάλῳ. Plautus, Pœnulo: *Reuertor rurſus denuo Carthaginem.*

Per cauſſam exigendæ pecuniæ) προφάσει χρησάμενος, ὡς χρέος ἀπαιτήτων. In Othone: *ſepoſitus eſt per cauſſam legationis in Luſitaniā*. in Veſpaſiano: *ſacramento ſolutū per cauſſam valitudinis tradunt.* Cæſar De bello ciuili lib. III. *equitatū per cauſā pabulandi emiſſum, confeſtim decumana porta in caſtra ſe recipere iuſsit.* & ſępe alibi. Porrò cauſſa exigendæ pecuniæ, prætextus eſt honeſtus eorū qui voluptatis cauſſa ad infamia vel ſuſpecta loca peregrinationes inſtituunt. docet hoc Antiphon, quo loco Alcibiadi criminis loco obiicit, quod iuuenis ad Abydenos ad diſcēdas voluptates obſcenas ſeſe contuliſſet. Sic ille: ἐπειδὴ ἐδοκιμάσθη: ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων, παραλαβὼν παρ' αὐτῶν τὰ σαυτοῦ χρήματα, ᾤχου ἀποπλέων εἰς Ἄβυδον, οὔτε χρέος ἴδιον ἑαυτοῦ πραξόμενος οὐδὲν, οὔτε προξενίας οὐδεμιᾶς ἕνεκεν. ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ παρανομίᾳ καὶ ἀκολασίᾳ τῆς γνώμης. lege cætera apud Athenæum lib. XII.

Cuidam libertino clienti ſuo.] Etſi ſunt relata patronus & libertus: tamen præter hunc patronum aliū libertis olim habere ius fuit, cuius ipſi non liberti dicerentur, ſed cliētes. Cicero ad Atticum lib. I. *Libertū ego habeo, ſane nequā hominē, Hilarū dico, ratiocinatorem & clientem tuū.* Sic Athenis ſerui cùm manumitterentur, optabant ſibi ac publicè aſciſcebant patronum in cuius cliētela eſſent, idque voce præconis. Ariſtoteles Rhetoricorum lib. III. τῶν κηρύκων περιλαμβανόντων τὰ παιδία, τὸ τίνα αἱρεῖται ἐπίτροπον ὁ ἀπελευθερούμενος, ΚΛΕΩΝΑ. ſed de Græcis non mirū: apud quos & libertorū ſolutiora iura, & ſeruorum etiam: adeo vt durius ſeruitiū mutare fas & ius fuerit: quod πρᾶσιν αἰτεῖν dicebant. Auctores Pollux lib. VII. & Plutarchus De ſuperſtitione. cui iuri ſimillimum illud eſt, quod hodie legibus Turcarum mancipia ipſorum obtinent. Lege Petrum Bellonium Obſeruationū lib. III. cap. XXIX.

Coro-

corona ciuica donatus eſt. Meruit & ſub Seruilio Iſaurico in 3
Cilicia, ſed breui tempore. Nã Sullæ morte cõperta, ſimul ſpe D
nouæ diſſenſionis, quæ per M. Lepidum mouebatur, Romam
properè rediit, & Lepidi quidem ſocietate, quamquam magnis
conditionibus inuitaretur, abſtinuit: cùm ingenio eius
diffiſus, tum occaſioni, quam minorem opinione offenderat.
Cæterùm cõpoſita ſeditione ciuili, Cornelium Dolabellam, 4
conſularem & triumphalem virum, repetundarum poſtulauit:

ANIMADVERSIONES.

Corona ciuica donat⁹ eſt.] A codicib. A vtriuſq; editionis Antuerpiẽſis exulat vox *corona*, neſcio quare de veteri poſſeſſione deiecta. An quia venuſtè *ciuica* dicitur ἁπλῶς, tolli propterea dictio illa debuit? infirma ratio, prorſúſq; ἀσυλλόγιστος ὁ συλλογισμός: quũ & veteres editiones omnes & B manu exarati ita habeãt, nullo planè excepto de quo aliquid nobis cõpertũ. Atqui hic eſt hodie ſolẽnis & ἐπιδήμιος noſtrorũ criticorũ morb⁹: qui ſimul aliquid nouè & inuſitatè dictum alicubi obſeruarunt, ſtatim quærunt vbi poſſint apud aliũ ſcriptorẽ, aut eũ ipſum alio loco, intrudere ſuã illã obſeruatiunculam, ma- C gnificis prius verbis venditatã. hac ratione integerrimi atq; incorruptiſſimi auctorum loci, ceu corrupti & deprauati corriguntur. τὸ δ' ὅλον, περιέστη ἡ νῦν κριτικὴ εἰς ἀκρισίαν, ἡ τῶν παλαιῶν ξυγγραφέων διόρθωσις εἰς παραδιόρθωσιν, ἡ σωτηρία εἰς ἀπώλειαν.

Sed breui tẽpore.] Annũ fortaſſe, ac ne eũ quidẽ, vt videtur, plenũ. Nam D quo anno P. Seruilius Vatia mox Iſauricus, in prouinciam ex cõſulatu abiit, eodẽ & Sulla periit, & Lepid⁹ res nouas moliri cœpit. quo nuncio accepto propere Cæſar, vt hinc diſcimus, in vrbẽ rediit. Is fuit A.V.C. ↀCLXXVI. coss. erant, M. Lepidus, Q. Catulus. ætatis Cæſaris XXII.

Tũ occaſioni.] Nihil muto: tamen ſcripta lectio etiã in Turonẽſi & omniũ veterũ editionũ, eſt, *occaſione*. an excidit vocula *de* & ſcribẽdum, *cum de ingenio diffiſus, tum occaſione*. Ita.n. fuerit oratio Latina. an eſt potius librarij negligẽtia, quomodo in Piſanis Pandectis *exceptione, defenſione, petitione*, pro exceptioni, defẽſioni, petitioni, ſcriptũ exſtat, aliáq; id genus pluria. *occaſio* hîc non eſt καιρὸς aut πρόφασις, ſed ἀφορμὴ, præſidium rei gerendæ.

Corneliũ Dolabellã conſularem & triũphalem virũ repetundarũ poſtulauit.] Cõſtanter libri veteres ſcripti, cuñ, *Dolobellã*, vt apud Plutarchũ & alios Græcos. Videntur ita ſcripſiſſe qui diſcrimen ſtatuere volebant inter proprium viri nomen, & inſtrumenti *dolabellæ*, cuius meminit Columella. Quo ætatis anno cauſſam hanc Cæſar egerit, inter ſcriptores video non conuenire. Suetonius ait, *compoſita ſeditione ciuili*: conſtat autem bellum Lepideum confectum eſſe Coss. M. Æmilio & D. Bruto. quo anno Cęſar a.d. IIII. Idus Quintiles quartum & vigeſimum natalem celebrauit. Igitur vel XXIII. anno deſinente, vel XXIIII. incipiente Dolabellam accuſauerit. Atqui Tacitus, ſiue quis alius auctor libri De cauſſis corruptæ eloquentiæ, ſcriptum reliquit, Cæſarem annos tum fuiſſe natum vnum & viginti dumtaxat. Suetonij meo quidem animo verior ſententia: nam Dolabella hîc

eſt ille qui ex conſulatu profectus in Macedoniam, de victis Thracibus, anno eo quo Lepidus pulſus fugatúſque eſt, triumphauit. Adi ad Faſtos & M. Tullium in ea contra Piſonem. More autem fecit Cæ- A ſar adoleſcentium eius ætatis qui foro præparabant, quòd militiæ forenſis hoc rudimentum edidit. vide Apuleij Apologiam, & quæ ibi nuper adnotauimus.

abſolutóq; Rhodũ ſecedere ſtatuit, & ad declinandá inuidiá, & vt per otiũ ac requiẽ Apollonio Molonis clariſſimo tũc dicẽdi magiſtro operá daret. Huc dum hibernis iá menſibus traiicit,

ANIMADVERSIONES.

Abſolutóque Rhodum ſecedere ſtatuit.] Sępe miratus ſum in tam illuſtris viri vita, eſſe tantas inter auctores diuerſitates. Quàm multa enim Plutarchus aliter atque hic narrat? B vel hunc locum vide: multa diuerſa, occaſiones dico rerum, & *τὰ περὶ τοὺς χρόνους.*

Apollonio Molonis clariſsimo tunc dicendi magiſtro.) Ms. *cl. dic. tũc mag.* Minimè verò ferendi ſunt qui iſto loco malunt cum vulgo errare, & ſcribere *Apollonio Moloni*, quàm vt habent libri alij, & res ipſa flagitat, *Apollonio Molonis.* Plutarchũ mit- C to, cuius locus eſt in promptu. Porphyrius Quæſtionibus Homericis, *Λύει δὲ τὴν ἀπορίαν αὐτὸς, ὡς καὶ Ἀπολλώνιος ὁ τοῦ Μόλωνος παρίστησι.* Sed non heri aut nudiuſtertius inuaſit hominum mentes hic error, quo duos clariſſimos dicendi magiſtros confuderunt: Apollonium dico Molonis, qui & Μαλακὸς audiit, & Molonem: de quibus tam clara Strabonis verba, qui fuit illorum æqualis, vt mirer offendere in tanta luce quenquam potuiſſe. At confundunt eos Cicero & Quintilianus. ita quidam ſcribunt: de Cicerone quidem falsò, nec ſine illius iniuria. Quintilianum non eo excuſatum: qui Molonem de quo tam multa M. Tullius, Apollonium Molonem manifestò appellat: duplici, vt arbitror, errore: nam & Apollonium Molonem perperam vocat, qui Ap. Molonis dici debuit: & fortaſſe non aliter ſcripſerat Quintilianus. alterum peccatum eſt, quod Apollonio Molonis tribuit, quod non illi ſed Moloni conueniebat. Venit & Plutarchus in ſocietatem huius culpæ: qui in Cicerone Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνος nominat, quem Cicero ſemper Molonem. Nempe ita eſt: quia eodem tempore, eodem loco, indidem orti, eandem artem pari fama docuêre Apollonius Molonis, & Molo, impoſuit ea res doctis. Nam & eruditiſſimus ſcriptor Ioſephus Ἀπολλώνιον Μόλωνα vocat perperam pro Μόλωνος. vbi tamen nulla mendi ſuſpicio. Locus eſt libro II. contra Appionem: quo in libro quem Molonem vocat ſub initium, paullo mox Apollonium D Molonem clarè ſæpius indigetat. Non puto eſſe alium ſcriptorem ab illo de quo Strabo; ipſum potius Ioſephum per incogitantiam hallucinatum reor. Hac ratione & hoc loco tueri licet plurium librorum lectionem, *Ap. Moloni.* ſi cui placeat ab exſcriptoribus in auctorem culpam transferre. nam & regij libri, *Moloni*, omnes.

Circa

circa Pharmacuſam inſulá à prædonib. captus eſt: máſítq. apud eos non ſine ſumma indignatione propè quadraginta dies,

ANIMADVERSIONES.

Circa Pharmacuſam.] Quidam MS. *Pharmacuſſam.* vt apud Stephanum ſemper, Φαρμάκουσσα, Σειρλύεσσαι, Μελίττουσα, Σκότουσα, Σίδουσα. quę ſcriptura ex ſcribarum imperitia inoleuit. nam vel Pharmacuſa ſcribendū, vel Pharmacoeſſa, vt Prinoeſſa apud Plinium. Stephani ſunt verba, φαρμάκουσσαι, δύο νῆσοι (Strabo melius lib. VIII. φαρμακοῦσσαι, δύο νησία) πλησίον Σαλαμῖνος. ἔστι καὶ ἄλλη ὑπὲρ Μίλητον ἐν ᾗ Ἄτταλος ἀνῃρέθη. hoc vult, Pharmacuſas appellari duas inſulas quæ ſunt ad Salaminem inſulam ante Atticum littus. Pharmacuſam verò aliam eſſe inſulam ad littus Aſiaticum ſupra Miletum. de hac loquitur Suetonius hîc, & Plutarchus in eadem hiſtoria.

Mansítque apud eos non ſine ſumma indignatione.] Lego, *dignatione.* Id enim dicere voluit quod Velleius his verbis, *Idem poſtea admodum iuuenis, cùm à piratis captus eſſet, ita ſe per omne ſpatium quo ab iis retentus eſt, apud eos geßit, vt pariter iis terrori venerationique eſſet.* Plutarchus, ἡμέραις δὲ τεσσαράκοντα δυεῖν δεούσαις, ὥσπερ οὐ φρουρούμενος, ἀλλὰ δορυφορούμενος ὑπ' αὐτῶν, ἐπὶ πολλῆς ἀδείας συνέπαιζε. *Dignatio* vox ſcriptori huic & Tacito familiaris. Iuſtinus lib. XXVIII. *à quo honorifice ſuſceptus, diu in ſumma dignatione regis vixit.* vtitur & Liuius. Similis locus in Veſpaſiano cap. IV. *Sortitus Africam, integerrimè res non ſine magna dignatione adminiſtrauit.* vbi eūdem errorem in multis Mss. offendimus. Hoc nos putamus eſſe verum: alioquin tueri vulgatam lectionem poſſemus, vt *indignatio,* accipiatur καινοπρεπῶς (vt multa in hoc ſcriptore) hoc eſt, ἐνδεικτικῶς, non vt ſit ἀγανάκτησις, quæ eſt vſitata eius vocis ſignificatio: ſed ἀπαξίωσις, καταφρόνησις, contemtus. Senſus erit; Cæſarem captiuum & piratarum potitum, adeo nihil ſe indignum egiſſe, vt etiam contemtui haberet eos in quorum erat poteſtate. Magnum animi magni argumentum. Plutarchus, Ἔπειτα τὸν περὶ αὐτὸν ὄχλον εἰς ἄλλην διαπέμψας πόλιν ἐπὶ τὸν χρημάτων πορισμὸν, ἐν ἀνθρώποις φονικωτάτοις Κίλιξι, μεθ' ἑνὸς φίλου καὶ δυοῖν ἀκολούθοιν ἀπολελειμμένος, οὕτω καταφρονητικῶς εἶχεν, ὥστε πέμπων ὁσάκις ἀναπαύοιτο, προσέταττεν αὐτοῖς σιωπᾶν. Hic locus Plutarchi non parum cōfirmat poſteriorem noſtram interpretationem: placet tamen magis prior emendatio. quam Fuluio quoque Vrſino veniſſe in mentem ex eius Notis didici, quas nunc ipſum primùm vidi. Magnum mihi earum deſiderium excitarat doctiſſimus adoleſcens Lambertus Canterus, patre Theodoro patruóque Gulielmo digniſſimus: cùm Roma rediens hac tranſiret anno, & illi ego cùm alias in Tranquillum, tum iſtam quoque emendationem noſtram oſtenderem. Accidit autem percommodè, vt dum noſtra hæc ederētur, perducto iam ad vmbilicum Tranquillo, eum librum qui nuper Antuerpia prodiit, dono ad me mitteret clariſſimus doctiſſimúſque vir Iacobus Bongarſius: Bongarſius, cui ſe plurimum debere literulæ noſtræ profitentur.

cum vno medico & cubiculariis duob. Nam comites ſeruóſque cæteros initio ſtatim ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiſerat. Numeratis deindequinquaginta talentis, expoſitus in litore, non diſtulit quin è veſtigio claſſe deducta perſequeretur abeuntes: ac redactos in poteſtatẽ ſupplicio, quod illis ſępe minatus inter iocum fuerat, afficeret. Vaſtante regiones proximas Mithridate, ne deſidere in diſcrimine ſociorum videretur, ab Rhodo, quò pertenderat, tranſiit in Aſiã auxiliíſque contractis, & pręfecto regis prouincia expulſo,

ANIMADVERSIONES.

Cum vno medico & cubiculariis duobus.] Ita omnes codices veteres, recentiores, ſcripti, cuſi: editiones quaſdam nuperas excipio, in quibus reperi *cum vno amico*. Primus Robertellus auctor mutandæ vulgatæ lectionis fuit: Plutarchũ enim φίλον hunc vocare: neque eſſe veriſimile vili medico (quippe ſerui illis temporibus eam artem exercebant Romæ) eum honorem habitum, vt inter amicos Cæſaris cenſeretur. Placuit hoc commentum etiam viris doctiſſimis, quod miror: nam auctorem quidem eius nihil moror, Norunt omnes eruditi ineptias hominis & vanitatem. cuiuſmodi hoc eſt, ſanè vaniſſimum. Primùm illud falſum, omnes Romæ tum medicinam profitentes ſeruos fuiſſe: multi enim excellentes in ea arte è Gręcia terra illuc quęſtus ſui cauſſa, partim ingenui, partim manu pridem emiſſi, itabant. hi ſunt quos narrat hoc ipſo libro Suetonius, ciuitate donatos omnes à Iulio Cæſare: nam in ſeruos id beneficium fuiſſe collatũ, nimia eſt ſtultitia vel ſuſpicari. Falſiſſimum verò medicos à magnatibus Romanis inter amicos non habites, neque eo titulo dignatos. Tacitus Annalium libro IV. *Sumitur in conſcientiam Eudemus amicus ac medicus Liuiæ.* Seneca De beneficiis

A lib. VI. *Quare medico & præceptori plus quiddam debeo, nec aduerſus illos mercede defungor? Quia ex medico & præceptore in amicum tranſeũt.* Suetonius lib. II. & Plutarchus in Bruto, auctores ſunt, Octauiũ priore Philippenſi prælio amici ſomnio monitum tabernaculo ſuo egreſsũ. Quis ille amicus? Artorius medicus B conſenſu reliquorum hiſtoricorũ, Velleij, Valerij Maximi, Dionis, & Lactantij quoque lib. ſecundo cap. VIII. At iſti critici quaſi magnũ eſſet nefas medicum aliquem procerum amicum audire, illum quoque è ſequenti libro locum nobis corruperant: vt iã non aliter ibi edatur quã *medici ſomnio*, cõtra veterum librorum fidem: quorum nos auctoritatẽ C ſecuti, medicis ſuam dignationem duobus hiſce locis aſſeruimus. Gregorius Nazianzenus in epitaphio Cæſarij fratris: τάττεται τὴν πρώτην ἐν ἰατροῖς τάξιν, κἀν τοῖς φίλοις τοῦ βασιλέως εὐθὺς ἀριθμούμενος, τὰς μεγίστας καρποῦται τιμάς. Falluntur autem docti viri qui pertinere huc putant iſtum Athenęi è lib. VI. locum, Ἰούλιος Καῖσαρ ὁ πρῶτος πάντων ἀνθρώπων περαιωθεὶς ἐπὶ τὰς Βρετ-D τανίδας νήσους μετὰ χιλίων σκαφῶν, τρεῖς οἰκέτας τοὺς πάντας συνεπήγετο, ὡς Κόττας ἱστορεῖ ὁ τότε ὑποστρατηγῶν αὐτῷ, ἐν τῷ περὶ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας, ὃ τῇ πατρίῳ ἡμῶν γέγραπται φωνῇ. *Iulius Cæſar qui primus mor-*

mortalium ad Britannicas inſulas cum mille nauibus traiecit, tres omnino famulos ſecum ducebat, vt ſcribit Cotta, qui legatus illi tũc erat, in eo libro, quem de Rep. Romana lingua noſtra (Romanorum) compoſuit. Non enim ad hanc hiſtoriam de captiuo Cęſare vllo modo pertinet Cottæ legati eius teſtimoniũ: ſed ad illam ipſam de qua loquitur expeditionem. aut fecit ſanè Cotta ineptiſſimè, qui Cęſari laudem frugalitatis tribuerit, quòd apud prædones cũ tribus ſeruis fuerit. plures enim initio habuit Cæſar, ſed eos dimiſerat alios in aliã vrbem ad expediendas pecunias: vt ex Suetonio & Plutarcho conſtat. quare ſuper ineptias, etiam falſitas fuerit in voce συνεπήγετο. Sed abſurdũ eſt & planè ridiculum, adhæc Cæſaris tempora illam narrationem referre: quum diſertè notet Larenſis, Cottam fuiſſe legatum Cæſari τότε, hoc eſt, in illa ipſa expeditione. Alioquin etiam illud dici poterat in numeris parum fuiſſe hunc Cottam accuratum. qui mille nauium claſſem appellet, quam ipſe Cæſar dicat fuiſſe DCCC. & quidem ita vt cũ longis nauibus etiam graues & victoriæ numerentur: atque ipſæ etiã annotinæ, & priuatæ. Omnino grauiter doctiſſimi viri errarunt, qui illũ Athenæi locum huc putarunt referendum.

Ad expediendas pecunias quibus redimeretur dimiſerat.] Supple ex Plutarcho, alium in aliam vicinæ prouinciæ Aſiæ vrbium: non enim ſua redemptus eſt pecunia: ſed *publica ciuitatum*, ait Velleius. Idem factũ in pluribus Romanis qui illa tempeſtate in piratarum manus inciderunt. Notum de P. Clodio qui captus miſit ad Ptolemæum Cypri regem, ad expedienda lytra. Strabo XIIII. Dio lib. XXXVIII. Quòd igitur

A Cæſar prędonibus XV. talenta poſtulantibus, L. ſponte ſua obtulit, non liberalitas hæc fuit, ſed ſumma confidentia ciuis ἀγερώχου ſociorum P. R. fortunis inſultantis.

Expoſitus in littore.] Nihil eſt mutandum: tantùm ex Plutarcho explicandum de littore Mileſiaco. ſuadet narratio illius, ita accipiamus: quanquam Plutarchus hoc
B διαρρήδην non dicit: éſtque valde veriſimile Mileſios ægrè paſſuros vt ſuum littus latrones hac occaſione explorarent. non ergo aſſentiamur erudito viro *Mileti* emendanti.

Claſſe deducta.] Ex portu Mileſiaco. Plutarchus. Aſconius in III. contra Verrem. *Habent Mileſii præſidiariam claſſem ex fœdere præ-*
C *bendam populo Romano maritimis neceſſitatibus.*

Inter iocum.] Membranæ quędam *per iocum*. Turonenſes, *inter* Plut. σὺν γέλωτι.

Ne deſidere in periculo ſociorum videretur.] Quaſi ad priuati curam ſalus imperij aut ſociorum ſtante & florẽte Rep. (nam de extremis periculis nõ loquimur) pertineret. Quin
D illud verius, ambitione impulſum, & gloriæ cupiditate. Vidit hoc qui tum temporis Aſiam obtinebat nomine P. R. proconſul Iunius. itaque conata eius deſtituit. Velleius, *Longum eſt narrare quid & quoties auſus ſit, quanto opere conata eius qui obtinebat Aſiam magiſtratus P. R. metu ſuo deſtituerit.*

Præfecto regis prouincia expulſo.]
E Notemus Cæſaris priuati adhuc inclytum facinus: quod apud Appianum, Liuium, Memnonem alióſq; hiſtoricos quæras fruſtra. ne ille quidem tantus adulator domus Iuliæ, Paterculus, hac de ἀπιστίᾳ vel γρῦ quod aiunt.

nutanteis ac dubias ciuitates retinuit in fide. TRIBVNATV militum, qui primus Romam reuerſo per ſuffragia populi honor obtigit, auctores reſtituendæ tribunitiæ poteſtatis, cuius vim Sulla diminuerat, enixiſſimè iuuit. L. etiam Cinnæ, vxoris fratri, & [qui cum eo ciuili diſcordia Lepidum ſecuti,

ANIMADVERSIONES.

Nutantes ac dubias ciuitates.] Turonenſis liber, *nutantis.* & adiectum eſt ſcholion ad oram manu eadẽ: *Vbique Suetonius accuſatiuum pluralẽ tertiæ declinationis in is ponit.* etſi nõ vbique locum habet hac obſeruatio ne in illo quidem ipſo exemplari, prætermittere tamẽ illud nolui. De horum caſuum forma in *is* fusè Priſcianus lib. 5.

Tribunatu militum.] Hæc vera lectio: quam vulgo mẽbranæ omnes corruptam exhibent. vnde occaſio data eruditiſſimo Torrentio aliter emẽdandi, ſed vetant vetuſtiſſimus regiorum librorum & Memmianus in quibus diſerte, *Tribunatum.*

Qui primus Romam reu.] Plutarchus populi fauorem magis aperit, victum ab eo referens in tribunatus petitione competitorẽ, ita vt prior Cæſar renuntiaretur: in quo gratiæ popularis non mediocre erat ſpecimen. Τοῦ δήμου πρώτην ἀπόδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἔλαβεν, ὅτε πρὸς Γάϊον Πόπλιον ἐρίσας ὑπὲρ χιλιαρχίας, πρότερος ἀνηγορεύθη.

Auctores reſtituendæ Tribunitiæ poteſtatis enixiſſimè iuuit.] Auctores fuêre plures, ſed præcipue ipſe Põpeius, qui tum erat Conſul. idcirco ſcribit Velleius de primo illius Cõſulatu qui in annum incidit XXX. ætatis Iulij; vrbis vero conditæ DCLXXXIV. *Hoc Conſulatu Pompeius Tribunitiam poteſtatem reſtituit, cuius Sulla imaginem in iure* (ſiue *in Rep.*) *reliquerat.* Cæſar primo De bello ciuili: *Sullam, nudata omnibus* A *rebus Tribunitia poteſtate, tamen interceſſionem liberam reliquiſſe: Pompeium qui amiſſa reſtituiſſe videatur, bona etiam, quæ ante habuerat ademiſſe.* Inuenimus in Memmiano codice, *actores.* quam lectionem doctiſſimus Turnebus putauit ſibi defendendam: tanti apud illum pretij erat Turonenſis ille codex. illud verò mirũ, legi in optimis aliis libris, B *auctoréſque.* in Viterbiẽſi, Liſlæi & Romano veteri, an deeſt aliquid? Nõ videtur.

Cuius vim Sulla diminuerat.] Lege lata ne quis poſt tribunatum vllius honoris eſſet capax. Appian9. Εμφυλ. primo: τὴν δημάρχων ἀρχὴν ἴσα καὶ ἀνεῖλε (de Sylla loquitur) ἀσθενεστάτην ἀποφήνας, καὶ νόμῳ κωλύσας μηδεμίαν ἄλλην τὸν δήμαρχον ἀρχὴν ἔτι ἄρχειν. διὸ καὶ πάντες οἱ C δόξης ἢ γένους ἀντιποιούμενοι, τὴν ἀρχὴν ἐς τὸ μέλλον ἐξετρέποντο. Solam igitur tribunitiæ poteſtatis imaginem Sulla reliquerat: hoc eſt, extremi iuris interceſſionem, vt ait Cæſar lib. pr. De bello ciuili. *Deminuerat* ſcriptũ in pleriſque, non *diminuerat.* & lib. II. cap. XLI. *fœnore deminuto,* non *diminuto.* Sic in Plauto. Gloſſarius. *Deminuit.* ἐλαττοῖ, ἠλάττωσε. Turonenſis, D *diminuerat.*

L. etiã Cinnæ, vxoris fratri.] Huius vni9 gratia id negotiũ à Cæſare fuiſſe ſuſceptũ declarãt quæ ſuperſũt ex ipſius ſuaſione verba: *Equidẽ mihi videor pro noſtra neceſſitate, nõ labore, nõ opera, nõ induſtria defuiſſe.* nã *neceſſitas* hoc loco, i9 affinitatis ſignificat, vt obſeruat A. Gellius lib. XIII. ca. III.

Poſt

poſt necem conſulis ad Sertorium confugerant, reditum in ciuitatem rogatione Plotia confecit, habuítque & ipſe ſuper ea re concionem. Quæſtor Iuliam amitam, vxorémque 6
Corneliam, defunctas laudauit è more pro Roſtris: ſed in amitæ quidem laudatione, de eius ac patris ſui vtraque origine ſic refert, *Amitæ meæ Iuliæ maternum genus ab regibus ortum, paternum cum Diis immortalibus coniunctum eſt. Nam ab Anco Marcio ſunt Marcij Reges, quo nomine fuit mater: à Venere Iulij, cuius gentis familia eſt noſtra. Eſt ergo in genere & ſanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent: & cærimonia Deorum, quorum ipſi in poteſtate ſunt reges.* In Corneliæ autem locum Pompeiam duxit, Q. Pompeij filiam, L. Sullæ neptem: cum qua deinde diuortium fecit, adulteratam opinatus à P. Clodio: quem inter publicas cærimonias penetraſſe ad eam muliebri veſte tam conſtans fama erat, vt ſenatus quæſtionẽ de pollutis ſatis decreuerit. Quæſtori vlterior Hiſpania obuenit: vbi cùm 7

ANIMADVERSIONES.

Poſt necem Cos.] Lepidus tamen A *morbo & pœnitentia perijt.* Florus. νόσῳ τηκεδόνι χρώμενος. Appianus.

Rogatione Plotia confecit.] Bene & κυρίως, rogatione: vide Feſtum. A. Gellius legem vocat: ſed & priuilegium hoc potius fuit: & ita confunditur rogatio hæc cum lege Plotia de vi, & altera de iudiciis. In Turonenſi *Plocia* ſcriptum pro *Plotia.* nam *c* & *t* ſæpe confunduntur, vt *nuntius* & *nuncius* Aulus Gellius *Plautiam* vocat, quod idem eſt. *au* pro *o* & contra. vide ad Veſpaſianum. Ridiculum eſt quod differunt ad hunc locum nonnulli de Plautiis Plotis.

Quæſtor Iuliam amitam] hæc Mario ſeniori nupta fuit, iuniórque Marius ex illa eſt natus. Plutarchus.

Sed in amitæ quidem l.] Scribendum, *Et in amitæ q. l.* Litera *ſ* ex fine præcedentis vocis, ſine cauſſa, vt ſæpiſſimè alibi, initio ſequentis adhæſit.

Quo nomine fuit mater.] Deeſt *ei*: vel culpa ſcribæ, vel ex conſuetudine huius ſcriptoris, quam ante notauimus.

In Corneliæ autem locum Pompeiam duxit.] An quæſtor adhuc? Sanè, vt quidem Tranquilli narratio eſt. Plutarchus conB trà, poſt quæſturam: γενόμενος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, τρίτην ἠγάγετο γυναῖκα Πομπηΐαν.

Quæſtori vlterior Hiſpania obuenit.] Auctor libri De bello Hiſpanienſi, ſub finem, *Cæſar cùm à Gadibus ad Hiſpalim ſe recepiſſet, inſequenti die, concione aduocata, commemorat initio quæſturæ* C *ſuæ eam prouinciam ex omnibus prouinciis peculiarem ſibi conſtitiſſe, & quæ potuiſſet eo tempore beneficia largitum.*

mandatu prætoris iure dicundo cõuentus circũiret, Gadeíſq; veniſſet, animaduerſa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuit: & quaſi pertæſus ignauiá ſuá, quòd nihil dum à ſe memorabile actum eſſet in ætate qua iá Alexáder orbẽ terrarũ ſubegiſſet, miſſionem continuò efflagitauit, ad captandas quàm primùm maiorum rerũ occaſiones in vrbe. Etiá cõfuſum eũ ſomnio proximæ noctis (ná viſus erat per quietem matri ſtuprũ intuliſſe) cõiectores ad ampliſſimam ſpem incitauerunt, arbitriũ orbis terrarum portendi interpretantes: *quãd*

ANIMADVERSIONES.

Mandatu prætoris.] Gratia magna doctis viris qui hunc locum reſtituerunt: nam in noſtris quoque manuſcriptis omnibus, etiam in regiis, & Turonenſi, locus erat corruptus. habent alij, *mandatu P. R.* alij etiam deprauatius *mandato Reip.*

Nihil dum à ſe memorabile.] Liſlæi cod. *memoriale.* ſic hæ duæ voces ſępe cõfundũtur. Maſſurij Sabini libros Paulus I.C. *Memorialium* appellat in Pandectis, lege CXLIIII. De verborum ſignif. qui conſtanter apud A. Gelliũ & Macrobiũ *Memorabilium* inſcribuntur. nam quòd in nuperis A. Gellij editionib⁹ mutatũ id eſt, contra veterum librorum auctoritatem factum, quos nos vidimus antiquiſſimos. Porro ita ſcribitur hic locus in libro viri CL. Frãcisci Pithœi, *quod nihil tum admodũ à ſe memorabile actũ eſſet.* min⁹ rctè.

Ad captandas quàm primùm maiorum rerum occaſiones in vrbe.] Mẽbranæ Viterbienſes, *in vrbem.* ἀρχαϊκῶς, vt ſæpe apud Ciceronem. Puto inobſeruantia huius locutionis factum eſſe, vt inter voces *vrbem* & *etiam*, quidam libri interponant vocem *euenit* aut *venit.* quam lectioné omnes libri meliores refutant. Diſtinctionem reſtituimus ex editione prima, & Mss. Liſlæi. peſſimè enim in vulgatis editionibus diſtin-

A ctum eſt poſt vocé *occaſiones.* cùm, vt doctiſſimus quoque Torrentius animaduertit, non in vrbe ſed Gadibus ſequens Cæſari ſomnium fuerit ſomniatum.

Arbitrium terrarum orbis portendi interpretantes.] Ita viſum interpretari vaniſſimæ artis auctoribus vaniſſimis. Artemidorus libro τῆς ὀνειροκριτικῆς primo, de huiuſmo-

B di ſomnio loquens, ἀγαθὸν δὲ καὶ παντὶ δημαγωγῷ, καὶ πολιτευτῇ· σημαίνει γὰρ τὴν πατρίδα ἡ μήτηρ· ὥσπερ οὖν ὁ μιγνύμενος κατὰ νόμον Ἀφροδίτης παντὸς ἄρχει τοῦ σώματος τῆς συνούσης πειθομένης, καὶ ἑκούσης, οὕτως ὁ ἰδὼν, πάντων προστήσεται τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων. Aſtrampſychus in Onirocritico, Μητρὶ πλακῦσαι καλὸν ἐς ὄναρ τόδε. Aſtrampſychi ſunt illi verſus, quos ex Suida deſcriptos

C cõiecit in Animaduerſorum libros Hadrianus Iunius, tanquam incerti auctoris. Nobis eum librum manu exaratum videre olim contigit in bibliotheca Petri Galeſij Hiſpani: ſed tantùm videre: non enim aut legere aut deſcribere licuit. Donauit nos nuper eo munere eruditiſſimus, probiſſimus, amiciſſimúſque iuuenis Richardus Thomſon An-

D glus, qui à Ioſepho Scaligero (cui propter animi dotes non minus quàm mihi eſt charus) nactus erat. Cæterum in huius ſomnij interpretatione,

tione, non conſentiunt cum Artemidoro & Aſtrampſycho Perſarum & Indorum ſapientes; de quibus Achmet Seirim F. cap. CXXVII. ἐάν τις ἴδῃ ὅτι συνουσίασε μητρὶ ἢ ἀδελφῇ, A ἀναξίῳ ἀγαθοποιήσει, ψεγόμενος καὶ μεταγινώσκων. *Si quis viſus ſibi fuerit cum matre vel ſorore rem habuiſſe, indigno benefaciet, vituperatus eo nomine ac pœnitens.*

mater, quam ſubiectam ſibi vidiſſet, non alia eſſet quàm terra, quæ om-
nium parẽs haberetur. Decedens ergo ante tempus, colonias La- 8
tinas de petenda ciuitate agitantes adiit: & ad audendum ali-
quid concitaſſet, niſi Coss. conſcriptas in Ciliciam legiones
paullisper ob idipſum retinuiſſent: nec eo ſecius maiora mox
in vrbe molitus eſt. Siquidẽ ante paucos dies quã ædilitatẽ ini- 9
ret, venit in ſuſpicionẽ conſpiraſſe cũ M. Craſſo conſulari, itẽ A. V. C.
P. Sulla & Autronio, poſt deſignationẽ cõſulatus, ambitus cõ- DCLXXXVIII
dẽnatis, vt principio anni ſenatũ adorirẽtur: & trucidatis quos
placitũ eſſet, dictaturã Craſſus inuaderet, ipſe ab eo magiſter e-
quitũ diceretur, conſtitutáq; ad arbitrium rep. Sullæ & Autro-
nio conſulatus reſtitueretur. Meminerunt huius coniurationis

ANIMADVERSIONES.

Mater quam ſubiectam ſibi vidiſſet.] Fr. Pithœi codex, *ſubactam.* idẽ ſcribit, *arbitrium orbis terrarum potiundi interpretantes:* non, *portendi.* quod iure tamen placet magis, etſi in duobus regiis antiquiſſ. eam ſcri- B pturam offendimus: verùm in altero eorum emendatam. nam ibi factum rectiore manu *portendi* ex *potiendi.* Fuerit olim fortaſſe, *arbitriũ terrarum orbis potiundi portendi interpretantes.* moueor enim cõſpiratione tot exemplarium.

Colonias Latinas de petenda ciuitate agitantes.] Gallos Ciſalpinos Tranſpadanos, quibus ius Latij poſt C bellum Marſicum lege Pompeia datum fuerat, vt ait Aſconius. ſed eo iure non fuiſſe illos contentos, nec eo ſecius de petenda ciuitate agitaſſe, ex hiſtoria paret. vide Dionem libro XXXVII.

Conſcriptas in Ciliciam legiones.] Refer ad annũ V. C. DCXCVII. qui habuit conſules C. Piſonem, L. F. Frugi, M'. Acilium Glabrionem. clarum ex præcedentibus ſequentibúſque. Vitæ Cæſaris annus erat XXXIII. Is ipſe eſt annus quo bellum maritimum & piraticum confecit Pompeius. Ne auſcultemus igitur docto viro, qui hoc putauit pertinere ad annum V. C. DCXXCIII.

P. Sulla & Autronio] Fortaſſe, *Publiis Sulla & Autronio.* niſi eſt Suetonij memoriale peccatum: quando & nos reperimus in omnibus libris, & L. *Autronio.* quare eo pedibus in eruditiſſimi Torrentij ſententiam.

Meminerunt huius coniurationis.] Intellige, quod ad Cæſarem: nam ipſa quidem coniuratio notior, quã vt teſtibus ſit opus. Cæſarem fuiſſe illius participem, id verò non ita clarum. Illud igitur eſt quod probatum it teſtimoniis Tanuſij, Bibuli, & Curionis patris: quos tamen om-

nes fuiſſe Cæſaris inimicos, nemo eſt in illorum temporũ hiſtoria vel leuiter verſatus, quin ſciat. Edicta Bibuli, illa ipſa ſunt quorum in Põ- A peio Plutarchus meminit, & vocat διαγράμματα βλασφημίας ἔχοντα καὶ κατηγορίας: Cicero ad Atticum *Archilochia edicta.*

Tanuſius Geminus in hiſtoria, M. Bibulus in edictis, C. Curio pater in Orationibus. De hac ſignificare videtur & Cicero in quadã ad Axiũ epiſtola, referens, *Cæſarẽ in conſulatu cõfirmaſſe regnũ de quo Ædilis cogitarat.* Tanuſius adiicit, Craſſum, pœnitentia vel metu, diem cædi deſtinatũ non obiiſſe, & iccirco ne Cæſarẽ quidem ſignũ quod ab eo dari conuenerat, dediſſe. Conueniſſe aũt Curio ait, vt togã de humero deiiceret. Idẽ Curio, ſed & M. Actorius Naſo, auctores ſunt, cõſpiraſſe eũ etiam cũ Cn. Piſone adoleſcẽte: cui ob ſuſpicionẽ vrbanæ cõiurationis prouincia Hiſpania vltro extra ordinẽ data ſit: pactúmq;, vt ſimul foris ille, ipſe Romæ, ad res nouas cõſurgerent, per Lambranos & Tranſpadanos: deſtitutũ vtriuſque conſiliũ morte Piſonis.

ANIMADVERSIONES.

Tanuſius geminus in Hiſtoria.] In manu exaratis multis, & editione prima, *Tamiſius*: quo modo etiam apud Senecam in epiſtolis ſcriptum habent plerique libri antiqui. Sed & in Cicerone ancipiti ſcriptura, Tamiſios & Tanuſios lego. Græci ab B altera lectione ſtant: quamquam apud Plutarchum in Cæſare Γανύσιος malè pro Τανύσιος cuſum eſt: malè etiam Xylander, *Canuſius*. Nõ enim, puto, Canuſium laudat Plutarchus, cuius meminit Priſcianus lib. 8. Hũc puto eſſe Canuſium æqualem & amicum M. Tullij, non ſemel ei cum laude nominatum.

C. Curio pater.] Curiones ſcripſerũt plures, ſicut obſcure Solinus ſignificat capite VII. ſed duorum Ciceronis æqualium Suetonius meminit, patris & filij. itaque cum adiectione aliqua laudari ſolent. ſic iterum infrà, & apud Priſcianum in VIII. *Curio pater.* Suetonius alio iſtius libri loco patrem & filium ſimul laudat. De vtroque Cicero in Bruto.

Ad Axium.] Ita membranæ noſtræ quoque & Liſlæi, vel ad *Anxum*. non vt in vulgatis, *ad Atticum*. Similis error ab eruditis deprehenſus apud Senecam De breuitate vitæ, cap. v.

Diem cædi deſtinatum non obiiſſe.] Ita princeps editio, à qua diſcedere religio fuit. omnes tamen noſtri veteres vt Torrentij, *adiſſe*. Sed rectè *obiiſſe* in Memmiano.

De humero deiiceret.] Turonenſis *de vmero deiiceret*. neque enim defuerunt Critici qui ſine aſpiratione, cui repugnat origo, hanc vocem C ſcriberent. Gloſſarium in litera v. *Vmerus* ὦμος.

Per Lambranos.] Libri veteres iſto loco οὐδὲν ὑγιές: tanta in iis varietas & inconſtãtia. Viterbienſis, *Ambianos*: ſed ἐκ δευτέρας φροντίδος: nam prius *Ambranos*, ſcriptum fuerat, quomodo in regiis offendimus, & Turonenſi, Liſlæi, *Lubranos*. Suſpicor citerioris Hiſpaniæ barbarum ali-

quem populum intelligi, cuius o- A pibus abuteretur Piſo in rebus nouandis: vt Romæ Cæſar Tranſpadanorum. ſi id non eſt, ſunto per me Lambrani οἱ παραποτάμιοι Lambri fluminis. mentio eius præter Plinium, etiam apud Sidonium Apollinarem libro primo epiſtola v. *Vluoſum Lambrum, caruleúm Adduam, velocem Atheſim, pigrum Mincium, qui Liguſticis Euganeiſque mõtibus oriebantur, paullum per oſtia aduerſa ſubuectus, in ſuis etiam gurgitibus inſpexi.*

Ædilis, pręter comitium ac forum, baſilicáſque, etiam Capito- 10 lium ornauit porticibus ad tempus extructis: in quibus abun- DC dante rerũ copia, pars apparatus exponeretur. Venationes aũt, ludóſque, & cum collega & ſeparatim, edidit: quo factũ eſt vt cõmunium quoque impenſarum ſolus gratiã caperet: nec diſſimularet collega eius M. Bibulus eueniſſe ſibi quod Polluci. vt .n. geminis fratrib. ędes in foro cõſtituta, tantũ Caſtoris vocaretur: ita ſuam Cæſaríſq. munificẽtiam, vnius Cæſaris dici. Adiecit inſuper Cæſar etiã gladiatoriũ munus, ſed aliquanto paucioríb. quàm deſtinauerat, paribus. Nam cùm multiplici vndique familia cõparata inimicos exterruiſſet, cautũ eſt de numero gladiatorũ, quo ne maiorẽ cuiquam habere Romæ liceret. Conciliato populi fauore, tentauit per partem tribunorum 11

ANIMADVERSIONES.

Ædilis, præter comitium ac forum.] Mos vetus Romæ, circa annum V. C. CCCCXLIII. inſtitutus, parta de Sãnitibus per Papirium Curſorem B nobiliſſima victoria. Notat Liuius libro IX. *Dictator ex S.C. triumphauit: cuius triumphi longè maximã ſpeciem captiua arma præbuêre. Tantum magnificentia viſum in iis, vt aurata ſcuta dominis argentariorum ad forũ ornandum diuiderentur. inde natum initium dicitur fori ornandi ab Ædilibus, cùm thenſa ducerentur.*

Pars apparatus exponeretur.] Si- C gnata vox *exponeretur*: quod verbi propriè locum habet in iis quas vocant Græci ἐπιδείξεις: quũ pretioſiſſimæ quæque res omnis generis foras proferuntur, & oculis ſpectantium exponuntur. Iacobus olim Bononienſis reſcribi iuſſit, *par apparatus*. nulla ratione ductus neceſſaria: ſed hauſerat, puto, eam lectionem è manuſcriptis. nam in Viterbienſi codice ita ſcriptum.

Tantum Caſtoris vocaretur.] Imò Caſtores dicti Latinis quos Græci vocant Διοσκόρους. Notum ex Plinio, Minutio Felice, Arnobio, aliis. & ita rectè vetus interpres, Actorum cap. XXVIII. Sic in Euripidis Electra τὼ Κάστορε, quod nuper docuit nos Ioſephus Scaliger.

Adiecit inſuper Cæſar etiam gladiatorium munus.] Superiora ad Deûm honorem pertinuêre, & Ædilis munus: gladiatores in memoriam patris dedit Cæſar. Dio, & Plutarchus.

Paucioribus quam deſtinarat paribus.] Exhibuit ad arenam paria gladiatorum trecenta & viginti. Plutarchus.

vt ſibi Ægyptus prouincia plebiſcito daretur: nactus extraordinarij imperij occaſionem, quòd Alexandrini regem ſuum, ſocium atque amicum à ſenatu appellatum, expulerant, réſque vulgò improbabatur. nec obtinuit, aduerſante optimatium factione. quorum auctoritatem vt quibus poſſet modis inuicem diminueret, tropæa C. Marij de Iugurtha, déque Cimbris at-
A. V. C. que Teutonis, olim à Sulla diſiecta, reſtituit: atque in exercẽda
DCXC. de ſicariis quæſtione, eos quoque ſicariorũ numero habuit, qui proſcriptione ob relata ciuium Romanorum capita, pecunias ex ærario acceperant, quamquam exceptos Corneliis legibus.

ANIMADVERSIONES.

A *Vt ſibi Ægyptus prouincia plebiſcito daretur.*] Id eſt, vt ſibi extra ordinem pacandus Ægypti ſtatus demãdaretur, & rex in regnum ſuum reſtituendus. *Prouincia Ægyptus* hîc dicitur (moneo tironum gratia) vt paullo pòſt, *prouinciæ* appellantur, ſyluæ calléſque. neque enim populi Ro. prouincia Ægyptus erat illis tẽporibus.

B *Tropæa C. Marij.*] Plutarchus clarius, εἰκόνας ἐποιήσατο Μαρίου κρύφα, καὶ νίκας τροπαιοφόρους. Eum adi. *Tropæa* autem ſemper ſcribendum, non *trophæa*. Nullo enim modo ferendus eſt Marcellus Donatus, qui tãtum hoc loco perdit verborum, vt probet veram ſcriptionem eſſe *trophæa*. Fuit omnino vir ille plurimarum literarum & in Romana antiquitate adprime verſatus: ſed qui Græcæ eruditionis plane expers eſſet, ἀφυέστατον Criticum vbique ſeſe prodit. cuiuſmodi ſanè hoc eſt illius iudicium. Nam quot argumentis confutari eius ſententia poteſt? Repugnat primò analogia. etenim ſi trophæa ſcribi debet; ergo etiam trophos rhetorum dicemus non tropos. origo enim eſt eadem. ita nullum erit diſcrimen inter deducta à τρέφω *alo*, & τρέπω *verto*. Repugnant omnes libri meliores & paullo vetuſtiores nobis inſpecti, qui nullam in hac voce aſpirationem agnoſcunt. *tropæa* enim diſertè habent Turonenſis codex & optimus quiſque. repugnant denique etiam priſci lapides: vt ille in quo, vel ipſo Donato teſte, hæc leguntur: ARCVM SIMVLACRIS EORVM TROPHÆISQVE DECORAT.

C *Atque in exercenda de ſicariis quæſtione.*] Cæſar poſt ædilitatem factus eſt iudex quæſtionis, anno vrbis DCXCI. eíque prætori operam nauarit, cui ſorte contigerat quæſtio inter ſicarios. Id erat ferè ædilitiorum hominum munus, & gradus ad præturam ex ædilitate. poſſem ex Cicerone quod dicimus probare, niſi doctiſſimorum hominum de his ſcripta eruditiſſima verſari in omnium manibus ſcirem. tantùm lapidis inſcriptionem proferam, in honórem memoriæ Octauij, patris Auguſti, poſiti: vbi ordine enumerantur officia quæ ille conſecutus eſt in Rep. omnia.

C. OCTA-

C. OCTAVIVS C. F. C. N. C. PR
PATER. AVGVSTI
TR. MIL. BISQ. ÆD. PL. CVM
C. TORANIO. IVDEX. QVÆSTIONVM
PR. PRO. COS. IMPERATOR. APPELLATVS
EX. PROVINCIA. MACEDONIA.

Hoc ego non monuiſſem, niſi viderem, virum doctum, contra Suetonij mentem, & ordinem eius accuratiſſimum, ad Cæſaris præturam hæc referre. Scio factum interdum, vt idem & prætor iuriſdictioni prę- A eſſet, & quæſitor vnam exerceret quæſtionem: ſicut Cicero de repetundis prætor vrbanus: ſed hoc de Cæſare cur nobis perſuadeamus, ſilentibus veteribus memoriis, cauſſa nulla eſt.

Subornauit etiam qui C. Rabirio perduellionis diem diceret, 12
quo præcipuo adiutore, aliquot ante annos L. Saturnini ſeditioſum tribunatum ſenatus coercuerat: ac ſorte iudex in reum ductus, tam cupidè condemnauit, vt ad populum prouocanti nihil æquè ac iudicis acerbitas profuerit. Depoſita prouin- 13
ciæ ſpe, Pontificatum maximum petiit, non ſine profuſiſſima largitione. In qua reputans magnitudinem æris alieni, DCXCI.

ANIMADVERSIONES.

Subornauit etiam.] Peſſimo conſilio qui Suetonij libros in capita ſecuerunt, vſos eſſe, nimis ſæpe attentus lector obſeruabit. Exemplo ſit hic locus: malè enim diuulſerunt B quæ prudenter auctor coniunxerat: & quæ in Turonenſi ſuperioribus cohærent: licet diſtinctio capitũ in eo libro ſit obſeruata. Neq. hoc nullũ momentũ ad rectã iſtorũ intelligentiam affert. Nam qui non attenderunt ab illis verbis ſuperioris capitis, *atque in exercenda de ſic. quæſt.* ad huius XII. finem de Cæſare iudice C quæſtionum agi, mentem auctoris peruidere non quiti ſunt. Inde igitur praua diuiſio: inde eorum error qui peruerſo narrationis ordine cõfuſam Tranquillo temporum rationem putarunt.

Ac ſorte iudex in reũ ductus.] Accipio de ſortitione illa qua factus Cęſar iudex quæſtionis in iudicio Rabiriano. Quæſtionis iudex quaſi vicarius fuit prætoris ſiue quæſitoris eius cui aderat. Quamobrẽ non minus quàm ille, quæſtionem exercere dicitur: quod cæteris priuatis iudicibus non conuenit. Refert Dio lib. XXXVII. ſediſſe iudicem in hac cauſſa & Lucium Cæſarem cũ Caio Cæſare: ſed ille quidẽ priuatus fuit, vt vnus aliquis è iudicum ſelectorũ numero: Caius non ſimpliciter iudex, ſed quæſtionis iudex de cauſſa cognouit, quo maior ei facultas reo nocendi fuit.

Depoſita prouinciæ ſpe Pontificatum maximum petijt.] Quo anno Cæſar quæſtiones exercuerat, eodẽ & Pontifex Maximus eſt creatus, ſub exitũ conſulatus M. Tullij. Adi in actis eius anni Dionem.

Non ſine profuſiſſima largitione.]

Duabus potiſſimùm Cęſaris artibus effectum, vt in petitione huius ſacerdotij homo iuuenis, necdũ præturam conſecutus, ampliſſimos viros, Q. Catulum & P. Iſauricum, ſuperaret; profuſâ largitione in tenuiores, & potentiorum aſſectatione diligentiſſima, ad fœditatem adulationis vſque. de hac fusè Dio, libr. XXXVII. ex cuius verbis tollenda mẽ- A da, legendúmque, οὐδὲ ἔμελέν οἱ τῆς αὐτίκα ταπεινότητος πρὸς τὴν ἐκ τοῦ ἔπειτα ἰσχὺν, ἀλλ᾽ ὧν ἐπεχείρει προστεῦσαι, τούτοις ὡς καὶ κρείττοις ὑπήρχετο. ineptè vulgò, ὡς καὶ κρείττων. nec proba eruditiſſimi Xylandri emẽdatio, ὡς ἐσόμενος κρείττων: verſio quoque à Dionis ſentẽtia aliena. Hoc vult enim, *quos dignitate præcedere ſtudebat, eoſdem vt dignitate ſuperiores aſſectabatur.*

cùm manè ad comitia deſcenderet, prædixiſſe matri oſculanti fertur, domum ſe niſi Pontificem non reuerſurum. atque ita potentiſſimos duos competitores, multúmque & ætate & dignitate antecedentes, ſuperauit, vt plura ipſe in eorũ tribubus ſuffragia, quàm vterque in omnibus, tulerit. Prætor creatus, de-
14 tecta coniuratione Catilinæ, ſenatúque vniuerſo in ſocios facinoris vltimâ ſtatuente pœnâ, ſolus municipatim diuidẽdos, cuſtodiendóſq. publicatis bonis, cẽſuit. Quin & tantũ metũ iniecit aſperiora ſuadentib. idemtidem oſtentans quanta eos in poſterum à plebe Romana maneret inuidia, vt D. Silanum cõſulem deſignatum non piguerit, ſententiã ſuam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire, velut grauius atque ipſe ſenſiſſet exceptã: obtinuiſſétq. adeo, transductis ad ſe iã pluribus, & in his Ciceronis conſulis fratre, niſi laborantẽ ordinẽ cõfirmaſſet M. Catonis oratio. Ac ne ſic quidẽ impedire rẽ deſtitit,

ANIMADVERSIONES.

Cum mane ad comitia deſcenderet, prædixiſſe matri oſculanti.] B Deſcendentem ad comitia oſculari, peculiare materni affectus fuit: at redeuntem è comitiis, honore auctum oſculo excipere, commune matri cum aliis propinquis, amicis, clientibus. De matre locus iſte apud Polybium teſtatur, libro decimo, δοκεῖν γὰρ ἅμα τὸν ἀδελφὸν καθεσταμένον ἀγορανόμους, ἀναβαίνειν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ὡς; ἐπὶ C τὴν οἰκίαν· ἐκείνην δὲ συναντᾶν αὐτοῖς εἰς τὰς θύρας, καὶ περιπτύξασαν ἀσπάσασθαι. De reliquis elegans locus apud Arrianum in Diſſertationibus Epicteti, libro primo, capite XIX. Ηξίωται τις δημαρχίας; πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται· ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον· οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας. Notatu dignum eſt, etiam in Curia talibus blanditiis fuiſſe locum: narrat enim Plutarchus Bruto, coniuratos ſellam Cæſaris Curiam ingreſſi circumſtetiſſe, quaſi aliquid rogaturos, oſculabundos, manus alios, pectus alios, quoſdam caput. Καὶ συνεδέοντο πάντες, ἁπτόμενοί τε χειρῶν, καὶ στέρνα, καὶ κεφαλὴν κατεφίλουν, Sic qui in Senatu honore aliquo afficiebantur, eos amici qui intererant, oſculo inibi excipiebant: quo ex more illud eſt quod de optimo principũ Traiano

ianò narrat Plinius in Panegyrico: *Iam*, inquit, *quo aſſenſu, quo gaudio exceptum eſt, quam candidatis, vt quemque nominaueras oſculo occurreres, deuexus in planum: & quaſi vnus ex gratulantibus*. Fuit & conſuetudo Principum, quos amarent, eorum non ora tantũ ſed pectus quoque & manus oſculari: Theodoritus lib. v. de Theodoſio, Meletium epiſcopum excipiente, περιπτύσσετό τε καὶ φίλει καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ χεῖλη καὶ στέρνα, καὶ κεφαλὴν, καὶ τὴν στεφανώσασαν δεξιάν.

A

B

Solus municipatim diuidendos cuſtodiendóſque publicatis bonis cẽſuit.] Quomodo ſolus, ſi plures in ſuam ſententiam traxit? ſed aliud eſt cenſere, aliud aſſentiri, vt libro ſequente cap. xxxv. Et tamen ne ſic quidem conſentient inter ſe ſcriptores. A ſententia quæ præſens ſupplicium decernebat, primum diſceſſiſſe Domitium Neronem non autem Cæſarem, ſcribit Salluſtius: qui etiam addit, Silanum, quando permotus oratione Cæſaris, quod prius cenſuerat correxit, pedibus in ſententiá Ti. Neronis iniſſe. idem Appianus quoque narrat. Suetonius & Dio nullam Domitij mentionem faciũt. quin diſertè Dio affirmat & Plutarchus, τοὺς ἄλλους πάντας μέχρι Καίσαρος θανατῶν κελεῦσαι. *alios omnes ante Cæſarem, mortis damnaſſe*. Sed & Cæſaris ſententiam ita variè narrant auctores, vt conuenire pax inter illos nequeat. Salluſtius ſic ait: *publicandas eorum pecunias; ipſos in vinculis habendos per municipia quæ maxime opibus valent: neu quis de his poſtea ad Senatum referat, néve cum populo agat*. Planè idem & Dio qui Salluſtij verba videtur expreſſiſſe. Sic enim libro XXXVII. γνώμην ἔδωκε δῆσαί τε αὐτοὺς, καὶ ἐς πόλεις ἄλλους ἄλλῃ καταθέσθαι, τῶν οὐσιῶν ἐστερημένους, ἐπὶ τῷ μήτε περὶ ἀδείας ἔτι αὐτῶν χρηματισθῆναί ποτε. Omnia ſunt eadem: vt in vinculis habeantur; vt oppidatim diuidantur; vt pecunia ſua priuentur; vt de eorum cauſſa ad conſequendam abſolutionem, neque referre ad Senatum fas cuiquam ſit, neque agere cũ populo. at Plutarchus quàm diuerſè? vt per Italiæ vrbes quas Cicero ipſe elegiſſet cuſtodirentur ad deuictum vſque Catilinam: quò poſtea Senatus per otium de cauſſa ipſorũ cognoſceret. vides nullum huius ſententiæ caput eodem modo eſſe conceptum atque apud ſuperiores ſcriptores. Appianus Plutarchum, vt fere alibi, ſequitur, προὐτίθει διαθέσθαι τοὺς ἄνδρας Κικέρωνα τῆς Ἰταλίας ἐν πόλεσιν, αἷς ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ, μέχρι Καπιλίνα καταπολεμηθέντος εἰς δικαστήριον ὑπαχθῶσι. *ſententiam dixit vt Cicero per vrbes Italiæ quas ipſe probaſſet, reos diuideret; donec Catilina deuicto iudicio ſiſtantur*. In editis libris perperam ſcriptũ προσεπίθει: qui error perſuaſit interpretibus Cęſarem non nouæ ſententiæ auctorem extitiſſe, verum prius dictis aliquid addidiſſe: quod falſiſſimum eſt. προυτίθει igitur verum eſt; nempe γνώμην. Obſeruent autem tirones morem populi Ro. in reorum cuſtodia. Nam quos in carcerem non coniiciebant, eos vel militibus, vel fideiuſſoribus, vel etiam ſibi committebant, vt ait lex prima Dig. de cuſtodia reorum: vel eos magiſtratibus cuſtodiendos tradebant; vel per oppida Italiæ diuidebant: cuius moris nobile exemplum in illis mille Achæis, quos bello Perſei confecto Romani in Italiam acciuerunt, vt nuper ad Polybium oſtẽdimus, qui inter illos fuit. Quemadmodum autem ad magiſtratus ſiue priuatos fideiuſſores aut vades periculum ex euaſione cuſtodiarum ſpectauit, ſic ad vrbes vel municipia quib. fuerãt

C

D

E

rei traditi: quod in hac hiſtoria Dio A obſeruat illis verbis: ἐπὶ τῷ ἂν διαδρά-στῃ τις ἐν πολεμίων μοίρᾳ τὴν πόλιν ἐξ ἧς ἂν φύγῃ εἶ). *ea lege, vt ſi quis eorũ effugiat, ei⁹ vrbis oppidani vnde aliquis effugerit, pro hoſtib. & perduelib. habeatur.*

quoaduſque manus equitum Romanorum, quæ armata præſidij cauſſa circumſtabat, immoderatiùs perſeueranti necem comminata eſt: etiam ſtrictos gladios vſque eò intentans, vt ſedentem vnà proximi deſeruerint, vix pauci complexu togáque obiecta protexerint. Tunc planè deterritus non modò ceſſit, ſed etiam in reliquum anni tempus Curia abſtinuit. Primo Præturę die Q. Catulũ de refectione Capitolij ad diſquiſi-

DCXCII. tionem populi vocauit, rogatione promulgata, qua curationẽ eam in aliũ transferebat. Verũ impar optimatium conſpirationi, quos, relicto ſtatim nouorum conſulum officio, frequentes, obſtinatóſq. ad reſiſtendum concurriſſe cernebat, hanc quidẽ actionem depoſuit: cæterùm Cæcilio Metello Trib. pleb. turbulentiſſimas leges aduerſus collegarum interceſſionem ferẽti, auctorem propugnatorémque ſe pertinaciſſimè præſtitit:

ANIMADVERSIONES.

Quoaduſque manus equitũ.] Scrib. *quoad manus eq.* vt in omnib. ἀξιοπίστοις veteribus, etiam Turonenſi.

Quæ armata præſidij cauſſa circũſtabat.] Plut. πολλοὶ τῶν Κικέρωνα φρουρούντων τότε νέων. Sed melius Salluſti⁹; *Conſul vbi ea parari cognouit diſpoſitis præſidiis, vti res atque tempus monebat.* non enim ad ſalutem Ciceronis magis quam ad publicã omniũ B hæc præſidia ſpectabant. quos autẽ iuuenes vocat Plutarchus, ij videtur equites fuiſſe, ex Salluſtio: etſi de illo Patrum conſeſſu is non loquitur; verum de priore.

Vt ſedentem vna proximi deſeruerint.] Senatorũ in curia fuit hic mos, cauere ne homini obnoxio aſſiderent. Cicero in Catilinã. *Quid quòd aduentu tuo iſta ſubſellia vacuefacta ſunt? quid quòd omnes conſulares qui tibi ſæpe ad cædem conſtituti fuerant, ſimulátque aſſediſti, partem iſtã ſubſelliorũ nudam atque inanẽ reliquerunt?* C Notat Dio lib. LVIII. de amicis Sciani illi aſſidentib. quo die nouiſſimè in ſenatũ venit. μετὰ τοῦτο καὶ ἐν καταφρονείᾳ πολλῇ ἐγίγνοντο. καί τινες καὶ ἐξανέστησαν τῶν συγκαθημένων αὐτῷ· ὃν γὰρ πρόσθεν περὶ πολλοῦ φίλον ἔχειν ἐποιοῦντο, τούτῳ τότε οὐδὲ τῆς αὐτῆς συνεδρείας κοινωνεῖν ἤθελον.

In reliquum anni tempus.] A Nonis Decembribus ad Kalendas Ianuar.

De refectione Capitolij ad diſquiſitionem populi vocauit.] Ita exprimit Græcorum ἐπὶ τινι εὐθύνειν. Dio libro XLIII. hac de re loquens, ἐφ' οὗ τῇ ἐκποιήσει εὐθύνειν ἐκεῖνον ἐπεχείρησε. libro XXXVII. dixerat, κλοπῆς αὐτὸν ηὔθυνε καὶ τὸν λογισμὸν τῶν ἀνηλωμένων χρημάτων ἀπῄτει. Sic lib. VI. *Cæſarem ad diſquiſitionem ſenatus vocauit.*

Qua curationem eam in aliũ transferebat.] *Is alius* eſt Põpeius: in quẽ voluit Cæſar non tam curationem quàm honorem inſcriptionis ambitiosè transferre. Dio, ἔπραττεν ὁ Καῖσαρ ὅπως τὸ μὲν τοῦ Κατούλου ὄνομα ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίνου ἀφαιρεθείη, τῷ δὲ δὴ Πομπηΐῳ τὰ λοιπὰ προσεξεργάσασθαι ἐπιτραπείη. & quæ ſequuntur.

Relicto ſtatim nouorum Conſulum officio.] Vide ad caput LIII. lib. ſequentis.

donec ambo adminiſtratione reip. decreto patrum ſummouerentur. Ac nihilo minus permanere in magiſtratu, & ius dicere auſus, vt comperit paratos qui vi ac per arma prohiberent, dimiſſis lictoribus, abiectáque prætexta, domum clam refugit, pro conditione temporum quieturus. Multitudinem quoque biduo pòſt ſponte & vltro confluentem, operámq;ſibi in aſſerenda dignitate tumultuoſiùs pollicētem, compeſcuit. Quod cùm præter opinionē eueniſſet,ſenatus ob eundem cœtum feſtinatò coactus, gratias ei per primores viros egit:accitúmque in Curiā, & ampliſſimis verbis collaudatum,in integrum reſtituit, inducto priore decreto. Recidit rurſus in diſcrimen aliud,inter ſocios Catilinæ nominatus, & 17

ANIMADVERSIONES.

Donec ambo adminiſtratione Reip. decreto Patrum ſubmouerentur.] De Cæcilio Metello conſentit Dio: de Cæſare perſpicuè aliter tradit: ceſſiſſe illum, neque paſſum decerni id de ſe,quod iam de Nepote fuerat decretū, καὶ μὴν οὕτω γε χαρίζεσθαι αὐτῷ (Pompeium intellige) ἤθελεν, ὥστε καὶ ἐφ' ἑαυτῷ δὲ τοῦτο ψηφισθῆναί τι τοιοῦτον, οἷον ἐπὶ τῷ Νέπωτι δέδοκτο, ὑπομεῖναι. Id puto ex eo accidiſſe, quoniam decretum iſtud,quod ad Cæſarem, priùs contumacia ipſius & imparentia, deinde ob poſterius factum ſenatuſconſultum perinde habitum, quaſi nūquam eſſet factum.

Operámque ſibi in aſſerenda tum dignitate pollicentem.] Mirus vbique in hoc auctore poteſt obſeruari verborum dilectus;non è rhetorum lecythis petitorum, ſed è vita communi & vſu quotidiano. Nam illæ voces *in aſſerenda dignitate* ipſiuſmet Cæſaris ſunt,non Suetonij. In omni Republica bene temperata, qualis Romana fuit, duplex obſeruatur æqualitas;arithmetica & geometrica;ſiue vt cum Ariſtotele dicā, τὸ ἀριθμῷ ἴσον, & τὸ κατ' ἀξίαν ἴσον. prior æqualitas appellatur libertas,poſterior dignitas. Vt igitur plebs vilis quoties ferè tumultuatur, libertatē prætexit: ſic optimates & potentes dignitatem. Sic Catilina conſpirandi aduerſus patriam hanc ſe habere cauſſam dicere ſolitus,quod ſtatum dignitatis ſuæ non obtineret. Apud Salluſtium ipſe ita loquitur: *Iniuriis contumeliiſque concitatus,quod fructu laboris induſtriaque meæ priuatus,* STATVM DIGNITATIS NON OBTINEBAM *publicam miſerorum cauſſam, pro mea conſuetudine ſuſcepi.* Cæſar ſimillime,cauſſam cur patriæ bellum intuliſſet, hanc afferre ſolitus,pro aſſerenda dignitate ſua. De bello ciuili libro primo in concione ad milites: *Hortatur cuius imperatoris ductu* IX *annis Remp.feliciſſime geſſerint; vt eius exiſtimationem dignitatémque ab inimicis defendant.* Suetonius capite XXXIII. de illa concione aut ſimili loquens: *quum affirmaret ſe ad ſatisfaciendum omnibus,per quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, annulum quoque æquo animo detracturum ſibi.* Capite LXXII. hæc verba illius proferuntur: *profeſ-*

ſus eſt palàm, ſi graſſatorum & ſicariorum ope in tuenda ſua dignitate vſus eſſet, talibus quoque ſe parē gratiam relaturum. Alibi idem Cæſar cauſſam cur Pompeius hoc bellum conflaſſet, hanc dicit eſſe: *quod neminem dignitate ſecum exæquari volebat.* Sic in formula libellorum quos idem Cæſar ad candidatorum com- A mendationem circum tribus miſſitabat: *Commendo vobis illum & illum, vt veſtro ſuffragio ſuam dignitatem teneant.* vt legitur capite XLI. in his omnibus locis dignitas non ſimpliciter honorem ſignificat; ſed illam æqualitatem quam appellari diximus Ariſtoteli, τὸ ἴσον τὸ κατ' ἀξίαν.

apud Nouium Nigrum Quæſtorem à L. Vettio indice, & in ſenatu à Q. Curio: cui, quòd primus conſilia coniuratorum detexerat, conſtituta erant publicè præmia. Curius è Catilina ſe cognouiſſe dicebat: Vettius etiã chirographum eius Catilinæ datum pollicebatur. Id verò Cęſar nullo modo tolerandũ exiſtimans, cũ implorato Ciceronis teſtimonio, quædã ſe de coniuratione vltro ad eũ detuliſſe docuiſſet, ne Curio præmia darentur, effecit: Vettium pignorib. captis, & direpta ſupellectile

ANIMADVERSIONES.

Apud Nouium Nigrum Quæſtorem] hoc eſt quæſitorem. Notum qui fuerint in Romanis δικαστικοῖς quæſitores.

à L. Vettio indice.] Scribe, *Iudice.* & ita volueram. ſic enim membranæ Viterb. Sic nummi veteres quos proferunt viri docti, in quibus Vettij cognomen eſt IVDEX. Dio vulgatam lectionem ſtabilit nonnihil, μηνύσει Λευκίου Οὐεττίου ἀνδρὸς ἱππέως. Eſt & apud Tacitum Vettius quidã Valens, qui indicium offerens trahitur ad ſupplicium, lib. XI. Annal. ex eadem vt puto gente.

Quædam ſe de coniuratione.] Rectè *quædam*, vt Memmianus & fere omnes libri. nonnulli *quadam*: id verò ferri non poteſt. non enim de alia coniuratione iſta debent intelligi quàm de Catilinaria.

Vettium pignoribus captis & direpta ſupellectile.] Inter coercitionũ modos leniores hic fuit. Nã ſi quis Conſuli aut Prætori non obtempe- B raret, lictores mittebantur, qui dãno eum coercerent, vt loquitur Cicero. Ex eo diſcimus, fabros, ſi aditus non pateret, ſolitos adhiberi, & publicis operis omnia diſturbari. Hãc violentiam exprimit Suetonius voce *direpta:* neque enim prædam aut rapinam id verbum ſemper ſignificat: ſed violentiam dumtaxat, & celeritatem actionis denotat. Erit igi- C tur *direpta ſuppellex* quæ fuerit cupide ablata & diuendita. nam *diripere* pro cupide emere, dixerunt eleganter Latini. Auctor vitæ Perſij, quem docti putant eſſe Suetonium: *Editum librum continuo mirari homines & diripere ceperunt.* nam ita ſcribendum eſſe; non *deripere* in editione Perſij admonuimus: idque tam eſt certum, quàm quod certiſ- D ſimum. Alij auctores pari venuſtate etiam verbum rapere vſurparunt. Hieronymus ad Pammachium, de Epiphanij literis ad Iohannem Epiſcopum Hieroſolymitanum. *Harũ exem-*

exemplaria certatim Palæſtinæ rapiebantur, vel ob auctoris meritum, vel ob elegantiam ſcriptionis. Seuerus Sulpitius, Dialogo primo, cap. XVI. de ſuo libro quo vitã B. Martini deſcripſit: *quum tota certatim vrbe raperetur, exultãtes librarios vidi, quod nihil ab his quæſtuoſius haberetur.* Por- A rò *direpta* hoc loco ſcribunt omnes libri, ſine vlla exceptione; non *dirupta*, vt probabili admodũ cõiectura, (nã pignora capta moris erat cędere interdũ) emẽdabat Guilhelmus Rãchinus, vir doctiſſimus, atq. integerrimus: cuius obitũ ex inopinato caſu nuper audiuimus & mæruimus.

malè multatum, ac pro Roſtris in concione pæne diſcerptum, coniecit in carcerem: eôdem Nouium Quæſtorem, quòd compellari apud ſe maiorem poteſtatem paſſus eſſet. Ex prætura vlteriorem ſortitus Hiſpaniam, retinentes credi- 18
tores interuentu ſponſorum remouit: ac neque more, neque A.V.C.
iure, antequam prouinciæ ornarentur, profectus eſt: incertum, DCXCIII.
metúne iudicij, quod priuato parabatur, an quò maturius

ANIMADVERSIONES.

Male multatum.] In optimo codice Memmiano, *mulcatum* habetur, vt olim doctiſſimus Lambinus admonuit, quem vide illa de voce diſputantem. Eandem ſcripturam olim & Politianus in mẽbranis ſuis inuentam adnotauerat.

Eodem Nouium Q.] Elegantius in MSS. *eodem & Nouium.*

Quod compellari apud ſe maiorem poteſtatem paſſus eſſet.] *compellari* hic quod paullo antè, *nominari.* vtraque vox hoc loco id ſignificat C quod Græci dicunt ἐνδείκνυσθαι, aut φαίνεσθαι, deferri ab indice aut delatore. compellatio, ἔνδειξις aut φάσις in iure Attico.

Ex Prætura vlteriorem ſortitus Hiſpaniam.] Dio libro XXXVII. ὁ Καῖσαρ τῆς Λυσιτανίας μετὰ τὴν στρατηγίαν ἦρξε. non video cur præfuiſſe Luſitaniæ eum dicat, qui ſit nactus prouinciam vlteriorem Hiſpaniam; cuius D terræ pars tantum altera eſt Luſitania. Bæticam enim cum iſta complectitur. Plutarchus adhuc negligentius, qui præfuiſſe ipſum ait Iberiæ ſiue Hiſpaniæ.

Retinentes creditores interuentu B *ſponſorum remouit.*] Plutarchus. Καῖσαρ ὡς ἦν δυσδιάθετον αὐτῷ τὸ περὶ τοὺς δανειστὰς ἐνοχλοῦντας ἐξιόντι καὶ καταβοῶντας, ἐπὶ Κράσσον κατέφυγε. Mox, ἀναδεξαμένου δὲ Κράσσου τοῖς μάλιστα χαλεποῖς καὶ ἀπαραιτήτοις τῶν δανειστῶν, καὶ διεγγυήσαντος ὀκτακοσίων καὶ τριάκοντα ταλάντων, οὕτως ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν ἐπαρχίαν.

Antequam prouincia ornarentur.] Ex fide doctorum virorum Lambini & Fuluij Vrſini, qui ita ſcriptum eſſe antiquiſſimis libris teſtati ſunt, reſtituimus hunc locum. nam in noſtris quidem omnibus etiam Memmiano vt in vulgatis, erat *ordinarentur*: minus rectè. Notum quid ſit *ornare prouinciam,* nempe κόσμον τῇ ἀρχῇ προστιθέναι. id nouo S. C. poſt impetratum lege Curiata imperium, fiebat: quo de finibus prouinciæ, de exercitu in eã ducendo, & militum ſtipendio, cauebatur: attributus item legatus, qui propterea Appiano vocatur ὁ τῷ ἡγεμόνι τοῦ ἔθνους ἐκ τῆς βουλῆς ἑπόμενος εἰς

βοήθειαν: cautū eodem S.C. & de viatico atq; inſtrumento prætoriæ do- A mus. Electione Tulliana etiam tironibus hæc debent eſſe nota.

ſociis implorantibus ſubueniret. Pacatáque prouincia, pari feſtinatione, non exſpectato ſucceſſore, ad triumphum ſimul cō-
DCXCIV. ſulatúmq; deceſſit. Sed cùm edictis iam comitiis ratio eius haberi nō poſſet, niſi priuatus introiſſet vrbem, & ambienti vt legibus ſolueretur, multi contradicerēt, coactus eſt, triumphum, ne conſulatu excluderetur, dimittere. E duobus conſulatus cō-
19 petitoribus, L. Luceio, M.que Bibulo, Luceium ſibi adiunxit: pactus vt is, quoniam inferior gratia eſſet, pecuniáq; polleret,

ANIMADVERSIONES.

Sociis implorantibus ſubueniret.] Miſera tum fuit vlterioris Hiſpaniæ conditio ob duas cauſſas: nam & anguſta fides erat tota prouincia: & latrociniis vicinorum populorum regio infeſtabatur. Vtrique malo quam medicinam fecerit Cæſar, diſces ex Dione & Plutarcho. Ipſius verò apud ſcriptorem De bello Hiſpanienſi hæc ſunt, *Inſequenti prætura ampliato honore, vectigalia, quæ Metellus impoſuiſſet, à ſenatu petiſſe, & eis pecuniis prouinciam liberaſſe: ſimúlque patrocinio ſuſcepto* (fortaſſe melius, *prouinciæ patr. ſuſc.*) *multis legibus ab ſe in ſenatum inductis ſimul publicas priuatáſque cauſſas multorum inimicitiis ſuſceptis defendiſſe.* quo loco non aſſentior viro docto qui pro *inductis* corrigit *inductos*. ſic fere loquitur Appianus Ἐμφυλ. ſecundo de eodem Cæſare, νόμους, ait, ὑπὲρ τῶν πενήτων εἰς τὸ βουλευτήριον εἰσέφερε. C

Non exſpectato ſucceſſore deceſsit.] Notat hoc Suetonius, quia contra mores, & leges etiam, vt diſerte monet Dio libro XXXIX. Ex lege *illud* Dig. de officio præſidis conſtat, Præſidem poſtquam ſemel erat ingreſſus, ius abnoctandi è prouincia, ne voti quidem ſoluendi cauſſa habuiſſe. Hiſtoria Liuij exempla aliquot ſuggerit ciuium ἀγερώχων, qui hoc ius non magis ſeruarunt quàm Cæſar: ſed hoc in vitio ſemper eſt poſitum. Sub Imperatoribus certum deceſſionis tempus definitum eſt. Lege Nouellam XCV. quia iubentur Præſides prouinciarum, vt depoſito magiſtratu L. dies maneant in prouinciarum metropolibus.

B *Edictis iam comitiis*] Præter manu exaratos, ſic habent editiones antiquiſſimæ Romana & Bononienſis. Plutarchus, & ex illo Zonaras πρὸς αὐτὰς τὰς ὑπατικὰς ἀφιγμένος ἀρχαιρεσίας. at *editis* eſſet, μετὰ non πρός. *Edicta comitia* Dioni ἀρχαιρεσίαι προεπηγγελμέναι. Diffiſum verò fuiſſe interdum comitiorum diem in gratiam procerum abſentium, docet idem Dio libro XXXVII. Magno Pompeio habitum hunc honorem narrans, cùm expectaretur eius ex Aſia reditus.

Ambienti vt legibus ſolueretur.] *Ambire* pro contendere omni ope atque opera, vt apud Græcos φιλοτιμεῖσθαι, ἁμιλλᾶσθαι.

Multi contradicerent.] Cato & qui ſectam eius ſequebantur in Rep. Dio.

num-

nummos de ſuo communi nomine per centurias pronuntia-
ret. Qua cognita re, optimates, quos metus ceperat, nihil non
auſurum eum in ſummo magiſtratu, concordi & conſentien-
te collega, auctores Bibulo fuerunt tantumdem pollicendi: ac
plerique pecunias contulerunt, ne Catone quidem abnuente
eam largitionem è Rep. fieri. Igitur cum Bibulo conſul crea-
tus eſt. Eandem ob cauſſam opera optimatibus data eſt vt pro-
uinciæ futuris Coss. minimi negotij, id eſt, ſiluæ calléſque,
decernerentur. Qua maximè iniuria inſtinctus, omnibus offi-
ciis Cn. Pompeium aſſectatus eſt, offenſum patribus, quòd Mi-
thridate rege victo, cunctantius confirmarentur acta ſua:
Pompeióque M. Craſſum reconciliauit, veterem inimicum
ex conſulatu, quem ſumma diſcordia ſimul geſſerant: ac ſocie-
tatem cum vtroque iniit, ne quid ageretur in Rep. quod di-
ſplicuiſſet vlli è tribus. Inito honore, primus omnium inſti- 20
tuit vt tam ſenatus quàm populi diurna acta conficerentur, & DCXCV.
publicarentur. Antiquum etiam retulit morem, vt quo men-
ſe faſces non haberet, accenſus ante eum iret, lictores ponè
ſequerentur. Lege autem agraria promulgata, obnuntian-
tem collegam armis foro expulit. Ac poſtero die in ſenatu
conqueſtum, nec quoquam reperto qui ſuper tali conſterna-
tione referre, aut cenſere aliquid auderet, qualia multa ſæpe

ANIMADVERSIONES.

Nummos de ſuo communi nomine per centurias pronunciaret.] Libertati populi Rom. interitum cùm alia vitia ſenſim in eam Remp. admiſſa, attulêre, tum meo quidem animo, vel maximè fœda illa honorum nundinatio, quæ Romæ tum viguit. Plutarchus quidem in Catone Vticenſi, auctor eſt, ita Romanos per illa tempora vſos eſſe τῷ δεκάζεσθαι, ὡς ἐργασίᾳ συνήθει, hoc eſt non minus palàm & B ſine vllo pudore pecuniam pro honoribus conſequendis dediſſe, quàm alias conſuetas omnibus artes exercerent. Notat idem in Cæſare, tantam fuiſſe tum publicorum morum labem, & κακοπολιτείαν, vt candidati palam in comi- A tiis nummarias menſas ponerent, & populi ſuffragia redimerent. οἱ μὲν, ait, ἀρχὰς μετιόντες ἐν μέσῳ θέμενοι τραπέζας, ἐδέκαζον ἀναισχύντως τὰ πλήθη· κατῄει δὲ ὁ δῆμος ἔμμισθος, οὐ ψήφοις ὑπὲρ τοῦ δεδωκότος, ἀλλὰ τόξοις καὶ ξίφεσι καὶ σφενδόναις ἁμιλλώμενος. interpretes qui τραπέζας iſto loco de menſis eſcariis accipiunt, falluntur: ipſe mox τραπέζας & χρηματιστήρια iungit. Lucanus libro primo,

Hinc rapti faſces pretio, ſectórque fauoris
Ipſe ſui populus, letalíſque ambitus Vrbi,
Annua venali referens certamina campo.

Arbiter in carmine de bello ciuili Pompeiano:

Nec minor in campo furor eſt, emptique Quirites
Ad prædam ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia Patrum.
Eſt fauor in pretio.

Eam largitionem è Rep. fieri.] Nota & obſeruatione dignum, poſſe ea tempora incidere, cùm è Rep. fuerit malas alioquin artes vſurpare. Simile exemplum in Græca hiſtoria: laudatur enim Themiſtocles, quòd, bello Perſico, rei bellicæ adminiſtrationem Epicydi, cuius metuebatur ingenium lucri cupidum, & meticuloſum, pecunia extorſerit. Recte enim prudentes docent, temporibus interdum potius parendum eſſe quàm moribus. de quo multa ad Polybium diſſerimus.

Igitur cum Bibulo Cos. creatus eſt.] Scrib. è Memmiano & aliis. *Cos. creatur.* & mox, *conſierent* non conficerentur.

Nec quoquam reperto qui ſuper tali conſternatione referre aut cenſere aliquid auderet.] Cõſularis poteſtatis pars haud minima in relationis iure olim poſita: nõ enim poterat S. C. ſine relatione fieri: referendi autẽ ius Conſulum fuit. Polybius libro ſexto: οὗτοι, de Conſulibus loquitur, τὰ κατεπείγοντα τῶν διαβουλίων ἀναδιδόασιν, αὐτοί τε τὸν ὅλον χειρισμὸν τῶν δογμάτων ἐπιτελοῦσιν. Hîc igitur quid eſt quod Bibulus conſul non refert de facta ſibi iniuria? Puto, quia Cæſar eo menſe faſces habuit: eius enim è Coſs. relatio fuit, cuius & faſces. At in editione Romana legitur *conqueſtus:* quaſi de Cæſare id ſit dictũ, non de Bibulo qui in ſenatũ non venerit: nõ placet. & damnant omnes melioris notæ codices. Sæpe autem factum vt Cõſulibus abſentibus, vel præuaricantibus ac muſſantibus, referrent alij è principibus ampliſſimi ordinis: puta, Cõſules deſignati, aut Prætorum vel Tribunorum aliquis. cuius rei multa exſtant apud Ciceronem alióſque teſtimonia. Ex his liquet cur dicat Suetonius, *qualia multa ſæpe in leuioribus turbis decreta fuerant.* Porrò ius relationis ſublata libertate etſi Cõſulibus ademtum non eſt, tamẽ & poteſtatis imperatoriæ pars fuit: paullatim enim principes id ſibi vindicarunt. Exemplum eſt ab Auguſto primo: in cuius honorem decretum refert Dio in actis anni DCCXXXI. vt aſſumta in perpetuum Tribunitia poteſtate, liceret ei, quoque Senatu, vnam de quacumque re vellet relationem facere, etſi Conſul nõ eſſet. Hoc voluit Deo hiſce verbis è libro LIII. non quod ſomniauit nuperus emendator: ἡ γερουσία δήμαρχόν τε αὐτὸν διὰ βίου εἶναι ἐψηφίσατο, καὶ χρηματίζειν αὐτῷ περὶ ἑνὸς ὅτου (malè editum eſt ὅπου) ἂν ἐθελήσῃ καθ' ἑκάστην βουλὴν, κἂν μὴ ὑπατεύσῃ, ἔδωκε. non aliud hîc Xylander peccauerat, quàm quòd pro illis περὶ ἑνὸς ὅτου ἂν ἐθ. verterat, *de quibuſcumque rebus vellet.* magno ſanè veritatis diſpendio, neglecta voce ἑνός. neque enim infinitum hoc ius AVguſto conceſſum à Senatu: ſed cum hac aſtrictione, vt de vna re ſolùm referre poſſet ſingulis Senatibus extra Conſulatũ. Poſtea ampliato honore Principum, inuenta ſunt ad ſimilitudinem decreti huius iura ſecũdæ, tertię, quartę, quintę relationis, hoc eſt, vt quoque Senatu poſſent de duabus, tribus, quatuor, quinque rebus quas vellent cunque, etiam nõ Conſules, facere relationẽ. Exempla apud Capitolinum & Vopiſcum. apud quos obſeruabis fere cum proconſulari imperio & tribunitia poteſtate ius hoc iungi, planè vt in iſto Dionis loco. Hoc igitur Xylãdri peccatum

qui

qui debuerat corrigere, ſuo inſuper non leuiore cumulauit, & maximi momenti locum praua emendatione corrupit. Vult enim corrector iſte χρηματίζειν eſſe *ſancire* non *relationem facere*, id verò pernegamus nos. & Xylandrum meritò reprehédimus, quòd alibi malè ſic acceperit B eam vocem: vt libro LV. illo loco, ἐς τὸ συνέδριον ἐν λευκώμασι γεγραμμένα προετίθηκε, πρὶν χρηματίσαι τι περὶ αὐτῶν, &c. & libro LVIII. ibi, ἐχρημάτισαν δ' οὔτε τότε, οὔτε αὖθις οὐδέν, μέχρις οὗ ὁ Γάϊος δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ τὴν ἀρχὴν ἀπειπὼν ἠγγέλθη. His locis atque aliis χρηματίζειν eſt referre aliquid ad Senatum, vt de eo ſentétiæ dicantur. id ſuprà diximus fuiſſe C munus Conſulum, vel iis ceſſantibus, Tribunorum aut Prætorum. Notandum verò, Prætores paullatim hoc ius non lege aliqua, ſed nõ vtẽdo amiſiſſe: donec anno DCCXLV. ab AVguſto in eius poſſeſſionem reſtituti ſunt: fruſtra: iterum enim perire illud ſibi tractu temporis fuerunt. Rem nondum vulgatam do- D cuit me Dio libro LV. Τοῦτό τε οὖν ἰσχυρῶς ἐπὶ πλεῖστον τοῖς πάλαι τηρηθὲν, ἐξίτηλον ἔσπερ τινὰ ἤδη γέγονε, καὶ τὸ τῶν στρατηγῶν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀγανακτήσαντες ὅτι μηδεμίαν γνώμην, καίτοι τῶν δημάρχων προτετιμημένοι, ἐς τὴν βουλὴν ἐσέφερον, παρὰ μὲν τοῦ Αὐγούστου ἔλαβον αὐτὸ ποιεῖν, ὑπὸ δὲ δὴ τοῦ χρόνου ἀφῃρέθησαν. Locus illuſtris, idémque clarus & apertus. quod modo dicebamus eſſe χρηματίζειν, pro eo dixit hîc Dio, γνώμην εἰς τὴν βουλὴν εἰσφέρειν. nihil pote planius. ſic libro eodem, δι' οὖν ταῦτα ἀπορῶν χρημάτων, γνώμην ἐς τὴν βουλὴν ἐσήνεγκε, πόρον τινὰ διαρκῆ καὶ ἀέναον ἀποδειχθῆναι. Interpretes eius prẹſtantiſſimi ſcriptoris γνώμην εἰσφέρειν verterunt *ſententiam dicere in ſenatu*. Sũt alia prope infinita ſcitu digniſſima, quæ in eius auctoris Græcis verbis latent, vel corruptis, vel malè hactenus expoſitis. Vt ad Suetonium redeam, doceri equidem velim, quid ſibi ille voluerit cũ ita ſcriberet *referre aut cenſere?* Nam ſi nemo fuit qui relationẽ faceret, ne potuit quidẽ eſſe qui cenſeret. ſunt enim quodammodo relata, referre & cenſere. Poterant quidem Senatores de ea re verba inter ſe facere in Curia: at cenſere, hoc eſt loco ſententiæ quid videretur dicere, aut de ſcripto recitare, hoc vero nemo potuit, niſi præceſſiſſet relatio.

in leuioribus turbis decreta erãt, in eam coëgit deſperationẽ, vt quoad poteſtate abiret, domo abditus nihil aliud quàm per edicta obnũtiaret. Vnus ex eo tẽpore omnia in rep. & ad arbitrium adminiſtrauit: vt nonnulli vrbanorũ, cùm quid per iocũ

ANIMADVERSIONES.

In leuioribus turbis.] Vetus ſcriptura plerorúmque librorum, *in leuioribus culpis.* probabam: ſed reuocat me ab ea ſententia Memmianus cum editis conſentiens.

Quoad poteſtate abiret.] Octo menſes domi abditus latuit. Plutarchus Pompeio.

Per edicta obnuntiaret.] Dio ait, διὰ τῶν ὑπηρετῶν, per *lictores* vel *accenſos*. Idem hæc ita exprimit. ἐν τῇ οἰκίᾳ καταμένων, ἀεὶ τῷ Καίσαρι ὁσάκις γε νεωτερίζοι τι, ἐνετέλλετο διὰ τῶν ὑπηρετῶν, ὅτι ἱερομηνία τε εἴη, καὶ οὐδὲν ὁσίως ἐκ τῶν νόμων ἐν E αὐτῇ δύναιτο δρᾶσθαι. Hoc quid ſit declarat idem paullo antè, de eodẽ Bibulo ſic ſcribẽs, ἐκώλυε τὸ νομοθέτημα καὶ τέλος, ἐπεὶ δὴ μηκέτ' αὐτῷ μηδεμία ἄλλη σκῆψις ἀναβολῆς ὑπῆρχε, ἱερομηνίαν ἐς πάσας

ὁμοίως τὰς λοιπὰς τοῦ ἔτους ἡμέρας, ἐν αἷς οὐδ᾽ εἰς ἐκκλησίαν ὁ δῆμος ἐκ τῶν νόμων συνελθεῖν ἐδύνατο, προηγόρευσε. Igitur *obnantiare* Dioni eſt *ἱερομηνίαν προαγορεύειν*, ferias indicere: quod cautè accipiendum eſt: nam obnuntiatione fit quidem dies nefaſtus, & comitialis eſſe deſinit: non fit tamen feſtus neque *ἑορτάσιμος*. quare quid appellet *ἱερομηνίαν* non intelligo. Meliùs alibi *obnuntiare* vertit idem, *προεπαγγέλλειν ὡς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἡμέραν ἐκείνην* A *μαντευσόμενον*. *præmonere ſe illa die de cælo ſeruaturum ad capiendum auſpicium* non poteſt paucioribus verbis Latinæ dictionis vis exprimi. Cicero ad Atticum libro IIII. *pr. ſcripſit ille ſe per omnes dies comitiales de cœlo ſeruaturum.* Idem Dio libro XXXVIII. *ſeruare de cœlo* vertit *τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ γινόμενα παρατηρεῖν*: vbi legem Clodiam refert, qua vetus inſtitutum antiquatur, diebus comitialibus ſeruandi de cælo.

teſtandi gratia ſignarent, non Cæſare & Bibulo, ſed Iulio & Cæſare COSS. actum ſcriberent, bis eundem præponentes, nomine atque cognomine: vtque vulgò mox ferrentur hi verſus,

Non Bibulo quidquam nuper ſed Cæſare factum eſt:
Nam Bibulo fieri conſule nil memini.

Campum Stellatem maioribus conſecratum, agrúmque Campanum ad ſubſidia reip. vectigalem relictum, diuiſit extra ſortem, ac XX. millibus ciuium, quibus terni pluréſve liberi eſſent.

ANIMADVERSIONES.

Teſtandi gratia.] Liſſæi cod. *teſtationis gratia.*

Iulio & Cæſare. COSS.] Dio. *τόν τε δὴ Καίσαρα δύο καὶ ὠνόμαζον καὶ ἔγραφον, Γάϊόν τε Καίσαρα, καὶ Ἰούλιον Καίσαρα ὑπατεύειν λέγοντες.*

Bis eundem præponentes, nomine atque cognomine.] Ait *præponentes:* nempe voci COSS. Vulgo editur, *proponentes:* vetuſtiores aliter.

Non Bibulo quicquam.] Vetus editio, *quiddam.*

Campum Stellatem maioribus conſecratum.] Si verum eſt quod Suetonius ait, fuiſſe hunc campum à maioribus conſecratum, putem factum in memoriam inclytæ illius victoriæ quam Romani eo in loco de Samnitibus A. V. C. CCCCLIX. Coss. Q. Fabio V. P. Decio. IV. retulerunt. Vide Liuium libro X. Sed ſi conſecratus hic campus fuit, ſequitur vt ex illo deſierit coli, fueritque, vt appellant Græci, *ἱερὰ ὀργὰς, ἄνετος, ἀνέργαστος*. Hoc concedere non poſſu- B mus, quin arguamus M. Tullium ignorantiæ, vt rectè obſeruatū Turnebo: nunquam enim rem tanti pōderis in tam graui cauſſa reticuiſſet ſummus orator, niſi penitus hoc illi fuiſſet incognitum. Nam quod doctiſſimus Torrentius quaſi Ciceronem excuſans ait, non omiſſum id à Tullio, ſed deſiderari hodie cum aliis quæ ex eius Agrariis aboleuit vetuſtas: pace illius dixerim, ne refutatione quidem eget. Num enim C potuit orator eandem terram exiſtimare eodem tempore & diis conſecratam, & vſibus hominum expoſitam? quin de Stellate campo loquatur ille tanquam qui coleretur & exerceretur, legenti non erit dubium. conſequens igitur, vt *ὀργάδα* non eſſe perſuaſus fuerit. Quamobrem de huius campi antiqua conditione, quin opinati ſint cōtraria Cicero & Suetonius, nō poſſumus negare.

gare. Cæterùm vtrius vera opinio fuerit, quærant amplius, qui otio abundant. Equidem vt arbitrer Ciceronem, cui toties quà ex negotio, quà in æſtiuo ſeceſſu animi cauſſa, luſtrata Campania, rem ignoraſſe in tam facili cognitione poſitam, adduci nequeo: etſi parum ei perſpectum fuiſſe Campani agri modum, quæ paullò poſt dicemus, clarè arguunt.

Agrúmque Campanum.] In commemoratione legis Iuliæ Agrariæ longè abeunt (quod pauci obſeruarunt) à Latinis ſcriptoribus Græci. Sententia horum eſt; egenæ plebi cuius infinita Romæ multitudo fuit, aſſignatos hac lege agros alios: Campanũ verò iis extra ſortem diuiſum qui tres liberos haberẽt. Appianus lib. II. Ἐμφυλίων, de Cæſare, *νόμους ὑπὲρ τῶν πενήτων ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσέφερε, καὶ γῆν αὐτοῖς διένεμε· καὶ τὴν ἀριστεύουσαν αὐτῆς μάλιστα περὶ Καπύην, ἐς τὰ κοινὰ διεμισθοῦτο τοῖς οὖσι πατράσι παίδων τριῶν.* Hoc voluit Dio libro XXXVIII. cùm ſcriberet, ὅ,τε οὖν νόμος οὕτως ἐκυρώθη. καὶ προσέτι καὶ ἡ τῶν Καμπανῶν γῆ τοῖς τρία τε πλείω τε ἔτι τέκνα ἔχουσιν, ἐδόθη: *ita*, inquit, *perlata lex eſt: & hoc amplius ager Campanus tres pluréſve liberos habẽtibus, diuiſus.* Extitere qui Dionem inconſtantiæ arceſſerent: qui hoc loco de agro Campano lege Iulia diuiſo contraria iis ſcribat, quæ initio eiuſdem libri narrantur. Non difficilis reſponſio eſt: ſatis enim ab eorum reprehenſione vocula vnica προσέτι cauit ſibi Dio: nam hic loci illius ſenſus eſt: legem agrariam, de qua initio libri dixerat, in gratiam egenorum ciuium cuiuſcumq; generis, fuiſſe perlatam: & inſuper diuiſum agrum Campanum tres liberos habentibus: licet initio, cùm lex ſuaderi cœpit, adeo tale nihil expeteretur, vt contra diſertè in lege is ager exciperetur. Ita Græci: Latini verò aliam nullam præter agri Campani & campi Stellatis diuiſionem agnoſcunt. Præter Suetonium, cuius clara hîc verba, Velleiũ audiamus: *In hoc conſulatu Cæſar legem tulit, vt ager Campanus plebei diuideretur, ſuaſore legis Pompeio: ita circiter viginti millia ciuiũ eò deducta.* Sed quid aliis opus teſtibus? ecce vnum pro omnibus. Cicero ad Atticum libro II. epiſtola XVI. *Cænato mihi & iam dormitanti, prid. Kal. Mai. epiſtola eſt illa reddita, in qua de agro Campano ſcribis.* Non multo pòſt. *Deinde vt me ego conſoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum Campanũ videtur eſſe deriuata: qui ager vt dena iugera ſint, nõ amplius hominũ quinque millia poteſt ſuſtinere. reliqua omnis multitudo ab his alienetur neceſſe eſt.* Expreſſius nihil dici potuit contra Græcorũ ſententiã. Mitto alia quæ paſſim in iiſdẽ epiſtolis atque alibi hac de re ſcripſit idem.

Ac viginti millibus ciuium.] Lego, *ad* XX. diuiſit millibus ciuium ad viginti. Paterculus modò, *circiter* XX. *millia ciuium eò deducta.* Parum autem Ciceroni Campani agri modũ fuiſſe cognitum, hinc colligimus: quem enim putabat ille vix ſuffecturum quinque hominum millibus agrum, ſufficit XX. neque ad rẽ facit quòd Stellatis campus ad agrũ Campanum, de quo ibi loquitur Cicero, fuit adiectus: ea enim exigua appendix fuit, præ Campani magnitudine, cuius pars erat. Neque item dici illud poteſt, non dena, ſed pauciora iugera lege Iulia fuiſſe ſingulis colonis aſſignata: cùm enim ille modus ſit paruus, etiam ſi quis liberos non haberet, quis putet breuiorem eo aſſignatum liberos habentibus? prorſus à Cæſaris munificentia aliena hæc μικρολογία eſt.

Publicanos remiſſionem petentes, tertia mercedum parte releuauit: ac ne in locatione nouorum vectigalium immoderatiùs licerentur, propalàm monuit. Cætera item quæ cuique libuiſſent, dilargitus eſt, contradicente nullo, ac, ſi conaretur quis, abſterrito. M. Catonem interpellantem extrahi curia per lictorem, ducíque in carcerem iuſſit. L. Lucullo liberiùs reſiſtenti tantum calumniarum metum iniecit, vt ad genua vltro ſibi accideret. Cicerone in iudicio quodam deplorante temporum ſtatum, P. Clodium inimicum eius fruſtra iam pridem à patribus ad plebem tranſire nitentem, eodem die, horáque nona, traduxit. Poſtremò in vniuerſos diuerſę factionis induxit vettium pręmiis, vt ſe de inferenda Pōpeio nece ſolicitatum à quibuſdam profiteretur, productúſq; pro Roſtris auctores

ANIMADVERSIONES.

Publicanos remiſſionem petentes tertia mercedum parte releuauit.] Mihi videtur Cato ſine cauſſa propter hanc equitum poſtulationem tantum turbarum excitaſſe: prorſúſque Ciceroni aſſētior, debuiſſe eum mitiùs & non adeò Stoicè cum publicanis agere, nec, vt fecit, ordinem equeſtrem à ſenatu propterea ſciungere. Iure enim ſuo vſi equites, cùm
B vaſtata per Mithridatem Aſia, remiſſionem & ἐκδικίαν petierunt, hoc eſt, parte mercedum releuari. More maiorum licuit iliis hoc facere: ſæpiúſque Romæ factum. Fuit autem hæc poteſtas non conſulis, ſed Senatus. Docet Polybius libro ſexto: vbi de locationibus cenſorum locutus ſubiicit, Ἔχει δὲ περὶ πάντων τῶν προειρημένων τὴν κυρίαν τὸ συνέδριον· καὶ γὰρ χρόνον
C δοῦναι, καὶ συμπτώματος γενομένου κουφίσαι, καὶ τὸ παράπαν, ἀδυνάτου τινὸς συμβάντος, ἀπολῦσαι τῆς ἐργωνίας. Propterea in lege cenſoria aſcriptum, *ſi qui frui publico publicanus non poſſet, ne ei fraudi id eſſet.* quod Cicero appellat *tegi lege cenſoria*, in ea De prouinciis conſularibus.

Cicerone in iudicio quodam deplorante temporum ſtatum.] *deplorante*, hoc eſt, cùm deploraſſet, ὀλοφυραμένου,
A non ὀλοφυρομένου. non enim Cicerone orante factum, ſed trium ſaltem horarum interuallo, vt teſtatur ipſe in Oratione pro domo ſua ad pontifices. Sic apud Terentium, *Offendi aduenienſ*, hoc eſt, ἐλθών, non ἐρχόμενος: apud Virgilium, *Ipſe domum linquens:* quod ſemper Græci λιπών, vt rectè obſeruatum Donato in Phormionem, & Priſciano extremo libro XI. Contra in paſſiuis: nam præteritum neceſſariò vſurpant Latini præſentis loco. vt, *vt ventoſa per æquora vectis.* hoc eſt ὀχούμενων: non autem ὠχημένων.

Poſtremò in vniuerſos diuerſæ factionis inductum præmiis.] Omnes veteres codices hic corrupti, emendatio ex Cicerone & hiſtoricis in promptu. legebam, *Iudex inductus*, vel *index inductus*, aut ſimpliciter *inductus:* ſed præfero lectionem quam ex ſcripto codice magni Cuiacij communicauit clariſſimus amiciſſimúſque Lectius, *induxit Vettium.* atque ita edi oportuit. De re & tota hac hiſtoria lege epiſtolam Ciceronis XXIV. è lib. II. ad Atticum.

De inferenda Pompeio nece.] Cur tacuit de Cæſare? nam ita dixit ille falſus index. Dio libro XXXVIII.

ex com-

ex compacto nominaret: ſed vno atque altero fruſtra nec ſine ſuſpicione fraudis nominatis, deſperans tam præcipitis conſilij euentum, intercepiſſe veneno indicem creditur. Sub idem 21
tempus Calpurniam L.Piſonis filiam, ſucceſſuri ſibi in cōſulatu, duxit vxorem: ſuámque Iuliam Cn.Pompeio collocauit, repudiato priore ſponſo Seruilio Cæpione, cuius vel præcipua opera paullo antè Bibulum impugnauerat. Ac poſt nouā affinitatem, Pompeium primum rogare ſententiā cœpit, cùm Craſſum ſoleret: eſſétque conſuetudo, vt quem ordinem interrogandi ſententias conſul Kalend. Ianuariis inſtituiſſet, eum toto anno conſeruaret. Socero igitur generóque ſuffraganti- 22
bus, ex omni prouinciarum copia Gallias potiſſimùm elegit,

ANIMADVERSIONES.

Ex compacto nominaret.] Gloſſæ A veteres; *Compactum facit*, συνδιάζει. Græci poſteriores συνδυάζειν, (pro quo ſæpe ſcriptum offendas συνδιάζειν) dixerunt conſentire alicui in fraudem alterius: hoc eſt colludere. alibi Gloſſæ; συνδιασμὸς concluſio. Iuſtinianus Nouella cxxx. τινὲς τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν συνδυαζόμενοι πολλάκις τοῖς διασώζουσι τὸ ἡμέτερον στράτευμα μὴ ἑτοιμάζωσι τὰς δαπάνας, *quidā è præ-* B *ſidibus prouinciarum colludunt cum deductoribus noſtri exercitus, ne parentur commeatus.* idem alibi vocat & συμπαιγνίαν Latiniſſans, vt ſæpe apud Liuium *compacto & communi fraude* iunguntur vt ἰσοδύναμα.

Vno atque altero nominatis.] Dio auctores huius conſpirationis facit Ciceronem & Lucullum. narrat autem non vt mimum à Cæſare fictū: C ſed tanquam rem geſtam; nefarij huius conſilij cupidiſſime Ciceronem reum peragens. Apage iſtam fatuam & falſam ſententiam. ſed hoc perpetuò in illo ſcriptore obſeruare licet, ſemper eum Romanis hominibus quos ingenium & eruditio fecit illuſtres, obtrectare. hinc illa de Cicerone præſertim & Seneca tam multa non minùs falſa, quàm ipſis parum honeſta.

Intercepiſſe veneno indicem creditur.] Quidam codd. *iudicem*, pro *Iudicem*, quod Vettij cognomen fuiſſe antè dictum. Eum noctu in carcere fuiſſe extinctum tradunt hiſtorici.

Pompeium primum rogare ſententiam cœpit.] Nempe in ſenatu. Mirum igitur quî ſcribat Appianus, toto Cæſaris conſulatu nullum habitum ſenatum poſt primas illius cum Bibulo contentiones: ſic enim ait, βουλὴν μὲν οὐκέτι συνῆγεν ἐπὶ τὸ ἔτος ὅλον· ἐπὶ δὲ τῶν ἐμβόλων ἐδημηγόρει. Non celabo cod. Viterb. lectionem licet corruptam, *Pomp. pr. rog. ſententiam dicerḗque cœpit.* Videamus ne quid hic lateat: quod equidem diuinare non poſſum.

Eum toto anno cōſeruaret.] Viterb. lib. *obſeruaret*. Accipe autē *toto anno* pro, tota parte anni, qua cōſules deſignati nulli erant: nam conſularibus comitiis peractis, quin mutanda ratio eſſet, & is honos coss. deſignatis habendus, non ambigo. At docti viri aliter accipiunt hæc verba, & multum hîc æſtuant.

cuius emolumento & opportunitate idonea ſit materia triumphorum. Et initio quidem Galliam Ciſalpinam, Illyrico adiecto, lege Vatinia accepit: mox per ſenatum, Comatam quoque: veritis patribus ne ſi ipſi negaſſent, populus & hanc daret. Quo gaudio elatus, non temperauit quin paucos poſt dies frequenti curia iactaret, inuitis & gementibus aduerſariis adeptum ſe quę concupiſſet: proinde ex eo inſultaturum omnium capitibus: ac negante quodam per contumeliam, *Facile hoc vlli fœminæ fore*, reſponderit, quaſi alludens, *In Aſſyria quoque regnaſſe Semiramin, magnámque Aſiæ partem Amazonas tenuiſſe quondam.*
23 Functus conſulatu, C. Memmio Lucióq; Domitio prætoribus,
A. V. C. de ſuperioris anni actis referentibus, cognitionem ſenatui de-
DCXCVI. tulit: nec illo ſuſcipiente, triduóq; per irritas altercationes abſumpto, in prouinciã abiit: & ſtatim quæſtor eius in præiudiciũ

ANIMADVERSIONES.

Cuius emolumento & opportunitate idonea ſit materia triumphorum] Fortè ſcribendum: *cuius emolumenta & opportunitates, idonea ſint materia triumphorum.* A

Quaſi alludens.] Quaſi per luſum & iocum. non enim *alludere* hîc interpretor ἀντιλέγειν, ſed προσπαίζειν.

In Aſſyria quoque regnaſſe Semiramin.] Turonenſis, *in Suria*, vel vt poſtea emendatum, *in Syria.* non multum intereſt vtro modo legatur. Aſſyriæ tamen Reginam Semiramin potius quàm Syriæ dici obſeruamus. Rectè autem Cæſar Semiramin & Amazonas coniungit: nam & illa erat ſtirpe Amazonica; quod quum ab Herodoto & aliis hiſtoricis ſit prætermiſſum, Critici Græcorum ita produnt. Καΰστρος, ὅστιν υἱὸς Πενθεσιλέας τῆς Ἀμαζόνος· ὃς ἐν Ἀσκάλωνι ἔγημε τὴν Δερκετώ· καὶ ἐξ αὐτῆς ἔσχε τὴν Σεμίραμιν. ἥτις καὶ τὰ Βαβυλώνια τείχη κατεσκεύασε.

Magnámque Aſiæ partem Amazonas tenuiſſe quondam.] Aſiam cape minorem, non illam quæ τῆς οἰκουμένης pars tertia eſt habita. nã ſi hanc reſpicias, falſum erit quod Cęſar dicit: quin etiam iure queat aliquis mirari, cũr Aſiam potius quàm Europam nominauit; quum plura multo in hac quàm in Aſia tenuerint. itaque Iuſtini verba ſunt hæc, lib. II. *Maiore parte Europæ ſubacta, Aſiæ quoque nonnullas ciuitates occupauêre.* vt omittam de Africa quæ prima illarum ſedes.

B *Triduóque per irritas altercationes abſumpta in prouinciam abiit.*] Cauſſam ſubitæ profectionis accuratè explicat Cæſar initio Commentariorum. Nam huc pertinent illa verba: *Cæſari quum id nuntiatum eſſet, eos per prouinciam noſtram iter facere conari, maturat ab vrbe proficiſci, & quam maximis itineribus poteſt in Galliam vlteriorem contendit, & ad Geneuam peruenit.* C

Et ſtatim quæſtor eius in præiudicium arreptus eſt.] Vellem dictum planius: nunc enim anceps oratio: tam enim poſſumus de quæſtore Cęſaris accipere, qui euntem in prouinciam erat comitaturus, quàm de eo qui fuit eidem conſuli quæſtor. Hoc melius, niſi fallor.

non

non enim fit mihi veriſimile, poſt abitum Cæſaris remanſiſſe in vrbe eius tum quæſtorem. Conſulibus autem ſuos fuiſſe quæſtores, A clarum ex Liuij libro quarto, Dionis XLVIII.

aliquot criminibus arreptus eſt. Mox & ipſe à L. Antiſtio tribuno plebis poſtulatus, appellato demum collegio, obtinuit, cùm reip. cauſſa abeſſet, reus ne fieret. Ad ſecuritatem ergo poſteri temporis, in magno negotio habuit obligare ſemper annuos magiſtratus, & è competitoribus, non alios adiuuare, aut ad honorem pati peruenire, quàm qui ſibi pepigiſſent propugnaturos abſentiam ſuá: cuius pacti non dubitauit à quibuſdam iuſiurandum atq; etiam ſyngrapham exigere. Sed cùm L. Domitius conſulatus cádidatus palàm minaretur, Cos. ſe, effecturum quod prætor nequiſſet, ademturúmque ei exercitus: 24 DCXCVII.
Craſſum Pompeiúmq; in vrbem prouinciæ ſuæ Lucam extractos compulit vt detrudédi Domitij cauſſa conſulatum alterũ peterent: & vt in quinquenniũ ſibi imperiũ propagaretur: perfecítq; vtrũque. Qua fiducia ad legiones quas à rep. acceperat,

ANIMADVERSIONES.

Aliquot criminibus arreptus eſt.] Libro ſeptimo in Vitellio, *ac poſt præturæ honorem, inter Seiani cõſcios arreptus eſt.* Liuius lib. tertio, *priuſquam prædicta dies adeſſet, Appius ſibi mortem conſciuit. Subinde arreptus à P. Numitorio, Sp. Oppidius inuidiæ proximus.*

Obtinuit cum Reip. cauſſa abeſſet, reus ne fieret.] Lege Mémia id cautum. Valerius Max. lib. III. cap. VII. *M. Antonius quæſtor proficiſcens in Aſiam, Brunduſium iam peruenerat: vbi literis certior factus inceſti ſe poſtulatũ apud L. Caßium prætorẽ, cuius tribunal propter nimiam ſeueritatem ſcopulus reorũ dicebatur: cùm id vitare beneficio legis Memmiæ liceret, quæ eorũ qui Reip. cauſſa abeßẽt, recipi nomina vetabat; in vrbẽ tamen recurrit.* C

In magno negotio habuit.] Non diſpliceret, *in magno habuit* ſi per codices liceret hic conſentientes. ſic apud Dionem & Æmilianũ ἐν μεγάλῳ τίθεσθαι. & ἐν ἐλαφρῷ ποιεῖσθαι, aliáque apud Græcos. Tacitus, *quocunque caſu acciderat, dum atrociora metuebantur, in leui habitum.* At apud Arnobium pro ποιεῖσθαι περὶ πολλοῦ, legas, *in magnis ponderibus ducere.*

E competitoribus.] Turonenſis codex & Liſlæi, *petitoribus.* Iidem, *recepiſſent* non, *pepigiſſent.*

Iuſiurandum atque etiam ſyngrapham exigere.] Prima editio, *ſyngraphum*, vt aliquoties apud Plautum. B Viterbienſis codex, *chirographũ.* ſic libro quarto, vbi aliud habetur depectionis cõtra bonos mores exemplum, *déque ea re & iureiurando & chirographo cauit.* & libro vltimo in Domitiani vita, *chirographum eius conſeruaſſe, & nonnunquam protuliſſe noctem ſibi pollicentis.* De huiuſmodi contractibus lex Iuliani Imp. extat in libris iuris ciuilis Rom.

Perfecítque vtrumque.] Hæc Vaticani codicis ſcriptura: nam in Turonenſi & aliis omnibus (Liſlæi cod. excipio qui verba hæc non habet) alio loco iſta ſic collocantur, *compulit vt detrudendi*

Domitij cauſſa, conſulatum alterum A *peterent: perfecitque vtrumque: & vt in quinquennium ſibi imperium prorogaretur.* Emendabam: *fecitque per vtrumque, vt in q.* Vide Plutarchi narrationem in Pompeio. Sunt codd. qui habent *propagaretur* non *prorogaretur.* eadem diſcrepantia notata mihi non vno loco. eſt qui, *prorogarent*, vt Viterb.

alias priuato ſumtu addidit: vnam etiam ex Tranſalpinis conſcriptam, vocabulo quoq; Gallico: (Alauda enim appellabatur) quam diſciplina cultúque Romano inſtitutam & ornatam, poſtea vniuersá ciuitate donauit. Nec deinde vlla belli occaſione, ne iniuſti quidem ac periculoſi, abſtinuit, tá fœderatis quá infeſtis ac feris gentibus vltro laceſſitis: adeò vt ſenatus quondam legatos ad explorandum ſtatum Galliarũ mittendos decreuerit, ac nonnulli dedendum eum hoſtibus cenſuerint.

ANIMADVERSIONES.

Alias priuato ſumtu addidit.] Vulgo, *alias publico, alias pr. ſ. ad.* Suſtulimus otioſa verba, auctoribus Vaticano & Viterbienſi noſtro: itaque eſſe in ſuis Pithœus & Liſlæus annotarant. ita & Turonenſis.

Vocabulo Gallico: Alauda enim vocabatur.] Militum galeis criſtarum adiectionę terribiliorem ſpeciem dare, vetuſtiſſimũ fuit Carum inuentum, Romanis ac Græcis adæquè probatum. Vetuſtiorum Græcorum galeæ non pinnis ſed equinis ſetis fiebant horridæ: vnde C illa apud vatem præcipuum, λόφος ἱπποχαίτης, κυνέη ἵππουρις, & inde etiã Δωριεῖς τειχάϊκες. Romani teſte Polybio pinnas tres adhibuêre prælongas, colore purpureo vel nigro & ita Lamacho tribui ab Ariſtophane video τὸ πτερὼ τὼ ἐκ τοῦ κράνους: ac mox, τὸ λοφεῖον τῶν τειῶν λόφων. & apud Æſchylum Tydeus τρεῖς κατασκίους λόφους D σείει. Virgilius de Turno, *Cui triplici crinita iuba galea alta chimæram Suſtinet.* Cæterũ inſignes oportet fuiſſe legionis iſtius πτερίνους φάλους, vt Polybius vocat, vel aliud quid peculiare habuiſſe, vnde *Alaudæ* appellationem ſit nacta. Vocabulum alaudæ Gallicum eſſe & galeritam ſiue caſſitam auem ſignificare, teſtis prę-ter Plinium, Marcellus Empiricus cap. XXIX. homo Gallicæ linguæ veteris non imperitus. B Gregorius Turonenſis lib. IV. *in eccleſia Aruerna, dum matutinæ celebrarentur vigiliæ, in quadam feſtiuitate, auis corydalus quam alaudam vocamus ingreſſa eſt.* Legionem nouam, galearum criſtis inſignem, militari laſciuia fuiſſe Alaudam de auis nomine, ſicut Plinius tradit, appellatam, non magis mirũ C quàm Cares olim eandem ob cauſſam gallos *gallinaceos* fuiſſe vocitatos. Plutarchus Artoxerxe. τοὺς Κᾶρας ἈΛΕΚΤΡΥΟΝΑΣ οἱ Πέρσαι διὰ τοὺς λόφους οἷς κοσμοῦσι τὰ κράνη προσηγόρευον. Sic & comici Attici quendam ob ſimilem ſpeciem, aut aliquam δυσμορφίαν ridentes, nomen ei fecerunt Κορυδεὺς à κορυδὸς, galerita ſiue alauda. Cele- D bratus etiã eſt Athenis Adæus quidam, ipſe quoque Ἀλεκτρυών Gallus gallinaceus ex eo cognominatus, quod criſtam in capite geſtaret; de quo vide Heraclidæ comici verſus apud Athenæum libro XII. Apage circulatoris illius commentum, qui

voce

voce Cimbrica Alaudam legionem eſſe dictam ariolatur, non propter ſimilitudinẽ auis criſtatæ, ſed quia tota ex veteranis conſtaret. Impium hominem, non ſolùm vanum! qui A ſacroſancta religionis noſtræ myſteria in galeritæ criſta quærat. Hæc vident & probant qui ſe eſſe iactant ſolos ſeptem Legis.

Sed proſperè decedentibus rebus, & ſæpius & plurium quàm quiſquam vnquam dierum ſupplicationes impetrauit. Geſſit 25
autem nouem annis, quibus in imperio fuit, hæc ferè. Omnem Galliam, quæ à ſaltu Pyrenæo Alpibúſque & monte Gebenna, fluminibus Rheno & Rhodano continetur, patétque circumitu ad bis & tricies centum millia paſſuum, præter ſocias ac bene meritas ciuitates, in prouinciæ formam redegit, eíque quadringenties in ſingulos annos ſtipendij nomine impoſuit. Germanos, qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum ponte fabricato aggreſſus, maximis affecit cladibus. Aggreſſus eſt & Britannos, ignotos anteà, ſuperatíſque pecunias & obſides imperauit. Per tot ſucceſſus ter, nec amplius, aduerſum caſum expertus in Britannia, claſſe vi tempeſtatis propè abſumta: & in Gallia, ad Gergouiam legione fuſa: & in Germanorum finibus, Titurio & Aurunculeio legatis per inſidias cæſis. Eodem temporis ſpatio matrem primò, deinde filiã, 26

ANIMADVERSIONES.

Sed proſperè decedẽtibus rebus.] Malim, *proſpere ei cedẽtibꝰ rebus*, vel *cadentibus*, vt lib. III. Vetus tamen omnis ſcriptura etiam Memmiani codicis habet *decedentibus*. & fortaſſe hoc inter καινοπρεπείας Suetonij exépla referendum, potius quàm corrigendum. Non multo aliter apud Ciceronem *diſcedere* de exitu rei alicuius, quod reſpondet Græco ἀπαλλάττειν vel ἀπαλλάττεσθαι. libro III. in Verrem, *ſi iſtius hæc tanta iniuria impunita diſceſſerit.* In eadem, *omnes liberatos diſceßiſſe, & eſſe ignotum omnibus.* ſic alibi ſæpe, & Terentius. B C

Plurium quàm quiſquam vnquam dierum ſupplicationem impetrauit.] Reſtringe illa *quiſquam vnquam*, ad tempora ante Cæſarem: nam poſt eius exceſſum ea res non habuit modum. Vide Ciceronem De prouinciis conſularibus.

Geßit autem nouem annis quibus in imperio fuit.] Appianus in Celticis rerum geſtarum in Galliis à Cæſare ſummam ita exprimit: Καῖσαρ μυριάσιν ἀνδρῶν ἀγρίων ἐν τοῖς δέκα ἔτεσιν ἐν οἷς ἐστρατήγησεν, ἐς χεῖρας ἦλθεν (εἴ τις ὑφ' ἓν τὰ μέρη συναγάγοι) τετρακοσίων πλείοσι. καὶ τούτων ἑκατὸν μὲν ἐζώγρησεν, ἑκατὸν δ' ἐν τῷ πόνῳ κατέκανον. ἔθνη δὲ τετρακόσια, καὶ πόλεις ὑπὲρ ὀκτακοσίας, τὰ μὲν ἀφιστάμενα σφῶν, τὰ δὲ προσεπιλαμβάνοντες ἐκρατύναντο. Cõgreſſus eſt, inquit, Cęſar cum hominib. feris, ſi omnia prælia in vnam ſummam colligantur, amplius quadragies C. M. cæſa ex his decies C. M. capta totidem. victæ gentes CCCC. vrbes partim rebellantes in ordinem coactæ, partim Romano imperio tum adiectæ, DCCC. Plu-

tarchus in Pompeio M. vrbes in Gallia vi expugnatas à Cæſare ſcribit: de cæteris cum Appiano conſentit. Plinium vide lib. VII. cap. XXV. Quod Appianus ait decem annis in eo imperio Cæſarem fuiſſe, Suetonius aliique, nouem: neutrum exactè verum eſt. Tenuit Gallias Cæſar per geminum quinquennium ſe-

A

meſtri imperio minus, quod ei ademtum initio belli ciuilis. Suetonius alibi X. annorum hoc ſpatiũ dicit. Apud Dionem libro XLIIII. in funebri laudatione Cæſaris Antoniana valde negligenter ſcriptum τὸ ὀκτὼ ἔτεσιν ὅλοις ἡγεμονεῦσαι Cæſarem. cuius peccatum dicemus? Antoniíne an Dionis, an librarij?

A.V.C. DCC. DCCII. nec multo pòſt neptem amiſit. INTER QVÆ conſternata P. Clodij cæde Rep. cùm ſenatus vnum COS. nominatimque Cn. Pompeium fieri cenſuiſſet, egit cum tribunis plebis collegam ſe Pompeio deſtinantibus, id potius ad populum ferrent, vt abſenti ſibi, quandoque imperij tempus expleri cœpiſſet, petitio ſecundi Conſulatus daretur: ne ea cauſſa maturius, & imperfecto adhuc bello decederet. Quod vt adeptus eſt, altiora iam meditans, & ſpei plenus, nullum largitionis, aut officiorum in quemquam genus publicè, priuatímque omiſit. Forum de manubiis inchoauit: cuius area ſuper HS. millíes cõſtitit. Munus populo, epulúmq; pronunciauit in filiæ memoriá,

ANIMADVERSIONES.

Nec multo pòſt neptem amiſit.] Quoniam Iuliæ puerperium tã citò eſt extinctum: (nam vt venuſtè Zonaras ſcribit, μετ᾽ ὀλίγον καὶ τὸ τεχθὲν ἐπαπῆλθε τῇ μητρί) factum inde vt inter auctores non conueniat filium an filiam eſſet enixa. Plutarchus, Dio & Suetonius filiam aiunt. *neptem* enim non *nepotem* vt eſt in Vaticano reperimus in Viterbienſi aliiſque omnibus codd. præter Memmianum & Liſlæi. Velleius tamen & Lucanus filium fuiſſe volunt. Nam quòd Lucani locum ex lib. V. docti corrigunt, plauſum à me non ferent: habeo enim peruetercs membranas eius poetæ, in quibus non aliter ſcriptum quàm vt hodie editur.

B

--mortémque nepotis. Quid autem miramur in re tam parui momenti inter ſcriptores non conuenire, cùm eos videamus in rebus longè maximis contraria inuicem, nedum diuerſa, ſcribere? Vt ne dicam videri poſſe, in ancipiti hiſtoria de induſtria locutos qui genus maſculum vſurparunt, memores filij appellatione & ſequiorem ſexum contineri. Fruſtra igitur mea quidem ſententia, duo doctiſſimi viri contendunt, alter vt Suetonij, alter vt Lucani locum emendet.

C

Maturius & imperfecto adhuc bello.] An potius, *immaturius*? Reuera enim immaturus futurus erat & intempeſtiuus deceſſus bello nondum perfecto. Nihil tamen muto & omnium librorum lectionem ſeruo. *maturius* id eſt, ante legitimum tempus decedendi è prouincia, neque exſpectato ſucceſſore vt antea dicebat Suetonius.

Cuius area ſuper HS. millies conſtitit.] Qui vocant hanc lectionem in dubium,

dubium, quam ſuper omnium veterum codicum auctoritatem Plinius cõprobat, eos apparet populi Rom. opes & magnificentiam habuiſſe parum cognitam. Budæum excipio, cuius mens prope diuina, neſcio quomodo in tractatione iſtius loci diſſimilis ſibi fuit. Sed hæc miſſa faA cimus: ſunt enim à doctis viris pridem animaduerſa: neque noſtrũ de aliorum menſis analecta conuerrere. Obſeruauimus & nos mendas aliquot apud Ciceronem alióſque, ab hac inobſeruantia Romanorum magnificentiæ profectas: quas alio tempore, θεοῦ διδόντος, detegemus.

quod ante eum nemo. Quorum vt quam maxima exſpectatio eſſet, ea quæ ad epulũ pertinerent, quamuis macellariis oblocata, etiam domeſticatim apparabat. Gladiatores notos, ſicubi infeſtis ſpectatoribus dimicarẽt, vi rapiẽdos reſeruandóſq; mãdabat. Tirones neq; in ludo, neq; per laniſtas, ſed in domibus per equites Romanos, ac etiã per ſenatores armorũ peritos erudiebat: precibus enitens, quod epiſtolis eius oſtẽditur, vt diſciplinã ſingulorum ſuſciperent, ipſique dictata exercentibus darent. Legionibus ſtipendiũ in perpetuũ duplicauit. Frumentum, quoties copia eſſet, etiam ſine modo menſuráq; præbuit:

ANIMADVERSIONES.

Quod ante eum nemo.] Vulg. *nemo fecit.* Noſtri omnes habent vt edidimus. & gloſſam eſſe illud *fuit* palàm teſtatur Memmianus. in iiſdem, *quammaximè*, non *maxima*. Pudet minutias iſtas perſequi, nec faciam B porrò, niſi cauſſa ſit. Lectorem ſemel volumus monitum, quæ in hac editione mutata reperiet, quorum hîc non erit reddita ratio, hauſta eſſe illa ex iis codicibus quorum initio fecimus mentionem.

Quamuis macellariis oblocata.] Viterbienſis, *adlocata*. Turonenſis Pithœi & Liſlæi, *ablocata*. qua voce vtitur in Vitellio, capite VII. Macellũ Plutarchus alicubi κρεωπώλιον in- C terpretatur: ſed latius patet vocis illius ſignificatio, extenditúrque ad omne obſoniorum genus. Gloſſarium, *Macellarius*, ὀψωνιοπώλης, Suetonius infrà; *diſpoſitis circa macellum cuſtodibus qui obſonia contra vetitum retinerent.* inde apud Senecam, *viuere in macello*, pro, in popina & καπηλείοις καὶ κρεοπωλείοις.

Sicubi infeſtis ſpectatoribus dimicarent.] Vetus poeta,

Sperat & in ſæua victus gladiator arena.
Sit licet infeſto pollice turba minax.

Tirones neque in ludo neque per laniſtas, ſed in domibus per equites Rom.] imò verò etiam per ſe ipſum, cùm res poſtulabat. Hirtius de bello Africo: *Cæſar contra eiuſmodi hoſtium genera copias ſuas, non vt imperator exercitum veteranum, ſed vt laniſta tirones gladiatores condocefacere:* vide locum eximium.

Ipſique dictata exercentibus darent.] proprium laniſtarum quando tironibus illa dant præcepta quæ Hirtio commemorantur eo quem indicauimus loco. Hieronymus præfatione in XIII. Commentariorum Ezechielis. *Facile eſt dare di-*

ſtata de populo, & ſingulos ictus calumniari, ac de alieno ridere ſanguine, & vbi vulnus infigi debuerit imperiti laniſtæ more diſſerere. Tertullianus Ad martyres: *Nec tantus ego ſum vt vos alloquar: ſed tamen & gladiatores perfectiſſimos non tantum magiſtri & præpoſiti ſui, ſed etiam idiotæ & ſuperuacui quique adhortantur de longinquo: vt ſæpe de ipſo populo dictata ſuggeſta profuerint.*

27 ac ſingula interdum mancipia & prædia viritim dedit. Ad retinendam autem Pompeij neceſſitudinem ac voluntatem, Octauiam ſororis ſuæ neptem, quæ C.Marcello nupta erat, conditione ei detulit, ſibíque filiam eius in matrimonium petiit, Fauſto Sullæ deſtinatam. Omnibus verò circa eum, atque etiam parte magna ſenatus gratuito, aut leui fœnore obſtrictis, ex reliquo quoque ordinum genere vel inuitatos, vel ſpōte ad ſe commeantes, vberrimo congiario proſequebatur: libertos inſuper, ſeruulóſq; cuiuſque, provt domino patronóve gratus quis eſſet. Tum reorum aut obæratorum, aut prodigæ iuuentutis ſubſidium vnicum, ac promptiſſimum erat: niſi quos grauior criminum, vel inopiæ luxuriæve vis vrgeret, quàm vt ſubueniri poſſet à ſe, his planè palàm bello ciuili opꝰ eſſe dicebat.

28 Nec minore ſtudio reges atq; prouincias per terrarū orbem alliciebat: aliis, captiuorū millia dono offerēs: aliis, citra ſenatus populíque auctoritatem quò vellent, & quoties vellēt, auxilia ſubmittens: ſupérque Italiæ, Galliarúmque & Hiſpaniarum, Aſiæ quoque & Græciæ potentiſſimas vrbes præcipuis operibus exornans: donec attonitis iam omnibus, & quorſum illa tēderent

DCCIII. reputātibus, M.Claudius Marcellus COS. edicto præfatus de ſumma ſe Rep. acturum, retulit ad ſenatum vt ei ſuccederetur ante tempus: quoniā bello cōfecto pax eſſet, ac dimitti deberet victor exercitus: & ne abſentis ratio comitiis haberetur,

ANIMADVERSIONES.

Ac ſingula interdum mancipia & prædia viritim dedit.] Quidam *ex præda.* confirmat eam lectionem locus ipſius Cæſaris è libro ſeptimo extremo. *ex reliquis captiuis toti exercitui capita ſingula prædæ nomine diſtribuit.* ab altera lectione ſtant omnes membranæ.

Omnibus verò circa eum.] Plinius panegyr. *Omnes circa te ſimiles tui effeciſti.* Æmilius Probus in Eumene, *non paſſi ſunt ij qui circa erant.* Suetonius lib. IIII. cap. x. *Tanti in auum & qui iuxta erant obſequij.* Cicero modò Græcè dicit *οἱ περὶ αὐτὸν*, vt ad Atticum lib. XIII. extremo: modò Latinè *qui circum illum ſunt.* vt lib. IX. ad eundem.

Seruulóſque cuiuſque.] Dio libro XL. καὶ οὐ μόνον τοὺς ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ τοὺς δούλους, τούς τε ὁποσονοῦν παρὰ τοῖς δεσπόταις σφῶν δυναμένους ἐθεράπευσε.

His planè palàm.] An alterum gloſſematium eſt? nam à Viterb. abeſt τὸ *palàm.* ſed retinet Turonenſis: idque melius.

quan-

quando nec plebiſcito Pompeius poſtea abrogaſſet. Acciderat autem, vt is legem de iure magiſtratuum ferens, eo capite quo à petitione honorum abſentes ſubmouebat, ne Cæſarem quidem exciperet, per obliuionem: ac mox lege iam in æs inciſa, & in ærarium condita, corrigeret errorem. Nec contentus Marcellus prouincias Cæſari & priuilegium eripere, retulit etiam vt colonis quos rogatione Vatinia Nouum comum deduxiſſet, ciuitas adimeretur: quòd per ambitionem & vltra
præſcriptum data eſſet. Commotus his Cæſar, ac iudicans, 29
quod ſæpe ex eo auditum ferunt, difficiliùs ſe principem ciuitatis à primo ordine in ſecundum, quàm ex ſecundo in nouiſſimum detrudi, ſumma ope reſtitit, partim per interceſſores tribunos, partim per Seruium Sulpicium alterum conſulem. Inſequenti quoque anno, C. Marcello, qui fratri patrueli ſuo Marco in conſulatu ſucceſſerat, eadem tentante, collegam eius Æmilium Paullum, Caiúmque Curionem violentiſſimum tribunorum, ingenti mercede defenſores parauit. Sed cùm obſtinatiùs omnia agi videret, & deſignatos etiam Coss. è parte diuerſa, ſenatum literis deprecatus eſt ne ſibi beneficiũ populi adimeretur: aut vt cæteri quoque imperatores ab exercitibus diſcederent: confiſus, vt putant, faciliùs ſe, ſimulatque libuiſſet, veteranos conuocaturum, quàm Pompeium nouos milites.

A.V.C. DCCIV.

ANIMADVERSIONES.

A *Quando nec plebiſcito Pompeius poſtea abrogaſſet.*] Ita eſt in principe editione: ita in omnibus MSS. neque abſurda lectio, ſi modò abrogare pro derogare poſitum meminerimus: nam auctor Gloſſarij non ſolùm ἀποκυροῦν, ſed etiam ἐλαττοῦν interpretatur. Senſus eſt: abſentis Cæſaris non eſſe rationem habendam, quia Pompeius legi ſuæ, qua id in genere prohi-
B bebatur, non derogaſſet plebiſcito: ſed propria tantùm auctoritate eam in ærarium iam relatam correxiſſet. Atqui vt ei legi à Pompeio ſemel perlatæ derogaretur, tam opus fuerat populi auctoritatem interuenire, quàm antè, cùm in gratiam Cæſaris fuerat factum prius plebiſcitum ſiue rogatio, qua permittebatur ei abſenti petitio conſulatus.

Reſtitit partim per interceſſores tribunos, partim per Seruium Sulpicium.] Dio, καὶ αὐτῷ Metello cos. ὅ,τε Σουλπίκιος καὶ τῶν δημάρχων τινὲς ἀντέπραξαν.

Ne ſibi beneficium populi adimeretur.] Proba lectio, quæ & in membranis: non *adimeret.* quod placet quibuſdam: mihi non: vetant illa mox, *neque ſenatu interueniente.*

Cum aduerſariis autem pepigit vt dimiſſis octo legionibus, Tranſalpinâque Gallia, duæ ſibi legiones, & Ciſalpina prouincia, vel etiam vna legio cum Illyrico, concederetur, quoad Coſ. fieret. Verùm neque ſenatu interueniente, & aduerſariis negantibus vllam ſe de rep. facturos pactionem, tranſiit in citeriorem Galliam: conuentibúſque peractis, Rauennæ ſubſtitit, bello vindicaturus ſi quid de tribunis plebis intercedentibus pro ſe, grauius à ſenatu conſtitutum eſſet. Et prætextum quidem illi ciuilium armorum hoc fuit: cauſſas autem alias fuiſſe opinâtur. Cn. Pompeius ita dictitabat, quòd neque opera cõſummare quæ inſtituerat, neque populi exſpectationem, quam de aduentu ſuo fecerat, priuatis opibus explere poſſet, turbare omnia ac permiſcere voluiſſe. Alij timuiſſe dicunt ne eorum quæ primo conſulatu aduerſus auſpicia legéſque & interceſſiones geſſiſſet, rationẽ reddere cogeretur: cùm M. Cato identidem, nec ſine iureiurando, denuntiaret, delaturũ ſe nomen eius, ſimulac primum exercitum dimiſiſſet: cúmq; vulgò fore prædicarẽt vt ſi priuatus rediſſet, Milonis exẽplo circumpoſitis armatis cauſſam apud iudices diceret. Quod probabilius facit Aſinius Pollio, Pharſalica acie cæſos profligatóſq; aduerſarios proſpicientem, hæc eum ad verbum dixiſſe referens,

ANIMADVERSIONES.

A *Cum aduerſariis autem pepigit.*] Hoc eſt, paciſci voluit. Libro VII. in in Vitellio, capite XV. *Atque vbique aut ſuperatus aut proditus, ſalutem ſibi & millies HS. à Flauio Sabino Veſpaſiani fratre pepigit.* nã ita puto ibi quoque accipiendum. ſic in Nerone, *repræſentãda præmia poſterum ſanxit.* id eſt, ſanciẽdum dixit. Iuuenalis, *Græculus eſuriẽs in cælum, iuſſeris, ibit.* id eſt, iturum ſe promitteret. Dio libro LIV. τὸν ϑ δὴ Λέπιδον ὡς αὐτὸν τότε θανατωθέντα ἀπέδειξε. θανατωθέντα, occidi iuſſum, non reuera occiſum. Sic multa apud Iuriſc. accipienda, ſine effectu, vt loquuntur.

Bello vindicaturus ſi quid de tribunis pl. gr.] Speciosiſſima oratio. vide Dionyſium Halicarnaſſeum libro VIII. ibi, καὶ δὴ καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἡλικίας, ὃς μέγιστος, & quæ ſequuntur.

Et prætextum quidem illi ciuilium armorum hoc fuit.] Quod Polybius in omni hiſtoria prudentiſſimè monet faciendum, vt inter cauſſas, prætextus, & initia bellorum diſtinguamus: id diligenter hoc loco à B Suetonio factum licet obſeruare. In cod. Viterb. locus erat veteri manu correctus *prætextus hic.* malè. Gloſſarium, *Prætexto*, προφάσει. Alia notione in Seneca *prætextum*, pro purpura quæ prætexitur. Locus eſt epiſtola LXXI. *Sed Cn. Pompeius amittet exercitum: ſed illud pulcherrimum Reip. prætextũ, optimates, vno prælio profligabuntur.* Optimates vocat honeſta

neſta tranſlatione prætextum Reip. Simillimè Græci loquuntur, & quidem Stoici. Epictetus apud Arrianum, Diſſertationum lib. primo, cap. ſecundo, τί οὖν σε ἔδει φροντίζειν; πῶς ἂν ὅμοιος ᾖς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; ὥσπερ οὐδ' ἡ κρόκη πρὸς τὰς ἄλλας κρόκας θέλει τι A ἔχειν ἐξαίρετον· ἐγὼ δὲ πορφύρα εἶναι βούλομαι· τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο καὶ στιλπνὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῦ εὐπρεπῆ φαίνεσθαι καὶ καλά. prorſus πορφύρα hìc quod in Senecæ verbis prętextum. Vapulent igitur qui corruperunt illum locum in editione Romana Mureti.

Hoc voluerunt: tantis rebus geſtis C. Cæſar condemnatus eſſem, niſi ab exercitu auxilium petiiſſem. Quidam putant captum imperij conſuetudine, penſitatíſque ſuis & inimicorum viribus; vſum occaſione rapiendæ dominationis, quam ætate prima concupiſſet. Quod exiſtimaſſe videbatur & Cicero, ſcribens De officiis tertio libro, ſemper Cæſarem in ore habuiſſe

ANIMADVERSIONES.

Hoc voluerunt:] Sic rectè editio vetus viri incomparabilis Roberti Stephani: cui ſubſcribunt MSS. omnes. rectè etiam *C. Cæſar,* non *Cæſar.* nam illo modo ſermo auguſtior eſt, & ἀξιωματικώτερος, magíſque ex conſuetudine Romana. Notum eſt, *gaudent prænomine molles Auriculæ.* Confirmat ſimilis locus apud Cęſarem primo De bello ciuili: *Neque ſe neque reliquos municipes pati poſſe, C. Cæſarem imperatorem, bene de Rep. meritum, tantis rebus geſtis, oppido mœnibúſque prohiberi.* Supra omnia eſt Plut. qui Aſinium Pollio- C nem hæc ita Græcè ſcripta reliquiſſe ait: Τοῦτο ἐβουλήθησαν, εἰς τοῦτό με ἀνάγκης ὑπήγαγον, ἵνα Γάϊος Καῖσαρ, ὁ μεγίστους πολέμους κατορθώσας, εἰ προηκάμην τὰ στρατεύματα, κἂν κατεδικάσθην: in qua interpretatione animaduertendum eſt, verba illa, εἰς τοῦτό με ἀνάγκης ὑπήγαγον, auctoris non eſſe: ſed alicuius qui illa τοῦτο ἐβουλήθησαν voluit exponere. quare Plutarchi eſſe non videntur: mul- D to minus Aſinij. Cæſaris quidem non eſſe Iouem lapidem iurare nulla religio fuerit.

Tantis rebus geſtis C. Cæſar.] Ipſa ſunt Cæſaris verba, è pr. De bello ciuili. Supplendum autem ἔξωθεν, vt ſæpe, verbi ſubſtantiui participium, vt apud M. Tullium lib. III. in Verrem. *P. Seruilius, & Q. Catulus tanta* B *auctoritate ſunt, tantis rebus geſtis, vt in antiquiſſimorum & clariſſimorum hominum numero reponantur.*

Quidam putant captum imperij conſuetudine.] Horum ſententiam veriſſimam eſſe ne dubitãdum quidem eſt. Habent hoc diuturna imperia, vt facilè quemuis hominem natum dementent, & cupiditate firmandæ potentiæ inflamment. Hæc poſtquam ſententia ſedit, nullum tam præceps conſilium quod non placeat, potius quàm vt imperio cedatur. Imbibant igitur qui gubernacula Reip. tractant, Mæcenatis apud Dionem oraculũ, verius quàm dictum: Ἀρχαὶ αἱ μακρότεραι καὶ πολυχρονιώτεραι ἐπαίρουσί πως πολλοὺς, καὶ ἐς νεωτεροποιίαν ἐξάγουσι. *Longiora imperia & diuturniora multis ſpiritus attollũt, &* D *ad rerum nouarum molitionem præcipites impellunt.* Æmilius Probus; *Miltiades multum in imperiis magiſtratibuſq; verſat⁹ nõ videbatur poſſe eſſe priuat⁹: præſertim cũ cõſuetudine, ad imperij cupiditatẽ trahi videretur.*

vbi potius ſcribam, *cum imperij conſuetudine ad imperij c. t. u.* Iuſtinus lib. XXXI. *Negantes Annibalẽ æquo animo ſub legibus viuere, aſſuetum imperio.* Maximus Cæſar peccatũ in ſe commiſſum à pop. Rom. cauit admittere: & quæ ſibi patuerat rapien- A dæ Reip. viam, aliis prudentiſſimè obſtructum iuit. Dio libro XLIII. Ὅτι αὐτὸς Cæſar, πολλοῖς τῶν Γαλατῶν ἐφεξῆς ἔτεσιν ἄρξας, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν ἀπ' αὐτῆς τῆς δυναστείας μᾶλλον προήχθη, καὶ ἐς τὴν παρασκευὴν τῆς ἰσχύος ἐπηυξήθη, κατέκλεισε νόμῳ.

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι Κάλλιστον ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών.

Euripidis verſus, quos ſic ipſe conuertit:

Nam ſi violandum eſt ius, regnandi gratia
Violandum eſt: aliis rebus pietatem colas.

*Cùm ergo ſublatam tribunorum interceſſionem, ipſóſq; vrbe ceſſiſſe nuntiatum eſt, pręmiſſis confeſtim clàm cohortibus, ne qua ſuſpicio moueretur, & ſpectaculo publico per diſſimulationẽ interfuit, & formã, qua ludum gladiatorium erat ędificaturus, conſiderauit, & ex conſuetudine conuiuio ſe frequenti dedit. Dein poſt Solis occaſũ, mulis è proximo piſtrino ad vehiculũ iunctis, occultiſſimum iter modico comitatu ingreſſus eſt: & cùm luminibus exſtinctis deceſſiſſet via, diu errabundus,

31 A. V. C. DCCXV.

ANIMADVERSIONES.

Euripidis verſus quos ſic ipſe conuertit.] Ita ſcribendus hic locus, vt rectè doctiſſimus Torrentius viderat. Breuitati ſtyli Suetoniani non conuenit, vt bis idem dicat, non neceſſariò: deinde in codicibus Turonenſi & Viterb. ita importuno loco erant quæ hinc ſuſtulimus, vt auctoris ea non eſſe, vel id ſatis argumento ſit. ſic ibi habetur: *ſemper Cæſarem in ore habuiſſe, Eſt in Phœniſſis.* εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι Κάλλιστον ἀδικεῖν (Turo. ἀδίκημα) τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών. Luce clarius ex ora li- C bri eſſe hæc in contextum intruſa. eò igitur reiiciantur, vnde pedem mouerunt iniquè.

Formam qua ludum gladiatorium erat ædificaturus conſiderauit.] Plutarchus aliter: verſatum in foro, & gladiatoribus ſeſe exercentibus pręfuiſſe, eóſque ſpectaſſe. τὴν ἡμέραν διῆγεν ἐν φανερῷ, μονομάχοις ἐφεστὼς γυμναζομένοις, καὶ θεώμενος.

Mulis è proximo piſtrino ad vehiculum iunctis.] Plutarchus, τῶν μισθίων ζευγῶν ἐπιβὰς ἑνός. *vehiculo mercede conducto vectus.*

B *Ex conſuetudine conuiuio ſe frequenti dedit.*] Geminum huic vafrامentum Arati Sicyonij Plutarchus narrat.

Dein poſt Solis occaſum.] Quum ante horam conſuetam accubuiſſet Cæſar, hoc eſt ante Solis occaſum, vbi iam nox erat è conuiuio tempeſtiuo ſurrexit, petita venia à ſuis conuiuis, quos ſe abſente conuiuium hilariter peragere iuſſit. ita hic accipi illa debent, *dein poſt Solis occaſum.* Appianus: αὐτὸς δὲ περὶ ἑσπέραν, ὡς δὴ τὸ σῶμα ἐνοχλούμενος, ὑπεχώρησε τοῦ συμποσίου τοὺς φίλους ὑπολιπὼν ἔτι ἑστιᾶσθαι.

Cùm luminibus extinctis deceßiſſet via.] Veteres cùm νυκτιπορίᾳ plurimum vterentur, vt de Alexandro, Iulio Cæſare, Auguſto, aliiſque legi-

legimus, ad iter nocturnum faces adhibuere, vel lucernas laternæ incluſas. Meminit Suetonius libro ſequente, cap. XXIX. Ariſtides Sacrarum quarta, ἡ δὲ πορεία ἐγίνετο ὑπὸ λαμπάδων. Ouidius lib. IIII. Faſtorum in deſcriptione diluculi,

Semiuſtámque facem vigilata nocte viator
Ponet: & ad ſolitum ruſticus ibit opus.

Idem Metamorphoſeôn lib. I.

Vt facibus ſepes ardent cùm fortè viator.
Vel nimis admouit, vel iam ſub luce reliquit.

Quod Ouidius ait caſu vel imprudentia viatorum ſolitum euenire, id Varro laſciuiæ eorũ aſcribit in primo De re ruſtica. *Naturale ſepimẽtum quod obſeri ſolet virgultis aut ſpinis, quod habet radices, ac viuæ ſepis, prætereuntis laſciui non metuet facẽ.* Nicetas de Manuele Comneno, ἐκ σοῦ τὰς νύκτας ἴσεν ἄϋπνος, καὶ πρὸς τὴν πορείαν ἐχρᾶτο φωτὶ ποιητῷ. elegantér φῶς ποιητὸν, vt αὐγὴ τεχνητὴ apud Hippocratem initio Officinæ. ποιητὸς ἀήτης Nonnus in Dionyſiacis, de ventulo quem faciunt qui ventilant aliqué. In commentariis Græcorum legimus, peculiares in vſum viatorum faces ſolitas incidi, è ligno querno vel iligno, quæ χάβια vocabant. præcipua fuit cura ne facilè vento cederent: teſtis tamen hiſtoria, ſæpe factum quod hîc Suetonius ait, vt lumina extinguerentur, atque ita via decederetur Plutarchus in Pyrrho, περιϊόντι δὲ αὐτῷ μακρὰν καὶ δασεῖαν ὕλαις ὁδὸν, οὐκ ἀντέσχε τὰ φῶτα, καὶ πλάναι τοῖς στρατιώταις συνέτυχον. Propterea' vſi ſunt lychnuchis è pelle, in cũ vſum comparatis vt vim ventorum ferre poſſent & defendere. Quoniam autem fallendi fere hoſtis cauſſa iter nocturnum à ducibus exercituum

A inſtituebatur, quo tutius id fieret, excogitatæ ſunt iam olim quas nos vocamus hodie *laternas ſurdas*: Hæ ita ſunt compoſitæ, vt iis lucem abundè faciant, quibus præferuntur: aliis negent, qui vel aduerſi incedunt, vel ad latera ipſis ſtant ſiue ambulant. Iulius Africanus, cuius elegantiſſimum librum De bellico apparatu nondum luce publica do-
B natum habemus, fabricam huiuſmodi laternarum ſic explicat. Eſto laterna quadrilatera, pellibus ab omni parte oppanſis munita. Laterum trium pelles ſunto nigræ: vnius alba, per quam ponè ſequentibus lucerna lucebit. Locus eſt cap. LXX. quod περὶ νυκτοπολέμου inſcribitur. Κατανέφου δὲ ὄντος τοῦ ἀέρος, ὥστε παρ' ἡμῶν μὴ ὁρᾶσθαι τοὺς ἀστέρας, προάγειν δεῖ
C ἡμῶν τούς τε μάλιστα τὴν ὁδὸν γινώσκοντας, καὶ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, ἐπὶ δοράτων ἀνηρτημένα φανία κατέχοντας· τὸ δὲ φανίον ἔστω τετράπλευρον, δέρρεσι τεταμέναις πάντοθεν περιειλημμένον. τῶν δὲ πλευρῶν, αἱ μὲν τρεῖς μέλανα ἐχέτωσαν δέρρη, μία δὲ λευκὸν, δι' οὗ τὸ λαμπάδιον διαφαίνεται τοῖς κατόπιν βαδίζουσι. Politianus in Miſcellaneis indicem huius libri laudat De ceſtis, quam etiam
D inſcriptionem inuenimus ei operi præfixam in codice antiquo Bibliothecæ regiæ. meus quem olim Andreas Darmarius mihi vendidit, ſic; Πολέμων παρασκευαί. ſed de ſcriptis Africani & vtrum omnia quæ veteribus memorantur ſub nomine Africani, vnius fuerint ſcriptoris an plurium, accuratè alibi, volẽte Domino, ſumus acturi. Apud Plutarchum formam aliam laternarum
E inuenias, quæ, ſi eſſet à ventis quies, aperto ore geſtabantur: ſi flarent venti, impoſito operculo claudebantur: quo modo auguri eunti auſpicatum laternam præferri nefas erat. vide locum in libro

Κεφαλαίων Ῥωμ. quæſtione LXXII. vir doctus ne tibi imponat, qui λαμπτῆρα eo loco *lucernam* interpretatur. *laternam* debuit ibi quidem. Olympiodorus in quartum Meteorologicorum, πράξει XLIX. πυρὶ δὲ καὶ ὕδατι μαλάττεται ὥσπερ οἱ λαμπτῆρες τοῦτ᾽ ἔστι τὰ διαφανῆ κέρατα, ἐν οἷς ἐντίθενται αἱ λαμπάδες νύκτωρ. Hippocrates, ἡ γαστὴρ δὲ ὕδρος καὶ μεγάλη ὥσπερ λαμπτήρ. Galenus, λαμπτήρ, ὃν οἱ πολλοὶ φανὸν ὀνομάζουσι. Ex paucis verbis quæ aſcripſimus de Hippocrate, formã veterũ Græcienſium laternarum acutus lector coniiciet.

A Sed de laternis extant elegantiſſimi Empedoclis verſus, apud philoſophum, quos iuuat heic adſcribere,

Ὡς δ᾽ ὅτε τις πρόοδον νοέων ὡπλίσσατο λύχνον,
Χειμερίην διὰ νύκτα πυρὸς σέλας αἰθομένοιο,
Ἅψας παντοίων ἀνέμων λαμπτῆρας ἀμοργούς,
Οἵ τ᾽ ἀνέμων μὲν πνεῦμα διασκιδνᾶσιν ἀέντων.
Φῶς δ᾽ ἔξω διαθρώσκον, ὅσον ταναώτερον ἦεν,
B Λάμπασκεν κατὰ βηλὸν ἀτειρέσιν ἀκτίνεσσιν.

tãdem ad lucem duce reperto, per anguſtiſſimos tramites pedibus euaſit: conſecutúſq; cohortes ad Rubiconem flumen, qui prouinciæ eius finis erat, paullùm conſtitit: ac reputans quantum moliretur, cõuerſus ad proximos, *Etiam nunc*, inquit, *regredi poſſumus: quòd ſi ponticulum tranſierimus, omnia armis agenda erunt.*

32 Cunctanti oſtẽtum tale factum eſt. Quidam eximia magnitudine & forma, in proximo ſedens repentè apparuit, arundine canens: ad quem audiendum, cùm præter paſtores, plurimi etiam ex ſtationibus milites concurriſſent, intérque eos & æneatores, rapta ab vno tuba proſiluit ad flumen: & ingenti ſpiritu claſſicum exorſus pertendit ad alteram ripam. Tunc Cæſar, *Eatur*, inquit, *quò deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat.*

ANIMADVERSIONES.

Tandem ad lucem reperto duce,] Latini *ad lucem* quem dicunt tempus dilucidi, intelligunt, vel quod proxime dilucidum antecedit. cùm *ad lumina*, tempus quo lucernæ accenduntur, & vt Græci id tempus denotant, περὶ λύχνων ἀφάς. vt libro IV. capite XLV. nam lux à Sole eſt & naturalis: lumen eſt φῶς ποιητόν. quare hic etiam *ad lucem* non aliud eſt, quàm ſub diei exortum, non vt quibuſdam videtur, luminibus quæ exſtincta fuerant, iterum accenſis. Obſtat tamẽ nonnihil huic interpretationi, quod omnes hiſtorici teſtantur, Cæſarẽ id totum iter confeciſſe atque adeo Ariminum cepiſſe ante lucem Plutarchus, δρόμῳ τὸ λοιπὸν ἤδη χρώμενος, εἰσέπεσε πρὸ ἡμέρας εἰς τὸ Ἀρίμινον, καὶ κατέσχε. *curriculo deinceps cõtendens, ante diem in vrbem Ariminum irrupit, & eam occupauit.* Appianus etiam expreſſius, Ἀρίμινον αἱρεῖ περὶ ἕω. certè ſi Ariminum cepit Cæſar circa auroram, non poteſt exactè
C verum eſſe, quod dixit. Suetonius de reperto duce tantum ad lucem.

Reputant quantum moliretur,] Καινοπρέπειαν ſapit, *quantũ moliretur*, pro quanta, vel quãtam rem, aut quantũ bellũ. Plutarchus ſic, ἀναλογιζόμενος ἡλίκων κακῶν πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ διάβασις, ὅσον τε λόγον αὐτῆς τοῖς αὖθις ἀπολείψει.

Omnia armis agenda erunt.] Vtpote

pote criminis manifeſti rei:nam ex-tra prouinciæ ſuæ fines cum armis veniſſe crimen erat. Appianus alios auctores ſecutus, verba Cæſaris ita narrat. Ἡ μὲν ἐπίσχεσις, ὦ φίλοι, τῆς
A δὲ τῆς διαβάσεως ἐμοὶ κακῶν ἄρξει· ἡ δὲ διάβασις, πᾶσιν ἀνθρώποις, Amici, hunc tranſitum ſi inhibuero, væ mihi; ſi tranſiero, væ vniuerſis mortalibus.

Iacta alea eſt,inquit. Atque ita traiecto exercitu, adhibitis tri- 33
bunis pleb.qui pulſi ſuperuenerant, pro concione fidem militum flens, ac veſte à pectore diſciſſa, inuocauit. Exiſtimatur etiam equeſtres cenſus pollicitus ſingulis : quod accidit opinione falſa. Nam cùm in alloquendo exhortandóque ſæpius digitum læuæ manus oſtentans, affirmaret ſe ad ſatisfaciendum omnibus, per quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, anulum quoque æquo animo detracturum ſibi:extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quàm audire, pro dicto accepit quod viſu ſuſpicabatur:

ANIMADVERSIONES.

Iacta alea eſt, inquit.] Etſi ſuperuacua vox,*inquit*,eſt,tollere tamen, nullo veterum codd. aſtipulante, non ſuſtinuimus. Didici poſtea abeſſe eam à codice Fuluij Vrſini: quare tollatur ſanè. *Eſt* etiam mē-
B branæ omnes retinent, non *eſto*. quid tamen modo fuiſſe primitus ſcriptum videtur. Petronius in carmine de bello ciuili Cæſariano: *quia pœna tropæis Imminet,& ſordes meruit victoria noſtra, Iudice fortuna cadat alea:ſumite bellum, Et tentate manus.* Manifeſto Petronius ad Cæſaris verba reſpexit paullo ante
C allata: *Tantis rebus geſtis. C. Cæſar condemnatus eſſem, niſi ab exercitu auxilium petiſſem.*item iſta:*Facta alea eſto.* eandem lectionem & Plutarchus in efferendo hoc dicto eſt ſecutus vertens ἀνεῤῥίφθω : iſtum fortaſſe verſiculum Menandri in animo habens, Δεδογμένων τὸ πρᾶγμ', ἀνεῤῥίφθω κύβος. Eodem ſenſu dicūt Græ-
D ci & ἀναῤῥίπτειν κίνδυνον, vt Dionyſius Halic. in tertio & octauo, & Ioſephus, Ἁλώσεως, lib. IIII. item, χωρεῖν ἐπὶ κύβον. Appianus Ἐμφυλίων libr. II. ἐπὶ κύβον ἐχώρει πλήθοις ἀνδρῶν πεσῶν δὲ σωτηρίας. Liuius libro primo *in dubiam imperij ſeruitiiſque aleam imus.* interdum βεβλῆσθαι τοὺς ἀστραγάλους. Vt in Arato Plutarchus. nonnumquam ἀναῤῥίπτειν ſimpliciter. Philoſtratus de vita Apollonij, loquens de Vitellio, κυβεύει μὲν, δεδιὼς μή τι αὐτὸν οἱ πεττοὶ σφήλωσιν. ὑπὲρ δὲ ἀρχῆς ἀναῤῥίπτει παίζων. libro VII. ἐμοὶ δὲ σμικρὸς λόγος, εἰ ξυμβουλεύοιμι αὐτῷ μὴ κυβιστᾶν ἐς ὀρθὰ ξίφη, μηδ' ἀναῤῥίπτειν περὶ τυραννίδα, ἧς οὐ χαλεπωτέρα ἐνομίσθη. Dio lib. I. de Antonio, οὐκ ἠθέλησεν ἐς αὐτὸν ἀναῤῥίψαι, ἀλλὰ πείραις καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐχρήσατο. Pauſanias Laconicis, ταμιεύεσθαι γὰρ Ἆγις τὴν ἀπόνοιαν ἐς τὰ οἰκεῖα ἠξίου, καὶ μὴ ἀφειδῶς ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀναῤῥίψαι. Eleganter Pauſanias τῷ ἀναῤῥίπτειν quod eſt extrema conſilia ex deſperatione inire, opponit τὸ ταμιεύεσθαι τὴν ἀπόνοιαν. quod eo dicitur qui nō totis viribus ruit ad prœlium, certus aut vincere aut mori: ſed ita ſe parat, ac vires diſpenſat, vt cedere coactus, denuo ſtare poſſit.

quod proprium eſt ducis prudentis, & ,vt Auguſtus appellabat, ἀσφαλοῖς. Sic ait Strabo Hiſpanos diu pop. Rom. inuictos, quia ἐταμίευον καὶ κατεκερμάτιζον τοὺς ἀγῶνας. quod Liuius lib. III. expreſſit, *In multa prælia paruáque carpere ſummam vnius belli.* Sic ταμιεύεσθαι ὁρμήν, non conſumere ſuas A omnes vires in primo impetu. vnde apud Ioſephum ἀταμιεύτοις χρῆσθαι ταῖς ὁρμαῖς, libro XIX. Antiquitatum, & ſexto Excidij & lib. V. ταμιεύεσθαι τὰς ὀρέξεις, pro, frenum iniicere cupiditati edendi. Xenophon. Παιδείας libro quarto. παρέχον ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥστε ὁπόσοις ἐβουλόμεθα αὐτῶν μάχεσθαι.

promiſſúmque ius anulorum cum millibus quadringenis fama diſtulit. 34 Ordo & ſumma rerum quas deinceps geſſit, ſic ſe habent. Picenum, Vmbriam, Etruriam occupauit: & L. Domitio, qui per tumultum ſucceſſor ei nominatus, Corfinium præſidio tenebat, in deditionem redacto, atque dimiſſo, ſecundum ſuperum mare Brundiſium tetendit, quò coss. Pompeiúſque confugerant, quàm primùm transfretaturi. hos fruſtra per omnes moras exitu prohibere conatus,

ANIMADVERSIONES.

Promiſſumque ius anulorum.] quod & conſecuti tandem ſunt: ſed ſerò poſt annos ferè CCLIII. initio imperij Seueri, Herodiano teſte.

Promiſſúmque ius anulorum cum millibus quadringenis fama diſtulit.] Fortaſſe, *fama diſtulit* ſexto caſu. διεφήμισεν. extrema nempe concio. Porrò quod iſti hariolati ſunt de promiſſis ſibi CCCC. millibus, non aliud fundamentum habuit, quàm conceptam prius opinionem falſam de promiſſo iure aureorum anulorum. Nam qui hoc ita eſſe ſibi perſuadebant, cum ſcirent ius aureorum anulorum & equeſtrem cenſum eidem competere, nec ſeparari poſſe: poſterius hoc per interpretationem illi priori, quod non tam viderant, quàm putabant vidiſſe, adiecerunt. Humani ingenij vitium eſt, in iis quæ valde cupias eſſe ταχόπισϑη. nec ſoli qui amant ſibi fingunt ſomnia: faciunt & alij omnes, quicunque rem aliquam auidè concupiſcunt. Non probo viri magni commentum, ſubtiliter ad lucem huius loci de veterum computatione per digitos diſputantis. Vult enim datam occaſionem ſuſpicandi de promiſſis CCCC. ex ſimilitudine geſtus affirmantium aliquid manu, B & ſuperiorem numerum indicantium. Primum hoc leue eſt: Nam in affirmando indicem ſolum inclinabant, alleuata ac ſpectante humerum manu, vt ait eleganter Quintilianus: in exprimendis. CCCC. cum indice pollicem erigebant, ſic aptatos inuicem, vt indicis lateri ſuperinducerētur interiora pollicis: quod ex Beda nouimus. Deinde ſi ita ſit, C cur id Suetonius omiſerit narrare cauſſam nullam video. atqui ex eius verbis non aliud elicias, quàm quod antè expreſſimus. Etiam illud non probo, quod ad ſignificanda millia quadringenta putat vir erudiriſſimus eam digitorum geſticulationem fuiſſe adhibitam, qua in deſignandis quadringentis tantum vterentur. Mitto alia non pauca D quæ aduerſus hanc interpretationem poſſent, ſi eſſet operæ, diſputari.

Brunduſium tetendit.] A. V. C. DCCV.

DCCV. a. d. VII. Idus Martias Cæſar Brunduſium venit, & ad murum caſtra poſuit. auctor ipſe in A epiſtola ad Oppium, & Cornelium. apud Cic. ad Atticum libro nono.

Romam iter conuertit: appellatíſque de rep. patribus, validiſſimas Pompeij copias, quæ ſub tribus legatis M. Petreio, & L. Afranio, & M. Varrone in Hiſpania erant, inuaſit: profeſſus antè inter ſuos: *ire ſe ad exercitum ſine duce, & inde reuerſurum ad ducem ſine exercitu.* Et quanquam obſidione Maſſiliæ, quæ ſibi in itinere portas clauſerat, ſummáque frumentariæ rei pænuria 55
retardante, breui tamen omnia ſubegit. Hinc vrbe repetita, A.V.C.
in Macedoniam tranſgreſſus, Pompeium per quatuor pæne DCCVI.
menſeis maximis obſeſſum operibus, ad extremum Pharſalico prælio fundit: & fugientem Alexandriam perſecutus, vt occiſum deprehendit, cum Ptolemæo rege, à quo ſibi quoque inſidias tendi videbat, bellum ſanè difficillimum geſſit: neque loco, neque tempore æquo, ſed hieme anni, & intra mœnia copioſiſſimi ac ſollertiſſimi hoſtis, inops ipſe rerum omnium, at-
que imparatus. Regnum Ægypti victor, Cleopatræ fratríque e- DCCVII.
ius minori permiſit: veritus prouinciam facere, ne quandoque violentiorem præſidem nacta, nouarum rerum materia eſſet. Ab Alexandria in Syriam, & inde Pontum tranſiit, vrgentibus de Pharnace nuntiis: quem Mithridatis Magni filium,

ANIMADVERSIONES.

Romam iter conuertit.] Sexaginta diebus Italia tota in poteſtatem redacta, vt ſcribit Plutarchus.

Appellatíſque de Rep. patribus.] Narrat ipſe, De bello ciuili lib. primo, Dio libro XLI.

In Macedoniã trãſgreſſus.] A.V.C. DCCVI. pridie nonas Ian. Cæſar Brũduſio naues ſoluit: poſtridie terram attigit Cerauniorum in Macedonia. nam eouſque Macedoniæ nomen extenderunt Romani: & Strabo in Excerptis, ἡ Μακεδονία περιορίζεται ἐκ δυσμῶν τῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀδρίου. Plinius ad Liſſum vſq; producit. At Cæſar III. De bello ciuili, Macedoniæ vocabulum anguſtius ſemper accipit.

Maximis obſeſſum operibus] Bene ſanè, *maximis*. nam ſi fabulas poetarum, & furores Xerxis & regum Ægyptiorum omittimus, non temere in tota antiquitate reperias quid prius mirêre Dyrrachina munitione. Hiſtoriam habes ſine pompa deſcriptam III. De bello ciuili. B Exclamat Lucanus, vt poeta ille quidem, ſed non vanè, lib. VI.

Nunc vetus Iliacos attollat fabula muros,
Aſcribátque deis: fragili circundata teſta
Mœnia mirentur refugi Babylonia Parthi.
En quantum Tigris, quantum celer ambit Orontes:
Aſſyriis quantũ populis telluris Eoæ
Sufficit in regnum, ſubitum, bellíque tumultu
Clauſit opus.

C

Neque loco, neque tempore æquo, ſed hiemi anni.] *hieme anni*, quod

Græci dicerent χειμῶνος ὥρα, vel ὥρᾳ ἔτους χειμερινῇ, aut χειμερίῳ, vt Dionyſius Halic. in ſexta hiſtoria. A. Gellius lib. ſecundo, cap. XXI. *Nox fuit: & clemens mare, & anni æſtas.* lib. XVII. cap. X. *cùm in hoſpitis ſui Antia-* A *tem villam æſtu anni conceſſiſſet*, lib. XIX. cap. V. *In Tiburte rus conceſſeramus æſtate anni flagrantiſſima.* Caue ergo viro docto aſſentiaris, qui in nuperis ſuis ad Suetonium Notis iſtum locum emendauit.

ac tunc occaſione temporum bellantem, iámque multiplici ſucceſſu præferocem, intra quintum, quàm adfuerat, diem, quatuor, quibus in conſpectum venit, horis, vna profligauit acie: crebrò commemorans Pompeij felicitatem, cui præcipua militiæ laus de tam imbelli genere hoſtium contigiſſet. De-
DCCVIII. & DCCIX. hinc Scipionem ac Iubam, reliquias partium in Africa refouenteis, deuicit: Pompeij liberos in Hiſpania.
36 Omnibus ciuilibus bellis nullam cladem, niſi per legatos ſuos paſſus eſt: quorum C. Curio in Africa periit: C. Antonius in Illyrico in aduerſariorum deuenit poteſtatem: P. Dolabella claſſem in eodem Illyrico, Cn. Domitius Caluinus in Ponto exercitum amiſerunt. Ipſe proſperrimè ſemper, ac ne ancipiti quidem vnquam fortuna, præterquam bis dimicauit. ſemel ad Dyrrachium, vbi pulſus, non inſtante Pompeio, negauit eum vincere ſcire: iterum in Hiſpania vltimo prælio, cùm deſperatis
37 rebus etiam de conſciſcenda nece cogitauit. Confectis bellis,

ANIMADVERSIONES.

At tunc occaſione temporum bellantem.] Codex Fr. Pithœi *propalantem.* Turonenſis & omnes alij *bellantem.*

Intra quintam quàm aduenerat diem, quatuor quibus in conſpectum venit horis.] Longè aliter Dio: vt videtur, minus verè, ἔντε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν πολέμιον, καὶ εἶδεν αὐτὸν, καὶ ἐνίκησε.

Vna profligauit acie.] Florus, *vno, &, vt ſic dixerim, non toto prælio obtriuit, more fulminis, quòd vno eodémque momento venit, percuſſit, abſceſſit.*

Crebro commemorans Pompey felicitatem.] Πολλὰ μακαρίζων τὸν Πομπήϊον. Hoc ita Appianus. ὅτε καὶ φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, Ὦ μακάριε Πομπήϊε, τοιούτοις ἄρα, καὶ Μιθριδάτην τὸν τοῦδε πατέρα πολεμῶν ἀνδράσι, μέγας τε ἐνομίσθης, καὶ Μέγας ἐπεκλήθης.

Nullam cladem niſi per legatos ſuos paſſus eſt.] Florus, *Aliquid tamen aduerſus abſentem ducem auſa Fortuna eſt, circa Illyricum & Africam, quaſi de induſtria proſpera eius aduerſis radiarentur.* imitatur Florus Lucanum, vnde totum illum locum expreſſit:

Non eadem belli totum fortuna per orbem
Conſtitit: in parteis aliquid ſed Cæſaris auſa eſt,
Qua maris Hadriaci longas ferit vnda Salonas.

quin-

quinquies triumphauit, poſt deuictum Scipionem quater eodem menſe, ſed interiectis diebus: & rurſus ſemel poſt ſuperatos Pompeij liberos. Primum & excellentiſſimum DCCVIII.
triumphum egit Gallicum, ſequentem Alexandrinum, dein- & DCCIX.
de Ponticum, huic proximum Africanum, nouiſſimum Hiſpanienſem, diuerſo quemque apparatu & inſtrumento. Gallici triumphi die Velabrum præteruehens pæne curru excuſſus eſt, axe diffracto: aſcendítque Capitolium ad lumina, quadraginta elephantis dextra atque ſiniſtra

ANIMADVERSIONES.

Quinquies triumphauit.] Turonenſis vna voce auctior, ſed vel ſuperuacua, vel corrupta. ſic enim habet: *Confectis bellis quinquies quinquenni triumphauit.* ego nihil inde elicio: alij viderint.

Diuerſo quemque apparatu.] Vide Velleium Paterculum, & Quintilianum libro VI. cap. III.

Pæne curru excuſſus eſt, axe diffracto.] Sic rectè veteres non *defracto.* defringere eſt ἀποκλᾶν. diffringere eſt διακλᾶν vel κατακλᾶν. quod hîc contigit: nam alio axe opus fuit vt triumphum perageret Cæſar, vt ait Dio. Huc refero locum Plinij lib. XXVIII. cap. II. *Cæſarem dictatorem poſt vnum ancipitem vehiculi caſum, ferunt ſemper vt primum conſediſſet, id quod pleroſque nunc facere ſcimus carmine ter repetito ſecuritatem itinerum aucupari ſolitum.*

Aſcendítque Capitolium ad lumina, XL. elephantis dextra atque ſiniſtra lychnuchos geſtantibus.] De aſcēſu cliui Capitolini loquitur: gradus verò Capitolinos genibus emenſus Cæſar die triumphi Gallici, de quo hîc eſt ſermo. Dio, τότε τοὺς ἀναβασμοὺς τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς γόνασιν ἀνερριχήσατο. Seruatum hoc ex veteri conſuetudine, & à Claudio in triumpho Britannico, vt notat idem libro

A LVIII. Quod addit Suetonius de elephantis lychnuchos geſtātibus, habes etiam apud Dionem, ſed cum aliqua narrationis diſcrepantia. Τῇ τελευταίᾳ, inquit, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ δείπνου ἐγένοντο, ἔς τε τὴν ἑαυτοῦ ἀγορὰν ἐσῆλθε βλαύταις ὑποδεδεμένος, καὶ ἄνθεσι παντοδαποῖς ἐστεφανωμένος· καὶ ἐκεῖθεν οἴκαδε, παντὸς μὲν ὡς εἰπεῖν τοῦ δήμου παραπέμποντος αὐτὸν, πολλῶν δὲ ἐλεφάντων λαμπάδας φερόντων,
B ἐκομίσθη. Ait, Τῇ τελευταίᾳ: non igitur triumpho Gallico hoc accidit, ſed Africano: ille primo die ductus eſt, hic vltimo. Ait, ἐκεῖθεν οἴκαδε ἐκομίσθη: *inde eſt domum vectus:* ſi hoc ſequimur, in Suetonio fuerit ſcribēdum, *Deſcendítque Capitolium.* ſed nihil temere ſine libris mutare debemus: nam tales diuerſitates nuſquam non obſeruare licet inter auctores eadē
C narrantes, verùm non eodem modo. Vt Dionis narratio eſt, elephanti iſti cū lychnuchis nihil aliud quàm ſeruorum λαμπτηροφόρων locum tenuerint. Vetus mos Romæ fuit, bene meritis de Rep. viris honoris ſui cauſſā permittere, vt cū aliqua inuſitata pompa, quoties foris cœnaſſent, domum redirent. ſic Duillius
D qui primus naualem victoriam reportauit, *non contentus vnius diei triumpho,* Flori ſunt verba, *per vitā omnem, vbi à cœna rediret, prælucere*

funalia & præcinere ſibi tibias iuſſit, quaſi quotidie triumpharet. quod & Cicero aliíque teſtantur. Sic Cornificius ob rem bene geſtam bello Siculo, quoties domi non cœnaret, elephanto vehens domum redire ſolitus. Sic Cæſarem, ait Dio, poſt epulum triumphale, cum inſigni hoc honore veſpere domum veniſſe. Vt verò Suetonius rem narrat, lumina hæc publici gaudij ſunt indicium. antiquiſſimi enim moris fuit, ſiue priuatim ſiue publicè læti aliquid obtigiſſet, luminibus accenſis ap-

A penſiſque gaudium teſtari: éſtque eius λυχνοκαΐας apud Græcos ac Latinos ſcriptores creberrima mentio. Æſchyli vnius verſiculos referemus, ex quibus antiquitas eius conſuetudinis poteſt intelligi. Chori ſunt verba in Agamemnone, lætitiam publicam ob nuntium capti Ilij deſcribentis:

ἄλλη δ' ἄλλοθεν οὐρανομήκης
B λαμπὰς ἀνίσχει,
φαρμασσομένη χρίσματος ἁγνοῦ
μαλακαῖς ἀδόλοισι παρηγορίαις,
πελάνῳ μυχόθεν βασιλείῳ.

lychnuchos geſtantibus. Pontico triumpho inter pompæ fercula trium verborum prætulit titulum, VENI. VIDI. VICI. non acta belli ſignificantem, ſicut cæteri, ſed celeriter confecti notam.

38 Veteranis legionibus prædæ nomine in pedites ſingulos ſuper bina ſeſtertia quæ initio ciuilis tumultus numerauerat, in equites vicena quaterna millia nummûm dedit.

ANIMADVERSIONES.

Lychnuchos geſtantibus.] Et in noſtris erat *lychnos*: quia tamen Politianus è ſuis MS. ita emendauit, ſecuti ſumus olim hominis doctiſſimi fidem & iudicium. poſtea in Turonenſi veram lectionem inuenimus. Olim candelis ſebaceis ſoli pauperes vtebantur: reliqui facibus, vel lucernis: has Græci λύχνους vocāt: λυχνοῦχος autem eſt inſtrumentū cui lucerna aptatur, vt candelabro. Lychnuchi vſus erat & domi: Cicero, *hanc ſcripſi ad lychnuchum ligneolum.* & cùm foras prodirent: vide Athenæum. milites Græci pro lychnucho ferebant obeliſcolychnion, vt docet Ariſtoteles. Dio λαμπάδα pro eo hîc dixit.

Inter pompæ fercula.] Hoc melius quàm vt Plutarchus & Appianus, cùm ſcriberet ad amicum quendam ſuum Romam. Mox, *ſicut cæteri* ſcripſimus ex Viterb. non *cæteris.* vt in aliis. τὶς ex *ſed* quod ſequitur.

VENI. VIDI. VICI.] Ad celeritatem denotatam adhibetur oratio ἀσύνδετος eleganter. Sic quum Pompeius feſtinans ad bellum piraticum Athenas in tranſcurſu inuiſiſſet, inter cæteras inſcriptiones in eius honorē poſitas hęc fuit. ΠΡΟΣΕΔΟΚΩΜΕΝ. ΠΡΟΣΕΚΥΝΟΥΜΕΝ. ΕΙΔΟΜΕΝ. ΠΡΟΠΕΜΠΟΜΕΝ. *Exſpectabamus. Venerabamur. Vidimus. Deduximus.*

C

Veteranis legionibus prædæ nomi-
D *ne in pedites ſingulos ſuper bina ſeſtertia quæ initio ciuilis tumultus numerauerat, in equites, vicina quaterna millia nummûm dedit.*] Ita habetur

betur hic locus in Romana editio-
ne mendoſiſſimè & corruptiſſimè.
in Viterb. cod. & Memmiano duæ
voces *in equites*, non extant, neque
in Vaticano aut Pithœi. à Groſſo-
tiano aberat *τὸ quaterna*. cætera vt
in vulgaris.Cùm igitur deſtituamur
hîc à libris, quærendum nobis a-
liunde præſidium eſt,ad conſtituen-
dum illuſtrem hunc, & multis ma-
gnis viris tractatum locum. Lego,
*Veteranis legionibus prædæ nomine,
in pedites ſingulos (ſuper bina ſeſter-
tia quæ initio ciuilis tumultus nume-
rauerat) vicena: in equites quadrage-
na millia nummûm dedit.* Reddamus
nunc rationẽ & cur ita ipſi emen-
demus, & cur eruditiſſimorũ viro-
rum ſuper emendatione horũ ver-
borũ ſententias improbemus.Quod
hic de donatiui Cæſaris quantitate
narratur,id nuſquam alibi, quod e-
quidem ſciam, præter quàm apud
Dionem & Appianũ legitur.Quam-
obrem in eo vertitur cardo, vt hos
tres ſcriptores attẽtè comparemus.
Dionis verba ſunt, τοῖς στρατιώταις πεν-
τακισχιλίας ὅλας δραχμὰς ἔνειμε. *militibus
dedit drachmas quinquies millenas, nõ
minus*, Appiani hæc,poſtquam opes
à Cæſare Romam illatas in trium-
phis cõmemorauit, ἀφ᾽ ὧν εὐθὺς ἐπὶ τῷ
θριάμβῳ διένειμε, τὰ ὑπεσχημένα πάντα ὑ-
περβάλλων, στρατιώτῃ μὲν ἀνὰ πεντακισχι-
λίας δραχμὰς Ἀττικάς· λοχαγῷ δ᾽ αὐτοῦ τὸ
διπλάσιον. καὶ χιλιάρχῳ καὶ ἱππάρχῳ τὸ ἐπὶ
διπλάσιον. hoc eſt, *ex quibus ſtatim à
triumpho dedit, quicquid antè promi-
ſiſſet exſuperans, legionariis ſingulis
drachmas Atticas quinquies millenas:
cẽturionibus duplum: tribunis & præ-
fectis alarũ, adhuc duplum:* Hæc duo
illi ſcriptores. Eſt verò notandum,
cùm donatiuum omne geometrica
proportione diuideretur, pręmiúm-
que daretur cuique pro ratione loci
quem in militia obtinebat: diuerſi-

A tatem hãc ab auctoribus interdum
exactè notari, interdum ex parte
tantùm, aliquando omitti penitus,
vt notam omnibus rerum Roma-
narum non incurioſis.Sic Dio ſatis
habuit indicare quantum ſingulis
legionariis datum eſſet. Appianus
hac parte diligentior,vndeunde illa
habeat: nam proprij ferè nihil eum
habere norunt eruditi. Suetonius
B quid dixerit,quid ſiluerit,incertum
facit codicum eius inconſtantia. Si
fides Vaticano, Pithœi & Liſlæi,
qui has voces *in equites* & *quaterna*
non agnoſcunt: tantum dixerit no-
ſter quantum Dio,nihil amplius.ita
legemus, *in pedites ſingulos, (ſuper
bina,*&c.) *vicena millia nummûm de-
dit*. Vicena M.HS.ſunt,quod Dio &
Appianus conſentientes aiunt, πεν-
C τακισχίλιαι δραχμαί. Sed quia plurima
& antiquiſſima Suetonij exempla-
ria voces illas retinent, non eſt du-
bitandum errare eos grauiter, qui
iis inductis bellè conſtitutum à ſe
hunc locum cenſent. Eſt enim pro-
babilius multo, librarios, homines
vt plurimum literarum rudes,verba
quædam legitima omiſiſſe: quàm
de ſuo alia accudiſſe. Retinent au-
D tem illa *in equites* & *quaterna* præ-
ter codices de quibus dixi,etiam re-
gij omnes quos vidimus. Exiſtima-
mus igitur duas à Tranquillo ſum-
mas fuiſſe poſitas:peditum,& equi-
tum. illam ex veſtigiis corruptæ le-
ctionis & Græcis haud dubiè ex-
preſſimus:hanc iure arbitrario con-
ſtituimus. nam quia donatiui quod
à Cæſare acceperunt equites, mo-
dũ nuſquam expreſſum reperimus,
E quod ſupereſt, vt quàm minima
mutatione ad veritatẽ faciamus gra
dũ,vulgatam lectionẽ *quaterna* mu-
tamus in *quadragena*. etſi non malè
fortaſſe ſcripſerim⁹ *quadragena qua-
terna*. Porrò vt de hoc nihil habe-

mus quod quaſi certũ affirmemus: ita de peditum donatiuo rem ſic habere vt diximus, perſuaſi ſumus. Statuimus enim niſi aut menda in codicibus Dionis & Appiani eſſe demonſtretur, aut error in ſentẽtia; cauſſam dici non poſſe cur eorum conſentienti teſtimonio non credatur, & ex ipſis de loco Suetonij iudicium fiat. Falſi lectionem niſi ex ſua coniectura nemo arguit: ſententiam contendunt multi eſſe falſam. Nam quæ opum vis, inquiunt, huic donatiuo ſufficiat? deinde quaſi aperta & manifeſta ſit ἀτοπία, eſt qui os verberet optimis ſcriptoribus, vt parum attentis ad verba Tranquilli: eſt qui locum Dionis corrigat, & pro πεντακισχιλίας faciat πεντακοσίας. alij Appianum, aut pueriliter hallucinatum pronuntiant, aut ſcripſiſſe χιλίας καὶ πεντακοσίας. iidẽ Suetonij verba conuenienter ſentẽtiæ quam pro vera amplectuntur, ita μετασχηματίζουσιν inuerecundè, vt veteris lectionis nullum agnoſcas veſtigiũ. Nos contrà falli doctiſſimos viros, & in Græcis ſcriptoribus illis nihil eſſe mutandum contendimus. Quid enim hic eſt quod meritò ſuſpectum habeamus? miramur vnde Cæſari tanta pecuniæ vis? clamant hiſtorici, ſpoliatas ab eo omnes prouincias; regna multa vel direpta, vel pretio vendita; templorum multorum gazas infinitas ablatas; artes cogendæ pecuniæ ab eodem innumeras eſſe excogitatas, propter quas χρηματοποιὸς ἀνὴρ Græcis dici ſolet. Hæc ſi attendimus, quid tantopere miremur non erit. Quãto magis mirum, Octauium & Antonium poſt prælium Philippenſe tantũdem potuiſſe ſuis militibus dare? Atqui non iſtud meum eſt ſomnium, ſed Plutarchi ſcriptoris grauiſſimi narratio. ὑπεσχημένοι ait ille in Antonio, ἑ-

A κάστῳ στρατιώτῃ δραχμὰς πεντακισχιλίας, ἐδέοντο συντονωτέρου χρηματισμοῦ καὶ δασμολογίας. extat eadẽ ſumma (ne quis mẽdum ſuſpectet) apud Appianum quoque libro IIII. Εμφυλίων, in ipſius Antonij oratione. Atque ego Cæſaris exemplum ante oculos habuiſſe triumuiros hoſce puto, cùm hanc quaſi legitimam ſummam ſuis pollicerentur. Quid? potuerunt eadem B tẽpeſtate Caſſius & Brutus ex præda Aſiæ & Syriæ quas obtinebant, militibus ſuis numero prope infinitis, drachmas ſemel millenas quingenas, mox iterum millenas dare: Cæſar totius pæne orbis prædo alterum tantùm non potuerit? Omnem verò admirationem adimat ſani iudicij hominibus, quod de Didio Iuliano legimus, qui C *cum vicena quina millia militibus promiſiſſet, tricena dedit*, inquit Spartianus. At erant pauci qui acciperent milites: aliquis dicet. ſanè pauciores quàm qui à Iulio. ſed quæ comparatio Didij iſtius cum Iulio Cæſare? qui vtriuſque ingenium norit, & ſingula penſitarit, mecum dubio procul ſentiet. Et tamen ſciri volo, non adeò immenſum numerum eorum fuiſ- D ſe, qui hoc à Cæſare donatiuum acceperunt. equidem vix ad xx.M. aut paullo plures fuiſſe cẽſeam. Habuit ille quidem multas legiones: ſed, quod ipſe queritur initio tertij, infrequentes: quòd multi Gallicis tot bellis defecerant. eas ipſas verò copias ſequentibus præliis vehementer fuiſſe attenuatas quis dubitat? Satis probatam putamus integrita- E tem codicum Dionis & Appiani. cùm igitur Cæſaris μεγαλοδωρίαν mirari deſinimus: tum doctorum virorũ μετεωρίαν καὶ ἀβλεψίαν mirari ſatis non poſſumus, qui hominis τοῦ ἐν ἀνθρώποις πλεῖστα καὶ κεκτημένου καὶ δεδωρημένου, maximum donatiuum ad πεν-

τακοσίας δραχμὰς vel χιλίας καὶ πεντακο- A σίας, redigere non dubitarunt.

aſſignauit & agros, ſed non continuos, ne quis poſſeſſorum expelleretur. Populo præter frumenti denos modios, ac totidem olei libras, trecenos quoque nummos, quos pollicitus olim erat, viritim diuiſit: & hoc amplius, centenos pro mora. Annuam etiam habitationem Romæ vſque ad bina millia nummûm, in Italia non vltra quingenos ſeſtertios remiſit.

ANIMADVERSIONES.

Aßignauit & agros, ſed non continuos, ne quis poſſeſſorũ expelleretur.] Dio libr. LII. aliam affert cauſſam: χώραν ἔκ τε τῆς δημοσίας, καὶ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ δὴ πᾶσι σφίσιν ἔνειμεν, ἄλλοις ἄλλῃ, καὶ πάνυ πόῤῥω ἀπ' ἀλλήλων ἀπαρτήσας, ὥστε μήτε τοῖς ὁμοχώροις σφᾶς φοβεροὺς, μήτ' αὖ πρὸς νεωτερισμὸν ἑτοίμους καθ' ἕν που συνοικοῦντας γενέσθαι. Sed videtur Dio loqui de alia agrorum aſſignatione, quàm B de qua nunc Suetonius ſentit. Quod autem notant vterque de agris non continuis, id contra veterem conſuetudinem deducendarum coloniarum fuit: ſemel tamẽ admiſſum, ſæpius poſtea vſurpatum eſt. Tacitus libro XIV. Annalium, *Veterani Tarentum & Antium aſcripti, non tamen infrequentiæ locorum ſubuenêre, dilapſis pluribus in prouincias, in quibus ſtipendia expleuerant. neque coniugiis ſuſcipiendis, neque alendis liberis ſueti, orbas ſine poſteris domos relinquebant. Non enim vt olim vniuerſæ legiones deducebantur cum tribunis & centurionibus, & ſui cuiuſque ordinis militibus, vt conſenſu & charitate Remp. efficerent: ſed ignoti inter ſe, diuerſis manipulis, ſine rectore, ſine affectibus mutuis, quaſi ex alio genere mortalium repentè in vnum numerum collecti, numerus magis quã colonia.* Huc pertinet quod narrat Appianus De bello ciuili libro III. noluiſſe Cęſaris veteranos poſt miſſionẽ ſeparari: ſed in agros aſſignatos mitti cõiunctos: quod quia ante illius necem non potuerat perfici, propterea in Vrbe eos adhuc cũ cæderetur Cæſar, fuiſſe, ínque templorum porticibus tetendiſſe. Propterea Auguſtus vt eſt apud eũdem Appianum, poſt Mutinenſem aciem cum Antonio ſocietatem inire cupiens, Decium quendam cum his mandatis ad illum mittit: ἠξίου μιμεῖσθαι τοὺς ὑπὸ σφίσιν ὁπλίτας οὐ διαλυομένους, οὐδ' ὅτε παύσαιντο τῶν στρατειῶν. deinde cauſſas eius rei pluribus perſequitur.

Annuam etiam habitationem Romæ vſque ad bina millia nummûm.] Anno DCCVI. lex iſta promulgata à C M. Cælio Rufo prætore in ſumma rerum omnium perturbatione Romæ propter Cæſaris abſentiam. Ab illo exemplo manauit hęc Iulia lex: de qua Dio in actis anni DCCVII. τὸ ἐνοίκιον ὅσον ἐς πεντακοσίας δραχμὰς ἦν, ἐνιαυτοῦ ἑνὸς ἀφῆκε. *Habitatio* Trãquillo eſt, τὸ ἐνοίκιον, penſio quæ habitationis cauſſa penditur. I.C. etiam ob- D uentiones vocant: & Gloſſarium, ἐνοίκιον, *penſio, obuentio.* In ſuperioribus verbis Dionis pars legis prętermiſſa, de iis qui extra vrbem in Italia habitabant. At libro XLVIII. in actis anni DCCXIII. renouatam hanc legem ab Octauio poſt præliũ Philippenſe commemorans, vtriuſque

partis ſic meminit: τὸ ἐνοίκιον τοῖς μὲν ἐν τῇ ἄστει μέχρι πεντακοσίων δραχμῶν οἰκοῦσι, παντὶ· τοῖς δ' ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ κατὰ τὸ τέταρτον ἐνιαυτοῦ ἑνὸς ἀφεθῆναι. Ait remiſſam habitationem Romæ quidem, annuam: in Italia verò non vltra tres menſes. Puto falli Dionem, & Suetonio potius aſſentior, annuam & in Italia remiſſam penſionem, ſed non vltra quingenos HS. Quia carò in vrbe conſtabant habitationes, proptereа tam diuerſę penſionum ſummæ in hac lege expreſſæ. Mens & Cæſaris & Octauij fuit, vt nonniſi ad tenuiores hoc beneficium pertineret. pauperes autem adæquè qui in Italia quingenis ſeſtertiis habitarent, quique in Vrbe binis millibus. Vide Plutarchum initio Sullæ, & Ciceronem in ea pro M. Cælio: qui etſi filius familiâs, cùm à patre ſemigraſſet, xxx. millibus habitabat. Porrò ſolutæ habitationis à Principe exempla alia ſuggerunt inſecutorum Imperatorum hiſtoriæ. nam Romanum Conſtantini filium δεδωκέναι καὶ τὰ ἐνοίκια τῆς πόλεως, neque id cum aliqua diſtinctione ciuium ditiorum vel pauperiorum; ſed promiſcue omnium, ἀπὸ τοῦ ὑψηλοτέρου καὶ μέχρι τοῦ ἐσχάτου, auctor eſt Cedrenus.

Adiecit epulũ ac viſcerationem, & poſt Hiſpanienſem victoriã duo prandia. Nam cùm prius parcè, neque pro liberalitate ſua præbitum iudicaret, quinto pòſt die aliud largiſſimũ præbuit.

ANIMADVERSIONES.

Adiecit epulum ac viſcerationem.] Notatu dignæ harum vocum interpretationes quæ ſunt in Gloſſario, *Epulum*, διανομή. *Viſceratio* ἀρτόκρεας, Perſius, *oleum artocreáſque popello.* Mox, *Viſcerationem*, εὐφρασίαν. in altero Gloſſario, εὐφρασία, *epulatio*. vox Græca quam legere eſt apud Epiphanium, ducta eſt, ab ea verbi εὐφραίνεσθαι notione, qua ſemper vtitur D. Lucas euangeliſta. vt φάγε, πίε, εὐφραίνου. & φαγόντες εὐφρανθῶμεν. & εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. ſic apud Athenæum accipi debet initio quinti. & συνευφραίνεσθαι apud Curopalatẽ vbi de coronatione Impp. agit. ita accipiendum id verbum etiam in hoc Athanaſij loco ex epiſtola ad Africanos. οἱ μὲν Ἕλληνες, ait, εὐφραίνοντο δυσωπούμενοι τὴν ἡμέραν. ὁ δὲ Γεώργιος πενθεῖν ἠνάγκαζε τότε τοὺς Χριστιανοὺς τῇ κακώσει τῶν δεσμῶν. intrepretes peſſimè acceperunt hęc beatiſſimi patris verba. exaggerat tibi Athanaſius Georgij par epiſcopi Alexandrini ſcelus: qui die Dominica in templum Dei irrumpens orthodoxos, variis cruciatibus affecerat: cùm tamen inquit, ei dici veneratio ab ipſis etiam infidelibus præſtetur. Apparet autem ſeptimi diei ſolemnitatem à paganis iam temporibus Athanaſij fuiſſe admiſſam, & vſu receptam. Ab hac verbi iſtius ſignificatione Genius cuius ſimulacro menſæ decorari ſolitæ, ΕΥ'φράδης dictus. Heſychius, ΕΥ'φράδης παταικὸς ἐπιτραπέζιος. vocat παταικὸν ad eorum ſimilitudinem quorum Herodotus meminit, qui in nauibus ſculpebantur aut cælabantur. vox eſt Hebraica. At *viſceratio* eſt κρεανομία. nam, vt alibi notamus, *viſcera* vocabant non ſolum inteſtina, ſed quicquid ſub corio eſt, inquit Seruius. melius hoc, quàm quod legitur alibi apud eundem, *viſcera propriè carnes dici.*

Edidit

Edidit ſpectacula varij generis: munus gladiatorium, ludos e- 39
tiam regionatim vrbe tota, & quidem per omnium linguarum A. V. C.
hiſtriones: item circenſes, athletas, naumachiam. Munere in DCCVIII.
foro depugnauit Furius Leptinus, ſtirpe prætoria, & Q. Calpenus ſenator quondam actórque cauſſarum. Pyrricham ſaltauerunt Aſiæ Bithyniæque principum liberi. Ludis Decimus Laberius eques Romanus mimum ſuum egit: donatúſque quingentis ſeſtertiis, & anulo aureo, ſeſſum in quatuordecim è ſcena per orcheſtram tranſiit. Circenſibus, ſpatio circi ab vtraque parte producto, & in gyrum EVripo addito, quadrigas bigáſque, & equos deſultorios agitauerunt nobiliſſimi iuuenes. Troiam luſit turma duplex, maiorum minorúmque puerorum. Venationes editæ per dies quinque: ac nouiſſimè pugna diuiſa in duas acies: quingenis peditibus,

ANIMADVERSIONES.

Edidit ſpectacula varij generis.] Varia variis temporibus edidit Cæſar ſpectacula: ſed quæcunque hîc à Suetonio referuntur, ea referri debent partim ad annum DCCVIII. quo quater triumphauit: partim ad ſequentem, quo Hiſpanienſem triumphum egit.

Per omnium linguarum hiſtriones.] Romæ magna copia erat hominum ex omnibus imperij Romani prouinciis. Cæſar vt omnibus gratificaretur, & omnes nationes ſibi conciliaret, hiſtriones omnium linguarum adhibuit. Simile eſt quod in eius funere notatur infrà, *In ſummo publico luctu exterarum gentium multitudo circulatim ſuo quæque more lamentata eſt, præcipuéque Iudæi.* Sic accipio iſtum locum & geminum ei alterum in Octauio, cap. XLIII. Non probo eorum ſententiam, qui in vtroque loco conſuetos Romæ edi ludos, Latinos, Oſcos, Græcos intelligunt.

Furius Leptinus.] Scripti quidam, *Lettinius.* is eſt fortaſſe quem Dio Fuluium Setinum nominat. etſi hi-A ſtoria diuerſè ab eo narratur. *Q. Calpenus* autem eſt in veteribus, non *A. Calpenus.*

Ludis Decimus Laberius,] Eodem tempore & facto eodem, ordinem equeſtrem amiſit Laberius ac meruit. amiſit, cùm egit mimum in ſcena. recepit, donatus à Cæſare anulo aureo. Aſinius Pollio de Gallo quæſtore ſuo ad Ciceronem: *Ludis quos* B *Gadibus fecit, Herennium Gallum hiſtrionem, ſummo ludorum die anulo aureo donatum in quatuordecim ſeſſum deduxit: tot enim fecerat ordines equeſtris loci.*

In XIIII. *è ſcena.*] Sic liber Pithœi. in aliis abeſt τὸ è. vnde nata multorum librorum lectio, *in* XIIII. *ſcamna.* non probo. Petronius, *Ex hac nota domina eſt mea: vſque ab orche-* C *ſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quærit quod diligat.* & alibi Suetonius.

Per orcheſtrã tranſiit.] Multi cod. etiam Viterbienſis, *per ſolium orcheſtram trãſiit.* Fortaſſe, *per odiũ orcheſtrámq; tranſiit.* vel ſic, *per ſolum orcheſtræ tr.* quod minus tamen placet.

elephantis vicenis, tricenis equitibus hinc & inde commiſſis. Nam quò laxiùs dimicaretur, ſublatæ metæ, ínque earum locum bina caſtra ex aduerſo conſtituta erant. Athletæ, ſtadio ad tempus extructo in regione Martij campi certauerunt per triduum. Nauali prælio in minore Codeta defoſſo lacu, biremes ac triremes, quadrireméſque,

ANIMADVERSIONES.

Elephantis vicenis.] Appianus, ἐπέδωκεν ἐλεφάντων μάχην εἴκοσι πρὸς εἴκοσι. Dio quoque elephantos XL. pugnaſſe, hoc eſt vicenos ex vtraque acie, narrat. ita accipere debuerunt interpretes hæc illius verba, libro XLIII. συνέβαλε δὲ καὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ πλείους, καὶ ἱππέας ἱππεῦσι, καὶ πεζοὺς πεζοῖς, ἄλλοις τε ἀναμὶξ ἀλλήλοις ἴσους, καί τινες δὲ ἀπ' ἐλεφάντων τεσσαράκοντα ἐμαχέσαντο. Interpretes, *erant XL. viri, qui ab elephantis pugnabāt.* ineptiſſimè. vide Plinium libro VIII. cap. VII. Sed hæc nos fuſiùs in libro De venatione amphiteatrali. in quo & item altero De circenſibus, multa Suetonij explicamus. quæ hîc propterea omittimus. Vtrumque commētariolum amicis multis pridem communicatum, edere breui cogitamus: niſi, quod potius velim, eruditiſſimus Lipſius; fidem ſuam antè liberarit, & ſtudioſorum votis ſatisfecerit.

Nauali prælio in minore Codeta defoſſo lacu.] Dio, Καὶ τέλος ναυμαχίαν οὐκ ἐν τῇ θαλάσσῃ οὐδὲ ἐν λίμνῃ τινὶ ἀλλ' ἐν τῇ ἠπείρῳ ἐποίησε· χωρίον γάρ τι ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ κοιλάνας, ὕδωρ τε ἐς αὐτὸ ἐσῆκε, καὶ ναῦς ἐπήγαγεν. Quod ait Dio, Cæſarem ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ χωρίον κοιλᾶναι, *excauaſſe locum quendam in campo Martio*: id Suetonius, *defoſſo lacu in minore Codeta.* Codetam ſiue campum Codetanum ad Tiberim fuiſſe ex Feſto & veteribus Vrbis deſcriptionibus cōſtat. Minor Codeta, & Maior ſic appellatæ, vt Velabrū Maius & Minus, atque alia in eadem vrbe. Hic lacus mox à Cæſaris morte, ex decreto ſenatus, teſte Dione fuit complanatus: itaque & Octauius & qui deinceps naumachias edidêre, lacus defodiſſe narrantur. Naumachias tamen aliquot fuiſſe, in quibus aqua ſemper eſſet, ex Frontini De aquæductibus libello diſcimus. Porrò hanc eſſe veram huius loci lectionem, *in minori Codeta*, non vt vulgò edunt, *in minorem cochleæ*, recta ratione rem putantibus dubium eſſe non poteſt. Ita enim habent vetuſtiores & meliores codices, teſtibus Beroaldo, Ranconeto, Turnebo, Torrentio, Petro, Pithœo, Groſlotio, &, qui duos vidiſſe ait, præſtātiſſimo viro Ioſepho Scaligero. accedat his vetus Lugdunenſis editio anni DVIII. in qua ſic ſcriptum eſt. accedant & antiquiſſimi duo regiæ bibliothecæ, in quibus ita inuenimus. poſtremo accedat Memmiani omnium, opinor, vetuſtiſſimi, pondus & auctoritas. Corruptam eſſe eam tot librorum ſcripturam, ne ſuſpicari quidem licet. quî enim potuit imperito librario de Codeta venire in mentem, niſi ſic in exemplari fuiſſet? profectò nō ita ſolitum ab eo genere hominum in bonis auctoribus peccari, vt per aberrationem mentis voces veteres paucis cognitas, ſententiæ aptas, loco notiorum ponerent. contrà, quo quæque vox erat inſolentior, eo ſemper magis

magis iſtorum hominum iniuriæ fuit opportuna. Sæpe factum eſſe vt *cl* & *d* ſcribarum imperitiâ truderent ſe loco inuicem apud veteres ſcriptores, pridem ab induſtriis hominibus ſumus admoniti. Similiter hîc quoque *coclea* pro *codeta* ſcribi primò cœpit: deinde cæterorum ſecuta eſt deprauatio. *Coclea* autem veteres ſcribebant, non A *cochlea*, teſte veteri libro Gloſſarum, & Velio Longo De orthographia. Hæc ita accidiſſe, non tam mirum videri mihi ſolet, quàm miror reperiri hodie qui ineptam illam lectionem tueantur: quorum pertinaciam ſatis libro De circenſibus, cùm de naumachiis ſiue naualibus circenſibus ageremus, retudimus.

Tyriæ & Ægyptiæ claſſes, magno pugnatorum numero conflixerunt. Ad quæ omnia ſpectacula tantum vndique confluxit hominum, vt plerique aduenæ aut inter vicos aut inter vias tabernaculis poſitis manerent: ac ſæpe præ turba eliſi exanimatíque ſint plurimi, & in his duo ſenatores. CONVERSVS hinc ad ordinandum Reip. ſtatum, faſtos correxit, iampridem vitio Pontificum per intercalandi licentiam adeò turbatos, vt neque meſſium feriæ æſtati, neque vindemiarum autumno, competerent. Annúmque ad curſum Solis accommodauit, vt trecentorum ſexaginta quinque dierum eſſet: & intercalario menſe ſublato, vnus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quo autem magis in poſterum

ANIMADVERSIONES.

Tyriæ & Aegyptiæ claſſes.] Scrib. *Tyria & Aegyptia claßis.* Sic libro v. *ſpectaculo claßis Sicula & Rhodia* B *concurrerunt.* vel ita potius ſcribe, *biremes ac triremes, quadriremésque Tyria & Aegyptia claßis.* Hæc vera ſcriptura neque aliter Memmianus.

Vt plerique aduenæ aut inter vicos aut inter vias tabernaculis poſitis manerẽt.] occupatis videlicet omnibus ſacris publicíſque locis, vbi tendere ſoliti peregrini, ſi hoſpitem non haberent. Dionyſ. Halic. lib. 8. ἡ κρατίστη τῶν Οὐολούσκων νεότης ἐξ ἁπάσης πόλεως, ὡς ὁ Τύλλος ἠξίου, παρῆν ἐπὶ τὴν τῶν ἀγώνων θέαν· καὶ κατεσκήνουν οἱ πλείους ἐν ἱεροῖς τε καὶ δημοσίοις τόποις, οὐκ ἔχοντες καταγωγὰς ἐν οἰκίαις τε καὶ παρὰ ξένοις. Macho poeta comicus. -κατάλυσιν οὐδαμοῦ μισθώσιμην Δυνάμενος εὑρεῖν ἐν τεμένει καθίζας τινὶ, Ὃ περὶ τῶν πυλῶν ἦν κατὰ τύχην ἱδρυμένον. Sic Ionas cùm Niniuen veniſſet, ad vrbis portã caſulam ſibi conſtruit. C Mendicos etiam, vt veterum philoſophorum multos, in porticibus tẽplorum aliiſque locis publicis habitaſſe cõſtat. Dio Chryſoſtomus de Diogene, οἴκοις ἐχρῆτο ταῖς πόλεσι, καὶ ἐνταῦθα διέτριβεν ἐν τοῖς κοινοῖς τε καὶ ἱεροῖς. Idem de eodem, οἰκίας δὲ τὰς καλλίστας καὶ τὰς ὑγιεινοτάτας ἐν ἁπάσαις ταῖς πόλεσιν εἶχεν ἀναπεπταμένας, τά τε ἱερὰ, καὶ τὰ γυμνάσια. Spartianus in Seuero: *Tota vrbe milites in tẽplis, in porticibus, in ædib⁹ Palatinis quaſi in ſtabulis manſerunt.* Sic Stilpõ apud Athenæũ allio ſatur κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ μητρὸς τῶν θεῶν ἱερῷ. *Inter vicos & inter vias*, eſt, in viis vrbis & ad vrbem. Apud Plautũ & Terẽtium *inter vias* valet μεταξὺ πορευόμενος, vt *inter cœnam* μεταξὺ δειπνῶν.

Faſtos correxit.] Anno V. DCCVIII.

ſuo III.& M. Æmilij Lepidi cõſulatu. Cenſorinus aliique. De hac correctione & anno confuſionis quem A hic deſcribit Suetonius, vide Ioſephi Scaligeri diatribam initio lib. IV. De emendatione temporum.

ex Kalendis Ianuariis nobis temporum ratio congrueret, inter Nouembrem ac Decembrem menſem, interiecit duos alios: fuítque is annus, quo hæc conſtituebantur, XV. menſium cum intercalario, qui ex conſuetudine in eum an-
41 num inciderat. Senatum ſuppleuit, patricios allegit: prætorum, ædilium, quæſtorum, minorum etiam magiſtratuum numerum ampliauit: nudatos opere cenſorio, aut

ANIMADVERSIONES.

Ex Kal. Ianuariis nobis temporum ratio congrueret.] Placet emendatio doctorum virorum, *nouis* pro *nobis* legentium.

Senatum ſuppleuit.] Quanta cum inuidia eius ordinis declarant Ciceronis ioci, epiſtola ad Leptam libro B ſexto, & apud Senecam patrem libro VII.

Patritios allegit.] Lege Caſſia. Tacitus Annalium lib. XI. In his allectus Cicero: Dio libro XLVI. Cauſſam ſuppletarum toties patritiarum gentium breuiter aperit idem lib. LII. Auguſtus, inquit, gentes patritias ſuppleuit, ἐπειδὴ τό,τε πλεῖστον ἀπολώλει σφῶν· οὐδὲν γὰρ οὕτως ὡς τὸ γενναῖον C ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις ἀναλίσκεται· καὶ ἐς τὴν ποίησιν τῶν πατρίων ἀναγκαῖοι ἀεὶ εἶναι νομίζονται. *quia & maxima patritiorum pars perierat: vt enim quiſque generoſiſsimus eſt, ita maximè bellis ciuilibus abſumitur: & ad peragendos ritus patrios exiſtimantur illi ſemper eſſe neceſſarij.* Veſpaſianus tandem in D futurum proſpexit ne facilè patritij deſiderari poſſent, conſtitutis mille gentibus patritiis. Ita interpretor quod ait Aurelius Victor, *lectis vndique optimis viris, mille gentes compoſitæ, cum ducentas ægerrimè reperiſſet.* Pro *allegit*, in cod. Vit. erat adnotata altera lectio *elegit*. ſic in veteri quadam inſcriptione, ELECTVS. IN. FAMILIAM. PATRITIAM. Tacitus dicit, *ſublegere, aſciſcere.* Dio ἐγκαταλέγειν, & συμπληροῦν τὸ τῶν εὐπατριδῶν γένος. Turonenſis hic, *adlegit.*

Magiſtratuum numerum ampliauit.] Dio libris XLII. & XLIII. variis locis.

Nudatos opere cenſorio reſtituit.] Duplex καινοπρέπεια in his verbis. *nudatos* dixit pro notatos, quod proprium verbum eſt cenſorum: nihil tamen hîc muto. ſic Cicero ad Atticum de iudicio Clodiano loqués, *nudos equites* vocat, probri plenos. *numquam turpior in ludo talario conſeſſus fuit: maculoſi ſenatores, nudi equites: tribuni nõ tam ærati quàm vt appellantur ærarij.* Sic etiam *exutus* & *exuere* apud Tacitum, Annalium lib. III. *Piſo exuta dignitate in decem annos relegatur.* libro XV. *Exuti dehinc tribunatu Pompeius, Cornelius Martialis, Flauius Nepos.* Ait, *opere cenſorio:* ſic vocatur opus quod notam cenſoriam meruit. A. Gellius libro IIII. cap. XII. *non id ſine pœna fuit: ſed erat opus cenſorium: cenſoréſque ærarium faciebant.* poſſumus etiam interpretari *opere cenſorio*, nota cenſoria, cui opponitur

ponitur ſtatim iudicum ſententia: ſiue per cenſores. vt libro II. *opere militari*, id eſt, per milites. Columella lib. XII. *ne videar intempeſtiuè cenſorium opus obiurgandis moribus noſtrorum temporum ſuſcepiſſe.* A

ſententia iudicum de ambitu condemnatos, reſtituit. Comitia cum populo partitus eſt: vt exceptis conſulatus competitoribus, de cætero numero candidatorum, pro parte dimidia, quos populus vellet, pronuntiarentur: pro parte altera, quos ipſe edidiſſet. Et edebat per libellos circum tribus miſſos ſcriptura breui, *Cæſar dictator illi tribui. Commendo vobis illum, & illum, vt veſtro ſuffragio ſuam dignitatem teneant.* Admiſit ad honores & proſcriptorũ liberos. Iudicia ad duo genera iudicum redegit, equeſtris ordinis ac ſenatorij: tribunos ærarios, quod erat tertium, ſuſtulit. Recenſum populi, nec more, nec loco ſolito, ſed

ANIMADVERSIONES.

Sententia iudicum de ambitu condemnatos.] Dio lib. XLIII. εὐθυνομϑύοις τι ἐπὶ δώροις τινὰς, καὶ ἐξελεγχομϑύοις γε, ἀπέλυσε. Paullo antè dixerat idem, Cęſarem in ſermones hominum incidiſſe, quod ſententia iudicum pulſos in exilium multos, interceſſione quorundam tribunorum reſtituiſſet: καὶ ὅτι τοῖς δικασμοῖς ἐπ' ἀρχῆς ἀποδείξει ἁλοῦσι, ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διαιτᾶσθαι ἐπέτρεψεν. *quòd ambitus damnatis in Italia manere permiſiſſet.*

Quos populus vellet pronuntiarentur.] Hæc ſcripta lectio omnium librorum pro renuntiarentur: quod eſt verbum in ea vſitatum ac ſolemne.

Circum tribus miſſos.] Ad ſingulas tribus. ſic apud Liuium, *circum inſulas literæ miſſæ.* apud Cęſarem: *circum conuentus Campaniæ gladiatores diſtribuit.* At editiones priſcæ habent, *cuique tribuum.*

Commendo vobis illum.] Hac formula vſi principes Cæſaris exemplo, cùm ſuis candidatis honores mandari iuberent. In S. C. quo Veſpaſiano imperium datur, ita ſcriptum eſt: *Vtique quos magiſtratum, poteſtatem, imperium, curationémve cuius rei petentes ſenatui populóque Romano commendarit, quibúſve ſuffragationem ſuam dederit, promiſerit: eorum comitiis quibuſque extra ordinem ratio habeatur.* Tacitus Annalium primo, *ſenatus libẽs tenuit, moderante Tiberio, ne plures quàm quatuor candidatos commendaret, ſine repulſa & ambitu deſignandos.* Sic Dio libro LV. extremo, de candidatis Auguſti, τούτῳ δὲ καὶ τοῖς ἔπειτα γράμματά τινα ἐκτιθεὶς, συνίστη τῷ τε πλήθει καὶ τῷ δήμῳ. B

Admiſit ad honores & proſcriptorum liberos.] Cõtra quàm lege Cornelia ſiue Valeria de proſcriptione fuerat cautum. Cicero, Plutarchus, alij. Notat Dio, libro XLI. XLIIII. & LIIII. Patris exemplum ſecutus Octauius, non in Sullæ tantùm proſcriptis, ſed etiam in ſuis. D

Recenſum populi nec more nec loco ſolito, ſed vicatim per dominos inſularũ egit.] Chiaſmum obſerua: nã *vicatim* refertur ad illa, *nec loco ſolito.* Locus ſolitus fuit cãpus Martius, & quæ in eo erat villa publica. *per dominos inſ.* πρὸς τὸ *nec more.* More ſo-

lito per cēſores & publicos ſcribas res peragebatur. Quare meritò *recēſum* appellat, non cenſum: rectéque ab eruditiſſimo Torrentio obſeruatum, labi Plutarchum qui cenſum populi Romani à Cæſare factum ſcripſit. Fefellit Plutarchum vox *po-* A *pulus* in eo ſcriptore Latino quem ſequitur, pro plebe frumentum publicum accipiente. & ita hic Suetonius quoque accipit. Dio optimè hic quidem: nam alibi minus rectè idem populi cenſum à Cæſare vt cenſore actum ſcribit.

vicatim per dominos inſularum egit: atque ex viginti trecentíſque millibus accipientium frumentum è publico, ad CL. retraxit. Ac ne qui noui cœtus recenſionis cauſſa moueri quādoque poſſent, inſtituit, quotannis in demortuorum locum ex his
42 qui recenſiti non eſſent, ſubſortitio à prętore fieret. Octoginta autem ciuium millibus in tranſmarinas colonias diſtributis,

ANIMADVERSIONES.

Vicatim per dominos inſularum.] Hoc eſt, per locatores, qui ſuas ſiue domos ſiue inſulas egenis locarent. in re veteri vſurpat Tranquillus loquendi genus recēs. Ante Neronem plures in vrbe domus quàm inſulæ: B poſt Neronem cōtrarium fuit, vt ex Tacito notum. inde cœperūt appellatione *inſulæ* quæuis ædes locatitię intelligi: & per *dominos inſularum* omnes locatores. Sic *inſularius* nominat⁹ ſeruus flagitator, penſionū exactor. Gloſſariū, ἐνοικολόγος, *inſularius.*

Ad centum quinquaginta retraxit.] Aut centum & ſexaginta. Nam Dio ait, τοὺς ἡμίσεις. ſed verius eſt, Dionem C παχυμερῶς locutum, rotundandi numeri ſtudio, vt ſæpe auctores. Verba Dionis, καὶ τούς γε ἡμίσεις ὁμοῦ τι αὐτῶν προαπήλειψε. nihil hic mutādum. Nuperus tamen emendator iubet nos ſcribere τοὺς ἡμίσεις ὁμοῦ τοιούτων. quæ oratio eſt cōtra Helleniſmum. vel, inquit, ὁμοῦ αὐτῶν nihilo melius. ignorat ὁμοῦ τι tritum Græcis genus loquendi, in moderatione ſentētiæ. D Demoſthenes contra Aphobū priore, χεῖρι τριακοσίας ὁμοῦ τι τάλαντον διακεχρημένους. Plutarchus De oraculorum defectu, ὀλιγανδρίαν αἱ πρότερον στάσεις καὶ οἱ πόλεμοι περὶ πᾶσαν ὁμοῦ τι τὴν οἰκουμένην ἀπειργάσαντο. Mox, οἱ μὲν οὐδενὸς ἁπλῶς τὸν θεὸν, οἱ δὲ ὁμοῦ τι πάντων αἴτιον ποιοῦντα. & ſæpe alibi idem ſcriptor aliíque paſſim. ſic Græci iidem ὑπό τι dicunt, pro aliquatenus, quodammodo, nonnihil. Plato Phœdro, εὐήθη καὶ ὑπό τι ἀσεβῆ. Idē in Gorgia, Ταῦτ' ἐπιεικῶς μὲν ἐστὶν ὑπό τι ἄτοπα. qui locus magnos viros exercuit. Ariſtophanes, Veſpis, ταῦτα κατιδὼν, ὑπό τι μικρὸν ἐπιθήκισα. Sic apud Hippocratem in Prorheticis, ὑπό τι ὀλέθρια. & in IIII. Epidemiorum, τῶν ὑπό τι περιφέρειαν ἐχόντων. apud Ciceronem, ὑπό τι πεφυρακέναι. apud Strabonem libro II. vt noſtra ipſi vineta cędamus, ὑπό τι σωζόμενοι, nō ὑποσωζόμενοι, quod olim viſum. malè itē in ſuperiori loco Dionis ſcribit idem criticus προσαπήλειψε pro προαπήλειψε. additū τὸ προ in hac voce ad indicandum prius à Cęſare recenſum factum, quàm frumentum diuiſum. prudentiſſimè. πρὸς quid hic valeat ſcire velim.

Ex his qui recenſiti non eſſent.] Hoc eſt, qui in recenſione Cæſaris admiſſi ad frumentationem non eſſent. Pithœi lib. *recenſi.* ita Memmianus.

Vt ex-

vt exhauſtæ quoq; vrbis frequentia ſuppeteret,ſanxit,Ne quis ciuis maior annis viginti,minórve x l.qui ſacramento non teneretur,plus triennio cõtinuo Italia abeſſet:neu quis ſenatoris filius,niſi contubernalis,aut comes magiſtratus,peregrè proficiſceretur: néve hi qui pecuariam facerent, minus tertia parte puberum ingenuorum inter paſtores haberẽt.Omnéſque medicinam Romæ profeſſos, & liberalium artium doctores, quò libentiùs & ipſi vrbem incolerent,& cæteri appeterent, ciuitate donauit.De pecuniis mutuis,diſiecta nouarum tabularum exſpectatione,quæ crebrò mouebatur,decreuit tandem,vt debitores creditoribus ſatisfacerent, per æſtimationem poſſeſſionum, quanti quaſque ante ciuile bellum comparaſſent.

ANIMADVERSIONES.

Vt exhauſtæ quoque vrbis frequentia ſuppeteret.] Scrib. *vrbi.* In voce exhaurire, qua hic accipitur notione, calumnia Ciceronis nota in Agraria ſecunda.

Ne quis ciuis maior annis XX.minórve XL.] In omnibus fere libris antiquis ſcribitur,*minórve X.* quod ferri non poteſt, vt rectè docti viri obſeruarunt.Fortaſſe etiam proXL. rectius LX. legeretur.videtur enim hac lege definitum humanæ vitæ ſpatium, quo vir ſobolis generationi aptus eſt:quæ facultas citra ſexageſimum ferè non ceſſat: vltra lxv. raro durat. etſi ſcimus in quibuſdam longè aliter & fuiſſe olim,vt de Maſaniſſa aliiſque legimus:& nunc quoque in hoc mundi effeto ſenio eſſe. Ipſi vidimus nuper, qui anno ſeptuageſimo quarto generarunt. Probo tamen vt ſcribatur xl. nam cùm ſit hoc λειτουργίας genus, & quidem vt tum erant homines, moleſtiſſimæ, quod ſub AVguſto legem Papiam ferente apparuit, veriſimile eſt Cæſarem ſuſtinendo ei oneri breuius ſpatium lege definiſſe, ad ſimilitudinẽ aliarũ λειτουργιῶν.

Minus tertia parte puberum ingenuorum inter paſtores haberẽt.]Quid hoc ad vrbis frequentiam?plurimũ: voluit Cæſar ſuos ciues aliquantum à ſtudiis bellicis retrahere,& ad pacis artes traducere.militi legionario vxorem ducere ius non fuit. pecuarios & negotiatores nihil vetuis matrimonio operam dare.vide quæ notamus libro ii.ad cap.xlii. Veterum porrò legum agrariarum capite vno cautum fuerat, de numero puberum ingenuorum, quos inter paſtores habere tenerentur qui pecuariam facerent. Hanc legem Cæſar ex antiquitate petitam repoſuit à ſe correctam. Extat apud Appianum ἐμφυλ. libro primo ; vbi videtur tanquam legis Liciniæ à Licinio Stolone latæ pars, proferri iſtud caput. Ait enim, τῶν δημάρχων εἰσηγουμένων ἔκειναν μηδένα ἔχειν τῆς γῆς πλέθρα πεντακοσίων πλείονα. μηδὲ προβατεύειν ἑκατὸν πλείω τὰ μείζονα, καὶ πεντακοσίων τὰ ἐλάττονα. καὶ ἐς ταῦτα δ' αὐτοῖς ἀριθμὸν ἐλευθέρων ἔχειν ἐπέταξαν, οἳ τὰ γιγνόμενα φυλάξειν τε καὶ μηνύσειν ἔμελλον. Quod ait Appianus, certum numerum ingenuorum hominum ea fine pecuariam facientibus (ita verti debent quos ille προβατεύοντας appellat) fuiſſe imperatum, vt per eos reſciri poſſet, ſi quis aduerſus hanc legem peccaret : id etſi verum eſſe haud

I

negauerim: non puto tamen eum præcipuè ſcopum auctoribus legis huius fuiſſe propoſitum: ſed illum potius quem iſto loco Suetonius nobis aperit. quò nimirum exhauſtæ vrbi continuis bellis, & crebris in colonias diſtributionibus, ingenuorum & ciuium nihilominus copia ſuppeteret.

deducto ſummæ æris alieni, ſi quid vſurę nomine numeratum, aut perſcriptum fuiſſet: qua conditione quarta pars ferè crediti deperibat. Cuncta collegia, præter antiquitus conſtituta, detraxit. Pœnas facinorum auxit: & cùm locupletes eo faciliùs ſcelere ſe obligarent, quòd integris patrimoniis exſulabant, parricidas, vt Cicero ſcribit, bonis omnibus; reliquos dimi-

43 dia parte multauit. Ius laborioſiſſimè ac ſeueriſſimè dixit.

ANIMADVERSIONES.

Deducto ſummæ æris alieni, ſi quid vſuræ nomine numeratum.] Vetus inuentum fuit Romanorum quoties anguſta fides erat. Liuius libro VI. *tribuni promulgauere leges omnes aduerſus opes patritiorum, & pro commodis plebis: vnam de ære alieno, vt deducto eo de capite quod vſuris pernumeratum eſſet, id quod ſupereſſet, triennio æquis portionibus perſolueretur.*

Qua conditione quarta pars ferè crediti deperibat.] Facile eſt rationem inire. Lex iſta lata anno DCCVII. cùm primùm Cæſar victo Pompeio in vrbem venit, non multo poſt exactum alterum belli ciuilis annum. biennij igitur vſuram à belli principio exegerant creditores: quam ſi, vt ferè tum fiebat, centeſimam erant pacti, deducta ea de capite, vicenosquaternos è centenis nummis amittebant: id eſt quartam ferè crediti partem.

Cuncta collegia.] Quæ paucis antè annis P. Clodius tribunus pl. lege lata partim reſtituerat, ſublata S. C. nouē annis priùs facto, Coss. L. Cæcilio, & Q. Marcio: partim noua adiecerat ex omni fæce vrbis ac ſeruitio: Cicero, Aſconius, Dio, alij.

Pœnas facinorum auxit: & cum locupl.] Voculam & licet repertam à nobis in omnibus exemplaribus, ne vno quidem excepto, prorſus tamen tollendam cenſemus. Ita enim ſententia concipienda. *Pœnas facinorum auxit, cum locupl. eo fac. ſc. ſe obl. quòd int. patr. exulabant. Parricid.*

Quòd integris patrimoniis exſulabant.] Libera Rep. rarò factum vt ciuis Rom. ſine priuilegio, iudicio publico condemnaretur: omnibus enim libera fuit prius quàm ſententia pronuntiaretur, abeundi poteſtas. ita ſententiam iudicis ſimul & bonorum iacturam euadebant. auctores Polybius, Cicero, alij. Idem ius fuit & ciuibus Athenienſibus: vnde ſumſerunt, vt puto, Romani. Demoſthenes κατὰ Ἀριστοκράτους. τῷ φεύγοντι, τὸν πρότερον ἔξεστιν εἰπόντι λόγον μεταστῆναι· καὶ οὔθ' οἱ δικάζοντες, οὔτ' ἄλλων ἀνθρώπων οὐδεὶς κύριος κωλῦσαι. At ciuibus Rom. vt alia omnia libertatis iura, ſic hoc quoque per principes iam inde à Cæſare imminutum, penitus tandem eſt ademptum. Sed de hoc iure plura aliquando ad ſextum Polybius, ſi Deus voluerit.

Vt Cicero ſcribit.] Cur duo inſignes

gnes critici hæc verba tollant quæ in omnibus codd. comparent, cauſſam non video: niſi ſi viſa iis & le- A
cta, quæcumque hodie è ſcriptis Romanæ Sirenis nos terræ filij deſideramus.

Repetundarum conuictos etiam ordine ſenatorio mouit. Diremit nuptias prætorij viri, qui digreſſam à marito poſt biduú ſtatim duxerat, quamuis ſine probri ſuſpicione. Peregrinarum mercium portoria inſtituit. Lecticarũ vſum, item conchyliatæ veſtis, & margaritarum, niſi certis perſonis & ætatibus, pérque certos dies, ademit. Legem præcipuè ſumtuariam exercuit: diſpoſitis circa macellum cuſtodibus, qui opſonia cõtra vetitum retinerent, deportaréntque ad ſe, ſubmiſſis nonnumquam lictoribus atque militibus: qui ſi quà cuſtodes fefelliſſent, iam
appoſita è triclinio auferrent. Iam de ornanda inſtruendáque 44
vrbe, item de tuendo ampliandóque imperio, plura ac maiora in dies deſtinabat. In primis Martis templum quantum nuſquam eſſet, exſtruere, repleto & complanato lacu, in quo naumachiæ ſpectaculum ediderat: theatrúmque ſummæ magnitudinis Tarpeio monti accubans. Ius ciuile ad certum modum redigere, atque ex immenſa diffuſáque legum copia, optima quæque & neceſſaria in pauciſſimos conferre libros. Bibliothecas Græcas & Latinas, quas maximas poſſet, publicare, data M. Varroni cura comparandarum ac digerendarum. Siccare Pomptinas paludes: emittere Fucinum lacum: viá munire à mari ſupero per Apennini dorſum ad Tiberim vſque: perfodere Iſthmum: Dacos, qui ſe in Pontum & Thraciam effuderant, coërcere: mox Parthis inferre bellum per Armeniam minorem, nec niſi antè expertos aggredi prælio. Talia agentem atque meditantem mors præuenit: de qua priùs quàm dicam,

ANIMADVERSIONES.

Repetundarum conuictos, etiam ordine ſenatorio mouit.] Ante Cæſarem qui repetundarum crimine ceciderant, exilio puniebantur & æſtimatione. lege Iulia iidem ordinem amiſerunt & iudices ad litem æſtimandam acceperunt. Ordinis ex hac cauſſa amiſſi exempla ſuggerunt Tacitus, Plinij epiſtolæ; hic ipſe in Othone cap. 11. B

Vſum conchyliatæ veſtis.] Dio in Auguſto, qui eandem legem retulit, τὴν ἐσθῆτα τὴν ἁλουργῆ μηδένα ἄλλον ἔξω τῶν βουλευτῶν τῶν ἐν ταῖς (puto ſcrib. τῶν τι ἐν τ.) ἀρχαῖς ὄντων ἐνδύεσθαι ἐκέλευσε.

Lecticarum vſum & margaritarum ademit.] Euſebij in Chronico verba ſunt, in anno proximo poſt deuictam à Cæſare Aegyptum: *Prohibitæ lecticis margaritiſque vti, quæ nec viros nec liberos haberent, & minores eſſent annis quinquaginta quinque.*

Bibliothecas Græcas & Latinas.] Malim, *Bibliothecas Græcam & Latinam*, vt ferè libro ſequente.

Siccare Pontinas paludes.] Dio

libri XLIV. initio inter recenſendos A honores quos Cæſar dictator eſt conſecutus, ita ſcribit, ὥς τε ταῦτα ἐδέξατο, τά τε ἕλη οἱ τὰ Πόντινα χῶσαι προσέταξαν. quibus verbis eo loco poſitis quid ſibi auctor ille voluerit, aliâs viderimus. Meminit & lib. XLV. vbi πόμπτινα vocat non πόντινα, vt antè. eadem diuerſitas apud Latinos.

ea quæ ad formam & habitum, & cultum & mores, nec minus quæ ad ciuilia & bellica eius ſtudia pertineant, non alienum erit ſummatim exponere.

45 Fuiſſe traditur excelſa ſtatura, colore candido, teretibus membris, ore paulò pleniore, nigris vegetíſque oculis, valetudine proſpera: niſi quòd tempore extremo repente animo linqui, atque etiam per ſomnum exterreri ſolebat. Comitiali quoque morbo bis inter res agendas correptus eſt.

ANIMADVERSIONES.

Ea quæ ad formam & habitum, &c.] Hæc omnia quo ordine hîc proponuntur, eodem poſtea explicantur. Hic perpetuus mos Suetonij, ne ſemel quidem, vt videtur, eius interpretibus obſer- B uatus.

Fuiſſe traditur excelſa ſtatura.] Silenus apud Iulianum in Cæſaribus de ſtatura & forma huius, Καὶ γὰρ ὡς ὁρᾷς ἐστὶ μέγας καὶ καλός· ἐμοὶ γοῦν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὰ γοῦν περὶ τὴν κεφαλὴν ἐστὶ προσόμοιος. Alludit autem ſub Sileni perſona Iulianus, ad caluitij deformitatem: nam tales Sileni pingebantur, vt ex Lu- C ciano & poetis conſtat. iiſdem naſum colliſum tribuebant, teſte Seneca, & Luciano eodem. ideo Lucretius, *Simula, ſilena eſt.* Xenophon Silenos nominat τοῖς ἐν τοῖς σατυρικοῖς αἰσχίστοις.

Teretibus membris.] Succulentis, nec tamen obeſis. Philoſophus hunc habitum εὔσαρκον vo- D cat, & ἀρθρώδη καὶ διηρθρωμένον: qui medius eſt inter τὸν λεπτὸν & περίπλεον.

Nigris vegetíſque oculis.] qui præ ſe ferrent τὸ δραστήριον Cæſaris, *&* *illum ei proprium vigorem, celeritatémque quodam igne volucrem,* ait Plinius libro ſeptimo. Ariſtoteli quoque oculi nigri, ſed qui ad flauum colorem inclinent, indicium ſunt εὐψυχίας. At in Viterb. codice ſcriptum eſt, *nigris, leuibus, volubilibúſque oculis:* quod intelligeremus de iis oculis quos Græci vocant ταχὺ κινοῦντας vel κινουμένους: quibus contrarij ſunt, οἱ πεπηγότες ὀφθαλμοί. *oculi fixi.* Lego cum vulgatis, *vegetis.* Eginhartus in vita Caroli Magni, quæ tota ferè Suetonij verbis & ſententiis ſcripta eſt, *Apice capitis rotũdo, oculis prægrandibus ac vegetis.*

Bis inter res agendas correptus eſt.] Semel Africano bello, teſte Plutarcho: iterum fortaſſe Hiſpanienſi cõtra Pompeij liberos: nam ægrotaſſe eum tunc auctor Dio: ſed an comitialis fuerit ille morbus quæri poteſt: nam verba Dionis aliud videntur indicare. *agendas* non *gerendas* habent vett. codd. ex iiſdem alia ſunt quæ iſto capite emẽdauimus.

Cir-

Circa corporis curã moroſior, vt nõ ſolũ tonderetur diligẽter, ac raderetur, ſed velleretur etiã: vt quidã exprobrauerũt: caluitij verò deformitatem iniquiſſimè ferret, ſæpe obtrectatorum iocis obnoxiã expertus. Ideoq. & deficientẽ capillũ reuocare à vertice aſſueuerat: & ex omnib. decretis ſibi à ſenatu populóq. honoribus, non aliud aut recepit aut vſurpauit libentiùs quàm ius laureæ perpetuò geſtandæ. Etiam cultu notabilem ferunt.

ANIMADVERSIONES.

Circa corporis curam moroſior.] Sic omnes libri: quod teſtari placuit: quia ſcio quibuſdam viſum, *morboſior* eſſe ſcribendum. ingenioſa, fateor, coniectura: ſed cuius gratiam facimus ipſis, nos quidem: niſi prius nos docuerint quare hęc omnium librorũ lectio ferri nõ queat. *Moroſus* opponitur *indifferenti.* vt cùm mox ait, fuiſſe Cæſarem circa victum indifferentem.

Ius laureæ perpetuo geſtandæ.] Liber Memmij, *ius laureæ coronæ p.* vide quæ ſcripſimus ad caput II.

Etiam cultu notabilem ferunt.] *Cultu notabilem* vocat, τὸν ἔχοντα ἐσθῆτας ἐξάλλους, vt de regibus & tyrãnis loquitur Polybius in VI. & apud Nicetam, στολαῖς ἐξάλλοις ἐκέκαστο: alibi dicit ἐσθῆτας χαυνοφανεῖς. *Notabilis* vox frequens Plinio, Senecæ, Tertulliano, & Cypriano, Seneca in epiſtolis, vt *inter iſtos nomen inuenias opus eſt non tantùm luxurioſam rem, ſed notabilem facere.* De Cęſaris lautitiis Dio libro XLIII. τῇ τε ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ ἐν πᾶσιν ἐνεβρυώετο, καὶ τῇ ὑποδέσει. καὶ μετὰ ταῦτα ἐνίοτε καὶ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρόῳ, κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν Ἄλβῃ ποτὲ γενομένοις, ὡς καὶ προσήκων σφίσι διὰ τὸν Ἴουλον, ἐχρῆτο. *deliciis fluxioris veſtis vbique* D *luxuriabatur, & calceamentorum: quibus etiam poſtea interdum vſus eſt altioribus & coloris rubri, more regum qui Albæ quondam regnarunt,* A *vt qui propter Iulum, ipſos genere contingeret.* Sic legi debet hic locus & exponi: nam vulgò poſtrema verba peſſimè eduntur ſic, ὡς καὶ προσήκον σφίσι διὰ τὸν Ἴουλον interpretibus facilè condonarem ſi hoc tantùm peccaſſent, quòd deprauatam lectionẽ ſecuti ſunt: ſed ὑπόδεσιν verti *cincturam fluxiorem,* quis ferat? nihilo conſultiùs verba ὑψηλῇ & ἐρυθρο-
B χρόῳ ad ἐσθῆτα retulerunt: cùm perſpicuum ſit ad ὑπόδεσιν referri. quid eſt autem veſtis ὑψηλή? atqui de calceamentis Cæſaris loquitur auctor. ea namque ſunt quę vel humilia vel alta dicuntur à veteribus, vt libro ſequente annotamus. ὑπόδεσις ἐρυθρόχροος, ſunt calcei punicei, quibus interdum vtebantur proceres Romani in triumphis & pompis ſo-
C lemnibus: In lapide poſito memoriæ C. Marij. DE. MANVBIEIS. CIMBRICEIS. ET. TEVTONICEIS. AEDEM. HONORI. VICTOR. FECIT. VESTE. TRIVMPHALI. CALCEIS. PVNICEIS. à regibus Albanis eſſe exemplum ait Dio, à quibus etiam mulleorum calceorum vſum patritij Romani didicerant, vt ait Feſtus. Regum igi-
D tur Albanorum inſigne quondam fuêre calcei punicei, vt Imperatorum nouæ Romæ πέδιλον ἐρυθρὸν ſiue φοινικοβαφὲς, quod ex Zonara, Niceta aliiſque conſtat.

Vſum enim lato clauo ad manus fimbriato, nec vt vmquam aliter quàm ſuper eum cingeretur, & quidem fluxiore cinctura. Vnde emanaſſe Sullæ dictum, optimates ſæpius admonentis, *vt malè præcinctum puerum cauerent.*
46 Habitauit primò in Subura modicis ædibus: poſt autem pontificatum maximum, in Sacra via domo publica. Munditiarum lautitiarúmque ſtudioſiſſimum multi prodiderunt. Villam in Nemorenſi à fundamentis inchoatam, magnóque ſumtu abſolutam, quia non tota ad animum ei reſponderat, totam diruiſſe, quamquam tenuem adhuc & obæratum.

ANIMADVERSIONES.

Vſum enim lato clauo ad manus fimbriato.]Fimbriæ inter ea per quæ veſti ornatus accedit,& pretium.ſic paludamenta ducum fimbriata erant Plutarchus Lucullo κροσσωτὴν ἐφεστρίδα vocat. Sic & mappis additæ fimbriæ. Petronius inter Trimalcionis delicias recenſet *mappam laticlauiàm, fimbriis hinc atque illinc pendentibus.* nam mappas quoque purpura & auro clauatas fuiſſe conſtat. Latum clauum ad manus fimbriatum interpretor, χιτῶνα πλατύσημον, χειρῖδας ἔχοντα μέχρι τῶν καρπῶν κροσσωτὰς,tunicam laticlauiam,manicas ad manus vſque habentem, eáſque fimbriatas. vel intelligit tunicam ἀνάκωλον ſimpliciter,id eſt,ea longitudine vt brachia tegeret. Prior interpretatio eſt melior. Atque hic obſeruẽt ſtudioſi antiquitatis; quod hodie ſolet à nonnullis obſeruari, vt induſiorum noſtrorum extremæ manicæ ornatus cauſſa acceſſionem habeant limbi è ſubtiliore tela, vel ſimplicis abſque expanſi,vel in denſas plicas corrugati; eius moris veſtigium fuiſſe in iſtis tunicis ad manus fimbriatis. Sic earum corrugatarum telarum,quæ collo aptantur, imago fuit in ſubuculis vel interioribus tunicis, circa collum fimbria- A tis, quibus vſos eſſe veteres obſeruamus. Nam talem olim fuiſſe formam interiorum veſtium, quibus honeſtiores vtebantur; declarant verſus Lycophronis, quibus indumentum illud deſcribit non habens exitum, quo vſa eſt Clytæmneſtra in tollendo Agamemnone.Sic enim ille doctiſſimus poeta.

Ὁ μὲν γὰρ ἀμφὶ χῶλα τὰς δυσεξόδους
B Ζητῶν κελεύθους αὐχενιστῆρος βρόχου
Ἐν ἀμφιβλήστρῳ συντεταργανωμένος,
Τυφλαῖς ματεύσει χερσὶ κροσσωτοὺς ῥαφάς.

Hæc obiter iſto loco: nam ſi Deus dederit vitam & otium, alibi totam illam antiquitatis partem pulcherrimam diligenter tractaturi ſumus.

Nec vt vnquam aliter.]Traiectio, in qua frequens Suetonius,pro, *nec vnquam aliter, quàm vt ſuper eum cingeretur.*

C *Vnde emanaſſe Sullæ dictum.*]Scribo,*vnde manaſſe S.d.*niſi tamen verbo *emanare* vſus Suetonius, vt ſignificaret non palàm id eſſe dictum à Sulla;ſed vocem ab ipſo editam in ſecretis colloquiis,poſtea eſſe euulgatam. Verbum *conſtat*,ſuſtulimus, auctoribus libris noſtris & Torrentij.

Villam in Nemorenſi à fundamẽtis inchoatam.]

inchoatam.] Diomedes grammaticus libro primo. *Inchoani*, inquit, *ab inchoo. Sic dicendum putat Iulius Modeſtus, quia ſit compoſitum à* chao, *initio rerum. At Verrius & Flaccus in poſtrema ſyllaba aſpirandum probauerūt.* Cohum *enim apud veteres mundum ſignificat: vnde ſubſtractum* inchoare. *Tranquillus quoque his aſſentiens libello ſuo pleniſsime* ædem inchoatam *ita diſſeruit.* In libris vulgatis male *choaum* pro *cohū* eſt editum. Adi Feſtum in ea voce. male etiam *inchoare* & *inchoatam.* contra apertiſſimam Diomedis mētem. Fortaſſe etiam ſcribendum, *At Verrius Flaccus aliíque in p.* Vel, *At Verrius Flaccus in p. ſ. a. probauit.*

A Verum hanc emendationem incertiorem reddit, quod Flacci cognomen non in Verria ſolum gente, ſed aliis multis fuiſſe repertum, conſtat. Apparet autem ex iſto Diomedis loco extitiſſe olim aliquod de re grammatica Suetonij opus, cuius hodie etiam titulus nobis incognitus. Sanè *ædem inchoatam* dicit Trāquillus in hoc opere libro ſecundo

B cap. xx. ſed non illum locum reſpicit Diomedes, neque vllum alium iſtorum librorum. Quin autem vbique in noſtro ſcriptore *incohare*, & *incohatum* ſit ſcribendum nemini dubium eſſe poteſt, ſi ſua Diomedi conſtat fides. Vide amplius Seruium alióſque grammaticos.

In expeditionibus teſſellata & ſectilia pauimenta circumtuliſſe. Britanniam petiſſe ſpe margaritarum, quarum amplitu- 47
dinem conferentem, interdum ſua manu exegiſſe pondus. Gemmas, toreumata, ſigna, tabulas operis antiqui ſemper

ANIMADVERSIONES.

In expeditionibus teſſellata & ſectilia pauimenta circumtuliſſe.] *Pauimenta* appellat, materiam pauimentorum: ipſa ſectilia marmoríſque cruſtas & teſſeras, quas circumferebat Cæſar in expeditionibus, vt quoties caſtrametandum eſſet, pauimenta ex iis in prætorio, picta de muſiuo ſtruerentur. Quare oportuit eum in ſuo miniſterio muſiuarios artifices ſemper habere. At apud veteres, vt teſtatur Polybius, militum gregariorum munus fuit, in exſtruendis caſtris, τὸν περὶ τὴν σκηνὴν τόπον ἐδαφίζειν. Poſtea luxuria etiam in caſtra perrupit: adeò vt inter ſarcinas ducum iſta pauimenta fuerint. Ideo prætorium in caſtris templo propter magnificentiam Ioſephus comparat. Plinius quoq; lib. xxxvii. Neronis *viatoria cubicula vnionibus conſtructa queritur.* inde illa

indignatio Horatij de caſtris Antonij; *Intérque ſigna turpe militaria Sol aſpicit conopeum.* Iuuenalis de Othonis ſpeculo, *Res memorāda nouis an-*

C *nalibus; atq; recēti Hiſtoria, ſpeculum ciuilis ſarcina belli.* idē poeta de patina Domitiani, *ſed ex hoc Tempore iam, Cæſar, figuli tua caſtra ſequātur.* Fatetur Velleius inter Tiberij ſarcinas belli Germanici Pannonicíque tēpore, fuiſſe balinei inſtrumentum: ſed in vſum ægrororum, non ad delicias Tiberij: *Iam medici*, ait, *iā ap-*

D *paratus cibi, iam in hoc ſolū importatum inſtrumentum balinei, nullius non ſuccurrit valitudini.* Tranſiit hic luxus ex Oriēte & caſtris regum Aſiæ ad Romanos. nam talem fuiſſe illorum, non in vrbe ſolùm, ſed militiæ quoque, vitam, nemo ignorat qui Græcos auctores legerit. Trebellius Pollio de Herode tyranno, *homo*

A *omnium delicatiſſimus, & prorſus Orientalis & Græcæ luxuriæ, cui erant ſigillata tentoria, & aurati papiliones & omnia Perſica.* Suſtulit ex parte hunc luxum Adrianus Imp. *ac triclinia de caſtris & porticus, & cryptas, & topia diruit,* inquit Spartianus. Porrò apud veteres in frequentiſſimo vſu teſſellata pauimenta fuêre: adeò vt cùm plurima eorum eſ- B ſent genera, iſtud tamen pauimenti appellationem propriam ſibi fecerit. Itaque auctor Gloſſarij vertit, *Pauimentum,* ψηφολόγημα, ψηφολόγητον ἔδαφος: & Cicero porticum domus ſuæ *pauimentatam* ait fuiſſe in ea Pro domo, nõ ſimpliciter ἐστρωμένην, ſed *arte pauimenti*; vt Lucilius dixit. Græci quoque λιθόστρωτον hoc pauimẽti genus vocarunt, & è Latinis C Varro ac Plinius. Apud Homerum quidam è veteribus criticis κραταίπεδον ita interpretati ſunt, nempe λιθόστρωτον ἔδαφος ἢ ψηφολογικόν. ſed falli eos opinor: neque enim tam antiqua apud Græcos ea ars fuit, vt ex Plinio diſcere licet. In Euangelio Iohannis capite XIX. λιθόστρωτον puto eſſe iudicij locum, qui in Rabbinorũ ſcriptis appellatur לשכת הגזית D q.d. cubiculum cæſuræ, propter ſectilia & cæſi marmoris fruſta, quibus elaboratum eius pauimentum. etſi poteſt vox Hebraica aliter exponi: de quo nolim contendere. Apuleius, *pauimẽta ipſa lapide pretioſo cæſim diminuto, in varia picturæ genera diſcriminantur.* Gregorius Nyſſenus in Theodorum Teronem martyrem: Καὶ ὁ τῶν ψηφίδων δὲ συνθέτης ἱστο- E ρίας ἄξιον ἐποίησε τὸ πατούμενον ἔδαφος, καὶ τοῖς αἰσθητοῖς οὕτω φιλοτεχνήμασιν ἐνευπαθεῖ τὴν ὄψιν. Elegãtiſſimè verò S. Auguſtinus libro primo De ordine cap. pr. *Si quis tam minutum cerneret vt in vermiculato pauimento nihil vltra vnius teſſellæ modulum acies eius valeret ambire, vituperaret artificem, velut ordinationis & compoſitionis ignarum: eo quod varietatem lapillorum perturbatam putaret, à quo illa emblemata in vnius pulchritudinis faciem congruentia ſimul cerni colluſtrarique non poſſent.* Meminit huius artis etiam Epiphanius in diſputatione contra Valẽtinianos. De his pauimentis non repetam quæ pridem ſunt ex Plinio, Vitruuio, & Iſidoro, notata aliis. Sed non prætermittam corruptum in illorum mẽtione locum apud Senecam patrẽ, nemini adhuc emendatum. Lego igitur ſic hæc verba ex controuerſia prima libri ſecundi, *In hos ergo exitus varius ille ſecatur lapis, vt tenui fronte parietem tegat: at quam iunctus ſeuerè! in hos pauimẽtum teſſellatum, & infuſum tectis aurum.* elegantiſſimè Papirius Fabianus cuius illa ſunt, poſtquam dixit opes eximias ſæpe maximorum malorum eſſe cauſſam, ſubdit hoc ἐπιφώνημα quod in libris omnibus corruptiſſimè ſcriptum eſt. Illud, *at quàm ſeuerè iunctus!* Perſiano ſimile, *per læue ſeueros Effundit iunctura vngues.* & eſt διὰ μέσου inſertum venuſtè, vt in eo genere ſcriptorum non pauca. ita autem reſtituimus ex illa corrupta lectione, *tegat quam vinctis ſeuerè.* & pro *pauimẽtum leuatum,* facimus. *pauimentum teſſellatum.* Illud quoq; nondum cuiquam explicatum, quid ſibi doctiſſimus auctor Gloſſarij velit cùm ſcribit, *Pauimẽtum,* χονδροβολίας ἔδαφος. (nam ita potius ſcribendum) puto autem intelligi pauimẽti genus quod non teſſellis, ſed quaſi punctis ac granis ſit diſtinctum, & vermiculatum: Nicetas Choniates lib. tertio, πλάκας ῥανίσιν ἐστιγμένας ποικιλοχρόοις appellat. Idem auctor eo loco τυπώματα διὰ ψηφίδων nominat, figuras opere muſiuo &, vt loquitur idem

idem alibi, ψηφίδων μικρῶν ἐπιθέσεσιν, vel ἐνθέσεσι λεπτῆς ψηφίδων expreſſas: quod interpres non eſt aſſecutus. Gregorius Naz. dixit οἰκίας καταστραπτούσας ψηφίδος λεπτῆς διαθέσει. Galenus διατυποῦσθαι ſic vſurpat in Exhortatione ad artes, τὸ δ' ἔδαφος ἐκ λίθων πολυτελῶν συγκεῖσθαι θεῶν εἰκόνας ἔχον δι' αὐτῶν διατετυπωμένας. Procopius libro primo De ædificiis Iuſtiniani, ἐναβρύνεται δὲ ταῖς χαραῖς ἡ ὀροφὴ πᾶσα, οὐ τῷ κηρῷ ἐντακέντι τε καὶ διαχυθέντι ἐνταῦθα παγεῖσα. ἀλλ' ἐναρμοσθεῖσα ψηφῖσι λεπταῖς τε καὶ χρώμασιν ὡραϊσμέναις παντοδαποῖς· αἳ δὴ τά τε ἄλλα καὶ ἀνθρώποις ἀπομιμοῦνται. Nicetas idem in Iohanne Comneno, verbum εἰκονίζεσθαι ſic vſurpat, ὅσα, inquit, οἱ ἐν τοῖς τοίχοις διὰ ψηφίδων καὶ χρωμάτων εἰκονιζόμενοι. eruditus interpres ψηφίδας hic putauit eſſe *penicillum*: magno errore: ſunt enim teſſellæ, vel laminæ aut bracteæ: nam in Manuele Comneno memorat auctor ille ἀνδρῶνας ψηφίδων χρυσῶν ἐπιθέσεσι διαυγάζοντας. quod vel de bracteis aureis quibus parietes illiti, accipiendum; vel de teſſellis inauratis. Nicetas alibi vocat τοὺς ἐκ τῶν ψηφίδων καὶ χρωμάτων ὡραϊσμούς: & in Iſaacio Angelo, τὰ διὰ ψηφίδων ποικιλοχρόων ἔκτυπα. *Teſſellas* Græci etiam βόλια dixerunt: vnde eſt χονδροβολίας vox in Gloſſarij ſuperiore loco, pro minutiſſimo genere ha-

A rum teſſellarum inſtar granorum. nam id eſt χόνδρος hîc. in Gallia vocamus *marqueterie*. Gloſſarium, *Teſſella*, βόλια καὶ ψῆφοι. ſunt & teſſeræ luſoriæ, βόλια. Hieronymus in vita Apollonij, *Prophetes tabulâ ludit & teſſeris*? Græcus interpres προφήτης τάβλας καὶ βολίοις παίζει; in Græco epigrammate εἰς τάβλαν. Ἑζόμενος μὲν τῇδε παρ' εὐλαΐγγι τραπέζῃ Παίγνια κινήσεις τερπνὰ βολοκτυπίης.

B Heſychius: πεττοὶ βόλια ἐν οἷς ταυλίζουσι. *Sectilia* quæ Suetonius aliíque nominant in hoc argumento, ſunt quas Palladius in Maio, *tabellas marmoreas aut paginas*, Hebræi, אבן משכית vt Prouerbiorum cap. XVIII. II. doctiores interpretantur. Græci ἀβάκια & ἀβακίσκοις. Moſchio apud Athenæum & Euſtathium, ταῦτα δὲ πάντα δάπεδον εἶχεν ἐν ἀβακίσκοις συγκείμενον ἐκ παντοίων λίθων.

C Euſtathius hanc notam ſubiicit, ὅρα τὸ ἀβακίσκοις, δι' οὗ δῆλον ὡς οὐ μόνον ἐπισανίδος ὁ ἄβαξ καὶ τὸ ἀβάκιον, ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἐπὶ λίθων ὁμοιοσχημόνων ξυλίνοις ἄβαξι. Gregorio Nazianzeno πλάκες vt Latinis paginæ dicuntur, in lepidiſſimis verſiculis, quibus animam alloquens ſuam, Viſne, inquit, ψηφίδων

D σοφισμοὺς κινουμένων χεροῖν; Λάμψιν πλακός τε αὐθηρᾶς Ἀντίχροον πολύχροον; Etiã Romanis ſcriptorib9 *abaci* inter parietum ornamenta Plinio lib. XXXV. cap. I. Vitruuio lib. VII. cap. III.

animoſiſſimè comparaſſe: ſeruitia recentiora politioráque

ANIMADVERSIONES.

Animoſiſſimè comparaſſe.] προθυμότατα. ſic *animoſus corruptor* apud Tacitum. apud Ælianum, ἀνδρείως καὶ ἀνδρικῶς. apud Dionem, ἀθυμότερον pro lentius & remiſſius.

E *Seruitia recentiora politioráque.*] Non eadem ratio erat ſeruorum qui elegantiæ & floris ætatis cauſſa emebantur, atque eorũ qui miniſterij. In his nouitia ſeruitia pretio cedebant veteranis: quod vel Græcorũ vox νεώνητος indicat: dicitur enim per contemptum atque εὐτελισμὸν, vt ἀλώνητος. Claudianus eleganter de Eutropio, *Tot tranſlata iugis ſummiſit colla vetuſtum Seruitium ſempérque nouum.* In illis recentiſſima quæque gratiſſima, & iucundiſſimi

vſus: nempe quorum formam vultúmque nullus adhuc labor deturparat, & vt Græci dicerent, ὧν τὰς ὄψεις οὐδεμία παλαίστρα ἠφάνικε. Ea fine excogitata multa à veterib. mangonicæ artis peritis, vt quàm tardiſſimè flos ille ætatis, quo pædagogia iſta commendabantur, præteriret. Hi ſunt quos dicūt Græci ἀωρυλλίους; vt quidem ſcripſere nonnulli veterum criticorum in verſu hoc Cratini ex Archilochis, Ἐρασμονίδη Βάθιππε τῶν ἀωρυλλείων, ſed ſcripſerunt alij ἀωρολείους, vt apud Hephæſtionē. ita & Ælianus nominat, de animalibus lib. XIII. cap. XXVII. Vim Græci illius nominis exprimit Seneca pluribus verbis ep. CXXII *Non viuunt contra naturam, qui expetunt vt pueritia ſplendeat tempore alieno? Quid*

A *fieri vel crudelius vel miſerius poteſt? Nunquam vir erit vt diu virum pati poßit: & cum illum contumeliæ ſexus eripuiſſe debuerat, ne ætas quidē eripiet.* Quare placet lectio omnium vett. *recentiora*: nec placet eruditiſſimorum virorum emendatio. *Recētia* ſeruitia opponuntur exoletis & σκληρεσῖς καὶ παρθενικίσι, quos Græci κόλλοπας dixerunt. In libro Cuiacij fuit, *rectiora pollucioráque* perperam. *pol-*
B *luctiora* fortaſſe aliquis arripiat antiquari⁹, pro ſelectiora, meliora. qualia ſunt quę diis conſecrātur & polluċta dicuntur. nobis veriora quàm acutiora ſunt cordi. Cùm pręſertim videātur veteres vocem *polluctus* in cōtrario ſenſu poſuiſſe. Plautus Rudente: *Non ego ſum pollucta pago.* i. communis & omnibus expoſita.

immēſo pretio, & cuius ipſum etiā puderet, ſic vt rationib. vetaret inferri. Conuiuatū aſſiduè per prouincias duob. tricliniis:

ANIMADVERSIONES.

Immenſo pretio.] Iuuenalis.

Flos Aſiæ ante ipſum pretio maiore paratus.
Quàm fuit & Tulli cenſus pugnacis & Anci.
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Friuola. quod cùm ita ſit, tu Gætulum Ganymedem
Reſpice cùm ſities, neſcit tot millibus emtus
Pauperibus miſcere puer: ſed forma ſed ætas
Digna ſupercilio.

Et cuius ipſum puderet; ſic vt rationibus vetaret inferri.] Romanorū olim tanta in tabulis conficiendis diligentia, vt quacumque ex cauſſa pecuniam expendiſſent, id in rationes referrent. Ideo dixit Seneca in epiſtola prima, luxurioſo diligenti rationem conſtare impenſæ. Inde
C ſæpe vſuenit, vt ſcelus pecunia redētum, aliáque talia, ex ipſis auctorum tabulis probarentur. vel vide orationem pro Cluentio, Nullas verò tabulas conficere, quod olim de Antonio oratore vulgò creditum, hominis eſſe parum frugi, extra quā ſi quis filiusfamiliâs eſſet, iudicabāt, auctor Cicero pro Cælio. Circumſpectiores, quod in Cæſare hîc notat Suetonius, quæ malè & nequīter emerant, vetabant rationibus in-
D ferri à diſpenſatore: aut ſub falſis titulis iubebant inferri, vt de Veſpaſiano ſcribitur libro VIII. Diſpenſator enim non ſolùm æra ſingula annotabat, ſed ſingulis ſummis titulum præponebat vnde conſtaret impenſæ ratio. Poſidonius in vita Auguſtini, *Nunquam clauem, nunquam annulum in manu habens: ſed ab eiſdem domus præpoſitis cuncta &*

acce-

accepta & erogata notabantur. Quæ anno completo eidem recitabātur, quò ſciretur quantum acceptum, quantum diſpēſatum fuiſſet, vel quicquid indiſpenſatum vel diſpenſandum remanſiſſet: in multis titulis magis illius præpoſiti domus fidem ſequēs, quàm probatum manifeſtatúmque cognoſcens. Quos vocat Poſidonius *titulos*, Cicero *articulos* dicit, vt ad Characteres Theophraſti notabamus: Græci vulgo ἐλλόγια. λόγιον eſt ſcriptura breuis, ſententia vna, cuiuſmodi ferè oracula erant. ἐλλόγιον eſt ſcriptio cauſſam expenſæ pecuniæ continens, ſiue præfatio ſummæ quæ in rationes refertur. Ἐλλογίου exemplum & formula eſt in illo Veſpaſiani, cap. XXII. *Veſpaſiano adamato* HS. CCCC. item illo ex rationibus Periclis, exagitato à comicis. Εἰς τὸ δέον ἀνάλωσα τοσοῦτον. hinc ἐλλογίζεσθαι, inferre rationibus cum indicatione cauſſæ. Latinè, *imputare*. Paulus dixit ἐλλογεῖν. quod Heſychius interpretatur καταλογίζεσθαι. Gloſſar. *Imputat*, ἐλλογεῖ. Græcis Iuriſconſultis ἀντέλλογος eſt compenſatio. & ἐλλόγιμος ἄνθρωπος, quem nos lingua vernacula dixerimus, *homme de miſe*. Vocem ἐλλόγιον Romani fecerunt vſu ſuam, & dixerunt *ellogium*, vel, quod pridem obtinuit, *elogium*. nam planè nihil elogium quàm ἐλλόγιον, titulus, cauſſæ breuis explicatio, præfatio: & ita ſæpe Valerius Max. præfationem pro elogio vſurpat. Hanc veram eſſe cenſemus vocis *elogium* originem: de quo tam multi ante nos quæſiuerunt.

vno, quo ſagati palliatíve, altero, quo togati cum illuſtrioribus prouinciarum diſcumberent. Domeſticam diſciplinam in paruis ac maioribus rebus diligenter adeò ſeueréque rexit, vt piſtorem, alium quàm ſibi panem conuiuis ſubiicientem, compedibus vinxerit: libertum gratiſſimum, ob adulteratam equitis Romani vxorem, quamuis nullo querente, capitali pœna affecerit. Pudicitiæ eius famam nihil quidem 49

ANIMADVERSIONES.

Vno quo ſagati pallatíue, altero quo togati cum illuſtrioribus prouinciarum diſcumberent.] Per *ſagatos & palliatos* placet Turnebo Gallos & Græcos intelligi: ſagum enim eſſe Gallorum. Hac ratione poſſumus & Hiſpanos intelligere. nam & illorum ſagum erat. Præter Strabonem in III. Appianus Ibericis, χρῶνται διπλοῖς παχέσιν, ἀντὶ χλαμύδων αὐτὰ περιπορπώμενοι, καὶ τοῦτο σάγον ἡγοῦνται. Mox ἐνεπορπήσατο σάγον Ἰβηρικόν. inde apud Valer. Max. *ſagulum Hiſpanum*. Sed non puto hanc auctoris eſſe mentem. de comitibus enim Cæſaris hoc accipio, & ea quæ dicebatur cohors prætoria. Igitur per togatos intelligit honeſtiores è comitatu: puta, conſulares, prætorios, ſenatores, legatos, & quæſtores: per *ſagatos & palliatos*, turbam omnem reliquam. Sagatos fuiſſe Romanos caſtra ſequentes, tam notum eſt, quàm duces paludatos. Sic Vitellius, vt eſt ſcriptum lib. VII. Romam introiit paludatus ipſe, comitibus ſagulatis. quin ipſæ quoque ducum chlamydes ſaga appellantur ab Horatio & Valerio Max. Non eſt autem dubiū, Cæſarem in ſuo miniſterio ac comitatu Græcos aliquos habuiſſe, vt medicos, aut alios eruditos viros, quorum conuictu delectaretur. hi ſunt quos *palliatos* nominat.

præter Nicomedis contubernium læſit, graui tamen & perenni opprobrio, & ad omnium conuitia expoſito. Omitto Calui Licinij notiſſimos verſus,

Bithynia quicquid & prædicator Cæſaris
Vmquam habuit.

Præterea actiones Dolabellæ & Curionis patris: in quibus eum Dolabella *pellicem reginæ*, *ſpondam interiorem regiæ lecticæ*, ac Curio *ſtabulum Nicomedis*, & *Bithynicum fornicem* dicunt. Miſſa etiam facio edicta Bibuli, quibus proſcripſit collegam ſuum, *Bithynicam reginam: eique regem antea fuiſſe cordi, nunc eſſe regnum.* Quo tempore, vt M. Brutus refert, Octauius etiam quidam, valitudine mentis liberius dicax, conuentu maximo cum Pompeium regem appellaſſet, ipſum reginam ſalutauit. Sed C. Memmius etiam ad cyathum & vinum Nicomedi ſtetiſſe obiecit, cum reliquis exoletis, pleno conuiuio, accubantibus nonnullis vrbicis negotiatoribus, quorum refert nomina. Cicero verò non contentus in quibuſdam epiſtolis ſcripſiſſe, à ſatellitibus eum in cubiculum regium eductum, in aureo lecto, veſte purpurea decubuiſſe, florémque ætatis à Venere orti, in Bithynia contaminatum: quondam etiam in ſenatu defendenti Nyſæ cauſſam, filiæ Nicomedis, beneficiáque regis in ſe commemoranti, *Remoue*, inquit, *iſtæc oro te: quando notum eſt, & quid ille tibi,*

ANIMADVERSIONES.

Præter contubernium Nicomedis.] Seriò hanc maculam à ſe amouet Cæſar, apud Dionem libr. XLIII.

Spondam interiorem regiæ lecticæ.] Scipio Africanus in oratione in P. Sulpicium Gallum hominem delicatum, *qui in conuiuiis adoleſcentulus cum amatore, cum chiridota tunica interior accubuerit, qui non modo vinoſus ſed viroſus quoque ſit: eúmne quiſquam dubitet quin idem fecerit quod cinædi facere ſolent?*

Edicta Bibuli quibus proſcripſit collegam ſuum.] Caue aſſentiaris eruditiſſimo viro qui emendat *præſcripſit*. quod ferri non poteſt. Mirum A fugiſſe tantum in his literis virum quid ſit *proſcribere*. dicitur enim de edictis magiſtratuum loco publico poſitis. Cicero ad Atticum, *proſcripſit ille ſe per omnes dies comitiales de cœlo ſeruaturum.* Græci pro eo & προγράφειν dicunt & στηλιτεύειν.

A ſatellitibus regiis eum in cubiculum regium eductum.] A cœna ſurgens Cæſar, in ξενῶνα ſiue hoſpitale B cubiculum ſibi aſſignatum receſſerat: ſi nihil aliud, ſaltem vt pudori ſuo conſuleret: inde poſtea per ſatellites eſt eductus, & ad regem deductus. quod conciſè hoc loquendi genere indicatur. atque ita Thucydides & auctores alij ſæpiſſimè

ſimè verborum compendium faciunt. Quare nihil mutandum. De huiuſmodi tranſitu à triclinio in cubiculum loquitur Seneca, epi- A ſtola xcv. *Tranſeo puerorum infelicium greges, quos poſt tranſacta conuiuia aliæ cubiculi contumeliæ expectant.*

& quid illi tu dederis. Gallico denique triumpho milites eius inter cætera carmina, qualia currum proſequentes iòculariter canunt, etiam vulgatiſſimum illud pronunciauerunt:

Gallias Cæſar ſubegit, Nicomedes Cæſarem:
Ecce Cæſar nunc triumphat, qui ſubegit Gallias:
Nicomedes non triumphat, qui ſubegit Cæſarem.

Pronum & ſumtuoſum in libidines fuiſſe conſtans opinio eſt, 50 plurimáſque & illuſtres fœminas corrupiſſe: in quibus Poſtumiam Seruij Sulpicij, Lolliam Auli Gabinij, Tertullá M. Craſſi, etiam Cn. Pompeij Muciam. Nam certè Pompeio, & à Curionibus patre & filio, & à multis exprobratum eſt, quòd *cuius cauſſa poſt tres liberos exegiſſet vxorem, & quem gemens Ægiſthum appellare conſueſſet, eius poſtea filiam potentiæ cupiditate in matrimonium recepiſſet.* Sed ante alias dilexit M. Bruti matrem Seruiliam: cui & proximo ſuo conſulatu ſexagies HS. margaritam mercatus eſt: & bello ciuili ſuper alias donationes, ampliſſima prædia

ANIMADVERSIONES.

Et quid illi tu dederis.] Memmianus codex, *quid illi tute dederis.*

Qualia currum proſequentes ioculariter canunt.] Vide Plinium lib. xix. cap. viii. Notatus hic mos ſæ- B pe à ſcriptoribus Græcis rerum Romanarum. Huc refero illud Varronis De lingua Lat. *Hinc appellatum dictum in mimo, ac dictioſus. hinc in manipuleis caſtrenſibus dicta ducibus.* intelligit militum διακερτομήσεις quas in duces ſuos iaciebant. Martialis,

Conſueuêre iocos veſtri quoque ferre triumphi:
C *Materiam dictis nec pudet eſſe ducem.*

A Græcis ad Romanos hunc quoque morem manaſſe certum eſt. Phurnutus De diis, ὁ δὲ θρίαμβος, ἀπὸ τοῦ θροεῖν καὶ ἰαμβίζειν τὴν κλῆσιν ἔλαχεν. ὅθεν καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὸν πόλεμον θριάμβοις πολλοῖς ἀναπαίστοις σκώπτοντες χρῶνται. in capite de Baccho.

Gallias Cæſar ſubegit, Nicomedes Cæſarem.] Dio vertit libro XLIII. Καῖσαρ μὲν Γαλάτας ἐδουλώσατο· Καίσαρα δὲ Νικομήδης. poterat aptiore verbo vti quàm δουλοῦσθαι, quod parum quadrat.

Cui & proximo ſuo conſulatu.] Eum accipe qui proximè tempora illa ſecutus eſt quibus Seruiliam amare cœpit: vel, vt cum Plutarcho dicam, quem proximè præceſſêre οἱ χρόνοι καθ᾽ οὓς μάλιστα ὁ ἔρως ἐπέφλεγεν. Erat autem tunc temporis Cæſar iuuenis & νεανίας ἔτι, ait Plut.

ex auctionibus haſtæ ei nummo addixit. Cùm quidem pleriſque vtilitatem mirantibus, facetiſſimè Cicero, *Quò melius*, inquit, *emtum ſciatis, Tertia deducta eſt:* exiſtimabatur enim Seruilia, etiam filiam ſuam Tertiam Cæſari conciliare. Ne prouincialibus quidem matrimoniis abſtinuiſſe, vel hoc diſticho apparet, iactato æquè à militibus per Gallicum triumphum,

Vrbani ſeruate vxores, mœchum caluum adducimus.
Aurum in Gallia effutuiſti: heic ſumpſiſti mutuum.

52 Dilexit & reginas, inter quas Eunoen Maurá, Bogudis vxorem: cui, maritóque eius, plurima & immenſa tribuit, vt Naſo ſcripſit: ſed maximè Cleopatram, cum qua & conuiuia in primam lucem ſæpe protraxit, & eadem naue thalamego pæne Ætiopia tenus Ægyptum penetrauit, niſi exercitus ſequi recuſaſſet.

ANIMADVERSIONES.

Ex auctionibus haſtæ ei mummo addixit.] Turonenſis liber, *ex auc. haſtæ minimo addixit.* idque iam probo, & ſententiæ Torrentij lubens accedo.

Quo melius emtum ſciatis, tertia deducta eſt.] *Bene emere* eſt vili pretio emere, ἄξιόν τι πρίασθαι vel ἀξίως. Doctiſſimus Turnebus qui hîc & in epigrammate Martialis carè emere interpretatur, aliud agebat cùm illa ſcriberet, neque Turnebus erat. Senſus eſt, eos qui pretij paruitatẽ mirarentur quo prædia emerat Seruilia, magis miraturos ſi ſciant tertiam eſſe deductam: hoc eſt de illo ipſo pretiò tertiam partem à venditore Cæſare fuiſſe remiſſam. Hæc ſimplex ſententia horum verborum; in quibus latet Ciceronis iocus propter ancipitem notionem vocum *tertia* & *deducere*. Docti viri putant alludi ad legem Cæſaris de ſolutione æris alieni; ſubtiliùs, meo iudicio, quàm veriùs.

Vt Naſo ſcripſit.] Probabiliter diſputant interpretes laudari Actorium Naſonem, cuius antè facta A mentio. tamen Viterb. *Naſa* habet: & in ora *Vaſſa*. Liſlæi *Vaſa*. Pithœi & Turonenſis *Vaſto*.

Eadem naue thalamego.] Quales habebant paratas Ægyptij reges DCCC. vide Appianum in proœmio. Similes, ſi vſum ſpectes, veterũ Gallorum paradæ, de quibus Auſonius & Sidonius. Item illa Neronis de qua Plutarchus Περὶ ἀοργησίας. Se- B neca *cubiculatas* & *luſorias* vocat. de iis ſentit Gripus in Rudente.

Pòſt animi cauſſa mihi nauẽ faciam,
atque imitabor Stratonicum:
Oppida circumuectabor.

Niſi exercitus ſequi recuſaſſet.] Attende loquẽdi genus, *Ægyptum pæne penetrauit, niſi exercitus ſequi recuſaſſet.* pro, factúmque eſſet, niſi. *penetrauit igitur*, eſt penetratur⁹ fuit. Sic in Galba cap. x. *ſerui per angiportũ in* C *balnea tranſeuntẽ pæne interemerunt, niſi expreſſa cruciatu confeſſio eſſet.* Hegeſippus ψευδεπίγραφος, lib. II. *tãto impetu in Romanos proſiluere, vt omnẽ exercitũ auerterẽt, niſi equites ſubueniſſent.* lib. 5. idem, *Romanos flãmæ circũuallauerãt, niſi mature cõſuluiſſent.*

Quam

Quam denique accitam in vrbem, non niſi maximis honoribus præmiíſque auctam remiſit: filiúmq; natum appellare nomíne ſuo paſſus eſt. Quem quidem nonnulli Græcorum ſimìlem quoque Cæſaris & forma & inceſſu tradiderunt. M Antonius agnitum etiam ab eo, ſenatui affirmauit: quæ ſcire C. Matium, & C. Oppium, reliquóſque Cæſaris amicos: quorum C. Oppius, quaſi planè defenſione ac patrocinio res egeret, librũ edidit, *Non eſſe Cæſaris filium, quẽ Cleopatra dicat* Heluius Cinna Trib. pleb. pleriſque confeſſus eſt, habuiſſe ſe ſcriptam paratámq; legem, quam Cęſar ferre iuſſiſſet, cùm ipſe abeſſet, vti vxores liberorum quęrendorũ cauſſa, quas & quot vellet ducere liceret. Ac ne cui dubiũ omnino ſit, & impudicitiæ eũ, & adulteriorum flagraſſe infamia, Curio pater quadam eum oratione,

ANIMADVERSIONES.

Quam denique accitam in Vrbem, &c.] Cleopatram veniſſe Romá proximo anno poſt bellum Alexandrinum à Cæſare confectum, teſtis luculentus eſt Dio, libro XLIII. Hieronymus ex Euſebio in illo anno, qui eſt ipſi quart⁹ Olympiadis CLXXXIV: *Cleopatra regio comitatu Vrbem ingreſſa.* nam quin appellatione Vrbis Romam & Euſebius & Hieronymus intellexerint, non poteſt dubitari. etſi aliter ſummo viro ſcimus eſſe viſum: ſed hoc eſt γεροντικὸν ἀνδρὸς δαιμονίου, cui Suetoniani huius loci tunc in mentem non veniebat, καὶ πάνυ εὐξύγγνωστον ἁμάρτημα.

Quæ ſcire C. Matium, & C. Oppium, reliquóſque Cæſaris amicos.] Tacitus Annal. lib. XII. *C. Oppius & Cornelius Balbus primi Cæſaris opibus potuêre conditiones pacis & arbitria belli tractare. Matios poſthac & Vedios, & cætera equitum Romanorum prælualida nomina, referre nihil attinuerit.* Multa M. Tullius in epiſtolis ad Atticum.

Non eſſe Cæſaris filium quem Cleopatra dicat.] Prima ed. *quæque de Cleopatra dicant.* Liſlæi, *de Cleopatra dicãt.* Fortaſſe pro, *quem de Cleopatra editum dicant*: ſed præſtat legere cum vulgatis & MS. Qui putant legendum *Eſſe Cæſaris*, ſublata negatione, quia Antonius Oppium eius rei auctorem in ſenatu laudauerat, falluntur: nec attendunt ad illa Suetonij verba, *quaſi planè defenſione ac patrocinio res egeret.* innuit enim ideo ſcriptum ab Oppio librum, vt mentitum Antonium in ſenatu probaret.

Quas & quot vellet ducere liceret.] Dicit *quas:* quia illi & ciui Ro. & ſenatori non cum omnibus ius fuit connubij: putà, cum ea quę eſſet ſanguine propius iuncta, cum peregrina, cum liberta aut ſerua. Dicit *quot*, quia legibus Rom. non permiſſa πολυγαμία. Primus omnium Romanorum, vt Plut. ait, Antonius duas ſimul vxores habuit. Dio prius membrum prætermiſit, non rectè. niſi tamen ſcripſerat ille, ἀμέλει καὶ γυναιξὶν ὁποίαις καὶ ὅσαις ἂν θελήσῃ συνεῖναι οἱ ἐτόλμησάν τινες ἐπιτρέψαι. In pleriſque codd. etiam Viterb. *vellent* ſcriptum, non *vellet*. Ea lectio confirmatur veteri exemplo Semiramidis

quod refert Oroſius: item exemplo Valentiniani Imp. qui vt duas ipſe poſſet vxores ducere, lege lata id omnibus permiſit. auctores Socrates, Nicephorus, alij. Simile eſt quod de Claudio narratur libro v. cap. xxvi.

Iuuat etiam quod Suetonius *legem* appellat, non rogationem. Aſſentior tamen potius *vellet* probantibus. præter Dionis auctoritatem, firmant prima editio, & codices Pithœi ac Liſſæi.

omnium mulierum virum, *& omnium virorum mulierem* appellat.

53 Vini parciſſimum ne inimici quidem negauerunt. Verbũ M. Catonis eſt, *Vnum ex omnibus Cæſarem ad euertẽdam Remp. ſobrium acceſſiſſe.* Nam circa victũ C. Oppius adeò indifferentẽ docet, vt quondam ab hoſpite conditum oleum, pro viridi appoſitum, aſpernantibus cæteris, ſolum etiam largiùs dicat appetiſſe: ne hoſpitem aut negligentiæ, aut ruſticitatis videretur arguere.

ANIMADVERSIONES.

Omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem.] Pherecrates comicus,

> Οὐκ ἂν ἀνὴρ γὰρ Ἀλκιβιάδης, ὡς δοκεῖ,
> Ἀνὴρ ἁπασῶν τῶν γυναικῶν ἐστὶ νῦν.

Vetus poeta alius,

> Ἀνέρας ἠρνήσαντο. καὶ οὐκ ἐγένοντο γυναῖκες·
> Οὔτ' ἄνδρες γεγάασιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν.
> Οὐδὲ γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλλαχον ἀνδρῶν.
> Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσιν εἰσὶ γυναῖκες.

Nam circa victum C. Oppius adeo indifferentem docet.] *Indifferens circa victum* eſt qui εὔκολος Græcè dicitur vnica voce. eſt enim [illegible] τὸ κόλον, *cibus*. vnde βουκολεῖν & alia. propriè igitur εὐκολία eſt *indifferentia circa cibũ*, etſi pluribus verbis Plut. in hac hiſtoria, τὴν περὶ τὴν δίαιταν εὐκολίαν dixit. vbi interpretes, *victus tenuitatem*, neſcio quare vertere perperam maluerint, quàm verbis Suetonij. Seneca aliter expreſſit ep. xc. *Sapiens facilis victu fuit.* hoc eſt εὔκολος περὶ τὴν δίαιταν. Sic δύσκολος propriè, *moroſus circa cibum*: ſed generaliter accipitur pro δύσεργος, moroſus, ſiue multorum diuerſorum morum homo. nos vulgo dicimus *phãtaſtique*, vt & veteres Græci φαντασιοκοπεῖν & φαντασιοκόπος ſic vſurparunt. Auctor libri qui Sapientia Sirach, ſiue Panareton inſcribitur, cap. IIII. μὴ ἴσθι ὡς λέων ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, καὶ φαντασιοκοπῶν ἐν τοῖς οἰκέταις σου. *Ne ſis in domo tua leoni ſimilis, & vexans moroſitate tuos famulos.* ita puto interpretandum illum locum. etſi ſcio paullo aliter ſolitam accipi eam vocem, vt apud Euſtathium in Odyſſ. λ. φαντασιοκόπος & ἐλπιδοκοπούμενος pro eodem. apud Euſebium ὁ φαντασιοκοπῶν & ὁ δοξοκοπῶν idem, Hiſtor. lib. VII.

Conditum oleum pro viridi appoſitum.] Vnguento vti pro oleo, eius eſt qui vetus prouerbium tollat, τὸ ἐπὶ φακῇ μύρον. Ineſt in facto [illegible]βολὴ δαπάνης inepta. Philoſophus vocat qui id faciunt βαναύσους, ἀπειροκάλους, σαλάκωνας. Talis Horatio deſcribitur Næuius,

> --nec ſic vt ſimplex Næuius vnctam
> Conuiuis præbebit aquam: vitium
> hoc quoque magnum.

ſimplex Horatio eſt ἀπειρόκαλος. Oppius

pius in Cæſaris hoſpite *negligentiam* aut *ruſticitatem* appellat iſtiuſmodi ἀπειροκαλίαν. vt & Plutarchus vertit ἀγροικίαν. rectè verò Plutarchum *cōditum oleum* legiſſe non *cónditum*, patet ex iis quæ diximus. Ait autem ille aſparagos fuiſſe, in quorum paratu μύρον ἀντ' ἐλαίου Cæſaris hoſpes Valerius Leo Mediolanenſis vſurpauit. Oleum aſparagis affundi ſolitum teſtis Varro, Virgula diuina. *Oleum in lucubrationem ſeruauimus, quod in ſparagos totū legitimè vertamus.* Sic in Nonij codicibus ſcribitur hic Varronis locus. rectè. neque aſſentiendum aliter pronuntiantibus. σπάραγος pro ἀσπάραγος dixit vir vndecunque doctiſſimus, vt στάχυς, ἄ-

A ſταχυς: & à verbo σπάω deducta, σπάλαθος, ἀσπάλαθος: σπάλαξ, ἀσπάλαξ: inde & σπαραγος ſecundū quoſdam, quia trahendi vim habet, vētrem molliens, vrinam ciens. Porrò ex his Suetonij verbis diſcimus, nō quoduis oleum in aſparagorum paratu vſurpatum; ſed viride. Ita vocabāt quod ex acerba premitur olea nec matura. nam iſtud cenſebant vulgare, & *Romanicum* dicebant, vt eſt apud Catonem.
B Virgilius, -- *& amarâ pauſia bacca.* Seruius, *de pauſia viride oleū fit.* Græci, quod ſciam, ἔλαιον χλωρὸν non dixerunt, pro optimo oleo: at Hebræi pariter cū Latinis, שמן רען hoc eſt, *oleum viride:* quod Græci Latinique interpretes variè expreſſerunt.

Abſtinentiam neque in imperiis neque in magiſtratibus præſtitit. Vt enim quidam monumentis ſuis teſtati ſunt, in Hiſpania à proconſule, & à ſociis pecunias accepit, emendicatas in auxilium æris alieni : & Luſitanorum quædam oppida, quamquam nec imperata detrectarent, & aduenienti portas patefacerent, diripuit hoſtiliter. In Gallia fana templáque Deûm donis referta expilauit : vrbes diruit, ſæpius ob prædam quàm ob delictum : vnde factum vt auro abundaret, 54

ANIMADVERSIONES.

Abſtinentiam neque in imp.] Verbum Cæſaris fuit, potentiæ parandę & conſeruandę duo eſſe inſtrumenta, milites & pecuniam: eorum alterum alterius ſtare præſidio. hæc cauſſa eſt rapinarum illius. οὐ γὰρ ὑπὸ κακίας ἐποίει, ait Dio lib. XLII. hoc eſt, non pecunias propter ipſas amabat, vt qui propriè φιλοχρήματοι dicuntur. κακίαν ponit ibi Dio ἀντὶ φιλαργυρείας, quam eſſe πάσης κακίας μητρόπολιν dicebat Bion.

In Hiſpania à proconſule & à ſociis pecunias accepit.] Intelligo extortam proconſuli cui ſuccedebat Cæſar, pecuniam, iniecto calumniarū metu: cum metueret iſte, quiſquis tandem fuerit, proconſul, ne Romam
C reuerſus lege repetundarum interrogaretur. Certum enim, deceſſoris cauſſam à Cæſare plurimum vel premi vel ſubleuari, prout ei foret animus, potuiſſe. Porrò Hiſpaniam vlteriorem ex prætura ſortitus eſt Cæſar: cum illam proconſule rexiſſet cui ſuccedebat. neque enim eædem perpetuò aut prætoriæ prouinciæ fuerunt aut proconſulares: cuius rei exempla in hiſtoria Ro-
D mana non pauca. Eſt etiam quando auctores eum qui ex prætura prouinciam fuerit nactus conſula-

rem, rexiſſe illā proconſule, vel proconſulatum adminiſtraſſe dicant. Exemplum in promptu de Q. Cicerone apud hunc noſtrum lib. II. cap. III. Id ſi iſto loco admittimus, legam A lubens, cum Turonenſi & nonnullis aliis, *In Hiſpania proconſule, & à ſociis pecuniam accepit.* Atque idem hîc ſignificabit *proconſule,* quod libro 2. *adminiſtrare proconſulatum.*

terníſque millibus nummûm in libras promercale, per Italiam prouinciáſque diuideret. In primo conſulatu tria millia pondo auri furatus è Capitolio, tantumdem inaurati æris repoſuit. Societates ac regna pretio dedit: vt qui vni Ptolemæo propè ſex millia talentorum ſuo Pompeiíque nomine abſtulerit. Poſtea verò euidentiſſimis rapinis ac ſacrilegiis, & onera bellorum ciuilium, & triumphorum ac munerum ſuſtinuit impendia. Eloquentia militaríque re aut æquauit præſtantiſſimorum gloriam, aut exceſſit. Poſt accuſationem Dolabellæ, haud dubiè principibus patronis annumeratus eſt. Certè Cicero ad Brutum oratores enumerans, negat *ſe videre cui Cæſar debeat cedere:* aítque eum *elegantem, ſplendidam quoque, ac etiam magnificam ac generoſam quodam modo rationem dicendi tenere.* & ad Cornelium Nepotem de eodem ita ſcripſit. *Quid? oratorum quem huic antepones eorum qui nihil aliud egerunt? Quis ſententiis aut acutior, aut crebrior? Quis verbis aut ornatior, aut elegantior?* Genus eloquentiæ duntaxat adoleſcés adhuc

ANIMADVERSIONES.

Terníſque millibus nummûm in libras promercale.] hoc eſt, vt in ſingulas auri libras ſeptem argenti & ſelibra penderetur. Ita doctiſſimus Budæus: quem in hoc argumento regnare pæne ſolum, conſentiunt B omnes. Pro *ternis* inueni in nonnullis *quaternis.*

Tria millia pondo auri furatus è Capitolio.] Huius furti nemo veterum, niſi fallor, meminit. Plinius quo nos reiiciunt interpretes, nihil quod huc pertineat refert, neq; lib. XIX. cap. III. nec lib. XXXIII. cap. III. capite verò primo eiuſdem, ſimile furtum narratur M. Craſſi, qui ſuo & C Cn. Pompeij tertio conſulatu duo millia è Capitolini Iouis ſolio rapuerit, à Camillo ibi condita. Solebat autem coronarium aurum, atque etiam, vt videtur, triumphale, aut pars illius, in Capitolini Iouis cellam referri.

Tantumdem inaurati æris repoſuit.] Similis Vitellij fraus lib. VII. commemoratur.

Eloquentia militarique re aut æquauit præſtantiſſimorum virorum gloriam, aut exceſſit.] Iam antè monuimus ad finem cap. XLIIII. Suetonium quæ ibi propoſuit, eodem deinceps ordine ſigillatim exſequi. Nunc igitur tranſit ad illius *ciuilia & bellica ſtudia*, vt ibi eſt locutus. quare dubitari non poteſt (quod acutè pridem vidit & Lipſius) quin

ſint

ſint hoc loco veteres omnes corrupti, in quibus ſcriptum *Eloquentia militari, quare.* prorſus enim neceſſum eſt legere vt reſtituimus. Ab initio huius capitis ad finem LVI. de ſtudiis & eloquentia Cæſaris agit: à principio LVIII. ad LXX. finem ſtudia bellica enarrantur. quæ deinde ſubiiciuntur quomodo ad ciuilia eius ſtudia referri debeant, ſuo loco explicabimus. Non me fugit apud A Plutarchum tribui Cæſari λόγον ἀνδρὸς ϛρατιωτικοῦ: quod videri queat vulgatæ lectioni aſſerendæ facere. verùm id Cęſar ibi de ſe tot iam annos in Martis caſtris verſato, excuſationis gratia, in contentione cum principe eloquentię Cicerone. Quare nihil ea verba falſam γραφὴν adiuuant: quæ vel propterea ſtare non poteſt, quòd ſententiam hiulcam atque imperfectam reddit.

Strabonis Cæſaris ſecutus videtur: cuius etiam ex oratione, quæ inſcribitur *Pro Sardis*, ad verbum nonnulla tranſtulit in *Diuinationem* ſuam. Pronuntiaſſe autem dicitur voce acuta, ardenti motu geſtúque non ſine venuſtate. Orationes aliquas reliquit, inter quas temere quædam feruntur: vt *Pro Q. Metello*: quam non immeritò Auguſtus exiſtimat magis ab actuariis exceptam, malè ſubſequentibus verba dicentis, quam ab ipſo editam. Nam in quibuſdam exemplaribus inuenio, ne inſcriptam quidem *Pro Metello*, ſed, *quam ſcripſit Metello*, cùm ex perſona Cæſaris ſermo ſit, Metellum ſéque aduerſus communium obtrectatorum criminationes purgantis.

ANIMADVERSIONES.

Strabonis Cæſaris ſecutus eſt.] Inuenimus in MSS. quibuſdam *Cæſar ſecum eſt.* quod propterea notamus, ne tironem aliquem ea ſcriptura decipiat: vt ſæpe accidit, quoties immaturo iudicio ad tractandos MSS. acceditur. rectum eſt *Cæſaris.* nec pote aliter: non enim ſatis definitè diſtinctéque C. Iulius Cæſar Strabo vetus orator de quo multa Cicero, ſolo cognomine deſignaretur. cum præſertim in aliis multis Romanarum gentium Strabones reperiantur.

Orationes aliquas reliquit.] Vt in Dolabellam vnam, vel plures. Aſconius Pedianus: *Ne forte erretis, & eundem hunc* CN. *Dolabellam putetis* B *eſſe, in quem C. Cæſaris orationes legitis.*

Vt Pro Qu. Metello.] Ita legendum, retracto *vt* fugitiuo, quod male cum præcedentis dictionis fine coaluerat. quod mendi genus paſſim in hoc auctore fuiſſe commiſſum, non mirabuntur qui in Piſanarum Pandectarum lectione aliquid olei & operæ poſuerint.

C *Quam ſcripſit Metello.*] Titulus integer fuit, *Oratio Cæſaris quam ſcripſit Metello.* Longè fallitur vir doctus qui putat tollenda eſſe illa verba, *quam ſcripſit.* cui enim perſuadebit inſcriptam fuiſſe hanc orationem ſic? *Oratio Cæſaris Metello.*

Apud milites quoque *in Hiſpania*, idem Auguſtus orationem eſſe
vix ipſius putat. quæ tamen duplex fertur: vna, quaſi priore ha-
bita prælio: alera, poſteriore: quo Aſinius Pollio ne tempus qui-
dem concionandi habuiſſe eum dicit, ſubita hoſtium incur-
56 ſione. Reliquit & rerum ſuarum Commentarios, Gallici ciui-
líſque belli Pompeiani. Nam Alexandrini, Africíque & Hiſpa-
nienſis, incertus auctor eſt. Alij enim Oppium putant, alij Hir-
tium: qui etiam Gallici belli nouiſſimum imperfectúmque li-
brum ſuppleuerit. De commentariis Cæſaris Cicero in eodem
libro ſic refert: *Commentarios ſcripſit valde quidem probandos: nudi
ſunt, recti, & venuſti, omni ornatu orationis, tamquam veſte detracta: ſed
dum voluit alios habere parata vnde ſumerent, qui vellent ſcribere hiſto-
riam, ineptis gratum fortaſſe fecit, qui illa volunt calamiſtris inurere, ſanos
quidem homines à ſcribendo deterruit.* De iiſdem commentariis
Hirtius ita prædicat, *Adeò probantur omnium iudicio, vt prærepta, non
præbita facultas ſcriptoribus videatur. Cuius tamen rei maior noſtra quã
reliquorũ eſt admiratio. Cæteri enim quàm bene atq; emendatè, nos etiam
quàm facilè atq; celeriter eos perſcripſerit, ſcimus.* Pollio Aſinius parũ
diligenter, parúmq; integra veritate cõpoſitos putat: cũ Cæſar
pleraq; & quę per alios erãt geſta, temerè crediderit: & quę per
ſe, vel cõſultò, vel etiam memoria lapſus, perperã ediderit: exi-
ſtimátq; reſcripturum & correcturum fuiſſe. Reliquit & *De ana-
logia* libros duos, & *Anticatones* totidẽ, ac præterea poëma quod
inſcribitur *Iter.* Quorũ librorum primos, in tranſitu Alpiũ, cùm
ex citeriore Gallia, conuentibus peractis, ad exercitum redi-
ret: ſequentes, ſub tempus Mundenſis prælij fecit: nouiſſimum,

ANIMADVERSIONES.

Apud milites quoque in Hiſpania.] A Fallitur vir doctus qui mauult *Ad milites.* Diomedes libro primo. *Sane fruſtro apud veteres reperitur. Vt C. Cæſar, Apud milites de commodis eorum; Non fruſtrabo vos milites.*

Subita hoſtium incurſione.] Longè aliter auctor libri De bello Hiſpanienſi: nam vt ille narrat, adeo nulla fuit ſubita hoſtium incurſio, vt contra ægrè Pompeiani ad prælium elici potuerint. Græci hiſtorici in B prælio Mundenſi deſcribendo, omiſſiores fuerunt: maximè omnium Appianus.

Cicero in eodem libro.] Membranæ regiæ & eruditiſſimi Pithœi, *in eodem Bruto.* neq; aliter ſcribendum, Turonenſi etiam libro auctore.

Dum voluit alios habere parata vnde ſumerẽt.] Et Ciceronis & Suetonij omnes meliores codices *parata* ſcribunt: quæ vera lectio eſt, non *paratum*, vt Lambino viſum: aut *paratam*, vt aliis.

Celeriter eos perſcripſerit.] Malim *confecerit*, vt eſt hodie in noſtris codicibus. locus eſt in præfatione libri VII.

Reliquit & De analogia libros duos.] Liber

Liber Angeli Politiani, *De analogia ad Neronem duos libros.* quam ap- A pendicem noſtræ membranæ non agnoſcunt.

dum ab vrbe in Hiſpaniam vlteriorem quarto & vigeſimo die peruenit. *Epiſtolæ* quoque eius *ad ſenatum* exſtant, quas primùm videtur ad paginas & formam memorialis libelli conuertiſſe, cùm antea Coss. & duces nonniſi tranſuerſa charta ſcriptas mitterent. Exſtant & *ad Ciceronem*, item

ANIMADVERSIONES.

Dum ab vrbe in Hiſpaniam vlteriorem IIII. *&* XX. *die peruenit.*] Legendum VII. *&* XX. *die.* neque enim quarto & vigeſimo, ſed vigeſimoſeptimo die in Hiſpaniam peruenit fulmen iſtud belli. Strabo lib. III. Φασὶν οἱ συγγραφεῖς ἐλθεῖν καὶ Καίσαρα ἐκ Ῥώμης ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις εἰς τὴν Ὀβούλκωνα καὶ τὸ στρατόπεδον τὸ ἐνταῦθα, ἡνίκα ἔμελλε συνάπτειν τὸν περὶ τὴν Μοῦνδαν πόλεμον. Appianus eundem numerum cum Strabone habet: addit autem confectum hoc iter cum βαρυτάτῳ στρατῷ. In hiſtoria Miſcella nō XXIIII. ſcriptum inuenies: ſed XVII. manifeſto librarij errore qui alterum X omiſit. Non igitur dubium quin locus iſte Suetonij ſit emendandus. ſic alibi ſæpe peccatum, & pro V. ſcriptum II. vel contrà. Eſt autem antiqua loci huius deprauatio: reperimus enim vulgatam lectionem non ſolùm in codd. Suetonij noſtris omnibus: ſed etiam in fragmento quodam rerum Iulij Cæſaris, quod ex veteri libro deſcriptum beneficio viri eruditiſſimi Iacobi Bongarſij nacti ſumus. continetur iis ſchedis belli Hiſpanienſis hiſtoria à neſcio quo ex Suetonio, Hirtio aliiſque concinnata, planè pro captu ſæculi Barbari: etſi non Barbaro prorſus ſtilo.

Quas primùm videtur.] Placeret magis, *quas, primus is.*

Ad paginas & formam memorialis libelli conuertiſſe.] Eadem fuit forma epiſtolarum vulgo: quod declarant Ciceronis epiſtolæ: in quibus *extrema pagina* valet extrema pars epiſtolæ: ſic alibi paginæ in epiſtolis nominantur. quod ſi impleta pagina ſupereſſet aliquid: tum verò tranſuerſa charta ſcribebant in margine, prorſus vt hodie fieri interdum ſolet. B Cicero ad Atticum lib. V. *Nunc venio ad tranſuerſum illum extremæ epiſtolæ verſiculum.*

Extant & ad Ciceronem; item ad familiares domeſticis de rebus.] Fallitur iterum vir ille eruditiſſ. qui putat tollenda eſſe illa, *ad Ciceronem.* Quid? Cæſarem ad Ciceronem ſcripſiſſe mirum tibi videtur? at, inquis, nō fuit illi Tullius familiaris. ille verò ſatis amicus & familiaris, quod epiſtolæ ad Atticum multis C locis teſtantur. Et tamen fallimur, ſi putamus Suetonium hoc loco Ciceronem inter Cæſaris familiares ponere: quem potiùs ab illis ſeparat, ſi rectè accipimus ipſius verba. A. Gellium Ciceronis non meminiſſe libro XVII. cap. IX. mirum non eſt. Solos enim nominat eos ad quos Cęſar per notas ſcripſerat. nemo autem de Cæſare & Cicerone hoc dicit: neque ea eſt Suetonij mens, qui hoc tantū voluit, extare ſua memo- D ria adhuc, aliquas Cæſaris ad Ciceronē epiſtolas. extant & hodie quædam: ſed vt puto pauciores.

ad familiares domeſticis de rebus: in quibus ſi qua occultius perferenda erant, per notas ſcripſit, id eſt, ſic ſtructo litterarum ordine, vt nullũ verbum effici poſſet: quæ ſi quis inueſtigare & perſequi vellet, quartam elementorũ litteram, id eſt, *d* pro *a*, & perinde reliquas commutet. Feruntur & à puero, & ab adoleſcentulo, quædam ſcripta: vt *Laudes Herculis*, tragœdia *OEdipus*: item *Dicta collectanea*. quos omnes libellos vetuit Auguſtus publicari, in epiſtola quam breuem admodum ac ſimplicem, ad Pompeium Macrũ, cui ordinandas bibliothecas delegauerat,
57 miſit. Armorum & equitandi peritiſſimus, laboris vltra fidem patiens erat: in agmine, nonnumquã equo, ſæpius pedibus, anteibat, capite detecto, ſeu ſol, ſeu imber eſſet. Longiſſimas vias

ANIMADVERSIONES.

Ad familiares.] C. Oppium & Cornelium Balbum & alios qui res eius abſentis curabant. De hoc genere procuratorum Aſconius Pedianus. Græci vocant τοὺς ἐπιτροπεύοντας τῆς ἀποδημίας τινὶ, vt Appianus Manium Antonij procuratorem.

Siquis inueſtigare & perſequi vellet.] Melius legeris *volet*, vt in editione Roberti Stephani. *Perſequi* pro aſſequi legendo, vel intelligere, vt apud Græcos παρακολουθεῖν & ἕπεσθαι. Sic imitatione Græcorum *tranſire* dixerunt, pro percurrere ſiue lectione, ſiue oratione, vt illi διέρχεσθαι. In ὁμιλίαις Græcolatinis quæ Gloſſario ſunt adiectæ, leguntur hæc, *& ego tranſeo lectionem.* καὶ ἐγὼ διέρχομαι ἀνάγνωσιν. doctiſſimi viri barbarè dictũ pronunciarunt, & inepta Græci ſermonis imitatione. Ego memini ſic loqui elegantiſſimum ſcriptorem A. Gellium capite vltimo, *Ipſe*, inquit, *voluendis tranſeundiſq; multis admodum voluminibus exercitus defeſſúſque ſum. tranſeundis*, hoc eſt, legendis. ſic accipio libro III. ad Herennium, cùm ait auctor, *vt ipſi nobiſcum primùm tranſeamus bis aut ter eum verſum*: id eſt, legamus attentè: vel repetamus apud nos quaſi

A recitantes. Libro primo de inuentione *tranſire breuiter argumentationes* non ſemel dictum, pro recenſere διέρχεσθαι, & oratione percurrere. Hoc viſum obiter monere: quia doctiſſimos viros valde ſuperiores loci habuerunt exercitos, dum hunc ἑλληνισμὸν non obſeruant.

Quartam elementorum litteram]
B Dio lib. XL. εἰώθει δὲ καὶ ἄλλως ὁπότε τι δι' ἀπορρήτων τινὶ ἐπέστελλε, τὸ τέταρτον ἀεὶ στοιχεῖον ἀντὶ τοῦ καθήκοντος ἀντεγγράφειν.

Item Dicta collectanea.] Alibi notamus quoſdam Græcorum libros edidiſſe ἰσοδυνάμῳ indice, Ὑπομνήματα τῶν σποράδην λεγομένων. fortaſſe tamen verius eſt, cum librum intelligi quẽ Ἀποφθεγμάτων vocat Cicero in epiſtola ad Pætum. Nam quòd volumi-
C na dicuntur illi, Suetonio libelli: non debuit ea res quemquam mouere. *Volumen* Latinis eſt omnis ſectio maior, ſiue liber ſit, ſiue libri pars. Sic librum primum Bibliothecæ Diodori duobus voluminibus conſtare dixeris rectè. Plinius in epiſtolis, *Libri tres in ſex volumina propter amplitudinẽ diuiſi.* ipſe Dio-
D dorus τμήματα & μερίδας vocat. Viterb. cod. legit, *Dicta coniectanea*, pro *conlectanea* vt puto.

incre-

incredibili celeritate confecit, expeditus, meritoria rheda, centena paſſuum millia in ſingulos dies: ſi flumina morarentur, nando traiiciens, vel innixus inflatis vtribus,

ANIMADVERSIONES.

Incredibili celeritate confecit.] de quo non abſurdam ſententiam pronuntiat Dio lib. XLII. extremo. M. Tullius ad Atticum de Cæſare: *Hoc τέρας horribili vigilantia celeritate diligentia eſt.*

Meritoria reda.] In manu exarato libro Iacobi Cuiacij pro iſtis verbis erant hæ literæ Græcæ, ΜΗΡΤΑΡΗΔΑ. quod quid ſit diuinare nequeo. niſi quòd videtur qui ita ſcripſit, vſus exemplari vbi fugientes eſsēt hę literę Latinę, mriareda: quod ſcribendi compendium cùm non intelligeret, ſuſpicatus Græcum verbum eſſe, Græcè ſcripſit. At *reda* Gallicum eſt, non Grecum vocabulum. Græci meritoriam redam dicerent, μισθωτὸν τετράκυκλον vel ὄχημα τετράκυκλον. Reda quatuor rotas habebat, vt ciſium duas, auctore Iſid. propterea Græci in rebus Romanis, τετράκυκλον appellant. Xiphilinus in Adriano, οὐδ' ἔστιν ὁπότε οὔτε ὀχήματος τότε γε, οὔτε τετρακύκλου ἐπέβη. *nunquam*, inquit, *in illo itinere nec currum nec redam conſcendit.* Dionis interpretes τετράκυκλον pudendo errore *quadrigas* interpretantur: Nam etſi mancipes publici curſus redas quaſdam ſoliti appellare *quadrigas vel flagella*, vt narrant Impp. in Codice: non tamen ferendus ſit, qui viatorium τετράκυκλον *quadrigas* dicat. ſeparat autem Dio redam & ὄχημα: cùm tamen ὄχημα ſit nomen generis: ſed accipitur pro carpento aut alio curru artificij maioris. ideo ſcribitur in Gloſſario ὄχημα, *vehiculum currus.* ὀχημάτιον *reda.* alioquin

A & τετράκυκλον ſiue reda, ὄχημα eſt. Eunapius in Ædeſio, διὰ δὲ εὐδαιμονίαν ἐπὶ τετρακύκλου ὀχήματος ἐφέρετο. vbi idem error eruditiſſimi Iunij vertentis *quadrigas.* Quemadmodum autem hoc genus vehiculi à rotarum numero τετρακύκλου nomen inuenit: ſic apud vetuſtiſſimos Æoles ab eodem numero πετόρειτον dictum, & apud inferioris ætatis Græcos Latinóſque

B δίκυκλον & *birota.* In Codice Theodoſiano De curſu publico, *ſtatuimus redæ mille pondo tantummodo ſuperponi, birotæ ducenta, veredo triginta.*

Vel innixus inflatis vtribus.] Inuentum eſt antiquiſſimum. Græcis ante Alexandrum fuiſſe in vſu ex tertio Ἀναβάσεως Xenophontis ſub finem liquet. non igitur Græcos ſed

C Barbaros ſolum hoc docuit Alexāder. quem tamen libro VII. ſic loquentem inducit Curtius: *Vtribus amnem traiiciendi exemplum fecimus nuper: hoc vt Scythæ imitari neſciant, Bactriani docebūt.* Hi vtres vel inflabantur follibus, vt Suetonius indicat, & Xenophon, Cæſar, Liuius, Florus, aliíque è Latinis: vel ſtramētis inferciebantur; vt apud Curtium

D libro ſeptimo: *vtres quamplurimos ſtramentis refertos diuidit. His incubantes tranſnauere amnem.* Mox, *quos vtres ſarmento repleti vehebāt.* lege *ſtramento.* ineptè enim nuper mutarunt. Arrianus de traiectione Iſtri libro primo τὰς διφθέρας ὑφ' αἷς ἐσκήνουν τῆς κάρφης πληρώσας &c. His igitur vtribus ſiue θυλάκοις πεφυσημένοις, vt Græci interdum nominant,

ita incubantes & pedibus iter ad- A gubernantes, tranabant: ſed poſtea inuenti ſunt à Romanis aſcogephri, hoc eſt, pontes vtribus iunctis conſtantes: quorum deſcriptionem habemus in libro Notitiæ Imperij.

Meminit Zoſimus libro tertio, ſic iunctum Tigrim narrans à Iouiano in reditu è Perſide ἀσκοῖς ait ἀλλήλοις συνδήσαντες καὶ ζεύγματι τρόπον τινὰ διὰ τούτων κατασκευάσαντες, ἐποχούμενοί τε τούτοις διέβησαν.

58 vt perſæpe nuntios de ſe præuenerit. In obeundis expeditionibus, dubium cautior an audentior. Exercitum neque per inſidioſa itinera duxit vmquam, niſi perſpeculatus locorum ſitus: neque in Britanniam tranſuexit, niſi antè per ſe portus & nauigationem, & acceſſum ad inſulam explorаſſet. At idem obſeſſione caſtrorum in Germania nuntiata, per ſtationes hoſtium Gallico habitu penetrauit ad ſuos. A Brundiſio Dyrrachium inter oppoſitas claſſes hieme tranſmiſit. Ceſſantibúſque copiis, quas ſubſequi iuſſerat, cùm ad arceſſendas fruſtra ſæpe miſiſſet, nouiſſimè ipſe clàm noctu paruulum nauigium ſolus obuoluto capite conſcendit: neque aut quis eſſet antè detexit, aut gubernatorem cedere aduerſæ

59 tempeſtati paſſus eſt, quàm pænè obrutus fluctibus. De religione quidem vlla à quoquam incepto abſterritus vmquam vel retardatus eſt. Cùm immolanti aufugiſſet hoſtia,

ANIMADVERSIONES.

Vt perſæpe nuntios de ſe præuenerit.] Plutarchus, ὅπου γὰρ ἄγγελον ἢ γραμματοφόρον διαδῦναι παρ' αὐτοῦ χρόνῳ πολλῷ ἦν ἄπιστον, ἐνταῦθα μετὰ πάσης ἑωρᾶτο τῆς στρατιᾶς.

In obeundis expeditionibus dubium cautior an audentior.] B Polybius acerrimi vir iudicij, & in rerum cauſſis ſcrutandis ſolers, libro primo, Romanorum ingenia ita depinxit, vt ſi eius deſcriptionem ad res geſtas magni iſtius Cæſaris referas, dixeris ipſiſſimum Iulium eſſe quem deſcribat. Ideo viſum illius locum apponere, Καθόλου inquit, Ῥωμαῖοι πρὸς πάντα χρώμενοι τῇ βίᾳ καὶ τὸ προ- C τεθὲν οἰόμενοι δεῖν κατ' ἀνάγκην ἐπιτελεῖν, καὶ μηδὲν ἀδύνατον εἶναι σφίσι τῶν ἅπαξ δοξάντων, ἐν πολλοῖς μὲν κατορθοῦσι διὰ τὴν τοιαύτην ὁρμήν, ἐν τισὶ δὲ προφανῶς σφάλλονται. *Omnino* ait *Romani in omni re quam inſtituant, violenti, & quicquid ſemel propoſuerint, id neceſſariò fieri debere exiſtimantes, nihilque eorum quæ ſemel decreta ipſis fuerint, nō poſſe fieri ſtatuentes: efficiunt illi quidem pleraque omnia hac tanta violētia & impetu, ex animi ſententia: in quibuſdam tamen notabiles clades patiuntur.* Ita vides, quibus virtutibus & artibus Pop. Ro. orbem ſubegerat: iiſdem eſſe per Cæſarem & ſuperatum & in ordinem coactum.

Neque in Britanniam tranſuexit, niſi antè per ſe p.] Hîc mihi ſuſpecta Suetonij memoria: nam illud *per ſe*, quî poteſt fidem inuenire, cùm Cæſar ipſe aliter ſcriptum reliquerit? præmiſiſſe ait C. Voluſenum cum naui longa.

profe-

profectionem aduerſus Scipionem & Iubam non diſtulit. Prolapſus etiam in egreſſu nauis, verſo ad melius omine, *Teneo te*, inquit, *Africa*. Ad eludendas autem vaticinationes, quibus felix & inuictum in ea prouincia fataliter Scipionum nomen ferebatur, deſpectiſſimum quendam ex Corneliorum genere, cui ad opprobrium vitæ Salutioni cognomen erat, in caſtris ſecum habuit. Prælia non tantùm deſtinatò ſed ex occa- 60
ſione ſumebat: ac ſæpe ab itinere ſtatim, interdum ſpurciſſimis tempeſtatibus, cùm minimè quis moturum putaret: nec niſi tempore extremo ad dimicandum cunctantior factus eſt.

ANIMADVERSIONES.

Profectionem aduerſus Scipionem & Iubam non diſtulit.] Minutius Felix, *Caius Cæſar ne ante brumam in Aſiam nauigia trāſmitteret, auguriis & auſpiciis renitentibus, ſpreuit: eò facilius & nauigauit & vicit.*

Cui ad opprobrium vitæ Salutioni cognomen erat.] Editio Romana & aliæ nonnullæ, vt Roberti Stephani, ita hoc cognomen ſcribūt; quod in libris aliis tam variè ſcriptum reperitur. Romanam γραφὴν confirmant meliores codices Plinij libro ſeptimo capite XII. & lib. XXXV. capite II. & ita apud Plutarchum Σκιπίων Σαλουτίων. apud Dionem Σαλάττων minus rectè. Cornelia gens, quod ſciunt omnes, in plurimas diuiſa fuit familias: in iis vna quædam obſcura & ignobilis, vnde iſte erat: quem cognomen Salutionis à mimo cui ſimilis fuit, traxiſſe, credamus affirmanti Plinio libro VII. Suetonius ait, ad opprobrium vitæ id illi cognominis eſſe impoſitum: quod non repugnat ſententiæ Plinij: vtrumque enim fieri potuit, vt & vultus & morum ſimilitudine hiſtrionem illum referret. Sic legimus Curionem oratorem corpore & lingua percitum & inquietem, Barbuleij ſcenici nomen coactum ſuſcipere. Hic Salutio à Cæſare tum A aſſumtus, in gratia apud eum poſtea fuit, & loco aliquo. Opes ſanè tantas parauit, vt earum magnitudine Scipionem vnum è familia Africanorum induxerit, vt vellet teſtamentaria adoptione in familiam ſimul & nomen ei ſuccedere. quod factum nobilibus viris vehementer improbatum: Meſſalæ imprimis, qui ea cauſſa motus librum edidit B De familiis. auctor Plinius libro XXXV. Viris doctis qui iſtum locum variè emendant, equidem magis audiendum quàm auſcultandum cenſeo.

Prælia non tantum deſtinato, ſed ex occaſione ſumebat.] Viterb. ſine *ex*. *Prælia ſumere* vt apud Tacitum II. Hiſtoriarum, *Othoniani quanquam diſperſi pauciores feſſi, prælium tamen* C *acriter ſumsêre*. & alibi, *pugnam reſumere*. & XV. Annalium *ſumere coniurationem*. Genus loquendi militare. vt terga ſumere, vnde apud Seruium ex Saluſtio, *more prælij ſumtis tergis & redditis.*

Cùm minimè quis moturum putaret.] Vera lectio, *ſperaret*. ita in exarata lectione optimorum quorum- D que librorum. Mutarunt imperiti magiſtelli non hoc loco ſolum, ſed aliis multis veterum ſcriptorum: quod ſcripti codd. arguunt.

neſciebant iſti qualemcunque τῦ μέλλοντος δόξαν Latinis *ſpem* dici. Græcis ἐλπίδα, vt in primo De legibus docet Plato. & ita loquuntur grauiſſimi auctores. ita dictum diuino Hippocrati primo Prorrhetico, A μανθᾶναι τούτοις ἐλπίς. ita vati Thebano, κοιναὶ γὰρ ἔρχοντ' ἐλπίδες πολυπόνων ἀνδρῶν. Nemeonicarum ode prim. ita itiam optimi quique Latinorum. quod aliis obſeruatum.

Quò ſæpius viciſſet, hoc minus experiendos caſus opinans: nihílque ſe tantum acquiſiturum victoria, quantum auferre ca-
61 lamitas poſſet. Nullum vmquam hoſtem fudit, quin caſtris quoque exueret: ita nullum ſpatium perterritis dabat. Ancipiti prælio equos dimittebat, & in primis ſuum, quò maior permanendi neceſſitas imponeretur, auxilio fugæ erepto. Vtebatur autem equo inſigni, pedibus propè humanis, & in modum digitorum vngulis fiſſis: quem natum apud ſe, cùm haruſpices imperium orbis terræ ſignificare domino pronuntiaſſent, magna cura aluit: nec patientem ſeſſoris alterius, primus adſcendit: cuius etiam inſtar pro æde Veneris genitricis poſtea dedi-
62 cauit. Inclinatam aciem ſolus ſæpe reſtitui , obſiſtens fugientibus, retinénſque ſingulos, & contortis fa[illegible]bus conuertens in hoſtem: & quidem adeò plerumque trepidos, vt aquilifer moranti cuſpide ſit cōminatus: alius in manu detinentis reli-
63 querit ſignū. Non minora illa cōſtātiæ eius, immo maiora etiā indicia fuerūt: Poſt aciem Pharſalicam, cùm præmiſſis in Aſiā copiis, per anguſtias Helleſponti vectoria nauicula traiiceret,

ANIMADVERSIONES.

Quo ſæpius viciſſet hoc minus experiendos caſus opinant.] Prudens & neceſſarium conſilium. Bene olim Alexandri milites. *Si non militibus vel ipſe ſibi parcat: ne fortunam ſuam nimis onerando fatiget.* Iuſtinus libro XII.

Quin caſtris quoque exueret.] Magni duces ſtantibus hoſtium caſtris adhuc, plenam ſe adeptos victoriam non putabant, necdum Imperatoris meritos cognomen. Plutarchus in dictis memorabilibus Pompeij.

Vt aquilifer moranti ſe cuſpide ſit comminatus.] Plut. & App. libro II. Ἐμφυλίων hoc docent accidiſſe eo prælio quo Pompeius inſignem de Cæſare apud Dyrrachium victoriam tulit: aiúntque ſtatim occiſum iſtum aquiliferum ab iis qui circa Cæſarem erant. *Cuſpis* eſt haB ſtilis quo aquila geſtatur pars poſterior mucronata, quà terræ infigitur. Græcis οὐρίαχος & στύραξ: etiam σαυρωτήρ. ſed τοῖς μεθ' Ὅμηρον tantum.

Vectoria nauicula] Sic dictum vt ſuprà, *reda meritoria: vectoria* eſt, πλοῖον τῦ πορθμέως πλοιάριον. atque hoc mirè factum auget. Turnebo igitur aſſentior & cum Cuiacij & Pithœi codd. *vectoriâ* lego, non vt aliis placet *vi*C *ctor.* Dionis verba pro omni ratione ſint, τὸν Ἑλλήσποντον ἐν πορθμείῳ τινὶ περαιούμενος.

L. Caſſium.

L. Caſſiũ partis aduerſæ cum decem roſtratis nauibus obuium ſibi, neque refugit: & cominus tendens, vltro ad deditionem hortatus, ſupplicem ad ſe recepit. Alexandriæ, circa oppugna- 64
tionem pontis, eruptione hoſtiũ ſubita compulſus in ſcapham pluribus eôdem præcipitantibus cùm diſiliſſet in mare, nando per cc. paſſus, euaſit ad proximam nauem, elata læua, ne libelli, quos tenebat, madefierent: paludamentum mordicus trahens, ne ſpolio potiretur hoſtis. Militem neque à moribus neque à 65
fortuna probabat, ſed tantùm à viribus: tractabátque pari ſeueritate atque indulgentia. Non. n. vbique ac ſemper, ſed cùm hoſtis in proximo eſſet, coercebat: tum maximè exactor grauiſſimus diſciplinæ, vt neque itineris, neque prelij tempus denuntiaret: ſed paratum & intentum momentis omnibus, quò vellet, ſubitò educeret. Quod etiam ſine cauſſa plerumque faciebat, præcipuè pluuiis, & feſtis diebus. Ac ſubinde obſeruandum ſe admonens, repentè interdiu vel nocte ſubtrahebat: augebátque iter, vt ſerius ſubſequentes 66
defatigaret. Fama verò hoſtilium copiarum perterritos

ANIMADVERSIONES.

A *L. Caßium partis aduerſæ.*] Libri nihil variant: Dio conſentit μετὰ τοῦ Κασσίου τοῦ Λουκίου. Sed quæ ad ea verba Dionis eruditiſſimus Xylander diſputat, impellunt me vt in prænomine erratum putem, &c. pro L. eſſe ſcribendum.

Elata læua ne libelli, quos tenebat madefierent.] Codex Politiani, *eleuata læua*. falsò. nam verum eſt B manum læuàm à Cæſare in eo periculo eſſe elatam, ne commẽtarij quos illa manu tenebat, madefierent Dio, πολλὰ γράμματα ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ ἀνέχων ἐνήξατο.

Militem neque à moribus neque à fortuna probabat.] Si quid mutandum, nihil melius emendatione C Torrentij, *à forma*. Sed quid ſi hoc melius? magni enim æſtimamus cõſenſum MSS. igitur *à fortuna* interpretor, à cenſu. Græci, πλουτίνδην δοκιμάζειν: quod Polyb. in ſexta hiſtoria ait factum à Romanis in equitum delectu: ſed & in pedite ſeruatum idem, vt ex ipſo Polybio probauimus alibi. Liuius lib. XXXIIII. Nabidem Spartanum ita facit alloqui T. Quintium, *Vos à cenſu equitem, à cenſu peditem legitis: & paucos excellere opibus, plebem ſubiectam eſſe illis vultis.* Portius Latro apud Senecam patrem, lib. II. *Cẽſus ſenatorium gradum aſcendit: cenſus in caſtris ſenatorium ordinem promouet: cenſus indices in foro legit.* Quod negat à moribus probatũ Cæſari militẽ: id à Romana diſciplina per fuit aliennũ. Obſeruo enim tãtæ Romanis ducibus curæ fuiſſe mores ſuorũ militũ, vt in numeris ad cuiuſq. nomẽ nota morũ apponeretur. Appianus Ἐμφυλίων lib. III. ἤπισε δὲ καὶ τῶν χιλιάρχων τοὺς στασιώδεις· ἀνάγραπτον γάρ ἐστιν ἐν τοῖς Ῥωμαίων στρατοῖς ἀεὶ καθ' ἕνα ἄνδρα ὁ τρόπος.

Præcipuè pluuiis & feſtis diebus.

Hæc duo tempora quam ſint hoſtilibus inſidiis opportuna, ex ſcriptoribus ſtratagematorum diſcere licet.

A

non negando, minuendóve, ſed inſuper amplificando, ementiendóque confirmabat. Itaque cum expectatio aduentus Iubæ terribilis eſſet, conuocatis ad concionem militibus, *Scitote*, inquit, *pauciſſimis his diebus regem affuturum cum x. legionibus, equitum xxx. leuis armaturæ c. millibus, elephantis ccc. Proinde deſinant quidam quærere vltrà, aut opinari, mihíque qui compertum habeo, credant: aut quidem vetuſtiſſima naue impoſitos, quocunque vento, in*
67 *quaſcunque terras iubebo auehi.* Delicta neque obſeruabat omnia,

ANIMADVERSIONES.

Non negando, minuendóve.] Liber Cuiacij *inhibendóve.* non abſurdè: imò fortaſſe rectè. Notæ artes hodiéque politicis, rumores ſiniſtros inhibere.

Cùm expectatio aduentus Iubæ terribilis eſſet.] Viterb. *cùm expectatio Iubæ.* Ipſi Cæſari nedum militibus eius, θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πέπαυτο, ſi Dioni fides: qui planè diuinitus ſeruatum narrat.

B

Leuis armaturæ c. millibus.] Errant qui cenſent hæc verba non eſſe legitima. Hirtius, *cum præſertim ab incolis eius prouinciæ, nunciarentur aduerſariorum copiæ, equitatus infinitus, legiones regiæ* IIII. *leuis armaturæ magna vis. Scipionis legiones* X. *elephanti* CXX. *claſſéſque eſſe complures.* vide amplius totum locum. Appianus nihil te mouebit, ſi rectè ceperis. eum adi.

C

Deſinant quidam quærere vltra aut opinari.] Vim horum omnium verborum vnica ſibi familiari voce exprimunt Græci hiſtorici, περιστρατηγεῖν. paſſim ea Plutarchus vtitur. Appianus quoque IIII. Εμφυλίων. de Caſſio, ἐκείνῳ δ' ἐξ ἐπιτάγματος ὑπήκουον οὐ περιστρατηγοῦντες, οὐδὲ τὰς αἰτίας μανθάνοντες, οὐδ' ἀλγύνοντες ὅτε καὶ μάθοιεν.

D

Aut quidem vetuſtiſſima naue impoſitos, quocumque vento in quaſcumque terras iubebo auehi.] Scribe, *aut equidem vetuſtiſſima naui impoſitos.* Obſeruo autem fuiſſe hoc apud veteres inter ſupplicij genera. Ita puniti à Tito primùm, (Suetonius ait in illius vita, cap. VIII. ſed obſcuriùs.) deinde à Traiano delatores. Plinius in libro Panegyrico: *Congeſti ſunt in nauigia raptim conquiſita, ac tempeſtatibus dediti: abirent, fugeréntque vaſtas delationibus terras: ac ſi quem fluctus & procellæ ſcopulis reſeruaſſent, hic nuda ſaxa & inhoſpitale litus incoleret: ageret duram & anxiam vitam, relictáque poſt tergum totius humani generis ſecuritate, mœreret.* Ita ſæuitum olim à tyrannis, Chriſtiani nominis oſoribus, in viros ſanctos. Victor de Geiſerico Vandalo, *Tunc vero memoratæ vrbis epiſcopum, id eſt Carthaginis, deo & hominibus manifeſtum, nomine. Quot vult deus, & maximam turbam clericorum nauibus fractis impoſitam, nudos atque expoliatos expelli præcipit.* Eadem hiſtoria in Martyrologio, in VII. Kal. Nouemb. *Quod vult deus epiſcopus vna cum clero à Geiſerico rege Ariano in nauibus fractis abſq; remigiis & velis impoſitus, præter ſpem*

Nea-

Neapolim appulit. Eius generis, ſunt & iſta ex eodem lib. in Aprili: *Hos omnes Aurelianus præfectus, naui vetuſtæ impoſitos in altum mare deduci præcepit.* Paullo poſt, *alios ignibus conflagrari, alios nauiculis impoſitos, pelago immergi fecit.* In Septembri, A *Priſcus epiſcopus vnus fuit ex illis, qui ſub Valente imperatore, ob fidem Catholicam vetuſtæ naui impoſiti, ex Africa ad Campaniæ littora peruenerunt.* habentur & alia exempla in hiſtoria rerum geſtarum αἱρεσιομανοῦς καὶ ἀλάστορος illius Valentis.

neque pro modo exſequebatur: ſed deſertorum ac ſeditioſorum & inquiſitor & punitor acerrimus, conniuebat in cæteris. Ac nonnunquam poſt magnam pugnam atque victoriam, remiſſo officiorum munere, licentiam omnem paſſim laſciuiendi permittebat: iactare ſolitus, *milites ſuos etiam vnguentatos bene pugnare poſſe:* nec *milites* eos pro concione, ſed blandiori nomine *commilitones* appellabat: habebátque tam cultos, vt argento & auro politis armis ornaret: ſimul & ad ſpeciem, & quò tenaciores eorum in prælio eſſent

ANIMADVERSIONES.

Neque pro modo exſequebatur.] Cur hîc quiſquam offendat cauſſam video nullam. vnde verò colligunt, apud Cęſarem, vt apud Stoicos, peccata fuiſſe æqualia? non ſanè id verba iſta ſignificabant: ſed hoc tantùm, fuiſſe illum in puniendo milite ſuo leuiorem, nec ſemper meritas pœnas exegiſſe, duobus criminibus exceptis, deſertæ ſtationis, & ſeditionis: in his fuiſſe ἀπαραίτητον.

Neque pro modo exſequebatur.] *Modum* appellat ius conſuetum, & diſciplinæ militaris inſtituta. at *exſequi* hic eſt, quod Græcis ἐπεξέρχεσθαι, punire. ſic alibi apud Suetonium & Senecam. Tacitus in vita Agricolæ: *omnia ſcire, non omnia exſequi.*

Remiſſo officiorum munere.] Vide Polybium libro ſexto, & quæ libro ſequente notamus.

Milites ſuos etiam vnguentatos bene pugnare poſſe.] Vetus eſt luxuriæ D patrocinium Bacchi apud Euripidem, Ariſtippi apud Laertium,

—καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
ὁ νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.

Vt argento & auro politis armis ornaret.] Antiquum hoc inſtitu- B tum Romanorum: Iuuenalis, *Argenti quod erat, ſolis fulgebat in armis.* vide Plutarc. in Bruto, & Ioſephum Ἁλώσεως lib. quinto. Ideò ſemper tecta arma gerebant, niſi prælij tempore: tum ſplendida veſtis indui ſolita, arma ad ſplendorem dari detractis tegumentis: quæ ferè erant è corio vel pelle. Ioſephus θήκας appellat, Attici, C σάγματα. Plutarchus Lucullo, οὔτ' ἐσθῆτα λαμπρὰν οἱ ἄνδρες λαμβάνουσιν ὁδοιποροῦντες, οὔτε θυρεοῖς ἐκκεκαθαρμένοις χρῶνται, καὶ κράνεσι γυμνοῖς, ὥσπερ νῦν, τὰ σκύτινα τῶν ὅπλων σκεπάσματα περισπάσαντες· ἀλλὰ μαχουμένων ὄψις ἡ λαμπρότης αὕτη, καὶ βαδιζόντων ἤδη πρὸς τοὺς πολεμίους. Nudabant arma & in luſtratione exercitus, atque omni tranſuectione pompæ. Ioſephus v. Ἁλώσεως, cap. xxv. Suetonius Vitellio, & infrà in funere Iulij.

A. V. C. metu damni. Diligebat quoque vſque adeò, vt audita cla-
DCC. de Tituriana, barbam capillúmque ſummiſerit: nec antè
demſerit quàm vindicaſſet. Quibus rebus & deuotiſſimos
68 ſibi, & fortiſſimos reddidit. Ingreſſo ciuile bellum, cen-
turiones cuiuſque legionis ſingulos equites è viatico ſuo ob-
tulerunt: & vniuerſi milites gratuitam & ſine frumento ſti-
pendióque operam, cùm tenuiorum tutelam locupletiores
in ſe contuliſſent. Neque in tam diuturno ſpatio quiſquam
omnino deſciuit: plerique capti conceſſam ſibi ſub condi-
tione vitam, ſi militare aduerſus eum vellent, recuſarunt.
Famem & cæteras neceſſitates, non cùm obſiderentur mo-
dò, ſed & ſi alios ipſi obſiderent, tantopere tolerabant, vt
Dyrrachina munitione Pompeius, viſo genere panis ex her-
ba, quo ſuſtinebantur, *cum feris ſibi rem eſſe* dixerit: amoue-
ríque ocyus, nec cuiquam oſtendi, iuſſerit: ne patientia &
pertinacia hoſtis, animi ſuorum frangerentur. Quanta for-
titudine dimicauerint, teſtimonio eſt, quòd aduerſo ſemel
apud Dyrrachium prælio, pœnam in ſe vltro depopoſce-
runt: vt conſolandos eos magis imperator quàm punien-
dos habuerit. Cæteris præliis innumeras aduerſariorum co-
pias multis partibus ipſi pauciores facilè ſuperauerunt. De-
nique vna ſextæ legionis cohors præpoſita caſtello, qua-
tuor Pompeij legiones per aliquot horas ſuſtinuit, pæne
omnis confixa multitudine hoſtilium ſagittarum, quarum
centum ac triginta millia intra vallum reperta ſunt. Nec
mirum, ſi quis ſingulorum facta reſpiciat, vel Caſſij Scæ-
uæ centurionis, vel C. Acilij militis, ne de pluribus refe-
ram. Scæua, excuſſo oculo, transfixus femore & humero,

ANIMADVERSIONES.

Metu damni.] Voluit igitur Cæſar ſuum militem eſſe φιλόπλουτον, vt olim Iphicrates. vide Plut. initio Galbæ.

A *Audita clade Tituriana.*] Adi ad librum quintum. De bello Gallico.

Tenuiorum tutelam.] Hoc eſt, alituram & neceſſitatum omnium exhibitionem. *Tueri* hoc interdum ſignificat apud I. C.tos. & alios veteres. Macrobius libr. II. Saturn. cap. ſec. *Plancus in iudicio fortè amici cùm moleſtum teſtem deſtruere vellet, interrogauit, (quia ſutorem ſciebat) quo artificio ſe tueretur.*

Quarum centum ac triginta millia intra vallum reperta ſunt.] Aut hîc aut apud Cæſarem mendum in numero. eum vide lib. III. De bello ciuili.

centum

centum & viginti ictibus ſcuto perforato, cuſtodiam portæ commiſſi caſtelli retinuit. Acilius nauali ad Maſſiliam prælio, iniecta in puppem hoſtium dextra, & abſciſſa, memorabile illud apud Græcos Cynægiri exemplum imitatus, tranſiliuit n nauem, vmbone obuios agens.

Seditionem per x. annos Gallcis bellis nullam omnino mo- 69
uerunt, ciuilibus aliquas: ſed vt celeriter ad officium redierint, nec tam indulgentia ducis quàm auctoritate. Non enim ceſſit vnquam tumultuantibus, atque etiam obuiam ſemper iit. Et nonam quidem legionem apud Placentiam, quamquam adhuc in armis Pompeius eſſet, totam cum ignominia miſſam fecit: ægréque poſt multas & ſupplices preces, nec niſi exacta de ſontibus pœna, reſtituit. Decumanos autem 70
Romæ cum ingentibus minis, ſummóque etiam vrbis periculo, miſſionem & præmia flagitantes, ardente tunc in Africa bello, neque adire cunctatus eſt, quamquam deterrentibus amicis, neque dimittere: ſed vna voce, qua *Quirites* eos pro militibus appellarat, tam facilè circumegit & flexit, vt ei *milites* eſſe confeſtim reſponderint: & quamuis recuſantem vltrò in Africam ſint ſecuti: ac ſic quoque ſeditioſiſſimum quemque & prædæ & agri deſtinati tertia parte multauit. Studium & fides erga clientes, ne iuueni quidem defuerunt. Maſintham nobi- 71
lem iuuenem, cùm aduerſus Hiempſalem regem tam enixè defendiſſet vt Iubæ regis filio in altercatione barbã inuaſerit,

ANIMADVERSIONES.

Centum & viginti ictibus ſcuto perforato.] Appianus totidem, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, Plutarchus, ἑκατὸν καὶ τριάκοντα. cxxx.

A

Non enim ceßit vnquam tumultuantibus.] Dionis ſuper hoc notanda verba iis qui cum fructu hiſtorias legere volunt. Cæſar, ait, οὔτε ὑπεῖξεν αὐτοῖς, νομίζων μὴ δεῖν τὸν ἄρχοντα παρὰ γνώμην ὑπὸ τῆς τῶν στρατιωτῶν βίας ποιεῖν, ὡς καὶ ἄλλο τι οὐδεὶς σφῶν διὰ τοῦτο πλεονεκτῆσαι ἐθελησόντων. non ceßit tumultuantibus Cæſar: *exiſtimans ducem contra animi ſui ſententiam coactu militũ facere nihil debere: alioquin futurũ mox vt ob id ipſum alia commoda velint conſequi.*

B

Et nouam quidem legionem apud Placentiam.] Appianus in huius rei commemoratione Ἐμφυλίων. lib. ſec. quid appellat legem Petreiam? An fuit lex aliqua de militum decimatione lata? an potius locus mendoſus, & legendum, χρήσομαι τῷ πατρίῳ νόμῳ κατὰ τοῦ συνάπτου τέλους, ἐπειδὴ μάλιστα τῆς στάσεως κατῆρξε, τὸν δέκατον διακληρώσω θανεῖν. lib. III. vocat legem militarem. αἰτήσας παρὰ τῶν χιλιάρχων τοὺς στασιώδεις διεκλήρωσε τῷ στρατιωτικῷ νόμῳ.

Studium & fides erga clientes.] Redit ad ciuilia ſtudia Cæſaris: nã ad caput vſque LXXVI. docet quo-

modo ſe ille geſſerit cùm erga eos qui partes ipſius in Rep. ſequebantur: tum erga illos qui ſtudio diuerſæ partis ducebantur. Capite XLIV. cùm proponeret auctor ſe dicturũ de ſtudiis Cæſaris ciuilibus, vtrumque complexus eſt: & eloquentiæ ſtudia de quibus dixit antè, & hæc A de quib. nunc agere inſtituit. in quo Græcos eſt imitatus, apud quos πολιτικὴ vtrumque hoc ſtudiorũ genus complectitur: ponitur enim & pro eloquentia atque oratoria arte: & pro ratione adminiſtrandæ publicę rei. Hoc norunt qui Platonem & Ariſtotelem norunt.

ſtipendiarium quoque pronuntiatum, & abſtrahentibus ſtatim eripuit, occultauítque apud ſe diu: & mox ex prætura proficiſcens in Hiſpaniam, inter officia proſequen-
72 tium, faſcéſque lictorum, lectica ſua auexit. Amicos tanta ſemper facilitate indulgentiáque tractauit, vt C. Oppio comitanti ſe per ſilueſtre iter, correptóque ſubita valitudine, & in diuerſorio loco, quod vnum erat, ceſſerit:

ANIMADVERSIONES.

Stipendiarium quoque pronuntiatum.] Ita omnino legendum: nec aliter libri vett. Maſintha iſte quem vocat Suetonius nobilem iuuenem, videtur fuiſſe è ſtirpe regia ortus: vnius alicuius eorum Africæ regum qui in Africa, quòd Romanis reſtitiſſent, periêre amiſſo regno. Hunc veteris ſplendoris vmbram aliquomodo retinentem, pendere ſibi ſtipendia Hiempſal pridem à pop. Rom. rex ſalutatus, adnitente Sulla, iubebat. Re ad ſenatum delata, Maſintha Romam venit: Hiempſal filium Iubam mittit. ibi magna contentione actum eſt, diuiſis ſenatorum ſtudiis. Vicit tandem Iuba, & Maſintha pronuntiatus Iubæ ſtipendiarius: multum renitente Cæſare, cuius ſtudium in defendendo Maſintha hîc Suetonius commemorat. Ita hunc locum interpretãdum cẽſemus: nec dubitamus falli interpretes in totius huius hiſtoriæ explicatione: maximè eos qui cõtra librorum omnium conſenſum putant ſcribi debere, *pronuntiauit.* B Etiam ij falluntur qui Maſintham eſſe putant Oxyntham Iugurthæ filium, cuius meminit Appianus. Is cum patre captus circa annum V. C. DCLVIII. hæc cauſſa Romæ diſceptata prætore Cæſare, anno pòſt XLII. quomodo igitur iuuenis tum eſſe potuit, vt Suetonius eum vocat?

Inter officia proſequentium.] In turba amicorum, ad Salutarem portam conuenientium, vbi ex more C ſalutabatur is qui in prouinciam proprætore aut proconſule exibat. Feſtus Pompeius.

Et in diuerſorio loco quod vnum erat ceſſerit.] Traiectionibus quas vocant delectari Suetonium, alibi notamus: verùm iſta lectio defendi ea ratione non poteſt. In editione Rob. Stephani plana omnia, *in diuerſorio quod vnum erat, loco ceſſerit.* D ſed mirum in omnibus ferè libris aliter legi. Viterb. *τὸ & in* nõ habet. fortaſſe an, *diuerſoriolo quod vnum erat, ceſſerit.*

Ac ipſe

ac ipſe humi ac ſub diuo cubuerit. Iam autem rerum potens,
quoſdam etiam infimi generis ad ampliſſimos honores pro-
uexit. Cùm ob id culparetur, profeſſus eſt palàm, *ſi graſſatorum
& ſicariorum ope in tuenda ſua dignitate vſus eſſet, talibus quoque ſe pa-
rem gratiam relaturum.*

Simultates contrà nullas tam graues excepit vmquã, vt non 73
occaſione oblata libens deponeret. C. Memmij, cuius aſperri-
mis orationibus nõ minore acerbitate reſcripſerat, etiam ſuf-
fragator mox in petitione conſulatus fuit. C. Caluo poſt famo-
ſa epigrammata de reconciliatione per amicos agenti, vltrò
ac prior ſcripſit. Valerium Catullum, à quo ſibi verſiculis de
Mamurra perpetua ſtigmata impoſita non diſſimulauerat, ſa-
tisfacientem, eadem die adhibuit cenæ: hoſpitióque patris e-
ius, ſicut conſueuerat, vti perſeuerauit. Sed & in vlciſcendo 74
natura leniſſimus: piratas, à quibus captus eſt, cùm in dedi-
tionem redegiſſet, quoniam ſuffixurũ ſe cruci antè iurauerat,

ANIMADVERSIONES.

A *Ac ipſe humi ac ſub diuo cubuerit.*] *Humi* pro, ἐπὶ στιβάδος, vel culcita viatoria humi ſtrata. ſic Græcis χαμευνῶσι qui in ſtramentis vel culcitis ſuper humo conſtratis cubant: χαμευνίας Latini ſcriptores dicunt *humi dormitiones.* Deinde *ſub diuo*, an præcisè verum? Plutarchus ſaltem ait ἐν τῷ προστεγίῳ τῆς θύρας. Eſt verò προστέγιον non *veſtibulum*, vt vertunt, ſed protectum, ſiue tecti proiectura quæ aliquantum ſpatij ante ianuam tegeret. προστεγίσματα Græcis, & γεῖσα, Latinis *ſuggrundia* & *protecta.* Gloſſar. *prote--etũ* ἐκθέτης ſcrib. *protectum.* Non etiam diſpliceat *accubuerit*, vt in multis libris, non *cubuerit.* ea voce innuitur, ad fores ſub protecto cubuiſſe Cæſarem. Turonenſis tamen *cubuerit:* quod fortaſſe rectius.

Vt non occaſione oblata libens deponeret.] Facilitas in accipienda ſatisfactione, & redintegranda poſt offenſam gratia, inter notas magni viri, & magis principis. Antoninus Imp. &, quod maluit re eſſe, philoſophus, doctum ſe ait τὸ πρὸς τοὺς χαλεπήναντας καὶ πλημμελήσαντας εὐανακλήτως καὶ εὐδιαλλάκτως, ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι, διακεῖσθαι. Talem deſcribit Pompeium Velleius.

Hoſpitióque patris eius, ſicut conſueuerat, vti perſeuerauit.] Non dubium eſt patris Catulli domum in B Tranſpadana regione Italiæ fuiſſe: quo Cæſarem poſt triumphos ſuos iuiſſe, nemo dicere ſuſtinebit, qui meminerit, paucis diebus poſtquã triumphaſſet cæſum illum fuiſſe. Porrò epigramma Catulli quo Cæſari ſtigmata ſunt impoſita, conſtat illud eſſe in Mamurram, προηγουμένως ſcriptum, cuius initio eſt, *Quis hoc poteſt videre, quis poteſt pati?* Quũ igitur mentio prædæ Ponticæ & Ibericæ arguat, ſcriptum eſſe id epi- C gramma ſub tempora nouiſſima vitæ Cæſaris, colligi inde neceſſario videtur, quæ hic dicuntur de recõ-

ciliatione Cęſaris & Catulli, ea breui illo tempore eſſe geſta, quod medium fuit inter reditum Cæſaris in Vrbem poſt bella ciuilia confecta & eius cædem. Hæc ſi ita ſunt, non video quî poſſit verum eſſe quod Suetonius heic dicit de Cæſare di- A uerſorio Catulli patris, poſt reconciliationem vſo. Quare Ioſephus Scaliger inter Suetonij παρεράματα, hanc hiſtoriam eſſe ponendam pertendit, Notis ad Euſebij Chronicum, numero MDCCCCLX.

iugulari prius iuſſit, deinde ſuffigi. Cornelio Phagitæ, cui⁹ quõdã nocturnas inſidias æger ac latens ne perduceretur ad Sullam, vix præmio dato euaſerat, nunquam nocere ſuſtinuit.

ANIMADVERSIONES.

Iugulari prius iuſsit, deinde ſuffigi.] A Tarquinium Priſcum crucibus fixiſſe eorum corpora qui necem ſibi conſciſſent, notat Plinius, vt ſæuum & vni illi vſurpatum. locus eſt libro XXXVI. cap. XV. Sub Impp. verò factum ſæpius vt amputata ſontibus capita in crucem tollerentur. Exemplum eſt in Nigro apud Xiphilinum in Seuero: & in Albino B apud eundem Xiphilinum & Herodianum. Simile eſt, quod de Cleomene Plutarchus narrat: cuius verba eò proferam libentiùs, quòd veram eorum ſententiam non interpretes modò non vidêre: ſed ne doctiſſimus quidem ille vir qui nuper in libello de cruce, eum tractauit. Plutarchus igitur poſtquam Cleomenis αὐτοκτονίαν commemorauit, ὁ C δὲ Πτολεμαῖος, inquit, ὡς ἔγνω ταῦτα, προσέταξε τὸ σῶμα τοῦ Κλεομένους κρεμάσαι, καταβυρσώσαντας. Sententiam eſſe putant, iuſſiſſe Ptolemęum, vt Cleomenis corpus crucifigeretur cute detracta. ſed vocem καταβυρσοῦν quis vnquam ita vſurpauit? ipſa vocis compoſitio, ſi exempla deeſſent, illam interpretationem per ſe ſatis D refelleret. Quare aut eorum codicũ probanda γραφὴ qui habent καταμυρώσαντας. & vertendum, *iuſsit Cleomenis corpus affigi cruci, vnguentis fartum.* ſiue, *vnguentatum*, ſententiâ, vt puto non ineptâ: nam iſta vnguenta ad maiorem infamiam valuerũt: nempe quò diutiùs integrum corpus maneret, & facies ſemper agnoſci quiret. καταμυρῶσαι hoc loco, quod Herodoto aliiſque ταριχεύειν. Vel ſignificat hîc καταβυρσῶσαι in culleum capite tenus inſuere. Addo capite tenus, quia ex hiſtoria quæ ſtatim ſequitur, caput ſaltem fuiſſe nudum conſtat. Vitruuius libro decimo quod Græcus ſcriptor dicit βυρσοῦν βύρσαις. vertit, *coriis inuoluere*. Polybius id vocat καταῤῥάψαι εἰς ἀσκόν, libro octauo: vbi referens Achæi ſupplicium, ait, ἔδοξε πρῶτον μὲν ἀκρωτηριάσαι τὸν ταλαίπωρον· μετὰ δὲ ταῦτα τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντας αὐτοῦ, καὶ καταῤῥάψαντας (malè quidam, καταῤῥίψαντας) εἰς ὄνειον ἀσκὸν ἀνασταυρῶσαι τὸ σῶμα. Moris fuiſſe apparet, vt ſontium perditiſſimi quique & maximè exoſi, parricidarum in morem vel ante vel poſt ſupplicium culleo inſuerentur. Etiam in Martyrologiis leges, viros ſanctos culleis inſutos in mare ſæpius demerſos.

Præmio dato.] Duobus talentis. Plutarchus.

Phi-

Philemonem à manu ſeruum,qui necem ſuam per venenum
inimicis promiſerat,non grauius quàm ſimplici morte puniit.
In P.Clodium Pompeiæ vxoris ſuæ adulterum,atque eadẽ de
cauſſa pollutarum cerimoniarũ reum,teſtis citatus, negauit ſe
quidquã cõperiſſe:quãuis & mater AVrelia,& ſoror Iulia,apud
eoſdẽ iudices,omnia ex fide retuliſſent.Interrogatúſque, cur
igitur repudiaſſet vxorẽ,*Quoniam*,inquit,*meos tam ſuſpicione quàm*
*crimine iudico carere oportere.*Moderationẽ verò clementiámque 75
tũ in adminiſtratione,tũ in victoria belli ciuilis,admirabilem
exhibuit.Denuntiante Põpeio,pro hoſtibus ſe habiturum,qui
Reip.defuiſſent,ipſe medios & neutrius partis,ſuorum ſibi nu-
mero futuros pronuntiauit.Quibus autem ex commendatio-
ne Pompeij,ordines dederat,poteſtatẽ tranſeundi ad eũ om-
nibus fecit.Motis apud Ilerdã deditionis conditionibus,cùm
aſſiduo inter vtraſque partes vſu atque commercio, Afranius
ac Petreius deprehenſos intra caſtra Iulianos ſubita pœniten-
tia interfeciſſent,admiſſam in ſe perfidiam non ſuſtinuit imi-
tari.Acie Pharſalica proclamauit *vt ciuibus parceretur:* deincépſ-
que nemini non ſuorum quẽ vellet vnũ partis aduerſæ ſeruare
conceſſit:nec vlli periiſſe,niſi in prælio reperiuntur, exceptis
dũtaxat Afranio & Fauſto & L.Cæſare iuuene:ac ne hos qui-
dem voluntate ipſius interẽtos putant:quorũ tamẽ & priores
poſt impetratã veniã rebellauerant:& Cæſar libertis ſeruíſque
eius ferro & igni crudelem in modum enectis,beſtias quoque
ad munus populi comparatas contrucidauerat.Denique tem-
pore extremo etiam quibus nondum ignouerat, cunctis in I-
taliã redire permiſit,magiſtratúſque & imperia capere. Sed &

ANIMADVERSIONES.

Philemonem à manu ſeruum.] Aſſe- A
rimus vocem *ſeruum* contra docti
viri coniecturam.Cicero De orato-
re lib.III.*quem ſeruum ille ſibi habuit*
ad manum.

Tam ſuſpicione quàm crimine ca-
rere oportere.] Liuia apud Dionem,
δεῖ σε ὦ Αὔγουστε, μὴ μόνον μηδὲν ἀδικεῖν,
ἀλλὰ μηδὲ δοκεῖν.

Denuntiante Pompeio.] Auctore
ſentẽriæ tã triſtis Cn. Domitio,qui
ſolus ita cenſuerat. in Nerone, c.II. B

Motis apud Ilerdã deditionis con-
ditionibus.]Conciſè, pro mota mẽ-
tione conditionum. ſicut paullo
poſt,*motam regni mentionem.*

Exceptis duntaxat Afranio, Fau-
ſto & L. Cæſare.] L. Anneus Florus
lib.IV.c.II.*Nemo cæſus imperio præ-*
ter Afraniũ:ſatis ignouerat ſemel: &
Fauſtum Sullam: didicerat generum
timere:filiámque Pompeij cum patrue-
libus ex Sulla.hîc poſteris cauebatur.

Et Cæſar libertis.] Ita rectè ve-

teres quędā editiones: nā mirum eſt omnes MSS. hîc peccare. Periit L. Cæſar in Africa, Vtica capta. vide Dionē. Huius mors eos omnes vehementer perculit qui in clementia Cæſaris ſpes vitę ſuæ habebāt ſitas. Cicero Varroni, *vt audiui de L. Cæ-* A *ſare F. mecum ipſe*, Quid hîc mihi faciet patri? *Itaque non deſino apud iſtos qui nunc dominantur cœnitare. Quid faciā? tempori ſeruiēdū eſt.* quibus ex verbis, & ex hiſtoria, apparet volūtate Cæſaris eū periiſſe, contra quàm credidiſſe videtur Suetonius.

ſtatuas L. Sullæ atque Pompeij, à plebe diſiectas, repoſuit. Ac ſi
qua poſthac aut cogitarentur grauius aduerſus ſe, aut diceren-
tur, inhibere maluit, quàm vindicare. Itaque & detectas con-
iurationes, conuentúſque nocturnos, non vltrà arguit, quàm vt
edicto oſtenderet eſſe ſibi notas: & acerbè loquentibus ſatis
habuit pro concione denuntiare ne perſeuerarent. AVlíque
Cæcinæ criminoſiſſimo libro, & Pitholai carminibus maledi-
centiſſimis, laceratam exiſtimationem ſuam, ciuili animo tu-
76 lit. Prægrauāt tamen cætera facta dictáq. eius, vt & abuſus do-
minatione, & iure cæſus exiſtimetur. Nō enim honores modò
nimios recepit, vt cōtinuum conſulatū, perpetuam dictaturam

ANIMADVERSIONES.

Statuas L. Sullæ atque Pompeij.] Dio libro XLIII. M. quoque Tullius Cæcinnæ, *In quo admirari ſoleo grauitatem, & iuſtitiam, & ſapientiam Cæſaris: qui nunquam niſi honorificētiſſimè Pompeium appellat.*

Ciuili animo tulit.] Libro ſequente de hac virtute quæ ciuilitas dicitur, agemus fuſè. quædam & Torrentius hîc doctè.

Vt iure cæſus exiſtimetur.] M. ipſe Antonius ita pronuntiauit, auctore Seneca, De beneficiis libro V. nam de reliquis ſenatoribus non eſt dubium quin eadem fuerit cunctorum, demptis paucis Cęſarianis, ſententia. in quam tranſire ſe non obſcurè declarat his verbis Suetonius. Laudo iudicium & liberā vocem. non enim puto fuiſſe ſub Cæſaribus extra omne periculum, palàm de primo auctore imperij quod ipſi tenebant, ita pronuntiare. Inde illa tam multa Dionis in deteſtatio- A nē facti huius, non vno loco. dānat idē Seneca quoque non vna ratione, De beneficiis lib. II. Eſt verò grauis hæc queſtio, neque huius loci.

Non enim honores modò nimios recepit.] Abſit vt concedamus clariſſ. Torrentio tollēdam vocem *recepit.* non obiiciemus conſenſum omniū librorum. ſentētiam ſtare poſſe negamus ea ſublata. de induſtria enim B ſeparauit auctor honores, quos recepit Cęſar, ab iis quæ decerni ſibi paſſum ait.

Continuum conſulatum.] Contra antiquiſſ. plebiſcitum, quo cautum ne quis eundem magiſtratum intra decem annos caperet. Liuius libro VII. extremo. De conſulatibus Cæſaris diuerſa tradi à veteribus, notum eſt.

Perpetuam dictaturam.] Hîc multa C contra leges: nam & plebiſcitum vetus erat, quo cauebatur ne quis duos magiſtratus vno anno gereret.

deinde lex ſiue maiorum inſtitutum fuit, quo dictaturæ exeundæ ſemeſtre tempus præfinitum. Tertiò modus ipſe quo dictator creatus eſt, contra leges fuit. vide
A Dionem. Poſtremò, quòd extra Italiam dictator ſit profectus, quódque alia ſeruari ſolita à dictatoribus, omnia contemſerit, quantum nefas eſt?

præfecturáq; morũ, inſuper prænomẽ imp. cognomẽ patris pa.

ANIMADVERSIONES.

Præfecturámque morum.] Rectè *præfecturam morum*: non *cenſuram*. Cæſar enim cenſor non fuit: ſed morum præfectus, vt & à Cicerone nominatur. hoc eſt, rem habuit, titulum per ſpeciem modeſtiæ recuſauit. Summa enim cenſuræ fuit dignitas, quam non dubitat Plut. vocare in Æmilio Paulo, ἀρχὴν πασῶν ἱερωτάτην, in Catone κορυφήν τινα τιμῆς ἁπάσης, καὶ τρόπον τινὰ τῆς πολιτείας ἁπάσης ἐπιτελείωσιν. Pars poteſtatis eius fuit, morum cura, & vt ait Plut. ἡ περὶ τὰ ἤθη καὶ τοὺς βίους ἐξέτασις. hanc partem Cæſar vſurpauit, & ideo *præfectus morum* dictus: non totam cenſuram. Nec verum eſt quod Dio ait, ideo cenſoris appellatione abſtinuiſſe, quia id parum honorificum exiſtimaretur. melius alibi idem ſcriptor: Auguſtum ęquè cenſoris nomen ac dictatoris refugiſſe. malè igitur illi dictus Cęſar τιμητὴς διὰ βίου. Suetonio potius aſſentiamur, qui regimen morum honore cenſuræ caruiſſe in Octauio ſcribit. Primus, opinor, Pompeius hunc titulum nactus, *tertiùm conſul corrigendis moribus delectus*, inquit Tacitus III. Annal.

Inſuper prænomen imperatoris.] Appellatio *imperatoris* in hiſtoria Romana trifariam accipitur. primùm, pro ἡγεμὼν & στρατηγός. hoc ſenſu imperator à militibus nominatus, qui imperium belli ſuis auſpiciis adminiſtrandi à populo acceperat: veteres, vt notat Iuſtinianus in Nouellis, *Prætorem* vocabant. Deinde pro victor & νικητής. Nam qui res magnas bello geſſerat & lege definitum (notant Dio lib. XXXVII.
B Cicero vltima Philippica, Oroſius libro quinto cap. IIII. alij) hoſtium numerum occiderat, à militibus Imperator ſolitus ſalutari. Cornelius Tacitus lib. III. Annalium, *Tiberius id quoque Blæſo tribuit, vt imperator à legionibus ſalutaretur: priſco erga duces honore, qui bene geſtâ Rep. gaudio & impetu victoris exercitus, conclamabantur: erántque plu-*
C *res ſimul imperatores, nec ſuper cæterorum æqualitatem* Poſtremò Imperator idem ſignificare cœpit à Iulio Cæſare, ac rex. Has tres ſignificationes ſubobſcurè notat Dio lib. XLIII. τό, τε τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα οὐ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔτι μόνον, ὥσπερ ἄλλοι τε καὶ ἐκεῖνος πολλάκις ἐκ τῶν πολεμίων, ἐπεκλήθησαν. (ſecundam quam diximus ſignificationem intelligit.) οὐδ᾽ ὡς οἵ τινα αὐτοτελῆ ἡγεμο-
D νείαν, ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἐξουσίαν λαβόντες, ὠνομάζοντο, (hæc prima ſignificatio: ſequitur tertia.) ἀλλὰ καθάπαξ τοῦτο δὴ τὸ καὶ νῦν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι διδόμενον, ἐκείνῳ τότε πρώτῳ τε καὶ πρῶτον, ὥσπερ τι κύριον, προσέθεσαν. Bene Dio κύριον: & fortaſſe προσέθεσαν non προσέθεσαν. fuit enim vox Imperator tertio ſignificatu prænomen omnium principum, vt Suetonius loquitur hîc & libro tertio eadem vox ſecunda notione, cognomen illorum

fuit, inſtitutúmque eſt vt quoties hoſtis vinceretur, toties princeps Imperator ſalutaretur. Dionis locum in explicatione huius moris peſſimè acceptum, non poſſum quin illuſtrem. ſcribit ille lib. LII. de Octauio, τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπίκλησιν ἐπέθετο· λέγω δὲ οὐ τὴν ἐπὶ ταῖς νίκαις κατὰ τὸ ἀρχαῖον διδομένην τισὶ (ἐκείνην γὰρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, πολλάκις καὶ ὕστερον ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἔλαβεν, ὥστε καὶ ἐν εἴκοσιν ὄνομα αὐτοκράτορος σχεῖν) ἀλλὰ τὴν ἑτέραν τὴν τὸ κράτος διασημαίνουσαν. B Hoc vult, Auguſtum quinto conſulatu Imperatoris nomen aſſumpſiſſe tertio ſignificatu. at ſecundo, & ſæpe illum antè cognomen id ex victoriis ſuis meruiſſe, & poſtea quoque ſæpius: ita vt hac notione vicies Imperator fuerit ſalutatus: hæc Dionis ſententia, hæc veritas rei. C Lapis vetus doctiſſimo Onufrio deſcriptus, IMP. CÆSAR. DIVI. F. AVG. PONT. MAX. COS. XIIII. IMP. XX. TRIBVNI C. POTEST. XXXVIII. P. P. Tacitus de Augu- A ſto, *nomen imperatoris ſemel atque vicies partum.* ἐν εἴκοσιν. in ſuperioribus verbis, ſignificat *in viginti prælijs.* repetendum enim ἔργοις. valeat igitur inepta, falſa, & abſurda interpretum ſententia, εἰκόσιν legentium. poſſum Dionis ſex alios locos proferre confirmandæ noſtræ interpretationi: ſed otio abuti nolo, neque meo, neque lectorum. Scribit accuratiſſimus Lipſius, poſt T. Blæſum, cui vocabulum Imperatoris conceſſit Tiberius A. V. C. DCCLXXV. nemini ſubditorum eum titulum fuiſſe communicatum: me vt aſſenſionem ſuſtineam, mouet Appianus, qui ſecundo Εμφυλίων non penitus ademptum priuatis exercituum ducibus ſua ætate (ſub Adriano vixit) eum honorem: ſed difficiliorem ad eum aditum relictum eſſe ſcribit. non enim dari cuiquam niſi cæſis X. M. hoſtium. cùm ante ἐπὶ πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἔργοις tribueretur. Auſpicia tamen penes ſolos principes fuiſſe fatendum omnino eſt.

ſtatuã inter reges, ſuggeſt. in orcheſtra: ſed & ãpliora ẽt humano faſtigio decerni ſibi paſsꝰ eſt: ſedẽ aur. in curia & pro tribunali,

ANIMADVERSIONES.

Statuam inter reges.] Septem ſtatuæ totidem regum, & octaua Bruti tyrannicidæ, in Capitolio conſecratæ viſebantur. iuxta Brutinam collocata Cæſarea eſt. D Dio libro XLIII.

Suggeſtum in orcheſtra.] Infra lib. VI. ad cap. XII.

Sedem auream in curia & pro tribunali.] Placet iſta lectio: vult enim Cæſarem ſella aurea vſum vt alios curuli, in ſenatu, & in foro, pro Roſtris. quod Cicero declarat Philipp. II. Fuit tamen cum ex Dionis verbis legendum ſuſpicarer, *in curia pro tribunali.* verba Dionis ſunt, δίφρος οἱ ἐπίχρυσος, καὶ στήλη, ἣ ποτὲ οἱ βασιλεῖς ἐκέχρηντο, ἐδόθη. *ſella* inquit, *aurea, & columna qua olim reges vſi, decreta.* Quænam hæc columna eſt? interpretes de ſtatua inter reges exponunt. non deeſt quod obiiciam. nam & dictum antè Dioni de illa ſtatua: & στήλην *ſtatuam* hîc interpretari, & χρᾶσθαι στήλῃ *ſtatuam ponere* nónne ineptum eſt? Putabam velut cippum aliquem fuiſſe in Curia mediocris altitudinis, in quo ſtatueretur ſella aurea, tanquam in paruo & humili tribunali. Iuuat

Florus

Florus, qui non ſedem aut ſellam vocat, ſed *ſuggeſtum.* id autem eſt βῆμα & tribunal. De loco Suetonij, muto nunc : nec recedo ab edita lectione : de Dioneo cogitemus adhuc.

thẽſam & ferculũ Circẽſi põpa, tẽpla, aras, ſimulacra iuxta Deos,

ANIMADVERSIONES.

Thenſam & ferculum Circenſi pompa.] Diſtingue duos mores circa principum honores ſolitos vſurpari, quos multi perperam confundunt. Vnus fuit, vt abſentibus aut mortuis ſella poneretur in theatro cum corona: cuius rei expreſſam ſimilitudinem vidimus in multis nummis. dixit pridem de hoc Iuſtus Lipſius ad II. Annalium doctè, & accuratè. Sed videntur Romani à Græcis id didiciſſe. nam προεδρία non merentibus illam ſolùm decernebatur Athenis & in aliis vrbibus Græciæ: ſed etiam poſteris ipſorum. ad eius rei memoriam primò inſtitutum, vt etiam mortuis ſellæ ponerentur : deinde reges ſibi & ſuis hunc honorem tribuerunt. Athenæi locum non malè huc traxeris lib. v. in deſcriptione pompæ Philadelphi quem mox proferemus. Simile eſt, quod Eumenes, ait Æmilius Probus, *in principiis nomine Alexandri ſtatuit tabernaculum, in eóque ſellam auream cum ſceptro ac diademate iuſſit poni.* Alter mos fuit, vt in pompa Circenſi, quam vnus optimè deſcribit Dionyſ. Halicarnaſſ. libro ſeptimo, cum ſimulacris deorum, inferretur principis imago, in thenſa & ferculo ſicut imagines numinum. Res, vt puto, inaudita Romæ ante Cæſarem. apud Græcos ſimile quid obſeruamus. Athenæus in enarratione pompę Philadelphi. Ἐπόμπευσαν δὲ καὶ θρόνοι πολλοὶ ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ κατεσκευασμένοι, ὧν ἐφ᾽ ἑνὸς ἔκειτο στεφάνη χρυσῆ· ἐπ᾽ ἄλλου δὲ κέρας χρυσοῦν, ἐπ᾽ ἄλλου δὲ ἦν στέφανος χρυσοῦς, καὶ ἐπ᾽ ἄλλου δὲ κέρας ὁλόχρυσον. ἐπὶ δὲ τὸν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος θρόνον, στέφανος ἐπέκειτο, ἐκ μυρίων κατεσκευασμένος χρυσῶν. ait traductam inter res diuinas, quas paullo antè commemorauit, ſellam Ptolemæi Soteris cum corona aurea: nec non ſellas multas aliorum, quorum nomina non ponit. vbi vides non obſcurum veſtigium vtriuſque moris antè expoſiti. Dionis verba quæ his Suetonij reſpondent, vbi vterque honos exprimitur, apponam vt emendem. nam docti viri vnius literulæ offenſione excæcati ſunt. ἔς τε τὰ θέατρα τόν τε δίφρον αὐτοῦ τὸν ἐπίχρυσον, καὶ τὸν στέφανον αὐτοῦ τὸν διάλιθον καὶ διάχρυσον, ἐξ ἴσου τοῖς τῶν θεῶν ἐσκομίζεσθαι. hactenus de ſella : ſequitur de thenſa. κἀν ταῖς ἱπποδρομίαις ὀχὸν εἰσάγεσθαι ἐψηφίσαντο. malè vulgo editum, ὄχλον. fecimus ὀχόν. ſic appellat thenſam. alibi ἅρμα. & eſt thenſa aliud nihil quàm, ἅρμα πομπικὸν ſiue ἱερὸν, vel vt vertitur in Gloſſario, ἅρμα θεῶν. Diomedes lib. I. *Tenſa deorum vehiculum.* Rectè autem emendari à nobis ὀχὸν, fidem fecerit ipſe Dio ita ſcribens libro XLIX. ὁ τῆς Ἀθηνᾶς ὀχὸς πρὸς τὸ Καπιτώλιον ἐξ ἱπποδρομίας τινὸς ἐπανιὼν συνετρίβη. & libro quinquageſimo, ὅ, τε ὀχὸς ὁ τοῦ Διὸς ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ἱπποδρομίᾳ συνετρίβη.

Simulacra iuxta Deos.] Dio, καὶ ἐν ταῖς πόλεσι τοῖς τε ναοῖς τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ πᾶσιν ἀνδριάντα τινὰ αὐτοῦ εἶναι ἐκέλευσαν. Hoc dixit Vitruuius, *inter deorum ſedes dedicari.*

puluinar,flaminem,Lupercos,appellationem menſis è ſuo nomine. Ac nullos nõ honores ad libidinem cepit,& dedit. Tertium & quartum conſulatum titulo tenus geſſit,contentus Dictaturæ poteſtate decretæ cum conſulatibus ſimul:atque vtroque anno binos conſules ſubſtituit ſibi in ternos nouiſſimos menſes: ita vt medio tempore comitia nulla habuerit, præter tribunorum & ædilium plebis:præfectóſq; pro prætoribus cõ-
A. V. C. ſtituerit,qui præſente ſe res vrbanas adminiſtrarent. Pridie au-
DCCIX. tem Kal. Ianuar. repentina conſulis morte ceſſantem honorem in paucas horas petẽti dedit. Eadem licẽtia ſpreto patriæ more,

ANIMADVERSIONES.

Puluinar.] Lectiſternia Romanorum ex Liuio aliiſque nota: Græcos idem factitaſſe, primi fortaſſe nos obſeruamus. Scholiaſtes Pindari Olympionicarum oda prima διὰ τιμῆς ἦγον οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Αἴαντα, ὡς μὴ μόνον Αἰαντίδα φυλὴν ἀποδεῖξαι, ἀλλὰ καὶ κλίνην αὐτῷ κατὰ πανοπλίας κατακοσμεῖν. Æmilius Probus in Timotheo, *Quæ victoria tantæ fuit Atticis lætitiæ, vt tum primùm aræ Paci publicè ſint factæ, eique deæ puluinar ſit inſtitutum.* Pauſanias arcadicis, κλίνη τε ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ αὐτῆς εἰκὼν γραφῇ μεμιμημένη ἀνάκειται. in Phocicis de templo quodam Æſculapij, κλίνη δὲ ἐν δεξιᾷ κεῖται τοῦ ἀγάλματος. Valerius Maxim. libro II. *Rhodij quoque eas* (intellige Harmodij & Ariſtogitonis imagines) *vrbi ſuæ appulſas, cùm in hoſpitium publicè inuitaſſent, ſacris etiam puluinaribus receperunt.* Huc ſpectant & quæ de Themiſone diuinos honores vſurpante Athenæus commemorat.

Ac nullos non honores.] Malè vulgo, *nonnullos*. lib. II. *ad nullius non facinoris ſocietatem coibant.* lib. quarto: *quoque magis nullius non boni exempli fautor videretur.*

Præfectóſque pro prætoribus conſtituerit.] Imò *pro quæſtoribus*. Dio, ἐπὶ τῆς διοικήσεως δύο τῶν πολιανομουμένων, ἐπειδὴ ταμίας οὐδεὶς προκεχειροτόνητο, ἐγένοντο. Sed placet magis vt nihil mutemus: nam iſtos quidem præfectos conſtat & quæſtorum in vrbe munera obiiſſe: prætoribus tamen eos potius comparat, quia prætextam, curulem ſellam, & ſex lictores, quæ ſunt inſignia prætorum, habuêre. colligi poteſt ex Dione. Omnino autem legendum, repugnantibus omnibus libris, *abſente ſe*, cum Torrentio: vel *pro ſe*, vt Lipſius. Dio pæne ad verbum, ἐν τῇ ἀποδημίᾳ τῇ τοῦ Καίσαρος, οἱ πολιανόμοι τὰ ἐν τῷ ἄστει πράγματα μετὰ τοῦ Λεπίδου ἱππαρχοῦντος εἶχον.

Conſulis morte ceſſantem honorem in paucas horas petenti dedit.] Fusè Cicero in epiſtola ad Curionem. Hoc ſine exemplo factum à Cæſare, in exemplum vertit. Anno DCCXV. in paucas horas ſuffecti ædiles. Dio, lib. XLVIII. anno DCCXXI. in locum prætoris qui vltimo die obierat, creatus alius εἰς τὰς λοιπὰς ὥρας. Dio, XLIX. ita accidit anno DCCCI. ſed ex alia cauſſa. Tacitus libro XII. Annal. *adactus Silanus eiurare magiſtratum, & reliquus præturæ dies in EpriumMarcellum collatus eſt.* At grauis cenſor Nero exemplum improbauit. vide libro VI. cap. XV. idem iudicium Dionis.

magi-

magiſtratus in plures annos ordinauit. Decem prætoris viris conſularia ornamenta tribuit. Ciuitate donatos, & quoſdam è ſemibarbaris Gallorum recepit in curiam. Præterea monetæ, publicíſque vectigalibus, peculiares ſeruos præpoſuit. Trium legionum, quas Alexandriæ relinquebat, curam, & imperium Rufini liberti ſui filio, exoleto ſuo, demandauit. Nec minoris 77
impotentiæ voces propalam edebat, vt T. Ampius ſcribit: *Nihil eſſe Remp. appellationem modò, ſine corpore, ac ſpecie Sullam neſciſſe litteras, qui Dictaturam depoſuerit. Debere homines conſideratius iam loqui ſecum, ac pro legibus habere quæ dicat.* Eóque arrogantiæ progreſſus eſt, vt haruſpice triſtia & ſine corde exta ſacro quodam nuntiante, *futura* diceret *lætiora, cùm vellet: nec pro oſtento ducendum ſi pecudi cor defuiſſet.* Verùm præcipuam 78

ANIMADVERSIONES.

A *Magiſtratus in plures annos ordinauit.*] In annos quinque. Apud Appianum in oratione Antonij ſcribe, ἐς γὰρ πενταετὲς, ὡς ἴσε, καὶ τὰ ἀστικὰ ἡμῖν τὰ ἐτήσια, καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας διετάξατο. vocat ἀστικὰ ἐτήσια, comitia vrbanorum magiſtratuum, qui omnes fuêre annui. meminit & alibi.

Rufini liberti ſui filio.] Variant libri: quidam, *Ruffoni*: alij *Ruſioni* qui
B dam *Ruſioni*.

Vt T. Ampius ſcribit.] Et hîc fluctuant noſtri codices. Viterb. planè, *Titus Amplius*. alij *T. Amprius*. Vrſino placet *Tampius*. ex antiquis inſcriptionibus & Tampiæ familiæ denariis. Nos quoque vidimus argenteum nummum, ſed ſcriptura ancipiti. tam enim T. AMPIVS. quàm TAMPIVS legi poterat.

C *Appellationem modò ſine corpore ac ſpecie.*] Cur negat ſpeciem ſaltem Reip. ſupereſſe? an legẽdum, *ſine corpore atque re.* Ouidius.

> *Aut ſine re Deus eſt, fruſtráque timetur.*

Sic Græci, vt

> Ὦ τλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρ' ἦσθ'. ἐγὼ δέ σε
> Ὡς ἔργον ἤσκουν.

& B. Baſilius venuſtiſſime in epiſtola ad Patrophilum: πᾶν μοι ἦθος ὕποπτον νομίζεται, καὶ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώπου φύσει τὸ τῆς ἀγάπης καλόν. ἀλλὰ ῥῆμα εἶναι εὐπρόσωπον. ab eadem mente eſt illud eiuſdem libro de ſpiritu Sancto, cap. XXVII. εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστᾶν τὸ κήρυγμα. atque ita ſæpe etiam B. Chryſoſtomus. Cæterum in Suetonij verbis nihil mutandum, ſed illud potius eſt obſeruandum: vocem *ſpecies* Latinis duo ſignificare, & id quod verè eſt atque ſubſiſtit: vt cum temperantiam virtutis ſpeciem eſſe dicimus: & id quod veram exiſtentiam non habet; & vt loquuntur Philoſophi, τὸ μὴ ὂν μὲν φαινόμενον δέ. vt cum χαλκάφινα dicimus habere ſpeciem auream. & ſpeciem dominationis Claudio Imperatori, vel poſtremis Regibus ſtirpis Merouingiæ tribuimus; vim imperij, Claudij libertis, aut Carolo Tuditi. Cæſar priore notione hic accipit, non poſteriore. Ac fortaſſe etiam verum eſt, quod Deſiderius Heraldus meus

O

obſeruabat, vir probitatis eximiæ, & cui literæ meliores quum debeāt iam non parum, multo plura olim ſunt debituræ, ſi per forenſes occupationes ipſi licuerit; is igitur obſeruabat, videri Cæſarem alluſiſſe, ad diſcrimen poſitum à veteribus inter vocabulum & appellationem. Quintilianus li.I.cap.IV. *Fuerũt qui ipſum adhuc vocabulum ab appellatione diducerent; vt eſſet vocabulum, corpus viſu tactúque manifeſtum, domus, lectus. appellatio, cui vel alterum deeſt, vel vtrũq; vẽtus, cœlũ, deus, res.*

& inexpiabilem ſibi inuidiã hinc maximè mouit: Adeuntes ſe cum plurimis honorificentiſſimíſque decretis, vniuerſos patres conſcriptos ſedens pro æde Veneris genitricis excepit. Quidam putant retentum à Cornelio Balbo, cùm conaretur aſſurgere: alij ne conatum quidem omnino, ſed etiam admonentem C. Trebatium, vt aſſurgeret, minus familiari vultu reſpexiſſe. Idque factum eius tanto intolerabilius eſt viſum, quod ipſe triumphanti, & ſubſellia tribunitia præteruehenti ſibi, vnum è collegio Pontium Aquilam non aſſurrexiſſe adeò indignatus ſit, vt proclamauerit, *Repete ergo à me Aquila Remp. tribunus*: & nec deſtiterit per continuos dies quidquam cuiquam, niſi ſub exceptione polliceri, *ſi tamen per Pontium Aquilam licuerit.*

79 Adiecit ad tam inſignem deſpecti ſenatus contumeliam, multo arrogantius factum. Nam cùm ſacrificio Latinarum reuertente eo inter immodicas ac nouas populi acclamationes, quidam è turba ſtatuæ eius coronam lauream candida faſcia præligatum impoſuiſſet: & tribuni plebis Epidius Marullus Cæſetiúſque Flauus coronæ faſciam detrahi, hominémque duci in vincula iuſſiſſent, dolens ſeu parum proſperè motam regni mentionem, ſiue, vt ferebat, ereptam ſibi gloriam recuſandi, tribunos grauiter increpitos poteſtate priuauit: neque ex eo infamiam affectati etiam regij nominis

ANIMADVERSIONES.

Et inexpiabilem ſibi inuidiam.] A Non aliter multi veterum codd. etiam regius vnius perantiquus. alij in eadem bibliotheca *& exitiabilem ſ.* vt & velus Politiani, & Turonenſis.

Triumphanti & tribunitia ſubſellia præteruehenti.] Triumphantes à magiſtratu excipiebantur in aliqua porticu vel alio quo loco, vbi poſitis ſubſelliis eos exſpectabant. Vide Ioſephum libr. VII. Exſcidij cap. XVI.

Pontium Aquilam.] In gente Pontia fuit Aquilarum familia. In antiquiſſima inſcriptione extat, L. PONTIVS AQVILA. Hunc autem conſtat acerrimum Reip. propugnatorem fuiſſe: pro qua & vitam fudit bello Mutinenſi D. Bruti legatus. Dio XLVI.

Coronã laureã candida faſcia præligatam.]

ligatam.]Faſcia candida eſt diadema regium. Plutarchus vertit διάδημα βασιλικόν. Tali faſcia candida ornatæ cauſiæ regum Macedoniæ, vt noſtri hodie galeri loris vel torulis quibuſdam. Veteres grammatici, καυσία πῖλος ἐστὶ πλατὺς, ὃν οἱ Μακεδονι- A καὶ βασιλεῖς ἐφόρουν λευκὸν αὐτῷ διάδημα περιειλοῦντες. Vide Ælianum De animal. libr. x v. cap. 11. Inde eſt quod in Pompeio faſciæ licet crurales affectati regni ſuſpicionem mouerunt, quia erant candidæ.

diſcutere voluit:quamquam & plebei regem ſe ſalutanti, *Cæſarem ſe non Regem* eſſe reſponderit:& Lupercalibus,pro Roſtris à conſule Antonio admotum ſępius capiti ſuo diadema repulerit,atque in Capitolium Ioui Op.Max.miſerit. Quin etiam varia fama percrebruit,migraturum Alexandriam vel Ilium, tranſlatis ſimul opibus imperij,exhauſtáque Italia delectibus, & procuratione vrbis amicis permiſſa:proximo autem ſenatu L.Cottam quindecimvirum ſententiam dicturum:vt,quoniá libris fatalibus contineretur, Parthos,niſi à rege, non poſſe vinci,Cæſar rex appellaretur.Quæ cauſa coniuratis maturandi fuit deſtinata negotia,ne aſſentiri neceſſe eſſet. Conſilia i- 80
gitur diſperſim antea habita, & quæ ſæpe bini ternive ceperant,in vnum omnes cótulerunt:ne populo quidem iam præſenti ſtatu læto,ſed clàm palámque detrectante dominationé atque aſſertores flagitante. Peregrinis in ſenatum allectis libellus propoſitus eſt: *Bonum factum: Ne quis ſenatori nouo curiam monſtrare velit.*& illa vulgò canebantur,

Gallos Cæſar in triumphum ducit:iidem in curia
Galli bracas depoſuerunt,

ANIMADVERSIONES.

Diſcutere valuit.] Ita probo cum Viterb. & aliis libris nonnullis: quidam *voluit.* quod placet Torrentio. Dionis verba vtri lectioni B potius faueant incertus ſum. οὐ μέντοι καὶ ἐπέραξέ τι διὰ τοῦ ἄχθεσθαι τῷ προσρήματι ὡς ἀληθῶς ἐπιστεύθη.

Quamquam & plebei.]Ita meliores codd. pro *plebi.* Vnde nata deprauata lectio *plebeio.* quam improbo, etſi doctis probatam. ſed Dio ait τινὲς, neque probabile eſt, vnum tantùm fuiſſe. Plebs igitur hîc non eſt plebs vniuerſa,ſed è plebe perditiſſimus quiſque in hoc ſummiſſus, vt aliis præiret ad hanc acclamationem.

Varia fama percrebr.] Viterb. *valida fama percr.* puto melius.

Maturandi deſtinata negotia.] Vox *negotia* in hoc loquendi genere omitti ſolet,vt apud Liuium, *maturare cœpta*, apud Ciceronem, *perficere cogitata.*neque hîc fortaſſe Suetonij eſt.

Iidem in curia.]Regius codex,*in curiam.*Fr.Pithœi,*inde in curiam.*

latum clauum ſumpſerunt.

Q. Maximo ſuffecto, trimeſtríque conſule theatrum introeunte, cùm lictor animaduerti ex more iuſſiſſet, ab vniuerſis conclamatum eſt: *Non eſſe conſulem eum.* Poſt remotos Cæſetium & Marullum tribunos, reperta ſunt proximis comitiis complura ſuffragia, conſules eos declarantium. Subſcripſere quidam L. Bruti ſtatuæ, *Vtinam viueres.* Item ipſius Cæſaris ſtatuæ: *Brutus, quia reges eiecit, conſul primus factus eſt: Hic quia conſules eiecit, rex poſtremò factus eſt.*

ANIMADVERSIONES.

Latum clauum ſumſerunt.] *Sumſerunt* penultima correpta, vt *Obſtupui ſteterúntque comæ.*

Subſcripſere quidam L. Bruti ſtatuæ.] Ita olim moris fuit plebi Romanæ, ſi quid palam profiteri non auderet, voluntatis ſuæ ſignificationem edere, ſcribendo in porticibus, parietibus, ſtatuarum baſibus, aliiſque monumentis defunctorum. Plutarchus in Gracchis, τὴν δὲ πλείστην αὐτὸς ὁ δῆμος ὁρμὴν καὶ φιλοτιμίαν ἐξῆψε, προκαλούμενος διὰ γραμμάτων αὐτὸν ἐν στοαῖς καὶ τοίχοις καὶ μνήμασι γραφομένοις. Similia his & in Græcorum hiſtoria reperiunturr exempla.

Non eſſe conſulem eum.] Et Cicero negat eſſe conſulem, in epiſtola ad Curium.

Poſt remotos Cæſetium & Marullum trib.] Hæc diſtinctio reſtituta ex cod. Viterbienſ. quanquam viderat hoc acutè Torrentius, quem miror in ratione temporum explicanda eſſe hîc hallucinatum. Fallitur ſanè & cum putat annum interceſſiſſe à C O S S. ſubſtitutis Fabio ac Trebonio, ad offenſam tribunorum:
A & cùm eorum exauctorationem coniicit in finem anni quo fuit Cæſar, vt ait, quintùm conſul. Neutrum ſtare poteſt. contigit enim vtrumque horum poſt reditum Cæſaris ex Hiſpania: menſe autem Octobri cùm reuertiſſet, Idibus Martiis proximis eſt occiſus. Itaque trimeſtris Q. Maximi conſulatus, in
B eum annum incidit, quem φθίνοντα vidit nouiſſimum Cæſar: Albanæ feriæ & tribunorum caſus, in eum quem vltimum ipſe inchoauit. eiuſdem anni menſe Februario etiam illa Lupercalia celebrata ſunt de quibus modò eſt actum. Quis verò neſcit ferias Latinas ſtatim principio conſulatus ſui à C O S S. ſo-
C litas indici? Comitia quorum hîc mentio, tempore non ſuo, primis anni menſibus habita: vel menſe Febr. quo olim legationes audiri ſolitæ à P. C. vel Martij initio. Sed feſtinauit Cæſar, quia primo verè Vrbe exiturus erat. iam enim Octauium cum parte copiarum Apolloniam præmiſerat.

Conſpi-

Conſpiratũ eſt in eum à lx.amplius,C.Caſſio Marcellóq.& D
Bruto principibus conſpirationis.Qui primũ cũctati,vtrúmne
illum in cãpo per comitia tribus ad ſuffragia vocãtẽ partibus
diuiſis è ponte deiicerent,atque exceptũ trucidarent:an in Sa-
cra via vel in aditu theatri adorirẽtur : poſtquã ſenatus Idibus
Martiis in Pompeij curiam edictus eſt,facilè tẽpus & locũ pr\u0119-
tulerunt.Sed Cæſari futura cædes euidẽtibus prodigiis denũ- 81
ta eſt.Paucos ante menſes cùm in colonia Capua deducti le-
ge Inlia coloni,ad extruẽdas villas ſepulcra vetuſtiſſima diſii-
cerent , ídque eo ſtudioſiùs facerent , quòd aliquantum
vaſculorum operis antiqui ſcrutante reperiebant: tabula æ-
nea in monumento , in quo dicebatur Capys , conditor
Capuæ,ſepultus,inuenta eſt,cõſcripta litteris verbíſque Græ-
cis , hac ſententia , *Quandoque oſſa Capuis detecta eſſent fore*

ANIMADVERSIONES.

A *Conſpiratum eſt in eum à* LX. *amplius.*] Idem numerus apud EVtropium & Oroſium. Dio negligentius, οὐκ ὀλίγοις. Nomina eorum , quæ in libris extent qui ad nos peruenerunt,iſta ferè ſunt.

M. Iunius Brutus Philippenſis.
D. Iunius Brutus Albinus.
C. Caſſius Longinus.
L. Caſſius C.frater.
C.Seruilius Caſca.
P.Seruilius Caſca.
Q. Ligarius.
P.Turullius.
Ser.Sulpicius Galba.
L.Tullius Cimber.
L. Minutius Baſilius.
M. Spurius.
Sex.Popilius Læna.
Cæcilius.
Bucolianus.
Rubrius Ruga.
Sextius Naſo.
Pontius Aquila.
Atilius.
Petronius.
Cornelius Cinna.
Caſſius Parmenſis,

His poſſunt duo addi,Cn. Domitius Ahenobarbus, & Sextus Pompeius. illum pars ſcriptorum inter coniuratos ponit : Dio etiam σφαγέα nominat: pars ſceleris , & vt Valerius Max.ſemper loquitur parricidij abſoluit. Sex. Pompeius etſi Roma afuit tempore coniurationis lege tamen P\u0119dia cum cæteris conſpiratis damnatus eſt. B Habeo & alios quos in hoc album ſuſpicor referendos: ſed ſuſpicor tantùm.

Marcellóque & D. Bruto principibus conſpirationis.] Fœdiſſimum mendum in priorem noſtram editionem neſcio quomodo irrepſit. nam inter coniuratos qui Cæſarem occiderunt,nullus fuit,quod ſciam Marcellus : neque dubitari poteſt, C veram eſſe librorum omnium ſcripturam , *Marcóque & Decimo Bruto.*

Partibus diuiſis.] aliis ſuper ponte, aliis ſub ponte collocatis. Hinc intelligimus pontes comitiorum non humiles , ſed altos ſatis fuiſſe.

Poſtquam ſenatus Idibus Martiis edictus eſt.] Is dies propter

Annæ Perennæ feſtum hilariter ſolitus agi. ideo etiã ludi in Pompeiano theatro erant futuri. Moris autẽ fuit vt quibus diebus ſpectacula in eo theatro exhiberentur, ſenatus in A Curia Pompeij haberetur. Notandus Appiani locus, θέαι δὲ ἦσαν ἐν τῷ Πομπηΐου θεάτρῳ· καὶ βουλευτήριον ἔμελλε τὴν τις περὶ αὐτὸ οἴκων ἔσεσθαι. εἰωθὸ, ἐπὶ ταῖς θέαις ὧδε γίγνεσθαι.

vt Iulo prognatus manu conſanguineorum necaretur, magniſque mox Italiæ cladibus vindicaretur. Cuius rei, ne quis fabuloſam aut commenticiam putet, auctor eſt Cornelius Balbus, familiariſſimus Cæſaris. Proximis diebus equorum greges, quos in traiiciendo

ANIMADVERSIONES.

Vt Iulo prognatus.] Memmianus, *vt Ilio progn.* nihil mutandum; nam Iulius Cæſar auctorem generis ſui faciebat Iulum Æneæ filium; & vt ait Dio libro XLIII. poſteris Aeneæ ſe dicebat προσήκειν διὰ τὸν Ἴουλον.

Ne quis fabuloſam aut commentitiam putet.] In membranis ſuperſcripta erat emendatio, *ne quis fabuloſum aut commentitium putet.* Probo.

Equorum greges quos in traiiciendo Rubicone flumine conſecrarat.] Euſtathius in Odyſſeam μ. Ὅτι δὲ καὶ καθ' ἱστορίαν ἀγέλας ὅλας ἡμέρων ζώων Ἕλληνες ἀφιέρουν δαίμοσιν, ὧν οὐκ ἦν θεμιτὸν ἅπτεσθαί τινας, ἐν οἷς καὶ πτηνὰ ὡσαύτως ἱερεῖς ἄσυλα, οἷον ταῦροι καὶ χῆνες, καὶ τοιαῦτά τινα, καθὼς ὁμιλῆται ἐν ταῖς ἱστορίαις. Solita hoc modo conſecrari omnis generis animalia, etiam piſces, vt apud Athenæum lib. ſept. ſcriptum. maximè autem id factitatum in iis quæ vſui aut voluptati fuerant: quibus hoc quaſi præmium datum, vt D ante obitum manu emitterentur & ſinerentur ἄφετα. Sic ſeruos quos amabant imminente morte properabant liberare, vt ſaltem in libertate morerentur, vt Plinius in epiſtolis docet. Sic in hiſtoria Marcellini XXIX. Valentinianus Imperator Innocentiam vrſam qua diu fuerat oblectatus, tandem *vt bene meritam in ſyluas abire dimiſit innoxiam.* Eò refero Theodoreti verba ex oratione ſecunda Θεραπευτικῆς. vbi ait Homerum vnguentis delibutum ita B fuiſſe à Platone è Rep. ſua pulſum, vt mulieres ſolent hirundines. μύρῳ γε ἀλείψας, καθάπερ αἱ γυναῖκες τὰς χελιδόνας, ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ξυντεθείσης πόλεως ἀπέπεμψε. repetit idem & oratione decima. Sed à vetuſtioribus ſumſit hoc Theodoretus. nam multo antè dixerat Dio Chryſoſtomus in ſermone de Homero, καὶ κελεύει Plato μάλα εἰρηνικῶς στέψαντας αὐτὸν ἐρίῳ, καὶ μύ- C ρῳ καταχέαντας ἀφιέναι παρ' ἄλλοις. τοῦτο δὲ αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῶν χελιδόνων ποιοῦσιν. Ariſtides in tertia Platonica: ὁ Πλάτων Ὅμηρον μύρῳ χρίσας ἐκπέμπει χελιδόνος τιμὴν καταθείς. videntur mulieres, quando erant miſſuræ è poteſtate auiculas quibus plurimum fuerant oblectatæ, ſolitæ illis vnguentum affundere. quod genus luxus obſeruo etiam in hac re fuiſſe vſurpatum. Sic apud Plinium in epiſtolis lib. nono, delphino, qui omnibus erat admirationi, Octauius Anitius legatus proconſulis vnguentum ſuperfudit. meminit Solinus cap. XVII. & apud Philoſtratum in vita Apollonij, elephanti cuiuſdam ἀφέτου mẽtio fit, quẽ ſoliti incolæ regionis μυρίζειν καὶ ταινιοῦν. de equis teſtis Simonides.

des. Ælianus de animalibus lib. XI. cap. XXXVI. ὅτι δὲ καὶ μύρῳ ἔχριόν τι ἵπποι, Σιμωνίδης ἐν τοῖς Ἰάμβοις λέγει. & lib. A XVI. cap. XXIV. Similis ſtultitia eorum qui piſces monilibꝰ & inauribus ornabāt, vt narrat idē lib. XII. cap. XXX.

Rubicone flumine conſecrarat, ac vagos & ſine cuſtode dimiſerat, comperit pertinaciſſimè pabulo abſtinere, vbertímque flere. Et immolantem haruſpex Spurinna monuit, caueret periculum quod non vltra Martias Idus proferretur. Pridie autem eaſdem Idus, auem regaliolum, cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ ſe inferentem, volucres varij generis ex proximo nemore perſecutæ, ibidem diſcerpſerunt. Ea verò nocte cui illuxit dies cædis, & ipſe ſibi viſus eſt per quietem interdum ſupra nubes volitare, aliàs cum Ioue dextram iungere. Et Calpurnia vxor imaginata eſt, collabi faſtigium domus, maritúmq; in gremio ſuo cōfodi: ac ſubitò cubiculi fores ſpōte patuerunt. Ob hæc ſimul & ob infirmam valitudinem diu cūctatus, an ſe contineret & quæ apud ſenatum propoſuerat, agere differ et: tandē D. Bruto adhortante, ne frequentes ac iam dudum opperientes deſtitueret, quinta ferè hora progreſſus eſt,

ANIMADVERSIONES.

Rubicone flumine conſecrarat.] Turonenſis, *Rubiconi flumini:* quod olim Turnebo non ſine ratione placuit. nam cui Cæſar equos iſtos conſecrauit? fluuios pro numinibus habitos olim & cultos, nemo eſt quin ſciat.

Auem regaliolum.] In Gloſſario non *regaliolus*, ſed *regauiolus* ſcribitur. nec eſt abſurdum, vt ſic potius ſcribatur: nam *regauiolus* dicta hæc auicula quaſi rex auium. Sic autem legendum in eo libro, *Regauiolus*, σπίνν⊙. *Regauiolus* βασιλίσκ⊙, ὀρνύφιον. vbi vides inconſtantiam ſimul & imperitiam eius grammatici: C malè enim σπίννος interpretatur, & cum frigilla regaliolum confundit. In altero ſcriptum eſt, βασιλίσκος. *regula* ſcrib. *regulus* vel *regauiolus*. De hac aue Plinius. In tertio Pauli Æginetæ legimus auiculam Græcis βασιλίσκον dictam, omnium quas noſſet vetuſtas habitam eſſe minimam. nec multo eſſe maiorem paſſerem troglodyten: quam volunt eruditi eſſe noſtrum *roitelet*.

Ea verò nocte cui illuxit dies cædis.] Melius ſic quàm vt Dio, ἐν τῇ B νυκτὶ ἐν ᾗ ἐσφάγη.

Cum Ioue dextram iungere.] Dio, τὴς τοῦ Διὸς χεῖρὸς ἅπτεσθαι. non rectè in vulg *dextras*.

Collabi faſtigium domus.] Dixit antè, decreta fuiſſe Cæſari templa, aras, puluinaria, non ſecus ac deo: eòdem & faſtigium iſtud pertinebat. quod ex Ciceronis, Plutarchi & Flori teſtimoniis cognoſcimus. Vt igitur Valerio Poplicolæ olim honoris cauſſa conceſſum, vt foras aperirentur ædes eius: ſic Iulij domus faſtigio ornata. Faſtigium aliquando eſt ἁπλῶς ædificij ſummū, vt Feſtus interpretatur: itaque de priuatorum ædibus dicitur. Cicero ad

Q. fratrem lib. III. *abſolutum offendi in ædibus tuis tectum: quod ſupra conclauia non placuerat tibi eſſe multorum faſtigiorum.* & apud Senecam epiſtola CXXII. interdum ſignificat tecti formam deorum templis propriam, quæ Græcis ἀετὸς & ἀέτωμα dicitur. Ariſtophanes Auibus in beatiſſimæ illius ſuæ Reip. deſcriptione, pro ſumma felicitate ponit, A quòd omnes in ædibus faſtigium habentibus habitaturi eſſent, vt numina in templis.

εἶτα, ait, *πρὸς τούτοισιν, ὥσπερ ἐν ἱεροῖς οἰκήσετε·*
τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς αἰετόν.

de his faſtigiis multa alibi, ex erudita antiquitate prompta, notamus.

libellúmque inſidiarum indicem, ab obuio quodam porrectum, libellis cæteris, quos ſiniſtra manu tenebat, quaſi mox lecturus, commiſcuit. Dein pluribus hoſtiis cæſis, cùm litare non poſſet, introiit curiam, ſpreta religione: Spurinnámque irridens, & vt falſum arguens, quòd ſine vlla noxa Idus Martiæ adeſſent: quamquam is *veniſſe quidem eas* diceret, *ſed non*
82 *præteriiſſe.* Aſſidentem conſpirati, ſpecie officij circumſte-
A. V. C. terunt: illicóque Cimber Tullius, qui primas partes ſuſce-
DCCX. perat, quaſi aliquid rogaturus, propius acceſſit: renuentíque, & geſtu in aliud tempus differenti, ab vtroque humero togam apprehendit: deinde clamantem, *Iſta quidem vis eſt,*

ANIMADVERSIONES.

Libellúmque inſidiarum indicem.] Putauit Cæſar ſupplicem libellum hûc eſſe: ideo cæteris δεητηρίοις commiſcuit. Similem errorem admiſit B Nicephorus Imperator, cùm vxoris Theophanûs & Tzimiſcæ coniuratione cæſus eſt. Fusè narrat Cedrenus. Geminum iſtis exemplum in Annalibus noſtrorum temporum poſteritas leget, ac fatorum vim ineuitabilem etiam in ea cæde recognoſcet. Res plane memorabilis, & quæ olim inter θαυμάσια ἀκούσματα & prouidentiæ diuinæ argumenta C iactabitur.

Libellis cæteris, quos ſiniſtra manu tenebat, commiſcuit.] Non ſiniſtra, ſed dextra, ait Manlius.

-totiens prædicta cauere
Vulnera non potuit, toto ſpectante ſenatu
Indicium dextra retinens.

Etiam commixtum cæteris libellum indicem negat Plutarchus: ἐν δὲ τῇ χειρὶ κατέχων καὶ φυλάττων ἐκεῖνο μόνον.

Dein pluribus hoſtiis cæſis.] Florus, *nec perlitare centum victimis poterat.*

Aſſidentem conſpicati ſpecie officij circumſteterunt.] Aliæ editiones malè præiuerunt. nam *conſpirati*, & *circumſtiterunt* ſcribendum.

Cimber Tullius.] Nuperæ quædam editiones mutarunt in Tillius. perperam. nam Tullius appellatur in omnibus Latinorum auctorum codd. & Græcorum quoque nonnullorum: etiam Plutarchi in Bruto: at in eiuſdem Cæſare & Appiano Τίλλιος mendoſè.

Clamantem, Iſta quidem vis eſt.] Plautus, Capteiueis, *Vis hæc quidem hercle eſt, & trahi & trudi ſimul.*

alter

alter Caſſius aduerſum vulnerat paullùm infra iugulum. Cæſar Caſſij brachium arreptum graphio traiecit: conatúſque proſilire, alio vulnere tardatus eſt. Vtque animaduertit vndique ſe ſtrictis pugionibus peti, toga caput obuoluit: ſimul ſiniſtra manu ſinum ad ima crura deduxit, quò honeſtiùs caderet, etiam inferiore corporis parte velata. Atque ita tribus & viginti plagis confoſſus eſt, vno modo ad primum ictum gemitu ſine voce edito. Etſi tradiderunt quidam, M. Bruto irruenti dixiſſe, Καὶ σὺ εἶ ἐκείνων, καὶ σὺ τέκνον? Exanimis diffugientibus cunctis aliquamdiu iacuit, donec lecticæ impoſitum, dependente brachio, tres ſeruuli domum retulerunt. Nec in tot vulneribus, vt Antiſtius medicus exiſtimabat, lethale vllum repertum eſt, niſi quod ſecundo loco in pectore acceperat.

ANIMADVERSIONES.

Alter Caßius.] Non ſolùm in prima editione, ſed etiam in membranis, vt docti viri teſtantur, & vidimus ipſi, ita ſcriptum eſt, & mox *Caßij brachium.* non vt emendatum eſt à Beroaldo, vt arbitror, *alter Caſca & Caſcæ brachium.* Scio Plutarchum & Appianum eius emendationis eſſe fundos: ſed quis ſcit annon illi potius ſint corrigendi? deinde quàm multa in hac hiſtoria, vt aliis omnibus, diuersè narrantur ab hiſtoricis? poſſent multa adnotari: ſed λεπτολογεῖν nolumus.

Arreptum graphio traiecit.] Mss. quidam, *arrepto.* alij, *abrepto.* quidã *abreptum.* nonnihil variante ſententia. Veteres ſcribebant vel ſtilis vel calamis: quia autem σιδηροφορεῖν non licebat, & ſtilis & calamis ad necem inferendam abutebantur: ſed illis frequentius. in hiſtoria Eccleſiaſtica & apud Prudentium multos martyres graphiis confoſſos beatam animam cælo vnde acceperant, reddidiſſe legimus. & apud Plut. in Gracchis perit Antyllus quidam γραφείοις μεγάλοις κεντούμενος, ἐπ' αὐτὸ A τοῦτο πεποιῆσθαι λεγομένοις. qui locus eſt teſtis improbitatis quorundam per illa tempora, qui graphia ad cędẽ ex profeſſo parare ſoliti. Propterea cautũ aliquando Romæ, ne ferrea graphia quiſquam haberet, ſed oſſea vt Iſidorus refert. Sed & calamis γραφικοῖς ad cædem abuſi. refert enim Euagrius lib. III. Stephanum Antiochię epiſcopũ à pueris intereptum
B καλάμοις ἴσα δόρασιν ὀξυνθεῖσι.

Vndique ſe ſtrictis pugionibus peti.] Qui Miſcellam hiſtoriam compoſuit, *cultros ſenatorios* vocat: neſcio quare: Græci quidam ξίφη. verè pugiones fuiſſe, ex Dione conſtat, notante, illatos eos in Curiam in ſcriniis libellorum. Vide Plut. in Bruto.

C Καὶ σὺ εἶ ἐκείνων, καὶ σὺ τέκνον;] Hæc lectio veteris Romani cod. & quorundam Mss. in Viterb. tantùm, Καὶ σὺ ἐκείνων εἶ; in aliis καὶ σὺ τέκνον; vt in vulgatis, & Turonenſi; fortaſſe melius. Sic enim apud Dionem quoque.

Dependente brachio.] Appianus pro eo dicit διεκόμισαν οἴκαδε

ἀνωμάλως, οἷα τρεῖς, hoc eſt, lectica non æqualiter ſublata ſed pro- A pendente, vt cùm à tribus ſolis geſtatur.

Fuerat animus coniuratis, corpus occiſi in Tiberim trahere,
bona publicare, acta reſcindere: ſed metu M. Antonij conſu-
83 lis, & magiſtri equitum Lepidi, deſtiterunt. Poſtulante ergo
L. Piſone ſocero, teſtamentum eius aperitur: recitatúrque
in Antonij domo, quod Idibus Septembribus proximis in
Lauicano ſuo fecerat, demandauerátque virgini Veſtali ma-
ximæ. Q. Tubero tradit, heredem ab eo ſcribi ſolitum ex con-
ſulatu ipſius primo, vſq; ad initium ciuilis belli, Cn. Pompeium:
ídque militibus pro concione recitatum. Sed nouiſſimo te-
ſtamento tres inſtituit heredes ſororum nepotes, C. Octa-
uium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante
reliquo: in ima cera C. Octauium etiam in familiam noménq.
adoptauit: pluréſque percuſſorum in tutoribus filij, ſi quis ſibi
naſceretur, nominauit: D. Brutum etiam in ſecundis heredib⁹.

ANIMADVERSIONES.

Fuerat animus coniuratis.] Melius ſuprà conſpiratos & conſpirationẽ vocabat. nullũ. n. iuſiurandũ interceſſit. Plutarchus quoq. συνωμότας: ſed cũ correctione, λεγέσθω γὰρ οὕτως.

Quod idibus Septembribus proximis in Lauicano ſuo fecerat.] Cùm reuerſus ex Hiſpania ad triumphũ, ex veteri more ad vrbem eſſet. videtur autem per menſem ibi fuiſſe. nã Octobri Vrbem eſt ingreſſus.

Demandauerátque virgini Veſtali maximæ.] Ita veterib. mos fuit, vt ex Pandectis, & hiſtoriis notum. Appianus ait, L. Piſoni ſocero: Λεύκιον δὲ Πείσωνα ὅτῳ τὰς διαθήκας ὁ Καῖσαρ παρέθετο. ſed errat.

Ex quadrãte reliquo.] Omnes codd. hunc locũ corruptè ſcriptũ habent, vt in vulg. *reliquos in ima cera.* Veram emendationem & ſententiam C aperuit primus Lipſius. poſſis etiam legere ſic, *ex quadrante reliquo: alióſque in ima cera, C. Octau.* vt illis verbis, *alióſq. in ima cera,* ſubſtitutiones intelligãtur, quas fieri ſolitas in ima A cera, ſiue extrema pagina, ex I.C.torum libris certum eſt.

Pluréſque percuſſorum in tutoribus filij, ſi quis ſibi naſceretur.] Valde oſcitãter partẽ iſtã teſtamẽti Cæſariani legit Dio in eo auctore Latino vnde ipſe ſumſit. Ita enim vertit, μαθὼν ὁ δῆμος ὅτι τόν τε Ὀκταουΐον υἱὸν πεποίηται, καὶ τὸν Ἀντώνιον τόν τε Δέκιμον, καί τινας ἄλλους τῶν σφαγέων ἐπιτρόπους αὐτοῦ. Ait Octa B uium teſtamento eſſe adoptatum: eique datos eodem teſtamento ἐπιτρόπους. Quid appellat ἐπιτρόπους; tutores? atqui Octauio annum agenti decimum octauum, tutor dari non potuit. curatores? illi verò teſtamento non dantur. ſed dati confirmantur, inquies. Scio. verùm quis hoc dixit præter Dionem? deinde quàm abſurdum quòd neceſſariam iſtam C partem de poſtumo prætermittit? Nimis certum eſt, optimum aliâs ſcriptorem, cùm iſta verteret, non attendiſſe animũ ad illa verba, *ſi quis ſibi naſceretur.* Itaq. ad Octauiũ retulit, quę de poſtumo ſcripſerat Cęſar.

Populo

Populo hortos circa Tiberim publicè, & viritim trecenos ſeſtertios, legauit. Funere indicto, rogus exſtructus eſt in 84
Martio campo iuxta Iuliæ tumulum: & pro Roſtris aurata ædes ad ſimulacrum templi Veneris Genitricis collocata:

ANIMADVERSIONES.

Populo hortos.] Viterb.cùm hîc tū alibi, *ortos.* vt apud Varronem & Ciceronē quoque in pleriſque libris. Sic in Turonēſi *vmerus* ſemper nō humerus. In his hortis poſtea fuit ędis conſecrata Forti Fortunæ. Plut. De Romanorum Fort.

Et viritim trecenos ſeſtertios.] Si Octauio fides, cētenos vicenos tantùm. Vide Dionem lib. XLIIII. Mirum verò, quî fieri potuerit vt res ita diuulgata diuersè traderetur.

Funere indicto.] à Cos. Antonio. Lactantius libro I. *Si* Cos *non fuiſſet Antonius, Caius Cæſar pro ſuis in Remp. meritis, etiam defuncti hominis honore caruiſſet, & quidem conſilio Piſonis ſoceri, & L. Cæſaris propinqui. Funus indicere* Gręcis προαγγέλλειν. Heſych. Romanus mos ex Terentio & aliis notus.

Rogus exſtructus eſt in Martio campo.] Quæ ad funerum curā pertinuêre, ea vel domi peragebantur, vel in foro, vel extra portam. Domi curatum funus per plures dies: ibi fiebat ἡ πρόθεσις, & mortuus ſeptem dies in veſtibulo poſitus, quà à domeſticis, quà ab amicis, plāgebatur, ac coronis aliiſque muneribus honorificis afficiebatur. Tranquillus hanc totam partem prętermittit: ſolitus inſignia tantùm notare. In foro laudabantur: extra vrbem cremabantur. Cæſar tamen in ipſo foro crematus eſt, non in extructo ei rogo: quod per populi tumultum euenit. Simillimum eſt quod paucis antè annis in funere Clodij à Milone occiſi acciderat, vt narrat Aſconius. Dio quidem inter alios Cę-

A ſari decretos honores hunc commemorat, vt mortuus intra pomœrium ſepeliretur: ſed ea non eſt cauſſa combuſti intra vrbem Cæſaris.

Iuxta Iuliæ tumulum.] quæ in Martio campo ſepulta contra maiorum inſtituta. Dio lib. XXXIX.

Et pro Roſtris aurata ædes ad ſimulacrum templi Veneris genitricis
B *collocata.*] Bononienſis editio quæ proximè Romanam ſecuta eſt, legit, *aurata ſedes.* at MS. & Romana, *ædes.* rectè dubio procul. Ædem appellat pegma in foro extructum, vt ibi collocaretur Cæſaris corpus, dum laudatio peragеretur. Ita autē vocat, primùm, quia vt diſertim notat, in modum templi fuit confectum: deinde propter religionem circa defunctos. qua ratione dixit
C Polybius lib. VI. imaginibus defunctorū ſolita προτίθεσθαι ξύλινα ναΐδια. & Plinius quoque armaria illa vocat ædiculas. poſtremò, quia de Iulio Cæſare tanquā de Deo loqui ſolent: fuitq. hæc illius ἀποθέωσις quædā & conſecratio. Sanè.n.cū legantur multi ante Cæſarē in foro laudati: nemini tamen exſtructam ædē legimus: ſed lectū pro Roſtris, vel
D in Roſtris, vt loquitur Aſconi⁹, fuiſſe poſitū. Poſtea verò quàm cœpêre Impp. illis ritib. cōſecrari quos deſcribunt Herodianus & Dio, hoc quoq. ſeruatū eſt. Dio in Seuero de funere Pertinacis: Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ βῆμα ξύλινον ἐν χρῷ τοῦ λιθίνου κατεσκευάσθη· καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ οἴκημα ἄτοιχον περίστυλον ἔκ τε ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ πεποικιλμένον ἐτέθη, καὶ ἐν αὐτῷ κλίνη. Prop-

ſius illa verba οἴκημα ἄτοιχον περίςυλον ę-dē illam exprimunt, quam hîc Suetonius narrat : nam quòd columnis non parietibus cincta fuerit, non poteſt eſſe dubium, etſi id nemo veterum dixit. Ar quomodo aliter defūcti corpus cerneretur à populo? quomodo Antonius oſtenſione vulnerum, illam conſpiratis inuidiæ flammam excitaſſet?

intráque lectus eburneus, auro ac purpura ſtratus: & ad caput tropæum, cum veſte in qua fuerat occiſus. Præferentibus munera, quia ſuffecturus dies non videbatur, præceptum eſt vt omiſſo ordine, quibus quiſque vellet itineribus vrbis, portaret in campum. Inter ludos cantata ſunt quædam ad miſerationem, & inuidiam cædis eius, accommodata ex Pacuuij Armourm iudicio:

Men' me ſeruaſſe, vt eſſent qui me perderent?

ANIMADVERSIONES.

Intráque lectus eburneus.] Polybij ætate qui laudandi erant, plerique pro Roſtris ſtatuebantur erecti. συμπληρωθείσης, ait, τῆς ἐκφορᾶς, κομίζεται μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου πρὸς τοὺς καλουμένους Ἐμβόλους εἰς τὴν ἀγορὰν, ποτὲ μὲν ἑστὼς ἐναργὴς, σπανίως δὲ κατακεκλιμένος. Poſſumus tamen Polybij verba accipere de ſimulacris defūctorum cereis: quæ vt à populo conſpici poſſent, machinamentis erigebantur. Tale ſimulacrum ab Antonio oſtenſum eſt populo, ſuper funebri lecto Cæſaris, ea arte factū, vt verſatile eſſet, omniáque ei impoſita vulnera mirè ob oculos poneret: auctor Appianus.

Et ad caput tropæum, cum veſte in qua fuerat occiſus.] Quod Suetonius tropęum, Appianus κοιτὸν vocat. τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐγύμνου, καὶ τὴν ἐσθῆτα ἐπὶ κοντοῦ φερομένην ἀνέσειε. qui nouerit tropæorū Romanorū formā, intelliget quā bene huic loco ea vox cōueniat.

Omiſſo ordine.] Ordo quem dicit, fuit hic: Præibant magiſtratus & ſenatus poſitis dignitatis inſignibus: ſequebātur equites habitu lugubri, deinde milites cum armis, ſed verſis: Et ex poſtremò populus per tribus. Tacitus, alij.

A

Men' me ſeruaſſe, vt eſſent qui me perderent?] Si ita legimus erit ſentētia ei ſimilis quam exagitat Epictetus in Diſſertationibus lib. primo, cap. IIII. τάλας ἐγώ! ἐπὶ ταῦτά μου τὰς πολιὰς ἐτήρησα; Virgilius, *Felix morte tua neque in hunc ſeruata dolorem.* Velleius de Cæſare pæne victo prælio Mundenſi, *conſiſtens antè recedentem ſuorum aciem, increpitâ prius Fortunâ, quòd ſe in eum ſeruaſſet exitum.* Non placet mihi hæc ſententia: nó, inquam, puto eum eiulare quòd ſe ſeruarit, vt poſtea miſerè periret: ſed hoc potius, quòd alios ſeruarit à quibus ſit deinde occiſus. Lege igitur vt in mēbranis omnibus, *Men' ſeruaſſe, vt eſſent qui me perderent?* Ita legerunt Græci, quod ex verſione apparet. Ἐμὲ δὲ καὶ τούσδε περισῶσαι, τοὺς κτενοῦντάς με; apud Appianum. In Pacuuij fabula pronuntiabatur hic verſiculus ab Aiace ſuas victorias Achiuis exprobrāte: vel de Vlyſſe dicebatur: de quo ait apud Ouidium,

B

C

D

Seruauique animam, minimum eſt hoc laudis inertem.

Et ex Electra Attij alia ad ſimilem ſententiam. Laudationis loco conſul Antonius per pręconem pronuntiauit Sen.conſ.quo omnia ei diuina ſimul atq; humana decreuerat: item iuſiurandum, quo ſe cuncti pro ſalute vnius adſtrinxerant: quibus perpauca à ſe verba addidit. Lectum pro Roſtris in Forum magiſtratus & honoribus functi detulerunt. Quem cùm pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pompeij, deſtinaret, repentè duo quidá gladiis ſuccincti, ac bina iacula geſtantes, ardentibus cereis ſuccenderunt: confeſtímq; circumſtantium turba virgulta arida, & cum ſubſelliis tribunalia, quidquid prętera ad donũ aderat, cõgeſſit: deinde tibicines & ſcenici artifices veſtẽ, quam ex inſtrumento triumphorũ ad præſentem vſum induerant, detractá ſibi, atq; diſciſſam, iniecere flammæ: &

ANIMADVERSIONES.

Ex Electra Attij alia.] Sic emendauimus corruptã omnium librorum lectionem *Attilij*. De hoc poëta plura ad Perſium.

Laudationis loco Cos. Antonius per præconem pronuntiauit S.C.] Nullam ergo aliam habuit Antonius de laudibus Cæſaris orationem? Si Appiano fides, nullam. hoc enim ille diſertis verbis affirmat. Falſa igitur & ad arbitrium conficta illa bene longa oratio quã Dio pro Antoniana venditat. quod non eo ſolùm loco apud eum ſcriptorem eruditus lector obſeruare poterit. Quod ait Suet. *per præconem*, Appian. contra, ſua ipſius voce Antonium id S.C. recitaſſe.

Lectũ pro Roſtris in Forũ magiſtratus & honoribus functi detulerunt.] Aptius erat *detulerãt*. nã hoc factũ ante illa quæ modo narrata ſunt: quod nõ obſeruãt quidã. *detulerũt* igitur, nempe ex veſtibulo domus Cæſaris, in Forum, & pro Roſtris poſuerũt.

Circunſtantium turba.] Quidam codices, *circumaſtantium*.

Virgulta arida & cum ſubſelliis tribunalia.] Vide Appianum. Plutarchus adiicit & menſas nummulariorum quę erant in foro. Sic Aſco-

A nius in gemina hiſtoria funeris Clodiani, *Populus duce Sex. Clodio, corpus P. Clodij curiam intulit; cremauítque ſubſelliis, & tribunalibus & menſis, & codicibus librariorum.*

Quicquid præterea ad donum aderat, congeſſit.] Damnatam lectionem calculis Beroaldi & quorundam aliorum, ſed omnium noſtrorum libb. ſuffragiis confirmatam, reſti-

B tuimus. Eratoſthenes in deſcriptione ſimilis moris, quem ξυλοβολίαν vocant Græci (nos fuſe exponimus ad librum VI.) pro eo dixit, ἔῤῥιπτον τῶν ξύλων ὅπως ἕκαστος εὐπόρει.

Deinde tibicines.] Legi apud quoſdam ſuperioris æui criticos extare codices, vbi ſcriptum ſit, *Deinde ſiticines.* quam lectionem nec reperi, nec repertam probarem. adi A. Gellium & Nonium. Omnes libri, etiã

C qui in regia bibliotheca, item Memmianus conſtanter *tibicines:* non *ſiticines:* non etiã *tubicines:* quam vocem cum hoc loco viri docti pridẽ non ſine cauſſa reſtituiſſent, (nam in nobilium & publicis funeribus tubam adhiberi ſolitam pueri non neſciunt) reperti ſunt nuper qui de ea obſeruatiuncula triumpharent.

veteranorum militum legionarij, arma ſua quibus exulti funus celebrabant. Matronæ etiam pleræque ornaméta ſua quæ gerebant, & liberorum bullas atque prætextas. In ſummo publico luctu exterarum gentiú multitudo circulatim ſuo quæque more lamentata eſt: præcipuéque Iudæi, qui etiam noctibus continuis buſtú frequentarűt. Plebs ſtatim à funere ad domum Bruti & Caſſij cum facibus tetendit: atque ægrè repulſa, obuium ſibi Heluium Cinnam, per errorem nominis, quaſi Cornelius is eſſet quem grauiter pridie concionatum de Cęſare, requirebat: occidit: capútque eius pręfixum haſtę circumtulit. Poſtea ſolidam columnam propè XX pedum lapidis Numidici in foro ſtatuit: ſcripſit que, PARENTI PATRIÆ.

ANIMADVERSIONES.

Veteranorum militum legionarij.] A hoc eſt, legiones compoſitæ è veteranis militibus, quæ Romæ tum erant, deductionem in promiſſos agros expectantes, vt iam diximus. De his multa Appianus.

Præcipuéque Iudæi.] qui Cæſarem dilexiſſe videntur ob Pompeij cædem, à quo vrbs ipſorum capta fuerat. Iudæos tamé militaſſe Pompeio contra Cæſarem teſtis Appianus. verùm ea offenſa mox bello Alexandrino expiata eſt: cui & interfuerunt, & egregiam Cæſari operam nauauerunt. inde illa Cæſaris in eá gentem collata beneficia. Ioſephus De antiquit. lib. XIIII.

Noctibus continuis buſtum frequentarunt.] Ingentis deſiderij argumentum: nam de plebe Romana minus eſt quod narrat Appianus, C τὴν νύκτα πανδημεὶ τῇ πυρᾷ παρέμενον.

Concionatum de Cæſare requirebat.] Viterb. *inquirebat.*

Solidam columnam.] Græci de hac columna, cuius & Cicero meminit, ſilent omnes: aram contra plerique omnes poſitam ibi narrát, vbi fuerat crematus. Dio factum à populo ſcribit: Appianus à Pſeudomario.

In foro ſtatuit.] eo ipſo loco vbi fuerat crematus, vt diximus. At reliquis Cæſaris quid factum? vnus te docebit ex omnibus hiſtoricis Dio, τὰ αὐτοῦ οἱ ἐξελεύθεροι προανείλοντο, καὶ ἐς τὸ πατρῷον μνημεῖον κατέθεντο. *reliquias eius liberti antè ſuſtulerant, & in patrum monumentum condiderant.* hodie B locus editur corruptè. legitur enim πρῶτον. quod fatetur Xylander ſe non intelligere. nupero correctori omnia curua recta. Non me fugit exponi poſſe πρῶτον μνημεῖον, monumentum de quo prius cogitarant. nam initio propoſitum fuerat, & cremare in Campo Martio, & inferre cineres in Iulium monumentum, ſed & coacta interpretatio C eſt: & manifeſtò falſa. nam id per pontifices non licuit: quorum etiá auctoritate factum ne in exſtructo ibi rogo cremaretur, vt Appianus docet.

Scripſitque PARENTI PATRIÆ.] Cicero non plebem ſed Antonium auctoré facit: & inſcriptionem aliter conceptam habet, PARENTI

RENTI OPTIME MERITO. locus eſt in epiſtola ad Caſſiũ lib. XII. ad familiares. Errat latè vir doctus qui argumento huius inſcriptionis Antonianæ inducitur, vt cognomen *Patris patriæ*, mortuo demum Cæſari decretum fuiſſe putet. A Id verò Cicero nullus dicit: neque verum eſt: ſed cognomen viuo Cæſari tributum: poſtea, damnata quodammodo eius memoria, actíſque in dubium vocatis, amiſſum, hac inſcriptione, quaſi publico conſenſu, iterum confirmatum ei fuerat.

Apud eandem longo tempore, ſacrificare, vota ſuſcipere, controuerſias quaſdam interpoſito per Cæſarem iureiurando diſtrahere, perſeuerauit. Suſpicionem Cæſar quibuſdam 86
ſuorum reliquit, neque voluiſſe ſe diutius viuere, neque curaſſe quòd valetudine minus proſpera vteretur: ideóque & quæ religiones monerent, & quæ renuntiarent amici, neglexiſſe. Sunt qui putent confiſum eum nouiſſimo illo Senatus conſ. ac iureiurando, etiam cuſtodias Hiſpanorum cum gladiis ſectantium ſe, remouiſſe. Alij è diuerſo opinantur,

ANIMADVERSIONES.

Apud eandem longo tempore ſacrificare.] Quomodo *longo tempore* cùm ſtatim per Dolabellam cos. ea columna ſit deiecta? & tamen ait, *perſeuerauit*. Dio parciùs, θύειν ἐπεχείρουν. B

Controuerſias quaſdam interpoſito per Cæſarem iureiurando diſtraheret.] Vult dicere, cultum eum locum inſtar templi: nam controuerſiæ in templis diſtrahi ſolitæ. Exemplum habes apud Platonem in Protagora, Iſocratem in Trapezitico, Plinium, epiſtola prima, libri quinti, & apud Dionem variis locis. C Aliquando templa non ingrediebantur: ſed officij ſui ſatis ſe admonitos putabant, ſi ad ædem alicuius deûm acceſſiſſent. Antiphon in ea περὶ χορευτοῦ, *de ludio* aut *ſalio*. καὶ ἐγὼ πεισθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων διηλλάγην τούτοις ἐν τῇ πόλει ἐναντίον μαρτύρων, οἵπερ διήλλαξαν ἡμᾶς πρὸς τῷ νεῷ τῆς Ἀθηνᾶς. Diſtrahebantur autem iureiurando interpoſito vt ait Sueton. D quod ideo vetus poëta eleganter appellauit *mantile quo quotidianæ noxæ extergeantur*. Et iurabant per Deos heroas magnóſque viros defunctos. etiam per viuos: vnde eſt illud apud Lucianum ὅρκος ἐστί τινι pro obſeruari colíque ab aliquo officioſiſſimè. Pertinet huc quod de hæreticis quibuſdam vt Priſcillianiſtis, Donatiſtis, aliis, in hiſtoria veteris eccleſiæ narratur. Nam & iſtis ſectæ ſuæ princeps erat ὅρκος: per illum iurabant, & controuerſias ſuas in eius memoriis dirimebant. Cur dicit Suetonius quaſdam? puto quia aliæ controuerſiæ ad alios deferebantur deos ſiue heroas. Sic narrat Plutarchus Thebanos ſolitos de rebus amatoriis ad Iolai tumulum conuenire.

Cum gladiis ſectantium ſe.] Etiam hîc peccatum fuerat coalitione finis præcedentis dictionis cum ſequentis initio, vt milites in MSS. & Pandectis Flor. arguit ita eſſe, corruptior adhuc lectio cod. Liſlæi, *ad inſpectantium*. Ego non puto Latinitatem pati vt aliter legatur quàm *ſectantium*.

inſidias vndique imminentes ſubire ſemel confeſſum ſatius eſſe, quàm cauere ſemper. Alij ferunt dicere ſolitum, non tam ſua quàm Reip. intereſſe vti ſaluus eſſet: ſe iam pridem potentiæ gloriæque abundè adeptum: Remp. ſi quid ſibi eueniret, neque quietam fore, & aliquanto deteriore conditione ciui-
87 lia bella ſubituram. Illud planè inter omnes ferè conſtitit, talem ei mortem pæne ex ſententia obtigiſſe. Nam & quondam cùm apud Xenophontem legiſſet, Cyrum vltima valetudine mandaſſe quædam de funere ſuo, aſpernatus tam lentum mortis genus, ſubitam ſibi celerémque optauerat. Et pridie quàm occideretur in ſermone nato ſuper cœnam, apud M. Lepidum quíſnam eſſet finis vitæ commodiſſimus, repentinum
88 inopinatúmque, prætulerat. Periit ſexto & quinquageſimo ætatis anno: atque in deorum numerum relatus eſt, non ore modò decernentium, ſed & perſuaſione vulgi. Siquidem

ANIMADVERSIONES.

Inſidias vndique imminentes.] Ipſe Cæſar norat optimè quanto eſſet omnibus bonis odio. Verba eius ſunt; *Ego dubitem quin ſummo in odio ſim, cum M. Cicero ſedeat, nec ſuo commodo me conuenire poßit? atque ſi quiſquam eſt facilis, hic eſt: tamen non dubito quin me malè oderit.* in epiſtola prima, libro XIV. ad Atticum. ſimilia his epiſtola ſequente.

Subire ſemel confeſſum ſatius eſſe, quàm cauere ſemper.] Eſt verum quod Seneca dixit epiſtola XXII. *Nemo tam timidus eſt vt malit ſemper pendere, quàm ſemel cadere.* Non abludit illud beati Chryſoſtomi: βέλτιον ἀπελθεῖν ἢ διηνεκῆ φέρειν χειμῶνα. ἐπεὶ καὶ τὸν Κάϊν ἀνεκτότερον ἦν ἀποθανεῖν, ἢ διὰ παντὸς τρέμειν.

Periit VI. *&* L. *ætatis anno.*] Non quidem exacto: decerant menſes circiter quatuor.

Atque in deorum numerum relatus eſt.] Quod in antiquiſſimis Græcis hiſtoriis dici ſolet, aliquem à

A morte τετυχέναι τιμῶν ἡρωϊκῶν, vel ἰσοθέων. vel ἰσολυμπίων, vt Philo, id Latini multò inuerecundiùs dicunt, *in deorum numerum referri*, vel *conſecrari*, vt in epiſtola Pæti de Hippocrate ἀνιερωθῆναι. Ferè autem conditoribus vrbium aut aliis de publica re bene meritis, honores heroici decerni ſoliti; donec paullatim pro diis habiti etiam iſti. Plutarchus in
B mulierum præclaris factis, τῇ Λαμψάκῃ πρότερον ἡρωϊκὰς τιμὰς ἀποδιδόντες, ὕστερον ὡς θεῷ θύειν ἐψηφίσαντο. deferre τιμὰς ἡρωϊκὰς eſt quod vna voce ἐναγίζειν dicitur, & longè differt à θύειν, vt notant veteres grammatici. Adulatio poſtea an ſuperſtitio θεοποιΐαν inuexit: cuius moris extat grauis cenſura apud Plutarchum in Ro-
C mulo. Atque iſtiuſmodi adulatione reliquos mortales ſuperarunt ciues Attici, illi ipſi quorum patres Ariſtotelem capital admiſiſſe pronuntiarant, cùm pæanem in Hermiam compoſuiſſet. Romani antè Impp. parciùs hâc inſaniâ publicè inſaniuêre.

vere. Solus è regibus, vt ait Cicero, Romulus conſecratus eſt, & poſtea pauci alij. priuatæ tantùm ἀποθεώσεις fiebant, parentum per liberos conſecratorum, & domeſtica religione cultorum, vt ex Varrone Plutarchus docet in Quæſtionibus Romanis. Atque hi ſunt *dij animales*, de quibus Labeo libros ſcripſerat: *in quibus aiebat* (Seruij verba ſunt) *eſſe quædam ſacra quibus animæ vertantur in deos, qui appellantur animales, quod de animis fiant.* Hæc annotãda duxi, vt origo ἀποθεώσεως Impp. intelligeretur. nam vt parentes à liberis conſecrabantur, & priuata religione colebantur: ita Imperatores qui patres patriæ & dicebantur & habebantur, publicè in deorum numerũ relati, & publica religione culti. Primus hoc in Cæſare patre sãxit Auguſtus: quem propterea κορο-πλάθην Iuliani Silenus nominat. & rationem addit ἢ γὰρ οὐκ ἔπλαττες ἡμῖν, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰς νύμφας, ὦ Σεβαστὲ θεούς, ὧν ἕνα καὶ πρῶτον τουτονὶ Καίσαρα; Manilius,

Iam facit ipſe deos, mittitque ad ſidera numen
Maius, & Auguſto creſcit ſub principe cælum.

Sed mirum eſt Iulianum in Auguſto id ridere, quod multo ante Auguſtum paſſim vſurpatum legimus.

A Nam in Idyllio Theocriti XVII. nónne deſcribitur ἀποθέωσις Ptolemæi regis Ægypti, à filio qui ſucceſſerat patri facta? vbi rectè antiquus ſcholiaſtes, ἐξεθεώθη ὁ Πτολεμαῖος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ ſic habet ſcripta lectio, non vt vulgatum eſt, ἐξεώθη. prorſus abſurdè. Quid? nónne Aratum ducem ſuum Achæi in numerum deorum retulerunt fato functum? nam ſcribit Polybius in nona hiſtoria, non ſolum eos honores, qui heroibus tribuebantur, ei fuiſſe decretos, ſed etiam ſacrificia, qui proprius deûm cultus ſenſebatur. θυσίας αὐτῷ inquit καὶ τιμὰς ἡρωϊκὰς ἐψηφίσαντο. Primis tẽporibus, qui humanarum virtutum modum videbantur ſupergreſſi, horum nomina poſt ipſorum obitum in rituales libros referebantur, & anno vertente memoriam illorum celebrabant, atque eorum animas in beatorum inſulas receptas eſſe, omni poſt futuro iudicio liberas ſibi perſuadebãt. Cedrenus de antiquis Aſſyriis loquẽs ritũ hũc ita deſcribit. ἦν δὲ τὸ τῆς ἀποθεώσεως σχῆμα τοιοῦτον. Ἐν ταῖς ἱερατικαῖς αὐτῶν βίβλοις ἐτάσσοντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν, μετὰ τελευτήν. καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἑορτὴν αὐτῷ ἐπετέλουν· λέγοντες τὰς αὐτῶν ψυχὰς εἰς τὰς τῶν μακάρων νήσους εἶναι, καὶ μηκέτι κρίνεσθαι ἢ καίεσθαι πυρί. Huc etiã pertinent, quæ obſeruamus ad Athenæum libro VI. cap. XIV.

ludis, quos primò cõſecratos ei heres Auguſtus edebat, ſtella crinita per ſeptẽ dies cõtinuos fulſit, exoriẽs circa XI. horã. Creditúmq. eſt, animã eſſe Cęſaris in cęlũ recepti: & hac de cauſſa

ANIMADVERSIONES.

Ludis quos primò conſecratos ei heres Auguſtus edebat.] Non multum intereſt ſiue *primò* ſcribatur, vt in omnibus membranis: ſiue *primos* vt quibuſdam editis. Ea vox referri debet non ad *ludos*, vel *conſecratos*, ſed ad verbum *edebat*. Iulio varij ludi fuerant con-

ſecrati, ſicut libro proximo dicemus. auctor de iis loquitur, quos reuerſus Apollonia primò edidit in patris honorem. Suetonius hîc ſeorſim ſentit ab aliis: qui non Cæſari ſed Veneri Genitrici eos ludos quibus cometa apparuit, fuiſſe conſecratos tradunt, Seneca, Plinius, Dio, alij. A Poſſumus conciliare cæteris noſtrum, ſi illa verba *conſecratos ei* exponamus, cõſecratos ab eo. ita ſæpiſſime loquitur Suetoniu Appianus, Καῖσαρ θέας ἐτέλει ἀνακειμένας ἐκ τοῦ πατρὸς Ἀφροδίτῃ Γενετείρᾳ.

ſimulacro eius in vertice additur ſtella. Curiam, in qua occiſus eſt, obſtrui placuit: Idúſque Martias parricidium nominari: ac
89 ne vnquam eo die ſenatus ageretur. Percuſſorum autem ferè, neque triennio quiſquam amplius ſuperuixit, neque ſua morte defunctus eſt. Damnati omnes, alius alio caſu periit: pars naufragio, pars prælio, nonnulli ſemet eodem illo pugione quo Cæſarem violauerant, interemerunt.

ANIMADVERSIONES.

Simulacro eius in vertice additur ſtella.] ad exemplum eius ſimulacri quod Auguſtus ei tum conſecrauit, vt ex ipſo refert Plinius, in Foro: vt Dio, in ipſa Veneris Genitricis æde.

Ac ne vnquam eo die.] qui ante legitimi ſenatus dies erat. notum ex hiſtoria, & monet Dio.

Percuſſorum autem, ferè neque triennio quiſquam ſuperuixit.] Sanè, *ferè*. nam exceſsêre triennium non pauci. Prima hoſtia qua mors Cæſaris expiata eſt. C. Trebonius fuit, quem in Aſia Dolabella occidit. ſecuta inde D. Bruti cædes & Pontij Aquilæ aliorúmque bello Mutinẽſi: mox celebrata proſcriptio, qua periit Ligarius, & quicunque alij prehendi potuerunt. ſed plurimi bello Philippenſi, quod tertio anno à cæde Caij geſtum eſt, ſublati ſunt. quò reſpiciens Suetonius, paucos triennio ſuperuixiſſe ſcribit. pauci illi, ij ſunt qui cum Sex. Pompeio erant. éſtque eorum mentio apud Appianum ac Dionem in pacis conditionibus, quæ conuenit inter B Cæſarem, Antonium, & Pompeiũ, anno V. C. DCCXV. poſt Caij necem quinto. Superuixerunt & Pompeio quidam, Antonio ipſos protegente: in his Parmenſis ille Caſſius, quem poſtremum omnium pœnas dediſſe Velleius ait. Obiit poſt Actiacum bellum, cùm Cæſari ſuperuixiſſet annos tredecim, & quod excurrit. Huic porro de Cæſa C ris percuſſoribus obſeruationi, ſimilis eſt iſta Marcellini de auctoribus cædis Gordiani iunioris: *Nec errauere diu manes eius inulti, quod velut clareſcente iuſtitia, omnes qui in eum conſpirauêre, cruciabilibus interiere ſuppliciis.* libro XXIII.

Neque ſua morte defunctus eſt.] Seneca ad Lucilium, *Bella res eſt mori ſua morte.* Firmicus libro D VIII. cap. XIX. *Erit longæuus, in ſenecta felix, & qui ſua morte moriatur.* cap. XXIX. *ſed y tandem ſuperſtitibus filiis ſua morte morientur.* Sic οἰκείᾳ τελευτῇ ἀποθνήσκειν apud B. Chryſoſtomum. Ita & Græci locuti ſunt. Epiphanius li. I. καὶ μή τις λεγέτω περὶ τοῦ Ἀβέλ.

Ἀβίλ. οὐ γὰρ θανάτῳ ἰδίῳ τέθνηκεν. Euſebius De præparat. libro primo, οὐ γὰρ θνήσκει ἰδίῳ θανάτῳ, εἰ μὴ βίᾳ τινὶ πληγὲν τοῦτο τὸ ζῶον. Ptolemæus libro quarto Tetrabili ἰδίοις τελευτᾷν θανάτοις, & βιαίοις opponit inuicem. Dicitur &, *ſua die mori*, in veteri epigram. *Inuiolatus artus Die ſua peremptus. Hoc ſitus eſt in agro.* quo etiam modo Hebræi ſunt locuti. Iobus capite xv. כלא יומו תמלא ad verbum, ἐν οὐκ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ τελειωθήσεται. id eſt vt verterunt Græci πρὸ ὥρας φθαρήσεται. Demoſthenes aliíque Græci ſæpe, *ſuã mortem* τὸν αὐτόματον θάνατον, καὶ τὴν πεπρωμένην nominant: Cicero *naturã & fatum.* vide A. Gellium. Plinius in epiſtolis, *naturalem & fatalem*, Tacitus, *mitem obitum*, & Nicetas μαλακὸν θάνατον.

Nonnulli ſemet eodem illo pugione quo Cæſarem violauerant, interemerunt.] vt Brutus & Caſſius. quorum nomina inter exempla vltionis diuinæ clara ſunt. non minus inſignis Caſcarum fratrum mors: de quibus quoniam tacent veteres hiſtorici, apponam epigramma antiquum per illa tempora editum.

Occidêre ſimul Caſcæ, ſimul occubuêre.
Dextra quiſque ſua, qua ſcelus auſus erat.
Caſtra eadem fouêre: locus quoque vulneris idem.
Partibus afflictis victus vterque iacet.
Quanta fuit mentis, tanta eſt concordia fati.
Et tumulus cinerem paruus vtrumque tegit.
Par fratrum multo celebrandum carmine vatum,
Vna ſi fierent parte minus gemini.

Hos exitus fecêre Cæſariani conſpirati omnes. Hos exitus faciant quicumque principibus vitam ſcelere & perfidia eunt ereptum. Plena eſt omnium temporum hiſtoria huius generis exemplis. Sed noſtra hæc ætas quanto infamior perfidia ſubditorum in principes: tanto in- 80
ſignior vltionis diuinæ argumentis Illuſtre imprimis eſt, quod nuper dum hæc ſcribimus, accidit: quando in Henrici IIII. Chriſtianiſſimi, fortiſſimi, benigniſſimi Regis necem ciuis Pariſienſis ætate pæne puer, malitia veteranus, coniurare ſuſtinuit: cuius parricidij incepti deteſtatio expreſſit à me hæc epigrammata, quę pro coronide huius libri viſum aſcribere.

IN IOHANNEM CASTELlum prodigioſæ malitiæ iuuenem, regiæ maieſtatis percuſſorem, poſt illatum vulnus captum & ſupplicio affectum.

Ὦ τοῦ πανασεβοῦς τολμήματος! ὢ ἀθεμίστου
    Ἔργου! φεῦ τῆς σῆς παγκάκ᾽ ἀτασθαλίης!
Ἔτλης ἀφρήτορ καὶ ἀνέστιε, εἶν ἑνὶ λαιμῷ
    Φέγγος ἐὼν Φέγγοις πάντας ὁμοῦ κτανέειν;
Ἦ σοὶ μὲν λύκος ἔσκε πατὴρ, μήτηρ δ᾽ ὕαινη·
    Καὶ τίγρις μασθοὺς σοὶ πόρε γιγνομένῳ.
Οὐ γὰρ Φέγγος ἔης ἀλλὰ Φέγγοις ἐνάριθμος,
    Ἄνθρωπος μορφὴν, θὴρ δὲ νόον τέλεθες.
Καί κε χέρ᾽ ἰοβόλῳ μέγα δὴ μέγα ἔργον ἔρεξας,
    Εἰ μὴ Ὑψιμέδων εἶργεν ἄνακτα μόρου.
Σῶσε ΘΕΟΣ βασιλῆα, σάωσε δὲ λαὸν ἅμ᾽ αὐτῷ.
    Χαίρετ᾽ ἐπουράνιοι, χαίρετ᾽ ἐπιχθόνιοι.
Καμμορίη δέ σε δεινοτάτη κίχε, δεινὸς ἀλάστορ·
    Καὶ θάνες αἰνόμορος δυσθανάτῳ θανάτῳ.
Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα· ἔχει ΘΕΟΣ ἔκδικον ὄμμα·
    Οὐ δὲ Δίκη μερόπων πάμπαν ἔλειψε γένος.

ἌΛΛΟ.

Ἤθελεν, ὢ μέγα θαῦμα! ἑῆς λελαθημένος αἴης,
    Φέγγος ἰβηρίζων ὃν μεδέοντα κτανεῖν·
Τὸν καὶ ἐν ὑσμίνης νέον Ἕκτορα, ἠδ᾽ Ἀχιλῆα·
    Καὶ Θέμιδος δίας μειλίχιον πρόπολον.
Ἤθελεν· ἀλλὰ ΘΕΟΣ λαοὺς ἐλεήρας ἀπείρους,
    Τὴν ἱερὰν κεφαλὴν ῥύσατο ἐκ βαλέων.
Οὐκ ἔφθης κτανέων μιαρώτατε· μυρία δ᾽ αὐτὸς
    Ἐκτόνθης προπαθὼν, ἄξιος ὢν πλεόνων.
Εὗρε ΘΕΟΣ τὸν ἀλιτρὸν· ἔχεις τάλαν οἷα ἔοργας·
    Ἐς τάδ᾽ ἰδὼν τρεμέτω ὅστις ἀλιτρόνοος.

C. SVE-

C. SVETONI TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS LIBER II.

D. OCTAVIVS CÆSAR AVGVSTVS.

GENTEM Octauiam Velitris præcipuam olim fuiſſe, 1
multa declararit. Nam & vicus celeberrima parte oppidi iam pridem Octauius vocabatur: & oſtẽdebatur ara Octauio conſecrata: qui bello dux finitimo, cum fortè Marti rẽ diuinã faceret, nuntiata repentè hoſtis incurſione, ſemicruda exta rapta foco proſecuit: atq; ita prȩlium ingreſſus, victor rediit. Decretũ etiã publicũ exſtabat, quo cauebatur,

ANIMADVERSIONES.

PRÆCIPVAM *olim fuiſſe.*] Princeps editio, *præcipuam omnium fuiſſe.* Fortaſſe, *præcipuam omnium olim fuiſſe.* A

Vicus Octauius vocabatur.] An hic fuit conditor vrbis? an exhauſtam caſu aliquo frequentauit? magnum certè quoddam videtur iſtius extitiſſe in Remp. beneficium, cuius gratia ἡρωϊκὰς τιμὰς ſit conſecutus. Ait autem Diodorus lib. xx. honores heroicos eſſe iſtos: de nomine alicuius nomen loco imponere, ei aras, feſta`, ludos decernere, & ſimilia his. Quod igitur mox addit, *Oſtendebatur ara Octauio conſecrata:* nihil vetat accipere de ara ipſi Octauio poſita: etſi ſcio aliter videri doctiſſimis viris, qui de ara accipiunt ab Octauio conſecrata.

Qui bello dux finitimo.] *Bellum finitimum*, vel quod cum finitimis quacunque cauſſa geritur: vel quod pro finibus: qualia fere bella illo ſeculo. iſtud autem non finitimum tantùm, ſed verè antarium, vt veteres appellabant.

Semicruda exta rapta foco proſecuit.] His verbis continetur præcipua huius facinoris laus. B Non enim tantum fuit hoſtem fudiſſe, quãtum reperiſſe viam tam citò, qua & religioni deorũ ſatisfieret, & ſine mora hoſtis pelleretur. Hæc eſt illa vis animi, quam commendat in Themiſtocle Thucydides: quòd fuerit in ſubitis conſiliis inueniendis cum res poſtularet, excellẽs atque vt ipſe loquitur, κράτιστος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα.

Sic in hiſtoria Romana laudantur Tullus Hoſtilius rex & Papyrius Curſor propter conſilia ſalubria inter ipſa pericula inita. *Exta rapta foco proſecare*, eſt, victimæ carnes, quę in foco coquuntur, rapidè accipere, & earum proſicias ſiue ἀπαρχὰς diis offerre, & in aram iniicere adolendas. Moris antè fuerat Veliternis, exta cocta Marti proſecare: Octauius & præſentis vir conſilij, & religioſus, hoſtium incurſione audita, B intelligens non eſſe ἕδρας ἀμυλῆ, & vt vetus verbum fuit, οὐδὲν δεῖ περὶ τὴν βωμὸν βουλεύειν, ſemicruda quam nulla exta iudicauit ſatius eſſe proſecare. Mars factum probauit, & victo- A riam dedit: vt quidē cæci homines ſibi perſuadebant. inde Octauio decus & gloria. Fuerunt & dij Romanorum tam bono ſtomacho quàm Mars Veliternus: nam & iis cruda, nedum ſemicruda, exta data. Arnobius lib. VII. *Auerſionibus ſtomachorum numina laborant? vt ad expellenda faſtidia ſaporum varietas quæratur? vt modò his aſſa, modò cruda ponantur, ſemicocta modò & ſemicruda?* Idem lib. II. *Quum Romulo Pōpilióque regnantibus, percocta planè ac madida cremarentur diis exta, nónne rege ſub Tullo ſemicruda cepiſtis & leuiter animata* (ſcribo *exanimata*) *porricere priſca obſeruatione contēta?*

vt in poſterum quoq; ſimili modo exta Marti redderentur, reliquiæq; ad Octauios referrentur. Ea gens à Tarquinio Priſco rege, inter Romanas gētes allecta, in ſenatū mox à Ser. Tullio in patricias tranſducta, procedente tēpore ad plebem ſe contulit: ac rurſus magno interuallo per D. Iulium in patriciatum rediit Primus ex hac magiſtratū populi ſuffragio cepit C. Rufus. Is quæſtorius Cn. & C. procreauit: à quibus duplex Octauiorum familia defluxit, conditione diuerſa. Siquidē Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes functi ſunt honoribus ſummis. At Caius eiúſq; poſteri, ſeu fortuna, ſeu voluntate, in equeſtri ordine cōſtitere, vſq; ad Auguſti patrem. Proauus Auguſti ſecundo Punico bello, ſtipendia in Sicilia tribunus militum fecit,

ANIMADVERSIONES.

Vt in poſterum quoque.] Vulgò, *quoque anno*. ſuſtulimus eam vocem auctoribus omnibus MSS.

Ea gens à Tarquinio Priſco rege inter Romanas gentes allecta, in ſenatum mox à Seruio Tullio in patritias traducta.] *Allegere inter gentes Romanas*, eſt, ciuitate donare. Id primo datum Octauiæ genti per Tarquinium Priſcum: deinde Tullius rex traduxit in ſenatum inter patritias gentes, vel vt videtur olim ſcriptum fuiſſe, *inter patritios*: nam in membranis Viterb. eſt, *in patritios*. Non i- gitur ſtatim ac Romam venit, patritia gens fuit: qui honos tamen quibuſdam peregrinis fuit tributus, vt de Claudiis, & Vitelliis, legimus. In C cod. Pet. Pithœi ſcriptum erat, *Inter minores gētes allecta in ſenatum, mox à Ser.* quæ lectio ferri aliter non videtur poſſe, quàm vt dicamus ſolos maiorum gentium ſenatores fuiſſe patritios: minorum gentium non item. Aut certè κατ᾽ ἐξοχὴν patritios iſtos à Suetonio eſſe appellatos.

Ac rurſus magno interuallo per D. Iulium in patritiatum rediit.] Iulius

Cæſar

Cæſar dictator lege Caſſia patritiorum numerum augens, aſciuit in eum numerum Octauium, mox ab induta libera toga. Dio libro XLV. Lego autem *magno interuallo*, cum Vaticano & Viterb. Alij *magna ui*. Sic alibi loquitur Sueton. infrà hoc libro, *Dictaturam magna vi offeren-* A *te populo*. & apud Celſum non rarò, qui etiam *magna mole*, pro eodem dicit. Id verò hoc loco non conuenit: dictatori enim facile fuit quicquid voluit. niſi ſi *magna vi* dictum pro μεγάλῃ σπουδῇ, quod videtur Dionis narratio confirmare.

Æmilio Pappo imperat. Auus municipalibus magiſteriis contẽtus, abundãte patrimonio, trãquilliſſimè ſenuit. Sed hæc alij. Ipſe Auguſtus nihil amplius quàm equeſtri familia ortũ ſe ſcribit, vetere ac locuplete, & in qua primus ſenator pater ſuus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobrat reſtionem,

ANIMADVERSIONES.

AEmilio Pappo imperatore.] pleriquc MSS. *Æmilio Paulo*, malè, vide Liuium libro XXVIII.

B *Auus municipalibus magiſteriis contentus.*] Viteb. *miniſteriis con.* poſſis intelligere fuiſſe quædam negotia in eo municipio curanda publicè ei commiſſa. ſic *miniſterij titulo* relegaſſe Catonem dicitur Clodius à Velleio. Valerius Maximus libro ſeptimo cap. III. *Idem vt Puteolos venit, perinde ac publicum miniſterium agens, ſumma cum licentia correptis nauibus in Siciliam penetrauit.* Placet tamen magis vulg. lectio. *magiſteria* vocat ἀρχὰς municipales, quas magiſtratus nomine non dignatur: & erant reuera vmbræ honorum magis quàm honores veri.

Marcus Antonius libertinum ei proauum exprobrat reſtionem.] Ætate Suetonij extabant adhuc Antonij epiſtolæ, vnde hæc ſunt ab eo deſumta. Cremutius Cordus apud Tacit. IIII. Annal. *Antonij epiſtolæ; Bruti conciones, falſa quidem in Auguſtum probra, ſed multa cum acerbitate habent.* Meminit & Seru. in 5. Æneid. Contra has epiſtolas ſcripſerat librum Meſſala: cuius mentionem facit Soſipater Cariſius libr. I. Pro *libertinum* ſcripti quidam *libertum. reſtionem* autem ſcribendum non Reſtionem. Gloſſarium, σχοινοπλόκος *reſticularis, reſtio*. Plutarc. καλωστρόφον dixit. ſed ſi grammaticis fides, *reſtio* erit σχοινοπώλης non σχοινοπλόκος. Fronto, *reſtiarius qui facit, reſtio qui vendit*. Puto autem ea ratione reſtionem audiſſe proauum Octauij, qua pa- C ter Ciceronis dictus fullo, Demoſthenis μαχαιροποιός: quòd familias haberent eorum artificiorum peritas, ex eáque re ipſi, vt moris erat, quæſtum facerent. At Gratianus Valentiniani Auguſti pater *funarius* fuit nuncupatus, quia funes venalitios ſolitus circumferre, vt ſcribit Victor. Videntur autem D reſtiones olim inter viliſſimos artifices habiti: ſicut apud Græcos οἱ ἱμονιοστρόφοι. vnde prouerbium apud comicum ἱμονιοστρόφου μέλη *reſtionis cantilena* hoc eſt vilis hominis & ἁπλοῦς, vt Græci interpretantur.

Q 4

è pago Thurino: auum argentarium. Nec quidquam vltrà de
3 paternis Auguſti maioribus reperi. Octauius pater à principio ætatis, & re & exiſtimatione magna fuit: vt equidẽ mirer, hũc quoque à nonnullis argentarium, atque etiam inter diuiſores, operáſque campeſtres, proditum. Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus eſt facilè, & egregiè adminiſtrauit. Ex prætura Macedoniam ſortitus, fugitiuos, reſiduam Spartaci & Catilinæ manum, Thurinum agrum tenentes, in itinere deleuit, negotio ſibi in ſenatu extra ordinem dato. Prouinciæ præfuit, nõ minore iuſtitia quàm fortitudine. Namque Beſſis ac Thracibus magno prælio fuſis, ita ſocios tractauit, vt epiſtolæ M. Tullij Ciceronis exſtent, quibus Q. fratrem, eodem tempore parum ſecunda fama proconſulatum Aſiæ adminiſtrantem, hortatur & monet, imitetur in promerendis ſociis vicinum ſuum Octauium.
4 Decedens Macedonia,

ANIMADVERSIONES.

E pago Th.] è municipio Thuriis. Locus nobilis vel propter hiſtoriarũ patrum Herodotum, qui inter alios colonos eò cõceſſit. Strabo, alij.

Octauius pater.] Scripti Torrentij *C. Octauius p.* quo modo etiã in Turonenſi habetur. Sanè patri Auguſti fuiſſe prænomen Caio certum eſt è veteri inſcriptione, quam ad librum primum attulimus.

Et re & exiſtimatione magna fuit.] Rectè *exiſtimatione* cũ Turonenſi & omnib⁹ melioris notæ: nõ autẽ *æſtimatione*. ſic paſſim erratur cõtra germanã Latinitatẽ. Velleius Patercul⁹, *Fuit Caius Octauius, vt nõ patritia ita admodum ſpecioſa equeſtri genitus familia, grauis, ſanctus, innocẽs, diues.*

Hunc quoq; à nõnullis argentariũ.] Qui patrẽ Octauij argẽtarium fuiſſe dixerit, neminẽ è veterib⁹ reperias, præter auctorem verſiculi qui infrà habetur, *Pater argẽtarius, ego Corinthiarius.* De eo ſcribitur in epiſtola ad Octauiũ, nõ Ciceronis quidẽ, ſed vetere tamen: *quid de ſua patria audiẽt, quã ſpoliis triũphíſq; decorarũt? an eſſe quẽdã annos* XIII. (legẽdũ XIX

A vel XX) *natum, cuius auus fuerit argẽtarius, aſtipulator pater, vterque verò precariũ quæſtum fecerit, ſed alterum vſq; ad ſenectutem, vt non negaret: alterum à pueritia, vt non poſſet non cõfiteri; eum agere, rapere rempublicam?*

Atque etiam inter diuiſores operáſque campeſtres proditum.] Puto fuiſſe nonnullos in hac plebeia gẽte
B Octauiorum, qui hoc genus quæſtus & ſimiles nõ aſpernarentur. talis namque fuiſſe videtur, aut ortus talibus, is de quo Cicero in epiſtola ad Trebatium, *Cn. Octauius, an Cn. Cornelius? tuus quidem familiaris, ſummo genere natus, terræ filius: is me, quia ſcit tuum familiarem eſſe, crebro ad cœnam inuitat. adhuc non potuit*
C *perducere: ſed mih tamen gratum eſt.* & in alia epiſtola: *Ego ſi foris cœnitarem, Cn. Octauio, familiari tuo, non defuiſſem: cui tamen dixi, quum me aliquoties inuitaret, oro te, quis tu es?* omnino vilem & obſcurum oportet hunc fuiſſe Octauium, à quo ſe inuitari Cicero, tantũ non contumeliæ loco duceret.

Ex prætura Macedoniam ſortitus.] Succeſſit

ſucceſſit Octauius prætorius C. Antonio viro conſulari. Is ex conſulatu quem geſſit cum Cicerone in Macedoniam abiit: éſtque inde reuerſus coss. Q. Cæcilio Metello Celere, L. Afranio. Ita incidit annus quo præfuit Macedoniæ Octauius in conſulatum C. Cæſaris: quo etiam tempore Q. Cicero Aſiam adminiſtrabat. Etſi autem conſularis non erat Octauius, prouinciam tamen rexit pro conſule. Ideò ſcriptum in lapide de eo Pr. Pro. Cos.

priùs quàm confiteri ſe candidatum conſulatus poſſet, morte obiit repentina, ſuperſtitibus liberis, Octauia maiore, quàm ex Ancharia: & Octauia minore, item Auguſto, quos ex Atia tulerat. Atia M. Atio Balbo, & Iulia ſorore C. Cæſaris, genita eſt. Balbus paterna ſtirpe Aricinus, multis in familia ſenatoriis imaginibus, à matre Magnum Pompeium arctiſſimo contingebat gradu: functúſque honore præturæ, inter xx. viros agrum Campanum plebi Iulia lege diuiſit. Verùm M. Antonius deſpiciens etiam maternam Auguſti originem, proauum eius Afri generis fuiſſe, & modò vnguentariam tabernam, modò priſtinum Atticæ exercuiſſe, obiicit. Caſſius quidem Parmenſis quadam epiſtola, non tantùm vt piſtoris, ſed etiam vt nummularij nepotem, ſic taxat Auguſtum, *Materna tibi farina: ſiquidem ex crudiſſimo Ariciæ piſtrino hanc finxit manibus collybo decoloratis Nerulonenſis menſarius.* Natus eſt 5
Auguſtus, M. Tullio Cicerone, & Antonio Coss. ix. A.V.C.

ANIMADVERSIONES.

Priuſquam confiteri ſe candidatum conſulatus poſſet.] Scribendum erat *profiteri.* nam ſic Viterb. & quod poſtea didici, Vrſini cod. nec aliter editum à Robert. Stephano. Memmianus tamen, *confiteri.* B

Verum M. Antonius deſpiciens etiam maternam Auguſti originem.] Seruius ad illa è quinto libro Æneidos: *-genus vnde Atij duxere Latini,* notat: *propter Aciam dicit matrẽ Auguſti; de qua Antonius ait, Aricina mater.* alludit Seruius ad locum Antonij quem refutat diuinus orator in tertia Philippica. C

Materna tibi farina.] obiicit auũ maternum, piſtorem Aricinum.

Siquidem ex crudiſſimo Ariciæ piſtrino.] τὸ *ſiquidem* deeſt in aliis. multi, *ſi ex crud.*

Hanc finxit manibus collybo decoloratis Nerulonenſis menſarius.] Obiicit auum paternum nummulariũ. Eſt autem ſermo allegoricus. Tuus, inquit, paternus auus farinam ſumpſit è priſtino crudiſſimo Aricino: hoc eſt, vxorem duxit filiam piſtoris Aricini, cuiuſdã hominis viliſſimi: hanc ille farinam finxit manib. collybo decoloratis. Vult dicere, auum Octauij, qui eſſet nummularius abiectiſſimus, ex ea farina quam ſumpſerat de piſtore Aricino, finxiſſe & formaſſe, tanquam aliquod dulcia-

A rium opus)hoc eſt genuiſſe) patrem Octauium.Legimus autem *finxit* ex noſtris & Torrentij libris,& ita priſca Romana editio,ac Rob.Stephani. Id verbum optimè iſti loco conuenit: nam ex farina finguntur opera dulciaria, quorum figuræ erant infinitæ, vt placentæ, ſcriblitæ,cruſtula,lucunculi, hami,lacertuli,ſpicæ, globuli, enchyta,circuli,liba,aliáque plurima.Martialis,

Mille tibi dulces operum manus iſta figuras
Extruet.

Varro de lingua Lat.*fictores dicti à fingendis libis*.Sic apud Scribonium, *fingere pilulas & paſtillos*.& apud Petronium,*oua ex farina pingui figurata*.& apud Plutarchum διαπλάσαι μελίπηκτον εἰς σχῆμα πόλεως. In ſecunda Ecloga Calphurnij,rectè libri veteres,*fingere liba Priapo* non *figere*.Inde fictorum ordo, cuius mentio etiam in veteribus inſcriptionibus. In aliis libris eſt *pinſit*, quod eſſet vt μύλλειν Theocrito. Appellat patrem Octauij menſarium Nerulonenſem,faciens alluſionem ad eius oppidi menſarios, aut ad aliquem eius B ætatis nummularium inſignem paupertate, aut alia qua re non bona: talem iſtū vult fuiſſe.In Viterb. erat *Verulonenſis* non *Nerul.*legerim *Vetulonienſis*. vide Plin.lib.III. ca.5. At in antiquiſſima Lugdunenſi editione reperi *Nemorenſis*,quod idem eſſet atque Aricinus. Memmianus vt in editis.

DCXCI. IX Kal.Octob.paullo ante ſolis exortū,regione Palatij, ad Capita bubula:vbi nunc ſacrarium habet,aliquanto pòſt, quā exceſſit,conſtitutū.Nā vt ſenatus Actis continetur, cū C. Lectorius adoleſcēs patricij generis,in deprecāda grauiore adulterij pœna,præter ætatē atq.natales,hoc quoq.patrib. cōſcriptis allegaret,ſe eſſe poſſeſſorē,ac velut ędituum ſoli,quod primū D. Auguſtus naſcens attigiſſet:peterétq.donari,quaſi proprio ſuo, ac peculiari Deo : decretum eſt vt ea pars domus conſecraretur.Nutrimētorū eius oſtēditur adhuc loc⁹ in auito ſuburbano,

ANIMADVERSIONES.

IX. Kal. Octobris paullo ante Solis exortum.] Imo verò poſt ſolem occaſum. Hallucinatum enim eſſe hoc loco Suetonium,neque defendi hac parte illum poſſe,ſi verè eidē auctori aliiſque dictum, Auguſti horoſcopum eſſe Capricornū, certiſſima demonſtratione probatum eſt diuini ingenij viro Ioſepho Scaligero,cum in quinto De emendatione temporum,tum etiam in vberrimis Notis ad Manilij Aſtronomicum primum.

Regione Palatij,ad Capita bubula.] C Inuenias qui partem vrbis vbi nat⁹ Auguſtus,*Lautas Carinas* fuiſſe nominatam ſcribant.vide Seruium ad librum octauum.

In deprecanda grauiore adulterij pœna.] Quam pœnā deprecetur,nemo poteſt diuinare:quia non omnis adulterij eadē pœna: hoc quale fuerit neſcimus.

Præter ætatem.] Hæc adlegatio nō D admittebatur lege Iulia. Papinian⁹, *Si minor annis adulterium commiſerit, lege Iulia tenetur : quoniam tale crimen poſt pubertatem incipit.*

Iuxta

iuxta Velitras permodicus,& cellæ penuariæ inſtar: tenétque vicinitatem opinio,tanquam & natus ibi ſit. Huc introire niſi neceſſario & caſtè,religio eſt:concepta opinione veteri, quaſi temerè adeuntibus horror quidam & metus obiiciatur: ſed & mox confirmata eſt.Nam cùm poſſeſſor villæ nouus, ſeu fortè ſeu tentandi cauſſa cubitum ſe eò contuliſſet: euenit, vt poſt pauciſſimas noctis horas exturbatus inde ſubita vi,& incerta, pæne ſemianimis cum ſtrato ſimul ante fores inueniretur. In fanti cognomen THVRINO inditum eſt,in memoriam maiorũ originis:vel quòd in regione Thurina,recẽs eo nato, pater Octauius aduerſus fugitiuos rẽ proſperè geſſerat. Thurinũ cognominatũ,ſatis certa probatione tradiderim,nactus puerilẽ imagũculã eius æreã veterẽ,ferreis ac pæne iã exoleſcẽtibus litteris,hoc nomine inſcriptam:quę dono à me Principi data

ANIMADVERSIONES.

Iuxta velitras.] In vetuſtis ſcholiis Horatij legere memini, Auguſtum Vlubris nutritum: quod ſi certum eſſet, *Vlubras* hîc foret legendum. Sed illi ſch haſtę fidem arbitrari non auſim.

Infanti cognomen Thurino.] Fuit & Cæpias Octauio cognomen: ita enim Dio tradit, & ex eo Xiphilinus ac Zonaras:cuius verba ex Dione ſunt emendanda.

In memoriam maiorum originis.] Atqui maiores Octauij è pago Thurino originem non habuerunt: etſi quidam illorum ibi conſedere.

Quod in regione Thurina recens nato,pater Octauius aduerſus fugitiuos rem proſpere geſſerat.] Thurinum agrum bello Spartacio valde à fugitiuis fuiſſe vexatum, ipsámque vrbem captam,auctor eſt Appianus libro primo Ἐμφυλίων. Horum reliquias ab Octauio ὁδοῦ πάρεργον fuiſſe deletas, cùm in Macedoniam ex prætura iret, dixit an-

A tè Sueton. eo tempore Octauius F. annum agebat tertium. Cautè igitur accipe verbum *recens.* ſimul obſerua: Nominalibus non fuiſſe impoſita cognomina: ſed poſtea ex occaſione captatum omen aut decus.

Imagunculam eius æream veterem ferreis litteris inſcriptam.] Turbant interpretes iſtæ ferreæ litteræ in ære inſcriptæ: deinde alius
B aliter aut corrigit aut exponit. mihi hoc magis mirum non videtur, quàm quod Dio libro XLIIII. narrat,decretum in Cæſaris honorem factũ litteris aureis in pilam argenteam fuiſſe inſcriptum. τὰ δόγματα, ait, τὰ περὶ τούτων γιγνόμενα ἐς στήλας ἀργυρᾶς χρυσέοις γράμμασιν ἐνέγραψαν. Se. epiſt. v. *Nõ habeamus argẽtũ in quod ſolidi auri cælatura deſcenderit.* Pe-
C tronius, *Habebat etiam in minimo digito ſiniſtræ manus annulũ grandem ſubauratum, extremo verò articulo digiti ſequentis minorem, vt mihi videbatur, totum aureum, ſed pla-*

ne ferreis velut ſtellis ferruminatum. Obſeruo Græcos hanc artem τέχνην ἐμπαιστικὴν nominaſſe. Athenæus libro XI. in fabrica Neſtorei populi οἱ μὲν οὖν λέγουσιν ἔξωθεν δεῖν ἐμπείρεσθαι τοὺς χρυσοῦς ἥλους τῷ ἀργυρῷ ἐκπώματι κατὰ τὴν ἐμπαιστικὴν τέχνην. Sic legi debet ille locus ex MSS. & EVſtathio. Idem libro XII. σκύμπωνί τε ἐσηείζετο χρυσᾶς ἕλικας ἐμπεπαισμένῳ. Etiam lib. ſuperiore meminit idem poculi, vt videtur argentei, ἔχοντος κύκλῳ γράμματα ἔνδεκα χρυσᾶ, χρυσοῦ θαυμασίου. & aliorum ſimilis artificij. Non exiſtimo autem in huius artis operibus cælaturam auream quæ in argentum deſcendebat, fuiſſe exemptilem. Quare non aſſentior viro docto, qui ſuperiorem Senecæ locum de emblematis interpretatur. Nam emblemata, vt è M. Tullij Verrinis ſcimus euelli, poterant è vaſis quibus illigata prius fuerant, & aliis includi. quod in literis eius imagunculæ quam commemoret Suetonius, non magis fieri poterat, quàm cælaturæ aureæ in iis operibus quæ hodie vocamus Damaſcena.

inter cubiculares colitur. Sed & à Marco Antonio in epiſtolis per contumeliam ſæpe Thurinus appellatur: & ipſe nihil amp lius quàm *mi ri ſe* reſcripſit

ANIMADVERSIONES.

Inter cubiculares colitur.] Imagines dedicatas ſoliti habere veteres in variis ædium partibus: ſuorum quidem maiorum, vt notum eſt, in atrio: hoc eſt celeberrimo ædium loco & maximè conſpicuo, quem vocat Polyb. in ſexta τὸν ἐπιφανέστατον τῆς οἰκίας τόπον. Eorum verò quos amarent, in cubiculo: Suetonius in Caligula de Germanici liberis, *duo infantes adhuc rapti, vnus iam puerafcens inſigni feſtiuitate: cuius efficiem Auguſtus in cubiculo ſuo poſitam quotieſcunque introiret exoſculabatur.* Plin. lib. XXXV. *Iidem & vultus Epicuri per cubicula geſtant ac circumferunt.* At viri docti in bibliothecis non in cubiculis dedicatas habebant veterum auctorum imagines, vt ex Cicerone, Plinio, Iuuenale, aliiſque conſtat. Colebantur autem in cubiculo iſtæ imagines vnà cum laribus: eorúmque cuſtodiæ apponi ſolitus puer. Suetonius in Domitiano, *Puer curæ Larium cubiculi ex conſuetudine aßiſtens interfuit cædi.* Meminit & Macrobius eiuſdem miniſterij ſub finem libro I. Saturnal. Fuerunt inter cubiculares imagines & eorum numinum ſimulacra dedicata, quæ tori genialis curam habere exiſtimabantur. AVguſtinus De ciuitate Dei libro VI. capite IX. *Parcatur humanæ verecundiæ: peragat cætera concupiſcentia carnis & ſanguinis procurato ſecreto pudoris. Quid impletur cubiculum turba numinum quando & paranymphi inde diſcedunt?* De his ſenſit Plin. lib. XV. cap. XI. *Omnia iam* (intellige mala cotonea & ſtruthea) *& virorum ſalutatoriis cubilib. incluſa, ſimulachris noctium conſciis impoſita.* Poſterioribus imperatoribus peculiaris moris fuit, vt in cubiculo ipſorum Fortuna eſſet aurea, quam morituri ad

eum

eum tranſmittebant qui ſibi eſſet A ſucceſſurus. vide Capitolinum in Antonino Pio, & Marco Antoni- Philoſopho : item Spartianum in Seuero. Alludebat Marcellinus ad hunc morem cùm recenſens omina quæ Valentiniani obitum præceſſerunt, ita ſcriberet : *Nocte quam luxereptura eũ vitæ ſecuta eſt, vt per quietem ſolet, videbat coniugem ſuam abſentem ſedere paßis capillis, amictu ſqualenti contectam : quam æſtimari* B *dabatur fortunam eius eſſe cum tetro habitu iam diſceſſuram.* Hic mos non videtur antiquior quàm ignis prælatio, cuius mentio in eorundem principum hiſtoriis tantùm: nam Domitianus quidem Mineruæ non Fortunæ ſimulacrum in cubiculo habuit. Videtur & ſignum Mineruæ quod Cicero vrbem relinquens in Capitolio conſecrauit, quódque diu antè domi ſuæ coluiſſe ait, in cubiculo eius poſitum priùs fuiſſe. Atque hæ ſunt quas vocat Sueton. *cubiculares imagines.* Ad quam ſimilitudinem ſolita alia quoque in cubiculis dedicari. Tacit. lib. xv. Annal. de Sceuino coniurationis in Neronem reo, *Is raptus per milites, & defenſionem orſus, ferrum cuius argueretur, olim religione patria cultum, & in cubiculo habitum ac fraude liberti ſubreptum reſpondit.* Sueton. in Nerone, *Sacras coronas in cubili circum lectos poſuit.*

Pro opprobrio nomen prius ſibi obiici. Poſtea C. CÆSARIS, & deinde AVGVSTI cognomen aſſumpſit: alterum, teſtamento maioris auunculi: alterum, Munatij Planci ſententia : cùm

ANIMADVERSIONES.

Pro opprobrio nomen prius obiici.] A Nomen prius, eſt nomen, ſiue cognomen quod infans habuerat, pridem autem habere deſierat. Clara mens Auguſti ex ſuperioribus Suetonij verbis : certa etiam lectionis huius fides, conſentientibus omnibus libris. quod ideo dico, ne quis doctiſſimo viro mutanti vocem *prius* in *poſterius* putet eſſe aſſentiendum. Næ B tu vir eruditiſſime ἤμβροτες, οὐκ ἔτυχες.

Poſtea C. CÆSARIS.] Legebam C. IVLII CÆSARIS. videbatur enim ſine ratione omiſſum nomen precipuum. ſed cùm hic de cognominibus Octauij tantùm agat, locum ea vox non habet. Sed nec prænomen C. ferri poteſt. *Scribe* igitur, *Poſtea* CÆSARIS. liquet clarè ex ſequentibus verbis. Memmianus tamen ita : *poſtea Gaij Cæſaris.*

Deinde AVGVSTI *cognomen aſſumpſit :*] Idibus Ianuarij anno DCCXVII. ſe VII. & M. Vipſanio Agrippa III. COSS. Sic Ouidius primo Faſtorum. B Cenſorinus ait, ex ante diem decimum ſextum Kalend. Febr. Lapis qui Narbone eſt, ait Auguſtum auſpicatum eſſe imperium VII. IDVS IANVARIAS. Oroſius, VIII. Idus Ian. & triplici triumpho vrbem eſſe ingreſſum & primum tunc AVGVSTVM eſſe ſalutatum : & orbis imperium ſuſcepiſſe.

quibuſdam cenſentibus, Romulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem vrbis, præualuiſſet vt Auguſtus potius vocaretur, non tantùm nouo ſed etiam ampliore cognomine: quod loca quoque religioſa, & in quibus augurato quid conſecratur, auguſta dicantur, ab auctu, vel ab auium geſtu, guſtúve, ſicut etiam Ennius docet ſcribens,

Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt.

8 Quadrimus, patrem amiſit: duodecimum annum agens, auiam Iuliam defunctam pro concione laudauit. Quadriennio poſt virili toga ſumta, militaribus donis triumpho Cæſaris Africano donatus eſt, quamquam expers belli propter ætatem. Profectum mox auunculum in Hiſpanias, aduerſus Cn. Pompeij liberos, vix dum firmus à graui valitudine, per infeſtas hoſtibus vias, pauciſſimis comitibus, naufragio etiam facto, ſubſecutus, magnopere demeruit, approbata cito etiam morum indole ſuper itineris induſtriam. Cæſare poſt receptas Hiſpanias expeditionem in Dacos, & inde in Parthos, deſtinante, præmiſſus Apolloniam, ſtudiis vacauit. Vtque primùm occiſum eum, heredémque ſe comperit, diu cunctatus, an proximas legiones imploraret, id quidem conſilium vt præceps immaturúmque omiſit: cæterùm,

ANIMADVERSIONES.

Quibuſdam cenſentibus.] Imò geſtiente Octauio ſic nominari. vide Dionem.

Ab auctu.] Vel ominis boni gratia: vel, vt ait Dio, ὡς καὶ πλεῖόν τι, ἢ κατ᾽ ἀνθρώπους ὤν· nam augere verbum erat ſacrorum. infrà hoc libro, *augeri hoſtias iuſſit.* in dedicatione aræ Narbonenſis, SI QVIS HVIC ARÆ DONVM DARE AVGEREQVE VOLET LICETO. inde mactus, magmen, & magmentum.

Vel ab auium geſtu guſtúve.] Feſtus *guſtatúve*: quod malim. Docti viri geſtum auium ad tripudium ſoliſtimum referunt: ſed, meo iudicio, nō bene: nam ad augurium ex auium volatu referri debet: non enim volatum tantùm obſeruabant, ſed & quomodo ſe gererēt in volando. Inde illa auiū diuiſio in diſciplina au- A gurali, alias auſpicium facere ore: alias ore & alis: alias volatu & alis.

Auguſto augurio.]

Septingentei ſunt paulo plus aut minus anni
Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma.

Diu cunctatus an proximas legiones imploraret.] Velleius, *Cui vt eſt nunciatū de cæde auunculi, cum protinus* B *ex vicinis legionibus cēturiones ſuam ſuorúmque militum operam ei pollicerentur, neque eam ſpernendam Saluidienus & Agrippa dicerent.* &c.

Id conſilium vt præceps immaturúmque omiſit.] Plautus *incoctum* ſimili tranſlatione.

Eccere autem, capite nutat: non placet quod repperit:
Quicquid eſt, incoctum non expromit, bene coctum dabit.

vrbe

vrbe repetita, hæreditatem adiit, dubitante matre, vitrico verò Marcio Philippo conſulari multùm diſſuadente. Atque ab eo tempore exercitibus comparatis, primùm cum M. Antonio, Marcóque Lepido, dein tantùm cum Antonio per duodecim ferè annos, nouiſſimè per quatuor & xl. ſolus Rempub. tenuit. Propoſita vitæ eius velut ſumma, partes ſigillatim, ne- 9
que per tempora ſed per ſpecies, exequar: quò diſtinctius demonſtrari cognoſcíque poſſint. Bella ciuilia quinque geſſit: Mutinenſe, Philippenſe, Peruſinum, Siculum, Actiacum. Ex quibus primum ac nouiſſimum aduerſus M. Antonium: ſecundum aduerſum Brutum & Caſſium: tertium aduerſum L. Antonium Triumuiri fratrem: quartum aduerſus Sex. Pompeium, Cn. filium. OMNIVM bellorum initium & cauſſam 10
hinc ſumſit, nihil conuenientius ducens quàm necem auunculi vindicare, tuerique acta. Confeſtim vt Apollonia rediit, A.V.C.
Brutum Caſſiúmque, & vi nec opinantes, & quia præuiſum periculum ſubterfugerant, legibus aggredi, reóſque cædis abſentes deferre ſtatuit. Ludos autem victoriæ Cæſaris, DCCX.

ANIMADVERSIONES.

Vrbe repetita hereditatem adiit.] A quam tamē Brundiſij iam creuerat, & nomen Cæſaris vſurpare cœperat. Dio & Appianus. Vide Ciceronem ad Att. lib. XIIII. ep. XII.

Dubitante matre.] cui perſecutionem conſpiratorum diſſuadenti appoſitiſſimè reſpondit verſu Homerico,

> Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑ- B
> ταίρῳ
> Κτεινομένῳ ἐπαμύνειν.

Cum Antonio per duodecim ferè annos.] tribus demtis menſibus: ex a. d. quintum Kal. Decemb. A.V.C. DCCXI. ad a. d. III. Non. Sept. anni DCCXXIII.

Neque per tempora, ſed per ſpecies.] Velleius Paterculus, *Facilius* C *cuiuſque rei in vnum contracta ſpecies, quàm diuiſa temporibus, oculis animiſque inhæret.*

Nihil conuenientius ducens, quàm necem auunculi vindicare.] Paulus I.C. *Omnes heredes vel eos qui loco heredum ſunt, officioſe agere circa defuncti vindictam conuenit.* Vide in Dig. & Cod. De his quibus vt indignis hereditas aufertur.

Et quia præuiſum periculum ſubterfugerant.] Non hoc dicit: Brutum & Caſſium veritos Octauium, vrbe diſceſſiſſe: nam Romam antè deſeruerant metu Antonij. Puto igitur Octauium per milites Cæſarianos inſidias ſtruxiſſe illorum vitæ, quo tempore Antij erant, & per Italiam vagi errabant, vt ex epiſtolis Ciceronis apparet.

Legibus aggredi.] Lege Cornelia de ſicariis, aut Iulia de vi publica, aut Iulia maieſtatis.

Ludos autem victoriæ Cæſaris ipſe edidit.] Matio curante. ipſe Matius epiſtola ad Ciceronem, *At ludos quos Cæſaris victoriæ Cæſar ado-*

leſcens fecit, curaui. At id ad priuatum officium, non ad ſtatum Reipubl. pertinebat. Vir doctus refert ad Palilia, quibus celebrata ex S.C. [t] memoria Cæſarianæ victoriæ de Pompeij liberis in Hiſpania victis: ſed falli eum ex Ciceronis epiſtolis intelligimus. Dies Paliliorum fuit XI. Kal. Mai. Hos verò ludos adhuc pa- A rabat Matius XV. Kal. Iun. nec niſi aliquanto tempore poſt ſunt editi. Sed varios ludos in memoriam victoriarum Cæſaris fuiſſe celebratos docent Dionis aliquot loci: & Appianus quoque Ἐμφυλίων lib. II. decretum eſt, inquit, θύειν τὴν πόλιν ἀνὰ ἔτος ἕκαστον, αἷς αὐτὸς ἡμέραις ἐν παρατάξεσιν ἐνίκα.

non audentibus facere quibus obtigerat id munus, ipſe edidit. Et quo conſtantius cætera quoq; exſequeretur, in locum Trib. plebis fortè demortui candidatum ſe oſtendit: quamquam patricius, nec dum ſenator. Sed aduerſante conatibus ſuis M. Antonio conſule, quem vel præcipuum adiutorem ſperauerat: ac ne publicum quidem & translatitium ius vlla in re ſibi ſine pactione grauiſſimæ mercedis impertiente, ad optimates ſe contulit: quibus eum inuiſum ſentiebat, maximè quòd D. Brutum obſeſſum Mutinæ, prouincia à Cæſare data, & per ſenatum confirmata, expellere armis niteretur. Hortantibus itaque nonnullis, percuſſores ei ſubornauit. Hac fraude deprehenſa,

ANIMADVERSIONES.

Non audentibus facere quibus obtigerat id munus.] Dio de ludis Veneris Genitricis, quos edidit Octa- B uius mortuo auunculo, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν πανήγυριν τὴν ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀφροδισίου ἐκποιήσει καταδειχθεῖσαν, ἣν ὑποδεξάμενοί τινες ζῶντος ἔτι τοῦ Καίσαρος ἐπιτελέσειν, ἐν ὀλιγωρίᾳ ὥσπερ που καὶ τὴν τῶν Παριλίων ἱπποδρομίαν ἐποιοῦντο, αὐτὸς τοῖς οἰκείοις τέλεσι διέθηκε.

In locum Tribuni pleb. fortè demortui.] Sic & Appianus loquitur, τῶν δὲ δημάρχων τινὸς ἀποθανόντος. neuter videtur de Heluio Cinna intellexiſſe: nec poteſt, niſi fallor.

Candidatum ſe oſtendit.] Sic Pithœi cod. Liſlæi & quidam editi. Viterb. ac plerique alij *candidatum petitorem ſe oſtendit*. Legebam, *candidatus petitorem ſe oſtendit.* Quod ait Suetonius, *necdum ſenator*, de eo vide ad cap. XL.

Ac ne publicum quidem & tranſlatitium ius.] *Ius tranſlatitium* Græcis ἐγκύκλιον δίκαιον: quaſi ordinarium, in quotidiano vſu poſitum. Demoſthenes in Ariſtogitonem oratione priore, ᾧ οὐδὲ τῶν ἴσων, οὐδὲ τῶν ἐγκυκλίων δικαίων μετουσίαν διδόασιν οἱ νόμοι.

Hortantibus itaque nonnullis percuſſores ei ſubornauit.] Videtur O- C ctauium velle excuſare, quum ait aliorum hortatu id ab eo factum. Ceterùm de his inſidiis non eadem omnes tradũt. Velleius planè factum negat, *Mox*, inquit, *Antonius, velut inſidiis eius petitus, ſceleſte inſimulare cœpit: in quo turpiter deprehenſa eius vanitas eſt.* Appianus verò etiam modum

modum earum narrat ex verbis Antonij: corruptos nempe fuiſſe aliquos ex ipſius ſatellitibus. Cicero ad Cornific. lib. XII. ad famil. *Rerum vrbanarum acta tibi mitti certo ſcio: quod ni ita putarem ipſe perſcriberem: in primiſque Cæſaris Octauiani conatum. de quo multitudini fictum ab Antonio crimen videtur, vt in pecuniam adoleſcentis impetum faceret. Prudentes autem & boni viri, & credunt factum & probant.* Seneca De clementia, rem ponit vt certam: *Diuus Auguſtus, quum hoc ætatis eſſet quod tu nunc es, duodeuiceſimum egreſſus annum, iam pugiones in ſinu amicorum abſconderat: iam inſidiis M. Antonij* Coss. *latus petierat.* Quod ait Seneca Octauium id ætatis iam pugiones in ſinu amicorum abſcondiſſe, vereor ne ſit παρὰ τὴν ἱστορίαν in gratiam Neronis χαρισθέν. nam id neque vllus è veteribus tradit: neque aut Cæſaris, in cuius poteſtate ille erat, aut ipſius Octauij moribus, quibus adhuc eſſet vſus, conuenit.

periculum inuicem metuens, veteranos ſimul in ſuum ac Reip. auxilium, quanta potuit largitione, contraxit. Iuſſúſque comparato exercitui pro prætore præeſſe, & cum Hirtio ac Panſa, qui conſulatum acceperant, D. Bruto opem ferre, demandatum bellum tertio menſe confecit duobus præliis. Priore, Antonius eum fugiſſe ſcribit: ac ſine paludamento equóque poſt biduum demum apparuiſſe. ſequenti, ſatis conſtat

A. V. C. DCCXI.

ANIMADVERSIONES.

Periculum inuicem metuens.] Velleius, *C. Cæſar iuuenis quotidianis Antonij petebatur inſidiis.*

Cum Hirtio ac Panſa qui conſulatum acceperant.] Iiſdem Kal. Ian. & inierunt iſti donſulatum, & S. C-tum eſt factum auctore Cicerone, quo hic honos Octauiano delatus. Velleius vocat Coss. deſignatos: incogitanter.

Sine paludamento.] Hoc erat ἥττης & turpis fugæ argumentum: nam in ſummo periculo aut fuga ſoliti duces paludamenta & omnia inſignia honoris ponere. Appianus lib. v. loquens de eodem Octauio in Sicilia periclitante de vita, ὅτι δὲ τῇ περικλήσει τὰ στρατηγικὰ σημεῖα ὡς ἐν κινδύνῳ μάλιστα ὢν ἀπέθετο. Idem alibi de Sexto Pompeio, καὶ ὁ Πομπήϊος ἐν ὁδῷ περὶ τῆς μεταγνώμης τοῦ πεζοῦ πυθόμενος, τὴν ἐσθῆτα ἤλλαξεν εἰς ἰδιώτην. & exempla plura apud Plutarchum & Dionem: libro XLIX. de Sexti Pompeij fuga loquens, τὴν σκευὴν, ait, τὴν στρατιωτικὴν ἀπεδύσατο. vbi ſuſpicari aliquis poſſit ſcribendum στρατηγικήν: ſicut paulò pòſt de eodem τὸ σχῆμα τὸ στρατηγικὸν ἀνέλαβε. ſed verius nihil mutandum: nam etiam libro LIII. duobus locis στρατιωτικὴ ἐσθὴς eſt paludamentum. Cæſar III. De bello ciuili, *Pompeius iam cum intra vallum noſtri verſarentur, equum nactus, detractis inſignibus Imperatoriis, decumana porta ſe ex caſtris eiecit.* Horatius de Antonio: *Terra marique victus hoſtis, Punico lugubre mutauit ſagum.*

non modò ducis, ſed etiam militis functum munere: atque in media dimicatione aquilifero legionis ſuæ grauiter ſaucio, a-
11 quilam humeris ſubiiſſe, denique portaſſe. Hoc bello cũ Hirtius in acie, Páſa paulo pòſt ex vulnere, periiſſent, rumor increbruit, ambos opera eius occiſos: vt Antonio fugato, Rep. cõſulib. orbata, ſolus victores exercitus occuparet. Páſæ quidem adeò ſuſpecta mors fuit, vt Glyco medicus cuſtoditus ſit, quaſi venenũ vulneri indidiſſet: Adiicit his Aquilius Niger, alterum è conſulibus, Hirtium, in pugnæ tumultu ab ipſo interemtum.
12 Sed vt cognouit, Antonium poſt fugam à M. Lepido receptũ,

ANIMADVERSIONES.

Non modò ducis, ſed etiam militis A *functum munere.*] Ammian. Marcellinus lib. xxv. *Corporis munus à milite, ab imperatore verò animi poſcitur.* Onoſander, στρατηγοῦ γνώμη πλέον ἰσχύει ῥώμης. ſed hæc ad Polybium.

Aquilifero legionis ſuæ.] Quæ hæc Cæſaris propria legio? nam certum eſt eum iuſſum eſſe comparato à ſe exercitui præeſſe, qui trib. minimũ legionibus conſtabat. An legen- B dum *legionis iiij*? nam ab ea ſcriptura procliuis in hanc declinatio. An potius, *legionis vnæ* hoc eſt, *vnius?* nam prius ſcriptum fuiſſe videtur, *legionis ũæ.* Id niſi ſit, Torrentio aſſentior.

Aquilam humeris ſubiiſſe, diũque portaſſe.] Quod ſanè mirum: nam & ſigna militaria ſcimus fuiſſe tanti C ponderis, vt iis portandis vix valentiſſimi humeri ſufficerent: & Octauius nec ætate ea tum fuit, nec lacertis illis, vt ſine maximo conatu par oneri eſſe poſſet. Herodianus in Caracalla vt arduum & rarum notat, quòd ſuffecerit baiulandis interdum ſignis, dum per omnia militibus ſuis vult facere ſe æqualẽ. Verba ei⁹ inſignia. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ τῶν στρα- D τοπέδων σύμβολα, ἐπιμήκη ὄντα καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασι πολλοῖς κεκοσμημένα, μόλις ὑπὸ τῶν γενναιοτάτων στρατιωτῶν φερόμενα, ἐπὶ τοῖς ὤμοις ἔφερεν αὐτός. i. e. *aliquando etiam ſigna militaria, quæ & prælonga ſunt, & multis donariis ornata, vt illa vix validiſſimi geſtent milites; ipſe humeris impoſita ferebat.* Auctor hiſtoriæ Miſcellæ, lib. xi. de Conſtãtini labaro loquens: *Conſtituit itaque certos ſigniferos, qui in eo laborarent, quorum opus erat, vt vicibus humeris eum veherent, & omnes acies ita luſtrarent.*

Rumor increbruit ambos opera eius occiſos.] Dio planè idem. & Tacitus lib. I. vulgi ſermones de Auguſto commemorans: *Cæſis Hirtio & Panſa, ſiue hoſtis illos, ſeu Panſam venenum vulneri affuſum, ſiue milites Hirtiũ, & machinator doli Cæſar abſtulerat.* Sed ſi vera ſunt quæ de moriente Panſa apud Appianum legimus, difficile creditu eſt cauſſâ mortis ei attuliſſe Cæſarem. *Increbruit* autem cum gemino *r* in Memmiano & omnibus melioris notę libris ſcribitur: non *increbuit*; quæ ſcribẽdi ratio apud pleroſque auctores obtinuit.

Solus victores exercitus occuparet.] Viterb. *ſolus victor ex occ.* Memmianus & alij victores.

Cæteróſque duces exercitus conſentire

tire pro patribus.] Nondum conſtitui vtra lectio vera ſit, *pro patribus* vt reperi in omnibus membranis: an *pro partibus* vt reperiſſe aiunt viri docti in quibuſdam MSS. & editum eſt à Rob. Stephano. Conſenſum pro patribus & Rep. fuiſſe victo Antonio maximum in tranſmarinis præſertim prouinciis, referunt omnes hiſtorici. Velleij verba ſunt, *Protinus Pompeianis partibus redit animus.* Et notat idem temporibus illis Brutum & Caſſium decem & ſeptem legionum fuiſſe potentes. Ideò Antonium, Cæſarem *ſubinde admonuiſſe quàm inimicæ ipſi Pompeianæ partes forent: & in quod iam emerſiſſent faſtigium.* Similia his apud alios hiſtoricos legas, quæ valent ad ſtabiliendam lectionem *pro patribus.* Cui fauent in primis Appia-C ni iſta lib. III. τοσάδε πράξας ὁ Καῖσαρ, ἐπενόει τὰς ἐς τὸν Ἀντώνιον διαλύσεις πυν-A θανόμενος (aduerte cauſſam huius conſilij) ἤδη τοῖς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον εἴκοσι συνῆχθαι τέλη στρατοῦ, καὶ χρῄζων ἐπ' αὐτὰ Ἀντωνίου. Rurſus ſi ad verba Suetonij diligenter attendimus, non poſſumus alteram lectionem damnare: prorſus enim videtur ad M. Antonium, Lepidum, Plancum & Silanum reſpicere, eóſque exercitus, qui in Gallia Ciſalpina tum erant. Nam & horum magnus fuit pro partibus conſenſus: quod Velleius, Plutarchus, aliíque narrant. Inde illa tam ſubita victi Antonij velut in integrum reſtitutio: habuit enim his quoque eo tempore de quo ſentit auctor, legiones ſeptemdecim, vt Plutarchus ſcribit. Quare ſcribi malim *pro partibus*: præſertim quum alterum illud *pro patribus.* ἀντὶ τοῦ pro Repub. ſiue pro optimatibus, quæ erant partes Pompeianæ, ſit inſolentius.

cæteróſque duces, & exercitus, conſentire pro patribus, cauſſam optimatium ſine cunctatione deſeruit, ad prætextum mutatę voluntatis dicta factáque quorundam calumniatus: quaſi alij ſe *puerum*, alij *ornandum tollendumque* iactaſſent: ne aut ſibi, aut veteranis par gratia referretur. Et quò magis pœnitentiam prioris ſectæ approbaret,

ANIMADVERSIONES.

Quaſi alij ſe puerum.] Dio de Octauio, ἐκεῖνος δὲ ὅτι τε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ὅτι παῖς ἤκουε δεινῶς ἀγανακτῶν οὐκ ἀναβολὰς ἐποιήσατο. Ita autem vulgò tum Romæ appellitabatur: Atticus ſcribens Ciceroni, *In præſentia bellè iſte puer retundit Antonium.* Sed & decreto ſenatus cautum legimus verè an falsò, ne quis Octauiam vocaret puerum. Seruius. HIC ILLVM VIDI IVVENEM. *Cæſarem dicit Octauianum Auguſtum: decreuerat enim ſenatus, ne quis eum puerum diceret, ne maieſtas tanti imperij minueretur.*

Alij ornandũ tollendúmque iactaſſent.] Viterb. *ordinãdũ* perperã. Velleius, *Hoc eſt illud tẽpus, quo Cicero, inſito amore Põpeianarũ partiũ, Cæſarẽ laudãdũ & tollẽdũ cẽſebat, cùm aliud diceret, aliud intelligi vellet.* Por-D rò iocũ hũc Ciceronis Octaui9 mox Romã reuerſus ad rapiẽdum magis quã petendũ cõſulatũ, nõ inuenuſtè ἀντεμυκτήρισε. Veniẽti.n. ad ſe Cic. ſuáque in illũ officia vẽditãti, reſpõdit nõ aliter quàm, ὅτι τῶν φίλων αὐτῷ τελευταῖος ἐντυγχάνοι, ait Appianus: hoc eſt, *Quòd amicorũ nouiſſimus eum ſalutaret.* ſententia acuta & ancipiti.

Nurſi nos grandi pecunia,& quam pendere nequirent,mult a
tos,extorres egit oppido: quòd Mutinenſi acie interemtorum
ciuium tumulo publicè exſtructo adſcripſerant,*Pro libertate eos*
13 A. V. C. *occubuiſſe.* Inita cum Antonio & Lepido ſocietate, Philip-
DCCXII. penſe quoque bellum,quamquam inualidus atque æger, duplici prælio tranſegit: quorum priore caſtris exutus, vix ad Antonij cornu fuga euaſerat. Nec ſucceſſum victoriæ moderatus eſt: ſed capite Bruti Romam miſſo, vt ſtatuæ Cęſaris ſubiiceretur,in ſplendidiſſimum quemque captiuum non ſine

ANIMADVERSIONES.

Nurſinos grandi pecunia.] Dioni lib. XLVIII. in hac hiſtoria, cùm in aliis parum conuenit cum Suetonio: tum in temporis notatione magna diſcordia: vult enim bello Peruſino iſtud accidiſſe: cui labor vt potius habendā fidem ſentiam. Cæterùm,vtvt habeat de tempore, non eſt dubium prætextum illum fuiſſe quem ait Tranquillus, non veram cauſſam: quę non alia fuit quàm pecuniæ ad militibus largiendum inopia, quæ res Octauium ſæpe ad magnas crudelitates,non προηγουμένως ſed ἐξ ἀνάγκης impulit.

Extorres oppido egit.] Dio, ὥστε καὶ τὴν χώραν, καὶ τὴν πόλιν ἅμα πᾶσαν ἐκλιπεῖν. Mira ſæuitia: ſed cuius exempla in hiſtoria Romana multa.

Nec ſucceſſum victoriæ moderatus eſt.] Viterb. *ſucceſſu.* non malè.

Vt ſtatuæ Cæſaris ſubiiceretur.] Sic factum in Trebonio occiſo à Dolabella. Dio, καὶ ἐκεῖνος ἀποκτείνας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος εἰκόνα ἔρριψε. *Subiiceretur* ſcripſimus, vt in cod. Viterb. Cuiacij & aliis melioris notæ: non vt vulgo *ſubmitteretur.* Dio ἔρριψε.

In ſplendidiſſimum quemque captiuum, non ſine verborum contumelia

A *ſæuit.*] Inuenimus in vno codice *extinxit.* in ea editione Lugdun. quam ex multis, vt ait, Mss. emendauit Ant. Francinus, ſcriptum eſt, *ſecuit,* ſine *in* ante *ſplendidiſſ.* quæ lectio mirè ſæuitiam octauij intendit. *ſecuit* enim,vel ad flagellationem ante ſupplicium (qui mos in ſeruis receptus olim) referendum: vt apud Horat. de Mena.

B *Sectus flagellis hic triumuiralibus.*

Vel ad quoduis aliud ſæuæ excarnificationis gen⁹. ſic τέμνειν apud Græcos. Arrianus Diſſertationū Epicteti lib. III. cap. XXI. οὐ γὰρ ἐν οἰκία καλῶς οἰκουμένῃ παρελθών τις, αὐτὸς ἑαυτῷ λέγει, Ἐμὲ δεῖ οἰκονόμον εἶναι. εἰ δὲ μή, ἐπιστραφεὶς ὁ κύριος καὶ ἰδὼν αὐτὸν σοβαρῶς διατασσόμενον ἑλκύσας ἔτεμεν. Qui locus valde huic
C ſimilis eſt Matthæi cap. XXIIII. ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν. Sic etiam Latini *ſcindere* verbum vſurpant. Martialis, *Mauis Rufe coquum ſcindere quàm leporem.* Et reuera ſectio vſurpata olim in ſuppliciis præſertim ſeruorum. princeps poëtarum vocat διαμελεϊστὶ τάμνειν
D Ὀδυσσ. σ. Tale eſt Melanthij ſupplicium Ὀδυσσ. χ.

Ἐκ δὲ

Ἐκ δὲ Μελάνθιον ἦγον ἀνὰ πρόθυρόν τε
καὶ αὐλήν.
Τοῦ δ᾽ ἄπο μὲν ῥῖνάς τε καὶ οὔατα νηλέϊ
χαλκῷ
τάμνον. μήδεά τ᾽ ἐξέρυσαν κυσὶν ὠμὰ δά-
σασθαι.

Nota etiam illa è XII. tabulis de confeſſi æris iudicatis nec ſoluentibus, TERTIIS NVNDINIS PARTEIS SECANTO. apud Aulum Gellium, Quintilianum & Tertullianum. Quæ ſæuitia quia multis mira videtur, exemplis confirmanda eſt. Lyſias in orat. pro Callia ſacrilegij reo. μετὰ δὲ ταῦτα ἔπλευσεν ὡς τὸν Κιτιέων βασιλέα, καὶ προδιδοὺς, ληφθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐδέθη. καὶ οὐ μόνον τὸν θάνατον ἐφοβεῖτο, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἡμέραν αἰκίσματα, οἰόμενος τὰ ἀκρωτήρια ζῶντος ἀποτμηθή- A σεσθαι. Sic Bæbius Syllæ iuſſu in fruſta laceratur: vt eſt apud Florum & Lucanum. item alius ſenator iuſſu Caligulæ: de quo Tranquillus libro quarto. Athenæus lib. XII. ὁ δὲ βασιλεὺς οὗτός ποτε καὶ ζηλοτυπήσας τὴν αὑτοῦ γυναῖκα ταῖς αὑτοῦ χερσὶν ἀνέτεμε τὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ τῶν αἰδοίων ἀρξάμενος. Euſebius lib. x. hiſtor. Eccleſiaſt. ἤδη δέ τινες καινοτέραν ὑπέμενον τελευτὴν, ξίφει
B τὸ σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατακρεουργούμενοι. Etiam apud Socratem lib. VII. Hypatia illa doctiſſima, μεληδὸν διασπᾶται à furente populo Alexandrino. Vide etiam I. Samuelis capit. XV. In Martyrologiis reperies non paucos qui poſt alios cruciatus tandem *minutatim ſunt conciſi.*

verborũ contumelia ſæuiit. Vt quidem vni ſuppliciter ſepulturam precanti reſpondiſſe dicatur, *Iam iſtam in volucrũ fore poteſtatem:* alios, patrẽ & filium, pro vita roganteis, ſortiri vel dimicare iuſſiſſe, vt alterutri cõcederetur: ac ſpectaſſe vtrumq; morientẽ,

ANIMADVERSIONES.

Verborum contumelia.] Alij codices *verberum*, hoc eſt, αἰκία.

Iam iſtam in volucrum fore poteſtatem.] Non auſi ſumus mutare, cùm ita ſcriptum ſit in Viterb. & aliis optimis codd. Tranſlatitium eſt, *in poteſtatem* pro in poteſtate: & id genus multa apud omnes veteres. Probo tamen magis alteram lectionem, *iam iſtam volucrum fore poteſtatem.* atque ita in Memmiano inuenimus.

Sortiri vel dimicare iuſſiſſe vt alteri cõcederetur.] Viterb. & vetus Romana, ac plerique alij codd. ita ſcribunt: nec diſplicet. Captiuos ita tractare mos fuit, præſertim Pœnorum. Valerius Max. lib. IX. de Annibale, *Quos verò in caſtra perduxerat, paria ferè fratrum & propinquorum iungens, ferro decernere cogebat.*
C Appianus de eodem, ὅσοι δ᾽ ἦσαν ἀπὸ τῆς βουλῆς, ἢ ἄλλως ἐπιφανεῖς, μονομαχεῖν αὐτοὺς ὑπὸ θεαταῖς τοῖς Λίβυσιν ἠνάγκασε, πατέρας τε υἱοῖς καὶ ἀδελφοὺς ἀδελφοῖς, & alibi idem, itémque Liuius lib. XXI. At Pithœi, Liſſæi, aliíque, vt pridem Turnebo obſeruatum eſt, habent *ſortiri vel micare.* Ea ſi placet lectio, notemus loquendi genus: ſic enim loquitur quaſi diuerſa eſſent *ſortiri* & *micare:* quum non aliter differ-
D ant quàm vt genus & ſpecies. Gloſſarium, *micare* λαγχάνειν. Sortitionis varij erant modi: micare, de ea dicitur quæ fit per digitos ſubitò expanſos ſub certo numero. Nonnus lib. XXXIII. hunc morem eleganter exprimit, deſcribens certamen inter Cupidinem & Hy-

menæum quos inducit miro iacula- A tionis genere brabeuta Ganymede certare,

—φιλακρήτων δὲ βολάων
λαχμὸς ἔην μετώπων ἐπερειδόμενα δάκτυ-
λα χειρῶν. (καρπῷ
καὶ τὰ μὲν ὀρθώσαντες ἀνέσχεθον, ἄλλα δὲ
χειρὸς ἐπεσφήκωτο συνήορα σύζυγι δε-
σμῷ.

Hinc dictum eſt dimicare, quod propriè eſt ſorte ac micatione finem imponere controuerſiæ. B deinde accipi cœpit pro tollere controuerſiam quoquomodo: ſed quia ferro id ſæpe fit, propterea pro pugnare ponitur: prorſus vt κρίνειν & cernere. Græci magiſtri πυκτεύειν vertunt eleganter: nam propriè dicitur de ea pugna quæ ex rixa inter duos eſt orta. Fuit autem frequens apud veteres micationis vſus in contro- C uerſiis: nam etiam in contractibus faciendis ſi de pretio aliáve qua re non conueniret micatione controuerſiam tollebant. ſic res in foro, ſic carnes de lanio emebantur. Quod tamen poſtea iure mutatum eſt, cautúmque vt ſub exagio, hoc eſt πρὸς σταθμὸν, non micatione carnes emerentur. Cuius inſtituti auctorem facit vetus inſcriptio omnibus nota Apronianum præfectum Vrbi. Eius initium eſt:

EX AVCTORITATE TVRCI APRONIANI V. C. PRÆFECTI VRBIS.

RATIO DOCVIT VTILITATE SVADENTE CONSVETVDINE MICANDI SVMMOTA SVB EXAGIO POTIVS PECORA VENDERE QVAM DIGITIS CONLVDENTIBVS TRADERE.

Varrone Parmenone, *micandum erit cum Græco vtrum illius numerum, an ille meum ſequatur*. Alludit Varro non ad luſionem, vt volunt: ſed ad illam quam notauimus conſuetudinem tranſigendi de pretio in emptione, & id genus aliis, per micationem. Atque hinc potius ortum putem prouerbium, *Dignus qui cum vel in tenebris mices*, quàm ex luſu quem aiunt quidam Græcis fuiſſe familiarem & ab iis ἐπάλλαξιν τῶν δακτύλων appellatũ ſomnia mera.

cùm patre, qui ſe obtulerat, occiſo, filius quoque

ANIMADVERSIONES.

Cùm patre qui ſe obtulerat, occiſo.] Extat hæc hiſtoria apud Dionem, initio libri LI. vbi cætera eadem re- D perias, duo diuerſa à narratione Suetoniana. Alterũ, quòd accidiſſe hoc ait poſt Actiacam victoriam: in quo ſolennis diſſenſio eſt περὶ τοὺς χρόνους qualem ſuprà notabamus in hiſtoria de Nurſinis. Alterum eſt, quod dicere videtur, filium ſe prius obtuliſſe neci: nam Suetonius, patrem. E Quanquam poſſumus locum Dionis aliter accipere: non enim nouum, vt οὗτος ad id quod remotius eſt referatur, & accipiatur ſimpliciter οὗτος & ἐκεῖνος pro ὁ μὲν, ὁ δέ. Floros autem nominat ille. Scio clariſſ. Torrentium aliter hunc locum exponere: & ad Egnatios referre, quos Appianus ait ſimiliter patrem & filiũ occiſos, ſed qui vtriuſque Græci ſcriptoris narrationem cum Suetonij verbis contulerit, non dubito cum mihi aſſenſurum: vt taceam Egnatios non bello, ſed proſcriptione periiſſe.

Vo-

voluntaria occubuiſſet nece. Quare cæteri, & in his M. Fauonius, ille Catonis æmulus, cum catenati producerentur, imperatore Antonio honorificè ſalutato, hunc fœdiſſimo conuicio coràm proſciderunt. Partitis poſt victoriam officiis, cùm Antonius Orientem ordinandum, ipſe veteranos in Italiam reducendos, & municipalibus agris collocandos recepiſſet: neque veteranorum neque poſſeſſorum gratiam tenuit: alteris, pelli ſe, alteris, non pro ſpe meritorum tractari querentibus. Quo tempore L. Antonium, fiducia conſulatus 14
quem gerebat, ac fraternæ potentiæ, res nouas molientem, A.V.C.
confugere Peruſiam coëgit, & ad deditionem fame compulit: DCCXIII.
non tamen ſine magnis ſuis & ante bellum & in bello diſcriminibus. Nam cùm ſpectaculo ludorum gregarium militem in XIIII. ordinibus ſedentem excitari per apparitorem iuſſiſſet, rumore ab obtrectatoribus dilato, quaſi eundem mox & diſcruciatum necaſſet: minimum abfuit quin periret, concurſu & indignatione turbæ militaris.

ANIMADVERSIONES.

Voluntaria occubuiſſet nece.] Memmianus Liſlæi & Pithœi codd. *voluntariam occubuit necem.* meliùs tamen Viterb. aliter, aliíque.

M. Fauonius.] Græcis Φαώνιος dicitur: ſcribitur tamẽ apud quoſdam Φαϐώνιος, ſed, vtputo mendoſè: nam in multis dictionibus ſcriptura Grecorum, præter Æoles, diſſimulat Æolicum digamma. quod Latini exprimunt: *Dauus* δαός· ὠὸν, *ouum,* B αἰὼν, *æuum*, λεῖον, *leue:* λαιὸν *læuum:* ὄϊς, *ouis* & hoc genus ſexcenta. In quibuſdam aliter. diſceſſerunt enim ab AEolibus, & alios Græcos ſunt imitati, vt aër, ἀήρ. at AEole ἀυήρ, & eos ſecuti Syri אויר *auer.* etſi אאר *air* quoque ab illis dici ſcribíque non neſcio. Quare falluntur docti qui in libris Latinis reſcribendum *Faonius* contendunt. C Lapis quem profert Vrſinus, vbi FAONIVS ſcriptum eſt, tanti non eſt: fabrili enim peccato id admiſ- A ſum, vt alia μύρια ἔστι.

Neque veteranorum neque poſſeſſorum gratiam tenuit.] Sunt libri qui habent, *neque v. neque priuorum g. t.* id eſt ſingulorum qui per Italiam agris ſuis deturbabantur. non placet.

Quo tempore L. Antonius.] Bellum Peruſinum ſub exitum anni DCCXIII. conflatum, ineunte anno ſequenti eſt confectum. nam in obſidionis tempus inciderunt Kalendæ anni DCCXIIII. vt Appianus narrat. Quem in eo manifeſtum eſt falli, quòd bellum hoc accidiſſe putauit vergente iam ad finem prioris triumuiratus quinquennio. ſecundo enim anno tantùm incepit.

Res nouas molientem.] Videtur auctorem belli Peruſini facere L. Antonium: cùm conſtet non tam belli cauſſam eum præbuiſſe, quàm Fuluiæ præbenti ſecundas egiſſe.

Florus, *Semper alias L. Antonij peſſimum ingenium Fuluia gladio cincta virilis militiæ vxor agitabat.* Vbi ſcripſerim, *vxor Antonij agitabat, Et piiſsimum* non *peſsimum.* hic enim eſt L. Antonius, qui cognomen meruit PIETAS, propter inſignem pietatem, vt Dio ait, in fratrem: vt ego putabam, in Rempub. A quam ille omni ope annisus eſt vindicare in priſtinam libertatem. Apparet hic eius animus ex hiſtoria eorum temporum, præſertim Appiani. Sanè Auguſtus ipſe epigrammatio illo molliſſimo quod ſuorum vni includit Martialis lib. x. Fuluiæ vni belli huius cauſſam tribuit.

Saluti fuit, quòd qui deſiderabatur, repentè comparuit incolumis, ac ſine iniuria. Circa Peruſium autem murum ſacrificans, pæne interceptus eſt à manu gladiatorum, quæ oppido eruperat. Peruſia capta, in plurimos animaduertit: orare veniam,
DCCXIV. vel excuſare ſe conantibus vna voce occurrens, *Moriendum eſſe.* Scribunt quidam, trecentos ex dedititiis electos, vtriuſque ordinis, ad aram diuo Iulio exſtructam, Idibus Martiis hoſtiarum more mactatos. Exſtiterunt qui traderent,

ANIMADVERSIONES.

Saluti fuit.] Confer cum narratione Appiani.

Trecentos ex dedititiis electos.] Priſca editio Rom. centum demit: ſcribit enim *ducentos.* Dio totidem adiicit, ἐπὶ τὸν τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου ὡσιωμένον ἀχθέντες ἱππεῖς τετρακόσιοι, καὶ βουλευταί.

Ad aram D. Iulio extructam, hoſtiarum more mactatos.] Mos notus ex Tertulliano. De ſpectaculis, & Seruio ad illum verſum, *Viuentes rapit inferias quos immolet vmbris.* Trogi breuiator libro XI. de Alexandro, *Prima illi cura paternarum exequiarum fuit: in quibus ante omnia cædis conſcios ad tumulum patris occidi iuſſit.* Tacitus de clade Vari, in primo Annalium, *Adiacebant lucis propinquis Barbaræ aræ, apud quas tribunos ac primorum ordinum centuriones mactauerant.* Sic Spartacus fugitiuus Crixo occiſo trecentos è captiuis Romanis immolat: auctor Appianus. Sic Sulla C. Marium occidit, *pertractum per ora vulgi ad ſepulcrum Lutatiæ gentis* ait Valerius. B Idem factitatum à Carthaginenſibus. Polybius lib. I. extremo. Quod ait, *hoſtiarum more* non temere adiectum. Seneca de Clementia, *Ergo non dabit pœnas qui tot ciuilibus bellis fruſtra petitum caput non occidere conſtituat, ſed immolare?* Valerius Maximus: *Damaſippi iuſſu principum ciuitatis capita hoſtiarum capitibus permiſta ſunt.* Alibi de Q. Pompeio cos. C *Ambitioſi ducis illecebris corrupti milites, ſacrificare incipientem adorti, in modum victimæ mactauerunt.* Liuius lib. VII. *Nec in acie tãtum ibi cladis acceptum quàm quòd* CCCVII. *milites Romanos captos Tarquinēſes immolarũt: qua fœditate ſupplicij aliquãto ignominia populi Romani inſignior fuit.* idē li. XXV. *pecorũ modò inulti trucidãtur.* Sic apud Philonē contra Flaccũ ἱερεῖα τρόπον κρεουργηθῆναι. Cur tãtæ ignominiæ hoc mortis genus haberetur, modus efficiebat,

quem

quem aperit paucis verbis Florus A lib.II.cap.v. *Legatos quippe noſtros, ob ea quæ deliquerãt iure agentes, nec gladio quidem, ſed vt victimas ſecuri percuſsit.* Olim ſecuri tantùm ſontes puniebantur: poſteà etiam gladio: hoc ſupplicium illo lenius & honeſtius viſum: ideo in milité animaduerſum à Caracalla qui Papinianũ ſecuri occidiſſet, iuſſus gladio. Victimæ autem comparantur ſecuri percuſſi, quia & illæ ſeceſpita, & hi ſecuri, humi ſtrati feriebantur. Appianus, ὁ δὲ Σκιπίων τοὺς εἰς τὸ μέσον προαχθέντας αἰκισάμενος καὶ μᾶλλον αὐτῶν τοὺς ἐκβοήσαντας ἐκέλευσε τοὺς αὐχένας ἀπαγ-των ἐς τοὔδαφος πατάλοις προσδεθέντας ἀποτμηθῆναι.

conſpecto eum ad arma iſſe, vt oculti aduerſarij, & quos metus magis quàm voluntas contineret, facultate L. Antonij ducis præbita, detegerentur: deuictíſque his, & confiſcatis, promiſſa veteranis præmia perſoluerentur. Bellum Siculum in- 16
choauit in primis, ſed diu traxit, intermiſſum ſæpius: modò reparandarum claſſium cauſſa, quas tempeſtatibus duplici naufragio, & quidem per æſtatem amiſerat: modò pace facta, flagitante populo, ob intercluſos commeatus, famémque ingraueſcentem: donec nauibus ex integro fabricatis, ac xx. ſeruo- DCCXVII.
rum millibus manumiſſis, & ad remum datis, portum Iulium apud Baias, immiſſo in Lucrinum & Auernum lacum mari, effecit. In quo cùm hieme tota copias exercuiſſet, Pompeiũ inter Mylas & Naulochum ſuperauit: ſub horam pugnę tam ar- DCCXVIII.
cto repentè ſomno deuinctus, vt ad dandum ſignum ab amicis excitaretur. Vnde præbitam Antonio materiam putem exprobrandi. *Ne rectis quidem oculis eum adſpicere potuiſſe inſtructam aciẽ:*

ANIMADVERSIONES.

Conſpecto eum ad arma iſſe.] Mirã & nos varietatem hoc loco offendimus. B Viterb. *conſpicato*. Liſlæi, *conſpecto*. Vetus Romana, *eum ad arma iſſe ex propoſito*. in aliis, *conſulto*. puto rectum eſſe, *conſpecto*. nã ita quoque Cuiacij libb. & Memmianus codex. At *compecto*, quod Lipſio placet, non poſſum probare. eſt enim ἐκ συνθήματος, quod huic loco non cõuenit.

Sed diu traxit intermiſſum ſæpius.] C Annos ſeptem circiter: liquet ex ſequenti deſcriptione: quam ad Suetonij & hiſtoriæ lucem viſum pro bono ſubiicere.

A.V.C. DCCX. Occiſo Cæſare incipit Sex. Pompeius in Hiſpania tũ latitans emergere: Aſinium Pollionem prælio fundit: cum Lepido paciſcitur de relinquendis Hiſpaniis, ſi bona paterna recipiat: probat Senatus & Cos. Antonius.

A. V. C. DCCXI. Bellum Mutinẽſe: Sextus Pompeius ex Hiſpania reuertitur: à Senatu in bona paterna reſtitutus, maritimæ oræ præficitur: lege Pedia inter conſpiratos damnatur: partem Siciliæ occupat: proſcriptos & fugitiuos ſuſcipit, magnúmque modum legionum efficit.

A.V.C. DCCXII. Sex. Pompeius totam Siciliam in ſuã poteſtatẽ redigit: Octauius in Macedoniam cum claſſe tendens, per ſe & per Saluidienum Rufum eum aggreditur, ac ſaltem oram Italiæ ab eo defendit. Belli Siculi hæc initia.

A.V.C. DCCXIII. Pompeius occupatis bello Philippenſi Octauio & Antonio, maria infeſtare, & omneis Italiæ oras vexare non ceſſat.

A. V. C. DCCXIIII. Octauius expeditionem in Gallias deſtinans, pace fruſtra tentata cum Pompeio, per Mutiam ipſius matrem, M. Vipſanium Agrippam bello Siculo præficit. Pompeius Italiam incurſionibus vaſtat: vrbem fame premit. Hoc anno fœdus iteratum inter III. viros Octauium, & Antonium, qui in Italiam ex Aſia venit: & cum collega ſocietatem belli contra Pompeium iniit.

A.V.C. DCCXV. Colloquiũ & fœdus ad Miſenum promontoriũ inter Octauium, Antonium & Pompeium. Sicilia & Achaia Pompeio in pacis fœdere conceduntur: eius filia M. Marcello Octauię F. deſpondetur.

A.V.C. DCCXVI. Menas à Põpeio ad Cæſarem transfugit: bellum Siculum ſeriò recrudeſcit: Antonius accitu Cæſaris Brundiſium vſq. venit: inde ſtatim ſoluit, reuertitque in Græciam, prodigiis territus. Pompeij claſſis Cumas in Italia occupat, aliáque in ea ora, ducibus Menecrate & Apollophane. Octauius cum Sabino & claſſe ſua Rhegium venit: præliis naualibus inter eos variè pugnatum. Cæſari claſſis pars maxima quà vi hoſtium, quà tempeſtatibus, & quidem æſtate, perit. Res Pompeij Menecratis ducis iacturâ valde labefactatæ.

A.V.C. DCCXVII. Superioris anni finis, & hic totus, à Cæſare impendũtur in paranda claſſe & exercendis copiis: eique negotio præficitur M. Vipſanius Agrippa.

A.V.C. DCCXVIII. Menas redit ad Pompeium, eundémque mox iterũ deſerit. hoc anno Cæſar adiutus Lepidi copiis, terra marique in Sicilia & ad Siciliam Pompeium oppugnat, tandémque expugnat, & in fũgam ſe dare compellit. Dio, Appianus, cæteri.

Modò reparandarum claßium cauſſa.] Refer ad annum DCCXVI. & ſequentem.

Et quidem per æſtatem.] non ſine cauſſa notat. nam neque ſolet fieri in illo mari: & calamitas Cæſaris eiuſmodi fuit, vt confeſſione omnium irâ deûm aduerſus ipſum, fauore aduerſus Sextum accidiſſe videretur. Propterea ἐχαυνώθη miſer Sextus vicio vſus humani ingenij. Itaque ergo nihil iam hominis ſpirans, Neptuni filius & dici & credi voluit.

Modo pace facta.] A.V.C. DCCXV. & nota ὑστερολογίαν.

Et ad remum datis.] Non in pœnam, ne erres: ſed ſimpliciter intellige factos remiges. nam aliud ſonat vulgò hoc loquendi genus.

In quo quum hyeme tota copias exercuiſſet.] Ex hiſtoria apparet ſeſquiannum in hunc apparatum fuiſſe conſumptum. Non placet tamen lectio quam profert & probat Torrentius, *hyemes totas:* neque enim verum eſt Octauium plures hyemes copias ſuas in portu Iulio, de quo Suetonius intelligit, exercuiſſe. Dionem vide.

Inter Mylas & Naulochum.] Vltimo anno belli Siculi duobus magnis præliis naualibus res eſt confecta. Alterum apud Mylas habitũ, alterum

alterum ad Artemiſium. Is locus nõ procul Meſſana aberat, vbi copias ſuas Pompeius habuit in nauali, quod φερώνυμως Græci Ναυλόχυς vocant, vt Appianus bis, Sueton. Naulochum. Fuiſſe eum locum Meſſanæ nauale, vt erat Gythium A Sparthæ, Cenchreæ Corinthi, ex collatione Strabonis & Appiani ſatis liquet. Dio non nominat diſertè, ſed de Naulocho intelligendum quum ſcribit lib. XLIX. οἱ τοῦ Σέξτου ἅτε ἐν τῇ οἰκείᾳ ναυλοχοῦντες, οὐδὲν ἐδέοντο σπεύδειν.

verùm ſupinum, cœlum intuentem, ſtupidum cubuiſſe: nec prius ſurrexiſſe, ac militibus in conſpectum fuiſſe, quàm à M. Agrippa fugatæ ſint hoſtium naues. Alij dictum factúmque eius criminantur, quaſi claſſibus tempeſtate perditis exclamauerit: *etiam inuito Neptuno victoriam ſe adepturum:*

ANIMADVERSIONES.

Verùm ſupinum cœlum intuentem ſtupidum cubuiſſe.] Ita legendum, non *ſupremum cœlum.* Obiicit Octauio Antonius ignauiam, ſimul & δεισιδαιμονίαν. quòd quando in acie ſtare debebat, lateret, ſupinúſque cœlum intueretur, vota ſolùm diis fundens. Alludit enim ad morem eorum qui vehementiſſimè aliquid à Deo peterent: ſupini quippe orabãt, B & vt ait Horatius, cœlo ſupinas ferebant manus. Ideo negat Prometheus apud Æſchylum ſe

--θηλύνουν γενήσεσθαι,
Καὶ λιπαρήσειν τὸν μέγα στυγούμενον
Γυναικομίμοις ὑπτιάσμασιν χερῶν.

Heliodorus lib. IX. ὑπτίας τὰς χεῖρας προτείνοντες εἰς ἱκεσίας ἔμφασιν. Poſſumus & ita hanc vocem interpretari vt apud Iuuenalem,

Et multum referens de Mæcenate ſupino.

Addit, *ſtupidum*, id eſt, ὑπὸ δέους ἔκφρονα. in Viterb. erat *incubuiſſ.*

Militibus in conſpectum fuiſſe.] Emendauimus ex Viterbien. & Cuiaciano. nam malè vulgo etiam MSS. *veniſſe.* Corruperunt qui non obſeruauerant elegantias priſci ſermonis. Eſt autem *fuiſſe* poſitum pro A veniſſe. Græci παραγινέσθαι, vel etiam γινέσθαι. Euſtathius in Ἐρωτικοῖς libro ſexto, Γενοῦ περὶ τὸ δωμάτιον, εὐθὺς οὖν ἐξανέστη, τῆς τραπέζης καὶ περὶ τὸ δωμάτιον γέγονεν. *Abi in cubiculum: illa igitur è menſa ſtatim ſurrexit, & in cubiculum venit.* Sic ſępe ille ſcriptor, & alij & meliores eo multo & vetuſtiores. Contra *venire* τοῦ *eſſe* locum ſępe obtinet, præſertim apud poëtas. Sic *fieri* accipit Apuleius Mileſiadis X. *Hæc vt primum ante iudicis conſpectum facta eſt.* ſed & *facere ſe* pro venire, aut ſiſtere ponebant. Apul. initio V. *Intra limen ſeſe facit.* Nam mali critici ſunt, qui putant mendoſum & mutant. Terentius, *Huc te fac*, pro veni, vel accede, vt explicat Donatus. C Affinis ſignificatio verbi ποιεῖν apud Græcos, vt in Actis, ἔξω ποιήσατε τοὺς ἀποστόλους, quod potes ad verbum interpretari, *facite extra apoſtolos.* Ariſtoteles in OEconom. τοὺς ἀποσταλέντας ἐς φυλακὴν ποιήσας. Cedrenus, Θησεὺς Φαίδραν ἀπὸ ὄψεως ἐποίησε.

Ac die Circenſium proximo.] Vide Dionem in actis anni DCCXIV.

ac die Circenſium proximo ſolenni pompæ ſimulacrum Dei detraxerit, nec temere plura ac maiora pericula vllo alio bello adiit. Traiecto in Siciliam exercitu, cùm partem reliquam copiarum continenti repeteret, oppreſſus ex improuiſo à Demochare & Apollophane, præfectis Pompeij, vno demum nauigio ęgerrimè effugit. Item cùm pręter Locros Rhegium pedibus iret, & proſpectis biremibus Pompeianis terram legentibus, ſuas ratus, deſcendiſſet ad littus, pæne exceptus eſt. Tũc etiam per deuios tramites refugientem, ſeruus Æmilij Paulli, comitis eius, dolens proſcriptum olim ab eo patrem Paullum, & quaſi occaſione vltionis oblata, interficere conatus eſt. Poſt

A. V. C. DCCXVIII. Pompeij fugam, collegarũ alterũ M. Lepidũ, quem ex Africa in auxilium euocarat, ſuperbientem xx. legionum fiducia, ſummáſque ſibi partes terrore ac minis vindicantem, ſpoliauit exercitu ſupplicémque conceſſa vita Circeos in perpetuũ

17 relegauit. M. Antonij ſocietatem ſemper dubiam & incertam,

ANIMADVERSIONES.

A *Pompæ ſimulacrum Dei detraxerit.*] Alludit ad hanc hiſtoriam Iulianus in Cæſaribus, ἐπὶ τὸν Ὀκταβιανόν, ait; τὴν ὑδρίαν ἔφερεν ὁ τοῦ Ποσειδῶνος θεράπων, ἐπιμετρῶν αὐτοῦ τοῦ ὕδατος ἔλασσον διὰ τὸν καιρὸν, ἄλλως τε καὶ μνησικακῶν αὐτῷ τῆς εἰς τὸν θεὸν ὑπερηφανίας.

Traiecto in Siciliam exercitu.] Eo bello quod geſtũ eſt anno DCCXVI. Hiſtoriam hanc diligentiſſimè exponit Appianus, ſed paulò aliter.

Cùm partem reliquã copiarum continenti repeteret.] Ita Viterbienſis, & alij optimi codd. quidam tamen, *cùm ad partem reliquam copiarum continentem repeteret.* quæ lectio planior, atque ita in editione Rob. Steph.

Dolens proſcriptum olim ab eo patrem Paulum.] Is eſt opinor cuius nomen refert in proſcriptorum album, & cædem narrat Appianus lib. IIII. etſi Æmilius illi tantum dicitur.

Circeios in perpetuum relegauit.] Oroſius *Lepidus ſupplex Cæſari factus vitam & bona impetrauit, perpetuo emendatus exilio.* longè mitius vt plerique alij narrant. Velleius hoc tantum, *Vita rerúmque ſuarum dominium conceſſa ei ſunt: ſpoliata, quam tueri non poterat, dignitas.* Dio in Italia fuiſſe habitũ non ſine cuſtodia: Appianus apertè Suetonio repugnat, vult miſſũ à Cæſare non in exiliũ, ſed Romã, vt priuatus degeret,

B põtificatu maximo, quẽ gerebat, cõtẽtus, Ἐμφυλίων lib. v. Et alibi quoque idẽ Romę eũ in sũma ἀδείᾳ eſſe verſatũ narrat, de Lepidi iunioris & matris cõiuratione in Auguſtũ loquẽs lib. 4. Mihi hîc Appiani ſuſpecta fides. nam Dio anno demũ DCCXXXVI. duodecimo poſt conſpirationẽ anno, ab Auguſto in vrbem retractum auctor eſt: niſi dicamus poſt mortẽ filij, nõ neceſſitate ſed volũtate ſua

C in agros ſeceſſiſſe & ſolitudinẽ: quod videtur innuere etiam Dio.

M. Antonij ſocietatem.] Fecerant ineptiſſimè qui ſuperioribus iſta coniunxerant.

recon-

reconciliationibúſque variis malè focillatam abrupit tandem. Et quo magis degeneraſſe eum à ciuili more approbaret,

ANIMADVERSIONES.

Reconciliationibus variis malè focillatam, abrupit tandem.] Dictum eſt elegantiſſimum Appiani de Octauio & Antonio, *συνεχὴς δ' ἦν αὐτοῖς ἡ μεταβολὴ πρός τε τὰς ὑπονοίας ἐκ φιλαρχίας, καὶ ἐς τὰς πίστεις ὑπὸ χρείας.* Afferemus & huic loco lucem ex notatione temporum.

A.V.C. DCCX. cædes Iulij: reditus Octauij ab Apollonia, & cum Antonio contentiones variæ in vrbe. Antonius tandem vrbem relinquit.

A. V. C. DCCXI. Bellum & pax Mutinenſis: fœdus factum inter Cęſarem & Antonium affinitate confirmatur, Clodia Fuluiæ filia ex primo marito, (tres enim habuit) Octauio deſponſata.

A.V.C. DCCXIII. Cæſar Romam reuerſus ex bello Philippenſi, exorta cum Fuluia ſocru ſimultate, Clodiam dimittit adhuc virginem. Peruſinum bellum.

A.V.C. DCCXIV. Cæſar & Antonius Brundiſij conueniunt: reconciliantur affinitate redintegrata per Octauiam, quæ Antonio nubit: Romam ſimul ingrediuntur: Antonius redit in Aſiam.

A.V.C. DCCXV. Antonius iterum venit in Italiam, & ad Miſenum promontorium, cum Octauio depoſitis ſimultatibus fœdus renouat.

A. V. C. DCCXVI. Antonius ex Græcia repetit Italiam, ſpecie opem ferendi Cæſari contra Pompeium: ſed portento territus, priuſquam Cæſarem alloqueretur, Brunduſio ſoluit.

A.V.C. DCCXVII. Antonius tertiò redit in Italiam: amicitiam cum
A Cæſare Tarenti redintegrat, & tertiam cum eo iungit affinitatem, deſponſa Iulia Octauij Antyllo filio ſuo. Inde abit in Aſiam, & bellum Perſicum.

A.V.C. DCCXIX. Octauia cum muneribus & legionib. ad Antonium reducem in Ægyptum ex Armenica expeditione tendit: Antonius
B eam domum redire iubet, amore Cleopatræ occupatus.

A.V.C. DCCXXI. Reuerſo Antonio ab expeditione Armenica in Ægyptum, recrudeſcunt ſimultates inter eum & Cæſarem, fruſtra tentata pace amicorum interceſſione.

A.V.C. DCCXXII. Inimicitiæ inter
C Cæſarem & Antonium creſcunt, Octauia ſuas res habere iuſſa: Antonius hoſtis pop. Rom. appellatur, vel Cleopatra potius.

A.V.C. DCCXXIII. Hoc anno a.d. IIII. Non. Septemb. victus Antonius ad Actium, ſequenti periit.

Malè focillatam.] Sic omnes noſtri: nec mutanda vox elegans *focillatam*, aut *focilatam* vno *l.* Sic enim ſcribitur in Turonenſi. Gloſſarium
D *Focilat.* θάλπει. Lucanus ſeu quis alius ad Piſonem, ex veteri lectione, *Sed miſerum parua ſtipe focilat.* Varro, focillor aliter quàm Suetonius vſurpauit, De vita populi Rom. lib. II. *Propter res ſecundas ſublato metu, non in commune ſpectant: ſed ſuum quiſque diuerſi commodum focillantur.* Propriè *focillare* eſt ęgras fauces lana appoſita fouere, vt fuit moris. contra effocare dicimus fauces premere ad pernitiem.

Degeneraſſe eum à ciuili more.] In-

telligit facta Antonij contra maiorum instituta & grauitatem Romanam, quæ pluribus explicantur ab historicis. Vide Dionem initio lib. L.

teſtamentum, quod is Romæ etiam de Cleopatræ liberis inter heredes nuncupatis reliquerat, aperiendum recitandúmque pro concione curauit. Remiſit tamen hoſti iudicato neceſſitudines, amicóſque omnes: atque inter alios C. Soſium,

ANIMADVERSIONES.

Teſtamentum aperiendum recitandúmque pro concione curauit.] De hoc Augusti facto equidem ſic exiſtimo, vt inter exempla magnæ cuiuſdam immanitatis referendum cēſeam. Primùm quia contra ius naturæ eſt, vt rebus alienis nos immiſceamus, quæ ad nos nihil pertinent: neque id ſolùm, ſed etiamſi vel maximè ad nos pertinerent, humanitatis tamen lex eſt, multa neſcire velle. Inde eſt quòd in cœlum tolluntur laudibus, Athenienſes, Pompeius, Iulius Cæſar, Antoninus & alij, qui hoſtium ſuorum litteras in caſtris repertas, aut alio caſu captas, legere noluerunt. Simili ratione, paullò qui ſit humanior nemo, delatorū voces admittat. Multo minus æquum videtur, quæ ſit alicuius viuentis, valentíſque voluntas, ſuper iis quæ poſt mortem ſuam fieri velit, ſatagere. Itaque ait Plutarch. viſum hoc factum ἀλλόκοτον καὶ δεινόν. Dio quoque ἔργον παρανομώτατον vocat. Amplius dico, capital admiſſum ſi æſtimetur hoc factum legibus Romanis: teneretur enim pœna legis Corneliæ, de falſis leg. I. D. Ad legem Corneliam de falſis. leg. XXXVIII. D. De pœnis. Taceo violatam deorum religionem, quorum ſacerdotibus ſanctiſſimis, virginibus Veſtalibus, Antonius hoc teſtamentum commiſerat: neque illæ ſanè prodiderunt: ſed maiori vi, quia reniti non poterant, inuitæ ceſſerunt. Non me fugit quid pro Auguſto dici queat: ſed verius hoc nihil quiſquam dixerit: voluiſſe illum in odium & inuidiam Antonium adducere. Erant autem capita teſtamenti Antonij, quæ maximè exagitauit Octauius, hæc tria. Primùm, quòd Cæſarioni redderet teſtimonium, quaſi filio Cæſaris naturali & legitimo: quum is è matrimonio ortus non legitimo, iure ciuis eſſe non poſſet, ſed peregrinus tantum: proinde capere quidquam de bonis ciuis Romani non poterat. Alterum, quòd reliquos Cleopatræ liberos ſummis affeciſſet elogiis & honoribus, iiſque plurima contra leges reliquiſſet. Poſtremò, quòd iuſſiſſet corpus ſuum, vbicumque mori ipſi contigiſſet, Alexandriam deferri, & cum Cleopatra, quandoque fato functa, ſepeliri.

Quod is Romæ etiam.] Teſtamentum Antonij factum eſt Alexādriæ, ſed pluribus exemplis: eorum vnum ibi cuſtoditum, alterum Romam miſſum. vide Dionem. Non igitur ſatis aptè aut verè noſter *reliquerat:* nam dubium non eſt, quin poſt ea tempora ſcripſerit Antonius id teſtamentum, quibus nouiſſimè in vrbe fuit.

De Cleopatræ liberis inter hæredes nuncupatis.] Scripta lectio, *& de Cl. lib.* ſic optimi quique codd. an verum eſt? *quod is Romæ etiam, de Cleopatra,*

patra, & de Cleop. lib. neque enim de liberis tantum Cleopatræ in teſtamenti ſui tabulis egerat Antonius;ſed multo etiam pluribus de ipſa Cleopatra:vt cùm illi bibliothecam regum Pergami, velut legati A iure, illi donabat; & cùm corpus ſuum, vbicunque ipſi contigiſſet mori Alexandriam mandabat deferri, vt eodem tumulo cum Cleopatra conderetur.Lege Plutarchum & Dionem lib.L.

& T.Domitium,tunc adhuc Coss.Bononienſibus quoque pu- DCCXXII.
blicè, quòd in Antoniorum clientela antiquitùs erant, gratiam fecit coniurandi cum tota Italia pro partibus ſuis. Nec DCCXXIII.
multò pòſt nauali prælio apud Actium vicit,in ſerum dimicatione protracta,vt in naui victor pernoctauerit.Ab Actio cùm Samum inſulam in hiberna ſe recepiſſet, turbatus nuntiis de ſeditione militum,præmia & miſſionem poſcentium, quos ex omni numero confecta victoria Brundiſium præmiſerat, repetit Italiam, tempeſtate in traiectu bis conflictatus: primò

ANIMADVERSIONES.

Et Ti. Domitium.] Omnino,vt eruditè Torrentius obſeruauit, *Domitiam* vel *Cn. Domitium* ſcribi debet:tamen ſcripti libb.omnes ita habent.

B *Bononienſibus quoque.*] Contrarium planè affirmat Dio: eum vide. Ego ſuſpicor Dionem in hac hiſtoria lapſum, quum non ſatis intelligeret, quid eſſet, Bononienſes in clientela Antoniorum antiquitus fuiſſe: propterea dixiſſe, Antonium fuiſſe Bononiæ κτίσιν. quod falſum puto.

C *Gratiam fecit coniurandi pro partibus ſuis.*] Reſpexit ad hanc hiſtoriam.Ouid.Triſt.lib.I.

Sæpe fidem aduerſis etiam laudauit in armis:
Inque ſuis amat hanc, Cæſar: in hoſte probat.

Et alio loco eiuſdem libri,

Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
D *Quamlibet inuiſo Cæſar in hoſte probat.*
Nec ſolet iraſci (nec enim moderatior alter)
Cùm quis in aduerſis, ſi quid amauit, amat.

Potes referre & ad hiſtoriam T. Vinij Philopœmenis, de quo capite XXVII.

Nauali prælio apud Actium vicit.] a.d.IIII. Non.Sep.A.V.C.DCCXXIII. ætatis ſuæ XXXII. dieb.demptis XXII. Atque ab hoc principio numerati anni imperij Auguſti, inquit Dio. Sed notum eſt,docente eodem Dione atque aliis, non idem initium imperij Auguſti omnes conſtituiſſe.

Ab actio cùm Samum inſulam in hiberna ſe recepiſſet.] Auguſtum traieciſſe in Aſiam mox à victoria Actiaca teſtatur Dio lib. LI. Veniſſe Samum Ionicam, ex iis colligimus quæ narrat Appianus libro IIII. de duob. Metellis proſcriptis, patre & filio. Ait ibi, Cæſarem in hac inſula διακρίναι τοὺς αἰχμαλώτους. Venit eodem & anno pòſt, confecto bello Alexandrino, quando V. conſulatum ibi ſuſcepit: & idem

poſtea bis quum Græciam & Aſiam luſtraret. Vide Dionem in reb. ge- A ſtis anno DCCXXXIIII. Meminit & Strabo lib. XIII.

inter promontoria Peloponneſi atq; Ætoliæ: rurſus circa montes Ceraunios: vtrobiq; parte Liburnicarum demerſa: ſimúlq; eius in qua vehebatur, fuſis armamẽtis, & gubernaculo diffra-
DCCXXIV. cto. Nec amplius quàm ſeptẽ & xx. dies, donec deſideria militum ordinarentur, Brundiſij commoratus, Aſiæ Syriæq; circuitu Ægyptum petit: obſeſſáque Alexandria quò Antonius cum Cleopatra confugerat, breui potitus eſt. Et Antonium quidem ſeras conditiones pacis tentantem, ad mortem adegit, vidítque mortuum. Cleopatræ, quam ſeruatam triumpho magnoperè cupiebat, etiam Pſyllos admouit, qui venenũ ac virus exſugerẽt: quòd periiſſe morſu aſpidis putabatur. Ambobus communem ſepulturæ honorem tribuit, ac tumulum ab ipſis inchoatum perfici iuſſit. Antonium iuuenem, maiorẽ de duobus Fuluia genitis, ſimulacro D. Iulij, ad quod poſt multas & irritas preces confugerat, abreptum interemit. Item Cęſarionem, quẽ ex Cæſare Cleopatra concepiſſe prædicabat, retractum è fuga ſupplicio affecit. Reliquos Antonij reginæq; communes liberos, non ſecus ac neceſſitudine iunctos ſibi & conſeruauit, &
18 mox pro conditione cuiuſq; ſuſtinuit ac fouit. Per idem tẽpus,

ANIMADVERSIONES.

Inter promontoria Peloponneſi atq; Aetoliæ.] Inter Rhium opinor & Antirrhium, qui erat breuiſſimus ſimul & æſtuoſiſſimus ex Aetolia in Peloponneſum traiectus.

Nec amplius quàm ſeptem & viginti dies.] Dio tamen ait triginta ἐς τὴν Ἑλλάδα οὐδεὶς τριακοστῇ μετὰ τὴν ἄφιξιν ἡμέρᾳ ἀπῆρε. Ad hanc celeritatem reſpicit Germanicus apud Tacitum I. Annal. *Diuus Auguſtus vultu & aſpectu legiones Actiacas exterruit.* B

Donec deſideria militũ ordinarentur.] Viterb. & Cuiacij codd. *Donec & deſid.* Pithœi, Turonẽſis, *donec ad de.* quam lectionem probat idem ille Cuiacius in Obſeruat. libris. de quo ſtatuat per me eruditus lector. *Deſideria* ſunt ἀξιώσεις. ſic apud Tacit. *deſideria militum*, & *deſideria legionum* apud I.C.tos. aliquando pro libellis ſupplicibus, vt infrà capit. LIII. *Adeuntium deſideria excipiens.*

Viditq; mortuum.] Non aliter MSS. rectè prima editio, *viditq; mortuam Cleopatram.* Dio ferè ad verbum τό, τε σῶμα αὐτῆς εἶδε, καὶ φάρμακα αὐτῷ καὶ ψύλλους εἴπως ἀνασφήλειε, προσήνεγκε.

Quod periiſſe morſu aſpidis putabatur.] Præter hiſtoricos Galenus hiſtoriam mortis Cleopatræ fuſe narrat, in libro de theriaca ad Piſonem. Quum autem tres ibi dicantur eſſe ſpecies aſpidum, ptyadem, terreſtrem, & chelidoniam; quo genere perierit Cleopatra non dicit Galenus. Solinus & Iſidorus hypnalen appellant.

C *Quem ex Cæſare Cleopatra concepiſſe prædicabat.*] Vulgò *ex Cæſare patre.* Sic alibi, vt cap. XLV. hîc tamen MSS. vocem *patre* non habent.

condi-

conditorium & corpus Magni Alexandri, cùm prolatum è penetrali ſubieciſſet oculis, corona aurea impoſita ac floribus aſperſis veneratus eſt: conſultúſque, num & Ptolemæum inſpicere vellet, *Regem ſe voluiſſe* ait *videre, non mortuos.* Ægyptum, in prouinciæ formam redactam, vt feraciorem habiliorémque annonæ vrbicæ redderet, foſſas omnes, in quàs Nilus exæſtuat, oblimatas longa vetuſtate, militari opere deterſit. Quóq; Actiacæ victoriæ memoria celebratior in poſterũ eſſet,

ANIMADVERSIONES.

Conditorium & corpus Magni Alexandri.] A Quid appellat *conditoriũ?* an quam Strabo libro vltimo πύελον? Ea erat arca olim ex auro, poſtea è vitro, in qua ſeruatum Alexandri M. corpus. Sic ait Plinius libro XXXV. *defunctos multos fictilibus doliis condi voluiſſe.* Inde conditoriũ, θήκη, λάρναξ. An potius quem Strabo περίβολον vocat, intelligit? Locus fuit vrbe media, ſepulturæ regum deſti- B natus, quem vocari ait Strabo Σῆμα. Sic enim legimus, non Σῶμα: vt habent etiam manu exarati. Didymus in prouerbio εὔνους ὁ σφάκτης. ἐν μέσῃ τῇ πόλει μνῆμά οἱ οἰκοδομήσας ὃ νῦν Σῆμα καλεῖται, πάντας ἐκεῖ τοὺς προπάτορας σὺν αὐτῇ κατέθετο, καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα. Atque hoc melius. Petronius, *Iacuerunt ergo vnà præcluſis conditorij foribus.* Seneca, C *Conditiuum* pro eo dicit epiſtola LXII. & LXXXIIII. Plinius vterque *conditorium.* Ammianus Marcellinus libro XVIII. *conditorium muralium tormentorum* pro ὁπλοθήκη. Cæterum fuiſſe in media vrbe Alexandria conditorium Alexandri, etiam ex hodierna ſpecie illius ſemirutæ vrbis poteſt conſtare: ſi vera ſunt quæ leguntur apud Leonem D Africanum, non contemnendum ſcriptorem; cuius verba ſunt è libro VIII. in deſcriptione illius vrbis. *Neque prætermittẽdum videtur,* ait, *in medio Alexandriæ ruderum, ædiculam inſtar ſacelli cõſtructam adhuc ſupereſſe, inſigni ſepulcro, magno à Machumetanis honore affecto, memorabilem, quo Alexandri Magni corpus, ſummi Prophetæ ac Regis velut in Alcarano legunt aſſeruari contendunt. Concurrit autem ingens eò peregrinorum vulgus à longinquis etiam regionibus, colendi ac reuerendi ſepulcri gratia, cui quoque magnas frequenter largiuntur eleemoſynas.* De eodem conditorio vide quæ ſcribit Suidas in Seuero ſophiſta.

Floribus aſperſis.] Pars Mss. *aſperſum.*

Num & Ptolemæum.] Torrentius corrigit *Ptolemæûm.* Placet: niſi intelligas de Ptolemæo Lagi, qui fuit regni illius conditor, & ſupra omnes inſignis.

Vrbem Nicopolim apud Actium cõdidit.] *Apud,* id eſt, è regione. Græci modò πρὸς τῷ Ἀκτίῳ, modò ὑπὲρ τοῦ Ἀκτίου. Sinum Ambracium ingrediẽtibus ad dextram eſt Actium, vetuſtiſſimum Apollinis templum ab Auguſto inſtauratum, & magnis reditibus ditatum: ad ſiniſtram Nicopolis, libera ciuitas, Auguſti opus & κτίσμα. Itaque vt κτίστῃ diuini honores illi Nicopoli habebantur, erátq. ibi apex honorum omniũ, Au-

guſti ſacerdotium. Quare etiã anno A nomen dabat ſacerdos Auguſtalis, & in ſcribendis publicis aut priuatorum contractuum inſtrumentis, ad tempus notandum, nomen eius aſcribebant: quo modo fieri ſolitũ in pleriſq. Græciæ vrbibus ſatis cõſtat. Hæc nos ita eſſe colligimus ex eo loco Arriani Diſſertatioum Epicteti li.1.cap. XIX. quem ante nos attigerunt magis quàm explicauerũt B Iuſtus Lipſius, & πολυμαθέστατος ille Petrus Faber. Sic autem habet, Σήμερόν τις ὑπὲρ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ Αὐγούστου. λέγω αὐτῷ· ἄνθρωπε ἄφες τὸ πρᾶγμα. δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν· ἀλλ' οἱ τὰς φωνάς φησι γράφοντες γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα· μήτι οὖν σὺ τοῖς ἀναγινώσκουσι λέγεις παρὼν, Ἐμὲ γεγράφασιν· εἰ δὲ καὶ νῦν δύνασαι παρεῖναι πᾶσιν, ἐὰν ἀποθάνῃς, τί C ποιήσεις; μενεῖ μου τὸ ὄνομα· γράψον αὐτὸ εἰς λίθον, καὶ μενεῖ· ἄγε, ἔξω δὲ Νικοπόλεως τίς σου μνεία; ἀλλὰ χρυσοῦν στέφανον φορήσω. εἰ ἅπαξ ἐπιθυμεῖς στέφανον, ῥόδινον λαβὼν περίθου. ὄψει γὰρ κομψότερον. Dixerat aliquis in ſermonib. Epicteto, velle ſe fieri ſacerdotem Auguſti: Epictetus ea ratione diſſuaſit, quòd magnos ſumptus eſſet facturus nulli bono. Sumptus intellige, D vel ludorum qui in honorem Auguſti Nicopoli celebrabantur, maximis eorum impenſis, qui præditi eſſent ſacerdotio: neque aſſentior iis qui ad curam ludorum Actiacorum hoc referunt: quia non Auguſto illi ſacri, ſed Apollini: neque putandum eſt ludis Apollinis præfuiſſe alium potius quàm ſacerdotem eius Dei in cuius honorem E edebantur. Deinde Actiacus ἀγὼν ἱερὸς fuit, & habuit σίτησιν, quod obſeruat Dio: Auguſtalis, vt videtur, non item. Vel potius intellige ſumptus quos facere conueniebat iis qui hunc honorem ambiebant: eos enim fuiſſe maximos conſtat. vide libro V. ad cap. IX. Quæ ſequuntur in narratione Arriani, ſunt corrupta: quid enim eſt οἱ τὰς φωνὰς γράφοντες? nam doctis viris qui conantur ea verba interpretari quaſi ſana, oleum & opera, me iudice, perit. Nos autem legimus οἱ τὰ σύμφωνα γράφοντες: & eam ſententiam eruimus quam initio retulimus. Eſt verò illuſtris hic locus ex quo attentus lector diſcat non pauca vulgo haud ita nota: vt quod de anno in inſtrumentis notari ſolito diximus. Multæ enim ciuitates ſub imperio Romano, proprios annorum characteres habuerunt, & neque Coſs. Romanos indices cuiuſque anni ſcripſerunt, neque Iuliani rationem ſunt ſecutæ. Infrà cap. LIX. *Quædam Italiæ ciuitates diem quo primum ad ſe veniſſet, initium anni fecerunt.* Sic igitur Nicopolitani annos numerarũt ab Auguſtali ſuo: quod & Alexandriæ factum: fuiſſe enim illis quoque Auguſtalem ſuum anni indicem. & τοῦ ἐνιαυτοῦ ἄρχοντα, vt loquitur Theodoretus, Cuiacio ex non editis eius vrbis Chronicis notatum eſt. Habeo etiam in antiquiſſimis membranis ψῆφον πασχαλίων, id eſt, canonem paſchalem, ſcriptum Græcè, vbi anni caput eſt non Ianuarius, ſed September: quod in Alexandrina Eccleſia aliiſque ſcimus obtinuiſſe. Extat tamen Iuſtiniani Nouella, qua iubentur omnes omnium partium imperij Rom. συμβολαιογράφοι in ſcribendis inſtrumẽtis annum Imperatoris & Coſs. annotare: qua conſtitutione videntur ære ciuitatum propriæ ab vſu omni ſummotæ. Præterea obſeruandum, inter alios honores fuiſſe hunc deferri ſolitum ſummis ſacerdotibus, vt de illorum nomine contractus inſignirentur. Auctor

Mac-

Maccabæorum libro primo cap. A
XIV. κὴ εὐδόκησαν οἱ Ἰουδαῖοι, κὴ οἱ ἱερεῖς, τοῦ εἶναι αὐτῶν Σίμωνα ἡγούμενον κὴ ἀρχιερέα. deinde, κὴ ὅπως γράφωνται ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαι συγγραφαὶ τῇ χώρᾳ. Nemo verò dubitare poteſt rectè à nobis eum locum eſſe conſtitutum, nam σύμφωνα Græcis I.C. tis aliíſque ſcriptoribus τὰ συμβόλαια dicuntur. Gloſſarium Græcolat. σύμφωνον, συνθήκη. *pactum, compactum conuentum, conuenticulum, pactio*, & σύμφωνα ποιεῖν apud mediæ ætatis Græcos, pro contrahere & pactum facere. Obſeruatione etiam dignum eſt, quod ait paullo poſt, de corona aurea iſtorum AVguſtalium: nam tales erant prouincialium ſacerdotum. Tertullianus. De idololatria cap. XVIII. *Igitur purpura illa & aurum ceruicis ornamentum eodem more apud Aegyptios & Babylonios inſignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ, vel trabeæ, vel palmatæ & coronæ aureæ ſacerdotũ prouincialium.* eius coronæ meminit & Dio Chryſoſtomus. In fine ſuperioris loci, illa ῥόδινον λαβὼν περίθου. caue vertas cum viro magnæ famæ, *roſeam indutus circumi.* quod excuſari non poteſt: ſed *roſeam ſume &* capiti *circunda.*

vrbem Nicopolim apud Actium condidit: ludóſque illic Quinquennales conſtituit: & ampliato vetere Apollinis templo, locum caſtrorum, quibus fuerat vſus, exornatum naualibus ſpoliis, Neptuno ac Marti conſecrauit. Tumultus poſt hæc, ac etiam rerum nouarum initia, coniurationéſque complures, prius quàm inuale- 19
ſcerent, indicio detectas compreſſit. & alias alio tempore

ANIMADVERSIONES.

Ludóſque illic Quinquennales conſtituit.] De agone Actiaco multa erudite obſeruat Ioſephus Scaliger: quem ſtudioſus lector conſulat cum in libris De Emendatione, tum etiam ad Euſebij Chronicòn numero, MDCCCLXXXVIII.

Locũ caſtrorũ quibus fuerat vſus.] Viderit lector vtri potius aſſentiendũ putet, Suetonio an Dioni. Tranquillus locũ caſtrorũ totũ in tẽplũ ait verſum, & hîc & capite XCVI. Dio in caſtrorũ loco vrbem Nicopolin fuiſſe ędificatã: tẽplũ, de quo loquitur Suet. in loco in quo fuerat Auguſti tabernaculũ. Ego Dionem potius ſequar: video.n. factũ etiã aliâs, vt quo in loco caſtra habuerãt, ibi vrbẽ mox cõderẽt Romani. Strabo lib. 4. de Auguſta apud Salaſſos, τρισχιλίους Ῥωμαίων πέμψας ᾤκισε τὴν πόλιν ΑΥ'γοῦσταν ὁ Καῖσαρ ἐν ᾧ ἐστρατοπέδευσε χωρίῳ ΟΥ'άρρων. Sũt & exẽpla alia nõ pauca. Non enim aliũde eſt, quod tã multę Hiſpanię, Africę, aliarũq. regionũ vrbes ſub *Caſtrorũ* appellatione reperiuntur. At Suet. nõ in hoc tãtũ errare videtur: ſed etiã quũ dicit templũ hoc ab Auguſto fuiſſe Neptuno & Marti cõſecratũ: nã & Strabo & Dio aiũt Apollini: quibus potius habẽdã fidẽ aſſentietur mihi, opinor, qui meminerit & qua sẽper religione Apollinẽ Auguſtus vt omniũ ſibi bonorũ auctorẽ, verẽq. parentẽ coluerit: & cõtra quã parũ ſibi amicum numen Neptunũ crediderit: quámque ipſe parũ Neptuno amicus. Suet. qui locũ, vt puto, non viderat, & Actiacã victoriam in mari quęſitã nouerat, impoſuit mos cõmunis, cuius in hiſtoriis multa teſtimonia.

Exornatum naualibus ſpoliis.] Philippus in epigrammate,

Ἔμβολα χαλκογλώχινα, φιλόπλοα τεῖχεα νηῶν.
Ἀκτιακοῦ πολέμου κείμεθα μνημεῖα.

Lepidi iuuenis, deinde Varronis Murenæ, & Fannij Cępionis, mox M. Egnatij, exin Plautij Rufi, Luciíque Paulli progeneri ſui ac præter has L. Audaſij falſarum tabularum rei, ac neque ætate neque corpore integri: item Aſinij Epicadi ex gente Parthyna hybridæ: ad extremum Telephi mulieris ſerui nomenculatoris. Nam ne vltimæ quidem ſortis hominũ conſpiratione & periculo caruit. Audaſius atque Epicadus Iuliam filiam & Agrippam nepotem ex inſulis quibus continebãtur,

ANIMADVERSIONES.

Lepidi iuuenis.] A.V. DCCXXIIII. dum AVguſtus reliquias belli Actiaci conficit: extinctus eſt vigilantia Mæcenatis vrbis cuſtodiæ præpoſiti.

Deinde Varronis Murenæ & Fannij Cæpionis.] Sequitur ordinem quem Liuia apud Senecam, *Saluidienum Lepidus ſecutus eſt, Lepidum Murena, Murenam Cæpio, Cæpionem Egnatius.* At Dio lib. LIV. vnam non duas facit coniurationes Murenæ & Cæpionis: hunc, pręcipuum machinatorem doli: illum, ſeu verè ſeu falsò creditum participem. Accidit octennio poſt ſuperiorem.

Mox M. Egnatij.] Res nouas molitus eſt triennio poſt Murenam & Cępionem, coss. Q. Lucretio Viſpillone, C. Sentio. Auctor Velleius. Dio lib. LIII. ad annum DCCXXVIII. qui coss. habuit Cæſarem VIII. & T. Statilium Taurum II. aut certè ad proximum videtur referre, in quo magna eſt temporum diuerſitas, annorum ferè ſeptem. Seneca, qui modò Egnatium modò Egnatios nominat, innuere videtur, conſpiraſſe cum hoc vel fratrem, vel alium eiuſdem gentis. In MSS. pleriſque offendimus *Genatij* vel *Genutij*. apud Dionem, Μάρκος ὁ Γνάτιος Ῥοῦφος.

Exin. Plautij Rufi.] Membranę *Plantij Rufi.* Tempus coniurationis huius notatum non reperio à veteribus hiſtoricis, nec ſequentium quoque aliquot.

Hybridæ.] Deeſt in MSS. quibuſdam, non rectè. Sic accipe vt in iſto Hirtij de bello Africano, *Præterea ex fuga prælióque Pompeiano, quos ſecum à Bruduſio tranſportauerat, equites Germanos Gallóſque, ibique poſtea ex hybridis libertinis ſeruíſque conſcripſerat.* Vocat hybridas Numidarum abiectiſſimum quemque, è libertinis ſeruíſque prognatum.

Ad extremum Telephi.] Refero illa, *ad extremum* non ad inſidiarum ordinem: nam ſi Senecæ fides, poſt Cinnam nemo AVguſti vitæ inſidiatus eſt: ſed ad ordinem narrationis, quæ in hoc deſinit: vel ad perſonæ vilitatem: ideò ſubiicit, *Nam ne vltimæ quidem ſortis hominum conſpiratione & periculo caruit.* De his poſtremis ſentit Liuia apud Senecam, quum

quum ait, *Vt alios taceam quos tantum auſos pudet*, nam ſi percundum eſt, ἐξ ἀξίου γοῦν ξύλου, inquit vetus dictum. In Telepho omnia indigna: quòd ſeruus, quòd mulieris, quòd fartor, ſiue, quòd idem eſt, nomenculator: ita ſcriptum in antiquiſſimis libb. vt in Pandectis quoque Florentinis, pro *nomenclator*, vt *figùlinæ* pro figlinę, & *exempulum*, *tempulum*, ac ſimilia. Hos ſeruos ferè Afros fuiſſe coniicio ex Luciano De mercede conductis, vbi inter miſerias degentium in aulis magnatum, hæc ponit, περιμένειν ὠθούμενον καὶ ἀποκλειόμενον, καὶ ἀναίσχυντον, ἐνίοτε καὶ ὀχληρὸν δοκοῦντα ὑπὸ θυρωρῷ κακῶς συρίζοντι, καὶ ὀνομακλήτορι Λιβυκῷ ταττόμενον, καὶ μισθὸν τελοῦντα τῆς μνήμης τοῦ ὀνόματος. Quo ex loco id etiam intelligimus in potentiorum familiis fuiſſe nomenclatores, vt hoſtiarios: quos vides à Luciano iungi, vt ſimilis miniſterij & paris dignationis. Similiter Seneca in libello, In ſapientem non cadere iniuriā: *Quidam ſe à cinerario impulſos moleſtè ferunt, & contumeliam vocant hoſtiarij difficultatem, nomenclatoris ſuperbiam, cubicularij ſupercilium.* Nomenclatorū miniſteriū non ad prenſationes tantùm candidatorū pertinuit: ſed ad ſalutationes matutinas, & diſpoſitionē cōuiuarū aliáque talia. Plinius lib. 34. c. 1. *Hoc fecêre mancipiorū legiones, & in domo turba externa, ac ſeruorum quoque cauſa nomenclator adhibendus.* Non iam igitur quiſquam miretur cum eruditiſſ. Torrentio, mulieri ſeruum fuiſſe nomenclatorem.

rapere ad exercitus: Telephus, quaſi debita ſibi fato dominatione, & ipsū & ſenatū aggredi, deſtinauerant. Quinetiā quondam iuxta cubiculū eius lixa quidā ex Illyrico exercitu, ianitoribus deceptis noctu deprehēſus eſt, cultro venatorio cinctus: impós ne mētis, an ſimulata demētia, incertū. Nihil enim exprimi quæſtione potuit. Externa bella duo omnino per ſe geſ- 20
ſit: Dalmaticum, adoleſcens adhuc: & Antonio deuicto, Can- A. V. C.
tabricum. Dalmatico etiam vulnera excepit. vna acie, dextrum DCCXXI.
genu lapide ictus, altera autem, & crus & vtrumque brachium DCCXXVII.

ANIMADVERSIONES.

Rapere ad execcitus: Telephus.] Vulgò ſcriptum eſt, *ad extremum Telephus.* ineptiſſimè: emēdauimus primum ex coniectura: deinde ex editione Rob. Stephani: nam Viterben. ac vett. alii codd. corrupti ſunt.

Dalmaticum adoleſcens adhuc.] annum agens trigeſimum. Appianus in Illyricis clarè arguit. rectè igitur *adhuc*: vt intelligamus de extrema adoleſcentia.

Antonio deuicto Cantabricum.] Quod confectum eſt A. V. DCCXXX. à morte Antonij, ſexto, Dio libro LIII. Oroſius auctor eſt duraſſe id bellum annos quinque, ſuſceptúmque ab AVguſto A. V. DCCXXVI. EVſebius in Chronico ad annum tertium Olympiad.

CLXXXIIX. *Auguſtus Calabriam & Gallos vectigales facit.* Scribe, *Cantabriam.* Etſi in faſtis Græcis vbi extant verba ipſa Euſebij, ſic ſcriptum reperi, Αὔγουστος Καῖσαρ Καλαβρίαν καὶ Γαλάτας ὑποφόρους ἐποίησεν. ſed Καντα- A βρίαν ſcribendum. Ex eodem Euſebio diſcimus, mouiſſe etiam poſtea Cantabros: ſic enim ſcribit ad annum primum Olympiad. CXC. *Cantabri res nouas molientes opprimuntur.*

ruina pontis cõſauciatus. Reliqua per legatos adminiſtrauit: vt tamen quibuſdam Pannonicis, atq; Germanicis aut interueniret, aut non longè abeſſet, Rauẽnam, vel Mediolamum, vel A-
21 quileiam vſq; ab vrbe progrediens. Domuit autẽ partim ductu partim auſpiciis ſuis Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam, cum Illyrico omni: item Rhætiam, & Vindelicos,

ANIMADVERSIONES.

Ruina pontis conſauciatus.] Pontem intellige qualem deſcribit Vegetius lib. IIII. cap. XXI. Plinius *turrim* appellat: item Dio, αὐτόν τε ἐκεῖνον ἀπὸ πύργου τινὸς ξυλίνου ἐπιβῆναι τοῦ περιβόλου πειρώμενον κατέτρωσαν. Sed Ap- B pianus expreſſius: ex quo etiam apparet in verbis Sueton. ὕστερον πρότερον: prius enim acceptum vulnus, quod ſecundo loco memoratur. Aliter hæc Florus libro quarto capite XII.

Partim ductu, partim auſpiciis.] *Ductu*, hoc eſt, per ſe: *auſpiciis ſuis*, id eſt per legatos. Sic in veteri in- C ſcriptione apud Plinium, libro III. cap. XX. de eodem Auguſto, QVOD. EIVS. DVCTV. AVSPICIISQ. GENTES. ALPINÆ. OMNES. QVÆ. A. MARI. SVPERO. AD. INFERVM. PERTINEBANT. SVB. IMPERIVM. P. R. SVNT. REDACTÆ. Seneca paullo aliter epiſtola XXXIII. D de Epicureis qui omnia ſemper ad vnum ſectæ ſuæ ἀρχηγὸν referebant. *Omnia quæ quiſquam in illo contubernio locutus eſt, vnius ductu & auſpiciis dicta ſunt.*

Aquitaniam.] De Aquitanis triũphum retulit Meſſala A. DCCXXVI. vt teſtatur vetus, quæ hodiéque extat inſcriptio. Tibullum vide eleg. VII. lib. I. & lib. IIII. & ibi notata à nobiliſſimo Scaligero.

Pannoniam.] Diu tractum bellum. Vide Dionem: initium eius videtur referre Velleius in annum DCCXXXV. *Subinde*, ait, *bellum Pannonicum, quod inchoatum Agrippæ* (ita doctè emendat Lipſius) *M. Vinicio auo tuo.* COS. *magnum atróxque & perquam vicinum imminebat Italiæ, per Neronem geſtum eſt.* Plura de illo bello, & reliquis quæ deinceps commemorantur, idem Velleius paullo pòſt. Scribit Dio Pannonios dictos à *pannis*, voce indigena, ex quibus conſuere ſolitus ſibi tunicas manuleatas hic populus. quod mihi videtur mirum. Annon enim vox Latina eſt, *pannus* hac notione? ſanè: pannos enim Latini appellant ῥάκη. Næuius Tabellaria. *Qui habet vxorem ſine dote, pannum poſitum in purpura eſt. pannum*, id eſt, quod in Euangelio ῥάκος. Horatius.

Purpureus latè qui ſplendeat vnus & alter
Aſſuitur pannus.

Sic Va-

Sic Valerius Max. faſciam regiæ coronæ vocat, *pannũ* lib. VII. Et lintea-mina quib. vulnera obligantur *panni* & *pannuli* dicũtur. Inde vox *pannutia* apud Perſium, & apud Terent. *pannis obſita.* apud Senecam grabatus & pannus extremæ paupertatis ſunt indicia. Sic πάνιον accipio apud infimæ vetuſtatis Græcos. vt quum in deſcriptione ἐπικομβίων quæ pro teſſeris erant, Curopalates ait, τμήματα ἐκ πανίων κόπτοντες. Ergo & Pannonij à pannis, quaſi pannoſi, vel pãnutij, ῥακώδεις, qui veſtes gererent, nõ ἀῤῥάφεις (quales fuiſſe pleraſque omnes apud veteres perſpicuè alio opere docemus) ſed ex variis pãnis ac plagulis cõſutas καὶ ῥαφιδευμένας. Similiter Romani iidem à cultu incolarum Galliam Togatam & Braccarã appellarunt: ne quis miretur de Pãnoniis. Litem fortaſſe inter me & Dionem dirimat Velleius Paterculus, qui Pannoniis tribuit, *non diſciplinæ tantummodo, ſed linguæ quoque notitiam Romanæ.* Illos ego arbitror non ſolum tunicas ex variis pannis conſuiſſe, ſed etiam mulierum ſtolas ex diuerſis limbis & pãnulis oblongis contexuiſſe, non multo ſecus ac fieri hodie apud Heluetios notum eſt. Cõiecturam facio ex his quæ de veſtibus mulieribus Pæonum (quos cum Pannoniis non cõfuderim quidem, vetante Dione: ſed pleriſque veterum cõfundi propter morum & inſtitutorum ſimilitudinẽ putem) apud Græcos legere memini. Veteres critici ad illum Heſiodi verſum, Μηδὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτω, ſic notant, περὶ πυγὰς ἑαυτῶν αἱ τῶν Παιόνων θυγατέρες ζώνας πλατείας φέρουσι, ῥακώδεις, πολυχρόους· καὶ πτύχεις δὲ στολίζουσι τοὺς ἑαυτῶν ὁμοίας. Dionis verba de appellatione Pannoniorum ſunt hæc, lib. XL. ὀνομάζονται δὲ οὕτως ὅτι τοὺς χιτῶνας τοὺς χειριδωτοὺς ἐξ ἱματίων τινῶν ἐς πάννους ἐπιχωρίως πως καὶ κατατέμνοντες, καὶ προσαγορεύοντες συῤῥάπτουσιν id eſt, *ſic nominantur quia tunicas manuleatas ſibi conſuunt, ſectis patrio quodam modo veſtibus certi generis, in eos quos pannos appellant.* Quod ait, ἐξ ἱματίων τινῶν, referẽdum ad multiplicem materiam ex qua veſtes conſiunt, lana, lino, pellibus, & aliis. Nec probo quòd *ἱμάτια centones* hîc nonnulli vertunt: nam integros pannos ſic vocat ex quibus centones & panni minutiores ſciſſura fiunt: Latini quoque *veſtem* hoc vocant, Galli, *vne piece entiere.* Similis locus eiuſdem Dionis in fragment. lib. LXXVIII. de caracalla veſte ab Imperatore eiuſdem nominis inuenta. καί τινα ἰδίαν ἔνδυσιν βαρβαρικῶς πως κατακόπτων καὶ συῤῥάπτων εἰς μανδύης τρόπον, προσεξεῦρε. Non eſſe autem certum veriloquium Pannoniorum Dionis, vidit ipſe, & faſſus eſt verbis ſequentibus. Fatemur & nos quæ ſuprà ſcripſimus nonniſi coniectura niti: quam labefactari eo maximè intelligimus poſſe, quod Pannoniorum nomen cognitione Romanorum antiquius eſſe videatur: extat enim in fragmento quodam Polybij apud Suidam in ἑρμηνεῖον: niſi tamen mendum eſt.

ac Salaſſos, gentes Inalpinas. Coërcuit & Dacorum incurſiones, tribus eorum ducibus cum magna copia cæſis,

ANIMADVERSIONES.

Ac Salaſſos gentes Inalpinas.] Fortaſſe, *Salaſſos aliáſque gentes Inalpinas.* ex inſcriptione quam modò protulimus.

Germanóſque vltra Albim fluuium ſummouit : ex quibus Sueuos & Sicambros dedentes ſe traduxit in Galliam , atque in proximis Rheno agris collocauit. Alias item nationes malè quietas ad obſequium redegit. Nec vlli genti ſine iuſtis & neceſſariis cauſſis bellum intulit. Tantúmque abfuit à cupiditate quoquo modo imperium vel bellicam gloriam augendi , vt quorundam barbarorum principes in æde Martis Vltoris iurare coëgerit , manſuros ſe in fide ac pace quam peterent : à quibuſdam verò nouum genus obſidum fœminas exigere tentauerit : quòd negligere

ANIMADVERSIONES.

A *Germanóſque vltra Albim fluuium ſubmouit.*] Florus lib. IV. *Victor Druſus, in tutelam prouinciarum præſidia atque cuſtodias vbique diſpoſuit, per Moſam flumen, per Albim, per Viſurgim.*

Seruos & Sicambros dedentes ſe traduxit in Galliam.] Tacit. libro II. Annal. ex epiſtolis Tiberij ad Germanicum: *Se nouies à Diuo Auguſto in Germaniam miſſum, plura conſilio quàm vi perfeciſſe. Sic Sugambros in deditionẽ acceptos, ſic Sueuos.* Quòd ait Suetonius & Sicambros & Sueuos in ripam Gallicam eſſe tranſlatos : de Sicambris facilè aſſentior. Ea enim gens, ſicut & Vbiorum, ad latus Rheni Teutonicum olim ſita, perpetuis Sueuorum incurſionibus vexata, facilis tranſduci. Idem & Strabo videtur ſentire cùm ſcribit de ea ripa Rheni, ταύτης δὲ τὰ μὲν εἰς τὴν Κελτικὴν μετήγαγον Ῥωμαῖοι, τὰ δ' ἔφθη μεταναστάντα εἰς τὴν ἐν βάθει χώραν, καθάπερ Μαρσοί. λοιποὶ δ' εἰσὶν ὀλίγοι, καὶ τῶν Σιγάμβρων μέρος. Ait partem aliquam Sicambrorum remanere in veteri patria : reliquis videlicet in Galliam tranſductis. De Sueuis vellem parcius locutum Suetonium: nam quis veterum geographorum aut hiſtoricorum Sueuos in Galliam transſcuit, præter Suetonium? Sed Pithœi codd. præferunt *Seubos.* in qua ſcriptura veſtigium vt puto latet veræ : nam reiecto *ſ* in finem ſuperioris vocis , minima mutatione feceris *Vbios.* Strabo libro IIII. ΟΥ'βίους μετήγαγεν Ἀγρίππας εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ῥήνου. Ita igitur legimus. & accuratiſſimum ſcriptorem culpæ abſoluimus. præſertim cùm teſtetur Vrſinus ita ſcriptum in ſuis MSS.

B *Nec vlli genti ſine iuſtis & neceſſariis cauſſis bellum intulit.*] Non ea ſententia Dionis: qui Pannonios ab Octauio nulla ne minima quidem re læſo, bello petitos ſcribit, libro XLIX.

Tãtúmque abfuit à cupiditate quoquomodo imperium augendi.] Hunc Auguſti animum teſtatur eius de Alexandro dictum. quod Plutar-
C chus refert. Dederat idem & moriens tale conſilium ſuis : quod tamen non defuêre qui ſecus interpretarentur. Tacit. *Addideràtque conſilium coercendi intra terminos imperij, incertum metu, an per inuidiam.* Dio lib. LVI. γνώμην τε αὐτοῖς ἔδωκε, τοῖς τε παροῦσιν ἀρκεσθῆναι, καὶ μηδαμῶς τὴν ἀρχὴν ἐπαυξῆσαι ἐθελῆσαι. Deinde cauſſas adiicit.

A quibuſdam verò nouum genus obſidum fœminas exigerent.] *Nouum,* hoc eſt

hoc eſt inuſitatum, ea præſertim ætate: alioquin res non erat noua: neque id Suetonio ignotum puto, vt viſum quibuſdam. Factum olim à Romanis in Clœlia, factum à Græcis non ſemel; item ab Aſdrubale in Hiſpania. Polyb. lib. x. περιποιηθέντες οἱ περὶ τὸν Ἀσδρούβαν ἀπιστεῖν αὐτοῖς, ᾔτησαν χρημάτων τε πλῆθος, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς θυγατέρας εἰς ὁμηρίας. Et initio VIII. eiuſdem grauis illa poſita eſt ſententia. τὸ μὲν μηδενὶ πιστεύειν εἰς τέλος ἄπρακτον· τὸ δὲ λαβόντα τὰς ἐνδεχομένας πίστεις πράττειν τὸ κατὰ λόγον, ἀνεπιτίμητον. εἰσὶ δὲ ἐνδεχόμεναι πίστεις, ὅρκοι, τέκνα, γυναῖκες· τὸ μέγιστον, ὁ προγεγονὼς βίος. Tacitus De moribus Germanorum, hoc in ea gẽte vt ipſi proprium obſeruat.

marium pignora ſentiebat. & tamen poteſtatem ſemper omnibus fecit, quoties vellent obſides recipiendi. Neque aut crebriùs aut perfidioſiùs rebellantes grauiore vmquam multatus eſt pœna, quàm vt captiuos ſub lege venundaret, ne in vicina regione ſeruirent, néve intra XXX. annum liberarentur. Qua virtutis moderationíſque fama Indos etiam ac Scythas, auditu modo cognitos, pellexit ad amicitiam ſuam populique Romani vltrò per legatos petendã.

ANIMADVERSIONES.

Marium pignora.] Memmij, Liſlæi & Viterb. *marum pignera.* Trogi breuiator lib. XXVI. *qui nec ætatis nec pigneris reſpectu timeret.* Aliter Agrætius vetus grammaticus, *pignera rerum: pignora filiorum & affectionũ.* Vocat *affectiones* quos alij *affectus.* Volcatius Gallicanus, *Nec in eius liberos aut affectus ſæuiit.* Capitolinus, *Affectus ſuos vnicè dilexit: filios & nepotem vltra morem: filiam & neptem, religioſe:* & ſæpe alibi.

Mulctatus eſt pœna.] Optimi libri quidam, *vltus eſt p.*

Vt captiuos ſub lege venundaret.] Dio lib. LIV. de Scordiſcis τῆς ἡλικίας τὸ πλεῖον ἐπ' ἐξαγωγῇ ἀπέδοτο. ex venditionibus mancipiorum tractum, vt docemur à I.C.

Néve intra XXX. *annum liberarentur.*] Factum in captiuis Salaſſis à Terentio Varrone. Dio li. LIII. συνέλαβέ τε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, καὶ ἀπέδοτο, ἐφ' ᾧ μηδεὶς σφῶν ἐντὸς εἴκοσι ἐτῶν ἐλευθερωθείη. Quo ex loco ſuſpicio eſt in Suetonio quoque legendum XX. non XXX. Non ſolùm autem ſic alienabantur ſerui, vt non manumitterentur intra certum tempus: ſed etiam vt omnino ne manumitterentur. Vide I.Ctos.

Indos etiam ac Scythas.] Indorum & Scytharum legatos ſimul veniſſe ad Auguſtum Tarraconem vſque auctor eſt Oroſius. Ego obſeruo duas legationes à Poro rege Indorũ ad eundem Aguſtum. Alteram, quæ ad eum venit in Hiſpaniis bellum gerentem, cuius Oroſius meminit, & cum eo Euſebius in Chronico: qui id annotat ad annum Auguſti vt ipſe numerat XVIII. qui annus incidit in tempus belli Cantabrici. Hi legati petendæ pacis cauſſa venerũt. Secuta eſt deinceps altera legatio, quæ ad Auguſtum A.V. DCCXXXIV. peruenit: quando ipſe poſt Græciam Aſiámque luſtratam, Samũ per hyemem venit. Hi legati cum magnis multiſque muneribus ad ſanciendũ fœdus, quod antè petierant venerũt. De his Strab. li. XV. & Dio li. LIV. Regẽ Indorũ à quo venerunt ad Auguſtum legati, Euſebius Pandionem

ci legati. In hiſtoriis autem Impp. A in Chronico appellat non Porum. Πανδίων, ait, ὁ τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς φίλος Αὐγούστου καὶ σύμμαχος εἶναι παρεσκεύασται. Venerunt poſtea & ad Traianum Indi- Conſtantinopolitanorum ſæpe memini legere veniſſe ad Imperatorũ legatos, Indorum vt ad Conſtantinum, ad Theodoſium, Heraclium, Iuſtinianum, alios.

Parthi quoque & Armeniam vindicanti facilè ceſſerunt: & ſigna militaria quæ M. Craſſo & M. Antonio ademerant, repoſcenti reddiderunt: obſidéſque inſuper obtulerunt: denique pluribus quondam de regno concertantibus, nonni-
22 ſi ab ipſo electum comprobauerunt. Ianum Quirinum ſemel atque iterum à condita vrbe memoriam ante ſuam clauſum, in multo breuiore temporis ſpatio,

ANIMADVERSIONES.

Parthi quoque & Armeniam vindicanti facilè ceſſerunt: & ſigna m.] Et hîc Homerica figura eſt: nam ſigna militaria reſtituta ſunt Auguſto, ad ſtatum Orientis componendum, in Aſiam & Syriam profecto, B A.V. DCCXXXIV. Armenia autem ceſſit Phraates quo tempore C. Cæſar Auguſti F. ad bellum Armeniacum miſſus eſt, circa annum Vrbis DCCXLVIII.

Obſidéſque inſuper obtulerunt.] Strabo lib. VI. & XVI. Tacitus Annal. lib. II. in principio.

Ianum Quirinum ſemel atque iterum à condita vrbe clauſum.] C De Iano Quirini & portis templi eius, déque more eas aperiendi, claudendíve, res omnibus hodie nota: ſed quoties id acciderit aut ante aut poſt Octauium, paucis habe, quæ quidem in iis memoriis quæ nunc extant, legere meminimus. Prima mentio eſt apud Liuium & Plutarchum in hiſtoria Numæ: ab eo mos inſtitutus. Huius temporibus per annos XLIII. Iani portæ clauſæ fuerunt. Anno deinde ab Vrbe condita DXIX. Coss. T. Manlio Torquato, C. Attilio Balbo II. clauſum eſſe iterum Ianum, eodémque anno rurſum apertum multi referunt. Tertium clauſit Auguſtus A. V. C. DCCXXV. coss. ſe V. & Sexto Apuleio, poſt victum Antonium. Quartùm idem princeps coss. ipſo IX. & M. Iunio Silano quum ex bello Cantabrico Romam rediſſet. A. V. DCCXXIX. auctor Dio in eius anni actis libro LIII. & Oroſius clarè libro VI. cap. XXI. Quintùm quoque clauſit idem imperator circa tempora natiuitatis Regis & Pontificis ſummi, IESV CHRISTI Domini noſtri. Dio huius hiſtoriæ non meminit in illius anni rebus exponendis: ſed meminerant veteres alij, ex quibus ſumſiſſe Oroſium, qui diſertè notat lib. VI. cap. XXII. non dubium. Scio viros do-

doctos hanc tertiam κλεῖσιν ad XI. A
eius conſulatum referre ex inſcri-
ptione quæ Emeritæ in Hiſpania,
cuius initium, IMP. CÆS. DI-
VI. F. AVGVSTVS. PONT.
MAX. COS. XI. TRIBVNIC.
POT. X. IMP. VIIII. ORBE.
MARI. ET. TERRA. PA-
CATO. TEMPLO. IANI.
CLVSO. nobis aliter videtur.
putamus enim eo lapide non in- B
dicari quo anno clauſus Ianus ab
Auguſto fuerit: ſed inter argumen-
ta proſperi ſtatus florentis tum im-
perij clauſum Ianum eſſe poſitum.
Quid autem mirum, ſi priore anno
clauſus nondum fuerat apertus? nō
enim aperiebatur niſi cauſſa eſſet. ſic
tertiùm ab eodem clauſus per an-
nos multos (fere duodecim, ait Oro-
ſius), ad Varianam vſque cladem
manſit obſeratus. tum apertæ eius C
templi fores ad Neronis vſque tem-
pora patuerunt. Sextum cluſit Ne-
ro, ſe III. & Valerio Meſſalla coss.
anno V. DCCXI. Septimum (Ta-
citus & Oroſius aiunt ſextum,
quia Nero ſine vera cauſſa clauſe-
rat) Veſpianus A.V.C. DCCCXXIV.
coss. ſe III. & Nerua magnum dein-
ceps altúmque ſilentium apud hiſto
ricos ſuper Iani portis. Manſiſſe ta-
men conſuetudinem antiquam te-
ſtatur Capitolinus in Gordiano iu-
niore. Ait. n. coss. Prętextato & At-
tico, qui eſt annus conditæ vrbis
DCCCCXCV. Gordianum Iano aperto,
quod ſignum erat indicti belli, pro-
fectum eſſe contra Perſas. Sed & ſub
Chriſtianis Impp. ſeruatū aliquādiu
vetus hoc inſtitutū, teſtis locuples
Ammianus lib. 16. qui in hiſtoria re
rū geſtarū à Cōſtātio clauſi ab eo Ia
ni mētionē facit. Id accidit poſt vi-
ctum Magnentium, cum ſublatis
omnibus tyrannis vnus ille Roma-
ni Orbis dominus extitit A. V. C.
CIↃCV.

terra maríque pace parta, ter cluſit. Bis o-
uans ingreſſus eſt vrbem, poſt Philippum & rur-
ſus Siculum bellum. Curules triumphos treis egit,

ANIMADVERSIONES.

Terra maríque pace parta.] For-
mula frequens in Auguſti nummis
& ſtatuis olim. Roſtratæ ſtatuę quę
ei poſita eſt decreto ſenatus poſt vi-
ctum Sex. Pompeium, inſcriptio
fuit hæc, OB. PACEM. DIV.
TVRBATAM. TERRA. MA- D
RIQVE. PARTAM. Apud Ap-
pianum Ἐμφυλίων lib. v. ita hunc lo-
cū leges. καὶ ἐπινίκιος ἐν ἀγορᾷ χρύσεως ἑ-
στάναι μετὰ σχήματος οὗπερ ἔχων εἰσῆλθε, περι-
κειμένων τῷ κίονι νεῶν ἐμβόλων· καὶ ἔστη μὲν
ἡ εἰκὼν ἐπιγραφὴν ἔχουσα, ΟΤΙ ΤΗΝ ΕΙ-
ΡΗΝΗΜ ΕΣΤΑΣΙΑΣ ΜΕΝΗΝ ΕΚ
ΠΟΛΛΟΥ ΣΥΝΕΣΤΗΣΕ ΚΑ-
ΤΑ ΤΕ ΓΗΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΝ.
Vulgò legitur περικειμένῳ κίονι νεὸν ἐμ.
nullo ſenſu. intelligit roſtra capti-
uarum nauium circum columnam
fuiſſe affixa, cui ſtatua Auguſti ſu-
per poſita.

Poſt Philippenſe.] Eſt ita: poſt bel-
lum Philipenſe ouauit primò Octa-
uius: non tamen verum eſt quod vi-
detur ſenſiſſe Suetonius, ex ea vi-
ctoria eum ouaſſe. Nam contrà, ea
ouatio titulum & cauſſam habuit,
pacem factam cum M. Antonio: qui
& ipſe eundem ſimul honorem v-
ſurpauit, A.V. C. DCCXIIII. auctor
Dio & Faſti Capitolini: in quibus
de duabus Octauij ouationi-

bus hæc leguntur. IMP. CÆSAR. A DIVI. F. C. F. III. VIR. R. P. C. OV....... QVOD. PACEM. CVM. M. ANTONIO. FECIT. & de ouatione ex Sicilia: IMP. CÆSAR. DIVI. F. C. F. II. III. R. P. C. II. A. DCCXVII. OVANS. EX. SICILIA. IDIBVS. NOVEMBR.

Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum: continuo triduo omnes.
23 A. V. C. DCCXXXVIII DCCLXII. Graues ignominias cladéſque, duas omnino, nec alibi quam in Germania, accepit, Lollianam & Varianam: ſed Lollianam maioris infamiæ, quàm detrimenti: Varianam pæne exitiabilem, tribus legionibus, cum duce legatíſque & auxiliis omnibus, cæſis. Hac nuntiata excubias per vrbem indixit, ne quis tumultus exiſteret: & Præſidibus prouinciarum propagauit imperium, vt & à peritis & aſſuetis ſocij continerentur. Vouit & magnos ludos Ioui Opt. Max. SI REMPVBLICAM IN MELIOREM STATVM VERTISSET: quod factum Cimbrico Marſicóque bello erit. Adeò namque cõſternatũ ferunt, vt per cõtinuos menſes barba capillóq. ſummiſſo,

ANIMADVERSIONES.

Dalmaticum.] Illyrium quidam appellant. in his Appianus: contra hiſtoriam & veritatem.

Sed Lollianam maioris infamiæ quàm detrimenti.] Velleius Paterculus lib. II. *ſed dum in hac parte imperij omnia geruntur proſperrimè, accepta in Germania clades, ſub legato M. Lollio, homine in omnia pecuniæ quàm rectè faciendi cupidiore, & inter ſummam vitiorum diſſimulationem vitioſiſſimo: amiſſáque legionis quintæ aquila, vocauit ab vrbe in Gallias Cæſarem.* Dio narrat in anno qui habuit coss. L. Domitium, P. Scipionem. Vnus quod ſciam eſt EVſebius, qui Lollij huius non cladem in Germania ſed victoriam de Germanis commemoret. Notat ille ad annum quartũ Olympiadis CXC. *Germanos in arma verſos M. Lollius ſuperat.*

Excubias per vrbem indixit.] Ita ſolitum in omni tumultu & ad omnem cladis acceptæ nuntium, vt ſæpe apud Liuium. Tunc verò cauſſa præcipua fuiſſe videtur, quòd erant in vrbe Germani Gallíque milites non pauci. vide infrà cap. XLIX.

B *Vouit & magnos ludos Ioui Optim. Max.*] Dio libro LV. prius factum notat ob aliam occaſionem. Eum lege. Ait autem, κατά τε τῆς πανηγύρεως τῆς μεγάλης ηὔξατο. Eleganter Dio εὔχεσθαι κατὰ pro *vouere* dixit, vſitato Demoſtheni & aliis loquendi genere, vt pridem ad Dionyſium Halicarnaſſæum notare meminimus.

C Malè igitur interpretes Dionis omnes ſynceram lectionem ſuis emendationibus deprauant.

SI REMP. IN MELIOREM STATVM VERTISSET.] Lege SI RESPVB. ex ſuggeſtione libri Memmiani & Pithœi. Elegans & vetus locutio.

Quod factũ Cimbrico Marſicóque bello

bello erat.] Nẽpe vt ludi magni vouerentur ſub eadem cõditione:nam alioquin ſæpe aliâs ex votis ducum, SI HOSTEIS FVDISSENT, iidem A ludi ſunt celebrati: vt Q. Seruilij Ahalæ Dictatoris apud Liuium lib. VII. & Camilli item Dictatoris, ibidem,& alibi item.

caput interdũ foribus illideret,vociferans: *Quinctili Vare, legiones redde:* diémq; cladis quotannis mœſtũ habuerit ac lugubrẽ.

ANIMADVERSIONES.

Caput interdum foribus allideret.] Iſtud eſt quod Græci eleganter dicunt τὴν περιπέτειαν οὐ κατὰ σχῆμα φέρειν, vt Polybius in III. qui etiam in VI. idem loquendi genus vſurpat, ſed aliter. M.Tullius vocat *deteſtabilia genera* B *lugendi.* in tertia Tuſculanarum: *Ex hac opinione ſunt illa varia & deteſtabilia genera lugendi, pœdores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percuſsiones.* Similis ex impatientia ἀσχημοσύνης, exempla apud poetas & hiſtoricos paſſim obuia. Seneca De ira, *Quid opus eſt menſam euertere? quid pocula affligere? quid ſe in columnas impingere?* in Ciceronis Oratore, *incurriſti amens in columnas.* quanquam eius facti non tam impatientia quàm inſania videtur cauſſa extitiſſe. Apud Capitolinum in Maximinis, *Iaciebat ſe in parietes, nonnunquam terræ ſe proſternebat.* Ibidem, *incurrere in parietes, veſtem ſcindere videbatur.* Appianus de Carthaginenſibus, ἔς τε τὴν γῆν σφᾶς ἐῤῥίπτουν, καὶ χερσὶ καὶ κεφαλαῖς αὑτὴν ἔτυπτον. & ſimilia his mul- D ta: ſed quod ait Suetonius *foribus,* neſcio an non ſit in eo aliquid religionis: vtique ſi ad fores ædium ſacrarum referas. Tibullus,

Non ego tellurem genibus prorepere ſupplex,
Et miſerum ſancto tundere poſte caput:
Non ego ſi merui dubitem procumbere templis,
Et dare ſacratis oſcula liminibus.

Putabãt hac ſui iniuria leniri deûm iram: Cicero libro III. Tuſculanarum, cauſſas lugendi enumerans: *accedit ſuperſtitio muliebris quædam. exiſtimant enim diis immortalibus ſe facilius ſatisfacturos, ſi eorum plaga perculſi, afflictos ſe & ſtratos eſſe fateantur.* ex qua opinione multa fluxerunt in veteres ritus. Sed Suetonij verba & Florus & Oroſius ſimpliciter acceperunt, & *parietem* pro *foribus* ambo poſuerũt. ſic apud Græcos παίειν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν τοῖχον.

C *Diémque cladis quotannis mœſtum habuerit ac lugubrem.*] Nihil variant alij codd. Cuiacij ſic. *diémque cladis quem damnis mœſtum ac lugubrem habuerat memorans.* Fortaſſe non malè: ſi modò ſcripſeris, *quem damnis aliis mœſt.* Sic fieri ſolet in omni lamentatione, vt ſi quid vnquam in longa vita nobis aduerſi eodem tempore contigerit, memoremus. Quæ ſint autem illa damna diuinare difficile eſt. Sed cladis ipſius Varianæ quis fuit dies? Quæſiui enim, & cum cura quidem: fruſtra: neminem enim veterum hiſtoricorum exorare potui, vt id me doceret. Non Dionem, non Velleium, non Tacitum, Florum, Zonaram, qui omnes hanc cladem (copioſius alij, alij breuius) commemorant: omnes diem tam inſignem quaſi ex compecto reticent. Video tamen, Beroal-

dum,Torrentium,alióſque, incompertum nobis diem reperiſſe: nempe accidiſſe hanc ſtragem a.d.IV.No. Sextil.quo etiam die ad Cannas malè olim purgatum àRomanis.Mirabar quis hoc illos docuiſſet:nã præter ſuperiores hiſtoricos,etiam Plutarchus id nobis inuidit,cùm inCamillo de diebus atris diſputans, ſimiles huiuſmodi caſus non indiligenter colligeret: ſed animaduerti poſtea,manaſſe hoc παράκουσμα ἱστορικὸν ab vno Beroaldo, qui primus id notauit ad hunc Suetonij locum: ex eo reliqui εὐχερῶς nimis & ἀβασανίστως.Beroaldum, qui falsò hiſtoricos id tradere ait,decepit Flori hic locus è libro IV. *Varus perditas res eodem quo Cannenſem diem Paulus, & fato eſt & animo ſecutus.* Putauit Florum hoc dicere, Varum eo die A periiſſe quo Paulus Cannenſi prælio.Atqui Florus eleganter & εὐφήμως *diem* pro clade vſurpat.Sic planè nos Francoceltæ *la iournee* pro clade vel pugna decretoria. Sic idem Florus libro II.cap. VI. de Annibale & Scipione loquens,*Non fuit maior ſub imperio Romano dies, quàm ille cum duo omniũ & antea & poſtea ducum maximi ille Italiæ, hic Hiſpaniæ victor,cominus conuiuis ſignis direxere* B *aciem.* Olim ſeu ferro ſeu iudicio controuerſia diſceptanda erat, dies certus aſſignari ſolitus: ex eo more cœpit vox *dies* pro die prę lij aut clade ea die accepta vſurpari: & ſimiliter pro iudicio: quod in Cilicũ idiotiſmo familiare fuiſſe teſtis Hieronymus: inde illud Pauli Apoſtoli, ἀνακρίνεσθαι ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.

24 IN RE militari & commutauit multa, & inſtituit: atque etiam ad antiquum morem nonnulla reuocauit diſciplinam ſeueriſſimè rexit. ne legatorum quidem cuiquam,

ANIMADVERSIONES.

In re militari & commutauit multa & inſtituit.]Exempli gratia quod notat Iſidorus libro XVIII. cap. III. *Pilam inſigna conſtituiſſe fertur Auguſtus,propter nationes in cuncto orbe ſubiectas,vt magis figuram orbis oſtenderet.*Cuius tamen hiſtoriæ βεβαιωτὴν idoneum poſcerem libens Iſidorum.

Diſciplinam ſeueriſsimè rexit.] Vrſini codd.vt ipſe teſtatur,*exegit*:quod etſi non improbo, pluris tamen apud me eſt tot libb. conſenſus. Sic *regere diſciplinam* leges & apud alios inferioris æui hiſtoricos, huius plerumque ęmulos.

Ne legatorum quidem cuiquam.] Non ſolùm ergo militum vxores, ſi qui fortè per illa tempora vxores habuere,ſed ne legatorum quidem, maritos in prouincias comitari ſo- C litæ. Quod poſtea tamen licentia temporum viuo adhuc Auguſto (imò ipſius Auguſti exemplo, qui in Occidentem atque Orientem ſæpius meauit comite Liuia) mutari cœpit:& magis Tiberij principatu. Apparet ex ea relatione Cæcinæ cuius Tacitus meminit libro III. Annal.*Inter quæ Seuerus Cæcina cenſuit ne quem magiſtratum cui prouincia obueniſſet,vxor comitaretur.* Iuuenalis lib. III. de rectoribus prouincia- D rum loquens,

Si tibi ſancta cohors comitum, ſi nemo tribunal
Vendit acer ſe comes, ſi nullum in coniuge crimen,
Nec per conuentus, & cuncta per oppida curuis

Vnguibus ire parat nummos raptura Celæno: A *Tunc licet à Pico numeres genus.*

niſi grauatè, hiberníſque demum menſibus, permiſit vxorem interuiſere. Equitem R. quòd duobus filiis adoleſcentibus, cauſſa detrectandi ſacramenti pollices amputaſſet ipſum bonáque ſubiecit haſtæ: quem tamen, quòd imminere emptioni publicanos videbat, liberto ſuo addixit, vt relegatum in agros pro libero eſſe ſineret. Decimam legionem contumacius parentem, cum ignominia totam dimiſit: item alias immodeſtè miſſionem poſtulantes, citra commoda emeritorum præmiorum exauctorauit. cohortes, ſi quæ ceſſiſſent loco, decimatas hordeo pauit. centuriones, ſtatione deſerta itidem, vt manipulares, capitali animaduerſione puniit: pro cætero delictorum genere variis ignominiis affecit, vt ſtare per totum diem iuberet ante Prætorium:

ANIMADVERSIONES.

Niſi grauatè.] Sic prima editio. ſcripti ferè *grauato*, quod idem eſt. μόλις, χαλεπῶς. non, vt quidam explicant, grauiter affecto.

Ipſum bonáque ſubiecit haſtæ.] Vt in aliis, ita in hoc quoque veterem morem retulit Auguſtus: teſtes Liuius, Dionyſius, Cicero, Valerius Max. & I.C.ti lege quarta Dig. De re militari. §. grauius. Vide amplius Feſtum, *portiſculus*, & quæ ad eum locum magnus interpres notat. Vetus ſcriptor apud Suidam: ἐμαστιγοῦτο ῥάβδοις, εἶτα ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐπιπράσκετο, δειλίας καὶ ἀποδράσεως τίμημα φερόμενος, δοῦλος εἶναι. Videntur Polybij eſſe verba: & ad Romanos mores referenda. Sed hæc fusè ad Polybij lib. I.

B

Relegatum in ag.] More ſeruorum qui dominum offenderant. Vlp. l. XXXV. Dig. de hæred. inſt. *Si ſeruus fuerit miſſus in villam, interim illic futurus quia dominum offenderat, quaſi ad tempus relegatus.* Liuia quoque, cata illa fœmina, apud Dionem inter leuiores pœnas quibus ciuium delicta caſtigari vult ab Octauio, κατάκλεισιν ἐν ἀγρῷ non prætermittit.

Citra commoda emeritorum præmiorum ex.] Sic & noſtri libb. vt Torrentij, omnes.

Cohorteis ſi quæ ceſſiſſent loco dec.] Habes exemplum in ea cohorte quę ad Promonam loco ceſſit bello Dalmatico. Appianus in Illyricis. De ignominia κριθοφαγίας nemo melius Polybio libro ſexto. meminit etiam Dio libro XLIX. non vno loco.

C

Vt ſtare per totum diem iuberet.] Inter leuiores animaduerſiones veterum fuerunt & ἕδραι & στάσεις ἄτιμοι. Ac videtur eius moris auctor fuiſſe Charondas, quem ait Diodorus Siculus lib. XII. genus hoc ignominiæ, ſummi ſupplicij loco in eos ſtatuiſſe, qui vel ordinem in acie deſeruiſſent, vel qui in dilectu ad nomina non reſponderent; προσέταξεν, ait, τοὺς τοιούτους ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐφ' ἡμέ-

ρας τρεῖς καθῆσθαι ἐν ἐσθῆσι γυναικείαις. Liuia apud Dionem lib. LV. in præcipienda clementia Auguſto, ſic loquitur: καὶ ἤδη γέ τινες καὶ ὑπὸ τοῦ μὴ τυχεῖν ὧν ἤλπιζον, καὶ ὑπὸ τοῦ διαμαρτεῖν ὧν ἐφίεντο, ἐσωφρονίσθησαν. ἕδραι τε ἄτιμοι, καὶ στάσεις ἐπονείδιστοι, τό, τε προλυπηθῆναι, καὶ τὸ προφοβηθῆναι συχνοὺς βελτίους ἐποίησε. Vult animum coniugis à grauioribus ſuppliciis auertere, & leniores malorũ pœnas proponit, quibus potius vtatur: in his ἕδρας ἀτίμους καὶ στάσεις ἐπονειδίστους *ſeßiones inhoneſtas & ſtationes ignominioſas*. Plato De legib. IX. ἀμόρφους ἕδρας, καὶ στάσεις καὶ παραστάσεις in eandem rem commemorat: cuius locũ videtur Liuia, vel Dio potius, imitari: quod ſi obſeruaſſent Xiphilini A interpretes non tam turpiter erraſſent. Plutarchus in Antonio, κλισίαις ἀτίμοις περιπλακίζεσθαι non diſſimiliter dixit. Reperio in diſciplina militari Dacorum ſimilem animaduerſionis modum. Iuſtinus libro XXXII. *Daci ſuboles Getarum ſunt: qui cum Orole rege aduerſus Baſtarnas malè pugnaſſent, ad vltionem ſegnitiæ, capturi ſomnum capita loco pedũ po-* B *nere iuſſu regis cogebantur*. Sed genere iſto obiurgãdi, quod plus habet ignominię quàm cruciatus, plurimũ vſi veteres Romani in diſciplina militari ſanciẽda. exẽpla ſunt apud Liuium lib. XXVII. & Valer. Max. lib. II. de C. Titio equitũ præfecto, qui arma hoſtibus tradiderat. & alibi alia.

interdũ tunicatos, diſcinctóſq;, nõnũquã cũ decẽpedis, vel etiã

ANIMADVERSIONES.

Interdum tunicatos.] Demptis ſagulis quibus militiæ Romani vtebantur. Lampridius in Alexandro, de exauctoratis militib. loquẽs, *Depoſitis etiã ſagulis militaribus, omnes non ad caſtra, ſed ad diuerſoria varia receſſerunt.* De iiſdem ſentit Herodianus lib. II. in exauctoratione prętorianorum, qui Pertinacem neci tradiderant, τάς τε ζώνας καὶ τὰς ἐσθῆτας καὶ εἴ τι σύμβολον ἔφερον στρατιωτικόν, ἀφαρπάσαντες, γυμνοὺς ἐξέπεμπον. Tunicatum apparere in publico magnum Romæ & in caſtris fuit vtilitatis & humilis ſortis argumentum. Contra, interdum toga ignominiæ cauſſa ſumi iuſſa: ſed abſciſſis laciniis deformis, vt apud Valerium Max. lib. II. Nec diſſimilis hiſtoria eſt quæ narratur primo Paralipomenων, capite XIX. nam ibi quoque ignominiæ cauſſa veſtis præciditur.

Diſcinctóſque.] Plut. ἀζώστους, Polyænus λυσιζώνους. Olim qui aliquid ſerij facere parabant, cingulo veſtes aliâs fluxas conſtringebant: quod C propriè Latini dicunt *accingere ſe operi*. Inde homo nauus εὔζωνος dictus. ſed, ſi res vrgeret, diſcincti opus aggrediebantur. Heſiodus, χίτωνες ἄζωστοι ἔκιον ζώσαντο δέ τινες. valet ibi ἄζωστος, ſine mora vlla, aut tergiuerſatione. Ideò notant Græci litteratores poni ζώννυσθαι interdum ἐπὶ ἀργίας. Adimebantur autem militibus ignominiæ cauſſa cum cingulo interdum & calcei, ſiue caligæ. Vale- D rius Max. lib. II. cap. VII.

Cum decempedis vel etiam ceſpitem portantes.] Hoc pacto indicabatur regradatio. In militia Romana ſua cuique pro loco quem obtinebat in matriculis dignitas: vt quiſque fortiter fecerat, aut flagitium admiſerat, ita vel præponebatur aliis, vel poſtponebatur, vt lege III. Cod. De commeatu. Infimus gradus erat tironum militiam auſpi-

auſpicantium, & caligatorum, quos nullum adhuc facinus egregium in altiorem promouerat gradum. His omnia ferè incumbebant militiæ munia: nam in multis eorum opera vtebantur tribuni & centuriones planè in modum ſeruorum, vt ipſi queruntur apud Tacitum primo Ann. Inde ſunt iſti *munifices* appellati: quibus opponebantur *beneficiarij*, qui vacationem munerum militarium habebant. Qui igitur contra militarem diſciplinam aliquid admiſerant, ij regradatione pu-

A niebantur, fiebántque amiſſo ordine in quem promoti fuerant, pro beneficiariis munifices. Sic refert Valerius Max. ſenatum permiſiſſe M. Marcello vt eorum opera in expugnatione Syracuſarum vteretur, qui apud Cannas Rempubl. deſeruerāt: ſed ita, *dum ne quis ex eis munere vacaret*. Inde eſt quod Auguſtus centuriones ignominiæ cauſſa iubet cū decēpedis ſtare, & ceſpitem

B portantes: quorum multus vſus in tabernaculis conficiendis, aliiſque obeundis militiæ muneribus.

ceſpitem portantes. Neque poſt bella ciuilia, aut in concione, 25
aut per edictum, vllos militum *commilitones* appellabat, ſed *milites*. Ac ne à filiis quidem, aut priuignis ſuis, imperio præditis, aliter appellari paſſus eſt ambitioſius id exiſtimans, quàm aut ratio militaris, aut tēporū quies, aut ſua domúſque ſuę maieſtas poſtularet. Libertino milite, præterquam Romæ incendiorum cauſſa, & ſi tumultus in grauiore annona metueretur bis vſus eſt: ſemel ad præſidium coloniarum Illyricum contingentium: iterum ad tutelam ripæ Rheni fluminis. eóſque

ANIMADVERSIONES.

Ceſpitem portantes.] Polyænus, ἐκέλευσε πλινθοφορεῖν δι᾽ ὅλης ἡμέρας non exprimit vocem Latinam *ceſpes*: neque enim eſt πλίνθος, ſed γῆς ἐκτομὴ βαθεῖα vt Plutarchus vertit in Pompeio. Gloſſarium, *Ceſpes* χορτόχλινθος, χορτόβολος, πλῆθος. legendum χορτόπλινθος, χορτόβωλος, πλίνθος. Poterat omittere

C tertiam interpretationem. Animaduertimus & alios auctores Græcos in ea voce exprimenda laborare.

Ambitioſius id exiſtimans, quā aut ratio mil.] *ambitioſius* hoc eſt blandius & κολακικώτερον. nam appellare milites *commilitones*, eius ducis eſt, qui per blanditiam ſuos in officio velit retinere. Iuſtinus lib. XIIII. *Itaque Eumenes blandimentis agere, ſuppliciter ſingulos alloqui: nunc cōmilitones ſuos, nunc patronos appellans.*

Libertino milite.] Seruis in id ipſū manumiſſis. Vetuſtiores, libertos vocabāt, poſterior ætas etiā libertinos.

Si tumultus in grauiore annona metueretur.] Qui metus frequēs in vrbe vtiq. poſtquā populus Ro. ſuffragij iure amiſſo, cœpit curare panem & Circēſes ſolū. Vide Suet. in Claudio Symmachum locis plurimis & Ammianum Marc.

Bis vſus eſt.] Dio in actis an. DCCLIX. & anni DCCLXII. Macr. libro 3. *Cæſar Auguſt. in Germania & Illyrico cohortes libertinorum complures legit, quas voluntarias appellauit.*

ſeruos adhuc viris fœminíſq. pecunioſiorib. indictos, ac ſine mora manumiſſos, ſub priore vexillo habuit, neq. aut cõmiſtos cũ ingenuis, aut eodẽ modo armatos. Dona militaria aliquãto faciliùs, phaleras & torques, quidquid auro argentóq. conſtaret,

ANIMADVERSIONES.

Seruos adhuc viris pecunioſioribus indictos.] Quæ, malùm, iſta dementia eorum qui *periculoſioribus* hoc loco ſcripſerunt? quæ porrò doctos viros ſuperſtitio inceſſit, vt ineptiſſimam lectionem tamdiu retinerent? neque illos probo, qui *peculioſioribus* legunt. nam ea vox neque ferri poteſt, neque vllius ἀξιοπίστου libri auctoritate nititur. in omnibus enim, noſtris quidem, eſt vera lectio, *pecunioſioribus*. Dio lib. LV. παρά τε τῶν ἀνδρῶν καὶ παρὰ τῶν γυναικῶν δούλοις πρὸς τὰ τιμήματα αὐτῶν σὺν τροφῇ ἑξαμήνῳ λαβὼν ἠλευθέρωσεν. Vbi πρὸς τὰ τιμήματα verte *ex cenſu*. Velleius in eadem hiſtoria, *Viri fœminæque ex cenſu libertinum coactæ dare militẽ.* Supina prorſus negligentia interpretum Dionis eum locum perperam interpretantium. Iterum verò teſtificari cogimur, *pecunioſioribus* ſcriptum in melioris notæ libris omnibus, vt Viterb. Pithœi, Liſlæi, cæteris. id vt nõ eſſet, tamen ex Dione facile erat videre intelligenti harum literarum, ſic legi debere. Hæc nobis animaduerſa nuper & liquido probata. Quod nunc repetimus in cauſſa eſt viri docti, quam hiſce dieb. non ſine admiratione legebamus, diſputatio, contendentis *peculioſioribus* recte ſcribi. Quæſo autem, quo argumento? non alio validiore quàm quod Sidonio dicatur *ager peculioſus in paſtoribus*. Epiſt. lib. III. Sed profectò, ἄλλο γλαὺξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται: aliter, inquam, loquitur Suetonius, aliter Sidonius. Mihi vero is ſcriptor in re Latinitatis, *improbus inteſtabiliſque eſt.*

Sub priore vexillo habuit.] Malim *ſub primore vex.*

Quicquid auro argentóque conſtaret.] Lege *& quicquid*, nam omnino ita poſtulat ſententia. Militarium donorum atque adeò omnium præmiorum duo ſunt genera: quædam τιμῆς σημεῖον ſolum habent: vt palma, θαλλός, haſta pura, corona graminea, vel querna, & id genus per ſe nullius pretij vel parui: ſed quæ in pretio habentur, propter id quod per illa ſignificatur. In quibuſdam ineſt & κτήματος δόσις & τιμῆς σημεῖον coniunctim. Hæc propriè δῶρα appellat Ariſtoteles: ac notat verè, propterea & opum & gloriæ cupidos doni eſſe appetentes: ἀμφοτέροις γὰρ ἔχει, ὧν δέονται· καὶ γὰρ κτῆμά ἐστιν, οὗ ἐφίενται οἱ φιλοχρήματοι· καὶ τιμὴν ἔχει οὗ οἱ φιλότιμοι. Huius generis ſunt torques ac phaleræ aliáque multa, quæ Auguſtum facilius dediſſe notat Suetonius, quàm vallares & murales coronas. erant iſtæ quoque ex auro: ſed, vt apertè indicat Suetonius, pauco; vt pretio comparandę non eſſent cum torquib. ac phaleris. quare ad prius genus pertinent. ampliùs enim erat in eis τιμῆς σημεῖον, quàm κτήματος δόσις: contrà in phaleris ac torquibus aliiſque multis. Doctum virum non audio emendantem *quanquam auro arg.*

quàm

quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat: has quàm parciſſimè, & ſine ambitione, ac ſæpe etiã caligatis tribuit. M. Agrippam in Sicilia poſt naualem victoriam cæruleo vexillo donauit. Solos ttiumphales, quamquam & ſocios expeditionum, & participes victoriarum ſuarum, nunquã donis impertiendos putauit: quòd ipſi quoque ius habuiſſent tribuendi ea quibus vellent. Nihil autem minùs in perfecto quàm feſtinationem temeritatémque conuenire arbitrabatur duce. Crebrò itaque illa iactabat:

Σπεῦδε βραδέως, &c.

Ἀσφαλὴς γὰρ ἐς' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης.

Et, *Sat celeriter fieri, quidquid fiat ſatis bene.* Prælium quidem aut bellum ſuſcipiendum omnino negabat, niſi cùm maior emolumenti ſpes quàm damni metus oſtenderetur. Nam *minima commoda non minimo ſectantes diſcrimine*, *ſimiles* aiebat *eſſe aureo hamo piſcantibus*: *cuius abrupti damnum nulla captura penſari poſſet.* MAGISTRATVS atque honores, & an- 26
te tempus, & quoſdam noui generis, perpetuóſque, cepit.

ANIMADVERSIONES.

A *Quàm vallares ac murales coronas.*] Quare omiſit ciuicas? Hæ ſi materiæ æſtimationem ſpectes, omniũ viliſſimæ: fuerunt enim initio ilignæ, poſtea ex eſculo, tandem quernæ: ſi honorem eis habitum, omnium glorioſiſſimæ & ſuperbiſſimę præter obſidionalem. Quare parciſſimè omnium datæ iſtæ ab Auguſto quem & alij poſtea principes ſunt ſecuti. Videtur ciuica poſtquam cœpit appendi foribus Impp. quaſi propria eorum habita & pars maieſtatis ipſorum. Ex his lucem accipit iocus Auguſti apud Quintilianum lib. VI. D. *Auguſtus*, ait, *cùm ei Galli torquem aureum centum pondo dediſſent, & Dolabella per iocum, tentans tamen ioci ſui euentum, dixiſſet, Imperator, torque me dona: malo te, inquit, ciuica donare.* cùm Dolabellæ torquem maximæ indicaturæ petenti, ciuicam potius ſe daturum ait AVguſtus, hoc ipſo ſatis indicat quanti faceret donum ciuicæ, quam niſi coactus non daret.

Et ſine ambitione.] ἐ χάριτι. Imp. Honorius & Arcadius Stiliconi magiſtro mil. *honoris augmentum non ambitione, ſed labore ad vnum quemque conuenit deuenire.*

Quòd ipſi quoque ius habuiſſent tribuendi ea quibus vellent.] Id ius libera Republ. penes eos erat quorum B auſpiciis bellũ gerebatur: poſtea ſublata libertate, duces cum auſpiciis hoc quoq. ius amiſerũt: nõ tamẽ repentè, nec ἀθρόως, ſed primũ ea deſierũt donare quæ honore pręcellebãt deinde etiã alterius generis, ciuicam ſanè ſub Auguſto iã & Tiberio raro dederũt. Tacit. 3. Annal. *Quo prælio Rufus Heluius gregarius miles ſeruati ciuis decus retulit, donatúſque eſt ab Apronio torquibus & Cæſar* C *addidit haſta. ciuicam coronam: quòd non eam quoque Apronius iure proconſulis tribuiſſet, queſtus magis quam offenſus.*

Ἀσφαλὴς γὰρ ἐς' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρα-

τηλάτης.]Dux ἀσφαλὴς Latinè *cautus*, cui opponitur audens, vt libro ſuperiore: *dubium cautior an audentior.* Tacit. de Suetonio Paulino, *Contator natura, & cui cauta potius cōſilia cum ratione quam proſpera ex caſu placerent.* Ammianus Marcellinus libro XVI. *Iulianus nec itinera nec flumina tranſiri poſſe ſine inſidiis putans, erat prouidus & cunctator: quod præcipuum bonum in magnis ductoribus, opem ferre ſolet exercitibus & ſalutem.* Appianus in Ἀννιβαϊκοῖς refert, Auguſtum, Fabij Maximi, qui cunctator dictus eſt, factum in ore ſæpe habuiſſe. Idem Ἐμφυλίων libro v. verbum Auguſti memorat οὐκ εὔβουλον εἶναι τὸ ῥιψοκίνδυνον. In Viterbienſi, vbi pleraque A Græca eleganter ſunt perſcripta hic tamen verſus deſideratur, relicto vacuo eius ſpatio. In ora verò hæc adſcripta eſt interpretatio ad verbum, vt vbique Græci quod abeſt, *Accelera tardè ſciens optimè manentia in pugna bellatorem.* Quid dicemus? an nugas eſſe meras hominis Græcè indocti? an talem aliquam Græcam lectio- B nem reperit auctor huius interpretationis?

--σπεῦδε βραδέως· τοῦτο γιγνώσκων ὅτι
Τὰ λῶστα μίμνει ἐν μάχῃ τοὺς ἀσφαλεῖς.

Sed recta eſt lectio vulgata, quam & Memmianus confirmat.

Cōſulatū xx ętatis anno inuaſit, admonitis hoſtiliter ad vrbē legionib. miſſiſq. qui ſibi nomine exercitus depoſcerēt. Cū quidē cūctāte ſenatu, Cornelius Cēturio, princeps legationis, reiecto ſagulo, oſtēdēs gladij capulū, nō dubitaſſet in curia dicere,

ANIMADVERSIONES.

Conſulatum XX. *ætatis anno inuaſit.*] a. d. XIIII. Kalend. Septem. nec amplius deerant XX. anno Octauij, quàm XXXVI. dies. non enim errant, neque Dio, neque Suetonius, vt ſcribit vir magnus: ſed, vt opinor, aliud agens: nam res clara eſt, & certa. Factum autem hoc ab Octauio ſine exemplo vllo, ait Dio lib. XLVI. rectè ſanè: niſi vnum Marium iuniorem excipias qui & ipſe *conſul ante annos viginti per vim creatus eſt* inquit Florus, libro LXXXVI. ſed quia mera vi id factum, cum eo noluit fortaſſe Dio Auguſtū comparare: qui per ſpeciem ſaltem aliquam liberorum ſuffragiorum C conſul eſt creatus. Solinus, *Cæſar Auguſtus conſul creatus eſt nonum decimum annum agens.*] Tironi in hiſtoria Romana non imponant centuriones Cæſariani qui apud Appianum libro III. Ἐμφυλίων petitionem illius defendere conantur, exemplo Coruini & Scipionis, qui inferiores ætate facti ſint conſules. nam id falſum eſt & commentitiū: ſiue Appiano hoc imprudenter ex- D ciderit, ſiue centuriones impudenter iactarint, M. Valerius Coruinus annorum ſaltem duorum & viginti fuit: Scipio Africanus ſuperior (nam illum intelligit) tam ferè vltra ætatem Octauij, quàm citra legitimam.

Hic

Hic faciet, ſi vos non feceritis. Secundum conſulatum poſt IX. annos, tertium anno interiecto geſſit: ſequentes vſque ad vndecimum continuauit: multíſque mox, cùm deferrentur, recuſatis, duodecimum magno, id eſt, ſeptemdecim annorum interuallo, & rurſus tertium decimum biennio pòſt vltro petiit: vt Caium & Lucium filios ampliſſimo præditus magiſtratu, ſuo quemque tirocinio deduceret in forum. Quinque medios conſulatus à ſexto ad vndecimum annuos geſſit: cæteros autem ſex, aut nouem aut ſex aut quatuor aut tribus menſibus, ſecundum verò, pauciſſimis horis. Nam die Kalendarum Ianuarij, cùm mane pro æde Capitolini Iouis paullulum curuli ſella præſediſſet, honore abiit, ſuffecto alio in locum ſuum. Nec omnes Romæ, ſed quartum conſulatum in Aſia, quintum in inſula Samo, octauum & nonum Tarracone iniit. TRIVMVIRATVM Reipub. 27
conſtituendæ per decem annos adminiſtrauit. in quo

ANIMADVERSIONES.

Hic faciet.] Iulium Cęſarem aiunt cùm audiret negari ſibi conſulatum, dixiſſe, κόπτοντα τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους, Ἥδε μοὶ δώσει. Appianus II. Ἐμφυλίων. Alij hoc aliter.

A

Suo quemque tirocinio deduceret in forum.] Mos ex Cicerone, Suetonio & aliis multis Latinorum notus: Appiano notatur Ἐμφυλ. lib. IV. Ἀτίλιος δὲ ἄρτι τὴν τῆς τελείων περιθέμενος στολὴν ᾔει ὡς ἔθος ἐστὶ, σὺν πομπῇ φίλων ἐπὶ θυσίας ἐς τὰ ἱερά. Idem mos per prouincias ſeruatus, vt docet Apologia Apuleij. At Spartę longè aliter. Trogi breuiator libro III. cum alluſione ad morem Romanum; *Pueros puberes non in forum ſed in agrum deduci præcepit.*

Cæteros autem ſex.] Lege, inductis vocibus *autem ſex*, ita, *cæteros, aut nouem aut ſex.* ita Viterb. Pithœi, Liſſæi, & ex editis optimus quiſque vt Rob. Steph. nec poteſt aliter.

Cùm mane pro æde Capitolini I.] Ex more omnium conſulum, conſulare ſacrum facturus aſcenderat in Capitolium.

Paullulum curuli ſella præſediſſet.] Vt magiſtratum auſpicaretur præſedit curuli ſella, & ſui adeundi poteſtatem fecit. Viro docto qui ad ſtrenas refert non aſſentior: non enim ea cauſſa conſuli veniendi in Capitolium: quæ autem de Auguſti ſtrenis alibi narrantur, nihil huc pertinent.

B

Triumuiratum Reip. conſtituendæ.] Græci hiſtorici triumuiros Reip. conſtituendæ ἁρμοστὰς appellant: notátque Appianus ſimilem magiſtratum fuiſſe eorum quos Lacedæmonij mittebant in captas à ſe vrbes. Verius dixeris, decemuiros illos quos Romani in ſubactas prouincias ad earum ordinationem mittere ſoliti, ſimiles fuiſſe ἁρμοσταῖς Spartanorum, τοῖς καθισταμένοις σφίσιν τὰ ὑπήκοα, vt idem auctor loquitur, at triumuiris iſtis

C

vt & dictatoribus ſimiles apud Græcos, fuiſſe, qui turbato inteſtinis malis Reip. ſtatu, ad eam conſtituendam ſoliti creari: hos Theſſali ἀρχοὺς, Lacedæmonij ἁρμοστὰς (ſed qui à ſuperioribus harmoſtis longè differrent) appellarunt, φοβούμενοι βασιλεῖς ἢ τυράννους καλεῖν, ait Dionyſius Halicarnaſſ. etſi reuera tyrannica aut regia poteſtate erant præditi. Agathias lib. I. φράγγων ἁρμοστὰς imitatione veterum vocat, quos Franci captis à ſe vrbibus in Italia præficiebant: ſic accipiendum & lib. IV. eiuſdem. Iſtos verò triumuiros Græci Latinorum imitatione τριῶν ἀνδρῶν appellant, vt in nummis Auguſti. Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΤΡΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ. item in alio. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ Γ. Δ. Extant & alij ad hunc modum. Dio libro XLI. triumuiratum vertit τριαρχίαν.

reſtitit quidem aliquamdiu collegis, ne qua fieret proſcriptio, ſed incœptam vtroque acerbiùs exercuit. Namque illis in multorum ſæpe perſonam per gratiam & preces exorabilibus, ſolus magnoperè contendit ne cui parceretur: proſcripſitque etiam C. Toranium tutorem ſuum, eundémque collegam patris ſui Octauij in ædilitate. Iunius Saturninus hoc ampliùs tradit, Cùm peracta proſcriptione, Marcus Lepidus in ſenatu excuſaſſet præterita, & ſpem clementiæ in poſterum feciſſet: quoniam ſatis pœnarum exactum eſſet, hunc è diuerſo profeſſum, ita modum ſe proſcribendi ſtatuiſſe, vt omnia ſibi reliquerit libera: in cuius tamen pertinaciæ pœnitentiam, poſtea. T. Iunium Philopœmenem, quòd patronum ſuum proſcriptum celaſſe olim diceretur,

ANIMADVERSIONES.

Reſtitit quidem aliquamdiu.] Ad tertium vſque diem, Plutarchus: cauſſam pete ex Dione.

Magnopere contendit ne cui parceretur.] Si prudentia ab honeſtate & probitate ſeparari poteſt, dicam conſilium prudentiſſimum fuiſſe, etſi impium & ſæuiſſimum. Geminum huic illud fuit, quod olim ſapientiſſimus ſenex Herennius Pontius pater filio dedit, conſulatus ab eo cùm ad Furculas Caudinas inter duos ſaltus clauſos exercitus Romanos teneret. Adi ad Liuium libro IX. At de Octauio longè alia narrat Dio: nempe ſeruatos ab eo quotquot ſeruari potuerint.

C. Toranium tutorem ſuum.] Dubitanter Appianus, λεγόμενον ait ὑπό τινων ἐπιτροπεῦσαι Καίσαρος. vir doctus qui notat procuratorem vocari ab Appiano, non attendit ad ſignificationem vocis Græcæ.

In cuius tamen pertinaciæ pœnitentiam.] Sic ferè loquitur de eodem Auguſto Appianus lib. IV. αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐς ἀπολογίαν τῆς Κικέρωνος ἐκδόσεως. &c.

T. Iunium Philopœmenem.] Dio tantùm Philopœmenem vocat, Appianus Philemonem, quomodo ſcri-

ſcriptum offendi in quibuſdã optimæ notæ Latinis codd. Patronum huius Dio T. Vinium nominat: quã lectionem probo, & lego hîc quoque *T. Vinium.* atque ita iam inueni in codice Memmiano. Liberti e-

A nim δύο τῶ ἀπελευθερώσαντος προσέλαβον ὀνόματα ait Artemidorus;& hodie omnibus notum. Quare omnino ita hîc edendum fuit. Lego etiam apud Appianum IV. Ἐμφυλ. ſic, Οὐίνιον δὲ ἀπελεύθερος αὐτῶ Οὐίνιος Φιλοποίμην.

equeſtri dignitate decorauit. In eadẽ hac poteſtate multiplici flagrauit inuidia. Nã & Pinariũ equitẽ R. cùm concionãte ſe admiſſa turba paganorũ apud milites ſubſcribere quędã animaduertiſſet, curioſum ac ſpeculatorẽ ratus, corã cõfodi imperauit.

ANIMADVERSIONES.

Equeſtri dignitate decorauit.] Noſtri quoque MSS. *honorauit* ἐτίμησε: ſed prima editio, *decorauit.*

In eadem hac poteſtate.] Viterb. *tempeſtate*, καιρῷ ferri poteſt.

Nam & Pinarium.] Lego, *nam & T. Pinarium* : ac de eo T. Pinario interpretor, cuius non infrequens apud Ciceronem mentio : ex quo auctore ſatis liquet bonarum artium & partium fuiſſe hunc virum.

Curioſum ac ſpeculatorem ratus.] Propriè curioſus eſt πολυπράγμων. Plautus Sticho, *Curioſus nemo eſt quin ſit maleuolus*, hoc eſt πᾶς πολυπράγμων κακοήθης ex Plutarcho Περὶ πολυπραγμοσύνης. Nolo excuſare ſcelus Auguſti: ſed & ille peccauit qui vel curioſus fuit, vel cur exiſtimaretur, commiſit. *Speculatores* fuiſſe milites quos Plutarchus in Galba διόπτρας καὶ διαγγέλους vocat, pridem docti ſumus à doctis. Horum munus erat vt vbicumq; eſſent, vicem fungerentur ὠτακουστῶν, ac ſiquid ducum vel principum cognitione dignum intellexiſſent, ad eum ſtatim iter inſtituerent. Iidem à celeritate qua vtebantur in conficiendis itineribus πτεροφόροι dicti. Heſychius πτεροφόροι πῖλος τι στρατιωτικόν. Plutarchus Galba καὶ πτεροφόροι συνεχῶς ἐφοίτων, ἀεί τι προσχωρεῖν ἐκείνῳ φράζοντες. Iuuenalis ſatyra IV.

B

—*feſtinare coactos,*
Tanquam de Catthis aliquid, toruiſque Sicambris
Dicturus : tanquam è diuerſis partibus orbis
Anxia præcipiti veniſſet epiſtola pinna.

C Somnia ſunt, opinor, quæ ad hunc locum effutit editus nuper à doctiſſimo Pithœo ſcholiaſtes, de pinna in literis coss. ſuper re triſti. Vetus tamen id commẽtum eſt: & cui fingendo anſam Virgilij locus hic dedit, è libro nono; *Interea pauidam volitans pennata per vrbem Nuntia fama ruit.* Nam ad eũ locum ſic notatum inuenias in veterũ interpretum farragine. *Quidam volunt ideo hîc famam pinnatam à poeta inductã, quæ tumultum & res aduerſas nũtiet, vt illud tangere videretur, quod qui bellum nuntiaret* pinnatas literas *diceretur afferre.* Melius Ariſtides in

D illo excellentiſſimo Romæ panegyrico: epiſtolas quæ de publicis rebus mittebantur, tãta celeritate perlatas, vt pennis ferri viderentur. Imperatori, ait, εὐμαρία πολλὴ καθημένῳ πᾶσαν ἄγειν τὴν οἰκουμένην δι' ἐπιστολῆς· αἱ δὲ μικρὸν φθάνουσι χαρεῖσαι, καὶ πάρεισιν, ὥσπερ ὑπὸ πτηνῶν φερόμεναι. Speculatores

Dio vocat διόπτας & ἐρευνητὰς, & ſeparat eam militum τάξιν, ab ordine tabellariorum, quibuſcum videntur docti illos confundere. locus eſt in fragmentis Vrſini LXXXIII. ταῦτά τε οὖν αὐτοῦ πολλοὶ ᾐτιῶντο, καὶ ὅτι καὶ τὸν Ἀδουεντον ἐν τοῖς διόπταις τε καὶ ἐρευνηταῖς μεμισθοφορηκότα, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς τάξιν λελοιπότα, ἔς τε τοὺς γραμματοφόρους τελέσαντα, καὶ πρόκοιτον ἀποδειχθέντα. ſpeculatores, vt ex hoc loco apparet, inferiores ordine tabellariis: quos etiam milites fuiſſe declarat alter locus eiuſdem, ὀχημάτων τε ἐνταῦθα, ὡς καὶ στρατιώτης τὶς τῶν ἀγγελιαφόρων ὢν ἐπέβη.

Et Tedium Afrum Cos. deſignatum, quia factum quoddam ſuum maligno ſermone carpſiſſet, tantis perterruit minis, vt is ſe præcipitauerit. Et Q. Gallium prætorem, in officio ſalutationis, tabulas duplices veſte tectas tenentem, ſuſpicatus gladium occulere: nec quidquam ſtatim, ne aliud inueniretur auſus inquirere, paullo pòſt per centuriones & milites raptum è tribunali, ſeruilem in modum torſit: ac fatentem nihil, iuſſit occidi, priùs oculis eius ſua manu effoſſis. quem tamen ſcribit colloquio petito inſidiatum ſibi, coniectúmque à ſe in cuſtodiam, deinde vrbe interdicta dimiſſum, naufragio vel latronum inſidiis periiſſe. Tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit: in qua ſemel atque iterum per ſingula luſtra collegam ſibi cooptauit. Recepit & morum legúmque regimen æquè perpetuúm: quo iure,

A.V.C. DCCXXXI.

ANIMADVERSIONES.

Et Tedium Afrum.] Scripti quidam *Rhedium*. Eſt ſanè obſcura hæc gens Tedia. Legi tamen apud Iuuenalem in antiquis membranis, *Tedia non lambit:* non *Media*. vt in editione optimi, doctiſſ.q; Pithœi. vulgò *Tædia*.

Q. Gallium Prætorem.] Sic legendum ex MSS. & Appiano apud quem ſolum hanc hiſtoriam legas. periit anno DCCXI. extremo.

Oculis eius ſua manu effoßis.] O feritatem! Sed fecit non primus. Sulla, ait Valerius, M. Marium *non prius vita priuauit quàm oculos infelicis erueret.*

Vrbe interdicta dimiſſum.] Appianus ex Auguſti libris, vel alicuius Cæſariani, ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς τὸν ἀδελφὸν ἐκέλευσε χωρεῖν· καὶ δοκεῖ νεὼς ἐπιβὰς οὐδαμοῦ ἔτι φανῆναι.

B

Tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit.] Tribunitia poteſtas Auguſto decreta anno DCCXXIV. poſt victum Antonium. Dio, libro LI. ſuſcepta tamen ab eo, anno tantùm DCCXXXI. idem lib. LIII. & veterum faſtorum fragmenta. ſpecies tamen quædam tribunatus iam antè fuerat eidem tributa, victo Sex. Pompeio anno DCCXVIII. Dio lib.

C

XLIX. Exemplum primum eſt à Iulio, cui S.C. delata ἡ ἐξουσία τῶν δημάρχων διὰ βίου. Dio lib. XLII. & XLIIII. Huius dignitatis ea fuit vis, vt ſacroſanctus Auguſtus efficeretur inſtar tribu-

tribunorum: vtque appellantibus ipſum & intra pomœriũ, (quod ius tribuni habuerunt,) & intra proximum miliare (quod nulli vnquam tribuno ius fuit) opem ferre poſſet. Tacitus, *Tiberius poteſtatem tribunitiam Druſo petebat. Id ſummi faſtigij vocabulum Auguſtus reperit, ne regis aut dictatoris nomen adſumeret, ac tamen appellatione aliqua cætera imperia præmineret.* Quod diximus de B opis latione, habemus à Dione, cuius verba ſunt lib. LI. καὶ τὸν Καίσαρα τήν τε ἐξουσίαν τὴν τῶν δημάρχων διὰ βίου ἔχειν, καὶ τοῖς ἐπιβοωμένοις αὐτὸν, καὶ ἐντὸς τοῦ πωμηρίου, καὶ ἔξω μέχρι ὀγδόου ἡμισταδίου ἀμύνειν, ὃ μηδενὶ τῶν δημαρχούντων ἐξῆν. in his verbis & ſimili loco qui habetur lib. LIV. ὄγδοον ἡμιστάδιον *ſeptem ſtadia cum dimidio* interpretamur, hoc C eſt miliare vnum. ſic ſemper apud Dionem ſtadia ſeptem cum dimidio vnum miliare efficiunt, qui fuit quorundam veterum podiſmus, vt ex multis ſcriptoribus liquet. Genus loquendi quo Dio vſus, fusè nobis expoſitum nuper ad Theophraſti Characteres. Quod eo moneo, quia interpretes eius eo non intellecto

A plurimos Dionis locos vel deprauarunt correctionibus ſuis, vel deprauatos antè non emendarunt, aut certè perpuram interpretati ſunt. Quædam obiter viſum annotare. libro LII. verba ſunt Mecænatis de præfecto Vrbi loquentis, ἵνα τὰς τοῦ θανάτου τοῖς τε ἐν τῇ πόλει, πλὴν ὧν ἂν εἴπω, καὶ τοῖς ἔξω αὐτῆς μέχρι πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίων σταδίων οἰκοῦσι, κρίνῃ. non eſt B dubium Dionem exprimere hîc voluiſſe id interuallum quod apud I. C. De offic. præf. Vrbi legitur. Quare ſcribendum aio μέχρι πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίων σταδίων, hoc eſt, intra centeſimum lapidem. Auctor ipſe Dio ita emendandi. ſubdit enim τήν τε Ἰταλίαν πᾶσαν τὴν ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους ἀπὸ τῆς πόλεως σταδίους. Simile mẽ C dum obſidet hunc quoque locum è lib. LV. vbi inter remedia laborantis annonæ refertur decretum Auguſti, τὸ τὰ ἀνδράποδα τὰ ὤνια ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίους σταδίους ἐξωθῆσαι. ſcribi debet hîc quoque ἑπτακοσίων. malè enim χʹ poſuerunt pro ψʹ. At Xiphilini codd. veram lectionem adhuc retinent.

quamquã ſine cẽſuræ honore, cẽſum tamẽ populi ter egit: primũ ac tertiũ cũ collega, mediũ ſolus. De reddẽda Rep. bis co- 28
gitauit: primo poſt oppreſſum ſtatim Antoniũ, memor obiectũ ab eo ſibi ſæpius, quaſi per ipſum ſtaret ne redderetur: ac rurſus

ANIMADVERSIONES.

Quanquam ſine cenſuræ honore.] D Vide ad lib. I. cap. LXXVI.

Cenſum tamen ter populi egit.] Habes in lapide Ancyrano.

De reddenda Rep. bis cogitauit.] Intellige τὸ *cogitauit* cum effectu: nam alioquin & ſimulauit ipſe ſemper ſe Remp. velle reddere: & tandem, vt poſſet, optauit nõ ſimulatè, ſed ex animo, ſi fides vlla ipſi habẽda. verba eius extant apud Senecam. E in lib. De breuitate vitę. *D. Auguſtus*

cui dij plura quã vlli præſtiterunt, non deſiit quietem ſibi precari, vacationẽ à Repub. petere. Omnis eius ſermo ad hoc ſemper reuolutus eſt, vt ſibi pararet otium. Mox. *In quadam ad ſenatũ miſſa epiſtola, cùm requiem ſuam non vacuam fore dignitatis, nec à priore gloria diſcrepãtem pollicitus eſſet, hæc verba inueni. ſed iſta fieri ſpecioſius quàm promitti poſſunt: me tamen cupido temporis optatiſſimi mihi prouexit, vt cum rerum lætitia moretur adhuc,*

perciperem aliquid voluptatis ex verborum dulcedine. Suetonio *reddere Remp.* eſt quod pluribus Dio dicit, ἀποδιδόναι τῷ δήμῳ καὶ τὰ ὅπλα, καὶ τὰ ἔθνη, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰ χρήματα. Sic apud Senecam. *poßidere Remp.* A

tædio diuturnæ valitudinis: cùm etiam magiſtratibus ac ſenatu domum accitis Rationarium imperij tradidit. Sed reputans & ſe priuatum non ſine periculo fore, & illam plurium arbitrio temerè cõmitti, in retinenda perſeuerauit: dubium euentu meliore an voluntate. Quam voluntatem cum præ ſe idemtidem ferret, quodam etiam edicto his verbis teſtatus eſt. *Ita mihi ſaluam ac ſoſpitem remp. ſiſtere in ſua ſede liceat, atque eius rei fructum percipere, quem peto, vt optimi ſtatus auctor dicar: & moriens vt feram mecũ ſpẽ, manſura in veſtigio ſuo fũdamẽta Reip. quæ iecero.* Fecítq. ipſe ſe cõpotẽ voti, nisꝰ omni modo ne quẽ noui ſtatꝰ pœniteret.

ANIMADVERSIONES.

Tædio diuturnæ valitudinis.] Septimo ſuo conſulatu, vt narrat Dio initio libri LIII. niſi aliquis malit ad ea referre quæ in XI. conſulatu geſſit. de quidem Dio in eodem libro extremo. Vndecimo ipſius conſulatu. Narrat Dio LIII. extremo.

B *Magiſtratibus ac ſenatu domũ accitis.*] Dio, τὰς ἀρχὰς, τούς τε ἄλλους τοὺς πρώτους καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων ἀθροίσας. Errat igitur vir eruditus cùm emendat *magiſtr. è ſenatu.*

Ita mihi ſaluam ac ſoſpitem Remp.] Dignum principe iuſiurandum. Ammianus lib. XXIV. *Animabat Iulianus exercitum, cùm non per charitates, ſed per inchoatam negotiorum magnitudinem deiecerat aßiduè,* Sic ſub iugum C mitteret Perſas: Ita quaſſatũ recrearet orbem Romanum. *vt Traianus fertur aliquoties iurando dicta conſueuiſſe firmare:* Sic in prouinciarum ſpeciem redactam videam Daciam: Sic pontibus Iſtrum, Euphratem ſuperem: *& ſimilia plurima.* Hactenus Ammianus. Tale illud Planci Imperatoris in epiſtola ad Ciceronem, *Ita ab imminẽtibus malis Reſp. me adiuuante liberetur.* At in Octauio, quando Rempubl. primùm capeſſebat, damnatum illud à bonis, *Ita mihi parentis honores conſequi liceat.*

Remp. ſiſtere in ſua ſede.] *Sedes* eſt baſis, κρηπὶς. *Siſtere* ἀνορθοῦν, ἱστάναι. Eſt enim (quod non aduertũt interpretes) tranſlatum à columnis vel coloſſis, qui magno niſi in ſuam baſim (βωμὸν interdum Græci vocant) reſtituuntur, vt in eo exemplo quod narrat Socrates lib. I. cap. XX. Ita loquitur Iſocrates Archidamo, ἐὰν κατορθώσωμεν, καὶ τὴν πόλιν εἰς ταυτὸ καταστῆσαι δυνηθῶμεν ἐξ ὧν περ ἐκπέπτωκε. Eadem tranſlatio in illis mox, *manſura in veſtigio ſuo fundamenta Reip.* Symmachus ep. XLVI. libro III. *Ita voluenda attulit dies, vt domini noſtri Gratiani fortißima ſimul ac felicißima manu nutantia Reip. pondera fulciantur.* Sic obiter emendabis illum locum: nam vulgò *gratiam* pro *Gratiani.*

Fecítq. ipſe ſe cõpotem voti.] Audax dictũ, Statiꝰ IX. Thebaid. de Capaneo.

Sic ait, & voti ſeſe facit ipſe potentem:

Vetus dictum eſt Romanorum,

Sapiens

Sapiens ipſe fingit fortunam ſibi. apud Plautum, Ciceronem, Saluſtium, & Cornelium Nepot. Seneca epiſtola A XXI. *Quid votis opus eſt? fac te ipſe felicem.* & ad hoc exemplum multa apud Stoicos impietati proxima.

VRBEM, neque pro maieſtate imperij ornatam, & inundationibus incẽdiiſque obnoxiã, excoluit adeò, vt iure ſit gloriatus marmoreã ſe relinquere: quã lateriã accepiſſet. Tutã verò, quãtũ prouideri humana ratione potuit: etiam in poſterum pręſtitit. Publica opera plurima exſtruxit : ex quibus vel præcipua, 29

ANIMADVERSIONES.

Vrbem, neque pro.] Corruperant A hunc locum qui putabant à ſuperioribus iſta pendere: falsò: nam ſi in capita ſecari debuit Suetonius, hinc erat ducendum principium eorum quæ ex vulgata diuiſione capitibus continentur XXIX. & XXX. More enim ſuo auctor, toti illi ſermoni iſtud veluti caput & breue prępoſuit.

Pro maieſtate imperij.] Sic in veteri lapide poſito in honorem Augu- B ſti ob munitas vias, PRO. DIGNITATE. IMPERI.

Inundationibus incendiiſque obnoxiam.] Tacitus de incendio Neroñeo, *Ignis anteijt remedia velocitate mali, & obnoxia vrbe arctis itineribus huc & illuc flexis, atque enormibus vicis qualis Roma fuit.* Sed vide Strabonem lib. v. De inundationibus ſubit mirari, cùm ea res cauſſas naturales & manifeſtas haberet, ſemper C tamen Tiberim exundandem pro magno prodigio habitum & in Acta relatum.

Iure ſit gloriatus marmoream ſe relinquere quam lateritiam accepiſſet.] Aliuorſum trahit Dio Auguſti dictum: quem morientem dixiſſe refert, ὅτι τὴν Ῥώμην γηΐνην παραλαβὼν, λιθίνην ὑμῖν καταλείπω. & addit ſuum interpretamentum, τοῦτο μὲν οὖν οὐ πρὸς τὸ τῶν οἰκοδομημάτων αὐτοῖς ἀκριβὲς, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς ἐχυρὸν ἐνεδείξατο. At Suetonius non de imperij firmitudine, ſed de publicis ædificiis accipit. Iulianus in Cæſaribus ad Dionis mentem accedit, qui ſic gloriantem inducit Auguſtum, reſpiciens haut dubiè illius hoc dictum, ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων στάσεων τὴν Ῥώμην ὁρῶν εἰς ἔσχατον ἐλαύνουσαν πολλάκις κινδύνων, οὕτω διεθέμην τὰ περὶ αὐτὴν, ὥστε εἶναι δι' ἡμᾶς, ὦ θεοὶ, τὸ λοιπὸν ἀδαμαντίνην. Idem Iulianus Auguſti vocem ſpectaſſe videtur cùm diceret Antiochenis, Velle ſe ipſorum vrbem facere marmoream. Libanius Legatione ad Iulianum de Antiochia. οὐ γάρ τι τῇ πόλει περὶ ἣν μεμφομένοις, Ἐγὼ δ' ἔφης, αὐτὴν διενοούμην ποιῆσαι μαρμαρίνην. οὕτω γὰρ εἶπες τῷ ῥήματι. Notabis quomodo verterit illa Dio *lateritiam* & *marmoream*: alij Græci pro *latericiam* dixerunt πλίνθην Alluſit autem Auguſtus ad antiquiſſima Romanorum ædificia, de quibus Varro Ταφῇ Μενίππου. *Antiqui noſtri domibus lateritiis paullulũ modò lapiditus ſuffundatis, vt humorem effugerent, habitabant.* De iis Plinius libro trigeſimo quinto capite XIV.

Quantum prouideri humana ratione potuit.] ὅσον ἦν προορατὸν ἀνθρω-

πάντῃ περινοίᾳ. Xenoph. hoc autem ideo additur, quia fati neceſſitas humanis A conſiliis rumpi non poteſt, vt ait Liuius libro primo.

Forum cum æde Martis Vltoris, templum Apollinis in Palatio ædem Tonantis Iouis in Capitolio. Fori exſtruendi cauſſa fuit, hominum & iudiciorum multitudo, quæ videbatur, non ſufficientibus duobus, etiam tertio indigere. Itaque feſtinantiùs, nec dum perfecta Martis ęde, publicatũ eſt cautúmque vt ſeparatim in eo publica iudicia & ſortitiones iudicum fierent. Ædem Marti bello Philippenſi pro vltione paterna ſuſcepto vouerat. Sanxit ergo vt de bellis triumphíſque heic conſuleretur ſenatus: prouincias cum Imperio petituri, hinc deducerentur: quíque victores rediſſent, huc inſignia triumphorum inferrent. Templum Apollinis in ea parte Palatinæ domus excitauit, quam fulmine ictam deſiderari à Deo haruſpices pronuntiarant. Addita porticus cum bibliotheca Latina Græcáque quo loco iam ſenior ſæpe etiam ſenatum habuit, decuriáſque iudicum recognouit. Tonanti Ioui ædem conſecrauit, liberatus periculo, cùm expeditione Cantabrica per nocturnũ iter lecticam eius fulgur perſtrinxiſſet, ſeruúmque prælucentẽ exanimaſſet. Quædã etiã opera ſub nomine alieno, nepotũ ſcilicet & vxoris ſororíſq. fecit: vt porticũ baſilicámque Lucij & Caij: item porticus Liuiæ & Octauiæ, theatrúmque Marcelli.

ANIMADVERSIONES.

Forum cum æde Martis Vltoris.] A De Auguſti foro apud Ouidiũ in V. Faſtorum, atque apud ſcriptores alios multa. Sed notanda verba Seruij recens à Daniele editi, ad illa, *Furor impius intus Sæua ſedens ſuper arma*, &c. notat enim Seruius, *In Foro Auguſti introeuntibus ad ſiniſtrã fuit bellũ pictũ, & furor ſedens ſuper arma æneis vinctus, eo habitu quo poeta dixit*

Vt de bellis triũphíſq. hic cõſuleretur ſenatus.] B Ouidius de hoc tẽplo,

Hinc fera Gradiuum bella mouere decet.

olim in Capitolio: Appianus, ἡ δὲ βουλὴ ἐξέφαινέ τε τὴν γνώμην, καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον, οὗ περ εἰώθασι περὶ πολέμου σκοπεῖν, συνελθοῦσα ἐψηφίσατο.

Tẽplum Apollinis in ea parte Palatinæ domus excitauit.] Vir doctus qui *exertauit* pro *excitauit* repertũ in vno fortaſſe aut altero cod. amplectitur, nõ magis mihi ſententiã ſuam probat, quàm doctus alter ille, qui apud A. Gellium mauult legi in verbis Quadrigarij, lib. IX. cap. XIII. *linguam exerrare*, quàm *linguam exertare*. Quę lectio & elegantiſſima eſt, & omniũ aliorum hiſtoricorum narratione confirmatur, qui in ea re vſi pleriq. verbo *exerere*. nec aliter Plinius quoq. lib. 35. Nec moueor ſi in vno aut altero cod. ſic ſcriptũ extat: nã in pluribus multò aliter eſt. Sic ſanè antiq. exẽplar quod ipſi vidimus.

Lecticam eius fulgur perſtrinxiſſet.] Vel

Vel vt alij libri, *præſtrinxiſſet. Fulgur* A autem pro fulmine, vt in Domitiano, *Tot fulgura facta auditáque ſunt*, & ita ſemper in libris olim aruſpicum: ſæpe etiam Plinius, & optimus quiſq; Latinitatis auctor. Gloſſariũ κεραυνοβόλιον ἡμερινὸν, *fulgurium*. Lege *fulgurdium*. Feſtus, *Diurn fulgur appellabant diurnum, quod putabant Iouis, vt nocturnum Summani*. Gloſſę, κεραυνοβόλιον ἀπὸ περὶ νυκτερινὸν *fulgur ſubmanum*. Ita accipe vocem *fulgor* in Conſtantini conſtitutione, Cod. Theodoſ. De paganis ſacrificiis & templis, *Si quid de palatio noſtro aut cæteris operibus publicis deguſtatum fulgore eſſe cõſtiterit, retento more veteris obſeruantiæ, quid portendat ab haruſpicibus requiratur.*

Sed & cæteros principes viros ſæpe hortatus eſt vt pro facultate quiſque monumentis vel nouis, vel refectis & excultis, vrbem adornarent. Multáque à multis exſtructa ſunt: ſicut à Marcio Philippo, ædes Herculis Muſarum: à L. Cornificio, ędes Dianæ: ab Aſinio Pollione, atriũ Libertatis: à Munatio Planco, ædes Saturni: à Cornelio Balbo, theatrum: à Statilio Tauro, amphitheatrum: à M. verò Agrippa, complura, & egregia.

ANIMADVERSIONES.

Sed & cæteros viros principes ſæpe hortatus eſt.] Notemus igitur in his B Taciti verbis magnã μείωσιν, Annal. libro III. *Erat etiam tum in more publica munificentia: nec Auguſtus arcuerat Taurum, Philippum, Balbum, hoſtileis exuuias, aut exundanteis opeis, ornatum ad Vrbis & poſterum gloriam conferre.*

Ædes Herculeis Muſarum.] Suſtulimus τὸ & ſecuti libb. noſtros & hiſtoriam. Hæc ædes in regione nona C fuit. Vide Vrbis deſcriptionem. Ouidius de ea,

> *--clari monumenta Philippi*
> *Aſpicis: vnde trahit Martia caſta genus.*

Atrium Libertatis.] Fuit in Auentino. Vide Liuium & Ouidium in Idibus Aprilis. Eò docti tanquam ad λέσχην conueniebant. Ouidius,

> *Nec me quæ doctis patuerunt prima libellis*
> *Atria, Libertas tangere paſſa ſua eſt.*

Ibidem fuit tabulariũ, in quo ſeruata acta publica. Liuius lib. XLIII. *Cẽſores extemplo in Atrium Libertatis aſcenderunt, & ibi ſignatis tabellis publicis clauſoque tabulario, & dimiſſis publicis ſeruis*, &c. Hinc etiam intelligimus loci formam: erat enim ſimilis atriis ædium priuatarum, quæ habebant tablina & pinacothecas adiũctas: in medio erat area ſub dio, columnis cincta: ideò is locus etiã *periſtylium* appellatus. Idem quoque *impluuium* dicebatur. Atq; hoc propriè atrium eſt, non atrij pars: nam *atrium* ab αἴθειν, ſignificat locum in ædibus ſub dio. Græci ὕπαιθρον frequentius vocant: ſed αἴθειον pro atrio notauimus ſæpe apud LXX. & Ioſephum. Tertullianus in loco Ezechielis cap. IX. *ſubdiual* vertit. Extat & apud Lucianum, neque du- D bium eſſe poteſt inde dictam vocem Latinam. Nam Varronis aliorúmque veterũ notationes quis non rideat? Etiam illi errant qui

atria fuiſſe tecta volunt, quia dixit Auſonius, *laqueata atria*. neque animaduertunt eam vocẽ vt apud Græcos μέγαρον & αὐλὴ pro palatiis procerum poni: at in iis quæ propriè a- A tria dicebantur, non aliud tectum erat, præter alas ædificij, quæ velut porticus circa medium ſubdiual efficiebant. Ideò doctè auctor Gloſſarum *atrium* περίστῳον, μέσαυλον.

30 Spatium vrbis in regiones vicóſque diuiſit: inſtituítque vt illas annui magiſtratus ſortitò tuerentur, hos magiſtri è plebe cuiuſque viciniæ electi. Aduerſus incendia excubias nocturnas, vigiléſque commentus eſt. Ad coërcendas inundationes, alueum Tiberis laxauit, ac repurgauit, completum olim ruderibus, & ædificiorum prolapſionibus coarctatum.

ANIMADVERSIONES.

Spatium Vrbis in regiones vicóſque diuiſit.] Regiones quidem XIV. vicos verò CCCCXXIV. ſi ſatis certa hæc in fragmento Rufi lectio: nam Victor apertè vitiatus. Nõ aſſentior interpretibus qui Auguſtum negant fuiſſe diuiſionis Vrbis in regiones in XIV. auctorem: nam ſi ea partitio Auguſto antiquior, cur eius non meminit Varro De lingua Latina lib. IV. Dionis tamen ambigua verba ex quibus expreſsè eam ſententiam non elicias. Regiones autem ille μέρη vocat ſimpliciter. Socrates in Eccleſiaſt. hiſt. κλίματα. Alij Græci ῥεγεῶνας, vnde in Suida ῥεγεωνάρχης dicitur, & apud Heſych. ῥεγεωνάριος. *curator regionis*: nam malè ipſe interpretatur γειτονίαρχος: is enim eſt *vicomagiſter*.

Inſtituítque vt illas annui magiſtratus ſortito tuerentur, hos magiſtri è plebe cuiuſque viciniæ electi.] Viterb. *lecti*. Suetonium breuitas interdum reddit obſcurum, vt hîc: quod enim ait de annuis magiſtratibus, quibus commiſſæ regiones vrbis, tam de nouis magiſtratibus in eam rem creatis poteſt intelligi, quàm de ordinariis. quæ ſententia verior: neque enim noui magiſtratus creati ex inſtitutione Auguſti, qui curarent regiones, vt falsò docti B quidam tradunt: ſed eam curam curauere, ædiles, tribuni, prætores. Idque ad Seueri tempora ſeruatum. Hæc omnia Dio in actis anni DCCXLVII. clariſſimè docet, lib. LV. cuius verba ſic ſcribenda, καί τοι καὶ ἐκείνων (nempe τῶν ἀγορανόμων, non vt Xylander, τῶν ξενωπάρχων) καὶ τῶν δημάρχων τῶν τε στρατηγῶν πᾶσαν τὴν πόλιν εἰς δεκατέσσαρα μέρη νεμηθεῖσαν, κληρεσιῶ προσταχθέντων· ὃ καὶ νῦν ἔτι γίνεται. C Legitur vulgò κλήρῳ· mendosè: nam vel κληρεσιῶ ſcribendum, vel ſic, κλήρῳ σφίσι διανέμειν προσταχθ. In deſcriptionibus Vrbis Victoris & Rufi, duo curatores Vrbis regioni cuique aſſignantur: quod cuius principis ſit inuentum, neſcio. Auguſti non eſſe, hoc ſcio. Vicorum magiſtros autem, ſiue viocuros, iam inde ab antiquiſſimis D temporibus Romæ fuiſſe certum eſt. Fuit & noua Roma in regiones XIV. diuiſa, habuítque ſuos curatores & vicomagiſtros.

Aduerſus incendia excubias nocturnas vigiléſque commentus eſt.] Strabo lib. V. Dio lib. LV. in anno

DCCLIX.

DCCLIX. & I.C. Dig. De offic. præf. vigil. Antè Ædiles incendiorum curã habuerunt, vt ex variis eiuſdẽ Dionis & Appiani locis conſtat. Erant autem cohortes præfecti vigilum è libertinis conſcriptæ: propterea alij milites per contemptum eos vocabant *ſparteolos.* vt opinor, à funibus quorum multus vſus in reſtinguendis incendiis: vel à ſparteis tunicis B quibus erãt amicti; vel etiã à genere calciamentorũ. nam huiuſmodi hominum ſoleæ è ſparteis funibus cõtexebantur interdum, vt docemus alibi. Sic eos nominat vetus Iuuenalis ſcholiaſtes ad hæc verba ex lib. v.

Diſpoſitis prædiues hamis.

notans, *Per tranſlationem diſciplinæ militaris ſparteolorum Romæ, quorum* C *cohortes in tutelam vrbis cum hamis & cum aqua vigilias curare conſueuerunt vicinis.* Sic accipio apud Tertullianum in Apologia, *Ad fumum cœnæ Serapicæ ſparteoli excitabũtur: de ſolo triclinio Chriſtianorum retra-* A *ctatur.* Innuit elegantiſſimè ſcriptor Afer, tantum apparatum cœnæ Serapicæ eſſe ſolitũ, vt milites cohortium præfecti vigilum, illum locum vbi parabatur, obſeruandum haberent: nom enim magnum conuiuiũ ſine magno igne paratur: inde incẽdij metus, quem ait excitare ſparteolos. Nihil etiam vetat eam vocẽ ibi interpretari de gumiis, lurconibus, & paraſitis, quos certum eſt omnes epularum occaſiones ſectari. Huiuſmodi hominum propriũ eſt, *omnis fumi eſſe non imperitos* vt ait Apuleius in Apologia; & nos ibi nuper expoſuimus. itaque ſparteoli venuſtiſſimè dicẽtur: quia ſparteoli id eſt, vigiles dum intẽti ſunt ad omnẽ incendij caſum, fumos caminorum ſollicitè obſeruant. Seneca epiſtola LXVIII. *Interuenerant quidam amici propter quos maior fumus fieret: non hic qui erumpere è lautorum culinis & terrere vigiles ſolet: ſed hic modicus qui hoſpites veniſſe ſignificaret.*

Quò autem faciliùs vndique vrbs adiretur, deſumto ſibi Flaminia via Arimino tenus munienda,

ANIMADVERSIONES.

Quo autem facilius vrbs vndiq; adiretur.] Dio in anno V.C. DCCXXVII. lib. LIII. & in anno DCCXXXIV. libro D LIV. Strabo lib. v. extant & nummi in memoriam eius rei cuſi, cum hac inſcriptione S. P. Q. R. CÆS. AVGVSTO QVOD VIÆ MVN. SVNT. Fuerunt & ſtatuæ variis locis cùm in vrbe tum per prouincias ob eam curam eidem Auguſto poſitæ, vt Dio quoque teſtatur. Tale eſt iſtud monumentum quod hodiéque Emeritæ in Hiſpania reperitur.

IMP. CÆS. DIVI. F. AVGVSTVS. PONT. MAX.
COS. XI. TRIBVNIC. POTEST. X. IMP. VIII.
ORBE. MARI. ET TERRA. PACATO. TEMPLO
IANI. CLVSO. ET. REP. P. R. OPTIMIS LEGIBVS
ET. SANCTISSIMIS. INSTITVTIS. REFORMATA
VIAM. SVPERIOR. COS. TEMPORE. INCHOATAM
ET. MVLTIS. LOCIS. INTERMISSAM. PRO. DIGNITATE
IMPERI. P. R. LATIOREM. LONGIOREMQVE
GADEIS. VSQ. PERDVXIT.

reliquas triumphalibus viris ex manubiali pecunia ſternendas diſtribuit. Ædes ſacras vetuſtate collapſas, aut incēdio abſumtas, refecit: eáſq; & cæteras opulentiſſimis donis adornauit: vtpote qui in cellam Capitolini Iouis ſedecim millia pondo auri, gemmáſque ac margaritas quingenties HS. vna donatio-
31 ne contulerit. POSTQVAM verò pontificatum maximum,

ANIMADVERSIONES.

Reliquas triũphalibus viris ex manubiali pecunia.] Hoc verius quàm, vt Dio ait, quibuſdam è ſenatoribus: neque ex pecunia manubiali, ſed propriis impenſis, τὰς ἄλλας ἄλλοις τισὶ τῶν βουλευτῶν ἐπισκευάσαι οἰκείοις τέλεσι προσέταξε. A

Ædes ſacras vetuſtate collapſas, aut incendio abſumptas, refecit.] Vide inſcriptionem lapidis Ancyrani. Ouidius II. Faſtorum,

Cætera ne ſimili caderent labefacta ruina
Cauit ſacrati prouida cura Ducis:
Sub quo delubris ſentitur nulla ſenectus:
Nec ſatis eſt homines, obligat ille deos.
Templorum poſitor, templorum ſancte repertor,
Sit ſuperis opto mutua cura tui.

Verſu penultimo puto legendum *refector* non *repertor*. Liuius AVguſtum *templorum omnium conditorem aut reſtitutorem* vocat. Imitatus eſt hunc locum vt alios multos ex hoc præſertim libro, Eginhartus De vita Caroli Magni. *Præcipuè tamen*, ait, *ædes ſacras vbicunque in toto regno ſuo vetuſtate collapſas comperit, pontificibus & patribus ad quorum curam pertinebant, vt reſtaurarentur imperauit.*

Gemmáſque aut margaritas.] Manilius lib. v.

Hinc auguſta nitent ſacratis munera templis
Aurea, Phœbeis certantia lumina flammis,
Gemmarúmque illi radiantes lucibus ignes.

Vide Macrobium Saturnal. lib. III. cap. XVII. & quæ ad Manilij ſuperiorem locum Ioſephus Scaliger de B harum gemmarum & margaritarum vſu adnotauit.

Pontificatum maximum ſuſcepit.] Hoc deerat ad implendum omni ex parte ius αὐτοκρατορείας: duobus enim continetur Reſpub. omnis, religionum cærimoniis, & legibus humanis: quorum vtriuſque cura & poteſtas olim penes reges fuit. éſtque is mos antiquiſſimus, vt ex Ariſto- C telis libro III. Polit. notare olim meminimus ad XIV. Strabonis. Vide eundem philoſophum libro VI. cap. vlt. & Syneſium epiſt. CXXI. Poſtea cùm rebus mutatis vetera regna defeciſſent, veſtigium nihilominus eius rei in pleriſque rebuspub. ſeruatum eſt: in quibus creati ſunt reges ſacrificuli, qui poteſtate cætera priuati, religiones curabant: regium verò nomen ὁσίας ἕνεκα ait D Dionyſius libro IV. retentum eſt. Hi ſunt quos Græci ἀνακτοτελεστὰς & βασιλεῖς ἱερέας vocant: quales diu fuiſſe in multis Græcorum ciuitatibus certiſſimum eſt ex Ariſtotele & veteri hiſtoria. At barbarorum plerique, ait Clemens Alexand. priſcum

priſcum inſtitutum conſtanter reti- A nuerunt. ὅπερ, inquit, hoc ipſum intelligens, ἔτι καὶ νῦν παρὰ τοῖς λογιωτάτοις τῶν βαρβάρων σώζεται, τὸ ἱερατικὸν γένος εἰς βασιλείαν προσταγόντων. Romani Gręcos per omnia ſunt ſecuti: nam & primi reges ipſorum augures erant: & poſtea priuati ſacerdotiis, præditi Rẽpub. religionum auctoritate rexerunt, vt ſcribit Cicero I. De diuinat. Auguſtus ergo ne quid illi ad ſummam poteſtatem deeſſet, Pont. Max. anno DCCXLI. Prid. Non. Martij creatus eſt. Dio libro LIV. & Ouid. in Martio. Permanſit mos ab eo traditus ad Gratianum vſque: qui primus ex Impp. Chriſtianis deſciuit ab hoc maiorum inſtituto, Conſtantini, Conſtantij & cæterorum exemplo neglecto. Auctor Zoſimus libro IIII.

quem nunquam viuo Lepido auferre ſuſtinuerat, mortuo demum ſuſcepit, quidquid fatidicorum librorum Græci Latiníque generis, nullis vel parũ idoneis auctorib. vulgo ferebatur, ſupra duo millia cõtracta vndiq. cremauit: ac ſolos retinuit Sibyllinos: hos quoq. delectu habito: condidítq; duobus forulis auratis ſub Palatini Apollinis baſi. Annũ à D. Iulio ordinatum, ſed poſtea negligentia conturbatũ atq; cõfuſum, rurſus ad priſtinã rationem redegit: in cuius ordinatione Sextilem mẽſem è ſuo cognomine nuncupauit, magis quàm Septembrem, quo erat natus: quia hoc ſibi & primus conſulatus & inſignes victoriæ obtigiſſent. Sacerdotum & numerum & dignitatem, ſed & commoda, auxit: præcipuè Veſtalium virginum. cúmque

A.V.C. DCCLI.

ANIMADVERSIONES.

Quem nunquam viuo Lepido auferre ſuſtinuerat.] Plutarchus Quęſt. Rom. auguribus hoc ius proprium eſſe ait, vt ne damnati quidem ſacerdotio priuentur: de reliquis verò negat diſertè. quod miror. Caſſiodorus in Patritiatus formula, *Mox vt datus fuerit, in vita tempus reliquum homini fit coæuus, ornatus indiuiduus, cingulum fidele, quod neſcit antè deſerere quàm de mundo homines* C *contingat exire. credo ad ſimilitudinem pontificatus vnde venerat, rem fuiſſe formatam: quia ſacerdotium non deponunt, niſi quum vitæ munera derelinquunt.* Eò alludunt Imperatores cùm ſcribunt ſic: *Hi veluti dicati infulis myſterium perenne cuſtodiant.* nam *dicati infulis* ſunt Pontifices. lege CXXII. De decurionibus. in Theodoſ. Cod.

B *Annũ à D. Iulio ordinatũ.*] Quia anni ratio in poteſtate pontificis fuit, propterea hîc de emendatione anni agit.

In cuius ordinatione Sextilẽ mẽſem.] Cẽſorinus. *Qui autẽ ita Sextilis fuerat, C. Martio Cẽſorino, C. Aſinio Gallo* coss. *in Auguſti honorem dictus eſt Auguſtus, anno Auguſtorum viceſimo.*

Magis quam Septẽbrem quo erat natus.] Soliti veteres eũ diẽ qui ſibi ad honores aditũ patefeciſſet, nõ minore aut etiã maiore colere religione, quã illũ quo Solẽ primũ viderãt. Ea cauſſa eſt cur Sextilẽ mensẽ præferat Octauius Septẽbri. Sic Cicero diem quo redierat ab exilio & prioribus honorib. fuerat reſtitutus, modo παλιγγενεσίαν ſuam vocat, vt ad Atticũm VI. ep. VI. modò natalem reditus ſui vt lib. III. ep. XX.

in demortuæ locum aliam capi oporteret, ambiréntque multi ne filias in ſortem darent: adiurauit, ſi cuiuſquam neptium ſuarum competeret ætas, oblaturum ſe fuiſſe eam. Nonnulla etiam ex antiquis cærimoniis paullatim abolita reſtituit: vt Salutis augurium, Diale flaminium, ſacrũ Lupercale, ludos Seculares & cõpitalitios Lupercalibus vetuit currere imberbes: item, Secularibus ludis iuuenes vtriuſq. ſexus prohibuit vllum nocturnum ſpectaculum frequentare, niſi cum aliquo maiore natu propinquorũ. Cõpitales Lares ornare bis anno inſtitui t,

ANIMADVERSIONES.

In demortuæ locum aliam capit.] A Κυειολογία vt ex A. Gellio & aliis notum, ſic *dictus dictator, flamen proditus* dicuntur propriè, vt notat Curius Fortunatianus lib. III. etſi hoc non perpetuum. In Gloſſis ſcriptum eſt *Captam* τὴν ἀπὸ προγόνων οἰκίαν: mirum interpretamentum. ſcio quid ſit in ritibus ſacris *captus locus*: hic magiſter quid ſibi voluerit neſcio. Puto tamen ſcriptum ab eo non οἰκίαν B ſed οἰκείαν. exiſtimauit captam dici eam quæ per parentes in ea cauſſa ſit vt capi ſacerdos poſſit. Verùm alia quoque multa ſpectata fuiſſe in legenda virgine Veſtali, liquet. Vide apud Gellium. Non igitur tam malè quàm parum dixerit Græcus ille magiſter.

Salutis augurium.] Intermiſſum per annos XLIV. à Ciceronis & An- C tonij conſulatu, ad V. conſulem Auguſtum & S. Appuleium. Auctor Dio. qui ſine ratione, vt arbitror, & lib. XXXVII. & II. Ὑγιείας οἰώνισμα Græcè vertit: nam *Salus* hîc, vel ipſo teſte non erat ὑγίεια, ſed σωτηρία.

Diale Flaminiũ.] Vide inſcriptionem Ancyranam.

Sacrum Lupercale.] Celebratum D paucis diebus ante Iulij Cæſaris necem, poſteà neglectum.

Ludos ſeculares.] Coſs. C. Furnio C. F. & C. Iunio C. F. Silano.

Compitales lares ornare bis anno inſtituit.] Veteres quidam *compitalitiis* vt Vrſini & editi quidam. Placet: repetendum enim ex ſuperioribus *ludis*: & ſic dictum vt *Lupercalibus* ac *ſecularibus*. Mos Suetonij ferè perpetuus, vt quæ iunctim propoſuit, ea exequatur ſigillatim eodem ordine. ſed an fuerunt gemina compitalia? In veteri Kalendario ſemel notata ſunt ſexto Non. Mai. in eodem tamen Larentinalia annotantur inter Decembris feſtos dies: & ſatis conſtat ex Dionyſio Halicarnaſſeo non longo interuallo à Saturnalibus acta quondam compitalia: Varro lib. v. De lingua Lat. *Compitalia dies attributus laribus: quotãneis is dies concipitur.* vnde diſcimus, ætate Varronis non fuiſſe niſi vna Compitalia: eorúmque diem, vt ferè conceptiuarum omnium feriarum, fuiſſe incertum. Propriè autem *Lares ornare* dixit, vel *ornari*, vt in Viterb. aliiſque ſcriptum. Lib. VI. *Kal. Ian. exornati lares in ipſo ſacrificij apparatu conciderũt.* quod interpretor de priuato Latiũ cultu, non publico per Cõpitalia. Feſtus, *Donaticæ coronæ dictæ, quòd his victores in ludis donaban-*

nabantur, quæ poſtea magnificentiæ cauſſa inſtituta ſunt ſuper modum a- A *ptarum capitibus, quali amplitudine fiunt cùm lares ornantur.*

vernis floribus,& æſtiuis. Proximum à Dis immortalibus honorem memoriæ ducum pręſtitit, qui imperium populi R. ex minimo maximum reddidiſſent. Itaque & opera cuiuſque, manentibus titulis, reſtituit: & ſtatuas omnium triumphali effigie in vtraque Fori ſui porticu dedicauit. Profeſſus eſt edicto, *commentum id ſe, vt illorum velut ad exemplar & ipſe dum viueret, & inſequentium ætatum principes exigerentur à ciuibus.* Pompeij quoque ſtatuam cõtra theatri eius regiam, marmoreo iano ſuppoſuit, tranſlatam è curia, in qua C. Cæſar fuerat occiſus. PLERAQVE peſſimi exempli correxit, quæ in perniciem 32
publicam, aut ex conſuetudine licentiáque bellorum ciuilium durauerant, aut per pacem etiam exſtiterant. Nam &

ANIMADVERSIONES.

Vernis floribus & æſtiuis.] Nam A ver atque æſtas floribus coronariis generandis aptiſſimæ ſunt tempeſtates. Ideo Theophraſtus & alij ſapientes στεφανωματικὰ ἄνθη diſtinguũt in ἐαρινὰ & θερινά. etſi certum in εὐηλίοις præſertim locis etiam autumno, etiam hieme flores naſci.

Itaque & opera cuiuſque manentibus titulis, reſtituit.] De his titulis B ſentit Velleius Paterculus lib. II. *D. Auguſtus, præter Hiſpanias, aliáſque gentes, quarum titulis forum eius prænitet, pœne idem facta Aegypto ſtipendiaria, quantum pater eius Galliæ in ærarium reditus contulit.*

Statuas omnium.] Ab ipſo Ænea & Romulo. Ouid. lib. 5. Faſtorum, de Marte Vltore loquens, cui ædes in foro Auguſti,

Hinc videt Aenean oneratum pondere charo.
Et tot Iuleæ nobilitatis auos.
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem.
Claráque diſpoſitis acta ſubeſſe viris.

Vt illorum velut ad exemplar.] Sic prima editio: MSS. plerique ſic, *vt ad illorum velut ad exemplar*, Scripſerim, *vt ad illos velut ad exemplar.*

Contra theatri eius regiam.] Pompeius poſt exſtructum famoſiſſimũ illud theatrum, circumdedit ei cùm alia opera, quod Velleius ait, tum etiam domum, vt illa erant tempora, admodum magnificam; ipſo mortuo videtur, aut illa aut aliud quod ędificium ex iis quę theatro adiũcta (quorum pręter Velleium etiam Appianus meminit) regiæ nomine affectum. Ait autem *regiam Theatri* Pompeiani, quia vt Plutarchus ait, quaſi appendix theatri fuit ea domus & ἐφόλκιον, vt ipſe nominat. ſic potius hunc locum interpreter quàm vt Torrẽtius *theatri regia*, hoc eſt, *theatrum regale opus.* C

Marmoreo iano ſuppoſuit.] Hæc omnium veterum lectio. Iani, quos tranſitiones peruias Tullius interpretatur, magna hominum fre-

quentia ſoliti celebrari, vt fora. Ammianus Marcellinus libro XXXVIII. *potiores auctoritate longæua, per ianos & fora clamitant ſæpe Rempub. ſtare non poſſe.* Liuius lib. XLI. de colonia quadam loquens, *Fuluius Flaccus locauit forum porticibus tabernisque claudendum, & ia-* A *nos tres faciendos.* Sunt codices non poſtremæ notæ in quibus eſt *iano ſuperpoſuit*, vt intelligamus iano ſuperpoſitam Pompeij ſtatuam tanquam arcui triũphali, vel alicui columnę: quod ſcimus & Romæ & Conſtantinopoli ſępe factum in principum ſtatuis.

graſſatorũ plurimi palã ſe ferebãt ſuccincti ferro, quaſi tuẽdi ſui cauſſa: & rapti per agros viatores ſine diſcrimine, liberi, ſeruíq. ergaſtulis poſſeſſorũ ſupprimebãtur: & plurimę factiones, titulo collegij noui, ad nullius nõ facinoris ſocietatẽ coibant. Igitur graſſatores, diſpoſitis per opportuna loca ſtationibus inhibuit,

ANIMADVERSIONES.

Graſſatorum plurimi.] Et Roma & circumiecta Italia perpetuò obnoxiæ huic periculo, quo ne nunc B quidem carent. Refero huc Appiani locum Ἐμφυλ. lib. V. ληστευομένης ἐξ ἀποστάσεις τῆς τε Ῥώμης αὐτῆς, καὶ τῆς Ἰταλίας (vel τῆς ἄλλης Ἰταλίας) περιφανῶς. In vulgatis editionibus ſcriptum eſt τῆς Σικελίας. Eámque lectionem videntur confirmare quæ deinceps narrantur: ſed qui attentius locum legerint mihi aſſentientur. Iuuenalis querela eſt de ſuis tempori- C bus,

> -- *nam qui ſpoliet te,*
> *Nõ deerit, clauſis domibus poſtquã omnis vbique*
> *Fixa catenatæ ſiluit compago tabernæ.*
> *Interdum & ferro ſubitus graſſator agit rem.*
> *Armato quoties tutæ cuſtode te-* D *nentur*
> *Et Pomptina palus & Gallinaria pinus.*
> *Sic inde huc omnes tanquam ad viuaria currunt.*

Appianus alibi graſſatorem hac periphraſi deſcribit, ἄνδρα ληστεύειν τοὺς παροδεύοντας καὶ ἐπὶ ἔργῳ καταδεῖν εἰθισμένον. Cæterum de huiuſmodi latrunculatoribus, & eorum inhibitione, lege quæ obſeruata ſunt Iacobo Cuiacio libro XIX. cap. XI.

Rapti per agros viatores ſine diſcrimine liberi ſeruique ergaſt. poſſ. ſuppr.] Similis improbitas extitit mancipum panis gradilis temporibus Theodoſij, vt plures illorum temporum ſcriptores oſtendunt. Auctor Hiſtoriæ miſcellæ: *Horum panum mancipes tempore procedente piſtrina publica latrocinia eſſe fecerũt. cum enim eſſent molæ in locis ſubterraneis conſtitutæ, per ſingula latera earũ domuũ tabernas inſtituẽtes.* Mox, *Arte mechanica in molã de taberna cadebant, & hoc patiebãtur maxime peregrini, & ita latebãt clauſi, vt multi vſque ad ſenectutis tempus laborantes, inde nõ permitterẽtur exire, exiſtimãtib. eorũ propinquis eſſe defunctos.*

Ergaſtulis poſſeſſorum ſupprimebantur.] Ergaſtulum, vox Græcæ originis, non Greca. illi ἐργάστωνας vocabant. Heſychius, ἐργάστωνες οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς τόποι ἔνθα οἱ οἰκέται κεῖνται. ſed accommodatius mori Romano ſcriptor Gloſſarum, *Ergaſtulorum*

ſtulorum ἐλευθέρων φυλακῶν. *Ergaſtula* τόποι ἐν οἷς πεδῆται ἐργάζωνται. δεσμωτήριον, δεσμός. Vetuſtiores Græci & v- A ſum horũ notant & ἑρκίτας appellabant. Athen. lib. VI. Ἀμείας δὲ ἑρκίτας φησὶ καλεῖσθαι τοὺς κατὰ τοὺς ἀγροὺς οἰκέτας.

ergaſtula recognouit, collegia, præter antiqua & legitima, diſſoluit: tabulas veterum ærarij debitorum, vel præcipuam calumniandi materiam exuſſit. Loca in vrbe publica iuris ambigui poſſeſſoribus adiudicauit.

ANIMADVERSIONES.

Ergaſtula recognouit.] Per Tiberium, libro ſequenti cap. VIII. ſed quin hoc ſæpius factum etiam per alios non ambigo.

Præcipuam calumniandi materiam.] τοῦ ἐπηρεάζειν non τοῦ συκοφαντεῖν. Sic in Domitiano, *fiſcales ca-* B *lumniæ.* & in Iulio, *calumniarum metum iniecit.* Quid appellet *calumniandi materiam* declarat eximiè lex Impp. Theod. & Valent. AA. in Cod. Theodoſ. titulo De indulgentiis reliquorum. Reliqua huius periodi pene ad verbum expreſſit Dio, τὰ παλαιὰ συμβόλαια τῶν τῷ κοινῷ ὀφειλόντων ἔκαυσε. Vnde meritò probata eruditiſſ. Torrentio quorundam C libb. lectio *exuſſit*: cùm in pleriſque ſcriptum & nos inuenerimus *excuſſit*. Confirmant illam ſcripturam ſimilia inſequentium principum exempla non pauca: Spartianus de Hadriano. *Ex reliquiis ingentes ſummas remiſit, ſyngraphis in foro diui Traiani, quò magis ſecuritas omnibus roboraretur, incenſis.* Flauius D Vopiſcus de Aureliano, *Tabulas publicas ad priuatorum ſecuritatem exuri in foro Traiani ſemel iuſſit.* Auſonius in Panegyrico, *Tu argumenta omnia flagitandi publicitus ardere iuſſiſti. Videre in ſuis quæque foris omnes ciuitates conflagrationem ſalubris incendij, ardebant ſtirpes fraudum veterum, ardebant ſeminaria futurarum.* Vide libro quarto, ad caput XV. Appiani narratio. lib. V. Ἐμφυλ. vtrique lectioni accommodari poteſt. In antiquis nonnullis eſt vt dixi, *excuſſit*. Nobis placet *exuſſit.* quam ſcripturam præter allata iam exempla ſtabilit lex Impp. Arcad. Honor. AA. Cod. Theodoſ. De indulgentiis debitorum. ea lege iubentur chartæ iſtiuſmodi cremari. Etiam Iuſtini Imp. ſimilem liberalitatem multis verſibus decantat Corippus antiquus & elegans poëta. In eius verbis cautè iſta accipe, *quod nullus auorum Auguſtos vnquam cecinit feciſſe priores.* Nam id, niſi commoda interpretatione mollias, falſiſſimum eſt.

Loca in vrbe publica iuris ambigui.] Id eſt, quæ publica eſſe dicebantur magis quàm probabantur: alioquin vel ablata poſſeſſoribus, vel nonniſi impoſito ſolario eſſent conceſſa. Simile iudicium Domitiani vt narrat Suetonius in eius vita cap. IX. Ad hoc controuerſiarum genus inſtituti ſunt poſtea quos *Curatores locorum publicorum iudicandorum* nominabant. Vetus lapis.

T. QVINCTIVS. CRISPINVS
VALERIANVS
C. CALPETANVS. STATIVS.
RVFVS
C. PONTIVS. PELIGNVS.

C. PETRONIVS. VMBRINVS
M. CRASSVS. FRVGI
CVRATORES
LOCOR. PVBLICOR. IVDICAND.
EX S. C. CAVSA. COGNITA
EX. PRIVATO. IN PVBLIC. RESTITVER.

Extat memoria ſimilium iudiciorũ in aliis inſcriptionibus, quas miſſas facio.

Diuturnorum reorum, & ex quorum ſordibus nihil aliud quàm voluptas inimicis quæreretur, nomina aboleuit: conditione propoſita, vt ſi quem quis repetere vellet, par periculum pœnæ ſupiret. Ne quod auté maleficium negotiúmve impunitate vel mora elaberetur xxx. amplius dies,

ANIMADVERSIONES.

Diuturnorum reorum.] Variis olim legibus ac S. C. accuſantium temeritas & improbitas coërcita fuit, vt lege Remmia & S. C. Turpilliano: de quibus habes apud I. C. in Pandect. Tandem verò prodiit ſalubertima conſtitutio quæ anno terminari iuſſit quæſtiones criminales. Extat ea lex hodiéque, in Cod. Theodoſ. libro IX. tit. XXXVI. Iuſtinianus tempus ampliauit, & biennium præfiniit, leg. III. Cod. Vt intra certũ tempus criminalis quęſtio terminetur.

Si quem quis repetere vellet.] Poſt accuſationis abolitionem vel ex S. C. vel ex indulgentia principis. vel ob ferias lætitiámve aliquam, aut quamcunque aliam ob cauſſam, repeti rei poſſunt intra dies xxx. de quibus vide I. C. Dig. ad S. C. Turpillianum lege x. & ſeqq. Huius iuris auctorem facit hîc Suet. clarè Auguſtum: obſcurè Paulus Iuriſconſultus lege tertia Dig. De accuſat. & reſcript. *Si accuſator deceſſerit aliáve qua cauſſa impedierit, quò minus accuſare poßit, & ſiquid ſimile, nomen rei aboletur poſtulante reo: idque & lege Iulia de vi, & ſenatuſcõſulto cautũ eſt. ita vt liceat alij ex* A *integro repetere reum. ſed intra quod tẽpus videbimus. Et vtique triginta dies vtiles obſeruandi ſunt.* Similem Domitiani conſtitutionem refert auctor in eius vita capite nono.

Par periculum pœnæ ſubiret.] Vide in Domitiano, cap. 9. Calumniatorum pœna legitima talio, hoc eſt ſimilitudo ſupplicij. lege vlt. Cod. De calumniatoribus. Olim lege Remmia B calumnię damnatorum fronti inurebatur litera K. Cicero pro Roſcio Amerino, & Plinius in Panegyrico: vnde apud Papinianum, *calumniæ damnatus* & *homo integræ frontis* opponuntur. lege 13. Dig. De teſtibus.

Trinta amplius dies actui rerũ accõmodauit.] In multis olim rebuſpub. vt Atheniẽſi, Tarẽtina, aliiſq. eueniſſe legimus, vt creſcẽte variis occaſio C nib. dierũ feſtorũ numero, tãdẽ plures voluptatib. dicati reperirentur, quã negotioſi & iuridici. Idẽ Romanis euenerat ante Auguſtũ. quod nõ vna Cic. in Verrinis querela declarat Auguſtus primus, ſicut hîc narrat Suet. huic malo medicinã fecit: idẽ poſtea factũ à Claudio, vt narrat idẽ lib. 5. Simile eſt quod in vita optimi prĩcipis Marci Antonini philoſophi refert Capitolin. Iudiciariæ

rei

rei ſingularem diligentiam eum adhibuiſſe: faſtis dies iudiciarios addidiſſe, *ita vt ducentos triginta dies annuos rebus agendis, litibúſque diſceptandis conſtitueret*: quod nō temerè ab eo hiſtorico notatum. vix enim vllo alio tempore, ſi antiquiſſima excipias, tot dies negotioſi in anno Romano fuerunt. Poteſt iniri ratio ex Kalendario veteri, quod hodié A que extat, & hiſtoriis. Quid? noſter hodie annus quàm procul ab eo numero abeſt? cùm quidem iam inde à temporibus Iuſtiniani, dies feriati in anno eſſent circiter CLX. clara res ex illius Codice, titulo De feriis. Quantum poſt illa numerus auxerit, videmus. Digna res animaduerſione alicuius Antonini, ſi minus Philoſophi, ſaltem Pij.

qui honorariis ludis occupabantur, actui rerū accommodauit.

ANIMADVERSIONES.

Qui honorariis ludis occupabātur.] Feſti verba ſunt, *Honorarios ludos, quos & Liberalia dicebant.* Ego verò hoc loco honorarios ludos interpretor, qui ad honorem edentium pertinerent. Triplex olim ludorū & agonum exhibendorum cauſſa: deorum religio, mortuorum ὁσία, & edentium honos. qui ex duabus prioribus cauſſis exhibebātur, ſacri ferè erant & inuiolabiles, eorúmque origo prior eſt & antiquior: ſerò enim tranſierunt ludi ab honoribus deorum & mortuorum ad honores viuētium: quæſturas dico, magiſtratus, & flaminia ac ſacerdotia, inquit Tertullianus. Poſtea autem ita res in frequēti vſu fuit, vt temporibus Auguſti nemo aliquē locum honeſtiorem in Rep. ſortiretur, quin magnā patrimonij partem in editione ſpectaculorum impenderet, aut impendiſſet. Meritò igitur Auguſtus hos potius ludos coercuit, qui ex ambitione praua originē habebant, quàm illos priores. Ita hunc locum interpretor ex Tertulliani lib. De ſpectaculis, vbi hæc diſtinctio ludorum & agonum apertè explicatur. Poteſt & alia afferri ratio præter ſuperiorem, cur hi ludi à Suetonio honorarij cognominentur: nam quia Auguſti temporibus plurimi magi- B ſtratus prætores erant (ſedecim enim ab eo conſtat fuiſſe aliquando creatos) à maiori parte *honorarij* ludi, quaſi prætorij, ita potuerunt dici, vt *ius honorarium* κατ᾽ ἐξοχὴν appellarunt ius prætorium: nam alioquin propriè loquendo, etiam ius ædilitium & aliorum magiſtratuum qui honores obtinebant, iura honoraria dici potuerunt. Sic ipſos prætores *honoratum magiſtratum*, di- C xerit Ouidius I. Faſtorum,

Verbáque honoratus libera Prætor habet.

etſi, vt antè diximus, non de ſolis prætorum ludis accipere debemus: ſed eorum omnium qui eo modo propriæ ambitioni, & populi voluptatibus ſeruiebant. Cęterùm ad hos ludos refero & eorum pleroſq. quos vocat Suetonius in Nerone *priua-* D *tos*. Intelligo enim ludos à magiſtratibus aut ſacerdotibus propria pecunia honoris ſui gratia edi ſolitos: nam priuati omnes dicuntur etiam ſummi magiſtratus reſpectu principis. & ita ſæpe accipiendum in Suetonio & Tacito. ſed & eos ludos poſſumus, ni fallor, ad hoc gen⁹ referre, quos extra ordinē in honorē principis ex ambitioſo aliquo decreto ſenatus fuiſſe editos legimus: cuius rei exempla in hiſtoriis plurima.

Ad tres iudicum decurias , quartam addixit ex inferiore cenſu : quæ ducenariorum vocaretur , iudicarétque de leuioribus ſummis. Iudices à triceſimo ætatis anno allegit: id eſt , quinquennio maturiùs quàm ſolebant. At pleriſque iudicandi munus detrectantibus , vix conceſſit vt ſingulis decuriis per vices annua vacatio eſſet : & vt ſolitæ agi Nouembri ac Decembri menſe res omitterentur.

ANIMADVERSIONES.

A *Ad tres iudicum decurias quartam addixit.*] Quæ ratio Auguſtum impulit vt tempora iudiciorum amplificaret, eadem vt iudicum numerum augeret. Quot & quales Romæ mutationes in re iudiciaria acciderint, quia ex Cicerone & Aſconio diligenter docti viri expoſuerunt, pluribus perſequi non eſt operæ. Tandem Octauius ad quatuor decurias omnem iudicum numerum redegit. decuria in hoc loquendi genere non eſt δεκάς. nam ſingulæ decuriæ ſingula minimùm millia continebant, quod ex Plinio conſtat. non eſt etiam ordo, vt quodam apud Ciceronem loco Aſconium exponere memini : nam decuriæ quatuor fuerunt, poſtea etiam plures : ordines in ciuitate nonniſi tres, ſenatorius, plebeius & qui illis maximè temporibus conſtitutus formatúſque fuit equeſter. Eſt verò decuria hac notione idem ferè ac λεύκωμα, album. Quæ fuerit differentia inter has decurias , & & vt ita dicam, quæ εἰδοποιικὴ διαφορὰ nondum inueni : nam cenſum ſolummodo ſpectatum non puto: de quo tamen alibi ſi Deo placuerit quæremus : ſed quæcumque ea tandem fuerit , per illam quatuor τάξεις diuerſæ iudicum ſunt conſtitutæ : quæ ea ratione decuriæ dictæ ſunt , qua & equitum decuriæ dicuntur apud Tacitum & Suetonium. Quod enim apud eos legimus, *ordinare decurias equitum*, id ſignificat, omnes equites recenſere, & eum cuique locum aſſignare, qui ei conueniebat. Erant quippe decuriæ aliæ aliis honeſtiores: cuiuſmodi decuria quæſtoria erat , inter equeſtres vel honeſtiſſima : quam ſi quis erat nactus, ei ius fuit ſedere in quatuordecim inter primores. Scho-B liaſtes Iuuenalis, ad Satyram v. *Sarmētus natione Tuſcus, è domo M. Faboni, incertū libertus an ſeruus, plurimis forma & vrbanitate promeritis, eò fiducia venit, vt equitem Romanum ageret : decuriam quoque quæſtoriam compararet. Quare per ludos quibus primus in quatuordecim ordinibus ſedit, hæc à populo in eum dicta ſunt.*

Iudices à triceſimo ætatis anno allegit.] Lego, *à viceſimo.* C nuſquam enim reperio ante Auguſtum non allectos in decurias iudicum minores annis xxxv. contra, annum xxv. legitimum ei muneri obeundo, vt pleriſque aliis fuiſſe finitum , perſuadet mihi lex VIII. Dig. De munerib. & honorib. Ita emendabat hunc locum etiam Iacobus Cuiacius, iudicij vir acerrimi, aquila iuriſcon-D ſultorum.

Vt ſolitæ agi Nouembri ac Decembri menſe res omitterentur.] Hoc eſt, vt rerum actus qui certis diebus menſe Nouembri & Decemb. celebrari ſolebat, omitteretur, eſſentque omnes

omnes eorum menſium dies nefaſti, nulli ἀγόραιοι. Docti viri quia non animaduertebant, *res agi* ſic dici hoc loco vt paullo ante *rerum actus*, mentem Suetonij non videntes, inani quæſtione ſeſe fatigarunt, quænam eſſent illæ res menſe Nouembri & Decembri agi ſolitæ: atqui vt ad Theophraſti Characteres notabamus & *rerum actus* & *res agi* dicunt Romani de eo tempore ὅτε αἱ δίκαι εἰσί. Quinam autem dies illis duobus menſibus eſſent vtiles, qui feriati, ex Kalendatio veteri & Cicerone, Aſconio, cæteríſque ſcri- A ptoribus poteſt intelligi. December præcipuè voluptatibus deputatus fuit. Senecam lege initio epiſtola XVIII. Videtur autem Octauius hoc inſtituto auctor fuiſſe eius quod in Claudio notat Suetonius: vt rerum actus in menſes æſtiuos & hibernos eſſet diuiſus: nam Octobrem ferè ceſſiſſe feriis vindemialibus, vetus Kalendarium ruſticum B & paullo pòſt Tranquillus ſuadent. Quin & Septembrem penè totum ludis fuiſſe occupatum, ex altero Kalendario & Cicerone conſtat.

Ipſe ius dixit aſſiduè, & in noctem nonnumquam ſi parum 35
corpore valeret, lectica pro tribunali collocata, vel etiam domi cubans. Dixit autem ius non diligentia modò ſumma, ſed & lenitate: ſi quidem manifeſti parricidij reum.

ANIMADVERSIONES.

Ipſe ius dixit aſſiduè.] Durauit hic mos admodum laudabilis & Romæ & Conſtantinopoli per multa ſæcula; vt Imperatores non ſolùm in Curia Senatorum cognitionibus intereſſent, verum etiam in foro Prætorum iudiciis interuenirent; ac ſæpe in eodem tribunali ſederent. de Auguſto obſeruat Suetonius; de Tiberio Tacitus primo Annalium, etſi non cum eius laude: agit enim ibi de lege maieſtatis à Tiberio reducta. Sic ille: *Nec Patrum cognitionibus ſatiatus, iudiciis adſidebat in cornu tribunalis, ne Prætorem curuli depelleret.*

Et in noctem nonnunquam.] Contra conſuetudinem veterum: nam & in curia & in foro ſeruata lex XII. tabularum SOL OCCASVS SVPREMA TEMPESTAS ESTO. Similem aſſiduitatem requirit à iudicibus Imperator Iuſtinianus, Nouella LXXXII. καθεδοῦνται οἱ διαιτηταὶ δικαστικῶς ἐπὶ τῆς βασιλείου στοᾶς, ἐν οἷς καὶ νῦν οἰκίσκοις δικάζουσιν ὄρθριοί τε εὐθὺς καὶ εἰς δείλην ὀψίαν. Agathias C Conſtantinopolitanus cauſſidicus lib. III. ἀλλ' ἐγὼ ἥμενος ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ βιβλίδια πολλὰ δικῶν ἀνάπλεα καὶ πραγμάτων ἐξ ἑωθινοῦ μέχρι καὶ ἐς ἥλιον καταδύντα ἐκμελετῶ καὶ ἀνελίττω. Quin diſertim teſtatur Auguſtinus, Donatiſtis reſpondens, qui noctu prolatam à Marcellino aduerſus ſe ſententiam calumniabantur, ſolitum ſæpe fieri, *vt indices vſque ad multam partem noctis ſederent.* D

Vel etiam domi cubans.] Reperio notatum à Dione in anno penultimo vitæ Auguſti libro LVI. οὔπω τὰ πλείω καὶ κατακείμενος ἔστιν ὅτε ἐχρημάτιζεν.

Parricidij reum.] Similis in ſimili

cauſſa clementia eiuſdem Augusti, cùm Tario affuit in cognitione de filio. Seneca narrat De clementia li. 1. cap. xv.

ne culeo inſueretur, quod non niſi confeſſi afficiuntur hac pœna, ita fertur interrogaſſe: *Certè patrem tuum non occidiſti?* Et cùm de falſo teſtamento ageretur, omnéſque ſignatores lege Cornelia tenerētur: nō tātū duas tabellas, dānatoriā & abſolutoriā ſimul cognoſcentibus, dedit: ſed tertiā quoque, qua ignoſceretur iis quos fraude ad ſignandum, vel errore inductos, cōſtitiſſet. Appellationes quotannis vrbanorum quidem litigatorum

ANIMADVERSIONES.

Ne culleo inſueretur.] Res nota: præter cæteros vide Gloſſarij caput cui index Ἀδριανοῦ ἀποφάσεις, vbi fusè deſcribitur. Iſidorus verò non audiendus, qui in Gloſſis ait, *culleum tunicam fuiſſe ex ſparto in modum crumenæ factam, & ſolitam liniri à populo pice & bitumine.* Imperitè nimis confundit culeum cum tunica. Ille, quod certum eſt, corium fuit & ἀσκὸς, vel βόειος vel ὄνειος, in quem parricidæ inſuebantur. Tunica, vt ex ipſius deſcriptione apparet, ab eis induebatur qui erant igne cremandi. Seneca epiſtola xiv. *Cogita illam tunicam alimentis ignium, & illitam & intextam.* Iuuenalis, *tunica punire moleſta*: De hac loquitur Tertullianus ad Martyres, *iam & ad ignes quidam ſe auctorauerunt, vt certum ſpatium in tunica ardente conficerent.*

Ita fertur interrogaſſe.] Iudiciorum criminalium pars non minima erat rei interrogatio: vnde tota accuſatio appellata eſt Interrogatio. Multum autem intererat in peragendis interrogationibus, quo animo eſſet is qui interrogabat. Exemplum illuſtre hîc in Augusto, qui ſua interrogatione tacitè viam ſalutis reo aperuit. Hæc enim interrogatio, *Certè patrem tuum non occidiſti?* eandem vim habet, ac ſi ita eſſet concepta: *nónne verum eſt, te patrem tuum non occidiſſe?* At legitima formula ita potius erat

B concipienda, *Parricidium quod obiicitur tibi, feciſti?* ſimile eſt quod narrat Liuius libro VIII. cùm de Priuernatibus triſtes ſententiæ à ſenatoribus pleriſque dicerentur, & legatus ipſorum ferociter reſponderet? Conſul, inquit Liuius, *benigna interrogatione mitius reſponſum elicere conatus eſt.* Simile item quod

C de Cincio Seuero narrat Tertullianus ad Scapulam: *qui* (ait ille) *Thiſtri ipſe dedit remedium quomodo reſponderent Chriſtiani vt dimitti poſſent.* Contra, qui perditum reum volebant, omnibus modis illum in fraudem ſuis interrogationibus inducere conabantur.

D *Omnéſque ſignatores lege Cornelia tenerentnr.*] Vt referuntur huius legis verba in Pand. & Inſtitut. nemo ea teneri poterat, niſi qui ſciens dolo malo ſignaſſet: nam ea verba legi adduntur:

tur: ſed vt hic locus docet, ex interpretatione ſapientum eſt illa adiectio: non minus quàm hæc altera in eiuſdem legis recitatione, apud Iuſtinianum, *qui teſtamentum vel aliud inſtrumentum falſum ſcripſerit:* nam lege Cornelia de falſo tantùm quod in teſtamentis & nummis eſſet admiſſum, cautum fuerat: vnde appellatur ab antiquis Cornelia teſtamentaria, & nummaria.

A

prætori delegauit vrbano: at prouincialium conſularibus viris quos ſingulos cuiuſque prouinciæ negotiis præpoſuiſſet. Leges retractauit, & quaſdam ex integro ſanxit: vt ſumtuariam, & de adulteriis, & de pudicitia, de ambitu, de maritandis ordinibus. Hanc cùm aliquanto quàm cæteras ſeueriùs emendaſſet, præ tumultu recuſantium perferre non potuit: niſi adempta demum lenitáve parte pœnarum: & vacatione triennij data, auctíſque præmiis. Sic quoque abolitionem eius, publico ſpectaculo pertinaciter poſtulante equite, accitos Germanici liberos, receptóſque partim ad ſe, partim in patris gremium oſtentauit: manu vultúque ſignificans, ne grauarētur imitari iuuenis exemplum. Cúmque etiam immaturitate ſpōſarũ, & matrimoniorũ crebra mutatione vim legis eludi ſētiret,

34

ANIMADVERSIONES.

Prætori delegauit vrbano.] Omnino doctis viris aſſentior ſcribentibus *P R. delegauit V R.* interpretantibúſque *Præfecto delegauit vrbis* nemo in hiſtoria verſatus negabit. Melius autem membranę *delegabat* quàm *delegabit.*

Hanc cùm aliquanto quàm cæteras ſeueriùs emendaſſet.] Auguſtus igitur legem de maritandis ordinibus emendauit. non autem primus tulit, quod video doctos viros affirmare. reperio ſanè apud Dionyſium Halicarnaſſeum mentionem legis quæ ciues Romanos cœlibes eſſe prohiberet. Locus eſt libro IX. vbi futile illud παράκουσμα de extincta gente Fabia ad Cremeram refellens, ὁ ἀρχαῖος inquit, αὐτῷ νόμος γαμεῖν τε ἠνάγκαζε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, καὶ τὰ γεννώμενα ἅπαντα ἐπηνάγκαζε τρέφειν.

Vacatione triennij data.] Hoc prius poſtea biennij tantum. Teſtis ipſe apud Dionem initio libro. LVI. Vtrum verò de viris an de fœminis hoc intelligi debet? an de vtriſque? nam ex Suetonio quidem & Dione nihil colligas. Ex Vlpiano verò ſuſpicari aliquis poſſit fœminis tantùm hanc vacationem datam. ſic enim ſcribit titulo XIV. *Fœminis lex Iulia à morte viri anni tribuit vacationem: à diuortio ſex menſium. Lex autem Papia à morte viri triennij*(ita lego cum Cuiacio non *biennij*) *à repudio, anni & ſex menſium.*

B

C

Cúmque etiam immaturitate ſpōſa-

rum.] Dio libro LIX. in actis anni A DCCXXXVI. Ὡς δ' οὖν ἐβρέφη τινὲς ἐγγυώμενοι ταῖς μὲν τιμαῖς τῶν γεγαμηκότων ἐκαρποῦντο, τὸ ἔργον δ' αὐτῶν οὐ παρείχοντο, προσέταξε μηδεμίαν ἐγγύην ἰσχύειν, μεθ' ἣν οὐδὲ δυοῖν ἐτοῖν διελθόντων γαμήσει τις. τουτέστι δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι τόν γέ τι ἀπ' αὐτῆς ἀπολαύσοντα. δώδεκα γὰρ ταῖς κόραις ἐς τὴν τοῦ γάμου ὥραν ἔτη πλήρη νομίζεται. Hæc Dionis verba ſi contuliſſent Xylander & Leunclaius cum iſto Sueto- B nij loco, non tam procul abiſſent ab auctoris ſui mente. Saltem Zonarã conſuluiſſent, qui Dionis locum ſic refert, vt eius ſententiam explicet, ac finem legis manifeſto aperiat. Mirum verò Auguſtum qui hanc licentiam ita coercuit, imputare tamen ſuis ciuibus indulgentiam ſuã apud Dionẽ, nõ ſecus ac ſi planè libera huiuſce rei facultas ipſis eſſet ab eo relicta Sic enim ait, καί τοι καὶ μνηστεύειν ὑμῖν ἁπαλὰς ἔτι κόρας καὶ μηδέπω γάμων ὡραίας ἐπέτρεψα, ἵνα τὸ ὄνομα τῶν μελλονυμφίων ἔχοντες οἰκωφελῶς βιώητε.

tẽpus ſpõſas habẽdi coarctauit: diuortiis modũ impoſuit. Senatorũ affluentẽ numerũ deformi & incondita turba (erãt enim ſuper mille, & quidam indigniſſimi, & poſt necem Cæſaris per gratiam & præmiũ allecti, quos Orcinos vulgus vocabat)

ANIMADVERSIONES.

Tempus ſponſas habendi coarctauit.] Biennij ſpatio tempus illud Auguſtũ definiſſe modò narrabat Dio. qua de re vide quæ obſeruat Iacobus Cuiacius Obſeruationum lib. XVI. cap. XXXV.

Senatorum affluentem num.] Adi C lib. LII. extremum & LIV. Dionis. Erant Romæ Senatorum omnium nomina in album relata, vnde citati ordine ſuo quiſque procedebant publicarum ſolennitatum diebus: Corippus libro III. *Inde Senatorum ſacro recitantur ab albo Nomina, conſcripti Pares: qua voce citati Accedunt hilares.*

Erant enim ſuper mille.] Cùm à D Tarquinij Priſci temporibus ad Syllam vſque CCC. tãtum ſenatores fuiſſent: poſt illa cœpit augeri numerus qui iam temporibus Iulij ad CIƆCCC. creuerat, vt auctor eſt Dio. Eo mortuo ducenti acceſſẽre, per factiones bellorum ciuilium admiſſis omnibus quà dignis, quà indignis. Dio li. LII. πολλοὶ μὲν γὰρ ἱππεῖς, πολλοὶ δὲ καὶ πεζοὶ παρὰ τὴν ἀξίαν ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἐβούλευον. ὥστε καὶ ἐς χιλίους τὸ πλήρωμα τῆς γερουσίας αὐξηθῆναι.

Poſt necem Cæſaris.] Antonius fuit qui Cęſaris tabulas nactus, hanc turpem nundinationem inſtituit & exercuit. Hiſtoria nota ex Cicerone, Appiano, Dione, Plutarcho in eius vita.

Quos orcinos vulgus vocabat.] Ita ſcriptum eſt in quibuſdam MSS. & ita omnino ſcribẽdum, vel *per u*, vt in Memmiano *orciuos.* ſicut etiam in Ciceronis Oratore, *orciuus* ſcribitur non orcinus, licet ab orcus ita formandum videatur *orcinus*, *vt Paulinus*, à *Paulus*, & ſimilia. Plutarchus in Antonio χαρωνίτης expreſſit, vt *orcinum libertum* apud Iuſtinianum libro II. Theophilus χαρωνιανὸν dixit; vſus in voce Græca formatione Latina.

Latina. In vulgatis libris & pleriſque MSS. ſcribitur *abortiuos*. quomodo Paulus Apoſtolus vocat ſe ἔκτρωμα: & Simeo ille ἐπικιόνιος vel Stelites, in epiſtola ad Baſilium, ἐγὼ, ait, ὁ ταπεινὸς καὶ ἀτελὴς τὸ ἔκτρωμα τῶν μοναχῶν. Sed nō dubium illam priorem lectionem eſſe veram, hanc falſam: ortus error à veteri ſcriptura *horcinus* pro *orcinus:* nā veteres *horcus* ſcribebāt pro orcus, teſte Mario Victorino: ſic iidem *ortus* & *hortus* de quo antiqui grammatici. Videtur ſanè *horcus* eſſe Græcorum ἕρκος. *e* & *o* literæ permutabiles vt loquūtur Hebræi magiſtri. Similiter mutatur *υ* in *ο*. vt cùm *orcas* dixerunt quas Græci ὕρχας vulgò, Iones ὕρκας. Non clam me eſt ſcripſiſſe virum in omni genere literarum maximum, orcum eſſe à Græco ὅρκος pro-

A lato Menandri hoc loco,

ΟΥ̓ πώποτ᾽ ἐζήλωσα πολυτελῆ νεκρὰ
ΕἸς τὸν ἴσον ὕρκον τῷ σφόδρ᾽ ἔρχετ᾽ εὐτελεῖ.

nec refragor: etſi ſuſpicor iſtum verſiculum bis corruptum eſſe, & ita ſcribendum.

ΕἸς τὸν ἴσον ὀρχὸν τῷ σφόδρ᾽ ἔρχετ᾽ εὐτελής.

B Ὀρχὸς vt ſciunt Græcè docti, eſt fouea in qua conduntur mortui, quaſi ὀρυχὸς ab ὀρύσσω. inde potius eſt orcus. nam & *orchus* cum aſpiratione in medio Probus & plerique alij omnes è veteribus criticis ſcribunt. Cicero quoque vocem *Orcinus* inter eas ponit, quæ aſpirationem ratione originis ſuæ deſiderent; licet vulgo aliter pronunciaretur. atque ita *orcam* & *orcham* τὴν ὕρχην vertentes dixerunt.

ad modum priſtinum & ſplendorem redegit, duabus lectionibus: prima, ipſorum arbitratu, quo vir virum legit: ſecunda, ſuo & Agrippæ. quo tempore exiſtimatur lorica ſub veſte munitus, ferróque cinctus præſediſſe, decem valentiſſimis ſenatorij ordinis amicis ſellam ſuam circumſtantibus. Cordus Cremutius ſcribit, ne admiſſum quidem tunc quemquam ſenatorum, niſi ſolum, & prætentato ſinu.

ANIMADVERSIONES.

Ad modum priſtinum.]Non qui olim fuerat ante Sullam: ſed qui, vt videtur, ante bellum ciuile inter Cæſarem & Pompeium. Dio planius & melius ἐβουλεύσατο μὲν τριακοσίους αὐτοὺς κατὰ τὸ ἀρχαῖον ποιῆσαι· δυσχεραινόντων δὲ πάντων ὁμοίως τοὺς ἑξακοσίους κατελέξατο.

Duabus lectionibus.]In Ancyrano lapide ait Auguſtus ter à ſe lectum ſenatum. Dio Nicæus plurimas illius ἐξετάσεις commemorat. Suetonius abſque numeri adiectione lectum ab eo ſenatum refert. Nam

C qui ſic verba illius interpretantur, vt duas has lectiones diuerſis temporibus factas autument, ij, niſi animi fallor, cùm ea ſcriberent τὸν κάλαμον εἰς τὸν νοῦν οὐκ ἔβαψαν. non enim indicare Suetonius voluit, quoties ſenatum Auguſtus recenſuerit, ſed quomodo. rationem, inquam, legendi ordinis ampliſſimi expreſſit.

Quo tempore exiſtimatur lorica ſub veſte munitus.] Aliter Dio. non enim hoc ſolùm tēpore, ſed ſępe aliâs lorica munitum fuiſſe illum, ob in-

ſidiantium vitæ ſuæ metum. Loricatum igitur ſæpe prodire ſolitum in publicum, & in ſenatum item lo- A ricatum ventitaſſe: ὁ Αὔγουστος ait θώρηκα ὑπὸ τῇ στολῇ πολλάκις καὶ ἐς αὐτὸ τὸ συνέδριον εἰσιὼν εἶχεν.

Quoſdam ad excuſandi ſe verecundiam compulit: ſeruauítq; etiam excuſantibus inſigne veſtis, & ſpectandi in orcheſtra epulandíq; publicè ius. Quo autem lecti probatíque & religioſiùs & minore moleſtia ſenatoria munera fungerentur, ſanxit:

ANIMADVERSIONES.

Quoſdam ad exc.] Dio ſub finem libri LII.

Etiam excuſantibus.] Vetus membrana *etiam excuſatis.*

Spectandi in orcheſtra.] Hoc eſt *in ſenatu*, vt alibi loquitur. Dio hæc omnia lib. LIV. totidem verbis.

Quo autem religioſius & minore moleſtia ſenatoria munera fungerentur.] Illud *minore moleſtia* caue referas ad proximè ſequentia de ſuffitus inſtitutione. quid enim hoc ad leuandam ſenatoriorum munerum moleſtiam? ſed more ſuo Suetonius ſimul proponit res diuerſas, quas deinceps ſigillatim explicat. nam ſequitur ſtatim, *& ne plus quàm bis in menſe legitimus ſenatus ageretur.* Non annotaſſem iſta, niſi vidiſſem, Dionis interpretes familiarem Trãquillo conſuetudinem non obſeruantes, aliuorſum hæc traxiſſe, & ea propter peſſimam peſſimè affecto Dionis loco medicinam feciſſe. Verba Dionis ſunt lib. LIV. in actis anni IↃCCXLII. Αὔγουστος ἐπιμελητής τε καὶ ἐπανορθωτὴς τῶν τρόπων εἰς ἕτερα πέντε ἔτη αἱρεθεὶς θυμιᾶν τε τοὺς βουλευτὰς ἐν τῷ συνεδρίῳ ὁσάκις ἂν ἕδρα αὐτὸ καὶ τὴν ἄφιξιν πρὸς ἑαυτὸν ποιεῖσθαι, τὸ μὲν, ἵνα θεοσεβῶσι, τὸ δὲ, ἵνα ἀπονητὶ συνίωσιν, ἐκέλευσεν. Locus corruptiſſimus: quid enim eſt illud ἕδρα αὐτό. deinde vbi eſt alterum membrum quod neceſſariò

postulat adiectum τε voci θυμιᾶν? planiſſimè inſtituit duo Auguſti inſtituta referre, quorum alterum eſt τὸ θυμιᾶν, alterum in hac lectione non comparet. Neque hunc locum ſanat illa nupera quorundam emen- B datio, ἔδει αὐτὸ ποιεῖσθαι, ἢ καὶ τὴν. neque eorundem verſio recta, quæ hęc eſt: *Iuſsit vt ſenatores quoties in curiam conuenire, aut ſe accedere deberent, ſuffitum adolerent, partim vt ſe religiosè gererẽt, partim vt eo minore cum moleſtia conuenirent.* Exiſtimarũt illi in hoc Suetonij loco verba illa *minore moleſtia* ad inſtitutum adolendi referri: & illam Tranquilli, vel C ſuam potius ſententiam à Dione eſſe expreſſam adnotarunt. Sed neque ea eſt Suetonij mens, quam illi putarunt, vt antè monuimus: neque ad Suetonij verba oculos intendit Dio, quum hæc ſcripſit. Similia quidem narrant, ſed non eadem omnia. Voluit vterque, vt ex eorum verbis planum eſt, indicare quomodo Augu- D ſtus ſenatorum religioni & commodo conſuluerit: de religione eadem ambo referunt: non item in altero faciunt. nec mirum: cùm variis rationibus ſenatorum commodis ſit ab Auguſto conſultum. Scribo igitur in Dione, θυμιᾶν τε τοὺς βουλευτὰς ἐν τῷ συνεδρίῳ ὁσάκις ἂν ἕδρα αὐτῶν ᾖ, καὶ τὴν ἄφιξιν πρὸς ἑαυτὸν οὐ ποιεῖσθαι. hoc eſt, *Iuſsit ſenatores quoties ſenatus*

tius ageretur, adolere in curia, neq; ad ſe venire : illud, vt religioſius ſe gererent, hoc vt ſine moleſtia conuenirent. Ex ἕδρα αὐτὸ ἦ fecimus, ἕδρα αὐτῷ ἦ. certiſſima coniectura. Sic diem ſenatus ſolent exprimere Græci. Idem Dio lib. LV. τὰς τῆς γερουσίας ἕδρας ἐν ῥηταῖς ἡμέραις γίγνεσθαι ἐκέλευσε. lib. LVI. in ſimillimo iſti loco τὸ μὲν γὰρ πλεῖστον ἄλλως τε καὶ ὁσάκις ἕδρα αὐτῷ ἐγίγνετο ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν αὐτῷ γε ἔστιν ὅτε τῷ συνεδρίῳ, καὶ ἐσιόντα αὐτὸν καὶ ἀπιόντα αὖθις ἠσπάζοντο· ἤδη δὲ καὶ ἐν τῷ παλατίῳ καὶ καθήμενόν γε, ἔστι δ' ὅτε, καὶ κατακείμενον οὐχ ὅτι ἡ γερουσία, ἀλλὰ καὶ οἱ ἱππεῖς τοῦ τε δήμου πολλοί. & alibi multis locis. Iam habes orationis τὸ κατάλληλον, hoc eſt, alterum membrum, quod in vulga- A ta lectione & aliorum emendationibus non comparere antè diximus. Sed veram lectionem non habebimus, niſi negationem ante verbum ποιεῖσθαι adiecerimus : ita erunt omnia plana. Senſus enim eſt, Auguſtum vt laborem ſenatorum leuaret, inſtituiſſe ne die ſenatus Aue matutini ferēdi cauſſa, venire ipſius domum neceſſe haberēt. Probamus B ex modò allato Dionis loco, & ex Suetonio qui hanc ipſam ſententiam aliis verbis retulit infra: *die ſenatus*, ait, *nunquam patres niſi in Curia ſalutauit.* Tiberius in oratione funebri Auguſti, ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις καὶ τὴν γερουσίαν ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ ἠσπάζετο.

vt prius quàm conſideret quiſque, thure ac mero ſupplicaret

ANIMADVERSIONES.

Vt priuſquam conſideret quiſque thure ac mero ſupplicaret.] More eorum temporum, quoties ſerij quid aggrederentur. Ouidius præcipiens C vxori ſuæ quomodo Liuiam adiret:

Sed prius impoſito ſanctis altaribus igni
Thura fer ad magnos vináque pura deos.

Notemus verò duplicem circa introitum Curiæ Romanorum morem: nam & magiſtratus ſoliti rem diuinam facere, atque exta conſulere priuſquam ingrederentur. Appianus Ἐμφυλ. lib. II. Ἔθος δὲ τοῖς ἄρχουσιν, ἐς τὴν βουλὴν εἴσοδον οἰωνίζεσθαι προεισιοῦσιν. eum morem ſeruat Cæſar, quando in curiam nouiſſimè ingreditur. Suetonius, *Dein pluribus hoſtiis cæſis, cum litare non poſſet, introiit curiam ſpreta religione.* & in ea hiſtoria alij plures. Diuerſus ab hoc ritus eſt, cuius auctor iſto loco dicitur Auguſtus: vt ſenatores priuſquam conſiderent thure & mero ſupplicarent. Simile iam olim factitatum ab exterarum gentium legatis curiam introeuntibus reperio. Apud Polyb. libro XV. legati Romanorum Carthaginenſibus tumore vano ſe efferentibus, & rebellare parantibus, in primis obiiciunt, quòd legati ipſorum paullò antè παρελθόντες εἰς τὸ συνέδριον, οὐ μόνον τοῖς θεοῖς σπείσαιντο καὶ τὴν γῆν προσκυνήσαιεν, καθάπερ ἐστὶν ἔθος τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν ἀγεννῶς τοὺς πόδας καταφιλοῖεν τοῦ συνεδρίου. D Ait planè morem eſſe omnium hominum (de exteris hoc audio & eorum legatis) in ingreſſu Curiæ diis libare & limen adorare. legatos autem Carthaginenſium, huic conſuetudini, ipſius conſeſſus adorationem adieciſſe, fœdam & demiſſi fractique animi indicem. Idem alibi de

Pruſia rege Bithyniæ qui Romam venerat, τότε κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὴν σύγκλητον, στὰς κατὰ τὸ θύρετρον αὐτόθι τοῦ συνεδρίου, καὶ καθεὶς τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας προσεκύνησε τὸν οὐδὸν καὶ τοὺς καθημένους, ἐπιφθεγξάμενος ΧΑΙΡΕΤΕ ΘΕΟΙ ΣΩΤΗΡΕΣ. Quod ad ſenatores, antiquiſſima Romæ ea fuit conſuetudo, vt de maiore negotio, & in quo ipſorum animi eſſent ſuſpecti, ſenatus iuratus ſententiam diceret. Exempla ex Liuio & aliis poſſem proferre, niſi factum id iam eſſet à Lipſio ad IV. Annal. Taciti. Plinij locum non omitto, nec meam de eo coniecturam, Epiſt. lib. v. *Flauius interdicendum ei aduocationibus in quinquennium cenſuit: & quamuis neminem auctoritate traxiſſet, con-* A *ſtanter in ſententia manſit: quinetiam Dextrum, qui primum diuerſum cenſuerat, perlata lege de ſenatu habendo iurare coëgit, è Repub. eſſe quod cenſuiſſet.* Sic legitur vulgo hic locus: cùm ſcribendum ſit, niſi animi fallor, *prolata lege.* Nam hoc vult Plinius, Aprum in illa acri cum Dextro altercatione, repentè adegiſſe illum iuſiurandum, B *Eſſe è Rep. quod cenſuiſſet:* idque beneficio legis de ſenatu habendo, quæ ideò ab ipſo eſt prolata. eius legis auctorem facit Lipſius Traianum, argumento iſtius loci. Ego antiquiorem puto, atque adeò Auguſti ipſius fortaſſe: nam de Traiano quî colligi ex hoc Plinij loco queat, nullus video.

apud aram eius dei in cuius templo coiretur: & ne plus quàm bis in menſe legitimus ſenatus ageretur, Kalendis & Idibus:

ANIMADVERSIONES.

Apud aram eius dei in cuius templo coiretur.] Quid ſi autem in Curia, non in templo coiretur? ſed C puto & in ſingulis curiis fuiſſe aram alicuius numinis, vt in Iulia Victoriæ. de qua multa Dio libro LI. & noſter hoc ipſo libro extremo. Appoſitus ad hanc rem Symmachi locus de illa ara ad tres Augg. qui tolli eam iuſſerant, *Illa ara concordiam tenet omnium: illa ara fidem conuenit ſingulorum: nec aliud magis auctoritatem fa-* D *cit ſententiis noſtris, quàm quòd omnia quaſi iuratus ordo decernit.*

Legitimus ſenatus ageretur.] Sic omnes vett. ſic omnes editi pro *haberetur.* dictum vt agere conuentum. *Senatus legitimus* opponitur ei qui indicitur à conſulibus, alióve cui competit id ius. Capitolinus in Gordianis. *Non legitimo ſed indicto Senatus die* COS. *venit in Curiam.* Hæc propriè βουλὴ σύγκλητος Græcis dicitur: nam indicere dicunt συγκαλεῖν βουλὴν vel προγράφειν βουλὴν, vt Plutarchus in Bruto. *edicere ſenatum,* Suetonius in Iulio. At *ſenatus legitimus* Græcis eſt βουλὴ καθήκουσα, νόμιμος aut ἔννομος, vel κυρία. Dio lib. LV. hoc ita narrat, βουλὰς κατὰ μῆνα κυρίας ἀπέδειξε, vbi puto ſcribendum ex Suetonio β βουλάς ſiue δύο βουλάς. Sic accipiendum apud Spartianum in Adriano, *Senatui legitimo cùm in vrbe vel iuxta vrbem eſſet, ſemper interfuit.*

Et idibus.] Martias excipe lib. ſuper. cap. LXXXVIII.

néve

néve Septembri Octobríve menſe vllos adeſſe alios neceſſe eſſet, quàm ſorte ductos, per quorum numerum decreta confici poſſent: ſibíque inſtituit conſilia ſortiri ſemeſtria, cum quibus de negotiis ad frequentem ſenatum referendis antè tractaret. Sententias de maiore negotio,

ANIMADVERSIONES.

A *Néve Septembri, Octobríue menſe.*] Omnino propter vindemias hoc inſtitutum, quarum gratia ferię menſtruæ conceduntur in Codice, *iuſtum autem vindemiæ tempus*, inquit Plinius, *ab æquinoctio ad vergiliarum occaſum dies* XLIV. In Italia fieri ſolitæ vindemiæ menſe Octobri, aliquanto poſt æquinoctiũ autumnale: in frigidioribus locis, vt in climate quod & ducitur & dicitur τῆς Βυζαντίου, menſe Nouembri ſub Autumnì exitum, non multo ante ſolſtitium hibernum. Hoc ideo dicimus vt obiter Agathiæ locum emendemus è libro quinto. Verba eius ſunt Hæc, Ἡνίκα γὰρ ἐκείνου, τοῦ ἔτους ἡ τοῦ φθινοπώρου ἐλήγεν ὥρα, ἔτι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων συμπόσια ἐτελεῖτο ἤπερ τοῖς Ῥωμαίοις νενόμισται. Merito quærunt eruditi quænam ſint iſta τῶν ὀνομάτων συμπόσια. C Cæterum ad Nominalia Romanorum hoc referre aut ad Græcorũ ἀμφιδρόμια, par & ſimilis ratio, imo ἀλογιστία. de publico enim feſto non priuorum ſolennitatibus ſentire Agathiã conſtat: neq; huc facit hilum locus Tertulliani quem proferunt iidem. Legendum aio, τὰ ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων συμπόσια i. *feſtos vindemiarum dies*. de hoc feſto quæ ſunt pridem D aliis obſeruata non reponam.

Per quorum numerum decreta confici poſſent.] Ante Auguſti conſtitutionem S. C. tum à paucioribus quadringentis perfici non potuit. Dio li. LIV. ὁρῶν ὅτι οὐκ ἀεὶ συχνοὶ συνελέγοιντο, ἐκέλευσε τὰ δόγματα αὐτοῖς καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἢ τετρακοσίοις γίγνεσθαι· οὐ γὰρ ἐξῆν τινὰ ἐκ τοῦ πρὶν ἄλλως κυροῦσθαι. Erat autem numerus neceſſarius aliàs alius pro vario genere rerum, de quibus decernebat ſenatus. Dio libro LV. τόν τε ἀριθμὸν τὸν εἰς τὴν κύρωσιν τῶν δογμάτων ἀναγκαῖον καθ' ἕκαστον εἶδος αὐτῶν ὥς γε ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν, διενομοθέτησε. Huc refero legem Conſtantini B in Theodoſiano Codice, cuius verba ſunt: *Placet ne minus quinquaginta clariſſimi veniant in ſenatum. certum eſt namque hoc numero largè abundare ſubſtantiam virtutis honorandæ.*

Conſilia ſortiri ſemeſtria.] *Conſilia* pro conſiliariis, vt matrimonia pro vxoribus & alia multa. Dionem vide in actis anni DCCXXIX. lib. LIII. & lib. LXI. in anno DCCLXVI.

Cum quibus de negotiis ad frequentem ſenatum referendis ante tractaret.] Hoc eſt quod Græci προβουλεύειν vocant: libera Rep. hæ erant ſenatus partes, deinde res in concionem ad populum deferebantur, quæ quidem maioris momenti eſſent: ideò Græci rerum Romanarum ſcriptores, ſenatores aliquando προβούλους & S. C. προβουλεύματα nominant. Auguſtus vindicat ſibi quod erat Senatus: illi tribuit quod erat populi: plebis Rom. vt olim Megarenſium οὐδεὶς λόγος. Ex eo ſub Impp. aut rarò aut nulla plebiſcita.

non more, atque ordine, ſed prout libuiſſet, prærogabat: vt perinde quiſque animum intenderet, ac ſi cen-
36 ſendum magis quàm aſſentiendum eſſet. Auctor & aliarum rerum fuit: in queis ne acta ſenatus publicarentur: ne magiſtratus depoſito honore ſtatim in prouincias mitterentur: vt proconſulibus ad mulos, & tabernacula,

ANIMADVERSIONES.

Non more, atque ordine.] Ordo quem intelligit ex lib. LIV. Dionis vtcumque intelligi poteſt, vbi de Lepido ſermo eſt, & ex lib. LVI. vbi de Germanico & Druſo Tiberij filiis. In Viterb. eſt *perrogabat*, vt in plerìſque aliis MSS.

Ac ſi cenſendum magis quàm aſſentiendum eſſet.]Propriè igitur *cenſere* non dicitur, niſi qui nouam ſententiam in ſenatu dicit, eámque vel oratione, vel de ſcripto, pluribus explicat: quod tamen decernere dici ſolet. Vnde in faciendo, S.C. notari ſolitum, quo referente, quo decernente, & quo primùm aſſentiente id ſit factum. Aſſentiendi autem in ſenatu triplex modus, voce, manu, pede. Porro ad aſſentiendum alteri & mediocris attentio deſideratur, & induſtria quoque mediocris: quum ad cenſendum oporteat venire meditatum, aut ſolerti ingenio eſſe præditum, idoneo conſilium in arena capere. Auguſtus verò, inſtituto more ſententias prærogandi & quidem nullo certo ordine, ſingulos cogebat attendere & ad dicendã ſententiã ſeparare. Simile eſt quod in re longè diuerſa Quintilianus ſcriptor optimus præcipit vt pręceptor ſuos frequẽter interroget & iudicium diſcipulorum experiatur: cauſſam adiicit, quàm & Auguſtus cum hoc inſtitueret eſt ſecutus. *Sic audientibus ſecuritas ab-*
A *erit, nec quæ dicentur perfluent aures: ſimúlque ad id perducentur quod ex hoc quæritur, vt inueniant ipſi & intelligant.*

Ne magiſtratus depoſito honore ſtatim in prouincias mitterentur,]Dio lib. LIII. κοινῇ δὲ δὴ πᾶσιν αὐτοῖς ἀπηγόρευσε, μηδένα πρὸ πέντε ἐτῶν μετὰ τὸ ἄρξαι, ἐν τῇ πόλει, κληροῦσθαι. Cauſſam libro priore indicauimus.

B *Quæ publicè locari ſolebant.*] M. Tullius paſſim. Vide Liuium initio libro XLII. in re nota erraſſe Dionis interpretes omnes miror, eóque monere obiter viſũ. quare hęc illius verba li. LIII. τὸ μὲν γὰρ πάλαι ἐργολαβοῦντες τινὲς ἀπὸ τοῦ δημοσίου πάντα σφίσι τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα παρεῖχον. ita verte, *Nam olim quidem erant qui præbenda* ituris in prouincias *publicè redimerent, & quicquid iis muneris ſui cauſſa opus eſſet, exhiberent.* Notum de Ventidio Baſſo qui fuit ἐργολάβος & præbendorum manceps. Ea
C veteris Reipublic. conſuetudo non circa rectores tãtùm prouinciarum ab Auguſto ſublata eſt, ſed reliquos quoque magiſtratus vrbicos, quibus de publico data merces annua & ciba-
D ria. Circa eoſdem tamen ſeruatus ex parte mos vetus in tabulis, chartis, cæteriſque aliis huiuſmodi. Extat S.C. de curatoribus aquarum publicarum Auguſto principe factum, in quo ſic ſcriptum, vt *qui ita delati eſſent: iis prætores ærarij mercedem*

dem, cibaria, quanta præfecti frumento dando, dare deferréque ſolent, annua darent & attribuerent iiſque eas pecunias ſine fraude ſuas facere liceat: vtique tabulas, chartas, A *cæteraque quæ eius curationis cauſſa opus eſſet, iis curatoribus præbenda. Q. Ælius, P. Fabius* coss. *ambo altérve ſi iis videbitur, adhibitis prætorib. qui ærario præſint, locent.*

quæ publicè locari ſolebant, certa pecunia conſtitueretur: vt cura ærarij à quæſtoribus vrbanis ad prætorios prætoréſve tranſiret: vt centumuiralem haſtam, quam quæſtura functi conſueuerant cogere, decemuiri cogerent. Quóque plu- 37
res partem adminiſtrandæ Reipub. caperent, noua officia excogitauit: curam operum publicorum, viarum, aquarum, aluei Tiberis, frùmenti populo diuidundi, pręfecturam vrbis,

ANIMADVERSIONES.

Vt centumuiralem haſtam decemuiri cogerent.] Lucanus panegyrico ad Piſonem,

Seu trepidos ad iura decem citat
haſta virorum,
Et firmare iubet centeno iudice
cauſſas.

B Vetus conſuetudo Romæ fuit, vt quotánis Vigintiſexviri populi ſuffragiis crearentur: è quibus conſtituebantur Decemuiri ſtilitibus iudicandis, Triumuiri monetales, Triumuiri capitales, Quatuoruiri Curatores viarum intra Vrbem, Duumuiri curatores viarum extra Vrbem, & quatuor Præfecti qui in Campaniam mittebantur. quæ vetus conſuetudo ſub Auguſto partim ſeruata, partim abolita eſt. Dio li. LIV. fusè: meminit eorundem Vigintiſexvirorum & Feſtus in *præfectura*, cuius locum cum verbis Dionis confer. nam maximi viri in eorum expoſitione mihi non ſatis faciunt.

D *Quóque plures partem adminiſtrãdæ Reip. caperent.*] Mecænatis prudens præceptum eſt apud Dionem lib. LII. quod videtur ſecutus Auguſtus, καλῶς ἔχει inquit διὰ πλειόνων πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα διάγεσθαι, ὅπως καὶ ὠφελῶνται μάλα συχνοί, καὶ ἔμπειροι τῶν πραγμάτων γίγνωνται.

Curam operum publicorum.] Pereũte cenſura ſimul cum libertate, in plures διακονίας ἐπιμελείας diuiſus eſt is magiſtratus, factíque ſunt curatores plures pro vna cenſura. non infrequẽs in antiquis monumẽtis lapideis titulus, CVRATOR OPERVM PVBLICORVM & nõnunquã CVR. SARTORVM TECTORVM OPERVM PVBLICORVM. Hi ſicut cæteri omnes, qui curam aliquam publicè curabãt, nõ magiſtratus erant, ſed quaſi magiſtratus, ſicut vocantur à C Frõtino: ex quo vno optimè intelligimus quo iure fuerint, & quę honorũ inſignia pleriſq. ipſorũ cõceſſa.

Viarũ, aquarũ, aluei Tyberis.] Hęc ita ἀσυνδέτως in mẽbranis & prim. edit. De curatorib. viarũ ab Auguſto cõſtitutis eruditè Lipſi⁹ ad 3. Taciti Anna. at eiuſdẽ cõiectura *riparũ* pro *aquarũ* ſubſtituẽtis, meo iudicio nõ proba. Nã cui fiat veriſimile omiſſũ à Suetonio in hoc albo curatorem aquarum? de quo officio vide in elegantiſſimo Frontini libello.

Frumenti populo diuidundi.] Vide-

tur qui hanc curam ſuſtinebat alio A nomine dictus Minutiæ, curator. ſic interpretor in lapide veteri, vbi ſculptum, CVRATOR. AQVARVM. ET. MINVTIÆ. CVR. ALBEI. TIBERIS. ET. CLOACARVM. VRBIS. De Minutia frumentaria alij monuerunt

Triumuiratum legendi ſenatus, & alterum recognoſcendi turmas equitum, quotieſcumque opus eſſet. Cenſores creari deſitos longo interuallo creauit, numerum prætorum auxit. Exegit etiam, vt quoties conſulatus ſibi daretur, binos pro ſingulis collegas haberet: nec obtinuit, reclamantibus cunctis, ſatis maieſtatem eius imminui, quòd honorem eum non ſolus ſed cum altero gereret. Nec parcior in bellica virtute honorãda, ſuper xxx. ducibus iuſtos triumphos & aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curauit

ANIMADVERSIONES.

Triumuiratum legendi ſenatus & alterum rec.] Vtrumque munus olim cenſorium. Tacitus de Voluſio Annal. libro IV. *Cenſoria etiam poteſtate legendis equitum decuriis functus eſt.*

Nec parcior in bellica virtute honoranda.] Inſigne eſt in hoc genere B quod de L. Tario Ruffo notat Plinius lib. XVIII. cap. VI.

Super triginta ducibus iuſtos triumphos.] Velim notent diligenter hũc locum Romanę hiſtoriæ ſtudioſi. Eſt enim res quæſtione digna, quomodo ab eo tempore quo rerum potitus eſt Auguſtus, ad annum DCCXL (eo deſiêre triumphi, cœpêre ornamenta triumphalia decerni) triginta triumphi in Vrbe acti ſint. Et profectò aut valde negligenter ſcriptæ eorum temporum res ad nos peruenerunt, aut hîc aliquid mẽdi latet: ſiue alibi mentem habuit Suetonius quum hæc ſcriberet, eóque oſtendit: quod non facilè putem de tam accuratæ diligentię viro: ſiue hic aliquis ſcriptor ceſpitauit: de quo nihil pronuntio. Sanè cùm omnes veteres memorias excuſſeris, vix reperias ad dimidium numeri huius qui triumphum eo ſpatio egerint. Et tamen ait non *triginta*, ſed *ſuper triginta ducibus*, nec ſimpliciter *triũphos*, ſed *iuſtos*: quæ tam diligens aſſeueratio ęgrè permiſerit nobis, vt de minutis quibuſdam triumphis hunc locum exponamus, quos ſæpè & facilè ab Auguſto ſolitos concedi, variis locis ſcribit Dio. Lib. LIV. de Agrippæ moderatione loquens in petendis honoribus, τῶν δ' ἄλλων τινὲς οὐχ ὅτι τὰ αὐτὰ οὕτω πράσσοντες ἀλλ' οἱ μὲν λῃστὰς συλλαμβάνοντες, οἱ δὲ πόλεις στασιαζούσας καταλλάσσοντες, καὶ ἐπωρέγοντο τῶν νικητηρίων, καὶ ἔπεμπον αὐτά. ὁ γὰρ C Αὔγουστος καὶ ταῦτα ἀφθόνως τισὶ τήν γε πρώτην ἐχαρίζετο. Ex eodem optimo ſcriptore diſcimus, quod olim in Iulio Cæſare riſum fuerat, cùm Hiſpanienſis triumphi honorem ambitioſè legatis ſuis, qui propriis auſpiciis nihil egiſſent, communicauit: id Auguſtum interdum eſſe imitatum, vt de Carinate narratur lib. LI. qua fortaſſe ratione defendi huius loci ſcriptura ac ſententia poſſit.

Libe-

Liberis ſenatorum, quò celeriùs Reipubl. aſſueſcerent,

ANIMADVERSIONES

Liberis ſenatorum quo celerius Reipub. aſſueſcerent, protinus virilem togam latum clauum induere, & curiæ intereſſe permiſit.] Ius veniendi in ſenatum habebant olim primùm ij quos legerant cenſores, deinde ij qui mandatos ſibi à populo (cuius fuit proprium ius ſuffragiorum) magiſtratus curules obtinebant. Poſtremò prętextati ſenatorum filij. licuit enim patribus quoties in curiam venirent, ſuos ſecum filios adducere. Cauſſam eius moris aperit hîc Suetonius. Manſit ea conſuetudo vſque ad tempora Papyrij Prætextati, cuius nota hiſtoria. Ab eo tempore intermiſſus mos longo interuallo ab Auguſto reſtituitur. etſi Auguſtus non tã priorem morem reuocaſſe, quàm imitatione maiorum nouum ius inuexiſſe in ciuitatem videtur: neque enim curiæ aditum tantùm liberis ſenatorum aperuit: ſed etiam ſenatorum inſignibus decorauit, ac quodammodo in ſenatorium ordinem allegit. Veteri iure tantùm equites erant. Iſidorus libro IX. *Quamuis ſenatoria quis origine eſſet, vſque ad legitimos annos eques Romanus erat: deinde accipiebat honorem ſenatoriæ dignitatis.* Appellat *legitimos annos* ætatem ſenatoriam quam illis temporibus fuiſſe XXV. annum, ex Dione pridem ſcimus. Non igitur poterant ſenatorum liberi tunicam lati-claui induere: id enim erat ſenatorij ordinis inſigne. Ex hoc verò AVguſti inſtituto tunica laticlauia cum virili toga ſumpta à liberis ſenatorum, quibus & curię intereſſe permiſſum.

A An hoc ante Octauium Romæ ius non fuit? haut temere quærat hoc aliquis: nam de veſte quidem palàm eſt, quod ipſe aliis tribuit, id ei contigiſſe manifeſtò declarant hæc Suetonij infra, *ſumenti virilem togam tunica laticlaui reſuta ex vtraque parte ad pedes decidit.* quorſum enim iſto loco & tempore ea tunica, niſi vel cum virili toga eſſet induenda, vel cum prætexta deponenda? Id B ætatis verò Senatorum liberos, laticlauia tunica ornari ſolitos, nuſquam inuenio ita clarè expreſſum, vt fuiſſe eum publicum morem omnium, poſſe inde colligi exiſtimem. ſunt tamen quæ id ſuadeant loca nonnulla: vt hæc apud Statium lib. V. Syluarum, in protreptico ad Criſpinum:

C *Sic te clare puer genitum ſibi Curia ſenſit,*
Primáque patritia clauſit veſtigia luna:
Mox Tyrios ex more ſinus, tunicámque potentem
Agnouêre humeri.

Nõ igitur primus Auguſtus hoc inſtituit. Ego verò quod in Auguſto factũ eſt, nõ ius cõmune fuiſſe, ſed priuilegiũ puto. Videtur.n. Iulius Cæ- D ſar, qui tũc tẽporis in Rep. pro libidine omnia gerebat, cùm de nepote hoc ſuo (quod tradũt hiſtorici) maximã ſpẽ cõcepiſſet, & breui cũ ad rerũ adminiſtrationẽ admoueri cuperet, ſuáq; id putaret referre, hoc primus inſtituiſſe, & in eo vſurpaſſe: fortaſſe & in aliis idẽ facturus, ſi diu E tius Remp. rexiſſet: quod quia ipſi non licuit Auguſtus filius non tam maiorum, vt antè dicebamus, quàm

patris veſtigia premens, vt in aliis A pleriſque, hoc primus ſanxit, & in mores recepit. Fieri etiam poteſt vt hic mos per confuſionem bellorum ciuilium, inſtitutus, ad ea tempora durauerit, quibus ceſſit omne imperium Auguſto: qui quod licentia temporum fiebat, vt iure fieri liceret, inſtituerit: vt non malè etiam ſic rei auctor dici queat. Magnum huius rei argumentum quod de Iulio Cæſare narratur, quem ſcribit noſter, *vſum lato clauo ad manus fimbriato: nec vt vnquam aliter quam ſupra eum cingeretur, & quidem fluxiore cinctura: vnde manaſſe Sullæ dictũ conſtat, optimates ſæpius admonentis, vt malè præcinctum puerum cauerent.* Ecce, puerum vocat Sulla, quem latum clauum geſtare dixit: ergo ante ætatem ſenatoriam geſtauit. Illud certum, quocumq; tempore id cœperit, ſub initia principatus Auguſti ita fieri ſolitum in ſplendiorum equitum liberis. arguit Ouidius de ſe minurriens Triſtium lib. IV.

Interea tacito paſſu labentibus annis,
Liberior fratri ſumpta mihíque toga eſt:
Induitúrque humeris cum lato purpura clauo. D

Id quod factum eſſe certum eſt tertio vel quarto anno circiter poſt Auguſti in Vrbem reditum à victo Antonio. Hoc ius præclarè expreſſit Statius Syluarum lib. IV. in carmine ad Iulium Menecratem,

Quippe & opes & origo ſinunt hos lampade prima
Patritias intrare fores: hos pube ſub ipſa E
(Si modò prima bonis inuicti Cæſaris adſint
Numina) Romulei limen pulſare ſenatus.

Ait tali proſapia ortum, poſſe cum virili toga latum clauum ſumere, & intereſſe curiæ: ſi tamen, inquit, ea fuerit voluntas principis: quod non temerè ab eo adiectum. ſiue enim ex Auguſti conſtitutione, ſiue ex alius Imperatoris innouatione, non ita fuit hoc ius promiſcuum, vt ſine cognitione principis vſurpari poſſet: quin patres id ab eo liberis ſuis quos deſtinabant Reip. adminiſtra- B tioni petebant: propterea *munus* hoc vocat idem Statius alibi, *Notus adhuc tantum maioris munere claui.* Sæpéque euenit vt fratrum alter beneficio principis vteretur, abſtineret alter, pro patris voluntate, vel ingenij diuerſitate. Suetonius in Veſpaſiano: *Sumpta toga virili, latum clauum, quamquam fratre adepto, diu auerſatus eſt, neque vt tandem appe-* C *teret compelli niſi à matre potuit.* Sæpe item accidit, vt quos vota parentum curiæ deſtinaſſent, eos vel fortuna aduerſa cogeret, vel propria voluntas impelleret retrocedere, & inferiore gradu ſubſidere: iis ponendus latus clauus erat elapſa ætate ſenatoria. teſtis locuples Ouidius, qui poſtquam latum clauum à ſe ſumptum dixit, & vitam ſuam ad ætatem vſque ſenatoriam deſcripſit, ſubdit,

Curia reſtabat: claui menſura coacta eſt:
Maius erat noſtris viribus illud onus.

Poſtea eò ventum, vt etiam eorum qui equites tantum erant, quidam latum clauum retinerent, & veſte ſenatoria decoratẽtur: quod ex Dione aliiſque ſcriptoribus docti viri ante nos monuerunt. Ab hoc more manauit illa ſenatorum diſtinctio in iuuenes & honoribus perfunctos. Tiberius apud Tacitum, initio VI. Annal. de ſenatoribus loquens: *ſed quos omitti poſſe, quos diligi? ſempérne*

pérne eoſdem an ſubinde alios? & honoribus perfunctos, an iuuenes? priuatos, an è magiſtratibus? Idem lib. XIII. *Iulius quidam Montanus ſenatorij ordinis, ſed qui nondum honorem capeßiſſet.* Iuuenem tum fuiſſe Montanum hunc, ſuadet hoc ipſum quod de eo narrat ibi Tacitus. talis fuit & Iulius ille Caluaſter, quem Suetonius in Domitiano vocat tribunum laticlauium: Dio quaſi explicãs, νεανικὸν χιλιαρχηκότα εἰς βȣλείας ἐπίδα. *iuuenem qui in ſpem ſenatorij ordinis tribunatu militũ fuerat functus.* Iſti ſunt quos iuuenes ſecundi ordinis appellabant: primo gradu iis conceſſo, qui domum Auguſtam, vel ſanguine, vel affinitate, aut aliqua neceſſitudine contingerent. Statius præfatione lib. IV. Syluarum. *Proximum eſt Lyricum carmen ad Septimium Seuerum iuuenem (vti ſcis) inter ornatiſſimos ſecundi ordinis.* Cauſſam accipe ex ipſo carmine ad Septimium miſſo,

A

B

Hic paruus inter pignora Curiæ
Contentus arcto lumine purpuræ
Creſcis, ſed immenſos labores
Indole patritia ſecutus.

Ait inter iuuenes ſenatorios adoleuiſſe iſtum etſi contentum anguſtiore purpura: rectè enim *arcto* lumine emendauit magnus olim Turnebus in ſuis Aduerſariis, non *alto.*

protinus virilem togam, latum clauum induere, & curiæ intereſſe permiſit militiámque auſpicantibus, non tribunatum modò legionum, ſed & præfecturas alarum dedit: ac ne quis expers caſtrorum eſſet, binos plerumque laticlauios præpoſuit ſingulis alis. Equitum turmas frequenter recognouit, poſt longam intercapedinem reducto more tranſuectionis. Sed neque detrahi quemquam in tranſuehendo ab accuſatore paſſus eſt: quod fieri ſolebat: &

ANIMADVERSIONES.

Protinus virilem togam latum clauum induere, curiæ intereſſe.] Hæc lectio cod. Viterb. ſcribo, *virilem togam ac latum clauum. Protinus* ſignificat continuè, eodem tempore. Virgilius.

Nam memini Heſiones viſentem regna ſororis
Laomedontiadem Priamum Salamina petentem,
Protinus Arcadiæ gelidos inuiſere fontes.

Id eſt, vno eodémque tempore, vt rectè Seruius. Gallicè, *tout d'vne tire.* Id κυρίως eſt *protinus* quod & *protelo* dicitur. Adi Varronẽ, Seruium, Nonium. non igitur ſequimur alios codd. in quibus ſcriptum, vel, *virili toga* vt in Turonenſi & Liſlæo: vnde aliquis putet ſcribendum *protinus à virili toga:* vel *virili togæ latum clauum induere,* vt habent editiones quædam veteres.

C

Militiam auſpicantibus, non tribunatum modò legionum.] Libro III. de Tiberio, *Stipẽdia prima expeditione Cantabrica tribunus militum fecit.*

Sed & præfecturas alarum.] Ipſum loquendi genus indicat præfecturas alarum honore tunc anteiſſe tribunatum militum: contrà Claudij tempore: Sueton. lib. V. *Equeſtres militias ita ordinauit, vt poſt cohortem, alam: poſt alam, tribunatum legionis daret.*

ſenio vel aliqua corporis labe inſignibus permiſit, præmiſſo in ordine equo, ad reſpondendum quoties citarentur, pedibus venire: mox reddendi equi gratiam fecit eis qui maiores annorum quinque & triginta retinere eum nollent.

ANIMADVERSIONES.

Senio vel aliqua corporis labe inſignibus.] Puta, quibus nares præciſæ, vel aures, aut aliud quod vulnus impoſitum ἀεικέλιον vt poetæ vocant. Appianus in Mithridat. αἰσχυμένας ὠτειλάς. ita affectos notat Auguſtus vrbanis hominibus dicteriorum eſſe materiam. clarum exemplum in Horatio Coclite. Vnde eſt illud ab eo dictum, cum ei in comitiis coxæ vitium obiiceretur, *Per ſingulos*, inquit, *gradus admoneor triumphi mei.* item Sex. Tidio, veniente ad Pompeium cùm eſſet ſilicernium, & vtroque crure debilis: apud Plutarchum in Pompeio. Peruerſiſſimi moris eſt debiles & aliqua corporis labe inſignes deridere: cuius rei etiam in iis quos vocant Apoſtolorum canonas, mentio eſt canone LVII.

In ordine.] Explicat Dionyſius Hal. οἱ (intellige equites equo publico) κατὰ φυλάς τε καὶ λόχους κεκοσμημένοι στοιχηδὸν ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχούμενοι πορεύονται.

Mox reddendi equi gratiam fecit eis qui maiores annorum quinque & triginta retinere eum nollēt.] Sic ſcriptum in Viterb. & vetere Romana, aliiſque multis: Liſſæi cod. *vellent* pro *nollent*, longè diuerſa ſententia. Eſt verò hoc loco aliqua & rerum & verborum difficultas. Beroaldus intelligit factam poteſtatem equitibus ſenioribus reddendi equum, quem ex publico accepiſſent, ſi vellent: & ita ab equeſtris militiæ munere ſoluerentur. quæ ſententia ex A his verbis elici non poteſt. Quid enim eſt *gratiam facere alicuius*, niſi, permittere ne aliquid fiat, quod alias neceſſum erat? ſic antè dictus Auguſtus *Bononienſibus gratiam feciſſe cōiurandi pro partibus ſuis*, id eſt, remiſiſſe neceſſitatem, qua alioqui tenebantur: ſic *gratiam facere iuriſiurandi*, & alia ſimilia his. Ita igitur *reddendi equi gratiam facere*, κατὰ τὸ ἀνάλογον B erit permittere ne reddatur equus, ſed retineatur. planè manifeſta ἀτοπία. Quare ſcribendum, vt ea ſententia efficiatur, *retinendi equi gratiam fecit.* Id erit, liberare neceſſitate retinendi equi. Olim qui equites equo publico dicebantur, ij aſſignatum ſibi equum à cenſore dum viuerent retinebant; niſi idem qui aſſignauerat cenſor, vel præteri- C tione vel notatione adimeret: inde eſt quod modò dictum, de tranſuectione equitum ſenio inſignium. Etſi autem alendo equo ſtipendium accepêre hi equites, erátque res non parui honoris: nihilominus tamen durum onus multis hoc fuiſſe, ex eo colligimus, quòd populus in beneficij parte ſolitus eſt dare vacationem huius muneris. Exemplum in D Liuij lib. XXXIX. vbi P. Ebutio indici Bacchanaliorum inter alia præmia decretum narratur, *ne cenſor ei equum publicum aſſignaret.* Hoc vetus inſtitutum princeps Auguſtus immutauit: quem cōſtat plurimas partes militiæ in mitiorem formam redegiſſe. Nemo autem miretur reddendi equi poſt annum XXXV. factam

poteſta-

poteſtatem: cùm eis annum illum A potuerint equeſtria ſtipendia eſſe peracta. Quare non dubitem ſequi eos codd. qui hanc lectionem habent, etſi teſtantur docti in aliis legi XLV.

Impetratiſque à ſenatu decem adiutoribus, vnũquemque e- 39
quitum rationem vitæ reddere coëgit: atque ex improbatis alios pœna alios ignominia notauit: plures admonitione, ſed varia. Leniſſimũ genus admonitionis fuit traditio corã pugillariũ, quos taciti, & ibidẽ ſtatim legerent. Notauítque aliquos, quòd pecunias leuiorib. vſuris mutati, grauiore fœnore collocaſſent. Comitiis tribunitiis ſi deeſſent candidati, ſenatores ex equitibus Romanis creauit: ita vt poteſtate tranſacta, in vtro vellent ordine, manerent. Cùm autem plerique equitum,

ANIMADVERSIONES.

Impetratiſque à ſenatu decem adiutoribus,] an potius *adiuratoribus?* quæ fuit aliquando ſummi viri cõiectura. nam qui Cenſori aderant cenſum agenti, adiuratores ſiue iuratores è re dicebantur. Plautus Trinummo: *Cenſus iuratori ſi rectè rationem dedi.* alludit obſcurè & in Pœnuli prologo:

-argumentum hoc hic cenſebitur.
Vos iuratores eſtis, quæſo operam date.

Sed quum omnes veteres aliter habeant nihil mutandum.

Atque ex improbatis.] Viterb. *In exprobatis:* Liſlęi, *in exprobratis.* Cuiacij Pithœíque *ex improbratis.* fortaſſe, *atque ex improbratis.* καινοπρεπῶς pro, notatis probro.

Comitiis tribunitiis ſi deeſſent candidati ſenatores.] Nihil abſurdius quã ad tribunos militares hæc referre contra Dionis auctoritatem, & rem ipſam. Tribuni plebis quanta inuidia apud optimates eſſent, ſatis notũ eſt: vnde factũ videtur perſæpe, vt eũ D magiſtratum pleriq. refugerẽt. Ideò lata vetus lex, quæ populo libertatẽ conceſſit, ſi comitiis tribunitiis deeſſent candidati, ex omni populo & quocunque ordine, quos vellet tribunos creandi. Appianus lib. I. Ἐμφυλ. de C. Graccho iterum tribuno, καὶ εὐθὺς ἐπὶ τῷδε, καὶ ἐς τὸ μέλλον ᾕρητο δημαρχεῖν. καὶ γάρ τις ἤδη νόμος ἐκεκύρωτο, εἰ δήμαρχος ἐνδέοι ταῖς παραγγελίαις, τὸν δῆμον B ἐκ πάντων ἐπιλέγεσθαι. Interpretes Appiani longè aliter hæc verba ſunt interpretati: nos putamus eampſe ſententiam eſſe quam antè expreſſimus. Poſtea verò, ſiue Sulla, ſiue alius, ait idem Appianus, tribunatum à plebeiis ad ſenatores tranſtulit: ex quo tempore tribunus nemo fieri potuit niſi ſenator. vt meritò notatũ C in Auguſto antè fuerit, quòd tribunatum petiiſſet, quanquam patritius necdum ſenator. Sanctionem Auguſti pluribus refert Dio libro LIV. in anno DCCXLII. meminit & alibi.

In vtro vellent ordine manerent.] Nec dubiũ multos equeſtri ordine contentos, altiorem gradũ inſuperhabuiſſe: quod per Claudium poſtea non licuit. Suetonius lib. V. *Senatoriam dignitatem recuſantibus, equeſtrem quoque ademit.*

attrito bellis ciuilibus patrimonio, ſpectare ludos è quatuordecim non auderent, metu pœnæ theatralis: pronuntiauit, non teneri ea quibus ipſis parentibúſve equeſter cenſus vmquam fuiſſet. Populi recenſum vicatim egit: ac ne plebs frumentationum cauſſa frequentiùs à negotiis auocaretur, ter in annũ quaternûm menſium teſſeras dare deſtinauit: ſed deſideranti conſuetudinem veterem conceſſit rurſus, vt ſui cuiuſq. menſis acciperet. Comitiorum quoque priſtinum ius reduxit: ac multiplici pœna coercito ambitu, Fabianis & Scaptenſib. tribulib. ſuis die comitiorũ, ne quid à quoquã candidato deſiderarent,

ANIMADVERSIONES.

Attrito bellis ciuilibus patrimonio.] Teſtor hanc eſſe lectionem & Turonenſis & MSS. omnium, non *matrimonio*. quam vocem etſi doctiſſimis viris probatam, hîc non agnoſcimus: nec fortaſſe in tota lingua Latina eo ſenſu agnoſci debet. quæ proferuntur exempla ei àſſerendæ, omnia mihi ſuſpecta ſunt: quædam manifeſtò inania: cuiuſmodi eſt Valerij Max. locus ex lib. VII. cap. VIII. nam ibi *patrimonio* ſcribi non *matrimonio* diſcimus ex teſtimonio diligentiſſimorum virorum, qui vetera exemplaria contulerunt. cuiuſmodi item Auguſtini locus ex ſermone CLXXXV. quem profert Cuiacius: *ibãt ad paßiones, obliuiſcentes facultates & affectiones, patrimonia ac matrimonia ſua:* quo loco mirum eſt tantum virum non attendiſſe *matrimonium* pro vxore poni, tritiſſimo loquẽdi genere. Suetonius lib. IV. cap. XXV. *edixiſſe, matrimonium ſibi repertum exemplo Romuli*, id eſt, vxorem. Iuſtini Trogus, lib. III. de Lycurgo: *vt ſeuerius matrimonia ſua viri coercerent.* aliquanto poſt: *vt ſeruis interfectorum matrimonia pollicerentur.* ſic etiam Impp. in Codice ſæpius. ſic *clientelæ* pro clientibus, & id genus infinita. Ita autem interpretandum apud Auguſtinum arguunt præcedentes voces *facultates* & *affectiones* quib. iſtæ *patrimonia* ac *matrimonia*

A ſunt ἀντίστροφοι. declarãt magis adhuc ſequentia, ſi quis locum perlegat.

Metu pœnæ theatralis legis.] quis enim ita loquitur?

Si cuiuſque menſis.] Cõiectura docti viri ex Suida emẽdãtis *Nonis cuiuſque mẽſis*, ratione caret: neq. enim quod ille vult, Suidas dicit, ſed vt ariolus tantùm coniectat.

Comitiorũ quoq. priſtinum ius reduxit:] B Cautè accipe illa, *ius priſtinũ*: neque. n. ius illud intelligit, quod ſtãte Rep. obtinuit: ſed illud ipſum quod libro ſuperiore cap. XLI. à patre Auguſti Iulio Cęſare docuit fuiſſe inſtitutum. id ius per bella ciuilia & III. virorũ tyrãnidẽ omiſſũ, reducit nũc Auguſtus. Dio clarè explicat li. LIII. in octauo Auguſti cõſulatu: ὅ,τε δῆμος ἐς τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὸ πλῆθος αὖ συνε-C λέγετο. οὐ μέντοι καὶ ἐπράττετό τι, ὃ μὴ καὶ ἐκείνῳ ἤρεσκε· τοὺς γοῦν ἄρξοντας, τοὺς μὲν αὐτὸς ἐκλεγόμενος προεβάλλετο, τοὺς δὲ καὶ ἐπὶ τῷ δήμῳ τῷ τε ὁμίλῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ποιούμενος, ἐπεμελεῖτο, ὅπως μήτ' ἀνεπιτήδειοι, μήτ' ἐκ παρακελεύσεως, μήτ' ἐκ δεκασμοῦ ἀποδεικνύωνται. *Popul⁹ & multitudo iterũ ad comitia cõueniebãt: neque tamẽ fiebat quicquã, niſi quod ipſi placebat. Igitur magiſtrat⁹ quoſdã ipſe electos à ſe crea-*D *bat: quorũdã delectum populo & plebi permittẽs, id curabat, ne vel parũ digni renũtiarẽtur, vel ꝑ factionẽ vel ãbitũ.*

Fabianis.] Prima edit. *Sabotinis*: nota trib. Sabatina ex Feſto & lapidib.

ſed alteram lectionem ſuper MSS. confirmat vetus lapis.

C. IVLIO. C. F.
FAB. SCAPT.
CÆSARI
AVGVSTO.

ſingula millia nummûm à ſe diuidebat. Magni præterea exiſtimans, ſincerum, atque ab omni colluuione peregrini ac ſeruilis ſanguinis incorruptum ſeruare populum: & ciuitatem Romanam parciſſimè dedit, & manumittendi modum terminauit. Tiberio pro cliente Græco petenti reſcripſit, *Non aliter ſe daturum quàm ſi præſens ſibi perſuaſiſſet quàm iuſtas petendi cauſſas haberet.* Et Liuiæ pro quodam tributario Gallo roganti, ciuitatem negauit, immunitatem obtulit: affirmans, *Se faciliùs paſſurũ fiſco detrahi aliquid, quàm ciuitatis Romanæ vulgari honorem.* Seruos non contentus multis difficultatibus à libertate, & multo pluribus à libertate iuſta, remouiſſe: cùm & de numero & de conditione ac differentia eorum qui manumitterentur, curioſè cauiſſet, hoc quoque adiecit, ne vinctus vmquam tortúſve quis vllo libertatis genere ciuitatem adipiſceretur. Etiam habitum veſtitúmque priſtinum reducere ſtuduit. Ac viſa quondam pro concione pullatorum turba, indignabundus & clamitans: *En, ait,*

Romanos rerum dominos, gentémque togatam.

Negotium ædilibus dedit, ne quem poſthac paterentur in Foro Circóve, niſi poſitis lacernis, togatum conſiſtere. LIBERALITATEM omnibus ordinibus per occaſiones frequenter exhibuit. Nam & inuecta vrbi Alexandrino triumpho regia gaza, tantam copiam nummarię rei effecit, 41

ANIMADVERSIONES.

Singula millia nũmũ à ſe diuidebat.] Viterb. *aſſe diuidebat.* mẽdoſe pro *à ſe* hoc eſt, de ſuis nummis. ſic loqui Plautum, Ciceronem, Iuriſconſultos, alióſque pueris notum. At vir doctus ſcribendum nuper cenſuit *à ſe aſſe diuidebat.* vellem planius ſententiam ſuam interpretatus eſſet, & docuiſſet nos quid ſit *aſſe diuidere.* tamen, ne quid diſſimulemus, ineptum putamus.

Ab omni colluuione peregrini ac ſeruilis ſanguinis.] Dionyſius Hal. lib. 4. aperit cauſſam & neceſſitatẽ huius legis Auguſti: quam nondum latã deſiderat vt planè neceſſariam. apud Dionẽ lib. 55. in narratione eiuſdem

A legis, ſcribo πολλῶν τε πολλοὺς ἀκρίτως ἐλευθερουμένων. non ἀκριβῶς. niſi ſi ἀκριβῶς, ἐλευθερῶσιν poſuit pro donare libertate, non qualicumque, ſed plena & iuſta. illud melius.

Ac viſa quondam pro cõcione pullatorum turba.] Reprehendit in aliis colorem veſtis, in aliis colorem & genus veſtis. Pullati dicuntur, & qui togã ſordidã & coloris obſoleti

B gerunt: & qui penulas, quę pullo colore erant. Propria ciuium Romanorum veſtis forenſis toga fuit, éaque alba. contra hanc obſeruationem maiorum variè peccatum per illa tempora, & magis deinceps. tenuiores, poſita

toga in tunicis prodire non ſunt veriti: inde apud Horatium, Tacitum, alios, *tunicatus populus*, plebs infima idiotarum. alij penulam pro toga geſtabant, vel togæ ſuperiniectá. multi togam retinebant, ſed ſordidam & obſoletam. & hi & illi pullati vocantur à ſcriptoribus. Pullus & φαιὸς ancipitis ſignificationis voces ſunt: nam & ἀυτοφυῆ atque ingenuum colorem notant, qualis fermè penularum erat, vnde φαιὰ μανδύη apud Dionem: & eum quem veſtis alba habendo contrahit. Talis Romæ veſtis reorum, qui Latinis ſcriptoribus *ſordidati*, & *eſſe in ſordibus* dicuntur. Græcis φαιὰ ἐσθής. Plutarchus in Cicerone, μή ωιος κόμην θρέψαι καὶ μεταλαβεῖν ἐσθῆτα φαιὰν ἀπαξιώσαντες. magis propriè dixiſſet πιναρὰν, vt ſæpe Græci: vel πιναρὰν & κοινήν. Diodorus Siculus de Saturnino reo πτήξας κατέφυγεν ἐπὶ τὸν κοινὸν τῶν ἀκληρούντων ἔλεον. καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν πολυτελῆ κατέθετο, πιναρὰν δὲ μεταμφιασάμενος καὶ κοινήν, καὶ πώγωνα τρέφων περιῄει. Falluntur qui pullatos dici putant ſolùm ob pulli coloris veſtem: nam etiam qui togam ſordibus infectam geſtabant, eo nomine comprehenſi ob ſimilitudinem albi coloris obſoleti, & pulli ἀυτοφυοῦς. quare auctores modò *pullatos*, modò *ſordidos* vocant: interdum *ſordidos pullatóſque* vt Plinius ſeptimo epiſtolarum. & Calphurnius ecloga VII.

Venimus ad ſedes vbi pulla ſordida veſte
Inter fœmineas ſpectabat turba cathedras.

paulo pòſt,

-ſed mihi ſordes
Pulláque paupertas & adunco fibula morſu
Obſuerant.

Simili ratione Iulius Pollux veſtimenta aſſignat calamitoſis vel λευκὰ διαπινῆ, vel φαιὰ, aut μέλανα. & qui Latinis dicitur pannus ſordidus, Græcis & φαιὸς appellatur & ῥυπαρὸς, vt in tertio Athenæi.

vt fœnore diminuto, plurimum agrorum pretiis acceſſerit. Et poſtea quoties ex damnatorum bonis pecunia ſuperflueret, vſum eius gratuitum iis qui cauere in duplũ poſſent, ad certum tempus indulſit, Senatorum cẽſum ampliauit:

ANIMADVERSIONES.

Fœnore diminuto plurimum agrorum pretiis acceſſerit.] & quotidiana experientia & vetus omnis hiſtoria hoc docet. Plinium lege ep XIX. lib. VI. Auctor Dio tunc temporis Romæ tantam pecuniæ copiam fuiſſe vt agrorum pretia plurimum intenderentur, & vſuræ trienti ſiue trientali vix locus eſſet: quum antè centeſima pro leui haberetur. Sic debẽt accipi hęc illius verba in quibus cæcutiũt interpretes, τοσοῦτον τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων διὰ πάσης ὁμοίως τῆς πόλεως ἐχώρησεν, ὥστε τὰ μὲν κτήματα ἐπιτιμηθῆναι, τὰ δὲ δανείσματα ἀγαπητῶς ἐπὶ δραχμῇ πρότερον ὄντα, τότε ἐπὶ τῷ τριτημορίῳ αὐτῆς γίγνεσθαι. Cęterũ Trãquilli vocem *plurimũ* qua certi nihil definitur (& reuera nihil poteſt definiri.) circumſcribit Paulus Oroſius: cuius sũt verba: *Roma in tantũ opibus Alexandria aucta eſt, vt propter abundantiam pecuniarum duplicia quàm vſque ad id fuerant poſſeſſionum aliarúmque rerum venalium pretia ſtatuerentur.*

Iis qui cauere in duplũ poſſẽt.] Explicat hũ locũ Iuriſconſultimus Cuiacius Obſeruat. lib. V. c. XXXVIII.

ac pro octingentorum millium ſumma duodecies HS. taxa-
uit, ſuppleuítque non habentibus. Congiaria populo frequen-
ter dedit, ſed diuerſæ ferè ſummæ: modò quadragenos, mo-
dò tricenos: nonnumquam ducenos quinquagenóſque num-
mos. ac ne minores quidem pueros præteriit, quamuis nonni-
ſi ab vndecimo ætatis anno accipere conſueſſent. Frumentum
quoque in annonæ difficultatibus ſæpe leuiſſimo, interdum
nullo pretio, viritim admenſus eſt, teſſeráſque nummarias du-
plicauit. Sed vt ſalubrem magis quàm ambitioſum principem 42
ſcires, querentem de inopia & caritate vini populum, ſeueriſſi-
ma coercuit voce: *Satis prouiſum à genero ſuo Agrippa, perductis plu-
ribus aquis, ne homines ſitirent.* Eidem populo promiſſum quidem
congiariū repoſcenti, *Bonæ ſe fidei eſſe reſpondit:* non promiſſum
autem flagitanti, turpitudinem & impudentiam edicto expro-
brauit: affirmauítque, nō daturum ſe, quamuis dare deſtinarat.
Nec minore grauitate atq; conſtātia, cùm propoſito congiario

ANIMADVERSIONES.

Ac pro octingentorum millium ſumma duodecies HS. *taxauit.*] Conſtans hæc lectio eſt omnium librorum. Dio lib. LIIII. in vtraque ſumma diſſentit. priore, quam facit δέκα μυριάδων. ea ſunt HS. quadringenta millia. poſteriore, quam ait fuiſſe πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδων, hoc eſt, decies HS. In promptu ſunt doctiſſimorum virorum ſuper hac tanta, in re tanti momenti, diuerſitate ſententiæ non minus diuerſæ: dum alij Græco ſcriptori rerum Romanarum imperitiam ἀποτόμως obiiciunt: alij verecundius culpam in librarios declinant, & in Suetonio legunt *decies.* Ego adhuc ἐπέχω.

Nonnunquam ducenos, quinquagenóſque.] Non placet lectio quam proferunt quidam *ducenos quinquagenos.* primùm quia aliter optimi codd. deinde quia nihil in noſtra lectione abſurdi, quod inconſultius quidam pronuntiarunt: nam ſi Auguſtus amicis ſuis (diſertè notat

A Quintilianus) congiaria tam exigua dedit, vt ea ipſi vocarent heminaria non congiaria: cur dubitemus in tanta largitionum frequentia plebeculæ illi prope infinitæ viritim dediſſe aliquando nummos quinquagenos. Vide verò lapidem Ancyranum.

Seueriſſima coërcuit voce.] MSS. *voce.* pr. ed. & aliæ quædam *oratio-*
B *ne:* quod non malè interpreteris de edicto quo Auguſtus populum increpuerit, vt ſolitum fieri à principibus. Dio alteram lectionem potius confirmat.

Populo promiſſum congiarium repoſcenti.] Inſolens factum & præter conſuetudinem. Cicero, *Munus flagitare quamuis quis oſtenderit, ne populus quidem ſolet niſi concita-*
C *tus.*

Quamuis dare deſtinarat.] MSS. *deſtinaret.* hoc eſt quamuis in dandi voluntate nihilominus maneret.

multos manumiſſos, inſertóſque ciuium numero, comperiſſet negauit accepturos quibus promiſſum non eſſet: cæteríſque minus quàm promiſerat, dedit, vt deſtinata ſumma ſufficeret. Magna verò quondam ſterilitate, ac difficili remedio, cùm venalitias & laniſtarũ familias, peregrinóſq. omnes, exceptis medicis & præceptorib. partẽq. ſeruitiorũ, vrbe expuliſſet: vt tã dẽ annona cõualuit, *impetũ ſe cepiſſe* ſcribit, *frumẽtationes publicas in perpetuũ abolendi, quòd earũ fiducia cultura agrorũ ceſſaret: neq. tamẽ perſeueraſſe, quia certũ haberet, poſſe per ambitionem quandoque reſtitui.*

ANIMADVERSIONES.

Multos manumiſſos inſertóſque ciuium numero.] Non ſtatim vt aliquis manumiſſus erat, ad congiarium aliáſve liberalitates admittebatur? ſed in tribum prius deſcribi oportuit. Benigniores patroni quos manu emiſerant, iis tribum ſtatim emebant, aut ſi teſtamento libertas daretur, emi mandabant, vt ſcriptum eſt in lege xxxv. Dig. de legat. III. emptionem tribus ſignificat illis verbis Suetonius *inſertos ciuium numero.* Referri etiam poteſt ad eos qui ſuis ſibi pecuniis libertatem redimebant, aut ad gratos aliàs ſuis heris: nam & hi & illi videntur de induſtria appetente congiarij die fuiſſe liberati. Similis fraus notata Dioni lib. XLIX. in Pompeiana diuiſione frumenti. ait enim πολλοὺς πρὸς τὰς ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐλπίδας ἐλευθερωθῆναι. Sed verum eſt, occaſionem huius emendationis præbuiſſe Auguſto illiberalem lucelli cupiditatem, quæ multos temporibus illis impellebat, vt ſeruos ſuos nullo diſcrimine manu mitterent. Hi in tribus diuiſi, ad frumentationem, congiaria, & id genus alia legitimorum ciuium commoda admittebantur: ac mox ad patronos ſuos omnia deferebant. Non tunc
A primum Romanorum moribus ea macula adhærere cœpit. Dionyſius Halicarnaſſæus multos ſua ætate libertate donatos queritur ἵνα τὸν δημοσίως διδόμενον σῖτον λαμβάνοντες κατὰ μῆνα, καὶ εἴ τις ἄλλη παρὰ τῶν ἡγουμένων γίγνοιτο φιλανθρωπία, φέρωσι τοῖς δεδωκόσι τὴν ἐλευθερίαν. *vt*
B *frumentum publicè dari ſolitum, ſingulis menſibus accipientes, aut ſi qua alia largitio à principibus vel magiſtratibus fuerit celebrata, auctoribus libertatis ſuæ id ſtatim afferant.* locus eſt libro IV.

Venalitias & laniſtarum familias.] Dio, τούς τε μονομαχοῦντας καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ ὤνια.

Magna verò quondam ſterilitate ac difficili remedio.] Eu-
C ſebius in Chronico ad numerum MMXXII. *Fames Romæ ita ingens facta, vt quinque modij venderentur denariis viginti ſeptem ſemis.* nam hæc verba ad hunc Suetonij locum pertinere, obſeruat ibi doctiſſimus Scaliger.

Vrbe expuliſſet.] Vltra centeſimum
D lapidem.

Impetum ſe cepiſſe ſcribit frum. in perpetuum abolendi.] Phraſis Suetonij. vt in Caligula, *Expeditio-*

peditionis Germanicæ impetum cepit. A Seneca ad Heluiam: *Sæpe iam mater* in Othone, *impetum cepit moriendi. optima impetum cepi conſolandi te.*

Atque ita poſt hanc rem temperauit, vt non minorem aratorum ac negotiantium quàm populi rationem deduceret. SPECTACVLORVM & aſſiduitate & 43 varietate, atque magnificentia, omnes anteceſſit.

ANIMADVERSIONES.

Atque ita poſt hanc rem temperauit.] Placet magis quod in aliis extat, vt in edit. Rob. Steph. *Atque ita poſthac rem temperauit.*

Vt non minorem aratorum ac negotiantium quàm populi rationem deduceret.] Nouè dictum vt alia multa in Suet. *rationem deducere*, pro habere, ducere. Compoſitum loco ſimplicis, vt apud Columell. *deputare vites* pro putare & lib. ſuperiore *rebus decedentibus* pro cedentibus. Mox *crus effregerat* pro fregerat, quod tamẽ in membranis reperi, non compoſitum: hîc quoq; *duceret* non *deduceret* habetur in quibuſdam libris. cap. XLIII. *tenſas deducere* pro ducere. ſenſus eſt; Auguſtum in diuiſione frumenti non minus aratorum ac negotiãtium commodis conſuluiſſe, quàm plebis otioſæ quæ in vrbe morabatur. Populum appellat, vt ſæpe alibi, plebem quæ Romæ frumento publico alebatur. hæc fere otioſorum hominum fuit, & magna ex parte functorum militia: ciues enim Romani artes βαναύσους plerique à ſe ſpernebãt, & ſolis ſeruis dignas iudicabant, ipſi bellis vacabant: vnde peractis ſtipendiis egeni plerumque quod ſupererat vitæ degebant. Quod vt caueret Auguſtus, commoda miſſionum & militiæ tempora definiit: *ne aut ætate aut inopia poſt miſſionem ſollicitari ad res nouas poſſent.* vt eſt infrà ſcriptum. Hæc vel præcipua olim cauſſa excogitandarum legum agrariarum: ita enim exhauriebatur famelica illa multitudo, verè ſentiB na vrbis. Alterum mali remedium fuit, publica frumenti largitio. ſed præclarum hoc inſtitutum ſecuta ſunt non leuia incommoda. Plerique enim de plebe in re facienda omiſſiores περὶ τοῦτο facti ſunt, neglectum negotiandi ſtudium, ſpreta agrorum cura & ſeruis vinctíſque commiſſa. ex quo illa Liuij grauis querela libro ſexto, *Olim multitu*C *dinem innumerabilem liberorum capitum in eis fuiſſe locis, quæ nunc vix ſeminario exiguo militum relicto, ſeruitia Romana ab ſolitudine vindicant.* Vide etiam Appianum libro primo De bellis ciuilibus. Hæc ratio eſt, cur Auguſtus & tollendi primò omnem frumentationem ceperit impetum: & cum poſtea è re non fore id iudicaſſet, κατὰ τὸν δεύτερον D πλοῦν, quod aiunt, vt vulgi ſocordiam excitaret, ad frumentationem non minus eos admiſerit qui agros colerent & mercimonia exercerent, quàm pauperes illos vrbicos, qui ſoli, vt videtur, ante Auguſtum publico frumento ali ſoliti. Negotiantes ſunt, non quos putat Torrentius; ſed quicumque aliquam negotiationem exercerent, cuiuſmodi erant centonaria, ſagaria, lignaria,

carbonaria, cænacularia, & ſimiles his alię in veterum libris& antiquis lapidibus nominatæ. Hi ſunt qui A Imperatoribus in Codice dicuntur *negotium gerere*, vel *in negotiis pecuniã tractare*, aut *mercimonia agitare.*

Feciſſe ludos ſe ait ſuo nomine quater:pro aliis magiſtratibus, qui aut abeſſent,aut non ſufficerent,ter & vicies. Fecítq; nonnumquam vicatim,ac pluribus ſcenis per omnium linguarum hiſtriones:non in foro modò, nec Amphitheatro, ſed in Circo & in Septis, & aliquando nihil præter venationem edidit. Athletas quoq; exſtructis in cãpo Martio ſedilibus ligneis :itẽ nauale prælium circa Tiberim cauato ſolo:in quo nunc Cæſarum nemus eſt. Quibus diebus cuſtodes in vrbe diſpoſuit, ne raritate remanentium graſſatoribus obnoxia eſſet. In circo aurigas curſoréſque & confectores ferarum, & nonnunquam ex nobiliſſima iuuentute, produxit. Sed & Troiæ ludum edidit frequentiſſimè, maiorum minorúmve puerorum delectu: priſci decoríq; moris exiſtimans, claræ ſtirpis indolem ſic noteſcere. In hoc ludicro C. Nonium Aſprenatẽ lapſu debilitatum,

ANIMADVERSIONES.

Feciſſe ludos ſe ait.] In breuiario, ni fallor, rerum ſuarum.

Suo nomine quater.] Mihi quoque ſuſpectus hic numerus, etſi omniũ libb. conſenſu confirmatus:& quod maius eſt, inter legendum Dionis hiſtoriam ludos ab Auguſto ſuo B nomine editos, non adeò multos obſeruare viſus ſum. nam alij potius eius nomine edebant. Sed verius eſt repetendum ex ſequenti periodo verbum *vicies*, quæ βραχυλογία Græcis Latiniſque vſitata eſt: verùm ita ferè, vt maior numerus in priore commate poſitus, etiam ſequenti ſeruiat, contra quàm hîc fit. Plinius lib. XVIII. *In transſpadana Italia ſcio vicenas quinas libras farris modios* C *pendere, circa Cluſium & ſenas.* Repete *vicenas.* Ariſtoteles in libello de miraculis auditis, τὸ δ᾽ ἐν τῇ Λιπάρᾳ ποτὲ καὶ ἐκλείπειν φησὶ Ξενοφάνης ἔτη ἑκκαιδεκάτῳ δ᾽ ἑβδόμῳ ἐπανελθεῖν. *ſeptimo*, id eſt decimò ſeptimo. Siue igitur quater ſuo nomine ludos Auguſtus edidit, ſiue quod potius puto ſæpius, nihil hîc mutandum cenſemus.

Athletas extructis in campo Martio ſedilibus ligneis.] Factum ſexto Auguſti conſulatu. Dio, καὶ γυμνικὸς δὲ ποτε ἀγὼν, σταδίου τινὸς ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ ξυλίνου κατασκευασθέντος ἐποιήθη. Ex collatione horum locorum apparet quæ fuerit ſtadiorum Græciæ forma.

Tiberim cauato ſolo in quo nunc Cæſarum nemus eſt.] Eadem verba in breuiario Ancyrano, vnde ſumſit Suetonius. quod moneo, ne quis τὸ *nunc* reſtringat ad tempora auctoris. Tacitus Annal. lib. XII. *Lacu in ipſo nauale prælium adornatur, vt quondam Auguſtus ſtructo cis Tiberim ſtagno, ſed leuibus nauigiis & minore copia ediderat.* Frontinus de aqua Alſietina loquens, *Auguſtus cùm opus Naumachiæ aggrederetur, ne quid*

ne quid ſalubrioribus aquis detraheret, hanc proprio opere perduxit: & quod Naumachiæ ceperat ſupereſſe, A *hortis ſubiacentibus & priuatorum vſibus ad irrigandum conceſſit.*

aureo torque donauit: paſſúſque eſt ipſum poſteróſque Torquati ferre cognomen. Mox finem fecit talia edendi, Aſinio Pollione oratore grauiter inuidioſéque in curia queſto Æſernini nepotis ſui caſum, qui & ipſe crus effregerat. Ad ſcenicas quoque & gladiatorias operas, etiam equitibus Romanis aliquando vſus eſt: verùm priùs quàm ſenatuſconſulto interdiceretur. Poſtea nihil ſanè, præterquam adoleſcentulum Lucium honeſtè natum, exhibuit: tantùm vt oſtéderet quod erat bipedali minor librarum ſeptemdecim, ac vocis immenſæ. Quodá autem muneris die, Parthorum obſides tunc primùm miſſos,

ANIMADVERSIONES.

Aureo torque donauit.] in ſolatiũ debilitatis honos hic eximius Nonio habitus: nam cæteri pueri qui Troiam luſerant galeis, haſtilibus, talibúſque ſolùm præmiis affecti. Bæbius Macer. *Cæſar Auguſtus pueris qui luſerũt Troiam donauit galeas & bina haſtilia.* Virgilius libro quinto obiter ad hanc hiſtoriam alluſit: vt alibi paſſim ad Iulij Cæſaris & Auguſti res geſtas.

Qui & ipſe crus effregerat.] Memmianus & quidam alij, *crus fregerat idq. melius*: initio libelli De grammaticis: *quũ in regione Palatij prolapſus in cloacæ foramen crus fregiſſet.*

Ad ſcenicas quoque & gladiatorias operas.] De ſcenicis reperio notatũ à Dione in ludis Marcelli li. LIII. de gladiatoriis lib. LVI.

Senatuſconſulto interdiceretur.] Auctorem huius rei facit Auguſtum hiſtoria Dionis libro LIIII. initio.

Adoleſcentulum Lucium.] Varias χαρὰς huius loci annotauit Torrentius: ecce autem nouam præter illas omnes ex cod. Viterb. *Adol. Hirtium.* Ego rectum puto *Lycium* non *Lucium.* nam quæ hæc eſſet deſignatio ſolo prænomine? eſt verò nomen ἐθνικόν. neque aliter membranæ regiæ & Memmianus.

B *Bipedali minor librarum ſeptemdecim.*] mira leuitas, nec pro illa ipſa magnitudine eius corpuſculi. Vſitata ſtatura, vt alibi notamus, erat pedum ferè ſex; pondus librarum Romanarum centum plus minus. Plaut. Aſin. *Nudus vinctus centum pondo es.* locum vide. Hac proportione homo bipedalis alterum ferè tantum pendere debuit: non igitur nanus ſolum hic fuit,
C ſed & monſtroſè gracilis, ac leuis: tertij miraculi loco vox Stentorea in tantulo homuncione. De gracilitate ne nimis miremur, faciunt quæ Athenæus libro duodecimo & Ælianus libro decimo. Ποικίλης de Archæſtrato narrant. At quæ in Græcis epigram matis libro ſecundo,
D titulo Εἰς λεπτοὺς leguntur, non ſolum poëtica ſed pleraque inepta ſunt, paucis exceptis; cuiuſmodi hoc Lu-

Ec

cilij ſanè venuſtiſſimum: A Quæ obiter ita vertebamus,

Ἐξ ἀτόμων Ἐπίκουρος ὅλον τὸν κόσμον ἔγραψεν,
Εἶναι τοῦτο δοκῶν Ἄλκιμε λεπτότατον.
Εἰ δὲ τότ' ἦν Διόφαντος, ἔγραψεν ἂν ἐκ Διοφάντου,
Τοῦ καὶ τῶν ἀτόμων πουλύτι λεπτοτέρου.
Ἢ τὰ μὲν ἄλλ' ἔγραψε συνεστάναι ἐξ ἀτόμων ἄν, B
Ἐκ τούτου δ' αὐτὰς Ἄλκιμε τὰς ἀτόμους.

Mundum omnem ex atomis Epicurus credidit ortum.
Cur? atomis credens nil magis exiguum.
Tunc Diophante fores: atque omnia de Diophanto
Orta forent, vincis qui breuitate atomos.
Aut ſi cuncta alia ex atomis conflata putaret:
Certè atomis ortum tu, Diophante, dares.

per arenã mediã ad ſpectaculũ induxit: ſupérq. ſe ſubſellio ſecũdo collocauit. Solebat ẽt citra ſpectaculorũ dies, ſi quando quid inuſitatũ dignũq cognitu aduectũ eſſet, id extra ordinẽ

ANIMADVERSIONES.

Per arenam mediam.] vt ſpectarentur prius à populi corona. θεατρίζειν Græci hoc vocant: ac quia in ſupplicio afficiendis potiſſimum id fiebat, verbum alias μέσον in malam partem tantùm cœpit accipi.

Supérque ſe ſubſellio ſecundo locauit.] C Orcheſtram ſedem ſenatorum in theatro Romano, (nam aliter in Græco) Suetonius *primum ſubſelliorum ordinem* vocat paullo pòſt. Ea verò pluribus conſtitit ſubſelliis, ſed vni ordini dicatis. Id appellat auctor *ordinem ſubſelliorum*, item *ordines*. ſequitur ſtatim, *maritis è plebe proprios ordines aſsignauit.* D id eſt propria ſubſellia, ſiue proprium ſubſelliorum ordinem. ſubſellium eſt ſedes ſiue lignea ſiue lapidea κύκλῳ θεάτρου, in orbem extenſa. Græcè ſubſellium ex Pauſania dixeris θρόνον συνεχῆ πολλὰς ἔχοντα καθέδρας. In Heronis mathematici libello quem habemus MS. vbi problemata quædam de theatris explicantur, βαθμοὶ & βαθμίδες τῶν θεάτρων appellantur. Scenæ & podio proximum ſubſellium, principum fuit & magiſtratuum: ſecundum & reliqua quibus conſtitit orcheſtra, ſenatorum. in primo ſedit Auguſtus: in ſecundo legatos collocauit: *ſuper ſe* ait Suetonius: quia ratio ſubſelliorum ea fuit, vt imo ſiue primo ſecundum eſſet altius, ſecundo tertium & ita deinceps. Vel ſimpliciter accipe *ſuper ſe* pro pone ſe & ὑπὲρ νῶτον. Alio ſenſu in triclinio dicitur aliquis alium ſuper collocare, quãdo in eodem ſcamno ambo ſedent, aut in eodem lecto diſcumbunt, vt in XIV. Annalium Taciti. Quid hoc loco planius? Interpretes tamen omnes mirè turbant, aliud nihil.

quo-

quolibet loco publicare: vt rhinocerotem, apud Septa: tigrim, in ſcena: anguem quinquaginta cubitorum, pro Comitio. Accidit votiuis circenſibus, vt correptus valitudine, lectica cubans, thenſas deduceret: rurſus commiſſione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, euenit vt laxatis ſellæ curulis compagibus caderet ſupinus. Nepotum quoque ſuorum munere, cùm conſternatum ruinæ metu populum retinere, & confirmare nullo modo poſſet, tranſiit è loco ſuo, atque in ea parte conſedit quæ ſuſpecta maximè erat. Spectandi confuſiſſimum ac ſolutiſſimum morem correxit 44
ordinauítque: motus iniuria ſenatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos conſeſſu frequenti nemo receperat. Facto igitur decreto patrum, vt quoties quid ſpectādū vſquá publicè ederetur, primus ſubſelliorum ordo vacaret ſenatoribus: Romę legatos liberarum ſociarúmque gentium vetuit in orcheſtra cōſidere: cū quoſdá etiá libertini generis mitti deprehēdiſſet.

ANIMADVERSIONES.

A *Quolibet loco publicare.*] Ἐκτίθεσθαι vel προτίθεσθαι εἰς ἐπίδειξιν, & vt loquitur ſtatim, ſpectandum publicè edere. Ex eo more eſt quod notat Solinus de muliere tricies enixa, à Pompeio publicata cum xx. liberis: quódque Tacitus libro XII. Annal. de Mithridate Armeniæ rege captiuo, *Roſtra iuxta cuſtodibus circumdatus viſui populo præbetur.* quod idem poſtea de Caractaco narrat.

Laxatis ſellæ curulis compagibus.] Bene *laxatis* non *luxatis* vt quibuſdam viſum. Sella curulis quatuor lignis pluribúſve conſtabat incuruis in modum fere literæ productæ & minus curuatæ ab vtraque parte. Hæc funibus ita compacta erat, vt aperiri claudíque poſſet. in aperta ſedebatur ſuper loris & linteis. Martialis, *Recénſque ſella linteíſque loríſque.*
C meminit & Quintilianus alicubi. Lignorum formam egregiè explicant Gręci cùm δίφρον ἀγκυλόποδα nominant, vt Plutarchus in Mario bis, & alibi, & ita in Gloſſario. Huiuſmodi ſellarum fabrica hodiéque in vſu eſt. Similis autem artificij fuiſſe videntur illæ quibus olim tanquam laqueis vſi qui alienæ vitæ inſidiabantur. Pauſanias in Atticis vocat θρόνον ἀφανεῖς δεσμοὺς ἔχοντα. Res hodie nō incognita. Reperio & σιδηρᾶν καθέδραν in cruciatibus Chriſtianorum vſurpatam. Euſebius hiſto-
B riarum lib. quinto.

Vt quoties quid ſpectandum vſquā publicè ederetur.] Spectacula olim edebantur in Vrbe, in Italia & in prouinciis. & in Vrbe quidē, alia in theatro, alia in circo, alia in amphit. quędam in foro aliiſque locis publicis Quod ergo ait, *vſpiam*, quomodo accipiemus? puto de Vrbe, Italia & prouinciis intelligendum: id enim arguere manifeſtò videtur quod modò dictum eſt de occaſione facti decreti huius, quę Puteolis data fuit: & quod dicit, *quoties quid ſpectādū pu-*

blicè ederetur, de theatro & ſcenicis gymnicíſque ludis aut rebus admirandis quæ ſpectandæ proponebantur, maximè interpretor: nam ea ætate extra Romam raræ venerationes, rari Circenſes, vt pluribus alibi docemus. Nihil ergo Auguſti temporib. de circi, nihil de amphitheatri ſedibus decretum? de hoc quidẽ, quod ſciam nihil: de ſeſſione in Circo refert Dio lib. LV. anni vrbis DCC-A LVIII. cepiſſe χωρὶς μὲν τοὺς βουλευτὰς, χωρὶς δὲ τοὺς ἱππεῖς ἀπὸ τοῦ λοιποῦ πλήθους circenſes ſpectare: quod in Claudio & Nerone quî ſit intelligẽdũ dicemus. verùm arbitror Suetonium hoc loco inſtitutum illud nõ reſpicere. Simile eſt quod narrat Dio lib. LIII. de Polemone Põti rege, ſocio pop. Ro. appellato, καὶ προεδρία, inquit, τοῖς βουλευταῖς ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ἐς πάντα τὰ θέατρα ἐδόθη.

Militem ſecreuit à populo. Maritis è plebe proprios ordines aſſignauit: prætextatis cuneum ſuum, & proximum pædagogis: ſanxítque ne quis pullatorum media cauea ſederet.

ANIMADVERSIONES

Militem ſecreuit à populo.] Ad legis huius ſimilitudinem excogitata illa à Iunio Gallione, nobili adulatore, qui anno Vrbis DCCLXXXV. *cenſuit*, inquit Tacitus ſexto Annalium *vt prætoriani actis ſtipendijs, ius apiſcerentur in quatuordecim ordinibus ſedendi.* quem virum increpans Tiberius, ait, *reperiſſe prorſus quod diuus Auguſtus non prouiderit.* vbi nõ dubium alludi ad hanc ordinationem Auguſti, quæ hîc commemoratur.

Maritis è plebe proprios ordines.] Martialis,

> *Sedere in equitum an tibi liceat ſcamnis*
> *Videbo Dindyme: non licet maritorum.*

Olim hęc diſtinctio ignorabatur. poſt legem Pappiam Poppęam multa quę ſenibus honoris cauſſa deferri ſolebant, ad maritos ſunt tranſlata. A. Gellius lib. II. cap. XV. & paſſim in hiſtoria.

Prætextatis cuneum ſuum & proprium pædagogis.] Scio quid ſit cuneus in theatro, neque hanc B lectionem improbo: tamen videtur Auguſtus facturus fuiſſe commodius, ſi ſcamnum ſuum prætextatis aſſignaſſet, & proximum pædagogis: ita potuiſſent illi mores ſuorum diſcipulorum obſeruare, quod fuit ipſorum munus, ſed quia pædagogi ſerui ferè erant, propterea ſeparatim illis ſuus cuneus aſſignatus. Cuneũ C theatri Græcus magiſter vertit φυλὴν θεάτρου, quia certis perſonis certi cunei ſoliti aſſignari. Quanta petulantia verſaretur in theatris, omnis Græca Latináque hiſtoria loquitur: propterea qui ſeuerius iuuentutem inſtituebant, à theatris arcebant Iulianus in Miſopogone, Ἐμὲ ὁ παιδαγωγὸς ἐδίδασκεν εἰς τὴν γῆν βλέπειν εἰς διδασκάλους φοιτῶντα, θέατρον οὐκ ἰδεῖν, πρὶν μᾶλλον κομῆσαι τῆς κεφαλῆς τὸ γένειον. negat ſibi per pędagogũ licuiſſe prius thea-D tris intereſſe quã pilorũ plus in mẽto quàm in capite haberet. Cur ita loquatur norũt qui ſciũt quid ſit exoletũ eſſe in nequitiis veterũ. Sic autem ille locus emendãdus: nam vulgò νομῆσαι ſcriptum eſt. neque dubito noſtram emendationem, Cod.

Can-

Cantoclaro, eius libri interpreti, A probatum iri: quæ eſt ampliſſimi illius & mihi amiciſſimi viri, in ſumma dignitate doctrina, candore & probitate admirabili condîta. Porrò lege trium Auguſtorum qui ſtudiis liberalibus operam dant, non illi quidem theatris penitus arceantur, ſed tamen vetantur ſpectacula frequentius adire. extat lex in Cod. Theodoſiano, titulo VIII. Quando autem in theatrum veniebant prætextati, pædagogos ſuos habebant comites, vt hîc dicitur. Theophraſtus in Character. Solet, inquit, ad ſpectandum ἄγειν τοὺς υἱοὺς καὶ τὸν παιδαγωγόν. ſoliti etiam adeſſe educatores ſiue τροφεῖς, quos cum pædagogis Iulianus in Cæſaribus, & Iuſtinianus in Inſtitut. coniungunt. Græci etiam βαϊούλους vocant.

Fœminis ne gladiatores quidem, quos promiſcuè ſpectari ſolenne olim erat, niſi ex ſuperiore loco ſpectare conceſſit. Solis virginibus Veſtalibus locum in theatro ſeparatim, & contra prætoris tribunal, dedit. Athletarum verò ſpectaculo

ANIMADVERSIONES.

Fœminis ne gladiatores quidem.] B Nedum ludos ſcenicos: quibus tamen & ipſis interfuiſſe iam olim fœminas conſtat, ſed non ſine eorum permiſſu in quorum poteſtate erant. Valerius Maxim. *Pub. Sempronius Sophus coniugem repudij nota affecit, nihil aliud quàm ſe ignorante ludos auſam ſpectare.* Per leges Auguſti ad omnia ſpectacula Romani moris admiſ- C ſæ mulieres, ſed non promiſcuè. Quod ſubiicit de athletis, non mirum: id enim ludicri genus Græcum fuit, non Romanum.

Niſi ex ſuperiore loco.] Heroni, ὁ ἄνω βαθμός. Ea extrema cauea & ſedes pullatorum erat. Calphurnius,

Venimus ad ſedes vbi pulla ſordida veſte
Inter fœmineas ſpectabat turba cathedras.

Ex his verſibus apparet ſpectaſſe promiſcuè plebem & fœminas. an ita inſtituit Auguſtus? videtur ex hoc loco poſſe colligi. Sed hoc quàm alienum à grauitate & prudentia Auguſti? illéne qui militibus maritis è plebe prætextatíſque ſuos cuneos aſſignauit, fœminis permiſerit cum ſordida plebe promiſcuè ſpectare? nunquam putem. Lego igitur in Suetonio *Spectare conceſſit ſolis Virginibus Veſtalib.* ita duplici ratione pudori mulierum conſulitur: nam & in extremam caueam ſummotæ, pæne theatro eiectæ videri poterant; & ibi quoque ſolæ ſeorſim à viris collocatæ.

Contra prætoris tribunal.] Proximè ſcenam & podium. atque vt Prudentius ait, *podij meliore in parte ſedebant.* Vide amplius Tacitum libro quarto. D

Athletarum verò ſpectaculo.] Infamis Nero contrà, *Ad athletarum ſpectaculum inuitauit & virgines Veſtales.* libro ſexto.

muliebrem ſexum omnem adeò ſubmouit, vt Pontificalibus ludis pugilum par poſtulatum diſtulerit in ſequentis
45 diei matutinum tempus: edixerítque, *Mulieres ante horam quintam venirent in theatrum*, *non placere.* Ipſe Circenſes ex amicorum ferè libertorúmque cœnaculis ſpectabat, interdum è puluinari, & quidem cum coniuge ac liberis ſedens.

ANIMADVERSIONES.

Muliebrem ſexum omnem.] Lectionem à Turnebo inuentam & annotatam, *muliebre ſexus omne*, inueni notatam in ſchedis Liſlæi: in lib. optimo Turonenſi & Pithœi, *muliebre ſecus:* quam vocem pridem explicarunt viri doctiſſimi: ſed quæ huic loco non conuenit.

Pontificalibus ludis.] Quos, vt videtur, edidit pontificatu maximo ſuſcepto.

Mulieres ante hor.] Ipſa ſunt edicti verba, MVLIERES ANTE HORAM QVINTAM VENIRE IN THEATRVM NON PLACET. familiaris principi illi ſermo: ſic in epiſtola ad Liuiam de Claudio, *Spectare eum Circenſes ex puluinari non placet nobis.*

Ipſe Circenſes ex amicorum ferè libertorúmque cœnaculis ſpectabat.] In Circo ſedes ſeparatas, neque ſenatus ante Claudium, neque equites ante Neronem habuerũt: propterea ne principi quidem certa ſedes fuiſſe videtur, vtique Auguſti tempore naſcente adhuc imperio. Is igitur vt maieſtatis ſuæ rationem haberet, è puluinari ſpectauit, hoc eſt, ex eo Circi loco, vbi ſimulacra deorum, magna pompa inferri & circum metas geſtari ſolita, collocabantur. quæ pars Circi ea eſſet, mirum non explicaſſe Dionyſium Hal. in eo ſermone: ſed dubium non eſt, quin vt in theatro honeſtiſſimus locus erat ad podium, ſic in Circo ad Euri-
A pum, qui medium ſtadium cingebat. Auguſtus in ep. ad Liuiam ſuper Claudio, *primam frontem ſpectaculorum* eum locum vocat. *Spectare eum Circenſes ex puluinari non placet nobis: expoſitus enim in prima fronte ſpectaculorum conſpicietur.* Inde ſpectauit Auguſtus *ſedens*, ait Suetonius: non vt Nero poſtea accubans, ceu deus aliquis viuus inter ſi-
B mulacra mortua. Et, *cum vxore & liberis*, nõ inter imagines ipſas deorum. Interdum vt Suetonius hic notat, ſolitus idem princeps, inuidiæ, vt arbitror, declinandæ cauſſa, non è puluinari, ſed è cœnaculis amicorum aut libertorum eos ludos ſpectare. idem factitatum Tiberio docet Dio lib. LVII. καὶ πού γε τῶν ἵππων ἀγῶνας ἐξ οἰκίας καὶ αὐτὸς τῶν ἀπελευθέρων τι-
C νὸς πολλάκις ἑώρα. cùm dicit καὶ αὐτὸς, innuit eis verbis idem antè ſe ſcripſiſſe de Auguſto: ſed locus hodie non extat. Cœnacula fuiſſe in ſupremis ædium partibus, imò, vt loquitur Liuius lib. XXXIX. ſupra ædes, ex Martiale aliíſque notum. An autem ex cœnaculis Circo vicinarum domorum commodè ſatis ſpectari Circenſes poterant? an
D iſta potius, de quibus ſentit Suetonius, in ipſo Circo erant? Siquidem ſuper illa porticu quæ ab exteriore Circi Romani parte adſtructa illi fuit, & officinæ & cœnacula erant: quæ vt arbitror CESS. ſoliti locare cœnaculariam facientibus:

tibus: à quibus poſtea inquilini & qui ſine laribus erant. Dionyſius Halic. libro III. ἔτι δὲ καὶ περὶ τὸν ἱπ- A πόδρομον ἔξωθεν ἑτέρα στοὰ μονόστεγος, ἐργαστήρια ἔχουσα ἐν αὐτῇ καὶ οἰκήσεις ὑπὲρ αὐτά.

Spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aderat: petita venia, commendatíſque qui ſuam vicem præſidendo fungerentur. Verùm quoties adeſſet, nihil præterea agebat: ſeu vitandi rumoris cauſſa, quo patrem Cæſarem vulgò reprehenſum cõmemorabat, quòd inter ſpectãdũ, epiſtolis, libellíſque legendis ac reſcribẽdis vacaret: ſeu ſtudio ſpectandi, ac voluptate, qua teneri ſe neq. diſſimulauit vmquã, & ſępe ingenuè profeſſus eſt. Itaque corollaria & præmia alienis quoque muneribus ac ludis & crebra & grandia de ſuo offerebat: nullíque

ANIMADVERSIONES.

Spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aderat.] Lego, licet mẽbranis reclamantibus, *aberat.* ſcio Auguſtum ſpectaculis deditum vel fuiſſe, vel videri voluiſſe, vt hac ciuilitate gratior eſſet vulgo: ſed id profectò non eſt quod his verbis Suetonius ſignificare voluit: quod manifeſtiſſimè arguunt ſequentia. Poſtquam enim dixit auctor vnde ludos ſpectaret Auguſtus, commodè ſubiecit, ſæpe ſolitũ illum abeſſe, alio ſubſtituto qui vicem ipſius pręſideret: quod & Dio variis locis notat: deinde ſubdit, *verùm quoties adeſſet*, quæ verba ita clarè noſtram emendationem aſtruũt, vt mirer non ſolùm interpretes, ſed & eruditiſſimum Lipſium, alióſque viros doctos, qui hunc locum tractarunt, mendum non animaduertiſſe.

Qui ſuam vicem præſidendo fungerentur.] In vita Galbæ, A.C. *Cæſare ludis ſubſtitutus poſtridie quàm ad legiones venit.* Sed quàm parum vulgò probaretur, ſi princeps alium ſubſtitueret, qui ſuam vicem ludis præeſſet, declarat egregius Taciti locus lib. I. quem libet aſcribere, *Edendis gladiatoribus quos Germanici fratris ac ſuo nomine obtulerat, quamquam vili ſanguine nimis gaudẽs, quod vulgus formidoloſum & pater arguiſſe di-* B *cebatur. Cur abſtinuerit ſpectaculo ipſe variè trahebant: alij tædio cœtus, quidam triſtitia ingenij: & metu comparationis, quia Auguſtus comiter interfuiſſet.* Iulianus quoque Miſopogone, parum ſe vulgo gratum fuiſſe indicat, quod ἐν τοῖς ἱπποδρομίοις διημερεύειν non ſoleret more priorum principum. Ideo Impp. in Codice aſſiduitatem in ſpectãdis ludis, no- C minant *popularitatem.* lege II. Cod. Theod. De officio Rectoris prou. Contra, eos qui ſpectacula auerſabantur, βαρεῖς vocabant, *triſtes & ſeueros*, vt ait Simplicius.

Nihil præterea agebat.] Hoc eſt quod modò vocabat Tacitus, *comiter intereſſe.*

D *Epiſtolis libelliſq; legendis, ac reſcribendis vacaret.*] More qui etiam in ſenatu à patribus ſeruatus: nã ibi & libros lectitare, quod de Cat. eſt notiſſimũ, & epiſtolas ſcribere ac reſcribere fuit nõnullorum cõſuetudo, vt vel ex M. Tullij epiſtolis ſatis liquet.

Seu ſtudio ſpectandi, ac voluptate qua teneri ſe n.] Tacitus lib. primo,

Indulſerat ei ludicro Auguſtus dum Mecænati obtemperat, effuſo in amorem Bathylli: neque ipſe abhorrebat talibus ſtudiis, & ciuile rebatur miſceri voluptatibus vulgi. quã vocat hoc loco Tacitus ciuilitatem, Græci συμπεριφοράν. vt cùm Simplicius in Epictetum inter cauſſas quæ poſſunt A ſapientem impellere, vt ludos aliquando ſpectatum veniat, hanc refert, τὴν πρὸς τοὺς πολλοὺς συμπεριφοράν· βαρεῖς γὰρ, inquit, φαίνονται αὐτοῖς οἱ τὴν συνήθη διαγωγὴν ὑπερτρέχειν δοκοῦντες. *graues & odioſi vulgo habentur, qui vitæ communis conſuetudinem ſubterfugere videntur.*

Græco certamini interfuit, quo non pro merito certantium quemque honorauerit. Spectauit autem ſtudioſiſſimè pugiles, & maximè Latinos: non legitimos atque ordinarios modò, quos etiam committere cum Græcis ſolebat: ſed & cateruarios oppidanos inter anguſtias vicorum pugnantes temere ac ſine arte. Vniuerſum denique genus operas aliquas publico ſpectaculo præbentium, etiam cura ſua dignatus eſt. Athletis & conſeruauit priuilegia, & ampliauit. Gladiatores ſine miſſione edi prohibuit. Coercitionem in hiſtriones, magiſtratibus in omni tempore & loco, lege vetere, permiſſam, ademit: præterquam ludos & ſcenam. Nec tamen eo minus aut xyſticorum certationes, aut gladiatorũ pugnas ſeueriſſimè ſemper exegit. Nam hiſtrionum licentiam adeò compeſcuit, vt

ANIMADVERSIONES.

Græco certamini.] Quod vel in Græcia celebraretur, aut Græcis Italiæ vrbibus, vt Neapoli, vel Romæ, Græco more & per Græcos ſcenicos. Vtro modo accipiat aliquis nõ intereſt pili. quin illud prius quod damnat adeò Torrentius, melius conuenire menti Suetonij putem: nam hoc tantùm probare vult, Auguſtum fuiſſe natura φιλοθεάμονα. Quis dubitat autem illum in peragranda Græcia, Aſia, aliiſque prouinciis, ludis præſertim ſacris interfuiſſe quoties occaſio eſſet?

Spectauit autem ſtudioſiſſimè pugiles.] Quod apud Romanos, gladiatores, id ferè apud Græcos pugiles ſiue πυκτομάχοι. in hiſtoria Eccleſiaſt. fit aliquoties mentio damnatorum εἰς τὸ πυκμῇ μονομαχεῖν. vt in VIII. Euſebij.

Coercitionem in hiſtriones.] Hoc eſt B ius virgarum. Tacitus lib. I. Annal. *Actum de ea ſeditione apud patres: dicebantúrque ſententiæ, vt prætoribus ius virgarum in hiſtriones eſſet: interceſſit Haterius Agrippa Tribunus plebei: increpitúſque eſt Aſinij Galli oratione, ſilente Tiberio, qui ea ſimulacra libertatis ſenatui præbebat. Valuit tamen interceſſio, quia diuus Auguſtus immunes verberum hiſtriones quondam reſponderat.*

C *Præterquam ludos & ſcenam.*] Refer *ludos* ad *tempore*: *ſcenam* ad *loco.* Omnino autem legendum, vel *præterquam ludis & ſcena,* vt in quibuſdam MSS. offendiſſe teſtantur docti: vel, *præter ludos & ſcenam.* Ita loqui memini Impp. lege III. Cod. de ſpe-

de ſpectaculis & ſcenicis & len. *Eos* A *qui agitandi munus exercent illuſtris auctoritas tua nullis præter Circenſe certamen affici nouerit oportere ſupplicijs.* Non parum legem hanc illuſtrabit collatio iſtorum Suetonij verborum.

Stephanionem togatarium, cui in puerilem habitum circumtonſam matronam miniſtraſſe compererat,

ANIMADVERSIONES.

Stephanionem togatarium.] Ita omnes libb. nec placet emendatio nô neceſſaria *togatarum* Vt actorem ſecundarum Tullius in Bruto *ſecundarium* dixit, tertiarum actorem Valerius Max. *tertiarium:* (ſic enim veteres codd. habent lib. IX. cap. XIV. ita noſter actorem togatarum *togatarium.* Sic dicuntur exodiarius, embolarius, vnde embolaria mulier Plinio lib. XLVIII. vtricularius: & vno verbo, nomina ἐπιτηδευμάτων hoc typo Latini efferunt. vel Plautum adi in Aulul.

In puerilem habitum circumtonſam matronam.] Pueri delicati olim ſoliti circumtonderi, hoc eſt περικείρεσθαι. C Dio Chryſoſtomus, De regno, oratione II μόνους αὐτοὺς τῶν Ἑλλήνων περιέκειρεν, αἴσχιστα κομᾶν ὄπισθεν ἀφείς, ὥσπερ οἱ νῦν τοὺς παῖδας τοὺς ἁπαλούς. item meretrices: quod diſertè teſtatur Heſychius (σκαφίον, εἶδος κουρᾶς τῆς κεφαλῆς ὃ κείρεσθαι φασὶ τὰς ἑταιρεύσας· ἔστι δὲ περίτροχαλον. Varro: *Alij ſunt circumtonſi & torti atque vnctuli vt mangonis vi-* D *deantur eſſe ſerui.* Inde apud Senecâ epiſtola CXV. *oratio circumtonſa & fucata,* de effæminata & molli. videtur id eſſe tonſuræ genus quod Græci περίτροχον vel περιτρόχαλον vocât: nam ita tonderi ſolitos ephebos, attendêtibus liquebit, ex his. Plutarchi de Ariſtodemo tyranno Cumanorum: ἱστόρηται ait ὅτι τοὺς μὲν ἄρρενας παῖδας ἤσκει κόμαις καὶ χρυσοφορεῖν. τὰς δὲ θηλείας ἠνάγκαζε περιτρόχαλα κείρεσθαι, καὶ φορεῖν ἐφηβικὰς χλαμύδας καὶ τῶν ἀνακώλων χιτωνίσκων. Extant hæc verba in libello de mulierum virtutibus: ea nos explicamus alibi fuſius. Quæcumque autem fœminis à tyranno imperata B ait Plutarchus, ea intelligere debemus epheborum fuiſſe propria, ſimile factum à Stephanione, vt meritò in eum Auguſti ira exarſerit. Apud veteres verò Francos non eius ætatis propria, ſed omnium fuit ea tonſura communis: nam præter regem omnes erant ita circumtonſi. Agathias lib. I. τοῦτο δὲ ὥσπερ τι γνώρισμα, καὶ γέρας ἐξαίρετον τῷ βασιλείῳ γένει ἀνεῖσθαι νενόμισται. C ἐπεὶ τοιγε ὑπήκοον περίτροχον κείρονται, καὶ κομᾶν αὐτοῖς περαιτέρω οὐ μάλα ἐφεῖται. Puto & alias pleraſque gentes quæ per ea tempora Romanum imperium lacerarunt, eam tôſuram vſurpaſſe. Sanè in exercitu Gulielmi regis Siciliæ qui temporibus Andronici Comneni in Theſſalonicêſes flamma & ferro graſſatus eſt, D pleroſque ἀποθριχθῆναι περίτροχαλα Nicetas auctor eſt. Lege Dei prohibita res olim Iudæis quos Choerilus vetus poëta appellat αὐχμαλέους, κεφαλὰς τροχοκουράδας, Moſes refert Leuitici cap. XIX. commate XXVII. ex interpretatione veteri Latina, *Neque in rotondum attondebitis comam, nec radetis barbam.* LXX. interpretes, longè aliter acceperunt priora eius commatis verba Hebræa, & ita verterût,

ΟΥ δὲ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν. Suidas σισόην interpretatur τὸ πλεξείδιον. Sic vocat certam comæ complicationem, aut fortaſſe in ſpiras collectionem & colligationẽ. Beatus Cyprianus *cirrum* vertit lib. III. Teſtimonium. Vox illa Græcorũ A non eſt, ſed Alexandrinorum, vt alia multa in interpretatione Bibliorum Græca: vel Cilicum Phaſelitarum. colligo ex Heſychio, cuius verba ita emendabis, Σισόη κουρὰ ποιά, Φασηλῖται. ineptiſſimè hodie in omnibus libb. Σισόκουρα ῥοιὰ Φασηλῖται.

per tri na theatra virgis cæſum relegauerit: Hylam pantominum, querente prætore, in atrio domus ſuæ, nemine excluſo, flagellis verberauerit: & Pyladem vrbe atque Italia ſub-
46 mouerit, quod ſpectatorem, à quo exibilabatur, demonſtraſſet digito, conſpicuúmque feciſſet. Ad hunc modum vrbe vrbaníſque rebus adminiſtratis, ITALIAM duodetriginta coloniarum numero deductarũ ab ſe frequentauit:

ANIMADVERSIONES.

Per trina theatra virgis cæſum.] Hoc propriè θεατρίζειν dicunt Græci, & παραδειγματίζειν, vt ſuprà monebamus. Moris huius & in Græcis B & Latinis ſcriptoribus multa mentio. Apud Lucianum imperitus & vanus citharœdus ὑπὸ τῶν μαστιγοφόρων σύρεται διὰ μέσης τῆς σκηνῆς. Philo παράγειν & εἰσάγειν εἰς τὸ θέατρον dixit, hoc intelligens contra Flaccum. Non prætermittam egregium locum ſuper hac conſuetudine, qui in eorũ Philonis lib. habetur, τὰ μὲν πρῶτα, inquit, τῶν θεαμάτων ἄχρι τρίτης ὥρας C ἢ τετάρτης ἐξ ἑωθινοῦ ταῦτα ἦν, Ἰουδαῖοι μαστιγούμενοι, κρεμάμενοι, τροχιζόμενοι, δικαζόμενοι, διὰ μέσης τῆς ὀρχήστρας ἀπαγόμενοι τὴν ἐπὶ θανάτῳ. τὰ δὲ μετὰ τὴν καλὴν ταύτην ἐπίδειξιν, καὶ ὀρχησταὶ καὶ μῖμοι καὶ αὐληταί, καὶ ὅσα ἄλλα σκηνικῶν ἀθυρμάτων ἀγώνων. Ait matutina ſpectacula à Flacco exhiberi ſolita, fuiſſe cædes & cruces varias Iudæorum: meridiana, ludos ſcenicos.

Querente Prætore.] Scripti quidã, *quærente*. non probo. tale illud in Iulio cap. XLVIII. *Libertum quamuis nullo querente capitali pœna affecit.*

Demonſtraſſet digito conſpicuúmque feciſſet.] Græcis καταδακτυλίζειν, σκιμαλίζειν, σφηνιάζειν.

ITALIAM *duodetriginta.*] Imperium Romanum triplici hominum genere Augusti temporibus conſtabat: ciuium, Italicorum populorum & prouincialium: horum diuerſa longè conditio erat. alio enim iure vtebantur ciues, alio Itali, alio qui in prouinciis erant. Hac diſtinctione vſus Suetonius in hac vita ſcribenda: dixit hactenus de iis quæ circa iura ciuitatis noua inſtituit, aut abolita reſtituit Auguſtus: ſubiicit nunc de iis quę circa iura Italicorum populorum ſanxit idem: mox de inſtitutis illius circa prouinciarum iura pauca dicturus.

Deductarum ab ſe.] Solóne an etiam cum aliis? nam multas Auguſtus colonias triumuir deduxit ſuo & collegarum ſuorum nomine: plures poſtea ſolus. Vtrum igitur has D

tantùm intelligit Suetonius, an etiam illas? probabile eſt de iis tantùm illum loqui, quas rerum potitus AVguſtus ſuis vnius auſpiciis A deduxit: has tamen qui nominent aut numerent ex antiquis ſcriptoribus nullus eſt.

operibúſque ac vectigalibus publicis plurifariam inſtruxit etiam iure ac dignatione Vrbi quodammodo pro parte aliqua adæquauit: excogitato genere ſuffragiorum, quæ de magiſtratibus vrbicis decuriones colonici in ſua quique colonia ferrent, & ſub diem comitiorũ obſignata Romam mitterẽt. Ac necubi aut honeſtorũ deficeret copia, aut multitudinis ſoboles, equeſtrẽ militiã petẽteis etiã ex cõmẽdatione publica

ANIMADVERSIONES.

Operibúſque.] Teſtes antiqui lapides paſſim in Italiæ municipiis olim poſiti in honorem Auguſti: quorum hodie non pauci extant, quos huc afferre nihil neceſſe.

Vectigalibus publicis.] Abſque his nullum commune poterat conſtitui. In lapidibus non rara eorum mentio, qui publica vectigalia municipiorum conſtituerunt, auxerũt, vindicarunt. Non ſolùm autem in ſuis agris Italici populi vectigalia ſua habuerunt: ſed etiam in remotiſſimis interdum. Cicero de Arpinatibus municipibus in epiſtolis ad D. Brutum Galliæ Ciſalpinæ proprętorem. *Arpinatium omnia commoda omnéſque facultates, quibus & ſacra conficere, & ſarta tecta ædium ſacrarum locorúmque communium tueri poſſint, conſiſtunt in his vectigalibus, quæ habent in prouincia Gallia.* Atellani item municipij campani agrũ vectigalem fuiſſe in Gallia eadem ex alia eiuſdem epiſtola intelligimus. Campanæ coloniæ reditus publici in Creta, ait Velleius Paterculus.

Etiam iure ac dignatione Vrbi quodammodo pro parte aliqua adæquauit.] *Coloniæ*, vt ait Gellius, *quaſi effigies paruæ ſimulacráque erant populi Romani.* Beroaldus ad colonias AVguſteas hoc refert. Non probo, nec verum eſt. de tota Italia potius accipiendum, facilè aſſentietur mihi, B qui diligẽtius mẽtẽ auctoris exquiſiuerit. An autẽ Italiæ datum ius ſuffragiorum ab Auguſto? nequaquam longéque ab ea mente mens Suetonij eſt. Ciuitas & ius ſuffragiorũ ſic *ἀντιςρέφουσιν*, vt definitio & definitum Ciuis enim Romanus pleno iure is eſt, qui vel in vrbe vel in agro Rom. habitans, tribum cum honorum petione, aut ſaltẽ ſuffragiis habet. Vni-
C uerſa Italia ante Auguſtum ciuitatis ius habuit: ergo & ſuffragiorum: ſed quia propter rei difficultatẽ, & moleſtiã veniẽdi Romã ſingulis comitiis, pęne inane id ius fuit, nulliq. vſui populis Italicis, propterea Auguſtus ſolerter genus hoc ſuffragiorũ colonicorum excogitauit.

Quodammodo pro parte aliqua.]
D Dictum ἐκ παραλλήλου vt multa alia: nam cõſenſu librorum firmata hæc lectio non videtur ſollicitanda.

Equeſtrem militiam petentes.] Sic rectè prima editio & membranæ,

vulgò *petentis*, ex veteri conſuetudine eos caſus plurales ſcribendi. Multa ad illuſtrationem huius loci A & totius militiæ veteris Romanæ dicemus, ſi Deus volet, in editione Polybij.

cuiuſque oppidi ordinabat: at iis qui è plebe regiones ſibi reuiſenti filios filiáſve approbarent, ſingula nummorum millia pro ſingulis diuidebat.

47 PROVINCIAS validiores, & quas annuis magiſtratuum imperiis regi nec facile nec tutum erat, ipſe ſuſcepit: cæteras pro conſulibus ſortitò permiſit: & tamen nonnullas commutauit interdum: atque ex vtroque genere pleraſque ſæpius adiit. Vrbium quaſdam fœderatas, ſed ad exitium licentia præcipites, libertate priuauit: alias, aut ære alieno laborantes leuauit, aut terræmotu ſubuerſas denuò condidit: aut merita erga popul. Roman. allegantes, Latinitate vel ciuitate, donauit. Non eſt, vt opinor, prouincia, excepta dũtaxat Africa & Sardinia, quam non adierit. In has, fugato Sexto Pompeio, traiicere ex Sicilia apparantem, continuæ & immodicæ tempeſtates inhibuerunt, nec mox occaſio aut cauſſa traiiciendi fuit.

A. V. C. DCCXXVI.

48 REGNA, quibus belli iure potitus eſt, præter pauca, aut iiſdem, quibus ademerat, reddidit, aut alienigenis contribuit. Reges ſocios etiã inter ſemetipſos neceſſitudinib. mutuis iũxit

ANIMADVERSIONES.

Cuiuſque oppidi.] Non malè membranæ noſtræ *cuiuſcunque*, hoc ſenſũ: tam patuiſſe aditum ad equeſtrem militiam ei qui Vlubris aut Gabiis publicè commendatus veniſſet: quã illi quem florentiſſima quæuis colonia vel municipium cõmẽdaſſet.

At is qui] Malim abeſſe, *at*: & natũ videtur ex præcedentis dictionis fine. ac nota traiectionem verborum pro *iis è plebe qui*.

Singula nummorum millia pro ſingulis diuidebat.] Hoc dicit: data fuiſſe cuiq; patri tot millia numûm, quot ille haberet liberos. ſine cauſſa hanc veterum & MSS. editionem quidam improbant.

Nonnullas commutauit interdum.] Vt Cyprum & Galliam Narbonẽſẽ A quas populo tradidit recepta Dalmatia. Dio li. 53. & li. 54. item Strabo lib. vlt.

Ad exitiũ licentia præcipites libertate priuauit.] Vt Cyzicum, Sidonẽ, Tyrum, alias. Dio & Strabo.

Terræ motu ſubuerſas.] Vt tralleis, de qua vide Agathian lib. II. fusè.

Traiicere ex Sicilia apparantem.] Notat Dio lib. XLIX.

B *Regna quibus belli iure potitus eſt.*] Hæc oratio nõ lõgè abeſt, quin tãtũdẽ valeat, ac ſi diceret, omnia quæ tũ fuerũt regna in orbe Romano: nam omnib. πολέμου νόμῳ potitus eſt. Bello quippe Actiaco reges omnes, pauciſſimis exceptis, ſtetiſſe ab Antonio Plutarchus, Dio, Appianus, cæteríque hiſtorici docent.

Prom-

promptiſſimus affinitatis cuiuſque atque amicitiæ conciliator & fautor: nec aliter vniuerſos, quàm membra partéſque imperij, curæ habuit. Rectorem quoque ſolitus eſt apponere ætate paruis, ac mente lapſis, donec adoleſcerent aut reſipiſcerent: ac plurimorum liberos & educauit ſimul cum ſuis & inſtituit.

Ex MILITARIBVS COPIIS legiones & auxilia pro- 49
uinciatim diſtribuit: claſſem Miſeni, & alteram Rauennæ, ad tutelam ſuperi & inferi maris, collocauit. Certum numerũ partim in vrbis partim in ſui cuſtodiã allegit: dimiſſa,

ANIMADVERSIONES.

Promptiſſimus affinitatis conciliator. Exempli gratia: Salome ſoror Herodis Magni, auctoribus, ſuaſoribus, & impulſoribus Auguſto & Liuia, Alexę nupſit, non vt cupiebat Arabi Syllæo. Ioſephus lib. XVIII. cap. II.

Atque amicitiæ.] Grande documentum pij affectus, lis inter Herodem & filios ab Auguſto diſceptata. Ioſephus lib. XVI. cap. VII.

Nec aliter vniuerſos.] Ecquid hanc vocem ad cunctos Imperij Romani ciues, aut aliâs ſubditos extendere debemus? ita erit egregia concluſio totius tractatus, quo illa recenſuit quæ ab Auguſto geſta in adminiſtratione politica rerum vrbanarum, Italię, prouinciarum & ſociorum. Sed & ſtrictius accipere poſſumus de regibus ſociis, de quibus proximè actum.

Paruis ac mente lapſis.] nempe è filiis vel filiabus regum: neque enim de ciuibus loquitur.

Educauit ſimul cum ſuis & inſtituit.] In his Agrippam Ariſtobulo Herodis filio natum. Ioſephus lib. XVIII. cap. VIII. Αγρίππας ἐν τῇ Ῥώμῃ διαιτώμενος, καὶ ὁμοτροφίας καὶ συνηθείας αὐτῷ πολλῆς γινομένης πρὸς Δροῦσον τὸν

A Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος υἱόν. Vide eiuſdem magni ſcriptoris librum. XV. cap. XIII. Sed & ciues quidam cum Auguſti liberis & nepotibus educati: etſi eum honorem non temere cuiuis ille detulit: Suet. libro de Illuſtribus Grammaticis. *Verrius Flaccus ab Auguſto nepotibus ſuis præ-*
B *ceptor electus, trãſiit in palatium cum tota ſchola: verùm vt ne quem amplius poſthac reciperet.*

Ex militaribus copiis.] Hęc quoque omnia explicamus ad Polybij tractatum de militia Romana.

Alteram Rauennæ.] Loco opportuniſſimo. Præ cæteris deſcribit accuratè Iordanus in Gothicis:
C qui locus ſumptus ab eo ex Dione, hodie in libris nobiliſſimi eius hiſtorici non extat.

Partim in vrbis.] Dio, Οἱ τῆς πόλεως φρουροὶ ἑξακισχίλιοί τε ὄντες καὶ τετραχῇ νενεμημένοι. Tacitus Annali. libro quarto, *Tres vrbanæ cohortes.*

D *Partim in ſui cuſtodiam.* Dio, Οἱ σωματοφύλακες μύριοι ὄντες καὶ δεκαχῇ τεταγμένοι. Tacitus *Prætoriæ cohortes nouem.*

Calagurritanorum manu, quam vſque ad deuictum Antonium: item Germanorum, quam vſque ad cladem Varianam, inter armigeros circa ſe habuerat. Neque tamen vnquam plures quàm três cohortes in vrbe eſſe paſſus eſt: eáſque ſine caſtris. reliquas in hiberna & æſtiua, circa finitima oppida dimittere aſſuerat. Quidquid autem vbique militum eſſet, ad certam ſtipendiorum præmiorúmque formulam adſtrinxit: definitis pro gradu cuiuſque, & temporibus militiæ, & commodis miſſionum: ne aut ætate aut inopia poſt miſſionem ſolicitari ad res nouas poſſent. Vtque perpetuò ac ſine difficultate ſumtus ad tuendos eos proſequendóſque ſuppeteret, ęrarium militare cũ vectigalibus nouis inſtituit. Et quò celeriùs, ac ſub manum annũtiari cognoſcíq; poſſet quid in prouincia quaq; gereretur, iuuenes primò modicis interuallis per militares vias, dehinc vehicula, diſpoſuit: cõmodius id viſũ eſt,

ANIMADVERSIONES.

Calagurritanorũ manu.] Id eſt, cohorte. Sic cohors Germanorum. In Galba, *Germanorum cohortem à Cæſaribus olim ad cuſtodiam corporis inſtitutam diſſoluit.*

Ærarium militare cum vectigalibus nouis inſtituit.] Dio refert in anno V.C.DCCLIX. lib. LV. Vectigalia noui huius ærarij fuere ducenteſima rerum vænalium, bona damnatorum, quinquageſima vænalium: Tacitus, Dio, Zonaras.

Celerius & ſub manum.] ὑπογύως vel ὑπὸ χεῖρα, vt LXX. interpret. bis cap. XXI. I. Sam. ſimile genus loquendi Hebraicum exprimunt. Vitruuius, *Non ſolum laudes aut vitia animorum ad manum aſpicerentur.*

Quid in prouincia quaque gereretur.] Hinc manauit ille mos quem notat Euſeb. lib. II. hiſtor. Eccleſiaſt. referens, Pilatum de Chriſti Seruatoris noſtri reſurrectione Tiberium feciſſe certiorem. Παλαιοῦ, inquit, κεκρατηκότος ἔθους τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι τὰ παρά σφισι καινοτομούμενα τῷ τὴν βασι-

A λειον ἀρχὴν ἐπικρατοῦντι σημαίνειν, ὡς ἂν μηδὲν αὐτὸν διδράσκοι τῶν γινομένων. Hæc ſunt quorum meminerunt Iuſtinus Martyr & Epiphanius lib. II. aduerſus Teſſares caidecatitas, Πιλάτου ἄκτα. Poſterioribus temporibus cùm Roma vt plurimum abeſſent principes, inſtitutum eſt, vt quot menſibus ſenatus & populi acta ad imperatorem mitterentur ex vrbe.

B Auctor Symmachus libro x. epiſtola XXXVII.

Iuuenes primo modicis interuallis.] Res antiquiſſimæ originis, nedum ab Auguſto primo excogitata. Nam hi ſunt Perſarum angari & aſtandæ, & Græcorum hemerodromi.

C *Dehinc vehicula diſpoſuit.*] Cyrus rex Perſarum primus hoc excogitauit, auctore Xenophonte libro VIII. Auguſtus hoc adinuenit, ne in ſingulis manſionibus veredarij mutarentur cum veredis: cuius inuenti manifeſta vtilitas ea eſt quam ſtatim Suetonius explicat.

vt qui

vt qui à loco eidem perferrent litteras, interrogari quoque, ſi quid res exigerent, poſſent. In diplomatibus, libelliſque & epiſtolis ſignandis, initio Sphinge vſus eſt: mox imagine Magni Alexandri: nouiſſimè ſua, Dioſcoridis manu ſculpta, qua ſignare inſecuti quoq; principes perſeuerauerunt. 50

ANIMADVERSIONES.

Vt qui à loco eidem.] Aliĳ libb. *iidem:* nouè autem *à loco* pro alicunde, & fortaſſe ſcriptum fuerat *à loco coque* id eſt, *quoque.* pro quocunque. vel, *alicunde ei.* deinde ſcriptum in MSS. *ſi quid res exigant, poſſint.*

In diplomatibus libelliſque & epiſtolis ſignandis.] Superioribus ſubiicitur hic ſermo occaſione diplomatum. Diplomata ab eo qui tenet Remp. maximè propter publicum curſum dari petique ſolita. Libera Rep. conſulum & ſenatus ea fuit poteſtas: cùm omnia in vnius manum ceſsêre, principis hoc quoque fuit, aut eius qui ab eo dandarum euectionum, vt loquuntur Impp. poteſtatem accepiſſet. Imp. Fridericus regalia pleraque omnia recenſens conſtitutione quadam, ponit inter alia *angariarum, parangariarúmque, & plauſtrorum & nauium præſtationes.* Apud Plutarchum in Galba Nymphidius candidatus Imperatoriæ maieſtatis, diplomata data eſſe à conſulibus fert iniquiſſimè, tanquam partes imperatorias illis occupantibus. Falſum eſt quod doctiſſimos viros ſentire video, diplomata ſola illa dici, quæ dantur ad curſum publicum, ἃ γνωρίζοντες, inquit eo loco Plutarchus, οἱ κατὰ πόλιν ἄρχοντες ἐν ταῖς τῶν ὀχημάτων ἀμοιβαῖς ἐπιταχύνουσι τὰς προπομπὰς τῶν γραμματηφόρων. fecit hæc perſuaſio vt acutiſſimus doctiſſimúſque Boſius locum Ciceronis ad Atticum malè interpretaretur libro x. quem alibi explicamus. A At diplomata dici etiam alias literas indices ac teſtes conceſſi beneficĳ ab eo qui præeſt Reip. vel vnus Suetonĳ locus doceat, qui *diplomata ciuitatis Romanæ* libro ſexto appellat, codicillos quibus delatum erat ius ciuitatis. Sunt autem à forma diplomata appellata: nam formabantur in modum tabellarum duplicium. B quare etiam διπλᾶς Græci vocant. Apollonius Tyaneus in ep. ad Euphratem, Επῆλθες ἔθνη τὰ μεταξὺ τῆς Ιταλίας ἀπὸ Συρίας ἀρξάμενος ἐπιδεικνὺς σεαυτὸν ἐν ταῖς τοῦ βασιλέως λεγομέναις διπλαῖς. Intelligit diplomata ab Imperatore Euphrati data, quibus commendabatur regionum & vrbium præfectis. de iiſdem in alia epiſtola ſic ſcribit, εἰ δὲ ἀντιλέγων προσκομεῖς τὰς Χρυσίππου σχολὰς καὶ δόγματα, C γέγραπταί τι καὶ ἐν τοῖς βασιλικοῖς γράμμασιν, ΕΥφράτης ἔλαβε, καὶ πάλιν, ἔλαβε. vocat γράμματα quas prius vocauerat διπλᾶς. atque ex illius verbis intelligimus ſolitum annotari in huiuſmodi literis, quicquid occaſione illarum acciperetur. At literæ aliæ principum quibus aliquid iubebatur aut vetabatur, ἁπλᾶ vocabantur, vt videtur innuere Euſebius D libro VIII. ſcribens ἥπλωτο πανταχόσε βασιλικὰ γράμματα, τὰς ἐκκλησίας εἰς ἔδαφος φέρειν: & iterum ἥπλωτο κατὰ πόλεις βασιλικὰ διατάγματα. Prioris generis epiſtolas principales Themiſtius oratione quarta vocat δέλτους σφυρηλάτους οὐ ταῦτα

μόνα, inquit, ἐξὸν παρὰ βασιλέως καρποῦσθαι ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ μακροῦ καταλόγου τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀπαθείας ὁπόσα ταῖς δέλτοις ἀκολουθεῖ ταῖς σφυρηλάτοις. Vnde apparet non encauto ſolum decoratas imperatorias literas, ſed etiam ex ſolida materia factas: puta, argen-

A to, vel auro. vnde appellata χρυσόβουλα. Idem Themiſtius orat. ſexta, ἐγὼ μέντοι οὐκ ἐπ' ἐκείνῃ τῇ δέλτῳ, ἀλλ' ἐπ' ἄλλῃ μείζονι καὶ τελεωτέρᾳ, ἣ καὶ τὰς δέλτους ἐκείνας ἤδη ἔχει ἐπ' ἐξουσίας· ἣν οὐκ ἐποίησαν ἐλεφαντουργοὶ οὐδὲ χρυσοχόοι.

Ad epiſtolas omnes horarum quoque momenta, nec diei mo-
51 dò, ſed & noctis, quibus datæ ſignificarentur, addebat. Clementiæ ciuilitatíſque eius multa & magna documenta ſunt.

ANIMADVERSIONES.

Ad epiſtolas omnes.] Intellige quæ de publicis rebus eſſent.

Clementiæ ciuilitatíſque.] Hactenus expoſitum Suetonio, quid in adminiſtranda Republ. pace belloq; Auguſtus geſſerit: nunc quaſdam eius, vt ſic dicam, publicas virtutes enarrat, alias in priuata illius vita expoſiturus. Eæ de quibus hîc tractat, ſunt clementia & ciuilitas: de priore agit ad initium capitis LII. de poſteriore ad finem cap. LVI. More enim ſuo, quod interpretes non obſeruant, coniungit in propoſitione quæ deinde ſeparatim exequitur. Etſi autem affines virtutes ſunt hæ duæ, longè tamen differunt. Ac clementia quidem nota virtus: ciuilitas verò, quam Græcè dixeris ἰσονομίαν, virtus eſt quæ ciui conuenit, quà ciuis eſt. Cùm enim ciuitas æquo iure conſtet, ciuis ἧ ciuis, virtus eſt, æquabilitatem iuris tueri cum cæteris. Plato videtur πολιτικὴν appellare, cùm ita definit, ἡ πολιτικὴ ἐστὶν ἐπιστήμη ποιητικὴ δικαιοσύνης ἐν πόλει: tamen πολιτικὴ vulgò apud philoſophos & rhetores, itémque *ciuilitas* apud Quintilianum alius generis virtus eſt. Hanc qua de agimus Antoninus Imp. lib. I. appellat πολιτείαν ἰσονόμον κατ' ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένην. de hac enim ſentiebat cùm ſcriberet, didiciſſe ſe à fratre φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου κατ' ἰσότητα
B καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων. Dio ciuilitatem hanc ἰσομοιρίαν ἐξ ἰσονομίας appellat, & alibi τὸ δημοκρατικὸν, egregia voce: ſimili ratione Theophraſtus in fragmento Characterum nondum edito ὀλιγαρχικὸν vocat hominem non ciuilem: de quo aptè dixeris quod de Iulio Cæſare Lucanus,

C *Conceſſa pudet ire via ciuémque videri.*

Dio idem lib. XLIII. elegantiſſimè ἀδημοκράτητα vocat honores inciuiles, id eſt qui excedant faſtigium ciuis ἰσονόμου, ſiue vt loquitur Velleius *ciuilis dignitatis modum*. Latini interdum *æqualitatem* indigetant, vel *æqualitatem ciuilis iuris*. vt Seneca. Iuuenalis *ſenſum communem*, acutè:
D nam de hac virtute accipi debet hic locus Satyræ VIII.

Rarus enim fermè ſenſus communis in illa
Fortuna.

Virtutem hanc fuêre qui negarent Imperatori cóuenire: & refert Lampridius obiectam Alexandro Mammeæ nimiam ciuilitatem. iure quidem, ſi

dem, ſi nimia fuit: cæterùm ἁπλῶς A
ciuilitatem in principe damnare, eſt negare ciuem eum eſſe. Quo poſito ſequitur quemadmodum docet Ariſtoteles, vt ſit vel de9 vel fera: quare nullum erit ius commune principi cum ſubditis. Melius Plinius qui in laudatione Traiani aliquoties eum *ciuē* appellat, & in Nouell. ipſi ſe Impp. πολίτας.

Ne enumerē quot & quos diuerſarum partium venia & incolumitate donatos, principē etiam in ciuitate locum tenere paſſus ſit: Iunium Nouatum, & Caſſium Patauinū, è plebe homines, alterū pecunia, alterum leui exſilio punire ſatis habuit: cū ille Agrippæ iuuenis nomine, aſperrimā de ſe epiſtolā in vulgus edidiſſet: hic conuiuio pleno proclamaſſet, *Neq. votum ſibi neq. animum deeſſe confodiendi eum.* Quadā verò cognitione, cùm Æmilio Æliano Cordubenſi inter cætera crimina vel maximè obiiceretur, quòd malè opinari de Cæſare ſoleret: conuerſus ad accuſatorem commotóque ſimilis, *Velim*, inquit, *hoc mihi probes: faciam ſciat Ælianus & me linguam habere: plura enim de eo loquar.*

ANIMADVERSIONES.

Ne enumerem quot & quos diuerſarum part.] Seneca de clementia & Nerone, *Ignouit abauus tuus victis: nam ſi non ignouiſſet, quibus imperaſſet? Saluſtios & Cocceios, & Dellios, & totam cohortem primam interioris admiſſionis ex aduerſariorum caſtris conſcripſit:* & quæ ſequuntur.

Alterum leui exſilio punire ſatis habuit.] Vir doctus emendat *leni*, ſine applauſu meo. Non enim *exſiliū lene* ita dici poteſt, vt vinum Horatio dicitur *lene tormentum.* ſed *leue* potius, ſicut *leuis iactura*, *leuis pœna*, aliáque. facilius ferā infra cap. LXV. *ex inſula in continentem lenioribúſq; paullo conditionibus tranſtulit eam.* C
quanquam ibi quoque malim *leuioribus.* Quod affertur è lib. III. *Nihilo lenior in conuictores Græculos fuit.* totum aliud eſt planè.

Quòd malè opinari de Cæſare ſoleret.] *Opinari* eſt δοξάζειν, intra ſe aliquid ſentire: *opinio* enim ſiue δόξα D
ſapientib. definitur λόγος ὃν αὐτὴ πρὸς αὑτὴν ἡ ψυχὴ διεξέρχεται περὶ ὧν ἂν σκοπῇ, vt docemur in Theæteto. Sed vt *opinio* Latinè loquentib. pro fama paſſim capitur: ſic hoc loco *malè opinari* maledicere ſignificat, & ad λόγον προφορικὸν referri debet, non ad ἐνδιάθετον. niſi malis ad vtrumq; vt in Iulio, *ſi qua aut cogitarētur grauius aduerſus ſe aut dicerentur.* Sic iunguntur alibi *opinio* & *ſermo*, vt libro III. B
cap. XXXIX. item *mens* & *lingua*. vt lib. eodem cap. XXXVIII. Ita autem alibi verbum *opinari* vſurpat Suetonius. infrà cap. LXVII. *ſeruum grauiſſimè de ſe opinantem non vltra quàm cōpedibus coercuit.* In Caligula, *Nec omnes grauibus ex cauſſis, verū malè de ſuo munere opinatos.* Alibi pro eodē dixit, *exiſtimatione aliqua lædere.* libro III. *capitale erat. dictū vllum factúmve ei9 exiſtimatione aliqua læſiſſe:* ſed & *exiſtimare* pro loqui obſeruamus poſitū. Macrob. lib. II. cap. IV. *Venit fortè Auguſtus in domum in qua Cato habitauerat: deinde Strabone in adulationē Cæſaris malè exiſtimāte de Catonis peruicacia:* hoc eſt, λοιδορῶντος: ſic fortaſſe accipiendū apud Senecā, & ſcribendū De ira lib. III. *Quid fa-*

cilius fuit Antigono quàm duos manipulares duci iubere, qui excubãtes regio tabernaculo faciebant quod homines & periculoſiſſimè & libẽtiſſimè faciunt, vt de rege ſuo malè exiſtiment? Idem ſcriptor epiſt. XXXI. *Nemo nouit Deum: multi de illo malè exiſtimãt & impunè.* In epiſt. LXVIII. clarè *loqui* A & *exiſtimare* pro eodẽ ponuntur & in fine ep. CVII. Hieronymus contra Luciferianos: *cogor de beato Lucifero ſecus quicquam quàm & ipſius meritũ & mea humanitas poſcit exiſtimare.* i. loqui. ſequitur enim: *quid faciã? veritas os reſerat & inuitam linguam conſcium ad eloquendũ pectus impellit.*

Nec quidquam vltra, aut ſtatim aut poſtea inquiſiuit. Tiberio quoq. de eadẽ re ſedulò violentiùs apud ſe per epiſtolam conquerẽti, ita reſcripſit: *Ætati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere, & nimiùm indignari quemquã eſſe qui de me malè loquatur. Satis eſt n.*
52 *ſi hoc habemus ne quis nobis malè facere poſſit.* Templa quamuis ſciret etiã pro conſulib. decerni ſolere: in nulla tamen prouincia,

ANIMADVERSIONES

Nec quicquam vltra aut ſtatim aut poſtea inquiſiuit.] Domitius Afer olim verè, *Princeps qui vult omnia ſcire, neceſſe habet multa ignoſcere.* Caſſiodorus in formulis, *Nulla poteſtas eſt quæ qualitatem famæ ſuæ de ore hominum poſſit auferre.*

De eadem re ſedulò violentius apud ſe per ep. conq.] Sic Viterb. Liſſęi & prima editio, aliique codd. *ſedulò* ſignificat non ſolùm ſine dolo, ſed C etiam aſſiduè: ita hîc accipiendum. ſed in Turnebi libris *lentius* ſcriptũ eſt non *violentius*. Petrus quoque Pithœus ex ſuo hanc lectionem annotarat, *ſedulo lentius*, & coniecturã ſuam adiecerat, fortè legendum *ſed violentius*, εὐστόχως prorſúſque bene. ſic enim in vett. libb. exſtare teſtatur Vrſinus.

Ætati tuæ mi Tiberi.] Quaſi ſæui- D tia quæ tum in Tiberio ſe prodebat, vitium eſſet ætatis, non naturæ, vt in Claudio noſter ait. Ac videtur Auguſtus faciens de ſe coniecturam, ita opinatus de Tiberio: fore vt quandoque matureſceret ſimul & miteſceret eius ingenium. ſed quã B falleretur ille in hoc ſuo iudicio euentus demum docuit. *Ætati* autem ſcribitur in omnibus MSS. vno excepto. Fr. Pithœi, vbi *pietati tuæ*.

Templa quamuis ſciret.] Hinc orditur de ciuilitate Auguſti memorare: cuius hoc primum documentum ponit, quòd honores à ciuibus ſuis ſupra humanum faſtigiũ non admiſerit: dico à ciuibus: nam quòd in prouinciis aras & tẽpla ſibi poni ſiuerit, nõ putauit Suetonius id eſſe inciuile. adeò Quirites iſti cæteros mortales ne hominum quidem loco habuerunt. Melius Tacitus qui generaliter illud in Auguſto culpatum notat, *quod templis coli voluerit.*

Procõſulibus decerni ſol.] Fidem fecerit vel illud Hadriani Imperatoris de Pompeio mortuo iactatum, τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου! Iam olim inualuerat hæc ἀρέσκεια, vt vocat Polyb. libro quinto apud Aſiaticos, Græcos, Syros & alios. honorandi τοὺς εὐεργέτας θυσίαις καὶ βωμοῖς. Cic. ad Atticum. *Nullos honores*

res mihi niſi verborum decerni ſino: A *ſtatuas, fana, τέθριππα prohibeo,* quod verè nec ſine cauſſa & Cicero gloriatur, & in Auguſto hîc à Suetonio laudatur: nam legibus Romanorum cautum erat diſertè, vt proconſulibus ius eſſet permittendi quò templa ſibi & monimenta ponerentur. M. Tullius ad Q. fratrem: *in Aſia,* inquit, *neſcio quonam modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratione laudatur, quod cum ad templum monimentúmque noſtrum ciuitates pecunias decreuiſſent: cúmque id &* B *pro meis magnis meritis, & pro tuis maximis beneficiis ſumma ſua voluntate feciſſent: nominatimque lex exciperet, vt ad templum monimentúmque capere liceret,* &c. Sed prouinciales cum ſuis proconſulibus templa erigebant, non ipſos, verùm illorũ virtutes conſecrabant: quod lõgè aliud eſt. Hic honos & Q. Ciceroni Aſiam adminiſtranti eſt habitus. M. Tulli⁹ ad fratrem, *in illis vrbib⁹ cum ſummo imperio & poteſtate verſaris, in quib⁹ tuas virtutes conſecratas, & in Deorũ numero collocatas vides.*

niſi communi ſuo Romæque nomine recepit: nam in Vrbe quidem pertinaciſſimè abſtinuit hoc honore. Atque etiam argenteas ſtatuas olim ſibi poſitas conflauit omnes:

ANIMADVERSIONES.

Niſi communi ſuo Romæque nomine.] Quod olim Bibulus de templo Caſtoris & Pollucis dixit, idem iſtis Romæ & Auguſti eueniſſe videtur: vt duobus ſacra de vnius nomine appellarentur. Ioſephus certè Cæſaris templum nominat, in C quo Romæ etiam erat ſimulacrum, Originum libro xv. cap. xiii. & alibi quoque. Eius magni ſcriptoris locum ex libro primo Ἁλώσεως, cap. xvi apponam, vt vtriuſque ſimulacri forma intelligatur. loquitur autem de condita ab Herode Magno Cæſarea, τοῦ στόματος ἀντικρὺς ναὸς Καίσαρος ἐπὶ γηλόφου κάλλει καὶ μεγέθει διάφορος. ἐν δ' αὐτῷ κολοσσὸς Καίσαρος οὐκ ἀποδέων τοῦ Ὀλυμπίασι Διὸς, ᾧ καὶ προσείκασται. Ῥώμης δ' ἴσος Ἥρᾳ τῇ κατ' Ἄργος. D Ex quibus verbis intelligitur moris fuiſſe, vt qui ſimulacrum Imperatori conſecrare vellent, in exemplar ſumerent nobile aliquod alicuius dei ſignum. Nihil autẽ per ea tempora illuſtrius apud Græcos Olympiaco Iouis coloſſo & Iunonis Ariguæ ſtatua. Quare Cæſarẽ ad illius, Romam ad huius ſimilitudinem formarunt. Fuiſſe autẽ in multis vrbibus templa Auguſto & Romæ communia ex hiſtoricis veteribúſque inſcriptionibus notum.

Nam in vrbe quidem pertinaciſſimè abſtinuit hoc honore.] Lege Dionis hiſtorias Victor. in Auguſto, *Hinc vti deo Romæ prouinciíſque omnibus per vrbes celeberrimas viuo mortuóq. templa ſacerdotes & collegia ſacrauêre:* ſed templa viuo Auguſto fuiſſe in vrbe extructa falſum eſt: aræ tantùm ei genióque eius poſitæ.

Argenteas ſtatuas olim ſibi poſitas conflauit omnes.] Olim igitur ab iſtiuſmodi adulatione non fuerat auerſus, quod videtur magnam illi inuidiam conflaſſe: vulgò enim iactatum *argenti vſum in ſtatuas primum ad honorem illius, in adulationem temporum tranſiſſe,* inquit Plinius: quem lege lib. xxxiii.

cap.XII. Meritò igitur eas conflauit, A ſecutus Mecænatis conſilium, quod narrat Dio libro LII. De his ſtatuis loquitur ipſe in breuiario rerũ ſuarum, quod eſt Ancyræ. STATVÆ ----QVADRAGENIS. ARGENTEIS. QVA. DE. PECVNIA. DONA. AVREA. IN. ÆDEM. APOLLINIS. MEO NOMINE. ET FILIORVM. QVÆ. MIHI. STATVERVNT. HONOREM. HABVERVNT. POSVI. Dio tamen lib. LIII. in alios vſus has ſtatuas conflatas ſcribit.

éxque iis aureas cortinas Apollini Palatino dedicauit.

ANIMADVERSIONES.

Exque iis aureas cortinas Apollini A *Palatino dedicauit.*]Cortinarum frequentiſſimus olim vſus in ornandis deorum templis, Apollinis præſertim, vt Plinius ſcribit lib. XXXIV. & Bacchi. in pleriſq. enim certaminibus (Baccho potiſſimum ſacris, vt notat lib. II. Athenæus,) præmium fuit τρίπους, quem victor non auferebat B domum, ſed ei deo conſecrabat, in cuius honorem celebrabatur id ludicrum. Herodot. Clio. Ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι καὶ τούτους χρῆν λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. In epitaphio Simonidis Cei legimus. Ἕξ ἐπὶ πεντήκοντα Σιμωνίδη ἤραο νίκας Καὶ τρίποδας. hos omnes ille diis conſecrauit quorum ludis vicerat. Similiter iis qui C ludorum impenſas faciebant præmij loco data cortina deo conſecrãda. Hi ſunt τρίποδες χορηγικοὶ quorum mentione, Græca omnis hiſtoria, maximè autem Attica refertiſſima eſt. Vide præcipuè Iſæi orationem De hereditate Dicæogenis. Lyſiam in Apologia δωροδοκίας. Demoſthenem in Midiana, & in eandem Vl- D pianum ac plutarchum in Andocide. Grammatici veteres, Πύθιον ἱερὸν Ἀπόλλωνος Ἀθήνησιν ὑπὸ Πεισιστράτου γεγονὸς εἰς ὃ τοὺς τρίποδας ἐτίθεσαν οἱ τῷ κυκλίῳ χορῷ νικήσαντες τὰ Θαργήλια. In his varia argumenta celabant quæ ad honorem dantis, aut Dei cui dabantur pertinerent: quales aliquot tripodum inſcriptiones apud Herodotum & Pauſaniam hodiéque extant & ex Latinis apud A. Gellium lib. III. cap. XI. & Priſcianum libro I. ac libro VI Ariſtides Sacrarum orat. IV. B εὐφρανθέντων δὲ τούτων ἐδόκει χρῆναι ἀναθεῖναι τρίποδα ἀργυροῦν, ἅμα μὲν τῷ θεῷ χαριστήριον, ἅμα δὲ μνημεῖον τῶν χορῶν οὓς ἐστήσαμεν. Perlege totum locum: multa enim eo loci ſophiſta de inſcriptione eius tripodis. Eſt & epigramma iſtud Theocriti tripodis χορηγικοῦ inſcriptio.

> Δαμοτέλης ὁ χορηγὸς ὁ τὸν τρίποδ', ὦ Διόνυσε,
> C Καί σε τὸν ἥδιστον θεῶν μακάρων ἀναθείς,
> Μέτριος ἦν ἐν πᾶσι· χορῷ δ' ἐκτήσατο νίκην
> Ἀνδρῶν, καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ προσῆκον ὁρῶν.

Breuior hæc apud Plutarchũ initio Ariſtidis, ANTIOXIΣ ENIKA. APIΣTEIΔHΣ EXOPHΓEI. APX ΣTPATOΣ EΔIΔAΣKE. De his accipiendus eſt alius eiuſdem locus initio D Niciæ: quem per ſe ſubobſcurum, interpretes obſcurarunt amplius, cùm non intelligerent quid eſſet τρίποδες χορηγικοί. eum nos alibi fusè tractamus.

Dicta-

Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore deprecatus eſt. Domini appellationem, vt maledictum & opprobrium ſemper exhorruit. 53
Cùm ſpectante eo ludos, pronuntiatum eſſet in mimo, *O dominum æquum & bonum:* & vniuerſi quaſi de ipſo dictum exſultantes comprobaſſent: & ſtatim manu vultúque indecoras adulationes repreſſit, & inſequenti die grauiſſimo corripuit edicto, *dominúmque* ſe poſthac appellari, ne à liberis quidem aut nepotibus ſuis, vel ſeriò vel ioco, paſſus eſt: atque huiuſmodi blanditias etiam inter ipſos prohibuit. Non temerè vrbe oppidóve vllo egreſſus, aut quoquam ingreſſus eſt, niſi veſpere aut noctu: ne quem officij cauſſa inquietaret. In conſulatu, pedib. ferè, extra conſulatum,

ANIMADVERSIONES.

A *Dictaturam magna vi offerente populo.*] Anno vrbis DCCXXXII. Dio libro LIII.

Genu nixus.] Sic Gordianus cùm Imperator ſalutaretur, *reclamans ſe terræ affligebat.* Capitolinus.

Deiecta ab humeris toga, nudo pectore.] Hebræorum, Græcorum & Romanorum mos τῇ γυμνότητι ταπεινοῦν ἑαυτόν, vt loquitur Plutarchus. B Quare in omni grauiore commotione veſtes lacerabant, vt paſſim in omnibus ſcriptoribus. Auguſtus verò etiam deiicit veſtem & nudat pectus, vt ſignificet malle ſe occidi, quàm eum titulum recipere.

Domini appellationem.] Alia ſpecies ciuilitaris Auguſti: cuius moderati animi hæc eſt, inquit Philo, C πίστις ἐναργεστάτη, τὸ μὴ δεσπότην μήτε θεὸν ἑαυτὸν ἐθελῆσαι προσειπεῖν, ἀλλὰ κἂν εἰ λέγοιτό τις, δυσχεραίνειν. Inſecutos principes, etiam bonos, & *domini*, & *rerum domini* & *heri* appellationem admiſiſſe palàm eſt. Serò Iulianus Auguſti & Tiberij conſuetudinem reuocare conatus eſt, & dominum ſe appellari vetuit: quæ eius εἰρωνεία à pleriſque eſt irriſa, vt ipſe teſtatur.

Atque huiuſmodi blanditias.] Inter fratres ſunt blanditiæ, aduerſum poteſtates meræ ſunt adulationes. Sic rectè modò vocauit Suetonius, proprietatis ſermonum diligentiſſimus. Alibi monemus has voces, vt apud Græcos ἀρέσκεια & κολακεία, ſæpe confundi. Martialis,

Fruſtra blanditiæ venitis ad me.
Attritis miſerabiles labellis,
Dicturus dominum deúmque non ſum.

B. Hieronymus vocat *officia quibus nos inuicem palpare ſolemus.* Huiuſmodi autem blanditiis nulla lingua vetuſtius aut frequentius vſa quàm vetuſtiſſima Hebræorum, vt ſacrarum literarum lectio docet: & recentior quoque, vt paſſim in Rabbinorum libris.

Niſi veſpere aut noctu.] Ita Romam ſunt ingreſſi Octauius & Antonius pace orbi reddita DCCXV. τὸ φορτικὸν ἐκκλίνοντες ait Appianus V. Ἐμφυλ. quod Suetonius dicit *officij cauſſa inquietare.* de Pompeio ſimile narrat Plutarchus. Refert Dio

lib.LI. inter alios honores Auguſto decretos, fuiſſe, vt qua die vrbem ingrederetur, feſtum eſſet: quo honore tamen vſum eum non eſſe, lib. LIV. idem notatum. τὴν ἀπάντησιν, inquit A τοῦ δήμου καὶ πότε ἐξίοι· νυκτὸς γὰρ ἐς τὴν πόλιν ἐσεκομίζετο, ὥσπερ που καὶ ἀεί, ὡς εἰπεῖν, εἴτε ἐς τὰ προάστεια, εἴτε καὶ ἄλλοσέ ποι ἐκδημοίη, καὶ ἀφορμώμενος καὶ ἐπανιὼν ὁμοίως ἐποίει, ἵνα μηδενὶ ἀστῶν ὀχληρὸς εἴη.

ſæpe adoperta ſella per publicum inceſſit. Promiſcuis ſalutationibus admittebat & plebem: tanta comitate adeuntiũ deſideria excipiés, vt quendá ioco corripuerit, *quòd ſic ſibi libellum porrigere dubitaret, quaſi elephanto ſtipem.* Die ſenatus nunquá patres niſi in curia ſalutauit, & quidé ſedétes, ac nominatim ſingulos, nullo ſubmonéte: & diſcedés eo modo ſedétibus ſingulis, vale dicebat. Officia cum multis mutuò exercuit: nec priùs dies cuiuſq. ſolénes frequétare deſiit, quá grádior iá natu, & in turba quődá ſpőſaliorum die vexatus. Gallum Terrinium ſenatorem, minùs ſibi familiarem, ſed captum repente oculis, &

ANIMADVERSIONES.

Sæpe adoperta ſella.] Placet *ad aperta*, vt conijciunt eruditiſſimi quidá viri. Hoc eſt aliqua ex parte aperta. nam *adaperire* eſt ὑπανοίγειν, ſicut nuper ad Aeneam noſtrum dicebamus.

Promiſcuis ſalutationibus admittebat & plebem.] Dies feſtos intelligit. Dio de ſalutationibus Auguſti lib. LVI. ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ τὸν δῆμον οἴκαδε προσεδέξατο.

Quaſi elephanto ſtipem.] Mos agyrtarum, & eorum omnium qui eiuſmodi beluas oſtentant. Ælianus De C animalibus lib. VI. cap. x. Appellat *ſtipem*, quæ Galenus σμικρότατα νομίσματα initio Ἐπῳδοῦ, ſiue poſtremi libri de vſu partium: ὁ ἐλέφας, ait, ἐκείνῳ τῷ μορίῳ κατὰ τὸ πέρας ἅπαντα μεταχειρίζεται, περιπτυσσομένῳ τοῖς λαμβανομένοις ἄχρι τῶν σμικροτάτων νομισμάτων, ἃ καὶ τοῖς ἐπικαθεζομένοις αὐτῷ δίδωσιν. *Elephas extrema proboſcide omnia tanquam manu contrectat, res acceptas inuoluens ea parte, etiam minima æra* D *quæ ſolet ſeſſoribus ſuis porrigere.*

Die ſenatus.] Vide notata ad cap. XXXV.

Et quidem ſedentes.] Ingrediebatur B Curiam nouiſſimus, egrediebatur primus. Sedentes igitur ſenatores ingrediens & exiens, dum ipſorum preterit ſubſellia, ſalutat. Sed an vetuit ſibi ſenatores aſſurgere? an potius ſedens ipſe ſedentes ſalutauit? mihi non ſatis de hoc more liquet, neque apud alios quicquam obſeruo quod eum mihi penitus aperiat.

Nullo ſubmonente.] Nihil muto: tamen in Pithœi codd. *nullo ſe mouente. etiam diſ.*

Sedentibus ſingulis valedicebat.] Viterb. & Memmij, *ſedentibus valere dicebat*, ſine voce *ſingulis.*

Officia cũ multis mutua exercuit.] Lib. III. *Mutua cũ Græcis officia exercẽs propè ex æquo.* Et iterũ, *totũ ſe ad quietẽ cõtulit, priuata modò officia obiens.* Symm. *familiaria officia* nominat. Auctor paullo pòſt, *cuiuſq. ſolẽnitates.*

tates. A grauiore ſignificatu trāſlata hæc vox poſt Ciceronem. Apud Ariſtotelem IV. Nicomacheorum τὰ ἔντιμα, de his officiis interpretor: quo loco ait χαρακτηρίζων virum qui magnos gerat ſpiritus, eum εἰς τὰ ἔντιμα μὴ ἰέναι, ἢ οὗ πρωτεύουσιν οἱ ἄλλοι. Tertulliani appoſitus locus huic Suetonij explicando in lib. De idololatria, *Circa officia priuatarum & communium ſolemnitatum, vt togæ puræ, vt ſponſalium, vt nominalium, nullum putem periculum.* Paullo pòſt eidem *officij titulus* dicitur pro cauſſa, vt apud Iuuenalem,

–officium cras
Primo ſole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ cauſſa officij? quid quæris? nubit amicus.

ſunt autem celeberrimæ illæ officiorum cauſſæ quæ verbis ſuperioribus Tertulliani continentur: erant tamen & aliæ multæ, vt deductio magiſtratuum, candidatorum, & funeris, ſalutationes, recitationes, & aliæ quarum libro eodem cap. X. Tertull. meminit. Horum officiorum pleraque noctu vel prima luce ſolita celebrari obſeruauimus: cuius rei teſtimonia de plurimis pauca proferemus: lib. V. *Toga virilis die circa mediam noctem ſine ſolemni officio lectica in Capitolium latus eſt.* non enim vt inſolens notat ratione temporis, ſed quod officij ſolemnitate caruit. Feſtus, *prima aut*

A *ſecunda diei hora dicata ſponſalibus.* Lucianus Nigrino de ſalutatoribus Romæ, Πολὺ δὲ τούτων οἱ προσιόντες αὐτοὶ καὶ θεραπεύοντες γελοιότεροι· νυκτὸς μὲν ἐξανιστάμενοι μέσης, περιθέοντες δὲ ἐν κύκλῳ τὴν πόλιν. Symmachus libro VIII. *Nondum ante ianuam eminentium poteſtatum vigilem noctem ſalutator expertus es.* B Iuuenalis aliorúmque poëtarum locos prętermitto. Martialis verò etiam deſerendæ Romæ cauſſam hanc ſibi ait fuiſſe.

Otia me ſomnúſque iuuant, quæ magna negauit
Roma mihi: redeo ſi vigilatur & hic.

C Iam funeris officium noctu fuiſſe celebratum vel ipſum nomen indicio ſit. Vide verò Iuliani conſtitutionem quæ habetur in Cod. Theodoſ. libro nono tit. XVII. leg. V. Atque hæc ſunt quæ vocat Plinius officia antelucana epiſt. XII. lib. III. Propter iſta erant Romæ antipodes, qui noctu vigilarent, ſterterent interdiu: de quibus Seneca epiſt. CXXII. talis vita Petronij *cui*, auctore Tacito, *dies per ſomnum, nox officiis & ob-* D *lectamentis vitæ tranſigebatur.* Ex hac obſeruatione intelligim⁹ quod infrà hoc libro de Auguſto narratur, *Matutina vigilia offendebatur: ac ſi vel officij vel ſacri cauſſa maturius euigilandum eſſet, ne id contra commodum faceret, in proximo cuiuſcunque domeſticorum cubiculo manebat.*

ob id inedia mori deſtinātem, præſens conſolādo reuocauit ad vitam. In ſenatu verba facienti dictū̄ eſt, *Non intellexi:* & ab alio, 54

ANIMADVERSIONES.

Ob id inedia mori deſtinantem.] More qui per illa tempora vigebat, vt debilitatem vel morbum immedicabilem ἀποκαρτερήσει effugerent: ſic Atticus obiit, de quo Cornelius Nepos: ſic Corellius Rufus,

de quo Plinius epiſt. libro I. & alij multi. Hic fructus Stoicæ doctrinæ tum maximè florentis. quanquam & aliæ ſectæ nonnullæ, & quidem voluptuariæ, impellebant homines ad mortem. exemplo ſit Hegeſias ſectâ Cyrenaicus è re Πεισιθάνατος dictus, quòd vulgo hominibus mortem ſuaderet, cuius olim liber de eo argumento extabat Αποκαρτερῶν inſcriptus: de quo M. Tullius in primo Tuſculanarum.

Contradicerem tibi ſi locum haberem. Interdum ob immodicas altercationes diſceptantium è curia per iram ſe proripienti, quidam ingeſſerunt, *Licere oportere ſenatoribus de Rep. loqui.* Antiſtius Labeo ſenatus lectione, cùm vir virum legeret, M. Lepidum, hoſtem olim eius, & tunc exſulantem, legit: interrogatúſque ab eo, *an eſſent alij digniores*, *Suum quemque iudicium habere* reſpondit. Nec ideò libertas, aut contumacia fraudi cuiquam fuit. Etiam ſparſos de ſe in curia famoſos libellos, nec expauit, & magna cura redarguit. Ac ne requiſitis quidem auctoribus, id modò cenſuit, cognoſcendum poſthac de iis qui libellos aut carmina ad infamiam cuiuſpiam ſub

ANIMADVERSIONES.

Contradicerem tibi ſi locum haberem.] Obiicit occupatam Remp. ſiue, quod idem eſt, omnia in Rep. loca. *Locus* apud ſcriptores Romanos ita interdum accipitur. ſic in Veſpaſiano, *præturæ ſextus locus.* Liuius libro VI. *duobúſne in locis ſua voluntate impertituros plebi honorem, qui octona loca tribunis militum creandis occupare ſoliti ſint?* Lib. VII. *Cùm eo anno primùm placuiſſet tribunos militum ad legiones ſuffragio fieri, ſecundum in ſex locis tenuit.* libro IX. *vt tribuni militum ſenideni in quatuor legiones à populo crearentur quæ antea perquam paucis ſuffragio populi relictis locis dictatorum & conſulum fermè fuerant beneficia.* lib. X. *Vir acer & ambitioſus non ſui magis honoris cauſſa, quàm vt patritij recuperarent duo conſularia loca, cùm ſuis tum totius nobilitatis viribus incubuit.* Sic apud Lampridium *præpoſituræ locorum ciuilium*, & apud Dionem, lib. LIV. χώρα eodem ſenſu. Qui acumen huius dicti exponeret hactenus neminem vidi.

Licere oportere ſenatoribus de Rep. loq.] Frequens formula in eiuſmodi contentionibus: vt apud Liuium libro quarto. *Oportet licere populo Rom. ſi velit iubere legem.* In actis ſenatus apud Cælium, *Omneis oportere ſenatui dicto audienteis eſſe.*

Et magna cura redarguit.] Per edictum, vt opinor: ſic mox, *Locis laceßitus contradixit edicto.* hæc eſt lectio plerorumque codd. in nonnullis, *Nec magna cura red.* cui videntur fauere ſequentia.

Id modò cenſuit, cognoſcendum poſthac de iis qui.] Tacitus Annal. de lege maieſtatis à Tiberio reducta. *Apud veteres facta arguebantur, dicta impunè erant. Primus Auguſtus cognitionem de famoſis libellis, ſpecie legis eius tractauit, commotus Caßij*

Seueri

Seneri libidine, qua viros fœmináſque A *illuſtres procacib. dictis diffamauerat.*

Adi ſi libido eſt, Dionem lib. LVI. & I.C. quorũ hęc propria cognitio eſt.

alieno nomine edant. Iocis quoque quorumdam inuidioſis aut petulantibus laceſſitus, contradixit edicto. Et tamen de inhibenda teſtamentorum licentia, ne ſenatus quidquam conſtitueret, interceſſit. Quoties magiſtratuum comitiis intereſſet, tribus cum candidatis ſuis circuibat: ſupplicabátque more ſolemni. Ferebat & ipſe ſuffragium in tribu, vt vnus è populo. Teſtem ſe in iudiciis & interrogari & refelli æquiſſimo animo patiebatur. Forum anguſtius fecit, non auſus extorquere poſſeſſoribus proximas domos. Numquam filios ſuos populo commendauit, vt non adiiceret, *Si merebuntur*. Eiſdem prætextatis adhuc aſſurrectum ab vniuerſis in theatro, & à ſtantibus plauſum, grauiſſimè queſtus eſt. Amicos ita magnos & potentes in ciuitate eſſe voluit, vt tamen pari iure eſſent quo cæteri, legibúſque iudiciariis æquè tenerentur. Cùm Aſprenas Nonius arctius ei iunctus, cauſſam venefici), accuſante Caſſio Seuero, diceret: conſuluit ſenatum quid officij ſui putaret: *Cunctari enim ſe, ne, ſi ſupereſſet, eriperet legibus reum, ſin deeſſet, deſtituere ac prædamnare amicum exiſtimaretur.* Et conſentientibus vniuerſis,

ANIMADVERSIONES.

Alieno nomine edant.] Melius *ederent*, vt ex ſcriptis prodit Vrſinus.

De inhibenda teſtamentorum licentia.] Romanorum mos fuit in teſtamentis increpare alios, maledicere aliis, & liberam de quibuſcunque vellent vocem edere. Ideò dicebat Nigrinus apud Lucianum, Μίαν B φωνὴν οἱ Ῥωμαίων παῖδες ἀληθῆ παρ' ὅλον τὸν βίον προΐενται (τὴν ἐν ταῖς διαθήκαις λέγων) ἵνα μὴ ἀπολαύσωσι τῆς σφετέρας ἀληθείας. Per hanc licentiam factum ſæpe, vt in teſtamẽtis ſuis multi Auguſtum iocis laceſſerent. Senatus in gratiam Auguſti voluit decreto inhibere hanc petulantiam: Auguſtus interceſſit. Hæc eſt vera ſententia huius loci, quam viderunt ante nos docti viri. At Torrentius qui aliter interpretatur, non ſatis attendiſſe videtur quid interſit inter libertatẽ teſtamentorum, & eorundem licentiam. Scio in quibuſdam codd. pro *teſtamentorum* legi *iocorum*: verùm illam ſcripturam meliorum librorũ auctoritas confutat.

Ferebat & ipſe ſuffragium in tribu.] Lego *tribubus* vel *tribus* vt in membranis. Nam Auguſtus duabus in tribubus ſuffragium tulit.

Eiſdem prætextatis adhuc aſſurrectum.] Cauſſam diſce ex verbis Taciti Annal. lib. IV. *Tiberius in ſenatu oratione monuit in poſterum ne quis mobiles adoleſcentium animos præmaturis honorib. ad ſuperbiã extolleret.* ſed de theatro quod ait Suetonius &

querela Auguſti, quia populus eius A liberis plauſum dederat referendum ad hiſtoriam de Caio filio eius, quæ narratur Dioni lib. LIV. τῷ Τιβερίῳ ἐπετίμησεν, ὅτι τὸν Γάϊον ἐν τῇ πανηγύρει τῇ ἀκταίᾳ λίαν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ διετέλει, παρεκαθίσατο· καὶ τῷ δήμῳ, ὅτι καὶ κρότοις καὶ ἐπαίνοις αὐτὸν ἐτίμησαν.] Suſpecta autem fuiſſe & Caij & Lucij ingenia patri Auguſto docet idem lib. LV.

ſedit in ſubſelliis per aliquot horas: verùm tacitus, ac ne lau-
datione quidem iudiciali data. Affuit & clientibus: ſicut Scu-
tario cuidam, euocato quõdam ſuo, qui poſtulabatur iniuria-
rum. Vnum omnino è reorũ numero, ac ne eũ quidẽ, niſi pre-
cibus, eripuit, exorato coram iudicib. accuſatore, Caſtriciũ, per
57 quẽ de cõiuratione Murenæ cognouerat. PRO QVIBVS meri-
tis quãtopere dilectꝰ ſit, facile eſt æſtimare. Omitto ſenatuſcõ-
ſulta, quæ poſsũt videri vel neceſſitate expreſſa, vel verecũdia,

ANIMADVERSIONES.

Sedit in ſubſelliis.] Iudicum, ait Beroaldus: imò verò rei & patronorum eius. A me ſtat Dio ſi verba eius attentè legantur, breuiter hanc hiſtoriam ſic narrantis, φίλῳ τινὶ δίκην φεύγοντι συνεξετάσθη, προεπικοινώσας αὐτὸ τοῦτο τῇ γερουσίᾳ. B Nec moueor altero eiuſdem principis facto, qui vt amicis opem ferret, venit in forum, & in ſella prætoris conſedit, vt narrat idem lib. LIV. nam in ea hiſtoria omnia diuerſa: ibi principem, hîc amicum agit. De laudatione iudiciali Cicero libro quinto in Verrem, & Plutarchus in C Pompeio.

Adfuit & clientibus.] Dio libro LIV. Ἐν τοῖς ἄλλοις ἐμετρίαζεν, ὥστε καὶ φίλοις εὐθυνομένοις παραγίγνεσθαι.

Sicut ſcutario cuidam euocato quondam ſuo.] Non conſentiunt hîc libri. Membranæ quædam *ſcrutario.* id eſſet perinde ac ſi diceret, homini cuidam infimæ ſortis. *Scrutarius*, qui popello ſcruta vendit, D γρυτοπώλης. ſed princeps editio legit aliter, *Scutario euocato quondam ſuo.* cum litera maiuſcula: vt videatur eſſe proprium nomen. In Gloſſario *ſcutarius* exponitur ἀξίωμα στρατιωτικὸν φέρων. *qui dignitate militari eſt præditus.* quomodo hodie in hoc regno, *Eſcuier*, gradus eſt nobilitatis, B originem habens à re militari. Dio ſimpliciter, τινὰ τῶν συστρατευσαμένων ποτὲ αὐτῷ. Euocato ſuo dixit, vt in lapidum monimentis non raro EVOK. AVG. Hyginus libro ſecundo, *Nuper quidam euocatus Auguſti cùm in Pannonia agros veteres ex voluntate & liberalitate Imp. Traiani aßignaret in* C *ære.* Alij ab iſtis *euocati* Galbæ, de quibus Suetonius cap. X.

Pro quibus meritis quantopere.] Egregium colophonem imponit parti libri huius, quæ eſt de publicè geſtis ab Auguſto. Bene autem quòd vltimo loco de his agit. nam hoc eſt ſuperius expoſitarum virtutum ἀποτέλεσμα. Vtinam ita bene cum rebus humanis ageretur, vt magni Principes qui ſe gaudent appellari Auguſtos, hæc legerent & meditarentur.

Equi

Equites Romani natalem eius ſponte atque conſenſu, biduo ſemper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro ſalute eius ſtipem iaciebant: item 39

ANIMADVERSIONES.

Equites Romani.] Qui & Liuiam ſimiliter poſtea coluerunt. Tacitus. *Donum pro valetudine Auguſtæ equites Rom. vouerant.*

Natalem eius ſponte atque conſenſu biduo ſemper celebrarunt.] Auguſti natalem & Circenſibus & venatione fuiſſe celebratum quotannis per vnum aliquem è prætoribus A narrat Dio lib. LIV. extremo. Idem libri ſequentis initio decretos in eam rem annuos Circẽſes ἀΐδιας auctor eſt meminit & alibi: nõ ſolùm autem equeſter ordo, ſed etiam collegia pleraque eũ diem feſtiuũ habere ſolita: erátque arca ipſis communis ad feſtiuitatis eius impenſas. Declarat vetus inſcriptio Romæ.

COLLEGIO
CENTONARIORVM.
* * * * * *

CVM. BASI. MARMOREA. ET. CERIOLARIB.
DVOBVS. ÆREIS. HABENTIBVS. EFFIGI
EM. CVPIDINIS. TENENTES. CALATHOS
L. SEXTILIVS, SELEVCVS. DECVRIO. D. D.
HOC AMPLIVS. ARK. RER. P. COLLEGII. SS.
DONVM. DEDIT. X. VT. EX. VSVRIS
CENTESIMIS. EIVS. QVANTITATIS.
QVÆ. EFFICIT ANNVOS. X. DC. DIE
VIIII. KAL. OCTOB. NATALI. DIVI
AVGVSTI. EROGENTVR. EX ARA.

In lacum Curtij. Septum intelligit in medio foro Romano, vbi olim fuit lacus Curtius: nam tunc quidẽ loc⁹ nullus erat, teſte Dionyſio Hal. lib. II. De ſepto docuit nos Varro li. IV. Quòd autem ſtipem in lacum iaciunt Romani, veteris ſuperſtitionis ritus fuit. Sic enim ſolebant loca hominum opinione ſacra, vt lacus, fontes, puteos, venerari. Pauſanias Atticis de fonte quodam apud Oropios, Νόσου δὲ ἀκεσθείσης ἀνδρὶ μαντεύματος γενομένου, καθέστηκεν ἄργυρον ἀφεῖναι καὶ χρυσὸν ἐπίσημον ἐς τὴν πηγήν. Similia B narrat & alibi. item Plinius VIII. epiſt. de Clitumno fonte. Notat hunc gentium morem Sozomenus lib. II. vbi de quercu Mamre loquitur, & puteo ad eã olim effoſſo ab Abrahamo. Verba eius ſunt, Περὶ δὲ τὸν καιρὸν τῆς πανηγύρεως οὐδεὶς ἐντεῦθεν ὑδρεύετο. νόμῳ γὰρ Ἑλληνικῷ οἱ μὲν λύχνους ἡμμένους ἐνθάδε ἐτίθεσαν· οἱ δὲ οἶνον ἐπέχεον, ἢ πόπανα ἔρριπτον· ἄλλοι δὲ νομίσματα, ἢ μύρα ἢ C θυάματα· νομίσματα, ſunt ſtipes. Eadem fuit & gentium Gothicarũ cõſuetudo. Arguit Ladiſlai regis Vngariæ decretum de ſynodi ſententia

ante annos quingentos factum. *Qui cũque ritu gentiliũ iuxta puteos ſacrificauerint, vel ad arbores & fontes & lapides oblationes obtulerint, reatum ſuum benè luant.*

A

Kalẽdis Ianuariis ſtrenã in capitolio, etiam abſenti ex qua ſũma pretioſiſſima deorum ſimulacra mercatus, vicatim dedicabat: vt Apollinem Sandaliarium, & Iouem Tragœdum, aliáq.

ANIMADVERSIONES.

Kal. Ianuarij ſtrenam.] Mos ſub Auguſto inſtitutus, ſub Tiberio intermiſſus, reſtitutus ſub Caio, ſublatus per Claudium. Auctores Suetonius, Dio.

B

Ex qua ſumma pretioſiſsima deorum ſimulacra mercatus vicatim dedicabat.] Exempli cauſſa, ex ea ſtipe quæ conlata eſt anno DCCXLV. Vulcano poſitum donum aut ædes ei facta eſt, vel refecta, teſte veteri inſcriptione quam profert Torrẽtius: ea quam contulit populus anno DCCL. Laribus publicis conſecrata eſt. Vetus lapis.

LARIBVS. PVBLICIS. SACRVM
IMP. CÆSAR. AVGVSTVS
PONTIFEX MAXIMVS
TRIBVNIC. POTESTAT. XVIIII.
EX. STIPE. QVAM. POPVLVS. EI
CONTVLIT. K. IANVAR. ABSENTI
C. CALVISIO. SABINO
L. PASSIENO. RVFO. COS.

In reſtitutionem Palatinæ domus incẽdio abſumtæ, veterani, decurię, tribus, atque etiã ſigillatim è cætero genere hominũ, libẽtes ac pro facultate quiſque pecunias contulerunt: delibãte tantũmodo eo ſũmarũ aceruos, neque ex quoquã plus denario auferẽte. Reuertẽtẽ ex prouincia, nõ ſolũ fauſtis ominib. ſed & modulatis carminibus proſequebãtur. Obſeruatum etiã eſt, ne quoties introiret vrbem, ſupplicium de quoquã ſumeretur.

ANIMADVERSIONES.

In reſtitutionem Palatinæ domus incendio abſumtæ.] Narrat Dio pluribus libro LV.

C

Fauſtis omnibus.] εὐφυμίαις quam vocem pro loco *fauſta nomina* vel *omina* vertere poſſis eodem ſenſu. nihil igitur hic muto, neque li. IV. vbi *fauſta nomina* antiqui libb. habent.

Supplicium de quoquam ſumeretur.] Diem reditus Auguſti in vrbẽ ἱερὸν in perpetuum factum decreto ſenatus narrat Dio: feſtis autem diebus ſupplicio abſtinuerunt veteres.

res Græci & Romani. Philo contra Flaccum, τοῖς γὰρ ὀρθῶς πολιτευομένοις τῶν ἀρχόντων, καὶ μὴ προσποιουμένοις τὸ τιμᾶν (ita lego, non τόλμαν) ἀλλ' ὄντως τιμῶσιν ἀρ- A χέτας, ἔθος ἐστὶ μηδένα κολάζειν τῶν κατακρίτων, ἄχρις ἂν αἱ ἐπιφανεῖς γενέθλιοι καὶ πανηγύρεις αὐτῶν τῶν ἐπιφανῶν σεβαστῶν διεξέλθωσιν.

Patris patriæ cognomen vniuerſi repentino maximóque con- 58
ſenſu detulerunt ei. Prima, plebs, legatione Antium miſſa: dein A. V. C.
quia non recipiebat, ineunti Romæ ſpectacula frequẽs, & lau- DCCLVIII.
reata: mox in curia ſenatus: neque decreto, neque acclamatione, ſed per Valerium Meſſallam id mandantibus cunctis: *Quod bonum*, inquit, *fauſtumque ſit tibi, domuique tuæ, Cæſar Auguſte*:

ANIMADVERSIONES.

Patris patriæ cognomen.] Dies quo hic honos Auguſto delatus, certus ex Ouidio, qui Non. Februar. id factum canit II. Faſtorum. De anno quæri poteſt. Doctiſſimi viri qui faſtos concinnarunt, referunt ad B DCCLVIII. quippe eo anno cõſul Valerius Meſſalla, de quo hîc Sueton. Id ſi certum, quî conſtare poterit fides vetuſtiſſimæ inſcriptioni, quæ Seduni in Valleſia hodieq; viſitur, ad maiorem ſummi templi portam.

P. CÆSARI DIVI I.
VGVSTO. COS. XI
RIBVNICIA POTESTATE XV
PATRI PATRIÆ
TIFICI MAXIMO
*AS. SEDVNORVM
** PATRONO

Sed puto numeros in hac inſcriptione eſſe corruptos & ex fide hiſtoriæ emendandos: nam malè ſuppleuerunt viri docti, prorſúſque in Auctario veterum inſcriptionum corruptè hoc egregium vetuſtatis monumentum eſt deſcriptum: non enim minus falſum, fuiſſe Auguſtum Pont. Max. vndecimo ſuo conſulatu, quàm fuiſſe tum Patrem patriæ ſalutatum. quare ita potius emendandum:

IMP. CÆSARI. DIVI. IVLI. F.
AVGVSTO. COS. XIII.
TRIBVNITIA. POTESTATE XXVIII.
PATRI. PATRIÆ
PONTIFICI. MAXIMO
CIVITAS. SEDVNORVM
* PATRONO

Scio extare lapides qui vulgatam iſtius ſculpturam firmare videantur: C ſed plus apud me hiſtoricorũ in veritate valet conſenſus, quàm paucorum lapidum in errore συγκυρία.

Neque acclamatione.] Sæpe honores maximi ita tributi, impetu magis quàm conſilio. expreſſit Liuius hanc conſuetudinem in conſecratione Romuli, *Romana pubes*

ſedato tandem pauore poſtquã ex tam turbido die ſerena lux rediit, vbi vacuam ſedem regiam vidit, mœſtũ aliquandiu ſilentium obtinuit: deinde à A *paucis initio facto, deum deo natum, regem parentémq; vrbis Romanæ ſaluere vniuerſi Romulum iubẽt.* Et exẽpla pluria in hiſtoria Auguſtorum.

(*ſic enim nos perpetuam felicitatem Reip. & læta huic precari exiſtimamus*) *Senatus te conſentiens cum pop. R. conſalutat* PATRIAE PATREM. Cui lacrymans reſpondit Auguſtus, his verbis (ipſa enim, ſicut Meſſallæ, poſui) *Compos factus votorum meorum, patres C. quid habeo aliud deos immortales precari, quàm vt hunc conſenſum veſtrum ad vltimum vitæ finem mihi perferre liceat?* Medico An-
59 tonio Muſæ, cuius opera ex ancipiti morbo conualuerat, ſtatuam, ære collato, iuxta ſignum Æſculapij ſtatuerunt. Nonnulli patrum familiarum, teſtamento cauerunt vt ab heredibus ſuis, prælato victimæ titulo, in Capitolium ducerentur, votúmque pro ſe ſolueretur, QVOD SVPERSTITEM AVGVSTVM RELIQVISSENT. Quædam Italiæ ciuitates diem, quo primùm ad ſe veniſſent, initium anni fecerunt.

ANIMADVERSIONES.

Sic enim nos perpetuam felic. tatẽ.] Plinius in Panegyrico, *vt in vnius ſalutem collata omnium vota? cum ſibi ſe ac liberis ſuis intelligerent precari quæ pro te precarẽtur.* Ibidem: *Debemus obſecrare vt omnia quæ facis quæque facias proſperè cedant tibi, Reipublicæ, nobis: vel, ſi breuius ſit optandum, vt vni tibi, in quo & Reſp. & nos ſumus.*

Felicitatem Reip. & læta huic.] Traiectio Suetoniana vt antè monebamus, pro *felicitatem & læta Reip. huic:* ſic ſtatim, *vt prælato victimæ titulo in Capitolium ducerentur* pro *prælato titulo victimæ in C. d.* Nihil ergo mutemus.

Cui lacrymans reſpondit Auguſtus.] Repente exortum gaudium ingens, lacrymæ ſæpe conſequuntur. Multa paſſim exempla vt dicebamus ad Athenæum libro quinto, cap. XIX. Sed non poſſum prætermittere ſimillimum exemplum, de lacrymis magni principis Ptolemæi Philadelphi. Hic cùm allata recens è Iudæa Legis Dei ſacra volumina venerabundus tractaret, eóque nomine Deo OPT. MAX. gratias ageret: fauſta omnium qui aderant acclamatione dilaudatus, lacrymas non tenuit. Ioſephus eleganter: ἐκβοησάντων δ' ὑφ' ἓν τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων, γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, δι' ὑπερβολὴν ἡδονῆς εἰς δάκρυα προὔπεσε φύσει τῆς μεγάλης χαρᾶς παρούσης καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. Idem aliis verbis Ariſteas & antiquus & non inelegans ſcriptor: ὁμοθυμαδὸν δὲ πάντων εἰπόντων ὑπὸ μίαν φωνὴν τῶν τε παραγεγονότων καὶ τῶν συμπαρόντων, Εὖ βασιλεῦ, προήχθη δακρῦσαι, τῇ χαρᾷ πεπληρωμένος. ἡ γὰρ τῆς ψυχῆς ἔντασις καὶ τὸ τῆς τιμῆς ὑπερτεῖνον δακρύειν ἀναγκάζει κατὰ τὰς ἐπιτυχίας. Sic Traianus ad voces dilaudantis populi & fauſta comprecantis *lacrymis etiam & multo pudore ſuffundebatur.*, inquit Plinius. Lege ſi lubet quæ de huiuſmodi lacrymis ex lætitia fluentibus diſputat Philo Iudęus in libro Περὶ ἀποικίας.

Statuam ære collato.] Formula non infre-

infrequẽs in lapidibus antiquis: qua declaratur populi affectio & conſenſus: Græci ἀνδριάντα ἐκ συντελείας A vertunt. De ſtatua Muſæ decreta nihil Dio lib. LIII. Naufragio eum periiſſe teſtis Euſeb. in Chronico.

Prouinciarum pleræq; ſuper templa & aras, ludos quoq; quinquẽnales pæne oppidatim cõſtituerunt. Reges amici atq; ſocij, 60
& ſinguli in ſuo quiſq; regno, Cæſareas vrbes condiderunt: & cuncti ſimul, ędẽ Iouis Olympici, Athenis antiquitus inchoatã,

ANIMADVERSIONES.

Prouinciarum pleræque ſuper templa & aras.] Aliáque omnis generis monumenta, quæ in honorem εὐεργετῶν ſolita extrui. Mirum hunc populorum in Auguſtum amorem exprimit eleganter Philo, Legatione ad Caium. Auguſto, inquit ille, πᾶσα ἡ οἰκουμένη τὰς ἰσολυμπίους τιμὰς ἐψηφίσατο, καὶ ναοὺς, προπύλαια, προτεμενίσματα, στοὰς ὡς ὅσαι τῶν πόλεων ἢ νέα ἢ παλαιὰ, τῷ κάλλει καὶ μεγέθει ὑπὸ τῶν Καισαρείων παρευημερεῖσθαι. Aræ ante alias nobiles fuere quæ Lugduni poſita, quæque Narbone. cuius extat hodiéque conſecratio.

Ludos quoque quinquennales pene oppidatim conſtituerunt.] Tanquam heroi, vt de Iulio Cæſare notat Dio libro XLIV. Auguſto autem conſtituerunt ἀγῶνας πενταετηρικοὺς & in Italia quidam, vt Neapolitani. Suetonius infrà, capite XCVIII. & in prouinciis multi: vt Pergameni, Dio libro LI. aliíque multi. quos imitatus Herodes Magnus, Hieroſolymis tale ludicrum inſtituit. Ioſephus libro XV. Originum cap. XI. Πρῶτον μὲν ἀγῶνα πενταετηρικὸν ἀθλημάτων κατεστήσατο Καίσαρι, καὶ θέατρον ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν. item Cæſareæ, libro XVI. eiuſdem operis capite X. ἀνετίθει δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα Καίσαρι κατὰ πενταετηρίδα παρεσκευασμένος ἄγειν αὐτόν. Egò verò etiam in Vrbe quinquennales ludos decretos in Auguſti honorem poſt victoriam Actiacam, apud Dionem lego libro LI. καὶ πανήγυριν οἱ πεντετηρίδα ἄγεσθαι
B ἔγνωσαν. Propter hanc quinquennalium ludorum frequentiam, qui ad olympici agonis imitationem inuenti, etiam ὀλυμπιάδες dicebantur, factum tandem vt ὀλυμπιὰς pro qualicumque victoria, aut adorea & gloria quocumque modo parta poneretur. Philoſtratus de vita Apollonij libro quarto, παρεσκεύαστο δὲ καὶ κατήγορος ἐς αὐτὸν, πολ-
C λοὺς ἀπολωλεκὼς ἤδη, καὶ τοιούτων ὀλυμπιάδων μεστός. Idem libro V. τοῦτό σοι πολλῶν μὲν τυραννίδων, πολλῶν δὲ ὀλυμπιάδων μεῖζον· καὶ πανταχοῦ μὲν γεγράψῃ τῆς πόλεως, πανταχοῦ δὲ ἑστήξεις χαλκοῦς. Nicephorus Gregoras libro IV. καὶ περὶ ὅσων ἄλλων εἰκὸς ἦν περιεργάζεσθαι στρατηγὸν ἄνδρα, καὶ πολλῶν ὀλυμπιάδων τοιούτων μεστόν.

D *In ſuo quiſque regno Cæſareas vrbes condiderunt.*] Notemus vocem *quiſque:* nam apud Geographos tot Cæſareas vel Sebaſtas, eo tempore conditas non inuenias. Eutropius duo tantùm exempla ponit: *ſicut* inquit *in Mauritania à rege Iuba, & in Palæſtina quæ nunc vrbs eſt clariſſima.*

perficere communi ſumtu deſtinauerunt, Genióque eius dedicare: ac ſæpe regnis relictis, non Romæ modò, ſed prouincias peragranti quotidiana officia togati, ac ſine regio inſigni, more clientium præſtiterunt.

61 A. V. C. DCCXI. & DCCXLV. QVONIAM qualis in imperiis ac magiſtratibus regendáque per terrarum orbem pace bellóque Repub. fuerit, expoſui: referam nunc interiorem ac familiarem eius vitam: quibúſque moribus atque fortuna domi & inter ſuos egerit, à iuuenta vſque ad ſupremum vitæ diem. Matrem amiſit in primo conſulatu: ſororem Octauiam, quinquageſimum & quartum agens ætatis annum. Vtrique cùm præcipua officia viuæ

62 præſtitiſſet, etiam defunctæ honores maximos tribuit. Sponſam habuerat adoleſcens P. Seruilij Iſaurici filiam: ſed reconciliatus poſt primam diſcordiam Antonio, & poſtulantibus vtriuſque militibus, vt & neceſſitudine aliqua iungerentur, priuignam eius Claudiam, Fuluiæ ex P. Clodio filiam, duxit vxorem, vix dum nubilem. Ac ſimultate cum Fuluia ſocru exorta, dimiſit intactam adhuc, & virginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam antè duobus conſularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam diuor-

DCCXV. tium fecit, pertæſus, vt ſcribit, morum peruerſitatem eius:

ANIMADVERSIONES.

A *Perficere communi ſumptu deſtinauerunt.*] Aptius ad fidem hiſtoriæ *deſtinauerant.* nam hoc conſilium exitum non habuit. De Iouis Olympici æde apud Athenienſes videndi Strabo & Pauſanias, & quæ notamus ad Spartiani Hadrianum.

Quotidiana officia togati.] Eutropius, *Multi reges ex regnis ſuis venerunt, vt ei obſequerentur: & habitu Romano, togati ſcilicet, ad vehiculum vel equum ipſius cucurrerunt.*

Referam nunc interiorem ac familiarem eius vitam.] Τὰ ἔνδον. Iulianus in Miſopogone, τὰ μὲν ἔξω ταῦτα. καί τοι πόσον εἴρηταί μοι μέρος τῶν ἐμῶν εἰς ὑμᾶς ἀδικημάτων; τὰ δὲ ἔνδον, ἄγρυπνοι νύκτες ἐν στιβάδι, καὶ τροφὴ παντὸς ἧττον κόρου. Sic apud Lucianum, Ῥητόρων διδασκάλῳ, τὰ φανερὰ καὶ τὰ ἔξω pro vita publicè acta.

Imitatus eſt hunc locum Eginhardus in Caroli Magni vita, *Talem eum in tuendo & ampliando ſimúlque ornando regno fuiſſe conſtat: cuius animi dotes & ſummam in qualicunque, & proſpero & aduerſo euentu conſtantiam, cæteráque ad interiorem atque domeſticam vitam pertinentia, hinc dicere exordiar.* Videtur & diſertiſſimus ſcriptor Sulpitius in vita beati Martini: B *Interiorem vitam illius, & quotidianam conuerſationem, nulla vnquam explicabit oratio.*

Nuptam antè duobus conſularibus.] Vnum teneo, Scipionem illum Corneliæ eius patrem, quam mortuam extremo libro IV. deflet Propertius: alterum adhuc quæro.

ac ſta-

ac ſtatim Liuiam Druſillam matrimonio Tiberij Neronis, & quidem prægnantem, abduxit, dilexítque & probauit vnicè ac perſeueranter. Ex Scribonia Iuliá, ex Liuia nihil libero- 65 rum tulit, cùm maximè cuperet. Infans, qui conceptus erat, immaturus eſt editus. Iuliam primùm Marcello Octauiæ ſororis ſuæ filio, tantum quod pueritia egreſſo: deinde vt is obiit, M. Agrippæ nuptum dedit: exorata ſorore vt ſibi genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, multis, ac diu,

ANIMADVERSIONES.

Ac ſtatim Liuiam Druſillam.] Dio in anno DCCXVI. qui fuit ætatis Augusti XXV. lib. XLVIII.

Et quidem prægnantem abduxit.] Idque ex reſponſo Apollinis. Prudentius

--mox editur inter
Feſcennina nouo proles aliena marito:
Idque deûm ſorteis & Apollinis antra dederunt
Conſilium: nunquam melius nam cedere tædas
Reſponſum eſt, quàm cùm prægnans noua nupta iugatur.

Tacitus & Dio, non Apollinem, ſed pontifices conſultos, ſcribunt.

Tantum quod pueritia egreſſo.] Ita & noſtri. Gloſſarium: *Tantum quod* ἀρτίως. M. Tullius ad Atticum libro IX. *Hæc cùm ſcriberem, tantum quod exiſtimabam ad te orationem eſſe perlatam.*

Nam tum Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos.] Vtrum plures? ita vir doctus & amicus ad Tacitum accipit, & Suetonium μνημονικοῦ ἁμαρτήματος inſimulat: neque enim vllam ex hoc coniugio, niſi forte vnam aliquam, prolem natam. Vtri potius credemus? Suetonio, me auctore: quem aduerſus hanc reprehenſionem validè tuemur nos. nam quod de breuitate eius coniugij affertur, ſomnium merum. Clarum ex hiſtoria Dionis: qui in ſexto conſulatu Auguſti, nuptias Agrippæ cum Marcella refert: à quo tempore ad Marcelli mortem anni minimùm quinque inueniuntur. At laudatur Plutarchus eius ſententiæ auctor & fundus. Videamus eius verba: quæ in extremo Antonio, vbi de Octauia loquitur, hæc ſunt. ἐκ δὲ Μαρκέλλου δυοῖν αὐτῇ θυγατέρων οὐσῶν, ἑνὸς δὲ υἱοῦ Μαρκέλλου, τοῦτον μὲν ἅμα παῖδα καὶ γαμβρὸν ἐποιήσατο Καῖσαρ, τῶν δὲ θυγατέρων Ἀγρίππα τὴν ἑτέραν ἔδωκεν. ἐπεὶ δὲ Μάρκελλος ἐτελεύτησε νεόγαμος κομιδῇ, καὶ Καίσαρι γαμβρὸν ἔχοντα πίστιν οὐκ εὔπορον ἦν ἐκ τῶν ἄλλων φίλων ἑλέσθαι. lege, relege totum locum. nego eſſe in eo quicquam vnde coniectura vlla fieri de breuitate earum nuptiarum poſſit. ſed manifeſtò lapſus vir eruditiſſimus in voce νεόγαμος, quam ad Agrippam retulit contra auctoris clariſſimam mentem. Quid quod ne tum quidem reprehenſioni iſti eſſet locus, ſi quod de vna prole dicitur, certum eſſet? Quare enim Suetonio non idem ius quod cæteris Quiritibus, quos vocem *liberos* etiam ſic vſurpare certum eſt?

etiam ex equeſtri ordine, circumſpectis conditionibus, Tiberium priuignum ſuum elegit: coëgítque prægnantem vxorem, & ex qua iam pater erat, dimittere. M. Antonius ſcribit, *Primùm eum Antonio filio ſuo deſpondiſſe Iuliam: dein Cotiſoni Gerarum regi: quo tempore ſibi quoque inuicem filiam regis in matrimonium petiiſſe.*

64 Nepotes ex Agrippa & Iulia tres habuit, Caium, Lucium, & Agrippam: neptes duas, Iuliam & Agrippinam. Iuliam L. Paullo Cenſoris filio, Agrippinam Germanico ſororis ſuæ nepoti collocauit. Caium & Lucium adoptauit domi per aſſem & libram emtos à patre Agrippa: teneróſque adhuc ad curam Reip. admouit:

ANIMADVERSIONES.

Etiam ex equeſtri ordine.] Seianus apud Tacitum libro IV. Annal. in codicillis ad Tiberium, *Audiui in conlocanda filia nonnihil etiam de equitibus Romanis conſultauiſſe* Auguſtum. Quibus ita reſpondet Tiberius, *At enim Auguſtus filiam ſuam equiti Romano tradere meditatus eſt. Mirum hercle ſi cùm in omneis curas diſtraheretur, immenſúmq; attolli prouideret, quem coniunctione tali ſuper alios extuliſſet, C. Proculeium & quoſdam in ſermonibus habuit, inſigni tranquillitate vitæ nullis Reipubl. negotiis permixtos.*

Dein Cotiſoni Getarum Regi.] Magna librorum varietas in hoc nomine. quidam corrupti palã, *Marco Tiſoni.* Turonenſis, *deinde Coſoni.*

Quo tempore ſibi quoque inuicẽ filiã regis in matrimonium petiiſſe.] Malè in quibuſdam libris *petyſſet.* Hæc enim verba de Antonio ſunt, non de Auguſto accipienda. nam falſum eſt Auguſtum vllam vnquam regis filiam in vxorem petiiſſe: ſemel enim ductam Liuiã vnicè ac perſeueranter amauit. Antonij igitur hæc ſunt, ſuis & Cleopatræ nuptiis cauſſam prætexentis factũ Cæſaris modò expoſitũ, quòd Cotiſſoni Getarũ regi Iuliam deſpondiſſet. Poſſumus etiã ad hiſtoriam de Iotapa Medi regis Armeniæ filia referre, quam narrat Dio lib. XLIX. petitam ab Antonio in vxorem filio ſuo. atque hòc niſi fallor, rectius.

Adoptauit domi.] An *domi,* id eſt *in domum?* ſicut dici ſolet adoptare in domum & familiam: ita *humi* ſæpe valet in humum. an potius hæc vox à Tranquillo adiecta, vt id præter cõſuetudinẽ factum indicaret. Caius I.C. titulo VI. *Quæ tamen mancipatio ſolebat ante præſidem fieri, modò ante curiam facienda eſt.*

Per aſſem & libram.] Libb. omnes & ſcripti & editi hanc lectionẽ habent. At docti viri affirmant legendum *per æs* non *per aſſem:* quibus nõ aſſentior: quid enim? non ergo aliter loqui licet, quàm per æs & libram? Errarint igitur Græci qui ζυγὰ ϗ ἀσσάρια vertunt. Neutiquam verò: ſed & illi & hic rẽ potius quã verba expreſſerunt: nã æs in hac formula verè aſſem notabat, vt Varro declarat li. VIII. & Feſtus, in *rodus.* Atq. hic eſt qui dicebatur in veteribus mancupiis *aſsis Caianus.* Statius,

Emptum plus minus eſſe Caiano.

Caius I.C. pro eo dixit, *vnũ aut duos nummos.*

&conſu

& conſules deſignatos circum prouincias exercitúſque dimiſit. Filiam & neptes ita inſtituit, vt etiam lanificio aſſuefaceret vetarétque loqui, aut agere quidquam, niſi propalam, & quod in diurnos commentarios referretur. Extraneorum quidem cœtu adeò prohibuit, vt L. Ticinio, claro decoróque iuueni, ſcripſerit quondam, *Parum modeſtè feciſſe eum quòd filiam ſuam Baias ſalutatum veniſſet.* Nepotes, & litteras & natare aliáque rudimenta per ſe plerũque docuit: ac nihil ęquè laborauit

ANIMADVERSIONES.

A *Et conſules deſignatos.*] Tacitus, *Genitos Agrippa Caium ac Lucium, Cæſarum in familiam induxerat, necdũ poſita puerili prætexta principes Iuuentutis appellari, deſtinare conſules ſpecie recuſantis flagrantiſſimè cupiuerat.*

Filiam & neptes ita inſtituit, vt etiam lanificio aſſuefaceret.] Egregiũ & in primis laudabile veterum Gręcorum & Romanorum inſtitutum: cuius teſtes tot fermè ſunt, quot ſcriptores in vtraque lingua. Nos verò plura aliquando de his in accuratiſſimis rei veſtiariæ commentariis, ſi Deo viſum vt pridem inchoatum & prope affectum opus detexamus. Hanc porro Auguſti diſciplinam domeſticam Carolus Magnus princeps æterna memoria dignus, imitatus eſt: niſi Suetonium Eginhardus nimis imitatur. Sic ille, *Filias lanificio aſſueſcere, colóque ac fuſo, ne per otium torperent, operam impendere, atque ad omnem honeſtatem erudiri iuſſit.*

Et quod in diurnos commentarios referretur.] O virum! Stupeo enim ad hanc tam exactam domus Auguſtæ diſciplinam. Qui hæc non mirantur, quid mirantur ſint ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς, equidem non video. Diurni iſti commentarij ſunt priuatæ domus Auguſtæ ephemerides, quas ſeruus vel libertus aliquis curabat, qui à memoria vel à commentariis dicebatur. At diurni illi actus quos ipſe quotidie in lecticula ſua lucubratoria ſolitus eſt conficere, alterius generis erant: continebant enim quæ ad imperij rationarium pertinebant. Mos iſte à Græcis ortus: quorum tamen ſolutior B ſemper quàm Romanorum diſciplina fuit. Extat apud Lucianum in Demoſthenis encomio Philippi regis Macedonum cum Antipatro familiare colloquium, quod deſcripſiſſe ait ille ex commentariis domus regiæ Macedonum, in quæ forte fortuna inciderat. Habetur etiam apud Plutarchum in Alexandro pars nouiſſima diurnorum C commentariorum magni illius principis. Lege etiam Aelianum lib. tertio, cap. XXIII. Ephemeridas Alexandri quinque libris olim perſecutus erat Strattis Olynthius. vide & Philoſtrat. in Ariſtide Adrianenſi.

Vt L. Ticinio.] Sic vetus editio Romana. In Viterb. *Lucinio*, ſine prænomine. Liſlęi, *Turinio*. Memmij & Pithœi, *Vicinio*. In tanta inconſtantia D non inuitus cum Torrentio ſcribam T. vel L. *Vicinio*.

Nepotes & literas & natare.] Conſtantiſſimè omnes antiqui præferũt hanc ſcripturam: *natare* inquam, nõ *notare*. quę tamen lectio non ita abſurda vt quibuſdam eſt viſa. Prudẽ-

tius: *Raptimque punctis dicta præpetibus ſequi, Fictis notare verba ſignis imbuens.* Quod autem pueri ludum frequentarent, vt notis ſcribere diſcerent, quod indicat hîc Suet. declarant eiuſdem Prudentij verba. *-magiſter literarum ſederat, Verba notis breuibus comprendere cuncta peritus.*

quàm vt imitarentur chirographum ſuum. Neque cœnauit vnà, niſi vt in imo lecto aſſiderent: neque iter fecit, niſi vt vehiculo anteirent aut circa adequitarent. Sed lætum eum atque
65 fidentem & ſobole & diſciplina domus, Fortuna deſtituit. Iulias, filiam & neptem omnibus probris contaminatas, relegauit. Caium & Lucium in duodeuiginti menſium ſpatio amiſit ambos: Caio, in Lycia: Lucio, Maſſiliæ, defunctis. Tertium nepotem Agrippam, ſimúlque priuignum Tiberium adoptauit in foro, lege Curiata. Ex quibus Agrippam, breui, ob ingenium ſordidum ac ferox, abdicauit, ſepoſuítque Surrentum. Aliquanto autem patientiùs morté quá dedecora ſuorum tulit. Nam Caij Luciíque caſu non adeò fractus, de filia, abſens, ac libello per quęſtorem recitato, notum ſenatui fecit: abſtinuítque congreſſu hominum diu, prę pudore: etiam de necáda deliberauit. Certè cùm ſub idem tempus vna ex conſciis liberta,

ANIMADVERSIONES.

Quàm vt imitarentur chirographū ſuum.] Credo quia eorum opera in ſcribendis ſecretioribus epiſtolis vti deſtinabat: non enim legimus Auguſtum eorū miniſterio vſum, qui è re appellabantur *à cura epiſtolarum,* vel *ab epiſtolis:* etſi habuit *à manu,* vt Thallum. Vide etiam Horatij vitam à Suetonio ſcriptam.

Neque cœnauit vnà, niſi vt in imo lecto aßiderent, neque iter fecit .niſi] Eginhardus, *Filiorum & filiarum tantam in educando curam habuit, vt nūquam domi poſitus ſine ipſis cœnaret, nunquam iter ſine illis faceret.*

Iulias filiā & neptē omnibus probris contaminatas relegauit.] Filiam quidem in inſulam Pandateriam. Dio in anno DCCLVIII. nepté verò in inſulā Trimerum, haut procul Apulis littoribus. Tacitus lib. IV. Annal.

In duodeuiginti mēſiū ſpatio.] Adi hiſtoricos, imprimis Velleiū. In definitione tēporis nonnullus mihi ſcrupulusqué euelli cupio magis quàm poſſum euellere.

Ob ingeniū ſordidū ac ferox abdicauit.] Suſpicór legēdū, *ſtolidū ac ferox* vel *horridū ac f.* Nā quę tantę ſordes eſſe potuerint, vt propter eas pater in filiū tātas iras cóciperet? Tacitus, *Nepotē vnicū Agrippā poſtumū in inſulā Planaſiā proiecit: rudē ſanè bonarū artiū, & robore corporis ſtolidè ferocē, nullius tamē flagitij cōpertū.* Sic apud Liuiū li. 7. duę illę voces iūguntur, & apud veteré Iuuen. ſcholiaſté bis. Cauſsá abdicati Agrippę omniū optimè declarat Dio in anno DCCLX.

Notū ſenatui fecit.] Et pœnituit: vt ferè in iis accidit quę ſuadéte ira facimus: narrat Senec. VI. De benefic.

Etiam de necanda deliberauit.] Obſcurè innuit Tacitus his verbis, *Auguſtus in nullius vnquam ſuorum necem durauit.*

Phœ-

Phœbe nomine,ſuſpendio vitam finiſſet: *Maluiſſe ſe*, ait, *Phœbes patrem fuiſſe*. Relegatæ, vſum vini, omnéque delicatiorẽ cultũ, ademit: neque adiri à quopiam libero, ſeruóve, niſi ſe conſulto, permiſit: & ita vt certior fieret, qua is ętate, qua ſtatura, quo colore eſſet, etiam quibus corporis notis vel cicatricibus. Poſt quinquennium demum ex inſula in continentem, lenioribúſque paullò conditionibus, tranſtulit eam: nam vt omnino reuocaret, exorari nullo modo potuit: deprecanti ſępe populo Rom. & pertinaciùs inſtanti, *tales filias taléſque coniuges* pro concione imprecatus. Ex nepte Iulia, poſt damnationem, editum infantem agnoſci alíque vetuit. Agrippam nihilò tractabiliorem, immò in dies amentiorem, in inſulam tranſportauit, ſepſítque inſuper cuſtodia militum. Cauit etiam ſenatuſconſulto vt eodem loci in perpetuum contineretur: atque ad omnem & eius & Iuliarum mentionem ingemiſcens, proclamare etiam ſolebat,

Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμμεναι, ἄγονός τ' ἀπολέσθαι: Ιλιαδ. γ.

nec aliter illos appellare quàm *treis vomicas* aut *tria carcinomata ſua*.

AMICITIAS neque facile admiſit, & conſtãtiſſimè retinuit 66
non tantùm virtutes ac merita cuiuſque dignè proſecutus, ſed vitia quoque & delicta dumtaxat modica perpeſſus. Neque enim temerè, ex omni numero, in amicitia eius afflicti reperientur, præter Saluidienum Rufum, quem ad conſulatum vſque, & Cornelium Gallum, quem ad præfecturam Ægypti, ex infima vtrumque fortuna, prouexerat. Quorum A. V. C. DCCXIV. & DCCXXVIII.

ANIMADVERSIONES.

Phœbe nomine.] Conſtãter MSS. *Fœde*, & *Fœdes* mox: placet tamẽ *Phœbe*, vt apud Dionem.

Cauit etiam S.C.] Cuius extat etiam apud Tacitum mentio.

Tres vomicas & carcinomata ſua.] Agnoſce magni principis frontem non philoſophicam: nam ſapientiùs Stilpo qui cùm filiæ impudicitiam loco probri ſibi audiret obiici: *Illa verò*, inquit, *nõ magis dehoneſtamẽto mihi eſt, quàm ego illi honeſtamento.* B Græcè melius: τῆς θυγατρὸς οὐ κατὰ τρόπον βιούσης, εἰπόντος τινὸς πρὸς τὸν Στίλπωνα, ὡς καται- A σχύνοι αὐτόν· οὐ γὰρ, οὐ μᾶλλον, εἶπεν, ἢ ἐγὼ ταύτην κοσμῶ.

Sed vitia quoq. & delicta dũtaxat modica perpeſſus.] Gloſſograph⁹, *Dũtaxat*, μόνον καὶ μέχρι τούτου. δηλαδή. Poſtremã interpretationẽ huic loco aptauerim. In mẽbr. ſcriptũ erat, *ſed vitia quoque dumtaxat, & modica delicta perpeſſus.* ex eo adducor vt ita cẽſeam legendũ, *nec vitia quoque dũtaxat, ſed & delicta modica perpeſſus.*

B *Et Corneliũ Gallũ.*] Cui prænomen alij tribuũt *Cnæus*, vt Evtrop. alij: *Caius*, vt Evſeb. in Chron. & Pęanius a-

pud Eutropium : alij Ælius: ſic enim Straboni nominatur, & Ioſepho quoque Γάλλος Αἴλιος Orig. xv. A Hoc verius : neque aliter magnus Galenus in libris De antidotis: vbi de hoc Gallo plura.

alterum res nouas molientem, damnandum ſenatui tradidit: alteri ob ingratum & maleuolum animum, domo & prouinciis ſuis interdixit. Sed Gallo quoque & accuſatorum denuntiationibus & ſenatuſconſultis ad necem compulſo, laudauit quidem pietatem tantopere pro ſe indignantium: cæterum & illacrymauit, & vicem ſuam conqueſtus eſt, *quòd ſibi ſoli non liceret amicis, quatenus vellet, iraſci.* Reliqui potentia atque opibus ad finem vitæ ſui quiſque ordinis principes floruerunt: quanquam & offenſis interuenientibus. Deſiderauit enim nonnumquam, ne de pluribus referam, & M. Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem: cùm ille ex leui rigoris ſuſpicione, & quòd Marcellus ſibi anteferretur,

ANIMADVERSIONES.

Alterum res nouas molientem damnandum ſenatui tradidit.] Dio libro XLVIII. & Appianus Ἐμφυλ. v.

Ob ingratum & maleuolum animum.] Non ergo ſatis ad fidem hiſtoriæ Ammianus Marcell. lib. XVII. cum lege. Ouidius propter linguæ petulantiam periiſſe vult videri, cùm per ebrietatem de Auguſto temere quædam effutiſſet,

Nec fuit opprobrio celebraſſe Lycorida Gallo:
Sed linguam nimio non tenuiſſe mero.

Nec abhorrent verba Dionis, πολλὰ καὶ μάταια ἐς τὸν Αὔγουστον ἀπελήρει. Vſque adeò verum eſt quod dixit ſcenicus philoſophus, ἀχαλίνων στομάτων τὸ τέλος δυστυχία. Et quod magnus Plato bis inculcat, κούφου πράγματος, λόγου, βαρυτάτη ζημία. *Verba, rem leuiſſimam, pœna ſequitur grauiſſima.*

Domo & prouinciis ſuis interdixit.] Dignus mos generoſitate Romana, palàm indicere inimicitias & domo interdicere. Liuius, Cicero, Seneca, alij, teſtes. Eo more Auguſtus aduerſus Gallum vſus, non vt Imperator, ſed vt priuatus: niſi quod ad prouinciarum interdictionem: nam iſtud quidem iam B non amplius ciuile. Dio ſic vertit, ἠτιμώθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, ὥστε καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτοῦ κωλυθῆναι διαιτᾶσθαι. Omiſit Græcus ſcriptor, *domo* incogitantia fortaſſe priſci moris.

Laudauit quidem pietatem.] Maledicere principi crimen *impietatis*, contrarium affectum *pietatem* nominant hiſtorici. Tacitus in ſimili Tiberij mimo. Annal. lib. III. *Id Tiberius ſolitis ſibi ambagibus apud ſe*C*natum incuſauit, cùm extolleret pietatem quamuis modicas principis iniurias acriter vlciſcentium, deprecaretur tam præcipites verborum pœnas.*

Ex leui rigoris ſuſpicione.] Rigorem vocat quod in Iulio, *vultu minus familiari reſpicere:* cui opponitur

tur ſalutatio cum quibuſdam familiaritatis notis. Plinius in Panegyrico, *Gratum quòd tantum non vltro clientibus ſalutatis quaſdam familiaritatis notas adderes.* Galenus hoc dicit, φιλικοῖς ἐνδεῖν ὄμμασιν, initio libri ad Piſonem de theriaca. Iam rigoris ſuſpicionem interpretor conceptam ab Agrippa opinionem, quaſi ſe Auguſtus minus familiari vultu reſpexiſſet. Eſt autem effectus pro cauſſa: non enim ſuſpicio oritur de rigore qui in oculos incurrit: ſed de animi mutatione cuius effectus eſt rigor, & vultus adductus. Sic multa dicuntur: vt cùm *opinio* pro ſermone ponitur: nam ex opinione, hoc eſt, ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς καρδίας naſcitur ſermo. præter exempla quæ ſuprà attulimus, ſic loquitur Suetonius etiam in Nerone, *Exiit opinio poſt ſcenicas coronas proximo luſtro deſcenſurum eum ad Olympia inter athletas.* Quid eſt *exiit opinio?* quod Græci dicere ſolent λόγος ἐξέπεσε: nam docti viri qui vocem illam cenſent eo loco amouendam, prorſus errant. ſic *fama exiit*, apud Cornelium Nepotem in Ageſilao & Annibale. Contra apud Plinium initio libri XVII. *affectare diligentiam*, pro affectare laudem ex diligentia. cauſſam poſuit pro effectu. Mitto poëtas qui has ſermonum

A vices plurimum amant. Ita interpretamur hunc locum. quia ſedet nobis librorum omnium conſenſum omni ope & opere, modò ne contra rationem, tueri. Alioquin placeat nimis acutiſſima Lipſij coniectura, *ex leui frigoris ſuſpicione.* Nam *frigora* ſiue *friguſcula* amicorum vel amantium offenſiones dici, eruditis pridem notum. Ptole-

B mæus, friguſcula huiuſmodi appellare ſolet παραψυχισμούς eleganti ſſimè. quam illius vocem explicat, locus Chryſoſtomi ex homilia XIV. ad populum Antiochenum: ὃ φίλοι πρὸς φίλους ποιοῦσιν ἐπειδὰν ὑβρίζωσι, τοῦτο πρὸς τὸν δοῦλον ὁ δεσπότης ἐποίησε, παρεσιώπησε· μόνον διὰ τῆς σιγῆς φθεγγόμενος, καὶ πᾶσιν ἐνδεικνύμενος αὐτῷ τὴν ὀργήν. Obſeruabamus & in voce ψύ-

C γμα eandem elegantiam in ſermone Græco. Ioſephus Ἁλώσεως, lib. I. cap. XVI. loquens de alienato Herodis animo à filiis: οὐδενὶ ὁ πατὴρ φανερῶς ἀπεμέμφετο· συνίει δὲ, (intelligit τὰ μειράκια) κατὰ μικρὸν ἐκ τοῦ ψύγματος, καὶ ὅτι πρὸς τὸ λυποῦν (ſic eſt ſcribendum) μᾶλλον ἐτραχύνετο. *Pater de nemine apertè conqueſtus erat: ſed adoleſcentes ex illius frigore paullatim*

D *rem intellexerant, & ex eo quòd ad omnem moleſtiam magis exaſperabatur.* In ſacris literis & apud patres ψυγῆναι τὴν ἀγάπην, & ψῦξις vel ψυγμὸς paſſim.

Mitylenas ſe, relictis omnibus, contuliſſet:

ANIMADVERSIONES.

Mitylenas ſe, relictis omnibus, contuliſſet.] Longè aliter Dio libro LIII. ἐς τὴν Συρίαν αὐθις τὸν Ἀγρίππαν ἔστειλε· καὶ ὃς ἐκ μὲν τῆς πόλεως εὐθὺς ἐξωρμήσεν, οὐ μέντοι καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἀφίκετο· ἀλλ᾽ ἔτι καὶ μᾶλλον μετριάζων, ἐκεῖσε μὲν τοὺς ὑποστρατήγους ἔπεμψεν, αὐτὸς δὲ ἐν Λέσβῳ διέτριψε. Vult in Syriam miſſum Agrippam, vt ei prouinciæ præeſſet: ipſum per legatos illam rexiſſe, in Lesbo inſula remanentem, moderationis cauſſa. Vide Ioſephum lib. XVI. cap. II. & III.

hic, ſecretum de comperta Murenæ coniuratione vxori Terentiæ prodidiſſet. Exegit & ipſe inuicem ab amicis beneuolentiam mutuam, tam à defunctis quàm à viuis. Nam quamuis minimè appeteret hereditates, vt qui numquam ex ignoti teſtamento capere quidquam ſuſtinuerit: amicorum tamen ſuprema iudicia moroſiſſimè penſitauit: neque dolore diſſimulato, ſi parciùs, aut citra honorem verborum: neque gaudio, ſi gratè piéque quis ſe proſecutus fuiſſet. Legata, vel partes hereditatium, à quibuſcumque parentibus relicta ſibi, aut ſtatim liberis eorum concedere, aut, ſi pupillari ætate eſſent, die virilis togæ, vel nuptiarum, cum incremento

67 reſtituere conſueuerat. Patronus dominúſque non minus ſeuerus quàm facilis & clemens, multos libertorum in honore & vſu maximo habuit: vt Licinium Enceladum, alióſque. Coſmum ſeruum grauiſſimè de ſe opinantem, non vltrà quàm compedibus coërcuit. Diomedem diſpenſatorem, à quo, ſimul ambulante, incurrenti repentè fero apro per metum obiectus eſt, maluit timiditatis arguere quàm noxæ: rémque non minimi periculi, quia tamen fraus aberat, in iocum vertit. Idem Proculum ex acceptiſſimis libertis mori coëgit, compertum adulterare matronas:

ANIMADVERSIONES.

Hic ſecretum.] Mecænas enim quondam *præcipuus fuit cui ſecreta Imperatoris inniterentur.* Tacitus libro III. Qui contra quàm Suetonius ſcribit, frigore tandem percuſſum Mecænatem tradit, & *ætate prouecta ſpeciem magis in amicitia principis quàm vim obtinuiſſe.*] Dio idem narrat, ſed aliter: cauſſam enim imminutæ amicitiæ fuiſſe certamen de forma inter Liuiam & Terentiam. lib. LIV.

Die virilis togæ, vel nuptiarum.] Dio in teſtamento Auguſti hæc verba ponit, ex quibus mos illius intelligitur, τοῖς παισὶν ὧν μικρῶν ἔτι ὄντων, τοὺς πατέρας τῶν οὐσιῶν ἐκεκληρονομήκει, προσέταξε πάντα μετὰ τῶν προσόδων, ἐπειδὰν ἀνδρωθῶσιν, ἀποδοθῆναι. ὅπερ που καὶ ζῶν ἐποίει. Idem refert etiam Tiberius in laudatione funebri

A bri Auguſti libro eodem.

Vt Licinium Enceladum alióſque.] MSS. & prima editio *Lucinium.* probo *Licinium.* Licinius, Enceladus eiuſdem liberti ſunt appellationes, vt Tullius Laurea, & qui in veteri lapide nominantur Auguſti liberti, C. Iulius Hilarus, ac C. Iulius Elainus. qui fortaſſe Ἕλενος ille eſt quem Dio lib. XLVIII. nominat ἐξελεύθερον Καίσαρος. Nominantur eidem vel a-

B liis, liberti Auguſti, Thyrſus, Eros, Proculus, Epaphroditus, Polybius, Iulius Marathus, & apud Ioſephum Origin. lib. XVII. Celadus. vnde non abſurdè ſuſpicetur aliquis, legendum hîc eſſe, *vt Licinium & Celadum alióſque.*

Idem Proculum.] Memmianus & alij quidam *Polum.* Græcum eſt nomen Πῶλος.

Thallo

Thallo à manu, quòd pro epiſtola prodita denarios quingentos accepiſſet, crura effregit. Pædagogum miniſtróſque Caij filij, per occaſionem valitudinis mortíſque eius, ſuperbè auaréque in prouincia graſſantes, oneratis graui pondere ceruicibus, præcipitauit in flumen.

PRIMA iuuenta variorum dedecorum infamiam ſubiit. 68
Sex. Pompeius vt effœminatum inſectatus eſt. M. Antonius adoptionem auunculi ſtupro meritum. Item Lucius Marci frater, quaſi pudicitiam delibatam à Cæſare, A. etiam Hirtio in Hiſpania CCC. millibus nummûm ſub ſtrauerit: ſolitúſque ſit

ANIMADVERSIONES.

A *Thallo à manu.*] Membr. *Tallo*. id eſſet nomen Sabinum: Feſtus. Melius *Thallus* vt in Apologia Apulei & in veteri lapide *Thalluſa* libertæ nomen.

Crura effregit.] Minus rectè in MSS. *ei fregit*. Crurifragium olim ſeruorum & ancillarum pœna erat. Meminit iterum Suetonius libro III. cap. XLIV. Fuit & publicum maleficorum hominum ſuppliciũ: B vt delatorum ſub Commodo. Euſebius lib. 5. ὁ δείλαιος παραχρῆμα καμεῖν τὴν δίκην εἰσελθὼν, αὐτίκα καταγνυται τὰ σκέλη. de crurifragio etiam Agathias ſentit libro IV. ſcribens Πολλαχοῦ κατὰ τὰς πόλεις ἀγύρτας τινὰς τυχὸν ἢ καὶ λωποδύτας, ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν ἀνοσίων πεπλημμεληκότας ὁρῶντες, νῦν μὲν τῆς κεφαλῆς ἀφαιρεσμένους, νῦν δὲ τὼ πόδε διατετμημένους. Sed exempla in Martyro- C logiis & apud alios etiam ſcriptores paſſim.

Graſſantes oneratis graui pondere ceruicibus præcipitauit in flumen.] Viterb. *in flumen iactauit*. *Graſſantes* autem quàm *graſſatos* maluimus cum melioribus libb. ex ipſo enim genere ſupplicij coniicio iſtos in prouincia Syria vel Lycia (nam inter auctores non conuenit) vbi Caiꝰ D obiit, pœnas rapinarum dediſſe: permittente hoc illis Auguſto, pro cætera ſua lenitate, vt ſuis legibus atque moribus in eos animaduerterent. Fuit autem hoc ſupplicij genus Romanis parum in vſu, etſi eius iterum mentio habetur libro IIII. cap. XVIIII. Græcis fuiſſe nõ incognitum, teſtes Polybius, Diodorus, Plutarchus. De Syris ex Euangelio & Hieronymo cuiuis liquet: Matthæi cap. XVIII. καταποντισμοῦ (ita Græci hoc ſupplicium vocant) modus is deſcribitur quo Thallus iſte periit: συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. Græci aliter, qui ſontes in ſaccum, vel plumbeum dolium, ceu in culleum coniiciebant, vt ex Athenęi X. & XIV. palàm eſt. Similia in Martyrologiis multa. Nec diſſimilis modus apud Ægyptios. Lyſimachus, τοὺς λεπροὺς εἰς μολυβδίνους χάρτας ἐνέδυσαν ἵνα καθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος. Alibi grauia pondera non ceruicibus, ſed pedibus appendebantur. Euſebius lib. VIII. τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ λίθων αὐτοῦ προσαρτηθέντων τοῖς ποσὶ, μέσῳ πελάγει καταποντοῦται.

Mar. Antonius adoptionem auunculi ſtupro meritum.] In Epiſtola ad Octauium quæ Ciceronis eſſe

dicitur.*cui nulla dignitas maiorũ conciliaſſet eam potentiam,ſed forma per* A *dedecus pecuniam,nomen nobile conſceleratum,impudicitia dediſſet.*

crura ſuburere nuce ardenti,quò mollior pilus ſurgeret. Sed & populus quondam vniuerſus ludorum die, & accepit in contumeliam eius, & aſſenſu maximo comprobauit verſum in ſcena pronuntiatum de Gallo matris Deûm tympanizante,

Vidéſne vt cinædus orbem digito temperet?

Adulteria quidem exercuiſſe, ne amici quidem negant: excuſantes ſanè, non libidine, ſed ratione commiſſa: quò faciliùs conſilia aduerſariorum per cuiuſque mulieres exquireret. M.Antonius ſuper feſtinatas Liuiæ nuptias obiecit,& fœminā conſularem è triclinio viri coràm in cubiculum abductá, rurſus in conuiuium rubentibus auriculis,incomtiore capillo reductam: & dimiſſam Scriboniam, quia liberiùs doluiſſet nimiam potentiam pellicis: & conditiones quæſitas per amicos, qui matresfamiliâs & adultas ætate virgines

ANIMADVERSIONES.

Crura ſuburere nuce ardenti.] Pilos antiqui ſuburere ſoliti, vel metu, vt olim Dionyſius tyrannus, de quo eſt apud Tullium: & Commodus, de quo Lampridius: *adurebat comam & barbam timore tonſoris.* Vel deliciarum cauſſa,vt hic de Auguſto dicitur. Tertullianus lib. De pallio,*vſtriculas* vocat mulieres qua B rum opera in hanc rem vti moris erat.*Achilles,* inquit,*patiens iam vſtriculas, iam virum alicuius clanculo functus*: tamen illum locum docti viri aliter accipiunt: quod vt puto non oportuit.

Excuſantes, ſanè non libidine ſed ratione commiſſa.] Apage iſtam rationem contra rationem.Ita quondam Alcibiades factum excuſabat C ſceleſtiſſimum, cognita ſibi per adulterium Agidis Spartæ regis vxore: Athenæus libro duodecimo, Ἐν Σπάρτῃ ὢν ἔφθειρε τὴν Ἄγιδος τοῦ βασιλέως γυναῖκα Τίμαιαν. ἐπιπληττόντων δ' αὐτῷ τινῶν, οὐκ ἀκρασίας ἕνεκεν συνελθεῖν ἔφη, ἀλλ' ἵνα ὁ γενόμενος ἐξ αὐτοῦ βασιλεύσῃ τῆς Σπάρτης.

Quo faciliùs conſilia aduerſariorum per cuiuſque mulieres exquireret.] Scelus pridem notum hominibus ſacerrimis. notat Ariſtoteles 5. Politicorum: & exempla apud hiſtoricos non deſunt.

E triclinio viri coram in cubiculum abductam.] Hæc omnium libb. lectio:docti emendant *viro coram.* ſi placeat nihil mutare, intelligemus conuiuium in ædibus illius ipſius celebratum fuiſſe, cuius vxor abducta.

Rurſus in conuiuium rubentibus auriculis reductam.]Theocr.Idyll.11.

-καὶ τὰ πρόσωπα
Θερμότερ' ἦς ἢ πρόσθε.

Denu-

denudarent,atque perſpicerent,tanquam Thoranio mangone vendente.Scribit etiam ad ipſum hoc familiariter adhuc, nec dum planè inimicus,aut hoſtis. *Quid te mutauit? quòd reginā in eo? vxor mea eſt. Nunc cœpi,an abhinc annos nouem? tu deinde ſolam Druſillam inis? ita valeas vti tu hanc epiſtolam cum leges,non inieris Tertullam,aut Terentillam,aut Rufillam,aut Saluiam Titiſceniam, aut omnes. Anne refert vbi & in quam arrigas?* COENA quoque eius ſecretior in fabulis fuit, quæ vulgò δωδεκάθεος vocabatur : in qua deorum dearúmque habitu diſcubuiſſe conuiuas,&ipſum pro Apolline ornatum , non Antonij modò epiſtolæ ſingulorum nomina amariſſimè annumerantis,exprobrant,ſed & ſine auctore notiſſimi verſus.

Cùm primum iſtorum conduxit menſa choragum,
Séxque deos vidit Mallia,ſéxque deas:
Impia dum Phœbi Cæſar mendacia ludit,
Dum noua diuorum --

ANIMADVERSIONES.

Denudarent atque perſpicerent, tanquam Thoranio mangone vendente.] Libro IV. capite XXXVI. *illuſtriores feminas plerumque cum maritis ad cœnam vocatas,prætréque pedes ſuos tranſeuntes,diligenter ac lentè mercatorum more conſiderabat.* Vænales olim,cum emebantur de mangone, denudare mos fuit. Seneca pater Controuerſiarum libro primo , de ſacerdote proſtituta. *Nuda in littore ſtetit : ad faſtidium emtoris omnes partes corporis & inſpectæ & contrectatæ ſunt.* Lucianus Βίων πράσει, conſuetudinem hanc ſolens more ſuo expreſſit: inducit enim mercatorem qui Pythagoram empturus erat ſic loquentem , ἀλλ' ἀπόδυθι· καὶ γυμνὸν γάρ σε ἰδεῖν βούλομαι. Menander Ἐφεσίῳ.

Ἐγὼ μὲν ἤδη μοι δοκῶ νὴ τοὺς θεοὺς
Ἐν τοῖς κύκλοις ἐμαυτὸν ἐνδεδυκότα
Ὁρᾶν κύκλῳ τρέχοντα καὶ πωλούμενον.

Malè vulgò in ſecundo verſiculo ἐνδεδυκότα apud Harpocrationem ſcribitur,vnde hunc locum deſcri-

A pſimus. In tertio quid ſit κύκλῳ τρέχοντα declarat Lucianus eodem loco: ſic enim præco mancipium quod vęnibat,alloquitur, οὕτως ἐλθὲ καὶ περίϊθι ἐν κύκλῳ τὸ συνέδριον. Experiebantur & ſaltu. Propertius,

Cælati medio cùm ſaliere foro.

Tertullam aut Terentillam aut B *Ruffillam.*] Amantium ὑποκορισμὸς: nam vera nomina fuêre, Tertia, Terentia, Rufa. Tertulla ὑποκοριστικὸν à Tertia, ſicut à Mario fit Marullus , à Lucio Lucullus , à Catio Catullus.

Ipſum pro Apolline ornatum.] Auguſtus enim ſatus Apolline exiſtimatus eſt: infra cap. XCIV. Propterea C etiam factum illi ſimulacrum eſt cum Apollinis cunctis inſignibus, ſi ſatis vera Seruij nota ad illud Virgilij, *Caſta faue Lucina,tuus iam regnat Apollo.*

Cùm primum iſtorum conduxit menſa choragum.] Id eſt, vbi primum pacti ſunt iſti cum chorago,

de ornamentis præbēdis ad cœnam δωδεκάθεον. In hiſtoriis Græcorum χορηγὸς honeſtiſſimum nomen eſt, quod de eo dicitur qui ſumptus de ſuo præbet ad ludos ſacros. Plauto aliiſque Latinis *choragus* is dicitur, qui ſcenicis hiſtrionibus locat ornamenta fabulæ docendę neceſſaria Inde apud Ciceronem *choragium falſæ gloriæ*, ſuppellex & reliquum inſtrumentum ad pompam ſolitum comparari. Ita igitur hîc quoque accipiendum: ac fortaſſe etiam *choragium* ſcribi melius, vt ſit in poſtremo pede συνίζησις. nam quòd eruditiſſimus Torrentius *choragum* interpretatur Auguſtum, tam eſt à ratione alienum, quàm parum meo iudicio verum quod idem ait, quia deſit aliquid initio horũ verſuũ, propterea vix poſſe eorum mentem percipi. Malliam in ſecundo verſu vnam è ſex illis fœminis fuiſſe quæ dearum habitu conuiuio interfuerũt, neque aio neque nego: tamen quin pro vxore choragi queat accipi non dubito. Beroaldus Capitolium ea voce putat ſignificari: ſed vt I.C. ſine lege ita nos ſine auctoritate erubeſcimus loqui.

—cœnat adulteria:

Omnia ſe à terris tunc Numina declinarunt:

Fugit & auratos Iuppiter ipſe thronos.

Auxit cœnæ rumorem ſumma tunc in ciuitate pænuria ac fames. Acclamatúmque eſt poſtridie *frumentum omne deos comediſſe:* & *Cæſarem eſſe planè Apollinem: ſed Tortorem.* quo cognomine is Deus quadam in parte vrbis colebatur. Notatus eſt vt pretioſæ ſupellectilis Corinthiorúmque præcupidus, & aleæ indulgens. Nam & proſcriptionis tempore ad ſtatuam eius adſcriptum eſt,

Pater argentarius, ego Corinthiarius:

cùm exiſtimaretur, quoſdam propter

ANIMADVERSIONES.

Cœnat adulteria.]Cœnando exprimit & repræſentat, atque adeò imitatur. vox prægnans vt loquuntur γραμματικῶν παῖδες. Non diſſimile eſt *epulari iniquitatem* apud beatiſſimum Auguſtinum in libris Confeſſionum. & *magna viuere* apud Minutium Felicem. *Nos non eloquimur magna, ſed viuimus.* Sic πηδᾷν ποταμὸν apud Iuſtinum, de Achille qui ſaltu vehementiore aquæ ſalientem è terra expreſſit. Ita etiam dicuntur Seruio Heliades *fleuiſſe ſuccina.*

Fugit & auratos Iuppiter ipſe thronos.]In MSS. vtrumque inuenimus & *toros* & *thronos:* quę poſterior lectio plurium conſenſu & in his Mēmiani confirmata iure placuit. In peruigilio Veneris.

Cras Dione iura dicet fulta ſublimi throno.

etſi malim ibi *toro*. At iſto loco qui *tori* vel *tholi* legi debere contendũt, vnde obſecro habent fuiſſe tum in Capitolio lectiſternium, quando hæc cœna cœnata?

Ego Corinthiarius.]Hîc nomen eſt artifi-

artificij, poſtea fuit miniſterij in fa- A milia principum. Vetus lapis,

CALLITYCHE. ZOILI
CORINTH. AGRIPP

vaſa Corinthia inter proſcriptos curaſſe referendos. Et deinde bello Sicilienſi epigramma vulgatum eſt,

Poſtquam bis claſſe victus naues perdidit,
Aliquando vt vincat, ludit aſſiduè aleam.

Ex quibus ſiue criminibus ſiue maledictis, infamiam impu- 71
dicitiæ facillimè refutauit, & præſentis & poſteræ vitæ caſtitate. Item lautitiarum inuidiam, cùm & Alexandria capta, nihil ſibi præter vnum murrhinum calicem, ex inſtrumento regio, retinuerit, & mox vaſa aurea aſſiduiſſimi vſus conflauerit omnia. Circa libidines hæſit: poſtea quoque, vt ferunt, ad vitiandas virgines promtior, quæ ſibi vndique etiam ab vxore conquirerentur. Aleæ rumorem nullo modo expauit: luſitque ſimpliciter & palàm oblectamenti cauſſa etiam ſenex: ac, præterquam Decembri menſe, aliis quoque feſtis profeſtíſque diebus. Nec id dubium eſt: autographa quadam epiſtola, *Cœnaui*, ait, *mi Tiberi cum iiſdem. Acceſſerunt conuiuæ Vinicius & Siluius pater. Inter cœnam luſimus γερυντικῶς & heri & hodie. Talis enim iactatis, vt quiſque canem, aut ſenionem miſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios in medium conferebat: quos*

ANIMADVERSIONES.

[f] *Vaſa Corinthia.*] Criticorum veterum placitum eſt, vt *Corinthiaca vaſa*, non *Corinthia* dicatur: cui obſeruationi MSS. libri multorum ſcriptorum non conſentiunt.

Aliquando vt vincat ludit aſſiduè aleam.] B Vetus verſus eſt apud Ariſtotelem. Ἂν πολλὰ βάλλῃς ἄλλοτ᾽ ἄλλον ἂν βαλεῖς. Nec minùs verè quàm eleganter Galienus imperator, *Taurum toties non ferire difficile eſt.*

Circa libidines hæſit.] Ductum à re nautica, vt apud M. Tullium *ad columnam adhæreſcere*: pro Sextio, *Ne* C *Scyllæo illo æris alieni in freto, ad columnam adhæreſceret, in tribunatus portum perfugerat.*

Syluius pater.] Scribo *Silius*. vt in cod. Viterb. & Liſlæi, vel *Saluius*: nam Syluia gens Romana mihi nulla cognita.

Inter cœnam luſimus γερυντικῶς.] Liberaliores potationes, talorum inſititiis luſionibus diffindebant. Plautus, Propertius, alij. Ideò inter alia apophoreta dati etiam tali: Martialis & Athenæus. Ait autem luſiſſe γερυντικῶς: hoc eſt, vt faciunt ſenes otio redditi. Non omnes qui alea ludunt aleatores ſunt, quod peſſimum hominum genus eſſe inter ſapientes conuenit. Ludunt pueri, ludunt & ſenes: ſed ſimpliciter & oblectamenti cauſſa, non cupiditate lucri.

Talis enim iactatis vt quiſque canem aut ſenionem miſerat.] Luſus quem deſcribit Auguſtus, is eſt quẽ

Græci πλειστοβολίνδα nominarunt. Ludebatur & talis & teſſeris. Pollux ἡ πλειστοβολίνδα οὐ μόνον ἡ διὰ τῶν κύβων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀστραγάλων, ἐπὶ τὸ πλεῖστον βαλεῖν ἀριθμόν. Talis ita ludebant: quatuor talos vel ex auro factos, aut argento, aut ebore, vel reuera talos alicuius animalis, in fritillum coniiciebant, eóque concuſſo ſuper tabulam fundebant. Talorum πτώσεις, hoc eſt, varietates quas iactu casúque exhiberent, erant numero triginta quinque: id enim obſeruatum eſt à veteribus aleæ magiſtris, non poſſe vltra eum numerum diuerſas ſpecies exhiberi iactu quocúque quatuor. Dico talorum: nam in teſſeris plures conſpectus diuerſi reperiri poſſunt. Ratio diuerſitatis eſt, quia plures ſunt πτώσεις teſſeræ quàm tali. hic quatuor tantùm habet partes quibus inſiſtat & incumbat: cùm ab vtraque longitudinis ſuæ extremitate rotundetur: illa ſex. hoc optimè doceat αὐτοψία. Quin etſi talus habere quatuor πτώσεις dici poteſt, ferè tamen cùm iacias non aliter cadere videas quàm duobus modis: vel in eam faciem è duabus quas habet latiores, quæ caua eſt: vel in oppoſitam, quæ eminet & protuberat. Has talorum πτώσεις Græci aiunt ἐξ ἑβδομάδος κατ' ἀντίθετον συγκειμένας fuiſſe hoc eſt puncta vel numeros habuiſſe ſic diſpoſitos, vt qui in oppoſitis duobus lateribus eſſent, iuncti ſemper efficerent ſeptem hoc modo. * ἀντέκειτο γὰρ, aiũt, μονὰς καὶ ἑξὰς, εἶτα τριὰς καὶ τετρὰς. In teſſeris amplius fuerunt δυὰς καὶ πεντάς. Qui πλειστοβολίνδα ludebant, ſingulis iactibus infelicib⁹ cer-

A tam pecuniam, prout conuenerat, in medium conferebant: aliquando in ſingulos talos ſingulos nummos, vt hîc Auguſtus ait: aliquando in ſingulas vnitates quas iactus oſtendebat, ſiue in punctum, vt loquitur Suet. in Nerone, ſingulos nummos. hoc innuit Pollux in deſcriptione iſtius luſus, verbis hiſce, ἀργυρίου τινὰ ἀριθμὸν ἐπιψηφίσαντες καθ' ἑκάστην μονάδα διῃρημένην, δραχμὴν, ἢ στατῆρα, ἢ ὁποσονοῦν B Sic ille locus ſcribi debet. Atque iſtæ ſunt *manus* quas vocat Auguſtus cùm ait in ſequenti epiſtola, *Si quas manus remiſi cuiq. exegiſſem, aut retinuiſſem quod cuique donaui, viciſſẽ vel quinquaginta millia.* Duplicẽ ſuã benignitatem refert: alteram, quòd colluſoribus ſuis qui ex iactu infeliciore, tenebantur pecuniam in medium conferre, remiſerit conferẽdi C neceſſitatem: alteram, quòd iiſdem pecunia deſtitutis ad conferendum, de ſuo ſit largitus. Porrò vincebat is qui Venerem iaciebat: ita vocabant iactum qui talos omnes diuerſa figura oſtendebat. Lucianus in Amoribus, εἴ ποτε τὴν θεὸν αὐτὴν, Venerẽ intellige, ἀποβολήσειε μηδενὸς ἀστραγάλου πεσόντος ἴσῳ σχήματι, προσεκύνει, τῆς ἐπιθυμίας τεύ- D ξεσθαι νομίζων. Vincẽdi rationẽ paullo aliter explicare Pollucẽ video, ὁ ὑπερβαλλόμενος τῷ πλήθει τῶν μονάδων, ἔμελλεν ἀναιρεῖσθαι τὸ ἐπικείμενον ἀργύριον. Sic cũ nõ in pecuniã facta erat cõuẽtio, ſed in aliam conditionem, ſemper vincebatur ὁ ἐλάττω βάλλων τοῖς ἀστραγάλοις, vt loquitur Athenęus li. x. Sed E non dubium πλειστοβολίνδα & ſimiles luſiones variis modis ſolitas exerceri.

tollebat vniuerſ. qui Venerẽ iecerat. Et rurſ⁹ aliis literis, *Nos mi Tiberi,*

ANIMADVERSIONES.

Tollebat vniuerſos.] Pollux modò, ἔμελλεν ἀναιρεῖσθαι τὸ ἐπικείμενον ἀργύριον. Quin-

Quinquatriis ſatis iucundè egimus. Luſimus enim per omnes dies, forúmque aleatorium calfecimus. Frater tuus magnis clamoribus rem geſſit. Ad ſummam tamen perdidit non multum: ſed ex magnis detrimentis præter ſpem paullatim retractus eſt. Ego perdidi viginti millia nummûm, meo nomine: ſed cùm effuſè in luſu liberalis fuiſſem, vt ſoleo plerumque. Nam ſi quas manus remiſi cuique, exegiſſem, aut retinuiſſẽ quod cuique donaui, viciſſẽ vel quinquaginta millia. Sed hoc malo. Benignitas enim mea me ad cæleſtẽ gloriam efferet. Scribit ad filiam, *Miſi tibi denarios ducentos quinquaginta, quos ſingulis conuiuis dederã, ſi vellent inter ſe inter cœnã*

ANIMADVERSIONES.

Quinquatriis ſatis iucundè egimus.] Placet Memmij & Liſſæi codd. lectio *Quinquatrus.*

Forúmque aleatorium calfecimus.] In pleriſque vrbibus inter loca ædilem metuentia fuit is, quò conuenire ſoliti aleatores: quem Cicero *ludum talarium*, Quintilianus *ludum talarem*, Auguſtus *forum aleatorium* vocat. Forum enim dicitur locus omnis concurſu negotiantium celebris: vbicunque autem conueniatur aleæ cauſſa, ibi erit forum aleatorium, non in foro tantùm: etſi ibi quoque alea ſolita exerceri: ſed nonniſi ab hominibus perditis & profligatis, qui omnem exiſtimationis ſuæ curam poſuiſſent. Cicero Philipp. II. *Hominem omnium nequiſſimum qui non dubitaret vel in foro alea ludere, lege quæ eſt de alea condemnatum, qui in integrum reſtituit, is non apertiſſimè ſtudium ſuum ipſe profitetur?* Ex his apparet quàm graue flagitium cenſeretur Romæ, alea in foro ludere. Quare Auguſti verba non ita accipio, quaſi ille in foro luſiſſet: ſed ita locutum arbitror, ad declarandum ſuum in ludendo ſtudium, & eorum qui non paruo numero feſti celebrandi gratia ad ipſum conuenerant. ideò ait *forum calfecimus*, venuſtiſſima tranſlatione, qua exprimitur ἐμφατικώτατα & ſtudium ſimul & frequentia ludentium. Cicero ad Atticum, *Cùm Romæ à iudiciis forum refrixerit, excurremus menſe Septembri legati ad Piſonem.* Sic dixit Tertullianus *æſtuare carcerem*, pro, plenum eſſe. Apologetici, cap. XLIV.

Si quas manus remiſi cuique, exegiſſem.] Expoſuimus iam hæc verba: nempe *manum* vocat quam conferebat quiſque poſt iactum infelicem. Propriè tamen manus eſt iactus ipſe: nam in alea ſinguli iactus ſic dicuntur manus, vt in re gladiatoria ſingulæ manus & ſinguli ictus. Quintilianus lib. IX. cap. I. *In armorum certamine aduerſos ictus & rectas manus, cùm videre, tum etiam propulſare facile eſt, auerſæ tectæque minus ſunt obſeruabiles.* Et alibi apud eundem *manus gladiatorum ſecundæ, tertiæ, quartæ.* Caue confundas, vt quidam, manum cum vniuerſa illa pecunia quam ſingulis commiſſionibus victor auferebat, quámque vocari diximus Polluci τὸ ἐπιδεχκείμενον ἀργύριον. Hæc eſt opinor pecunia quam A. Gellius *æs manuarium* vocat, quaſi ex pluribus manibus collectam, lib. XVIII. cap. XIII. quámque σωθεῖσι Imperator lege prima Cod. De aleatoribus: οἱ σφό-

δρα, inquit, *πλεύσοι νομίσματος ἑνὸς ἑκάστην σύνθεσιν παίζοιεν*: nam ſi *σύνθεσιν* ibi *manum* interpreteris, erit immen-

A ſa ſumma quam poterit aliquis vna commiſſione, quæ pluribus iactibus abſoluitur, perdere.

72 *vel talis, vel par impar ludere.* In cæteris partibus vitæ continentiſſimum fuiſſe conſtat, ac ſine ſuſpicione vllius vitij. Habitauit primò iuxta Romanum forum ſupra Scalas anularias, in domo quæ Calui oratoris fuerat: poſtea in Palatio: ſed nihilominus ædibus modicis Hortenſianis, & neque laxitate neque cultu conſpicuis: vt in quibus porticus breues eſſent Albanarum columnarum, & ſine marmore vllo aut inſigni pauimento conclauia. Ac per annos amplius quadraginta eodem cubiculo hieme & æſtate manſit: quamuis

ANIMADVERSIONES.

Vel talis, vel par impar ludere.] Non quin & talis par impar luderetur: nam ἀρτιασμοῦ per talos exemplum habes in Platonis Lyſide, & notat Pollux lib. IX. Sed & teſſeris, & ipſis nummis & nucibus etiam, vt apud Ouidium, & Ariſtophanis ſcholiaſten, legere memini. Similis luſio erat quando quærebant *caput aut nauia.* auctor libri De origine vrbis Romæ, & Macrob. I. Saturnal. cap. VII. ſic apud Græcos ζυγὰ ἢ ἄζυγα. ſcholia Ariſtophanis ad Plutum.

Poſtea in palatio.] Vide Suetonij Grammaticos in Verrio Flacco, & Dionis notam lib. LIII. itémque libro LV. Refert & Seruius Auguſtum ædificatam à ſe domum publicam feciſſe. cauſſa eſt apud Dionem; quia Pontificem maximum in aliis quàm publicis ædibus habitare, fas non erat. ideo Palatij publicationem Nerua quoque fecit renouato Auguſti exemplo: quod alij principes neglexerant. Docet ſubobſcurè Plinius in Panegyrico. *Magno*, inquit, *animo parens tuus hanc ante vos principes arcem, publicarum ædium nomine inſcripſerat.*

Sed nihilominus ædibus modicis Hortenſianis.] Palatium & regionem in vrbe interdum deſignat, & ſæpius domum principalem. Hæc ex pluribus domibus minoribus in B vnius maximæ ſpeciem fuerat conſtructa. Itaque Palatij pars fuit vetus Hortenſij domus: vt hinc liquet. pars alia fuit Catilinæ domus quæ tamen poſtea ſeparata eſt à Palatio, vt indicat Suetonij locus in Verrio Flacco.

Eodem cubiculo hieme & æſtate manſit.] Contra conſuetudinem hominum eius temporis, qui in ædibus ſuis alia habebant hiberna, alia C æſtiua cubicula & triclinia. Varro de lingua Latina lib. IV. & lib. VII. & Plinius in epiſtolis lib. II. & Columella in deſcriptione villæ. De triclinio hiberno Iuuenalis loquitur Satyra VII.

--*algentem rapiat cœnatio ſolem.*

Mos antiquiſſimus, cuius inuentores delicati & principes in Aſia viri: nam vt de regibus Perſarum nihil dicam, etiam in ſacris literis eius conſue-

conſuetudinis fit mentio, lib. Iudi- A cum cap. III. commate XX. & propheta Amos, has populi Iſraëlitici delicias grauiter obiurgat cap. III. comm. XV. Tandem fuiſſe hominib. luxurioſis, præſertim Romanis, non triclinia ſolùm pro tempore diuerſa: ſed & ſupellectilem totam, & ea maximè quæ auro argentóque conſtabant, etiam annulos alios hibernos, teſtis Iuuenalis Satyra I. & de Græcis Alexis in Hippiſco apud Athenæum lib. VI.

parum ſalubrem valitudini ſuæ vrbem hieme experiretur, aſſiduéque in vrbe hiemaret. Si quando quid ſecretò aut ſine interpellatione agere propoſuiſſet, erat illi locus in edito ſingularis, quem Syracuſas & τεχνόφυον vocabat: huc tranſibat, aut in alicuius libertorum ſuburbanum: æger autem in domo Mæcenatis cubabat. Ex ſeceſſibus præcipuè frequentauit maritima, inſuláſque Campaniæ, aut proxima vrbi oppida,

ANIMADVERSIONES.

Parum ſalubrem valitudini ſuæ vrbem.] Præter medicinæ auctores veteres Græcos & Latinos, qui hoc teſtantur, Frontini verba ſunt in libb. De aquæduct. *Ne pereuntes quidem aquæ otioſæ ſunt: nam immunditiarũ facies & impurior ſpiritus, & cauſſæ grauioris cœli, quibus apud veteres vrbis infamis aer fuit, ſunt remotæ.* Adulatur verò Imperatori Neruæ Frontinus cùm illa ſcribit.

Quem Syracuſas & Technophyon vocabat.] Hoc illud eſt quod Varro notat in ſui temporis hominibus: quos ait ſuis villis delicata nomina vſque inde è Græcia petita imponere. Sic Pauſilypum, Academia, aliáque villarum celebria nomina.

In alicuius libertorum ſuburb.] Ita lego cum Liſſæi Cod. & edit. Lugd. veteri non *libertinorum*, vt in vulgatis codd. habetur. ſimilis locus cap. XLV.

Æger autem in domo Mecænatis cubabat.] Mira conſuetudo. Plinius epiſtolarum lib. VII. ep. XVI. *Ego in villas eius ſæpe ſeceſſi, ille in domo mea ſæpe conualuit.* Lego etiam de Ptolemæo Lagi F. ſimile quid: notat enim Plutarchus in Apophtheg. ſolitum B illum τὰ πολλὰ παρὰ τοῖς φίλοις δειπνεῖν καὶ καθεύδειν.

Ex ſeceßibus præcipuè frequentauit maritima.] Romani proceres, quod ex Cicerone aliiſque notum, ſoliti Roma per æſtatem exire, & in aliquod Cãpaniæ oppidũ ſecedere, in quo tractu ſua prætoria habebant: præcipuè verò frequentabant oram maritimam. quare etiam *amœna* hu- C iuſmodi loci κατ' ἐξοχὴν dicti. Gloſſarium *amœnia αἱ ἀκταί.* Scribe *amœna*: & ἀκταὶ accipe non pro quouis littore, ſed quo modo à Latinis vſurpatur, vt Cicerone in Verrinis. Veteres Gloſſæ Turnebo deſcriptæ, *Actæ, littora amœna.* Seruius, *Amœna ſunt loca ſolius voluptatis plena, quaſi amunia.* Tacitus III. hiſtoriarum, *Noctu diéque fluxi & amœna littorũ* D *perſonanteis.* Victor in Aurelio Antonino, *Quæ in tantum petulantiæ prorũperat, vt in Campania ſedens, amœna littorum obſideret.* Propter hãc littoralem amœnitatem conqueri-

tut Horati⁹ ſubmoueri maria: quod & Themiſtius oratione quadam nouæ Romæ ciuibus obiicit, qui amore deliciarum hoc genus veteribus Romanis nihil ceſſerunt. Pro Campaniȩ ora fuit iis Propontis vicina, & Princeps, Prota aliæque adiacentes inſulæ. In ora illa æſtiuabant Imperatores in magnificentiſſimis prætoriis: quorum amorem A & deſiderium rebus magnis ſæpe impedimento fuiſſe queritur Nicetas. Obſeruat autem Heſychius, ab hoc principio obtinuiſſe, vt omnes loci in quibus genio indulgetur, *actæ* vulgò dicantur licet à mari procul. ἡ συνήθεια τοὺς ἐπ' εὐωχίαις ἀφωρισμένους τόπους ἀκτὰς καλεῖ, κἂν τύχωσι μὴ παραθαλάσσιοι ὄντες.

Lanuuium, Præneſte, Tibur: vbi etiam in porticibus Herculis templi perſæpe ius dixit. Ampla & operoſa prætoria grauabatur. Et neptis quidem ſuæ Iuliæ, profusè ab ea extructa, etiã diruit ad ſolum. ſua verò quamuis modica, non tam ſtatuarũ tabularúmque pictarum ornatu, quã xyſtis & nemorib. excoluit, rebúſque vetuſtate ac raritate notabilibus: qualia ſunt Capreis immanium belluarum ferarũmq. membra prægrandia, quȩ dicuntur Gigantũ oſſa, & arma Heroũ.

73 Inſtrumẽti eius & ſupellectilis parcimonia apparet etiam nunc, reſiduis lectis atque menſis, quorum pleraque vix priuatæ elegantiæ ſint. Ne toro quidem cubuiſſe aiunt, niſi humili & modicè inſtrato.

ANIMADVERSIONES.

Lanuuium.] Liſlæi cod. *Lanirium.*

Quàm xyſtis & nemoribus.] Quæ ad vſum & ſeria magis commodarent, quàm ad voluptatem & elegantiam, in xyſtis per hybernum ſolem de rebus grauibus, vel inter ambulandum, vel ſedentes tractabant: in nemoribus per ȩſtatem vmbram & opacitatem captabant. adeò autẽ nemoribus capiebantur vulgò elegantiores Romani & φιλόκαλοι, vt etiam in vrbanis ȩdibus, ſi alio loco nequirent, ſaltem in tectis haberẽt. Seneca teſtis eſt variis locis.

Qualia ſunt Capreis.] In Auguſti prȩtorio, quod in ea inſula extruxit. MSS. noſtri habent, *in Capreis.* Vrſini, *capita.*

Quæ dicuntur gigantũ oſſa.] In MSS. ſine diſtinctione ita legitur, *ferarũq;* B *membra prægrandia quæ dicuntur gigantum oſſa.* Quȩ de gigãtibus prodita ſunt ab antiquis poetis & λογογράφοις, ea ſunt ita fabuloſa, vt meritò Suetonius iis nullam fidem habuerit. Sed quòd propterea gigantes nullos fuiſſe, aut nulla eorum oſſa reperiri exiſtimaſſe videtur, in eo fugit eum ratio. Illud manifeſtò ſacrȩ literȩ arguunt, hoc αὐτοψία multorum: ſúntque etiam nobis aliquãdo viſa. Vide Auguſtin. De ciuit. Dei lib. XV. cap. XXIII. C

Et arma heroũ.] Qualia multa recẽſentur à Pauſania, quȩ eius adhuc ætate inter donaria templorũ Græciæ viſebantur.

Nec toro quidem cubuiſſe aiunt niſi humili.] Veteres lecti alij erant non alti, in quos ſcanſione ſimplici & ſcamno aſcendebant: alij altiores, in quos

in quos ſubſelliis cóſcendere oporteat: in alios duplicata ſcanſione, hoc eſt gradibus, veniebatur. In lectis erát tori, quos altè ſuffultos habere & ſublimes elegátiæ erat: prorſus vt hodie in quibuſdam locis fieri cernimus: vbi culcitæ plumeæ tá- A tum paleæ ſupponitur vt in altitudinem magnam aſſurgat torus. Tales Auguſtus grauabatur, humileis probabat. In quo fuiſſe aliquod ſpecimen morum declarant ea quæ alibi cum cura diſputamus de lectis veterum.

Veſte non temerè alia quàm domeſtica vſus eſt, ab vxore & ſorore & filia neptibúſque confecta: togis, neque reſtricti neque fuſis: clauo, nec lato nec nguſto: calceamentis altiuſculis, vt procerior quàm erat, videretur.

ANIMADVERSIONES.

Veſte non temere alia quàm domeſtica vſus eſt.] Nihil hîc mutandú. Fruſtra eſt vir doctus cui mirum adeo videtur veſtes forenſes à fœminis fuiſſe contextas. non meminerat tot veterum teſtimoniorum quibus hoc de facili probari poteſt. Mitto Alexandri exemplum, qui apud Curtiú lib. v. veſtem qua indutus erat ſororum non donum ſolùm, ſed etiam opus eſſe, ſeriò affirmat. Apud Statiú IV. Syluarum optat Roma Imperatori Domitiano,

Da gaudia faſtis
Continua: hos humeros multo ſinus ambiat oſtro,
Et properata tuæ manibus prætexta Mineruæ.

Ecce optat vt quotannis fiat conſul, & ſemper conſulari prætexta manib. vxoris confecta decoretur. Ex hoc more interpretandum quod refert Tacitus lib. II. Annal. Germanicum per quietem *vidiſſe ſe operatum, & ſanguine ſacro reſperſa prætexta, pulcriorem aliam manibus auiæ Auguſtæ accepiſſe.* non enim ſine re hoc ſóniauit, ſed cauſam habuit ex eo quod Auguſtus & filij tam ipſius quá Liuię, togas, prætextas, & id genus veſtes forenſes cófectas Liuiæ, Octauiæ & Iuliarú manibus geſtare eſſent ſoliti. Verùm de his affatim alibi.

B *Togis neque reſtrictis neq. fuſis.*] Illæ erant præparcorum & μικρολόγων, hę diſcinctorum & nepotum.

Clauo nec lato nec anguſto.] Cautè accipe. annon enim lato clauo vſus Auguſtus? Sanè. ſed ita vt purpuram ex qua clauus fiebat, ſupra modum non dilataret quorumdam more, qui τῷ πλάτει τῆς πορφύρας, vt Lucianus ait, ſeſe apud vulgus venditabát. C Horum reſpectu anguſti clauius Auguſtus appellari potuit, qui tamen ratione inferioris ordinis laticlauius erat. In vita Alexandri Seueri legere memini, mitiſſimum illum principem *tunicis aſemis vel macrocheris ex purpura non magna vſum.*

Vt procerior quàm erat videretur.] Mos antiquiſſimus Gręcorú & Romanorú, ſed magis fœminarú, ſtaturam D adiuuare ſubere in calceos infarto: cuius rei teſtimonia multa. Norat magnus princeps, formę amplitudinem apud ſtultú vulgus gratię & auctoritatis plurimú mereri: quam ſtultitiam elegantiſſimè philoſophus ſcenicus increpat in Electra.

οὐ μὴ φρονήσεθ' οἱ κενῶν δοξασμάτων
πλήρεις πλανᾶσθε. τῇ δ' ὁμιλίᾳ βροτοὺς
κρινεῖτε, καὶ τοῖς ἤθεσιν τοὺς ἀγαθούς;
A
οἱ γὰρ τοιοῦτοι τὰς πόλεις οἰκοῦσιν εὖ
καὶ δώμαθ'· αἱ δὲ σάρκες αἱ κεναὶ φρενῶν,
ἀγάλματ' ἀγορᾶς εἰσίν.

Et forenſia autem, & calceos numquam non intra cubiculum habuit, ad ſubitos repentinóſque caſus parata. Conuiuabatur & aſſiduè, nec vmquam niſi recta: non ſine magno ordinũ hominúmque delectu. Valerius Meſſalla tradit, neminem vmquam libertinorum adhibitum ab eo cœnæ, excepto Mena, ſed aſſerto in ingenuitatem, poſt proditam Sex. Pompeij claſſem. Ipſe ſcribit inuitaſſe ſe quendam, in cuius villa maneret, qui ſpeculator ſuus olim fuiſſet. Conuiuia nonnumquam & ſeriùs inibat, & maturiùs relinquebat: cùm conuiuæ & cœnare inciperent priùs quàm ille diſcumberet, & permanerent digreſſo eo. Cœnam trinis ferculis, aut, cùm abũdantiſſimè, ſenis, præbebat, vt nõ nimio ſumtu, ita ſumma comitate. Nam &

ANIMADVERSIONES.

Et forenſia autem & calceos numquam non intra cubiculum habuit.] Intra ædes, ínque omni remiſſione rarò togati calceatíve erant Romani Antonius philoſophus de ſe teſtatur libro I. non ſolitum ſe *ἐν στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν.* quod de toga accipio. Calceorum loco ſumebantur ſoleæ viris, fœminis ſandalia. Propterea *σανδάλια* olim in nuptiis adhibita *σύμβολον οἰκουρίας*, vt docet Plutarchus in Quæſt. Rom.

Nec vmquam niſi recta.] Sic *ἐντελὲς δεῖπνον.* Luciano cui opponitur ſportula, ſeu *δεῖπνον ἀπὸ σπυρίδος*

Excepto Mena, ſed aſſerto in ingenuitatem.] Ante Iuſtinianum & editam ab eo Nouellam LXXVIII. aſſertis in libertatem ac manumiſſis, alio actu legitimo opus fuit, quo iura ingenuitatis conſequerentur, & natalibus reſtituerentur. Lege tit. Cod. De iure aureorum annulorum, & de natalibus reſtituendis. At dicta Nouella conceditur omnibus libertinis ingenuitas, & ius

B aureorum annulorum & reſtitutio natalium. Menam ab Auguſto in ingenuitatem fuiſſe aſſertum refert Appianus li. Ἐμφύλ. v. ſed obſcuriuſculè. *Μηνόδωρον ἐλθόντα ἐλεύθερον εὐθὺς ἀπέφηνεν ἐξ ἀπελευθέρου.* Dio li. XLVIII. iure aureorum annulorum fuiſſe donatum ſcribit, quod minus erat quã reſtitui natalibus, vt continetur in diſciplina iuris.

C *Ipſe ſcribit inuitaſſe ſe quendam.*] Repete ex ſuperioribus *libertinum*: nam de eo agit. Emendauimus ſic corruptiſſimam priorum libb. lectionem, quę hoc cum ſuperioribus confundebat.

In cuius villa maneret.] Supra cap. LXXII. *Huc tranſibat aut in alicuius libertorum ſuburbanum.*

D *Cœnã trinis ferculis.*] Eginhard⁹, *Cœna quotidiana quaternis tãtũ ferculis præbebatur, præter aſſã quã venatores verub. afferre ſolebãt.* Ferculũ eſſe *παράθεσιν*, mẽſã vnã, oẽs norũt: ſed rationẽ nominis nõ oẽs obſeruatũt. Propriè ferculũ eſt *ἔμπαιον*, cuius forma nota

nota ex nūmis & hiſtoria. His ſimilia erāt menſarū fercula: non enim lances menſis imponebant elegantiores: ſed machinulis quibuſdam venuſto artificio elaboratis partim imponebant, partim appendebant. In Satyrico Petronij cœna lautiſſima deſcribitur, cuius guſtatio, ſiue promulſis menſæ, ita fuerat exhibita: *In promulſidari* (menſam intellige quam & *guſtatoriam* vocant) *aſellus erat Corinthius cum biſſaccio poſitus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant aſellum duæ lances, in quarum margini-*

A *bus nomen Trimalcionis inſcriptum erat & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires melle ac papauere ſparſos: fuerunt & tomacula ſupra craticulam feruentia argēteam poſita: infra craticulam ſyriaca pruna cum granis punici mali.* Deinde remota guſtatoria ſequitur ferculum quod ita exhibetur. *Repoſitorium rotundum duodecim habebat ſigna in*
B *orbem diſpoſita: ſuper quæ proprium conuenientémque materiæ ſtructor impoſuerat cibum: ſuper Arietem cicer arietinum, ſuper Taurum bubale fruſtum.* Similia apud Græcos legas.

ad communionem ſermonis tacentes vel ſubmiſſim fabulantes prouocabat, & aut acroamata, & hiſtriones, aut etiam triuiales ex circo ludios interponebat, ac frequentius aretalogos.

ANIMADVERSIONES.

Ad communionem ſermonis tacentes prouocabat.] Inuitatus ad mēſam Imperatoris modeſtiſſimus quiſque reuerentiâ linguam tenebat. ideo ſoliti principes benigni & comes ad loquēdum conuiuas prouocare. De Auguſto teſtatur hîc Suetonius: de Traiano Plinius: *Non tibi ſemper in medio cibus, ſempérque menſa communis? non ex conuictu noſtro mutua voluptas? non prouocas reddíſque ſermones?*

Acroamata & hiſtriones.] Plutarchus Galba, Καίου αὐλήσαντος αὐτῷ παρὰ δεῖπνον (ἀκρόαμα δὲ ἦν ὁ Καῖος εὐδοκιμούμενον) ἐπῄνεσε. Paſſim ita accipi vocem ἀκρόαμα notum eſt: ſed & ἄκουσμα pro eo dixerunt, vt Lucianus Ῥητόρων διδασκάλῳ. Eginhardus & iſtud imitatus eſt, *inter cœnandum, aut aliquod acroama aut lectorem audiebat: legebantur ei hiſtoriæ & antiquorum regum geſta.*

Triuiales ex circo ludios.] Viliſſimi homines & ἀνέστιοι, vt ludij, aſtrologi, coniectores, fanatici, popæ & ſimiles, in circo morabantur. Inde eſt apud Ciceronem, *de circo* pro, vilis & abiectus. Sic in noua Ro-
C ma. Nicetas, ἦν δὲ ὁ Ζιντζιφίτζης ἀνδράειον εἰδεχθέστατον τοῖς τῶν σταδιοδρόμων ἵππων ἀμφιπεριστρεφόμενον αὔτυξι.

Interponebat.] Non ſuper cœnam, ſed inter cœnam iſtos adhibebant. Plinius de Spurinna lib. III. Epiſtol. *Frequenter comœdis cœna diſtinguitur, vt voluptates quoque ſtudiis condiantur.* Vide eiuſdem epiſtolam XXXVI. lib. IX.

D *Ac frequentius aretalogos.*] Liſlæi, & prima edit. *frequentius.* alij *frequentiſſimè* cum vulgat. Aretalogos cenſeo appellatos, miſeros quoſdam philoſophos, mera hominum mendicabula, ſectæ fere Cynicæ, vel Stoicæ, qui cùm ſcholam & ſectatores non haberent, conuiuia beatorum frequentabāt, & Romulidas

ſaturos variis de virtute & vitio diſputationibus oblectabant. Ita multos vixiſſe philoſophos ex Laertij & Luciani ſcriptis aliorúmque apparet. Seneca in epiſtola XXIX. *Circulatores philoſophos* nominat. Vox eſt Romæ nata: & niſi fallor, Criſpino illi primùm attributa hæc appellatio, de quo Horatius ſatyra prima: poſt illa in vſu remanſit & res & nomen, ſed apud Romanos tantùm, quod ſciam. etſi vocis origo Græca eſt, & forma. Sic apud Ariſtotelem ἀνθρωπολόγος, qui multus eſt in hominum laudibus. Nicomacheorum. lib. IV. & *Chreſtologus* apud Spartianum in Pertinace. Heſychius, ἠθολόγος, θεατρισής. Videtur deſignare philoſophos qui de virtute ad rauim vſque declamare ſoliti in theatris. quorum meminit Philo Περὶ ἀποικίας. Narrat verò idem diſertiſſimus ſcriptor, Legatione ad Caium, morem ſibi habuiſſe Auguſtum, ſuper cœnam viris doctis operam dare, vt ſimul cum corpore animum quoque conuenientibus paſceret cibis. κατὰ τὰς ἐν δείπνῳ συνουσίας, inquit, ὁ πλεῖστος χρόνος ἀπενέμετο τοῖς ἀπὸ παιδείας, ἵνα μὴ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ τοῖς οἰκείοις ἀνατρέφοιτο· quos Suetonius voce minus honeſta *aretalogos* nominat, Philo τοὺς ἀπὸ παιδείας. niſi potius intelligit Philo eruditos & philologos, quibuſcum ſolitus Auguſtus inter cœnandum de literis diſceptare, vel inter ſe diſceptantes audire. Ptolomæus Hephæſtionis filius, Τῆς εἰς πολυμάθειαν καινῆς ἱστορίας libro quinto: Ὅτι τὸ Ὁμηρικὸν τι προσώκεσθαι μέλλοντος τοῦ Μενελάου, Οὐδὲ σέθεν Μενέλαε θεοὶ μάκαρες λελάθοντο. προετάθη δὲ τὸ ζήτημα παρὰ δεῖπνον Αὐγούστου τοῦ βασιλέως, ποῖον στίχον παρῴδησεν ὁ χρησμός. καὶ τίς ἐστιν ὁ ἐν τῷ χρησμῷ ἱστορούμενος.

Feſtos & ſolennes dies profuſiſſimè, nonnúmquam ilocalariter tantùm, celebrabat. Saturnalibus, & ſi quando aliâs libuiſſet, modò munera diuidebat, veſtem & aurum, & argentum: modò nummos omnis notæ, etiam veteres regios ac peregrinos: interdum nihil præter cilicia & ſpongias, & rutabula, & forpices, atque alia id genus, titulis obſcuris & ambiguis.

ANIMADVERSIONES.

Feſtos & ſolemnes dies profuſiſſimè, nonnunquam ilocalariter tantùm, celebrabat.] Sententia imperfecta, meo quidem animo: expleo, inſerta voce quæ excidit. lego *profuſiſſimè nonnunquam, ioc. tan. cel.*

Etiam veteres regios.] Viterb. non habet τὸ *regios.*

Cilicia.] latet obſcœnitas: Perſius,

balanatum gauſape pectas.

Sic de cæteris, quæ alium malo quàm me explicare.

Titulis obſcuris & ambiguis.] Puta ſuper forfice ſcriptum erat. *Edentulo detur:* quia forfex eſt ὀδοντάγρα, eíque vtilis cui vitioſi dentes ſunt, ſuper ſpongia *Lippo detur:* quia ſpongiæ olim vſus in effingenda oculorum lippitudine. vel ſic, *Peſſimè omnium affecto:* quia medici πρὸς τὰς καταιονήσεις aliáque, ſpongia vtebantur. cuius moris teſtes præter medicos Theodoretus Θεραπευτικῆς, lib. IIII. & Arrianus Diſſertat. lib. I. cap. XI. Potuit & ad alios vſus ſpongiæ

giæ fieri alluſio, vt cum quem notat Feſtus in *penicillus.* vel illum quem Ariſto in epigrammate de culinæ inſtrumento: σπόγγον ὑπὸ στέαρ πεπλιμένον κοπίδι. vel illum longè fœdiſſimum & obſcœniſſimum, de quo Seneca epiſtola LXX. Super cilicio, *Omnium frigidiſsimo:* vel *al-* A *ſioſsimo:* aut *hirſutiſsimo.* ſuper rutabulo *Optimè vaſato.* Similibus titulis inſcripta munuſcula ſorte diuidebantur: inde cachinnorum materia in ſingulos, quaſi talis eſſet quiſque quale erat muneris elogium, quod ſortitò obtigerat.

Solebat & inæqualiſſimarum rerum ſortes,& aduerſas tabularum picturas in conuiuio venditare: incertóque caſu ſpem mercantium vel fruſtrari vel explere: ita vt per ſingulos lectos licitatio fieret, & ſeu iactura ſeu lucrum communicaretur. Cibi (nam ne hoc quidem omiſerim) minimi erat, atque 76
vulgaris ferè. Secundarium panem, & piſciculos minutos, & caſeum bubulum manu preſſum, & ficos virides biferas maximè appetebat: veſcebatúrque & ante cœnam quocunque tempore & loco ſtomachus deſideraſſet. Verba ipſius ex epiſtolis ſunt, *Nos in eſſedo panem & palmulas guſtauimus.* Et iterum. *Dum lectica ex regia domum redeo, panis vnciam*

ANIMADVERSIONES.

Solebat & inæqualiſsimarum rerum ſorteis.] Latini *ſorteis* vocant res omnes quæ ſorte diuiduntur: hîc ita appellantur etiam quæ ilocaliter væneunt in auctione. Falluntur interpretes qui has ſortes cum apophoretis confundunt, quæ gratis donabantur non venditabantur, vt fit ab iſtis in Auguſto. Magis affines ſunt illæ ſortes conuiuales, de quibus ſcribit Lampridius in tam ridiculo illo quàm tetro monſtro Heliogabalo.

In conuiuio venditare.] Reperio obſcurum veſtigium huius moris, exhilarãdi conuiuia facta licitatione, in commentariis Græcorum. Athenæus lib. XIII. εἶθ' ὕστερον πωλουμένης τῆς αὐλητρίδος, καθάπερ ἔθος ἐστὶν ἐν τοῖς πότοις γίνεσθαι, ἐν τῷ ἀγοράζειν πάνυ νεανικὸς ἦν, καὶ τῷ πωλοῦντι ἄλλῳ τινὶ θᾶττον προσθέντι ἠμφισβήτει, καὶ οὐκ ἔφη αὐτὸν πεπρακέναι, καὶ τέλος εἰς πυγμὰς ἦλθεν ὁ σκληρὸς ἐκεῖνος φιλόσοφος.

B *Caſeum bubulum manu preſſum.*] Membr. *Caſeum bubalum & m. p.* alij corruptius *bibulum.* Scripſerim cum prima edit. *caſ. bub. manupreſſum.* Erat autem caſeus manupreſſus non multum diuerſus, vt videtur, ab eo quem minima forma conficiunt apud Gallos Allobrogas, & *tomas* vocant veteri voce pro τόμους. Columella lib. VII. cap. VIII.

Quocumq; tẽpore & loco.] In Clau- C dio, *Cibi viníque quocumque & tempore & loco appetentiſsimus.* In mẽb. paullo aliter, *& ante cœnam quocumque tempore & quo loco ſtomachus deſideraſſet.* Ita autem olim multi, quibus curæ valetudo ſua erat; etiam inter vrbis vicos cibum ſumere, ſi ſtomachus deſideraſſet; quod de Antiocho medico teſtatur Galenus.

cum paucis acinis vuæ duracinæ comedi. Et ruſſus,

ANIMADVERSIONES.

Cum paucis acinis vuæ duracinæ comedi.] Quis non miretur virum doctiſſimum hanc integerrimam lectionem ſollicitaſſe, & legendum cenſuiſſe *cum paucis vuis duracinis.* Putauit homo linguæ Latinæ adeo peritus, acinos in vua eſſe τὸν πυρῆνα nucleum, neque edendo eſſe, vt ipſe loquitur: abſurdè prorſus. Vua & βότρυς totius fructus nomina ſunt; qui partibus conſtat ſcapo, pediculo, acino ſiue grano, vt vocatur ab Ouidio, Columella, Scribonio. Racemum qui idem eſt cum vua malè quidam docti putant eſſe ſcapum: quos facilè ſit refellere infinitis Latinè loquentium χρείαις, qui aliter nunquam eam vocem accipiunt, ſiue de fructu vitis, ſiue de hedera loquantur. Nam & vua & βότρυς & racemus ἀναλόγως dici ſolent de aliis quoque multis: vt & acinus pro baccis & corymbis hederæ vel ſambuci ſæpe vſurpatur. Acini partes ſunt folliculus, ſuccus, caro (qui & callus Plinio in vuis duracinis) fibræ ſiue ἶνες & quædam veluti filamenta, (veteres, opinor flocces vocabant) nucleus. Folliculum Græci στέμφυλον nominant; Plinius modò corium modò corticem, interdum cutem. Succum quidam è veteribus ἱδρῶτα βερμάδος πηγῆς, vt eſt apud Athenæum: alij *ſanguinem terræ* appellarunt, (nam *ſanguis* appellatur ἀναλόγως plantarum ſuccus. Manilius libro v. *Et viridis nemori ſanguis decedit & herbis.*) vt Andocydes in epiſtola ad Alexãdrum. Plin. lib. xiv. cap. v. multi auctores *ſanguinem vuæ.* Caſſiodorus lib. xii. *Hiemale muſtum vuarum frigidus ſanguis, in rigore vindemia, cruentus li-*

A *quor, purpura potabilis, violeum nectar.* Nemeſianus Ecloga II. *Nam dum Pallas amet turgentes ſanguine baccas.* Auctor Sophiæ Sirach. καὶ ἔσπεισεν ἐξ αἵματος σταφυλῆς. Maccab. lib. I. καὶ τοῖς ἐλέφασιν ἔδειξαν αἷμα σταφυλῆς καὶ μόρων. Euſtathius explicans vocem μιλτοπάρῃος apud poëtam Ἰλιάδ. β. καὶ αἷμα δὲ σταφυλῆς τὸν οἶνον λέγειν ἐντεῦθεν ἤρτηται. Sed fallitur Euſtathius, quod eo grauius in eo homine qui epi-
B ſcopus fuit. debuit enim meminiſſe ſic locutum eſſe longè ante Homerum, optimum Iacobum, Geneſεως cap. XLIX. commate XI. Heſiodus δρόσον αἱματόεντα vocauit, verſiculo quodam à Fulgentio prolato in ſermone de Bellerophonte, Mythologiarum lib. III. Sic ille, *Prœtos Pamphyla lingua ſordidus dicitur, ſicut Heſiodus in Bucolico ſcribit.* . . . . *id eſt,*
C *ſordibus,* (lege *ſordidus*) *vuarum bene calcatarum ſanguineo rore.* Verſum Heſiodi qui excidit ita reſtituendum cenſeo, Πρῖτος εὐστιβέων βοτρύων δρόσῳ αἱματόεντι. Et nota ſis rarum vocis πρῖτος interpretamentum, quod alibi non memini legere: nam Græci critici quorum libri ad nos peruenerunt, aliter tradunt. Simile eſt quod oleum poetæ αἷμα ἐλαίης, vel quod idem ſignificat εἶαρ dixerunt. Nicander, τῷ καὶ πρημαδίης
D ἢ ὀρχάδος εἶαρ ἐλαίης. Scholiaſtes ibi, εἶαρ ὑπὸ τῶν νεωτέρων τὸ αἷμα· καὶ Καλλίμαχος, ἐλαίας αἷμα τὸ ἔλαιον εἶπε. Πολλάκι δ' ἐκ λύχνου ποτὸν ἔληξεν ἔαρ. Sic legendum: cùm peſſimè vulgo ſcriptum ſit, ἐλαίας τὸ αἷμα τὸ δαδον εἶπε. *Nucleum* non autem *acinum* appellari in vuis τὸ κάρφος & quod in olea σίπιον *ſamſa*, miror in Plinio non obſeruaſſe

ſeruaſſe virum eruditiſſimum, & illius auctoris adeò ſtudioſum, vt in eum ſcripſiſſe profiteatur. Columella & eum ſecutus Palladius nucleos etiam *vinacia* vocant nouè: nam *vinacia* potius ſunt στέμφυλα. Notabis tamen *acinum* etiam pro nucleo vſurpatum: ſed mutata vetere Latinitate. Hieronymus in Iſaię caput pri-

A mum. *Pro ſcoria quod interpretatus eſt Symmachus, & Aquila,* στέμφυλα *id eſt vinacea: Theodotion* τὸ γιγαρτῶδες *id eſt acinum vuæ interpretatus eſt.* Hæc obiter explicare viſum, quia in propriis harum vocum vſurpationibus etiam doctiſſimos viros errare obſeruauimus.

Ne Iudæus quidem, mi Tiberi, tam diligenter ſabbatis ieiunium ſeruat, quàm ego hodie ſeruaui: qui in balineo demum poſt horam primam noctis duas bucceas manducaui priùs quàm vngi inciperem.

ANIMADVERSIONES.

Ne Iudæus quidem mi Tiberi, tam diligenter Sabbatis ieiunium ſeruat.] Sabbatis ieiunaſſe Iudæos verum eſt, ſi ſabbatum pro hebdomade accipiamus. Publicanus Phariſaici fermenti plenus apud Lucam, νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου. Sin, vt ſolet, de ſeptimo die hebdomadis, (quæ dies etiam ἑβδομὰς dicitur Philoni & Ioſepho) intelligamus, falſum omnino eſt. Neque enim aut in ſacris literis, aut C in Iudæorum commentariis vllum huius moris extat, quod quidē ſciamus, veſtigium. At Romani qui norant crebra ab iis vſurpari ieiunia, cum præcipua caſtimonia ſabbatū ab iiſdem celebrari viderent, ignari morum eius gentis, iſtud ſibi temerè perſuaſerunt: nō enim ſolus Auguſtus in hoc eſt hallucinatus: ſed omniū ea fuiſſe opinio videtur. Iuſtinus li. XXXVI. *Moſes ſeptē dierū ieiu-* D *nio per deſerta Arabiæ cū populo ſuo fatigatus, cùm tandē veniſſet, ſeptimū diē more gentis Sabbatū appellatū, in omne æuū ieiunio ſacrauit: quoniā illa dies famē illis errorémq; finierat.* Tacitus paullò cōſideratius, hac quidē in re, *longā famem crebris adhuc ieiuniis fatentur.* Meminerunt & poetæ: ſed Petronij vnius epigrāma recitabimus. vt obiter emendemus: nam

B vulgò non ſine errore editur.

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
Et cœli (vel *cilli*) *ſummas aduocet auriculas:*
Ni tamen & ferro ſucciderit inguinis oram,
Et niſi nodatum ſoluerit arte caput.
Exemptus populo grata migrabit ab vrbe,
Et non ieiuna ſabbata lege premet.
Vna eſt nobilitas argumentúmque coloris
Ingenui, timidas non habuiſſe manus.

Duas bucceas.] Panes in quadras, quadras in bucceas ſecabant. Inde *buccellatus* panis, qui antè *nauticus* vocabatur: vulgò *biſcoctus*: Græci interpretantur ξηρὸν ἄρτον. Et vidētur eo vſi Chriſtiani in ſuis xerophagiis, vt Tertullianus nominat: etſi ſcio non inde tantùm dictas eſſe τὰς ξηροφαγίας. A buccea Græci vocem duxerūt βουκκίζειν, quam de ientaculo vſurparunt. Gloſſarium βουκκισμὸς *Ientaculū.* Alterum Gloſſariū *Iantare.* βουκκίσαι. Ibidem ſcriptum eſt *Iantaculū* ἀκράτισμα, ἐνάγισμα. ſcribendum καὶ γεῦσμα.

Priuſquam vngi inciperem.] Poſt-

quam exierant è balineis, ante vn-ctionem aliquid eſitabant: ea dicebatur guſtatio. Plinius libro III. Epiſt. *Poſt ſolem plerunque frigida lauabatur, deinde guſtabat dormiebátque minimum: mox quaſi alio die ſtudebat in cœnæ tempus.* A Seneca de conſolatione ad Martiam in narranda morte Cremutij.

Ex hac obſeruantia nonnunquam vel ante initum vel poſt dimiſſum conuiuium ſolus cœnitabat, cùm pleno conuiuio nihil tãgeret. 77 Vini quoque natura parciſſimus erat. Non amplius ter bibere eum ſolitum ſuper cœnam in caſtris apud Mutinã Cornelius Nepos tradit. Poſtea, quoties largiſſimè ſe inuitaret, ſenos ſextantes non exceſſit, aut, ſi exceſſiſſet, reiiciebat. Et maximè delectatus eſt Rhætico, neque temerè interdiu bibit. Pro potione ſumebat perfuſum aqua frigida panem, aut cucumeris fruſtum, vel lactuculæ thyrſum, aut recens acidúmve pomum ſucci vinoſioris.

ANIMADVERSIONES.

Ex hac obſeruantia.] Probaui olim hanc ſcripturam, omnium noſtrorum tunc Mss. & editorum conſenſu firmatã. *Ex hac obſeruãtia* eſt, ἐκ ταύτης τῆς συνηθείας. *Obſeruantia,* conſuetudo quæ longo vſu & obſeruatione in habitũ vertit. Sed docti viri laudant ex ſuis MSS. *inobſeruantia.* quod nec nos in Turonenſi inuentũ, repudiare poſſumus. interpretamur autem *inobſeruantiam,* indifferentem circa rationem victus animum; quæ contraria eſt moroſitati certis legibus adſtrictæ.

Solus cœnitabat cùm pleno conuiuio nihil tangeret.] *Interdũ,* inquit Velleius, *perſona inuidiam auget aut leuat;* Sic eſt: ſæpe non tã intereſt quid aliquis agat, quàm quis ſit qui agat. Auguſtus ecce ſine inuidia idem facit, quod poſtea Domitiano vſurpatũ, magnam ei conflauit inuidiam. Plinius in Traiani laudatione, *Non enim ante medium diem diſtentus ſolitaria cœna, ſpectator adnotatórque conuiuis tuis immines: nec ieiunis & inanibus plenus ipſe & ructans non tã apponis quàm obiicis cibos quos dedigneris attingere.* Similis arrogantiæ nota in Theophraſteis Characteribus capite nundum edito περὶ ὑπερηφανίας. Ὅταν δὲ αὐτῷ δόξῃ ἑστιᾶν τοὺς φίλους, B αὐτὸς μὴ συνδειπνεῖν, ἀλλὰ τῶν ὑφ' αὐτὸν τινὶ συντάξει αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι.

C

Cucumeris fruſtum vel lactuculæ thyrſum.] Ratio eſt: nam cucumeris & lactucæ natura refrigeratrix. Lactucæ thyrſum caue cum ſcapo vel caule confundas: eſt enim in lactuca, quod cyma in braſſica. Qui veteris thyrſi Bacchici formã nouerint, & in lectione Plinij non oſcitanter ſunt verſati, hoc ſatis intelligunt. Scio tamen etiam pro caule interdũ vſurpari: & ita hic quoque videtur accipiendum: nam vt ait Diphilus apud Athenæũ lactucæ pars ad ſitim tollendam apta eſt caulis. ſic ille lib. II. ὁ καυλὸς τῆς θρίδακος ἄδιψος εἶναι δοκεῖ. quod alij tamen medici generalius de lactuca tota pronuntiant, vt Aegineta: D θρίδαξ, ὑγρόν ἐστι λάχανον. ἔστι δὲ καὶ ἄδιψος.

Aut recens acidúmve pomum ſucci vino-

vinoſioris.] *Accidum* probat editio vetus Romana. membranę *aridum* vtramque lectionem poſſis non ineptis rationibus tueri. Senſus eſt, Auguſtum autumno quidem, recentibus & viridibus adhuc pomis, quando eorum eſt ſuccus vinoſiſſimus, vt loquitur Tertullianus libro De anima, vti ſolitum, nullo diſcrimine, pomo aliquo recenti cuiuſcumque ſaporis: reliquis verò anni temporibus, cùm arida ſunt poma & ſiccata frigore, non aliis quàm ſucci vinoſi. Quare & *aridum* rectè ſcribes pro condito & ſeruato: & *acidum.* erit autem ἐκ παραλλήλου acidũ pomũ & ſucci vinoſi: nam apud Plinium acida poma & vinoſa eadem nominantur. Quare etiam ex his fructibus qui acidi ſaporis ſunt, vt pomis, pyris, ſorbis, aliiſque, ſubdititiũ quoddam vinum conficitur. Virgilius, *Atque acidis imitantur vitea ſorbis.* Acida ſunt quæ Græci τὸ οἰνῶδες ἔχειν dicunt, vel ὀξίζειν τὴν γεῦσιν: quo ſenſu acidæ aquæ ac fontes à Latinis nominantur. Ex his intelligimus quis ſit Latinis ſapor acidus. Verùm iſta, quia difficultates non paucas habent, ſubtilius alibi tractanda, propitio numine. Poma acida etiam vuida & ſunt & dicuntur. Arnobius libro v. *Addite huc etiam idcirco eſſe vuida poma, idcirco vinoſa, quod ex ſanguine ſaburrato genus ducunt.* His abſtinebant veteres quidam Chriſtiani in ſtationibus ieiuniorum. Tertullianus Aduerſus Pſychicos, *Arguunt quod xerophagias obſeruemus, ſiccantes cibum ab omni carne & omni iurulentia, & vuidioribus quibuſque pomis, ne quid vinoſitatis vel edamus vel potemus.* Operę pretium eſt videre quàm ingenioſè hunc locum Eginhardus imitatione expreſſerit, *Æſtate poſt cibum meridianum pomorum aliquid ſumens ac ſemel bibens, depoſitis veſtibus ac calciamentis: velut noctu ſolitus erat, duabus aut tribus horis quieſcebat.* Negligenter legerat verba hęc Suetonij, quę cum ſequentibus cohærere credidit: ita res alieniſſimas inepta ſimulatione huius ſcriptoris in vnam periodum commiſcuit.

Poſt cibũ meridianũ, ita vt veſtitus calceatúſque erat, retectis pedibus paulliſper conquieſcebat, oppoſita ad oculos manu. 78

ANIMADVERSIONES.

Poſt cibum meridianum, ita vt veſtitus calceatúſque erat, retectis pedibus pauliſper conquieſcebat.] Antiquorum alij *diem inter otium & curas diuidebãt*, vt Seneca teſtatur. De tranquillitate vitæ lib. I. Hi ſex ſeptẽ horas negotiis tribuebant, reliquas otio & curę corporis. Plutarchus in Quęſtionibus Roman. ἡ μεσημβρία πέρας ἐστὶ τοῖς πολλοῖς τοῦ τὰ δημόσια καὶ σπουδαῖα πράττειν. negatque idem Romanos poſt meridiem ſolitos ποιεῖσθαι συνθήκας μηδὲ ὁμολογίας, *fœdera aut pactiones contrahere.* Propterea dixit poëta Epigrammatarius,

Ἓξ ὧραι μόχθοις ἱκανώταται. αἱ δὲ μετ' αὐτὰς
Γράμμασι δεικνύμεναι ΖΗΘΙ λέγουσι βροτοῖς.

Alij, inquit idẽ Sen. *medio die interiũgebãt.* Iſti peractis negotiis maioris momẽti, circa meridiẽ cibũ ſumebãt ſed leuiter: deĩde meridiabãtur ac pauliſp̃ cõquieſcebãt: ꝙ Gręc. quoq; μεσημβριάζειν dicitur: poſtmodum ad negotia redibãt, ſed *quæ leuioris fere*

operæ erant, vt idem Seneca loquitur. Alij diem totum curis impedebant: vt philoſophi, & qui occupatiorem vitam viuebant. Horatius, *impranſi correptus voce magiſtri*. Perſius, *Hoc eſt quod palles cur quis non prandeat hoc eſt*. Quod ait Suet. *ita vt veſtitus calceatúſque erat*, indicat ita leuiter prandere ſolitum, vt non accumberet, aut certè non ita vt ſolebant ad cœnam: ideò calceos non ponebat, ſoleas non ſumebat. Addit, *retectis pedibus*, quod nos interpretamur bene tectis & diligenter. ſic ſolent meridiaturi pedes vt ſint bene tecti curare. Ita autem habent membr. noſtrę non *rectis pedibus* vt prima editio: quod eſſet, ſtans, & capite tantùm ac corporis trunco in lectum reclinato. In aliis ſcribitur *reiectis pedibus*: id erit quod apud Gręcos ἀφεικὼς τοὺς πόδας. vel καθεύδει ἐκταθεὶς, *dormit extenſus*, vel *extenſis membris*. quę dici ſolent ad declarandum ſecuritatem ἀμερίμνου hominis καὶ ἀφροντίστου. Lucianus de paraſito, οὐδενὸς αὐτῷ τοιούτου παρενοχλοῦντος, ἐσθίει καὶ κοιμᾶται ὕπτιος ἀφεικὼς τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας ὥσπερ Ὀδυσσεὺς ἐπὶ σχεδίας ἀποπλέων οἴκαδε. Idem in De mercede ſeruientibus, ἀποτείνοντα τὼ πόδε καθεύδειν. Philoſtratus de Apoll. lib. II. ἔστι δὲ φάρμακα ὕπνου μεμηχανημένα τοῖς ἀνθρώποις, ὧν πιόντες, καὶ ἀλειψάμενοι, καθεύδουσιν ἐκτείναντες αὑτοὺς ὥσπερ ἀποθανόντες. Idem in

A Heroicis de Proteſilao, κατὰ μεσημβρίαν ἀφικνεῖται καὶ καθεύδει ἐκταθείς. Illi ſimile apud Menandrum & Terentium, *In aurem vtramuis dormire*: Græci ἐπ' ἀμφότερα τὰ ὦτα καθεύδειν. Reperi etiam in quibuſdam codicibus *retractis ped.* non malè, ſi de iacente intelligas. Cornelius Celſus pro eo dixit, *paullum reductis*. (Hippocrates dixit τὰ σκέλεα ὀλίγον ἐπικεκαμμένα ἔχοντα) & addit ex eodem Hippocrate, B *qui fere ſani iacentis habitus eſt*. Nos *retectis* probamus cum Turonenſi: ac videntur mutaſſe eam lectionem qui non obſeruabant τὸ *re* in hac voce intendere, non autem negare, vt vulgò ſolet accipi verbum *retegere*. Id verò mirum videri non debuit in hoc præſertim ſcriptore, qui dictionibus non paucis aliter vtitur quàm vulgò ſonent. C Sic autem in multis τὸ *re* modò eſt ἐπιτατικὸν μόριον, modò στερητικόν. vt *recondere* apud Propertium ἀντὶ τοῦ ἀφαιρεῖν promere, cùm aliâs ſit ταμιεύειν: *reſtringere* apud Lucretium pro aperire, vt legit & interpretatur doctiſſimus Turnebus. Sic apud Propertiū *impreſſa vbera* pro non preſſis rectè D nobiliſſimus Scaliger expoſuit: & nos apud Perſiū docemus *expertem* Latinè dici & τὸν πεῖραν ἔχοντα, καὶ τὸν μὴ ἔχοντα. eiuſmodi ſunt voces ancipites *inauratus*, *edurus*, *egelidus*, aliæque veteribus criticis notatę.

A cœna lucubratoriam ſe in lecticulam recipiebat. Ibi, donec reſidua diurni actus, aut omnia, aut ex maxima parte, conficeret, ad multam noctem permanebat. In lectum inde tranſgreſſus, non amplius, cùm plurimum quàm ſeptem horas dormiebat: ac ne eas quidem continuas,

ANIMADVERSIONES.

A cœna ſe in lecticulam lucubratoriam recipiebat.] Inobſeruantia priſci moris coegit doctos viros quęrere quid eſſet *lecticula* hoc loco. Et

eſt

in promptu expoſitio eruditiſſimi A Torrentij, lecticã pro cella capiẽtis. abſit vt tanto viro iuueniliter inſultemus: fallitur tamen & ipſe, & qui *cellulam* vel *Zeteculam* putant eſſe legendum. nihil enim mutari debet: ſed mos potius obſeruandus antiquorum, qui meditationi aut ſcriptioni operam daturi, in lectulis ſuis ſe componebant: cui rei parata erat hæc quam vocat Suetonius *le-* B *cticulam lucubratoriam.* Cicero de oratore li. III. *Cùm debita opera quieſcentibus aliis in eam exhedram veniſſet, in qua Craſſus lectulo poſito recubuiſſet: cúmque eum in cogitatione defixum eſſe ſenſiſſet, ſtatim receßiſſe.* Seneca epiſtola LXXII. *Quædam ſunt quæ poßis & in ciſio ſcribere, quædam lectum & otium & ſecretum deſiderant.* Plinius epiſtolarum libro v. e- C piſt. v. *C. quidem Fannius quod accidit multo antè præſenſit. Viſus eſt ſibi per nocturnam quietem iacere in lectulo ſuo, compoſitus in habitum ſtudentis, habere ante ſe ſcrinium: (ita ſolebat:) mox imaginatus eſt veniſſe Neronem, in toro ſediſſe: prompſiſſe primum librum quem de ſceleribus eius ediderat, eúmque ad extremum reuoluiſſe: idem in ſecundo ac tertio feciſſe:* D *tunc abiiſſe.* Ouid. Triſt. lib. I.

Non hæc in noſtris, vt quondam, ſcribimus hortis:
Nec conſuete meum lectule corpus habes.

Perſius, -- *Non quicquid denique lectis Scribitur in citreis.*

Iuuenalis, de poëtis & hiſtoricis Satyra VII.

Eſt genus ignauum quod lecto gaudet & vmbra. E

Themiſtius oratione prima ἐὰν τις ὑπὸ φιλολογίας καὶ ἅμα οὐκ ἔχων ἕτερόν τι περιεργάζεσθαι, ἐν τῷ δωματίῳ τῷ αὐτοῦ καὶ τῷ κλινιδίῳ διαβουκολεῖται Ἀριστοτέλει καὶ Θεοφράστῳ ὀξέως ἐπαύσαντο. κλινίδιον eſt *lecticula lucubratora.* Eundem morẽ Græcis hominibus fuiſſe in ſcribendo & commentando, nõ mihi, ſed Ariſtophani credi par eſt: eius verba ſunt Veſpis de formulariis & cauſſidicis.

Κατακλινόμενοι τ' ἐπὶ τῆς κοίταις, ἐπὶ τοῖσιν ἀπεῤῥήμασιν ὑμῶν
Ἀντωμοσίας καὶ προσκλήσεις καὶ μαρτυρίας συνεκόλλων.

In eadem paulo poſt, Βδελυκλέων magiſtrum fungens, Philocleonem ſic alloquitur,

Παῦ' ἀλλὰ δευρὶ κατακλινεὶς, προσμάνθανε.

Iubet bonus magiſter diſcipulum recumbere in lectulo. nempe alludit ad morem ſeruari ſolitum in cholis quorundam philoſophorũ, qui diſcipulos ſuos ſtudentes continebant in huiuſmodi lectulis, qui ipſis erant inſtar ſcamnorum. In Nebulis Socrates Strepſiadem μαθητιῶντα ita componit ad diſcendum,

Κάθιζε τοίνυν ἐπὶ τὸν ἱερὸν σκίμποδα.

Scio Suidam interpretari σκίμποδα, σκάμνον: ſed de vero grabato, quod erat lecti genus, quin ſit accipiendũ dubitabit nemo, qui ſequentes locos conſiderauit. ſequitur enim non longè.

--Σω. ἔξει τὸν ἀσκάντην λαβών.

Ἀσκάντης eſt grabatus, non δίφρος, vt dubitat ſcholiaſtes: nam vel cimicũ proxima mentio de lecto accipiendum docet. reſpõdet ſiquidem Strepſiades.

Ἀλλ' οὐκ ἐῶσί μ' ἐξενεγκεῖν οἱ κόρεις.

In eadem mox.

--Σω. ἀλλὰ κατακλινεὶς δευρί. Στρ. τί δρῶ.
Σω. Ἐκφρόντισόν τι τῶν σεαυτοῦ πραγμάτων.
Στρ. μὴ δῆθ' ἱκετεύω σ' ἐνθάδ'. ἀλλ' εἴπερ γε χρὴ
Χαμαί μ' ἔασον αὐτὰ ταῦτ' ἐκφροντίσαι.

Alibi in eadẽ re ἀφνακίδων & στρωμάτων meminit. vt nemini dubium eſſe poſſit quid appellet σκίμποδα in ſuperioribus. Quod autem veteres ſcriptioni operam daturi in huiuſmodi lecticulas ſe reciperẽt, cauſſam aperit Galenus lib. III. De vſu partium non vno loco; ſignificans ſcriptitaſſe illos non ſuper menſis vel pluteis A vt nos hodie: ſed ſuper femore collocata charta: atque vt eius verbis dicam, ἐκτείναντας κατὰ τοῦ μηροῦ τὸ βιβλίον. Nec ſolum ſcripturi ad lecticulas ſe recipiebant; ſed etiam audituri recitantem & ſcholam habentem magiſtrum. itaque in Platonis Protagora pars illius conſeſſus ἀντιλαμβάνεται τῶν βάθρων pars τῶν κλινῶν.

ſed vt in illo temporis: ſpatio ter aut quater expergiſceretur. Si interruptum ſomnum recuperare, vt euenit, non poſſet: lectoribus, aut fabulatoribus arceſſitis, reſumebat, producebátque vltra primam ſæpe lucem. Nec in tenebris vigilauit vmquam, niſi aſſidente aliquo. Matutina vigilia offendebatur: ac ſi vel officij, vel ſacri cauſſa maturiùs euigilandum eſſet,

ANIMADVERSIONES.

Sed vt in illo temporis ſpatio ter aut quater expergiſceretur.] Eginhardus, B *noctibus ſic dormiebat, vt ſomnũ quater aut quinquies non ſolum expergiſcendo, ſed etiam deſurgendo interrumperet.* Quis neget aut Magnum Carolum Auguſti genium atque ingenium in pleriſque expreſſiſſe, aut ſcriptorem illum dum ineptè Suetonij veſtigia premit, multa affinxiſſe illi principi inſulsè, & [illegible] τὸ ὄν?

Producebátque vltra primam ſæpe lucem.] Viri docti emendatio C *plurimam* pro *primam* reſcribẽtis, nec ſatis Latina eſt, nec vllius cod. auctoritate fulta: & omnino vera non eſt.

Si vel officij vel ſacri cauſſa maturius euigilandum eſſet.] Vulgata lectio *vigilandum* non eſt Latina. quare ſcripſimus & hîc & duobus aliis locis *euigilandum*, quantumuis reclamantibus pleriſque libris. Fuiſſe D officij cauſſa maturè euigilandum notauimus antè ad caput LIII. Fuit verò & ſacrorum cauſſa publicorum. Cenſorinus, *Romani à media nocte ad mediam noctẽ diem eſſe exiſtimauerunt: indicio ſunt ſacra publica, & auſpicia etiam magiſtratuum: quorum ſiquid ante medium noctis eſt actum, diei qui præteriit aſcribitur: ſi quid autem poſt mediam noctem & ante lucem factum eſt, eo die geſtum dicitur qui eam ſequitur noctem.* Plautus Pœnulo,

AN. *Nimia nos ſocordia hodie tenuit.* AD. *qua de re obſecro?*
AN. *Quia non iam dudum ante lucem ad ædem Veneris venimus,*
Primæ vt inferremus ignem in arã.
AD. *ah non facto eſt opus.*
Quæ habent nocturna ora, noctu ſacrificatum ire occupant,
Priuſquam Venus expergiſcatur, prius deproperant ſedulò
Sacrificare.

Sic accipe ſequẽtia pòſt paullo verba de Atia matre Auguſti: qui locus cum iſto collatus & dabit & accipiet mutuam lucem. *Lego*, inquit, *Atiam cùm ad ſolemne Apollinis ſacrum media nocte veniſſet, poſita in templo lectica, dum cæteræ matronæ dormirent, obdormiſſe.*

ne id

ne id contra commodum faceret, in proximo cuiuſcumque domeſticorum cœnaculo manebat. Sic quoque ſæpe indigens ſomni,& dum per vicos deportaretur,& depoſita lectica inter aliquas moras condormiebat. FORMA fuit eximia, & per o- 79
mnes ætatis gradus venuſtiſſima: quamquam & omnis lenocinij negligens, & in capite comendo tam incurioſus, vt raptim compluribus ſimul tonſoribus operam daret: ac modò tonderet, modò raderet barbam: eóque ipſo tempore aut legeret aliquid, aut etiam ſcriberet. Vultu erat, vel in ſermone vel tacitus,adeò tranquillo ſerenóque, vt quidam è primoribus Galliarum confeſſus ſit inter ſuos, eo ſe inhibitum ac remollitum, quò minùs, vt deſtinarat, in tranſitu Alpium per ſimulationem colloquij propius admiſſus, in præcipitium propelleret. Oculos habuit claros ac nitidos: quibus etiam exiſtimari volebat ineſſe quiddam diuini vigoris: gaudebátque,ſi quis ſibi acriùs contuenti, quaſi ad fulgorem Solis, vultum ſubmitteret: ſed in ſenecta ſiniſtro minùs vidit. Dentes raros & exiguos, & ſcabros: capillum leuiter inflexum &

ANIMADVERSIONES.

A *Ne id contra commodum faceret.*] hoc eſt contra valetudinem, vt loquitur auctor Rhetoricorum ad Herennium, lib.IV. *contra valetudinem ſuam ſe ad multam noctem expectaſſe.*

Sic quoque ſæpe indigens ſomni.] Legerat negligenter hæc verba Victor Aurelius,qui inter Auguſti vitia *ſomni intemperantiam ponit*. Non ea vnquam Suetonio mens οὐδ᾽ ἐν ὀνείροις fuit.

Remollitum.] ὑγρανθέντα, τεγχθέντα, καὶ παθόντα. Liuius lib.I. *mollirent modò iras, & quibus ſors corpora dediſſet, darent animos.*

Oculos habuit claros ac nitidos.] Philoſopho oculi στιλπνοὶ ſunt indicium λαγνείας· ἀναφέρεται, inquit, ἐπὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας καὶ κόρακας. Plinius Auguſto tribuit oculos *glaucos & ſupra hominem albicantis magnitudinis*: quos timiditatis eſſe indices Ariſtoteles ait.

Quibus etiam exiſtimari volebat ineſſe quiddam diuini vigoris.] Eadem ſcabies Cæſarem titillauit, quem ait Dio voluiſſe vt homines exiſtimarent ὅτι καὶ ἄνθος ὥρας ἀπ᾽ Ἀφροδίτης ἔχει.

Gaudebátque ſi quis ſibi acrius contuenti quaſi ad fulgorem Solis vultum ſubmitteret.] Iulianus Cæſaribus, εἶτα
B δὲ ἤθελε τὰς βολὰς τῶν ὀμμάτων, ὁποῖός ἐστιν ὁ μέγας Ἥλιος. οὐδένα γὰρ οἱ τῶν πάντων ἀντιβλέπειν ἠξίου: pæne ad verbum Suetonij ſententiam expreſſit.

Et ſcabros.] Scabrities inter vitia dentium. Martianus Capella lib.III. *Protulit quoque limam ex qua ſcabros dentes, vitiliginéſque linguarum & ſordes purgabat.*

Capillum leuiter inflexum.] Eſt
C quem probant phyſiognomonici inter ἀθύτριχα & οὐλότριχα. *Leniter* autem ſcribi debet, vt

in omnibus melioribus libb. Græcum fuerit πυῤῥῶς vel ἠρέμα. in huiuſmodi deſcriptionibus voces frequentes. & apud Saluſtium, *clemens rumor*, non vehemens, ac mediocris.

A

ſufflauum, ſupercilia coniuncta, mediocres aures: naſum & à ſummo eminentiorem, & ab imo deductiorem: colorem inter aquilum candidúmque: ſtaturam breuem: (quam tamen Iulius Marathus libertus etiam in memoriam eius quinque pedum & dodrantis fuiſſe tradit:

ANIMADVERSIONES.

Sufflauum.] Polemo, τὸ πυῤῥῶς ὑπόξανθον εἰς εὐμάθειαν καὶ ἡμερότητα καὶ εὐτυχίαν τείνει. Omnia Auguſto competunt eximiè, docilitas, manſuetudo, felicitas.

Supercilia coniuncta.] Qui carent intercilio Græcis συνόφρυες dicuntur. Latini eam partem etiam *glabellam* vocant. Martianus Capella lib. II. *Quarum vna deoſculata Philologiæ frontem illic vbi pubem ciliorum diſcriminat glabellæ medietas.* Ariſtoteles iſta forma homines pronuntiat δυσανίοις.

B

Naſum & à ſummo eminentiorem.] Hoc initium eſt naſi aquilini. talem Græci intelligunt cùm dicunt τῆς ῥινὸς τὸ πρὸς τὸ μέτωπον διηρθρῶσθαι. Breuius Ariſtoteles, vnde cæteri, οἱ γρυπὴν ἔχοντες καὶ τοῦ μετώπου (malim ἀπὸ τοῦ μετώπου) διηρθρωμένην, μεγαλόψυχοι· ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἀετούς.

C

Et ab imo deductiorem.] Tenuem, λεπτόν. malè interpretes *depreſſum*. Ariſtoteles, οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν λεπτὴν ἔχοντες ὀρνιθώδεις.

Colorem inter aquilum candidúmque.] Aquilus color in Gloſſis exponitur μέλας. ſi ita eſſet, poterat parcere verbis & ſubnigrum colorem dicere. ſed non ita eſt: neque aquilus color propriè eſt niger: non enim nigræ ſunt aquilæ: accedit tamen ad nigredinem, vt is qui veteribus Græcis πέλιος dicebatur, vnde πέλεια, & πελιδνός. talis ferè color aquæ, præſertim concitatæ: quæ poëtis μέλαν ὕδωρ dicitur. Color quem intelligit Suetonius eſt, niſi fallor, qualis in iis apparet quos ſolis æſtus torruit: quos lingua vernacula vocat *baſſanez*. Marcellino, *color obliuidus*.

Iulius Marathus libertus etiam in memoriam eius.] Omnes libb. hîc corrupti. non diſplicet Lipſij coniectura *& libertus, & à memoria eius*. *A memoria*, nomen officij vel miniſterij in aulis principum & magnatum, etiam Iudæorum olim, qui videtur vocaſſe *hammaZKir* etſi LXX. vertunt ὑπομνηματογράφοις & Hieronymus, à commentariis. Magis tamen aliquanto placet nobis noſtra. *I. Marathus libertus in memoria vitæ eius.* Non dubitamus Iulium Marathum de Auguſti rebus aliquos ſcripſiſſe commentarios, quos auctor vocat *memoriam:* ſic ferè lib. V. cap. I. *Nec contentus elogium tumulo eius verſibus compoſitis à ſe inſculpſiſſe: etiam vitæ memoriam proſa oratione compoſuit.* Bæbius Macer apud Seruium. *Hoc etiam Auguſtus in libro ſecundo memoriæ vitæ ſuæ complexus eſt.*

D

Quinq; pedum & dodrantis.] Non

igitur

igitur breui ſtatura fuit, ſed ꝓpè iu Aſta, vide ad librũ ſequentẽ c.LXVIII. Verùm falsò hoc ſcriptum à Maratho fuiſſe innuit Suetonij oratio.

ſed quæ commoditate & æquitate membrorum occuleretur: vt nonniſi ex comparatione adſtantis alicuius procerioris intelligi poſſet. Corpore traditur maculoſo, diſperſis per pectus 80
atque aluum genitiuis notis, in modum & ordinem ac numerum ſtellarum cæleſtis Vrſæ: ſed & callis quibuſdam ex prurigine corporis, aſſiduóque & vehementi ſtrigilis vſu, plurifariã concretis, ad impetiginis formam. Coxendice, & femore, & crure ſiniſtro, non perinde valebat, vt ſæpe etiam indè claudicaret: ſed remedio harenarum atque arundinum confirmabatur. Dextræ quoque manus digitum ſalutarem, tam imbecillum interdum ſentiebat, vt torpentem contractúmque frigore, vix cornei circuli ſupplemento ſcripturæ admoueret. Queſtus eſt & de veſica, cuius dolore, calculis demum per vrinam eiectis, leuabatur. Graues & periculoſas valitudines per omnẽ 81
vitam aliquot expertus eſt: præcipuè Cantabria domita, cùm etiam diſtillationibus iocinore vitiato, ad deſperationẽ redactus, contrariam & ancipitem rationem medendi neceſſariò ſubiit: quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus: auctore Antonio Muſa. Quaſdam & anniuerſarias, ac

ANIMADVERSIONES.

Sed quæ commoditate & æqualitate membrorũ occuleretur.] Lego, *æqualitate.* Eginhardus, *tamen hæc cæterorum membrorum cælabat æqualitas.* Lib. III. de Tiberio, *cæteris membris vſque ad imos pedes æqualis & congruens.* Ita exprimit auctor Græcas voces συμμετρία & σύμμετρος. Vitruuius Græcos propius imitatus συμμετρίαν *commenſum* dicit: A. Gellius aptiſſimè, *membrorum omnium competentiam.* B

Genitiuis notis.] Σημείοις συμφύτοις, vt exponebamus ad Theophraſteos Characteres. *Sic genitiua imago* apud Ouidium.

In modum & ordinem ac numerum ſtellarum cæleſtis Vrſæ.] Sidonius Apollinaris in Anthemij panegyrico has notas draconem potius repræſentaſſe auctor eſt.

Magnus Alexander, nec non Auguſtus, habentur
Concepti ſerpente deo, Phœbúmque Iouémque
Diuiſere ſibi: namque horum quæſiit vnus
Cinyphia ſub ſyrte patrem maculis genitricis:
Alter Phœbigenam ſeſe gaudebat haberi
Pœonij iactans Epidauria ſigna draconis.

Sed remedio harenarum atque arundinum confirmabatur.] Remediũ harenarum variè accipi poteſt. vel enim de fomentis calidis affectæ parti admotis. ſunt autem, ait Celſus

lib.II.*fomenta calida, milium, ſal, harena, quodlibet eorum calefactum, & in linteum coniectum.* vel de ambulatione in alta harena. Hanc interpretationem amplectuntur eruditiſſimi viri, etiam medici. Poſſumus tamen & de volutatione in harena calida, vel etiam littorali aut fluuiali accipere. Huius remedij plurima in libris veterum medicorum mentio: in multis enim morbis eo vtebantur. Seuerus Samonicus capite de hydropiſi:

Necnon & tepidis conuolues corpus harenis.

Symmachus contra podag. am eo ſe vſum ſcribit: ita enim accipi debent hæc illius verba li. VIII. ep. XLV. *Sed valetudo ſaucia obſtrepit voluntati. Humor enim noxius articulis illapſus, etiam nunc me tenet lectulo, & vix littorali ſiccitate tenuatur.* apud Græcos medicos Aetium, Aeginetam, alios legas multa περὶ ψαμμισμοῦ καὶ ψαμμοχωσίας. Talem aliquam vim ineſſe pulueri palæſtrico exiſtimauit Lucanus: videtur enim alluſiſſe ad hoc genus remedij, cùm de fabuloſo Antæo caneret lib. IV.

Auxilium membris calidas infudit harenas.

A Obſeruauimus, veteres in exercendo corpore etiam extra morbi neceſſitatem, volutaſſe ſe ſuper candente harena, vt corpus ferendo calori aſſuefacerent: contrà vt ad tolerandum frigus præpararent, vel in niue ſe verſabãt, vel ſtatuas niue obductas nudi amplexabantur. Laertius de Diogene cane, καὶ θέρους μὲν ἐπὶ ψάμμου ζεστῆς ἐκυλινδεῖτο· χειμῶνος δὲ ἀνδριάντας κεχιονισμένους περιελάμβανε, πανταχόθεν ἑαυτὸν συνασκῶν. Suidas de Antiocho Cilice philoſopho cynico, qui caſtra Seueri Imp. aliquando eſt ſecutus: ἀπαλγοῦντας τοὺς στρατιώτας ὑπὸ τοῦ πολλοῦ ῥίγους, ἐπερρώννυεν εἴς τε τὴν χιόνα ῥιπτῶν καὶ ἐν αὐτῇ καλινδούμενος. Hãc ſtultam conſuetudinem reprehendit grauiſſimus auctor Epictetus apud Arrianum lib. III. Diſſertationum cap. XII. τούτου ἕνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς μελετᾶν ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν, ἢ φοίνικα ἱστάνειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν; οὐδαμῶς. *Remedium arundinum* quid appellet hoc loco Suetonius, ne medicos quidem, viros eruditione præſtantiſſimos, ſatis exploratũ habere ſcimus. Equidem non aliud remedium fuiſſe ſuſpicor, quàm cuius Cato meminit cap. CLX. & ex Catone Plinius extremo lib. XVII.

tempore certo recurrentes, experiebatur. Nam ſub natalem ſuum plerumque languebat: &

ANIMADVERSIONES.

Tempore certo recurrentes.] περιοδικὰς νόσους Græci. Aegineta ad verbum περιοδιζούσας κατὰ τινὰς καιρούς. Philo verò Iudæus, ſimpliciter περιοδιζούσας νόσους.

initio

initio veris præcordiorum inflatione tentabatur: auſtrinis autem tempeſtatibus grauedine. Quare quaſſato corpore, neque frigora neque ęſtus facilè tolerabat.

Hieme quaternis cum pingui toga tunicis, & ſubuculæ 82
thorace laneo, & feminalibus, & tibialibus muniebatur:

ANIMADVERSIONES.

Initio veris præcordiorum inflatione tentabatur.] Inuenio medicos, qui prodiderunt memoriæ Auguſtum doloribus laterum & thoracis tentatum, mitioris cuiuſdam theriacæ vſu conualuiſſe, quam Damocrates apud Galenum in ſecundo De antidotis deſcribit: qui poſtea addit,

Ταύτῃ λέγουσι τὸν Σεβαστὸν ἡδέως
Χρησάμενον ὑγιᾶ γεγονέναι ἐν βραχεῖ
χρόνῳ
Πλευρῖτις τε καὶ θώρακι δυσχρηστούμενον.

Pingui toga.] Et Græci παχὺ ἱμάτιον hibernum vocant, & non multò aliter στερεόν. Porrò *pingue* hic opponitur λεπτῷ. nam ſi in propria ſignificatione accipias, ἐλαιοπίνεα veſtimenta æſtate geſtari vult Hippocrates: καθαρὰ verò hieme. contra apud Trebellium Pollionem Saturninus, *diſcumbere milites cum ſagis iubet hieme grauibus, æſtate perlucidis.*

Et feminalibus & tibialibus muniebatur.] In veſtitu veterum Iudæorum, Græcorum & Romanorum, nihil tam alienũ fuit à noſtris moribus, quàm quòd eorum vſum ignorauerint quæ hodie appellamus femoralia & tibialia. Quod etſi certiſſimum eſt, reperias tamen doctos viros qui aliter ſentiant ſcribántque. Sunt enim qui femoralia cùm legunt in libris veterum, & tibialia, non alia fuiſſe illa putent ab iis quæ nos ita indigetamus. Falsò & imperite: nam, illis vocibus non intelligunt veteres La-
A tini id quod ipſi putant: ſed faſcias quibus antiqui, pedes, tibias, crura & femora ſiue femina inuoluebant Noſtras braccas non fuiſſe Græcis Latiníſque in vſu, eo probamus, quòd nulla apud vllum Gręcũ aut Latinum ſcriptorem vetuſtiorem extet eorum mentio, ac ne appellatio quidem niſi Barbara. Alterum validiſſimum eſt argumentum: quod in cultu Græcorum &
B Romanorum, breuiore veſte amicti eas partes oſtenderent, quæ honeſtè nominari non poſſunt. Theophraſtus in deſcriptione hominis inepti, καὶ ἀναβεβλημένος ἄνω τοῦ γόνατος καθιζάνειν, ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι. Similis ἀσχημοσύνη eorum qui veſtem vel conſulto conſilio adducebant, quod ἀνασύρεσθαι & ἀνελκύειν Gręcis dicitur: cuius rei exemplum in
C eodem libello Theophraſti in deſcriptione hominis βδελυροῦ; quem ait ſolitum, ἀνασυράμενον δεῖξαι τὸ αἰδοῖον: vel imprudẽtia: quod notauit olim in Philippo rege captiuus eius, cùm ſub haſta venderetur pręerat auctioni Philippus ἀνεσταλμένῳ τῷ χιτῶνι καθήμενος οὐκ εὐπρεπῶς, inquit Plutarchus:
D acceſſit ad eum captiuus, & monuit vt veſtem demitteret. Μικρὸν, inquit ille, κατωτέρω τὴν χλαμύδα ποίησον· ἀσχημονεῖς γὰρ οὕτω καθήμενος. Simile eſt quod de Tuſco haruſpice facerè narrat Martialis lib. III.

Ipſe ſuper virides aras luctãtia pronus
Dum reſecat cultro colla, premítque manu:

Ingẽs iratis apparuit hernia ſacris. Trebellius Pollio de Saturnino tyranno: *Huius inſigne eſt quod conuiuio diſcumbere milites, ne inferiora nudarentur, cum ſagis iußit.* Hinc eſt quòd metu talis ἀσχημοσύνης Cæſar in ipſo caſu cùm occideretur, ſinum veſtis ad ima crura deducit. Tertiũ ſuperiori affine argumẽtũ eſt, quòd in mentione τῶ περὶ κοιλιολυσίαν ὄντων, veſtis ſemper καθέλκεσθαι καὶ ἀνέλκεσθαι dicitur: Hebræi honeſtiſſimè *tegere pedes*. Herodianus in Macrino, τὰς ἐσθῆτας τῶν μηρῶν καθέλκειν. cuius loci interpretes non ſunt interpretes. Non igitur braccas antiqui nouerunt, ſed earum loco, vt diximus, faſcias, quibus varias corporis partes inuoluebant. Vſus primus harum faſciarum fuit in ægrotis & imbecillibus, à quibus ſumſerunt poſtea homines delicati & molles. Horatius,

--ponas inſignia morbi:
Faſciolas: cubital, focalia--

Vetus interpretes ad illum locum: *Faſciolæ ornamẽta quædam ſunt brachiorum, pedum, articulorũ, velut vittæ.* ita legendum, non *vel vitta*. De cruralibus Quintilianus lib. XI. *Palliolum ſicut faſcias, quibus crura veſtiuntur, & focalia, & aurium ligamẽta ſola excuſare poteſt valetudo.* Ceperunt Romani his faſciis extra valetudinem vti Ciceronis temporibus Varro, Cato, vel De liberis educandis, *Mihi puero modica vna fuit tunica, & toga ſine faſceis calciamenta, equus ſine ephippio, balneum non quotidianum, alueus rarus.* Faſcias intelligit pedules quas Pollux alicubi περιειλήματα ποδῶν nominat. De iis Vlpianus lege XXV. Dig. De auro, argento, mundo. *Faſciæ crurales pedulésq. & impilia veſtis loco ſunt, quia partẽ corporis veſtiũt.* Vidẽtur per ea tẽpora & crurales ac pedules in frequentiore vſu fuiſſe, quãdo Iuriſcõſultus eas numerat inter veſtes ordinarias. At Varronis ætate adeò res noua fuit, vt Põpeio ab eius obtrectatorib. inter alia obiectum ſit, quòd faſcias geſtaret, & quidem cretatas, quorum alterum laſciui hominis iudicium, alterum etiam τυραννιῶντος videri volebant. Cicero ad Atticum lib. III. *Epicratẽ* (ſic Pompeiũ vocat) *ſuſpicor vt ſcribis, laſciuum fuiſſe: etenim mihi caligæ eius & faſciæ cretatæ non placebant.* Valerius Max. lib. VI. *Pompeio candida faſcia crus alligatũ habenti, Fauonius, Non refert, inquit, qua in parte corporis ſit diadema.* Obiicit apertè regni ſuſpicionem, non propter faſciã (fallũtur eruditiſſimi viri qui id exiſtimãt) ſed propter talem faſciam, hoc eſt, candidã, in prõptu ratio eſt: quia diademata regum nihil aliud quàm candidæ faſciæ erant, vt ad ſuperiorẽ librum notauimus. Cæterũ Pompeius quòd faſciã geſtaret, ſolitus id excuſare, quaſi tegẽdi vlceris cauſſa deformis, crus colligaret. auctor Ammianus Marcellinus lib. XVII. Obiectę ſunt & Clodio faſciæ, ſed purpureæ non candidæ: quare nequitiæ ſolùm id eſt attributum: ſuſpicione rerum nouarum caruit. Cicero de haruſpicum reſpõſis, *P. Clodius à crocota, à mitra, à muliebribus ſoleis, purpureiſque faſciolis, à ſtrophio, à pſaltrio, à flagitio, à ſtupro eſt factus repentè popularis.* Inde eſt quod in tragœdia Hippolyto tribuuntur Herculi apud Omphalen agẽti, inter alia nequitiæ inſtrumenta & faſciæ crurales,

Crura diſtincto religauit auro
Luteo plantas cohibente ſocco.

Non dubium mihi eſt, quin & Grçci ſimiliter faſcias iſtas in vſu habuerint. pedules illi περιπζίδας appellarunt, crurales περισκελίδας. quas tamen

men etiam à puellis fuiſſe geſtatas A ex Menandro annotat Iulius Pollux,& ex Horatio nobis conſtat: ideo Græci poëtæ fœminas appellarunt εἰλίποδας, διὰ τὴν ἔνδεσιν τῶν μηρῶν inquit Pauſanias. Alibi docuimus ſerò veteres calceamentis aſſueuiſſe: cùm per longa ſæcula nudis pedibus,niſi cogeret neceſſitas, egiſſent. At poſteaquam in frequenti vſu calcei cœperunt eſſe: paulatim etiam B pedules atque crurales faſciæ ſunt aſſumtę. Temporibus Dionis Chryſoſtomi qui Traiano imperante vixit, faſcias adhuc mediocris fortunæ homines ignorabant. Clarum hoc ex hiſce illius verbis in ſermone de tyrannide: ἔφη δὲ τοὺς πλουσίους ὁμοίους εἶναι τοῖς νεογνοῖς βρέφεσι· δεῖσθαι γὰρ ἀεί ποτε σπαργάνων cum dicit, ſcriptor hic excellens proprium eſſe diui- C tum, vti hoc genus faſciis, tacitè ſignificat,id quod dicebamus. Reperio & Aſiaticos faſciis feminalibus vſos. de iis enim debet intelligi hic locus Iuſtini lib.XXXVIII. *Mithridates incertum belli timens, conſilia ad inſidias transfert: ſollicitatóque iuuene ad colloquium,cùm ferrum occultatum inter faſcias gereret,ſcrutatori ab Ariarathe regio more miſſo, curioſius D imum ventrem pertractanti, ait, caueret ne alıud telum inueniret, quàm quæreret.* Neſcio tamen an non ſit verius Mithridatem more multarum gentium barbararum braccas geſtaſſe, quas ſcriptor Romanus faſcias appellet non κυρίως ſed ἀναλόγως: quia Romæ id erant faſcię quod alibi braccæ: feminum nempe tegimen & inuolucrum:ſed braccatum E vſum ita auerſati ſunt Græci Romaníque, vt non ſine indignatione referat Ouidius, Ponti accolas quoſdam braccas geſtaſſe cùm eſſent Græcis oriundi:locus eſt Triſt. lib. v.

Quos vt non timeas poßis odiſſe videndo
Pellibus & longa corpora tecta coma.
Hos quoque qui geniti Graia creduntur ab vrbe
Pro patrio cultu Perſica bracca tegit.

Exiſtimabant enim inclementiſſimi cœli id eſſe argumentum. Hyginus Poetico aſtronomico lib.I. *Hinc intelligimus illic maximum frigus, & in æſtiuo circulo calorem eſſe, quod qua terra habitatur, eos videmus qui proximè ſunt arcticon finem vti braccis, & eiuſmodi veſtitu veſtiri.* Sunt verò alij, qui ſubligacula apud veteres noſtris braccis putent reſpondere: cùm certum ſit & ſubligacula & campeſtria non aliud fuiſſe, quàm pannum quo verenda velabant, ephebi exercentes, Luperci currentes,ſcenici,athletæ,popæ,coci & alia vilia ſeruitia inter miniſtrandum, & cauponum οἱ ἀσελγέστατοι, vt notat Philoſtratus lib.IV. in vita Apollonij. Sed omnium craſſiſſimè errant, qui caligas veterum Romanorum volunt eſſe noſtra hodie femoralia. Legi id nuper in notis viri docti ad Dionis hunc locum libro XLVIII. διέσκωπτον γοῦν σφᾶς ἄλλα τε καὶ βουλὴν καλλίγαν ἀπὸ τῆς τῶν στρατιωτικῶν ὑποδημάτων χρήσεως ἀποκαλοῦντες. loquitur Dio de militibus qui ſua interceſſione pacem conciliare ſtudebant Octauium inter & Fuluiam, Luciúmque Antonium. ait & Antonium & Fuluiam irriſui illos habuiſſe,vt parum dignos Palæmones qui tantas controuerſias diſceptarent. Propterea cùm aliis ſcommatis ipſos affeciſſe, tum etiam appellaſſe per contumeliam *ſenatum caligatum.* à calceamentorum genere, inquit Dio, quo milites vtuntur. Hic ſenſus eſt abſque dubio ſuperiorum

verborum Dionis; in quibus ſcribo ϐαλῶ καλλιγάταν non καλλιγαν. neque poteſt hoc loco planius quicquam eſſe. Caligam fuiſſe quod Dio ait ϛρατιωτικὸν ὑπόδημα, id verò hodie ita omnibus notum, vt vix alicui tironi eius ignorantiæ veniam arbitrer dandam. Præter alia eius rei certiſſima teſtimonia ſexcēta, Capitolinus in explicanda adagione *Caliga Maximini*, apertiſſimè, caligam, calciamentum, & campagum, vt voces eiuſdem ſignificationis vſurpat. mira verò docti illius viri in ſuperioribus Dionis verbis explicandis incuria. Primum vult ſubligaculis, hoc eſt, braccis noſtris vſos eſſe veteres Romanos: deinde eas braccas cenſet caligas fuiſſe appellatas: poſtremò pronuntiare non vteretur, ὑποδήματα, non calceos ſignificare, ſed eiuſmodi femorum tegmen. Putes de alia qua lingua eum loqui, non de Latina & Græca. ita noua effata hæc ſunt. Quid? nonne, idem Dio Caligulam Imperatorem id nomen inueniſſe ſcribit diſertè, quod educatus in caſtris militaribus calceis vteretur, non iis quorum erat in vrbe vſus? ſic enim ille libro LVII. ὅτι ἐν τῷ ϛρατοπέδῳ τὸ πλεῖϛον τραφεὶς τοῖς ϛρατιωτικοῖς ὑποδήμασιν ἀντὶ τῶν ἀϛικῶν ἐχρῆτο. Quãdo cœperint Romani braccis vti obſcura quæſtio eſt, neque huius loci: Nos non dubitamus paullo poſt Auguſti tempora braccis cœpiſſe aſſueſcere Romanos qui bella cũ Germanis aliiſque ſeptentrionalib⁹ poplis gerebant, aut limites Imperij in illis oris tuebantur. Inde eſt quod Alienus Cęcina legatus ſuperioris Germanię, braccas geſtare etiã Italiã ingreſſus nõ erubuit Tacit. Hiſtoriarũ libro ſecundo. *Cæcina velut relicta poſt Alpes ſanitia ac licẽtia modeſto agmine per Italiã inceſſit. Or*

A *natũ ipſius municipia & coloniæ in ſuperbiam trahebant: quod verſicolore ſagulo braccas tegmẽ barbarum indutus, togatos alloqueretur.* Sed diu etiã poſt hæc tempora ignotum vulgo fuiſſe Romanis etiã militibus braccarum vſum clarè docet locus Trebellij Pollionis quem ante protulimus. Verum hæc alibi diligentius. Poſtquã igitur Romani vſum brac-
B carum partim à Gallis braccatis, partim à Germanis, Gothis aliiſque populis ſeptentrionalibus didicerunt, cœpere noua notione accipi femoralia & tibialia. Iſidorus, *Femoralia appellata eo quòd femora tegant: ipſa & braccæ, quòd ſint breues & verecunda corporis iis velentur.* vbi vides acumen grãmatici, braccas dici quaſi βραχεῖς ἐσθῆτας. Imò verò braccæ ſũt
C βράκη vel βράκια hoc eſt ῥάκη vel ῥάκια. Ita primũ Græci Aſiatici Perſarum ἀναξυρίδας vocarunt: deinde Maſſilienſes Græci vicinorum Gallorum femoralia ita nominarunt: & inde etiam appellata ab iiſdẽ Gallia braccata. *b* in hac voce eſt ex Æolica dialecto, qua plurimum vſos Phocæẽſes, quorum traduces erant Maſſilienſes, argumento ſit vel locorum
D ſitus: nam Phocæa Ionicarum vrbium extrema in Æolidis confinio ſita erat. Diodoro enim Siculo non aſſentior, qui βράκας vocem Gallicam facere videtur: neque Heſychio, ſcribenti, βράκκαι, αἴγειοι διφθέραι παρὰ Κελτοῖς. In eodem legimus βράκες, ἀναξυρίδες, quaſi pluralis huius ſingulare eſſet βρὰξ non βράκος vt ῥάκος:
E ſed id per metaplaſmum ex licentia poëtica. Aut etiam fortaſſe ſcribendum βράκεα. idẽ grammaticus βράκος alibi exponit πολυτελὲς ἱμάτιον; quo modo accipitur à Theocrito in Colo, οἷα γυναῖκες φορέοισ' ὑδάτινα βράκη. Sed hoc nihil ad eas de quibus agimus

braccas.

braccas, quarum vſum cum Græci didicerunt, videntur voce Romana φιμινάλια appellaſſe. Suidas φιμινάλια, ἀναξυρίδες, βράκια. & Heſychius: ἀναξυρίδες, φημινάλια, βράκια Βαρβαρικά. Tibialia, quæ nos appellamus, Græci recentiores κουρτζουβάκια nominabant: quæ vox apud Curopalatam extat. Sed hæc iſto loco nimiùm multa: nam in commemorariis De re veſtiaria Deo dăte, accuratius iſta pertractabimus, & multos multorum auctorum vtriuſque linguæ locos vbi faſciarum fit mentio, exponemus atque illuſtrabimus.

æſtate apertis cubiculi foribus, ac ſæpe in periſtylio ſaliente aqua, atq; etiam ventilante aliquo cubabat. Solis verò ne hiberni quidē patiens, domi quoq; nō niſi peta ſatus ſub diuo ſpatiabatur. Itinera lectica, & noctib. ferè, eáq; lenta ac minuta faciebat,

ANIMADVERSIONES.

Æſtate apertis cubiculi foribus.] Ad perflatum æſtiuum. Celſus lib. I. *Habitare verò ædificio lucido perflatum æſtiuum, hibernum ſolem habente.*

In periſtylio.] In atrij parte quam è re periſtylium dicebant. vide quæ notamus ſuprà de Atrio libertatis.

Saliente aqua.] Statius Papinius de Tiburtino Vopiſci,

An picturata lucentia marmora vena
Mirer? an emiſſas per cuncta cubilia lymphas?

Idem in epithalamio Violantillæ,

Excludunt radios ſyluis decuſſa vetuſtis
Frigora: perſpicui viuunt in marmore fonteis.

Simili artificio & theatra refrigerarunt: eiúſq; rei primus auctor Pompeius Magnus. Valerius Maximus lib. II. *Cn. Pompeius ante omnes aqua per ſemitas decurſu, æſtiuum minuit feruorem.* Eò etiam ſpectat Circi irrigatio, de qua Frontinus, De aquæductibus. *Quantopere curæ eſſet ne quis violaret ductus, aquámve nō conceſſam deriuare auderet: cū ex multis apparere poteſt, tum ex hoc, quòd Circus maximus ne diebus quidem ludorum Circenſium, niſi ædilium aut cenſorum permiſſu irrigabatur.* Tranſtulit hoc omne artificium Plinius Secundus in hippodromum quem habuit in Tuſculano ſuo, vt hæc eius declarant, *E ſtibadio aqua velut expreſſa cubantium pondere, ſipunculis effluit, cauato lapide ſuſcipitur, gracili marmore continetur, atque ita occultè temperatur, vt impleat, nec redundet.*

Atque etiam ventilante aliquo cubabat.] Quia lecti veterum non erant vulgo vt noſtri pannis oppanſis clauſi, ideò moris fuit ditioribus, vt quando meridianum ſomnum maximè captarent, aſtans aliquis ventulum faceret: ſimul refrigerandi cauſſa, & muſcarum ac culicum abigendorum. Terentius,

Cape hoc flabellum & ventulum huic ſic facito.

Poëta epigrammatarius,

Ῥιπίζων ἐν ὕπνοις Δημήτειος Ἀρτεμιδώραν
Τὴν λεπτὴν, ἐκ τοῦ σώματος ἐξέβαλεν·

& ſæpe Nonnus in Dionyſiacis.

Claudianus in Eutropium lib. III.

Et cùm ſe rapido feſſam proiecerat æſtu,
Patritius roſeis pauonum ventilat alis:

erant enim flabella elegantiorum, ſiue muſcaria, pauonina, vt etiam Martialis indicat. Propertius,

Et modò pauonis caudæ flabella ſuperbæ.

tenuioribus pro flabellis caudæ erant bubulæ, vt ex eodem Martiale notum, & Æliano lib. XV. cap. XIV. interdum agitatio manus pro flabello erat. Gregorius Naz. De largiendo mendicis, deſcribens diuitis accumbentis apparatum: δεῖ δὲ ἡμῖν εἶναι τοὺς ὑπὲρ κεφαλῆς ἄνεμον τοῖς ῥιπῖσι σοφιζομένους, καὶ τοῖς ἐκ χειρῶν αὔραις τὸ πλῆθος τῶν σαρκῶν ἀναψύχοντας. Ex Ariſtophanis Equitibus poteſt colligi, corollam myrteam aut ſimile quid Athenis flabelli vſum præſtitiſſe. Vt plurimum flabella erant è pennis inter ſe colligatis in vnum faſciculum. quare elegantiſſimus poeta Euripides appellat εὐπαγῆ κύκλον πτέρινον, *circulum*, id eſt, *faſcem plumeum bene compactum.* & notat ibi morem eſſe Barbaricum è Phrygia ad Græcos allatum. Poetæ verba ſunt in Oreſta:

Φρυγίοις ἔπνοχον, φρυγίοισι νόμοις
Παρὰ βόστρυχον αὔραν αὔραν
Ελένας Ελένας εὐπαγεῖ κύκλῳ
Πτερίνῳ πρὸ παρηίδος ἀίσσων,
Βαρβάροισι νόμοισι.

Plura de his Athenæus. Poſteà verò quàm lectos velis obtegere cœperunt, ventilationis mos deſiit. Paulus Silentiarius epigrammate εἰς κωνωπεῶνα.

Ὕπνου δ' ἀστυφέλικτον ἄγω χάριν. ἀλλὰ καὶ αὐτοὺ
Δμωὰς μυοσόβου ῥύομαι ἀτμενίης.

Loquitur ipſe κωνωπεών, qui erat lecto oppanſus, & ait ſe fungi vicem

A ſerui ventulum facientis. Primus Romanis vſus fuit conopeorum ad ægrotos & fœtas mulieres, vt ex Varrone conſtat De re ruſtica libro II. cap. X. Porrò qui molliores erant, præſertim autem virgines delicatæ, iis non cubantibus tantùm ventilatores aderant, ſed etiam incedentibus per vrbem ſerui cum flabellis ſimul & vmbellis latus cingebant.

B Dionyſius Hal. lib. VII. ἠκολούθουν τε αὐτοῖς ἐς τὰ διδασκαλεῖα τῶν ὀρχηστῶν καὶ αὐλητῶν, καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις μουσοκολάκων, παραπορευόμεναι παιδαγωγοὶ γυναῖκες σκιάδεια καὶ ῥιπίδας κομίζουσαι. Claudianus iam dicto libro,

--flabella peroſi
Aſpirant trabeis. Iam non vmbracula geſtant
Virginibus, Latias auſi vibrare ſecures.

C De antiquitate huius τρυφῆς poſſumus coniecturam facere, cùm è verſiculis Euripidis quos ſuprà deſcripſimus: tum ex argumento eius tumuli à Nicia vetuſtiſſimo pictore depicti: quem non penicillo, ſed ſtylo expreſſit Pauſanias in Achaicis: vbi inter alia ſic ſcriptum, Θρόνος τε ἐλέφαντος καὶ γυνὴ νέα καὶ εἶδος εὖ ἔχουσα ἐπὶ τῷ θρόνῳ· θεράπαινα δὲ αὐτῇ

D παρέστηκε σκιάδιον φέρουσα. Anacreon hymno in Artemonem illum delicatum qui περιφόρητος eſt dictus,

--παῖς κύκης
καὶ σκιαδίσκην ἐλεφαντίνην
φορεῖ γυναιξὶν αὔτως.

Expoſuimus pluribus hunc antiquorum morem: cuius ignorantiâ Plutarchi interpretes hunc illius locum corruperunt in libello, ΕΙ

E πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον. Ἔνιοι τὸν Ἡρακλέα παίζοντες οὐκ εὖ γράφουσιν ἐν Ὀμφάλης κροκωτοφόρον, ἐνδιδόντα Λυδαῖς θεραπαινίσι ῥιπίζειν καὶ παραπλέκειν ἑαυτόν. Mens auctoris clara: *Herculem*, inquit, *malè quidam pingunt apud Omphalen muliebri*

liebri palla veſtitum, & Lydis ancillulis ſe permittentem ventilandum comendúmque. At docti viri conſentiúnt emendandum eſſe ῥαπίζειν. an quia ſandalio caput Herculi commitigatum fuiſſe ab Omphale Gnatho Terentianus ipſos docuerat? ſpecioſa ratio, ſed prorſus tamẽ falſa: nam omnino ῥιπίζειν legi debet vt omnes libri habent. In verbis Plutarchi ἐνδιδόναι παραπλέκειν ἑαυτὸν, eſt A quod de eodem Hercule ait Seneca in Hippolyto,

Paſſus aptari digitis ſmaragdos,
Et dari legem rudibus capillis.

Malim etiam ἐνδιδόντα ſcribere: ita enim potius auctores loquũtur. Philoſtratus in Timocrate, ἐνδεδωκὼς ἑαυτὸν πάθη καὶ παραπλτείαις. Athenæus ἐνδοὺς ἑαυτὸν ἔρωσιν ἀλογίστοις alij παραδιδόναι. Plato in Plædone, παραδιδόναι ταῖς ἡδοναῖς ἑαυτόν.

vt Præneſte vel Tibur biduo procederet. Ac ſi quò peruenire mari poſſet, potius nauigabat. Verùm tantã infirmitatẽ magna cura tuebatur, in primis lauandi raritate. Vngebatur enim ſæpius, & ſudabat ad flammam: deinde perfundebatur egelida aqua vel ſole multo calefacta. At quoties neruorum cauſſa, marinis, Albulíſque calidis vtendum eſſet, contentus hoc erat, vt

ANIMADVERSIONES.

Vt Præneſte vel Tibur biduo procederet.] Hac ratione ſtadia centum indies, vel paſſuum circiter octo millia conficiebat: nam Præneſte ſtad. cc. Roma diſtat, nec multo minus Tibur. B

In primis lauandi raritate.] Celſus, aliíque veteres medici, ita faciendũ præcipiunt iis qui neruorum dolore laborant, vt Auguſtus. Nunquam autem ferè difficilius obſequentes ęgrotos habuêre olim medici, quàm vbi imperata erat balneorum abſtinentia, vt ipſorum libri teſtantur: quæ cauſſa eſt, cur hoc Suetonius notet. Perſius contrà de ægro intemperante, C

Turgidus hic epulis atque albo vẽtre lauatur.

Et apud Græcos θερμολουσίαι inter argumenta vitę diſſolutæ ponuntur. D

Vngebatur enim ſæpius.] Minus rectè quidam libb. *vngebatur etiam.* Indicat Auguſtum ſæpius vſum ξηραλοιφίαις & aſſis ſudationibus.

Perfundebatur egelida aqua.] Cellæ tepidariæ ſolio inſidebat, & tepida perfundebatur. *Perfundi aqua*, Hippocrati dicitur, περικλύδην λούεσθαι. Nihil hoc pertinet ad eã capitis perfuſionem aqua frigida, quam tot locis tam diligenter commendat Celſus: nam huic loco ex iis potius lux danda eſt, quæ ſcribit idem Celſus libro IV. cap. XXIV. *debet, ſi podagra eſt, interpoſitis temporibus exiguis, inuicem modò ſedere, modò ingredi, tum antequam cibum capiat, ſine balneo loco calido leniter perfricari, ſuadere, perfundi aqua egelida, deinde cibum ſumere.* Omnia hæc ita Auguſtus, vt narrat Suetonius.

Quoties neruorum cauſſa, marinis Albulíſve calidis vtendum eſſet.] Celſus, *Si tumor nullus eſt, calidis fomentis opus eſt: aquam marinam vel muriam duram feruefacere oportet: deinde in peluem coniicere, & cùm iam homo pati poteſt, pedes demittere.*

inſidens ligneo ſolio, quod ipſe Hiſpanico verbo *duretam* vocabat, manus ad pedes alternis iactaret.

83 Exercitationes campeſtres equorum & armorum ſtatim poſt ciuilia bella omiſit: & ad pilam primò folliculúmque tráſiit: mox nihil aliud quàm vectabatur & deambulabat: ita vt in extremis ſpatiis ſubſultim decurreret, ſeſtertio vel lodicula inuolutus. Animi laxandi cauſſa, modò piſcabatur hamo: modò

ANIMADVERSIONES.

Inſidens ligneo ſolio.] Hę ſunt Auguſti lautitiæ: at illis temporibus etiam ex argento fiebant ſolia balinearum. Plinius lib. XXXIII. cap. XII. A

Ad pilam primò folliculúmque trāſiit.] Ita vt paullò anteq[illegible] lauaret, pila ſe exerceret, vel folle: nam ea ferè hora erat huiuſmodi exercitationum campeſtrium. Martialis li. VII. ad Atticum,

> *Non pila, non follis, non te paganica thermis*
> *Præparat, aut nudi ſtipitis ictus hebes.*

B

Pilam ἁπλῶς cùm dicunt Romani, vt multis locis Martialis, quin trigonalis intelligatur, dubium non eſt: de ea videtur & Suetonius ſentire.

Ita vt in extremis ſpatiis ſubſultim decurreret.] Hoc eſt, cùm leui ſaltatione curreret: idque ex præcepto medicorum dubio procul. nam veterum Aſclepiadarum diuina ſolertia, quæ ambulatio cuique morbo conueniret ſubtiliſſimè veſtigauerat. Itaque alium iubebant per plana, alium per cliuoſa, alium breuioribus ſpatiis, alium longioribus ambulare: quoſdam contento curſu, quoſdā leni, nonnullos ſubſiliendo: ſic vt duo vel tria exercitationis genera miſcerent, ambulationem, curſum, ſaltum. Huius porrò (ſaltū dico) ſpecies multæ: in longum, in altum ſaliaris ſiue fullonius, vt Seneca appellat epiſtola XV. Erant & aliæ pæne innumeræ ambulationum ſpecies, quarum Hippocrates ſecundo & tertio De diæta, Oribaſius libro VI. aliíque medici paſſim meminerunt. C

D

Seſtertio vel lodicula inuolutus.] Qui in campo ſe vel gymnaſio exercebant, cætera nudi, τὴν αἰδῶ campeſtri tegebāt: aut ſi corpore infirmiore erant, gauſapam vel pallam, vel lodiculam, vel ſabana ſumebant. Itaque plurimus horum vſus fuit in gymnaſiis & balneis: ſic apud Petronium Trimalcio inuolutus coccina gauſapa lecticæ imponitur, poſt curatum in balneo corpus. Et Seneca epiſt. LIV. *pſychrolutes gauſapatus* dicitur, qui aqua exiens poſt natationē gauſapa ſe inuoluebat. In libris medicorum multa huius moris eſt mētio: qui etiam docent, in eum vſum adhiberi ſolitas veſtes potiſſimum ἀγνάπτους, quæ fullonis arte non eſſent politæ. Galenus tertio commentario in Περὶ διαίτης ὀξέων νοσ. Hippocratis, Οὐδὲ οἱ νῦν ἰατροὶ χρῶνται στλεγγίσιν ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων, οὐ μὴν οὐδὲ σπόγγῳ· ἀλλ' ἐνειλίττουσιν αὐτοὺς μετὰ τὸ λουτρὸν εἰς ὀθόνην. οἱ δὲ εἰς ἱμάτια, καὶ μάλιστά γε τὰ ἄγναπτα περιστέλλουσι πανταχόθεν, ὡς ἱδρῶσι πλεῖστον. Fuere in hunc vſum linteamina quędam dicta poſteriorib⁹. Hebræis, Græcis ac Latinis *ſabana.*

Ad hunc igitur modum Auguſtus dum ſe exercet, corpus lodicula tegit aut *ſegeſtri*: ita enim legẽdum eſſe vel *ſegeſtro* aſſentior phœnici quõdam Iuriſconſultorum Iacobo Cuiacio. nam quicquid ad explicandã vulgatam lectionem, *ſeſtertio* hactenus docti attulerunt, ea partim incerta ſunt, partim etiam inepta. Lodix & ſegeſtre iunguntur, quia pertinent ambo ad lectorum ſuppellectilem. In itinere faciendo cùm lecti olim eſſent circumferẽdi, vt menebamus ad Theophraſtum, beatioribus geſtabãtur culcitę, vel pro culcitis tapetes. Syneſius epiſt. LXI. Δάπιδα μεγάλην τῶν Αἰγυπτίων οὐχ οἷον ὑποβεβλῆσθαι στρωμνῇ, ἀλλ' οἵαν αὐτὴν εἶναι καὶ μόνην στρωμνὴν, Ἀστέριος ὁ ταχυγράφος ἰδὼν ἤ ποτε παρ' ἡμῖν, ἐπῄνησέ με περὶ τῶν μεγάλων ἀρχείων ἔδει καθεύδειν. ταύτην ὑπεσχόμην ἀξιῶν ἀπολείψειν αὐτῷ δῶρον. οὐ γὰρ ἦν πρὸς τὴν Θρᾳκῶν χιόνα παραβαλλόμενον, τοιαῦτα χαρίζεσθαι. pauperioribus culcitarum ſiue tapetum vſum præbebant ſegeſtria. quæ propterea Lucilius inter viæ inſtrumenta refert:

Penula, ſi quæris canteriũ, ſeruũ, ſegeſtre,
Vtilius mihi quàm ſapiens.

Plutarchus Craſſo, de Alexandro philoſopho in comitatu Craſſi. οὐκ ἦν

A ἀποφήνασθαι ῥᾳδίως πότερον προσῆλθεν αὐτῷ πενέστερος, ἢ προσελθὼν ἐγένετο μόνος δ' οὖν ἀεὶ τῶν φίλων αὐτῷ συναποδημῶν στέγαστρον ἐλάμβανεν εἰς τὴν ὁδὸν, καὶ τοῦτ' ἐπανελθὼν ἀπῃτεῖτο. φεῦ τῆς ὑπομονῆς! Errant docti qui putant στέγαστρον iſto Plutarchi loco lecticam ſignificare, & Varrōnis auctoritate malè ſuum B interpretamentum tuentur. Gloſſarium, *ſegeſtrum* στέγαστρον, περάδερμον: lego στεγάδερμον. nam planè ſegeſtrum eſt στεγαστρὶς διφθέρα, vel teges, vt indicat Varro: tegetem autem pro culcita fuiſſe vſurpatam à pauperibus ad Theophraſtum notamus. quam etiã ad rem vſos eſſe veteres non dubito illis Gallicis ſagis, quæ in octauo li- C bro Polyęni vocantur σισύραι Γαλατικαί. Scribit eruditiſſimus Cuiacius in obſeruationibus, ſegeſtria Suidæ dici *egeſta*: fieríque eo auctore, ἐξ αἰγείων τειχῶν τῶν λεγομένων κιλικίων. Atqui Suidæ ἔγεστα, vel ἄγεστα vt ipſe notat, ſegeſtria non ſignificat, verùm aggerem. ita enim Gręci vocem illã Latinam enunciant: Neque ἔγεστα ex D pilis caprinis fieri vnquã dixit Suidas, ſed hoc potius: pluteo, quem ſic deſcribit, tegi eos qui aggerem faciant. quod ex Latinis ſcriptoribus ſatis certum eſt.

talis, aut ocellatis, nucibúſque ludebat

ANIMADVERSIONES.

Talis aut ocellatis, nucibúſque ludebat.] Hæ fuerunt pueris olim cõſuetæ luſiones: eſtque talorum παιδιὰ cuius hîc fit mentio, alia longè ab ea de qua dictum antè. *Ocellatis* autem legendum, vt habent omnes meliores libb. non *oſcillatis*: quam lectionem qui defendunt ſuam rerũ antiquarum οὐκ ἐμπειρίαν ſatis produnt. Nã prorſus ratione omni caret illa le- E ctio, neque defendi pudenter poteſt. Fruſtra etiam doctiſſimus Brodęus fuit, cùm *oßiculis* legi voluit: neque enim vlla fuit apud veteres ὀστομαχία, vt ipſe putauit, inductus loco Auſonij corrupto. Ocellata ſunt, &

hîc & apud Varronem, globuli vel lapidei vel eburnei, vel ex alia qua materia, quibus olim puellæ ludebant, vt nunc quoque fit. Ouidius x. Metamorphoſeωn,

--modò grata puellis
Munera fert illi conchas, teretéſque lapillos.

Græci καλολαΐγγας appellant. Iohannes Tzetzes Chiliade VII. λεῖαι λίθοι στιλπνότεραι καὶ μέλαιναι εἰς ἄκρον ὅμοιαι καλολαΐγξιν, αἷς παίζουσιν αἱ κόραι. Ocellata autem dicta quòd ocellum referrét: ſicut *oculati circuli* apud Solinum. Beroaldus auctor eſt, repertum eſſe

A in vetuſtiſſimo codice, *caſtellatis nucibus ludebant.* quod genus luſionis ex veteri conſuetudine pueri noſtri hodiéque vſurpant. Ouid.

Quatuor in nucibus non amplius alea tota eſt:
Cùm ſibi ſuppoſitis additur vna tribus.

At illa caſtella quæ ſolitus de pomis componere Galienus imperator, referente Pollione, B nihil cũ hac luſione puerili commune habuerunt.

cum pueris minutis, quos facie & garrulitate amabiles vndique conquirebat, præcipuè Mauros & Syros.

ANIMADVERSIONES.

C *Cum pueris minutis quos facie & garrulitate amabiles vndique conquirebat, præcipuè Mauros & Syros.*] Mos fuit veterum Romanorum ſtudioſè conquirendi pueros minutos & procaces, atque vt Suetonius ait, garrulitate ipſa amabiles. Iſtos Latini *delitias* vocant, non quos nequiſſimi Græci παιδικά: non enim idem ſunt puer delicatus & delitiæ: etſi in- D terdum confundi has voces nõ negauerim. Talem habuit Auguſtus Sarmentum. Plutarchus in Antonio Ὁ δὲ Σάρμεντος ἦν τῶν Καίσαρος παιγνίων παιδάριον, ἃ δηλίκια Ῥωμαῖοι καλοῦσιν. Appellat παιδάριον vt Suetonius *pueros minutos*: Apud Ieremiam prophetam cap. XXXI. *ieled ſchahaſchuhim* Hieronymus vertit, *puer delicatus.* Græci παιδίον ἐντρυφῶν. videtúrque propheta ad delitias hoc genus alludere. fortaſſe etiam Salomon Prouerb. cap. VIII. commate trigeſimo & ſequenti. In antiquis pleriſque lapidibus DELICIÆ & DELICIVM ita accipere malim. Statius Epicedio in filium,

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces,
Delitias, doctúmque ſui conuitia Nili
Infantem, lingua ſimium, ſalibúſque proteruum
Dilexi.

De his loquitur Sen. li. II. De trãquillitate vitę, *Pueros quidam in hoc mercãtur procaces, & eorum impudentiã acuunt & ſub magiſtro habẽt, qui probra meditatè effundãt: nec has cõtumelias vocamus, ſed argutias.* Matronę nobiles his ſolitę otiũ ſuũ oblectare. Dio li. LVIII. de nuptiis Auguſti & Liuię loquẽs, παιδίον τι τῶν ψιθύρων οἷα αἱ γυναῖκες γυμνά, ὡς πλήθει, ἀθύρουσαι τρέφουσι. Quod ait Dio nudos ſolitos haberi, intellige nudos à veſte, E nã aliâs multo auro gẽmiſq. exornabãtur. Herod. in Cõmodo, ἦν δέ τι καὶ παιδίον πάνυ νήπιον, τούτων δὲ τῶν γυμνῶν μὲν ἐσθῆτος, χρυσῷ δὲ καὶ λίθοις πολυτίμοις κεκοσμημένων, οἷς ἀεὶ χαίρουσι Ῥωμαίων οἱ τρυφῶντες· paullo mox appellat παιδίον ἀθύρον. Philoſtratus in Sophiſtis παιδία ψελλιζόμενα vnde intelligas etiã

inter

inter viros eruditos huiuſmodi delitias eſſe verſatas. Locus eſt in Herode. Nicetas de Iſacio Angelo ſcribit, ſolitum eum ἐγκροτγέλωσιν ἀνθρωπίσκοις συμπαραθύρειν: vel de pueris minutis iſtis, vel de nanis ſentiens. Excelluiſſe autem garrulitate pueros Syros, Alexandrinos & Mauros, ex Luciano, Petronio, Martiale, Statio, A Papinio & aliis notum. Lucianus ſcribit hos ab Alexandrinis πήχεις fuiſſe vocitatos, in Ῥητόρων διδασκ. Philoſtratus in Nili imagine, Περὶ τὸν Νεῖλον οἱ πήχεις ἀθύρουσι, παιδία σύμμετρα τῷ ὀνόματι. pumilos pueros vix cubitum altos, è re Cubitos vocarunt. Athenæus libro III. σπερμολόγα παιδάρια. eleganter.

Nam pumilos, atque diſtortos, & omneis generis eiuſdem, vt ludibria naturæ malíque ominis, abhorrebat.

ELOQVENTIAM ſtudiáque liberalia ab ætate prima & cupidè & laborioſiſſimè exercuit. Mutinenſi bello in tanta mole rerum, & legiſſe & ſcripſiſſe & declamaſſe quotidie traditur. Nam deinceps neque in ſenatu, neque apud populum, neque apud milites locutus eſt vnquam, 84

ANIMADVERSIONES.

Nam pumilos.] Inter miniſteria magnatum nani & nanæ ſemper fuerunt: etiam Auguſti, licet contrarium affirmare videatur Suetonius: fuit enim in eius domo Conopas ille minimus homo, duorum pedum & palmi, Iuliæ neptis cura & amor. Plinius libro VII. cap. XVI. Græci iſta ἀνθρωπάρια μικρὰ vocant νάνους & σκωπαίους ac σίλπωνας. Fuerunt autem pumili non ſolum natura, ſed & cura atque inſtitutione. Mangones enim vt efficerent nanos, concluſos alebant in arca pueros & faſciis reuinctos. Longinus in doctiſſimo περὶ ὕψους libello, τὰ γλωττόκομα ἐν οἷς οἱ πυγμαῖοι νάνοι τρέφονται, οὐ μόνον κωλύει τῶν ἐγκεκλεισμένων τὰς αὐξήσεις, ἀλλὰ καὶ συνάγει διὰ τὸν περικείμενον τοῖς σώμασι δεσμόν. Nanos & nanas aula eiecit Alexander Seuerus.

Diſtortos & omnes generis eiuſdem, vt ludibria naturæ malíque omnis abhorrebat.] Nihil peruerſius corrupto luxuria homine. Romani miniſteria & pædagogia ſoliti habere forma exquiſitiſſima: poſteà luxus inuexit conſuetudinem quærendi B diſtortos & quocunque modo prodigioſis corporibus inſignes. Hi maximè placebant & in pretio erant. Quintilianus declamat. CCXCVIII. *Habent hoc quoque deliciæ diuitum, malunt quærere omnia contra naturam. Gratus eſt ille debilitate, ille ipſa infelicitate diſtorti corporis placet: alter emitur quia alieni coloris eſt. Hæc* C *vt res eſt, acceſſit noua elegantia, inter peruerſas delicias habere ruſticum. Ridiculum hoc, quòd durus, quòd inhabilis.* Quintilianus item Inſtitut. lib. II. cap. V. *Illa quæ vtcunque deflexa ſunt, tanquam exquiſitiora miramur: non aliter quàm diſtortis, & quocunque modo prodigioſis corporibus apud quoſdam maius eſt pretium, quàm iis quæ nihil ex communis habitus bonis perdiderunt.* Talis ille pue- D rulus portentoſo paruóque capite, quem Domitianus coccinatum ſolitus ſecum circunducere, teſte Tranquillo. Clemens Alexandrinus de

ſui temporis mulieribus, ἀλλ' ἄγε ἀστειότεραι τούτων, ὄρνεις Ἰνδικοὺς καὶ ταῶνας Μηδικοὺς ἐκτρέφουσι, καὶ συνανακλίνονται τοῖς φοξοῖς παίζουσαι. σκιννοῖς τέρασι γαννύμεναι. καὶ τὸν μὲν Θερσίτην ἀκούουσαι, γελῶσιν· αὐταὶ δὲ πολυτιμήτους ὠνούμεναι Θερσίτας, οὐκ ἐπ' ἀνδράσιν ὁμοζύγοις, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις αὐχοῦσιν, ἃ δὴ ἄχθος ἐστὶ γῆς. Appellatione *diſtortorum* continentur me quidem interprete, & ſpadones. Ammianus Marcellinus lib. XIV. deſcribens comitatum matronarum Romanarũ: *poſtrema multitudo ſpadonum à ſenibus in pueros deſinẽs, coloris obliuidi, diſtortáque lineamentorum compage deformis.* Cyrillus iſtis τερατόμορφα πρόσωπα tribuit apud Suidam, in ἀνδρῶν. Iſtis verò naturę ludibriis, ἀνθρώποις οὐκ ἀνθρώποις, vt appellantur ab A- A thenæo, affines ſunt fatui, quos iam olim proceres domi alere ſoliti, ſapientibus eo nomine reprehenſi. Seneca epiſt. L. *Harpaſten vxoris meæ fatuam ſcis hereditariũ onus in domo mea remanſiſſe. Ipſe enim auerſiſſimus ab iſtis prodigiis ſum.* Talis ille Denderis de quo Cedrenus in reb. Theophili Imperatoris. Beatus Chryſoſtomus in priorem ad Timotheũ pau- B cis verbis omnes iſtas diuitum delicias complexus eſt. Οἱ μὲν, ait, πόρναις διδόασιν. οἱ δὲ παρασίτοις, οἱ δὲ κόλαξιν, οἱ δὲ τέρασι, καὶ μωροῖς καὶ νάνοις. καὶ γὰρ τὰ φύσεως ἁμαρτήματα ταῦτα φέρουσιν εἰς τέρψιν. vocat τέρατα, quos Auguſtus *mali ominis*, & *naturæ peccata* illi, quę Auguſto *ludibria*. Vide eundem Patrem in eam ad Timotheum, homilia XVII.

niſi meditata & compoſita oratione: quamuis non deficeret ad ſubita extemporali facultate. Ac ne periculum memoriæ adiret, aut in ediſcendo tempus abſumeret: inſtituit recitare omnia. Sermones quoque cum ſingulis, atque etiam cum Liuia ſua grauiores, nonniſi in ſcriptis, & è libello habebat: ne plus minúſve loqueretur ex tempore. Pronuntiabat dulci & proprio quodam oris ſono: dabátque aſſiduè phonaſco operam: ſed nonnunquam infirmatis

85 faucibus, præconis voce ad populum concionatus eſt. Multa varij generis proſa oratione compoſuit, ex quibus nonnulla in cœtu familiarium, velut in auditorio recitauit: ſicut

ANIMADVERSIONES.

Niſi meditata & compoſita oratione & quidem de ſcripto fere.] Vide Dionis lib. LIII. initio.

Quamuis nõ deficeret ad ſubita extemporali facultate.] Lego cum Viterb. *non deficeret à ſubita & ext. fac.* vel vt in aliis, *deficeretur*. Memmianus: *nõ deficeretur ad ſubita, extemp.*

Dabátq; aſſiduè phonaſco operam.] Gloſſarium φωνασκὸς *vocalis*. idem. φωνασκητὴς *vociferarius*. vſus auctorum alius eſt: nã ipſi artifices vocis, phonaſci vocantur non phonaſcetæ. φω- C νασκητὴς tamen vt σωμασκητής. De hac re Perſius ſatyra prima.

Præconis voce ad populũ cõcionatus eſt.] Tenuerunt deinceps morẽ principes, vt populũ vel per edictũ alloquerentur, vel per præconẽ ſiue concionẽ vt in Galieno vocat Trebellius. At in ſenatu eorũ orationes recitabãt quæſtores cãdidati Cæſaris.

Reſcri-

Reſcripta Bruto de Catone. Quæ volumina cùm iam ſenior ex magna parte legiſſet, fagitatus, Tiberio tradidit perlegenda. Item *Hortationes ad philoſophiam:* & aliqua *De vita ſua*, quam tredecim libris, Cantabrico tenus bello, nec vltrà expoſuit. Poëticā ſummatim attigit. Vnus liber exſtat ſcriptus ab eo hexametris verſibus, cuius & argumentū & titulus eſt, *Sicilia.* Exſtat alter æquè modicus *Epigrammatum*, quę ferè tempore balnei meditabatur. Nam tragœdiā magno impetu exorſus, non ſuccedente ſtylo, aboleuit: quærentibúſq; amicis *quidnam Aiax ageret*, reſpondit, *Aiacem ſuum in ſpongiam incubuiſſe.* Genus eloquēdi ſecutus eſt e- 86
legans & temperatū vitatis ſententiarum ineptiis, atq; inconcinnitate, & *reconditorum verborum*, vt ipſe dicit, *fœtoribus.* Præcipuámque curam duxit, ſenſum animi quam apertiſſimè exprimere. quod quò facilius efficeret, aut necubi lectoré vel auditorem obturbaret, ac moraretur, neq; præpoſitiones verbis addere, neque coniunctiones ſæpius iterare dubitauit, quę detractæ afferunt aliquid obſcuritatis, etſi gratiam augent. Cacozelos & antiquarios, vt diuerſo genere vitioſos, pari faſtidio ſpreuit. Exagitabat nonnumquā in primis Mæcenatem ſuum,

ANIMADVERSIONES.

Reſcripta Bruto de Catone.] *Reſcribere* pro ſcribere contra. Sueton. De illuſtrib. Grāmat. in Scribonio, *Verrij libris de ortographia reſcripſit nōſine inſectatione ſtudiorū morūmq; eius.*

Hortationes ad philoſophiam.] Ad cęteras in omni genere ſummas Augusti laudes acceſſit hic cumulus, quòd ſtudia ſapiētię nō neglexit, ſed magno ſtudio coluit. Agrippa in libello ad Caiū miſſo, quē recitat Philo, de Auguſto loquēs, φιλοσοφίας οὐκ ἄκροις χείλεσι γευσάμενος, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἑστιαθεὶς καὶ σχεδὸν τι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑστιώμενος, τὰ μὲν μνήμαις ὧν ἡ διάνοια προμαθοῦσα τὰ φιλοσοφίας ἀνεπόλει, τὰ δὲ καὶ ταῖς τῶν συνεόντων ἀεὶ λογίων συνδιαιτήσεσι. Et in epiſt. Caij Norbani ad Epheſiorum magiſtratus, de eodē ſūt hæc verba, πρῶτος ἡγεμὼν κατὰ φιλοσοφίαν οὐδενὸς δεύτερος. B

De vita ſua quā tredecim libris expoſuit.] Non aliter libb. vet. omnes quà ſcripti quà editi, cum Suida cōſentientes. nęc ſcio vnde orta ſit illa A quā & Torrētius ſequitur corrupta lectio xxx. *libris.* Horū librorū meminit pręter alios Appianus in Illyricis & alibi, vocátque ὑπομνήματα.

Poëticā ſummatim attigit.] Sic, *panis ſummatim fermētatus*, apud Marcellum Empiricum. Gloſſarum, ἀκροθιγῶς, *ſummatim*, *carptim.* in altero ſic. *Summatim*, κεφαλαιωδῶς, συλλήβδην. apud Lucianum, ἐν κεφαλαίῳ ἀφαιρεῖσθαι. B. Baſilius ἐν κεφαλαίῳ interpretatur ἀθρόως καὶ ἐν ὀλίγῳ.

Cuius & argumētū & titulus eſt Sicilia.] Ex his verbis non aliud colligas, quàm fuiſſe id carmē deſcriptionē Sicilię & eorū quę habet miracu loſa, qualis Ætna eſt in primis, ſolēnis omnibus poetis locus. Tamē vt addubitē facit Senecæ epiſt. LXXIX. non enim videtur in eo ſermone de hoc poemate Augg. fuiſſe taciturus.

Quidnam Aiax ageret.] Suidas, ἔγραψε τραγῳδίαν Αἴαντα.

In ſpongiam incubuiſſe.] Pingenti-

bus & ſcribentibus, ſemper erat ad manum ſpongia deletilis. Poeta epigrammatarius ſcribæ inſtrumentum recenſens non prætermiſit.

Καὶ βυθίην Τρίτωνος ἀλιπλάγκτοιο χαμεύνην
Σπόγγον, ἀκεστορίην πλαζομένης γραφίδος.

Auſonius, *Poeticæ ſcabiei quoniam facile contagium eſt, vtinam quoque* A *ad te prurigo commigret, vt fuco tuæ emendationis adiecto impingas ſpongiam.* Idem Theoni:

Aut cunctis pariter verſibus oblinat
Fuluam lacticolor ſpongia ſepiam.

Inde Græcorum prouerbium ἀπογγίζειν ſpongia curare, ſiue emendare: quod venuſtè Auguſtus inflexit, faciens alluſionem ad cædem Aiacis.

cuius μυροβρεχεῖς, vt ait, *cincinnos* vſquequaque perſequitur, & imitando per iocum irridet. Sed nec Tiberio parcit & exoletas interdum, & reconditas voces aucupanti. M. quidem Antonium, vt inſanum, increpat: quaſi ea ſcribentem

ANIMADVERSIONES.

Cuius μυροβρεχεῖς, vt ait, cincinnos vſquequaque perſequitur.] Mecænas hîc eſt exemplũ cacozeli: Tiberius mox antiquarij. Ita autem elumbis, fracta & mollis fuit Mecęnatis oratio, vt videatur omnes ſuperaſſe κακοζηλίᾳ. Vide Senecã epiſtola XIX. & CI. nec non CXIIII. falluntur autẽ interpretes, qui verba Suetonij ita accipiũt, quaſi in oratione Mecænatis vocem Græcam μυροβρεχεῖς reprehẽderit: nam cõtra ea voce ipſe Auguſtus more ſuo vſus eſt, ad exprimendum genus dicendi Mecænatis. Solens, inquam, fecit more ſuo Auguſtus, quòd Græco verbo vteretur. Arguũt quotquot fere hodie ſuperſunt ſcriptorum eius fragmenta, in quibus aliquod ſemper verbũ Græcum inſertum reperias. Extant exẽpla, ſi quis requirat, infrà lib. III. cap. XXI. Et plura lib. V. cap. IV. Quintilianus lib. I. *Auguſtus in epiſtolis ad C. Cæſarem ſcriptis emẽdat quòd is calidum quàm calidum malit: non quia illud non ſit Latinum: ſed quia ſit odioſum, & vt ipſe Græco verbo ſignificauit, περίεργον.* Extat apud A. Gelliũ pars epiſtolæ eiuſdem principis ad eundem C. Cæſarem: in qua leges hæc Græcè, *κλιμακτῆρα annum: & ἀνδραγαθούντων ὑμῶν καὶ διαδεχομένων stationem meam.* poſſem plura proferre: ſed qui B attenderit quæ notaui, is neque de hoc Auguſti more poterit dubitare, neque de errore eorum qui vocem μυροβρεχεῖς in Mecęnatis oratione ab Auguſto putant exagitatam.

Et imitãdo per iocum irridet.] Macrobius, *Auguſtus quia Mecænatem ſuum nouerat eſſe ſtylo remiſſo, mollι & diſſoluto, talem ſe in epiſtolis quas ad eum ſcribebat, ſæpius exhibebat: & cõ-* C *tra caſtigationem loquẽdi, quam aliàs ille ſcribendo ſeruabat, in epiſtola ad Mecænatem familiari, plura in iocos effuſus ſubtexuit: Vale mel gemmeum Medulliæ, ebur ex Hetruria, laſer Aretinum, adamas ſupernas, Tiberinum margaritum, Cilniorum ſmaragde, iaſpi figulorum, berylle Porſennæ, carbũculum Italiæ, καὶ ἵνα συντέμω πάντα, μάλαγμα mœcharum.* Ita lego lepidiſſimum Auguſteæ epiſtolæ fra- D gmentum, quod in vulgatis codicibus Macrobij multifariam corruptum editur.

Sed nec Tiberio parcit.] Soſipater Chariſius lib. II. *Diuus Auguſtus reprehendens Tiberium Claudium ita loquitur: Scribis enim per viam, ἀντὶ τοῦ obiter.*

quæ

quæ mirentur potius homines quàm intelligant. Deinde ludens malum & inconſtans in eligendo genere dicendi ingenium eius, addidit hæc, *Túque dubitas Cimbérne Annius an Veranius Flaccus imitandi ſint tibi? ita vt verbis quæ C. Salluſtius excerpſit ex Originibus Catonis vtaris? an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis, verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?*

ANIMADVERSIONES.

Quæ mirentur potius homines quàm intelligant.] M. Tullius idem obiicit Philippica III. *Nónne ſatius eſt eſſe mutum, quàm loqui ea quæ nemo intelligat?*

Deinde ludens malũ.] Fort. *Deinde ludens in m.*

Túq. dubitas Cimberne Annæus an Verranius Flaccus imitandi ſint tibi.] Expreſſimus lectionem quã magno conſenſu ſeruant libb. vett. & ſcripti & editi. Cimber hic ille eſt rhetor antiquarius in quem luſit Virgilius epigrammate eo quod hodiéque extat in Catalectis, & apud Quintilianum. *Anneius* is vel *Annæus* non *Annius* habuit nomen, ſi fides libris antiquis: nam quòd *Tullius* nominatur idem à doctiſſimis viris, auctoritate caret, niſi fallimur: nemo enim veterum ſic eum vocat: & ſanè longè diuerſus ab iſto rhetore dictis factiſque barbaro, fuit Tulli⁹ quem coniuratorum in Cæſarem vnum fuiſſe conſtat. *Veranius Flaccus* iſte mihi eſt incognitus. Veranium quẽdam laudant ſæpe Feſtus, Macrobi⁹, alij, in explicatione verborum antiquorum. illi non malè conueniat quod hîc de eo Auguſtus innuit, antiquarium & obſoletorum verborum amore ineptum in loquendo ſcribendóve fuiſſe. ſed illi Veranio an fuerit cognomen Flacco, neſcio. Beroaldus, qui *Verrius Flaccus* emendat, etſi non ineptis rationibus mouetur, tamen quod ei obiiciatur non deeſt, vt eruditè obſeruatum eſt à Torrentio. nam ſatis liquet eum qui hîc cum Cimbro nominatur ab Auguſto, ipſi fuiſſe ἀπὸ θυμοῦ, ingratúmque, atque adeo exoſum eius dicendi genus: vt parum ſit probabile illius opera, quicunque tandem fuerit is, vſurum Auguſtum in liberis ſuis erudiendis. Non ergo Verrius Flaccus eſt: quem ille princeps præceptorem ſuis nepotibus elegit, teſte Suetonio. Putem haut temerè affirmari poſſe hunc eſſe Granium Flaccum, qui de iure Papiriano ſcripſerat: cuius auctoris & in Pandecte veterum Iuriſconſultorum fit mentio, & apud Arnobium libro tertio. nam & in horum libris pro *Granius* alij codices præferunt *Vranius*, aut *Veranius*: quod teſtatur & Iacobus Cuiacius. Lepidiſſimè verò Auguſtus irridet Antoniũ, deliberare eum dicẽs, vtrũ debeat ad imitandum ſibi proponere Cimbrũ Anniúmve, an Aſiaticos oratores: cùm & horũ & illorum diuerſo genere vitioſa ſit ἡ ἰδέα τοῦ λόγου: quare neutrum horum in deliberationem venire debuit: nunquã enim homo φρενήρης & ſuæ ſpontis de electione alterius è duobus malis deliberat, niſi ſi incumbat neceſſitas, & vrgeat vis maior: quod hîc dici nequit. Videtur autẽ Antonius vtrumque malum habuiſſe:

nam & voces amauit ab vſu communi tum alienas, vt *odiui, piiſſimus:* & totius orationis eius idea & character erat Aſiaticus καὶ κομπώδης. Verè Plutarchus & eleganter de eo, ἐχρῆτο δὲ τῷ καλουμένῳ μὲν Ἀσιανῷ ζήλῳ A τῶν λόγων ἀνθοῦντι μάλιστα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἔχοντι δὲ πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν βίον αὐτοῦ, κομπώδη καὶ φρυαγματίαν ὄντα, καὶ κενοῦ γαυριάματος καὶ φιλοτιμίας ἀνωμάλου μεστόν. omnino vti vixit, ita dixit.

Et quadam epiſtola Agrippinæ neptis ingenium collaudans, *Sed opus eſt*, inquit, *dare te operam ne moleſtè ſcribas aut loquaris.*
87 Quotidiano ſermone quædam frequentiùs & notabiliter vſurpaſſe eum, litteræ ipſius autographæ oſtentant. In quibus identidem cùm aliquos numquam ſoluturos ſignificare vult, *Ad Kalendas Græcas ſoluturos* ait: & cùm hortatur ferenda eſſe præſentia, qualiacumque ſint, *Contenti ſimus hoc Catone:* & ad exprimendam feſtinatæ rei velocitatem,

ANIMADVERSIONES.

Et quadam epiſtola Agrippinæ neptis ingenium collaudans.] Hæc eſt Agrippini M. Vipſanij Agrippæ & Iuliæ filia, Auguſti neptis. Huius Agrippinæ ex Cæſare Germanico filia fuit altera Agrippina Claudij vxor, Auguſti verò proneptis non neptis. Quare fallitur vir doctus, qui locum hunc Suetonij ex epiſtola Auguſti de illa Agrippina interpretatur quę Hiſtoriam ſcripſerat, cuius meminit Plinius libro VII. nam iſta, vt oſtendit Plinius, mater Neronis fuit, vxor Claudij. proneptis igitur Auguſti, non vt Suetonius ait, neptis.

Literæ ipſius autographæ.] Quæ per ea tēpora in eruditorum manib. adhuc verſabantur. Quintilianus lib. I. c. VII. *Here nunc e litera terminamus: at in veterum comicorum adhuc libris inuenio, Heri ad me venit. Quod idē in epiſtolis Auguſti quas ſua manu ſcripſit aut emendauit, deprehenditur.*

Contenti ſimus hoc Catone.] Qui ſæculum ſuum vituperabāt, dicere ſoliti, *Iam nullus Cato.* nam Cato non hominis nomē, ſed ipſi⁹ virtutis eſſe, propter eius viri pręſtantiam, videbatur. Valerius Maximus, lib. 2. in elogio de Catone: *omnibus numeris perfecta viri virtus. Quæ quidem effecit, vt quiſquis ſanctum & egregium ciuem ſignificare velit, ſub nomine Catonis definiat.* Seneca, *Omne tempus Clodios, non omne Catones feret.* Caſſiodorus, *Fuit quidā noſtrorum temporum Cato, qui abſtinēdo vitiis, alios formaret exemplis.* Notū illud, *Tertius è cælo cecidit Cato.* Auguſtus verò qui tales voces non nimis libenter audiebat, quando aliquos nō ſapientiſſimos & quorum mores nō probatiſſimi, vel in ſenatū legebat, vel ſenatui aut tribubus cōmendabat, dicere ſolebat, *Contēti ſimus hoc Catone.* Idē dictū poſtea ab eo in epiſtolis ad alia quoq. tranſlatum, cœptúmq; vſurpari, quoties, vt ait Suetonius, hortari voluit ferenda eſſe præſentia qualiacunque ſint. Eadem ſententia prouerbij Græci, αὖ μὲν παρῇ κρέα τῷ ταρίχῳ στερκτέον. & illius, ἀγαθὴ καὶ μᾶζα μετ' ἄρτον. Romani dicebant, *Quomodo quiſque poteſt.* Seneca, epiſtola I.

Velo-

Velociùs quàm aſparagi coquantur. Ponit aſſiduè & pro ſtulto, *baceolum:* & pro pullo, *pulleiacеum:* &

ANIMADVERSIONES.

Velociùs quàm aſparagi coquantur.] Simile illi εἶδεν ἀφύη τὸ πῦρ. Pro *velocius* omnes libri habent *celerius.*

Et pro ſtulto baceolum.] Legitur in multis libris, atque in his, Turonenſi, per *c baceolum*: tum putarem eam vocem eſſe omnino è Græca βάκηλος fictam paullò licentius. Scio criticos quoſdam Græcos non pati vt ita ea dictio accipiatur: eſſe enim τὸν ἀνδρόγυνον & impudicum. Sed ego illis potius aſſentior qui vtramque ſignificationem ei tribuunt. Heſychius, βάκηλος, ὁ μέγας καὶ ἀνόητος. Ita accepit Oenomaus in vituperatione oraculorum, εἶτ᾽ ἐγὼ ἀκούσας ὁ βάκηλος καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέος ἐφυσήθην. ita etiam Teles antiquus ſcriptor in li. De exilio: ἀλλὰ εἰ μή τι δυσχερὲς αὐτοῖς εἴη εἰ ὠδύροντο ἐπὶ τούτῳ, οὐκ ἂν ἦσαν βάκηλοι; Verùm non eſt reiicienda lectio plurium exemplarium, *bateolum.* In ore infantium frequens vocula eſt *ba* vel *bat* aut *bald.* Inde multæ voces fictę per ὀνοματοποιΐαν, partim ad exprimendam infantiā, partim ad alia vitia denotanda pueritiæ affinia. Huius generis ſunt apud Græcos βάζειν βαβάζειν & βαβὰξ ὁ φλύαρος vt exponunt veteres grammatici: item βαμβαίνειν, *& Bambalio* apud Ciceronem & βάττος, vnde βαττολογία & βατταρίζειν, vt placet doctioribus grammaticis: non à Batto ſicut ſomniāt poetæ. item βάταλος & βατάς, quę vocabula de homine diſſoluto & remiſſo primùm, deinde etiā de voluptuoſo dicta ſunt. Inde ergo vox Augusti *bateolus* vel à βάταλος licētius, vt à principe deducta: vel nata in cœlo Romano, aut ab ipſo Auguſto con-

A ficta per μίμησιν, vel ab aliquo veteri comico: nam & Neuius ab eadem origine *buttubata* pro nugatoriis poſuit. vide Feſtum. Et ætate Senecę notæ fatuitatis homo fuit, quem Babam nuncuparunt, cuius ipſe non ſemel meminit. Athenis Βαβὼ muliercula quædam dicta. Βάβης verò ſerui nomen apud Pollucem, & in Græcorum epigrammatis. Syri in-
B fantes atque etiam adoleſcentes βάβια dixerunt; & deam *Babiam*, quæ pueritiæ credebatur præeſſe, vt ſcriptum eſt apud Photium. Cæterū *bateolus* dictum vt *foriolus*: vtraq; vox de infantibus propriè vſurpatur. Sūt & in lingua vernacula noſtra ſimiliter ὀνοματοπεποιημέναι voces, *badin, babouin, baueur, bauar*, aliæque.

Pro pullo pulleiaceum.] In vetuſtis
C membr. reperi lectionē, quā & Turnebus annotauit, *apud pullum pulleiaceum.* alij libb. *pro pullum pulleiaceum.* & ita fere pr. ed. Sunt qui corrigant *pro puleio puleiaceum.* & puleium quidem eſſe βλήχωνα idem ac pulegium, vel ex Gloſſario ſcimus. Mihi non probatur, vt contra omnium libb. conſenſum in prima ſyllaba quicquam mutetur. Puto autē ſcri-
D pſiſſe Suetonium, *ac pro pullum, pulleiaceum:* quod τεχνικῶς vt loquuntur, enuntiatum eſſe qui non videbant, ex *ac pro* fecerunt *apud.* Quid autem intellexerit iſta voce Auguſtus, incertum facit latiſſima vocis *pullus* ſignificatio: nam & inter colores τὸ φαιὸν pullum nominamus, & in plantis τὴν παραφυάδα, & in humano
E genere τὸ παιδίον, & in auitio τὸ ὀρνίθιον, & in cæteris omne genus animātibus *pullos* dicimus recētes par-

tus. An igitur pulllum gallinaceum intelligi voluit Auguſtus, cùm laſciuia quadam ingenij *pulleiaceum* diceret? an potius coloris pulli veſtimentum *pulleiaceum* appellauit, formato ad ſimilitudinem aliorum colorum nomine? is enim τύπος in re colorum frequens eſt: violaceus, mi-

A niaceus, hederaceus, herbaceus, galbaneus, ferrugineus, luteus, cereus, multa alia. Confirmat hanc ſententiam & ratio: nam *pulleiaceum* ita dixit Auguſtus veſtimentum pulli colloris, vt *heluaceum* veteres ornamentum coloris helui. Feſtus.

pro cerito, *vacerroſum*: & *vapidè ſeſe habere*, pro malè & *betiſſare*, pro languere: quod vulgò *lachaniſſare* dicitur. Item *ſimus*, pro ſumus: & *domos* genitiuo caſu ſingulari, pro domus. Nec vmquam aliter hæc duo, ne quis mendam magis quàm conſuetudinem putet. Notaui & in chirographo eius illa præcipuè: non diuidit verba, nec ab extrema parte verſuum abundantes litteras in alterum transfert: ſed ibidem ſtatim ſubiicit, circumducítque.

ANIMADVERSIONES.

Pro cerito vacerroſum.] MSS. *territo*, malè. in voce *vacerroſus* nihil Auguſti pręter τύπον: nam alij *vacerram* dicebant. Liuius poeta antiquus, *Ve-*
B *cors & malefice vacerra.*

Et betiſſare pro languere, quod vulgò lachaniſſare dicitur.] Ita ſcripſimus hęc verba, non vt in vulgatis libb. *betiZare* & *lachaniZare*. Iſidorus, *A Græcis duas literas mutuauit Latinitas* y *&* z *propter nomina Græca: & hæ apud Romanos vſque ad Augusti tempus non ſcribebantur: ſed pro*
C z ſſ *ponebant, vt hilariſſat: pro* y *verò* i *ſcribebant*. Priſcianus, *ſæpe pro* z *literam* ſ *ſolemus geminatam ponere vt* patriſſo, *pro* πατρίζω, pitiſſo *pro* πιτίζω, maſſa, *pro* μάζα. Sic etiam *malaciſſo*, pro μαλακίζω, apud Plautum & Caſſiodorum De orthographia. & *tabliſſare* apud Diomedem è ſemigręco ταβλίζειν. Porro vertiſſe Auguſtū Gręcā vocē λαχανίζειν, *betiſſare*
D non mirū: nā λάχανον Atticis beta eſt. Legitur in veteri Gloſſario *vacillāt* λεχανίζουσι, βαμβαίνουσι. perperam: lego λαχανίζουσι, βαμβ.

Itē ſimus pro ſumus: & domos genitiuo caſu ſingulari pro domus.] Marius Victorinus De orthographia lib. I. *Diuus Auguſtus genitiuo caſu huius domos meæ, per* o *nō vt nos per* v *litterā ſcripſit. Meſſala, Brutus, Agrippa, pro ſumus, ſimus.* Mirari ſoleo, Priſcianū, Veliū Longū, Caſſiodorū, alióſq. artigraphos hęc prætermiſiſſe.

Non diuidit verba.] Craſſus error omnes pene libb. inuaſit, in quibus ſcriptum eſt *diuidere*. nimis ἀτόπως.

Ibid. ſtatim ſubiicit circūducitq.] Circūductio hęc cuius hodiéq. vſū retinemus, in ſcribēdis ſaltē verſib. ſpeciē maiuſculę litterę L prębet. Seruius ad tertiā Aeneidē. *Hi verſus circunducti inuenti dicūtur, & extra paginā in mūdo.* & ita alibi. Monēdi hîc obiter antiquarij noſtri, erroris ſui, qui cùm in nummis hanc notam reperiſſent, nimis ineptè illam ſunt interpretati. Putarunt eſſe litteram

Lati-

Latinam pro Grǽca Λ: deinde Λυκάϐαντα ea litera notari diuinarũt:quorũ alterum ἀπίθανον, alterum nimis abſurdum.ſcilicet in nummis poeticæ voces(qualem eſſe hanc vel Artemidori teſtimonio ſcimus) ab vſu communi remotiſſimę ſculpi ſolitę ac ne ſculpi quidem, ſed notari litterula vna:quod nunquam fiebat,niſi in notiſſimis vocibus & ad coniiciendum facillimis.putamus igitur notam illam in nummis non literã eſſe,ſed circunductionem tantũ quãdam,cuius vſus,quoties ambitus nõ capiebat omnes literas.Nam in omnibus quos vidimus nummis,in medio ſculptus is character pleno margine:prorſus in modum eius circũductionis de qua hîc Suetonius lo- A quitur.Tales nummi ſunt hi, ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ |Δ. hoc eſt, τῷ τετάρτῳ ſupple ἔτει.item ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. ΟΥΠΑΤΟΣ ΔΗ. ΕΞ. |ΙΖ. id eſt, Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Αρχιερεὺς μέγας ὁ ὕπατος δημαρχικῆς ἐξουσίας τῷ ἑϐδόμῳ καὶ δεκάτῳ nempe ἔτει. Ita autem in multis nummis Græcis, ΟΥΠΑ- B ΤΟΣ vel cum adiectione numeri, vel ſine adiectione reperitur. Ac videtur quando numerus non eſt adiectus,intelligi proconſulare imperium,quod in Auguſtis erat perpetuum.De nota ſuperiore legant ſtudioſi quæ diſſerit Ioſephus Scaliger in libris De emendatione temporum.

Orthographiam,id eſt,formulam rationémque ſcribendi à 88
grammaticis inſtitutam,non adeò cuſtodiit:ac videtur eorum ſequi potius opinionem, qui perinde ſcribendum ac loquamur exiſtiment. Nam quòd ſæpè non litteras modò ſed ſyllabas aut permutat aut præterit, communis hominum error eſt. Nec ego id notarem,niſi mihi mirum videretur,tradidiſſe aliquos,legato eum conſulari ſucceſſorẽ dediſſe, vt rudi & indocto, cuius manu *ixi* pro *ipſi* ſcriptum animaduerterit,

ANIMADVERSIONES.

Orthographiam non adeò cuſtodiit.] C Placuit hęc ſecuritas olim viris magnis.Porphyrius de Plotino ſcribit, nihil penſi eum habuiſſe, vt nitidè aut eleganter ſcriberet: diuiſionem ſyllabarum neglexiſſe:orthographię regulas parum curaſſe:ad ſolam denique mentem animum attendiſſe. ἔγραφε δὲ οὔτε εἰς κάλλος ἀποτυπούμενος τὰ γράμματα, οὔτε εὐσήμως τὰς συλλαβὰς διαιρῶν, οὐδὲ τῆς ὀρθογραφίας φροντίζων, ἀλλὰ D μόνου τοῦ νοῦ ἐχόμενος.

Cuius manu ixi *pro ipſi ſcriptũ animaduerterat.*] Seuerè quidẽ Auguſtus:ſed tamẽ quid iſti in mẽtẽ venerat vt *x* pro *pſ* ſcriberet? an fuit inſanus nouitatis amor? nã ad Auguſti ferè tẽpora ignorata *x* litera fuit ſi fides Iſidoro: quod etſi meritò ſuſpectũ:tamẽ inter legitimas literas Romanas à pleriſq; tũ nõ habitã certũ eſt. Varro, *Litterarũ partim sũt & dicuntur vt A & B, partim dicuntur & nõ ſunt vt H & X: partim sũt neq. dicũtur vt* Φ,Ψ. Ideò, vt Victorinus ait, *Nigidius in ſuis libris ea litera nõ eſt vſus, antiquitatẽ ſequẽs.* Et Auguſt. vt hinc colligimus eã grauatus eſt, pręſertĩ tã alieno loco poſitã. Reperio & *ſc* pro *x* in quibuſdã dictionib. vt apud Marcel-

lũ Empiricum *aſcella* pro axilla ca. xviii. In veteribus monumentis mirum quàm ſæpe aut ex fabrili imperitia, aut praua vulgi conſuetudine & ſcribendi & pronuntian- A di, literæ huius ſonus aſperior ſit factus adiectione ſibili. Scribunt enim *dixſerit, proxſumus, vxſor, exſigatur.* Simile eſt in antiquis libris *ſancxerit.* & id genus.

Quoties autem per notas ſcribit, *b*, pro *a*: *c*, pro *b*, ac deinceps eadem ratione ſequentes literas ponit. pro *z* autem duplex *aa*.
89 Ne Græcarum quidem diſciplinarum leuiore ſtudio tenebatur: in quibus & ipſis præſtabat largiter, magiſtro dicendi vſus Apollodoro Pergameno, quem iam grandem natu, Apolloniam quoque ſecum ab vrbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiam eruditione varia repletus Sphæri, Arei philoſophi, filiorúmque eius Dionyſij & Nicanoris contubernium iniit: non tamen vt aut loqueretur expeditè, aut componere aliquid auderet. Nam &

ANIMADVERSIONES.

Quoties autem per notas ſcribit.] Ita membranæ, non vt malè vulgatum antè, *per notam.* Dio, ἐπέστελλε δὲ καὶ ἐκείνοις, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς φίλοις, ὁπότε τι δέοιτο δι' ἀπορρήτων σφίσι δηλῶσαι, τὸ δεύτερον ἀεὶ στοιχεῖον τοῦ τῷ ῥήματι προσήκοντος ἀντ' ἐκείνου ἀντεγγράφων. B

Magiſtro dicendi vſus Apollodoro Pergameno, q.] Quintilianus lib. iii. *Apollodorus Pergamenus præceptor Apolloniæ Cæſaris Auguſti fuit.* plura de hoc Strabo.

Pro ζ autem duplex aa.] Malè omnes libb. pro *x*. res ipſa arguit vltimam literam intelligi: & ita rectè ſcriptum in illa inſipida & inſulſa epiſtola quam ἀνήθως planè Iſidorus vt Auguſti ad Caium profert lib. i. cap. xxiv.

Eruditione varia repletus Sphæri.] Hoc eſt φιλολογίαν καὶ πολυμάθειαν ἀσκήσας, doctore Sphęro. Hoc vult Tranquillus, quod pauci obſeruarunt: Auguſtum in eloquentia Græca vſum præceptore Apollodoro: in philologia Sphæro: in philoſophia Areo & filiis eius. Appello φιλολογίαν hiſtoriæ & rerum antiquarum cognitionem, literáſque humaniores, quas qui tenent eruditi propriè vocantur, vt docet M. Tullius. Inde Suetonio φιλολογία, *eruditio varia* nuncupatur, vt hîc: vel ἁπλῶς *eruditio*. Lib. iv. *E diſciplinis liberalibus minimum eruditioni, eloquentiæ plurimum attendit.* Sphærum hunc cumpſe eſſe quem Dio Octauij libertum & pædagogum nominat, quémque ab eo publico funere elatum notat lib. xlviii. non eſt dubitandum.

C *Arei philoſophi filiorúmque eius Dionyſij & Nicanoris contubernium iniit.*] In quibuſdam libb. *contubernio* ſine voce *iniit*: quam nec codd. Liſlæi, Pithœi, & Vrſini agnoſcunt. extat tamen in Viterb. & pleriſque aliis: ſed inſolens meritò videatur genus loquendi, *contubernium alicuius inire*, pro, aſciſcere in ſuum contubernium, vel contubernio ſuo admouere: nam ita potius dicendum

cendum erat. vt lib. III. *Thraſyllum* A *vt ſapientiæ profeſſorem contubernio admouerat.* Auguſti & Arei amicitiam & συμβίωσιν celebrant plurimi ſcriptores, Strabo, Seneca, Plutarchus, Dio, Themiſtius, & Iulianus, cùm in Cæſaribus, tum in epiſtola ad Alexandrinos.

ſi quid res exigeret, Latinè formabat, vertendúmque alij dabat. Sed planè poëmatum quoque non imperitus, delectabatur etiam comœdia veteri, & ſæpe eam exhibuit publicis ſpectaculis. In euoluendis vtriuſque linguæ auctoribus, nihil ęquè ſectabatur quàm præcepta & exempla publicè vel priuatim ſalubria: eáque ad verbum excerpta, aut ad domeſticos, aut ad exercituum prouinciarúmque rectores, aut ad vrbis magiſtratus plerumque mittebat: prout quique monitione indigerent. Etiam libros totos & ſenatui recitauit, & populo notos per edictum ſæpe fecit: vt orationes *Q. Metelli De prole augenda, &*

ANIMADVERSIONES.

Si quid res exigeret.] Vt cùm Alexandrię Græcam orationem habuit, cuius Dio meminit lib. LI.

Eáque ad verbum excerpta, aut ad dom.] Hæc fuit olim conſuetudo virorum magnorum, qui in rebus agendis ea exercebant, quæ prius in vmbra & otio legerant, & didicerant. Polybius Romæ Demetrium Seleuci F. fugam ex vrbe meditantem, atque in ipſo rei articulo ceſſantem increpiturus, & ſaluberrimum conſilium daturus, mittit illi pittacium in quo ad verbum hæ gnomæ erant deſcriptæ, nihil amplius.

Ὁ δρῶν τὰ τοῦ μέλλοντος οἴχεται φέρων
Εἷς ὃ φέρει νύξ· τοῖς δὲ τολμῶσι τὶ πλέον.
Τόλμα τὶ, κινδύνευσ', ἀποτύγχανε,
Ἐπίτυχε, πάντα μᾶλλον ἢ σαυτὸν πρόου.
Νῆφε καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

Prorſus ad hoc exemplum erãt Auguſti libelli. At eruditiſſimus ille vir qui fragmenta Polybij edidit, verſus hos eſſe non videtur attendiſſe: qui etiam in eo peccat vehementer, quod πιττάκιον germaniſſimam vocem Polybij, ter in πινάκιον vertit: nam huiuſmodi tabellas, qualis hæc Polybij, & Auguſti quas Tranquillus commemorat, Græci
B πιττάκια vocant: éſtque ea vox nõ infrequens in libris prudentum, & aliorum ſcriptorum Græcorũ ac Latinorum. Petronius Arbiter, *Statim allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ: quarum in ceruicibus pittacia erant affixa cum hoc titulo,* FALERNVM OPIMIANVM ANNORVM CENTVM. Pittaciis de quibus loquitur Polybius, ſimiles erant illæ è
C philyra tabellæ, quarum in voce Μάρκελλος Suidas meminit.

Q. Metelli de prole augenda.] Præter A. Gellium, Florus in epitome Liuij lib. LIX. *Q. Metellus cenſor cenſuit vt ducere vxores omnes omnino cogerentur liberorum creandorum cauſſa: extat oratio eius, quam Auguſtus Cæſar cùm de maritandis ordinibus ageret, velut eo tempore ſcriptam, in ſenatu recitauit.* Fuit cenſor anno V.C. DCXXIII.

Rutilÿ De modo ædificiorum : quò magis perſuaderet, vtramque rem non à ſe primò animaduerſam, ſed antiquis iam tunc curæ fuiſſe. Ingenia ſeculi ſui omnibus modis fouit. Recitantes & benignè & patienter audiuit: nec tantum carmina & hiſtorias, ſed & orationes & dialogos. Componi tamen aliquid de ſe, niſi & feriò, & à præſtantiſſimis, offendebatur: admonebátque Prætores, ne paterentur

ANIMADVERSIONES.

Rutilÿ de modo ædificiorum.] De Rutilio nihil ad ea quæ diligenter annotarunt Iacobus Cuiacius in ſecundo Obſeruationum & Torrentius, poſſumus addere: nam omnino quod certum ſit, eruere nihil queas. Solitas verò etiã de huiuſmodi rebus haberi ad populum conciones, indicat locus Frontini De aquæductibus. *Ac de vitiis eiuſmodi*, inquit, *nec plura nec meliora dici poſſunt, quàm à Cælio Rufo dicta ſunt in ea concione cui titulus eſt De aquis.* Videntur & Catonis Cenſorij pleræque orationes, quarum præter indices nihil ferè ſupereſt, nõ diſſimilis argumenti fuiſſe. Porro legis huius de modis ędificiorum neceſſitatem, nemo melius exprimit Ariſtide Sophiſta, oratione Εἰς Ῥώμην cuius verba libet apponere. Καὶ ὥσπερ τις ἀνὴρ πολὺ νικῶν τοὺς ἄλλους μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ, οὐκ ἀγαπᾷ μὴ καὶ ἄλλους ὑπὲρ αὑτὸν ἀράμενος φέρειν, ὧδε καὶ ἥδε, ἐπὶ τοσαύτης τῆς γῆς ᾠκισμένη οὐκ ἀγαπᾷ, ἀλλ' ἑτέρας ἰσομετρήτους ὑπὲρ αὑτὴν ἀραμένη, φέρει ἄλλας ἐπ' ἄλλαις· ὡς ἄρα ἐπώνυμον αὐτῇ τοὔνομα, καὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ ῥώμη τὰ τῇδε. ὥστ' εἴ τις αὐτὴν ἐθελήσειε καθαρῶς ἀναπτύξαι, καὶ τὰς νῦν μετεώρους πόλεις ἐπὶ γῆς ἐρείσας θεῖναι ἄλλην παρ' ἄλλην, ὅσον νῦν Ἰταλίας διάλοιπόν ἐστιν, ἀναπληρωθῆναι τοῦτο πᾶν ἂν μὴ δοκεῖ, καὶ γενέσθαι πόλις συνεχὴς μία ἐπὶ τὸν Ἰόνιον τείνουσα. Quę verba propter ſummam elegantiam verterem Latinè, niſi id doctiſſimus vir Gulielm. Căterus, cui vitã ille auctor debet, iam feciſſet pari fide atque elegãtia: eius interpretationem tironum cauſſa ſubiicere non pigebit. *Sicut vir aliquis, qui cæteris magnitudine ac robore multum præſtet, alios quoque in ſe ſublatos ferre gaudeat: eodem modo & hæc, cùm tãtum terræ ſpatium contineat, non tamen quieſcit, antequam & alias æquales ſibi ſuperimpoſitas vrbes, alteram ſuper alteram ferat, vt eius fert nominis ratio: totúmque quod hîc videmus robur eſt. Quocirca, ſiquis eam diligenter vellet euoluere: & quæ nunc in ſublimi ſunt vrbeis humi iuxta ſe inuicem deponere, exiſtimarem fore vt omnis Italiæ reliqua pars compleretur, atque vna vrbs ad Ionium vſque mare continua protenderetur.*

Sed & orationes & dialogos.] Orationes recitari quibuſdam olim nõ probatum, vt docet Plinius epiſtola XVII. libri VII. Poematum potius & hiſtoriarum ſolebant τὰς ἀναγνώσεις ποιεῖσθαι, quemadmodum Athenæus alicubi loquitur. ideo auctor φιληκοΐαν Auguſti notandam duxit: qui etiam orationum & dialogorum recitationibus intereſſet.

Niſi & ſeriò & à præſtantiſſimis offendebatur.] Norat hunc animum Cæſaris Ouidius, cùm caneret,

Denique Cæſareo, quod non deſiderat ipſe,
Non caret è noſtris vllus honore liber.

Idem

A Idem poeta alibi factum ſuum defendit, quaſi excuſatione opus eſſet, quòd toties Auguſti laudes attingeret,

Ipſe pater patriæ (quid enim ciuilius illo)
Suſtinet in noſtro carmine ſæpe legi.
Nec prohibere poteſt: quia res eſt publica Cæſar. B
Et de communi pars quoque noſtra bono eſt.
Iuppiter ingeniis præbet ſua numina vatum.
Séque celebrari quolibet ore ſinit.

Quare hæc dicat poeta nemo ſati intelliget qui horum Suetonij verborum non ſit memor. Poteſt eodem referri & illud Horatij in epiſtola ad Auguſtum.

--ſed neque paruum
Carmen maieſtas recipit tua; nec meus audet
Rem tẽtare pudor, quam vires ferre recuſent.

nomẽ ſuũ cõmiſſionib. obſolefieri. CIRCA RELIGIONES talẽ 90
accepimus. Tonitrua & fulgura paullò infirmi⁹ expaueſcebat:

ANIMADVERSIONES.

Nomen ſuum commißionibus obſolefieri.] *Commißiones* ſunt quas Græci dicunt δείξεις, ἐπιδείξεις vel ἀγῶνας. Tertullianus aduerſus Gnoſticos, *Ita ab auo digniſsimum creditum eſt ſtudiorum experimentum, committere artes, corporum & vocum præſtãtiam expendere, præmio indice, ſpectaculo iudice, ſententia voluptate.* Iuuenalis. C

Securus licet Æneam Rutilúmque ferocem
Committas.

D Auctor antiquus qui ſcripſit vitam eius poetæ, qui fortaſſe Suetonius ipſe eſt, *Et tamen diu ne modico quidem auditorio quicquam committere eſt auſus: mox magna frequentia magnóque ſucceſſu bis ac ter auditus eſt.* Committebant autem, vel in loco priuato, hoc eſt, in auditorio: libro quinto; *Cùm primum frequenti auditorio commiſiſſet, ægrè perlegit.* Vel in loco publico, puta odeo, theatro, amphitheatro, baſilicarum aliqua, vel Atrio libertatis, aut ſimilibus locis. De his commiſſionibus loquitur Tranquillus, maximè de iis quæ in theatro vel amphitheatro: nam hæ ſunt quæ pertinuerunt ad curam Prætoris qui ludis præerat. Obſeruandum eſt commiſſiones opponi à Suetonio ſeriis ſcriptis. Sic prorſus in Plinij Panegyrico commiſſionibus ſeria carmina opponuntur. Locum vide: eſt enim iſti par & geminus. Nam qui legunt apud Plinium *comeſſationibus*, falli eos nullus dubito.

Circa religiones tamen accepimus.] Religio Latinis dicitur & θρησκεία, ſiue pietas & ὁσία, ſiue meticuloſa obſeruatio eorum quę à diis prædici videbantur. De Auguſti pietate erga deos indicauit ſuprà cùm de eius pontificatu ſcriberet. nunc de eiuſdem ὁσίᾳ, ſiue ſuperſtitione agit.

vt ſemper & vbique pellem vituli marini circumferret,pro remedio:atque ad omnem maioris tempeſtatis ſuſpicionem, in abditum & concameratum locum ſe reciperet. conſternatus olim per nocturnum iter tranſcurſu fulguris,vt ſuprà diximus.

91 SOMNIA neque ſua,neque aliena de ſe negligebat.Philippēſi acie quamuis ſtatuiſſet non egredi tabernaculo, propter valitudinem:egreſſus eſt tamen amici ſomnio monitus: ceſsítq; res proſperè,quando captis caſtris, lectica eius,quaſi ibi cubás remanſiſſet,concurſu hoſtium confoſſa atque lacerata eſt. Ipſe per omne ver, plurima, & formidoloſiſſima, & vana, & irrita videbat: reliquo tempore rariora, & minùs vana. Cùm dedicatam in Capitolio ædem Tonanti Ioui aſſiduè frequentaret, ſomniauit queri Capitolium Iouem, cultores ſibi abduci: ſéque reſpondiſſe, Tonantem pro ianitore ei appoſitum: ideóque mox tintinnabulis faſtigium ædis redimiuit,

ANIMADVERSIONES.

Vt ſemper & vbique pellem vituli marini circumferret.] Magicæ huius vanitatis & perſuaſionis ineptæ, quæ olim mentes omnium tenuit, teſtes præter Plinium & Spartianum in Seuero, Plutarchus Sympoſiac.libro v.problemat.ix.vbi eadem vis ineſſe & ficis traditur.Geoponicorum auctor lib.i.cap.de grādine, & in ſimillimo argumento Palladius lib.i.cap.xxxv.

Somnia neque ſua neque aliena de ſe negligebat.] οὐκ ἀπεγίγνωσκε. Hippocrates de ſe, οὐκ ἀπογιγνώσκω τὰ ὀνείρατα. ſed ille de ſuis loquitur: Auguſtus etiam aliena de ſe curabat. Sic olim ſolitum fieri ab hominibus ſuperſtitioſis: non enim tantùm ad ſua ſomnia attendebant: ſed etiam aliena de ſe. Ex ea ſuperſtitione ortus mos, vt qui de re publica aliquid ſomniaſſent, id ſúſque déque non haberent,ſed notum omnibus facerent, vel præconis voce, vel propoſito pittacio, quo id contineretur. Artemidorus lib.i.cap.ii.διὰ φησὶν ὅτι ἤδη τινὲς ἰδιῶται καὶ πένητες εἶδον ὀνείρους δημοσίους, οὓς προκηρύξαντες, ἢ γράψαντες καὶ προθέντες ἐπιστεύθησαν, περὶ τὰς ἀποβάσεις ἐοικέναι τοῖς ὀνείροις.Meminit & Apollonius in Admirandis hiſtoriis eius moris,niſi fallit memoria.

Amici ſomnio monitus.]Satis ad librum primum eorū retudimus audaciam,qui hoc loco inuitis omnib. libris *medici* pro *amici* παρεδιόρθωσαν.

B Appianus Ἐμφυλ. lib.iv. ex ipſis Auguſti commentariis De vita ſua,obſcurius narrat: quare ex aliis hiſtoricis lux facienda.

Et formidoloſiſſima.] ἀλλόκοτα καὶ δεινά, &, vt vocat Hippocrates ἀλλόμορφα.ea ſunt ſomnia naturalia quidē: ſed quę exhibeant rerum ſpecies falſas & οὐκ οὔσας,ac proinde terribiles.

C *Tintinnabulis faſtigiū ei⁹ redimiuit.*] Dio ſimpliciter κώδωνα αὐτῷ περιῆψε nempe Ioui Capitolino. Sed puto legendum κώδωνας. rem oculis ſubiiciunt veteres nummi qui hodiéque extant, & à doctis viris ſunt expreſſi.

Quòd

quòd ea ferè ianuis dependebant, Ex nocturno viſu etiam ſtipem quotannis die certo emendicabat à populo, cauam manum aſſes porrigentibus præbens. AVSPICIA quædam & omina pro certiſſimis obſeruabat. Si mâne ſibi calceus perperam ac ſiniſter pro dextero, induceretur, vt dirum: ſi terra maríve ingrediente ſe longinquam profectionem, fortè roraſſet, vt lætum, maturíque & proſperi reditus. Sed & oſtentis præcipuè mouebatur. Enatam inter iuncturas lapidum ante domum ſuam palmam 92

ANIMADVERSIONES.

Quòd ea fere ianuis dependebãt.] In ædibus magnatum amplis & ſpatioſis vſus tintinnabulorum fuit. Dio ait illis vſos τοὺς τὰς συνοικίας νύκτωρ φυλάσσοντας, hoc eſt, cuſtodes inſularum & vaſtarum ædium, quas habuere Romani proceres. Gloſſarium, *Inſula* νῆσος, συνοικία: ſed & ad alia vtebantur. Lucianus De mercede conductis indicat. ita familiæ ſignum dari ſolitum ad euigilandum. ἕωθέν τε ὑπὸ κώδωνι ἐξαναστὰς ἀποσεισάμενος τοῦ ὕπνου τὸ ἥδιστον συμπεριθεῖς ἄνω καὶ κάτω. Ibidem aliquanto pòſt, ἔτι σοῦ ταῦτα διαλογιζομένου, ὁ κώδων ἤχησε, καὶ χρὴ τῶν ὁμοίων ἔχεσθαι, καὶ περινοστεῖν. De hoc ſigno vel tubæ, qua etiam vtebantur Seneca epiſtola xcv. *Tranſeo piſtorum turbam, tranſeo miniſtratorum, per quos ſigno dato ad inferendã cœnam diſcurritur.* Idem de breuitate vitæ, *Quanta celeritate ſigno dato glabri ad miniſteria decurrunt?*

Ex nocturno viſo etiam ſtipem quotannis die certo emendicabat.] Dio notat li. L. extremo. caue cõfũdas cũ ea ſtipe quam ſtrenæ nomine ſolitã eidem conferri antè dictum.

Cauam manum aſſes porrigentibus præbens.] Geſtu planè & more mendicorum: ita enim oportuit ad exorandam Nemeſim. Eam deam formidabant, vt comitẽ perpetuã rerũ lætarũ καὶ ὑπερόγκων: quare vt eius tela effugerent, ipſi ſibi propriç felicitatis quaſi cumulum diruebãt. Multa Plutarchus de hac veterũ opinione philoſophatur, & in Camillo, & in Æmilio Paulo, & in Apophtegmat. & alibi. Propterea quæ ſupra modũ læta erãt, ea rerũ triſtiſſimarũ mẽtione tẽperabãt: ſic triũphãtibus à tergo aſtabat in eodẽ curru ſeruus publicus, qui coronã illam auream immẽſi põderis & amplitudinis ſuſtinebat, & ſimul attẽdere triũphãtẽ ad vltimi ſupplicij inſtrumẽta currui appẽſa iubebat. Illa erãt, tintinnabulũ & flagellũ, ἐνδεικτικὰ, inquit Zonaras, τῶν καὶ δυστυχῆσαι αὐτὸν δύνασθαι, ὥστε καὶ αἰκισθῆναι, ἢ καὶ δικαιωθῆναι θανεῖν. Idquod Horatio illi qui Curiatios occidit euenit. Et fortaſſe dedit is caſus originẽ iſti cõſuetudini. Tãgit hũc morẽ & Tertull. Apologetici c. 33. Nota ſunt quç de Epaminonda victore narrãtur nõ ſolũ ab hiſtoricis: verùm etiã ab Iſid. Peluſiota. epi. 74. Nõ alia ratio eſt cur Auguſt. Vrbis & Orbis domin⁹ mẽdici perſonã ſemel in anno aſſumeret. Sic. n. θεὰν νέμεσιν & vt loquũtur veteres, deũ inuidiã ſe euitaturũ ſperabat. Ideò notat Suet. *de caua manu.* Ita manũ cõponere proprium eſt ſtipem emendicãtiũ quo verbo etiam Suet. vtitur: item Dio,

ὡς καὶ προσαιτῶν. Balſamo in Photij No- A mocanonem: Τοῦ αἰτοῦντος καὶ λαμβάνοντος ἐγγὺς ἵσταται ὁ Χριστὸς, συγκυλαίνων τούτῳ τὴν χεῖρα. hominibus liberis & honeſtis cauare manum etiam cùm aliquid acciperent probro vertebatur. Eucrates vetus comicus in Antilaide loquens de Laide anu & omnibus ſpreta. B

Οὕτω δ' πιθασσὸς γέγον' ὥς' ὦ φίλτατε
Τ' ἀργύριον ἐκ τ' χειρὸς ἤδη λαμβάνει.

ſententiam pluribus ibi declarauimus. Ammianus Marcell. lib. XVI. *In ductis quadam ſolennitate agentibus in rebus in conſiſtorium vt aurum acciperent, inter alios quidam ex eorũ cõſortio, non vt moris eſt, expanſa chlamyde, ſed vtraque manu cauata ſuſcepit: & imperator, Rapere, inquit, non* C *accipere ſciũt agentes in rebus.* Hinc eſt quòd Ruffini pręfecti prætorio Orientis ſub Honorio, manus poſt eius cędem per nouam Romam, ita formata ludibrij cauſſa, eſt circumlata. Hiſtoria extat apud Hieronymum & Zoſimũ: ſed quod diximus de cauata manu, vnus exprimit Claudianus in eius cæde,

Dextera quinetiam ludo conceſſa D
vagatur.
Æra petens pœnáſque animi perſol-
uit auari,
Terribili lucro, viuóſque imitata
retentus.
Cogitur adductis digitos inflectere
neruis.

Elegantiſſimè poeta *cauam manum*, quam Græci κοίλην χεῖρα vocant, circumloquitur. Simul oſtendit, auaro & αἰσχροκερδεῖ ſolitam obiici cauam manum: quod Græci dicere ſolent ὑπέχειν τὴν χεῖρα τῷ λήμματι. Libanius Progymnaſmate contra proditoré: προδότης ὑπέμεινας γενέσθαι τῶν τιμιωτάτων, ὑπ' ἔχες τὴν χεῖρα τῷ λήμματι. & de auaritia Athenienſium extat prouerbiale dictum Græcorum: Τὴν χεῖρ' ὑπέχει καὶ ἀποθνήσκων Ἀττικός. *Athenienſis vel moriens cauat manum.* Seneca Naturalium lib. IV. *In tanto auaritiæ certamine numquam ſuppoſitam manum lucro.* Vide Suetonium in Veſpaſiano, cap. XXIII. Explicauimus pluribus cauſſam huius mendicationis Augusti caua manu factam: qua non intellecta vix eſt vt quiſquam facilè in animum inducat rem factam fuiſſe: cùm tamen Suetonius hoc narret vt certum & indubitatum. Neque videtur aliam ob cauſſam Dio ſic hác hiſtoriam narraſſe, quaſi fide caſſam & inanem. quàm quòd cauſſam eius facti ignoraret, mutatis, vt fit tractu temporis, moribus.

in compluuium deorum Penatium tranſtulit: vtque coaleſceret, magnopere curauit. Apud inſulam Capreas, veterrimæ ilicis demiſſos iam ad terram languentéſque ramos conualuiſſe aduentu ſuo, adeò lætatus eſt, vt eas cum republica Neapolitanorum permutauerit, Ænaria data.

ANIMADVERSIONES.

In compluuium deorum penatium tranſtulit.] Penatum & larium ſedes in priuatis ædibus non vna. colebantur maximè in foco: Plautus,

Hæc imponentur in foco noſtro la-
ri.

Valerius Max. li. II. *Valeſius aquã calidã iis à foco petẽs genib. nixus lares familiares, vt puerorũ periculũ in ipſiꝰ caput transferrent orauit.* Item in cubiculo: Suetonius Domitiano, *Puer qui cura lariũ cubiculi ex cõſuetudine aſſiſtens*

aſsiſtens adfuit cædi. Sæpe in aliqua parte atrij: putà in compluuio (quod videtur idem eſſe atque impluuium apud Vitruuium lib. VI. cap. IIII. vt hîc: vel in porticu compluuio adiuncta. Petronius, *Notaui etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro* A *ſe exercentem. Præterea grande armarium in angulo vidi in cuius ædicula erant lares argentei poſiti.* Locus Feſti de Iouis Hercei ara, quem huc interpretes afferunt nihil ad rem facit: neque item quæ de eadem ara notat Athenæus lib. V.

Obſeruabat & dies quoſdam, ne aut poſtridie nundinas quoquam proficiſceretur: aut Nonis

ANIMADVERSIONES.

Obſeruabat & dies quoſdam.] Intellige de diebus quos peculiari ſuperſtitione obſeruauit Auguſtus: nā alioquin commune hoc illi cum cæteris fuit, *τὸ αἰσιοῦσθαι τὰς ἡμέρας*, & in omni re maioris momenti inchoanda diem cauere atrum, eligere album & fauſtum. Exemplum notatum Appiano lib. V. ſuper die qua claſſem ſoluit contra Sex. Pompeium.

Ne aut poſtridie nundinas quoquam proficiſceretur.] Dies cuiuſque menſis diuidebant Romani bifariā: erant Nonæ, Idus, Kalendæ. erant præterea nundinæ, vt in noſtro mēſe hebdomades. Obſeruatum autem eſt publico more, vt dies poſtridie Nonas, Idus, Kalendas, atri haberētur *ἀνέξοδοι καὶ ἀνεπιφήμιστοι*. quod docent nos præter veteres Grammaticos Ouidius, Liuius, Plutarchus, alij. Auguſti verò propria ſuperſtitio fuit, vt etiam poſtridie nundinas diē haberet infauſtum & inominatum. Quare? fortaſſe ab euentu, quia aliquoties erat expertus res poſtridie nundinas inceptas non vertiſſe bene: vel ad imitationem ſuperioris obſeruationis hoc ab eo excogitatum, vt eſt ſuperſtitio ingenioſa & ſolers. Nam & pertinet eodē, quod poſt Latinas ferias duos dies obſeruabant vt religioſos & rebus inchoandis infauſtos. M. Tullius ad Q. fratrem: *De noſtra Tullia tui mehercule amantiſsima, ſpero cum* B *Craſſipede nos confeciſſe. Dies erant duo, qui poſt Latinas habentur religioſi. cæteroqui confectum erat.* Meminit B. Ambroſius huiuſmodi obſeruationum explicans Pauli verba ad Galatas cap. IV. *ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας, καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. dies* inquit, *obſeruant qui dicunt: vt puta Craſtino proficiſcendum non eſt, poſt craſtinum enim non debet aliquid inchoari.* Mox; C *Tempus verò ſic obſeruant cùm dicunt, Hodie veris initium eſt, feſtiuitas eſt: poſt cras Vulcanalia ſunt. & talia iterum aiunt. poſterum eſt, domum egredi non licet.* Manifeſto poſtremis verbis talem aliquam *αἰσίωσιν καὶ ἀλλάβειαν* notat, qualis ea eſt quę hîc Auguſto tribuitur. Videtur autem & nundinarum dies parum vtilis rebus inchoandis habitus. Ideò quoties in Kalendas Ianuarias incidebant, D intercalatione extra ordinē *συνέμπλωσιν* illam pontifices declinabant. Dio lib. XLVIII. *Καὶ ἡμέρα ἐμβόλιμος παρὰ τὰ καθεστηκότα ἐνεβλήθη, ἵνα μὴ ἡ νουμηνία τοῦ ἐχομένου ἔτους τὴν ἀγορὰν τὴν διὰ τῶν ἐννέα ἡμερῶν ἀγομένην λάβῃ· ὅπερ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου σφόδρα ἐφυλάσσετο.* Cauſſa eius perſuaſionis fortaſſe fuit, ſimilitudo nominum in diebus nouendialibus (qui mortuis ſa-

cri erant, ideóque atri (& nūdínalibus. Propter eandem rationem puto & Nonas Augustum in ſeriis rebus inchoandis deuitaſſe: nam nonę, nūdinæ, & nouendial indidem etſi diuerſa ratione dicuntur. Quare legi etiam malim, *δυσφημίαν nominis* quā *ominis*: quanquam non multum ſanè A intereſt. Porrò huiuſmodi obſeruationum ſuperſtitioſarum, plura exempla ſi quis deſiderat cognoſcere, legat homiliam De rectitudine catholicę conuerſationis, quę inter B. Auguſtini opera habetur, etſi non eſt, vt videtur, Auguſtini.

quidquam rei feriæ inchoaret: nihil in hoc quidem aliud de-
93 uitans, vt ad Tiberium ſcribit, quàm δυσφημίαν nominis. Pere-
grinarum cæremoniarum, ſicut veteres ac præceptas reueren-
tiſſimè coluit, ita cæteras contemtui habuit. Namque Athe-
nis initiatus, cùm poſtea Romę pro tribunali de priuilegio ſa-
cerdotum Atticæ Cereris cognoſceret, & quædam ſecretiora
proponerentur, dimiſſo concilio & corona circūſtantium, ſo-
lus audiit diſceptantes. At contrà non modò in peragranda
Ægypto paullùm deflectere ad viſendum Apin ſuperſedit:
ſed & Caium nepotem, quòd Iudęam præteruehens, apud
94 Hieroſolymam non ſupplicaſſet, collaudauit. ET QVO-
NIAM ad hoc ventum eſt, non ab re fuerit ſubtexere quæ ei
priùs quàm naſceretur, & ipſo natali die, ac deinceps e-
uenerint, quibus futura magnitudo eius, & perpetua felici-
tas ſperari animaduertíque poſſet. Velitris antiquitus

ANIMADVERSIONES.

Quicquam rei feriæ inchoaret.] In duabus fere rebus iſta temporum obſeruatio locum habuit, in ſuſcipienda profectione, & inchoandis rebus ſeriis: ſic apud Plutarchum, ὅθεν, inquit, ἐκ ἄρχονται πράξεως οὐδ' ἀποδημίας ἐν ταύταις. At quidam fuêre ea ſuperſtitione, qui etiā in rebus prope nugatoriis dies obſeruarent. In mulieribus ſuorum temporum rident hoc Iuuenalis & Lucianus: & nonne pluſquam ridiculū eſt quod refert Vopiſcus de Tacito imperatore? *nunquam*, inquit, *noctem intermiſit quā non aliquid vel ſcriberet, vel legeret, præter poſterum Kalend. diem.*

Peregrinarum cæremoniarū.] Ita à B maioribus inſtituti Romani fuerāt, vt à peregrinis ceremoniis abhorrerent. Dilaudat eos hoc nomine Dionyſius Halicarnaſſ. li. II. qui ab ipſo conditore Romulo hoc eſſe inſtitutū, atque ab eius poſteris ſanctè ſeruatū ſcribit. Inde eſt, quòd cū tā paucis deis teſtamēti factionē habuerūt iidem veteres Romani. Vlpianus in C Sententiis, titulo XXII.

Sicut veteres ac præceptas.] Vel vt alij codd. *receptas.*

Quod Iudæam præteruehens apud Hieroſolymam non ſupplicaſſet.] Credo Auguſtum ne cuiquam videretur ſectæ Iudęorum vllo modo addictus, contra animi ſui ſententiam ſcri-

ſcripſiſſe hoc, vel dixiſſe: nam ipſum quidem aliter ſenſiſſe, neque ita à religione Iudæorum abhorruiſſe, cùm alia plurima declarant; quæ de eius in illam gentem indulgentia narrant Philo, & Ioſephus: tum illud vnicè, quod Legatione ad Caligulam refert idem ille Plato ἰουδαΐζων. Eius verba aſcribam, quia hiſtoriam continent ſcitu digniſſimam; διετάξατο ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων ἀνάγεσθαι θυσίας ἐντελεῖς ὁλοκαύστεις τῷ ΥΨΙΣΤΩ ΘΕΩ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, αἳ καὶ μέχρι νῦν ἐπιτελοῦνται. ἄρνες εἰσὶ δύο, καὶ ταῦρος, τὰ ἱερεῖα οἷς Καῖσαρ ἐφαίδρυνε τὸν βωμόν. Id eſt, *Conſtituit de ſuo certo reditus, vt admouerentur quot diebus* DEO ALTISSIMO *ſacrificia integra, ac penitus adolenda, quod hodiéque ſeruatur: victimæ quibus aram honorari voluit Cæſar, agni duo ſunt & taurus.* reperias & in eiuſdem aliquot edictis Deũ Iudæorum, Θεὸν ὕψιστον appellari. Poteſt etiam dici, Auguſtum quum prius fuiſſet iniquior religioni Iudæorum, poſtea mitiorem eſſe factum, feritate gentium paullatim in eorum animis miteſcente, poſtquam cœpit Dominus noſter ὁ θεάνθρωπος Ieſus Chriſtus in terris verſari; etſi nondum illis cognitus.

tacta de cœlo parte muri, reſponſum eſt, eius oppidi ciuem quandoque rerum potiturum: qua fiducia Velitrini, & tunc ſtatim & poſteà ſæpius pæne ad exitium ſui cum pop. Rom. belligerauerant, ſerò tandem documentis apparuit, oſtentum illud, Auguſti potentiam portendiſſe. Auctor eſt Iulius Marathus, ante paucos quàm naſceretur menſes, prodigium Romæ factum publicè, quo denuntiabatur regem popul. Rom. Naturam parturire: ſenatum exterritum cenſuiſſe ne quis illo anno genitus educaretur: eos qui grauidas vxores haberent, quo ad ſe quiſque ſpem traheret, curaſſe ne ſenatuſconſultum ad ærarium deferretur. In Aſclepiadis Mendetis Θεολογουμένων libris lego, Atiam,

ANIMADVERSIONES.

Tacta de cœlo parte muri, reſponſum eſt, eius oppidi ciuem quandoque rerum potiturum.] In Etruſca diſciplina de iactibus fulminũ, iſtud vocatur *fulmen regale.* De eo Seneca ex Cæcinna Natural. lib. II. cap. XLIX. *Regalia* fulmina ſunt *quorum vi tangitur, vel comitium vel principalia vrbis liberæ loca: quorum ſignificatio regnum ciuitati minatur.*

In Aſclepiadis Mendetis Θεολογουμένων *libris lego.*] Satis mirum mihi videtur, Suetonium hominem Romanum in tanti momenti hiſtoria Romana Ægyptio homini teſtimonium denuntiaſſe, eóque ſolo fuiſſe contentum. Sed videntur Romani rerum Auguſti ſcriptores noluiſſe hac fabella Auguſto diuinitatem aſtruere; ne eâdem pudicitiam matris eius in dubium vocarent. nam in prodendis credendíſve eiuſmodi deorum ἐπιφανείαις, parcius Romani, ea præſertim ætate, inſanierunt, quàm aliæ multæ gentes. At Aſclepiades hic cur

iſtud exemplum laudauerit in ſuis ſcriptis, ſatis poſſumus ex ipſa re & libri indice facere coniecturam. Ægyptius is fuit ex Ægyptiaco nomo ſiue præfectura, quæ ab vrbe præcipua Mendete, Mendeſia dicebatur. Erat quidem vniuerſa Ægyptiorum religio fœda, ſtulta & ridicula: ſed enim nihil tota Ægypto monſtruoſius infamia Mendeſiorum: qui hircum pro numine colentes, excellétiſſima forma mulieres illius libidini ſubternere ſoliti: atque vt prurigæ boni, ceſſantem lege naturæ beſtiam, proh fidem hominum! contra naturam inſtigare. Nota res eſt ex Herodoto qui teſtis oculatus fuit, Pindaro, Strabone, Plutarchi Gryllo, Ariſtide rhetore, aliis. Hanc ſuorum irreligioſam religioné defendens Aſclepiades in libris Θεολογουμένων, non vſque adeò miram videri illam ἀθέμιτον μῖξιν debere dicebat, cùm ex tali concubitu ortos maximos viros hiſtoriæ teſtentur. In hoc album referebantur ab illo, cùm ex fabulari hiſtoria multi, tum ex vera aut verum profeſſa Alexander, Scipio, & hic Auguſtus. Oportet autem hominem fuiſſe nugatorem magnũ, & quod de Timæo olim dictũ γραοσυλλεκτρίαν ineptũ, qui auſus ſit, fortaſſe ſolus, de Auguſti conceptu fabulam anilem, vt rem verã, memo-

A riæ tradere. Malè autem interpretes Aſclepiadem hunc cum alio cõfundunt, cuius meminit Athenæus, qui ſcripſerat Τραγῳδουμένων libros ſex. Nam eum fuiſſe Tragileſium ex oppido Thraciæ Tragilo, Stephanus auctor. Hunc Mendeſium fuiſſe & ex libri argumento coniicias, & indicat Suetonius qui Mendetem vocat: etſi parum, vt videtur, rectè: non enim Μένδης eſt ἐθνικὸν ſed Μενδήσιος, vel Μενδίτης. Sic Atheneo

B nominatur Harpocratio Μενδήσιος: Columellæ, *Dolus Mendeſius* & paſſim ita: vel Μενδαῖοι: vt in Protagora Platonis Αιτίμοιρος ὁ Μενδαῖος. Sed ne quid diſſimulem, ſuſpicor ſcripſiſſe Suetonium, *in Aſclepiadis Mendeſij*, (aut *Menditæ*) *Mendetis* θεολογουμένων *libris lego*. Libri ab Aſclepiade ſcripti index ni fallor fuit *Men-*

C *detis* θεολογούμενα: quaſi aliquis Latinè dixerit, *De diis qui Mendete coluntur & religionis eorum ritibus vel cauſſis*. Amant Græci librorum ſuorum titulos ita concipere, vt Artemidorus qui Γεωγραφούμενα ſcripſerat, Nicander Ἑτεροιούμενα, & ante omnes Ariſtoteles qui Θεολογούμενα. Sic etiã Cælius Aurelianus medicus χειρουργούμενα ediderat: quorum ipſe

D meminit lib. II. Tardarũ paſſionum: nam faciunt ineptè qui illius operis titulum concipiunt χειρουργούμενοι.

cùm ad ſolẽne Apollinis ſacrũ media nocte veniſſet, poſita in tẽplo lectica, dum cæteræ matronæ dormirẽt, obdormiſſe: draconem repẽtè irrepſiſſe ad eam, paullóq; poſt egreſſum: illámq; expergefactam quaſi à concubitu mariti purificaſſe ſe: & ſtatim

ANIMADVERSIONES.

Cùm ad ſolenne Apollinis ſacrum media nocte veniſſet.] Factum menſe Nouembri anno V.C. DCXC. Sed cur media nocte in templum venit Atia? quia ſacrorum publicorũ cauſſa interdum ita opus facto. hoc iam antè docuimus ad cap. LXVIII. vbi hęc verba expoſuimus: ex illo etiam

loco

loco intelligimus quod hîc de matronis dicitur dormientibus in lectîcis ſuis: nam hoc illud eſt ipſum quod ſuprà de Auguſto dictum: ſi ſacri cauſſà maturius euigilandum eſſet, depoſita lectica inter aliquas moras condormiſſe. Non igitur audiendus Beroaldus, qui hanc dormitionem ad diuinationē refert per incubationē: quæ interpretatio falſa eſt multis modis: nam illæ B ἐγκοιμήσεις priuata religione ab iis ſuſcipiebātur, qui vel morbo, vel alij cui malo remedium quærebant: Suetonius ſolenne ſacrum ait fuiſſe. Deinde qui ſomnia captabant, ſoli in templum accedere ſoliti: Atia cum magna turba ſacrum hoc concelebrat. Adde quòd captaturi inſomnia caſtu prius præparabantur & ieiuniis: quorum de A- C tia nihil narratur. Pſtremo quis dixit Beroaldo, Apollinem illum in cuius templo hæc geruntur, conſulentibus per inſomnia ſolitum reſpondere? neque enim omnia omnium locorum & templorum ſimulacra eiuſdem numinis, eandem vim habuere: itaque diligenter annotant geographi & hiſtori- A ci quibus locis eo modo oracula peti reddíque mos eſſet. Fallitur etiam vir ille doctus, qui de peruigilio quodam Apollinis hanc hiſtoriam interpretatur: vbi enim lectum Apollinem peruigilio cultum? præſertim apud Romanos qui nocturna ſacra pauciſſima admiſerunt, διαπαννυχισμοὺς Græcorum, & nocturnas peruigilatio- B nes abominati, vt & Dionyſius Halicarnaſſ. fatetur in ſecunda hiſtoria, & Cicero ſcribit De legibus libro vndecimo. Sed demus fuiſſe aliquod peruigilium Apollinis: non tamen propterea concedam de eo hîc agi. Non enim media nocte vt facit Atia, ſed prima luce περὶ λύχνων ἁφὰς, hora lucernari, vt vocat Auguſtinus, in templum erat ve- C niendum. Iam quid abſurdius dici poteſt quàm peruigilium fuiſſe, in quo matronæ aut omnes aut pleræque omnes dormiant? nam verba illa *dum cæteræ matronæ dormirent* non eſſe eradenda vt illi cenſent, & expoſitio noſtra indicat, & conſenſus omnium codicibus euincit.

in corpore eius exſtitiſſe maculam, velut depicti draconis: nec potuiſſe vmquam eximi: adeò vt mox publicis balneis perpetuò abſtinuerit: Auguſtum natum menſe decimo, & ob hoc Apollinis filium exiſtimatum. Eadem Atia priùs quàm pareret, ſomniauit inteſtina ſua ferri ad ſidera, explicaríque per omnem terrarum & cæli ambitum.

ANIMADVERSIONES.

In corpore eius extitiſſe maculam, velut depicti draconis.] De Atia D ſermo eſt: atqui de Auguſto id refert Sidonius Apollinaris iis verſibus, quos ex Anthemij panegyrico antè recitauimus.

Auguſtum natum menſe decimo.] Dio, τῷ ἐννεαμήνῳ χρόνῳ.

Explicarique per omnem.] *explicari* eſt μηρύεσθαι, quod verbum in re militari præclarum vſum habet, alibi explicandum.

Somniauit & pater Octauius, vtero Atiæ iubar ſolis exortum. Quo natus eſt die,cùm de Catilinæ coniuratione ageretur in curia,& Octauius ob vxoris puerperium ſeriùs adfuiſſet, nota ac vulgata res eſt,P.Nigidium comperta moræ cauſſa, vt horã quoque partus acceperit, affirmaſſe, dominum terrarum orbi natum Octauio poſteà cùm per ſecreta Thraciæ exercitũ duceret,in Liberi patris luco barbara cærimonia de filio conſulenti,idem affirmatum eſt à ſacerdotibus: quod infuſo ſuper altaria mero,tantum flammę emicuiſſet vt ſupergreſſa faſtigiũ templi ad cælum vſque ferretur,vníque olim omnino Magno Alexandro apud eoſdem aras ſacrificanti, ſimile proueniſſet oſtentum.Atque etiam ſequenti nocte ſtatim videre viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorem, cum fulmine & ſceptro, exuuiíſque Iouis Opt.Max.ac radiata corona ſuper laureatum currum,bis ſenis equis candore eximio trahentibus. Infans adhuc, vt ſcriptum apud C. Druſum exſtat, repoſitus veſpere in cunas à nutricula, loco plano, poſtera luce non comparuit: & diu quæſitus, tandem in altiſſima turri repertus eſt, iacens contra Solis exortum.Cùm primùm fari cœpiſſet,in auito ſuburbano obſtrepentes fortè ranas ſilere iuſſit : atque ex eo negantur ibi ranæ coaxare.Ad quartum lapidem Campanæ viæ, in nemore prandenti, ex improuiſo aquila panem ei è manu rapuit:& cũ altiſſimè volaſſet,rurſus ex improuiſo leniter delapſa reddidit.Q.Catulus poſt dedicatũ Capitoliũ, duabus continuis noctibus ſomniauit:prima,Iouem Opt.Max.prætextatis compluribus circum aram ludentibus,vnum ſecreuiſſe : atque

ANIMADVERSIONES.

Somniauit & pater Octauius.] Dio A qui pleraque huius capitis verbatim ex Suet.vt videtur,tranſtulit,legit,*ſomniauit & pater Octauius eadẽ nocte vt* &c. Vertit enim, καὶ τῇ αὐτῇ νυκτὶ καὶ ὁ Ὀκταούϊος ἐκ τοῦ αἰδοίου αὐτῆς τὸν ἥλιον ἀνατέλλειν ἐνόμισε.

Obſtrepentes forte ranas ſilere iuſſit.] Olim de Hercule id iactatum. Solinus,de ranis loquens apud Reginos mutis. *Cauſſam Granius tradit,cùm obmurmurarent illic Hercule quieſcente Deum iuſſiſſe ne ſtreperent:itaque ex eo cœptum ſilentium permanere.*

In nemore prandenti.] Dio,τρεφομένου δὲ ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ. hoc eſt, *cùm cibum ſumeret*, non vt interpretes Dionis & Zonaræ, *cùm educaretur*.

Malè in cod.Cedreni στρεφομένου.emenda ex Dione.

In eius

in eius ſinum ſignum Reip. quod manu geſtaret, repoſuiſſe. at inſequenti, animaduertiſſe ſe in gremio Capitolini Iouis eundem puerum: quem cùm detrahi iuſſiſſet, prohibitum monitu Dei, tanquam is ad tutelam Reip. educaretur. Ac die proximo obuium ſibi Auguſtum, cùm incognitum aliâs haberet, non ſine admiratione contuitus, ſimillimum dixit puero de ſomniaſſet. Quidam prius ſommium Catuli aliter exponunt, quaſi Iupiter compluribus prætextatis tutorem à ſe poſcentibus, vnum ex eis demonſtraſſet, ad quem omnia deſideria ſua referrent: eiúſque oſculū delibatum digitis ad os ſuum retuliſſet. M. Cicero C. Cæſarem in Capitolium proſecutus, ſomnium priſtinæ noctis familiaribus fortè narrabat: puerum, facie liberali, demiſſum cœlo, catena aurea, ad fores Capitolij conſtitiſſe, eíque Iouem flagellum tradidiſſe: deinde repente Auguſto viſo, quem ignotum adhuc pleriſque auunculus Cæſar ad ſacrificandum acciuerat, affirmauit ipſum eſſe cuius imago ſecundum quietem ſibi obuerſata ſit. Sumenti virilem togam

ANIMADVERSIONES.

A *In eius ſinum ſignum quod manu geſtaret repoſuiſſe.*] Omnes ferè libb. quos vidimus conſentiunt: Memmianus, *quam manúque.* At Dio ſic vertit quaſi legiſſet *ſignum Romæ*, τὸν θεὸν εἰκόνα τινὰ τῆς Ῥώμης εἰς τὸν ἐκείνου κόλπον ἐμβεβληκέναι. Ego *ſignum reipublicæ* interpreter, δημοσίαν σφραγῖδα, qua obſignari ſolita diplomata, & quæcumque alia Reip. nomine ſignabātur. Id ſignum viſus ſecundum quietem Catulo reponere Iupiter in ſinū Auguſti: coniecturam ex eo fecit, in illius poteſtatē fore quandoque rēpublicam. ſymbolum enim dominij & poteſtatis eſt ſigillum. Ideò ſoliti morientes annulum ſignatoriū dare iis quibus plurimum vellent, vt de Alexandro narrant Diodorus & Curtius: vel quos hæredes inſtituiſſent, ſicut eſt apud Valeriū Max. Propterea Tiberio moriēti annulus à Caio adimitur. Interpretes aliuorsū hęc trahūt, quos nō ſequor. Qua figura autem Reipub. id eſt publicū ſignum fuerit, niſi ſi fuit ipſius Romę imago, qualis in nummis ſæpe videtur, neſcio.

Eiúſque oſculum delibatum digitis ad os ſuum retuliſſet.] Quid *retuliſſet?* nempe *oſculum:* non enim poſſumus aliter exponere: tamen hoc genus loquendi alibi non memini notare. Conſuetudo adorantium fuit, vt ma- B nu porrecta, & ad os relata, oſculum labiis imprimerent. *Qui adorant*, inquit Hieronymus aduerſus Rufrinum, *ſolent deoſculari manum, & capita ſubmittere.* Eum ritum obſcurè hic innuit Tranquillus: de quo plura viris eruditis ſunt obſeruata.

Eique Iouem flagellum tradidiſſe.] Hoc ſymbolo peritura libertas ſignificatur: nā libera ciuitate ciuem Ro- C manum virgis cædi nefas, nedū flagellis. Iuuenalis ideò hac circumlocutione Iulium deſignat, (*Quirites.* *Ad ſua qui domitos deduxit flagra*

tunica lati claui reſuta ex vtraque parte, ad pedes decidit. Fuerunt qui interpretarentur, non aliud ſignificare quàm vt is ordo cuius inſigne id eſſet, quandoque ei ſubiiceretur. Apud Mundam D. Iulius caſtris locum capiens, cùm ſiluam cæderet, arborem palmæ repertam conſeruari, vt omen victoriæ, iuſſit: ex ea continuò enata ſoboles, adeò in paucis diebus adoleuit, vt non æquipararet modò matricem, verùm etiam obtegeret, frequentaretúrque columbarum nidis: quamuis id auium genus duram & aſperam frondem maximè vitet. Illo & præcipuè oſtento motum Cæſarem ferunt, ne quem alium ſibi ſuccedere quàm ſororis nepotem vellet. In ſeceſſu Apolloniæ Theogenis mathematici pergulam comite Agrippa adſcenderat: cum Agrippæ, qui prior conſulebat, magna, & pæne incredibilia prædicerentur, reticere ipſe genituram ſuam, nec velle edere perſeuerabat, metu ac pudore ne minor inueniretur. Qua tamen poſt multas adhortationes vix & cunctanter edita, exſiliuit Theogenes, adorauítque eum. Tantam mox fiduciam fati Auguſtus habuit, vt thema ſuum vulgauerit, nummúmque argenteum nota ſideris Capricorni, quo natus
95 eſt, percuſſerit. Post necem Cæſaris, reuerſo ab Apollonia & ingrediente eo vrbem, repente liquido ac puro ſereno,

ANIMADVERSIONES.

Tunica lati claui.] Quam dedit ei Cæſar induendam loco tunicæ rectæ, vt antè diximus.

Reſuta ab vtraque parte.] ſuper humeros. Dio, ὁ χιτὼν περιεῤῥάγη τε ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῶν ἐπωμίδων, καὶ μέχρι τῶν ποδῶν κατεῤῥύη. Erant autē tunicę alię ῥαπταὶ, alię συμπορπηταί. vt alibi pluribus enodamus.

Fuerunt qui interpretarentur.] Ipſum Octauium temere hoc dixiſſe, auctor Dio.

Apud Mundam D. Iulius.] Apud Dionem paullo aliter hanc hiſtoriam narrantem, ita ſcribe li. 43. καὶ οὐ λέγω μὲν ὅτι οὐκ ἔφερέ τι τοῦτο, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνῳ γε ἔτι, ἀλλὰ τῷ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ ἐγγόνῳ τῷ Ὀκταουΐῳ. peſſimè edunt vulgò, ὅτι συνέφερέ τι τούτῳ. Sic accipiunt verbum φέρειν Gręci pro σημαίνειν vel φέρειν τέκμαρσιν, vt loquitur idem Dio lib. XLV. Idem lib. L. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πάντας αὐτοῖς ἔφερε. Lib. XLVI. ἐς πάντας ὁμοίως ἐνήνεγκεν· & paullò antè, ἐς μόνον αὖ αὐτὸν ἔτεινεν· Philoſtratus in Apollonij vita libro VIII. εἰς νεώτερον ἔφερεν ἡ διοσημία.

Vt non æquipararet modò matricē.] Matrix eſt arbor quę fuit τύπος Iulij Cęſaris patris, ſicut eius ſoboles Octauij filij.

Comite Agrippa.] Fuiſſe Agrippam cum Octauio Apolloniæ ſub tempus cędis Iulianę & Velleius indicat.

Ingrediente eo vrbē.] Mane hora diei

tertia

tertia, incipiente luce ſolis, aë- A rem fortè cum ſpiſſiorem factum, vt plagam ſentire poſſet, ferire.

circulus ad ſpeciem cæleſtis arcus orbem Solis ambiit: ac ſubinde Iuliæ Cæſaris filiæ monumentum fulmine ictum eſt. Primo autem conſulatu ei augurium capienti,

ANIMADVERSIONES.

Circulus ad ſpeciem cœleſtis arcus orbem ſolis ambiit.] Ambitioſius hoc narrat Velleius, *Cùm intraret vrbẽ, ſolis orbis ſuper caput eius curuatus æqualiter rotundatúſque in colorem arcus veluti coronam tanti mox viri capiti imponens conſpectus eſt.* faciunt íneptè, qui cum locũ cum alio Suetonij comparant, & diſſonantiam in hac hiſtoria inter duos hoſce ſcriptores notant. Dio breuiter, ἐς τὴν Ῥώμην ἐσιόντος αὐτοῦ ἶρις πάντα τὸν ἥλιον πολλὴ καὶ ποικίλη περιέσχεν. idque ait ille ſignum à deo editum, non futuræ Auguſtæ magnitudinis, ſed futurarum mox turbarum. Oroſius lib. VI. poſtquam verbis noſtri rem expoſuit, ita interpretatur: *quaſi vnum eum ac potiſſimum in hoc mundo ſolumque clariſſimum in Orbe Sol monſtraret, cuius tempore venturus eſſet qui ipſum Solem ſolus, mundúmque totum & feciſſet & regeret.* Notemus Suetonij accuratam dictionem, qui non arcum dixit, vt Dio & Zonaras ἶριν, ſed *circulum ad ſpeciem cœleſtis arcus.* neque enim arcus eſſe potuit, vt ex Meteorologicis Ariſtotelis & Olympiodoro conſtat. cum Suetonio loquitur Seneca Naturalium Quæſtionum libro I. cap. 2. *Memoriæ proditum eſt*, inquit, *quo die diuus Auguſtus vrbem ex Apollonia reuerſus intrauit, circa ſolem viſum coloris varij circulum, qualis eſſe in arcu ſolet: hunc Græci halo vocant, quem nos dicere coronam aptiſſimè poſſumus.* In quibus verbis ſubit duo mirari: nam ex ſententia philoſophorum ἅλως circulus ille non fuit, vt liquebit attendenti, quæ ad tertium Meteorologic. accuratè notat Olympiodorus. Deinde ſi ἅλως fuit, cur coronam interpretatur? nam B Græci huiuſmodi διοσημίας vocant στεφάνους. Philoſtratus lib. VIII. de Domitiani morte loquens, τὸν τοῦ ἡλίου κύκλον περιελθὼν στέφανος ἐοικὼς ἶριδι τὴν ἀκτῖνα ἐμαύρου. Hiſtoriæ miſcellæ auctor de ſigno quod apparuit Gallo Antiochiam veniente, quando Cæſar factus eſt à Conſtantio: *Columna ſub ſpecie crucis in cælo viſa eſt, ſpeciem luminis habens extenſam à Golgotha vſque ad montem Oliuarum. In* C *circuitu autem eius corona erat, velut iridis ſpeciem habens.*

Primo conſulatu augurium capienti.] Scio doctiſſimos viros referre hoc ad ſacrum conſulare quod Kal. Ian. faciebant noui COSS. in Capitolio: quorum auctoritati etſi plurimum in his litteris tribuo: tamen vt hîc iis aſſentiar adduci non poſſum. Dionem potius ſequor, qui factum hoc narrat primo die comitiorum, D quibus Auguſtus conſulatum eſt adeptus: rectè ſine dubio & verè: non enim conſuli Octauio, ſed candidato conſulatus hoc augurium apparuit. Atque hîc vetus mos latet, ex prima antiquitate illuſtrandus. *Augurium capere* dicebantur candidati, cùm nocte quæ comitia præcedebat, ſub dio extra vrbem cubantes, dein ſolida ſella ſedentes, in

loco ei rei deſtinato expectarent, A dum ipſis deus aliquis bonum ſignum mitteret: quod olim quidem verè ſolitum fieri, éſtque is mos, à Romulo ipſo traditus, diutiſſimè in Rep. ſeruatus. poſtea tantùm vmbra in vſu remanſit, re neglecta. planiſſimè hæc omnia ita explicat Dionyſius Hal. lib. II. ἐπαυλίζονται οἱ τὰς ἀρχὰς μέλλοντες λαμβάνειν, καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἀνιστάμενοι ποιοῦνται τινὰς εὐχὰς ὑπαίθριοι· τῶν δὲ παρόντων τινὲς ὀρνιθοσκόπων μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου φερόμενοι, ἀστραπὴν αὐτοῖς μηνύειν φασὶν ἐκ τῶν ἀριστερῶν τὴν οὐ γενομένην· οἱ δὲ τὸν ἐκ τῆς φωνῆς οἰωνὸν λαβόντες, ἀπέρχονται ταύτας παραληψόμενοι· οἱ μὲν αὐτὸ τοῦθ' ἱκανὸν ὑπολαμβάνοντες εἶναι, τὸ μηδένα γενέσθαι τῶν ἐναντιουμένων τε καὶ κωλυόντων οἰωνῶν. οἱ δὲ καὶ παρὰ τὸ βούλημα τοῦ θεοῦ κωλύοντος. In quibus verbus ἐπαυλίζεσθαι eſt extra vrbem pernoctare, non quod putant interpretes. ita faciendum fuit candidatis: Plutarchus in Marcello, ὅταν ἄρχων ἐπ' ὄρνισι καθεζόμενος ἔξω πόλεως κατ' οἶκον καὶ σκηνὴν μεμισθωμένην. Sic ſcribendus hic Plutarchi locus: nam καθέζεσθαι οἶκον. Barbarum eſt, non Græcum. Latini eum locum *templum* appellant, vt Seneca epiſtola CXVIII. & Valerius Max. lib. III. cap. V. quia in eam rem ab auguribus certis ceremoniis effabatur, quas explicant Feſtus Pompeius & Seruius. Ibi cubabant in tabernaculo, vel caſa publicè conducta, vt indicat Marcelli hiſtoria apud Plutarchum, Ciceronem, & Valerium Max. Inde viſis auſpiciis tollebant ſe ex templo ac ſurgebant. Vnde ſunt verba augurum *tollere ſe & extemplo*, de quibus veteres. Ad ritum hunc refero verba hæc Feſti lib. III. *cubans auſpicatur qui in lecto quærit augurium.* E lecto mane ſurgentes ſedebant in ſolida ſella, vt intelligimus ex ruderibus Feſti in voce B *ſolida* cum ſuperiore Dionyſij loco cõparatis. Similiter omina captabant etiam alij ſedentes in ſella. Cicero De Diuinat. lib. I. *Audiui cùm diceret Cæciliam Metelli cùm vellet ſororis ſuæ filiam in matrimonium collocare, exiſſe in quoddam ſacellum ominis capiendi cauſſa, quod fieri more veterum ſolebat: cùm virgo ſtaret & Cæcilia in ſella ſederet, neque diu vlla vox* C *extitiſſet.* Quod adiicit Dionyſius de auguribus quos candidati interrogare ſoliti, lucem accipere ex iis debet quæ Feſtus notat in *ſilere*, & M. Tullius lib. II. De Diuinat. vbi explicat quid ſit in diſciplina augurali *ſilentium.* Id enim ſucceſſerat in locum eorum ſignorum, quæ priùs fuiſſe diuinitus data candidatis, veteres hiſtoriæ memorant. Quo magis aduertit omnes augurium O- D ctauio datum, quod non ſolum fuit verum, nec ſimulatum, vt erat tum moris: ſed etiam magnificum & planè regium.

duodecim ſe vultures, vt Romulo, oſtenderunt: & immolanti

ANIMADVERSIONES.

Duodecim ſe vultures, vt Romulo, oſtenderunt.] Non ita Dio narrat, προεόρτῃ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἐς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον ἐσελθὼν, γῦπας ἓξ, καὶ μετὰ ταῦτα δημηγορῶν τι πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἄλλους δώδεκα εἶδε.

Et immolanti omnium vict.] Augurium modò expoſitum contigit Octauio anno DCCXI. menſe Auguſto. Hoc oſtentum quod hîc memoratur factum anno priore, menſe vt arbitror eodem, die primo poteſtatis eius,

tis eius, cùm abſens delatæ ſibi prætoriæ dignitatis ſuſciperet inſignia. Eſt ergo in verbis Suetonij ὕστερον πρότερον, vt ſæpe alibi: niſi diſſentit A ille à cæteris hiſtoricis in temporum ratione, & hoc quoque ad primum conſulatum Octauij retulit.

omnium victimarum iocinera replicata intrinſecus ab ima fi-
bra paruerunt: nemine peritorum aliter coniectante, quàm læ-
ta per hæc & magna portendi. QVIN & bellorum omnium e- 96
uentus antè præſenſit. Contractis ad Bononiam Triumuiro-
rum copiis, aquila tentorio eius ſuperſedens, duos coruos hinc
& inde infeſtantes afflixit, & ad terram dedit: notante omni
exercitu, futuram quandoque inter collegas diſcordiam talẽ,
qualis ſecuta eſt, ac exitum præſagiente. In Philippis, Theſſa-
lus quidam de futura victoria nuntiauit, auctore D. Cæſare, cu-
ius ſibi ſpecies itinere auio occurriſſet. Circa Peruſiam ſacrifi-
cio non litante, cùm augeri hoſtias imperaſſet: ac ſubita eru-
ptione hoſtes omnem rei diuinæ apparatũ abſtuliſſent: conſti-
tit inter haruſpices, quæ periculoſa & aduerſa ſacrificanti de-
nuntiata eſſent, cũcta in illos recaſura qui exta haberent. Neq;
aliter euenit. Pridie quam Sicilienſem pugnam claſſe cõmitte-
ret, deambulanti in littore, piſcis è mari exſiluit, & ad pedes
iacuit. Apud Actium deſcendenti in aciem, aſellus cum aſi-
nario occurrit: Eutychus, homini: beſtiæ, Nicon, erat nomen.

ANIMADVERSIONES.

Omnium victimarum iocinora replicata intrinſecus ab ima fibra paruerunt.] *omnium*, hoc eſt duodecim. tot enim tunc mactatæ victimæ. B Dio, διπλᾶ τὰ ἥπατα ἐν πᾶσι τοῖς ἱερείοις δώδεκα οὖσιν εὑρέθη. Ideo Plinius in Panegyrico dicebat, hoc & ſuperius omen tangens: *Cæteros principes aut largus cruor hoſtiarum, aut ſiniſter volatus auium conſulentibus nuntiauit.* Ex Dione diſcimus *replicata* exta & *duplicia* idem eſſe. Ea ſemper habita ſunt lætiſſima, ſiue omnino eſſent replicata, ſiue tantùm ex parte. Valerius Max. lib. I. *Prima hoſtia iecur ſine capite inuentum eſt: proxima, caput iocinoris duplex habuit.* Sic & geminum fel læta portendebat. Plinius lib. XI. *Geminum fel fuit diuo Auguſto, quo die apud Actium vicit.* Scribendum autem *paruerunt* non *patuerunt*. eſt enim quod dicit Plinius in eadem re lib. XI. cap. XXXVII. *reperta ſunt.* Dio εὑρέθη. Iulius Obſequens *apparuerunt.* Altera verò lectio ſententiæ planè contraria.

Duos coruos hinc & inde infeſtantes.] Dio, δύο κόρακας προσπεσόντας αὐτῷ τίλλειν τε τῷ πτερῶν πειρωμένους.

Afflixit & ad terram dedit.] Σχῆμα ἐκ παραλλήλου: nam *affligere* eſt προσουδίζειν, ad terram dare.

C *In Philippis Theſſalus quidam.*] Dio narrat libro XLVII. cuius verba ſic lego. ſunt enim corrupta, ἀνὴρ Θεσσαλὸς ἔδοξεν οἱ τὸν Καίσαρα

τὸν πρότερον κεκελευκέναι εἰπεῖν τῷ Καίσαρι ὅτι τε ἀτυχὴς ἡ μάχη γένοιτο οἱ, καὶ ἵ- A να ἀναλάβῃ τὶ ὧν δικτατορεύων αὐτῷ ἐφόρει.

Vtriuſque ſimulacrum æneum victor poſuit in templo, in
97 quod caſtrorum ſuorum locum vertit. MORS quoque eius, de qua dehinc dicam, diuinitáſque poſt mortem, euidentiſſimis oſtentis præcognita eſt. Cùm luſtrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum ſæpius circumuolauit: tranſgreſſáque in vicinam ædem, ſuper nomen Agrippæ, ad primam litteram ſedit: quo animaduerſo, vota, quæ in proximum luſtrum ſuſcipi mos eſt, collegam ſuum Tiberium nuncupare iuſſit. Nam ſe, quamquam conſcriptis paratíſque iam tabulis, negauit ſuſcepturum quæ non eſſet ſoluturus. Sub idem tempus ictu fulminis ex inſcriptione ſtatuæ eius prima nominis littera effluxit. Reſponſum eſt, centum ſolos dies poſthac victurum, quem numerum C littera notaret: futurúmque vt inter deos referretur, quòd ÆSAR, id eſt, reliqua pars è Cæſaris nomine, Etruſca lingua Deus vocaretur. Tiberium igitur in Illyricum dimiſſurus, & Beneuentum vſque proſecuturus, cùm interpellatores aliis atque aliis cauſis in iure dicendo detinerent, exclamauit, (quod & ipſum mox inter omina relatum eſt,) *Non, ſi omnia morarentur, ampliùs ſe poſthac Romæ futurum.* Atque itinere inchoato, Aſturam perrexit: &

ANIMADVERSIONES.

Vtriuſque ſimulacrum victor poſuit in templo, in quod caſtrorum ſuorum locum vertit.] Glycas parte III. Annalium, de Nicopoli ab Auguſto condita loquens: *Eodem in loco hominis & aſini ſtatuas aheneas impoſuit. Nam perhibetur ea nocte, quæ prælij naualis diem anteceßit, in hominem quendam incidiſſe, qui aſinum ageret: quumque illius de nomine ſciſcitatus fuiſſet; Mihi quidem, reſpondit ille, nomen eſt Eutyches, hoc eſt, felix, aſino verò, Nicon, id eſt victor. Atque hæ columnæ deinceps Byzantium deportatæ ſunt, & in Circo equeſtri collocatæ.*

Tranſgreſſáque in vicinam ædem.] Agrippam mortuum intulit Auguſtus in Mauſoleum ſuum: etſi, inquit Dio, proprium ipſe habuit in campo Martio monumentum. De eo videtur loqui Suetonius.

Quòd ÆSAR *Etruſca lingua deus vocaretur.*] Heſychius, Αἴσοι θεοὶ ὑ-
B πὸ Τυῤῥηνῶν. Eſt verò Græca vox *æſar*, Hetruſca terminatione formata. nam αἶσα eſt fatum id eſt deus, qui fatorum auctor. & ita in libro De mundo.

Non ſi omnia morarentur, amplius ſe poſthac Romæ futurum.] Poſtrema verba illa ſunt, quæ poſt in omen verſa.

verſa. Malè autem vir doctus emen- A dat, *omina*, pro *omnia*. *Non ſi omnia morarentur*, eſt, οὐδ' ἂν εἰ μέλλῃ πάντα αὐτῷ ἐμποδίειν. vel κἂν ὁπουῶ ἐμποδὼν γίγνηται. Non nego inter moræ cauſſas potuiſſe eſſe omina ſiue ἀκέλευθα σημεῖα, vt Græci vocant, & religionem obiectam, vt in Othone cap. VIII. & apud Tacitũ alióſque. Sed propterea hîc legendum eſſe *omina*, id verò nego. Simile in Iulio, *per omnes moras exitu prohibere*. cap. XXXIV.

inde, præter conſuetudinem, de nocte ad occaſionem auræ euectus eſt. Cauſſam valitudinis contraxit ex profluuio alui. Tunc Campaniæ ora, proximíſque inſulis circuitis, Caprearũ quoque ſeceſſui quatriduum impendit: remiſſiſſimo ad otium & ad omnem comitatem animo. Fortè Puteolanum ſinũ prætervehenti, vectores nautæque de naui Alexandrina, quæ tantum quod appulerat, candidati, coronatíque, & thura libantes,

ANIMADVERSIONES.

Inde, præter conſuetudinem, de nocte ad occaſionem auræ euectus eſt.] Veterum ſuperſtitio quicquid præter conſuetudinem ſuam alicui acciderat ante mortem, à morte id B vertebat in omen. Auguſtus firmiore valetudine vtens, ſolitus itinera facere & minuta & lenta: idem exacta iam ætate, & vapidè ſe habens, vt eſt perveriſimile, nouiſſimum hoc iter magna contentione & pene ſine remiſſione confecit. Declarat hoc Suetóius verbo *perrexit*, & eo quod ait, Aſtura eſſe euectum ad occaſionem auræ. Quod intelligendum eſt, factum eſſe cùm non multò antè Aſ- C turam veniſſet: prorſus contra commodum valetudinis & conſuetudinem ipſius. hoc illud eſt, quod poſtea verſum eſt in omen. præſertim quum nauigatio ad auram nocturnam incerta & infida ſit: vt temere illi ſe prudentes niſi neceſſitate vrgeãtur, non committant. Ideo diſertiſſimus ſcriptor Dio Chryſoſtomus in altera Tarſicarum, incertum atque D inſtabilem Reip. ſtatum comparat nauigationi quæ fit τοῖς ἀπογείοις, vel τοῖς ἀπὸ τῶν γνόφων πνεύμασι.

Fortè Puteolanum ſinum prætervehenti, vectores nautæque de naui Alexandrina.] Nauigationis mercaturæ cauſâ temporibus illis palma penes Alexandrinos erat. Ex eo emporio pleræque merces Orientales in Italiam importabantur: Auguſtus verò Ægypto in prouinciam redacta, certum frumenti numerũ quotannis illi imperauit, egenę plebi Romanæ diuidendum. Hæc eſt claſſis Alexandrina quæ dicitur, cuius tot locis fit mentio. nauigabant enim in Italiã ingenti numero quà mercib⁹, quà annona onuſtæ naues. vocatur & *commeatus Alexãdrinus*. Suetonius Nerone, *Alexandrini qui de nouo commeatu Neapolim confluxerant*. Græci videntur exprimere voluiſſe hãc dictionem duabus, ſuis πορευτικὸς στόλος. Vetus inſcriptio,

ΥΠΕΡ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΝΗΣ.
ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΥ
ΚΟΜΜΟΔΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΟΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΡΕΥΤΙΚΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΥ ΣΤΟ- A
ΛΟΥ

Auctor huius inſcriptionis quem Latini vocant *commeatum*, non putauit ſatis poſſe exprimi voce στόλος: addit igitur, πορευτικός. atqui Latinis ipſis ſtolus idem eſt ac commeatus: vnde eſt in Codice *ſtolus Alexandrinus*. Dicta eſt hæc claſſis & *cataplus*. Martialis,

Cùm tibi Niliacus portet cryſtalla cataplus,
Accipe de circo pocula Flaminio.

Commeatus & *cataplus*, dicuntur idiomate noſtro vernaculo, *la flotte:* Κατάπλους propriè eſt nō claſſis ipſa, ſed claſſis appulſus ad portum ac præſertim mercatorum. Ariſtides in Panatheraica τῆς χώρας ἐχούσης τὸν ἀεὶ C
κατάπλουν τῶν ἐμπόρων. Dio in Boryſthenitica; τότε οἱ Βορυσθενεῖται πάλιν συνῴκισαν, ἐθελόντων, ἐμοὶ δοκεῖν, τῶν Σκυθῶν, διὰ τὸ δεῖσθαι τῆς ἐμπορείας, καὶ τοῦ κατάπλου τῶν Ἑλλήνων. ſic cape in xv. Polybij. Strabo de his ipſis nauibus loquens lib. vlt. γνοίη δ' ἄν τις ἔν τε τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ Δικαιαρχίᾳ ὁρῶν τὰς ὁλκάδας, ἔν τε τῷ κατάπλῳ καὶ ταῖς ἀναγωγαῖς, ὅσον βαρύτεραί τε καὶ κουφότεραι δεῦρο κἀκεῖσε D
πλέοιεν. Sed cùm circa Puteolos & Neapolim, vbi maximus linguæ Græcæ fuit vſus, plurimùm in ore hominū eſſet ea vox, velut cùm diceret, *Expectari* κατάπλουν *claßis Alexandrinæ*, & *tardare* κατάπλουν, aliaq; hoc genus, tandem cœpit cataplus pro ipſa claſſe accipi. Præter Martialem, ſic loquuntur AVſonius in E
epigrammate de Narbone, & Sidonius duobus locis, & Marcellus Empiricus in eo carmine quo opus ſuum claudit. tamen nō deſunt qui in ſuperiore loco Martialis *cataſtus* ſcribendū contendant non *cataplus:* quos in ſua ignorātia inſigniter duræ frontis eſſe omnes vidēt, quibus *De meliore luto finxit præcordia Titan.* Excipio Brodæum virum eruditiſſimum, qui corruptiſſimam vocē ideò olim conatus eſt exponere, quia verā ignorabat. Simile poſtea accidit in voce ἐμβολή, quæ cùm ſignificet nauis φόρτον, & quicquid mercium illi imponitur, poſtea de hac ipſa claſſe vſurpata eſt à Latinis.
B Inde *ſacra embola* & *felix embola* in Codice: etſi non ſine cauſſa placebat Scaligero τῷ μαγγείτῃ reſcribi vbique *empola* & ἐμπολή. nam ita Αἰγυπτίαν ἐμπολὴν leges apud Heſychium, & ſimilia apud alios. Solitæ autem naues Alexandrinæ Puteolano portu vti: eò appellebant, inde ſoluebāt, vt teſtatur Suetonij iſte locus, & Strabonis quem modò protulimus,
C M. Tullius pro Rabirio Poſtumo, Philo contra Flaccum & Lucas quoque in Actis cap. XXVIII. Prærogatiua illius claſſis hæc fuit, vt ſola portum intraret cum ſupparo: cæteræ naues cùm intrauerant Capreas & Mineruæ promontorium, velo iubebantur eſſe contentæ: ſupparum Alexandrinarum inſigne erat. auctor Seneca epiſt. LXXVII. *Supparum*
D eſt veli linei genus, quod non ad vſum, ſed ad indicium gaudij rebus ſecundis attollebant nautæ. Inde manauit prouerbium, de eo qui in aduerſa fortuna ea potius curat, quæ ad gloriam faciant, quàm quæ ad ſalutem, βυθιζομένου τοῦ πλοίου ἐπαίρει τοὺς σιφάρους. Arrianus Diſſertationum Epicteti libro III. cap. II. τοῖς εὖ παθοῦσι
E προσήκει πῦρ καίειν, ἀριστᾶν ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ᾄδειν καὶ ὀρχεῖσθαι. βυθιζομένου δὲ τοῦ πλοίου σύ μοι παρελθὼν ἐπαίρεις τοὺς σιφάρους; Id eſt, *rebus ſecundis conuenit ignem accendere, prandere ſi ita contingat, cātare, ſaltare: at quando peſſum it nauis, tu mihi ſuppara attolles?* Ita exponi locus ille debet ac ſcribi. quæ deinceps attexuntur in Græco cod. ad finem

ſubdititia atque etiã corrupta. Lege præterea apud Heſychium in voce ἐπιδείμιον, hoc modo, καὶ τὸ ἱστίον τὸ ἐν τῇ πρύμνῃ κρεμάμενον, ὃ καλοῦσι σίφαρον, καὶ ἐ-

A λαῖον. Cętera de hac claſſe quæ inter legendum veteres notata nobis, alio loco exponemus.

fauſta omina & eximias laudes congeſſerant: *Per illum ſe viuere: per illum nauigare: libertate atque fortunis per illum frui.* Qua re admodũ exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diuiſit: iúſque iurandũ, & cautionem exegit à ſingulis, non aliò datã ſummam, quàm in emtionẽ Alexandrinarũ mercium abſumturos. Sed & cæteros continuos dies, inter varia munuſcula, togas inſuper ac pallia diſtribuit: lege propoſita, vt Romani Gręco, Græci Romano habitu & ſermone vterentur. Spectauit aſſiduè & exercentes ephebos, quorum aliqua adhuc copia ex vetere inſtituto Capreis erat. Iiſdẽ etiam epulũ in conſpectu ſuo præbuit, permiſſa, immò exacta iocandi licentia,

ANIMADVERSIONES

Fauſta omina & eximias laudes geſſerant.] Ita legendum cum meliorib. libb. non *omnia* vt in vulg. *fauſta omina cõgerere* eſt Græcorũ ἀφημεῖν.

Per illum ſe viuere, per illum nauigare.] Videtur exprimere modulatas laudationes vectorum nautarúmque de naui Alexandrina. In Nerone, *captus modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo commeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit.* Apud Philonem virum Iudæum natione, habitatione Alexandrinum, congeſtas eaſdem Auguſti laudes, καὶ ἀφημίας offendi, Legationem ad Caium, οὗτος ὁ καὶ τοὺς φανεροὺς καὶ ἀφανεῖς πολέμους διὰ τὰς ἐκ λῃστῶν ἐπιθέσεις ἀνελών· οὗτος ὁ τὴν θάλατταν πειρατικῶν μὲν σκαφῶν κενὴν ἐργασάμενος, φορτίδων δὲ πληρώσας· οὗτος ὁ τὰς πόλεις ἁπάσας εἰς ἐλευθερίαν ἐξελόμενος, ὁ τὴν ἀταξίαν εἰς τάξιν ἀγαγών. & in hanc ſententiam plura.

Quã in emptionẽ Alexandrinarũ mercium.] Cuiuſmodi erant aromata

B omnis generis, telæ, libri, papirus, chartæ, vitra multifariam formata, lina, ſtuppæ, ſindones, polymita, veſtes Babylonicæ, Ægyptiacæ, mãcipia venuſta, atque alia παντοῖα. addo his & vina, licet ſit certum, Ægyptũ non valde Baccho amicam. Statius in Metij Celeris propemptico,

C *--modò nam trans æquora terris*
Prima Dicarchæis Pharium grauis attulit annum,
Prima ſalutauit Capreas, & margine dextra
Sparſit Tyrrhenæ Mareotica vina Mineruæ.

Spectauit aſſiduè & exercentes ephebos.] Grecũ eſt *exercẽtes* pro exercẽtes ſe: Græci magiſtri vocãt σχῆμα κατ' ἀντιπάθειαν ſic ἀσκεῖν pro ἀσκεῖν ἑαυτὸν, Dio li. 58. τοὺς στρατιώτας ἀσκοῦντας ἰδοῦσα αἰτίαν ἔσχεν. ſup. lib. 1. *dictata gladiatorib. exercẽtib. dare.* ſic apud poẽtã, *tõdẽt hirci, &, accigũt oẽs operi,* & ſimilia paſſĩ apud optimos auctores

D *Quorũ aliqua adhuc copia ex vetere,*

inſtituto Capreis erat.] Caprearum piſci incolæ Græci erant. Tacitus Annalium IV. *Græcos ea tenuiſſe Capreáſque Telebios habitatas, fama tradit.* Argumentum Grçcę originis A fuerit, velquod hîc commemoratur vetus inſtitutum exercendi ephebos cuius moris apud Artemidorum aliósque Græcos ſcriptores frequens mentio.

diripiendíque pomorum & obſoniorum, rerúmque miſſilium Nullo denique gene hilaritatis abſtinuit. Vicinam Capreis inſulam ἀπραγόπολιν appellabat, à deſidia ſecedentium illuc è comitatu ſuo Sed ex dilectis vnum Maſgabam nomine , quaſi conditorem inſulæ, κτίστην vocare conſueuerat: huius Maſgabæ, ante annum defuncti, tumulum cùm ex triclinio animaduertiſſet magna turba multíſque luminibus frequentari, verſum compoſitum ex tempore clarè pronuntiauit,

ANIMADVERSIONES.

Diripiendíque pomorum.] Plautus Capteiueis: *Nominandi iſtorum tibi erit magis quàm edundi copia.* Varro De re ruſtica lib. II. cap. I. *Siue enim aliquod fuit principium generandi animalium.* Imperator Iulianus, *Sed quia leges Romanæ huiuſmodi contractus penitus ignorant omnem repetendi eorum quæ prodigè nefariéque proiecerint copiam, prohibemus.*

Vicinam Capreis inſulam Apragopolim appellabat.] Vetus Iuuenalis interpres ad ſatyram X. laudans hunc locum, *Capreas* legit: quæ lectio nuſquam extat in noſtris libb. nec nobis probatur. Nam ex præcedentibꝰ colligi poteſt dixiſſe hęc Auguſtum cùm eſſet Capreis. Initio huius capitis inſtituit Suet. referre quæ fecit Auguſtus in ora Campaniæ proximíſque inſulis, & illo quatuor dierum ſeceſſu apud Capreas. De eo ſeceſſu loqui videtur ab illis verbis *ſpectauit aſsiduè*, ad illa, *mox Neapolim traiecit.* Quare quæ in medio nar rantur, ea puto geſta dictáve ab Auguſto Capreis, vel in aliqua è vicinis inſulis.

Ex dilectis vnum Maſgabam nomine quaſi conditorem inſulæ.] Auguſtus B Capreas à Neapolitanis redemptas incolis frequentauit & reſtaurauit. Ei negotio pręfectus eſt Maſgabas è dilectis eius vnus: quem eò miſiſſe cum aliqua manu videtur. Propterea illum vocat κτίστην per iocum & facetias: nam verus κτίστης & conditor eius inſulę non Maſgabas fuit ſed Auguſtus ipſe , qui fecit eam ἴδιον κτίσμα, ſicut ait Strabo. Vulgò ta C men habitum pro conditore à ſuis popularibus, apparet ex eo honore, qui ipſi mortuo habetur: inſtitutum enim fuit, vt eius defuncti memoria quotannis die quo obierat coleretur: qui honos vt antè notabamus κτίσταις exhiberi ſolitus. Et ſi autem quis fuerit hîc Maſgabas, ſilentibus omnibus hiſtoricis, diuinari non po D teſt: Afrum tamen fuiſſe ex ipſo nomine ſuſpicamur. id enim nomen men vſurpatum in Africa ſcimus ex hiſtoria. Sic apud Liuium Maſgaba memoratur Maſaniſſæ filius. Vox eſt, ſi originem ſpectes, Hebręa, vt ſi Græcè dicas ὑψαῖος. nã שגב eſt ὑψοῦν.

Κτίστου δὲ τύμβον εἰσορῶ πυρούμενον.

Conuerſúſque ad Thraſyllum Tiberij comitem,contrà accubantem,& ignarum rei,interrogauit cuiuſnam poëtæ putaret, eſſe:quo hæſitante,ſubiecit alium:

Ὁρᾷς φάεσι Μασγάβαν τιμώμενον;

de hoc quoque cõſuluit:cùm ille nihil aliud reſpõderet,quàm cuiuſcumq. eſſent,optimos eſſe:cachinnũ ſuſtulit,atq; in iocos effuſus eſt. Mox Neapolim traiecit,quãquam & tũ infirmis inteſtinis morbo variante:tamen & quinquennale certamẽ gymnicum honori ſuo inſtitutum perſpectauit:& cum Tiberio ad deſtinatum locum contendit.Sed in redeundo, aggauata valitudine,tandem Nolæ ſuccubuit:reuocatúmque ex itinere Tiberium, diu ſecreto ſermone detinuit, neque pòſt vlli maiori negotio animum accomodauit. Supremo die idemtidem exquirens , an iam de ſe tumultus foris eſſet, petito ſpeculo, capillum ſibi comi , ac malas labentes corrigi præcepit. Et amicos admiſſos percunctatus , *Ecquid iis videretur*

ANIMADVERSIONES.

Κτίστου δὲ τύμβον εἰσορῶ πυρούμενον.] In A voce πυρούμενον eſt καινοπρέπεια : vel potius faceti ſenis iocus. non enim ita ſolet accipi,vt hic,pro *luminibus frequentari*,ſed pro *incendi* & *conflagrare*.Fuit autem moris in tumulis cereos ponere:quæ conſuetudo poſtea ad honorem martyrum à Chriſtianis eſt tranſlata,vt indicat ſæpe Hieronymus. Sic in omnibus locis B quibus aliquid religionis tribuebãt lumina ponebant. Vnde,vt ait Seruius,lucos quidam putarunt dictos quòd ſint ibi lumina cauſſa religionis:quod etymum etſi aliis criticis non eſt probatum,morem tamen arguit antiquum. Pro πυρούμενον Ioſepho Scaligero placebat πυρσούμενον.

Reuocatúmque ex itinere Tiberiũ.] literis matris.Tacitus.

Diu ſecreto ſermone detinuit.] Ita quidam tradunt:alij aliter. Tacitus, *Neque ſatis compertum eſt , ſpirantẽ adhuc Auguſtum,apud vrbem Nolã, an exanimem repererit.*Suetoni⁹ iterum affirmat libro ſequenti. item Velleius,qui Tiberio tũ comes adfuit.Græci ; quorum princeps Dio, prorſus negant.οὕτω γὰρ,inquit ille,τοῖς πλείοσι καὶ ἀξιοπιστοτέροις γέγραπται.

Capillum ſibi comi ac malas labentes corrigi præcepit.] An vt diſſimularet vim morbi,& ſpem viſentibus faceret longioris vitæ?an potius exveteri Græcorum & Romanorum cõſuetudine,qui id diligenter cauerũt, vt membris decenter & κατὰ φύσιν compoſitis abirent ad plures?EVripides Hippolyto,

αἶ αἶ, κατ᾽ ὄσσων κιγχάνει μ᾽ ἤδη σκότος;
λαβοῦ πάτερ μου, καὶ κατόρθωσον δέμας.

κατορθοῦν eſt corrigere : alibi ὀρθοῦν pro eodem poſuit.Scholiaſtes expliC cat ὀρθὸν κατάκλινον. idque in morientibus ſeruatum ſcribit: quàm verè, ipſe viderit : nam EVripides etiam verbo ἐκτείνειν,quod eſt dirigere ; in ea re vtitur , fabula eadem. Apud principem poetam στόμα συνερεῖσαι in-

terpretor, malas deformatas ἐκ τοῦ σφαδασμοῦ, hiantéſque corrigere, & claudere. locus eſt Ὀδυσσ. λ. vbi de Clytemnæſtra loquitur Agamemnon,

--οὐδέ μοι ἔτλη ἰόντι περ εἰς ἀΐδαο
χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι.

Scholiaſtes, ἐρεῖσαι· ἁρμόσαι ἢ ἐπικλεῖσαι.

A Alluſio ad hunc morem eſſe videtur in illis Satyrographi, *Patior ego vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus, expecto mortem iam non moleſtam.* Scripſimus autem *labantes*, vt in Viterb. non *labentes*, vt eſt in vulg. quod tamen non damno. Seneca Hippolyto,

--*lapſæ genæ*
Lucem recuſant.

mimum vitæ commodè tranſegiſſe, adiecit & clauſulam:

Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

Omnibus deinde dimiſſis, dum aduenientes ab vrbe de Druſi filia ægra interrogabat, repentè in oſculis Liuiæ, & in hac voce defecit: *Liuia noſtri coniugij memor viue,*

ANIMADVERSIONES.

Mimum vitæ commodè trãſegiſſe.] Vetus Græcorum dictum eſt, μίμος ὁ βίος. Ad quod plurimi ſcriptores alluſerunt, quorum referendis verbis ſuperſedeo. Vide epiſtolam Senecæ LXXX. & Lucianum in Nigrino & Simplicij commentarium in Epicteti Enchiridion. Beatus Chryſoſtomus, σκηνή τίς ἐστιν ὁ βίος, καὶ ὄναρ.

Adiecit & clauſulam.] Solebant diſcedentes hiſtriones plauſum petere, eáque erat extrema fabulæ clauſula, vt apud Terentium. Horatius,

--*donec cantor, Vos plaudite dicat.*

Lucianus mortem Demonactis philoſophi propè Chriſtiani referens, πόδα κηρύκων vocat clauſulam ſimilem. Sic ille. ὅτε δὲ συνῆκεν οὐκέθ' οἷός τε ὢν ἑαυτῷ ἐπικουρεῖν, εἰπὼν πρὸς τοὺς παρόντας τὸν ἐναγώνιον τῶν κηρύκων πόδα,

Λήγει μὲν ἀγὼν τῶν καλλίστων ἄθλων ταμίας,
Καιρὸς δὲ καλεῖ μηκέτι μέλλειν.
καὶ πάντων ἀποσχόμενος, ἀπῆλθε τοῦ βίου φαιδρός.

B Atque hæc clauſula quam vſurpat Auguſtus, comicorum hiſtrionum videtur propria fuiſſe. Similis illa fuit qua vſi rhapſodi: Σκῶ δὲ θεοὶ μάκαρες. citharædorum: ἀλλ' ἄναξ μάλα χαῖρε. quanquam alibi lego & tragœdos, clauſula huiuſmodi vſos: Νῦν δὲ θεοὶ μάκαρες τῶν ἐσθλῶν ἄφθονοι ἔστησαν. Facit huc imprimis Senecæ locus epiſtola LXXVII. C *Quomodo fabula ſic vita: non quàm diu, ſed quàm bene acta ſit, refert. Nihil ad rem pertinet quo loco deſinas. quocunque voles deſine: tantum bonam clauſulam impone.* Cæterùm clauſulas metrici appellant non illas ſolùm quibus fabula clauditur: ſed cantici cuiuſuis ἀπόθεσιν, quæ fere minuſculis colis conſtare ſolita. Lege Marium Victorinum lib. II. capite De anapæſtico metro.

D Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.] Prima edit. leuiter emendata habet, δίδοτε κρότον καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χερός absque verbo κτυπήσατε. Turnebus eruit ex ſuis codd. εἰ δέ τι ἔχει καλῶς, τῷ παιγνίῳ δότε κρότον, καὶ πάν-

τες

τες ἡμᾶς μετὰ χαρᾶς προπέμψατε.quam lectionem & nos reperimus leuiſſimè mutatam in codice Memmiano:& prȩterea ex vacuo ſpatio quod A relictum erat in cod. Viterb. plura videntur verba Græca fuiſſe olim ſcripta, quàm extant hodie in vulgatis libb.

ac vale: ſortitus exitum facilem, & qualem ſemper optauerat. Nam ferè quoties audiſſet, citò ac nullo cruciatu defunctum quempiam, ſibi & ſuis *εὐθανασίαν* ſimilem (hoc enim & verbo vti ſolebat) precabatur. Vnum omninò ante efflatam animam ſignum alienatæ mentis oſtendit, quod ſubitò pauefactus, à quadraginta ſe iuuenibus abripi queſtus eſt. Id quoque magis præſagium quàm mentis diminutio fuit: ſiquidem totidem milites Prætoriani extulerunt eum in publicum.

Obiit in cubiculo eodem quo pater Octauius: duobus Sextis, Pompeio & Appuleio Coss. XIIII. Kal. Septembris, 100 A. V. C. DCCLXVII. hora diei nona, ſeptuageſimo & ſexto ætatis anno, diebus quinque & triginta minùs. Corpus Decuriones municipiorum & coloniarum à Nola Bouillas vſque deportarunt: noctibus propter anni tempus, cùm interdiu in baſilica cuiuſque oppidi, vel in ædium ſacrarum maxima reponeretur.

ANIMADVERSIONES.

Ac vale.] *Vale* & *χαῖρε* nouiſſima verba morientium. Hippolyt. apud Eurip. renuntians rebus humanis,

> *Ὦ χαῖρε καὶ σύ, χαῖρε πολλά μοι πάτερ.* & ſæpe alibi.

Sortitus exitum facilem.] *Εὐθανατήσας*: mox aliter vertit, *cito ac nullo cruciatu defungi* & melius: tot enim verbis opus vt vim Græcæ dictionis exprimas: quod declarat Galenus qui apud Hippocratem *δυσθάνατον* dici notat καὶ *τὸ βραδυθάνατον* καὶ *τὸ σὺν ὀδύνῃ θνήσκειν*. apud hiſtoricos tamen *ἀθανατεῖν* eſt quod ait poeta,

> *--pulcrúmq; mori ſuccurrit in armis.*

At eius *ἀθανασίας* de qua hic loquitur Suetonius contrarium eſt *τὸ ψυχομαχεῖν*; cùm per graues ac longos cruciatus mors obitur. ita accipitur ea vox in Quæſtionib. ſub Athanaſij nomine publicatis: vbi quærit auctor *πόθεν ὁρῶμεν τινὰς δικαίους ψυχομαχοῦντας ἐπὶ ἡμέρας καὶ κρινομένους.* apud Polybium lõgè aliud vox *ψυχομαχεῖν* ſignificat, vt ibi *σὺν Θεῷ* exponemus.

Obiit in cubiculo eodem quo pater.] B Idem Tacitus: & ſimile libro vltimo de Tito. ſed miror non hoc potius Suetonio obſeruatum, quod Dio ait: die eo Auguſtum obiiſſe, quo primum conſulatum inierat. Tacitus, *Multus hinc ipſo de Auguſto ſermo, pleriſque vana mirantibus, quòd idem dies accepti quondam imperij princeps & vitæ ſupremus.*

Diebus quinque & triginta minus.] *Ζήσας*, inquit Dio, *πέντε καὶ ἑβδομήκοντα* C *ἔτη καὶ μῆνας δέκα, καὶ ἡμέρας ἓξ καὶ εἴκοσι.* ſed *ἑπτὰ* potius καὶ *εἴκοσι* ſcribere debuit Dio. tot enim ſunt dies.

Vel in æde ſacrarum maxima reponeretur.] Mirum non impediſſe reli-

gionem. Notum enim pleraſque omnes olim gentes, & ſe, & quicquid erat ſacrum diis ſuperis, vel ſolo rei funeſtæ contactu contaminari exiſtimaſſe. Ex ea opinione multa inſtituta manarunt cùm aliorum, tum etiam populi Romani, & Iudaici. Quare etiam rex pius Ioſias, cùm vellet idolorum templa contra Dei legem in Iudæa extructa profanare, omnémque locis religionem adimere, mortuorum oſſa in illas ædes intulit. II. Reg. cap. XXIII. XIV. & XV. Romanis verò legibus ne admitti quidem in vrbes ſolita cadauera, quæ aliquò transferuntur. Paulus Iuriſconſultus Sententiarum lib. I. *Corpus in ciuitatem inferri non licet, ne funeſtentur ſacra ciuitatis: & qui contra ea fecerit, extra ordinem punitur.* & in hanc ſententiam plura in libris Iuris. Ideo notatum vt ſingularis argumentum honoris, ſi cuius

A corpori hoc conceſſum, vt intra vrbes per quas iter erat, reciperetur. Factum id aliquando reperio in Sanctorum reliquiis, vt Amelij cùm Antiochiam deportaretur. Teſtatur Sozomenus lib. VII. cap. X. λέγεται δὲ διὰ πάσης τῆς λεωφόρου κτ̄ βασιλέως πρόσταγμα ἐντὸς τειχῶν εἰς τὰς πόλεις εἰσδεχθῆναι παρὰ τὸ νενομισμένον Ῥωμαίοις. Diſertè ait contra mores Romanos id B eſſe: neque aliter licitum quàm expreſſo principis iuſſu. ex quibus iam intelligimus, cur hoc notatu dignũ Tranquillus exiſtimarit. non enim trãſlatitium, aut vulgare genus honoris, qui hoc priuilegio delatus Auguſto eſt: ſiue à Tiberio id profectum, ſiue à ſenatu. quod potius videtur. Nam & Tiberio ipſi vt funus ducere pontifex maximus poſſet, C venia à ſenatu & collegio pontificum fuit impetranda: quod non prætermiſit notare Dio.

A Bouillis equeſter ordo ſuſcepit, vrbíque intulit, atque in veſtibulo domus collocauit. Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda eo ſtudio certatim progreſſus eſt, vt inter alia complura cenſuerint quidam funus triumphali porta ducendum, præcedente Victoria, quæ eſt in curia,

ANIMADVERSIONES.

A Bouillis equeſter ordo ſuſcepit.] Re à conſulibus impetrata, ad quos legationem equitum Claudius pertulerat. Suetonius libro quinto.

Vrbíque intulit.] Repete ex ſuperioribus noctu. ita Dio.

Atque in veſtibulo domus collocauit.] Ita enim fuit moris. Perſius,

--tandémque beatulus alto
Compoſitus lecto, craßiſque lutatus amomis
In portam rigidos calces extendit.

Ad quem locum plura notauimus non protrita.

Funus triumphali porta ducendum.] Quod etiam factum eſt, teſte Dione: tamen ex verbis Suetonij D potius contrarium elicias. Viro docto qui ad Tacitum ſuum miratur, perperam acceptum à nobis locum Dionis cùm hæc ſcribebamus; reſpondeat pro nobis ipſe Dio, cuius verba ſunt iſta poſt recitatam orationem

tionem Tiberij in funere Auguſti: μετὰ τοῦτο τὴν κλίνην οἱ αὐτοὶ οἵπερ καὶ πρότερον ἀράμενοι διὰ τῆς ἐπινικίου πυλῶν κατὰ τὰ τῇ βουλῇ δόξαντα διεκόμισαν *lectum*, ait, *iidem qui prius* vrbi intuleran, ij erant equites, *ſuſtulerũt, & porta triũphali, ſicut erat à Senatu decretum funus duxerunt.*

A canentib. næniam principũ liberis vtriuſq. ſexus. Alij exſequiarum diẽ ponendos annulos aureos ferreóſque ſumendos: nõnulli legẽda oſſa per ſacerdotes ſummorũ collegiorum. Fuit & qui ſuaderet appellationẽ menſis Auguſti in Septẽbrem trãſferẽdã: quod hoc genitus Auguſtus, illo defunctus eſſet. Alius, vt omne tempus à primo die natali ad exitũ eius, ſeculũ Auguſtũ appellaretur, & ita in faſtos referretur. Verũ adhibito honorib. modo, bifariã laudatus eſt: pro æde D. Iulij à Tiberio: &

ANIMADVERSIONES.

Canentibus næniam principum liberis.] Quia Auguſtus pater patriæ, & communis omnium parens: nam ex ritu næniam cantabant tantùm qui propinqui mortuis erant, vel eorum loco præficæ, vt innuit Nonius in *nænia.*

Ponẽdos annulos aureos.] A ſenatu & equite: nam plebs ferreis vſa.

Legenda oſſa per ſacerdotes ſummorum collegiorum.] Hoc erat planè cõtra veteres religiones; quare meritò non obtinuit. Summa autẽ collegia fuere quatuor: Pontificũ, Augurum, Septemuirorum epulonũ, & Quindecim virorum S.F. His ſolitum committi quicquid eximium fuit, quod ad curam ſacerdotũ pertineret. Sic ait Dio lib. LIII. ludos ob victoriam Actiacam, μέλλειν τοῖς τέσσαρσιν ἱερωσύναις ἐκ προσθήκης· λέγω δὲ τοὺς ποντίφικας καὶ οἰωνιστάς, τούς τε ἑπτὰ καὶ τοὺς πεντεκαίδεκα ἄνδρας καλουμένους. Poſtea ſodalium Auguſtalium acceſſit collegium: nã & Dio lib. LVIII. ad quatuor ſumma ſacerdotia Auguſtales adiicit, & Tacitus lib. III. Annal. Rectè igitur libb. omnes *per ſacerdotes ſummorum collegiorum*, nõ vt placet quibuſdã, *ſacerdotes ſummos collegiorum.*

Seculum Auguſtum appellaretur, & ita in faſtos referretur.] Arbitror veniſſe hoc in mentem ſententiæ eius auctoribus, ex eo quod in contrarium ſolitum obſeruari: nam cũ aliquis contra leges Rempub. inuaſerat, tenuerátque, ſublata tyrannide, tyranni nomen de faſtis delebatur, totúmque id tempus appellabatur Ἀναρχία, itaque in faſtos referri ſolitum. Videtur horſum alluſiſſe Corippus in Iuſtini laudibus lib. IV.

Salue Auguſtorum numeri non ordine prime
Sed meriti: largitor opum, largitor honorum,
Libertatis apex, mundi caput vnica virtus,
Et rerum manifeſta ſalus, reparator opimi
Nominis Antiqui redeunt noua ſecula faſtis:
Auguſti primum reuocaſti Cæſaris auum.

Bifariam laudatus eſt.] Auctor ipſe Auguſtus huius moris. primus enim, niſi fallor, eo vſus eſt in ſuorum funeribus ornandis: exemplum in Octauia apud Dionem lib. LIV. in fine, & in Druſo lib. LV. eiuſdem.

pro Roſtris Sub veteribus, à Druſo Tiberij filio, ac ſenatorum humeris delatus in Campum, crematúſque. Nec defuit vir prætorius qui ſe effigiem cremati euntem in cælum vidiſſe iuraſſet. Reliquias legerunt primores equeſtris ordinis,

ANIMADVERSIONES.

Pro roſtris ſubueteribus.] Et Viterb. & Liſlæi cod. τὸ *ſub* non agnoſcunt. nihil tamen muto: Varronem vide & in deſcriptionibus Vrbis. A

Delatus in campum crematúſque.] In medio Campo Martio fuit culina Auguſti, ſiue vſtrina. Strabo in deſcriptione eius campi, ἐν μέσῳ δὲ τῷ πεδίῳ ὁ τῆς καύστρας αὐτοῦ (Auguſti) περίβολος· καὶ οὗτος λίθου λευκοῦ, κύκλῳ μὲν περικείμενον ἔχων σιδηροῦν περίφραγμα, ἐντὸς δ' αἰγείροις κατάφυτος. B

Nec defuit vir prætorius, qui ſe effigiem cremati euntem in cælum vidiſſe iuraſſet.] Melius *iuraret*: vel, *iuraßit* ἀρχαϊκῶς. Porro videtur in omnibus conſecrationibus iam inde ab exemplo Romuli, quaſi aliquod carmen legitimum, hoc iuſiurandū fuiſſe neceſſarium. Iuſtinus Martyr, Apologia altera: καὶ τί γὰρ τοὺς ἀποθνήσκοντας παρ' ὑμῖν αὐτοκράτορας ἀεὶ ἀπαθανατίζεσθαι ἀξιοῦντες, καὶ ὀμνύντα τινὰ προάγετε ἑωρακέναι ἐκ τῆς πυρᾶς ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν κατακαέντα Καίσαρα. C

Reliquias legerunt.] Cùm ſuos defunctos cremabant, ſic eos in pyra collocabant, vt cineres oſsáque ſeparata manerent, neque aut ligni cineribus, aut animalium quæ ſæpiſſimè ſimul comburebantur, oſſibus commiſcerentur. Quare nō abeſt quin ſit inanis illa quæſtio, quæ multos viros doctos habuit exercitos; ecqua ratione poſſent reliquiæ illius dignoſci cui honorem habitum volebant: nam & oſſa ferè, quod certum eſt & indubitatum, legebant: eáque nondum planè diſſoluta, nec in puluerem redacta, in vrnam condebant: & ſitus ac collocatio cremandi cadaueris eiuſmodi fuit, vt diſcernēdi facultas eſſet. Clarè hunc morem docet Q. Smyrnæus in deſcriptione funeris Achillei lib. III. ſic ille,

> Δὴ τότε πυρκαϊὴν οἴνῳ σβέσαν· ὀστέα δ' αὐτοῦ
> Φαίνετ' ἀριφραδέως· ἐπεὶ οὐχ ἑτέροισιν ὁμοῖα
> Ἦν· ἀλλ' οἷα γίγαντος ἀτειρέος· οὐδὲ μὲν ἄλλα
> Σὺν κείνοις ἐμέμικτο· ἐπεὶ βόες ἠδὲ καὶ ἵπποι
> Καὶ παῖδες Τρώων μίγδα κταμένοισι καὶ ἄλλοις
> Βαιὸν ἄπωθε κέοντο περὶ νέκυν· ὃς δ' ἐνὶ μέσσοις
> Ῥιπῇ ὑφ' Ἡφαίστοιο δεδμημένος οἶος ἔκειτο.

C Hoc puto verius, quàm quod comminiſcuntur alij de linteo lini ἀσβέστου: cuius ſententiæ veterum nemo auctor laudari poteſt: malè enim quidam Plinij auctoritate abutuntur. In poſtremo poëtæ verſu οἶος ἔκειτο, *ſolus iacebat igne cōfectus*, de reliquis cremati corporis accipiendū: numquam enim cadauer ita igne abſumitur, vt nō eius aliquid remaneat, vnde illa quæſtio veterib. philoſophis tractata, cur igne cremati maneāt reliquiæ, in ſarcophago abſumpti non maneāt. vide Theophraſtū De igne, vbi quęſtio ita concipitur, Διὰ τί τὸ μὲν ἐν πυρὶ κατακαόμενον νεκρὸν γίνεταί τι λείψανον· ὁ δ' ἐν τῇ Ἄσσῳ λίθος ἐξ οὗ τὰς σοροὺς ποιοῦσι, καὶ ὅπου ἄλλοθι τοιοῦτος, ἀφανίζει πάντα καὶ ἐν ἑαυτῷ πέτραν ποιεῖ.

Tu-

tunicati & diſcincti pedibúſque nudis, ac in Mauſoleo condiderunt. Id opus inter Flaminiam viam, ripámque Tiberis, ſexto ſuo conſulatu exſtruxerat: circumiectáſque ſiluas & ambulationes in vſum populi tunc iam publicarat. Teſta- 101
mentum, L. Planco, C. Silio, Coſs. III. Nonas Aprilis ante annum & quatuor menſes quàm decederet, factum ab eo,

ANIMADVERSIONES.

A *Tunicati & diſcincti pedibúſque nudis.*] Omnia hæc reuerentiæ & ταπεινοφροσύνης, vel, vt loquitur Tertullian⁹, ταπεινοφρονήσεως indicia: nec rectè ſentiunt, qui aliam cauſſam eſſe putant: qui etiam in eo falluntur, quòd peculiarem Auguſto habitum hunc honorem cenſent, vt à diſcinctis reliquiæ eius legerentur. Nam
B in aliorum quoque funeribus idem factitatum. Tibullus,

Pars quæ ſola mei ſuperabit corporis, oſſa
Incinctæ nigra cãdida veſte legãt.

Imo verò in pleriſque religionis ſuperſtitioniſve ritibus obeundis calceos ponebant. Plinius lib. XVIII. extremo, *Priuatim autem contra erucas ambiri arbores ſingulas à muliere incitati menſis nudis pedibus recincta.* Sic
C matronæ Veſtæ ædem nudis pedib. adibant. Ouidius VI. Faſtorum,

Huc pede matronam nudo deſcendere vidi.

Sic etiam bello Gallico *virgines ex ſacerdotio Veſtæ, nudo pede fugientia ſacra comitantur*, ait Florus. Et cùm aquilitia Ioui immolabant, nudipedalia populo denuntiabant. Tertullianus, *Cùm ſtupet cœlum, & aret an-*
D *nus, nudipedalia denunciantur:* ſic accipio verbum *nuda* in hoc verſu Iuuenalis ſatyra VI.

-- Inde ſuperbi
Totum regis agrum, nuda ac tremebunda cruentis
Ereptet genibus.

Talia multa in veterib. ritib. notari poſsũt, quę prętermitto. Atque hũc ritum didiciſſe gentiles à Moſe ſcribit Iuſtinus in Apologia ſecunda. Quare etiam Chriſtianos veteres in clamanda litania idem aliquando factitaſſe Eccleſiæ hiſtoria teſtatur.

Circumiectáſque ſyluas & ambulationes.] Melius capies ſi cum Strabonis verbis conferas. eum adi lib. V. Syluæ autem & nemora circa Mauſoleum inſtituta ex antiquorum ſuperſtitione, qui defunctorum heroũ animas in huiuſmodi locis morari exiſtimabant. Virgilius in epitaphio Daphnidis, vel vt exiſtimarunt alij Iulij Cæſaris. *-inducite fontibus vmbras:* Seruius, *Hoc ideo, quia heroũ animæ habitant vel in fontibus, vel in nemoribus. vt lucis habitamus opacis.*

Teſtamentum.] Per æs & libram factum eſt. ínq. eo fuit familię pecunię que emptor Domitius Ahenobarb⁹ Neronis Auguſti. auus Suetonius lib. VI.

Ac duobus codicibus ſcriptum.] *Teſtamentum facere pluribus codicibus*, apud I. C. plurimis locis, eſt plura exemplaria eiuſdem teſtamenti relinquere. Suetonius paullò aliter extremo lib. tertio, *Teſtamentum duplex fecit, ſed eodem exemplo.* Attici hoc venuſtè dicunt τὰς διαθήκας ἀντίγραφα ποιήσασθαι. vt Demoſthen. κατὰ Στεφάνου oratione altera. vbi quod negat διαῤῥήδην orator, factum, vnquã, vt teſtamenti ſui plura exẽpla-

ria aliquis relinqueret,oratoria fide A dictum eſſe, vel Theophraſti vnius exemplum arguit: qui vltimæ ſuę voluntatis tria,vt veteres Græci loquuntur ἀντίγραφα, vt recentiores ἰσότυπα vel ἴσα confecit,ac ſuo annulo obſignata,totidem amicis ſeruanda tradidit.auctor Laërtius ſimiliter Auguſtus duos codices ſiue exẽplaria ſui teſtamenti reliquit. Sed quæro,ſi ita eſt (quod neque Tacitus, neque Dio annotarunt) cur vtrumque ἀντίγραφον apud eaſdem Veſtales eſt depoſitum? nam è contrario fieri ſolitum videas, vt diuerſa exemplaria diuerſis locis maioris ſecuritatis cauſſa deponerentur. Sic Theophraſtus vnum Hegiæ,alterũ Olympiodoro, tertium Adimanto tradidiſſe ſcribitur.Et Tiberius,teſte Dione, πολλαχῆ ταυτὰ γράψας κατέλιπε quod interpretor, plura teſtamenta (Suetonius duplex feciſſe ſcribit) ſed eodem exemplo facta,diuerſis reliquerat locis.Propter hæc putaui aliquãdo verba Suetonij aliter eſſe exponenda: vt *teſtamentum duobus codicibus ſcriptũ* ſit, quod propter B prolixitatem non vna membrana aut tabula contineretur,ſed duabus: nã id quoque ſolitum fieri ex I.C. libris probari facilè poteſt. Iuuant nonnihil hanc interpretationem quæ ſequuntur verba, *partim ipſius, partim libertorum manuſcriptum*: quę vidẽtur de vno teſtamento commodiùs,quàm de duplici poſſe C accipi. neque ita locutus in Tiberio.

ac duobus codicib. partĩ ipſi⁹, partĩ libertorũ Polybij & Hilarionis manu ſcriptũ,depoſitũq. apud ſe Virgines Veſtales,cũ trib. ſignatis ęquè volum. protulerũt Quę omnia in ſenatu aperta,

ANIMADVERSIONES.

Polybij.]In MSS. *Polibi.* Dio Πολύβιος Πόλιβος, vt falsò vir doctus notat.

Depoſitúmque apud ſe Virgines Veſtales.]Emendauimus ex membr. Viterbienſibus. & Groſſotij, quibus cõſentit Mẽmianus. neque aliter Rob. D Stephanus olim ediderat. in pleriſque tamen codd. ſcriptum *apud ſex V.V.* Fortaſſe pro *apud ſe VI. Virg. V.* ſenſu non improbo: depoſitum enim apud ſe teſtamentum intuliſſe videntur in ſenatum omnes ſimul Veſtales, vna dempta, quæ maxima & erat & vocabatur. Zonaras Druſum ait fuiſſe, non Veſtales. Errat verò Zonaras, vel is potius vnde ſumſit.

Cum tribus ſignatis æquè voluminibus.]Quatuor Dio ait: quartũ fuit quod continebat prouidi ſenis Tiberio & Reip. relicta præcepta bene gubernandi. Id volumen prętermittit Suetonius, quia partem tertij magis quàm ſeparatum corpus eſſe credidit. Apparet hoc ex verbis Taciti quę aſcribo, *Tiberius proferri libellum, recitaríque iuſſit: opes publicæ continebantur, quantum ciuium ſociorúmque in armis, quot claſſes, regna, prouinciæ tributa aut vectigalia, & neceſſitates ac largitiones: quæ cuncta ſua manu E perſcripſerat Auguſtus: addiderátq; conſilium coercendi intra terminos imperij: incertum metu, an per inuidiã.* Confer nũc cũ Dionis verbis: intelliges

liges librum vnum, imò quod mireris, libellum appellari à Tacito, quod tertium & quartum volumen Dio. Cum Tacito igitur ſenſit Tranquillus. At ſuper tempore quo prolati & recitati hi libri in ſenatu, Dioni conſentiens Suetonius à Tacito diuerſus abit.

A

atque recitata ſunt. Heredes inſtituit primos, Tiberium ex parte dimidia, & ſextante, Liuiam ex parte tertia, quos & ferre nomen ſuum iuſſit: ſecundos Druſum Tiberij filium ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum,

ANIMADVERSIONES.

Atque recitata ſunt.] Reliqua Druſus recitauit: teſtamentum Polybius libertus Auguſti. Cauſſam Dio narrat. Vide & libri ſequentis cap. XXIII.

Ex parte dimidia & ſextante.] Ipſa ſunt Auguſti verba, qui ſic maluit ſcribere quàm ex beſſe, quod erat breuius. Magis mirum quod olim notabamus ex Theophraſto δύο ἡμιεκτία pro ἑκτέως. Teſtamenti Auguſti initium fuit, *Quoniam ſiniſtra fortuna Caium & Lucium filios mihi eripuit, Tiberius Cæſar mihi ex parte dimidia & ſextante hæres eſto.* Recitantur hæc verba lib. ſequente: ex quo coniecturam facere debemus, non ſolùm viſum lectúmque Suetonio Auguſti teſtamentum: ſed etiam mẽtem eius ipſis Auguſti verbis fuiſſe expreſſam. quod ad ſequẽtium lucem valde notari velim. Nec mirum, ſcriptorem hunc tabulas teſtamenti Auguſti eſſe nactum, cùm etiam Soſipater Chariſius, tanto poſterior natu, eaſdem habuiſſe videatur. Laudat ille ex Auguſti teſtamento hæc verba, *Gauſapes, lodices purpureas & coloreas meas.*

Liuiam ex parte tertia.] Scribit Dio petiiſſe impetrauiſſéque Auguſtum à ſenatu, vt ſibi contra leges veteres tantum Liuiæ relinquere liceret. locus animaduerſione dignus: ſic ille, κατελέλειπτο δὲ ἐν αὐταῖς τὰ μὲν δύο μέρη τοῦ κλήρου τῷ Τιβερίῳ, τὸ δὲ λοιπὸν τῇ Λιουίᾳ, ὥς τινες λέγουσιν· ἵνα γάρ τι καὶ ἐκείνη τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἀπόνηται, παρὰ τῆς βουλῆς ᾐτήσατο, τοσοῦτον αὐτῇ καὶ παρὰ τὸν νόμον καταλιπεῖν δυνηθῆναι. Lex quã Dio intelligit, Voconia eſt cuius capite vno fuit cautum, vt ne quis cenſus mulierem hæredem faceret vltra quadrantem.

B

Quos & ferre nomen ſuum iuſſit.] De Tiberio mirum meritò videatur, cùm is multo antè ab Auguſto adoptatus, filius illius eſſet. Sed vt videtur, cætera quidem nomina adoptione erat conſecutus, Auguſti verò cognomen ſibi vni proprium pater ſeruauerat, vt in quo vis magna potentiæ ipſius eſſet ſita. Quare communicari cuiquam eam appellationem æquum non erat. propterea hoc nomen hæreditarium fuiſſe Tiberio dicitur. Suetonius libro ſequente, *Ac ne Auguſti quidem nomen, quanquam hæreditarium, vllis niſi ad reges & dynaſtas epiſtolis adiecit.* De Liuia certum eſt, poſt mariti exceſſum, non Liuiam ſed Iuliam fuiſſe vocatam: etſi ſcriptores Latini ferè nomen vetus retinuerunt: rarenter enim in eorum libris Iuliam videas appellari: niſi tamen, quod puto, multis locis corrupta ea appellatio fuit. At Græci etiam in eo-

C

D

rum narratione, quæ viuo Auguſto A contigerunt, Liuiam κατὰ πρόληψιν more poëtarum Iuliam appellant. Ioſephus lib.xvi.cap.vii: διὰ γὰρ καὶ ἡ γυνὴ Καίσαρος Ἰουλία τὰ πολλὰ τῶν ἐκεῖ πολυτελεστάτων ἀπέστειλεν. Sic & lib.xvi. cap.i.notauimus & alibi. In nũmis quoque multis extant hæ ſimiléſque inſcriptiones ΙΟΥΛΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ, & , ΘΕΙΑΣ ΙΟΥΛΙΑΣ ΣΕΒΑΣΤΗΣ, & Latinè, IVLIA AVGVSTA GENITRIX ORBIS. Nam etiam Auguſtæ nomen ab eadem aſſumptum fuiſſe, certum eſt ex hiſtoricis, & lapidibus inſcriptis.

liberóſq. eius tres ſexus virilis: tertio gradu, propinquos amicóſq. cõplures. Legauit populo Ro. quadrĩgẽties, tribub⁹ tricies quĩquies HS. Prætorianis militib. ſingula millia nummorum.

ANIMADVERSIONES.

Liberóſque eius tres.] Adi librum B iv. capite vii.

Amicóſque complures.] Quoſdam & inimicos. Tacitus, *tertio gradu primores ciuitatis ſcripſerat, pleroſque inuiſos ſibi, ſed iactantia gloriáque ad poſteros.*

Legauit populo Romano quadringinties, tribubus tricies quinquies HS.] C Palàm eſt his verbis duo legata contineri: quorum alterum populo, alterum plebi relictum. plebem appello quas Suet. *tribus.* Tacitus hãc partem teſtamẽti Auguſti ita exprimit, *Legata non vltra ciuilem modum: niſi quod & populo & plebi* ccccxxxv. *dedit.* videtur confundere hęc duo le- D gata: quod in errorem quoſdam induxit: ſed notanda figura in eius verbis, qualis in illis Ciceronis, *vrbem & ciues integram incolumésque ſeruaui.* ergo in oratione Taciti cccc. ad populum: xxxv. ad plebem referendum & fortaſſe ſcripſerat auctor cccc. & xxxv. Suetonium putamus ipſa Auguſti verba retinuiſſe, vt antè monebamus. Duo legata eſſe diuerſa, declarat & Dio, qui alterum poſuit, alterum penitus omiſit. Legauit τῷ δήμῳ, ait Dio, χιλίας μυριάδας id eſt *populo quadringenties ſeſtertiũm.* ſilet de tribubus aut plebe: quare & de relicto illi legato tricies quinquies tacet. de hoc genere præteritionum diximus ſatis ad libri primi caput xxxviii. & alibi. errant latè doctiſſimi viri, qui Dionis auctoritate moti, adulterina cenſent eſſe in Suetonio illa verba, *tribubus* xxxv. mitto alias clariſſimorum hominum ſuper his verbis ſententias: nam omnes falli qui in Suetonio aut Tacito quicquam cenſuerunt mutandum, non dubito. Quid autem mirum diuerſa eſſe legata populi & plebis, cùm aliud populum eſſe aliud plebem, ſit τῶν ἀναμφισβητήτων? nam etſi verum eſt confundi ſæpe has voces, tamen propriè illas diuerſum ſonare, etiam pueris notum. Accipiamus igitur hic propria ſignificatione, & legatum populi interpretemur, quod publicè relictum eſt ciuibus Romanis omnibus, conſortes eſſe talium liberalitatum aut E vellent aut ſolerent. plebis verò illud, quod vicomagiſtris relictum eſt, vel in communia cuiuſque tribus commoda impendendum: vel in tenuiſſimos quoſque ſingularum tribuum erogandum.

Similia

Similia Tiberij legata, qui patris exemplum in pleriſque ſecutus, *legauit plebi Romanæ viritim atque etiam ſeparatim vicorum magiſtris.* verba ſunt Suetonij libro ſequente extremo. qui locus omnino cum iſto conferendus erat interpretibus, ſi ſuum munus fungi vellent. diligenter enim notandum, plebis appellatione intelligi in Tiberij teſtamento, idem quod hîc populi. ne id quidem mirum: iam enim diximus duo hæc vocabula *populus* & *plebs* apud optimos ſcriptores, Tacitum præſertim, Suetonium, Plinios, & alios item confundi. quare etiam libro tertio cap. LVII. Tranquillus in mentione horum legatorum Auguſti, plebem pro populo vſurpat. *Scurram*, ait, *qui prætereunte funere elato mortuo mandarat, vt nunciaret Auguſto nondum reddi legata quæ plebi reliquiſſet.* neque enim ibi capiendum vt apud Tacitum, de legato tribubus relicto: ſed de populi legato. quod autem vicomagiſtris reliquiſſe Tiberius libro ſequente dicitur, tantundem valet ac ſi tribubus ſcriptum eſſet, aut plebi, vt quidem Tacitus accipit. abſurdum enim ſit putare, cedere in propriam vicomagiſtrorum vtilitatem illud legatum. nam contrà eos fuiſſe velut adminiſtratores, & iſtiuſmodi ſimiliúmque largitionum diuiſores, Aſconius alicubi indicat, & ex Plauto probat: quanquam ille non de vicomagiſtris, ſed curiarum id ſcribit. verùm arbitror poſtquam creari cœpere annui illi vicorum curatores ab Auguſto inſtituti, pleraque veterum curiarum magiſtrorum munia, in hos fuiſſe tranſlata. Ne illud quidem nouum, quòd tribus appellet Suetonius vel Auguſtus potius, populi viliſſimam partem, quam Tacitus plebem κυρίως. obſeruare enim licet, cùm populus Rom. à ſcriptoribus modò in tres ordines diſtinguatur, modò in quatuor, modò in plures, appellatione tribuum perſæpe vltimum ordinem notari. Statius Syluarum lib. IV.

Moribus atque tuis gaudent turmæque tribúſque
Purpureíque patres.

vult dicere ſenatus populúſq; Rom. & equeſter ordo. populum appellat *tribus.* Sic Florus libro II. cap. VI. aliíque. alij plebem à populo ſeparant. & illam tribuum appellatione notant. Extat vetus inſcriptio, quæ hoc manifeſtò docet: ita autem habet.

IMP. T. CÆSARI
DIVI. F
VESPASIANO. AVG.
PLEBS. VRBANA
QVÆ. FRVMENTVM
PVBLICVM. ACCEPIT
ET. TRIBVS

Plinius Panegyrico: *Niſi verò leuiter attingi placet locupletatas tribus datúmque congiarium populo.* Martialis lib. VIII.

Dat populus, dat gratus eques, dat thura ſenatus,
Et libant Latiæ tertia dona tribus.

Inde eſt quod *tribulis*, pro paupere & egeno ac capite cenſo ſumitur. Horatius,

Vt cum pileolo ſoleas conuiua tribulis.

Martialis,

Nunc anus & tremulò vix accipienda tribuli.

Idem,

Nec pallens toga mortui tribulis.

Manilius eleganter iſtos tribules *turbam ſine nomine* vocat ſub finem lib. V.

Vtque per ingentem populus deſcribitur vrbem, A
Præcipuúmque Patres retinent, & proximum equeſter
Ordo locum, populúmque equiti, populóque ſubire
Vulgus iners, videas etiam ſine nomine turbam.

Vulgus iners, plebs eſt: *ſine nomine turba*, ſunt tribus.

cohortibus vrbanis quingenos: legionariis trecẽtos nummos: quam ſummam repræſentari iuſſit: nam & confiſcatam ſemper repoſitámque habuerat. Reliqua legata variè dedit: produxítq; quędam ad vicena ſeſtertia: quibus ſoluendis annuum diem finiit, excuſata rei familiaris mediocritate: nec plus peruenturum ad heredes ſuos, quàm millies & quingenties profeſſus:

ANIMADVERSIONES.

Cohortibus vrbanis quingenos.] Tacitus hanc partem omiſit: neque aſſentior iis qui negligentiæ ſcribarum id acceptum ferunt, & locum interpolant ex Suetonio. Paſſim in B optimæ notæ auctoribus tales omiſſiones obſeruamus: quæ ſi ad inſtitutum ſermonem non ſunt penitus neceſſariæ, cur ſcribis potius quàm ſcriptoribus eas tribuamus, cauſſa non eſt. De errore interpretum Dionis, qui in hac ſententia πολιτικὸν πλῆθος partim vertunt perperam, partim emendant prauè, affatim cum Deo dicemus ad Polybium.

C *Quam ſummam repræſentari iuſſit.*] An dicit, ſummam illam tãtùm quæ legionariis eſt legata? an potius de omnibus legatis intelligit quæ hactenus ſunt expoſita? Hoc puto verius: inde illa ſcurrę, imò vulgi querela lib. III. cap. LVII.

Confiſcatam ſemper repoſitámque habuerat.] *Confiſcatam* ἀποτεθησαυρισμένην, in fiſcis conditam & ſeruatam. Gloſſarium, *Confiſcat* ταμιοῖ, δημεύει. In altero ταμιοῦχος, *penarius, confiſcator, cellarius.*

Reliqua legata variè dedit.] Ita omnes libb. noſtri. Alij, *varia edidit.* nihil muto, & ſimpliciter ad diem refero præfinitam ſoluendis legatis reliquis. Placeret ſi codd. addicerent, *varia variè edidit.* Sed cùm acriùs hunc locum intueor, non abeſt quin ita ſcribendum ſit, *reliqua legata variè dedit, produxítque: quædam ad vicena ſeſtertia: quibus ſoluendis annuum diem finiit.* vel potius *annuam.* ſic enim I.C. loquuntur: & ita hic quidam libb. Reperi in quibuſdam pro *vicena ſeſtertia, vicies ſeſtertium.*

Quibus ſoluendis annuum diem finiit.] Vt tribus penſionibus ſoluerentur: quæ fuit vſitata teſtamentorum clauſula.

Nec plus peruenturum ad hæredes ſuos.] Detracto ſi quid fuit æris alieni, & legatis perſolutis, redditíſque ſuis bonis eorum liberis qui Auguſtum heredem fecerant, qua de re antè diximus.

D *Quàm millies & quingenties.*] Æſtimatione Budæi, quæ ſi non exactiſſimè vera, proxima tamen veræ eſt, fuerint tricies ſepties centena millia aureorum, & inſuper quinquaginta millia.

quamuis

quamuis viginti proximis annis quaterdecies millies ex teſtamentis amicorum percepiſſet: quod pæne omne, cum duobus paternis patrimoniis, cæteríſque hereditatibus in Remp. abſumpſiſſet. Iulias, filiam neptémque, ſi quid his accidiſſet, vetuit ſepulchro ſuo inferri. De tribus voluminibus, vno mandata de funere ſuo complexus eſt: altero, indicem rerum à ſe geſtarum: quem vellet incidi in ęneis tabulis, quæ ante Mauſoleũ ſtatuerentur: tertio breuiarium totius imperij, quãtum militũ ſub ſignis vbique eſſet, quantum pecuniæ in ærario & fiſcis, & vectigaliorum reſiduis. Adiecit & libertorum ſeruorúmq; nomina, à quibus ratio exigi poſſet.

ANIMADVERSIONES.

Quamuis viginti proximis annis quaterdecies millies ex teſtamentis amicorũ percepiſſet.] Quis nõ ſtupeat ad hanc ſummam? quam idem ille profundiſſimæ eruditionis vir non minorem exiſtimabat quinquies & tricies centenis myriadibus aureorum coronatorum: hoc eſt trecenties & quinquies centenis millibus.

Iulias, filiam neptémque,] Melius quàm Dio, qui de nepte ſilet. Rurſus eo auctore, Iulię filiæ teſtamento patris legati nomine aliquid ſaltem aſperſum: quod tacet Suetonius.

Vetuit ſepulcro ſuo inferri.] Veteres quos oderant à ſuo ſepulchro & mortuos arcebant & viuos. Iſæus oratione de hæreditate Aſtyphili, ὅτι ἀποθνήσκειν Εὐθυκράτης ὁ πατὴρ Ἀστυφίλου, ἐπέσκηψε τοῖς οἰκείοις μηδένα ποτὲ ἐάσειν ἐλθεῖν τῶν Θουδίππου ἐπὶ τὸ μνῆμα τὸ ἑαυτοῦ.

Vno mandata de funere complexus] *Vno* vt apud Hebræos pro primo. Dio, Ἐγέγραπτο δὲ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ὅσα τῆς ταφῆς εἴχετο.

Altero indicem rerum à ſe geſtarum.] Eodem ordine Dio. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὰ ἔργα ἃ ἔπραξε πάντα. Huius indicis exemplum olim in Aſiam A allatum, indéque clariſſimi viri Augerij Buſbequij beneficio in Europam relatum, ſi infrà deſcriberem, & notis illuſtrarem, rectè & pro bono facturum me putaui. Eſt enim prorſus, quod aiunt, ex triſtiſſimo naufragio quantiuis pretij ſuperſtes tabula.

Quem vellet incidi in æneis tabulis.] appellat tabulas κατὰ χρηστικώτερον,
B quæ potius pilæ erant dicendæ: ita enim in lapide Ancyrano: Dio quoque ςήλας nominat: nihil tamen mutandum cenſeo, omnibus MSS. mordicus hanc lectionem retinentibus. nempe tabulæ appellantur, quadratæ pilæ facies, quæ præſtant vſum tabularum, etſi propriè tabulæ non ſunt. Græci quoque ςήλας appellant λίθους κυβοειδεῖς. Sic plurima dicuntur
C ex antiqua conſuetudine, vt notum eſt. Polyb. lib. III. pilas æreas huiuſmodi, modò ςήλας nominat, modò χαλκώματα. Mouet tamen nonnihil verbum *ſtatuerentur*, quod videtur pilis potius conuenire.

Quantum militum ſub ſignis vbique eſſet.] Viterb. & Memmianus *eſſent* πρὸς τὸ σημαινόμενον. vt *turba ruunt*. ὡς φάσιν ἡ πληθύς.

MONVMENTVM ANCYRANVM EX IVSTI LIPSI AVCTARIO.

Ancyræ in ſuburbio.

Series.

I

RERVM GESTARVM DIVI AVGVSTI QVIBVS ORBEM TERRARVM IMPERIO POPVLI ROMANI SVBIECIT.

ANIMADVERSIONES.

VIVO Auguſto aras & tẽpla fuiſſe in prouinciis poſita teſtantur & hiſtorici,& alia priſci ęui monumenta. Primus ipſe hoc in honorẽ patris ſui vel imperauerat, vel petentibus conceſſerat,vt eſt apud Dionẽ lib. LI. Quod poſtquã ſemel inſtitutũ eſt,pleræque prouinciæ exemplum ſecutæ, pro magno beneficio poſtularunt ſibi ius dari arę ponendę,aut tẽpli,in aliqua ſuarũ vrbium,vbi cõmuni nomine populi totius prouincię honoris eius cauſſa, & ſacra facerent & ludos ederent: talis in Gallia Lugdunẽſis ara, ad quam ſexaginta populos conuenire ſolitos refert Strabo: talis in altera Gallię parte ara Narbonẽſis, & in aliis prouinciis alię, tum Auguſto, tũ Iulio Cæſari poſitę: tanto quidem ſtudio & adulatione,vt earũ vrbium incolæ quę huiuſmodi tẽpla apud ſe haberent,non alio magis nomine ſuperbirent, quàm quod eſſent iſtorum νεοφύτων numinum ędituí: quemadmodum olim in ſenatu Romano Lętorium eſſe locutum refert Suetonius libro II. capite V. Sic interpretor veteres illos nummos in quibus extat vox ΝΕΩΚΟΡΩΝ. cuiuſmodi ſunt cùm alij, tum iſt ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ ΣΕΒΑΣΤΑ ΝΕΩΚΟΡ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΘΕΟC & ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Antiquarij, quorum diligentię & induſtrię plurimum debemus,falsò exiſtimant, in huiuſmodi nummis vocem νεωκόροςidem ſignificare ac νεόκτιστος: quę Gręci ſermonis imperitia pluribus arguenda non eſt. Sunt etiam nummi in quibus adiecta particulá δὶς vt ΚΝΩΣΙΕΩΝ, ΔΙΣΝΕΩΚΟΡΩΝ, & ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ ΔΙΣΝΕΩΚΟΡΩΝ.Ea vocula putẽ (ſi vllus in re perobſcura cõiecturę locus) geminũ templũ notari,alterũ D. Iulio, alterum D. Auguſto ſacrum. Porrò inter alias vrbes quæ maturè templum Auguſto extruxerunt, vrbs Ancyra fuit. Nam ibi diuinos honores Auguſto viuo fuiſſe exhibitos, teſtis ipſe in edicto quod refert Ioſephus Originum lib. XVI. cap. X. Verba edicti ſunt, Τό τε ψήφισμα τὸ δοθέν μοι ὑπ' αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας

σεβείας ἧς ἔχω πρὸς πάντας ἀνθρώπους, καὶ ὑπὲρ Καΐου Μαρκίου Κηνσωρίνου, καὶ τοῦτο τὸ διάταγμα κελεύω ἀνατεθῆναι ἐν ἐπισημοτάτῳ τόπῳ γενηθέντι μοι (malim ἀνατεθέντι μοι) ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας ἐν Ἀγκύρῃ· ἐὰν δέ τις παραβῇ τι τῶν προειρημένων, δώσει δίκην οὐ μετρίαν. ἐστηλογραφήθη ἐν τῷ Καίσαρος ναῷ. Vulgò legitur in Ioſephi codd. ἐν ἀργυρῃ, nullo ſenſu. Quare etiá Rufinus Ioſephi vetus interpres ea verba omiſit. Sed docuit nos in magno opere de emẽdat. temporũ Ioſephus Scaliger, vnicũ literarũ decus, legẽdũ eſſe Ἀγκύρῃ. qua cõiectura meo iudicio nihil certius. Etſi ſubit mirari, cur cõmune Aſię ei potius ciuitati illũ honorẽ habuerit, quàm Epheſo, quę erat per illa tẽpora πρόσχημα & velut metropolis Aſię. At Ancyra nõ Aſiæ ſed Galatiæ tantũ metropolis erat. Sed cauſſa fortaſſe fuit, quod Aug. peculiari cura & amore hác vrbẽ proſequeretur. Reperio enim etiá conditorẽ Ancyræ Auguſtũ fuiſſe: cuius rei auctorẽ habeo Io. Tzetzem, qui id narrat Chil. I. c. de Mida. Olim nõ totius Galatiæ, ſed partis tantũ Tectoſagum metropolis ea vrbs fuit: verùm poſtquá tota Galat. per Aug. in vná prouinciá eſt redacta, totius Galatiæ caput eſſe cœpit: quod nõ ex Strab. diſcas, quem mirari ſatis nõ poſſum, tam leuem harum rerum feciſſe mentionem: ſed ex iſta veteri inſcriptione quam Romæ extare teſtimonio doctorum virorum diſcimus.

Λ. ΦΑΒΙΟΝ
ΚΕΙΛΩΝΑ
ΤΟΝ. ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ
ΕΠΑΡΧΟΝ ΡΩΜΗC.
ΥΠΑΤΟΝ. ΤΟ. Β.
Η. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC
ΤΗC. ΓΑΛΑΤΙΑC.
ΑΝΚΥΡΑ
ΤΟΝ ΕΑΥΤΗC
ΠΡΟCΤΑΤΗΝ

Hinc eſt quod legimus apud Suidam, *Ancyranos* dictos eſſe, qui olim appellabãtur Ἑλληνογαλάται. Auctor Itinerarij antiquiſſimi à Petro Pithæo editi, hác vrbẽ nunquá Ancyram, ſimpliciter: ſed ſemper cũ adiectione Ancyrá Galatiam aut Galatiæ nominat. Similiter & Græci Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας vt apud Epihaniũ lib. III. in Marcello Ancyrano. vel vna voce Ἀγκυρογαλατίαν, vt apud Athanaſiũ in epiſt. quadá patrũ Sardicenſiũ. Mortuo Auguſto quin multa ambitioſè decreta in eius honorẽ fuerint & Ancyrę & in aliis pleriſq; oppidis prouinciarũ, nemo dubitabit qui eorũ tẽporũ adulationes nouerit. Tunc tẽporis vidẽtur Ancyrani & petiiſſe & impetraſſe à Senatu facultatẽ transferẽdi in tẽplũ

Auguſti quod in ipſorum vrbe erat, hunc rerum geſtarum eius indicem quem manu Grçcorum linguç Latinç prorſus imperitorum fuiſſe vel Romç deſcriptum, vel poſtea ſculptum, res clamat ipſa: adeò multa ſunt perperam & contra omnem Latinitatem expreſſa. Multa in hoc nobiliſſimo vetuſtatis monumento nuper eruditè animaduerſa ſunt ab eruditiſſimo clariſſimóque viro Iuſto Lipſio: conabimur & nos aliquam illi lucem ex hiſtoria adferre.

ET IMPENSARVM QVAS IN REMPVBLICAM POPVLVMQVE ROMANVM FECIT INCISARVM IN DVABVS AHAENEIS PILIS QVÆ SVNT ROMÆ POSITAE EXEMPLAR SVBIECTVM.

ANNOS VNDEVIGINTI. NATVS. EXERCITVM. PRIVATO. CONSILIO ET PRIVATA IMPENSA. COMPARAVI. 1. TERQVE. M.....FACTIONIS OPPRESSAM. IN LIBERTATEM. 2. VINDICAVI... DECRETIS. HONORIFICIS.

ANIMADVERSIONES.

ET IMPENSARVM QVAS IN REMPVBL. POPVLVMQVE ROMANVM FECIT.] Non parum gloriari ſolitus fuit hoc nomine Auguſtus, vt refert Dio non vno loco: & in teſtamento quoque ſuo fecerat idem harum impenſarum mentionem. Breuiter indicant illa apud Suetonium in compendio earum tabularum, *Quod penè omne cum duobus paternis patrimonijs cæteriſque hæreditatibus in Rempub. abſumpſiſſet.*

ANNOS VNDEVIGINTI NATVS.] Velleius Paterculus lib. II. *C. Cæſar* XIX. *annum ingreſſus, mira auſus, ac ſumma conſecutus, priuato conſilio, maiorem ſenatu pro Repub. animum habuit.* vbi vides adulationem hominis: ambitioſè enim vſus eſt voce *ingreſſus*. Melius Auguſtus, *natus*: nam anno qui præceſſit cędem Iulij, nono Kal. Octob. ingreſſus annum XIX, rat, ac iam totum fermè confecerat, quando contra Anto-

A nium pro optimatibus bellum primum ſuſcepit. Atque hæc Octauij ętas in equeſtri ſtatua fuerat notata, quam ei ſenatus in Roſtris poſuerat, teſte eodem Velleio. Florus qui Octauium quando furori Antonij cœpit reſiſtere, ait fuiſſe *intra decem & octo annos tenerum*, ad calculum Octauij annos parum exagerat.

B EXERCITVM PRIVATO CONSILIO ET PRIVATA IMPENSA COMPARAVI.] Florus de Octauio: *reuocatis ad arma veteranis, priuatus, quis crederet? conſulem aggreditur.* Idem elogium ab hiſtoricis etiam Pompeio non multo natu grãdiori tribuitur. Velleius, *Cn. Pompeius* XXIII. *annos natus, ab hinc annos*

C CXIII. *priuatis vt opibus, ita conſiliis magna auſus, magnificéque conata exſecutus, ad vindicandam, reſtituendámque dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui tot⁹ paternis eius clientelis refertus erat, cõtraxit exercitum.*

ORDINEM

ORDINEM.

3. SVVM. . . . . . : . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Cætera deſiderantur.

1. TERQ. M.... Palàm eſt eum loqui de primo exercitu comparato. Igitur expleam, PERQVE.M.ANTONI. FACTIONIS. quod valet Factiones vt lapide hoc plerumque ſcriptum. Si placet ternarius numerus: poſſis legere, TERQVE.MEAM.PATRIAM. FACTIONIB. id eſt Factionibus. Ter autem, nempe primo Antoniano bello, Philippico, Actiaco.
2. VINDICAVI... Expleo, ſi prior noſtra coniectura ſedet. REMP.
3. SVVM. Puto fuiſſe, SVMMVM. Summus ordo, ſenatus eſt.

II.

PATRICIORVM.NVMERVM.AVXI. CONSVL.QVINTVM.
IVSSV.POPVLI.ET.SENATVS.SENATVM.TER.LEGI.ET.
IN.CONSVLATV.SEXTO.CENSVM.POPVLI. COLLEGA.M.
AGRIPPA. EGI.

ANIMADVERSIONES.

ORDINEM SVVM.] Nihil putem mutandum in his verbis, ſed ſententiam apertè mutilam ita explēdam, *ſenatus decretis honorificis ordinem ſuum mihi communicauit*, vel *in ordinem ſuum me aſciuit.* Decreta quæ ait, nota ſunt ex Cicerone & hiſtoricis. Dio inter alia iſtud fuiſſe ait, τὸ βουλεύειν Καίσαρα ἐν τοῖς τεταμιευκόσι. quo dicendę ſententię ius inter quęſtorios Octauio tributum.

PATRITIORVM NVMERVM AVXI CONSVL QVINTVM.] Poſtrema verba non carent difficultate, ſiue illa cum pręcedentibus coniūgas, ſiue cum ſequentibus: ſæpius enim Auguſtus & patritiorum numerum auxit, & ſenatum legit. Vide Dionem in ſecundo eius cōſulatu libro XLIX. & lib. LII. ſub finē in actis anni DCCXXV. qui coss. habuit

A Cæſarem V. & Sex. Apuleium. De eo anno loquitur hîc Auguſtus: nam eodem & ſenatum ordinauit, & patritias gentes ſuppleuit.

CONSVLATV.SEXTO.CENSVM. POPVLI. COLLEGA. M. AGRIPPA. EGI.] Huc refer notāEuſebij in Chronico ad numerū MDCCCCLXXXIX. *Cēſu Romæ agitato inuenta ſunt ciuium*
B *Romanorum* XLI. *centena*, LXIIII. *milia.*

IVSSV POPVLI ET SENATVS.] Dio lib. XLIX. ψηφισαμένης τῆς βουλῆς, & lib. LII. τῆς βουλῆς οἱ δῆθεν ἐπιτρεψάσης. de populo altum ſilentium: Tacitus contra, lege Sænia hoc negotium Auguſto fuiſſe mandatum ſcribit. Verè igitur Auguſtus iuſſum ſe ait à
C populo & ſenatu.

IN CONSVLATV SEXTO CENSVM POPVLI COLLEGA. M.

LVSTRVM POST ANNVM. ALTERVM. ET.
QVADRAGESIMVM. FECI (LEGI) QVO. LVSTRO. CIVIVM.
ROMANORVM CENSITA. SVNT. CAPITA. QVADRAGIENS.
CENTVM. MILLIA. ET. SEXAGINTA. TRIA...... CVM.
NVPER. LVSTRVM. SOLVS. FECI. LEGI. 1 CENSORVM.... SINIO.
COS. QVO. LVSTRO. CENSA. SVNT. CIVIVM. 2 ROMANORVM...
QVADRAGENS. CENTVM. MILLIA. ET. DVCENTA. TRIGINTA.
TRIA.... IN. CONSVLATV. FI..... CVM. NVPERRIME.
LVSTRVM. 3 CVM. LEGA. TIBERIO. SEXT. POMPEIO. ET. SEXT.
APVLEIO. COS. QVO LVSTRO 4 ROM. CAPITVM. QVADRAGENS.
CENTVM. MIL.... IGINTA. ET. SEPTEM. MIL. LEGI. PNO.
...EXEMPLA. MAIORVM. EXOLESCENTIA. IAM.

ANIMADVERSIONES.

LVSTRVM POST ANNVM ALTERVM ET QVADRAGESIMVM FECI.] Tot anni ſunt à nouiſſimis cenſoribus Cn. Lentulo & L. Gellio, qui luſtrum condiderunt anno DCLXXXIV. ad hoc luſtrum Auguſti anno DCCXXVI. factum.

FECI, LEGI.] *Facere luſtrum* & *condere luſtrum* Latina ſunt. *Luſtrum legere* quid ſit neſcio. Ita tamen mox iterum ſculptum: meo iudicio latet mendum.

CVM NVPER LVSTRVM SOLVS FECI.] Si ita ſcripſit, *nuper* poſuit pro poſtea.

ASINIO COS.] Anno vigeſimo poſt luſtrũ ſuperius V.C. DCCXLVI.

IN CONSVLATV FI.] Hæc verba nihil hìc ſignificant; prorſúſque erratum lapicidæ eſſe videntur.

CVM NVPERRIME.] Anno vno & vigeſimo poſt proximum luſtrũ V.C. DCCLXVII. Ex hoc loco apparet paucis diebus ante ſuum ex Vrbe nouiſſimum diſceſſum, ſcriptum hoc ab Auguſto breuiarium. Suetonius libro II. cap XCVII.

CVM LEGA TIBERIO.] Suetonius lib. III cap. XXI.

MIL..... IGINTA ET SEPTEM MIL.] Scil. *millia triginta & ſeptem millia.* Poſtrema vox vacat: non e-

A nim ſolet addi à Latinè loquentibus: tamen ferri poteſt: & fortaſſe ita paullo antè expleri debent lacunæ poſt vocem tria, duobus locis. Ad hunc porrò cenſum pertinent Euſebij verba in Chronico ad numerum MMXXVIII. *Auguſtus cum Tiberio filio ſuo cenſum Romæ agi-*
B *tans inuenit hominum nonageſies tercentena millia,* cuius loci immaniſſimum numerum ex hoc lapide corrigendum eſſe: rectè obſeruat Ioſephus Scaliger.

LEGI PNO....... EXEMPLA MAIORMM.] *Legi* ad ſuperiora referri non poteſt: Scribo, *lectus Pontifex max.* Suetonius lib. II. de Au-
C guſto pontifice maximo, *nonnulla etiam ex antiquis ceremonijs abolita reſtituit, vt Salutis Augurium, Diale Flaminium, Sacrum Lupercale, ludos ſeculares & compitalitios.* De eodem ſtudio Auguſti imitandi exempla maiorum vide cap. LXXXIX. Horatius de eodem.

Et veteres reuocauit artes,
D *Per quas Latinum nomen & Italæ*
Creuere vires, famáque & imperi
Porrecta maieſtas ad ortum
Solis, ab Heſperio cubili.

Ex

EX. NOS......

MVLTARVM. RERVM. EXEMPLA. IMITANDA. . . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . .

Hæc etiam deſiderantur.

1. CENSORVM. Puto ſic: CENSORINO. ET ASINIO. qui coſs. fuêre anno DCCXLVII. Quòd Dio ſolitarium hunc cenſum referre videtur ad annum DCCLVII. de recenſu Italico tantùm agit.
2. ROMANORVM..... In hiatu ſcribe, CAPITA.
3. CVM. LEGA. Facito CONLEGA.
4. Exple, CENSA. SVNT.

III.

HONORIS. MEI. CAVSA. SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS. ANNVM. QVINTVM. ET. DECIMVM. 1. AGENTIS. CONSVLIS. DESIGNAVIT. VT. 2. CVM. MAGISTRATVM. INIRENT. POST. QVINQVENNIVM. EX. EO. DIE. 3. DEDVCTI. IN 4. EORVMVE. INTERESSENT. CONSILIIS. PVBLICIS. DECREVIT. SENATVS. EQVITES. AVTEM. ROMANI. VNIVERSI.

ANIMADVERSIONES.

EX NOS.] Scribo *ex noſtra Rep.* A

MVLTARVM RERVM EXEMPLA IMITANDA.] Sententia tale quid poſtulat *multarum rerum imitanda propoſui*, aut ſic potius *multa reſtitui aliáque exempla imitanda propoſui.* videtur enim duplicem laudem ſibi tribuere, quod fugientia maiorum inſtituta reuocauerit, quódque multa ipſe egregia inſtituerit, quæ futura ſint exempla poſteris ad imitandum propoſita.

ANNMM QVINTVM ET DECIMVM.] Hoc fortaſſe verum de Lucio: nam Caium XIV. natum annos creatum fuiſſe conſulem ex hiſtoria Dionis & veteri lapide, qui hoc diſertè continet, notum eſt. Quod igitur in altero verum erat, vtrique συλληπτικῶς Auguſtus tribuit.

AGENTIS.] Scribe *agentes filios.*

CONSVLES DESIGNAVIT.] Suetonius cap. LXIV. Sed vide hiſtoriam B Dionis in anno DCCXLVIII. libro LV.

INTERESSENT CONSILIIS PVBLICIS.] Vide ſuprà ad ca. XXXVIII.

PRINCIPEM,
5. . . . HASTIS. ARGENTEIS. DONATVM. APPELLAVERVNT.
LIBRI. ROMANI. VIRITIM. 6 . . . CENOS. NVMERAVI. EX. TESTAMENTO. PATRIS. MEI. ET. 7. NOMINI. MEO. 8. . . . DRINGENOS. EX. BELLORVM MANVBIIS. CONSVL. QVINTVM. DEDI. ITERVM. AVTEM. IN. CONSVLATV. DECIMO EX. PATRIMONIO. MEO. BIS QVADRINGENOS. CONGIARI. VIRITIM. ITERVM. AERE. MERVI. ET. CONSVL. VNDECIMVM. DVODECIMVM. FRVMENTATIONES. FRVMENTO. PRIVATIM. 9. COLVMEIO EMENSVS SVM. ET. TRIBVNICIA. POTESTATE. DVODECIMVM. QVADRINGENOS. NVMMOS. TERTIVM. VIRITIM. DEDI. 10. QVALIMEA. CONGIARIA

ANIMADVERSIONES.

A PRINCIPEM. . . . . . . HASTIS ARGENTEIS DONATVM APPELLAVERVNT.] Mirum ita Auguſtum loqui, quaſi alter tantùm filiorum eo honore fuerit affectus: nam certum eſt, ambos principes iuuentutis eſſe appellatos. etiam de haſtis argenteis diſſentit Dio, qui aureas vult fuiſſe lib. LV.

LIBRI ROMANI VIRITIM.] *Pro liberis Romani viritim.* ſed, illud *liberis* emblema eſt aſcititium: nunquã enim Auguſtus ita locutus: verùm, ciuibus Romanis, aut *tribubus Romanis.*

. . . CENOS. NVMERAVI. EX. TESTAMENTO PATRIS MEI.] Lego, *Trecenos nummos* (vel *ſeſtertios*) *num.* Suetonius in Iulio Ceſare capite LXXXIII. *Populo hortos circa Tiberim publicè & viritim trecenos ſeſtertios legauit.* Sed notamus ad hęc verba Suetonij Dionem, qui ipſum Octauium laudat, in numero diſſentire, & pro trecenis ponere *centenos vicenos.* quare ita potius hoc quoque loco reſcribendum fortaſſe fuerit.

CONSVL QVINTVM.] Poſt triumphum Actiacum. Vide Dionem lib. LI.

IN CONSVLATV DECIMO.] Reuerſus ex bello Cantabrico. Dio. lib. LIII.

BIS QVADRINGENOS CONGIARII VIRITIM.] DIO, τῷ δήμῳ καθ' ἑκατὸν δραχμὰς δώσειν ὑπέσχετο, id eſt, *populo viritim quadringenos nummos daturum ſe promiſit.* Quare *bis* hoc loco, ſi ita ſcripſit AVguſtus, valet, iterum, πάλιν.

ITERVM. AERE. MERVI. ET. CONSVL. VND.] Aſſentior viris eruditis, qui corrigendum putant,
B *Iterum ære meo viritim conſul vndecimum.*

DVODECIM FRVMENTATIONES.] Videtur dicere, toto illo anno ſe priuatis ſumptibus aluiſſe turbam frumentantium: nam in anno duodecim frumentationes, id eſt, fruměti-largitiones fiebãt. Vide cap. XL. De his gratuitis frumentationibus intelligit Suetonius cap. XLI.

C EMENSVS SVM. Suetonius dicto cap. *viritim admenſus eſt.*

TRIBVNICIA POTESTATE DVODECIMVM.] Is fuit annus V.C. DCCLI. quo rediit Auguſtus Romam ex itinere Gallico, triennio antè ſuſcepto. Eodem anno ludi votiui pro reditu Auguſti à Tiberio Nerone cos. ſunt editi, & Auguſtus in locum Lepidi demortui Pont.
D Max. creatus, ludos pontificales vt videtur edidit. Hæ fuere cauſſæ liberalitatis hoc tempore collatæ. Vide Dionem lib. LIV.

FRVMENTI.

FRVMENTI. II. .... NVM. NVNQVAM. MINVS. QVINQVAGINTA. ET. DVCENTA .... SIA. I2. DVODEVIGINTESIMVM. CONSVL. TRECENTIS. ET. VIGINTI. MILLIBVS. PLEBIS. VRBANÆ. SEXAGENOS. SEXAGENOS. DENARIOS. VIRITIM. DEDI. ET. QVINIS. MILITVM. MEORVM. CONSVL. QVINTVM. EX. MANIBIIS. VIRITIM. MILLIA. NVMMVM. SINGVLA. DEDI. ACCEPERVNT. ID. TRIVMPHALE. CONGIARIVM.

ANIMADVERSIONES.

FRVMENTI........ NVM.]Lego cum Lipſio *frumenti medimnûm*: ſed hæc verba importunè huc intruſa ſunt: nam oratio ita fuerat cótinuanda, *Qualia mea congiaria nunquam minus quinquaginta & duc.*

QVALIMEA CONGIARIA FRVMENTI........ NVM.] Conclamatus per me locus. ad cuius lucem, neque nos olim, neque alij poſt nos afferre quicquam potuimus quod videatur vel mediocriter probandum. Omnino apparet Ancyranos vſos eſſe in monumento hoc in ſaxum incidendo opera lapidicidæ & negligentiſſimi & linguæ Latinæ ignariſſimi: quod in vrbe Aſiæ ita accidiſſe, vbi nulla admodum Latinæ linguæ notitia erat, mirari nemo debet, quum etiam Romæ & in Italia ab id genus hominibus ſimilia preſæpe peccarentur. Hæc ſunt quæ Cicero appellat errata fabrilia ad Atticum libro VI. epiſtola prima.

DVODECIMVM CONSVL.] Hoc anno Caium filium Auguſtus die tirocinij in forum ſolemni cum pópa deduxit: quæ fortaſſe occaſio fuit huius liberalitatis: nam ita ſolitum fieri, ſequentium principum hiſtoriæ docent. Suetonius cap. XXVI.

TRECENTIS ET VIGINTI MILLIBVS PLEBIS VRBANÆ.] Hæc

A fuit frumentantium turba ante Iulij Cæſaris recenſum & ordinationem, qui ad centum quinquaginta millia eam redegit, vt narrat Suet. lib. I. cap. XLI. Auguſtus, vt mox ſequitur, & Dio teſtatur, τὸ σιτοδοτούμενον πλῆθος εἰς εἴκοσι μυριάδας κατέκλεισε. Verùm ad congiarium accipiendum quàm ad frumentationes maior, vti videtur, nu-

B merus admittebatur. Fortaſſe tamen etiam frumentum accipientium ante Auguſti conſtitutionem hic numerus fuit, éſtque hoc illud πλῆθος ἀόριστον quod vocat Dio lib. LV.

SEXAGENOS SEXAGENOS DENARIOS VIRITIM DEDIT.] Tolle alterum *ſexagenos*, vel fac *ſexagenos ſenos*, *aut ſeptenos.* Sic

C Claudius congiarium dedit τοῖς σιτοδοτουμένοις denarios ſeptuagenos quinos, Dio lib. LVIII.

ET QVIVIS MILITVM MEORVM CONSVL QVINTVM.] Intelligit donatiuum quod dedit poſt illos tres triumphos, quos egit anno V. C. DCCXXV. Vox *quinis* ſine dubio corrupta ex numero militum qui congiarium acceperunt: qui cùm

D expreſſus non ſit ab hiſtoricis, iure tantum arbitrario conſtitui huius loci lectio poteſt. Lego autem *Et quinquag. mill. militum meorum.*

IN COLONIAS. HOMINVM. CIRCITER. CENTVM. ET. VIGINTI. MILLIA. CONSVL. TERTIVM. DECIMVM. SEXAGENOS. DENARIOS. PLEBI. QVÆ. TVM. FRVMENTVM. PVBLICVM. 13. ACCE. DEDI.

1. Valet, Agentes Conſules: éſtque ſermo de L.& C.Cæſarib.
2. Puto, EVM. 3. Puto, QVO. 4. Facio, FORVM. & diuido, VT. INTERESSENT. ſententiâ longè aliâ. 5. Explerem. IVV. C. id eſt, principem iuuentutis Caium. 6. Subſtituo, CENTENOS, VICENOS. ex Dionis XLIV. qui disertè ſcribit Octauianum ipſum ita tradidiſſe (hîc nimirum) etſi alij (inter quos Suetonius) trecenos ſcribant. 7. Valet Nomine. 8. Scribe QVADRINGENOS. ex Dionis LI. qui exprimit hanc ipſam ſummam congiarij, in eodem V conſulatu. 9. Fac, COEMPTO.
10. Puto, QVALIA. MEA. 11. Expleo. MEDIMNVM. 12. Errauit ſculptor largiter, faciendúmque DVODECIMVM. 13. Facio, ACCEPIT.

III. Seriei continuatio.

PA. MILLIA. HOMINVM. PAVLLO. PLVRA. QVAM. DVCENTA. FVERVNT. I AGRIS. QVOS. IN. CONSVLATV. MEO. QVARTO. ET. POSTEA. CONSVLIBVS. 2 MARCO. ET. CN. LENTVLO. AVGVRE. ADSIGNAVI. MILITIBVS. SOLVI. MVNICIPIIS. PA..... 3 ERTIVM.

ANIMADVERSIONES.

IN COLONIAS HOMINVM CIRCITER CENTVM ET VIGINTI MILLIA.] Deeſt verbum. Scribo *millia miſi.* vide ſuprà, cap. XLVI. non ſolùm autem numerum deductarum coloniarum annotabant: ſed etiam ciuium qui id beneficium acceperant. Sic in Iulio Suetonius *Octoginta ciuium millibus in colonias diſtributis.*

CONSVL TERTIVM DECIMVM.] Eo anno Lucium filium in forum deduxit, vt biennio antè Caium, ſicut modò diximus.

IN CONSVLATV MEO QVARTO.] Videtur referendum ad hiſtoriam quam refert Suetonius cap. XVII. cùm Auguſtus Brunduſium venire coactus eſt, & deſideria militum tumultuantium ordinare.

A

CONSVLIBVS MARCO ET CNEO LENTVLO.] Malè ſculptum. pro *M. Craſſo & Cn.* non enim ita ſcripſerat Auguſtus, vt eſt expreſſum. Horum conſulatus incidit in annum DCCXL. Vide Dionem libr. LIV. In cuius verbis obſcuram harum impenſarum Auguſti mentionem reperio: ὁ Αὔγουστος, inquit, πολλὰ μὲν ἀναλώσας ὡς ἑκάστοις, πολλὰ δὲ καὶ παρ' ἑτέρων λαβὼν ἀνεκομίσθη.

B

CIR-

cIrcIter. sexgensim. ItInerIs. emIt. qvam. romanIs. 4 erae ...... nvmeravI ...... qvod. pro. agrIs. provIncIalIbvs. solvi. vnvs. et. solvs. omnIvm. qvI. dedvxervnt. colonIas. mIlItvm. In. provIncIs. ad. memoriam. ætatIs. meæ. fecI. postea. nerone. et. cn. pIsone. consvlIbvs. Itemqve. 5... gantissImo. et. d. lelIo. consvlIbvs. et. 6 l. canInIo. et. q. fabrIcIo. consvlIbvs. 7 .... qvos. emerItIs. stIpendIIs. In. sva. mvnIcIpIa. 8 praem .... persolvi. qvam. 9 ..... Insest.... mIlI..... ImpendI.

Qvater. 10 avI. ærarIvm. Ita. vt. sestertIvm. mIllIa.

.... qvIngenta. ded.... ravI. ærarIo. detvlI. ......

qvod. ex. consIlIo. . . . . mIlItIbvs.

qvIn . . . .

. . . . . . mervIssent. hs. mIl. . . . .

. . . . o. detvlI. . . . . . .

. . . . II cn. p. lentvlo. . . .

vles. fvervnt. cvm. d. . . . . cerent .....centvm.

mIllIbvs. homInvm. . . . . o. frv. . . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

ANIMADVERSIONES.

Circiter sexgensim.] Scrib. A *circiter ſexagiens* im. hoc eſt, ſexagies & ſemel centum millibus. *Sexagiens* pro ſexagies, ea conſuetudine ſcribendi qua *totiens, quotiens.* Quia tamen hic numerus videtur infra modum pecuniæ expenſæ in emptionem agrorum, fortaſſe ſcribendum *ſexcenties* aut *ſeptingenties.*i.

Itineris emit.] Nihil hîc video quod ad verborum reſtitutionem: ſententiam quidem ſatis certò aſſequi mihi videor. commemorat enim agros à ſe militibus ſuis emptos, partim de municipiis, partim de ipſo pop. Rom. qui, vt videtur, agros publicos nondum diuiſos aliquos habuit. Hos Auguſtus veteranis & legionariis ſuis diuiſit, & pretium illorum prætoribus qui ærariũ C adminiſtrabant numerauit. Hoc ni fallor Auguſtus voluit: ſed videntur omiſſa quædam verba. *Emi* ſaltem legendum, non *emit.*

Romanis......... eræ.] Aliorum deſcriptio habet, *præ* quod firmat emendationem Lipſij *Prætoribus.* Sed an ita locutus Auguſtus *Romanis prætoribus?* non videtur. potius *Romæ* ſcripſiſſe eum putem.

Qvi dedvxervnt colonias militvm.] Vt Sulla, Iulius Cæſar, B & triumuiri. coloniarũ militarium. meminit Velleius lib. priore.

Qvater...... avi ærarivm.] Lego, *Quater leuaui ærarium,* aut *ſuſtentaui.* vult dicere quod Dio in actis anni dccxxvi. initio libri liii. ἐπειδὴ χρημάτων τοῦ δημοσίου ἐδέησεν, ἐδανείσατό τινα, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ. *Leuare ærarium,* pro inopiam ærarij leuare, breuiter & eleganter dictum.

Sestertivm millia........ qvingenta.] Scripſerat fortaſſe, *millies & quingenties.*

1. Videtur legendum. PRO AGRIS. 2. Intelligit M. Licinium Craſſum. 3. Fuit, SESTERTIVM. 4. PRÆTORIBVS exple. Nam hi tunc Ærario præerant. 5. C. ANTISTIO reponito. 6. Horum alter hodie non in Faſtis, & malè hunc C. prænominant. 7. Expleam MILITIBVS. 8. Malim REMISI. 9. Fuit, QVAM. IN. REM. 10. Anne ADMINISTRAVI? Intelligit duos Lentulos vnà conſules, anno DCCXXXVI.

Oppoſito latere.

Series.

I.

CVRIAM. ET. CONTINENS. ET. I CHALCIDICVM. TEMPLVMQVE. APOLLINIS. IN. PALATIO. CVM. PORTICIBVS. AEDEM. DIVI. IVLII. LVPERCAL. PORTICVM. AD. CIRCVM. FLAMINIVM. QVEM. SVM. APPELLARI. PASSVS. EX. NOMINE. EIVS. QVI. PRIOREM. EODEM. IN. SOLO. FECERAT. OCTAVIANI. PVLVINAR. AD. CIRCVM. MAXIMVM. AEDES. IN. CAPITOLIO. IOVIS. FERETRII. ET. IOVIS. TONANTIS. AEDEM. QVIRINIS. AEDES. MVNDO. ET IVNONIS.
2 ... ET. IOVIS. LIBERTATIS. IN. AVENTINO. AEDEM. LARVM. IN. SVMMA. SACRA. VIA. AEDEM. DEVM. PENATIVM. IN. VELIA.

ANIMADVERSIONES.

CVRIAM ET CONTINENS ET A CHALCIDICVM.] Dio in quinto Auguſti conſulatu, libro LI. ἐπεὶ ταῦτα διετέλεσε, τό, τε Ἀθήναιον, καὶ τὸ χαλκιδικὸν ὠνομασμένον καθιέρωσε. hoc ędificium poſtea Domitianus refecit, vt eſt auctor Euſebius in Chronico ad numerum MMCV. vbi de Chalcidico plura beatæ memoriæ vir, Ioſephus Scaliger, ὁ πάνσοφος.

CVM PORTICIBVS.] Ex iſto lo- B co ſcribimus apud Suetonium, capite XXIX. quod fugit nos monere, *Addit porticus, cum bibliotheca Latina Græcáque.* ſic codd. Memmianus, Viterb. & Groſlotij, non vt vulgò, *Addita porticus.*

PORTICVM AD CIRCVM FLAMINIVM, QVEM SVM APP. P.] Leue mendū falſi notā Auguſto inurit. Lege, *quam.* & de porticu Cn. Octauij accipe, quam refeciſſe ait, & ſiuiſſe appellari veteri nomine. Ea fuit regione Vrbis nona ad Circum Flaminium, vt hîc Auguſtus narrat. & confirmat P. Victoris deſcriptio. Scribo deinde *Octauiam,* non *Octauiani.* Puluinar Octauiani nuſquam legi: nec puto ſic accipiendum.

AEDES IN CAPITOLIO IOVIS FERETRII ET IOVIS TONANTIS. Hanc fecit primus: Suetonius, Dio. illam vetuſtate dilapſam refecit. Liuius libro quarto.

AEDEM QVIRINIS.] Barbarè, pro *Quirini.* Dio in actis anni DCCXXXIX. τὸν τοῦ Κυρίνου ναὸν καθιέρωσεν ἐκ καινῆς οἰκοδομήσας.

AEDEM. IVVENTATIS. AEDEM. MATRIS. MAG. DEIAE. IN. PALACIO. FECI.
3 SERTORIVM. ET. POMPEIVM. THEATRVM. VTRVMQVE.
OPVS. IMPENSA. GRANDI. REFECI. SINE. VLLA. INSCRIPTIONE.
NOMINIS. MEI. RIVOS. AQVARVM. COMPLVRIBVS LOCIS. VETVSTATE.
LABENTES. REFECI. ET. AQVAM. QVAE. 4. MARIA. APPELLATVR.
DVPLICAVI. FONTE. NOVO. IN. RIVVM. EIVS. IMMISSO. FORVM.
IVLIVM. ET. BASILICAM. QVAE. FVIT. INTER. AEDEM. CASTORIS.
ET. AEDEM. SATVRNI. CAEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A.
PATRE. MEO. PERFECI. ET. EANDEM. BASILICAM. 5 CONSVMATAM.
IN. . . . AMPLIATO. EIVS. SOLO. SVB. TITVLO. . . . . 6 NOMINIS.
FILIORVM. 7 . . . . VIVVS. NON. PERFECISSEM. PERFECI. AB HAE-
REDIBVS. 8 . . . . . VIRGINE. EXEMPLVM. DEVM. IN VRBE CONSV. . .
FECI. FLVVIO. PRAETERMISSO. QVOD. TEMP. . . . . . ET. . . . .

1. Dionem vide LI. in actis anni DCCXXV. 2. Fortè MINERVÆ. quia iungi hæc tria numina Romanis ſolita.
3. Planè non capio. 4. MARTIA. 5. Eſſe debeat CONSVMPTAM. INCENDIO. AMPL.
6. Puto, C. & L. 7. CVM. 8. AQVA.

Continuatio I Seriei, oppoſito latere.

VLTORIS. TEMPLVM. 1. QVORVMQVE. AVGVSTVM. ET. TEMPLVM.
APOLLINIS. IN. SOLO. MAGNAM. PARTEM. 2. . . . . . . EMPTO. FECI.

ANIMADVERSIONES.

AEDEM DEVM PENATIVM IN A VELIA.] Hanc quoque refecit non fecit. Dionyſius Halicarnaſſ. libro 1. loquens de Penatibus, *νεὼς ἐν Ῥώμῃ δείκνυται τῆς ἀγορᾶς οὐ πόρρω, κατὰ τὴν ἐπὶ Καείνας φέρουσαν ἐπίτομον ὁδὸν ἱδρυμένος, ὑπεροχῇ σκοτεινὸς, οὐ μέγας· λέγεται δὲ κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν ΟΥἔλιαι τὸ χωρίον.* ita ſcribi debet hic locus: nam olim falſus ſum, cùm ex vulgata lectione corrupta *ὑπελαίαις*, emendabam B *Υποπαλαίαις.* nihil quidem inepti continet ea coniectura, vt illa fatua quorundam & veſana hariolatio, quam refutabamus: vera tamen non eſt. Varro. De vita populi Rom. libro primo, *Tullium Hoſtilium in Veliis, vbi nunc eſt ædes deûm Penatum.* Meminit etiam Feſtus, in voce *Mutium.*

SERTORIVM.] Lego *Diribitorium.* quod mirandum ædificium ab Agrippa inchoatum, perfecit poſt illius obitum Auguſtus, & publicauit, ſine vlla nominis ſui inſcriptione. Lege Dionem in anno DCCLVII. lib. LV. Hoc niſi eſt, putem intelligi aliquam ex aſtructis ædibus Pompeiano theatro, de quibus fecimus mentionem ad caput XXXI. Ea ædificia ſæpe incenſa, ſæpe reſtituta. Velleius de Tiberio, *Quàm magnifico animi temperamento, Cn. quoque Pompeij munera abſumta igni reſtituit!*

DVPLICAVI, FONTE NOVO

IN RIVVM EIVS IMMISSO.] Iulius Frontinus, De aquæ ductibus Vrbis Romæ. *Auguſtus in ſupplementum Martiæ quoties ſiccitates* A *agerent, auxilio aliam aquam eiuſdem bonitatis opere ſubterraneo perduxit vſque ad Martiæ riuum, quæ ab inuentore appellatur AVguſta.*

QVOD. 3. SVO. NOMINE. M. MARCELLI. 4. VENERI........ MANIBVS.
IN. CAPITOLIO. ET. IN. AEDE DIVI. IVLII. ET IN. AEDE.
APOLLINIS. ET. IN. AEDE. VESTAE. ET. IN. TEMPLO. MARTIS.
5. VICTORIS. CONSECRAVI. QVAE MIHI. CONSTITERVNT. CIRCITER.
MILLENIS. AVRI. CORONARI. PONDO. TRIGINTAQVINQVE.
MILLIVM. MVNICIPIIS. ET. COLONIIS. ITALIAE. CONFERENTIBVS.
6. AC. TRIVMPHOS. MEOS. QVINTVM. CONSVL. 7. REMISI. ET. POSTEA.
QVOCIESCVNQVE. IMPERATOR. M......... AVRI. CORONARIVM.
NON. ACCEPI. DECERNENTIBVS. MVNICIPIIS..... QVAE ANTE DECREVERAM.

ANIMADVERSIONES.

QVOD SVO NOMINE.] Quo B refertur iſtud *quod?* manifeſtiſſimè deeſt in fine ſuperioris verſus aliquid. Lego totam ſententiam hoc modo, *Theatrum quoque ſub nomine M. Marcelli generi ex manubijs.* Suetonius, *Quædam opera ſub nomine alieno fecit, vt theatrum Marcelli.* repete ex proximo, *feci.* nam vt alij deſcribunt nobis hoc marmor, minimum C interuallum relictum eſt vacuum ante vocem *manibus*, quod eo libentius amplector, quia neceſſariò poſt hanc dictionem apponenda alia eſt: apertè enim ſequentia manca ſunt & claudunt.

IN CAPITOLIO.] Scrib. *dona in Capitolio.*

QVÆ MIHI CONSTITERVNT CIRCITER MILLENIS AVRI CORONARI PONDO, TRIGINTA QVINQVE MILLIVM.] D Donaria AVguſti partim ex auro conflata erant, partim margaritis gemmiſque maximæ indicaturæ ornata. vtrumque hîc ab eo fuerat expreſſum: & auri inquam, pondus, quod in ἀναθήματα impendiſſet, & pecunia qua conſtarent, tum manupretium, tum ornamenta alia. Auri ait fuiſſe circiter mille pondo: reliquam impenſam triginta quinque millium: hæc verò ſumma deprauatiſſimè & ineptiſſimè notata eſt. taceo quòd Latinitas eam lectionem non patitur. Omnino ſcripſerat AVguſtus, XXXV. HS. quod eſt, *tricies quinquies* HS. faber ſculptor, vel is potius qui Romæ deſcripſit, & in numerorum interpretatione peccauit inſulsè, & in nota HS. quã putauit millenarij numeri eſſe indicẽ. Stabilimus hanc noſtrã & emẽdationẽ & interpretationẽ auctoritate Suetoniani loci, qui iſti planè geminus eſt, cap. XXX. *AEdes ſacras opulẽtiſſimis donis adornauit: vtpote qui in cellam Capitolini Iouis ſedecim millia põdo auri, gemmáſque ac margaritas quingenties* HS. *vna donatione contulerit.*

QVOTIESCVNQVE IMPERATOR M......... AVRI CORONARIVM NON ACCEPI.] Lego, *quotieſcunque imperator ſum appellatus, aurum coronarium non accipi.* Moris veteris fuit, vt quotieſcun-

tieſcumque duces exercituum re A feliciter geſta Imperatores ſalutarētur à ſuis, prouinciæ & ſociæ ciuitates ac reges dono darent illis coronas aureas, vel auri tot pondo: quod appellatum eſt aurum coronarium. Sub Impp. retenta eſt hæc conſuetudo: nam illi toties ſalutabantur imperatores quoties ipſorum auſpiciis hoſtis inſigni clade afficiebatur: vide quæ notamus ad B lib. pr. cap. LXXVI. & ſalutato aurum coronarium ex ritu offerebatur, non ſolùm à prouincialibus, ſed etiam ab Italiæ coloniis & municipiis: à quibus ſe non accepiſſe gloriatur AVguſtus. Dio in quinto conſulatu Auguſti lib. παρὰ τῶν πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὸ χρυσίον τὸ τοῖς στεφάνοις προσῆκον οὐκ ἐδέξατο. Simile eſt quod narrat Spartianus de Hadriano, *Aurum coronarium Italiæ remiſit, in prouinciis minuit.* idem eſſe factum aliquando & à Iuliano teſtis Ammianus Marcellinus.

TEMPVS. DEFVNCTARVM. AFRICANARVM.
M O: NOMINE. AVT. FILIORVM. MEORVM.
ET. NEPOTVM. IN. CIRCO.............. AVT. IN. FORO. AVT. IN.
AMPHITHEATRIS. POPVL..... QVIBVS. CONFECTA. SVNT. BESTIARVM.
CIRCITER. TRIVM. MILLIVM. ET. QVINGENTA. NAVALIS. PRAELII.
SPECTACVLVM. 8. POPVL....S.. LIBERVM. IN. QVO. LOCO. NVNC.
NEMVS. EST. CAESARVM. CAVATO. 9...... LONGITVDINE. MILLE.
ET. ET. OCTINGENTOS. PEDES. IN LATITVDINE. PEDES. DVCENTI.
IN. QVO. TRIGINTA. ROSTRATAE. NAVES. TRIREMESQVE. PLVRIMAE.
10. .... RVMORES. INTER. SE. CONFLIXERVNT. 11............ RVNT.
PRAETER. REMIGES. MILLIA......... CIRCITER.........

1. FORVMQVE. 2. A ME. 3. SVB. 4. Reſtituo hæc: GENERI. DEDICAVI. E. MANIBIIS. 5. VLTORIS. 6. AD. 7. Hoc ipſum Dio notat in iſto ipſo conſulatu LI. 8. è Suetonio legam POPVLO. EXHIBVI. AD. TIBERIM. IN. QVO. LOCO. 9. SOLO. IN, 10. Lego: PRAETER. MINORES. INTER. 11. CECIDERVNT: vel OCCVBVERVNT.

IN. TEMPLIS. OMNIVM. CIVITATVM. 1. P....,.. ET. ASIAE. VICTOR.
ORNAMENTA. REPOSVI. QVAE. SPOLIATIS. 2. TEMPLIS.... PRIVATIM.
POSSEDERAT.

ANIMADVERSIONES.

TEMPVS DEFVNCTARVM A AFRICANARVM.] Non ſolùm corrupta ſunt iſta, ſed etiam mutila, & perturbata. ſententia tamen non obſcura: narrat enim magnificentiam ſuam in venationibus exhibendis. qua de re libro ſingulari plura, vbi hunc locum tractamus. Fortaſſe autem ſcripſerat Octauius: *Spectacula amplius mille ducenta-* B *rum Africanarum.* vt in vnam ſummam contrahatur numerus Africanarum, ad populi voluptatem exhibitarum. quem quidem numerum vereor ne iuſto minorem longè faciam. quum certum ſit, vnis aliquando ludis ſexcentas Africanas AVguſtum exhibuiſſe: vt in commiſſione ludorum quibus Marcelli theatrum dedicabat. Dio libro LIV. κἀν τῇ πανηγύρει τῇ διὰ τοῦτο γενομένῃ, καὶ θηρία Λιβυκὰ ἑξακόσια ἀπεσφάγη.

IN TEMPLIS.] Pridem quò iſta pertinerēt indicauimus ad lib. XIII.

Strabonis. notat diligentiſſimus ille ſcriptor de quibuſdam ſignis furto Antonij ſublatis, ab AVguſto reſtitutis. Plinius quoq; libro XXXIV. cap. VIII. *Fecit* Myro *& Apollinem, quē à Triumuiro Antonio ſublatum reſtituit Epheſiis diuus AVguſtus, admonitus in quiete.* Exemplum hu- A ius æquitatis à P. Scipione, quem Siculis ablata ſigna & Romam illata, reſtituiſſe Plutarchus ſcribit in Apophthegmatis, εὑρὼν, ait, τὴν πόλιν ἀνδριάντων Ἑλληνικῶν καὶ ἀναθημάτων ἀπὸ Σικελίας μεστὴν οὖσαν, ἐκήρυξε τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων παρόντας ἐπιγινώσκειν καὶ κομίζεσθαι.

STATVAE. 3. .... QVADRAGENIS. ARGENTEIS.
STETERVNT. IN. VRBE. AC. CIRCITER. QVAS. IPSE. SVSTVLI. EX.
QVA. DE. PECVNIA. DONA. AVREA. IN. AEDEM. APOLLINIS. MEO.
NOMINE. ET 4. FILIORVM. QVAE. MIHI. STATVERVNT. HONOREM.
HABVERVNT. POSVI.

1. P....... ET. An'ne fuit, PELOPONNESI. ET? credo. Ea enim loca maximè vaſtauit Antonius. 2. TEMPLIS........., Expleo, ANTONIVS. furta enim eius & ſacrilegia notat 3. Hæc legam, PLVRES. QVADRINGENIS. ARGENTEÆ. 4. Lego: ILLORVM. QVI.

II.

MARE. PACAVI. A. PRÆDONIBVS....... DOMIBVS.......
.... SVIS......... I. CONTRA REM.......
. . . . . DOMINI. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

1. Puto hæc fuiſſe de ſeruis, quos coërcuit, ne contra rem famámque domini venirent, vt audirentur.

ANIMADVERSIONES.

1 STATVÆ.] Adi caput LII. de iis enim ſtatuis intelligit AVguſtus, de quibus ibi Tranquillus. B MARE PACAVI A PRÆDONIBVS.] Vide ad illa cap. XCVIII. *per illum ſe viuere: per illum nauigare.*

REGIS

III.

REgIs. PARTHO V . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

AME. GENTES.. .. ... THORVM. ET. MEDORVM. . . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

IN. CONSVLATV. . . . .]

Cætera quoque corroſa & corrupta.

ANIMADVERSIONES.

Regis Parthorvm.]Pertinet A ad miſſos obſides, & reddita ſigna à Parthis quæ M.Craſſo & M.Antonio ademerant.Nota hiſtoria: ſupra cap.xxi.

A me gentes P.......thorvm et medorvm.]*Pathorum & Med.* Loquebatur de Parthis & Medis qui regem ab ipſo petierũt. Strabo, Tacitus,Suetonius,Dio,alij.

C. SVETONI TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS LIBER III.

Tiberivs Nero Cæsar.

PATRICIA gens Claudia (fuit enim & alia plebeia, nec potentia minor nec dignitate) orta eſt ex Regillis, oppido Sabinorum. Inde Romam recens c nditam, cum magna clientū manu commigrauit, auctore Tito Tatio conſorte Romuli: vel, quod magis conſtat, Atta Claudio gentis principe,

ANIMADVERSIONES.

ATTA *Claudio gentis* A *principe.*] Secuti ſum⁹ Vaticanum cod. cui & Pithœanus cōſentit & Memmianus. Viterb. Liſlæi, & princeps Ro. *à Tatio* aſtipulante nonnihil & Dionyſio Halic. qui Claudiæ gentis auctorem nominat Τίτον Κλαύδιον lib. v. Liuiani codd. vulgò *Appium*, alij *Attium* vt Iulius Paris, & veteres Taciti li- B bri, vt de Vaticanis teſtatur Lipſius. In re tam vaga & crepera nihil pro certo poſſe affirmari puto. Eſt verò *Atta* vox vetus Sabina originis Græcanicæ, vt pleræque Sabinorū: nam & ipſi abſque dubio ἀνέκαθεν Dores fuerunt è Peloponneſo orti. Doctiſſimi viri prænomen id fuiſſe ſcribunt: ego cognomen potius arbitrer, & ita Feſtus vocat. *Atta* eſt C παρὰ τὸ ἄττειν, quod ſubſilire ſignificat, & nuſquā firmè pedē figere. vnde ἄττειν δεῦρο κἀκεῖσε. & apud Iulianū ὥσπερ οἱ ταχύτατοι τῶν ὀρνίθων ἢ αὖ ἐθέλωσιν ἄττοντες. ex eo intelligimus qui propriè dicantur *attæ*: nēpe οἱ ἄττοντες, qui inter ambulandum ſtare neſciunt, ſed ſemper quaſi ſubſiliūt: ꝙ neceſſariò iis euenit, qui non ὅλῳ ποδὶ βαδίζουσι, ſed in primos pedes inſiſtunt. Feſtū emēda in hac voce: Ait, *Attæ appellātur qui propter vitiū crurū aut pedū plantis inſiſtunt: & attingūt magis terrā quā ambulāt.* Scribe, *plātis non inſiſtūt* prorſus neceſſaria emēdatio: niſi malis reſtituta in integrū voce quæ excidit, ſcribere, *aut pedū primis plantis inſiſtunt.* Atq; hoc melius: nā & in Petri Danielis Aureliani Onomaſtico ita ſcriptum; *Atta qui primis plātis ambulat: quod nomen ab attingendo impoſitum videtur.* ridicula ſanè nominis originatio. Cæterùm attarum vitio contrarium eſt τὸ τῶν πτερνοβατῶν, quorum Hippocrates meminit: iſtos veteres Latini *talipedare* dixerunt.

post

poſt reges exactos ſexto ferè anno, à patribus in patricios coo-
ptata. Agrum inſuper trans Anienem clientibus, locúmque ſi-
bi ad ſepulturam ſub Capitolio publicè accepit. Deinceps
procedente tempore, duodetriginta conſulatus, dictaturas
quinque, cenſuras ſeptem, triumphos ſeptem, duas ouationes
adepta eſt. Cùm prænominibus cognominibúſque variis di-
ſtingueretur, Lucij prænomen conſenſu repudiauit, poſtquam
è duobus gentilibus prędítis eo, alter latrocinij, cædis alter
conuictus eſt. Inter cognomina autem, & Neronis aſſumpſit,
quo ſignificatur lingua Sabina fortis ac ſtrenuus. Multa mul-
torum Claudiorum egregia merita, multa etiam ſecus admiſ- 2
ſa in Remp. exſtant. Sed vt præcipua commemorem, Appius
Cæcus ſocietatem cum rege Pyrrho, vt parum, ſalubrem i- A. V. C.
niri diſſuaſit. Claudius Caudex, primus freto claſſe tranſ- CDLXXIV.
iecto, Pœnos Sicilia expulit. Claudius Nero aduenientem CDXC.
ex Hiſpania cum ingentibus copiis Aſdrubalem, prius DXLVII.
quàm Hannibali fratri coniungeretur, oppreſſit. Contrà CCCIV.

ANIMADVERSIONES.

Poſt reges exactos ſexto ferè anno.] A Ad vnguem fermè quadrat ſupputatio Dionyſij: qui Claudij ſiue Clauſi aduentum refert in anno V.C. CCL. regifugium, CCXLIV.

Locúmque ſibi ad ſepulturam.] Reperi annotatam in Viterb. alterā lect. *lucum*: quę mihi non placet. nec conuenit, vt puto, veterum theologicis opinionibus.

B *Quo ſignificatur lingua Sabina fortis ac ſtrenuus.*] Gloſſarium, *Nero*, ἀνδρεῖος. Iam diximus, Sabinam veterem linguam non aliam fuiſſe à Græca. Græci hominem bonis lacertis vocant νευρώδη. Dicæarchus in Clementis Protreptico Herculem deſcribit, χζίαν, νευρώδη, μέλανα. & νευροῦν accipiebant pro robuſtum reddere & validum. verbum eſt artis gymnaſticę: quo vſus eleganter Chryſoſtomus in poſteriorē ad Corinthios εἰς τὸ ἑτέρους ἀλείφειν προθεῖσι καὶ νευροῦν. vtraque vox propriè de gymnaſtis vſurpatur. Inde Νέρων, vt, Γάστρων, Κεφάλων, Χείλων. Nero à Νεύρων, ſicut & A. Gellius innuit, diſſoluta diphthōgo & imminuta. vt *periri* vnde experiri, à πειρᾶν. ſic *neruus* à νεῦρον.

Multa etiā ſecus admiſſa in Rēp.] Pithœi & Turneb. libri, *ſequius*. Vaticanus *ſecius*. noſtri *ſecus*. Viri docti alij aliud probant. Atqui non magni intereſt, aut potius nihil, quomodo ſcribatur. *ſecus* eſt ἑκὰς vt ἕξ, ſex, aliáque multa. in Gloſſario exponitur ἑτέρως καὶ πλησίον, non malè. nam vicina non dicuntur niſi quæ ſunt ἑκὰς, & naturam ſeparatam habent. Porrò vt Gręcis ἄλλο & ἕτερον, Latinis *aliud* per ἀφημισμὸν ponitur in ſignificatione mali, ſic & *ſecus* vſurparunt pro κακῶς. Salluſtius, *ſi ſecus accidat huic* C *Reip.* & paſſim. At *ſeciꝰ* & *ſequiꝰ* ꝓmiſcuè ſcribebāt, vt *cocus* & *coquꝰ*, & his ſimilia, vel Quintiliano monente.

Claudius Nero aduenientem ex Hiſp.] In codd. nonnullis extat ea le-

ctio quam teſtatur Torrentius in optimis libris ſibi repertam, *Tiberius Nero*. certũ eſt, Claudium eum qui conſul Aſdrubalem deuicit, Caij prænomine ab hiſtoricis affici vulgo, non Tiberij. extátque id prænomen etiam in fragmento faſtorum Capitolinorum: ſed in nominibus non ſemel diſſentit ab aliis Suetonius: ſiue id factum eius incuriâ, ſiue quod ita ſentiret.

Claudius Appius Regillianus decemuir legibus ſcribendis virginem ingenuam per vim, libidinis gratia, in ſeruitutem aſſerere conatus, cauſſa fuit plebi ſecedendi rurſum à patribus. Claudius Druſus, ſtatua ſibi cum diademate ad Appij Forum
D V. poſita, Italiam per clientelas occupare tentauit. Claudius Pulcher apud Siciliam non paſcentibus in auſpicando pullis, ac per contemtum religionis mari demerſis, quaſi vt biberent quando eſſe nollent, prælium nauale iniit: ſuperatúſque, cùm dictatorem dicere à ſenatu iuberetur, velut iterum illudens diſcrimini publico, Ilyciam viatorem ſuum dixit. Exſtant & fœminarum exempla diuerſa æquè: ſiquidem gentis eiuſdem vtraque Claudia fuit, & quæ nauem cum ſacris matris deûm Ideæ obhærentem Tiberino vado extraxit, precata propalam
A. V. C. DVIII. *vt ita demum ſe ſequeretur, ſi ſibi pudicitia conſtaret*: & quæ nouo more iudicium maieſtatis apud populum mulier ſubiit, quòd in conferta multitudine ægrè procedente, carpento, palàm optauerit, *vt frater ſuus Pulcher reuiuiſceret, atque iterum claſſem amitteret, quò minor turba Romæ foret*. Præterea notiſſimum eſt, Claudios
DCXCV. omnes, excepto dumtaxat P. Clodio, qui ob expellendum vrbe Ciceronem, plebeio homini, atque etiam natu minori, in adoptionem ſe dedit, optimates aſſertoréſque vnicos dignitatis ac potentiæ patriciorũ ſemper fuiſſe, atque aduerſus plebẽ adeò violentos ac contumaces, vt ne capitis quidem quiſquam reus apud populum mutare veſtem aut deprecari ſuſtinuerit: nõnulli in altercatione & iurgio tribunos plebis pulſauerint. Etiam

ANIMADVERSIONES.

Claudius Appius Regillianus.] Viterb. *Claudius Regillanus*. Tur. *Claudius Rigillianus*.

Ilyciam viatorem ſuum.] Mem. *Ilycian*. Viterb. *Iliciã*. Liſlęi *Ilyriam*. in Faſtis Capitolinis *Glicias* vocatur.

Nauem obhærentẽ Tiberino vado.] Plinius lib. VII. ca. XXXV. Simile factũ Siluani epiſcopi narrat Socrat. ſcholaſticus, lib. VII. cap. XXXVII. *obhærentem* autem non *adhærentem* omnes libb. habent.

Palam optauerit.] Memmij liber, & Liſlęi, *optauerat*.

Præterea notiſſimum eſt.] Memmij, Pithœi & Liſlęi codd. cum Vaticano, *notatiſſimum*.

Virgo

virgo Veſtalis fratrem iniuſſu populi triumphantem,adſcenſo DCXI.
ſimul curru,vſq; in Capitolium proſecuta eſt,ne vetare aut in-
tercedere fas cuiquã tribunorum eſſet. Ex hac ſtirpe Tiberius 3
Cæſar genus trahit,&quidem vtrumque: paternum,à Tiberio
Nerone,maternũ,ab Appio Pulchro:qui ambo Appij Cęci filij
fuerunt.Inſertus eſt & Liuiorum familiæ,adoptato in eam ma-
terno auo.Quæ familia,quamquã plebeia,tamen & ipſa admo
dum floruit,octo conſulatibus,cenſuris duabus,triumphis tri-
bus,dictatura etiam ac magiſterio equitum honorata: clara &
inſignibus viris,ac maximè Salinatore,Druſiſque.Salinator v- DL.
niuerſas tribus in cenſura notauit leuitatis nomine,quòd cùm
ſe poſt priorem conſulatum multa irrogata condemnaſſent,
conſulem iterum cenſorémque feciſſent. Druſus hoſtium du-
ce Drauſo cominus trucidato,ſibi poſteríſq; ſuis cognomẽ in-
uenit.Traditur etiam proprætore ex prouincia Gallia retuliſſe DCLXXI.
aurum,Senonibus olim in obſidione Capitolij datũ:nec,vt fa-
ma,extortum à Camillo. Eius abnepos, ob eximiam aduerſus DCXXXIII.
Gracchos operam patronus ſenatus dictus,filium reliquit, quẽ
in ſimili diſſenſione multa variè molientem,diuerſa factio per
fraudem interemit.Pater verò Tiberij,quęſtor C.Cæſaris,Ale- DCLXIII.
xandrino bello claſſi præpoſitus,plurimum ad victoriam con- 4
tulit.Quare & Pontifex in locum P.Scipionis ſubſtitutus,& ad DCCVII.
deducendas in Galliam colonias,in queis Narbona & Arelate
erant,miſſus eſt.Tamen Cęſare occiſo,cunctis turbarum metu DCCX.
abolitionem facti decernentibus,etiam de præmiis tyrannici-
darum referendum cenſuit.Prętura deinde functus,cùm exitu DCCXIII.
anni diſcordia inter Triumuiros exorta eſſet, retentis vltra iu-
ſtum tempus inſignibus,L.Antonium cõſulem Triumuiri fra-
trem ad Peruſiam ſecutus, deditione à cæteris facta,ſolus per-
manſit in partibus, ac primò Præneſte, inde Neapolim euaſit:
ſeruíſq;ad pileum fruſtra vocatis,in Siciliã profugit.Sed indi-
gnè ferẽs,nec ſtatim ſe in conſpectũ Sex.Pompeij admiſſum,&

ANIMADVERSIONES.

Virgo Veſtalis fratrem.]Nil cenſeo mutandum in tanto MSS. conſenſu: nam in omnibus noſtris ita ſcriptum,non *patrem*, vt apud Ciceronem,& alios hiſtoricos.

Inſertus eſt & Liuiorum familiæ.] Res nota eſt; neque dubia lectionis huius fides. codex tamen optimus A Memmij,*interſertus eſt & Læuiorum f.* quod & Pithœus ex eodem libro vel aliis adnotauerat.

Pater verò Tib.]Viterb.Cuiac.Pithœi & Liſſ.*Pater Tiberij Nero qu.*

In queis Narbona.]Scribe *Narbo.* & ita volueramus: nã præter hiſtoricos etiam MSS.omnes ſic habent.

faſcium vſu prohibitum, ad M. Antonium traiecit in Achaiam. Cum quo breui reconciliata inter omnes pace, Romam rediit, vxorémque Liuiam Druſillam, & tunc grauidam, & antè iam apud ſe filium enixam, petenti Auguſto conceſſit. Nec multò pòſt diem obiit, vtroque liberorum ſuperſtite, Tiberio Druſóque Neronibus.
5 TIBERIVM quidam Fundis natum exiſtimauerunt, ſecuti leuem coniecturam, quòd materna eius auia Fundana fuerit, & quòd mox ſimulacrum Felicitatis ex ſenatuſconſulto publicatum ibi ſit. Sed vt plures, certioréſque tradunt, natus eſt Romæ in Palatio, XVI. Kal. Decemb. M. Æmilio Lepido iterum, L. Munatio Planco COSS. poſt bellum Philippenſe. Sic enim in faſtos Actáque publica relatum eſt. Nec tamen deſunt qui partim antecedente anno, Hirtij ac Panſæ, partim inſequente, Seruilij Iſaurici Antoniíque conſulatu, genitum eum ſcribant.

A. V. C. DCCXII.

6 INFANTIAM pueritiámq; habuit luxurioſam, & exercitatam: comes vſquequaq; parentum fugę: quos quidem apud Neapolin ſub irruptione hoſtis nauigium clàm petentes, vagitu ſuo pęne bis prodidit: ſemel, cùm à nutricis vbere, item cùm à ſinu matris raptim auferretur, ab iis qui pro neceſſitate temporis mulierculas leuare onere tentabant. Per Siciliam quoque & Achaiam circumductus, ac Lacedæmoniis publicè, quòd in tutelam Claudiorum erant, demandatus, digrediens inde itinere nocturno, diſcrimen vitæ adiit:

ANIMADVERSIONES.

A *Faſcium vſu prohibitum.*] Contra morem rectorum prouinciarum qui comiores erant & haberi volebant. Cicero in epiſtola ad Cornificium, qua ei Anitium commendat negotiorum ſuorum cauſſa legatum in Africam legatione libera, *in primis quod ei chariſsimum eſt, dignitatem eius tibi commendo: idque à te peto, quod ipſe in prouincia facere ſum ſolitus, non rogatus, vt omnibus ſenatoribus lictores darem: quod idem acceperam & noueram à ſummis viris eſſe factitatum.*

XVI. *Kal. Decemb.*] Dio, τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ νοεμβρείου μηνός. libro LVII.

Infantiam pueritiámque habuit luxurioſam & exercitatam.] Nihil variant libb. veteres. non placet tamen hæc lectio: nam vt concedamus *luxurioſam infantiam* poſſe dici τὴν ἔχουσαν ταχεῖαν εἰς αὔξην τελείωσιν: tamen Suetonij ea mens non eſt: qui non aliud notare voluit, quàm quod Tacitus lib. VI. Ann. in elogio Tiberij, *Caſus prima ab infantia ancipites: nã proſcriptum patrem exſul ſecutus, vbi*
B *domũ Auguſti priuignus introiit, multis æmulis conflictatus eſt.* planè geminus huic locus. Doctiſſimi viri, Pithœus & Vrſinus, emendabant *laborioſam*: Sic apud Plinium in Panegyrico *laborioſus & exercitus* iungũtur.

tur. *Intelligimus Cæſar quantum tibi* A *pro laborioſa iſta ſtatione & exercita debeamus.* ego tamē non improbem Torrentij coniecturam, fuiſſe olim *luctuoſam*: videtur enim corrupiſſe hunc locum praua conſuetudo ſcribēdi *x* pro aliis literis, quemadmodum lib. ſuperiore diximus. Habent etiā MSS. *exercitatam* non *exercitam*, quod potius poſtulet traditio veterum literatorum. Caper, *exercitus laboribus, exercitatus ſtudiis.* Idem tradit Seruius ad III. Æneid. ſed hæc obſeruatio magnis ſcriptoribus negligitur: niſi mendoſè multa hodie ſcribuntur. vt apud Tacit. XIV. Annal. *factus natura & conſuetudine exercitus*, pro exercitatus, Hiſtor. I. *Iuuentus ſueta armis & more militiæ exercita.* & aliis multis locis.

flamma repentè è ſiluis vndique exorta, adeóque omnem comitatum circumplexa, vt Liuiæ pars veſtis & capilli amburerentur. Munera, quibus à Pompeia Sext. Pompeij ſorore in Sicilia donatus eſt, chlamys & fibula, item bullæ aureæ, durant, oſtenduntúrque adhuc Baiis. Poſt reditum in vrbem à M. Gallio ſenatore teſtamento adoptatus, hereditate adita, mox nomine abſtinuit: quòd Gallius aduerſarum Auguſto partium fuerat. Nouem natus annos, defunctum patrem pro Roſtris laudauit. Dehinc pubeſcens, Actiaco triumpho currum Auguſti comitatus eſt, ſiniſteriore funali equo, cùm Marcellus Octauiæ filius dexteriore veheretur. Præſedit & Actiacis ludis,

ANIMADVERSIONES.

Flamma repentè è ſiluis vndique B *exorta.*] Quod non raro in montibus euenire ſolet. Thucydides lib. II. ἤδη γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὑτὴν, ἀπὸ ταὐτομάτου πῦρ καὶ φλόγα ἀπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. Lucretius lib. I.

At ſæpe in magnis fit montibus, inquis, vt altis
Arboribus vicina cacumina ſumma terantur
Inter ſe, validis facere id cogentibus auſtris.
Donec fulſerunt flāmai flore coorto.

Idem lib. V.

Et ramoſa tamen cum ventis pulſa vacillans,
Æſtuat in ramos incumbens arboris arbor.
Exprimitur validis extritus viribus ignis,
Et micat interdum flammai feruidus ardor.

Manilius lib. I.

Sunt autem cunctis permiſti partibus ignes,
Ac ſilice in dura viridíque in cortice ſedem
Inueniunt, cùm ſylua ſibi colliſa crematur.

Præſedit & Actiacis ludis:] Pleriq; omnes MSS. *haſticis*: alij *Atticis*. qui- C dam *Actiacis*. quod ſecuti ſumus, vt in dubio: etſi nihil Dio de Tiberio in mentione ludorum Actiacorum: quos ait per ipſum Auguſtum & Agrippam, ipſius in conſulatu eius anni collegam, fuiſſe curatos. ſic ille initio libri LIII. τὴν πανήγυριν τὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ γενομένην ψηφισθεῖσαν ἤγαγε μετὰ τοῦ Ἀγρίππου.

& Troianis Circenſibus, ductor turmæ puerorum maiorum.
7 Virili toga ſumta, adoleſcentiam omnem, ſpatiúmque inſequentis ætatis vſque ad principatus initia, per hæc ferè tranſegit: Munus gladiatorium in memoriam patris, & alterum in aui Druſi dedit, diuerſis temporibus, ac locis: primum in foro, ſecundum in Amphitheatro: rudiariis quoque quibuſdam reuocatis, auctoramento centenûm millium. Dedit & ludos, ſed abſens: cuncta magnificè, impenſa matris ac vitrici. Agrippinam M. Agrippa genitam, neptem Cæcilij Attici equitis Romani, ad quem ſunt Ciceronis epiſtolæ, duxit vxorem: ſublatóque ex ea filio Druſo, quamquam bene conuenien-
DCCXLIIII. tem, rurſúmque grauidam, dimittere, ac Iuliam Auguſti filiam confeſtim coactus eſt ducere: non ſine magno angore animi, cùm & Agrippinæ conſuetudine teneretur, & Iuliæ mores improbaret: vt quam ſenſiſſet, ſui quoque ſub priore marito appetentem, quod ſanè vulgò etiam exiſtimabatur. Sed Agrippinam & abegiſſe poſt diuortium doluit: & ſemel omnino ex occurſu viſam, adeo contentis & tumentibus oculis proſecutus eſt, vt cuſtoditum ſit ne vmquam in conſpectum eius poſthac veniret. Cum Iulia primò concorditer, & amore mutuo vixit: mox diſſedit, & aliquanto grauius, vt etiam perpe-
A. V. C. tuò ſecubaret, intercepto communis filij pignore, qui Aqui-
DCCXXXV. leiæ natus infans exſtinctus eſt. Druſum fratrem in Germa-
8 nia amiſit, cuius corpus pedibus toto itinere prægrediens, Romam vſque peruexit. Civilivm officiorum rudimentis

ANIMADVERSIONES.

Et Troianis Circenſibus, ductor turmæ puerorum m.] Dio ibidem: καὶ ἐν αὐτῇ τὴν ἱπποδρομίαν διά τε τῶν παίδων τῶν ἀγενείων καὶ διὰ τῶν ἀνδρῶν ἐποίησε. Sed quæro: ſi in hoc ludicro præſedit Tiberius, quî potuit turmæ ductorem agere. aut igitur vicarij opera vſum oportuit: aut excidit è contextu Suetonij verbum *fuit*.

Puerorum maiorum.] Hi ſunt qui Græcis dicebantur ἀγένειοι, mediæ inter puerilem & virilem ætatis. ita Græci ſæpiſſime ſeparant ἀθλήματα ἀνδρῶν, ſiue τελείων, ἀγενείων & παιδίων.

A Ipſe Tiberius ſi, vt videtur, de primis ludis Actiacis ſentit Tranquillus, annum ætatis decimum tertium nondum compleuerat. Sin de ſecundis capiamus, annum tunc agebat decimum ſeptimum. Porrò Troiæ ludus maiorum minorúmque puerorum edi ſolitus ab Auguſto, vt ſcribit Suetonius.

B *Adeò contentis & tumentibus oculis proſecutus eſt.*] Expreſſit pluribus verbis quod vno Græcorum ditiſſima lingua, κυλοιδιᾷν: quod de eo dicunt quibus è contento intuitu rei amatæ oculi tument. Theocritus,

οἰδ'

--οἱ δ' ὑπὸ ἔρωτος δῆθα κυλοιδιόωντες A
ἐπώσια μοχθίζοντι.

Scholiaſtes minus rectè, qui tumentium oculorum cauſſam facit inſomniam, cui amor occaſionẽ præbuerit. Συμβαίνει, ait, τοῖς ἀγρυπνοῦσιν ὡς ὁπόταν οἰδαίνῃ τὰ κοῖλα, ἤγουν τοὺς ὀφθαλμούς. ὅθεν οἱ πολλοὶ ἀναγκαίως δι' ἔρωτα πάσχουσι. Verius eſt, cauſſam συνεχῆ huius tumoris eſſe, ſpirituum opticorũ collectionem & contentionem: quæ naſcitur ex affectus vehementia.

regem Archelaum, Trallianos & Theſſalos, varia quoſque de cauſſa Auguſto cognoſcente defendit. Pro Laodicenis, Thyatirenis, Chiis terræmotu afflictis, opémque implorantibus, ſenatum deprecatus eſt. Fannium Cæpionem, qui cum Varrone Muræna in Auguſtum conſpirauerat, reum maieſtatis apud iudices fecit, & condemnauit. Intérque hæc duplicem curam adminiſtrauit annonæ, quæ arctior inciderat: & repurgandorum tota Italia ergaſtulorum, quorum domini in inuidiam venerant: quaſi exceptos ſupprimerent, non ſolùm viatores, ſed & quos ſacramenti metus ad huiuſmodi latebras compuliſſet. STIPENDIA prima expeditione Cantabrica tribunus 9
militum fecit: deinde ducto ad Orientem exercitu, regnum DCCXXVIII.
Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro tribunali diadema impo- DCCXXXIV.
ſuit. Recepit & ſigna quæ M. Craſſo ademerant Parthi. Poſthæc comatam Galliam anno ferè rexit, & barbarorum incurſionibus, & principum diſcordia inquietam. Exhinc Rhæticũ Vindelicúmque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicũ geſſit. Rhætico atque Vindelico, gentes Alpinas: Pannonico,

ANIMADVERSIONES.

Regem Archelaum.] Meminit Dio obiter lib. LVII.

Curam adminiſtrauit annonæ.] Velleius, *Quæſtor vndeuiceſimum annũ agens capeſſere cœpit rempub. maximámque difficultatem annonæ, ac rei frumentariæ inopiam ita Oſtiæ, atq. in vrbe mandato vitrici, moderatus eſt, vt per id quod agebat, quantus euaſurus eſſet, eluceret.*

Deinde ducto ad orientem exercitu.] Anno V.C. DCCXXXIV. Dio libro LIV. Velleius lib. II.

Et Barbarorum incurſionibus & principum diſcordia inquietam.] Narrat Dio in actis anni DCCXXXV. miſſum in Gallias Agrippã planè eaſdẽ ob cauſſas, ἔν τε γὰρ ἀλλήλοις ἐστασίαζον, καὶ ὑπὸ τῶν κελτῶν ἐκακοῦντο. Agrippæ ſucceſſiſſe videtur Tiberi9. Vellei9 omiſit hác hiſtoriá, qui ſtatim reuerſú Tiberiũ ex Oriẽte, bello Rhetico Vindelicóque præfectum fuiſſe narrat. B C

Exin Rheticũ Vindelicúmque.] Dio in actis anni DCCXXXVIII. lib. LIV.

Inde Pannonicum.] Vide ad librũ ſuperiorem cap. XXI.

Inde Germanicum geßit.] Narrat Tiberius apud Tacitum, ſe nouies à diuo Auguſto in Germaniam miſſum. Prima verò illius traiectio Rheni, ea eſt quam refert Dio in actis anni DCCXLVI.

Breucos & Dalmatas ſubegit. Germanico, quadraginta millia
dedititiorum traiecit in Galliam, iuxtáque ripam Rheni ſedi-
bus aſſignatis collocauit, quas ob res, & ouâs, & curru vrbẽ in-
greſſus eſt: primus, vt quidá putant, triumphalib. ornamẽtis ho-
DCCXXXI. noratus, nouo nec antea cuiquam tributo genere honoris. Ma-
DCCXXXVIII giſtratus & maturiùs inchoauit, & pænè iũctim percurrit, quę-
DCCXLI. & ſturá, præturam, conſulatum: interpoſitóq. tempore, Cos. iterũ,
DCCXLVII. etiá tribunitiam poteſtatem in quinquennium accepit. TOT
10 PROSPERIS cõfluentibus, integra ætate ac valitudine ſtatuit
DCCXLVIII. repentè ſecedere, ſéq; è medio quàm longiſſimè amouere. Du-
biũ, vxorísne tædio, quam neq. criminari aut dimittere aude-
ret, neq. vltrà perferre poſſet, an vt vitato aſſiduitatis faſtidio,
auctoritatẽ abſentia tueretur, atque etiam augeret, ſi quando
indiguiſſet ſui Reſp. Quidá exiſtimant adultis iam Auguſti li-
beris, loco & quaſi poſſeſſione, vſurpati à ſe diu ſecũdi gradus,
ſponte ceſſiſſe: exẽplo M. Agrippæ, qui M. Marcello ad munera
publica admoto, Mitylenas abierit: ne aut obſtare, aut obtre-
ctare præſens videretur. Quam cauſſam & ipſe, ſed poſtea, red-
didit. Tunc autem honorum ſatietatem, ac requiem laborum
prætendens, commeatum petiit. Neque aut matri ſuppliciter
precanti, aut vitrico, deſeri ſe etiam in ſenatu conquerenti, ve-
niá dedit. Quin & pertinaciùs retinẽtibus, cibo per quatriduũ
abſtinuit. Facta tandem abeũdi poteſtate, relictis Romæ vxore
& filio, confeſtim Oſtiam deſcendit: ne verbo quidem cuiquá
proſequẽtium reddito, paucóſq. admodum in digreſſu oſcula-
11 tus. Ab Oſtia orá Cápanię legẽs, imbecillitate Auguſti nũtiata,
paullũ ſubſtitit. Sed increbreſcẽte rumore, quaſi ad occaſionẽ
maioris ſpei commoraretur, tantum non aduerſis tempeſtatib.

ANIMADVERSIONES.

Breucos.] Viterb. & Liſſ. *Brennos:* A Memmij & Pithœi, *Breucos.* Alij *Brencos.* Eadem diuerſitas obſeruata nobis in veterib. codd. Græcorum hiſtoricorum.

XL. *millia.*] Sunt codices in quibus ſcriptum $\overline{\text{CX}}$. perperam: præter ſcriptos codd. Eutropius firmat hanc lectionem.

Traiecit in Galliam.] Vide ad lib. ſuperioris cap. XXI.

Et ouans.] Dio libro LV. in anno DCCXLV. ὁ Τιβέριος τῶν τε Δαλματῶν καὶ τῶν Παννονίων ἐπικινησάντων τι αὖθις, κρατήσας, τὰ ἐπὶ τοῦ κέλητος ἐπινίκια ἔπεμψε. Vide eundem & ſub finẽ lib. prioris.

Et curru vrbẽ ingreſſus eſt.] Kal. ipſis Ianuariis, anno conſulatus ſui ſecũdi & Cn. Piſonis. v. c. DCCXLVII. Dio lib. LV. & Velleius.

Etiá tribunitiam poteſtatẽ in quinquennium accepit.] Videtur dicere B Suetonius, delatá fuiſſe Tiberio tribunitiam poteſtatẽ anno DCCXLVII. in quem

in quem incidit alter eius conſulatus. Dio lib. LV. in ſequentem annum coniicit: ac ſtatim accepta tribunitia poteſtate Rhodum ſeceſſiſſe indicat. Quare ordinem temporum ſequitur Suetonius.

Vitato aſsiduitatis faſtidio.] Aliquoties hoc factum ab Auguſto notat Dio, vt in anno DCCXXXVIII. cùm B abiit in Gallias, ἐς τὴν Γαλατίαν inquit, ὥρμησε πρόφασιν τοὺς πολεμίους τοὺς κατ᾽ ἐκεῖνο κινηθέντας λαβὼν, ἐπειδὴ ἐπαχθὴς πολλοῖς ἐκ τῆς ἐν τῇ πόλει χρονίου διατ-

A τριβῆς ἐγεγόνει. Atque hoc inter inſtrumenta conſeruandę augendęque maieſtatis à multis ſcimus & traditum & vſurpatum.

Quidam exiſtimant.] Hæc cauſſa vulgò credita. Dio dicto loco, & ſimiliter Velleius, *Cùm C. Cæſar ſumpſiſſet iam virilem togam, Lucius item maturus eſſet iuris, ne fulgor ſuus orientium iuuenum obſtaret initis, diſsimulata cauſſa cõſilij ſui, cõmeatum ab ſocero atque eodẽ vitrico, acquieſcendi à continuatione laborum petiit.*

Rhodum enauigauit, amœnitate & ſalubritate inſulæ iam inde captus, cùm ad eam ab Armenia rediens appuliſſet. Heic modicis cõtentus ędibus, nec multo laxiore ſuburbano, genus vitæ ciuile admodũ inſtituit, ſine lictore aut viatore gymnaſia interdũ obambulãs: mutuáque cũ Gręculis officia vſurpãs, propè ex æquo. Fortè quodã in diſponẽdo die, mane prædixerat,

ANIMADVERSIONES.

Rhodum enauigauit, amœnitate & ſalubritate inſulæ captus.] Ea cauſſa eſſe videtur, cur Rhodum ferè ſoliti Romani proceres, qui præſenti ſtatu rerum non lætarentur, ſecedere. D. Brutus in epiſtola ad M. Bru- C tum & C. Caſſium, *Quid ergo eſt, inquis, tui conſilij? dandus eſt locus fortunæ: cedendum ex Italia, migrandum Rhodum.* C. Matius Ciceroni, *Mihi quidem ſi optata contingent, quod reliquum eſt vitæ in otio Rhodi degam: ſin caſus aliquis interpellarit, ita ero Romæ, vt rectè fieri ſemper cupiam.* De ſeceſſu Tiberij in hanc inſulam pręter alios Manilius lib. IV.

Virgine ſub caſta felix terráque maríque
Es Rhodos, hoſpitium recturi principis orbem,
Túque domus verè Solis, cui tota ſacrata es,
Cùm caperes lumen magni ſub Cæſare Mundi.

Forte quodam in diſponendo die.] Scribe cum Memmiano, *Forte quondam in d. d.*

In diſponendo die.] Notemus vtiliſſimum morem: neque enim aliter temporis ratio conſtare poteſt: ſic & apud Græcos dillgentiſſimus quiſque & prudentiſſimus. Vetus ſcriptor apud Stobæum Ξε- D νοκράτης διαιρῶν ἕκαστον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς πρᾶξίν τινα, καὶ τῇ σιωπῇ μέρος ἀπένεμε. Sic *diſponere ætatem* apud Senecam epiſtola LI.

quidquid ęgrorum in ciuitate eſſet, viſitare ſe velle: id à proximis aliter exceptum eſt: iuſsíque sũt omnes ægri in publicam porticum deferri, ac per valitudinum genera diſponi. Perculſus igitur inopinata re, diu quid ageret incertus, tandem ſingulos circuit: excuſans factum etiam tenuiſſimo cuique, & ignoto. Vnum hoc tantummodo, neque præterea quidquam notatum eſt, in quo exercuiſſe ius tribunitiæ poteſtatis viſus ſit: Cũ circa ſcholas & auditoria profeſſorum aſſiduus eſſet, moto inter antiſophiſtas grauiore iurgio, non defuit qui eum interuenientem & quaſi ſtudioſiorem partis alterius conuitio inceſſeret. Senſim itaque regreſſus domum, repentè cum apparitoribus prodiit: citatúmque pro tribunali voce præconis cõuitiatorem rapi iuſſit in carcerem. Competit deinde Iuliam vxorem ob libidines atque adulteria damnatam, repudiúmque ei ſuo nomine, ex auctoritate Auguſti, remiſſum & quamquam lætus animo, tamen officij duxit, quantum in ſe eſſet, exorare filiæ patrem frequentibus litteris, & vel vtcunque meri-
A. V. C. tæ, quidquid vmquam dono dediſſet concedere. Trãſacto au-
DCCLII. tem tribunitiæ poteſtatis tempore, confeſſus tandem nihil aliud ſeceſſu deuitaſſe ſe quàm æmulationis cum Caio Lucióq; ſuſpicionem, petiit vt ſibi ſecuro iam ab hac parte, corroboratis his, & ſecundum locum facilè curantibus, permitteretur reuiſere neceſſitudines, quarum deſiderio teneretur. Sed neque
32. impetrauit: vltróque etiam admonitus eſt, dimittere omnem curam ſuorum, quos tam cupidè reliquiſſet. Remanſit ergo Rhodi contra voluntatem: vix per matrem conſecutus vt

ANIMADVERSIONES.

Quicquid ægrorum in ciuitate eſſet, viſitare ſe velle.] Comitas non abhorrens à moribus Tiberij. Velleius narrat ſimile quid de eodem, *Nemo è nobis gradúmve noſtrum aut præcedentibus aut ſequentibus imbecillus fuit, cuius ſalus aut valetudo nõ ſuſtentaretur Cæſaris cura: tanquam diſtractiſſimus ille tantorum onerum mole huic vni negotio vacaret animus.* Quare non probo lectionem quorundam librorum doctis nonnullis probatam *agrorum*, quam in nullo noſtrorum reperimus. Taceo quòd verbum *viſitare*, de agris parum a- A ptè diceretur.

Citatúmque pro tribunali voce præconis.] Mos Plutarcho notatus in Bruto, λέγεται τοῦ κήρυκος ὥσπερ εἰώθει, ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν Βροῦτον ἐπὶ τὴν δίκην καλοῦντος, τὸ πλῆθος ἐπιδήλως στενάξαι.

Vel vtcumque meritæ.] Tacitus III. Annal. *Ipſius, quoquo modo meriti, grauem caſum miſeratus.*

Secundum locum facilè curantibus.] B Ita Viterb. & prima edit. quę lectio placuit *curare* vox familiaris Salluſtio & Tacito & cum quarto caſu, & ſine eo. Vt in Iugurthino, *in poſtremo C. Marius cũ equitibus curabat.*

ite-

itcrum, *vbi quiſque legatus aut tribu nus curabat, eo acerrimè niti*, & ſtatim *nã is in ea parte curabat.* Propertius;

A *Paſtorem ad baiulum poſſum curare.* Alij codd. etiã Mẽmianis, *tutãtib* ſic ferè *tueri ſcholã* in li. de grãmaticis.

ad velandam ignominiam, quaſi legatus ab Auguſto abeſſet. Enimuero tunc non priuatum modò, ſed etiam obnoxium, & trepidum egit, mediterraneis agris abditus, vitánſque præternauigantium officia, quibus frequentabatur aſſiduè: nemine cum imperio, aut magiſtratu tendente quoquam, quin diuerteret Rhodum. Et acceſſerunt maioris ſolicitudinis cauſſæ. Namque priuignum Caium, Orienti præpoſitum, cùm viſendi gratia traieciſſet Samum, alieniorem ſibi ſenſit ex criminationibus M. Lollij comitis & rectoris eius. Venit etiam in ſuſpicionem per quoſdam beneficij ſui centuriones, à commeatu caſtra repetentes, mandata ad complures dediſſe ambigua & quę tentare ſingulorum animos ad nouas res viderētur. De qua ſuſpicione certior ab Auguſto factus, non ceſſauit efflagitare aliquē, cuiuſlibet ordinis, cuſtodē factis atque dictis ſuis.

Equi quoque, & armorum ſolitas exercitationes omiſit: rede
gítque ſe, depoſito patrio habitu, ad pallium, & crepidas: atque 13
in tali ſtatu biennio ferè permanſit, contemtior in dies, & inuiſior: adeò vt imagines eius & ſtatuas Nemauſenſes ſubuerterint: ac familiari quodam conuiuio mentione eius orta exſtiterit qui Caio polliceretur, *Confeſtim ſe, ſi iuberet, Rhodum nauigaturum, capútque exſulis* (ſic enim appellabatur) *relaturum.* Quo præcipuè, non iam metu, ſed diſcrimine, coactus eſt tam ſuis quàm atris impenſiſſimis precibus reditum expoſtulare: impetrauítque, adiutus aliquantum etiam caſu. Deſtinatum Auguſto erat, nihil ſuper ea re, niſi ex voluntate maioris filij, ſtatuere. Is fortè tunc

ANIMADVERSIONES.

Ad velãdã ignominiã.] Appianus IIII. Ἐμφυλ. in ſimili re εἰς ἀπρέπειαν.

Nemine cũ imperio aut magiſtratu tẽdente quoquã. Velleius, *Ita ſeptem annos Rhodi moratus eſt, vt oẽs qui procõſules legatique in tranſmarinas profecti prouincias, viſẽdi eius gratia, eũ ad cõuenientes, ſẽper priuato (ſi illa maieſtatis priuata vnquam fuit,) faſces ſuos ſummiſerint, faßique ſint otium eius, honoratius imperio ſuo.*

Quin diuerteret Rhodum.] Groſlo B

A tij codd. *deuerteretur Rhodum.*

Cùm viſendi gratia traieciſſet. Samum.] Aliter ille inſignis Tiberij adulator Velleius, *C. Cæſar in Syriam miſſus, conuento priùs Tiberio Nerone cui omnem honorẽ vt ſuperiori habuit.* Dio item aliter, qui Chiũ veniſſe Tiberiũ ait nõ Samũ. τοῦ δὲ Καΐου σταλέντος ἐς τὸν πρὸς Ἀρμενίους πόλεμον ὁ Τιβέριος ἐς Χῖον ἐλθὼν, αὐτὸν ἐθεράπευσε. & nota verb. ἐθεράπευσε, ac cũ Vell. cõfer.

Per quoſdã beneficij ſui cẽturiones.]

Ad lucem ſententiæ ponenda ὑποστιγμὴ ante hæc verba. *Beneficia* in re militari ſunt prouectiones ad altiorem gradum. Eſt autem loquendi genus venuſtum. Sic ferè Ouidius,

Digna eſt quam iubeas muneris eſſe tui.

Hæc beneficia ſtante Rep. à rectoribus prouinciarum conceſſa, non a- A liter rata erant, quàm ſi iidem rectores Romam reuerſi, triginta diebus poſt rationes relatas, ſua beneficia ad ærarium detuliſſent. Quod lege Iulia cautum teſtatur Cicero epiſtola quadam ad Meſſinium; idque vocabant *deferre aliquem in beneficiis ad ærarium.* Vide eundem pro Archia.

M. Lollio offenſior, facilis exorabilíſque in vitricum fuit. Permittente ergo Caio, reuocatus eſt: verùm ſub conditione, ne quam partem curámve Reip. attingeret.

14 REDIIT octauo poſt

A. V. C. ſeceſſum anno, magna, nec incerta ſpe futurorum, quam &

DCCLV. oſtentis, & prædictionibus ab initio ætatis conceperat. Prægnans enim Liuia, cùm an marem editura eſſet, variis captaret ominibus, ouum incubanti gallinæ ſubductum, nunc ſua nunc miniſtrarum manu per vices vſque eò fouit quoad pullus inſigniter criſtatus excluſus eſt. Ac de infante Scribonius mathematicus præclara ſpopondit: *etiam regnaturum quandoque, ſed ſine regio inſigni:* ignota ſcilicet tunc adhuc Cæſarum poteſtate. Et ingreſſo primam expeditionem, ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriam, accidit, vt

ANIMADVERSIONES.

M. Lollio offenſior.] Qui in eo itinere extinctus eſt, morte incertum fortuita, an voluntaria. lege Velleium.

Variis captaret ominibus.] Captare omen proprium eſt μαντικῆς τῆς διὰ κληδόνων. quam deſcribit elegantiſſimè Pauſanias in Achaicis, ὁ ἀφικόμενος ἐρωτᾷ πρὸς τὸ οὖς τὸν θεὸν, ὁποῖόν τι καὶ ἑκάστῳ τὸ ἐρώτημά ἐστι. τὸ ἀπὸ τούτου δὲ ἄπεισιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐπιφραξάμενος τὰ ὦτα· προελθὼν δὲ ἐς τὸ ἐκτὸς τὰς χεῖρας ἀπέχει ἀπὸ τῶν ὤτων, καὶ ἧς τινος ἂν ἐπακούσῃ φωνῆς μάντευμα ἡγεῖται. *qui ad conſulendum venit, deum ad aurem interrogat, prout habet vnuſquiſque argumentum eius interrogandi. deinde aures manibus obturans, exit è foro: vbi autem foràs ventum, manus aufert ab auribus: & quam primam audiuerit vocem,* B *eam oraculi loco habet.* Apuleius De deo Socratis, *videmus pleroſque, qui non ſuopte corde, ſed alterius verbo reguntur: qui ex angiportu reptantes, conſilia ex alienis vocibus colligunt, &, vt ita dixerim, non animo, ſed auribus cogitant.* Similes modi captandi omina & in templis deorum, & alibi in veterum ſcriptis poſſunt obſeruari. Sed hîc καταχρηστικώτερον pro quouis genere μαντικῆς vſurpa- C tur.

Ignota ſcilicet tum adhuc Cæſarum poteſtate.] Quæ poteſtas ſpeciem principatus habuit, non regni formam. vide libro ſequente cap. XXII.

apud

apud Philippos ſacratæ olim victricium legionum aræ, ſponte ſubitis collucerent ignibus: & mox cùm Illyricum petẽs, iuxta Patauium adiſſet Geryonis oraculũ, ſorte tracta, qua monebatur vt de conſultationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret: euenit vt ſummum numerum iacti ab eo oſtenderent: hodiéque ſub aqua viſuntur ij tali. Ante paucos verò quàm reuocaretur dies, aquila, nunquam anteà Rhodi cõſpecta, in culmine domus eius aſſedit: & pridie quàm de reditu certior fieret,

ANIMADVERSIONES.

A *Apud Philippos ſacratæ olim victricium legionum alæ.*] Dio in anno DCCXXXIV. καὶ ἤδη γε ὁ Τιβέριος καὶ περὶ τῆς μοναρχίας ἐνενόει, ἐπειδὴ πρὸς τοὺς Φιλίππους αὐτῷ προσελαύνοντι θόρυβός τέ τις ἐκ τοῦ τῆς μάχης χωρίου, ὡς καὶ ἐκ στρατοπέδου ἠκούσθη, καὶ πῦρ ἐκ τῶν βωμῶν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ἐν τῷ ταφρώματι ἱδρυθέντων αὐτόματον ἀνέλαμψε.

Sponte ſubitis collucerent ignibus.] Hoc magni alicuius venturi boni B indicium habitum. Apud Appianum inter ſigna futuræ Seleuci potentiæ recenſetur ἡ ἑστία αὐτοῦ ἡ πατρῴα, οὐδενὸς ἅψαντος ἐκλάμψασα πῦρ μέγα. Virgilius,

Aſpice, corripuit tremulis altaria flammis
Sponte ſua, dum ferre moror, cinis ipſe: bonum ſit.

Seruius ad hunc locum, *hoc vxori* C *Ciceronis dicitur contigiſſe: cùm poſt peractum ſacrificium libare vellet, in cinere viſa eſt flamma, quæ flamma eodem anno conſulem futurum oſtendit eius maritum: ſicut Cicero in ſuo teſtatur poëmate.* Narrat & Plutarchus in Cicerone hanc hiſtoriam: ſed multa in eius narratione diuerſa. Vide ampliùs Euſtath. ad principium ῥαψῳδίας ε. vbi & Tiberij meminit, ſed, vt videtur, non iſtius.

Vt in conſultationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret.] Explorandi futurorum cauſsâ ſoliti veteres in certos fontes varia coniicere: exemplum habes apud Pauſaniam in Laconicis de aqua Inûs dicta. Aliud genus ὕδατος μαντικοῦ fuit, cuius meminit Sozomenus lib. v. cap. XIX. fuêre item genera alia, quorum geographi meminerunt & hiſtorici. Talos verò in conſultationibus eiuſmodi ſolitos adhiberi, declarat ἀστραγαλομαντειῶν appellatio. ſed de his alibi fuſiùs.

Aquila nunquam antea Rhodi conſpecta, in culmine domus eius aſſedit.] Plinius lib. x. cap. XXIX. *Rhodus aquilam non habet.* Sic de aliis animalibus in literas relatum eſt, nunquam in certa loca eſſe illa ingreſſa. Auem noctuam Creta non habet, inquit Solinus. Fuit & Romæ Herculis ſacellum in foro Boario, quo neque canibus, neque muſcis erat ingreſſus. & ſimilia his apud veteres non pauca. de iſta verò aquila Apollonides poëta, vt videtur, æqualis illorum temporum,

Ὁ πρὶν ἐγὼ Ῥοδίοισιν ἀνέμβατος ἱερὸς ὄρνις,
Ὁ πρὶν Κερκαφίδαις αἰετὸς ἱστορίη,
Ὑψιπετῆ τότε ταρσὸν ἀνὰ πλατὺν ἠέρ' ἀρθεὶς,
D Ἤλυθον, ἠελίου νῆσον ὅτ' εἶχε Νέρων.
Κείνου δ' αὐλίσθην ἐνὶ δώμασι, χειρὶ συνήθης
Κραίπεος, οὐ φεύγων Ζῆνα τὸν ἐσσόμενον.

veſtimenta mutanti, tunica ardere viſa eſt. Thraſyllum quoque mathematicum, quem vt ſapientiæ profeſſorem contubernio admouerat, tunc maximè expertus eſt, affirmantem naue præuiſa gaudium afferri, cùm quidem illum duriùs, & cõtra prædicta cadentibus rebus, vt falſum & ſecretorũ temere conſcium, eo ipſo momento dum ſpatiatur vnà, præcipitare in mare deſtinaſſet. Romam reuerſus, deducto in forum filio Druſo, ſtatim è Carinis ac Pompeiana domo, Eſquilias in hortos Mæcenatianos tranſmigrauit: totúmque ſe ad quietem contulit, priuata modò officia obiens, ac publicorum munerum expers.

ANIMADVERSIONES.

Veſtimenta mutanti tunica ardere A *viſa eſt.*] Simile oſtentum non ſemel ſibi oblatum Damaſcius ſcripſit in vita Iſidori philoſophi. ἐμοί, ait, ἐνδυομένῳ τε καὶ ἐκδυομένῳ, εἰ καὶ σπάνιον τοῦτο συμβαίνει, συμβαίνει δ' οὖν, σπινθῆρας ἀποπηδᾶν ἐξαισίους, ἔσθ' ὅτε καὶ κτύπον παρέχοντας· ἐνίοτε δὲ καὶ φλόγας ὅλας καταλάμπειν τὸ ἱμάτιον, μὴ μέντοι καιούσας. καὶ τὸ τέρας ἀγνοῶ ἐφ' ὃ τελευτήσει. eo loco ſcriptor ille, vt apparet ex reliquiis B apud Photium, eruditiſſimus, plura ſimilium oſtentorum exempla, de veteri hiſtoria collegerat. quare ne iſtud quidem quod Tiberio Rhodi euenerat prætermiſſum ab eo fuerat. Sed aliter Græcus rem narrat quàm Suetonius: nõ enim tunicam ſed aſinũ Tiberij viſum ardere ſcribit ex Plutarcho. Sic ille poſt expoſitam de Seueri equo ſimilem hiſto- C riam καὶ Τιβερίῳ ὄνον, ὡς Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς φησιν, ἔτι μειρακίῳ ὄντι, καὶ ἐν Ῥόδῳ, ἐπὶ λόγοις ῥητορικοῖς διατρίβοντι, τὴν βασιλείαν διὰ τοῦ αὐτοῦ παθήματος (σπινθῆρας ἀφιεὶς ἀπὸ τοῦ σώματος) προσεμήνυσε.

Thraſyllum quoque Mathematicum.] Hic philoſophiam profitebatur non curioſas iſtas artes: eóq; nomine primum fuiſſe in contuberniũ Tiberij admiſſum innuit Themiſtius oratione XII. & Suetonius ipſe hoc libro, *Thraſyllum, vt ſapientiæ profeſſorem, cõtubernio admouerat.* De eo vetus ſcholiaſtes Iuuenalis, *Thraſyllus multarum artium ſcientiam profeſſus, poſtremò ſe dedit Platonicæ ſectæ, ac deinde matheſi: qua præcipuè viguit apud Tiberium, cum quo ſub honore eiuſdem artis familiariter vixit: quem poſtea Tiberius in inſula Rhodo præcipitare voluit in pelagum, quaſi conſcium promiſſæ dominationis. Quem dolum cùm præſenſiſſet, fugit.* Experimentum quod hîc narrat Suetonius referunt paullò aliter Tacitus VI. Annal. Dio lib. LV. & Cedrenus.

Statim è Carinis ac Põpeiana domo, Eſquilias in hortos Mecænatianos trãſmigrauit.] Ex Ciceronis ad Atticum epiſtolis, ſcimus morem eum fuiſſe nobilium adoleſcentũ, vt mox à virili ſumta in proprias ædes à patre emigrarẽt: nõ enim aliter ſuã dignitatẽ ſatis tueri poſſe videbãtur. Propterea Domitian. à patre correptus, *quò magis ætatis & cõditionis admoneretur habitabat cum patre vnà.* Quòd igitur Tiberius filio poſt aſſumptam liberã togam, domo ſtatim ei cedit, dignitati illius cõſultum hac ratione voluit, quãdo ſibi omnes ad Rempublicam aditus præcluſos videbat.

Caio &

Caio & Lucio intra triennium defunctis, adoptatur ab Auguſto ſimul cum fratre eorũ M. Agrippa: coactus priùs ipſe Germanicum fratris ſui filium adoptare. Nec quidquam poſteà pro patrefamiliâs egit: aut ius quod adoptione amiſerat, ex vlla parte retinuit. Nam neque donauit, neque manumiſit: nec hereditatem quidem, aut legata percepit vlla aliter quàm vt peculio referret accepta: nihil ex eo tempore prætermiſſum eſt ad maieſtatem eius augendam, ac multò magis poſtquam, Agrippa abdicato atque ſepoſito, certum erat, vni ſpem ſuccesſionis incumbere. Data rurſus poteſtas tribunitia in quin- 16
quennium delegatus: pacandæ Germaniæ ſtatus: Parthorum A.V.C.
legati, mandatis Auguſto Romæ redditis, eum quoque a- DCCLVIII.
dire in prouinciam iuſſi. Sed nuntiata Illyrici defectione, A.V.C.
tranſiit ad curam noui belli: quod grauiſſimum omnium ex- CCCLX.
ternorum bellorum poſt Punica, per xv. legiones, parémque auxiliorum copiam, triennio geſſit: in magnis omnium rerum difficultatibus, ſummáque frugum inopia. Et quamquam ſæpius reuocaretur, tamen perſeuerauit: metuens, ne vicinus & præualens hoſtis inſtaret vltrò cedentibus. Ac perſeuerantiæ grande pretium tulit: toto Illyrico, quod inter Italiam,

ANIMADVERSIONES.

A *Caio & Lucio intra triennium defunctis.*] Non diſpliceat *biennium*, vt docti emendant ex ipſo Suetonio lib. II. cap. LXV. vel interpretare triẽnium de interuallo temporis à reditu Tiberij ab exilio volũtario, ad illud quo vterque horum iam exceſſerat: huic interpretationi eruditorum hominũ vt potius aſſentiar, conſenſus facit omnium librorum cum edita lectione, quam & Memmianus agnoſcit.

Adoptatur ab Auguſto.] Dio lib. LV. & fuſiſſimè mancipium Tiberianum Paterculus.

Aliter quàm vt peculio referret accepta.] Significat Tiberium ea bona quæ ſibi teſtamentis amicorum relinquerentur, poſſediſſe, non tanquã legatarium aut hæredem: nam eo titulo acquiſiſſet patri non ſibi: verũ iure peculij, quaſi accepta à patre & conceſſa ſibi fuiſſent.

Data rurſus poteſtas tribunitia in quinquenniũ.] Dio li. LV τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ τὴν δημαρχικὴν εἰς δέκα ἔτη δούς. Videtur legendũ ex Suetonio εἰς πέντε ἔτη.

Delegatus pacandæ Germaniæ ſtatus.] Vix ſatis Latinum videtur. Lego, *delegatus pacando Germaniæ ſtatus.* Sic ferè in Caligula, *Ad componendũ orientis ſtatum tui*, vel *delegatus pacandus Germanio veniſſet.* B Vtrumque dicimus, & delegare alicui negotium, & delegare aliquem negotio.

Et quanquam ſæpius reuocaretur, tamen perſeuerauit.] Vnde nata illa ſuſpicio Auguſti, quam tangit Dio libro LV. ὁ Αὔγουστος ὑποπτεύσας εἰς τὸν

Τιβέριον, ὡς συνηθέντα μὲν αὖ διὰ ταχέων αὐτοῦ κρατῆσαι, τρίβοντα δὲ ἐξεπίτηδες, ἵνα A ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου προφάσει ᾖ.

regnúmque Noricum, & Thraciam, & Macedoniam, intérque Danubium flumen, & ſinum maris Adriatici patet, perdo-
A.V.C. DCCLXII. mito & in ditionem redacto. Cvi gloriæ amplior adhuc ex opportunitate cumulus acceſſit. Nã ſub id ferè tempus Quintilius Varus, cum tribus legionibus in Germania periit: nemine dubitante, quin victores Germani iuncturi ſe Pannoniis fuerint, niſi debellatum priùs Illyricum eſſet. Quas ob res triumphus ei decretus eſt, multíque & magni honores. Cenſuerunt etiam quidam, vt *Pannonicus*, alij vt *Inuictus*, nonnulli vt *Pius* cognominaretur. Sed de cognomine interceſſit Auguſtus, eo contentum repromittens, quod ſe defuncto ſuſcepturus eſſet. Triumphum ipſe diſtulit, mœſta ciuitate clade Variana. Nihilò minùs vrbem prætextatus, & laurea coronatus intrauit: poſitúmque in Septis tribunal, ſenatu adſtante, conſcendit: ac medius inter duos Coss cum Auguſto ſimul ſedit:
18 vnde, populo conſalutato, circum templa deductus eſt. Proxi-
A.V.C. DCCLXIII. mo anno repetita Germania, cùm animaduerteret, Varianam cladem temeritate & negligentia ducis accidiſſe, nihil non de conſilij ſententia egit: ſemper aliâs ſui arbitrij, contentúſque ſe vno, tunc præter conſuetudinem cum pluribus de ratione belli communicauit. Curam quoque ſolito exactiorem præſtitit. Traiecturus Rhenum, commeatum omnem ad certam formulam adſtrictum non antè tranſmiſit, quàm conſiſtens apud ripam exploraſſet vehiculorum onera: ne qua deportarentur, niſi conceſſa aut neceſſaria. Trans Rhenum verò eum vitæ ordinem tenuit,

ANIMADVERSIONES.

Regnúmque Noricum.] Meminit Velleius lib. II. *Ipſe à Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orſus eſt.*

Quas ob res triumphus ei decretus eſt, multíque & magni honores.] Refert Dio lib. LVI. in anno DCCLXII. B Triumphauit autem Tiberius anno tantùm DCCLXV.

Poſitúmque in Septis tribunal.] Dio in actis anni DCCLXXII. initio libri LVI. Ὁ Τιβέριος ἐς τὴν Ῥώμην ἀνεκομίσθη, καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Αὔγουστος ἐς τὸ προάστειον ἀπαντήσας, ἦλθέ τε μετ' αὐτοῦ ἐς τὰ Σέπτα, κἀνταῦθα ἀπὸ βήματος τὸν δῆμον ἠσπάσατο. Ex Suetonio diſces quomodo hæc verba accipiẽda ſint. Et fortaſſe ſcripſerat ἀπήντησε, non ἀπαντήσας.

Semper aliàs ſui conſilij.] ἰδιογνώμων, καὶ αὐθάδης.

vt

vt ſedens in ceſpite nudo cibum caperet : ſæpe ſine tentorio pernoctaret: præcepta ſequentis diei omnia, & ſi quid ſubiti muneris iniungendum eſſet, per libellos daret: addita monitione, vt de quo quiſque dubitaret, ſe, nec alio interprete, quacumqúe vel noctis hora vteretur. Diſciplinam acerrimè exegit: animaduerſionum & ignominiarum generibus ex antiqui
tate repetitis: atque etiam legato legionis, quod paucos mili- 19
tes cum liberto ſuo trans ripam venatum miſiſſet, ignominia notato. Prælia quamuis minimum fortunæ caſibúſque permitteret, aliquantò conſtantiùs inibat, quoties lucubrante ſe ſubito ac nullo propellente, decideret lumen, & exſtinguèretur confidens, vt aiebat, oſtento, ſibi ac maioribus ſuis in omni ducatu expertiſſimo. Sed re proſperè geſta, non multum abfuit quin à Bructero quodá occideretur: cui inter proximos verſáti, & trepidatione detecto, tormentis expreſſa confeſſio eſt cogitati facinoris.

A Germania in vrbem poſt biennium regreſſus, triumphum, quem diſtulerat, egit: proſequentibus etiam legatis, quibus triumphalia ornamenta impetrarat. Ac priùs 20
quàm in Capitolium flecteret, deſcendit è curru, ſéque præ- A. V. C.
ſidenti patri ad genua ſubmiſit. Batonem Pannonium ducem DCCLXV.
ingentibus donatum præmiis, Rauennam tranſtulit: gratiam referens, quòd ſe quondam cum exercitu iniquitate loci circumcluſum, paſſus eſſet euadere. Prandium dein populo mille menſis, & congiarium trecenos nummos viritim dedit.

ANIMADVERSIONES.

A *Vt ſedens in ceſpite nudo cibum caperet.*]Catonẽ Vticenſé imitatur de quo Plutarc. ἐδείπνει καθήμενος ἀφ' ἧς ἡμέρας τὴν κατὰ Φάρσαλον ἔγνω ἧτταν· καὶ τοῦτο τῷ λοιπῷ προσέθηκε πένθει, τὸ μὴ κατακλιθῆναι πλὴν καθεύδων.

Præcepta ſequentis diei omnia per libellos daret.]Ita ſoliti etiam in vrbe qui diligentius curam aliquam publicè adminiſtrabant. Iulius Frõtinus De Aquæ duct. vrbis Romæ, *Tam amplum numerum vtriuſque familiæ, ſolitum ambitione aut negligentia præpoſitorum in priuata opera diduci, reuocare ad aliquã diſciplinã & publica miniſteria inſtituimus, vt pridie quid eſſet actura dictaremus, & quid quaque die egiſſet actis comprehenderetur.*

Quãuis minimũ fortunæ caſibúſque permitteret.]Nõ pretermittit hãc verè magnã boni ducis laudẽ Velleius *peragratúſq. victor oẽs partes Germaniæ ſine vllo detrimẽto cõmiſſi exercitus, quod præcipuè huic duci ſẽper curæ fuit.* Et alio loco idẽ plenis velis,

B *Nihil in hoc tanto bello, nihil in Germania aut videre maius, aut mirari magis potui, quã quòd imperatori nũquã adeò vlla opportuna viſa eſt victoriæ occaſio, quam dãno amiſſi penſaret militis. ſempérque viſum eſt glorioſum, quod eſſet tutiſſimum:* &c.

Batonem Pannonium ducem.] Dio

Dalmatię non Pannoniæ regem fa-cit.perperam: vt obſeruat & Scali- A ger,quem vide ad numerum Chronici Euſebiani MMXXIII.

Dedicauit & Concordię ædem:item Pollucis & Caſtoris, ſuo
21 fratríſque nomine,de manubiis. Ac non multò pòſt lege per
DCCLXVI. Coss.lata, vt prouincias cum Auguſto communiter admini-
ſtraret,ſimúlque cenſum ageret , condito luſtro in Illyricum
DCCLXVII. profectus eſt.Et ſtatim ex itinere reuocatus,iam quidem affe-
ctum,ſed tamen ſpirantem adhuc Auguſtum reperit : fuítque vnà ſecretò per totum diem.Scio vulgo perſuaſum,quaſi egreſſo poſt ſecretum ſermonem Tiberio,vox Auguſti per cubicularios excepta ſit:*Miſerum populum Romanum,qui ſub tā lentis maxillis erit.*Nec illud quidem ignoro , aliquos tradidiſſe, Auguſtum palàm nec diſſimulanter morum eius diritatem adeò improbaſſe,vt nonnunquam remiſſiores hilarioréſque ſermones ſuperueniente ea abrumperet: ſed expugnatum precibus vxoris adoptionē non abnuiſſe:vel etiam ambitione tractum,

ANIMADVERSIONES.

Dedicauit & Cōcordiæ ædē.]Anno DCCLXIII.Dio libro LVI.τῷ δ' ἑξῆς ἔτει τό,τε ὁμονόειον ὑπὸ τοῦ Τιβερίου καθιερώθη, καὶ αὐτῷ τό,τε ἐκείνου ὄνομα,καὶ τὸ τοῦ Δρούσου τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἐπεγράφη. B

Ac non multo pòſt lege per conſules lata.]Quibus conſulibus lata hęc lex ſit,notatum non reperio. Ex Velleio colligas latam anno DCCLXV. coss. Germanico Cæſare Tib. F. & C. Fonteio Capitone : nam in eum annum incidit triumphus Tiberij. Ita autem Velleius : *cùm ſenatus populúſque Rom.poſtulante patre eius* (Tiberij)*vt æquum ei ius in omnibus prouinciis exercitibúſque eſſet , quam erat ipſi,decreto complexus eſſet,in vrbem reuerſus,iampridem debitum,ſed continuatione bellorū dilatum ex Pannoniis Dalmatíſque egit triumphum.* C

Spirantem adhuc Auguſtū reperit.] Vide lib.ſuperiore ad cap.XCVIII.

Qui ſub tam lentis maxillis erit.] Viterbienſis lectio,*qui ſub tam lentis vexillis erit.*perſpicuè malè: nam vulgatam retinent omnes ad vnum bonæ notę codices.Nō etiā probo *edit* pro *erit*,vt habetur in quibuſdā libris,aut *ederet*,vt in vett.editis nō nullis.Declarat prouidus ſenex ἐμφατικώτατα,futurū ſtatū populi Ro.ſub Tiberio.fore.n.ſimilē ei, quē beſtia C aliqua ſæua dentibus prehenſum tenet,& lōgo cruciatu vexat prius quā conficiat.hoc vocat,*eſſe ſub maxillis lentis*.At *ſub lētis maxillis edere*,affinè eſſet illi Gręcorum,ἀμύλοις γνάθοις ἀλήθειν,quod huic loco non videtur conuenire.

Morū eius diritatē.] Scripti quidā D *duritatē* minus rectè.Inf.ca.11.Aug. vocat *acerbitatē & intolerātiā morū.*

Vel etiam ambitione tractum.]Tacitus lib.1.*Ne Tiberium quidem charitate aut Reip.cura ſucceſſorem aſcitum,ſed quoniā ad rogātiā ſæuitiāque eius introſpexerit,comparatione deterrima ſibi gloriā quæſiuiſſe.*Dio lib.59.

τοσοῦτον

τοσοῦτον δ' ἐν τῷ σύμπαν ἀλλήλων διελύεσθαν, A ὥστε τινὰς λέγες τὸν Αὔγουστον ὑποπτεῦσαι ὅτι ἐξεπίτηδες τὸν Τιβέριον, καίπερ εὖ εἰδὼς ὁποῖος ἦν, διάδοχον ἀπέδειξεν, ἵνα αὐτὸς εὐδοξήσῃ.

vt tali ſucceſſore deſiderabilior ipſe quandoque fieret. Adduci tamen nequeo quin exiſtimem, circumſpectiſſimum & prudentiſſimum principem, in tanto præſertim negotio, nihil temerè feciſſe: ſed vitiis virtutibúſque Tiberij perpenſis, potiores duxiſſe virtutes: præſertim cùm & *Reip. cauſſa adoptare ſe eum* pro concione iurauerit: & epiſtolis aliquot, vt peritiſſimum rei militaris, vtque vnicum populi Rom. præſidium proſequatur. Ex quibus in exemplum pauca hinc inde ſubieci. *Vale iucundiſſime Tiberi, & rem gere feliciter*, ἐμοὶ καὶ ταῖς Μούσαις στρατηγῶν. *Iucundiſſime, & ita ſim felix, vir fortiſſime & dux* νομιμώτατε. *Vale.* &, *Ordinem æſtiuorum tuorum? Ego verò, mi Tiberi, & inter tot rerum difficultates,*

ANIMADVERSIONES.

Vt tali ſucceſſore deſiderabilior ipſe quandoque fieret.] Liuius libro XXIIII. *verumenimvero Hieronymus velut ſuis vitiis deſiderabilem efficere vellet auum Hieronem, primo ſtatim conſpectu omnia quàm diſparia eſſent oſtendit.*

Reip. cauſſa adoptare ſe eum.] Velleius, *in Neronis adoptione illud adiectum, his ipſis Cæſaris verbis,* HOC, *inquit,* REIP. CAVSSA FACIO.

ἐμοὶ καὶ ταῖς Μούσαις στρατηγῶν.] Hæc Viterbienſis & aliorum codd. ſcriptura. quam reddunt ſuſpectam vetuſtiora omnia exemplaria, quæ literas plures exhibent. Memmianus ita, ἐμοὶ καὶ ταῖς μουίσαις (pro Μούσαις) δίς τε τρατηγῶν. fortaſſe corrigendum ἄριστα στρατηγῶν. reperiſſe aiebat in vno Franciſcus Pithœus, ἀειστε στρατηγῶν: ego in nonnullis regiæ bibliothechæ, καλὲ στρατ. ſed non conuenit ille caſus. in aliis legitur, ἐμοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις στ. In Viterb. erat hæc interpretatio: *mihi & meis tuíſque commilitonibus*: quaſi inuentum eſſet in Græco, ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς τε καὶ σοῖς συστρατιώταις. quod non video quî quadrare huic loco queat.

B *Dux* νομιμώτατε.] Quid eſt dux νόμιμος? An quia diſciplinam militarem ſeueriſſimè regit? atqui νόμιμος eſt potius legitimus, & ſecundum leges conſtitutus. Sic ferè νόμιμος μάχη apud Plutarchum, iuſta & legitima acies: cui opponuntur κλοπαὶ πολέμου, quæ etiam Latinis furta & latrocinia vocantur. Fortaſſe ſcripſerat Auguſtus, dux γνιμώτατε quod idem eſt ac γνησιώτατε: aut dux μονιμώτατε conſtan-

C tiſſime & fortiſſime. At ex veſtigiis primæ edit. ſuſpicetur aliquis ſcribendum ἀφυέστατε aut ἀβουλέστατε.

Et ordinem æſtiuorum tuorum.] Reſtituimus hunc locum peſſimè acceptum in omnibus editionibus.

καὶ τοσαύτην ῥαθυμίαν τῶν στρατευομένων non potuiſſe quemquam prudẽtiùs gerere ſe, quàm tu geſſeris, exiſtimo. Hi quoque, qui tecum fuerunt omnes, confitentur verſum illum in te poſſe dici,

Vnus homo nobis vigilando reſtituit rem.

Siue, inquit, *quid incidit, de quo ſit cogitandum diligentiùs, ſiue quid ſtomachor valde, medius fidius Tiberium meum deſidero: ſuccurrítque verſus ille Homericus.*

Ιλιάδ. κ.

Τούτου δ' ἑσπομένοιο καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο
Ἄμφω νοστήσαιμεν, ἐπεὶ περὶ οἶδε νοῆσαι.

Attenuatum te eſſe continuatione laborum, cùm audio & lego, Dij me perdant niſi cohorreſcit corpus meum: téque rogo vt parcas tibi: ne ſi te languere audierimus, & ego & mater tua exſpiremus, & de ſumma Imperij ſui populus Rom. periclitetur. Nihil intereſt valeam ipſe necne, ſi tu non
22 *valebis. Deos obſecro, vt te nobis conſeruent, & valere nunc & ſemper patiantur, ſi non populum Rom. peroſi ſunt.* EXCESSVM Auguſti non priùs palàm fecit, quàm Agrippa iuuene interempto. Hunc tribunus militum cuſtos appoſitus occidit, lectis codicillis quibus vt id faceret, iubebatur. Quos codicillos dubium fuit, Auguſtúsne moriens reliquiſſet, quò materiam tumultus poſt ſe ſubduceret: an nomine Auguſti Liuia, & ea cõſcio Tiberio an ignaro, dictaſſet. Tiberius renũtiãti tribuno factũ eſſe quod imperaſſet, *Neque imperaſſe ſe, & redditurum eum ſenatui rationem reſpondit:* inuidiam ſcilicet in pręſentia vitans. Nam mox ſilentio rem obliterauit.

ANIMADVERSIONES.

καὶ τοσαύτην ῥαθυμίαν.] Liber Fr. Pithœi A *ἀπεθυμίαν*. Memmianus *ἀπεθυμίαν* pro *ἐποθυμίαν*. ſignificat animos legionariorum in præſentis militiæ conditionibus non acquieſcentes ſub extrema Auguſti tempora. quod ſtatim poſt eius obitum Pannoniæ & Germanicæ legiones declararunt.

Succurrítque verſus ille Homericus.] B Atqui duos ponit: ſed non dubito, Auguſtum Ciceronis aliorúmque more ſolum principium Homerici loci poſuiſſe: quem poſteà margini adſcriptum ſcribarum *περιεργία* integrum inſeruit.

Si tu non valebis.] Malim (quod & Torrentio placere video) *ſi tu modò valebis.* in MSS. *modò* & *non* ſimili fere compendio notantur.

Quos codicillos dubium fuit Auguſtúſne moriens reliquiſſet.] Omnes hos rumores tangit Dio libro LVII.

Tiberius renuntians Tribuno factum eſſe quod imperaſſet.] Mos militiæ, vt ſiue Tribunus ſiue Centurio, iuſſus aliquid exſequi, id factum Imperato-

petatori vel duci teneretur renunciare. Eum morem diſertè Tacitus in hac re notat. tangit iterum Suetonius in Claudio, ſectione XXIX. A quibus omnibus in locis formula ſolennis vſurpatur: IMPERATOR FACTVM QVOD IMPERASTI.

Iure autem tribunitiæ poteſtatis coacto ſenatu, inchoatáq; 23
allocutione derepentè velut impar dolori congemuit: vtque non ſolùm vox, ſed & ſpiritus deficeret, optauit: ac perlegendum librum Druſo filio tradidit. Illatum deinde Auguſti teſtamentum, non admiſſis ſignatoribus niſi ſenatorij ordinis, cæteris extra curiam ſigna agnoſcentibus recitauit per libertum. Teſtamenti initium fuit. *Quoniam ſiniſtra Fortuna Caium & Lucium filios mihi eripuit, Tiberius Cæſar mihi ex parte dimidia, & ſextante heres eſto.* Quo & ipſo aucta eſt ſuſpicio opinantium, ſucceſſorem adſcitum eum neceſſitate magis quàm iudicio: quando ita præfari non abſtinuerit. Principatum, quamuis neque occupare confe- 24
ſtim, neque agere dubitaſſet, & ſtatione militum, hoc eſt, vi & ſpecie dominationis aſſumta, diu tamen recuſauit impudentiſſimo animo: nunc adhortantes amicos increpans,

ANIMADVERSIONES.

Iure autem tribunitiæ poteſtatis coacto ſenatu.] Tacitum lege. Tribuni ius habuerunt cogendi ſenatus. A. Gellius lib. XIIII. cap. VII. & VIII. ſed non quoties vellent. Ideò Auguſto iam tribunitia poteſtate prædito alio decreto patrum opus fuit, vt B quoties vellet, ſenatum cogere poſſet iure. Dio in actis anni DCCXXXII. ἐπὶ τούτοις ὑπὸ τῶν εὖ φρονούντων ἐπῃνεῖτο, ὥς τε καὶ τὸ τὴν βουλὴν ἀθροίζειν ὁσάκις ἂν ἐθελήσῃ, λαβεῖν. Poſteà periit hoc ius iis qui veteris tribunatus ſpeciem retinebant. Dio notat in fragmentis, μετὰ τοῦτο ὅτε τὰ περὶ τοὺς υἱέας ἔπεμψεν, οὔτε ὑπὸ τῶν ὑπάτων, οὔθ' ὑπὸ τῶν στρατηγῶν συνήλθομεν. οὐ γὰρ ἔτυχον παρόντες, ἀλλ' ὑπὸ C τῶν δημάρχων, ὅπερ ἐν τῷ χρόνῳ τρόπον τινὰ ἤδη κατελέλυτο.

Quoniam ſiniſtra Fortuna.] Memmianus & alij veteres, *Q. atrox Fort.*

Principatum quamuis neque occupare confeſtim.] Veteres quidam, *neque occupare apertè confeſtim.* tuetur eam vocem quod ſubiicit de ſpecie dominationis aſſumta. Id enim niſi apertè fieri non poterat.

Neque agere dubitaſſet.] Scribens etiam ad milites & rectores prouinciarum tanquam certus imperator: quum priuato id eſſet nefas. lege Tacitum.

Vi & ſpecie dominationis.] Speciem refer ad ſtationem militum: vim ad ſuperiora.

Diu tamen recuſauit impudentiſſimo animo:] Ita diſtinguitur hic locus in vetuſtiſſ. libb. tamen non diſplicet altera lectio quæ poſt verbum *recuſauit* ponit diſtinctionem. &c. Ouidius de Tiberio.

Eſſe parem virtute patris qui fræna rogatus,
Sæpe recuſati ceperit imperij. A

alibi,

Inde nepos natúſque dei, licet ipſe recuſet,
Pondera cæleſti mente paterna feret.

vt ignaros quanta bellua eſſet Imperium: nunc precantem ſenatum, & procumbentem ſibi ad genua, ambiguis reſponſis & callida cunctatione ſuſpendens: vt quidam patientiam rumperent, atque vnus in tumultu proclamaret, *Aut agat, aut deſiſtat:* alter coràm exprobraret, *Cæteros quod polliciti ſint, tardè præſtare: ſed ipſum quod præſtet, tardè polliceri.* Tandem quaſi coactus, & querens *miſeram & oneroſam iniungi ſibi ſeruitutem*, recepit imperium: nec tamen aliter quàm vt depoſiturum ſe quandoque ſpem faceret. Ipſius verba ſunt hæc: *Dum veniam ad id tempus quo vobis æquum poßit videri, dare vos aliquam ſenectuti meæ requiem.* Cunctandi cauſſa erat, metus vndique imminentium diſcriminum: vt ſæpe *lupum ſe auribus tenere* diceret. Nam & ſeruus Agrippæ, Clemens nomine, non contemnendam manum in vltionem domini comparararat: & L. Scribonius Libo vir nobilis res nouas clàm moliebatur: & duplex ſeditio militum in Illyrico & in Germania exorta eſt. Flagitabant ambo exercitus multa extra ordinem: ante omnia, vt æquarentur ſtipendio prætorianis Germaniciani. Quidam etiam principem detrectabant non à ſe datum:

ANIMADVERSIONES.

Vt ignaros quanta bellua ſit Imperium.] Vopiſcus de Saturnino tyranno, *Et cùm eum animarent vel ad vitam vel ad imperium, qui induerant purpuram, in hæc verba diſſeruit; Neſcitis amici, quid mali ſit imperare. Gladij & tela noſtris ceruicibus impendent, imminent haſtæ vndique, vndique ſpicula, ipſi cuſtodes timentur, ipſi comites formidantur: non cibus pro voluptate, non iter pro auctoritate, non bella pro iudicio, non arma pro ſtudio. Adde quod omnis ætas in imperio reprehenditur.*

Callida cunctatione ſuſpendens.] Tacit. *Tiberio ſuſpenſa ſemper & obſcura verba.*

Cæteros quod polliciti ſint tardè præſtare: ſed ipſum quod præſtet tardè polliceri.] Simile eſt Ciceronis iſtud de Epicureis II. De finibus. *Cæteri*, inquit, *exiſtimantur dicere* B *melius quàm facere: hi mihi videntur facere melius quàm dicere.*

Sed ipſum quod præſtet.] Ita Liſlæi codd. nec aliter Rob. Steph. editio.

Vt æquarentur ſtipendio prætorianis Germaniciani.] Sic melius quàm vt vulgò etiam in MSS. habetur *prætoriani Germanicianis.* ſed omnino legendum vt reperi poſtea in veteri editione

editione optimè de literis meriti A viri. Roberti Stephani. *vt æq. ſtip. prætorianis. Germaniciani quidem etiam principem detrectabant.* Aliter ſententia non conſtat. Exercitus in Germania poſitus, *Germanicus* non Germanicianus Tacito aliíſque antiquioribus dicitur: at milites eius exercitus, & vt Græci dicunt οἱ ἐκ τῶν στρατοπέδων τῶν ἐν Γερμανίᾳ, *Germaniciani* iiſdem appellantur. Poſteriores ſcriptores hanc diſtinctionem non obſeruant.

ſummáque vi Germanicum, qui tum iis præerat, ad capeſſendam Remp. perurgebant, quamquam obfirmatè reſiſtentem. Quem maximè caſum timens, partes ſibi, quas ſenatui liberet, tuendas in Rep. depopoſcit: quando vniuerſæ ſufficere ſolus nemo poſſet: niſi cum altero, vel etiam cum pluribus. Simulauit & valitudinem, quò æquiore animo Germanicus celerem ſucceſſionem, vel certè ſocietatem principatus, operiretur. Compoſitis ſeditionibus, Clementem quoque fraude deceptum, redegit in poteſtatem: Libonem, ne quid in nouitate acerbiùs fieret, ſecundò demum anno in ſenatu coarguit, medio temporis ſpatio tantùm cauere contentus. Nam & inter pontifices ſacrificanti ſimul, pro ſeceſpita plumbeum cultrũ ſubiiciendum curauit: & ſecretum petenti nõniſi adhibito Druſo filio dedit: dextrámq. obambulantis: veluti incũbẽs, quoad peragеretur ſermo, cõtinuit. VERVM liberatus metu ci- 26
uilẽ admodũ inter initia ac paullò minùs quã priuatũ egit. Ex plurimis maximíſque honoribus, præter paucos & modicos non recepit. Natalem ſuum plebeiis incurrentem Circẽſibus,

ANIMADVERSIONES.

Summáque vi Germanicum.] Auctior lectio Liſl. cod. *Germanicum filium Druſi, qui tum.*

B *Partes ſibi quas ſenatui liberet, tuendas in Rep. depopoſcit.*] Tangit hiſtoriam Aſinij Galli, quæ apud Tacitum & Dionem.

Simulauit & valitudinem.] Liſlæi cod. *aſsimulauit*, hoc eſt, ἔτι δὲ προσεποιήσατο.

Secundo demum anno in ſenatu coarguit.] Tacitus & Dio in anno DCCLXIX.

C *Pro ſeceſpita.*] Sic Romani vocant quod Græci μαχαιρίδιον θυτικὸν, vt Lucianus in Piſcatore. Pollux, σφαγίδας, κοπίδας & πελέκεις in eum vſum recenſet. Veteribus Latinis, *acieris* propria ei miniſterio fuit, quam ἀξίνην ἱεροφάντου vertunt Græci magiſtri.

Paullò minus quàm priuatum egit.] Poteſt tolli τὸ *quàm* libro ſexto. *Talem principem paullò minus per* XIV. *annos perpeſſus terrarum orbis.* ſed & retineri: Petronius, *qui ignotos lædit latro appellatur, qui amicos, paullò minus quàm parricida.*

niſi ibi quoque & ſimilibus in o-cis tollenda ea vocula, *Paullo minus* A ὀλίγου δεῖν. aliquanto pòſt, *quod paullo minus vtrumque euenit.*

vix vnius bigæ adiectione honorari paſſus eſt. Templa, flamines, ſacerdotes decerni ſibi prohibuit: etiam ſtatuas, atque imagines, niſi permittente ſe poni: permiſitque, ea ſola conditione, ne inter ſimulacra deorum, ſed inter ornamenta ædium ponerentur. Interceſſit & quò minùs in acta ſua iuraretur: & ne menſis September, Tiberius: October, Liuius, vocarentur. Prænomen quoque IMPERATORIS, cognoménque PATRIS PATRIÆ & ciuicam in veſtibulo coronam recuſauit. Ac ne AVGVSTI quidem nomen, quamquam hereditarium, vllis niſi ad reges ac dynaſtas epiſtolis addidit. Nec ampliùs quàm omnino tres conſulatus, vnum paucis diebus, alterum tribus menſibus, tertius abſens vſque in Idus Maias geſſit.
27 Adulationes adeò auerſatus eſt, vt neminem ſenatorum aut officij aut negotij cauſſa ad lecticam ſuam admiſerit: conſularem verò ſatisfacientem ſibi, ac per genua orare conantem, ita ſuffugerit, vt caderet ſupinus: atque etiam ſi quid in ſermone, vel in cõtinua oratione blandiùs de ſe diceretur, non dubitaret interpellare, ac reprehendere, & commutare continuò. *Dominus* appellatus à quodam, denũtiauit ne ſe ampliùs cõtumeliæ cauſſa nominaret. Alium dicẽtẽ, *ſacras eius occupationes*: & rurſus alium: *auctore eo ſenatum ſe adiiſſe*, verba mutare, & pro *auctore, ſuaſorem*: pro *ſacris, laborioſas* dicere coegit.

ANIMADVERSIONES.

Vix vnius bigæ adiectione honorari paſſus eſt.] Ne id quidem permiſſum fuiſſe ſcribit Dio, οὕτως, inquit, διὰ πάντων ὁμοίως δημοτικὸς ἦν, ὥστε οὔτε ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ γίνεσθαί τι παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐπέτρεπεν. A

Et ne menſis September, Tiberius: October, Liuius, vocarentur.] Ex Dione legendũ, *Et ne mẽſis Nouẽber Tiberius; September Liuius voc.* Sic ille lib. LVII. τῆς Τιβερίῳ τῆς βουλῆς ἐγκειμένης, καὶ τὸν μῆνα τὸν νοέμβριον, ἐν ᾧ τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα ἐγεγένητο, Τιβέριον καλεῖσθαι ἀξιούσης, καὶ τί, ἔφη, ποιήσετε, ἂν δεκατρεῖς Καίσαρες γένωνται; B

A *Ciuicam in veſtibulo coronam.*] Dio libro LIII. Valerius Maximus libro ſecundo, *Cæterùm ad quercum pronæ manus porriguntur, vbi ob ciues ſeruatos corona danda eſt. qua poſtes Auguſtæ domus ſempiterna gloria triumphant.*

Vt neminem ſenatorum aut officij aut negotij cauſſa ad lecticam ſuam admiſerit.] Ne equitem quidem
B ex illuſtribus. Dio, εἴποτε ἐπὶ τοῦ δίφρου ἐκομίζετο, οὐδένα οἱ παρακολουθεῖν οὐχ ὅπως βουλευτὴν, ἀλλ' οὐδ' ἱππέα τῶν πρώτων εἴα.

Sed

Sed aduerſus conuitia malóſque rumores & famoſa de ſe ac 28
ſuis carmina firmus ac patiens, ſubinde iactabat, *In ciuitate libe-*
ra linguam mentémque liberas eſſe debere. Et quondam ſenatu
cognitionem de eiuſmodi criminibus ac reis flagitante:
Non tantum, inquit, *otij habemus vt implicare nos pluribus negotiis*
debeamus. Si hanc feneſtram aperueritis, nihil aliud agi ſinetis: om-
nium inimicitiæ hoc prætextu ad vos deferentur. Exſtat & ſermo e-
ius in ſenatu perciuilis: *Siquidem locutus aliter fuerit, dabo o-*
peram vt rationem factorum meorum dictorúmque reddam: ſi per-
ſeuerauerit, inuicem eum odero. Atque hæc eo notabiliora e- 29
rant, quòd ipſe in appellandis venerandíſque ſingulis, & vni-
uerſis, propè exceſſerat humanitatis modum. Diſſentiens in
curia à Q. Haterio, *Ignoſcas*, inquit, *rogo, ſi quid aduerſus te*
liberiùs, ſicut ſenator, dixero. Et inde omnes alloquens, *Di-*
xi & nunc & ſæpe aliàs P. C. bonum & ſalutarem principem, quem
vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis, ſenatui ſeruire debere, &
vniuerſis ciuibus ſæpe, & plerumque etiam ſingulis: neque id dixiſſe
me pœnitet, & bonos & æquos & fauentes vos habui dominos, & adhuc
habeo. Quinetiam ſpeciem libertatis quandam induxit, conſer- 30
uatis ſenatui ac magiſtratibus & maieſtate priſtina & poteſta-
te: neque tam paruum quidquam, neque tam magnum publi-
ci priuatíque negotij fuit, de quo non ad P. C. referretur. De
vectigalibus ac monopoliis, de extruendis reficiendíſve ope-
ribus, etiam de legendo vel exauctorando milite, ac legio-
num & auxiliorum deſcriptione: denique quibus imperium
prorogari, aut extraordinaria bella mandari, quid & qua for-
ma regum litteris reſcribi placeret. Præfectum alæ, de vi & ra-
pinis reum, cauſſam in ſenatu dicere coegit. Nunquam cu-
riam niſi ſolus intrauit: lectica quondam introlatus æger,

ANIMADVERSIONES.

Sed aduerſus comitia.] Melius cod. Liſlęi: *Sed & adu. com.*

Si hanc feneſtram aperueritis.] Eleganter: ſic etiam Gręci. Clemens Pędagogi lib. III. ὡς μὴ ἀκόλαστον αὐτῶν τὸ λάγνον γινόμενον, πλατείας ἀναπετάσῃ κλισιάδας τοῖς εἰς ἡδυπάθειαν φερομένοις. Paullò aliter Caſſiodorus lib. VIII. *Ideò beneficiis noſtris quaſi quandam ianuam cogitauimus dare quæſtorē.* Legas & *ianuam cogitationis ingredi* li. V. eiuſdē prudentiſſimi ſcriptoris.

Et qua forma regum literis reſcribi placeret.] Scripta lectio, *& ad quam formam regum.*

Lectica quondam introlatus æger, comites à ſe remouit. Lectica vehi ętate Tiberij vulgata res fuit & vſurpata etiam mediocribus ciuibus: in aditu tamen Curiæ nemini temere

vſurpata, niſi cauſſa cogeret ſontica A hoc eſt vel animi, vel corporis ægritudo nimia. ideo ſcribit Tacitus de Libone Druſo II. Annalium: *Die Senatus metu & ægritudine feſſus, ſiue vt tradidere quidam, ſimulato morbo, lectica delatus ad fores curiæ, inniſúſque fratri*, &c. De Tiberio ſic commemorat Dio in anno DCCLXX. οὕτω κακῶς διέκειτο, ὥστε ἐν σκιμποδίῳ κατατεθεὶς ἐς τὸ συνέδριον ἐσκομισθῆναι. νομιζόμενον γάρ που καὶ τοῖς ἀνδράσιν, ἂν ποτέ τις αὐτῶν ἀσθενῶς ἔχων ἐκεῖσε ἐσίῃ, κατακείμενον αὐτὸν ἐσφέρεσθαι, καὶ τοῦτο καὶ ὁ Τιβέριος τότε ἐποίησε, καὶ διελέχθη γέ τινα ἐκ τοῦ σκιμποδίου προκύψας.

comites à ſe remouit. Quædam aduerſus ſententiam ſuam decerni ne queſtus quidem eſt. Negante eo, deſtinatos magiſtratus abeſſe oportere, vt præſentes honori acquieſcerent, prætor deſignatus liberam legationem impetrauit. Iterum cenſente vt Trebianis legatam in opus noui theatri pecuniam ad munitionem viæ transferre concederetur, obtinere non potuit quin rata voluntas legatoris eſſet. Cùm ſenatuſconſultum per diſceſſionem fortè fieret, tranſeuntem eum in alteram partem, in qua pauciores erant, ſecutus eſt nemo. Cætera quoque nonniſi per magiſtratus & iure ordinario agebantur: tanta Coſs. auctoritate vt legati ex Africa adierint eos, querentes trahi ſe à Cæſare, ad quem miſſi forent. Nec mirum, cùm palam eſſet ipſum quoque eiſdem aſſurgere & decedere via. Corripuit conſulares exercitibus præpoſitos, quòd non de rebus geſtis ſenatui ſcriberent:

ANIMADVERSIONES.

Comites à ſe remouit.]Ita moris fuit vt qui ſella aut in lectica veherētur, non principes ſolùm, ſed & alij, turbam comitum τῷ φορείῳ παρεπομένων vt loquitur Luc. haberent. Iuuenalis,

Reſpicit hæc primum qui litigat, an tibi ſerui
Octo, decem comites, an poſt te ſella togati
Ante pedes.

Iterum cenſente.]Cod. Liſl. *item cēſens ſe*, nec diſpliceat *cēſens*. Idé mox *nō obtinuit* pro, *obtinere nō potuit*. Aut ſcribā *obtineri* retenta voce *cenſente*. C

Vt legati ex Africa adierint eos.] Dubito an huc pertineāt Taciti verba Annal. li. III. *Proximi ſenatus die, Tiberius per literas caſtigatis obliquè patribus, quòd cuncta curarū ad principē reiiceret: M. Lepidū & Iuniū Blæſum nominauit, ex quîs proconſul Africæ legeretur.* B

Quod non de rebus geſtis ſenatui ſcriberent.]Mos ſub libera Republ. perpetuò ſeruatus, cū eadē extincta ſublatus. Notant Tacitus & Dio nō vno loco. Exemplū dedit primus Agrippa; de quo ſcribit Dio in anno DCCXL. ὅτε ἔγραψεν ἀρχὴν ἐς τὸ συνέδριον ὑπὲρ τῶν πραχθέντων οὐδὲν· ἀφ' οὗ δὴ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα νόμῳ τινὶ τῷ ἐκείνου τρόπῳ χρώμενοι οὐδ' αὐτοὶ τῷ κοινῷ ἐπίστελλον.

quód-

quódque de tribuendis quibuſdam militaribus donis ad ſe referrent: quaſi non omnium tribuendorum ipſi ius haberent. Prætorem collaudauit, quòd honore inito, conſuetudinem antiquam retuliſſet de maioribus ſuis pro concione memorandi. Quorundam illuſtrium exſequias vſq; ad rogum frequentauit. Parem moderationem minoribus quoque & perſonis & rebus exhibuit: cùm Rhodiorum magiſtratus, quòd litteras publicas ſine ſubſcriptione ad ſe dederant, euocaſſet, ne verbo quidem inſectatus, ac tantummodo iuſſos ſubſcribere, remiſit.

ANIMADVERSIONES.

Quódque de tribuendis quibuſdam militaribus donis ad ſe referrent.] Tacit. Annal. III. *Eo prælio Rufus Heluius gregarius miles ſeruati ciuis decus retulit, donatúſque eſt ab Apronio torquibus & haſta. Cæſar addidit ciuicam coronam, quòd non eam quoque Apronius iure proconſulis tribuiſſet, queſtus magis, quàm offenſus.*

Conſuetudinem antiquam retuliſſet, de maioribus ſuis memorãdi.] Hoc ea B oratione fiebat, qua populo poſt initum honorem noui magiſtratus gratias agebant: Plutarchus in Æmilio, εἰωθότων τῶν τὴν ὑπατείαν λαβόντων, οἷον αὐτομολογεῖσθαί τινα χάριν, καὶ προσαγορεύειν φιλοφρόνως τὸν δῆμον ἀπὸ τοῦ βήματος, Αἰμίλιος εἰς ἐκκλησίαν ἐναγαγὼν τοὺς πολίτας, ἔφη. Ab hoc fonte manarunt orationes panegyricæ, quibus principi gratias in ſenatu agebant Kal. Ian. noui conſules. C Plinius in libro Panegyrico auctor eſt, factum fuiſſe ſuper hoc ſenatuſconſultum; cuius alibi mentionem factam nõ reperio. Sic autem ille; *Sed parendum eſt Senatuſconſulto, quo ex vtilitate publica placuit, vt Conſulis voce, ſub titulo gratiarum agendarum, boni principes quæ facerent recognoſcerent: mali quæ facere deberent.* Idem mos etiam in præſidibus prouinciarum ſeruatus, ad tempora Claudij: de quo Dio lib.

A LVIII. κατέδειξε τοὺς αἱρετοὺς μηδεμίαν οἱ χάριν ἐν τῷ συνεδρίῳ γινώσκειν, ὃ τῷ κατά τι ἔθος ἐποίουν.

Exequias vſque ad rogum frequentauit.] Videntur Imperatores in funeribus virorum illuſtrium ad laudationem tantum, quæ fiebat in foro venire ſoliti, nec intereſſe officio cùm efferrentur è Roſtris ad buſtum extra vrbem. Propterea ciuile & δημοτικὸν in Tiberio habitum, quòd ad rogum vſque ſe cum cæteris conferret. ſic accipiendum quod de Druſo eius filio obſeruat Dio, ὁ Δροῦσος τὰ τῇ ὑπατείᾳ προσήκοντα ἐξ ἴσου τῷ συνάρχοντι ἐξετέλεσε, καὶ κληρονόμος γε ὑπό τινος καταλειφθεὶς, τὸ σῶμα αὐτοῦ συνεξήνεγκε. Vbi συνεκφέρειν ſignificat, exequias vſque ad rogum cum aliis frequentare. Nec ſoli Imperatores funus extra vrbem ſequi ſpernebant, ſed multi alij. Cynthia apud Propertium de ſuo funere loquens,

> *Si piguit portas vltra procedere; at illud*
> *Iuſſiſſes, lectum lentius ire meum.*

Literas publicas ſine ſubſcriptione ad ſe dederant.] Quænam iſta ſubſcriptio ſit, vnus me docuit Dio: nõ enim eſt nomi[illegible]ũ, vt putare aliquis poſſit: ſed præteritionem intelligit clauſulæ ſolitę adiici literis ad prin-

cipem, qua felicitas illi optaretur. A verba Dionis ſunt, *οἱ Ῥοδίων ἄρχοντες ἐπιστείλαντές τι αὐτῷ οὐχ ὑπέγραψαν τῇ ἐπιστολῇ τοῦτο δὴ τὸ νομιζόμενον, ἀλλὰ αὐτῷ ποιούμενοι.* Priuatarum literarum ſubſcriptio apud Græcos eſt Ἔρρωσο, vt apud Latinos *vale*. ſimilis ſententiæ formulâ epiſtolas ad Imperatores claudebant. Puto fuiſſe, *εὐτύχει διὰ παντός*. vt in extrema relatione Demetrij Phalerei ad Ptolemęum Philadelphum.

Diogenes grammaticus diſputare ſabbatis Rhodi ſolitus, venientem, vt ſe extra ordinem audiret, non admiſerat: ac per ſeruulum ſuum in ſeptimum diem diſtulerat.

ANIMADVERSIONES.

Diogenes grammaticus diſputare ſabbatis Rhodi ſolitus.] Etſi obſeruatio hebdomadum quæ hodie obtinet, ante tempora Theodoſij vulgò recepta non fuit: annotare tamen licet multo antè tale aliquid Græcos B præſertim & Aſiaticos in functionibus vitæ quotidianæ ſolitos obſeruare. Quod quia imitatione Iudæorum, qui iam tum per orbem ſparſi erant, inſtitutum eſt, etiā ſabbati nomen multi retinuerunt. Eiuſmodi eſt quod hîc Suetonius ait, Diogenem grammaticum ſolitum Rhodi ſabbatis diſputare: ſic ſeptimo quoque die feriæ pueris ſolitæ C in ſcholis concedi. Lucianus Pſeudologiſta, *καὶ ὁ μὲν Κόθορνόν τινα εἶπεν· ὁ δὲ Ἑβδόμην, ὅτι ὥσπερ οἱ παῖδες ἐν ταῖς ἑβδόμαις, κἀκεῖνος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἔπαιζε, καὶ διεγέλα.* A. Gellius lib. xv. cap. 11. *Is in conuiuiis iuuenum, quæ agitare Athenis hebdomadibus lunæ ſolenne nobis fuit, ſimulatque modus epulis factus, & vtiles delectabiléſque ſermones cœperant: tum ſilentio ad audiendum petito, loqui cœptabat.* Idem ſer- D uarum etiam in aliis rebus. Vulcatius Gallicanus in Auidio Caſſio. *Exercitium ſeptimi diei fuit omnium militum, ita vt ſagittas mitterent, & armis luderent.* Lampridius in Alexandro Seuero *Capitolium ſeptimo die cùm in vrbe eſſet, aſcendit, templa frequentauit.* Diſputat etiam Clemēs Alexandrinus Stromatum libro 5. *ὅτι τὴν ἑβδόμην ἱερὰν οὐ μόνον οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἴσασι.* Sed ante Clementem ſcripſit Ioſephus, iam ſua ætate adeo increbuiſſe ſeptimi diei obſeruationem, ex Iudaico ritu: vt neget vrbem vllam aut Græcorum aut Barbarorum, hoc eſt, non Græcorum, vel gentem omnino vllam, poſſe reperiri, quæ ceſſationem ab opere diei ſeptimi in ſuos mores non recepiſſet. Inſignis planè locus: ideo verba ipſa Ioſephi proferam: *Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πλήθεσιν ἤδη πολὺς ζῆλος γέγονεν ἐκ μακροῦ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας· οὐδ᾽ ἔστιν οὐ πόλις Ἑλλήνων οὐδ᾽ ἡτισοῦν, οὐδὲ βάρβαρον οὐδὲ ἓν ἔθνος, ἔνθα μὴ τὸ τῆς ἑβδομάδος ἣν ἀργοῦμεν ἡμεῖς, τὸ ἔθος οὐ διαπεφοίτηκεν.* libro poſteriore contra Appionem.

In ſeptimum diem diſtulerat.] Sic etiam rhetores declamationibus ſuis certum diem ſoliti aſſignare. Iuuenalis,

Nil ſalit Arcadico iuueni, cuius mihi ſexta
Quaque die miſerum dirus caput Annibal implet.

Suetonius in libello De illuſtribus grāmaticis de M. Antonio Gniphone, *Docuit & rhetoricam, ita vt quotidie præcepta eloquētiæ traderet, declamaret verò nonniſi nundinis.*

Hunc

Hunc Romæ ſalutandi ſui cauſſa pro foribus adſtantem, nihil ampliùs quàm vt poſt ſeptimum annũ rediret, admonuit. Præſidibus onerandas tributo prouincias ſuadentibus reſcripſit,

Boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere.

Paullatim principem exercuit, præſtititque: etſi varium diu, 33
commodiorem tamen ſæpius, & ad vtilitates publicas proniorem. Ac primò eatenus interueniebat ne quid perperam fieret. Itaque & conſtitutiones quaſdam ſenatus reſcîdit: &

ANIMADVERSIONES.

Hunc Romæ ſalutandi ſui cauſſa pro foribus adſtantem.] Simillima huic hiſtoria eſt, quam de Polemone ſophiſta & Imperatore Antonino Philoſtratus narrat in Sophiſtis.

Boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere.] Batonis Dalmatæ interrogati à Tiberio, cur rebellaſſet, reſponſum fuit, ἐπὶ γὰρ τὰς ἀγέλας ὑμῶν φύλακας οὐ κύνας, οὐδὲ νομέας, ἀλλὰ λύκους πέμπετε. Dio lib. LV. & item lib. LVI. Omnino videtur id reſponſum Tiberio occaſionem huius dicti dediſſe: quod idem Dio lib. LVII. ita vertit, Αἰμιλίῳ Ῥήκτῳ χρήματά ποτε αὐτῷ πλείω παρὰ τὸ τεταγμένον ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἧς ἦρχε πέμψαντι, ἀντεπέστειλεν, ὅτι κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι. pro *deglubere* dixit ἀποξύρεσθαι. At Latina vox propriè ἐκδέρειν ſignificat, vt in Gloſſario vertitur: ſed ad ſentẽtiam potius Dio quàm ad proprietatem verborum attendit: nam etſi minus eſt ἀποξύρεσθαι quàm deglubere, ſi ſpectetur propria vocum ſignificatio: tamen tranſlatæ hæ voces idem ſignificant: nam etiam κείρειν quod tondere eſt, interdum pro eo quod deglubere Tiberius dixit, Græci ponũt. Maximus Tyrius ſermone XL. Καμβύσης δ᾽ ἦν καὶ αὖθις Ξέρξης ἐκ ποιμένων ἀγαθῶν πονηροὶ λύκοι, κείροντες τὴν ἀγέλην, καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀπεληλαμένοι. Dio Chryſoſtomus Περὶ βασιλείας orat. IIII. Tiberianum hoc apophthegma pulcherrimè illuſtrat. αὐτὸ δὲ τοῦτο ἔοικε δηλοῦν Ὅμηρος καὶ ὅταν ἐγκωμιάζων τινὰ λέγῃ τῶν βασιλέων ποιμένα λαῶν. τοῦ γὰρ ποιμένος οὐκ ἄλλο τι ἔργον ἢ πρόνοια καὶ σωτηρία, καὶ φυλακὴ προβάτων, ὥς γε κατοπτεύειν, οὐ μὰ Δία καὶ σφάττειν καὶ δέρειν. καίτοι ἐνίοτε πολλὰ πρόβατα ἐλαύνει μάγειρος εἷς ὠνησάμενος. ἀλλὰ πλεῖστον διαφέρει μαγειρικὴ καὶ ποιμενική. Pro deglubere dixerunt & *reglubere* veteres. Gloſſarium *Regluuo* ἐκδείρω. In Liſl. cod. non *deglubere* ſcriptum erat, ſed *deglutire:* perperam, etſi offendere memini eam lectionem etiam alibi.

Paullatim principem exercuit.] Viterb. *exemit,* ſine dubio ex ea lectione quam nos in Memmiano, Turnebus olim in ſuis reperit & annotauit, *exeruit:* quam & Pithœi codd. habent: in quibus libris etiam locus hic ex capite XI. *in quo exercuiſſe ius tribunicia poteſtatis viſus ſit.* corruptus ita, *ex ſeruis eius* veterem lectionem arguit fuiſſe, *exeruiſſe ius.* Neque aliter hîc codices regiæ bibliothecæ. Sic *diuinitas exerta,* apud Tertullianum, &c. *hoſtes exerti.* & *exerta auctoritate*, aliquid facere. Cod. Theodoſ. titulo De hæreticis. Eſt verò elegãs loquẽdi genus, *principẽ exerere* ſiue *exercere,* pro facere

τὰ τοῦ αὐτοκράτορος, gerere ſe pro principe. quam φράσιν miror cuidam viro docto ſic viſam inſolétem, vt ferre apud Tacitum nequiuerit *exſulem agere*, & mutandum cenſuerit. Atqui ſic & Latini & Græci loquũtur, vt apud Maximum Tyrium ὑποδυόμενος τὸν θεατὴν, apud Dionyſium Hal. διασημαίνειν τὸν ὀῤῥωδοῦντα. apud Philonem τὸν κατήγορον ὁμολογεῖν, & è recentioribus Grçcis apud Nicetam ferè ſingulis paginis: cuiuſmodi ſunt τὸν ὅλον στρατιώτην ἀποσεισάμενος & ὑποσημαίνειν τὸν ζῶντα, item ὑποδῦ-A ναι τὸν πρεσβευτήν. & lib. I. vitę Andronici Comneni, οὐ περὶ πολλοῦ τὸν ἡγεμόνα ἐτίθετο, id eſt, *non magnifecit ducatum ſuum*. Nec minus eleganter Latini, vt noſter in Vitellio, *miniſtratorem exhibere*. Seneca epiſtola XXXI. *Quem promiſerat exhibet*. Plinius in panegyrico, *recipere ſe in principem*. Valerius Max. lib. V. *Exuit patrem vt conſulem ageret*. lib. VIII. *in rebus ſeriis Scæuolam, in ſcurrilibus luſibus* B *hominem agebat*. lib. IX. *Nec fuit ei pudori filium, ciuem, hominem diſſimulare*. & paſſim poetæ.

magiſtratibus pro tribunali cognoſcẽtibus plerumq; ſe offerebat conſiliariũ, aſſidebátq; miſtim, vel ex aduerſo in parte primori: & ſi quẽ reorũ elabi gratia rumor eſſet, ſubitus aderat: iudicéſq. aut è plano, aut è quęſitoris tribunali, legũ & religionis, & noxæ de qua cognoſcerent, admonebat: atq; etiam ſi qua in publicis moribus deſidia aut mala cõſuetudine labarent, corri-
34 genda ſuſcepit. Ludorũ ac munerũ impenſas corripuit: mercedibus ſcenicorũ reſciſſis, paribúſque gladiatorum ad certũ numerum redactis. Corinthiorũ vaſorũ pretia in immẽſum exarſiſſe, tréſq; mullos XXX. millibus nummûm veniſſe, grauiter cõqueſtus, adhibẽdum ſuppellectili modum cenſuit: annonámq; macelli, ſenatus arbitratu, quotannis temperandam: dato ædilibus negotio, popinas ganeáſque vſque eò inhibendi, vt ne opera quidem piſtoria proponi venalia ſinerent. Et vt parcimoniam publicam exemplo quoq; iuuaret, ſollennibus ipſe cœnis

ANIMADVERSIONES.

Magiſtratibus pro tribunali cognoſcentibus, plerumque ſe offerebat conſiliarium.] Tacitus lib. I. Annal. *Nec patrum cognitionibus ſatiatus, iudiciis aſſidebat in cornu tribunalis, ne prætorem curuli depelleret: multáque eo coram aduerſus ambitum & potẽtium preces conſtituta: ſed dum veritati conſulitur libertas corrumpebatur.*

Aſſidebátque mixtim.] Reperimus & *iuxtim.*

Vel ex aduerſo in parte primori.] Tacitus modò, *In cornu tribunalis.* Dio ſic, ἐδίκαζε μὲν οὖν ὥσπερ εἶπον, ἐπεφοίτα δὲ καὶ ἐπὶ τὰ τῶν ἀρχόντων δικαστήρια, καὶ παρακαλούμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπαράκλητος, καὶ ἐκείνους μὲν ἐν τῇ ἑαυτῶν χώρᾳ καθῆσθαι εἴα, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ βάθρου τοῦ καταντικρὺ σφῶν κειμένου καθίζων, ἔλεγεν ὅσα ἐδόκει αὐτῷ. Habes elegantiſſimè expreſſum & Taciti ſuperiorem locum, & C Suetonij quoque.

Corinthiorum vaſorum pretia.] Vide Tacit. III. Annal. in actis anni DCCLXXV.

Annonámque macelli ſenatus arbitratu, quotannis temperandam: dato ædilibus negotio pop.] Prorſus contra-

contraria his ſcribit Tacitus, *Auditis Cæſaris literis, remiſſa Ædilib. talis cura: luxúſque menſæ, à fine Actiaci belli ad ea arma quis Ser. Galba rem. R. adeptus eſt, per annos centum profuſis ſumptibus exerciti.* A

pridiana ſæpe ac ſemeſa opſonia appoſuit, dimidiatúmque aprum affirmans, *Omnia eadem habere quæ totum.* Quotidiana oſcula prohibuit edicto: item ſtrenarum commercium, ne vltra Kalendas Ianuarias exerceretur. Conſueuerat & quadruplam ſtrenam & de manu reddere: ſed offenſus interpellari ſe toto menſe ab iis qui poteſtatem ſui die feſto non habuiſſent,

ANIMADVERSIONES.

Pridiana ſæpe ac ſemeſa opſonia appoſuit.] Sextus Aurelius de Alexandro Seuero: *Huius mater eò filium coegerat, vt illata quamuis permodica, ſi menſæ prandióque ſupereſſent, quamuis ſemeſa, alteri conuiuio reponerentur.* ſic ſcribendus ille locus ex Hiſtoria miſcella.

Affirmans, omnia eadem habere quæ totum.] Ex intima philoſophia promptum eſt hoc dictum. & profectò videtur Tiberius ingenioſè ad ciborũ ſapores referre ſcholæ Hippocraticæ dogma, de quo medicos differentes audiuerat. Hippocratis placitum eſt, omnium in animali partium eam eſſe conſenſionem inter ipſas, vt nulla pars ſit aliarum C principium, ſed in ſingulis omnia ineſſe quæ in vna aliqua. Initio libri De locis in homine ſcribit diuinus ſenex: ἐμοὶ δοκέει ἀρχὴ μὲν οὖν οὐδεμία εἶναι τοῦ σώματος, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως ἀρχὴ, καὶ πάντα τελευτή· κύκλου γὰρ γραφέντος, ἀρχὴ οὐχ εὑρέθη. Hanc autem partium mutuam affectionem ipſe appellat ὁμοεθνίην, quaſi gentilem quandã cognationẽ dicas. Ait igitur libro eodẽ: D τοῦ σώματος τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσα περ καὶ τὸ μέγιστον. & mox: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντα ἔνι τὰ μέρεα. quæ ferè ſunt Tiberij verba; etſi mens alia.

Quotidiana oſcula prohibuit edicto.] Arbitror Tiberiũ minimè comem Imperatorem, vt eum Plinius vocat, cùm oſcula quotidiana grauaretur, ne ſuperbię hoc ipſi tribueretur, ſi ſolus conſuetudinem aſpernaretur, edictum hoc promulgaſſe. Puto etiam Valerium Max. qui aſ- B ſentatione eius principis parũ Velleio concedit, in Tiberij gratiã hæc ſcripſiſſe lib. II. *ne Numidiæ quidem reges vituperandi, qui more gentis ſuæ nulli mortalium oſculum ferebant. Quicquid enim in excelſo faſtigio poſitum eſt, humili & trita conſuetudine, quo ſit venerabilius, vacuum eſſe conuenit.*

Item ſtrenarum commercium.] ſtrenas & dandi accipiendíque ſtrenarum nomine vices. Sic lib. IV. *commercium mutui ſtupri.* & apud Valerium Max. lib. V. *dandi & accipiendi beneficij commercium.* apud Solinum *ſpiritalia commercia,* pro ſpirationis & reſpirationis viciſſitudine. paullo aliter dictum à ſummo vate, *belli cõmercia Turnus Suſtulit iſta prior.* De hoc autẽ edicto Tiberij Dionis verba ſunt in anno DCCLXX. ὁ Τιβέριος ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν νουμηνίαν τινὲς ἀργύριον αὐτῷ προσήνεγκαν, οὔτε ἐδέξατο, καί τι καὶ γράμμα περὶ αὐτοῦ τούτου ἐξέθετο, ῥήματί τινι μὴ Λατίνῳ χρησάμενος. *ſtrenas* vocat Dio ἀργύριον & hîc & alibi, nimis la-

xa appellatione : ſed vocem Latinæ A parem Græci non habent. At Græci magiſtri finxerunt vocē appoſitiſſimam Romanæ conſuetudini exprimēdæ Gloſſariū, *ſtrenua* ἐναρχισμὸς, θαλλός. Scribe *ſtrena*, & confer interpretationē cum verbis Feſti, *Strenā vocamꝰ quæ datur die religioſo ominis boni gratia.* Vide quæ obſeruamꝰ in Animaduerſionib. in Athenæū lib. III. cap. XVIII. in Liſſ. cod. *ſtrenua* pro *ſtrena* ſcriptū hîc reperi, vt in Gloſſ.

35 vltrà non reddidit. Matronas proſtratæ pudicitię, quibus accuſator publicus deéſſet, vt propinqui more maiorum de communi ſententia coercerent, auctor fuit. Equiti Rom. iuriſiurandi gratiam fecit, vt vxorem in ſtupro generi compertam dimitteret, quam ſe numquam repudiaturum antè iurauerat. Fœminæ famoſæ, vt ad euitandas legum pœnas iure ac dignitate matronali exſoluerentur, lenocinium profiteri cœperant: & ex iuuentute vtriuſque ordinis profligatiſſimus quiſque, quò minùs in opera ſcenæ arenæque edenda ſenatuſconſulto tenerentur, famoſi iudicij notam ſponte ſubibant. eos eáſque omnes, ne quod refugium in tali fraude cuiquam eſſet, exſilio affecit. Senatori latum clauum ademit, cùm cognouiſſet ſub Kalend. Iulij demigraſſe in hortos, quò viliùs pòſt diem ædes in vrbe conduceret. Alium & quæſtura remouit, quòd vxorem pridie ſortitionem ductam,

36 poſtridie repudiaſſet. Externas cærimonias, Ægyptios

ANIMADVERSIONES.

Vltrà non reddidit.] Quidam codd. *tulit.* Notat eodem libro Dio ſub principium, τούτου ἕνεκα ἔξω που ταῖς νουμηνίαις ἀπῆγε, ἵνα ἀργύριον παρ' αὐτῶν μὴ λαμβάνῃ· οὐδὲ γὰρ B] οὐδὲ τὸν Αὔγουστον ἐπὶ τούτῳ ἐπῄνει, διὰ τὸ πολλὴν μὲν δυσχέρειαν ἐν αὐτῷ, πολλὴν δὲ καὶ ἀνάλωσιν ἐκ τῆς ἀντιδόσεως γίγνεσθαι.

Matronas proſtratæ pudicitiæ, quibus acc.] Nullum ius nouum hoc edicto inſtituitur, ſed mos maiorum deſuetudine abolitus in vſum reuocatur. nam olim liberum fuiſſe maritis & cognatis priuato C concilio in innocētes fœminas animaduertere, nemo neſcit. huic autē edicto Tiberij videtur prębuiſſe occaſionē Titidius Labeo; quē narrat Tacitus Annal. li. II. fuiſſe accuſatū, *quod in vxore Veſtilia delicti manifeſta vltionem legis omiſiſſet.* Factū id Romæ, Coss. Silano & Nolano.

Equiti Rom. iuriſiurandi gratiā fecit.] Memini Iacobum Cuiacium ad Nouellam LI. De mulieribus ſcenicis, tractare hunc locum. Quare inde petatur cenſeo illius explicatio.

Lenocinium profiteri cœperant.] Apud Ædileis: cuius moris cauſſam eruditè explicat Lipſius ad Tacitum II. Annal. Vide etiam Tertullianum De pallio.

Pridie ſortitionem ductam.] Ita Memmianus rectè, non *ſortitione.*

Iudai-

Iudaicóſque ritus compeſcuit: coactis qui ſuperſtitione ea tenebantur, religioſas veſtes cum inſtrumento omni comburere. Iudæorum iuuentutem, per ſpeciem ſacramenti, in prouincias grauioris cæli diſtribuit: reliquos gentis eiuſdem, vel ſimilia ſectantes, vrbe ſubmouit, ſub pœna perpetuę ſeruitutis, niſi obtemperaſſent. Expulit & mathematios: ſed deprecantibus, ac ſe artem deſituros promittentibus, veniam dedit. In pri- 37
mis tuendę pacis à graſſaturis ac latrociniis ſeditionúmque licentia curam habuit. Stationes militum per Italiã ſolito frequentiores diſpoſuit. Romæ caſtra conſtituit, quibus Prętorianæ cohortes, vagę ante id tempus, & per hoſpitia diſperſæ, cõtinerentur. Populares tumultus exortos grauiſſimè coërcuit: & ne orirentur ſedulò cauit. Cæde in theatro per diſcordiam admiſſa, capita factionũ & hiſtriones, propter quos diſſidebatur, relegauit: nec vt reuocaret, vmquam vllis populi precibus potuit euinci. Cùm Polentina plebs funus cuiusdam primipilaris non priùs ex foro miſiſſet, quàm extorta pecunia per vim heredibus ad gladiatorium munus: cohortem ab vrbe, & aliã à Cotij regno, diſſimulata itineris cauſſa, detectis repętè armis concinentibúsque ſignis, per diuerſas portas in oppidũ immiſit: ac partem maiorem plebis ac decurionum in perpetua vincula coniecit. Aboleuit & ius, morémque aſylorum, quæ vſquã erant. Cyzicenis in ciues Romanos violentiùs quædam auſis, publicè libertatem ademit, quã Mithridatico bello meruerãt. Hoſtiles motus, nulla poſtea expeditione ſuſcepta, per legatos compeſcuit: nec per eos quidem, niſi cunctanter & neceſſariò Reges infeſtos ſuſpectóſque comminationibus magis & querelis quàm vi repreſſit. Quoſdam per blanditias atque promiſſa extractos ad ſe non remiſit: vt Maraboduum Germanum,

ANIMADVERSIONES

Iudaicóſque ritus compeſcuit.] Calumniis Seiani impulſus. fusè Philo Iudæus orat. ad Caium. Vide Cornelium Tacitum in anno eorundem Conſulum, & Ioſephum.

Coactis qui ſuperſtitione ea tenebãtur.] Intelligo de ciuibus tantũ Romanis: neque enim Iudęis ſuam religionem iuit ereptum Tiberi[illegible]s.

In primis tuendæ pacis à graſſaturis ac latrociniis ſeditionúmque licentia curam habuit.] Huc refero quod de

A Tiber. Philo ſcribit, ὁ μηδὲν σπέρμα πολέμου, μήτε κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε κατὰ τὴν βάρβαρον ὑποτυφόμενον ἐάσας. τὴν δὲ εἰρήνην καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ παρεχόμενος ἄχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ἀφθόνῳ καὶ πλουσίῳ χειρὶ καὶ γνώμῃ.

Aliam à Cottij regno.] Regnum Cottij eſt quam Strabo Κοττίου γῆν vocat in gentium Inalpinarum deſcriptione. Malè pręeunt qui *Cotis* ſcribi volunt. Cotys longè alius à Cotto, B vel Cottio.

Aboleuit & ius morémq. aſylorũ quæ

vſquam erant.]Si vere hæc Sueton. A auctor loquitur,dici id olim fuiſſe, ſequitur vt poſt hæc tempora nulla vſquam templa fuerint in toto imperio Romanorum aſyli iure prædita.Sanè apud Pauſaniam in deſcriptione Græciæ obſeruabamus, quoties fere de hoc iure templi alicuius hoc eſt iã non eſſe. an propter hanc Tiberij legem?Sed Tacitus qui fusè rem narrat li.3.modum huic rei dicit adhibitum,non autem ius omne penitus ſublatum : quod nec fit veriſimile.

Thraſcypolim Thracem,Archelaum Cappadocem,cuius etiã
38 regnum in formam prouinciæ redegit.Biennio continuo poſt adeptum imperium,pedem porta non extulit: ſequenti tempore, præter quàm in propinqua oppida, & cùm longiſſimè, Antio tenus nuſquam abfuit : ídque perrarò & paucos dies: quamuis prouincias quoque & exercitus reuiſurum ſe ſæpe pronuntiaſſet:& propè quotannis profectioně præpararet:vehiculis comprehenſis, commeatibus per municipia & colonias diſpoſitis.Ad extremum vota pro itu & reditu ſuo ſuſcipi paſſus,vt vulgò iam per iocum *Callippides* vocaretur:quẽ curſitare ac ne cubiti quidem menſuram progredi, prouerbio
39 A. V. C. DCCLXXIX. Græco notatum eſt.SED ORBATVS vtroque filio, quorum Germanicus in Syria, Druſus Romæ obierat, ſeceſſum Campaniæ petiit : conſtanti & opinione & ſermone pæne omnium, quaſi neque rediturus vmquam, & citò mortem etiam obiturus : quod paullò minùs vtrumque euenit. Nam neque Romam ampliùs rediit : ſed & paucos poſt dies iuxta Terracinam in prætorio, cui ſpeluncæ nomen erat,

ANIMADVERSIONES.

Thraſcypolim Thracẽ.] Scio Græcos ῥασκύποειν nominare,vtDionem: ſed conſtanter per *Th.* MSS. noſtri. Liſſ. quidem diſertè *Thraſcypolim.* Viterb.verò *Thraſibolum.*

Cuius etiam regnum in prouinciæ formam redegit.]Strabo li.XII. τελευτήσαντος τὸν βίον Ἀρχελάου τοῦ βασιλεύσαντος, ἔγνω Καῖσάρ τε καὶ ἡ σύγκλητος ἐπαρχίαν εἶναι Ῥωμαίων τὴν μεγάλην Καππαδοκίαν. & Tacitus non vno loco, aliique hiſtorici.

Et propè quotãnis profectionẽ præpararet.]Tacitus nõ minus eleganter quàm verè Annal.lib.I.*Cæterum vt iam iámque iturus legit comites, con-* B *quiſiuit impedimenta, adornauit naues. Mox hiemem aut negotia variè cauſſatus, primo prudentes, deinvulgum, diutiſſimè prouincias fefellit.* Vide eundẽ in actis anni DCCLXXIII. li.III.& li.IV.initio, ſic ait idem magnus ſcriptor, *Exin vetus & ſæpe ſimulatũ proficiſcendi in prouincias conſilium refertur.*

C *Conſtanti & opinione & ſermone penè omnium, quaſi neque rediturus vnquam.*]Tacitus, *Ferebant periti cœleſtiũ iis motib. ſiderũ exceſſiſſe Roma Tiberiũ, vt reditus illi negaretur. Vnde exitij cauſſa multis fuit properũ finẽ vitæ coiectãtibus vulgantibúſque.* incœ-

incœnante eo,complura & ingentia ſaxa fortuitò supernè de
delapſa ſunt : multíſque conuiuarum & miniſtrorum eliſis,
præter ſpem euaſit.Peragrata Campania,cùm Capuæ Capito- 40
lium,Nolæ templum Auguſti,quam cauſſam profectionis prę-
tenderat, dedicaſſet,Capreas ſe contulit : pręcipuè delectatus
inſula,quòd vno paruóque littore adiretur,ſepta vndique prę-
ruptis immēſæ altitudinis rupibus,& profundo maris. Statím-
que reuocante aſſidua obteſtatione populo , propter cladem,
qua apud Fidenas,ſupra xx.hominum millia,gladiatorio mu-
nere,amphitheatri ruina perierāt, tranſiit in continentē,pote-
ſtatémq.omnibus adeundi ſui fecit:tantò magis quòd ab vrbe
egrediens,ne quis ſe interpellaret,edixerat,ac toto itinere ad-
eūtes ſubmouerat.Regreſſus in inſulam, Reip.quidem curam 41
vſque adeo abiecit,vt poſtea non decurias equitum vmquam
ſuppleuerit:non tribunos militum præfectóſque,non prouincia-
rum præſides vllos mutauerit : Hiſpaniā & Syriam per aliquot
annos ſine conſularibus legatis habuerit : Armeniam à Par-
this occupari, Mœſiam à Dacis Sarmatíſque:Gallias à Germa-
nis vaſtari neglexerit: magno de decore imperij , nec mino-
ri diſcrimine. CÆTERVM ſecreti licentiam nactus, & 42

ANIMADVERSIONES.

A *Incœnante eo,complura & ingentia ſaxa fortuitò supernè delapſa ſunt.*] Placet nimis iſta lectio,quam aduerſus erudititiſſimorum hominum ſententiam firmat ſuper conſenſum MSS.omnium etiam Turonenſis,auctoritas Latinè loquentium:nam vt noſter *incœnare* pro ἐνδειπνεῖν ſiue intus cœnare poſuit:ſic Columella *impaſci* pro ἐννέμειν aut ἐννέμεσθαι li.II. c. B XVIII. *Ac neque ſuem velimus impaſci,quoniam roſtro ſuffodiat & ceſpites excitet.* lib.IV. cap. V. *Itaque cùm ablegabuntur , in ea loca perducendi ſunt,quibus nullum impaſcitur pecus.*Sic apud Statium li.VIII.Thebaid.*inſeruare:*

An tibi felices lucos miſerat Auerni
Rector,& Elyſias dedit inſeruare volucres?

Apud Fidenas ſup.xx.hominū millia.] Nō Fidenatiū,ne erres : ſed peregrinorū,qui ludorū cauſſa eò cōuenerāt.Nā Fidenę ea tēpeſtate pene vacuę incolis fuerunt.Horatius,

Scis Lebedus quàm ſit Gabiis deſertior,atque
Fidenis vicus.

Iuuenalis,

Huius qui trahitur prætextam ſumere mauis,
An Fidenarū Gabiorūq.eſſe poteſtas?

Ne quis ſe interpellaret edixerat,ac toto itinere adeūtes ſubmouerat.]Nēpe egreſsū ſemel vrbe.Tacitus, *Cæſar,dedicatis per Campaniam tēplis, quanquā edicto monuiſſet,ne quis quietem eius irrumperet,concurſúſque oppidanorū diſpoſito milite prohiberētur.*

Non tribunos militum præfectóſque,

non prouinciarum præſides vllos mutauerit.] Tacitus lib. I. *Id quoque morum Tiberij fuit, continuare imperia, ac pleroſque ad finem vitæ in iiſdem exercitibus aut iuriſdictionibus habe-* A *re. Cauſſæ variæ traduntur. Alij tædio nouæ curæ ſemel placita pro æternis ſeruauiſſe, quidam inuidia, ne plures fruerentur. Sunt qui exiſtiment*, &c. Vide cap. LXIII.

quaſi ciuitatis oculis remotus, cuncta ſimul vitia malè diu diſſimulata, tandem profudit: de quibus ſigillatim ab exordio referam. In caſtris tiro etiam tum, propter nimiam vini auiditatem, pro Tiberio, *Biberius:* pro Claudio, *Caldius:* pro Nerone, *Mero* vocabatur. Poſtea princeps in ipſa publicorum morum correctione cum Pomponio Flacco & L. Piſone noctem continuúmque biduum epulando potandóque conſumſit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri præfecturam vrbis confeſtim detulit, codicillis quoque *iucundiſſimos & omnium horarum amicos* profeſſus. Seſtio Gallo libidinoſo, ac prodigo ſeni, olim ab Auguſto ignominia notato, & à ſe ante paucos dies apud ſenatum increpito, cœnam ea lege condixit ne quid ex conſuetudine immutaret aut demeret: vtque nudis puellis miniſtrantibus cœnaretur. Ignotiſſimum quæſturæ candidatum nobiliſſimis antepoſuit, ob epotam in conuiuio, propinante ſe, vini amphoram. Aſellio Sabino HS. ducenta donauit, pro dialogo, in quo boleti, & ficedulæ, & oſtreæ, & turdi certamen induxerat. Nouum denique officium inſtituit à voluptatibus, præpoſito equite Rom. T. Cæſonio Priſco. Seceſſu verò Ca-
43 preenſi, etiam ſellariam excogitauit ſedem arcanarum libidinum: in quam vndique conquiſiti puellarum & exoletorum greges, monſtroſíque concubitus repertores, quos *ſpintrias* appellabat, triplici ſerie connexi, inuicem inceſtarent ſe coram ipſo, vt adſpectu deficientes libidines excitaret. Cubicula plurifariam diſpoſita tabellis ac ſigillis laſciuiſſimarum picturarum & figurarum adornauit, libríſque Elephantidis inſtruxit:

ANIMADVERSIONES.

Quaſi ciuitatis oculis remotus.] Veteres quidam, *remotis*. probo *remotus*. vt apud Ciceronem *locus arbitris remotus*.

Cum Pomponio Flacco.] is eſt de cuius obitu Tacitus Annalium lib. VI. vbi Syriæ proprætor appellatur.

Præfecturam vrbis confeſtim detulit.] Non diſſimile exemplum lib. IV. cap. XVIII.

B *Cubicula plurifariam diſpoſita tabellis ac ſigillis laſci.*] Scribe, *diſpoſitis tabellis*. Clemens Alexand. Προτρεπτικῷ ad Græcos; ἀλλ' ȣ̓ ταῦτα φρονοῦσιν οἱ πολλοί.

πολλοὶ ἀπορρίψαντες δὲ τὴν αἰδῶ καὶ τὸν φόβον, A οἴκοι τοὺς τῶν δαιμόνων ἐγγράφονται παχυπα-σμοῖς. πινακίοις γοῦν τισὶ καταγράφοις μετεωρότερον ἀνακειμένοις, προσεσχηκότες ἀσελγείᾳ τοὺς θαλάμους κεκοσμήκασι, τὴν ἀκολασίαν εὐσέβειαν νομίζοντες. κἀπὶ τοῦ σκίμποδος κατακείμενοι, παρ' αὐτὰς ἔτι τὰς περιπλοκὰς, ἀφορῶσιν εἰς τὴν Ἀφροδίτην ἐκείνην, τὴν γυμνὴν, τὴν ἐπὶ τῇ συμπλοκῇ δεδεμένην. Propertius veriſſimè,

Quæ manus obſcœnas depinxit pri- B
ma tabellas,
Et poſuit caſta turpia viſa domo:
Illa puellarum ingenuos corrupit ocellos,
Nequitiæq; ſuæ noluit eſſe rudes.

Meminit & Ouidius in Matæotechnia. & Suetonius in vita Horatij. Piè verò & ſapienter concilij in Trullo patres vetuerunt tabulas pingi laſciuas & τὴν ὄρεξιν καταγοητευούσας, vt ſcribitur canone centeſimo.

ne cui in opera edenda exemplar impetratæ ſchemæ deeſſet. In ſiluis quoque ac nemoribus paſſim Venereos locos commentus eſt, proſtantéſque per antra & cauas rupes, ex vtriuſq; ſexus pube, Paniſcorum & Nympharum habitu: palámque iam & vulgato nomine inſulæ abutentes, *Caprineum* dictitabât. Ma- 44
iore adhuc & turpiore infamia flagrauit: vix vt referri audiríve, ne dũ credi fas ſit. Quaſi pueros primæ teneritudinis, quos piſcipulos vocabat, inſtitueret, vt natanti ſibi inter femina verſarentur, ac luderent: lingua morſúque ſenſim appetentes, atque etiam quaſi infantes firmiores, nec dum tamen lacte depulſos, inguini ceu papillæ admoueret: pronior ſanè ad id genus libidinis & natura & ætate. Quare Parrhaſij quoque tabulam, in qua Meleagro Atalanta ore morigeratur, legatam ſibi ſub conditione, vt ſi argumento offenderetur, decies pro ea HS. acciperet: non modò prætulit, ſed & in cubiculo dedicauit. Fertur etiam in ſacrificando quondam captus facie miniſtri, acerram præferentis, nequiſſe abſtinere, quin pæne vix dum re diuina peracta, ibidem ſtatim ſeductum conſtupraret, ſimúlque fratrem eius tibicinem: atque vtrique mox, quòd mutuò flagitium exprobrabant, crura fregiſſe. Fœminarum 45
quoque, & quidem illuſtrium, capitibus quantopere ſolitus ſit illudere, euidentiſſimè apparuit, Malloniæ cuiuſdam exitu:

ANIMADVERSIONES.

Ne cui in opera edenda exemplar impetratæ ſchemæ deeſſet.] Hæc lectio eſt cod. Viterb. Memmij & Pithœi: nec multo aliter Liſſæi: malim tamen *imperatæ ſchemæ.* Schema hîc ſignificat quod apud Clementem in his verbis, ἤδη δὲ ἀναφανδὸν τῆς ἀκολασίας ὅλης τὰ σχήματα ἀνάγραπτα πανδημεὶ θεώμενοι οὐκ αἰσχύνεσθε. Deinde, ἐπ' ἴσης ἐγγραφόμενοι τὰ Φιλαινίδος σχήματα ὡς τὰ Ἡρακλέους ἀθλήματα. Legi etiam in Græcorum commentariis hæc verba: Ἀστυάνασσα Ἑλένης θεράπαινα. ἥτις πρώτη ἐξεῦρεν Ἀφροδίτην καὶ ἀκόλαστα σχήματα. Latinorum poetarum nequiſſimus quiſ- C
que *figuram* hoc ſenſu ſæpe vſurpauit. Non celabo lectorem, in

optimis codd. ita ſcribi hunc locum:ne *cui in opera edenda, impuratæ ſcenæ exempla deeſſent.*

Paniſcorum & Nympharum habitu.]Clemens eodem loco, οἷαι δὲ αὖ καὶ ἄλλαι ὑμῶν εἰκόνες, πανίσκοι τινὲς, καὶ γυμναὶ κόραι, καὶ σάτυροι μεθύοντες καὶ μορίων ἐντάσεις, ταῖς γραφαῖς ἀπογυμνούμεναι, ἀπὸ τῆς ἀ- A κρασίας ἐλεγχόμεναι.

Caprineum dictitabant.] Fortè, κάπρον *eum dictitabant.* ſed totum locum ita ſcribo, *Palámque iam & vulgò, nomine inſulæ abutentes, Caprinum* (vel *Caprium) eum dictitabant.* Quidam codd. *Caprona dict.*

quam perductam, nec quidquam ampliùs pati conſtantiſſimè recuſantem, delatoribus obiecit: ac ne ream quidem interpellare deſiit, *Ecquid pœniteret*, donec ea, relicto iudicio, domum ſe arripuit, ferróque tranſegit, obſcœnitate oris hirſuto atque olido ſeni clarè exprobrata. Vnde nota in Atellanico exodio proximis ludis aſſenſu maximo excepta, per-
46 crebruit: *Hircum vetulum capris naturam ligurrire.* PECVNIÆ parcus ac tenax, comites peregrinationum expeditionúmque numquam ſalario, cibariis tantùm, ſuſtentauit: vna modò liberalitate ex indulgentia vitrici proſecutus, cùm tribus claſſibus factis pro dignitate cuiuſque primæ ſexcenta ſeſtertia, ſecundæ quadringenta diſtribuit, ducenta ter-
47 tiæ, quam non amicorum ſed gratorum appellabat. Princeps

ANIMADVERSIONES.

Quam perductam.] Membranæ, *praducta.* melius & verius, *producta.* nam lenonium verbum eſt *producere* Ciceroni, Plinio, aliis, pro προαγωγεύειν. In Veſpaſiano, cap. XXII. *productæ pro concubitu ſeſtertia quadringenta donauit.*

Pecuniæ parcus ac tenax.] Diſſentit Tacitus non vno loco, vt libro I. *Reſiſtentibus ærarij prætoribus ſubuenit Cæſar, pretiúmque ædium Aurelio tribuit, erogandæ per honeſta pecuniæ cupiens: quam virtutem diu retinuit,* C *cùm cæteras exueret.* Lib. III. *M. Piſonem ignominiæ exemit, conceſſitque ei paterna bona, ſatis firmus, vt ſæpe memoraui, aduerſum pecuniam.* Diſſentit & Dio, cuius hæc verba ἐλάχιστα ἐς αὐτὸν δαπανῶν, πλεῖστα ἐς τὸ κοινὸν ἀνήλισκε· πάντα μὲν ὡς εἰπεῖν τὰ δημόσια B ἔργα, τὰ μὲν ἀνοικοδομῶν, τὰ δὲ ἐπικοσμῶν, πολλὰ δὲ καὶ πόλεσι, καὶ ἰδιώταις ἐπαρκῶν. Et ſtatim, πᾶσί τε ὃ ἐδωρεῖτό τισιν, ἀληθῶς καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἠριθμεῖτο.

Quam non amicorum, ſed gratorum appellabat.] Impoſuerunt operis noſtris Antuerpienſes editt. quæ ex coniectura Turnebi *gratorum* pro *Græcorum* edunt. Mihi verò ea lectio non probatur: nam *Græcorum* habent omnes libb. vett. quibus vſi ſumus, etiam Memmianus. Græcos vocat quos palliatos libro primo capite XLVIII. qui locus conferri cum iſto debet. In comitatu principum virorum ſemper fuêre Græci, iique vt plurimùm litterati & philoſophi. ἐν γάρ τι καὶ τοῦτο

καὶ τοῦτο τῶν καλλωπισμάτων ἐδόκει, vt verè Lucianus ait. Tales erant iſti Græci: de quibus iterum Suetonius capite LVI. *Nihilo lenior in conuictores Græculos quibus vel maximè acquieſcebat.* quod etſi verè ſcriptum Suetonio, ſcimus & tamen quantum ſemper Græcos & eorum linguam contempſerit Tiberius. quare non mirum, amicorum nomen iis fuiſſe negatum: & Græcos vel Graios εὐτελισμοῦ χάριν fuiſſe nuncupatos. Fuit autem mos procerum Romanorum, vt ituri in prouincias magnum ſecum amicorum numerum Roma abducerent. Auctor primus, vt videtur, eius moris Scipio: de quo in Hiſpanias eunte Appiani ſunt verba: ἐθελοντάς τινας ἐπηγάγετο καὶ πελάτας ἐκ Ῥώμης, καὶ φίλοις πεντακοσίους, οὓς εἰς ἴλην καταλέξας, ἐκάλει φίλων ἴλην.

neque opera vlla magnifica fecit. Nam & quæ ſola ſuſceperat, Auguſti templum, reſtitutionémque Pompeiani theatri, imperfecta poſt tot annos reliquit: neque ſpectacula omnino edidit: & iis, quæ ab aliquo ederentur, rariſſimè interfuit, ne quid expoſceretur, vtique poſtquam comœdum Actium coactus eſt manumittere. Paucorum ſenatorum inopia ſuſtentata, ne pluribus opem ferret, negauit ſe aliis ſubuenturum, niſi ſenatui iuſtas neceſſitatum cauſſas probaſſent. Quo peracto pleroſque modeſtia & pudore deterruit: in quibus Ortalum Q. Hortenſij oratoris nepotem, qui permodica re familiari, auctore Auguſto, quatuor liberos tulerat. Publicè munificentiam bis omnino exhibuit: propoſito millies HS. gratuitò in triennij tempus:

ANIMADVERSIONES.

Neque opera vlla magnifica fecit.] Noua quidem non fecit, ſed facta ornauit magnificè, & vetuſtate dilapſa reſtaurauit. ita Dio. aliter Velleius, inſigni, vt ſemper, adulatione.

Quo peracto.] Omnino ſcribendum, *quo pacto* nec aliter in MSS. offendimus.

Pudore deterruit: in his Ortalum.] Non à petendo quidē: ſed à probando deterritus Ortalus.

Publicè munificentiam bis omnino exhibuit.] Miror tam ſeueram adfirmationē, *bis omnino*. atqui Suetonium ratio fugit: ſæpius enim publicè munificus Tiberius fuit ſicuti ſtatim ſumus oſtenſuri.

Propoſito millies HS. *gratuitò in triennij tempus.*] Dio libro LVII. in anno DCCLXXXV. τὸ πρᾶγμα τὸ κατὰ τὰ δανείσματ' ἐμετρίασε, καὶ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας μυριάδας τῷ δημοσίῳ ἔδωκεν, ὥστε αὐτὰς ὑπ' ἀνδρῶν βουλευτῶν ἀτοκεὶ τοῖς δεομένοις ἐς τρία ἔτη ἐκδανεισθῆναι. *Rem fœnebrem moderatus eſt, ac millies* HS. *gratuitò propoſuit, vt ex ea pecunia ſenatores in tres annos ſine vſura quod opus eſſet egentibus mutuò darent.*

& rurſus quibuſdam dominis inſularum, quæ in monte Cœlio deflagrarant, pretio reſtituto. Quorum alterum magna difficultate nummaria populo auxilium flagitante coactus eſt facere, cùm per ſenatuſconſultum ſanxiſſet vt fœneratores duas patrimonij partes in ſolo collocarent, debitores totidem æris alieni ſtatim ſoluerent: nec res expediretur: alterum ad mitigandam temporum atrocitatem. Quod tamen beneficium tanti æſtimauit, vt montem Cœlium appellatione mutata vocari Auguſtum iuſſerit. Militi poſt duplicata ex Auguſti teſtaméto legata nihil vnquá largit⁹ eſt, præter quàm ſingula millia denariorum prætorianis, quòd Seiano ſe non accommodaſſent: & quædam munera Syriacis legionibus, quòd ſolæ nullam Seiani imaginem inter ſigna coluiſſent: atque etiam miſſiones veteranorum rariſſimas fecit, ex ſenio mortem, ex morte compendium captans. Ne prouincias quidem vlla liberalitate ſubleuauit: excepta Aſia, disiectis terræmotu ciuita-
49 tibus. Procedente mox tempore etiam ad rapinas conuertit animum. Sat conſtat, Cn. Lentulum augurem, cui cenſus maximus fuerit, metu & angore ad faſtidium vitæ ab eo actum, & vt ne quo niſi ipſo herede moreretur. Condemnatam & generoſiſſimam fœminam Lepidam, in gratiam Quirini conſularis prædiuitis, & orbi, qui dimiſſam eam è matrimonio poſt vigeſimum annum veneni olim in ſe comparati arguebat: præterea Galliarum & Hiſpaniaram, Syriæque & Græciæ principes confiſcatos ob tam leue ac tam impudens calumniarum genus vt quibuſdam nó aliud ſit obiectum, quàm

ANIMADVERSIONES.

Et rurſus quibuſdam dominis inſularum.] Refert hanc largitionem Tacitus in anno DCCXC. Ego verò aliam principis eiuſdem reperio iſti ſimillimam: narrat enim Dio Coss. Sex. Papinio, & Quint. Plautio, qui erat annus DCCLXXXIX. ſtagnaſſe Tiberim plana vrbis iuxta circum & collem Auentinum: eſſéque relabentem ſecutam magnam ædificiorum ſtragem: Tiberium millies HS. contuliſſe ad ſubleuandam inopiam eorum qui dánum feciſſent. Meminit eiuſ- A dem munificentiæ & Tacitus in illius anni actis, ſed nonnihil à Dione diſſentiens: incendium enim fuiſſe ait, non Tiberis exundationem: in cæteris planè conſentit. Sic ille, *Idem annus graui igne vrbem adficit, deuſta parte Circi, quæ Auentino contigua, ipſóque Auentino. quod damnum Cæſar ad gloriam vertit, exſolutis* B *domuum & inſularum pretiis. millies ſeſtertium ea munificentia conlocatum: tanto acceptius in vulgum, quanto modicus priuatis ædifica-*

fica-

ficatiōnibus. Nec mirum ſanè Imperatorem damna fortuitis caſibus accepta à ciuibus aliqua largitione eſſe proſecutum: quum traditum ab Auguſto morem, donandi pecunia vrbes terrę motu afflictas, Tiberius A tenuerit. vt conſtat factum in XII. vrbibus Aſiæ.

Poſt duplicata ex AVguſti teſtamento legata.] Id qua ratione acciderit ex Taciti Annal. lib. I. diſcas.

quòd partem rei familiaris in pecunia haberent. plurimis etiã ciuitatibus & priuatis veteres immunitates & ius metallorum ac vectigalium ademta. ſed & Vononem regem Parthorum, qui pulſus à ſuis, quaſi in fidem pop. Rom. cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, ſpoliatum perfidia, & occiſum. O- 50
DIVM aduerſus neceſſitudines, in Druſo primùm fratre detexit: prodita eius epiſtola, qua ſecum de cogendo ad reſtituendam libertatem Auguſto agebat: deinde & in reliquis. Iuliæ vxori tantum abfuit, vt relegatæ, quod minimum eſt, officij aut humanitatis aliquid impertiret, vt ex conſtitutione patris vno oppido clauſam, domo quoque egredi, & commercio hominum frui vetuerit: ſed & peculio conceſſo à patre præbitíſque annuis fraudauit. per ſpeciem publici iuris, quod nihil de his Auguſtus teſtamento cauiſſet. Matrem Liuiam grauatus, velut partes ſibi æquas potentiæ vindicantem, & congreſſum eius aſſiduum vitauit: & longiores ſecretioréſque ſermones, nę eius conſiliis, quibus tantùm interdum & ægrè vti ſolebat, regi videretur Tulit etiam perindignè actum à ſenatu, vt titulis ſuis quaſi Auguſti ita & Liuiæ filius adiiceretur.

ANIMADVERSIONES.

Quòd partem rei familiaris in pecunia haberent.] Vetus fuit Romæ lex qua amplius quàm ſexaginta ſeſtertia in auro vel argento poſſidere vetitum: eam legem temporis tractu abolitam reſtituit Cæſar Dictator, anno DCCV. vt narrat Dio lib. XLI. Puto & Auguſtum aliquid de modo habendarum pecuniarum conſtituiſſe, quod propius ad loci huius ſententiam faceret: eius tamen legis mentionem nuſquam reperi apud veteres.

Sed & Vononem regem Parthorũ.] B Tacit. Ann. li. II. aliter narrat hãc hiſtoriã, & Tiberium culpę abſoluit.

De cogẽdo ad reſtituẽdã libertatem Auguſto.] Tale aliquid cogitaſſ. Druſũ colligas ex his Taciti lib. I. *Druſi magna apud pop. Rom. memoria, credebatúrque, ſi rerum potitus foret, libertatẽ redditurus.* vide initiũ lib. V.

Vt titulis ſuis quaſi Auguſti, ita & Liuiæ filius adiiceretur.] C Dio lib. LVII. ἄλλοι καὶ τὸν Τιβέριον ἀπ᾽ αὐτῆς ἐπικαλεῖσθαι ἐσηγήσαντο· ὅπως ὥσπερ οἱ Ἕλληνες πατρόθεν, οὕτω καὶ ἐκεῖνος μητρόθεν ὀνομάζηται. Tacitus, *Multa patrum & in*

Auguſtam adulatio: alij PARENTEM, *alij* MATREM PATRIÆ *appellandā*, A *plerique vt nomini Cæſaris aſcriberetur* IVLIÆ FILIVS, *cenſebant.*

Quare non *parentem patriæ* appellari, non vllum inſignem honorem recipere publicè paſſus eſt. Sed & frequēter admonuit, *quòd non maioribus, nec fœminæ conuenientibus negotiis abſtineret*: præcipuè vt animaduertit incendio iuxta ædem Veſtæ & ipſam interueniſſe: populúmque & milites, quò enixiùs opem ferrēt adhortatam, ſicut ſub marito ſolita eſſet. Dehinc ad ſimultatē vſque proceſſit, hac vt ferunt de cauſſa: Inſtanti ſæpius, vt ciuitate donatum in decurias allegeret, negauit alia ſe conditione allecturum, quàm ſi pateretur adſcribi albo, *extortum id ſibi à matre*. At illa commota, veteres quoſdam ad ſe Auguſti codicillos de acerbitate & intolerantia morum eius è ſacrario protulit, atque recitauit. Hos & cuſtoditos tamdiu, & exprobratos tam infeſtè, adeò grauiter tulit, vt quidam putent inter cauſſas receſſus hanc ei vel præcipuam fuiſſe. Toto quidem triennio, quo viuente matre afuit, ſemel omnino eam, nec amplius quàm vno die, ac pauciſſimis vidit horis: ac mox, neque ægræ adeſſe curauit, defunctáque, & dū aduētus ſui ſpē facit, complu riū dierum mora, corrupto demū & tabido corpore funeratā prohibuit conſecrari: quaſi id ipſa mandaſſet. Teſtamentū quoque eius pro irrito habuit, omnéſque amicitias & familiaritates, etiam quibus ea funeris curam moriens demandarat, intra breue tempus afflixit: vno ex his equeſtris ordinis viro,

ANIMADVERSIONES.

Quare non parentem patriæ appellari.] Dio de Liuia, καὶ πολλοὶ μὲν ΜΗΤΕΡΑ αὐτὴν ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, πολλοὶ δὲ καὶ ΓΟΝΕΑ προσαγορεύεσθαι γνώμην ἔδωκαν. In antiquis nummis
B ſuperbiſſimus ſimul & ineptiſſimus hic illius titulus inueнitur, IVLIA AVGVSTA GENITRIX ORBIS.

E ſacrario protulit.] Scripſerat Beroaldus videri legendum *è ſecretario*. deinde extitere qui inuentum à ſe in veteri libro eam lectionem, in literas referrent. At noſtri omnes *ſacrario*. ídque melius. in-
C telligit non tablinum Auguſti, aut Liuiæ: ſed verò ſacrarium, id eſt, locum Auguſto conſecratum, vbi eius imago habebatur & colebatur à Iulia vxore quondam ipſius, tunc ſacerdote. eò loci videtur Iulia pretioſiſſima κειμήλια ab Auguſto ſibi relicta habuiſſe. alia notione *ſacrarium principis* in le. vlt. §. legatis D. de muneribus & honor. & alibi, *Secretarium*, vix ſeculo eo nota vox, in Codice aliud ſignificat.

Toto quidem triennio quo viuente matre abſuit.] Ita ſcriptum in Memmiano & Viterb. non vt in pleriſ-

pleriſque *adfuit.* De *triennio* inter- A pretibus aſſentior, potius quàm erudito viro qui emendat *biennio:* cùm enim neutra lectio exactè tempus definiat, quo vixit Liuia poſt exitum Tiberij, quod ſpatium eſt biennij & paucorum menſium, nihil temere mutandum, conſentientibus omnibus MSS. cum vulgata lectione.

& in antliam condemnato. Filiorum neque naturalem Dru- 52
ſum, neque adoptiuum Germanicum patria charitate dilexit. Alterius vitiis infenſus: nam Druſus animi fluxioris, remiſſioríſque vitę erat. Itaque ne mortuo quidem perinde affectus eſt: ſed tantum non ſtatim à funere ad negotiorum conſuetudinē rediit, iuſtitio longiore inhibito. Quin & Ilienſiū legatis paullò ſeriùs conſolantibus, quaſi obliterata iam doloris memoria irridens: *Se quoque* reſpondit *vicem eorum dolere, quòd egregium ciuem Hectorem amiſiſſent.* Germanico vſque adeò obtrectauit, vt & pręclara facta eius pro ſuperuacuis eleuaret: & glorioſiſſimas victorias, ceu damnoſas Reip. increparet. Quòd verò Alexandriam, propter immenſam & repētinam famem, inconſulto ſe adiſſet, queſtus eſt in ſenatu. Etiam cauſſa mortis fuiſſe ei per Cn. Piſonem legatum Syriæ creditur: quem mox huius criminis reum putant quidam mandata prolaturum, niſi ea ſecreta obſtarent. Per quæ multifariam increpitum, & per noctes creberrimè acclamatum eſt, *Redde Germanicum.* Quam ſuſpicionē confirmauit ipſe poſteà: cōiuge etiā ac liberis Germanici crudelem in modū afflictis. Nurum Agrippinam, poſt mortē mari- 53
ti, liberiùs quiddā queſtam, manu apprehendit: Græcóq; verſu,

ANIMADVERSIONES.

Et in antliam condemnato.] Sic omnino legendum: neque multò aliter veteres libb. in quib. *Antiliam* perſcriptum offendimus. in Memmij vero optimo, *in antliam.* Meminit huius ſupplicij Artemidorus lib. I. cap. L. cuius verba cùm pridem ad B hunc locum annotaſſemus, reperimus poſtea occupatum id ab eruditiſſ. Lipſio in lib. II. Electorum. Sic autem Artemidorus, οἶδά τινα ὃς ἔδοξε τοῦ παντὸς σώματος ἀτρέμα μένοντος τοὺς πόδας αὐτοῦ μόνους βαστάζειν. καὶ προβαίνειν μὲν μηδὲ βραχὺ, ὅμως δὲ κινεῖσθαι. συνέβη αὐτῷ εἰς ἀντλίαν καταδικασθῆναι. καὶ γὰρ τοῖς ἀντλοῦσι συμβέβηκε, διαβαίνειν μὲν ὡς βαδίζουσιν, ἀεὶ δὲ μένειν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ.

Ad negotiorum conſuetudinem rediit.] Quod Tacitus dicit *repetere ſolemnia, &, redire ad munia.* B. Chryſoſtomus alicubi, ἅπτεσθαι τῶν συνήθων. Ouidius in alia re: *ad ſolitum ibit opus.*

Niſi ea ſecreta obſtarent.] Nihil variant vett. codd. ſententia poſtulat ſcribi, *niſi ea ſecreto ablata forent*, vel, vt viſum Torrentio, *ni Seianus ſecreto obſtaret.* Adi ad Tacitum.

Per quæ multifariam increpitum.] Regium exemplar vnum & Politiani, *inſcriptum.* Notus mos ex aliis

Suetonij locis. Deinde habent regij A cod. *celeberrimè acclamatum eſt*. non *creberrimè*, pro cœtu celeberrimo & frequentiſſimo coeuntium vndique hominum.

Si non dominaris, inquit, *filiola, iniuriam te accipere exiſtimas?* Nec vllo mox ſermone dignatus eſt. Quondam verò inter cœnam porrecta à ſe poma guſtare non auſam, etiam vocare deſiit, ſimulans, ſe veneni crimine accerſitum: cùm præſtructum vtrúmque conſultò eſſet, vt & ipſe tentādi gratia offerret, & illa quaſi certiſſimum exitium caueret. Nouiſſimè calumniatus, modò ad ſtatuam Auguſti, modò ad exercitus confugere velle, Pandatariam relegauit: conuitiantíque oculum per centurionem verberibus excuſſit. Rurſus mori inedia deſtinanti, per vim ore diducto, inſulciri cibum iuſſit. Sed & perſeuerantem, atque ita abſumtam, criminoſiſſimè inſectatus eſt, cùm diem quoque natalem eius inter nefaſtos referendum ſuaſiſſet.

ANIMADVERSIONES.

Si non dominaris, inquit, *filiola iniuriam te accipere exiſtimas?*] Calpurnius Flaccus Declamatione VI. *Sceleratis ingeniis & pluſquam ciuilia cupientibus, non dominari inſtar ſeruitutis eſt.* Eleganter etiam Cyprianus B in epiſtola ad Donatum, *Faſcibus ille oblectatus & honoribus priuatus & inglorius eſſe non poteſt: hic ſtipatus clientium cuneis frequentiore comitatu officioſi agminis honeſtatus, pœnam putat eſſe cùm ſolus eſt.* Nec abludit Senecæ dictum epiſtola XV. *denique vt nihil illis Fortuna detrahat, quicquid non acquiritur damnum eſt.* illud Plutarchi Pyrrho de Tarentinis C δουλείαν, τὸ μὴ πρὸς ἡδονὴν ζῆν ἐκάλουν. neque illud in Conuiuio ſapientum eſſe quoſdam homines qui εἰ μὴ τὰ πάντων ἔχουσιν, ἰδιωτῶν ἀντὶ βασιλέων ὑπ' ἐνδείας ἀπολεῖσθαι νομίζουσιν. Paullo aliter Iaſon tyrannus apud Philoſophum Politicorum li. 3. Ἰάσων ἔφη πεινῆν ὅτε μὴ τυραννοῖ, ὡς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι. *eſurire ſe cùm tyrannidem non obtineret: vt qui priuatus eſſe neſciret.* Cal- D purnius Flaccus declamatione ſexta: *Sceleratis ingeniis & pluſquam ciuilia capientibus non dominari inſtar ſeruitutis eſt.* Placet autē valde quod docti viri ante nos annotarunt, verſiculum Græcum quo Tiberius eſt vſus, verbatī à Suetonio eſſe expreſſum, εἰ μὴ τυραννεῖς τέκνον ἀδικεῖσθαι δοκεῖς, quò videtur alluſiſſe Iulianus epiſtola quadā ad Boſtrenos, οἱ δὲ εἰς τοσοῦτον λυσσομανίας ἥκουσιν καὶ ἀπονοίας, ὥστε ὅτι μὴ τυραννεῖν ἔξεστιν αὐτοῖς, παροξυνόμενοι πάντα κινοῦσι λίθον.

Cùm præſtructum vtrumque conſultò eſſet.] Tacitus aliter, *donec aduertit Tib. fortè, an quia audiuerat?* lib. 4.

Per vim ore diducto inſulciri cibum iuſsit.] Offendit eruditiſſimos viros vox *inſulciri*. videtúrq. iis reponēdū *inferciri*. mirum quid mouerit an negabunt eſſe Latinam vocem *inſulcire*, pro *inculcare?* Senec. epiſtola CXIV. *Non deſinit Arruntius omnibus locis hoc verbum inſulcire.* omitto quod *fulcire cibis* diligentiſſimi auctores ſermonis Latini dixerunt.

Impu-

Imputauit etiam, quòd non laqueo ſtrãgulatam in Gemonias abiecerit: próque tali clemẽtia interponi decretum paſſus eſt, quo ſibi gratiæ agerentur, & Capitolino Ioui donum ex auro ſacraretur. Cum ex Germanico tres nepotes, Neronẽ & Dru- 54
ſum & Caium: ex Druſo vnum Tiberium haberet, deſtitutus morte liberorum, maximos natu de Germanici filiis, Neronẽ & Druſum P.C. commendauit: diémq; vtriuſque tirocinij, congiario plebi dato, celebrauit. Sed vt comperit, ineúte anno, pro eorum quoque ſalute publicè vota ſuſcepta: egit cum ſenatu, *Non debere talia præmia tribui, niſi expertis & ætate prouectis*: atq; ex eo, patefacta interiore animi ſui nota, omniũ criminationibus obnoxios reddidit: variáque fraude inductos, vt & concitarentur ad conuitia, & concitati perderentur, accuſauit per litteras, amariſſimè congeſtis etiam probris, & iudicatos hoſtes fame necauit: Neronem, in inſula Pontia: Druſum, in ima parte Palatij. Putat Neronem ad voluntariam mortem coactum, cum ei carnifex, quaſi ex ſenatus auctoritate miſſus, laqueos & vncos oſtentaret: Druſo autẽ adeò alimenta ſubducta, vt tomentum è culcita tentauerit mandere: amborũ ſic reliquiis diſperſis, vt vix quandoq; colligi poſſent. Super veteres amicos ac familia- 55
res, viginti ſibi è numero principũ ciuitatis depopoſcerat, velut conſiliarios in negotiis publicis. Horum omnium vix duos aut tres incolumes præſtitit: cæteros, aliũ alia de cauſſa perculit. Inter quos cum plurimorum clade Æliũ Seianum, quẽ ad ſummam potentiã, non tã beneuolentia prouexerat, quàm vt eſſet cuius miniſterio ac fraudibus liberos Germanici circũueniret:

ANIMADVERSIONES.

Imputauit etiã quòd nõ laqueo ſtrangulatã in Gemonias abiecerit.] *Imputare* Suetonio, Tacito, Iuuenali, Plinio, Quintiliano & aliis ſcriptorib⁹ inferioris æui valet, poſtulare aliquid gratiæ apponi ſibi. Tacit. verbo *iactare* in eadẽ ſententia vſus. *Iactauit Cæſar quòd non laqueo ſtrangulata, neque in Gemonias proiecta foret.*

Próque tali clementia interponi decretum paſſus eſt, quo ſibi gratiæ agerentur.] Mos tyrannorum, notatus Dioni non vno loco in hiſtoria proſcriptionis triumuiralis.

Vt tomentum è culcita tentauerit A *mandere.*] Eſt planè mirũ quod Tacitus ait, *Druſum his ſe miſerãdis alimentis, mãdendo è cubili tomento, nonũ ad diẽ detinuiſſe.* Simile eſt quod refert Herodotus Calliope de Perſis Eleunte obſeſſis, οἳ ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἔσαν οὕτω, ὥς τε τοὺς τόνους ἕψοντες τῶν κλινέων ἐσιτέοντο. Etiam apud Plutarchum in Bruto milites quidam Cæſariani ὑπὸ λιμοῦ τῶν ἰτίων καὶ φοινίκων ἐσθίοντες διαγίνονται. de iiſdem ſcribit B Appianus, per quinque dies toleraſſe ipſos famem λιχμωμένους τὴν πόαν, ἢ ἰτίων ἢ κάλων διαμασωμένοις.

Amborũ ſic reliquiis diſperſis, vt vix

quandoque colligi poſſent.] Dio libro A LVII. aliter tradit: eius enim de Druſo & Agrippina à Tiberio occiſis hæc ſunt verba, *ὡς καὶ ἐκείνους πεφονεῦσθαι ἔμαθον, ὑπερήλγησαν διά τε τοῦτο, καὶ ὅτι καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν οὐ μόνον οὐκ ἐς τὸ βασιλικὸν μνημεῖον κατετέθετο, ἀλλὰ καὶ κρυφθῆναι που κατὰ γῆς ἐκέλευσεν, ὥς τε μηδέποτε εὑρεθῆναι.* Fuit autem ſæuiſſimorum hominum mos, reliquias eorum poſt obitum ſpargere, quos viuos vehementer odiſſent: cuius rei exempla in hiſtoria eccleſiaſtica & ſanctorum martyrum, multa. Sic magni illius Pyrrhi diſiectæ reliquiæ, vt & hiſtorici teſtantur, & Ouidius in Ibin,

Nec tua quàm Pyrrhi felicius oſſa quieſcant,
Sparſa per Ambracias quæ iacuere vias.

Alluſit iterum idem poëta in fine ipſo librorum de Ponto.

Ergo ſummotum patria proſcindere liuor
Deſine, neu cineres ſparge cruente meos.

B Poteſt huc referri quod ſcribit Valerius Max. de Sulla, *Quinque millia Prænestinorum interficienda, protinúſque per agros diſpergenda curauit.* In codd. Viterb. ſcriptum erat, *amborum ſic reliquias diſperſas*, pendente oratione à verbo *putant* quod præceſſit. Eámque lectionem adiuuat cod. Liſſ. vbi mendoſè ſcriptum *reliqua diſperſa.*

nepotémq; ſuum ex Druſo filium naturalem ad ſucceſſionem imperij confirmaret. Nihilo lenior in cõuictores Græculos, qui-
56 bus vel maximè acquieſcebat. Zenonem quendã exquiſitiùs ſermocinantem, cùm interrogaſſet, *quænam illa tam moleſta dialectos eſſet:* & ille reſpondiſſet, *Doridem:* relegauit Cinariam: exiſtimans exprobratum ſibi veterẽ ſeceſſum, quòd Doricè Rhodij loquantur. Item cùm ſoleret ex lectione quotidiana quæſtiones ſuper cœnam proponere: comperiſſétque, Seleucum grammaticum à miniſtris ſuis perquirere quos quoque tempore tractaret auctores, atque ita præparatum venire: primùm à contubernio remouit, deinde etiam ad mortem compulit.

ANIMADVERSIONES.

Nepotémque ſuum ex Druſo.] Tiberium. vide cap. LXII.

Nihilo lenior in conuictores Græculos.] Quorum tamen quoſdam eximiè & conſtanter, vt videtur, amauit: in his vel præcipuè Potamonem philoſophum: cui patriam repetenti viatici loco tales dedit literas, *Ποτάμωνα τὸν Λεσβώνακτος εἴ τις ἀδικεῖν τολμήσει, σκεψάσθω εἰ μὴ δυνήσεται πολεμεῖν.*

C *Zenonem quendam.*] MSS. Viterb. Memmij, Pithœi & Groſlotij conſtanter *Xenonem.* vtrumque nomen Græcis in vſu.

Primùm à contubernio remouit, deinde etiam ad mortem compulit.] De hoc fortaſſe accipi debet quod ſcribit Iulianus in Cæſaribus de Tiberio, *ἀλλά σε ἕλξει τῶν ὤτων· λέγεται γὰρ αὐτὸς καὶ γραμματιστήν τινα τοῦτο ἐργάσασθαι.*

Sæua

Sæua ac lenta natura ne puero quidem latuit: quam Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor & perſpexiſſe primus ſagaciter, & aſſimilaſſe aptiſſimè viſus eſt: ſubinde in obiurgando appellans eum, πηλὸν αἵμα τι πεφυραμένον. Sed aliquanto magis in principe eluxit, etiam inter initia, cùm adhuc fauorem hominum moderationis ſimulatione captaret. 57

ANIMADVERSIONES.

Sæua ac lenta natura.] Putabam A ſcrib. *Sæua ac truculenta nat.* Sed repugnantibus libb. nihil muto. *Lentus* dicitur, qui non facilè mouetur. *vnde lentè ferre iniurias* apud Ciceronem. Seianus apud Tacitum lib. IV. Annal. de eodem, *Gnarus lentum in meditando, vbi prorupiſſet, tribus dictis atrocia facta coiungere.* Eſt verò *lenta natura*, quæ *lentitudo* vna voce dicitur. Ita appellant Ro- B mani quam ἀοργησίαν Græci. Cicero, *Virũ videri negant qui iraſci neſciat.* eámq; *quam lenitatẽ nos dicimus, vitioſò lentitudinis nomine appellant.* Rectè parens linguæ Latinæ dixit, vitioſum nomen eſſe *lentitudo*. Eſt verò non vnũ, ſed duplex lentitudinis genus. Nã interdũ de eo dicitur qui præ ſtupore quodam iraſci neſciat: éſtq; hæc lentitudo ἀναισθησία C quædam. de hac Cicero ſentit, & in parte vitij poni ait. interdũ *lẽtitudo*, ſiue *natura lenta* eum affectũ ac genus iræ deſignat, quẽ Græci κότον, quaſi *dormientem iram* appellant. Ea eſt quã Seneca ait, *ſæuam manu, verbis parciorem:* necnon *altam grauémque & introrſus verſam.* Hæc ita odioſa eſt, adeóq. grande malũ, vt eius cõparatione ſimplex ira & quæ ſe ſta- D tim promit, virtutis nomen inuadere non erubeſcat. Inde illud eſt apud M. Tullium primo De legibus, *bonorum virorum eſſe admodum iraſci.* & ait idem ſcribens ad Atticum, *irritabileis animos eſſe optimorum ſæpe hominum, & eoſdem placabileis: & eſſe hanc agilitatem, vt ita dicã, mollitiámque naturæ plerumque bonitati.* ita Horatius ſeſe ait fuiſſe, *Iraſci facilem, tamẽ vt placabilis eſſet.* Et Auguſtinus in Confeſſionibus, parem ſuum deſcribit, *ſicut beneuolentia præcipuum, ita ira feruidum.* Igitur *lenta natura* in hoc Suetonij loco, eſt contrarium eius quam Cicero agilitatem, Auguſtinus *feruorẽ* nuncupant. Propertius libro III.

Non eſt certa fides quam non iniuria verſat:
Hoſtibus eueniat lenta puella meis.

Qui locus huc facit maximè.

Theodorus Gadareus.] Meminit quidem Strabo libro XVI. Theodori cuiuſdã Gadarei rhetoris induſtrij: ſed an de eo hîc loquatur Suetonius quæri poteſt. vix enim per temporum rationẽ licet. Accedit eò quod non deſunt è veteribus, qui huius dicti auctorem non Theodorum Gadareum, ſed Alexandrum Aegæum faciant. quanquam illi de Nerone, non autem de Tiberio pronuntiatum iſtud fuiſſe narrant. Apud Suidam duobus locis ex Dione aut alio ſcriptore antiquo hæc recitantur. Ἀλέξανδρος Αἰγαῖος ἐκάλει τὸν Νέρωνα πηλὸν αἵματι πεφυρμένον.

Πηλὸν αἵματι πεφυραμένον.] Ita omnino melius quàm πεφυρμένον: etſi ita bis Suidas, & Æſchylus in Agamẽ-

nonc, αἵματι δ' οἶκος ἐφύρθη. Arrianus Diſſertationum libro primo. τοῦτο τὸ σωμάτιον οὐκ ἔστι σόν· ἀλλὰ πηλὸς κομψῶς πεφυραμένος. Perſius; *V dum & molle lutum es.* In MSS. Viterb. Pith. & Liſlæi, adiecta eſt interpretatio, *id eſt, lutum à ſanguine maceratum:* φυραμα Græcis dicitur intritum ſiue A hatenatum: & apud Strabonem ac Plutarchum φυρατὸν πηλὸν in lib. De ſolertia animaliū: quod & φύραμα μαλάττειν dicunt, vt Epiphanius contra Ophitas. libro primo. Si cui placet πεφυρμένον, fauet illud Heſiodi, Γαῖαν ὕδει φύρειν, ἐν δ' ἀνθρώπου θέμεν αὐδήν.

Scurram, qui prætereunte funere elato mortuo mandarat vt nuntiaret Auguſto, *nondum reddi legata, quæ plebi reliquiſſet,* attractum ad ſe, recipere debitum ducíque ad ſuppliciū imperauit, & patri ſuo verum referre. Nec multo pòſt in ſenatu Pompeio cuidam, equiti Romano, quiddam perneganti, dum vincula minatur, affirmauit fore *vt ex Pompeio Pompeianus fieret:* acerba cauillatione ſimul hominis nomen inceſſens, veterúmq. par-
58 tium fortunam. Sub idem tempus, conſulente prætore, an iudicia maieſtatis cogi iuberet, exercendas eſſe leges reſpondit, & atrociſſimè exercuit. Statuę quidā Auguſti caput demſerat,

ANIMADVERSIONES

Scurram, qui prætereunte funere.] Scurræ & mimi olim ad exequias adhiberi ſoliti. Vide in Veſpaſiano, B cap. XIX.

Elato mortuo mandarat.] Ita ſcriptum in Viterb. *elato*, pro, qui efferebatur, vt ſimilia lib. I. exponebamus. In aliis libb. eſt *clarè* quod non ſatis conuenit narrationi Dionis, προσελθών τις πρὸς νεκρὸν διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐκφερόμενον, καὶ πρὸς τὸ οὖς αὐτοῦ προσκύψας ἐψιθύρισέ τι.

Sub idem tempus cōſulente prætore.] C Tacitus in anno DCCLXVIII. qui fuit alter annus Tiberiani imperij, *Mox Tiberius conſultante Pōpeio Macro prætore, an iudicia maieſtatis redderentur, exercendas leges eſſe reſpōdit.*

Statuæ quidam Auguſti caput dēſerat, vt alterius imponeret.] Inualuerat eo ætate mos veteres ſtatuas μεταρρυθμίζειν in aliam formam, capite & titulis permutatis, *ſurdo* vt loquitur Plinius, *figurarum diſcrimine.* Ita Caligula ſimulachra numinū tota Græcia cōquiſiuit, quib. capite dēto ſuū imponeret: ait Suetonius lib. IV. cap. XXII. Nuſquā autem factum id legimus aut frequentius aut inuerecundius, quā apud Rhodios: de quorū ſtatuis vrbani homines dicere ſoliti, eas eſſe hiſtrionib. ſimiles: ὥσπερ γὰρ ἐκείνων ἕκαστον ὅτε μὲν ὅτε δὲ ἄλλον εἰσιέναι, καὶ τοὺς ἀνδριάντας αὐτοῖς ὅτε ἄλλοτε ἄλλα λαμβάνειν πρόσωπα, καὶ μικροῦ δεῖν ὑποκρινομένους ἑστάναι. Plura in hanc ſententiā apud Dionē Chryſoſtomū in Rhodiaca oratione: vbi multis rationib. conatur philoſophus ille Rhodios à peruerſa ea cōſuetudine auertere. Reperio etiā non dēto capite titulos mutari ſolitos, quod μεταγράφειν Pauſanias dicit in Atticis. Τὰς Μιλτιάδου, inquit καὶ Θεμιστοκλέους εἰκόνας ἐς Ῥωμαῖόν τε ἄνδρα καὶ Θρᾷκα μετέγραψαν. & in Corinthiacis refert idē, Oreſtis veterem ſtatuam

mutato titulo, Imperatori Auguſto fuiſſe conſecratam. Auctor eſt Hieronymus moris fuiſſe, vt victorum tyrannorum ſtatuæ mutato capite victoribus conſecrarentur. ſic ille Comm. in Habacuc prophetam lib. altero: *Si quando tyrannus detrunca-* A *tur, imagines quoque eius deponuntur, & ſtatuæ: & vultu tantummodo commutato ablatóque capite, eius qui vicerit facies ſuperponitur, vt manente corpore capitibúſque præciſis, caput aliud commutetur.*

vt alterius imponeret. Acta res in ſenatu. Et quia ambigebatur, per tormenta quæſita eſt. Damnato reo, paullatim hoc genus calumniæ eò proceſſit, vt hæc quoque capitalia eſſent: circa Auguſti ſimulacrum ſeruum cecidiſſe: veſtimenta mutaſſe: nummo vel anulo effigiem impreſſam, latrinæ aut lupanari intuliſſe, dictum vllum factúmve eius exiſtimatione aliqua læſiſſe. Periit denique & is qui honores in colonia ſua

ANIMADVERSIONES.

Vt alterius imponeret.] Ipſius Tiberij, ſi hic eſt Granius Marcellus de quo Tacitus lib. I. Addubitādi cauſſa eſt non leuis: quum damnatum reum ſcribat noſter, Tacitus abſolutum. ſed poteſt non abſurda fortaſſe ex ipſis Taciti verbis peti ſolutio: qui non ſimpliciter ſcribit reum fuiſſe abſolutum, ſed ſic: *tulit abſolui reum criminibus maieſtatis.* potuit igitur fieri, vt in gratiam Tiberij dānaretur Granius: etſi alius quæſitus ſit prætextus, quàm maieſtatis crimen.

Circa Auguſti ſimulacrum ſeruum cecidiſſe.] Voluit enim Tiberius nouo numini patri ſuo non minus reuerentiæ præſtari, quàm ceteris diis quorum templa, aras, ſtatuas & effigies perfugiū præbuiſſe ſeruis, quos inclementes domini perſequerentur, notum eſt.

Veſtimēta mutaſſe.] Pars honoris qui more maiorū diis exhibebatur, erat, vt in eorū cōſpectu neq. diceretur, neq. fieret quicquā in quo eſſet aliquid obſcœnitatis, vt diſputat A- B theneus libro VIII. Arrianus Diſſertationum libro II. cap. VIII. ἐν σαυτῷ φέρεις τὸν θεὸν καὶ μολύνων οὐκ αἰσθάνῃ, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήμασι, ῥυπαραῖς δὲ πράξεσι καὶ ἀγάλματος μὲν τοῦ θεοῦ παρόντος, οὐκ ἂν τολμήσαις τι τούτων ποιεῖν ὧν ποιεῖς· αὐτοῦ δὲ τοῦ θεοῦ παρόντος ἔσωθεν, καὶ ἐφορῶντος πάντα, καὶ ἐπακούοντος, οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἐνθυμούμενος καὶ ποιῶν ἀναίσθητε τῆς αὑτοῦ φύσεως καὶ θεοχόλωτε. Plutarchus in Quæſtioni- C bus Romanis, ἐν ναῷ καὶ ἱερῷ γυμνοῦν ἑαυτὸν ἀθέμιτόν ἐστιν. Idem tranſlatum ad honorem hominum: Valerius Max. lib. II. *Manifeſtum igitur eſt tantum religionis ſanguini & affinitati, quantum ipſis diis immortalibus tributum: quia inter iſta tam ſancta vincula, nō magis quàm in aliquo ſacrato loco nudare ſe, fas eſſe credebatur.* Inde patuit ad calumniam hic locus: tribu- D tum enim impietati, quomodo antè notabamus crimen maieſtatis ſolitum fuiſſe illis temporibus appellari, quod & Dio obſeruat li. LVII. Similis hiſtoria in vita Domit. apud Xiph. de ea muliere, quæ occiditur ἀποδυσαμένη ἐναντίον εἰκόνος τοῦ Δομιτιανοῦ.

eodem die decerni ſibi paſſus eſt, quo decreti & Auguſto olim erant. Multa prætereà, ſpecie grauitatis ac morum corrigendorum, ſed & magis naturæ obtemperans, ita ſæuè & atrociter factitauit: vt nonnulli verſiculis quoque & præſentia exprobrarent, & futura denuntiarent mala:

Aſper & immitis, breuiter vis omnia dicam?
Diſpeream ſi te mater amare poteſt.
Non es eques, quare? non ſunt tibi millia centum:
Omnia ſi quæras, & Rhodos exſilium eſt.
Aurea mutaſti Saturni ſæcula, Cæſar:
Incolumi nam te, ferrea ſemper erunt.
Faſtidit vinum, quia iam ſitit iſte cruorem:
Tam bibit hunc auidè, quàm bibit antè merum.
Adſpice felicem ſibi non tibi Romule Sullam:
Et Marium, ſi vis, adſpice, ſed reducem.
Nec non Antoni ciuilia bella mouentis,
Nec ſemel infectas adſpice cæde manus.
Et dic Roma perit: regnabit ſanguine multo,
Ad regnum quiſquis venit ab exſilio,

Quæ primò quaſi ab impatientibus Romæ dominij, ac non tam ex animi ſententia, quàm bile & ſtomacho fingerentur, volebat accipi. Dicebátque identidem, *Oderint, dum probent.* Deinde vera planè certáque eſſe ipſe fecit fidem.
60 In paucis diebus quàm Capreas attigit, piſcatori, qui ſibi ſecretum agenti grandem mullum inopinanter obtulerat,

ANIMADVERSIONES.

Eodem die decerni ſibi paſſus eſt, quo decreti & Auguſto olim erant.] Mira huius principis ſemper fuit curioſitas circa obſeruationem dierũ. Eius generis eſt quod refert notátque Tacitus Annal. VI. in Aggrippinæ ſupplicio. *Eodem die defunctam quo biẽnio ante Seianus pœnas luiſſet, memoriaque id prodendum addidit Cæſar.*

Specie grauitatis.] Iulianus Cæſarib. Τιβέριος σεμνὸς τὰ πρόσωπα καὶ βλοσυρὸς, σώφρων τε ἅμα καὶ πολεμικὸν βλέπων.

Vt nonnulli verſiculis quoque & præſentia exprobrarent, & fut.] Tacitus I. Annal. *hunc quoque aſperauere car-*
A *mina incertis auctoribus vulgata in ſæuitiam ſuperbiámque eius, & diſcordem cum matre animum.* non eſt dubitandum hæc ipſa carmina intelligi, quæ noſter nõ eſt paſſus interire.

Aſpice felicem ſibi, non tibi.] Tria hæc poſtrema diſticha coniungi debent, cætera ſeparari, ſeorſum enim quodque eorum ſuam ſententiam abſoluit.

B *Nec non Antoni.*] Reſpicit decretũ quo declaratus hoſtis patrię Antonius: id. n. mirè ſęuitiam eius quãdo in vrbem reuerſus eſt, intendit.

Regnabit ſanguine multo, Ad regnũ
quiſ-

quiſquis venit ab exilio.] Verum & A inprudens dictum, quod multorum principum experientia confirmat. vberrimam exemplorum ſyluam ſuppeditat hiſtoria Imperatorum Conſtantinopolitanorum: qui inuicem trudere ſe, & ſolio deiicere ſoliti, ſi quando, quod ſæpe accidit, reſtituerentur, nullum ſæuitiæ, feritatis & immanitatis genus non exercebant. vel vide quæ de vno An- B dronico Comneno narrant hiſtorici, præſertim Nicetas, aut quæ de Iuſtiniano Rhinotmeto ſcribunt alij. Cauſſas quærere libet. Quibus in exilium pelli proceribus contigit, eos factione pulſos neceſſe eſt, proindéque multos habere inimicos, quod in Sulla, Mario & Antonio verum eſt: vel magno rerum præſentium faſtidio atque ocio ceſſiſſe: quod in Tiberio accidit. dein- C de certum eſt τοὺς ἀτυχοῦντας (quod Ælianus eleganter ait) ἐξαγριοῦσθαι, atque effetari. Laberius olim verè,

Mens incorrupta miſeria corrumpitur:
Mutat ſe bonitas irritata iniuriâ.

nec parum prudenter Otho apud Tacitum primo Hiſtoriarum, inter metus ſui cauſſas ponit, principis ingenium *longo exſilio efferatum:* & in primo Annalium ſapienter adæquè reformidat populus Rom. *trucem Agrippam, & ignominia accenſum.* Simile quid de Cæſare Gallo etiam Marcellinus initio XIV. Sed interior cauſſa eſt, quòd qui patiuntur vel exilium vel aliam calamitatem, ij dum aſſiduè cogitant de vindicta inimicorum ſuorum, paullatim habitum induunt hominis crudelis, ſæui, feri: quem animi habitum poſtea rerum potiri, in eos primò quibus ſunt offenſi, exerunt, deinde in alios: vel quia ipſis ſemel ἀποτεθηριωμένοις ſæuitia placet, & pretium eſt: vel quia dum aliquos occidunt, nouos ſubinde ſibi hoſtes creant. Ita quotidie ſeges oleſcit exercendæ illius ferinæ naturæ. Adde quòd omnes in aduerſis iniqua experiuntur homines iudicia, quaſi digniſſimi ſua pœna ſint, vt veriſſimè Velleius ait: inde vilitas & contemtus calamitoſorum apud omnes: inde calamitoſorum aduerſum omnes odium & κότος ac diu τεθησαυρισμένη ὀργή.

perfricari eodem piſce faciem iuſſit: territus, quòd is à tergo inſulæ per aſpera & deuia erepſiſſet ad ſe. Gratulanti autem inter pœnam, quòd non & locuſtam, quàm prægrandem ceperat, obtuliſſet, locuſta quoque lacerari os imperauit. Militem prætorianum, ob ſurreptum è viridario pauonem capite puniit. In quodam itinere lectica qua vehebatur, vepribus impedita, exploratorem viæ primarum cohortium centurionem

ANIMADVERSIONES.

Perfricari eodem piſce faciem iuſſit.] Alludit ad hoc factum Iulian. D οἰμώζειν μὲν οὖν εἶπεν, ἐν μονῇ νησιδίου (τὰς Καπρέας αἰνιττόμενος) τὸν ἄθλιον ἁλιέα ψηχέτω.

Exploratorem viæ.] Hoc genere miniſteriorum vtebantur proceres Romani non ſolùm in viis agro-

rum: ſed etiam in vrbe; puta cùm ad balnea irent, aut aliò quò. Lucianus Nigrino, *πολὺ δ᾽ ἐν τῇ πόλει τοῦτο, καὶ τοῖς βαλανείοις ἐπιχωριάζον· προϊόντας γὰρ τινὰς* A *τὸν οἰκέτην δεῖ βοᾶν καὶ προαγγέλλειν προσορᾶσθαι τοῖν ποδοῖν ἢ ὑψηλόν τι ἢ κοῖλον μέλλουσιν ὑπερβαίνειν, καὶ ὑπομιμνήσκειν αὐτοὺς τὸ καινότατον, ὅτι βαδίζουσι.*

61 ſtratum humi pæne ad necem verberauit. Mox in omne genus crudelitatis erupit, numquam deficiente materia: cùm primò matris, deinde nepotum & nurus, poſtremò Seiani familiares atque etiam notos perſequeretur. Poſt cuius interitum vel ſæuiſſimus exſtitit: quo maximè apparuit, non tam ipſum à Seiano concitari ſolitum, quàm Seianum quærenti occaſiones ſubminiſtraſſe. Etſi commentario, quem de vita ſua ſummatim breuitérque compoſuit, auſus eſt ſcribere, *Seianum ſe puniſſe, quòd comperiſſet furere aduerſus Germanici liberos filij ſui:* quorum ipſe alterum ſuſpecto iam, alterum oppreſſo demum Seiano interemit. Sigillatim crudeliter facta eius exſequi longum eſt: generatim velut exemplaria ſæuitiæ enumerare ſat erit. Nullus à pœna hominum ceſſauit dies: ne religioſus quidem ac ſacer. Animaduerſum in quoſdam ineunte anno nouo: accuſati damnatíque multi cum liberis atque etiam vxoribus ſuis. Interdictum, ne capite damnatos propinqui lugerent: decreta accuſatoribus præcipua præmia, nonnumquam & teſtibus. Nemini delatorum fides abrogata. Omne crimen pro capitali receptum, etiam paucorum ſimpliciúmque verborum. Obiectum eſt poëtæ, quòd in tragœdia Agamemnonem probris laceſſiſſet:

ANIMADVERSIONES.

Stratum humi ad necem verberauit.] Ita moris, & in ſecuri percutiendis, & in fuſtim puniendis. Tacitus I. Annal. *proſtratos verberibus multant.*

Nullus à pœna hominum ceſſauit dies, ne religioſus quidem ac ſacer.] Et Græcorum & Romanorum vetus mos fuit, vt diebus feſtis abſtineretur à ſuppliciis, vt notamus lib. ſuperiore ad cap. LVII. Quin hoc quoque obſeruare licet, diebus ſolênniorum feſtorũ, vinctos fuiſſe ſolutos. Vlpianus ad Demoſthenis illa verba B *πολλὰς πενταετηρίδας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διατρίψαντα* ex oratione κατὰ Τιμοκράτους, ſic notat, *οὐχ ἁπλῶς τοῦτο εἶπεν, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ κατὰ πέντε ἔτη ἤγετο τὰ Παναθήναια, τότε δὲ ἐξῆν ἀφεῖσθαι τῶν δεσμῶν τοὺς δεσμώτας διὰ τὴν πανήγυριν, ὡς ἔγνωμεν ἐν τῷ κατὰ Ἀνδροτίωνος.* Idem fiebat & Romę. Liuius lib. V. in deſcriptione lectiſternij, quod primum factum eſt in vrbe, anno CCCLV. *Et cum inimicis quoque benignè ac comiter ſermones habiti, iurgiis ac litibus temperatum, vinctis quoque dempta in eos dies vincula.*

Animaduerſum in quoſdam ineunte anno

te anno nouo.] Anni DCCLXXXI. Kal. A traƈtus in carcerem illuſtris eques Rom. ac mox ſupplicio affeƈtus. vide Tacitum lib. IV.

obieƈtum & hiſtorico, quòd *Brutum Caßiúmque vltimos Romanorum* dixiſſet: animaduerſum eſt ſtatim in auƈtores, ſcriptáque abolita, quamuis probarentur aliquot ante annos, etiam Auguſto audiente recitata. Quibuſdam cuſtodiæ traditis, non modò ſtudendi ſolatium ademtum, ſed etiam ſermonis & colloquij vſus. Citati ad cauſſam dicendam, partim ſe domi vulnerauerunt, certi damnationis, & ad vexationem ignominiámque vitandam: partim in media curia venenum hauſerunt, & tamen colligatis vulneribus, ac ſemianimes palpitantéſque in carcerem rapti. Nemo punitorum non & in Gemonias abieƈtus vncóque traƈtus. Viginti vno die abieƈti traƈtíque ſunt: inter eos pueri & fœminæ. Immaturæ puellæ, quia more tradito nefas eſſet virgines ſtrangulari, vitiatæ priùs à carnifice, dein ſtrangulatæ. Mori volentibus vis adhibita viuendi. Nam mortem adeò leue ſupplicium putabat, vt cùm audiſſet vnum è reis, Carnulium nomine, anticipaſſe eam, exclamauerit, *Carnulius me euaſit.* Et in recognoſcendis cuſtodiis,

ANIMADVERSIONES.

Obieƈtum & hiſtorico.] A. Cremutio Cordo.

Quòd Brutum Caßiúmque vltimos Romanorũ dixiſſet.] Prior iſtud Brutus dixerat in planƈtu ſuper iacente Caſſio. auƈtor Plutarchus. Eſt hoc quoque à Græcis acceptum: extat enim vetus de Cleomede oraculum B in hæc verba apud Pauſaniam, Ὕστατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλαιεύς. Pauſanię dicitur Philopœmen ὕστατος Gręcorum εὐεργέτης. Procopius libro 2. Perſicorum, de Aëtio & Bonifacio notis ducibus ex hiſtoria: ἐς τοσοῦτον μεγαλοψυχίας καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἡκέτην, ὥστε εἴ τις αὐτοῖν ἑκάτερον ἄνδρα Ῥωμαίων ὕστατον εἴποι, οὐκ ἂν ἁμάρτοι. οὕτω τὴν Ῥωμαίων ἀρετὴν σύμπασαν ἐς τούτω τὼ ἄνδρε C ἀποκεκρίσθαι τετύχηκε.

Viginti vno die abieƈti traƈtique ſunt: inter eos pueri & fœminæ.] Omnino corruptus numerus eſt, etſi quid reſtituendum ſit difficile eſt affirmare. Magnitudinẽ ſtragis exprimit Tacit. lib. VI. in anno DCCLXXXVI. *Tiberius incitatus ſuppliciis, cunƈtos qui carcere attinebantur accuſati ſocietatis cum Seiano necari iubet. Iacuit immenſa ſtrages: omnis ſexus, omnis ætas, illuſtres, ignobiles: diſperſi aut aggregati.* Fortaſſe ſcribi debet *CC & viginti.*

Immaturæ puellæ.] Notatum Dioni in filia Seiani, τότε παιδία αὐτοῦ κατὰ δόγμα ἀπέθανε, τῆς κόρης, ἣν τῷ τοῦ Κλαυδίου υἱεῖ ἐγγεγυήκει, προδιαφθαρείσης ὑπὸ τοῦ δημίου, ὡς οὐχ ὅσιον ὂν παρθενευομένην τινὰ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀπολέσθαι. Similis reli- C gio triumviros inceſſit, cùm proſcriptionis tempore prętextatum quendam, vt poſſet occidi, iuſſerunt inducere togam virilem, vt narrant

Appianus & Dio. Ex antiquis Martyrologiis ſcimus, in beatiſſimis virginibus, quæ ſanguinem A pro Chriſto Domino noſtro fuderunt, idem ſæpe fuiſſe factitatum.

precanti cuidam pœnæ maturitatem, reſpondit, *Nondum tecum in gratiam redij.* Annalibus ſuis vir conſularis inſeruit, frequenti quondam conuiuio, cui & ipſe affuerit, interrogatum eũ ſubitò & clarè à quodá nano adſtante menſæ inter copreas,

ANIMADVERSIONES.

Precanti cuidam pœnæ maturitatem.] Imò ſæpius factum paret ex iis quæ de Aſinio Gallo narrat Dio.

Nondum tecum in gratiam redij.] Dio δήσας τινα τῶν ἑταίρων ἔπειτα λόγου περὶ τῆς θανατώσεως αὐτοῦ γιγνομένου, ἔφη, ὅτι, οὐδέπω αὐτῷ διήλλαγμαι.

B

Adſtante menſæ inter copreas.] Copreæ ſunt homines βωμολόχοι, γελωτοποιοὶ, & ſcurræ. Ita autem legendum eſſe, & hîc & in Claudio cap. VIII. pridem docuit ex Dione Ioſephus Scaliger, in Caſtigationibus ad Feſtum. tanti viri ſententiam qui refellere conantur, nihil aliud quàm in errore pertinaciam produnt: nam certo certius ita ſcripſiſſe Suetonium: fuiſſéque eam vocem in aulis principum Romanorum iam inde à temporibus triumvirorum in vſu. quod ex eiuſdem Dionis libro L. conſtat. Vox eſt Græcæ originis, etſi veteribus Græcis non vſitata, vt *aretalogus*, *dicterium*, *elogium*, *cataſta*, & ſexcentæ hoc genus. Græci κοπρίους ἄνδρας vocant, vel κοπρολόγους vt Suidas, Ἀσυνόμοι, οἷς ἔμελλε περί τε τῶν αὐλητρίδων, καὶ ψαλτριῶν, καὶ κοπρολόγων. id eſt, *ἀσυνόμοι dicebantur quibus curæ erant tibicines, ſaltatrices & copriæ*. ſed & κοπρίας Græci recentiores. In Actis Synodi OEcumenicæ tertiæ Epheſi habitæ, tomo primo, ſectione x. οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ κακῶς ἡμᾶς λέγουσιν οἱ κοπρίαι τῆς πόλεως, Χαιρήμων, Βίκτωρ, Σωφρονᾶς, καὶ τὸ τοῦ φρεατοῦ φλαβιανοῦ παιδαρύλλιον. Copreas eleganter Hebraicè dixeris גולים *gillulim*. qua eiuſdem originis voce Hebræi deos falſos ſignificant. Eſt verò mos Græcorum, in omni vilitate explicanda ſimilibus vocibus aut loquendi generibus vti: vt in illo improbo dicto Heracliti, quod Strabo, Plutarchus & Cedrenus referũt, Νέκυες κοπρίων ἐκβλητότεροι. Abdias hiſtoriæ Apoſtolicę lib. 6. *Audi domine rex: iſta ſtercora abiicienda ſunt, & ex tuo regno emũdãda, ne forte omnibus putredinẽ generent.* τὰ κόπρια ταῦτα ἐκβλητέα σοι. Romanos voce *copriæ* vſos, nihil mirũ: qui dixerint etiam *coprõ*. Varro apud Nonium, *Non Hercules poteſt, qui Augiæ agebat copron.* neque errant meo iudicio, qui eiuſdẽ Varronis iſta ſic legunt apud Nonium: *Omnes videmur nobis eſſe belli, feſtiui, ſaperdæ, cum ſimus copreæ.* Laudatur etiã Laberius in *Coprino:* nam ita manu exarati, apud Noniũ, vbi editũ *Cophino*. Gloſſæ Iſidori: *Scurra, qui incopriatur. Scurrula, qui incopriat.* Quare deſinant poſthac homines eruditi in duobus his Suetonij locis, aut *capreas* aut *tropæos*, aut neſcio quas alias ineptias comminiſci. Mirũ ſanè poſt tam expreſſam Dionis affirmationem, repertos eſſe qui in clariſſima luce cæcutirent.

C

D

cur Pa-

cur Paconius, maieſtatis reus, tam diu viueret: ſtatim quidem petulantiam linguæ obiurgaſſe, cęterùm poſt paucos dies ſcripſiſſe ſenatui vt de pœna Paconij quã primùm ſtatueret. Au- 62
xit intendítque ſæuitiã, exacerbatus indicio de morte filij ſui Druſi: quem cùm morbo & intemperantia periiſſe exiſtimaret, vt tandem veneno interemptum fraude Liuillæ vxoris atque Seiani cognouit, neque tormentis neque ſupplicio cuiuſquam pepercit: ſoli huic cognitioni adeò per totos dies deditus & intentus, vt Rhodienſem hoſpitem, quem familiaribus litteris Romam euocarat, aduenìſſe ſibi nuntiatũ, torqueri ſine mora iuſſerit, quaſi aliquis ex neceſſariis quæſtioni adeſſet: deinde errore detecto, & occidi, ne diuulgaret iniuriam. Carnificinæ eius oſtenditur locus Capreis, vnde damnatos poſt longã & exquiſita tormenta, præcipitari coram ſe in mare iubebat: excipiente claſſiariorum manu, & contis atque remis elidẽte cadauera: ne cui reſidui ſpiritus quidquam ineſſet. Excogitauerat autem inter genera cruciatus, etiam vt larga meri potione per fallaciam oneratos, repentè veretris deligatis, fidicularum ſimul vrinæque tormento diſtenderet. Quòd niſi eum & mors præueniſſet, & Thraſyllus cõſultò, vt aiunt, differre quædam, ſpe longioris vitæ compuliſſet: plures aliquanto necaturus, ac ne reliquis quidem nepotibus parſurus creditur: cùm & Caium ſuſpectum haberet, & Tiberium vt ex adulterio conceptum aſpernaretur. Nec abhorret à vero: namque identidem *Felicem Priamum vocabat, quòd ſuperſtes omnium ſuorum extitiſſet.* Quàm verò inter hæc non modò inuiſus ac deteſtabilis, 63
ſed prætrepidus quoque atque etiam contumeliis obnoxius vixerit, multa indicia ſunt. Haruſpices ſecretò ac ſine teſtibus conſuli vetuit. Vicina verò vrbi oracula etiam diſiicere conatus eſt: ſed maieſtate Præneſtinarum ſortium territus, deſtitit: cùm obſignatas deuectáſque Romam non reperiſſet in area, niſi relatas rurſus ad templum.

ANIMADVERSIONES.

Cur Paconius.] Hic eſt M. Paconius, qui C. Silano proconſulatum Aſiæ adminiſtranti legatus fuit, ac poſtea inter alios plures eum accuſauit. Tacitus Annal. lib. III.

Veneno interemptum fraude Liuillæ vxoris, atque Seiani cognouit.] Indicium fecit Apicata Seiani vxor, poſt mariti & liberorum cædem ſeſe interfectura.

Deinde errore detecto & occidi, ne diuulgaret iniuriam.] Videtur de eo

loqui, cuius ſimilem caſum narrat A Dio, etſi paullo aliter: non enim errore factum, ſed iniuſtè accuſatum eum fuiſſe. Verba eius ἔπεσεν μέντοι τι-να καὶ πάνυ ἰσχυρῶς βασανίσας, ἔπειτα γνοὺς ὅτι ἀδίκως κατηγορήθη καὶ πάνυ σπουδῇ ἀπέκτεινεν, εἰπὼν ὅτι χαλεποτέρως ὕβρισται ἢ ὥστε καλῶς δύνασθαι ζῆν.

Et Thraſyllus conſultò vt aiunt.] In his eſt Dio, qui plurib. explicat.

Et Tiberium vt ex adulterio cõceptum aſpernaretur.] Tangit hoc & Dio τὸν Τιβέριον τὸν ἔκγονον διὰ τὴν ὑποψίαν· οὐ γὰρ ἐπιστεύετο τοῦ Δρούσου παῖς εἶναι.

Vnum & alterum conſulares oblatis prouinciis, non auſus à ſe dimittere, vſque adeò detinuit, donec ſucceſſores poſt aliquot annos præſentibus daret: quum interim manente officij titulo, etiam delegaret plurima: aſſiduéque illi per legatos & adiutores ſuos exſequenda curarent. Nurum ac nepotes nunquam aliter poſt damnationem, quàm catenatos, obſutáque lectica, loco mouit: prohibitis per militem obuiis ac viatori-
65 bus reſpicere vſquam, vel conſiſtere. Seianum res nouas molientem, quamuis iam & natalem eius publicè celebrari, & imagines aureas coli paſſim videret: vix tandem & aſtu magis ac dolo quàm principali auctoritate, ſubuertit. Nam primò, vt à ſe per ſpeciem honoris dimitteret, collegam ſibi aſſumſit in quinto conſulatu. quem longo interuallo abſens ob id ipſum ſuſceperat. Deinde ſpe affinitatis ac tribunitiæ poteſtatis deceptum, inopinantem criminatus eſt

ANIMADVERSIONES.

Vnum & alterum conſulares oblatis prouinciis, non auſus à ſe dimittere.] L. Ælium Lamiam & L. Arruntium intelligo, quorum ille anno B DCCLVI. cõſul fuit, hic anno DCCLIX. De vtroque Tacitus Annal. VI. fine anni DCCLXXXVI. *Extremo anni mors Ælij Lamiæ funere cenſorio celebrata; qui adminiſtrandæ Syriæ imagine tandem exolutus, vrbi præfuerat. Genus illi decorũ, viuida ſenectus, & non permiſſa prouincia, dignationẽ addiderat. Exin Flacco Pomponio, Syriæ Proprætore defuncto recitantur Cæſa-* C *ris literæ, quîs incuſabat egregium quemque, & regendis exercitibus idoneum, abnuere id munus: ſeque ea neceßitudine ad preces cogi, per quas cõſularium aliqui capeſſere prouincias adigerentur. Oblitus Arruntiũ ne in Hiſpaniam pergeret, decimum iã annum attineri.* Hunc Tiberij morem notat Dio his verbis, de obitu præfecti vrbis, cui Lamia ſucceſſit, lo- B quens, καὶ Λούκιον ἀντ' αὐτοῦ Λαμίαν (ineptè vulgo & interpretes ταμίαν) ἀνθείλετο, ὃν πρόπαλαι τῇ στρατιᾷ (emenda συρίᾳ) προστάξας κατεῖχεν ἐν τῇ Ῥώμῃ· τοῦτο δὲ καὶ ἐφ' ἑτέρων πολλῶν ἐποίει, ἔργῳ μὲν μηδενὸς αὐτῶν δεόμενος, λόγῳ δὲ δὴ τιμᾶν αὐτοὺς προσποιούμενος. Obſeruamus Tiberij exemplum multos principes eſſe ſecutos. Tacitus in rebus Nero- C nis, anno vrbis DCCCVIII. *Syria P. Anteio deſtinata, & variis mox artibus eluſus, ad poſtremum in vrbe retentus eſt.* Idem Hiſtor. libro ſecundo in principatu Vitellij, *Cluuius comitatu principis adiectus, non adempta Hiſpania, quã rexit, abſens,*

exem-

exemplo L.Arrũtij, quem Tib.Cæſar A *ob metum.Vitellius Cluuium, nulla formidine retinebat.* Eadem calliditate vſum Domitianum ex eodem Tacito in vita Agricolæ apparet: manſiſſéque eum morem diu, ex ſimillimo loco Dionis in fragmentis rerum Macrini Imp.intelligimus.

pudenda miſerandáque oratione:cùm inter alia P.C.precaretur,*mitterent alterum è conſulibus,qui ſenem ſe,& ſolum in conſpectum eorum cum aliquo militari præſidio perduceret.*Sic quoque diffidens, tumultúmque metuens,Druſum nepotem,quem vinculis adhuc Romæ continebat,ſolui,ſi res poſceret,ducémque conſtitui præceperat.Aptatis etiam nauibus ad quaſcumque legiones meditabatur fugam,ſpeculabundus ex altiſſima rupe identidem ſigna,quæ ne nuntij morarentur, tolli procul, vt quidque foret factum,mandauerat.Verùm & oppreſſa coniuratione Seiani,nihilò ſecurior aut conſtantior, per nouem proximos menſes non egreſſus eſt villa quæ vocatur Iouis. Vrebant 66
inſuper anxiam mentem varia vndique conuitia, nullo non damnatorum omne probri genus coram, vel per libellos in orcheſtra poſitos, ingerente. Quibus quidem diuerſiſſimè afficiebatur: modò, vt præ pudore ignota & celata cuncta cuperet: nonnunquam eadem contemneret, &

ANIMADVERSIONES.

Pudenda miſerandáque oratione.] Epiſtolam principalem ad ſenatũ, vocant orationem ſępe hiſtorici.Iuuenalis de hac oratione, B

--verboſa & grandis epiſtola venit
A Capreis.

Sic & Dio,ἐν τούτῳ ἡ ἐπιστολὴ ἀνεγνώσθη. ἦν δὲ μακρά.

Speculabundus ex altiſſima rupe identidem ſigna.] Emendauimus ex MSS.hunc locum:vulgò enim mendoſiſſimè diſtinguunt poſt *idẽtidem*, ac ſcribunt,*ſignáque*.Eſt verò ἀρχαϊσμὸς,*ſpeculabundus ſigna* pro ſpeculãs. C Siſenna in quarto hiſtoriarum, *populabundus agros ad oppidum peruenit.*Vide A.Gellium.

Signa quæ ne nuntij morarentur, tolli procul,vt quidque foret factum,mãdauerat.]Signa ſunt faces accẽſę quibus vſi veteres in ſigno dando,mirabili planè induſtria:nã prorſus,prout quidque factum erat,aut noui acciderat,ita ignib.ſublatis ſignificabãt quaſi literis ſcriptis.Totum hoc artificium aperuit cum cura nobis Polybius:ſed illa sũmi ſcriptoris diſputatio,ita hodie affecta eſt, vt pauciſſimi rẽ inde poſſint diſcere.nos omnia(φθόνος δ' ἀπέστω καὶ Νέμεσις)purgauimus,& copiosè pridẽ expoſuimus, rémque fecimus planiſſimã,vt amici multi norũt.tu in his,magne Themidis & Muſarum ſacerdos,Philippe Canai,qui mihi ſæpe edendi eius prudentiſſimi ſcriptoris auctor & ſuaſor extitiſti. Animus non deeſt: voluntas etiã ſupereſt:otiũ καὶ τὸ ἀμέριμνον hactenus sẽper defuerũt:quod noſtra ſcripta produnt nimis.

Villa quæ vocatur Iouis.] Memmianus, *Ioniæ.* ſed quum Tiberius

eam inſulā XII. villarum nominibus inſederit, vt loquitur Tacitus, non A diſplicet coniectura exiſtimantium iis villis nomina fuiſſe XII. deorum.

proferret vltro atque vulgaret. Quin & Artabani Parthorum regis laceratus eſt litteris, parricidia & cædes & ignauiam & luxuriā obiicientis, monentíſque vt voluntaria morte, maximo iuſtiſſimóque ciuium odio quàmprimùm ſatisfaceret. Po-
67 ſtremò ſemetipſe pertęſus talis epiſtolæ principio, tantum nõ ſummam malorum ſuorum profeſſus eſt. *Quid ſcribam vobis Patres Conſcripti, aut quomodo ſcribam, aut quid omnino non ſcribam, hoc tempore? Dij me, Deæque peius perdant, quàm quotidie perire ſentio, ſi ſcio.* Exiſtimant quidam, præſciſſe hæc eum peritia futurorum: ac multò antè quanta ſe quandoque acerbitas & infamia maneret, proſpexiſſe. Ideóque vt imperium inierit & PATRIS PATRIÆ appellationem, & ne in acta ſua iuraretur obſtinatiſſimè recuſaſſe: ne mox maiore dedecore impar tantis honoribus inueniretur.

ANIMADVERSIONES.

Proferret vltrò atque vulgaret.] Nõ prætermittit Dio, ζητῶν καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς ὅσα ἠπιάζοντο φλαύρως περὶ αὐτοῦ εἰρηκέναι, αὐτὸς ἑαυτὸν πάντα τὰ ἐξ ἀνθρώπων κακὰ ἔλεγε. καὶ γὰρ εἰ ἐν ἀπορρήτῳ τις καὶ πρὸς ἕνα διελέχθη τι, καὶ τοῦτο ἐδημοσίευεν, ὥστε καὶ ἐς τὰ κοινὰ ὑπομνήματα ἐσγράφεσθαι. B Id eſt, *inquirens diligenter ſingula quæ de ſe in malam partem locutus eſſe aliquis diceretur, omnia maledicta ipſe ſibi ingerebat, quæ cuiquam mortalium poſſunt competere: nam ſi vel in occulto quis cum quoquam de eo eſſet locutus, id quoque publicabat, adeò vt etiam in acta publica referretur.* C

Monentíſque vt voluntaria morte maximo iuſtiſſimóque ciuium odio quàm primùm ſatisfaceret.] Eadem mens illorum fuit qui cùm in Neronem coniuraſſent, capti non ſolùm crimen vltrò fatebantur, ſed etiam imputabant, *tanquam aliter illi non poſſent niſi morte ſuccurrere, dedecorato flagitiis omnibus.* vt ſcri- D bit noſter lib. VI. cap. XXXVI. In eam ſententiam legitur in epiſtolis Phalaridis, σώματος ἀῤῥωστίαν θεραπεύει τέχνη· ψυχῆς δὲ νόσον, ἰατρὸς ἰᾶται θάνατος. *corporis infirmitatem curat ars: animi morbo medicinã facit medicus vnus mors.* Nec diſſimilis ſententia apud Tacitum VI. Annal. *iiſdem diebus Sex. Papinius conſulari familia, repentinũ & informem exitum delegit, iacto in præceps corpore. Cauſa ad matrem referebatur, quæ pridem repudiata, aſſentationibus atque luxu perpuliſſet iuuenem ad ea quorum effugium non niſi morte inueniret.*

Quid ſcribam vobis Patres Conſcripti?] Adi Tacitum Annal. VI. vbi idem initium epiſtolæ Tiberij, verè, vt ille ait, inſigne habetur, & quidẽ paullo aliter ſcriptum,

Præſciſſe hæc eum peritia futurorũ.] Fuit enim, vt Ioſephus quoque notat, mirè deditus curioſis artibus, & ſciendi futura auidiſſimus.

Iuue-

Iuuenalis,

---tutor haberi
Principis auguſta Caprearum in rupe ſedentis

A *Cum grege Chaldæo.*

Vide cap. LXIX. Dio, ὁ Τιβέριος ἐμπειρότατος τῆς διὰ τῶν ἄστρων μαντικῆς ἦν.

Quod ſanè & ex oratione eius, quam de vtraque re habuit, colligi poteſt: vel cùm ait, *Similem ſe ſemper ſui futurum: nec vnquam mutaturum mores ſuos, quandiu mentis ſanæ fuiſſet: ſed exempli cauſſa cauendum, ne ſe ſenatus in acta cuiuſquam obligaret, qui aliquo caſu mutari poſſet.* Et rurſus. *Si quando autem,* inquit, *de moribus meis, deuotóque vobis animo dubitaueritis: quod priùs quàm eueniat, opto vt me ſupremus dies huic mutatæ veſtræ de me opinioni eripiat: nihil honoris adiiciet mihi PATRIS appellatio: vobis autem exprobrabit, aut temeritatem delati mihi eius cognominis, aut inconſtantiã contrarij de me iudicij.* CORPORE fuit amplo atque robuſto: ſtatura, 68
quæ iuſtam excederet. Latus ab humeris & pectore: cæteris quoque membris vſque ad imos pedes æqualis & congruens. ſiniſtra manu agiliore ac validiore. articulis ita firmis, vt recens & integrum malũ digito terebraret: caput pueri, vel etiam adoleſcẽtis, talitro vulneraret. Colore erat candido,

ANIMADVERSIONES.

Quod ſanè & ex oratione eius colligi poteſt.] Extat apud Tacitum Annal. IV. ciuilis admodum Tiberij oratio, cuius poſtrema ferè verba ſunt, *Deos deáſque precor, vt mihi ad finem vſque vitæ quietam & intelligentem humani diuiníque iuris mentem duint.*

Quod priuſquam eueniat opto, vt me ſupremus dies huic mutatæ veſtræ de me opinioni eripiat.] Simile eiuſdem votũ apud Dionem, *Optabat*, inquit, τοσοῦτον καὶ ζῆσαι καὶ ἄρξαι χρόνον, ὅσον ἂν τῷ δημοσίῳ συμφέρῃ.

Statura quæ iuſtam excederet.] Tacitus. *Erant qui crederent in ſenectute quoque corporis habitum pudori fuiſſe, quippe illi prægracilis & incurua proceritas.* Quid eſt autem ſtatura iuſta? Auctores ſunt Varro, A. Gellius, & Solinus ſummum modum adoleſcendi humani corporis eſſe C ſeptem pedes. Ex quo intelligimus iuſtam ſtaturam longè infra ſeptem pedes fuiſſe. id confirmat mos vetus B in tironum dilectu ſeruatus, quorũ proceritatẽ fuiſſe ſemper exactam, ita vt ſenos, vel certè quinos pedes, & denas vncias habere probarentur, Vegetius ſcriptum reliquit lib. I. cap. V. Nec multò aliter Impp. Valentinianus & Valens, qui in titulo Cod. Theodoſian. de tironibus dilectum haberi iubent, in quin- D que pedibus & ſeptem vnciis vſualibus. Iuſta igitur ſtatura æſtimatio Romana ſenûm pedum circiter fuit: quem modum ſeruatum à Nerone ſcribit Suetonius in conſcribenda *ex Italicis ſenûm pedum tironibus noua legione, quam Magni Alexandri phalangem appellabat.* Vnde dubium non eſt pleroſque Italicos ea ſtatura nõ fuiſſe: qui

autem excederent, erant proceritate notabiles : quare etiam qui ſeptimum pedem implebant, gigantum loco habebantur. Sidonius Apollinaris lib. VIII.

Hic Burgundio ſeptipes, frequenter
Flexo poplite ſupplicat quietem.

Idem in carmine ad Catulinum,

Spernit ſenipedem ſtylum Thalia,
Ex quo ſeptipedes videt patronos.

Ibidem mox gigantes vocat,

Tot tantique petunt ſimul gigantes
Quot vix Alcinoi culina ferret.

Quibus in locis videtur Sidonius de pede Romano ſenſiſſe: nam aliarum gentium pes breuior. Quare etiam nouem pedes alios in hiſtoria Græca reperimus: cuiuſmodi fuit Proæreſius ille ſophiſta inſignis de quo in vita ſcribit Ennapius, tantę illum proceritatis fuiſſe, quantam vix animo concipere aliquis valeat, nedum facile credere. tum addit; ἀνεστηκέναι γὰρ A εἰς ἐννάτην πόδα κατεφαίνετο. ὥστε κολοσσὸς ἐδόκει παρὰ τοὺς μεγίστους ὁρώμενος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων. *ad nonum enim pedem aſſurgere eum apparebat. adeo vt coloſſus quidam eſſe videretur, cum eiuſdem ætatis hominibus, qui proceriſſimæ ſtatura erant, collatus.* ſic corrigẽdus eſt hic Ennapij locus, in vulgatis libris fœda mẽda corruptus, quæ virum doctiſſimum eius interpretẽ, B in errorem induxit. Sed & decẽ pedum homines hiſtoria Græca memorat, vt Nicetas Andronicum Cõnenum: ſed menſuræ diuerſæ. Apud Capitolinum legimus fuiſſe Maximum pedum octo & prope ſemis. quod ſi accipiamus de menſura veteri Romana, valde inſigni proceritate fuerit. Porro hunc locum Suetonij imitans Eginhardus de Carolo C Magno ita ſcribit, *Corpore fuit amplo atque robuſto, ſtatura eminenti, quæ tamen iuſtam non excederet: nam ſeptem ſuorum pedum proceritatem eius conſtat habuiſſe figuram.*

capillo pone occipicium ſubmiſſiore, vt ceruicem etiam obtegeret, quod gentile in illo videbatur.

ANIMADVERSIONES.

Capillo pone occipitium ſubmiſſiore, vt ceruicem etiam obtegeret.] Tacit. *Nudus capillo vertex.* Talis ferè fuit quæ vocatur Græcis Hectorea coma. Lycophron,

--νυμφίοις ἀφρούμεναι
τοῖς Ἑκτορείοις ἠγλαϊσμένοις κόμαις.

Scholia Ἑκτόρειος κόμη, ἡ τὰ ὄπισθεν καθειμένα ἔχουσα. τὰ δὲ ἔμπροσθεν κεκαρμένα.

Quod gentile in illo videbatur.] Capitis capillos alij calamiſtro intorquebãt, alij in gradus quoſdam formabant, quidam in σειραῖς diſtinguebant, nonnulli pone ceruicem ſubmittebant : quod videtur indicare Suetonius his verbis fuiſſe factum à pleriſque ex gente Claudia. Lib. VI. cap. LI. de Nerone, *Circa cultum habitúmque adeo pudendus, vt comam ſemper in gradus formatam, peregri-* D *natione Achaica etiam pone verticem ſubmiſerit.* Ouidius lib. III. Matæotechniæ,

Alterius crines humero iactentur vtroque:
Talis es aſſumpta, Phœbe canore, lyra.

Martialis,

--molléſque flagellent
Colla comæ: tortas non amo, Flacce, comas.

Facie

Facie honeſta : in qua tamen crebri , & ſubtiles tumores, cum prægrandibus oculis : & qui , quod mirum eſſet, noctu etiam & in tenebris viderent , ſed ad breue : & cùm primum à ſomno patuiſſent, demum rurſum hebeſcebant.

ANIMADVERSIONES.

Facie honeſta: in qua tamen crebri & ſubtiles tumores.] Tacitus, *vlceroſa facies, ac plerumque medicaminib. interſtincta. Subtiles tumores* interpretor, vt apud poëtam, *ardentes papulas:* putóque intelligi eminentias non exulceratas. nam viri docti cõiectura emendantis *ſubſtilles tumores* acutior, niſi fallor, quàm verior. At in MSS. Viterb. Memmij Liſſ. *ſubiti* ſcriptum offendimus, non *ſubtiles:* neq; aliter olim editum à Rob. Stephano: fortaſſe non malè: vt intelligamus iſtas papulas , ſiue illæ ἐκθύματα fuerunt, ſiue ἵδρῶα , non ſemper faciem eius deturpaſſe: ſed per interualla intumuiſſe aut detumuiſſe. Hanc porro deformitatẽ cutis, non in facie tantùm Tiberij collocat Iulianus , ſed toti corpori attribuit : eiúſque cauſſam immodicum Veneris vſum aſſignat. Sic autem ille, ἐπιςραφέντος δὲ πρὸς τὴν καθέδραν, ἔφθησαν ὠτειλαὶ κατὰ τὸν νῶτον μυρίαι, καυτῆρες τινὲς, καὶ ξέσματα, καὶ πληγαὶ χαλεπαὶ, καὶ μώλωπες ὑπὸ τῆς ἀκολασίας καὶ ὠμότητος, χῶραί τινες, καὶ λιχῆνες, οἷον ἐγκεκαυμένα.

Oculis qui, quod mirum eſt, noctu etiam & in tenebris viderent.] Magis equidem Plinium miror diſertè negantem *vlli alij genitorum mortalium fuiſſe hanc naturam.* nam quorſum in ſcriptis veterum mentio fieret huius oculorum vitij (Dio in Tiberio ἀμβλυωπίαν nominat medicorum nonnulli νυκταλωπίαν : cuius proprium eſſe ſcribunt, ἡμέρας μὲν μὴ ὁρᾷν, νυκτὸς δὲ βλέπειν. verùm νυκταλωπίαν aliter alij interpretantur) ſi nullum vnquam eius exemplum fuiſſet viſum ? Quid? quòd de integra gente idem ſcriptum legimus? Solinus capite xx. *Albanorum glauca oculis, id eſt, picta ineſt pupilla: adeò vt nocte plus quàm die cernant:* cuius tamen rei penes illum fides eſto.

Sed ad breue, & cùm primum à ſomno patuiſſent.] Verba hæc ſuperioribus addita, & fidei plurimum narrationi conciliant, & miraculo, quod tantopere Plinius prædicat, detrahunt non parum. Solet enim multis accidere , vt è ſomno euigilantibus lucis ſtrictura quædam oculis affulgeat. Galenus hoc de ſe & familiari quodam ſuo commemorat. Sic enim ſcribit libro VII. De Hippocratis & Platonis ſcitis. Καὶ οἶδά γέ τινα τῶν οὕτω παθόντων, διηγούμενον ἡμῖν, ὡς πρὶν παθεῖν ἀνοιχθέντων τῶν βλεφάρων ἑώρα φῶς πολὺ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν. ὅπερ ἀμέλει, κἀμοὶ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὑπάρχει. Vides rem pro vulgari & quæ pleriſque accidat, haberi. quare etiam Alexander Aphrodiſeus eius rei, ceu tranſlatitię, cauſſam quęrit explicátque , Problematum lib. II. quæſtione LXIX. Equidem vix putem reperiri aliquem poſſe, naturæ præſertim calidioris atque igneæ, cui non aliquando in adoleſcentia, id euenerit. mihi certè & cùm iunior eram perſæpe, & nunc quoque aliquando id ipſum ſolet accidere. neque multi dies erant cùm hæc ſcribebam, ex quo mihi annis quin-

quaginta maiori, è profundo ſomno atque ſomnio euigilanti, lux clara lectum opplere viſa; ſic vt reducto conopeone explorarem, ecquid in cubiculo lumen aliquod eſſet accenſum. Verum hæc lux, vel potius reſplendeſcentia, vt morulam aliquam fecerit, quod non ita frequenter accidit; diuturna tamen non fuit. Vt igitur diutius aliquis luce illa fruatur, & in tenebris videat, legat, taliáque præſtet, id verò non iam tranſlatitium, ſed planè miraculoſum eſt. Atque huiuſcemodi oculos Tiberius dicitur habuiſſe. fortaſſe & Aſclepiodotus Philoſophus, cui præceptor Proclus. Hic enim in denſis tenebris & adſtantes dignoſcebat, & literas legebat, vt in Bibliotheca narrat Photius: ſed non dicit Photius, euigilanti tantum hanc illi adfuiſſe facultatem. quare diuerſa res eſt. Simile quid patri ſuo Iulio Cæſari Scaligero, ſibíque ad annum dumtaxat viceſimum tertium, ſolitum contingere ſcribit Ioſephus Scaliger. Idem etiam de ſe narrare mihi ſolitum memini doctiſſimum alium, maximæque famæ virum.

Incedebat ceruice rigida & obſtipa: adducto fere vultu, plerumq; tacitus: nullo aut rariſſimo etiã cum proximis ſermone, eóq; tardiſſimo: nec ſine molli quadã digitorum geſticulatione. Quæ omnia ingrata, atq; arrogantiæ plena, & animaduertit Auguſtus in eo, & excuſare tentauit ſæpe apud ſenatum ac populũ, profeſſus, *Naturæ vitia eſſe, non animi.* Valitudine proſperrima vſus eſt, tempore quidẽ principatus pæne toto propè illęſa:

ANIMADVERSIONES.

Incedebat ceruice rigida & obſtipa.] Hic eſt, qui Græcis dicitur βυσαύχην: nam βύειν eſt ſtipare. Pollux Βυσαύχην δὲ ὁ τοῖς ὤμοις ἀνέλκων, τὸν δὲ αὐχένα συνέλκων, ὃν ἐπίβουλον Ἀριστοτέλης φυσιογνωμονεῖ. Bene conuenit Tiberio. Perſius de ſimili forma;

> *Obſtipo capite & figentes lumine terram.*

Contrarij ſunt his qui rigida ceruice, capite retrorſum adducto incedunt, quos Græci σιμοτραχήλους nominant. Talis inceſſus arrogantium & vana gloria elatorum; quos ait ſumma elegantia Arrianus in Epicteto ſic ambulare quaſi veru deglutiſſent, τί, inquit, ἡμῖν ὀβελίσκον καταπιὼν περιπατεῖς; ἤθελον ἵνα με καὶ οἱ ἀπαντῶντες θαυμάζωσιν.

Adducto fere vultu plerunque tacitus.] σκυθρωπὸς ὡς πλήθει, καὶ τὰ πολλὰ σιωπῶν. *adducere vultum* Latinè ſcribentibus eſt, ad grauitatem componere: qui habitus accedit ad triſtis ſpeciem. at *obducere frontem*, ſiue *vultum* de mæſto dicitur aptius quàm de graui. Iuuenalis: *Occurris fronte obducta ceu Marſya victus.*

Et excuſare tentauit ſæpe apud ſenatum ac populum.] Tacitus primo Annal. *Etenim Auguſtus, paucis ante annis cùm Tiberio tribuniciam poteſtatem à patribus rurſum poſtularet, quanquam honora oratione, quædam de habitu cultúque, & inſtitutis eius iecerat, quæ velut excuſando exprobraret.*

Naturæ vitia eſſe non animi.] Hoc vult

vult ille apud Demoſthen.in orat. κατὰ στεφάνου ψευδομαρτ. qui ſimiles in habitu & inceſſu ſuo arrogantiæ A notas excuſans, Ego, ait οὐ τῶν εὐτυχῶς πεφυκότων ἐμαυτὸν κρίνω.

quanuis à trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adiumento conſilióve medicorum. CIRCA DEOS ac 69
religiones negligentior: quippe addictus mathematicæ: perſuaſioniſque plenus, cuncta fato agi. Tonitrua tamen præter modum expaueſcebat: & turbatiore cœlo numquam non coronam lauream capite geſtauit, quòd fulmine afflari negetur id genus frondis. ARTES liberales vtriuſque ge- 70
neris ſtudioſiſſimè coluit. In oratione Latina ſecutus eſt Coruinum Meſſalam: quem ſenem adoleſcens obſeruauerat. Sed affectatione & moroſitate nimia obſcurabat ſtylum: vt aliquanto ex tempore quàm à cura præſtantior haberetur. Compoſuit & carmen lyricum, cuius eſt titulus, *Conqueſtio de L. Cæſaris morte*. Fecit & Græca poemata, imitatus Euphorionem, & Rhianum, & Parthenium: quibus poetis admodum delectatus, ſcripta eorum & imagines, publicis bibliothecis,

ANIMADVERSIONES.

Quamuis à trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adiumento cōſilióve medicorum.] Tacitus VI. Annal. *Graueſcēte valetudine nihil è libidinibus omittebat, in patientia firmitudinem ſimulans: ſolitúſque eludere medicorū artes, atque eos qui poſt triceſimū ætatis annum ad internoſcenda corpori ſuo vtilia vel noxia alieni conſilij indigerent.* Nō fero virum doctum ad hæc verba Taciti, Plutarchi locum in libro qui inſcribitur Ὑγιεινὰ παραγγέλματα emendantem: nam ſcripſiſſe Plutarchum eo loco ὑπὲρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη, probamus ipſius teſtimonio: qui in libello An ſeni capeſſenda ſit reſpublica, manifeſtiſſimè vulgatam lectionem C tuetur, ſic ſcribens, οὐ γὰρ ὡς Τιβέριος ὁ Καῖσαρ ἔλεγε, τὸ τὴν χεῖρα τῷ ἰατρῷ προτείνειν ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότας, αἰσχρόν ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τὴν χεῖρα τῷ δήμῳ προτείνειν, ψῆφον αἰτοῦντας ἢ ἀρχαιρεσιάζοντας. Nihil hîc mutandum eſſe argumentū ipſum diſputationis declarat: de ſenib. enim ſermo eſt. Quare ne altero quidem in loco quicquā vitij ſubeſſe poſſumus ſuſpicari.

Sine adiumento conſilióve medicorum.] Non tamē vt omnem penitus B medicinam reſpueret. Nam Damocrates in deſcriptione antidotorū, de vna illarum ſpecie loquens quā ἑρεκτικὴν appellat, quod vim ſiſtendi ſanguinis eximiam habebat; teſtatur, ea plurimum eſſe vſum Tiberiū, alia autem nulla. Sic ille Ταύτῃ Τιβέρειον τὸν Σεβαστὸν χρώμενον λέγουσιν ἄλλῳ μὴ πεπωκέναι ποτέ.

Euphorionem & Rhianum & Parthenium.] Suſpicabar legendum *Euphronium*: quem ſcripſiſſe Priapeia auctor Strabo: ſed vera eſt lectio vulgata. ſic apud Græcos Partheni⁹ & Euphorion poetæ elegiaci iunctim nominantur propter ſimilitu-

dinem poëſεως. Lucianus De conſcribenda hiſtoria, καίτοι ποιητὴς ἂν παραθεῖ τὸν Τάνταλον καὶ τὸν Ἰξίονα, καὶ τοὺς ἄλλους. εἰ δὲ Παρθένιος ἢ Εὐφορίων ἢ Καλλίμαχος ἔλεγε, πόσοις ἂν, οἴει, ἔπεσι τὸ ὕδωρ ἄχρι πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ Ταντάλου ἤγαγεν; εἶτα πόσοις ἂν Ἰξίονα ἐκύλισε; Ex his
67 verbis & aliorum ſcriptorum Græcorum teſtimoniis, poſſumus coniectura aſſequi qualia fuerint, & horum poëtarum, & Tiberij qui eos B imitatus eſt, poëmata. Euphorionis maximè poëſin refertam veterib. fabulis fuiſſe, (quod placebat Tiberio) & Cicero innuit, qui poëtam obſcurum nominat lib. II. De diuinatione: & fragmenta quæ hodie apud poëtarum interpretes extant. Puto tamen eo potius nomine probatos eſſe hos poëtas Tiberio A principi libidinoſiſſimo, quod amatoria tractauerant; quod hodiéque teſtantur vtcunque tituli poëmatum ab illis editorum, quæ apud Suidam & alios leguntur. Sanè Euphorionis poëmata vulgo Romæ ita probata vt paſſim à parum ſobriis cantarentur. Quare Cicero *cantores Euphoriones* appellat homines qui molliũ id genus ſcriptorum lectione oblectantur. locus eſt in tertia Tuſculana? vbi poſt allatos verſus è tragœdiis Ennij lamentabiles, addit, *ô poëtam egregium! quanquam ab his cantoribus Euphorionis contemnitur.* Extat hodiéque Parthenij liber, quo mirabiles amantium caſus recenſet. miſſus eſt ad Cornelium, de quo Suetonius in vita Auguſti.

inter veteres & præcipuos auctores dedicauit: & ob hoc plerique eruditorum certatim ad eum multa de his ediderunt. Maximè tamen curauit notitiam hiſtoriæ fabularis, vſque ad ineptias atque deriſum. Nam & grammaticos, quod genus hominum præcipuè, vt diximus, appetebat, eiuſmodi ferè quæſtionibus experiebatur: *Quæ mater Hecubæ: Quod Achilli nomen inter virgines fuiſſet: Quid Sirenes cantare ſint ſolitæ.* Et quo primùm die, poſt exceſſum Auguſti, curiam intrauit: quaſi pietati ſimul ac religioni ſatisfacturus,

ANIMADVERSIONES.

Inter veteres & præcipuos auctores dedicauit.] Moris fuit, magnorum virorum imagines per genera diſtinctas habere: Ideo vtuntur veteres particula *inter* in hac re. Vitruuius. *inter deorum ſedes dedicari.* Sidonius libro nono Epiſtolarum,

Cum meis poni ſtatuam perennem
Nerua Traianus titulis videret.
Inter auctores vtriuſque fixam
Bibliothecæ.

C Scriptorum imagines ac ſtatuæ ſeparatæ erant ab aliorum ſimulacris, qui aliis artibus hoc præmium meruiſſent. Ipſi quoque ſcriptores diſtincti generatim fuerunt: quod eximiè declarat locus Taciti de ſtatuis Germanici loquentis libro ſecundo Annalium. Parthenius qui hîc narratur inter veteres dedicatus adeò, tum vetus non fuit, vt Suidas Tiberio imperante adhuc vixiſſe tradat.

Minois

Minois exemplo,thure quidem ac vino,verùm ſine tibicine, ſupplicauit:vt ille olim in morte filij.

Sermone Græco,quamquam aliâs promtus & facilis, non tamen vſquequaque vſus eſt. Abſtinuítque maximè in ſenatu adeò quidem vt *Monopolium* nominaturus,priùs veniam poſtulauerit,quòd ſibi verbo peregrino vtendum eſſet:atque etiam in quodam decreto patrum,cùm ἔμβλημα recitaretur,commutandam cenſuerit vocem , & pro peregrina noſtratem requirendam : aut ſi non reperiretur , vel pluribus, & per ambitum verborum rem enuntiandam. Militem quoque Græcè teſtimonium interrogatum,niſi Latinè reſpondere vetuit.

ANIMADVERSIONES.

Minois exemplo.] Scripti quidam *maiorum exemplo*,ineptè:nam ad antiquiſſimas fabulas de Minoë reſpicit,vt locum attendenti planum erit.Dio narrat lib.LVI.ſed nulla mẽtione facta huius imitationis. Eximiè verò rem aperit Plutarchi locus in commentario Salubrium præceptorum:ὁ Μίνως,inquit,καὶ τὸν αὐλὸν ἀφεῖλε τῆ: θυσίας,καὶ τὸν στέφανον ὑπὸ λύπης. eſt igitur Minois exemplo rem diuinam facere,cùm neque tibia adhibetur , neque corona capiti imponitur.

Abſtinuítque maximè in ſenatu.] Nec minus apud populum. Suaue eſt quod ſuper hoc Dio refert , Tiberium edicto quōdam ſtrenas prohibuiſſe:in quo vſus erat voce non Latina (Græcam fuiſſe ſuſpicamur nos) deinde noctu recordatum eius dictionis,pœnituiſſe , & ad omnes mox linguę Latinæ peritos viros retuliſſe.

In quodam decreto patrum cùm ἔμβλημα recitaretur.] Aliud agebat vir doctiſſimus & Italiæ ſuę ocellus cùm ſcribebat hoc loco legendum eſſe παρέμβλημα non ἔμβλημα:nam vt taceam libb.veteres,ratio qua adducitur vana eſt:nempe videre ſe negat, A cur in decreto patrum ἔμβλημα nominandum fuerit:id verò facilè Tacitus doceat,qui de moderandis sũptibus conuiuiorum & ſupellectilis tractatum in ſenatu teſtatur, Annal. lib.III.ſed defendendę huic lectioni ſufficit vnus Dio,cuius hęc ſunt li. LVII.ἀπεῖπε δ' inquit,καὶ χρυσῷ σκεύει μηδένα,πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ νομίζειν ἐπεί τε διηπόρηταί τινες,εἰ καὶ τὰ ἀργυρᾶ τὰ χρυσοῦντι B ἔμβλημα ἔχοντα ἀπηγορευμένον σφισὶν εἴη κεκτῆσθαι, βουληθεὶς καὶ περὶ τούτου τι δόγμα ποιῆσαι,ἐκώλυσεν ἐς αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ ἐμβλήματος, ὡς καὶ Ἑλληνικὸν , ἐμβληθῆναι, καίτοι μὴ ἔχων ὅπως ἐπιχωρίως αὐτὸ ὀνομάσῃ. *Vetuit aureo vaſe quenquam niſi ad res ſacras vti: & cùm dubitarent quidam,an etiam argentea , quæ emblema aliquod aureum haberent,eſſet prohibita,cupiens de ea re edictum facere,* C *vetuit in eo vſurpari vocem emblema tanquam Græcam:licet dictionẽ nullam haberet Latinam qua id ſignificaret.* Hęc Dio:ſed cur ἔμβλημα, *inſerta* nō diceretur Latinè?pręſertim cùm ea voce priores Tiberio vſi ſint.Lege magnũ Scaligerum ad Maniliũ.

Militem quoque Græcè teſtimonium interrogatum , niſi Latinè reſpondere vetuit.]Non militem,ſed centurionem , ait Dio. ἑκατοντάρχου , inquit,

ἑλληνιστὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ μαρτυρῆσαί τι ἐθελήσαντος, οὐκ ἠνέσχετο, καίτοι πολλὰς μὲν δίκας A ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτῃ καὶ ἐκεῖ λεγομένας ἀκούων, πολλὰς δὲ καὶ αὐτὸς ἐπερωτῶν.

72 Bis omnino toto ſeceſſus tempore, Romam redire conatus, ſemel triremi vſque ad proximos Naumachiæ hortos ſubuectus eſt: diſpoſita ſtatione per ripas Tiberis, quæ obuiam prodeuntes ſubmoueret. Iterum Appiâ vſque ad ſeptimum lapidem, ſed proſpectis modò nec aditis vrbis mœnibus rediit. Primò incertum qua de cauſſa, poſtea oſtento territus. Erat ei in oblectamentis ſerpens draco, quem ex conſuetudine manu ſua cibaturus, cùm conſumtum à formicis inueniſſet, monitus eſt vt vim multitudinis caueret.

ANIMADVERSIONES.

Bis omnino ſeceſſus tempore Romam redire conatus.] Atqui Dio triplicem eius acceſſum ad vrbem narrat ſub finem lib. LVII.

Erat ei in oblectamentis ſerpens draco.] B Etiam ſerpentes, inimicum illud humano generi animal, cicurantur & vel per ſe, vel arte & induſtria hominis manſuefiunt. Hi ſunt quos Plutarchus in Alexandro appellat χειροήθεις ὄφεις. Auctor eſt Philoſtrat⁹ Aiaci Locro fuiſſe draconem manſuetum, cubitorum quinque: quo il C le vtebatur conuictore & comite inſtar canis. Sic ille, εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ χειροήθη δράκοντα, πεντάπηχυν τὸ μῆκος, ὃν ξυμπίνειν τε καὶ ξυνεῖναι τῷ Αἴαντι, καὶ ὁδῷ ἡγεῖσθαι, καὶ ξυνομαρτεῖν, οἷον κύνα. Notum etiam, quod de pariis vel paruis ſerpentibus narrant Græci, vt Ariſtophanis ſcholiaſtes Pluto, Suidas, & D alij. Sed qui proprie dracones in genere ἑρπυστικοὶ nominantur, ij ferè veneno carent. Nicander de hac ſpecie: ἢ μὲν ὅγ' αὔτως Ἐγχρίψας ἤλγυνε, καὶ ἂν ἔκπαγλα χαλεφθῇ. lege Plinium lib. XXIX. ca. 4. Huius generis erant quos nominabant dracones Epidaurios, & quos Pellæos: de quibus illuſtris E Luciani locus in Alexandro. ἐνταῦθα ἰδόντες δράκοντας παμμεγέθεις ἡμέρους πάνυ καὶ τιθασσούς, ὡς καὶ ὑπὸ γυναικῶν τρέφεσθαι καὶ παιδίοις συγκαθεύδειν, καὶ πατουμένους ἀνέχεσθαι, καὶ θλιβομένους μὴ ἀγανακτεῖν, καὶ γάλα πίνειν ἀπὸ θηλῆς κατὰ ταὐτὰ τοῖς βρέφεσιν, ὠνοῦνται τῶν ἑρπετῶν ἓν τὸ κάλλιστον, ὀλίγων ὀβολῶν. id eſt, *cum in Macedonia vidiſſent dracones permagnos, manſuetos admodum, & cicures, vt etiam à mulieribus alerentur, cum puerulis cubarent, calcati tolerarent, preſſi non irritarentur, lac etiam è mamma, infantium more, ſugerent, vnum iſtorum ſerpentum, eúmque pulcherrimum, paucis obolis ſibi comparant.* Iſtius generis dracones Romanis proceribus & nobilibus fœminis fuiſſe in deliciis præter hunc Tranquilli, teſtantur alij aliorum auctorum loci. Martialis lib. VII. enumerans beſtias voluptatis cauſſa haberi ſolitas:

Si gelidum collo veſtit Gracilla draconem:
Luſciniæ tumulum ſi Teleſina dedit.

Nec prætermittendus Senecæ locus è libro II. De ira: cuius me aliquando admonuit I. Philippus Pareus adoleſcens eruditiſſimus. Sic ille: *Aſpice*

Aſpice elephantorum iugo colla ſubmiſſa taurorum pueris pariter ac fœminis perſultantibus tergum impune calcata, & repentes inter pocula ſinúſque innoxio lapſu dracones.

Rediens ergo propere Campaniam Aſturæ in languorem incidit. Quo paullùm leuatus, Circeios pertẽdit. Ac ne quam ſuſpicionem infirmitatis daret, caſtrenſibus ludis non interfuit ſolùm, ſed etiam miſſum in harenã aprum iaculis deſuper petiit: ſtatímque latere conuulſo, &, vt exæſtuarat afflatus aura, in grauiorem recidit morbum. Suſtentauit tamen aliquamdiu, quamuis Miſenum vſque deuectus, nihil ex ordine quotidiano prętermitteret, ne conuiuia quidem ac cęteras voluptates, partim intemperantia partim diſſimulatione. Nam Chariclem medicum, quod commeatu abfuturus è conuiuio egrediens, manum ſibi oſculandi cauſſa apprehendiſſet, exiſtimans tentatas ab eo venas ſibi, remanere ac recumbere hortatus eſt, cœnámque protraxit. Nec abſtinuit cõſuetudine quin tunc quoque inſtans in medio triclinio, adſtante lictore, ſingulos valere dicẽtes appellaret. Interim cùm in actis ſenatus legiſſet, dimiſ- 73 ſos ac ne auditos quidem quoſdam reos, de quibus ſtrictim, & nihil aliud quàm nominatos ab indice ſcripſerat: pro contemto ſe habitum fremens, repetere Capreas quoquo modo deſtinauit, non temere quidquam niſi ex tuto auſurus. Sed & tempeſtatibus & ingraueſcente vi morbi retentus, paullò pòſt obiit in villa Luculliana, octauo & ſeptuageſimo ætatis anno,

ANIMADVERSIONES.

Rediens ergo propere Campaniam.] Ita omnes meliores libri. Viterb. & vulgati *prope Camp.* Vrſinus è ſuis *propere in Camp.* ſed *redire Campaniam*, vt *Italiam venit*. & ita loqui ſolitum B. Hieronymum atque alios eximios ſcriptores, obſeruat Ioſ. Scaliger ad Euſebium ſuum.

Inſtans in medio triclinio.] Magis ex more fuit vt princeps ſalutantes ad ianuam cubiculi ſtans exciperet & dimitteret, vt alicubi notat Dio. Spartianus de Hadriano, *Ad conuiuium venientes ſenatores ſtans excepit.*

Adſtante lictore.] Et prima editio, & manu exarati libri ſic habent: quod moneo propter virum doctum, cui tolli iſta aut mutari placuit, ſine cauſſa: non enim, vt exiſtimat, otioſa ſunt hæc verba iſto loco. Nam quòd adſtitiſſe lictor Tiberio dicitur, vel maieſtati principali conſultum, vel commodi eius cauſſa factum, vt ei ſenex & infirmus inniteretur.

Octauo & ſeptuageſimo ætatis anno.] Conſentit etiam Tacitus: at Dio, ἐβίω, inquit, ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας ἐννέα.

A. V. C. DCCXC. tertio & vigeſimo imperij, decimo ſeptimo Kalend. Aprilis, Cn. Acerronio Proculo, Cn. Pontio Nigro Coss. Sunt qui putent venenum ei à Caio datum lentum atque tabificum. Alij in remiſſione fortuitæ febris cibum deſideranti negatum: nõnulli puluinum iniectum, cùm extractum ſibi deficienti anulum mox reſipiſcens requiſiſſet. Seneca eum ſcribit, *Intellecta defectione exemtum anulum quaſi alicui traditurum, parumper tenuiſſe: dein rurſus aptaſſe digito, & compreſſa ſiniſtra manu iacuiſſe diu immobilem: ſubitò vocatis miniſtris, ac nemine reſpondente, conſurrexiſſe, nec procul à lectulo deficientibus viribus concidiſſe.*

74 Supremo natali ſuo Apollinem Temenitem & amplitudinis & artis eximiæ aduectum Syracuſis, vt in bibliotheca noui templi poneretur, viderat per quietem affirmantem ſibi, *Non poſſe ſe ab ipſo dedicari.* Et ante paucos quàm obiret, dies, turris Phari terræ motu Capreis concidit. Ac Miſeni cinis è fauilla & carbonibus ad calefaciendum triclinium illatus: extinctus, & iam diu frigidus exarſit repente prima veſpera, atque in multam noctem pertinaciter luxit.

75 Morte eius ita lætatus eſt populus, vt ad primũ nuntiũ diſcurrẽtes, pars *Tiberium in Tiberim* clamitarẽt: pars *Terram matrem deóſque Manes orarẽt ne mortuo ſedem vllam niſi intèr impios darent:* alij vncũ & Gemonias cadaueri minarẽtur, exacerbati ſuper memoriã priſtinę crudelitatis, etiã recẽti atrocitate

ANIMADVERSIONES.

Tertio & vigeſimo imperij.] Satis liberaliter: alij parcius, qui ſolos viginti duos annos tribuunt. Ioſephus Originum lib. xv. ad biennium adiicit menſes quinque dies tres. Dio, menſes ſeptem, & dies totidem. Clemens, menſes ſex, dies XIX.

Nonnulli puluinum iniectum.] Tacitus magis probabiliter, *Macro intrepidus opprimi ſenem iniectu multæ veſtis iubet, diſceditque à limine.* Dio ſimiliter, ἱμάτια πολλὰ καὶ παχέα ὡς καὶ θερμασίας τινὸς δεομένῳ προσέβαλε. In vitis Imperatorum Germanicorum reperimus ſimilis tragœdiæ exemplũ. nam Fridericum II. circa annum Domini MCCL. à Manfredo filio naturali narrant extinctum, puluino in os iniecto. quo etiam leti genere A vitam ferunt ademptam Iohanni X. Romano Pontifici, qui circa annum DCCCCXIII. pontificatum inierat.

Cinis è fauilla & carbonibus ad calefaciendum triclinium illatus.] Lego *illatis:* neque enim cinis ad calefaciẽdum cubiculum inferri ſolet: ſed familia & carbones. Ita autem calefiebant B triclinia, quoniam in iis camini non erant: Plutarchus de Alexandro, ἐν χειμῶνι καὶ ψύχει τῶν φίλων τινὸς ἑστιῶντος αὐτόν, ἐσχάραν δὲ μικρὰν, καὶ πῦρ ὀλίγον εἰσενέγκαντος, ἢ ξύλα ἢ λιβανωτὸν εἰσενεγκεῖν ἐκέλευεν.

Extinctus, & iam diu frigidus exarſit.] Plut. Erotico, αἳ ἐν οἰκίᾳ νύκτωρ σεἴδωσιν, θεῖον ἡγοῦνται καὶ θαυμάζουσιν.

Vt ad primum nuntium diſcurrentes

pars

pars Tiberium in Tiberim clamitarent.] Placet lectio cod. Liſſ. *Tiberius in Tiberim.* De primo nuntio an Suetonio credi par eſt? nónne enim fieri ſolitum vt primi de morte tyranni nuntij ſuſpenſis auribus excipiantur ob metum? Quare etiam ſcribit Ioſephus lib. XVIII. A de morte Tiberij, Ῥωμαῖοι μὲν δὴ πύστει (malè editum, πίστει) τῆς Τιβερίου τελευτῆς, εὐφραίνονται μὲν τῷ ἀγαθῷ τῆς ἀγγελίας, οὐ μὴν πιστεύειν γε θάρσος ἦν αὐτοῖς. Simillima Tranquillus in morte Caligulæ libro proximo cap. vltimo. & de eodem Ioſephus.

Nam cùm ſenatuſconſulto cautum eſſet vt pœna damnatorum in decimum ſemper diem differretur, forte accidit vt quorundam ſupplicij dies is eſſet quo nuntiatum de Tiberio erat. Hos implorantes hominum fidem, quia, abſente adhuc Caio, nemo exſtabat qui adiri interpellaríque poſſet, cuſtodes, ne quid aduerſus conſtitutum facerent, ſtrangulauerunt, abiecerúntque in Gemonias. Creuit igitur inuidia: quaſi, etiam poſt mortem tyranni, ſæuitia permanente. Corpus vt moueri à Miſeno cœpit, conclamantibus pleriſque, *Atellam potius deferendum, & in Amphitheatro ſemiuſtulandum*, Romam per milites deportatum eſt, crematúmque publico funere. Teſtamentum duplex ante bien- 76
nium fecerat: alterum ſua, alterum liberti manu, ſed eodem exemplo: obſignauerátque etiam humillimorum ſignis. Eo teſtamento heredes ęquis partibus reliquit, Caium ex Germanico, & Tiberium ex Druſo, nepotes: ſubſtituítque inuicem. Dedit & legata pleriſque: inter quos virginib. Veſtalibus,

ANIMADVERSIONES.

Nam quum Senatuſconſulto c.] ante annos XV. factum erat hoc Conſultum Senatus COSS. Valerio Meſſala & Aurelio Cotta. Dio.

Atellam potius deferendum.] Negant dignum qui Romæ ſepeliatur, quam ita cupidè deſeruiſſet, & à qua tam pertinaciter abſtinuiſſet: proiiciendum igitur in aliquod Campaniæ municipium, qua tantopere viuus delectabatur. Atellam autem nominant potius quàm aliud: alludentes ad C flagitioſam eius vitam: talis enim Atellanorum vita & mores: vnde ſunt Atellanæ fabulæ nuncupatæ.

Et in amphitheatro ſemiuſtulandum.] Viterb. & Liſſæi, *ſemiuſtillandum* duplex contumelia his verbis continetur. volunt enim non cremari Tiberium, ſed amburi tantum & leuiter curari eius funus, vt fiebat in mendicis qui à veſpilionibus raptim in Eſquiliis cremabantur: vide libro ſequente de Caij funere. grauiſſimum verò de amphi-

theatro: nam ibi ſontes igne conſumi ſoliti, vt infrà libro quarto, A cap. XXVII. & Philo contra Flaccum, aliíque.

ac militibus vniuerſis, plebíque Romanæ viritim, atque etiam ſeparatim vicorum magiſtris.

ANIMADVERSIONES.

Ac militibus vniuerſis.] Prætorianis, legionariis, vrbanicianis, & vigilibus ſiue ſparteolis. nam his quoque aliquid Tiberij teſtamento fuiſſe legatum auctor Dio, τοῖς τε ἀστικοῖς καὶ τοῖς νυκτοφύλαξι τὰ καταλειφθέντα διέλυσε.

Plebíque Romanæ viritim, atque etiam ſeparatim vicorum magiſtris.] Dio, διένειμε τῷ δήμῳ τὰς πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίας μυριάδας· τοσαῦτα γὰρ αὐτῷ κατελείφθησαν. *populo diuiſit ſeſtertiûm quadringenties quinquagies. tantum enim illi relictum fuerat.* Videtur ea ſumma vtrumque legatum comprehendi, & quod populo B viritim datum, & quod vicomagiſtris relictum. de quo diximus libro priore.

C. SVE-

C. SVETONI TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS LIBER IIII.

C. CÆSAR CALIGVLA.

GERMANICVS C. Cæſaris pater, Druſi & minoris I A. V. C.
Antoniæ filius, à Tiberio patruo adoptatus, quæſtu- DCCLVII.
ram quinquennio antè quàm per leges liceret, & DCCLXV.
poſt eam, conſulatum ſtatim geſſit. Miſſúſque ad
exercitum in Germaniam, exceſſu Auguſti nun-
tiato, legiones vniuerſas imperatorem Tiberium per- DCCLXVII.
tinaciſſimè recuſantes, & ſibi ſummam Reipub. deferen-
tes, incertum conſtantia an pietate maiore, compeſcuit: atque DCCLXX.
hoſte mox deuicto, triũphauit. Conſul deinde iterũ creatus, ac DCCLXXI.

ANIMADVERSIONES.

ET poſt eam conſulatum ſtatim geſſit.] Diſtingue ante *ſtatim* ſic: *à Tiberio patruo adoptatus, quæſturã quinquẽnio antè quã per leges liceret, & poſt eam conſulatum, ſtatim geſſit.* Leuiſſima emendatio grande momentum affert ad hiſtoriæ fidem. quæ ſtare hîc non poteſt ſi *τὸ ſtatim* referatur ad conſulatum. nam inter Germanici quæſturam & eiuſdem cõſulatum anni ſeptem interiecti. refer igitur ad ſuperiora, & intellige, ſtatim vt adoptatus eſt Germanicus, quęſturam eum geſſiſſe. hæc germaniſſima eſt huius loci ſententia. clarè arguit ratio annorum ſi attendimus. nã & adopta- A tio Germanici & quęſtura in eundẽ incidũt annũ DCCLVII. qui Coss. habuit Sex. Æliũ Catum & C. Sentiũ Saturninum de adoptione liquet ex Velleij cæterorúmq. hiſtoricorú teſtimoniis. de quæſtura arguit, quod dicitur quinquennio antè quá per leges liceret eá conſecutus. nẽpe anno vndeuigeſimo fact⁹ quæſtor Germanicus. ſic. n. Tiberius cui idẽ con- B tigit priuilegiũ, *quæſtor, vndeuiceſimum annũ agens, capeſſere cœpit Rẽp.* inquit Velleius. id ętatis Germanicũ fuiſſe cũ eſt adoptatus, intelliget ſtatim, qui cũ dicto anno DCCLVII. vel eũ contulerit quo natus eſt, vel cum quo donatus. alter eſt annus vrbis DXXXVIII. alter DCCLXXII. ætatis ipſi⁹ quartus & trigeſimus.

priùs quàm honorem iniret ad componendum Orientis ſtatum expulſus, cùm Armeniæ regem deuiciſſet, Cappadociam in prouinciæ formam redegiſſet, annum ætatis agẽs quartum
DCCLXXII. & trigeſimum, diutino morbo Antiochiæ obiit, non ſine veneni ſuſpicione. Nam præter liuores, qui toto corpore erant, & ſpumas quæ per os fluebant, cremati quoque cor inter oſſa incorruptum repertum eſt: cuius ea natura exiſtimatur, vt tinctũ
2 veneno igne confici nequeat. Obiit autem, vt opinio fuit: fraude Tiberij, miniſterio & opera C. Piſonis. Qui ſub idem tempus Syriæ præpoſitus, nec diſſimulans offendendum ſibi aut patrem, aut filium, quaſi planè ita neceſſe eſſet, etiam ægrum Germanicum grauiſſimis verborum ac rerum acerbitatibus, nullo adhibito modo, affecit: propter quæ, vt Romam rediit, pæne diſcerptus à populo, à ſenatu capitis damnatus eſt. O-
3 mnes Germanico corporis animíque virtutes, & quantas nemini cuiquam, contigiſſe ſatis conſtat: formam & fortitudinem egregiam: ingenium in vtroque eloquentiæ doctrinæq. genere præcellens: beneuolentiam ſingularẽ: conciliandæque hominum gratiæ, ac promerendi amoris mirum & efficax ſtudium. Formæ minùs congruebat gracilitas crurum, ſed

ANIMADVERSIONES.

Prius quàm honorẽ iniret.] Iniit apud vrbem Achaiæ Nicopolin, anno DCCLXXI.

Cùm Armeniæ regem deuiciſſet.] Iuſto Lipſio vt aſſentiamur, ac ſcribamus, *regem dediſſet*, vel *deieciſſet*, flagitat non poſtulat Taciti narratio. omnium tamen librorum in edita lectione mira conſtantia.

Omnes Germanico corporis animíque virtutes.] Magnum & rarum elogium: in quo tamen conſentiunt hiſtorici. Tacitus lib. II. pluribus perſequitur illius laudes, etiam cum Alexandro Magno comparatione facta. Dio paucis verbis non pauciora dicit lib. LVII. κάλλιστος μὲν τὸ σῶμα, ἄριστος δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἔφυ, παιδείᾳ τε ἅμα καὶ ῥώμῃ διέπρεπε, πρᾳότατός τε καὶ σωφρονέστα-

A τος ὤν. Dilaudat eundem & Ioſephus Originum libro XVIII. cap. VIII. Vnus Velleius per adulationem principis turpiſſimam, auſus laudato ab omnibus iuueni ignauiæ maculam aſpergere.

Formæ minus conueniebat gracilitas crurum.] Quod inter præcipua olim habitum quæ bonam formam corrumperent: fuitque hic habitus vr-
B banorum dicteriis ſemper obnoxius. Seneca, Inſapientem non cadere iniuriam, libro ſecundo, *In capitis mei leuitatem iocatus eſt, & in oculorum valetudinem, & in crurum gracilitatem, & in ſtaturam.* Infra lib. VI. Neroni tribuuntur inter alia vitia corporis, *gracillima crura.* vide & in Domitiano, c. XVIII. ſic in Ariſtotele no-

notatum quòd eſſet ἰσχνοσκελής, id eſt, perfilis. nam ita comici vocarunt, Gloſſarium, *Perfilis, μακροσκελής.* Plautus *todella cruſcula.* Evbulus comicus κοψίχου σκέλη. alij στρουθόποδας. Contrà, quibus inferiores corporis partes erant craſſiores, κλημματίδας Αἰγυπτίας vocabãt: quod de Zenone Sto- A ico eſt dictum. Quemadmodum autem crurum gracilitatem, ſic etiam manus vel brachij, inter deformitatis notas ponebant. Chryſoſtomus in epiſtolam Pauli ad Epheſios: οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ ἐν τῇ σαρκὶ πολλὰ ἔχομεν ἐλαττώματα, ὁ μὲν ἐστὶ χωλὸς, ὁ δὲ διεστραμμένους ἔχει τοὺς πόδας, ἕτερος χεῖρα ξηράν.

ea quoq. paullatim repleta aſſidua equi vectatione poſt cibum. Hoſtem cominus ſæpe percuſſit. Orauit cauſſas etiam triumphaleis: atque inter cætera ſtudiorum monumenta reliquit & comœdias Græcas. Domi foríſque ciuilis: libera ac fœderata oppida ſine lictoribus adibat. Sicubi clarorum virorum ſepulcra cognoſceret, inferias Manibus dabat. Cæſorum clade Variana veteres ac diſperſas reliquias vno tumulo humaturus, colligere ſua manu, & comportare primus agreſſus eſt. Obtrectatoribus etiam qualeſcumque, & quantacumque de cauſſa nactus eſſet, lenis adeò & innoxius,

ANIMADVERSIONES.

Ea quoque paulatim repleta aſſidua equi vectatione poſt cibum.] Gracilitatem vel corporis totius, vel partis vt crurum, duobus potiſſimum modis curari poſſe Galenus docet: dropace, & conuenientibus exercitationibus. Lege illius magni doctoris Ὑγιεινῶν librum quintum. meminit & libro ſexto atque alibi.

Orauit cauſſas etiam triumphales.] Nihil auſi ſumus mutare: Viterb. tamen cod. & Pithœi habent *triumphalis.* quam lectionem amplector vt veriſſimam. Dio iubet, cui refragari durum. notat ille in actis anni DCCLXV. Germanicum etiam conſulem cauſſas oraſſe. καὶ αὐτὸς μὲν, ait, οὐδὲν ἄξιον μνήμης ἔπραξε, πλὴν ὅτι καὶ τί τε ὑπερεδίκησεν. Lapſi ſũt grauiter viridocti, qui hoc loco ὑπερδικεῖν quod lippi norunt & tonſores ſignificare *patrocinio ſuo aliquem defendere*: interpretati ſunt, *potiores ferre partes.* B non dubito id notare voluiſſe Dionem verbis illis quod hîc Suetonius obſeruat. Sed inſtat eruditiſſimus Torrentius, & triumphalem Germanicum oraſſe cauſſas negat, qui ſtatim à triumpho ad Orientis ſtatum componendum ſit pulſus. Reſpondemus viro doctiſſimo; triumphalẽ dici non eum tãtùm qui triumphauit: C ſed & illum qui triumphalia ornamenta ſit conſecutus: quæ nactum eſſe Germanicũ ex bello Dalmatico ante conſulatum ſuum primum, teſtis Dio lib. LVI. τῷ Γερμανικῷ αἵ τε νικητήριοι τιμαὶ ἐδόθησαν καὶ αἱ στρατηγικαί.

Domi foríſque ciuilis.] Ioſephus idem aliis verbis, τὴν ἀξίωσιν κτώμενος τοῦ βούλεσθαι ἴσος πᾶσιν εἶναι. D

Colligere ſua manu & comportare.] Quod Tiberius arripuit in occaſionem criminandi aliâs inuiſi iuuenis. Tacitus.

vt Piſoni decreta ſua reſcindenti, clientelas diu vexanti,non prius ſuccenſere in animum induxerit, quàm veneficiis quoque & deuotionibus impugnari ſe comperiſſet:ac ne tũc quidem vltrà progreſſus,quàm vt & amicitiam ei more maiorum renuntiaret, mandarétque domeſticis vltionem, ſi quid ſibi
4 accideret. QVARVM virtutum fructum vberrimum tulit, ſic probatus & dilectus à ſuis,vt Auguſtus, (omitto enim neceſſitudines reliquas,)diu cunctatus an ſibi ſucceſſorem deſtinaret, adoptandum Tiberio dederit.Sic vulgo fauorabilis, vt plurimi tradant,quoties aliquò adueniret, vel ſicunde diſcederet, præ turba occurrentium proſequentiúmve nonnumquam eum diſcrimen vitæ adiſſe : è Germania verò, poſt compreſſam ſeditionem ,reuertenti ,prætorianas cohortes vniuerſas prodiſſe obuiam , quamuis pronuntiatum eſſet, vt duæ tantummodo exirent: populi autem Romani ſexum , ætatem, ordinem omnem vſque ad viceſimum lapidem effudiſſe
5 ſe. TAMEN longè maiora & firmiora de eo iudicia in morte ac poſt mortem exſtitêre. Quo defunctus eſt die,

ANIMADVERSIONES.

A *Vt Piſoni decreta ſua reſcindenti, clientelas diu vexanti non prius ſuccẽſere in animum induxerit, quàm.*] Aliter Tacitus,& verius, vt puto , *At Germanicus Ægypto remeans, cuncta quæ apud legiones aut vrbes iuſſerat, abolita, vel in contrarium verſa , cognoſcit:hinc graues in Piſonem contumeliæ.*

B *Amicitiam ei more maiorum renuntiaret.*]Et Auguſti quoque exemplo qui fecit idem in Cornelio Gallo libro ſecundo,cap.LXVI.

Quarum virtutum fructum vberrimum tulit.]Fructus virtutum ſuauiſſimus,amor omnium. Gemina ſententia apud optimum poëtam Statium Papinium in Soteriis pro Rutilio Gallico,

Quæ tibi ſollicitus perſoluit præmia morum
Vrbis amor? quæ tum patrúmque equitúmque notaui
Lumina:& ignaræ plebis lugere potentes?

Tamen longè maiora & firmiora de eo iudicia in morte.] Extat in hanc ſententiam vetus epigramma,

Parce hoſpes tumulo , Cæſar Germanicus hîc ſum:
Sæpe etiã ignotis ipſe dedi requiẽ.
Quòd ſi quem tumuli nihil huius gratia tangit,
Admoneat patriæ fraude quòd hîc iaceo:
Sed iaceo quamuis non vitæ,at plenus honoris
Hoc vno ingratus quod genui patriæ.
Teſtata eſt mores lacrimis plebéſq; patréſque:
Hæc ſunt ſinceri iudicia ingenij.

Secundum horum verſuum expli-
C cant ſuperiora Suetonij verba,*Sicubi clarorum virorum ſepulchra cognoſceret , inferias manibus daret.* quartum verſum ita potius ſcribam, *Admoneat,patria fraude quòd hîc iaceo:* elegantius,& ad fidem hiſtorię conuenientius.

lapida-

lapidata ſunt templa, ſubuerſæ Deûm aræ, Lares à quibuſdam familiares in publicum abiecti, partus coniugum expoſiti. Quin & Barbaros ferunt, quibus inteſtinum, quibúſque aduerſus nos bellum eſſet, velut in domeſtico communíque mœrore conſenſiſſe ad inducias. Regulos quoſdam barbam poſuiſſe, & vxorum capita raſiſſe, ad indicium maximi luctus. Regum etiam regem & exercitatione venandi, & conuictus megiſtanum abſtinuiſſe, quod apud Parthos iuſtitij inſtar eſt. ROMÆ 6
equidem, cùm ad primam famam valitudinis attonita & mœſta ciuitas ſequentes nuntios opperiretur, & repentè iam veſperi incertis auctoribus conualuiſſe tandem percrebuiſſet: paſſim cum luminibus & victimis in Capitolium concurſum eſt, ac pæne reuulſæ templi fores, ne quid geſtientes vota reddere moraretur. Expergefactus è ſomno Tiberius eſt gratulantium vocibus, atque vndique concinentium, *Salua Roma, Salua patria, Saluus eſt Germanicus.* Sed vt demum fato functum palàm factum eſt, non ſolatiis vllis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: durauítque etiam per feſtos Decembris menſis dies. Auxit gloriam deſideriúmque defuncti etiam atrocitas inſequentium temporum: cunctis nec temere opinantibus, reuerentia eius ac metu repreſſam Tiberij ſæuitiam, quæ mox eruperit. HABVIT in matrimonio Agrippinam, M. A- 7
grippæ & Iuliæ filiam, & ex ea nouem liberos tulit: quorum duo infantes adhuc rapti, vnus iam pueraſcens, inſigni feſtiuitate, cuius effigiem habitu Cupidinis in æde Capitolinæ Veneris Liuia dedicauit. Auguſtus in cubiculo ſuo poſitam, quotieſcumque introiret, exoſculabatur. Cæteri ſuperſtites patri fuerunt. Tres ſexus fœminini, Agrippina, Druſilla, Liuilla, continuo triennio natæ, totidem mares, Nero & Druſus & C. Cæſar. Neronem & Druſum ſenatus, Tiberio criminante, hoſtes iudicauit. C. Cæſar natus eſt pridie Kal. Septembres, patre ſuo 8
& C. Fonteio Capitone COSS. Vbi natus ſit, incertum diuerſi- A. V. C.
tas tradentium facit. Cn. Lentulus Gætulicus Tiburi genitum DCCLXV.
ſcribit: Plinius Secundus in Treueris vico Ambiatino ſupra Confluentes: addit etiam pro argumento *aras ibi oſtendi inſcriptas*, OB AGRIPPINÆ PVERPERIVM. Verſiculi, imperante mox eo, diuulgati, apud hibernas legiones procreatum indicant:

In caſtris natus, patriis nutritus in armis,
Iam deſignati principis omen erat.

ANIMADVERSIONES.

Lapidata ſunt templa.] Quos honore auctos volebant, ſiue deos ſiue homines, ἐφυλλοβόλουν: & contra per contumeliam lapidibus petebant & deorum & hominum imagines. Tacitus I. Hiſtor. *Primani Quintaníque turbidi, adeò vt quidam ſaxa in Galbæ imagines iecerint.* Hinc illa thetralis lapidatio, de qua multa nobis dicta Animadu. in Athenæum lib. VI. cap. XI.

Ne quid geſtiētes vota reddere moraretur.] Pars maior libb. & quidem meliorum *morarentur*. hoc eſt expe- A ctandum haberent. *Moror* vtrunq; ſignificat, & facere & pati moram.

Cunctis nec temere opinantibus, reuerentia eius ac metu repreſſam Tiberij ſæuitiam.] Eádem ſentētia Dionis diſertè ſic ſcribentis, Τιβέριος δὲ ἐπὶ τὸ ἐφεδρεῦον οὐκέτ' εἶχεν, ἐς πᾶν τοὐναντίον τῶν πρόσθεν εἰργασμένων αὐτῷ πολλῶν ὄντων καὶ καλῶν περιέστη. Tacitus, *Morum quoque tempora illi diuerſa: egregium vita famáque quoad priuatus, vel in imperiis ſub* B *Auguſto fuit; occultum ac ſubdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Druſus ſuperfuêre.*

Ego in Actis Antij inuenio editum. Gætulicum refellit Plinius, quaſi mentitum per adulationem, vt ad laudes iuuenis glorioſíque principis aliquid etiam ex vrbe Herculi ſacra ſumeret: abuſúmque audentiùs mendacio, quòd ante annum fere natus Germanico filius Tiburi fuerat, appellatus & ipſe C. Cæſar: de cuius amabili pueritia immaturóque obitu ſuprà diximus. Plinium arguit ratio tēporum. Nam qui res Auguſti memoriæ mandarunt, Germanicum exacto conſulatu in Galliam miſſum conſentiunt, iam nato Caio. Nec Plinij opinionem inſcriptio aræ quidquam adiuuerit, cùm Agrippina bis in ea regione filias enixa ſit: & qualiſcumque partus, ſine vllo ſexus diſcrimine, *puerperium* vocetur: quòd antiqui etiam puellas *pueras*, ſicut & pueros *puellos* dictitarent. Exſtat & Auguſti epiſtola ante paucos quàm obiret menſes, ad Agrippinam neptem ita ſcripta de Caio hoc (neque enim quiſquam iam alius infans nomine pari tunc ſupererat) *Puerum Caium XV. Kal. Iunij, ſi Di volent, vt ducerent Talarius & Aſellius, heri cum his conſtitui. Mitto prætereà cum eo ex ſeruis meis medicum, quē ſcripſi Germanico,*

ANIMADVERSIONES.

Ego in Actis Antij inuenio editum.] Dio quoque in caſtris non natum, ſed eductum ait: verùm ſi ex fide eidem traditum, Germanicum primum ſuum conſulatum in otio vrbano conſumpſiſſe, cauſſa non eſt meo iudicio, cur Plinio potius quàm Suetonio in hac controuerſia aſſentiamur. Etſi non clam me eſt, virum doctum multis probabilium argumentorum machinis, huius opinionē propè afflixiſſe. Sed mihi per videtur mirum, ſi poſt cladem Varianam, Tiberiū ad Germanicos exercitus

citus

citus ſumma celeritate feſtinantem, Germanicus cũ vxore ſua ſit comitatus. nónihil etiam impellit me vt Suetonio potius aſſentiar, exquiſita A hæc diligentia qua vſum eum paret in peruestiganda huius rei veritate: quam quidem ille ſolus ſeriò, certè poſt Plinium & Tacitum, quæſiuit.

ſi vellet, vt retineret: Valebis mea Agrippina, & dabis operam vt va-
lens peruenias ad Germanicum tuum. Abundè arbitror parere,
non potuiſſe ibi naſci Caium, quò propè bimulus demum
perductus ab vrbe ſit. Verſiculorum quoque fidem eadem
hæc eleuant: & eò faciliùs quòd hi ſine auctore ſint. Sequen-
da igitur eſt quæ ſola Actorum reſtat & publici inſtrumenti
auctoritas: præſertim cùm Caius Antium, omnibus ſemper lo-
cis atque ſeceſſibus prælatum, non aliter quàm natale ſolum
dilexerit: tradatúrque etiam ſedem ac domicilium Imperij
tædio vrbis transferre eò deſtinaſſe. Caligulæ cognomen ca- 9
ſtrenſi ioco traxit, quia manipulario habitu inter milites edu-
cabatur. Apud quos quantum prætereà per hanc nutrimento-
rum conſuetudinem amore & gratia valuerit, maximè cogni-
tum eſt: cùm poſt exceſſum Auguſti tumultuantes & in furo-
rem vſque præcipites, ſolus haud dubiè conſpectu ſuo flexit.
Non enim priùs deſtiterunt quàm ablegari eum ob ſeditionis
periculum, & in proximam ciuitatem demandari animaduer-
tiſſent. Tunc demum ad pœnitentiam verſi, repreſſo ac reten-
to vehiculo, inuidiam quæ ſibi fieret deprecati ſunt. Comita- 10
tus eſt patrem & in Syriaca expeditione. Vnde reuerſus pri-
mùm in matris, deinde ea relegata, in Liuiæ Auguſtæ pro-
auiæ ſuæ contubernio manſit: quam defunctam prętextatus e-
tiam tum pro Roſtris laudauit: Tranſiítq; ad Antoniam auiam,

ANIMADVERSIONES.

Si vellet vt retineret.] Memmianus lacunam exhibet ſic; *ſi vellet, ... vt retineret.* Fortaſſe *ſi vellet vti vt retineret.*

Quæ ſola actorum reſtat & publici inſtrumenti auctoritas.] In MSS. etiam noſtris locus eſt corruptus: ex veſtigiis Viterb. & Memmiani videtur ſcriptum fuiſſe, *quæ ſola auctoritas reſtat publici inſtrumenti:* nam vox *actorum* ex ſuperſcripta interpretatione orta videtur.

Apud quos quantum præterea.] Fortè ſcribendum *propterea.*

Quàm ablegari eum.] Etiam in Memmiano ſcriptum *oblegari* pro ablegari ſine dubio.

Repreſſo ac retento vehiculo.] Memmianus *reprenſo*, vt ſit pro ſæpius B apprehenſo. Tacitus ſic: *orant, obſiſtunt, rediret, maneret.*

Comitatus eſt patrem & in Syriaca expeditione.] Viterb. & *in Syriacam expeditionem.*

& inde viceſimo ætatis anno accitus Capreas à Tiberio, vno atque eodem die togam ſumſit, barbámque poſuit: ſine vllo honore, qualis contigerat tirocinio fratrum eius. Hic omnibus inſidiis tentatus elicientium, cogentiúmque ſe ad querelas, nullam vmquam occaſionem dedit: perinde oblitterato ſuorum caſu ac ſi nihil cuiquam accidiſſet: quæ verò ipſe pateretur, incredibili diſſimulatione tranſmittens. Tantíque in
11 auum, & qui iuxta erant, obſequij: vt non immeritò ſit dictum: *Nec ſeruum meliorem vllum, nec deteriorem dominum fuiſſe.* Naturam tamen ſæuam atque probroſam, nec tunc quidem inhibere poterat: quin & animaduerſionibus pœníſque ad ſupplicium datorum cupidiſſimè intereſſet: & ganeas atque adulteria capillamento celatus, & veſte longa noctibus obiret: ac ſcenicas ſaltandi canendíque artes ſtudioſiſſimè appeteret: facilè id ſanè Tiberio patiente, ſi per has manſuefieri poſſet ferum eius ingenium. Quod ſagaciſſimus ſenex ita prorſus perſpexerat,

ANIMADVERSIONES.

Et inde viceſimo ætatis anno accitus Capreas à Tiberio.] Conuenit cum calculo Taciti, qui in actis anni DCCLXXXVI. ita ſcribit: *ſub idem tempus C. Cæſar diſcedenti Capreas auo comes, Claudiam M. Silani filiam coniugio accepit.*

Perinde obliterato ſuorum caſu, ac ſi nihil quicquam accidiſſet.] Tacitus ibidem, *Immanem animum ſubdola modeſtia tegens, non damnatione matris, non exſilio fratrum rupta voce.*

Quæ verò ipſe pateretur incredibili diſſimulatione tranſmittens.] Tacitus libro ſexto, de Caio: *Nam etſi commotus ingenio, ſimulationum tamen falſa, in ſinu aui perdidicerat.* Noui Tiberij ingenium: puto tamen hîc ſcribendum *in ſinu auiæ:* intelligit enim niſi fallor, primam Caij educationem: non autem in ſinu Tiberij aui, ſed Antoniæ auiæ & Liuiæ Auguſtæ proauiæ, ad viceſimum ætatis annum fuit educatus.
A Quare de Liuia interpretor, mulie-re, vt nouimus, omnium artium iſtius generis peritiſſima. nec obſtat quòd proauia illa fuit, non auia. ſemper enim Romani ſcriptores cognationum appellationes laxè & liberè vſurparunt, vt omnibus eſt notum, qui eorum ſcripta ſeriò πεπατήκασι.

Vt non immeritò ſit dictum.] Eius
B dicti auctor Paſſienus. Tacitus ibidem.

Et ganeas atque adulteria capillamento celatus, & veſte longa noctibus obiret.] Memmianus codex Liſſ. & Viterb. ita legunt, non *ambiret:* vt in aliis. *Adulteria* pro fœminis adulteris, ita dictum, vt coniugia pro coniugibus, & alia id genus. At in libb. Vrſini ſcriptum *ganeas atque*
C *popinas.* quam lectionem nuſquam reperimus, & putamus ab iis eſſe excogitatam qui inſolentiam vulgatæ lectionis non concoquebant. *Capillamentum eſt* πηνίκη. Auctor Saty-

tici, *Euocatúmque me non minus decoro exornauit capillamento: imò commendatior vultus enituit, quia * flau-* A *rorum corymbio erat*: Puto ſcribendũ, *quia flaueo ornatũ corymbio erat*. Suetonius in Othone *galericulum* vocat.

vt aliquoties prædicaret, *Exitio ſuo omniúmque Caium viuere: & ſe natricem* (ſerpentis id genus) *populo R. Phaëtontem orbi terrarum educare*. Nõ ita multò pòſt Iuniã Claudillam M. Silani nobiliſ- 12
ſimi viri filiam duxit vxorem. Deinde augur in locum fratris ſui Druſi deſtinatus, priùs quàm inauguraretur, ad Pontificatum traductus eſt: inſigni teſtimonio pietatis atque indolis: cũ deſerta deſolatáque reliquis ſubſidiis aula, Seiano verò tũc ſuſpecto, mox & oppreſſo, ad ſpẽ ſucceſſionis paullatim admoueretur. Quã quò magis confirmaret, amiſſa Iunia ex partu, Enniã Næuiam Macronis vxorem, qui tũ prætorianis cohortibus præerat, ſolicitauit ad ſtuprũ, pollicitus & matrimoniũ ſuum, ſi potitus Imperio fuiſſet, déque ea re & iureiurando & chirographo cauit. Per hãc inſinuatus Macroni, veneno Tiberiũ aggreſſus eſt, vt quidam opinantur: ſpirantíque adhuc detrahi anulum: & quoniã ſuſpicionem retinentis dabat, puluinũ iuſſit iniici: atque etiam fauces manu ſua oppreſſit, liberto, qui ob atrocitatem facinoris exclamauerat, confeſtim in crucem acto. Nec abhorret à veritate, quũ ſint quidam auctores, ipſum poſtea, & ſi non de perfecto, at certè de cogitato quõdã parricidio profeſſum. Gloriatũ enim eſſe aſſiduè, in cõmemoranda ſua pietate, *ad vlciſcendã necem matris & fratrum, introiſſe ſe cum pugione cubiculum Tiberij dormientis: & miſericordia correptum, abiecto ferro receſſiſſe: nec illum, quãquam ſenſiſſet, aut inquirere quidquam aut exſequi auſum*. Sic imperium adeptus, populũ Ro. vel, 13
vt ita dicam, hominum genus, voti compotem fecit, exopta- A. V. C.
tiſſimus princeps maximæ parti prouincialium ac militum, DCCXC.
quòd infantem plerique cognouerant: ſed & vniuerſæ plebi vrbanæ ob memoriam Germanici patris miſerationémq;

ANIMADVERSIONES.

Vt aliquoties prædicaret exitio ſuo omniúmque Caium viuere.] Dio caſtiſcenis vaticinium ita narrat, ἠγνόει μὲν γὰρ οὐδὲν οὐδὲ τῶν κατὰ τὸν Γάϊον, ἀλλὰ καὶ εἶπέ ποτε αὐτῷ διαφερομένῳ πρὸς τὸν Τιβέριον, ὅτι σύ τε τοῦτον ἀποκτενεῖς καὶ σὲ ἄλλοι. Propterea Philo narrat, ſæpius deliberaſſe Tiberium de tollendo Caio.

Enniam Næuiã Macronis vxorẽ.] Liſſæi cod. alterũ tantũ nomẽ agnoſcit, quod in mulieribus eſt vſitatiꝰ: B *Næniã*. n. ſcribit. nõ ſine vitio. Dio Ἐννίαν Θρασύλλω vocat. maritum verò eius Νέβιον Σερτώριον Μάκρωνα. vnde ſcripſerĩ hoc loco *Enniã Næuij Macr. vx.* vel *Herenij Macr.* ita. n. nominatur ab aliis. Mẽmianꝰ, *Enn. Næu.*

Per hãc inſinuatus Macr.] Præter hiſtoricos, vide Philonẽ cõtra Flacc.

Populum Rom. vel, vt ita dicã, hominũ genus.] Breuius lib. Pithœi *vel dicam hominum genus, comp.*

propè afflictę domꝰ. Itaq; vt à Miſeno mouit, quãuis lugẽtis habitu, & funꝰ Tiberij proſequẽs: tamẽ inter altaria & victimas ardẽteíſq; tędas, denſiſſimo & lętiſſimo obuiorũ agmine inceſſit

ANIMADVERSIONES.

Propè afflicta domus.] *Affligere*, Suetonio grauius quàm vulgò apud Ciceronem & alios multos ſonat. In Vitellio cap. III. *Mater miſſum ad legiones & appellatum imperatorem pro afflicto ſtatim lamentata eſt.* In Veſpaſ. cap. VIII. *Per totum imperij tempus nihil habuit antiquius, quã propè afflictam nutantémque Remp. ſtabilire.* Propriè *affligere* eſt cũ flictu ſiue ſono ad terram dare, quod Græci προσουδίζειν dicunt. Homerus interdum δουπεῖν, vt δεδουπότος Οἰδιπόδαο. Minus rectè in Gloſſario *Adfligere*, ζημιοῦν, & *adfligi* καταπονεῖσθαι. non enim aſſequitur vim vocis, vt ferè ſolet.

Inter altaria & victimas ardentéſque tædas.] Ita moris fuit prodire obuiam viris principibus. Docuit nuper Lipſius teſtimonio aliquot veterum ſcriptorum: quibus pauca lubet adiicere. Originem rei docet M. Tullius: nam primitus deis hic honos exhibitus, cùm transferrẽtur eorũ imagines: ſic ille lib. 4. in Verrem, *Quid hoc tota Sicilia eſt clarius, quàm omneis Segeſtanas matronas & virgines cõueniſſe, cùm Diana exportaretur ex oppido? vnxiſſe vnguentis? compleſſe coronis & floribus? thure odoribúſque incenſis vſque ad agri fineis proſecutas eſſe?* Deinde ad homines idem eſt tranſlatũ: éſtque hoc adulationis genus antiquiſſimum. Quintus Curtius libro V. de Alexãdri ingreſſu in Babylonem loquens, *Plures obuiam egreßi ſunt: inter quos Bagophanes arcis & regiæ pecuniæ cuſtos, ne ſtudio à Mazæo vinceretur, totum iter floribus coroníſque conſtrauerat, argenteis altaribus vtroque latere diſpoſitis, quæ nõ thure modò, ſed omnibus odoribus cumulauerat.* Plutarchus in Dione, βουλόμενος δὲ καὶ δι' ἑαυτοῦ προσαγορεῦσαι τοὺς ἀνθρώπους, ἀνήει διὰ τῆς Ἀχραδινῆς, ἑκατέρωθεν παρὰ τὴν ὁδὸν τῶν Συρακοσίων ἱερεῖα καὶ τραπέζας καὶ κρατῆρας ἱστάντων. καὶ καθ' οὓς γένοιτο προχύταις τε βαλλόντων, καὶ προστρεπομένων ὥσπερ θεὸν κατευχαῖς. Iuſtinus libro XXIV. *Arſinoe prægreſſa virũ, diẽ feſtum vrbi in aduentum eius indicit, domos, tẽpla, cateráque omnia exornari iubet, aras vbique, hoſtiáſque diſponi.* Religioſius multò Athenienſes, qui excepturi Attalũ: ſacerdotes & victimas præpararunt, templáque omnia aperuerunt, vt ipſe diis, non Athenienſes ipſi vt deo, ſacrificaret. Polybius ἐπεὶ δ' ἐσύνει κατὰ τὸ Δίπυλον ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους παρέστησαν τὰς ἱερείας καὶ τοὺς ἱερεῖς· μετὰ δὲ ταῦτα πάντας μὲν τοὺς ναοὺς ἀνέῳξαν, ἐπὶ πᾶσι δὲ θύματα τοῖς βωμοῖς παραστήσαντες, ἠξίωσαν αὐτὸν θῦσαι. quanquã adulationibus fœdis erga potentes nulli populo conceſſiſſe Athenienſes ſatis probauit Athenæus libro ſexto, & nos ad illũ. Sed redeo ad aliorũ adulationẽ, cuius præterea teſtis Suetonius libro ſuperiore cap. XCVII. *Fortè Puteolanũ ſinũ præteruehenti vectores nautæque de naui Alexandrina, quæ tantũ quod appulerat, candidati coronatíque & thura libãtes, fauſta omina & eximias laudes cõgeſſerãt.* mitto locũ in Galba, capite. XVIII. meminit & Appianus Ἐμφυλίων. libro quinto: narrãs Octauij & Antonij in Vrbẽ aduentum poſt factam inter ſe pacem, παροδεύουσιν αὐτοῖς οἷα σωτῆρσιν ἐγίγνοντο θυσίαι. ſic interpretor quod ſcribit Philoſtratus lib. quintò: cùm Ægyptiacos nomos

peragraret

peragraret Veſpaſianus imperator, non ſolùm prodiiſſe illi obuiã omnes cuiuſcunque ętatis aut conditionis homines: ſed ſacra etiam detuliſſe. προσιόντι δὲ τῷ αὐτοκράτορι, τὰ μὲν ἱερὰ πρὸ πυλῶν ἀπήντα, καὶ τὰ τῆς Αἰγύπτου τέλη, καὶ οἱ νόμοι καθ' οὓς Αἴγυπτος τέτμηται, φιλόσοφοί τε ὡσαύτως, καὶ ἡ σοφία πᾶσα. Addit Suetonius, *tædáſque ardentes* quod erat aliquanto ciuilius & vſitatius. Seruius ad librum v. Æneidos B *In honorem regum cum facibus procedebatur à populo.* Plutarchus in Pŏpeio, τοὺς δὲ ἀπαντῶντας πανταχόθεν οὐδεὶς ἐχώρει τόπος, ἀλλὰ ὁδοί τε κατεπίμπλαντο, καὶ κῶμαι καὶ λιμένες. εὐωχουμένων καὶ θυόντων πολλοὶ δὲ καὶ στεφανηφοροῦντες ὑπὸ λαμπάδων ἐδέχοντο, καὶ παρέπεμπον ἀνθοβολούμενον. Herodianus lib. quarto deſcribens ingreſſum Caracallæ Alexandriam, C ἀρωμάτων δὲ παντοδαπῶν καὶ θυμιαμάτων ἀτμίδες εὐωδίαν παρεῖχον ταῖς εἰσόδοις· δᾳδουχίαις τε καὶ ἀνθέων βολαῖς ἐτίμων τὸν βασιλέα. Ammianus lib. XXI. *Eúmque ſuburbanis propinquantem amplis nimiúmque protentis, militaris & omnis generis turba cum lumine multo & floribus votíſque fauſtis Auguſtum appellans, & dominum, duxit in regiam.* Imperatoribus autem Chriſtianis idem genus honoris poſtea eſſe exhi- D bitum, paſſim illorum hiſtoriæ teſtantur. nam ſiue ipſos, ſiue eorum laurata, ſiue cadauera defunctorum ſuffitibus excipiebant. Corippus libro II. *Trãſitus ob cauſſam multi pia thura cremabant.* Atque idem honos poſtea etiam epiſcopis eſt exhibitus: idque iam inde à temporibus primis florentis Eccleſiæ. nam B. E Cyrillus in epiſtola ad preſbyteros Alexandrinos quæ extat in Actis concilij Epheſini, narrat, ſe à concilio Epheſi habito redeuntem tanta alacritate omnium exceptum eſſe, vt paſſim ſibi mulieres præirẽt, A thuribula manibus tenentes:. ὥστε, inquit, καὶ τὰς γυναῖκας θυμιατήρια κατεχούσας, προηγεῖσθαι ἡμῶν. Simile eſt quod de cereis accenſis in Hiſtor. Eccleſiaſt. obſeruamus, quos initio moris fuit rebus ſacris præire. Sozomenus lib. VIII. de apparatu choreæ ab Iohanne Chryſoſtomo inſtitutæ, σταυρῶν ἀργυρᾶ σημεῖα ὑπὸ κηροῖς ἡμμένοις προηγοῦντο αὐτῶν. Mox ad i- B pſorum epiſcoporum honorem cerei ſunt adhibiti. Sic eidem B. Chryſoſtomo cum cereis obuiam procedit populus Conſtantinopolitanus. Theodoritus libro v. cap. XXXIIII. ἅπαντες ὑπήντησαν τὰς ἐκ κηρῶν λαμπάδας προάπτοντες. Sozomenſis lib. VIII. ἐν ψαλμῳδίαις δὲ πρὸς τὸ συμβὰν πεποιημέναις ὑπαντήσας ὁ δῆμος, (ἔφερον δὲ κηροὺς ἡμμένους οἱ πλείους) ἄγουσιν εἰς τὴν C ἐκκλησίαν. Gregorius in eius vita capite centeſimo: ἦν τότε καθορᾶν τὴν πόλιν πᾶσαν χεομένην πρὸς τὴν ἀπάντησιν, καὶ πλήρη μὲν πορθμείων τὴν θάλασσαν· πλήρη δὲ τὰ πρόθυρα λαμπάδων καὶ ἀρωμάτων καὶ μύρων. B. Cyrillus de ſe in illa epiſtola cuius modo meminimus. ἐξελθόντας δὲ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐκκλησίας προέπεμψαν μετὰ λαμπάδων. λοιπὸν γὰρ ἦν ἑσπέρα. videtur quidem Cyrillus dicere, id- D eo funalia eſſe accenſa, quia nox erat. ſed præter hanc cauſſam alia fuit, quod honoris Cyrilli cauſſa id faciebant, & teſtandæ lætitiæ. ideo ſequitur, καὶ γέγονε πολλὴ θυμηδία καὶ λυχναψία ἐν τῇ πόλει. Talia multa in eadem hiſtoria leguntur. nec non in conciliis patrum, vt in Nicena ſynodo ſecunda. denique apud Ce- E drenum & id genus ſcriptores paſſim leges θυμιάμασι καὶ κηροῖς προπέμπειν, μετὰ κηροῦ καὶ λαμπάδων καὶ ἀρωμάτων.

ſuper fauſta nomina, *ſidus* & *pullum*, & *puppum* & *alumnum* appellantium.
14 Ingreſſóque vrbem, ſtatim conſenſu ſenatus, & irrumpentis in Curiá turbæ, irrita Tiberij voluntate, qui teſtamẽto alterum nepotem ſuum prætextatum adhuc coheredẽ ei dederat, ius arbitriúmque omnium rerum illi permiſſum eſt, tãta publica lætitia, vt tribus proximis menſibus, ac ne totis quidem, ſupra centum ſexaginta millia victimarum cæſa tradantur. Cũ deinde paucos poſt dies in proximas Companiæ inſulas traieciſſet, vota pro reditu ſuſcepta ſunt: ne minimã quidẽ occaſionem quoquam omittente in teſtificanda ſolicitudine & cura de incollumitate eius. Vt verò in aduerſam valetudinẽ incidit, pernoctãtibus cunctis circa Palatium, non defuerunt

ANIMADVERSIONES.

Super fauſta nomina.] Sic placet cum MSS. non *omina.* Ioſephus vocat ἐπιβοήσεις εὐφήμους: Euſebius βοαῖς εὐφήμοις.

Pullum, & puppum, & alũnũ appellantium.] Planè ſunt nutriculis vſitatæ blanditiæ in demulcendis infantulis. *pullus* reſpondet illi Græcorum ὑποκορισμῷ quo νεοττὲ & νεόττια puerulos vocabant. Theophraſtus in Characteribus, χρηστοῦ παιδὸς νεόττια!

Conſenſu ſenatus, & irrumpentis in Curiã turbæ.] Dio, ὑπό τε τῶν ὑπάτων καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν προπαρεσκευασμένων οἱ. neque verba Suetonij ita accipienda ſunt, quaſi in ſenatum admiſſa eſſet hæc tumultuans turba: quam probabilius eſt dum patres deliberant, ad fores Curiæ manſiſſe: mox, factum decretum applauſu & acclamationibus magnis excepiſſe.

Nepotem ſuum coheredem ei dederat.] An bonorum tantum Tiberij coheredes ſunt relicti, an etiam imperij? non temerè quærimus: videntur enim inter ſe non conſentire veteres ſcriptores. Dio quidem initio libri LVIII. nepoti traditum
A imperium ſcribit. τῷ Τιβερίῳ τῷ ἐγγόνῳ τὴν αὐταρχίαν κατέλιπε· contrarium affirmat Ioſephus: apud quem Caio Remp. committit Tiberius moriẽs, & his verbis vtitur, ὦ παῖ, καί περ μοι συγγενεστέρου Τιβερίου ἢ κατὰ σὲ ὄντος, σοὶ φέρων ἐγχειρίζω τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. Vtrique communicatum tradit Philo, τὸν γὰρ ἀνεψιὸν καὶ κοινωνὸν ἀπολειφθέντα τῆς ἀρχῆς κτείνει. & ſcribit idẽ, ſi paul-
B lulum aduixiſſet Tiberius, mutaturum fuiſſe, ac ſublato Caio ſolũ heredem imperij relicturum ſuũ nepotem. Philonem arbitror vera dicere, qui cum iis temporibus vixerit, & Romæ etiã Caij tẽporibus ſit verſatus, ignorare quod factum erat non potuit. quare interpretationẽ vocis *coheredem*, quam quidã afferunt, non probo. neque ſanè auer-
C ſus Dio ab hac ſententia, qui delatã Caio ſucceſſionem imperij à Tiberio alibi expreſſis verbis ſcribit.

Supra centũ ſexaginta millia victimarũ caſa tradãtur.]Minus mirabitur, qui horũ Philonis verborũ meminerit, οὐδὲν γοῦν ἰδεῖν ἦν ἕτερον κατὰ τὰς πόλεις, ἢ βωμούς, ἱερεῖα, θυσίας, λευχειμονοῦντας ἐστεφανωμένους, φαιδρούς, εὐμένειαν ἐξ ἱλαρᾶς

δεξ ἱλαρᾶς τῆς ὄψεως προφαίνοντας, ἑορτὰς, πανηγύρεις, μουσικοὺς ἀγῶνας, ἱπποδρομίας, κώμους, παννυχίδας μετ᾽ αὐλῶν καὶ κιθάρας, τέρψεις, ἀνέσεις, ἐκεχειρίας, παντοίας ἡδονὰς A διὰ πάσης αἰσθήσεως. Ibidem habes de morbo Caij, quæ non ſine fructu & voluptate cum iis conferas quæ Suetonius narrat.

qui depugnaturos ſe armis pro ſalute ægri, quíque capita ſua titulo propoſito vouerent. Acceſſit ad immenſum ciuium amorem notabilis etiam externorum fauor. Namque Artabanus Parthorum rex, odium ſemper contemtúmque Tiberij præ ſe ferens, amicitiam eius vltrò petiit: venítque ad colloquium legati conſularis: & tranſgreſſus Euphratem, aquilas & ſigna Romana Cæſarúmque imagines adorauit. Incendebat & ipſe ſtudia hominum omni genere popularitatis. Tiberio cum plurimis lacrymis pro concione laudato funeratóque ampliſſimè, confeſtim Pandateriam, & Pontias,

ANIMADVERSIONES.

Qui depugnaturos ſe armis pro ſalute ægri, quique capita ſua titulo propoſito vouerent.] Opinio veterũ fuit, mortem morte poſſe redimi: ex qua perſuaſione multa introducta. mitto fabulas poetarũ, & Deciorum deuotiones, aliáq; ex antiqua hiſtoria, vel recente barbarorum gentiũ: cuiuſmodi eſt mos ille in Canariis obſeruatus, deuouendi ſeſe, ac ſtatim mortem obeundi pro ſalute noui principis: vt narrat Aloyſius Cadamuſtus cap. VIII. ex eo fonte iſtud eſt, quòd ægrotos periculo poſſe eripi putarent, ſi vitam ſuam illius loco proieciſſent. Iuuenalis ſatyra XII. de heredipeta qui orbo adulatur ægrotanti,

Alter enim ſi concedas mactare, vouebit
De grege ſeruorum magna & pulcherrima quæque
Corpora, vel pueris, & frontibus ancillarum
Imponet vittas, & ſi qua eſt nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hãc altaribus.

Inde eſt etiã quod narrat Suetonius in Nerone, capite XXXVI. *Stella crinita, quæ ſummis poteſtatibus exitium portendere vulgo putatur, per continuas noctes oriri cœperat: anxius ea re, vt ex Babilo aſtrologo didicit, ſolere* B *reges talia oſtenta cæde aliqua illuſtri expiare, atque à ſemet in capita procerum depellere, nobiliſſimo cuique exitium deſtinauit.* nec ob aliam cauſſam inſtitutum, vt pro ſalute principis cõmitterentur gladiatores: quod in Claudio diſertè notat Dio, aliíq; confirmant. extat & inſcriptio vetus quæ continet titulum, quo propoſito, duæ legiones capita deuouerunt pro ſalute Traiani bello Dacico periclitãtis. C Bellonarij quoque pro ſalute Imperatoris ſanguinem ſe fundere dicebant, vt eſt apud Tertullianum in Apologetici cap. XXV. Poſtremo inde eſt illud loquẽdi genus frequens in adulationibus principum, *deuotus numini maieſtatiq; tuæ*, quod explicat Dio, σοὶ καθωσιώμεθα: eum vide lib. LIII. De P. Afranio ac Potito, qui pro ſalute Caij capita ſua deuouerunt, idem lib. LVIII.

D *Aquilas & ſigna Cæſarúmque imagines adorauit.*] Auguſti & Caij Dio.

ad tranſferendos matris fratríſque cineres feſtinauit, tempeſtate turbida, quò magis pietas emineret: adiítque venerabundus, ac per ſemet in vrnas condidit. Nec minore ſcena Oſtiam, præfixo in biremis puppe vexillo, & inde Romam Tiberi ſubuectos, per ſplendidiſſimum quemque equeſtris ordinis, medio ac frequenti die duobus ferculis Mauſoleo intulit. Inferiáſque his annua religione publicè inſtituit: & eo ampliùs matri Circenſes, carpentúmque quo in pompa traduceretur. At in memoriam patris, Septembrem menſem *Germanicum* appellauit. Poſt hæc, Antonię auiæ quidquid vnquam Liuia Auguſta honorum cepiſſet, vno ſenatuſconſulto congeſſit. Patruum Claudium equitem R. ad id tempus collegam ſibi in conſulatu aſſumſit. Fratrem Tiberium

ANIMADVERSIONES.

Ad transferendos matris fratriſq. cineres feſtinauit.] Frater hic eſt Nero, de quo capite VII. extat hodiéque vrna in qua huius cineres Romæ olim ſeruabantur & colebantur, cum hac inſcriptione.

OSSA.
NERONIS. CÆSARIS
GERMANICI. CÆSARIS. F.
DIVI. AVG. PRON. FLAMIN
AVGVSTALIS. QVÆSTORIS.

Nec minore ſcena Oſtiam.] Similē ſcenam lege apud Plutarchū in Demetrio, cùm eius reliquias filius filius excipit, & per aliquot Græciæ inſulas atque vrbes traducit.

Medio ac frequenti die.] Principis moderatio fuit, quòd ciues inquietare noluit indicto funebri officio: C honori tamen matris fratríſque in eo conſuluit, quòd horam diei elegit frequentem. Id tempus Græci vocant πλήθουσαν ἀγοράν: quod Paulus lib. IV. Sententiarum, finit à ſecunda ad decimam horam: Dio quoque Chryſoſtomus in ſecunda de gloria πλήθουσαν ἀγοράν circa decimam conA ſtituit & manifeſtò ſeparat à meridie. Verum nihil obſtat, etſi pars ea diei frequentiſſima, quin & medius dies poſſit dici frequens. Itaque nihil mutandum cenſeo.

Duobus ferculis Mauſoleo intulit.] Malè qui mutant in *forulis*. Sic appellat pompatius, vt dicam cum Tertulliano, inſtrumentum in quo B cineres erant cùm inferrentur in Mauſoleum, ob ſimilitudinem aliquam ferculorum triumphalium: vtraque enim ſic erant compoſita, vt elata geſtari omnibúſque oſtendi poſſent. Paullò aliter Statius lib. VI. Thebaid.

Portant inferias arſuráque fercula primi
Graiorum, tituliſque pios teſtantur honores.

At apud Plinium lib. X. ca. X. fercula funerum aliter interpretandū. Suet. *vocem tropæum* non multò aliter vſurpat extremo lib. I. in funere Iulij.

Carpētūq. quo in pōpa traduceretur.] Mos de quo diximus li. I. c. 76. ad illa verba, *Tēsā, & ferculū Circenſi pōpa.*

die

die virilis togæ adoptauit, appellauítque *principem iuuentutis*. De ſororibus auctor fuit, vt omnibus ſacramentis adiiceretur, NEQVE ME LIBEROSQVE MEOS CHARIORES HABEO QVAM CAIVM ET SORORES EIVS. Item relationibus conſulum: QVOD BONVM FELIXQ. SIT C. CÆSARI SORORIBVSQVE EIVS. Pari popularitate damnatos relegatóſque reſtituit: criminúmque, ſi qua reſidua ex priore tempore manebant, omnium gratiam fecit. Commentarios ad matris fratrúmque ſuorum cauſſas pertinentes, ne cui poſtmodum delatori aut teſti maneret vllus metus, conuectos in forum, & antè clarè obteſtatus deos neque legiſſe neque attigiſſe quidquam,

ANIMADVERSIONES.

Die virilis togæ adoptauit, appellauitque principem iuuentutis.] Dio, Τιβέριον καὶ τότε ἔς τε τοὺς ἐφήβους ἐγγραφέντα, καὶ τῆς νεότητος προκριθέντα, καὶ τέλος ἐσποιηθέντα ἀνεχρήσατο. Sed vide ante omnes Philonem.

Vt omnibus ſacramentis adiiceretur.] Ita libb. quidam optimæ notæ, vt & editio vetus Rob. Stephani. At manu exarati, vt Pithœi, Groſlotij, *afficeretur* vel *afficerentur* vt Viterb. & Cuiacij, quod ipſe teſtatus eſt ad Nouellam CXXIIII. notans ſimiliter dixiſſe, *adfici iureiurando*, Imperatores in Codice. Scribo igitur *omnibus ſacramentis adficerentur*, VT NEQ. ME. Dio explicat τοὺς ὅρκους φέρεσθαι καὶ εἰς ἐκείνας. Declarat planius hunc locum Xiphilinus in Seuero, ἡρῷον Περτίνακι κατεσκεύασε, τότε ὄνομα αὐτοῦ ἐπί τε ταῖς εὐχαῖς ἁπάσαις καὶ ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ἅπασιν προσέταξεν ἐπιλέγεσθαι. Non diſſimilis honos eſt, quo matrem Helenam defunctam adfecit Conſtantinus Magnus. Euſebius in eius vita lib. III. οὕτω δὲ ἀξιώματι βασιλικῷ τετίμηκεν, ὡς ἐν ἅπασιν ἔθνεσι παρ' αὐτοῖς τε τοῖς στρατιωτικοῖς τάγμασιν Αὐγοῦσταν βασιλίδα ἀναγορεύεσθαι. In Nouellis Iuſtiniani extat iuriſiurandi, ab iis

A exigendi, qui magiſtratum aliquem adirent. ibi adſtringit ſe qui iurat, ad fidem ſeruandam & omne ſeruitium præſtandum non ſolùm Imperatori, ſed etiam Auguſtæ vxori. Ὄμνυμι ἐγὼ τὸν Θεὸν ὡς καθαρὰν συνειδὸς καὶ γνησίαν δουλείαν φυλάξω τοῖς θειοτάτοις καὶ εὐσεβεστάτοις ἡμῶν δεσπόταις, Ἰουστινιανῷ καὶ Θεοδώρᾳ τῇ ὁμοζύγῳ τοῦ κράτους αὐτοῦ.

B NEQVE ME LIBEROSQ. MEOS CHARIORES HABEO QVAM CAIVM ET SORORES EIVS.] Scribendum eſt *habebo*, vt eſt in Memmiano & aliis. non aliter Dio legit, qui vertit, ὅτι καὶ σφῶν αὐτῶν τῶν καὶ τέκνων, καὶ ἐκεῖνον καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ προτιμήσουσιν, ὤμοσαν.

Commentarios ad matris fratrúmque ſuorum cauſſas pertinentes.]

C Scribendum fortaſſe, *ad patris, matris, frat.* ita ſanè Dio, τοῖς συνοῦσιν ἐπί τε τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, τούς τε ἀδελφοὺς αὐτοῦ. cætera in hac periodo audebo præſtare integra & ſine macula. quæ tamen viri magni emendare conati, variè. Eſt cui placeat non vt libri omnes præferunt, *conuectos in forum.* ſed *conuectus in forum.* prorſus, ſi quid video, contra Lati-

nitatem. Eſt qui contendat legendum *coniectos in focum*, non autem, *conuectos in forum* & contra veterum librorum fidem,& , vt reor, auctoris mentem. Ego puto Caligulam, vt melius mimum hunc ageret, non in foco intra ædeis, ſed palàm in foro chartas quaſdam cremaſſe. nam quæ ad multorum ſecuritatem fiunt, ea publicè fieri ſolita. ſic legimus optimos principes tabulas veterum fiſci debitorum non in

A palatio, ſed in foro cõcremaſſe. Auſonius, *Tu argumenta omnia flagitãdi publicitus ardere iuſsiſti. Videre in ſuis quæque foris omnes ciuitates conflagrationem ſalubris incendij.* Spartianus in Hadriano, *ex reliquis ingẽtes ſummas remiſit, ſyngraphis in foro Traiani, quo magis ſecuritas omnibus roboraretur, incenſis.* Cedrcnus in A-

B naſtaſio, *πυρὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἐναντίον πάντων κατέκαυσε τὰ τῆς τοιᾶσδε συντελείας κατάγραφα.*

concremauit. Libellum de ſalute ſua oblatum non recepit, cõtendens *Nihil ſibi admiſſum cur cuiquam inuiſus eſſet*: negauítque

16 ſe delatoribus aures habere. Spintrias monſtruoſarum libidinum ægrè, ne profundo mergeret, exoratus, vrbe ſubmouit. Titi Labieni, Cordi Cremutij, Caſſij Seueri ſcripta ſenatuſconſultis abolita, requiri, & eſſe in manibus lectitaríque permiſit: quando maximè ſua intereſſet vt facta quæque poſteris tradãtur. Rationes imperij ab Auguſto proponi ſolitas, ſed à Tiberio intermiſſas, publicauit. Magiſtratibus liberam iuriſdictionem, & ſine ſui appellatione conceſſit. Equites Romanos ſeuerè curioſéque, nec ſine moderatione recognouit: palàm adempto, equo, quibus aut probri aliquid aut ignominiæ ineſſet: eorum qui minore culpa tenerẽtur, nominibus modò in recitatione pręteritis. Vt leuior labor iudicantibus foret, ad quatuor priores quintam decuriam addidit. Tentauit & comitiorũ more reuocato, ſuffragia populo reddere. Legata ex teſtamẽto Tiberij, quamquam abolito, ſed & Iuliæ Auguſtæ, quod Tiberius ſuppreſſerat, cum fide, ac ſine calumnia repræſentata perſoluit.

ANIMADVERSIONES.

Concremauit.] Imò cremare ſimulauit. ita enim accipiendum. Vide Dionem, & infrà cap. xxx.

Ne profundo mergeret.] Reperio hoc genus ſupplicij in eiuſmodi perſonis ſolitum vſurpari, vt de Cleomene tyranno & Periandro narrat Athenæus lib. x.

Rationes imperij ab Auguſto proponi ſolitas, ſed à Tiberio intermiſſas, publicauit.] Penè ad verbũ Dio, *τούς τε λογισμοὺς τῶν δημοσίων χρημάτων μὴ ἐκτεθειμένους ἐν τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ ὁ Τιβέριος ἐξεδήμησε, πάντας κατὰ τὸν Αὔγουστον προέγραψε.* vbi vides quid inter Dionẽ & Suetoniũ interſit: nã Dio per abſentiã Tiberij

C tantùm, non toto eius principatu intermiſſas has rationes ait. Scribo autem in ſuperiore loco, *προέγραψε*, *publicauit*, non *προσέγραψε*, *adſcripſit.*

Cente-

Centeſimã auctionum Italiæ remiſit. Multis incẽdiorũ damna ſuppleuit: ac ſi quibus regna reſtituit, adiecit & fructũ omnem vectigaliorum, & redituum medij temporis, vt Antiocho Comageno HS. millies confiſcatum. Quóque magis nullius non boni exẽpli fautor videretur, mulieri libertinæ octoginta donauit, quòd excruciata grauiſſimis tormentis de ſcelere patroni reticuiſſet. Quas ob res inter reliquos honores decretus eſt ei clypeus aureus: quem quotannis certo die collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent, ſenatu proſequente: nobilibúſq; pueris ac puellis, carmine modulato, laudes virtutũ eius canẽtibus. Decretũ autẽ vt dies quo cepiſſet imperium, *Palilia* vocaretur, velut argumentum rurſus conditæ vrbis.

CONSVLATVS quatuor geſsit: primũ ex Kal. Iulij per duos 17
menſes: ſecundum ex Kalend. Ianuariis per triginta dies: ter- A. V. C.
tium vſque in Idus Ianuarij: quartum vſque in VII. Idus eaſdẽ. DCCXC.
Ex omnibus duos nouiſſimos coniũxit. Tertiũ autẽ Lugduni DCCXCI. DCCXCIII.
iniit ſolus: non, vt quidã opinantur, ſuperbia negligẽtiáve, ſed DCCXCIV.
quòd defunctũ ſub Kalendarũ diẽ collegã reſciſſe abſens non potuerat. Congiariũ populo bis dedit trecenos HS. toties abũdantiſſimũ epulum ſenatui equeſtríque ordini, etiã cõiugibus ac liberis vtrorumque. Poſteriore epulo, forenſia inſuper viris,

ANIMADVERSIONES.

Centeſimam auctionum Italiæ remiſit.] Reſtituimus hunc locum ex cod. Liſlæi qui cum Dione conſentit: nam ille in eodem planè ſermone ita ſcribit τὸ τέλος τῆς ἑκατοστῆς κατέλυσε. Vide locum: probabis. vulgati libri *ducenteſimam*, ἀνιστορήτως. etſi ita multi MSS. habent, atque in his Memmianus.

Multis incendiorum damna ſuppleuit.] Dio ibidem ἔμπρησίν τινα μετὰ τῶν στρατιωτῶν κατασβέσας, ἐπήρκεσε τοῖς ζημιωθεῖσιν.

Vt Antiocho Cõmageno.] Huic patriũ regnũ Cõmagenen reſtituit, & hoc amplius maritima Ciliciæ dedit. de huius morte Tacitus Ann. II.

Mulieri libertinæ octoginta donauit.] Emendauimus deprauatã multorum libb. lectionẽ, *octingenta*, ex

A veteri Rom. aliíſque in quibus ita ſcriptum eſt. nec fefellit acumẽ Torrentij alterius lectionis abſurditas.

Decretus eſt ei clypeus aureus.] Id eſt clypeata imago. Macrobius libro primo Saturnal. cap. III. de iocis Ciceronis, *Cùm in ea prouincia quam Q. Cicero frater rexerat, vidiſſet clypeatam imaginem eius, ingentibus liniamẽtis vſque ad pectus ex more pi-*

B *ctam: (erat autẽ Quintus ipſe ſtaturæ paruæ) ait: frater meus dimidius maior eſt quã totus.* Vocarũt has imagines & *ſcuta*. In Panegyrico Cõſtãtino Auguſto Cõſtãtij F. dicto, *Meritò igitur tibi Conſtantine Imperator, & ſenatus ſignũ Dei, & paullo antè Italia ſcutũ & coronã, cuncta aurea dedicarunt.* Vbi ſic iunguntur ſcuta & coronæ, vt apud Philonem in his

Kkk

verbis Legatione ad Caium σιωπῶ τὰς συμφορηθείσας τῶν αὐτοκρατόρων τιμάς A ἀσπίδων καὶ στεφάνων ἐπιχρύσων. Sed de his clypeis plura ante nos viri docti.

pueris ac fœminis faſcias purpuræ ac conchylij diſtribuit. Et vt lætitiam publicam in perpetuum quoque augeret, adiecit
18 diē Saturnalibus, appellauítque *Iuuenalem*. MVNERA gladiatoria partim in Amphitheatro Tauri, partim in Septis aliquot edidit: quibus inſeruit cateruas Afrorum Campanorúmque pugilum ex vtraque regione electiſſimorū. Neque ſpectaculis ipſe ſemper præſedit: ſed interdum aut magiſtratibus aut amicis præſidendi munus iniunxit. Scenicos ludos & aſſiduè, & varij generis, multifariā fecit: quondam etiā & nocturnos accenſis tota vrbe luminibus. Sparſit & miſſilia variarū rerum, & panaria cum opſonio viritim diuiſit. Qua epulatione equiti Rom. contra ſe hilariùs auidiúſque veſcenti, partes ſuas miſit: ſed & ſenatori ob eandem cauſſam codicillos, quibus prætorem eum extra ordinem deſignabat. Edidit & Circenſes plurimos à mâne vſque ad veſperam, interiecta modò Africanarū venatione, modò Troiæ decurſione: quoſdā autem præcipuos, minio & chryſocolla conſtrato Circo: nec vllis niſi ex ſenatorio ordine aurigantibus. Commiſit & ſubitos, cùm è Gelotiana apparatum Circi proſpicientem pauci ex proximis mænianis poſtulaſſent.
19 Nouum præterea atque inauditū genus ſpectaculi excogitauit. Nā Baiarum mediū interuallum Puteolanas ad moles triū milliū & ſexcentorum ferè paſſuum ponte coniunxit, cōtractis vndique onerariis nauibus, & ordine duplici ad ancoras collocatis, ſuperiectóque aggere terreno, ac directo in Appiæ viæ formā. Per hunc pontē vltro citróq; cōmeauit, biduo continenti. Primo die phalerato equo, inſigníſque quercica corona, & ſecuri, & cetra, & gladio, aureáq; chlamyde. Poſtridie quadrigario habitu, curriculóq; biiugi famoſorū equorū, prę ſe ferēs Dariū puerū ex Parthorū obſidibus: comitāte prætorianorum agmine, & in eſſedis cohorte amicorū

Scio pleroſque exiſtimaſſe, talem à Caio pontem excogitatū

ANIMADVERSIONES.

Pueris ac fœminis faſcias purp.) Deprauata lectio huius loci *faſces* pro *faſcias*, quā multi annotarūt, & nos quoq; in Viterb. reperimus, orta eſt ex cōſuetudine quorūdā veterū ſcribētiū *faſceas* pro *faſcias*. Quomodo

ſcriptum

ſcriptũ eſt in cod. Liſl. At certum eſt *faſcias* eſſe verã lectioné. Vidẽtur autẽ intelligi inſtitę purpurę vel cõchylij, quæ aſſui veſtib. è pãno ſolebãt. Propterea fœminis dantur & pueris quos ſcimus fuiſſe prętextatos. Habuerunt fœminę & pectorales faſcias, ſed quę, vt puto, ab his erant diuerſæ. Verùm de faſciis ad librum ſecundum plura notata nobis. Beroaldus verò ſuauiludius planè eſt, qui de tegumento crurum & pedum hunc locum interpretatur.

Sparſit & miſſilia variarum rerum.] Cuiuſmodi illa ſunt quæ deſcribit Statius elegantiſſimè libro 1. Syluarum, carmine vltimo. Sed de Caligulæ miſſilibus ſcribit Ioſephus in hiſtoria cędis eius, πολλῆς δ' ὀπώρας ἐπιχεομένης τοῖς θεαταῖς, καὶ πολλῶν ὀρνέων, ὁπόσα τῷ σπανίῳ τίμια τοῖς κτωμένοις.

E Gelotiana apparatum circi proſpicientem.] Hæc vera ſcriptura eſt huius loci, quam pridem aſſeruit rex ille criticorum Turnebus, & nos aſſerimus nunc iterum auctori- A tate libb. bibliothecæ regiæ & Mẽmiani, (in quibus omnibus liquido ſic ſcriptum ipſi vidimus) & Petri Pithœi. fauent quoque etſi corrupti codd. Virerb. ac Groſlotij, in quibus ſcriptum *lege Lotiana.* Tolle peccantem literam *e* totidem poſtea reſtabunt quot vera lectio conſtat. Ne igitur audiamus inconcinnas, B meo quidem animo, aliorum emendationes. Gelotiana vel domus vel inſula illis temporibus nota in vrbe fuit, ad Circum vt arbitror maximum. Ac licet coniicere ex ea inſcriptione quam Turnebus profert, in ea habitaſſe partem ſeruitij Cæſariani. Eum lapidem ſubiecimus & nos, C

SYMPHORO
TESSERARIO
SER. CÆSARIS
DE. DOMO. GELO
TIANA. FECIT
PHILODESPOTVS
SER. CÆSARIS
EX. HERMÆO
FRATRI. B. M.

emulatione Xerxis, qui non ſine admiratione aliquantò anguſtiorem Helleſpontum contabulauerit. Alios, vt Germaniam & Britanniam, quibus imminebat, alicuius immenſi operis fama territaret. Sed auum meum narrantem puer audiebam, cauſſam operis ab interioribus aulicis proditam, quòd Thraſyllus mathematicus, anxio de ſucceſſore Tiberio, & in verum nepotem proniori, affirmaſſet, *Non magis Caium imperaturum, quàm per Baianum ſinum equis diſcurſurum.* Edidit & peregrè ſpectacula: in Sicilia 20

ANIMADVERSIONES.

Æmulatione Xerxis.] Hoc exiſtimat etiam Sen. lib. De breuitate vitę c. 18.

Syracuſis haſticos ludos,& in Gallia Lugduni miſcellos. Sed & certamen quoque Grȩcȩ Latinȩque facundiȩ.quo certamine ferunt victoribus prȩmia victos contuliſſe, eorundem & laudes componere coactos.Eos autem qui maximè diſplicuiſſent,ſcripta ſua ſpongia linguáve delere iuſſos,niſi ferulis obiurgari aut flumine proximo mergi maluiſſent.
21 OPERA ſub Tiberio ſemiperfecta,templum Auguſti theatrúmque Pompeij abſoluit.Inchoauit autem aquȩ ductum regione Tiburi, & Amphitheatrum iuxta Septa: quorum operum à ſucceſſore eius Claudio,alterum peractum,omiſſum alterum eſt.Syracuſis collapſa vetuſtate mœnia,Deorúmque ȩdes refectȩ. Deſtinauerat &Sami Polycratis regiam reſtituere,Mileti Didymeū peragere, in iugo Alpium vrbem cōdere,ſed ante omnia Iſthmum in Achaia perfodere.Miſerátque iam ad demetiendum opus primipilarem.HACTENVS quaſi de principe,reliqua vt
22 de monſtro narranda ſunt.Compluribus cognominib. aſſumtis(nam & PIVS,& CASTRORVM FILIVS,& PATER EXERCITVVM,& OPT.MAX. CÆSAR vocabatur)cùm audiret fortè reges,qui officij cauſſa in vrbe aduenerant,concertantes apud ſe ſuper cœnam de nobilitate generis, exclamauit,Εἷς κοίρανος ἔστω,Εἷς βασιλεύς. Nec multum abfuit quin ſtatim diadema ſumeret,ſpeciémque principatus in regni formā cōuerteret.Verū admonitus,& principum & regum ſe exceſſiſſe faſtigium, diuinam ex eo maieſtatem aſſerere ſibi cœpit.

ANIMADVERSIONES.

A *Syracuſis haſticos ludos,& in Gallia Lugduni miſcellos.*]Viterb. & Groſſ. *Atticos*,Memmij & Pithœi *Aſticos.* Dio hoc tantum,θέας τινὰς ἐν τῷ Λουγδούνῳ ἐπετέλεσε.Sunt verò ludi aſtyci quos Græci ἀστικοὺς ἀγῶνας nominant. Ita iudicat criticorum Homerus Ioſephus Scaliger:in cuius libris De emendatione temporum cum de aſtycis,tum de Miſcellis plura ſtudioſus lector inueniet.

Reges qui officij cauſſa in vrbem aduenerant.]Agrippam & Antiochum ex Dionis libro LVIII.

A *Speciémque principatus in regni formam conuerteret.*]*Speciem* vocat inſignia,quæ Tacit. *inania* alicubi dicit,D.Lucas,Polybius & Athenæus φαντασίαν.*Species principatus* eſt ornatus imperatoris Romani, qui propriè *princeps* appellatur, & imperiū *principatus*:ſic enim initio Auguſtus inſtituit,vt ex Tacito norunt eruditi.Sic *regni formā* vocat inſignia qui
B bus reges olim vtebātur ad indicādā maieſtatē regiā,puta diadema,purpuram,ſceptrum,& cȩtera hoc genus. Vide Eutropium in Diocletiano.

Datóque

Datóque negotio, vt ſimulacra numinum, religione & arte præclara, inter quæ Olympici Iouis, apportarentur è Græcia, quibus capite demto ſuum imponerent, partem palatij ad Forum vſque promouit, atque æde Caſtoris & Pollucis in veſtibulum transfigurata, conſiſtens ſæpe inter fratres deos medium ſe adorandum adeuntibus exhibebat: & quidam eum LATIALEM IOVEM conſalutauerunt. Templum etiam numini ſuo proprium, & ſacerdotes & excogitatiſſimas hoſtias inſtituit. In templo ſimulacrum ſtabat aureum iconicum. Amiciebatúrque quotidie veſte, quali ipſe vteretur. Magiſteria ſacerdotij ditiſſimus quiſque & ambitione & licitatione maxima vicibus comparabant.

ANIMADVERSIONES.

Datóque negotio.] Memmius Regulus præfectus ei negotio. Ioſephus.

Inter quæ Olympici Iouis.] Scribe cum codice Memm. & Viterb. & apud Liuium *Olympij Iouis*: nam ita Græci. Dio ἄγαλμα ἠθέλησε τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἐς τὸ ἑαυτοῦ εἶδος μεταῤῥυθμίσαι. Ioſephus narrat fusè lib. XIX. cap. I.

Æde Caſtoris & Pollucis in veſtibulum transfigurata.] Dio, Τότε Διοσκούρειον τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ ὂν διατεμὼν διὰ μέσου τῶν ἀγαλμάτων, εἴσοδον δι' αὐτοῦ ἐς τὸ παλάτιον ἐποιήσατο, ὅπως καὶ πυλωροὺς τοὺς Διοσκούρους, ὥς γε καὶ ἔλεγεν, ἔχῃ.

Et quidam eum Latialem Iouem conſalutauerunt.] Dionis verba ita emenda, Δία Λατιάλιόν τε αὐτὸν ὀνομάσας, τήν τε Καισωνίαν τὴν γυναῖκα καὶ τὸν Κλαύδιον, ἄλλους τε τοὺς πλουσιωτάτους ἱερέας προσέθετο. Vulgò editum διάλιόν τε. Notum eſt in Latinis libris & *Latialis* & *Latiaris* hoc Iouis cognomen ſcribi: quare etiam Græci quidam in hac voce *r* retinuerunt, vt Porphyrius περὶ ἀποχῆς in hoc no-

A tabili loco, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν, inquit, τίς ἀγνοεῖ κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν τῇ τοῦ Λαταρίου Διὸς ἑορτῇ σφαζόμενον ἄνθρωπον; Tertullianus aduerſus Gnoſticos, *Et Latio ad hodiernum Ioui, media in vrbe humanus ſanguis inguſtatur.* Quo ex loco poſſumus apud Dionem minore mutatione ſcribere Δία Λάτιον.

Simulacrum ſtabat aureum iconi-
B *cum.*] Græcum eſt, εἰκονικόν: vt mirer valde *iconium* legi in omnibus ferè MSS. at Memmij rectè, *iconicum*.

Amiciebatur quotidie veſte.] De cultu diuino à Caio aſſumto, lege quæ ſcribit Philo legatione ad Caium. narrat & Dio non obſcurè.

Ditiſſimus quiſque.] Dio loco paullo antè deſcripto, τοὺς πλουσιωτά-
C τους ἱερέας προσέθετο. vide in Claudio, cap. VIII.

Vicibus comparabant.] Non igitur fuit iſtud ſacerdotium perpetuum, vt ferè erant Romæ, ſicut notatum nobis ad librum ſecundum.

Hoſtiæ erant phœnicopteri, pauones, tetraones, Numidicæ, meleagrides, phaſianæ, quæ generatim per ſingulos dies immolarentur. Et noctibus quidem plenam fulgentémque lunam inuitabat aſſiduè in amplexus atque concubitum: interdiu verò cum Capitolino Ioue ſecretò fabulabatur, modò inſuſurrans, ac præbens inuicem aures, modò clariùs, nec ſine iurgiis. Nam vox comminantis audita eſt,

Εἰς γαῖαν Δαναῶν περάω σε,

donec exoratus, vt referebat, & in contubernium vltro inuitatus, ſuper templum Diui Auguſti ponte tranſmiſſo, palatium Capitoliúmque coniunxit. Mox quò propior eſſet, in area Capitolina nouæ domus fundamenta iecit,
23 Agrippæ ſe nepotem neque credi neque dici ob ignobilitatem eius volebat: ſuccenſebátque, ſi qui vel oratione vel carmine imaginibus eum Cæſarum insererent. Prædicabat autem matrem ſuam ex inceſto quod Auguſtus cum Iulia filia commiſiſſet, procreatam. Ac non contentus hac Auguſti inſectatione, Actiacas Siculáſque victorias, vt funeſtas pop. Rom. & calamitoſas, vetuit ſolennibus feriis celebrari.

ANIMADVERSIONES.

Hoſtiæ erant phœnicopteri, pauones, tetraones.] Breuiter Dio, ὄρνιθες αὐτῷ ἁπαλοί τινες καὶ πολυτίμητοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐθύοντο. quibus verbis appoſitiſſimi commentarij vice eſt hic Suetonij locus. Τετράων notum auis nomen ex Athenæo & Heſychio. neque hîc in libris vlla diuerſitas. Quare errant qui mutant in *erythrotaones.* quos ſi roget aliquis cur ita cenſeant, nimis certum non aliud ſuæ ſententiæ argumentum allaturos, quàm quod in Plinij loco è libro x. cap. XXII. malint erythrotaones cum paucis, iíſque mendoſis codd. legere, quàm viris doctis aſſentiri, qui veram ibi lectionem *tetraones* aſſeruerunt.

Εἰς γαῖαν Δαναῶν περάω σε.] Multum hoc loco variant exemplaria: Viterbienſe hoc tantum, quod εἰς in A principio non habet. quare legebam Αἶαν Δωδώνην περάω σε. quod hemiſtichium apud Homerum hodie, niſi decipit me memoria, non extat: ſed videtur eſſe διάφορος γραφὴ prioris horum verſuum Odyſ. σ.

Πέμψω σ' Ἤπειρόνδε βαλὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ,
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων.

B At codd. Pithœi & Liſſæi ſtant omnino à Turnebo: vel potius à Turnebo, vt coniicio, inſpecti, occaſionem ei præbuerunt cenſendi ſtatuendíque ex Dione eſſe locum emendandum, hoc modo, Ἤ μ' ἀνάειρ' ἢ ἐγώ σε. manifeſta enim ſunt in illis exemplaribus eius lectionis veſtigia: etſi ita deprauata, vt, abſque Dione foret, non facilè videatur aliquis potuiſſe coniectura aſſequi

aſſequi veram γραφήν. in Memmiano tamen certiſſima eius ſcripturæ A inuenimus veſtigia. & omnino ita ſcribendum.

Liuiam Auguſtam proauiam, *Vlyſſem ſtolatum* identidem appellans, etiam ignobilitatis quadam ad ſenatū epiſtola arguere auſus eſt, quaſi materno auo Decurione Fundano ortā: cùm publicis monumentis certum ſit Aufidium Lingonem Romę honoribus functum. Auiæ Antoniæ ſecretum petenti denegauit, niſi vt interueniret Macro præfectus. Ac per iſtiuſmodi indignitates & tædia, cauſſa exſtitit mortis: dato tamen, vt quidā putant, & veneno. Nec defunctæ vllum honorem habuit: proſpexítque è triclinio ardentem rogum. Fratrem Tiberium inopinantem, repentè immiſſo tribuno militum, interemit. Silanum item ſocerum ad necem, ſecandáſque nouacula fauces, cōpulit: cauſſatus in vtroque, quòd hic ingreſſum ſe turbatius mare non eſſet ſecutus, ac ſpe occupādi vrbem, ſi quid ſibi per tempeſtates accideret, remanſiſſet: ille antidotum oboluiſſet, quaſi ad præcauēda venena ſua ſumptum: cùm & Silanus impatientiam nauſeæ vitaſſet & moleſtiam nauigandi, & Tiberius propter aſſiduam & ingraueſcentem tuſſim medicamēto vſus eſſet. Nam Claudium patruum non niſi in ludibrium reſeruauit. Cvm omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem 24
fecit: plenóque conuiuio ſingulas infra ſe viciſſim collocabat, vxore ſuprà cubante. Ex his Druſillam vitiaſſe virginem, prætextatus adhuc, creditur. Atque etiam in concubitu eius quondam deprehenſus ab auia Antonia, apud quam ſimul educabantur. Mox Lucio Caſſio Longino conſulari collocatam abduxit, & in modum iuſtæ vxoris propalam habuit. Heredem quoque bonorum atque Imperij æger inſtituit.

ANIMADVERSIONES.

Liuiam Auguſtam proauiam.] Fortaſſean *Iuliam Auguſtā proau.* vide ad libri ſuperioris caput vltimum. Philo, Ἰουλίαν Σεβαστὴν προμάμμην.

Aufidium Lingonem.] Omnino *Lurconem* ſcribendum: nam in Viterbienſi Pithœi & Groſlotij, *Lyrgonem* offendi.

B *Repente immiſſo tribuno militum, interemit.*] Longè aliter Philo, cuius narratio planè miſerabilis. mandatu Caij tribunos & centuriones quoſdam veniſſe ad adoleſcentulum Tiberiū: iuſſiſſe vt ſe ipſe interficeret, neq; enim fas eſſe vt ſoboles imperatoria per alium tolleretur: illum qui neminē adhuc occidi vidiſſet, & in ſumma rerū imperitia propter ętatē verſaretur, primò ab iis qui venerāt petiiſſe vt ſibi aliquis ceruices quas protēderet, amputaret: dein cū irritæ eius preces eſſent, oraſſe vt ſe docerēt qua corporis parte ferrū immitteret, vt quàm citiſſimè moreretur. Ita, edoctum ab iis, ſe occidiſſe.

Cùm omnibus ſororibus ſuis ſtupri

conſuetudinem fecit.] Omiſit quod maximè eſt horrendum. Eutropius; A *Stupra tribus ſororibus ſuis intulit: ex vna etiam natam filiam cognouit.*

Eadem defuncta, iuſtitium indixit: in quo riſiſſe, lauiſſe, cœnaſſe cum parentibus, aut coniuge, liberíſve, capitale fuit. Ac mœroris impatiens cùm repentè noctúq; profugiſſet ab vrbe, trãſcurriſſétq; Campaniam, Syracuſas petiit. Rurſúſq; inde properè rediit, barba capillóq; promiſſo. Nec vmquam poſtea quantiſcumq; de rebus, ne pro concione quidem populi, aut apud milites, niſi *per numen Druſillæ* deierauit. Reliquas ſorores, nec cupiditate tanta, nec dignatione dilexit, vt quas ſæpe exoletis ſuis proſtrauerit. Quo faciliùs eas in cauſſa Æmilij Lepidi condemnauit, quaſi adulteras, & inſidiarum aduerſus ſe conſcias. Nec ſolùm chirographa omnium requiſita fraude ac ſtupro diuulgauit, ſed & tres gladios in necem ſuam pręparatos Marti vltori, addito elogio, conſecrauit. MATRIMONIA contraxerit turpiùs, an dimiſerit, an tenuerit, nõ eſt facile diſcernere. Liuiam Oreſtillam C. Piſoni nubentem, cùm ad officium & ipſe veniſſet, ad ſe deduci imperauit, intráq; paucos dies repudiatam biénio pòſt relegauit: quòd repetiſſe vſum prioris mariti tempore medio videbatur. Alij tradunt, adhibitum cœnæ nuptiali, mandaſſe ad Piſonem, contrà accumbẽtem, *Noli vxorem meam premere:* ſtatímq; è conuiuio abduxiſſe eam ſecum, & proximo die edixiſſe, MATRIMONIVM SIBI REPERTVM EXEMPLO ROMVLI ET AVGVSTI.

ANIMADVERSIONES.

Eadem defuncta iuſtitium indixit.] Meminit obiter Philo, τὰ ἐργαστήρια τῶν Ἰουδαίων συγκεκλεισμένα διὰ τὸ ἐπὶ Δρουσίλλῃ πένθος ἀναῤῥήξαντες.

In quo riſiſſe, lauiſſe, cœnaſſe cum parentibus aut coniuge liberíſve capitale fuit.] Eleganter Dio conditionem illorum temporum paucis explicat: alios enim fuiſſe accuſatos quòd eã non lugerẽt, ὡς ἄνθρωπον, quum eſſet homo: alios, quòd lugerent, ὡς θεὸν, quum eſſet deus. Deinde exemplum ſubiicit: impietatis arceſſitum fuiſſe, & periiſſe qui calidam vẽdidiſſet. Scribendum autem *capital* non *capitale* vt in cod. Liſſ. & Pithœi.

Per Numen Druſillæ.] Ita Memmianus Viterb. Pithœi & Groſlotij, non *nomen.*

Rurſúſque inde propere rediit, barba capillóque promiſſo.] Seneca Conſolatione ad Polybium cap. XXXVI. *Idem ille Caius furioſa inconſtantia, modò barbam capillúmque ſubmittens,* B *modò Italiæ ac Siciliæ oras errabundus permetiens, & nunquam ſatis certus, vtrum lugeri vellet, an coli ſororem.*

In cauſſa Æmilij Lepidi.] Faciunt ad huius loci lucem quæ de hoc Lepido obſeruat Lipſius ad librum Taciti XIV.

Tres gladios in necẽ ſuã præparatos Marti Vltori, addito elogio conſecr.]

Lolliam

Ex veteri more, quo gladios deſtinatos inſigni alicui facinori, aut per quos aliquid memorabile patratum eſſet, conſecrabant. In Vitellio cap. x. *Pugionem quo ſe Otho occiderat, in Agrippinenſem coloniam miſit Marti dedicãdum,* Lucianus in Tyrannicida, οὐκ αὖ τὸ ξίφος ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνεθήκατε; οὐκ αὖ μετὰ τῶν θεῶν ἐκεῖνο προσκυνήσατε; Quod ait de *addito elogio,* A intelligit titulum adiectum, vt ferè ſemper fieri ſolitum in reb. conſecrãdis. *Elogiũ* eſt omnis breuis ſcriptio vt πιττάκιον, notoria, titulus ſtatuæ, aut quicũque alius, & id genus omnia, vt libro primo docuimus. Nec ſatis rectè docti viri, quia elogium ſępe vocatur titulus puniẽdorum, propterea in ea ſignificatione hanc vocem iſto loco acceperunt.

Lolliam Paullinam, C. Memmio conſulari, exercitus regenti, nuptam, facta mentione auiæ eius, vt quondam pulcherrimæ, ſubitò ex prouincia euocauit, ac perductam à marito coniunxit ſibi, breuíque miſſam fecit, interdicto cuiuſquam in perpetuum coitu. Cæſoniam neque facie inſigni, neque ætate integra matrémque iam ex alio viro trium filiarum, ſed luxuriæ ac laſciuiæ perditæ, & ardentiùs & conſtantiùs amauit, vt ſæpe chlamyde peltáque & galea ornatam, & iuxta adequitãtẽ, militibus oſtenderit: amicis verò etiam nudam. Quam enixã vxorio nomine dignatus eſt, vno atque eodem die profeſſus, & maritum ſe eius, & patrem infantis ex ea natæ. Infantem autem Iuliam Druſillam appellatam, per omnium dearum tẽpla circumferens, Mineruæ gremio impoſuit, alendámque & inſtituendam commendauit. Nec vllo firmiore indicio ſui ſeminis eſſe credebat, quàm feritatis: quæ illi quoque tanta iam tunc erat, vt infeſtis digitis, ora & oculos ſimul ludentium infantium inceſſeret. Leue ac frigidum ſit his adde- 26
re quo propinquos amicóſque pacto tractauerit, Ptolemæum regis Iubæ filium, conſobrinum ſuum (erat enim & is M. Antonij ex Selena filia nepos) & in primis ipſum Macronem, ipſam Enniam, adiutores imperij, quibus omnibus pro neceſſitudinis iure, próque meritorum gratia cruẽnta mors perſoluta eſt. Nihilò reuerentior leniórve erga ſenatum:

ANIMADVERSIONES.

Lolliam Paullinam, C. Memmio conſulari, exercitus regenti nuptam.] B Euſebius in Chronico numero MMLVI. *Caius Memmij Reguli vxorem duxit, impellens eũ, vt vxoris ſuæ patrẽ eſſe ſe ſcriberet.* Ait Euſebius, *ſcriberet,* nẽpe in datali inſtrumẽto. nam vt omnia acta legitimè viderẽtur, omnia ſolẽnia ſunt ſeruata. maritus igitur pro patre fuit, qui eam Caio deſpóſauit, dotem dixit, & ad nouũ maritũ perduxit. auctor Dio. hinc intelligimus Suetonij ſequẽtia verba, *perductã à marito cõiũxit ſibi.*

quoſdam ſummis honoribus functos, ad eſſedum ſibi occurrere togatos per aliquot paſſuum millia, & cœnanti, modò ad pluteum, modò ad pedes ſtare ſuccinctos linteo, paſſus eſt: alios cùm clàm interemiſſet, citare nihilominùs vt viuos perſeuerauerit, paucos poſt dies volũtaria morte periiſſe mentitus. Coſs. oblitis de natali ſuo edicere, abrogauit magiſtratum: fuítque per triduum ſine ſumma poteſtate Reſp. Quæſtorem ſuum in coniuratione nominatum flagellauit veſte detracta, ſubiectáque militum pedibus, quò firmè verberaturi inſiſterent. Simili ſuperbia violẽtiáque cęteros tractauit ordines. Inquietatus fremitu gratuita in Circo loca de media nocte occupantium, omnes fuſtibus abegit. Eliſíque per eum tumultũ viginti ampliùs equites Rom. totidẽ matronæ, ſuper innumerã turbam cæteram. Scenicis ludis, inter plebẽ & equitem

ANIMADVERSIONES.

A *Quoſdam ſummis honoribus functos adeſſe dum ſibi occurrere togatos per aliquot paſſuum millia.*] Scribo *accurrere.* Id enim ſignificat quod Græci verbo παραθέειν, vt Plutarchus in Lucullo de Tigrane, βασιλεῖς δὲ πολλοὶ μὲν ἦσαν οἱ θεραπεύοντες αὐτὸν, τέσσαρες δὲ οὓς ἀεὶ περὶ αὐτὸν εἶχεν ὥσπερ ὀπαδοὺς ἢ δορυφόρους, ἱππότῃ ἐλαύνοντι πεζοὺς παραθέοντας ἐν χιτωνίσκοις. Appianus pro eo dixit παρατροχάζειν. III. Bellorum ciuil. & in Syriacis. Lucianus παρέπεσθαι τῷ φορείῳ.. Eutropius lib. IX. *Pulſus Galerius & ad Diocletianum profectus, quum ei in itinere occurriſſet, tanta inſolentia à Diocletiano fertur exceptus, vt per aliquot paſſuum millia purpuratus tradatur ad vehiculum cucurriſſe.* Iuuenalis eundem morem tangit ſatyra x.

-Hinc præcedentia longa
Agminis officia, & niueos ad frena Quirites.

Vide Suetoniũ lib. VII. in Galba, capite ſexto. erant verò alij qui præcederent: de quibus alibi notauimus.

Ad pedes ſtare ſuccinctos linteo.] Et in ſacris popæ, & in priuatis epulis ita miniſtrabant coqui & alia vilia capita.

B *Fuítque per triduum ſine ſumma poteſtate Reſp.*] Notatu dignum, cõſules etiã ſub imperatoribus vocari ſummam poteſtatem: etſi certum eſt, imaginem tantum veteris potentiæ eos retinuiſſe manſit tamen id decus nomini conſulum vſque ad vltimos ferè Imperatores. Iordanus De rebus Gothicis, *Factúſque eſt conſul ordinarius, quod ſummum bonum, primúmque in mundo decus edicitur.* Similia his apud Caſſiodorum. Sed non prætermittendus S. patris Chryſoſtomi locus in hanc rem eximius, in decima homilia ſuper Epiſt. ad Hebr. Τί γὰρ, ait εἰπέ μοι, μέγα νομίζεις; ποῖον ἡγῇ μέγα ἀξίωμα εἶναι; τὸ τῆς ὑπάτου. οὐδὲν γὰρ τούτου τοῦ ἀξιώματος μεῖζον νομίζουσιν οἱ πολλοί dignitatẽ cõ-

C ſularẽ ſtatuit ſupra omnes alias priuatorũ, nulla excepta. Simillimum eſt, qđ apud Procopiũ legimꝰ Perſicorũ lib. I. de illo infelici Iohanne, quẽ vocat ἄνδρα ἐς τὴν ὑπάτων ἀναβεβηκότα τὸν δίφρον, οὗ μεῖζον εἶναι οὐδὲν, ἔν γε τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ δοκεῖ. Conſulatu, inquit, maior dignitas in Rom. Rep. ſiue imperio nulla eſſe exiſtimatur.

Cauſ-

cauſsá diſcordiarũ ſerẽs,decimas maturiùs dabat, vt equeſtria ab infimo quoque occuparẽtur.Gladiatorio munere, reductis interdũ flagrãtiſſimo Sole velis,emitti quẽquã vetabat:remotóq.ordinario apparatu,rabidis feris viliſſimos ſenio cõfectos,

ANIMADVERSIONES.

Cauſſam diſcordiarum ſerens.]Ioſephus de miſſilibus à Caio ſparſis loquens, Γάϊος ἡδονῇ τὰς περὶ αὐτῆς ἐθεώρει μάχας καὶ διαρπαγὰς, οἰκειουμένων αὐτὰ τῶν θεωρῶν.De his pugnis propter miſſilia Seneca epiſtola LXXIV. *Prudentiſſimus quiſque cùm primùm induci videt munuſcula, à theatro fugit, & ſcit magno parua conſtare.* A

Decimas maturius dabat,vt equeſtria ab infimo quoque occuparentur.] B Quænam iſtæ decimæ ſint, & quæſiuerunt ante nos eruditiſſimi viri, & nos quoque ea cura non leuiter habuit exercitos.Fruſtra:nihil enim comminiſci poſſum,quod hunc mihi locum ſatis explicet. An fuit hoc aliquod tributi nomen quod Caius in hos vſus ſoleret vertere? vt propterea vocentur *decima*,miſſilia quę ex decimis eſſent comparata. Sanè C ne etiam priuatis fuit moris, decimas bonorum ſuorum interdũ aut Herculi pollucere, aut in ſimiles alios vſus impendere. Cicero De officiis libro II. *Oreſti nuper prandia in ſemitis decimæ nomine, magno honori fuerunt.* An ſcenici ludi aliqui ad honorem Herculis pertinuerunt,& ideò datæ eo tempore decimæ polluctarum hæreditatum? Sed verius D puto locum eſſe corruptum. Lego autem,*inter plebem & equitem,cauſſam diſcordiarum ſerens,teſſeras decima maturius dabat.* Videtur vox *teſſeras* initio confuſa fuiſſe cum præcedenti voce *ſerens* propter aliquam ſoni ſimilitudinem:deinde omiſſa ab iis qui locum voluerũt emendare:vnde poſtea ſecuta deprauatio vocis *decimas* pro *decima.*Sententia quam reſtituimus, appoſitiſſima eſt,ac,vt puto,vera:nam teſſerę aliáque miſſilia non ante finitos ludos ſpargebantur. Ludis totum diẽ ad decimam vſque fuiſſe occupatũ, & per ſe probabile in illo tanto furore veterum circa ludos,& inſuper probamus auctoritate Suet. lib. VI. c. XXI. *vtque conſtitit peracto principio Nioben ſe cantaturum per Clinium Rufum conſularem pronuntiauit, & in horam fere decimam perſeuerauit.* Sic Paulus Iuriſconſultus tempus quo res aguntur, in foro ad decimã vſque producit. Non collegiſſe autem ſparſa miſſilia ſolos plebeios, ſed etiam equites ac ſenatorij ordinis viros, docet Tranqu. clarè in Domit. cap. IIII. qui locus cum iſto conferendus. Atque hæc quidem noſtra eſt ſuper iſtis verbis vetus ſententia: cuius cur nos pœniteat,ne nunc quidem cauſſam videmus vllam.etſi non neſcimus repertos eſſe, qui vehemens ſtudium noſtrum bene merendi de literis ſecius interpretarentur,& coniecturam iſtam noſtram ἀπειρεσκάλως exciperent.At contra reperti ſunt alij,qui emendationes à nobis propoſitas ſic probarent, vt eas, leuiter ſolùm mutatis ſignis,pro ſuis venditarent.

Rabidis feris viliſſimos ſenio confectos.]Diſtinguendum,*viliſſimos, ſenio confectos,* vt in cod. Viterb. pro viliſſimos quoſque homines,& pro

pter ſenium inutiles. Quantum fallatur Torrentius in emendando hoc loco, quæ mox dicemus, arguent. & A clamat Dio qui ait τοῖς θηρίοις. Quare neque *rabidas feras* neque *tabidas*, vt illi placet, ferre poſſumus.

gladiatores quoque pegmares, patresfamiliarum notos; ſed inſignes debilitate aliqua corporis, ſubiiciebat. Ac nonnumquam horreis præcluſis, populo famem indixit. SAEVITIAM ingenij per hæc maximè oſtendit. Cùm ad ſaginam ferarum muneri præparatarum carius pecudes compararentur, ex noxiis laniandos adnotaui:

ANIMADVERSIONES.

A *Gladiatores quoque pegmares, patresfamiliarum notos, ſed inſignes debilitate aliqua corporis, ſubiiciebat.*] Grande crudelitatis documentum hiſtoria continet quæ hîc narratur, in qua tamen modus aliquis notatur fuiſſe ſeruatus. Crudelitas in eo eſt, quòd immerentes ciues Romanos alióſve fortè oblatos, feris obiiciebat: modus in eo, quòd viliſſima quæque capita ei exitio deſtinata. Declarat id Suetonius accurata eorum enumeratione. Subiici enim ſolitos, viliſſimosquoſque homines ac ſenio confectos, gladiatores quoque pegmares, nec non patres familiarum notos, ſed debiles & ἀδυνάτους. In qua enumeratione meritò quærunt docti viri quinam ſint *gladiatores pegmares*. Neque vllus locus temere magis criticos exercuit: quorum tamen ſententiis animus noſter acquieſcere non poteſt: neque laudamus eos qui quicquam cēſent hoc loco mutandum. Quod ſi faciēdum putarem, ſequerer Viterb. cod. legerémque *pygmarem*. Ita ibi ſcriptum & adiectum ſcholion, eam vocem à Græca dictione pygma, quæ pugnum ſignificet, deduci: tum interpretarer *pygmares* τοὺς πυκτομάχους vel πυγμῇ μονομαχοῦντας. Sic Græci pugilum certum genus nominãt, vt libro ſecundo notauimus. Hi ſunt de quibus loquitur Scribonius Largus cap. XXIII. tmetate CI. *Præcipuè verò ad pectoris & lateris dolores prodeſt, ex qualibet cauſſa factos, vt contuſione quæ frequenter gladiatoribus accidere ſolet in luctationibus.* Planè exprimit πυκτομάχους, qui medium quoddam genus fuerũt inter pugiles Græcorum & Romanorum B gladiatores. Verùm, puto lectionem alteram *pegmares* quæ in pleriſque omnibus codd. habetur, eſſe veriorem. Gladiatores pegmares interpretor quos *de ruina arena dimiſit*, vt Petronius loquitur: qui in pegmate populo exhibiti, felici quodã ſidere ſuperſtites ei ſpectaculo fuerunt. Pegmata in re ludorum dicta C ligneæ quædam moles, quæ machinamentis occultis attollebantur, deprimebantúrque: ſuper iis producti per ludos facinoroſi homines, quales gladiatores fere erant, vt vel inibi pugnam inter ſe committerent, vel ſpectati à populo mox ſolutis compagibus pegmatis, caſu ſuo in foueam vbi vel ignis vel feræ erant D populum oblectarent. Hoc ex Strabone, Petronio, Apuleio, & Claudiano probare poſſem, niſi occupaſſent viri doctiſſimi, Ioſephus Scaliger & Iuſtus Lipſius, qui de pegmatis

tis iſtis ludicris diligenter quæſiuerunt. At illud non probamus quod iiſdem illis placet, reſcribẽdum hîc eſſe *pegmatos*. qua enim deriuatione, aiunt, quóve exẽplo à pegmate pegmares? enimverò vt χῆμα, γλαύκωμα & ſimilia, duobus modis Latini enuntiant, ſic & πῆγμα: tam enim *pegma pegmæ*, quàm *pegmatis* flectere poſſis, inde ergo *pegmaris*, certa analogia, vt à *palma palmaris*: ab *ala*, *alaris*: ab *epiſtola, epiſtolaris*: quam vocem malè quidã mutant apud Martialem in lemmate de charta epiſtolari. ſimilia his multa. Dio, qui libro LVIII. ſic ſcribit, ὑπὸ δὲ δὴ τῆς αὐτῆς ὠμότητος, ἐπιλειπόντων ποτὲ τῶν τοῖς θηρίοις ἐκ καταδίκης διδομένων, ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ ὄχλου τοῦ τοῖς ἰκρίοις προσεστηκότος συναρπασθῆναί τέ τινας, καὶ παραβληθῆναι σφίσι, etſi eadem de re loquitur cum Suetonio: non tamen eadem dicit, nam aſſentiri non poſſum doctiſſimo viro, qui ἰκρία interpretatur *pegmata*. nunquam enim ita vſus ea voce Dio, vt diligenter obſeruatum nobis: ſed pro theatrorum ſedilibus ligneis, vt eo loco quem notamus lib. II. ad caput XLIII. aut pro tabulis quibus aliquis locus conſepitur: vt paullò pòſt in lacuum deſcriptione quos in vſum Naumachiæ excauauit Caius. quare hîc quoque ἰκρία interpretor *ſpectacula*, & iſtum Dionis locũ comparo cum altero potius Suetonij in Domitiano cap. x. *patremfamilias detractum è ſpectaculis in arenam canibus obiecit*. nihil igitur de *gladiatoribus pegmaribus* Dio. Addit Suetonius, *patresfamiliarum notos*: quod cur de laniſtis interpretentur doctiſſimi viri, cauſſam comminiſci non queo: imò, vt exiſtimo, nulla eſt. Quare enim non accipiemus in propria ſignificatione, pro ciue Romano, aut quocunque alio, qui Romæ habitet habens familiam? Sic libro ſecundo cap. LIX. *Nonnulli patrum familiarum teſtamento cauerunt, vt ab heredibus ſuis prælato victima titulo in Capitolium ducerentur*. reperio & *familiaris* ἁπλῶς hoc ſenſu dici. Feſtus, *Familiaris Romanus, priuatus Romanus*. idem ſtatui debet de ſimili loco quem modò protulimus ex capite decimo, vitæ Domitiani. Non celabo lectorem, in codicibus Memmij & Liſlæi fuiſſe hanc lectionem, *Patresfamiliarum notos in bonam partem*, ex adiectа vt arbitror, erudi-ti alicuius interpretatione.

& cuſtodiarum ſeriem recognoſcens, nullius inſpecto elogio, ſtans, tantummodo intra porticum mediam,

ANIMADVERSIONES.

Et cuſtodiarum ſeriem recognoſcẽs.] Dio non ſine hæſitatione narrat, ἰδὼν ποτε ὄχλον εἴτε δεσμωτῶν, εἴτε καὶ ἄλλων τινῶν.

Nullius inſpecto elogio.] Quid ſit *elogium* iam docuimus. *Cuſtodiarum elogia* ſunt quæ Græci Iuriſconſulti vocant παρασημειώσεις iudicũ inferiorum vt pedaneorum atque etiã pretorũ. Ita videtur hic accipienda vox *elogium*: vt in lege ſexta Dig. De cuſtodiis & exhibit. reorũ. At cùm ſcribit Tertull. in Apologetico. *Veſtros conteſtamur actus, qui quotidie iudicandis cuſtodiis præſidetis: qui ſententiis elogia diſpungitis*. poſſumus id verbũ aliter interpretari: vt ſit *elogium*, nõ ſẽtẽtia inferioris iudicis: ſed

mentarienſis pittacium, quo iudici breuiter exponebat quicquid de reo comperiſſet. Ita enim fuit moris. Extat lex Impp. Gratiani, Valentin. & Theodoſij A. A. A. cuius hæc ſunt verba, *Niſi intra triceſimum* A *diem ſemper commentarienſis ingeſſerit numerum perſonarum, varietatem delictorum, clauſorum ordinem, ætatemque vinctorum, officium viginti auri libras ærario noſtro iubemus inferre.*

à caluo ad caluum duci imperauit. Votum exegit ab eo qui pro ſalute ſua gladiatoriam operam promiſerat: ſpectauítque ferro dimicantem: nec dimiſit niſi victorem, & poſt multas preces. Alterum qui ſe periturum ea de cauſſa vouerat, cunctantem pueris tradidit verbenatum infulatúmque, qui votum repoſcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere. Multos honeſti ordinis, deformatos priùs ſtigmatum notis, ad metalla aut ad viarum munitiones, aut ad beſtias condemnauit, aut beſtiarum more quadrupedes cauea coërcuit, aut medios ſerra diſſecuit. Nec omnes grauibus ex cauſſis, verum malè de munere ſuo opinatos, vel quòd numquam per Genium ſuum deieraſſent.

ANIMADVERSIONES.

A caluo ad caluum duci.] hoc eſt, σφαγῆναι. ita rectè hic vertunt Græci, ἀπὸ τοῦ φαλακροῦ μέχρι τοῦ φαλακροῦ πάντας αὐτοὺς σφαγῆναι.

Votum exegit ab eo.] Imò verò ab eis. plures enim fuere. adi ad Dionem qui aliquot nominat.

Quoad præcipitaretur ex aggere.] qui ſuppliciorum fuiſſe locus videtur. Plutarchus in Numa, de ſupplicio Veſtalium, ἡ δὲ τὴν παρθενίαν καταισχύνασα, ζῶσα κατορύττεται, παρὰ τὴν Κολλίνην λεγομένην πύλην· ἐν ᾗ ἔστι τις ἐντὸς τῆς πόλεως ὀφρὺς γεώδης, παρατείνουσα C πόῤῥω. καλεῖται δὲ χῶμα διαλέκτῳ τῇ Λατίνων. poſſumus & ἁπλῶς de quocumque aggere qui in Vrbe fuit (multos autem certum fuiſſe) interpretari.

Aut beſtiarum more quadrupedes cauea coercuit.] Confirmat & Dio, qui ita refert, expoſito equitis cuiuſdam illuſtris ſupplicio, τόν τε πατέρα αὐτοῦ μηδὲν ἀδικήσαντα, ἔς τε γαλεάγραν, ὥσπερ καὶ ἄλλους συχνούς, καθεῖρξε, κἀνταῦθα διέφθειρεν. Græcorum imi- B tatione videtur hoc factum à Caio: nam Calliſthenis, Lyſimachi, Teleſphori Rhodij & aliorum Græcorum ſimiles narrantur cruciatus. Præter hiſtoricos lege Senecam De ira libro III. cap. XVII. qui etiam libro eodem capite III. inter ſæuitiæ exempla ponit, *inſcriptiones frontis, & beſtiarum immanium caueas.*

Aut medios ſerra diſſecuit.] Medietatem accipe non longitudinis & ſtaturæ: ſed latitudinis corporis. Sic enim medios ducto à capite principio ſerra diſſecabant. Vetus poeta apud Clementem Alexandrinum.

Ἃ δ' ἐκπυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρῄζεις φρενός,

Οὔτ'

Οὔτ' ἂν κατιδὼν, οὔτε κρατὸς ἐξ ἄκρου
Δεινοὺς χαθεὶς πρίονας εἰς ἄκρους πόδας,
Πύθοιτ' ἄν.

Familiare olim Orientalibus etiam Iudæis ſupplicium: quod ex ſacra A hiſtoria ſcimus & extranea quoque. Dio de rebellantibus in Africa Iudæis ſub Traiano: πολλοὺς δὲ καὶ μέσους ἀπὸ κορυφῆς διέπριον. Hebræis terra dicitur מגרה megera. Inde nomen vnius Furiarum Μέγαιρα. nam Furiæ ſuppliciorum præſides.

Parentes ſupplicio filiorum intereſſe cogebat. Quorum vni
valitudinem excuſanti lecticam miſit: alium è ſpectaculo pœ-
næ, epulis ſtatim adhibuit, atque omni comitate ad hilarita-
tem & iocos prouocauit. Curatorem munerum ac venatio-
num per continuos dies in conſpectu ſuo catenis verbera-
tum non priùs occidit, quàm offenſus putrefacti cerebri o-
dore. Atellanæ poëtam, ob ambigui ioci verſiculum, media
Amphitheatri harena igni cremauit. Equitem Rom. obie-
ctum feris, cùm ſe innocentem proclamaſſet, reduxit: abſciſ-
ſáque lingua, rurſus induxit. Reuocatum quendam à vetere 28
exſilio ſciſcitatus, quidnam ibi facere conſueſſet, reſponden-
te eo per adulationem, *Deos ſemper oraui, vt, quod euenit, periret
Tiberius, & tu imperares:* opinans ſibi quoque exſules ſuos mor-
tem imprecari, miſit circum inſulas, qui vniuerſos contru-
cidarent. Cùm diſcerpi ſenatorem concupiſſet, ſubornauit
qui ingredientem curiam, repente hoſtem publicum appel-
lantes, inuaderent, graphiiſque confoſſum lacerandum cæ-
teris traderent. Nec antè ſatiatus eſt quàm membra & artus
& viſcera hominis tracta per vicos, atque ante ſe conge-
ſta vidiſſet. Immaniſſima facta augebat atrocitate ver- 29
borum. *Nihil magis in natura ſua laudare ſe ac probare dicebat,*

ANIMADVERSIONES.

Parentes ſupplicio filiorum intereſſe cogebat.] Notatum & Dioni: ſed ſæuius eſt quod narrat Seneca De ira libro II. capite XXXIII.

Abſciſſáque lingua rurſus induxit.] Dio ſic narrat, quaſi factum ſæpius ab eo, ſed in iis quos de ſpectaculis raptos feris obiecerit: καὶ ὅπως, inquit, μήτε ἐπιβοήσασθαι μήτε ἀπολογήσασθαί τι δυνηθῶσι, τὰς γλώσσας αὐ- B τῶν προαπέτεμε.

Miſit circum inſulas qui vniuerſos contrucidarent.] Cædem factam à Caio exulum ſuorum, & in legatione ad Caium, & contra Flaccum narrat Philo: cauſſam tamen vel occaſionem quam Suetonius ait, apud illum non leges.

Lacerandum cæteris trad.] Dio, προσέταξέ τε τὸν συμβουλευτὴν καὶ διέσπασαν.

quàm, vt ipſius verbo vtar, *ἀδιατρεψίαν*. Monenti Antoniæ auiæ, tamquam parum eſſet non obedire: *Memento*, ait, *Omnia mihi & homini licere*. Trucidaturus fratrem, quem metu venenorum præmuniri medicamentis ſuſpicabatur: *Antidotum*, inquit, *aduerſus Cæſarem?* Relegatis ſororibus, non ſolùm inſulas habere ſe, ſed etiam gladios minabatur. Prætorium virum ex ſeceſſu Anticyræ, quam valitudinis cauſſa petierat, propagari ſibi commeatum ſæpius deſiderantem, cùm mandaſſet interimi, adiecit, *Neceſſariam eſſe ſanguinis miſsionem cui tam diu non prodeſſet elleborum*. Decimo quoque die, numerum puniendorum ex cuſtodia ſubſcribens, *Rationem ſe purgare dicebat*. Gallis Græcíſque aliquot vno tempore condemnatis, gloriabatur *Gallogræciam ſeſe ſubegiſſe*.

30 Non temere in quemquam, niſi crebris & minutis ictibus animaduerti paſſus eſt: perpetuo notóque iam præcepto,

ANIMADVERSIONES.

A *Quàm vt ipſius verbo vtar ἀδιατρεψίαν.*] In vulgatis codd. adiectum eſt interpretamentum hoc eſt, *inuerecundiam*. quod & in codice Viterbienſi offendimus & Memmiano: éſtque non adeo ineptum, vt quibuſdam videtur. Quid enim aliud ἀδιατρεψία, quàm rigidus animus, qui neminem reuereatur, & B proinde nemini parcat? quod Græci Athenienſes τυγχάνειν αἰδοῦς & νέμειν αἰδῶ vel αἰδεῖσθαι dicere ſolent. ἀδιατρεψία eſt contrarium τῆς ἐντροπῆς. Appianus De bellis Punicis, ἔμελλον οὖν τοὺς ὑπάτους ἐς ἐντροπὴν ἢ ἔλεον ἄξειν. Verbum διατρέπειν eſt adducere aliquem vt mutet ſententiam. Arrianus in Diſſertationibus Epicteti libro primo, οὐδὲ ταῦτα ἱκανὰ κινῆσαί τινας, καὶ διατρέψαι πρὸς C τὸ μὴ ἀπολιπεῖν τὸν τεχνίτην; Plutarchus, οὐδὲ τῇ τοῦ Πομπηΐου Μάγνου φωνῇ διατραπέντες. inde ἀδιατρεψία pertinacia in exſequendo malo ſemel cogitato. Similis vox ἀνεπιστρεψία apud Arrianum eundem initio libri ſecundi. nec diſſimile verbum ἀνεπιστρεπτεῖν in ſexta Diogenis Laertij hiſtoria.

Prætorium virum ex ſeceſſu Anticyræ deſiderantem.] Per literas aut per amicos. Particulam *ex*, & Memmianus & alij omnes tuentur libri, & ſententia ipſa multo magis. neque audiendus vir doctus, qui tolli iubet ſine cauſſa.

Propagari ſibi commeatum.] Pars librorum, *prorogari*.

Rationem ſe purgare dicebat.] Græcum eſt ἐκκαθᾶραι λογισμὸν, quod in Euangelio dicitur συναίρειν λόγον. Plutarchus in libro Quomodo diſtinguas adulatorem ab amico, καὶ πρὸς ἔρωτος ὑπηρέτης, καὶ περὶ λύσιν πόρνης ἀκριβὴς, καὶ πότου δαπάνης ἐκκαθᾶραι λογισμὸν οὐκ ἀμελής. Sic τὴν ἀμφιλογίαν ἀποκαθῆραι apud eundem in commentario De amore inter fratres, & ἐκκαθᾶραι καὶ διαλῦσαι τὰς ἀμφιλογίας, in Ageſilao.

Ita feri,

Ita feri, vt ſe mori ſentiat. Punito per errorem nominis alio quã quem deſtinauerat, ipſum quoque paria meruiſſe dixit. Tragicum illud ſubinde iactabat,

Oderint dum metuant.

Sæpe in cunctos pariter ſenatores, vt Seiani cliẽtes, aut matris ac fratrum ſuorum delatores, inuectus eſt: prolatis libellis, quos crematos ſimulauerat, defensáque Tiberij ſæuitia quaſi neceſſaria, cùm tot criminantibus crẽdendum eſſet. Equeſtrẽ ordinem, vt ſcenæ harenæque deuotum aſſiduè proſcidit. Inſenſus turbę fauenti aduerſus ſtudium ſuum exclamauit: *Vtinã pop. Rom. vnã ceruicẽ haberet.* Cúmque Tetrinius latro poſtularetur, *& qui poſtularent, Tetrinios eſſe* ait. Retiarij tunicati quinque numero gregatim dimicantes, ſine certamine vllo totidem ſecutoribus ſuccubuerãt: cùm occidi iuberentur, vnus reſumta fuſcina, omnes victores interemit. Hanc vt crudeliſſimam cædem & defleuit edicto, & eos qui ſpectare ſuſtinuiſſent, exſecratus eſt. Queri etiã palàm de conditione temporum ſuorũ ſolebat: *quòd nullis calamitatibus publicis inſignirẽtur.* Auguſti principatum clade Variana: Tiberij, ruina ſpectaculorum apud Fidenas, memorabile factum ſui obliuionem imminere proſperitate rerum. Atque identidem exercituum cædes, famem, peſtilentiam, incendia, hiatum aliquem terræ optabat.

ANIMVM quoque remittenti, ludóque & epulis dedito, eadẽ 32
dictorũ factorúmque ſæuitia aderat. Sæpe in cõſpectu prandẽtis vel comiſſantis ſeriæ quæſtiones per tormenta habebãtur.

ANIMADVERSIONES.

Ita feri vt ſe mori ſentiat.] Fallũtur qui putant ex Turnebi coniectura eſſe hanc lectionẽ: nam & exarati manu nonnulli ſic habent: quod & Vrſinus teſtatur, & nos ita correctũ in Mẽmiano offendimus, manu antiquiſſima. & ita vetuſtiſſima editio Lugdunenſis, nec non Pariſienſis Rob. Steph.

Cùm Tetrinius latro poſtularetur.] Melius ſic ſcriptum puto in MSS. quàm vt vulgò *Latro*, quod eſſe cognomen Porcię gentis ſcimus, non Tetriniorum. nec eſt abſurdũ, iſtũ qui poſtulatur ad ferrũ, inſignẽ aliquẽ latronẽ fuiſſe, dãnatũ in arenã.

Et defleuit edicto, & eos qui ſpectare ſuſtinuiſſent, exſecratus eſt.] Nihil muto, tamen Viterb. lectio hæc eſt, *& defleuit, & eos edicto qui ſpectare ſuſtinuiſſent, exſecr.*

Sæpe in conſpectu prandentis vel comiſſantis ſeriæ quæſtiones per tormenta habebantur.] Viterb. *vel comiſſantis ſerie, quæſt.* mẽdosè. neque .n. ſatis Latinum putẽ, *ſeriem comiſſ.* pro agmine & thiaſo κωμαζόντων. Doctiſſimo Petro Fabio, *ſæuæ* viſũ ſcribẽdũ non *ſeriæ*. non etiã diſpliceat, *ſeriò quæſtiones, & per torm. hab.*

Miles decollãdi artifex quibuſcũque à cuſtodia capita amputabat. Puteolis dedicatione pontis, quem excogitatũ ab eo ſignificauimus, cũ multos è litore inuitaſſet ad ſe; repente omnes præcipitauit. Quoſdam gubernacula apprehẽdenteis, cõtis remíſque detruſit in mare. Romæ publico epulo ſeruũ, ob detractã lectis argenteam laminam, carnifici confeſtim tradidit, vt manibus abſciſſis, atque ante pectus è collo pendentibus, præcedẽte titulo qui cauſſam pœnæ indicaret, per cœtus epulantiũ circũduceretur. Mirmillonẽ è ludo rudibus ſecũ batuẽtẽ, & ſpõte proſtratũ, cõfodit ferrea ſica, ac more victorũ cum palma diſcucurrit. Admota altaribus victima, ſuccinctus poparũ habitu, elato altè malleo, cultrariũ mactauit. Lautiore cõuiuio effuſus ſubitò in cachĩnos, Coſs. qui iuxta cubabãt, quídnam rideret blandè quærẽtibus: *Quid*, inquit, *niſi vno meo nutu*
33 *iugulari vtrũque veſtrũ ſtatim poſſe?* Inter varios iocos, cũ aſſiſtẽs ſimulacro Iouis Apellẽ tragœdũ cõſuluiſſet, vter illi maior videretur, cũctãtẽ flagellis diſcidit: collaudãs ſubinde vocẽ deprecãtis, quaſi etiã in gemitu prædulcẽ. Quoties vxoris vel amiculæ collũ exoſcularetur, addebat, *Tã bona ceruix, ſimulac iuſſero, demetur.* Quin & ſubinde iactabat, *Exquiſiturũ ſe vel fidiculis de Cæſonia*
34 *ſua, cur eã tãto opere diligeret.* NEC MINORE liuore ac malignitate quàm ſuperbia ſæuitiáque pæne aduerſus omnis æui homines graſſatus eſt. Statuas virorũ illuſtriũ, ab Auguſto ex Capitolina area propter anguſtias in Martiũ campũ collatas, ita ſubuertit atque diſiecit, vt reſtitui ſaluis titulis non valuerint.

ANIMADVERSIONES.

Miles decollandi artifex.] ſub Imperatoribus inuentum iſtud artificium: Lucanus lib. VIII. de milite qui Pompeium decollauit.

Tunc neruos venáſque ſecat, nodoſáque frangit
Oſſa diu: nondum artis erat caput enſe rotare.

Cùm multos è litore inuitaſſet ad ſe, repente omnes præcipitauit.] Placet quorũdã libb. lectio *è ponte* pro *repente*: quod tamen non reiicio: ac fortaſſe ſcribendũ, *repente è ponte omnes præcipitauit.* Dio. συχνοὺς τῶν ἑταίρων ἐς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς γεφύρας ἔρριψε.

Quoſdã gubernacula apprehẽdenteis cõtis remíſque detrudit in mare.] Dio paullo aliter, συχνοὺς δὲ καὶ τῶν ἄλλων

A ἐν πλοίοις ἐμβόλους ἔχουσι περιπλεύσας κατέδυσεν, ὥστε καὶ ἀπολέσθαι τινάς.

Succinctus poparum habitu.] Plutarchus in Æmilio Paulo deſcribẽs apparatum ſacrificij, οἱ δὲ ἄγοντες τοὺς χρυσόκερως ἐξ φίας βοῦς νεανίσκοι, περιζώμασιν εὐπαρύφοις ἐσταλμένοι, πρὸς ἱερουργίαν ἐχώρουν.

Cũctãtẽ flagellis diſcidit.] Hic eſt Apelles Aſcalonita tragœdus, in quẽ
B adeò inuehitur Philo in legatione ad Caiũ. De eius cæde, ibidẽ habẽtur hæc verba, ὁ μὲν ὑπὸ Γαΐου σιδήρῳ δεθεὶς ἐφ' ἑτέραις αἰτίαις καὶ στρεβλούμενος καὶ τροχιζόμενος ἐκ περιτροπῆς ὥσπερ ἐν ταῖς περιοδιζούσαις νόσοις.

Tam bona ceruix, ſimul ac iuſſero, demetur.] Diriſſimæ immanitatis

dictum. Sed in hiſtoria Turcorum factum legimus hoc etiã dicto crudelius. Capta Conſtantinopoli, reperta eſt inter captiuas virgo nobilis, exquiſitiſſimæ formæ, cui nomen Irenæ. hæc ad Sultanum Muhamed. II. adducta, ita illum cepit, vt per aliquot annos cura rerum omiſſa aut remiſſa, nihil niſi Irenen cogitaret. quum malè audire apud ſuos eo nomine cœpiſſet, eiuſque i- A gnauiam Muſtapha liberius increpuiſſet, tyrannus aduocata concione, prodit in medium, Irenen cultu ſuperbiſſimo adornatam manu tenens: deinde expoſita omnium oculis eius forma, ac verbis etiam dilaudata, vt ſe virum probaret, aduerſus omnes affectus fortem, prehenſa miſellæ coma, in ipſo veſtigio caput illi amputauit. B

Vetuítq. poſthac viuentiũ cuiquã vſquam ſtatuã aut imaginẽ, niſi conſulto ſe & auctore, poni. Cogitauit etiam de Homeri carminibus abolendis. *Cur enim ſibi non licere*, dicens, *quod Platoni licuit, qui eum è ciuitate quam conſtituebat eiecerit?* Sed & Virgilij & Titi Liuij ſcripta & imagines, paullum abfuit quin ex omnibus bibliothecis amouerit: quorum alterum, *vt nullius ingenij, minimæque doctrinæ*: alterum, *vt verboſum in hiſtoria negligentémque carpebat.* De iuris quoque conſultis, quaſi ſcientię eorum omnẽ vſum aboliturus ſæpe iactauit, Se, me hercle, effecturum, ne quid reſpondere poſſint præter eũ. Vetera familiarum inſignia nobiliſſimo cuiq. ademit: Torquato torquẽ: Cincinnato crinẽ:

ANIMADVERSIONES.

Vetuitque poſthac viuentium cuiquam vſquam ſtatuam aut imaginem, niſi conſulto ſe & auctore poni.] Cauſſam edicti huius Caij aperit nobis inſignis Dionis locus in vita Claudij, cuius ſimilem conſtitutionem refert: Sic ille, ἐπειδή τε ἡ πόλις πολλῶν εἰκόνων ἐπληροῦτο (ἐξῆν γὰρ ἀναίδην τοῖς βουλομένοις ἐν γραφῇ καὶ ἐν χαλκῷ λίθῳ τε δημοσιεῦσθαι) τάς τε πλείους ἐν αὐτῷ ἑτέρωσέ ποι μετέθηκε, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἀπηγόρευσε, μηδενὶ ἰδιώτῃ, ὧν ἂν μὴ ἡ βουλὴ ἐπιτρέψῃ τοῦτο ποιεῖν ἐξεῖναι, πλὴν εἴ τις ἔργον τι ᾠκοδομηκὼς εἴη, ἢ καὶ κατεσκευάσατο· τούτοις γὰρ δὴ τοῖς τε συγγενέσιν αὐτῶν ἱστᾶσθαι ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἐφῆκε. id eſt, *Ac quoniam vrbs imaginibus replebatur, (licebat enim omnibus qui vellent pictura, ære, lapidéque ſuam publicare effigiem) pleraſque illarum alio quo tranſtulit, ſanxítque in poſterum ne quis priuatus ſine permiſſu ſenatus id faceret: niſi ſi quis opus aliquod aut feciſſet, aut etiam refeciſſet: his enim cognatiſque eorum monumentum ſui aliquod iis in locis ponere permiſit.* C

Ne quid reſpondere poſſint præter eum.] Pridem doctiſſimis hominibus negotium fecit hic locus: de quo cùm ad Ioſephum Scaligerum retuliſſem, reſponſum iſtud tuli: ipſius enim verba ponam: *In Caligula lego indubitate*: ne quis reſpondere

poſſit, præter eum. *Vox tyrannica, ſed ſatis acuta: ſe ſublaturum Iuriſconſultos, ita vt ipſius voluntas ſit pro iure: & nemo ſuperſit qui conſulatur, præter eum, hoc eſt Caligulam. Quemadmodum enim in animo habebat Caligula omnia exemplaria Liuiana & Virgiliana abolere, ita etiam omnes Iuriſconſultos: vt nemo ſupereſſet* A *qui de iure conſuli & reſpondere poſſet, præter eum, nempe Caligulam. Propterea ſubiicit Suetonius, quaſi ſcientiæ eorum omnem vſum aboliturus.* Hæc Scaliger: Memmianus & omnes meliores alij libri, firmant editam lectionem: in nonnullis eſt, *ne qui reſpondere poſſint.*

Cn. Pompeio ſtirpis antiquæ, Magni cognomen. Ptolemæum, de quo retuli, & accerſitum è regno, & exceptum honorificè, non alia de cauſſa repentè percuſſit, quàm quòd edente ſe munus, ingreſſum ſpectacula, conuertiſſe hominum oculos fulgore purpureæ abollæ animaduertit. Pulcros & comatos, quoties ſibi occurrerent, occipitio raſo deturpabat. Erat Eſius Proculus patre primipilari, ob egregiam corporis amplitudinem & ſpeciem *Coloſſeros* dictus. Hunc è ſpectaculis detractum, repentè & in harenam deductum, Thraci, & mox hoplomacho comparauit: bíſque victorem conſtringi ſine mora iuſſit: & pannis obſitum vicatim circumduci, ac mulieribus oſtendi, deinde iugulari. Nullus denique tam abiectæ conditionis, támque extremæ ſortis fuit, cuius non commodis obtrectaret. Nemorenſi regi, quòd multos iam annos potiretur ſacerdotio, validiorem aduerſarium ſubornauit. Cùm quodam die muneris,

ANIMADVERSIONES.

Cn. Pompeio ſtirpis antiquæ, Magni cognomen.] Nullam in vllis codd. varietatem hîc annotamus, nec ſatis ſcio quàm rectè doctiſſimus Vrſinus luxata hæc eſſe, & loco ſuo mota illa verba *ſtirpis antiquæ*, pronuntiarit. etſi non diffiteor probabilem eſſe illius emendationem, ſcribentis paullò antè, *nobiliſſimo cuique ſtirpis antiquæ ademit.* Hic autem eſt Cn. Pompeius Magnus, qui poſtea gener fuit Claudij, vt libro ſequente narratur. & notat Dio in rebus Claudij, vbi hoc quoque commemorat.

Ob egregiam corporis amplitudinē B *& ſpeciem coloſſeros dictus.*] Non malè fortaſſe ſcripſeris, *ob corporis amplitudinem & egregiam ſpeciem.* vtrūque voce *Coloſſeros* eleganter exprimitur: amplitudo corporis priore parte compoſitæ huius dictionis: forma venuſta & amabilis, poſteriore. Miramur igitur non parum quid mouerit viros eruditiſſimos, C vt hanc lectionem adeò manifeſtò veram & veterum librorum auctoritate confirmatam ſollicitarent.

Thraci & mox hopl.] Melius ſcripſeris *Threci*, & ita in cod. Pithœi.

eſſe

eſſedario Porio, ob proſperam pugnam ſeruum ſuum manumittenti ſtudioſiùs plauſum eſſet, ita ſe proripuit è ſpectaculis, vt calcata lacinia togæ, præceps per gradus iret indignabundus, & clamitans, *Dominum gentium populum ex re leuiſſima plus honoris gladiatori tribuentem, quàm conſecratis principibus, aut præſenti ſibi.* PVDICITIÆ neque ſuæ neque alienæ pepercit. 36
M. Lepidum Mneſterem pantomimum, quoſdam obſides dilexiſſe fertur, commercio mutui ſtupri. Valerius Catullus conſulari familia iuuenis, ſtupratum à ſe, ac latera ſibi contubernio eius defeſſa, etiam vociferatus eſt. Super ſororum inceſta, & notiſſimum proſtitutæ Pyrallidis amorem, non temerè vlla illuſtriore fœmina abſtinuit: quas plerumque cum maritis ad cœnam vocatas, prætérque pedes ſuos tranſeuntes diligenter, ac lentè, mercantium more conſiderabat: etiam faciem manu alleuans, ſi quæ pudore ſubmitterent. Quoties deinde libuiſſet, egreſſus triclinio, cùm maximè placitá ſeuocaſſet, paullò pòſt recentibus adhuc laſciuiæ notis, reuerſus vel laudabat palã, vel vituperabat: ſingula numerans bona maláve corporis, atq; concubitus. Quibuſdam, abſentium maritorum nomine, repudium ipſe miſit, iuſſítque in Acta referri. NEPOTINIS ſumtibus o- 37
mnium prodigorum ingenia ſuperauit: commentus nouum balnearum vſum, portentoſiſſima genera ciborum, atq; cœnarum: vt calidis frigidíſque vnguentis lauaretur: pretioſiſſimas margaritas aceto liquefactas ſorberet: conuiuis ex auro panes & opſonia apponeret: *Aut frugi hominem eſſe oportere dictitans, aut Cæſarem.* Quin & nummos non mediocris ſummæ

ANIMADVERSIONES.

Eſſedario Porio.] Iunius Philargyrus in libro tertio Georg. Latini poëtæ, *Eſſeda vehiculi vel currus genus, quo ſoliti ſunt pugnare Galli. Cæſar teſtis eſt libro ad Ciceronem tertio. Multa millia equitum atque eſſedariorum habet. Hinc & gladiatores eſſedarij dicuntur qui curru certant.* Malim verò ſcribi, *Eſſedario Oporio,* aut *Poro.*

A

Ob proſperam pugnam.] Scribe, *poſt proſperam pugnam*, ex Viterb. Pithœi & Memmij.

B

Quibuſdam abſentium maritorum nomine repudium ipſe miſit, iuſſitque in acta referri.] Horum alterum fuit ex more: repudia enim in acta referebantur: alterum contra leges erat. Adi ad Iuriſconſultos, quorum hæc propria eſt cognitio.

Nepotinis ſumtibus omn.] Libri quique optimi, *nepotatus ſumtibus.*

Pretioſiſſimas margaritas aceto li-

quefactas.] Memmij, Cuiacij & Liſſ. A *liquefacta.* Vtrunque dici notum codd. *Pretioſiſſima margarita aceto* eſt.

è faſtigio baſilicæ Iuliæ per aliquot dies ſparſit in plebem. Fabricauit & de cedris Liburnicas, gemmatis puppibus, verſicoloribus velis, magna thermarum & porticuum & tricliniorum laxitate, magnáq. etiam vitium & pomiferarum arborum varietate: quibus diſcumbẽs de die inter choros ac ſymphonias, littora Campaniȩ peragraret. In exſtructionibus prȩtoriorum atque villarum omni ratione poſthabita, nihil tam efficere cõcupiſcebat quàm quod poſſe effici negaretur. Et iactȩ itaque moles infeſto ac profundo mari, exciſȩ rupes duriſſimi ſilicis, & campi montibus aggere ȩquati, & complanata foſſuris mõtium iuga, incredibili quidem celeritate, cùm more culpa capite lueretur. Ac ne ſingula enumerem, immenſas opes, totúmque illud Tiberij Cȩſaris, vicies ac ſepties millies HS. non toto vertente anno abſumſit. EXHAVSTVS igitur atque egens ad rapinas conuertit animum, vario & exquiſitiſſimo calũniarum & auctionum & vectigalium genere. Negabat iure ciuitatem Romanam vſurpare eos quorum maiores ſibi poſteríſque eam impetraſſent, niſi filij eſſent. Neque enim intelligi debere poſteros vltra hunc gradum. Prolatáque Diuorum

ANIMADVERSIONES.

E faſtigio baſilicæ Iuliæ.] De hac baſilica legant ſtudioſi quæ diligenter adnotauit præſtantiſſimus Scaliger, ad Chronici Euſebiani numerum MDCCCCLXXI.

Et de cedris Liburnicas.] In ſolo Memmij libro reperi lectionem Turnebo annotatam *deceris*: vnde ille faciebat *deceres*, id eſt, δεκήρεις, quod perplacet: etſi alteram lectionem damnare iure non poſſumus.

Totúmque illud Tiberij Cæſaris vicies ac ſepties millies HS. nõ toto vertente anno abſumpſit.] Dio & in ſummæ numero, & in temporis ſpatio, quo hæ opes ſunt abſumptæ, diſſentit: ſcribit enim ſub initium libr. LVIII. πέντε γοῦν μυριάδας μυριάδων, καὶ B πενθακοσίας καὶ ἑπτάκις χιλίας, ὡς δ᾽ ἕτεροι ὀκτώ τε καὶ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας τεθησαυρισμένας δραχμῶν, οὐδὲ ἐς τὸ τρίτον ἔτος μέρος ἀπ᾽ αὐτῶν τι διέσωσεν. Ex quibus verbis apparet diuersè tradi ſolitum pecuniarum modum: quas Tiberius conſiſcatas reliquit: aliis ſcribentibus fuiſſe vicies ter millies ſeſtertiûm: aliis tricies & ter millies ſeſtertiûm. C ita nãque efferri Latinè debent Grȩca verba Dionis, non vt interpretes vertunt: quide ſumma quam auctor ait plurimum ſua interpretatione deterunt. De hac autem pecunia à Tiberio cumulata loquitur auctor oraculorum Sibyllinorum: quo loco de Tiberio & Nerone hos verſus fundit:

Εἰς

Εἷς μὲν πρέσβυς ἐών, σκήπτρων ἐπὶ πουλὺ κρατήσει,
Οἰκτρότατος βασιλεύς, ὃς χρήματα κόσμου ἅπαντα
Δώμασιν ἐγκλείσει τηρῶν, ἵν᾽ ὅταν γ᾽ ἐπανέλθῃ
Ἐκ περάτων γαίης ὁ φυγὰς μητροκτόνος ἐλθών,
Ταῦτα ἅπασι διδοὺς πλοῦτον μέγαν Ἀσίδι θήσῃ.

Vides vanum Sibyllæ vaticinium: A vel potius ἀνιστορησίαν boni illius viri, qui multo poſt Neroniana tempora zelo propagandę religionis Chriſtianæ ſub nomine Sibyllarum ea carmina fecit & publicauit. Norat ille ingentem pecuniæ vim à Tiberio eſſe congeſtam: at eius non meminerat quòd hoc loco ſcribit Tranquillus. Ideo imaginario illi Neroni falsò tribuit, quæ omnes hiſtoriæ Caligulæ.

Iulij & Auguſti diplomata, vt vetera & obſoleta deflebat. Arguebat & perperam editos cenſus, quibus poſtea quacumque de cauſſa quidquam incrementi acceſſiſſet.

ANIMADVERSIONES.

Iulij & Auguſti diplomata vt vetera & obſoleta deflebat.] Hæc ſcriptura eſt omnium libb. nec probo emendationem ſcribentium *delebat*: nam vel *deflebat* retineam, & cum Torrentio interpreter de mimico geſtu, quo ſolitus vti Caius in eleuanda auctoritate horum diplomatum: vel cum Lipſio ſcribam *deflabat*. quam ſcripturam ſciolus aliquis inuentam in optimo Memmij libro, corruperat: ita tamen vt illius B clariſſima inuenerimus veſtigia & certiſſima. Sic ferè καταφυσᾷν poſitum notabamus apud Epiphanium, libro primo κατὰ Μαρκωσίων· γυναῖκες, αἳ ὁμοίως ταῖς λοιπαῖς ἐπετήδευσε, παραπείθειν κελεύων αὐτὰς προφητεύειν, καὶ καταφυσήσασαι καὶ καταθεματίσασαι αὐτόν, ἐχωρίσθησαν τοῦ τοιούτου θιάσου. idem enim valet eo loco καταφυσᾷν quod apud Sophoclem πτύειν, & vulgò καταπτύειν, aſpernari, contemnere. Scholia eius C poëtæ in Antigonen ad illa verba, πτύσας προσώπῳ, κοὐδὲν ἀντειπών. οὐ κυρίως προσπτύσας τῷ πατρί. ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ συνηθείᾳ φαμὲν κατέπτυσεν αὐτοῦ, ὅ ἐστι, κατεφρόνησε τῶν λόγων αὐτοῦ. Porrò voce qua vſus Caligula exprimitur geA ſtus faſtidientis & contemnentis: nam ita erat moris. In Martyrologio veteri id dicitur *exſufflare*: in Ianuario. *In Achaia ſancti Satyri martyris qui tranſiens ante quoddam idolum, cùm exſufflaſſet in illud, ſignans ſibi frontem, ſtatim idolum illud corruit.* Sulpicius Seuerus ſcriptor politiſſimus, negat eam vocem ſatis Latinam. locus eſt dialogo tertio, vbi de Martino loquens, *vidit*, inquit, *poſt tergum Auitiani dæmonem miræ magnitudinis aſsidentem: quem eminus, (vt verbo quia ita neceſſe eſt, parum Latino loquamur) exſufflans Auitianus ſe exſufflari exiſtimans, Quid me inquit, ſancte ſic aſpicis?* vtitur eo verbo & S. Auguſtinus ſæpe.

Arguebat & perperam editos cenſus.] Lego, *perperam editi cenſus*. conſidera: aliter ſententia ſtare non poteſt. in cenſum omnia bona erant deferenda: qui fallebant, aut ærarij fiebant, & in Cæritum tabulas referebantur, aut vænibant ipſi bonáque eorum. eò ſpectauit Caius, eò Suetonius.

Teſtamenta primipilarium, qui ab initio principatus Tiberij, neque illum, neque ſe heredem reliquiſſent, vt ingrata reſcidit. Item cæterorum, vt irrita & vana, quoſcumque quis diceret herede Cæſare mori deſtinaſſe. Quo metu iniecto, cùm iam & ab ignotis inter familiares, & à parentibus inter liberos palàm heres nuncuparetur, deriſores vocabat: quòd poſt nuncupationem viuere perſeuerarent, & multis venenatas macteas miſit. Cognoſcebat autem de talibus cauſſis, taxato priùs modo ſummæ, ad quem conficiendum conſideret, confecto demum excitabatur. Ac ne paullulum quidem moræ patiens, ſuper quadraginta reos quondam ex diuerſis criminibus vna ſententia condemnauit, gloriatúſque expergefactæ ſomno Cæſoniæ, *quantum egiſſet, dum ea meridiaret.*

ANIMADVERSIONES.

Teſtamenta primipilarium.] Imò omnium centurionum. Ait enim Dio πάσας ἁπλῶς τὰς τῶν ἐν τοῖς ἑκατοντάρχοις ἐστρατευμένων οὐσίας, ὅσοι μετὰ τὰ ἐπινίκια ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔπεμψεν, ἄλλῳ τινὶ αὐτάς, καὶ μὴ τῷ αὐτοκράτορι καταλελοίπεσαν, αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ ἄνευ ψηφίσματος εἰσέπραξε. Similia alia fiſci iura, aut iniurias potius, hiſtorici & Iuriſconſulti referunt. Videtur autem Suetonius primipilarium tantùm feciſſe mentionem, quia horum potiſſimum expetitæ hæreditates: vt eorum ad quos pleraque commoda militiæ ſolita peruenire. Vegetius libro 2. cap. XXI. *Primipili centurio poſtquam in orbem omnes cohortes per diuerſas adminiſtrauerit ſcholas, in prima cohorte ad hanc peruenit palmam, in qua ex omni legione infinita commoda conſequitur.* Inter alia autem primipilarium commoda, ea fuerunt, quæ ex militum teſtamentis conſequebantur. Fere enim milites qui in caſtris teſtamenta condebant amicis commilitonibus, in primis autem primipilaribus ſua relinquebant. Quintilianus libro 6. capite de riſu, *Optima eſt ſimulatio*

A *contra ſimulationem: qualis illa Domitij Afri fuit: vetus habebat teſtamentum: & vnus ex amicis recentioribus ſperans aliquid ex mutatione tabularum, falſam tabulam intulerat, conſulens eum, an primipilaris ei teſtamento ſuaderet ordinare ſuprema iudicia.* Eſt hic locus ſubobſcurus: ſed poteſt *primipilaris teſtamentum* bifariam accipi: vel pro eo teſtamento quo miles hærede primipilari

B inſtituto, commilitonibus partem bonorum legauit. vel pro teſtamento quo primipilaris Imperatorem ſcripſit hæredem, amicis legata dedit. Vtrouis modo accipias clara mens huius captatoris.

Venenatas macteas.] Ita prima editio, & nonnulli MSS. Athenæus

C libro IV. & XIV. ματτύην appellat: ſed cùm à μάττειν vox ſit deducta, tam poteſt *c* in hac dictione ferri, quàm in aliis eiuſdem originis, vt μάκτης, μάκτηρ & μάκτρα. Obſtat tamen, quod affinem vocem *mattici* ſcribimus non *mactici.* Memmianus & multi, *matteas.*

Aactione

Auctione propoſita, reliquias omnium ſpectaculorum ſubiecit, & venditauit: exquirens per ſe pretia, vſque eò extendens, vt quidam immenſo coacti quædam emere, ac bonis exuti venas ſibi inciderent. Nota res eſt, Aponio Saturnino inter ſubſellia dormitante, monitum à Caio præconē, ne prætoriū virū crebro capitis motu nutantem ſibi præteriret: nec licendi finē factū, quoad tredecim gladiatores HS. nonagies ignoranti addicerētur. In Gallia quoque, cū dānatarū ſororū ornamēta, & 39
ſupellectilē, & ſeruos, atque etiā liberos, immēſis pretiis vendidiſſet: inuitatus lucro, quidquid inſtrumenti veteris aulæ erat, ab vrbe repetiit: comprehenſis ad deportandū meritoriis, quoque vehiculis, & piſtrinenſibus iumentis: adeò, vt & panis Romæ ſæpe deficeret: & litigatorum plerique, quòd occurrere abſentes ad vadimoniū nō poſſent, cauſſa caderēt. Cui inſtrumēto diſtrahēdo nihil nō fraudis ac lenocinij adhibuit: modò auaritiæ ſingulos increpās, & *quòd nō puderet eos locupletiores eſſe, quā ſe:* modò pœnitētiā ſimulans, quòd principaliū rerū priuatis copia faceret. Cōpererat prouincialem locupletē ducēta HS. numeraſſe vocatoribus, vt per fallaciam cōuiuio interponeretur, nec tulerat moleſtè tā magno æſtimari honorē cœnæ ſuæ. Huic poſtero die ſedenti in auctione miſit, qui neſcio quid friuoli ducentis millibus traderet: diceretque *cœnaturum apud Cæſarem vocatu ipſius.* Vectigalia noua atque inaudita, primùm 40
per publicanos, deinde quia lucrum exuberabat, per centuriones tribunóſque prætorianos exercuit: nullo rerum aut hominum genere omiſſo, cui non tributi aliquid imponeret.

ANIMADVERSIONES.

Auctione propoſita reliquias omniū ſpectaculum ſubiecit, & venditauit.] *Reliquiæ ſpectaculorū* ſunt gladiatores q ſpectaculo ſuperſtites remāſerāt. Dio vertit, τοὺς περιγινομένους τῶν μονομάχων. Erāt & q̄dā reliquię Circēſiū: quarū facit idē obſcurā mētionē. *Subiicere* ἁπλῶς ꝓ ſubiicere haſtę.

Exquirēs per ſe pretia, & vſque eò extendens.] Dio, αὐτός τε ἐπὶ τὸ πρατήριον καθεζόμενος, καὶ αὐτὸς ὑπερβάλλων.

Quicquid inſtrumenti veteris aulæ erat.] Minus mirādū, quia alij quoque principes idem fecerūt: etſi nō

A eādē ob cauſſam. Capitolinus in vita M. Anto. Philoſoph. *Cùm ad hoc bellum omne ærarium exhauſiſſet ſuū, neque in animum induceret, vt extra ordinē prouincialib. aliquid imperaret; in foro diui Traiani auctionē ornamentorum imperialium fecit, vēdiditque aurea pocula & cryſtallina, & myrrhina: vaſa etiam regia, & veſtē vxoriam ſericam & auratam, gēmáſque etiam, quas multas in repoſitorio*
B *ſanctiore Hadriani repererat: & per duos menſes hæc vēditio celebrata eſt.*

Compererat prouincialem locuple-

tem ducenta HS. *numeraſſe vocatoribus vt per fallaciam conuiuio interponeretur.*] Amm. Marcell. lib. XIII. *Homines enim eruditos & ſobrios, vt infauſtos & inutiles vitant quoque:* A *accedente quòd & nomenclatores aſſueti hac & talia venditare mercede accepta, cœnis quoſdam & prandiis inſerunt ſubditițios, ignobiles, & obſcuros.*

Pro eduliis, quæ tota vrbe venirent, certum ſtatúmque exigebatur. Pro litibus atque iudiciis vbicumque cõceptis, quadrageſima ſummæ, de qua litigaretur: nec ſine pœna, ſi quis cõpoſuiſſe vel donaſſe negotiũ conuinceretur. Ex gerulorũ diurnis quæſtibus pars octaua, ex capturis proſtitutarum quantum quæque vno concubitu mereret. Additúmque ad caput legis,

ANIMADVERSIONES.

Pro eduliis.] Cuiacij lib. & è regiis antiquiſſ. necnon Memm. *edulibus.* non minùs Latinè. ibidem, *certum ſtatutúmque* non *ſtatum.* at Memm. *ſtatum.*

B *Ex gerulorum diurnis quæſtibus.*] Geruli ſunt οἱ μισθοῦ φέροντες, vt vocat Appian. IV. Ἐμφυλ. Attici προυνείκους & περιδίνους vocant. Latini etiã *baiulos* & *gerones*, vt Cicero in epiſtola quadam ad Atticum.

Ex capturis proſtitutarum.] *Captura* Latinis dicuntur mercedes artiũ ſordidarum, & obſcœnarum. Seneca pater Controuerſiarum lib. I. *Pretia ſtupri accepiſti, & manus quæ diis* C *datura erat ſacra, capturas tulit.* Idẽ lib. X. in ea de debilitato mendicante, *Tibi captura quotidiana non reſpondet: apparet nondum ſatis hominibus miſerum videri.* Sic apud Valerium Max. lib. 3. cap. 4. lib. 6. cap. 10. & lib. 9. cap. 4. Græci μίσθωμα propriè vocant: docẽt enim Græci critici ita differre μίσθωμα & μισθὸν, vt illud ſit captura propriè, vel pretiũ D flagitij aut ſceleris. Atque ita diſtinguit eas voces diſertiſſim⁹ ſcriptor Philo contra Flaccum, ὁ δὲ ἐνεπορεύετο τὴν λήθην τῶν δικαστῶν, τοὺς μὲν νικᾶν ὀφείλοντας, γράφων ἐν ἡττημένοις, τοὺς δ' ἡττᾶσθαι, μετὰ τὸν ἐπάρατον μισθὸν, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν τὸ μίσθωμα, ἐν νενικηκόσι. Extat eiuſdẽ magni ſcriptoris & cõmentariolus cuius index περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι. In B quo capturas huiuſmodi λήμματα αἰσχρὰ nominat. Sic accipienda vox μίσθωμα apud Ælianum Ποικίλης libro IV. cap. XII. vbi ſi aliter capias quàm de captura meretricis, friget tota ſententia, aut potius nulla eſt. alij Græci ἐμπολάς. Gloſſarium Græcolat. ἐμβολὴ *captura*, ſcribe ἐμπολὴ, vt in altero Gloſſario rectè ſcriptum. Dio Chryſoſtomus ſermone C De inuidia priore. Πορνοβοσκῷ γὰρ οὐ κερδαλεώτερόν τε καὶ ἄμεινον πρὸς τὴν ἐμπολὴν, μόνον ἔχειν τοῦτο τὸ εἶδος; Artemidorus libr. I. cap. LXXX. ἀγαθαὶ δὲ καὶ ἐπὶ ἐργαστηρίων καθεζόμεναι ἑταῖραι, καὶ πιπράσκουσαί τι καὶ δεχόμεναι ἐμπολάς. Xiphilinus in Pſeudoantonino, de quęſtu meretricio loquens, quòd illud monſtrum inſtituerat in palatio, χρήματά τε παρ' αὐτῶν συνέλεγε, καὶ ἐ- D γαυριῶτο ταῖς ἐμπολαῖς. Sic interpretor apud Athenæum titulum comœdiæ Ephippi Ἐμπολή. Habet & lingua Hebræa propiam huic rei vocem, אתנה *etnah*: vnde Græci ſuum ἔδνον deriuarunt: quod do-

num

num amatorium ſignificat, & præmium amoris, ſed honeſti: nō enim A eſt ab ἥδω, vt nugaces grammatici Græcorum ſomniant.

vt tenerentur publico, & quæ meretricium, & qui lenocinium feciſſent: necnon & matrimonia obnoxia eſſent. Huiuſmodi vectigalibus indictis, neque propoſitis, cùm per ignorantiam ſcripturæ multa commiſſa fierent, tandem flagitante populo Roman. propoſuit quidem legem : ſed & minutiſſimis litteris, & anguſtiſſimo loco: vti ne cui deſcribere liceret. Ac ne quod non manubiarum genus experiretur,

ANIMADVERSIONES.

Vt tenerentur publico & quæ meretricium, & qui lenocinium feciſſent.] Vetus malum & probrum multarū Rerumpubl. pretio vendere honeſtatem publicam : nam & Athenis πορνικὸν τέλος fuit, vt ex oratione Æſchinis contra Timàrchum ſcimus: & Imperatoribus pleriſque fuiſſe id genus lucri non ingratum, ex Lampridio in Alexandro Seuero, & Iuriſconſultis certum eſt. Vide legem VII. Cod. De ſpectaculis, & ſcenicis, & lenonibus, & Nouellam XIV. de lenonibus: cui non parum lucis attulerit qui cum capite XXXIX. lib. III. Euagrij Scholiaſtici eam contulerit Similiter aliæ quoque artes & ſordidæ & ſceleratæ pretio tolerabantur, erátque beneficiariorum princi C pis & curioſorum inquirere, atque in matriculas ſuas referre eos qui tali de cauſſa publico tenerentur. Tertullianus in libro De fuga in perſecutione, *Neſcio dolendum an erubeſcendum ſit, cùm in matricibus beneficiariorum, & curioſorum, inter tabernarios & lanios & fures balnearum, & aleones, & lenones, Chriſtiani quoque vectigales continentur.* Iuſtinus Apologia altera de mangonibus catamitorum & lenonibus loquens: καὶ τούτων μισθοὺς καὶ εἰσφορὰς καὶ τέλη λαμ-A βάνετε, δέον ἐκκόψαι ἀπὸ τῆς ὑμετέρας οἰκουμένης. Similiter mathematici & planetarij pretium dependebant vt artem poſſent vaniſſimam profiteri. Habes exemplum apud beatum Auguſtinum lib. IV. Confeſſionum, ca. III. in illo optimo ſene, qui dicit ſe iuuenem ita eam artem didiciſſe, *vt eius profeſſionē primis annis ætatis ſuæ* B *deferre voluiſſet, qua vitam degeret.* quid ſit *alicuius artis profeßionem deferre*, explicant ſuperiora Tertulliani verba. Quod autem genethliaci & curioſarum artium profeſſores certum vectigal penſitantes tolerarentur, declarat & Suidas : ex quo diſcimus Alexandriæ, (qua in vrbe frequens fuit id genus hominum) C βλακεννόμιον proprio nomine eſſe appellatum tale tributum : qua appellatione ſtultitia cōſultoribus Aſtrologorum exprobrabatur. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ inquit, τέλος τὸ βλακεννόμιον, ὃ οἱ ἀστρολόγοι τελοῦσι. διὰ τὸ τοὺς μωροὺς εἰσιέναι πρὸς αὐτούς.

Necnon & matrimonia obnoxia eßent.] D Vectigali inſtituto, quod legitimo matrimonio iuncti penderent, quoties liberis operam darent.

lupanar in palatio conſtituit: diſtinctíſque & inſtructis pro loci dignitate complurib. cellis, in quibus matronæ ingenuíque ſtarent. Miſit circum fora, & baſilicas nomenculatores ad inuitandos in libidinem iuuenes ſenéſque: prębita aduenientibus pecunia fenebris, appoſitíque qui nomina palàm ſubnotarent, quaſi adiuuantium Cæſaris reditus. Ac ne ex luſu quidem alcę compendium ſpernens, plus mendacio atque etiam periurio lucrabatur. Et quondam proximo colluſori, demandata vice ſua, progreſſus in atrium domus, cùm prætereuntes duos equites Rom. locupletes ſine mora corripi, confiſcaríque iuſſiſſet: exſultans rediit, gloriánſque numquam ſe proſperiore alea vſum.
42 Filia verò nata, paupertatem, nec iam imperatoria modò, ſed & patria conquerens onera, collationes in alimoniam atque dotem puellæ recepit. Edixit & ſtrenas ineũte anno ſe recepturum: ſtetítque in veſtibulo ædium Kal. Ianuariis ad captandas ſtipes, quas plenis ante eum manibus ac ſinu omnis generis turba fundebat. Nouiſſimè contrectandæ pecuniæ cupidine incenſus, ſæpe ſuper immenſos aureorum aceruos patentiſſimo diffuſos loco, & nudis pedibus ſpatiatus, & toto corpore aliquandiu volutatus eſt.
43 MILITIAM réſque bellicas ſemel attigit, neq. ex deſtinato, ſed cũ ad viſẽdũ nemus flumẽq. Clitũni Meuaniã proceſſiſſet: admonitus de ſupplẽdo numero Batauorum, quos circa ſe habebat, expeditionis Germanicæ impetũ cepit: neq. diſtulit, ſed legionib. & auxiliis vndiq. excitis, delectib. vndiq. acerbiſſimè actis, cõtracto & omnis generis cõmeatu quãtũ nũquã alius, iter ingreſſus eſt: cõfecítq. modò tã feſtinãter & rapidè, vt pretorianę cohortes cõtra morẽ ſigna iumẽtis imponere, & ita ſubſequi cogerẽtur: interdũ adeò ſegniter & delicatè, vt octophoro veheretur, atq. à propinquarũ vrbium plebe verri ſibi vias, & cõſpergi propter puluerẽ exigeret.
44 Poſtquã caſtra attigit, vt ſe acrem & ſeuerũ ducẽ oſtenderet, legatos, qui auxilia ſerius ex diuerſis locis adduxerãt, cum ignominia dimiſit. At in exercitu recenſendo, pleriſque centurionum maturis iam, & nonnullis ante pauciſſimos quàm conſumaturi eſſent dies, primos pilos ademit, cauſſatus ſeniũ cuiuſque & imbecillitatem: cęterorum increpita cupiditate,

ANIMADVERSIONES.

Lupanar in palatio conſtituit.] Dio de Meſſalina Claudij, ἤδη

γὰρ

γὰρ καὶ ἐπὶ οἰκήματος ἐν τῷ παλατίῳ αὐτῇ τε ἐκαθέζετο, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ϖρεσ-τας ἐκάθιζεν. Xiphilinus in Auito, καὶ τέλος ἐν τῷ παλατίῳ οἴκημά τι ἀποδείξας, & quæ ſequuntur: piget e- A nim talia deſcribere. Eſt autem in amborum narratione tanta ſimilitudo, vt videatur Auitus Caligulæ exemplum per omnia ſecutus.

commoda emeritæ militiæ ad ſex millium ſummam reſcidit. Nihil autem ampliùs quàm Adminio Cinobellini Britannorum regis filio, qui pulſus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto: quaſi vniuerſa tradita inſula, magnificas Romam litteras miſit: monitis ſpeculatoribus vt vehiculo ad Forum vſque & Curiam pertenderent, nec niſi in æde Martis, ac frequente ſenatu, Coss. traderent. Mox deficiente 45
belli materia, paucos de cuſtodia Germanos traiici, occulíque trans Rhenum iuſſit: ac ſibi poſt prandium, quàm tumultuoſiſſimè adeſſe hoſtem nuntiari. Quo facto, proripuit ſe cum amicis & parte equitum prætorianorum in proximam ſiluam: truncatíſque arboribus, & in modum tropæorum adornatis, ad lumina reuerſus, eorum quidem qui ſecuti non eſſent, timiditatem & ignauiam corripuit: comites autem & participes victoriæ, nouo genere ac nomine coronarum donauit: quas diſtinctas Solis ac Lunæ ſiderúmque ſpecie, *exploratorias* appellauit. Rurſus obſides quoſdam abductos è literario ludo, clámque præmiſſos, deſerto repentè conuiuio cum equitatu inſecutus, veluti profugos ac reprehenſos in catenis reduxit:

ANIMADVERSIONES.

Commoda emeritæ militiæ ad ſenûm millium ſummam reſcidit.] Omnino certæ & indubitatæ fidei eſt hæc lectio, quam auctoritate Dionis ante nos Torrentius & Lipſius, duo rei litterariæ lumina, ſtabiliuerunt. Mirum ſanè omnes veteres ſcribere *ſexcentorum*. quæ abſurda lectio nata ſine dubio eſt è vocis *ſenûm* accentu.

Adminio Cinobellini Britannorum regis filio.] Aliam ſcripturam Oroſius ſuggerit libro ſeptimo, cap. v. *Cúmque ibi Minocynobellinum Britannorum regis filium, &c.* ſed ſcribendum ex fide librorum Suetonij, *Cúmque Adminium Cinobellini Br. regis filium.* Forte etiam in nomine *Admininus d* pro *r* irrepſit: nam in Germania & Belgio, atque, vt puto, etiam in Britannia vſitatum B iam olim, vt nunc quoque nomen fuit Arminius. vide Tacitum.

Monitis ſpeculatoribus.] Ita codd. Memmij & Pithœi, Cuiacij verò *ſpiculatoribus*: aliter Groſlotij, vbi eſt *ſæpeculatoribus.*

Deficiente belli materia.] Eleganter Philoſtratus de bellicis rebus Caij, ὁ διονυσομανῶν, καὶ λυδίζων τὴν στολὴν, καὶ πολέμοις νικῶν οὐκ ὄντας.

in hoc quoque mimo præter modum intemperans. Repetita cœna renuntiantes coactum agmen, ſicut erant, loricatos ad diſcumbendum adhortatus eſt. Monuit etiam notiſſimo Virgilij verſu, *Durarent, ſecundiſque ſe rebus ſeruarent.* Atque inter hæc abſentem ſenatum populúmque grauiſſimo obiurgauit edicto, quòd *Cæſare præliante, & tãtis diſcriminibus obiecto, intempeſtiua*
46 *conuiuia, circum & theatra & amœnos ſeceſſus celebrarent.* Poſtremò, quaſi perpetraturus bellũ, directa acie in litore Oceani, ac baliſtis machiníſque diſpoſitis, nemine gnaro ac opinante quidnam cœpturus eſſet, repentè vt conchas legerent, galeáſque & ſinus replerent, imperauit: *ſpolia Oceani* vocans, *Capitolio Palatióque debita.* Et in indicium victoriæ altiſſimam turrem excitauit: ex qua, vt ex Pharo, noctibus ad regendos nauium curſus, ignes emicarent: pronuntiatóque militi donatiuo, centenis viritim denariis, quaſi omne exemplum liberalitatis ſupergreſ-
47 ſus: *Abite*, inquit, *læti, abite locupletes.* Conuerſus hinc ad curam triumphi, præter captiuos & transfugas barbaros, Galliarum quoque proceriſſimum quemque, & vt ipſe dicebat, ἀξιοθριάμβευτον, ac nonnullos ex principibus legit ac ſepoſuit ad pompam,

ANIMADVERSIONES.

In hoc quoque mimo.] Etiam Philo furioſi huius facta commemorans, δραματουργίαν, μῖμον & μιμίαν vocat. A

Atque inter hæc abſentem ſenatum populúmque grauiſſimo obiurgauit ed.] Egregium verò facinus & imitatione digniſſimum. Atque adeò non defuit qui imitaretur. Antoninus Caracalla Antiochiæ vitam per otium & omnia voluptatum genera traducens, ὠδύρετο, ait Xiphilinus, ὡς ἐν μεγάλοις δή τισι καὶ πόνοις καὶ κινδύνοις ὤν, καὶ τῇ γερουσίᾳ ἐπετίμα, τά τε ἄλλα καὶ ῥαστωνεύειν σφᾶς λέγων. B

Poſtremò, quaſi perpetraturus bellum.] Confer cum Dione, qui copioſè narrat.

Nemine gnaro ac opinante.] Scrib. *aut opin.* vt poſcit Latinitas, & MSS.

Galliarum quoque proceriſſimum quemque.] Perſius,

---miſſa eſt à Cæſare laurus
Inſignem ob cladem Germanæ pubis: & aris
Frigidus excutitur cinis, ac iam poſtibus arma,
Iam chlamydas regum, iam lutea gauſapa captis,
Eſſedáque, ingentéſque locat Cæſonia Rhenos.

Et vt ipſe dicebat ἀξιοθελάμβητον.] Scribe, ἀξιοθριάμβευτον, vt habet cod. Viterbienſis. non enim dicimus θριαμβέω, vt στρατηγέω, vnde ἀξιοστρατήγητος apud Dionem libro XLV.

coëgit-

coëgítque non tantùm rutilare, & ſubmittere comam, ſed & ſermonem Germanicum addiſcere, & nomina barbarica ferre. Præcepit etiam, triremes, quibus introierat Oceanum, magna ex parte itinere terreſtri Romam deuehi. Scripſit & procuratoribus, *Triumphum appararent quàm minima ſumma, ſed quantus numquam alius fuiſſet: quando in omnium hominum bona ius haberent.*

Priuſquam prouincia decederet, conſilium iniit nefandæ 48
atrocitatis, legiones, quæ poſt exceſſum Auguſti ſeditionem olim mouerant, contrucidandi: quòd & patrem ſuum Germanicum ducem, & ſe infantem tunc obſediſſent. Víxque à tam præcipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo potuit modo quin decimare velle perſeueraret. Vocatas itaque ad concionem inermes, atque etiam gladiis depoſitis, equitatu armato, circumſedit. Sed cùm videret, ſuſpecta re, pleroſque dilabi ad reſumenda, ſi qua vis fieret, arma, profugit concione: confeſtímque vrbem petiit, deflexa omni acerbitate in ſenatum cui animaduertendos tantorum dedecorum rumores palàm minabatur: querens inter cætera, fraudatum ſe iuſto triumpho, cùm ipſe paullò antè, ne quid de honoribus ſuis ageretur, etiam ſub mortis pœna denuntiaſſet. Aditus ergo in itinere à legatis ampliſſimi ordinis, vt ma- 49
turaret orantibus, quàm maxima voce, *Veniam*, inquit, *veniam, & hic mecum:* capulum gladij crebrò verberans quo cinctus erat: Edixit & *reuerti ſe, ſed iis tantùm qui optarent equeſtri ordini & populo: nam ſe neque ciuem neque principem ſenatui ampliùs fore.* Vetuit etiam quemquam ſenatorum ſibi occurrere: atque omiſſo, vel dilato triumpho, ouans vrbem natali ſuo ingreſſus eſt. Intráque quartum menſem periit, ingentia facinora auſus, & aliquanto maiora moliens.

ANIMADVERSIONES.

Coëgítque non tantùm rutilare & ſubmittere comam.] Tacitus de Domitiano in Iulij Agricolæ vita, *Inerat conſcientia, deriſui fuiſſe nuper falſum è Germania triumphum, emtis per commercia, quorum habitus & crines in captiuorum ſpeciem formarentur.*

Inermes, atque etiam gladiis depoſitis.] Viterbienſi noſtro codi- A ci debetur hæc emendatio: nam vulgati omnes *diſpoſitis* perperam. Memmianus rectè vt Viterb.

Capulum gladij crebrò verberans.] Non probo κατὰ Viterbienſem, *crebrò vibrans.* Sic κόπτων τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους in ſimilibus minis apud Appianum Ἐμφυλ. libro IV.

Siquidem propoſuerat, Antium, deinde Alexandriam, commigrare, interempto priùs vtriuſque ordinis electiſſimo quoque. Quod ne cui dubium videatur, in ſecretis eius reperti ſunt duo libelli, diuerſo titulo: alteri GLADIVS, alteri PVGIO index erat. Ambo notas & nomina continebant morti deſtinatorum. Inuenta & arca ingens, variorum venenorum plena: quibus mox à Claudio demerſis, infecta maria traduntur, non ſine piſcium exitio, quos enectos æſtus in proxima litora eiecit.
50 STATVRA fuit eminenti, pallido colore, corpore enormi, gracilitate maxima ceruicis & crurum, & oculis & temporibus concauis, fronte lata & torua, capillo raro, ac circa verticem nullo, hirſutus cætera. Quare transeunte eo, proſpicere ex ſuperiore parte, aut omnino quacumque de cauſſa *capram* nominare, criminoſum & exitiale habebatur. Vultum verò natura horridum ac tetrum etiam ex induſtria efferabat, componẽs ad ſpeculum in omnem terrorem ac formidinem. Valitudo ei neque animi neque corporis conſtitit. Puer comitiali morbo vexatus: in adoleſcentia ita patiens laborum erat, vt tamen nonnumquam ſubita defectione ingredi, ſtare, colligere ſemet ac ſufferre vix poſſet. Mentis valitudinem & ipſe ſenſerat: ac ſubinde de ſeceſſu déque purgando cerebro cogitauit. Creditur potionatus à Cæſonia vxore, amatorio quidem medicamento, ſed quod in furoré verterit. Incitabatur inſomnia maximè: neq. enim plus quàm tribus nocturnis horis quieſcebat: ac ne his quidẽ placida quiete, ſed pauida miris rerũ imaginibus: vt qui inter cęteras, pelagi quõdam ſpeciẽ colloquentẽ ſecũ videre viſus ſit. Ideóq; magna parte noctis vigilię cubádíq; tædio, nũc toro reſidés, nũc per lõgiſſimas porticus vagus,

ANIMADVERSIONES.

Siquidem propoſuerat Antium, deinde Alexandriam commigrare.] De Antio ſuprà, capite VIII. de profectione Alexandriam, Philo, διέγνωκε μὲν γὰρ, ὡς λόγος, πλεῖν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ. Idem, τοῦτο δὲ πράξειν ἔμελλεν ἐν περίπλῳ, κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἀποδημίαν. ἄλεκτος γάρ τις αὐτὸν ἔρως κατεῖχε τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς ἣν ἐπόθει σπουδῇ πάσῃ παραγενέσθαι, καὶ ἀφικόμενος πλεῖστον χρόνον ἐνδιατρῖψαι. cauſſam conſilij vide in ſequentibus. meminit & Ioſephus.

Pallido colore.] Scribe vt in libris Cuiacij & Pithœi *colore expallido.* neque aliter regia exemplaria, & Memmij.

Subita defectione ingredi.] Mirum vnde illa inepta lectio, quæ vulgatas ferè omnes editiones obſidet, in quibus *deuectione* ſcriptum pro *defectione.*

ſectione. Nam & prima editio & conſecuta longo poſt interuallo Robert. Stephani, & omnes MSS. A ſic rectè legunt. In iiſdem conſtanter *gradi* vel *gredi* corruptè, pro *ingredi.*

inuocare identidem atque exſpectare lucem conſueuerat. Nõ 51
immeritò mentis valetudini attribuerim diuerſiſſima in eodẽ vitia, ſummã confidẽtiã, & cõtra nimiũ metũ. Nã qui deos tantopere contemneret, ad minima tonitrua & fugura cõniuere, caput obuoluere, ad verò maiora proripere ſe è ſtrato, ſub lectũque condere ſolebat. Peregrinatione quidẽ Sicilienſi, irriſis multorũ locorum miraculis, repente à Meſſana noctu profugit Ætnæi verticis fumo ac murmure pauefactus. Aduerſus Barbaros quoque minaciſſimus, cũ trãs Rhenũ inter anguſtias denſũmque agmen iter eſſedo faceret, dicente quodã, *Non mediocrẽ fore conſternationẽ, ſicunde hoſtis appareat*, equum illico conſcendit: ac propere verſus ad põtes, vt eos calonib. & impedimentis ſtipatos reperit, impatiẽs moræ, per manus ac ſuper capita hominũ trãſlat⁹ eſt. Mox ẽt audita rebellione Germaniæ, fugã & ſubſidia fugę: claſſes apparabat: vno ſolatio acquieſcẽs,

ANIMADVERSIONES.

Inuocare identidem lucem.] εὔχεσθαι ἡμέραν εἶναι, vt in XXVII. cap. Actorum.

Diuerſißima in eodem vitia.] Dio breuiter indicat, πρὸς πάντα, inquit, ἐναντίος ἐπεφύκει.

Ad minima tonitrua & fulgura cõniuere.] Liſſ. codd. *conruere.* Non B ſemper autem ita affectus fuit bonus hic Imperator: auſus enim interdum non ſolùm vultum attollere: ſed etiã ταῖς βρονταῖς ἐκ μηχανῆς τινος ἀντιβροντᾶν, καὶ ταῖς ἀστραπαῖς ἀνταστράπτειν, καὶ ὁπότε κεραυνὸς καταπέσοι, λίθον ἀντακοντίζειν: auctor Dio. Sed omittamus iſtum ἀπαρτηρὲν, φρένας ἠλεόν, & notemus potius veterum conſuetudinem admodum laudabilem: mo- C ris enim fuit cùm tonaret, aut fulgeret, aut terra moueret, continuò pro mutua ſalute diis vota fundere. Didici ex Philoſtrato, cuius hæc ſunt De vita Apollonij lib. 6. loquitur de Antiochenſibus Syris, & terræ motu, qui, dum ipſi in concione ſunt, factus eſt, σεισμοῦ δὲ γυναικὸς προσπεσόντος ἔπληξαν, καὶ ὥσπερ ἐν διοσημίαις εἰώθεσαν, ὑπὲρ ἀλλήλων ηὔξαντο.

Proripere ſe è ſtrato, ſub lectũque condere ſolebat.] Eò ſolebant ſe abdere qui latere vellent. Baſilius, ἐὰν τὴν θύραν πατάξῃ τις, ὁ χρεώστης ὑπὸ τὴν κλίνην. Plautus Caſina: *inſectatur omneis domi per adeis, nec quenquam prope ad ſe ſinit adire: ita omneis ſub arcis, ſub lectis latentes metu mußitant.* Dignus ſanè locus qui Caligulam adeò furioſè inſolentem reciperet: nam quod hodie fieri videmus, vt ſub lectis vetera calciamenta condantur, idem olim quoque fiebat. Lucianus in commentario. De mercede conductis, νῦν μὲν γὰρ, ὥσπερ τὰ καινὰ τῶν ὑποδημάτων, ἐν τιμῇ τινι καὶ ἐπιμελείᾳ ἐστίν· ἐπειδὰν δὲ πατηθῇ πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ πηλοῦ ἀναπλασθῇ, ὑπὸ τῇ κλίνῃ ἀθλίως ἐρρίψεται, κόρεων ὥσπερ ἡμεῖς ἀνάπλεως. ideo auari Euchones

ſuas auro refertas ollas in eum locum abdebant, vt ai, Baſilius in homilia Lazicis habita. eodẽ & in repentino metu ſe recipiebant, quod de Caligula ait noſter. neque deſunt ſimilia in hiſtoriis exempla, præter modò & allata. Sic & Zacharias protoſpatharius à Iuſtiniano Rhinotmeto miſſus vt Sergium v. coërceret, reſiſtente clero & populo Romano, *ſub lectum Pontificis ingreſſus ſe abſcondit.* ait Anaſtaſius.

A

tranſmarinas certè ſibi ſuperfuturas prouincias, ſi victores Alpium iuga vt Cimbri, vel etiam vrbem, vt Senones quondam, occuparent: vnde credo percuſſoribus eius poſtea conſilium natum, apud tumultuantes milites ementiendi ipſum ſibi manus intuliſſe, nuntio malæ pugnæ perterritum.

52 VESTITV calceatúque, & cætero habitu, neque patrio, neque ciuili, ac ne virili quidem, ac denique humano, ſemper vſus eſt. Sæpe depictas gemmatáſque indutus pænulas, manuleatus & armillatus in publicum proceſſit: aliquando ſericatus, & cycladatus: ac modò in crepidis vel cothurnis, modò in ſpeculatoria caliga, nonnumquam ſocco muliebri: plerumque verò aurea barba fulmen tenens, ac fuſcinam, aut caduceum, deorum inſignia, atque etiam Veneris cultu conſpectus eſt. Triũphalem quidem ornatum etiam ante expeditionẽ aſſiduè geſtauit: interdũ & magni Alexandri thoracẽ repetitũ è conditorio eius.

53 E DISCIPLINIS liberalibus minimũ eruditioni,

ANIMADVERSIONES.

Tranſmarinas ſibi ſuperfuturas prouincias.] Scribe, *tranſmarinas certè ſibi.* vt in cod. Torrẽtij, & omnibus noſtris, etiam Memm.

Si victores Alpium iuga occuparent.] Figura eſt, πρὸς τὸ σημαινόμενον. præceſſit enim, *audita rebellione Germaniæ.* at viri docti locum cenſent emendandum, & ſcribendum *Germanorum.* quibus non aſſentior. infinita ſunt hoc genus apud optimos ſcriptores. notum apud ſummum, vatem φίλε τέκνον. & quæ variis locis congerit Euſtathius. Pauſanias Arcadicis, νικῶσι δὲ προσλαβόντες Ἀχαιῶν στρατιὰν, καὶ Ἄρατον ἡγεμόνα ἐπ' αὐτῷ, ait ἐπ' αὐτῷ, quaſi præceſſiſſet, στρατόν.

B

Manuleatus & armillatus in publicum proceßit.] Seneca de Caio: *Hæc ipſe perlucidus, crepidatus, armillatus.* locum vide in libro De conſtantia ſapientis.

Nonnunquam ſocco muliebri.] Et quod erat indignius, non erubuit ſoccatus maxima negotia tractare, vt cùm de capite conſularis viri Pompeij Penni audiret. Seneca De beneficiis libro II. capite XII.

C

Plerumque verò aurea barba fulmen tenens.] Philonem ſuadeo legas, qui fusè narrat. non alio commentario huic loco eſt opus.

Elo-

eloquentiæ plurimum attendit,quantumuis facundus & prõtus: vtique ſi perorandum in aliquem eſſet,irato & verba & ſententiæ ſuppetebant:pronuntiatio quoque & vox, vt neque eodem loci præ ardore conſiſteret & exaudiretur à procul ſtãtibus.Peroraturus *ſtricturum ſe lucubrationis ſuæ telum minabatur:* lenius comtiúſque ſcribendi genus adeò contemnens, vt Senecam tum maximè placentem, *commiſsiones meras*, componere, & *harenam eſſe ſine calce* diceret.Solebat etiam proſperis oratorum actionibus reſcribere,& magnorum in ſenatu reorum accuſationes defenſionéſque meditari : ac, prout ſtylus ceſſeiat, vel onerare ſententia ſua quemque,vel ſubleuare: equeſtri quoque ordine ad audiendum inuitato per edicta. Sed & aliorũ generũ artes ſtudioſiſſimè, & diuerſiſſimas exercuit,

ANIMADVERSIONES.

Eloquentiæ plurimum attendit.]Ioſephus in elogio Caij, ἄριστος δὲ ῥήτωρ τε ἄριστος, καὶ γλώσσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥωμαίοις πατρίῳ σφόδρα ἠσκημένος.vide cætera.

A

Cõmiſsiones meras componere.] Vocem *commiſsiones* & morem committendi expoſuimus ad libri ſecundi caput LXXXIX. ea notione accipi hîc quoque debet hæc dictio, certè poteſt. Vocantur enim ſcripta Senecæ *commiſsiones meræ*, vt ſi Græcè dicas cum Iſocrate, λόγοι πρὸς τὰς ἐπιδείξεις καὶ ἀγῶνας γεγραμμένοι.Imò verò *cõmiſsiones* ſunt ἀγωνίσματα. quo ſenſu dixit Thucydides de opere ſuo, κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται. Ita accipit & philoſophus in libro de Poëtice, ἀγωνίσματα γὰρ ποιοῦντες καὶ παρὰ τὴν δύναμιν παρατείναντες μῦθον, πολλάκις διαστρέφειν ἀναγκάζονται τὸ ἐφεξῆς.Et Polybius libro III. in aureo dicto & digniſſimo quod vbique non ibi tantùm legatur. ἱστορίας γὰρ ἐὰν ἀφέλῃ τις καὶ διὰ τί καὶ πῶς, καὶ τίνος χάριν ἐπράχθη, καὶ τὸ πραχθὲν πότερα εὔλογον ἔσχε τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς ἀγώνισμα μὲν, μάθημα δὲ οὐ γίγνεται. Quod Thucydides voce ponderoſa valde κτῆμα dixit.Polybius magis apertè μάθημα. Plinius Epiſtolarum lib.VII.ſcribens ad Celerẽ,& ſuperiorem Thucydidis locum imitans,vocem ἀγώνισμα ita expreſſit.*Hiſtoriã debere recitari, quæ non oſtentationi,ſed fidei veritatique componitur.*Melius ſanè quàm Quintilianus,qui li.x.eũdẽ locũ adũbrauit his verbis,*Totũ hiſtoriæ opus non ad initium rei pugnámque præſentem:ſed ad memoriam poſteritatis, & ingenij famam componitur:*ſed nemo felicius Caligula:prorſus enim, vt diximus, ἀγωνίσματα ſunt *commiſsiones.*

B

Et harenam eſſe ſine calce.]Credo quod ſententias pleruque loqueretur,breues & nulla admodum connexione inter ſe cohęrentes. Tale quid voluit & Quintilianus, cũ in Seneca reprehendit *quod rerũ pondera minutiſsimis ſententiis fregiſſet.* de quo genere dicẽdi vide eiuſdẽ docto ris iudicium l.8.c.5 Diuerſa ratio eſt cur dicat Epiph.hæreticos σχοινία ἐξ ἄμμου πλέκειν *ex harena funiculos nectere* in ſuis ſcriptis, dum ſacrę ſcripturę loca malè componunt.

C

Thrax & auriga,idem cantor,atque ſaltator.Batuebat pugnatoriis armis,aurigabat exſtructo plurifariam circo.Canendi ac ſaltandi voluptate ita efferebatur,vt ne publicis quidem ſpectaculis temperaret,quò minùs & tragœdo pronuntianti concineret:& geſtum hiſtrionis quaſi laudans vel corrigens palàm effingeret.Nec alia de cauſſa videtur eo die quo periit,peruigilium indixiſſe, quàm vt initium in ſcenam prodeundi licentia temporis auſpicaretur.Saltabat autem nõnumquam etiam noctu:& quondam tres conſulares ſecũda vigilia in palatium accitos,multáque & extrema metuentes ſuper pulpitum collocauit:deinde repente magno tibiarum & ſcabellorum crepitu,cum palla tunicáque talari proſiluit, ac deſaltato cantico abiit.Atque hic tam docilis ad cętera,natare neſciit. Quorum verò ſtudio teneretur,omnibus ad inſaniam fauit. Mneſterem pantomimum etiam inter ſpectacula oſculabatur:ac ſi quis ſaltante eo vel leniter obſtreperet,detrahi iuſſum manu ſua flagellabat.Equiti Romano tumultuanti, per centurionem denuntiauit abiret ſine mora Oſtiam,perferrétque ad Ptolemęũ

55 regem in Mauritaniam codicillos ſuos. Quorum exemplum erat : *Ei , quem iſtuc miſi , neque boni quidquam neque mali feceris.*

ANIMADVERSIONES.

Thrax & auriga,idem cantor atque ſaltator.]Scribe *Threx* vt in ſcriptis ferè.Aduerte autem quatuor artium Caio adamatarum nomina,de quibus eodem ordine,vt ſemper ſolet,deinceps agit. A

*Magno tibiarum & ſcabellorum crepitu.*Saltatores & ſaltatrices cùm in ſcenæ pulpito ſaltabant, præter ictum pedum varia inſtrumenta ſono edendo apta adhibebant. ferè enim iungebantur, B vt Lucianus Περὶ ὀρχήσεως indicat,κρούματα, τερετίσματα, & ποδῶν κτύπος.Inter alia organa eius generis & ſcabelli fuerunt. Eam vocem nõn magis Latinam puto eſſe quàm *barbitus*,*ſambuca*,*nabla*, & alia pleraque omnia inſtrumentorum muſicorum nomina:quę ſimul cum vſu rerum quas ſignificant, in C ciuitatem Romanam ſunt admiſſa. Aſſentior autem doctiſſimo amiciſſimóque Scaligero, qui *ſcabellos* ſiue ſcabella, eſſe putat apud Suetonium & Arnobium quos Hiſpani & Aquitani *caſcabellos* dicunt : quã dictionem Rabbi Iona vſurpat in explicatione vocis Hebraicę חח. Auguſtinus De muſica libro quarto, *Quæro ex te vtrum poßint copulati ſibi pedes,quos copulari oportet,perpetuum quendam numerum creare, vbi nullus finis certus appareat: veluti cũ ſymphoniaci ſcabella & cymbala pedibus feriantur,certis quidem numeris, & his qui ſibi cum aurium voluptate iunguntur,ſed tamen tenore perpetuo ita vt ſi tibias non audias, nullo modò ibi notare poßis, quovſque procurrat connexio pedum, & vnde rurſus ad*

caput

caput redeatur. Erat hoc vnum è crepitaculorum generibus, quibus vel cum muſicis organis, vel inopia eorum, vt notat ſcholiaſtes Ariſtoph. ad Ranas, vtebantur. Talis fuit teſta- A tũ crepitus, itẽ acetabulorũ tinnitus ſiue ὀξυβάφων μουσική, & illa Ἀραδίων μουσική, καὶ Φοινίκων κρούματα, de quib. multa notam⁹ ad Athenæũ, propediem, velit modò τὸ κρεῖττον, edendum.

Thraces quoſdam Germanis corporis cuſtodibus præpoſuit. Mirmillonum armaturas reſcidit. Columbo victori, leuiter tamen ſaucio venenum in plagam addidit, quod ex eo *Columbinum* appellauit. Sic certè inter alia venena ſcriptũ ab eo repertum eſt. Praſinæ factioni ita addictus & deditus, vt cœnaret in ſtabulo aſſiduè, & maneret. Agitatori Cythico comiſſatione quadam in apophoretis vicies HS. cõtulit. Incitato equo, cuius cauſſa pridie Circenſes, ne inquietaretur, viciniȩ ſilẽtium per milites indicere ſolebat, præter equile marmoreum, & prȩſepe eburneum, prætérque purpurea tegumenta, ac monile è gemmis, domum etiam, & familiam, & ſuppellectilem dedit, quò lautiùs nomine eius inuitati, acciperentur: cõſulatum quoque traditur deſtinaſſe. ITA BACCHANTEM atque graſſantem 56
non defuit pleriſque animus adoriri. Sed vna alteráq. conſpiratione detecta, aliis per inopiam occaſionis cũctantibus, duo conſilium communicauerunt, perfecerúntque: non ſine conſcientia potentiſſimorum libertorum prȩfectorúmque prætorij: quòd ipſi quoque, etſi falsò, in quadã cõiuratione, quaſi participes nominati, ſuſpectos tamẽ ſe & inuiſos ſentiebãt. Nã & ſtatim ſeductis magnã fecit inuidiã, *diſtricto gladio affirmans ſponte ſe periturum, ſi & illis morte dignus videretur*: nec ceſſauit ex eo criminari alterum alteri, atque inter ſe omnes committere.

ANIMADVERSIONES.

Thraces quoſdã]. Liſlȩi cod. *Threcas quoſdam*. Memmij, *Threſes*.

Agitatori Cythico c.] Ex veſtigiis corruptȩ lectionis in antiquis libris ſatis certum eſt *Eutycho* ſcribi debere. Politiani tamen liber ſic: *Agitatori Pythico c.*

Incitato equo.] Magna hominis docti & hiſtoriȩ Romanȩ callentiſſimi hallucinatio, non vno loco affirmãtis ſcribendum eſſe *Incitati equo*: ni- B mirum oblitus erat eorum quȩ pridem apud Dionem abſque dubio legerat de hoc equo.

Nomine eius inuitati.] Et incitati equi nomine alij inuitari ſoliti, & ipſe incitat⁹ à prĩcipe. Dio, ἕνα τὸν ἵππον ὃν Ἰγκίτατον ὠνόμαζε, καὶ ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλει.

Conſulatum quoque dicitur de- C *ſtinaſſe.*] Id ſeriò affirmat Dio: prorſus enim facturum eum

conſulem fuiſſe, niſi mors occupaſſet. καὶ προσυπισχνεῖτο καὶ ὕπατον αὐτὸν ἀ- A ποδείξειν· καὶ πάντως ἂν καὶ τοῦτο ἐπεποιήκει εἰ πλείω χρόνον ἐζήκει.

Cùm placuiſſet Palatinis ludis ſpectaculo egreſſum meridie aggredi, primas ſibi partes Caſſius Chærea tribunus cohortis prætoriæ depopoſcit: quem Caius ſeniorem iam, vt mollem & effœminatum denotare omni probro conſuerat: & modò, ſignum petenti, PRIAPVM aut VENEREM dare: modò, ex aliqua cauſſa agenti gratias, oſculandam manum offerre: formatam commotámque in obſcœnum modum.

57 Futuræ cædis multa prodigia exſtiterunt. Olympiæ ſimulacrum Iouis, quod diſſolui transferríque Romam placuerat, tantum cachinnum repentè edidit, vt machinis labefactis opifices diffugerint. Superuenítque illico quidam Caſſius quoque nomine, iuſſum ſe ſomnio affirmans immolare taurũ Ioui.

ANIMADVERSIONES.

Cùm placuiſſet Palatinis ludis.] Cur ad ſtabiliendam huius loci ſcripturam, quæ in pleriſque libris corrupta eſt, vti malit Torrentius Dionis auctoritate quàm Ioſephi, cauſſam non video. nihil enim dilucidius narrari poteſt, quàm vt facit Ioſephus. Nos autem Dionis locum de inſtitutione horum ludorum B fine libri L VI. eò proferemus, vt nonnihil optimo ſcriptori lucis demus: ἡ Λιουΐα ἰδίαν δή τινα αὐτῷ πανήγυριν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ ἐποίησεν, καὶ δεῦρο ἀεὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται. editum eſt ἢ καὶ δεύτερα ἀεί. facilis emendatio: ſed quam neque interpretes viderunt, neque viri doctiſſimi qui de ludis Palatinis ſcribentes eum locum deſcripſerunt. at nuperus corrector C ne illud quidem ſciuit, οἱ ἀεὶ αὐτοκράτορες genus dicendi Græcorum perelegans, quî Latinè ſit vertendum. Mirum verò Beroaldi ſtuporem, qui verba Ioſephi de inſtitutione horum ludorum malè accipiens, in honorem Cæſaris dictatoris fuiſſe inſtitutos auctore Ioſepho ſcribit. atqui de Auguſto qui primus imperium fundauit & muniuit, ſenſiſſe Ioſephum declarant quæ mox ſubiicit, ἔθυε Γάϊος τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι, ᾧ δὴ καὶ τὰ τῆς θεωρίας ἤγετο. Sed ignoſcendum Beroaldo, qui Ioſephum Græcè non legerat. In dierum numero per quos celebrati in palatio ludi, diſſentit apertè à Dione Ioſephus. verùm ille locus eſt corruptus, vt alia multa in eo nobiliſſimo ſcriptore: quæ curari non poſſunt, niſi ab eo, qui trium linguarum ſtudio ingenium probè ſubegerit & excoluerit.

Oſculandam manum offerret formatam commotámque in obſcœnum modum.] Hanc vulgatam lectionem cõfirmant omnes noſtri codd. etiam Memmij: neque audio virum doctum eam mutantem, & monſtra quædam verborum hoc loco comminiſcentem. Nam, quæ tanta hæc eſt omnia mutandi prurigo, quum neque in verbis, neque in ſen-

in ſententia vlla ſit difficultas, & in edita lectione libri omnes conſentiant? Inter alios irridendi modos eſt quæ *ſanna* propriè dicitur: cùm geſtu aliquo mimico exprimitur id quod volumus obiicere ei quem ridemus. Tria earum genera notauit eleganter Perſius ſatira prima: manu pinſentem ciconiam exprimere, oppoſito temporibus pollice auriculas aſininas effingere, & linguam exertare inſtar ſitientis canis. Similis hîc ſanna intelligitur: quod Suetonius elegantiſſimè exprimit A per *formatam & commotam manum in obſcœnum modum.* Qui meminerit eorum quæ de infami digito apud veteres leguntur, & eorum quæ de voce σκιμαλίζειν Græci ſcholiaſtæ notant, præſertim ad illa ex Pace Ariſtophanis, Καὶ τὸν δορυξόον οἷον ἐσκιμάλισεν; facilè animo concipiet quale hoc ſannæ genus fuerit. neque eſt operæ pluribus iſta ex- B plicare. obſcurius idem Suetonius ſimilem Pyladis ſannam refert lib. II. cap. XLV. nam ita locus ille accipi debet.

Capitolium Capuæ Idibus Martiis de cælo tactum eſt: item Romæ cella Palatini atrienſis. Nec defuerunt qui coniectarent altero oſtento periculum à cuſtodibus domino portendi: altero, cædem rurſus inſignem, qualis eodem die facta quondam fuiſſet. Conſulenti quoque de genitura ſua, Sulla mathematicus *certiſſimam necem appropinquare* affirmauit. Monuerunt & ſortes Antiatinæ *vt à Caſſio caueret.* Qua cauſſa ille Caſſium Longinum Aſiæ tum proconſulem occidendum delegauerat, immemor Chæream Caſſium nominari. Pridie quàm periret, ſomniauit conſiſtere ſe in cœlo iuxta ſolium Iouis: impulſúmque ab eo dextri pedis pollice, & in terras præcipitatum. Prodigiorum loco habita ſunt etiam quæ fortè illo ipſo die paullò priùs acciderant.

ANIMADVERSIONES.

Capitolium Capuæ.] Non Romæ ſolum Capitolium fuit, ſed & aliis in locis: tandémque ea voce omnes arces promiſcuè appellatæ videntur. Sidonius Apollinaris.

Salue Narbo potens ſalubritate
Vrbe & rure ſimul bonus videri
Delubris, Capitoliis, monetis.

Idem alibi,

E quibus primum mihi pſallat hymnus
Qui Tholoſanam tenuit cathedrã,
De gradu ſummo capitoliorum
Præcipitatum.

Cella Palatini atrienſis.] Viterbienſis, *Palatini*, minore *p.* rectè: cùm de atrienſi intelligat palatij & domus imperatoris: non autem Apollinis Palatini. *Cellas* Latini C vocant omnia gurguſtiola infimæ ſortis hominum. Tales erant cellæ ſeruorum vt atrienſis huius, & ianitorum: quæ erant adſtructæ magnarum domorum aut inſularum foribus. Earum mentio apud Vitruuium, Petronium, Suetonium in Vitellio & alios. Græci cellam vocant οἴκημα. ita enim

vertere debes apud Appianũ & Pollucem τὸ τῦ πυλωρεῶντος οἴκημα. alij κλίσιον, de quo notat Euſtathius ad vltimum lib. ὀδυσ. κλίσιον οἰκετικὸς οἶκος ἐστὶν ἀτελής, καὶ οἷον τις κλισία, περὶ ἣν δμῶες ἴαυον. Sic quas Romani *cellas meretricias*, Græci vocant κλισία, vt Demoſthenes pro Cteſiphonte ἡ μήτηρ σου τοῖς μεθημερινοῖς γάμοις ἐν τῷ κλισίῳ τῷ πρὸς τῷ Καλαμίτῃ ἥρωϊ χρωμένη vocant στέγας, item στεγος, vel τέγος. Quare cùm legis apud Græcos πόρνας ἐπὶ τέγους, vel ἐπὶ στέγους ἑστώσας ſemper de cellulis meretriciis debes intelligere: quod propterea moneo, quia etiam doctiſſimos viros in his errare animaduerto. Sic ergo accipe, vt pauca de multis exempla proferam, in epiſtola apocrypha Ieremiæ, δώσουσι δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ ταῖς ἐπὶ τῦ τέγους πόρναις, id eſt, *dabunt ex illis etiam meretricibus quæ in cellis proſtant:* non vt magni viri verterunt, *quæ ſub tecto ipſorum ſunt.* Clemens Alexãdrinus Pædagogi lib. III. ἐπὶ τέγους ἑστᾶσι παρ' αὐτοῖς τὴν σάρκα τὴν ἑαυτῶν εἰς ὕβριν ἡδονῆς πωλοῦσαι γυναῖκες. Idem στρωματέων lib. III. αἱ προεστῶσαι τῦ τέγους πόρναι ἀναι-

A δην ἐπιδεχόμεναι τοὺς βουλομένους ἅπαντας. Qui locus me mouet ne in hoc loquendi genere τέγος exponam *pergulam:* cùm alioqui ſciamus ex Plauto in pergulis eas ſolitas ſtare more multorum artificum, qui in pergulis ſe publicabant, vt in officinis. Quare pergulas & officinas iungunt Impp. lege quarta Cod. Theod. De excuſationibus artificum. ſed eas

B pergulas potius intelligunt Græci, cùm τὰς ἀπὸ τῶν ἐργαστηρίων ἑταίρας memorant, vt Artemidorus non ſemel, aliíque: at τέγος vel στέγος Græci grammatici etiam οἴκημα exponunt: & προεστῆναι τῦ τέγους ita dictum Clementi, vt προεστῆναι τῦ οἰκήματος aliis. Chryſoſtomus in homilia de Babyla. τὰς ἀπὸ τέγους γυναῖκας ἀναστήσας ἀπὸ τῶν οἰκημάτων ἐν οἷς προεστήκεσαν. Metaphraſtes in vita B. Athanaſij, οἷα γύναιον

C ἐκ δημοσίου τέγους ἀργυρωθέν. *ceu muliercula è publico lupanari mercede conducta.* apud Chryſoſtomum homilia in Matthæum XXXI. & alibi, αἱ ἀπὸ στέγους ſunt proſtituta ſcorta. ſed de his hactenus.

Sacrificans reſperſus eſt phœnicopteri ſanguine. Et pantomimus Mneſter tragœdiam ſaltauit, quam olim Neoptolemus tragœdus ludis, quibus rex Macedonum Philippus occiſus eſt, egerat. Et cùm in Laureolo mimo, in quo actor proripiens ſe ruina ſanguinem vomuit, vt plures ſecundarum certatim experimentum artis darent, cruore ſcena abundauit. Parabatur & in noctem ſpectaculum, quo argumenta inferorum per Ægyptios & Æthiopes explicarentur.

ANIMADVERSIONES.

Sacrificans reſperſus eſt phœnicopteri ſanguine.] Non ipſum ſed Aſprenatem ſanguine reſperſum qui cum eo cæſus eſt, narrat Ioſephus.

Ludis quibus rex Macedonum Philippus occiſus eſt.] Ioſephus aliD ter narrat: ſed qui, vt puto, rem non ſatis animo conceperat: ſcribit enim, ὁμολογεῖται δὲ καὶ τὴν ἡμέραν

ἐκείνην γίνεσθαι ἐν ᾗ Φίλιππον τὸν Ἀμύντου Μακεδόνων βασιλέα κτείνει Παυσανίας

A εἰς τὸν ἑταίρων, εἰς τὸ θέατρον εἰσιόντα. quáto vt veriſimilius narrat Suetonius?

Nono Kalendas Februarias, hora quaſi ſeptima, cunctatus an ad prandium ſurgeret, marcente adhuc ſtomacho pridiani cibi onere, tandem ſuadentibus amicis egreſſus eſt. Cùm in crypta, per quam tranſeundum erat, pueri nobiles ex Aſia ad edendas in ſcena operas euocati præpararētur, vt eos inſpiceret hortaretúrque, reſtitit. Ac niſi princeps gregis algere ſe diceret, redire ac repræſentare ſpectaculū voluit. Duplex dehinc fama eſt: alij tradunt alloquenti pueros à tergo Chæreā ceruicē gladio cęſim grauiter percuſſiſſe, prę miſſa voce: *Hoc age*. Dehinc

ANIMADVERSIONES.

Nono Kalendas Febr.] Qui erat dies vltimus ludorum Palatinorum. Ioſephus. At Zonaras longè aliter.

Hora quaſi ſeptima.] ὥρᾳ ὡσεὶ ἑβδόμῃ. nam ita & Græci loquuntur. at in MSS. noſtris *ferè* non *quaſi*. Pro *ſeptima*, ſcribendum *nona*. ſi ſequimur Ioſephum: niſi contra malit aliquis apud illū reſcribere ἑβδόμην ex Suetonio. ſed verius eſt, fruatur vterque ſua παραδόσει.

Cunctatus an ad prandium ſurgeret.] Ioſephus pæne ad verbum ἐνδοιάζοντος Γαΐου εἴτε παραμένειεν εἰς τέλος τῇ θεωρίᾳ διὰ τὸ τελευταίαν εἶναι τὴν ἡμέραν, εἴτε λουτρῷ χρησάμενος καὶ σίτῳ, εἶτα ἐπανίοι κατὰ καὶ πρότερον. Cum his non cōſentit Dionis nec Zonaræ narratio: qui inter ſpectandos ludos eo ipſo loco eum alióſque ediſſe ac bibiſſe tradunt.

Marcente adhuc ſtomacho.] Melius ſic Viterb. quàm *marceſcente*, vt vulgati. In Gloſſario cenſeo ſcribas, *Marcidus & marcens*, τετηκώς, νωθὴς ἀπὸ κραιπάλης.

Tandem ſuadentibus amicis egreſſus eſt.] Minucianus & Aſprenas auctores & impulſores fuêre. Ioſephus.

Cùm in crypta per quam tranſeundum erat.] Dio στενωπὸν vocat, Ioſephus στενωπὸν ἠρεμηκότα. idem, στενὰς ὁδούς. cùm ait, στενῶν οὐσῶν τῶν ὁδῶν καθ' ἃς ἔπραξαν τὸ ἔργον. At Suetonius paullò pòſt *domum*, non ſe-

B mel.

Pueri nobiles ex Aſia ad edendas in ſcena operas euocati.] Libro primo cap. XXXIX. *Pyrrhicam ſaltauerunt Aſiæ Bithyniæque principum liberi.* Dio de ludis Claudij: πυρρίχην τε Ἀσιανοὶ παῖδες μετάπεμπτοι ὠρχήσαντο. Ioſephus de iſtis, ἅμα καὶ παῖδας οἳ ἐξ εὐγενῶν ἥκεσαν ἐκ τῆς Ἀσίας κατανοήσων, πομπῆς αὐτῶν ἐκεῖθεν γενομένης, ἐπὶ ὕμνοις μυστηρίων,

C ἃ ἐπετέλει· ἔνιοι δὲ κατὰ πυρριχισμοὺς οἱ ἐν τοῖς θεάτροις ἔσοιντο. Dio euocatos è Græcia & Ionia ſcribit, vt hymnum de laudibus Caij factum canerent.

Duplex dehinc fama.] Compara cum Ioſepho: nam Dio rem breuius ſtringit: neutram famam ſequitur Ioſephus.

Ceruicem gladio cæſim grauiter per-

D *cuſſiſſe.*] Ioſephus. μεσηγὺς τοῦ τε ὤμου καὶ τοῦ τραχήλου φερόμενον τὸ ξίφος ἐπέσχεν ἡ κλεὶς προσωτέρω χωρεῖν.

Cornelium Sabinum, alterum è coniuratis tribunum, ex aduerſo traieciſſe pectus: alij, Sabinum, ſubmota per conſcios centuriones turba, ſignum more militiæ petiſſe, & Caio *Iouem* dante, Chæream exclamaſſe: *Accipe ratum*: reſpicientíque maxillam ictu diſcidiſſe. Iacentem, contractíſque membris clamitantem ſe viuere, cæteri vulneribus triginta confecerunt. Nam ſignum erat omnium, *Repete*. Quidam etiam per obſcœna ferrum adegerunt. Ad primum tumultum lecticarij cum aſſeribus in auxilium accurrerunt: mox Germani corporis cuſtodes, ac nonnullos ex percuſſoribus, quoſdam etiam ſenatores innoxios, interemerunt.
59 Vixit annis XXIX. imperauit triennio & X. menſibus, diebúſque VIII. Cadauer eius clàm in hortos Lamianos aſportatum, & tumultuario rogo ſemiambuſtũ leui ceſpite obrutum eſt: poſteà per ſorores ab exſilio reuerſas erutum, crematum, ſepultúmque. Satis conſtat, priùs quàm id fieret, hortorũ cuſtodes vmbris inquietatos: in ea quoq; domo in qua occubuerit, nullã noctẽ ſine aliquo terrore tranſactã, donec ipſa dom⁹ incẽdio cõſũpta ſit. Periit vnà & vxor Cæſonia,

ANIMADVERSIONES.

Cornelium Sabinum alterum è coniuratis tribunum.] Non ita Ioſephus, apud quem leges parum honeſtum Sabini huius elogium. At Dio conſentit Suetonio: qui præbet ei abundè teſtimonium magni viri.

Caio Iouem dante, Chæream exclamaſſe: Accipe ratum.] Nempe ſignum: quaſi diceret; optas vt Iupiter cuius nomen das pro teſſera, te ſeruet ac protegat: (nam omnium ſemper ea mens eſt qui nomina ſuperûm teſſeræ loco dant:) en votum tuum ratum. dictum εἰρωνικῶς. vel etiam ſimpliciter & ſerio abſque ironia: quia Caligulæ, flagitiis omnibus & ſceleribus dedecorato, nonniſi morte poterat ſuccurri, vt dictum eſt de Nerone. vide quæ notamus ad Tiberium capite LXVI. Poteſt etiam ita accipi: *Accipe ratum* quod do nempe, hoc eſt mortem.

A ſic mortem ratam dixit Liuius lib. XLV. *Noxa liberati interfectores; exilium pulſis æquè ratum fuit, ac mors interfectis*. Quod autẽ viri docti pro *ratũ* corrigẽdũ cenſent *iratũ* in tãto omniũ librorum conſenſu, non temere illis aſſentiendum putem.

Nam ſignum erat omniũ, Repete.] Viterb. *Repente*. minus placet.

B *Vixit annis* XXIX.] Imò XXVIII. tantùm cum menſibus quatuor, & diebus XXIV.

Imperauit triennio & X. menſibus, diebúſque VIII.] Exactiſſimè putata ratio, à die exceſſus Tiberij. Clemens Alexandrinus Stromat. lib. primo, Τιβέριον διαδέχεται Γάϊος Καῖσαρ ἔτη δύο, μῆνας ι, ἡμέρας ὀκτώ. At Ioſephus, τέταρτον ἐνιαυτὸν ἡγεμονεύσας Ῥωμαίων λείποντα τεσσάρων μηνῶν. Dióne

C an eius exſcriptores peccarint in iſto numero, haut facilè dixerim. imperaſſe autem ait, triẽnio & menſes

menſes nouem & dies xxviii. ſed fortè tempora aliter putauit Dio: nempe à die quo de imperio Caij factum A fuit decretum ſenatus. Epiphanius ait annos iii. menſes ix. dies xxii. vel vt in eodẽ ſcriptũ, alibi ἡμέρας κθ'.

gladio à centurione confoſſa: & filia parieti illiſa. Conditionem temporum illorum etiam per hæc exiſtimare quiuis poſſit. Nam neque cæde vulgata ſtatim creditum eſt. Fuítque ſuſpicio, ab ipſo Caio famam cædis ſimulatam & emiſſam: vt eo pacto erga ſe hominum mentes deprehenderet. Neque coniurati cuiquam imperium deſtinauerunt. Et ſenatus in aſſerenda libertate adeò conſenſit, vt Coss. primò non in curiam quia Iulia vocabatur, ſed in Capitolium conuocarent. Quidam verò ſententiæ loco abolendam Cæſarum memoriam ac diruenda templa cenſuerunt. Obſeruatum autem notatúmque eſt in primis, Cæſares omnes, quibus Caij prænomen fuit, ferro periiſſe, iam inde ab eo qui Cinnanis temporibus ſit occiſus.

ANIMADVERSIONES.

Gladio à centurione confoſſa.] Lupum qui Cæſoniam occidit, Ioſephus non centurionem ſed è tribunis vnum ait fuiſſe.

FINIS LIBRI quarti

C. SVETONI TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS LIBER V.

Ti. Clavdivs Drvsvs Cæsar.

I. A. V. C. DCCXIV.

PATREM Claudij Cæſaris Druſum, olim Decimũ, mox Neronem prænomine, Liuia, cùm Auguſto grauida nupſiſſet, intra menſem tertium peperit: fuítque ſuſpicio, ex vitrico per adulterij conſuetudinem procreatum. Statim certè vulgatus eſt verſus:

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία.

Is Druſus in quæſturæ præturæque honore, dux Rhætici, deinde Germanici belli, Oceanum ſeptentrionalem primus Romanorum ducum nauigauit: tránſque Rhenum foſſas noui & immenſi operis effecit, quæ nunc adhuc DRVSINÆ vocantur. Hoſtem etiam frequenter cęſum, ac penitus in intimas ſolitudines actum, non priùs deſtitit inſequi, quàm

ANIMADVERSIONES.

TI. CLAVDIVS DRVSVS CÆSAR.] In titulo huius libri quinti codex Viterbij olim deſcriptus, pro DRVSO cognomen NERONIS habet. ſic Dio, οὕτω Τιβέριος Κλαύδιος Νέρων Γερμανικὸς ὁ τοῦ Δρούσου τῆς Λιβίας παῖς. Aliter Suet. cap. 11.

Τοῖς ἀτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία.] Viterbienſis, ἀτυχοῦσι, an fuit ſcriptum ἀτοκοῦσι; Sed cum vulgatis conſen-

A tit. Dio libro XLVIII.

Foſſas noui & immenſi operis effecit.] Scriptura Viterb. *foſ. magna vi & immenſi operis ef.* de quo loquendi genere lib. 11. dictum ad caput ſecundũ. Memmianus, *naui & im.* nõ puro Latinè ſatis poſſe dici, *nauum opus.* Quod autem viri doctiſſimi & rerum Germanicarum Belgicarúmque peritiſſimi, foſſam Druſianam Rheni fluminis alueum illum eſſe

B volunt, quem ab amne cui Rhenus miſcetur, *Iſelam* hodie nuncupant:

eſto penes eos huius aſſertionis fidés: nam ex Suetonij iſtis verbis aut

A Taciti in primo Annalium, id non dicas.

ſpecies Barbarę mulieris humana amplior, victorem tendere vltrà ſermone Latino prohibuiſſet. Quas ob res ouandi ius, & triumphalia ornamenta percepit: ac poſt præturam confeſtim inito conſulatu, atque expeditione repetita, ſupremum diem morbo obiit, in æſtiuis caſtris, quæ ex eo *Scelerata* ſunt appellata. Corpus eius per municipiorum coloniarúmque primores, ſuſcipientibus obuiis ſcribarum decuriis, ad vrbem deuectum, ſepultum eſt in Martio campo. Cæterùm

ANIMADVERSIONES.

Species Barbaræ mulieris humana amplior.] Dio, γυνή τις μείζων ἢ κατὰ ἀνθρώπου φύσιν. vſam ſermone Latino non notaſſe Dionem miror.

Poſt præturam confeſtim inito conſulatu.] Anno tantùm interiecto. prætor fuit anno DCCXLIII. conſul DCCXLV.

Per municipiorum coloniarúmque primores.] Ab æſtiuis caſtris ad hiberna geſtarunt tribuni & centuriones: deinde ſuſceperunt οἱ καθ' ἑκάστην πόλιν πρῶτοι. Dio lib. LV. initio. corpus toto itinere pedibus prægrediente Tiberio. libro 3. capite VII.

Ad vrbem deuectum.] *Ad* hoc loco, valet *in*: nam vrbi fuit illatum, non ad vrbem tantùm. doceo argumento certo funebris laudationis, quam ei de more pro Roſtris peregit Tiberius. at Auguſtus non in vrbe, ſed ad vrbem eum laudauit in Circo Flaminio. Cauſſam docet nos Dio, ἐξεστράτευτο γὰρ, inquit, καὶ οὐκ ἦν οἱ ὅσιον μὴ οὐ τὰ καθήκοντα ἐπὶ τοῖς κατειργασμένοις παρ' αὐτὴν τὴν εἴσω τοῦ πωμηρίου εἴσοδον ἐπιτελέσαι. *quia res bello geſſerat, fas ei non erat ea prætermittere quæ poſt bella confecta in ipſo pomærij introitu de more præſtabantur.* quid intelligat Dio non eſt obſcurum, vel vtcumque verſatis in hiſtoriæ Romanæ lectione. præcipua ſiquidem cura vrbem ingredientibus poſt victoriam partam fuit, Ioui Capitolino aliiſq; diis gratias in ipſorum templis agere. quod Auguſtus, funeſta ipſius domo facere non poterat: ideo ad vrbem manſit. Dionis

B mentem parum bellè interpretes expreſſerunt. ſed inſuper non ferendus caſtigator nuperus, qui offenſus triplici negatione in ſuperioribus verbis; iubet nos locum emendare. At Plato vetat: vtri potius obſequemur? vetat Plato cùm ſcribit in Menone, οὐκ ἀντιτίθεμαι μὴ οὐ καλῶς λέγεσθαι. in epiſtola ad Dionyſium, οὐ γὰρ ἔστι τὰ γραφέντα μὴ οὐκ ἐκπεσεῖν, & cum familiaribus Dionis, τὸ δὲ οὐδαμῶς ῥᾴδιον,

C πολλὰ κακὰ δρῶντα τοὺς ἄλλους, μὴ οὐ καὶ πάσχειν αὐτὸν πολλὰ ἕτερα. & paſſim Plato. vetat ipſe Dio, cuius iſta ſunt libro LVII. μηδ' ἀπαρνήσασθαί τινος δυναμένου τὸ μὴ οὐ καὶ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἡδέως ἐμφαγεῖν. Legi etiam apud Ioſephum libro XIX. Originum, ἐβραδύνετο οὐδὲν μελλήσει τῇ κατ' αὐτὸν, ὥστε μὴ οὐκ ἐς καιρὸν δεδιακονῆσθαι τοῖς ἀπεσταλκόσι. & apud Epiphanium, ſcriptorem alioqui pium doctúmque magis quàm elegantem, οὐ δυνήσεται μὴ οὐχὶ τούτοις χρῆσθαι. Poſſem alia ſexcēta his ſimilia Græ-

corum ſcriptorum afferre, nec pauca etiam Latinorum: ſed aliud iam agamus. Malè enim in eadem hiſtoria accipiunt iſta verba Dionis interpretes προπυνθόμενος ὁ Αὔγουστος ὅτι νοσεῖ ὁ Δροῦσος, οὐ γὰρ ἦν πόρρω, τὸν Τιβέριον κατὰ τάχος ἔπεμψεν. Erant Ticini Auguſtus & Tiberius cùm ad eos de mor- A bo Druſi nuncius eſt allatus: quo accepto, Tiberium ſtatim ad fratrem miſit. auctor Valerius Max. libro quinto, cap. quinto. malè igitur illi, ἔπεμψεν, *accerſiit*. non ſolùm τὸν ἑλληνισμὸν, ſed etiam contra hiſtoriæ fidem.

exercitus honorarium ei tumulum excitauit: circa quem deinceps ſtato die quotannis miles decurreret, Galliarúmque ciuitates publicè ſupplicarent. Præterea ſenatus inter alia complura, marmoreum arcum cum tropæis via Appia decreuit, & Germanici cognomen ipſi poſteríſque eius. Fuiſſe autem creditur non minùs glorioſi quàm ciuilis animi. Nam ex hoſte ſuper victorias, opima quoque ſpolia captaſſe, ſúmmóque ſæpius diſcrimine duces Germanorum tota acie inſectatus: nec diſſimulaſſe vmquam priſtinum ſe Reip. ſtatum quandóque reſtituturũ, ſi poſſet. Vnde exiſtimo nonnullos tradere auſos, ſuſpectum eum Auguſto, reuocatúmque ex prouincia: & quia cunctaretur, interceptum veneno. Quod equidem magis, ne prætermitterem, retuli, quàm quia verum aut veriſimile putem: cùm Auguſtus tantopere & viuum dilexerit, vt coheredem sẽper filiis inſtituerit, ſicut quondam in ſenatu profeſſus eſt: & defunctum ita pro concione laudauerit, vt deos precatus ſit, *Similes ei Cæſares ſuos facerent: ſibique tam honeſtum quandoque exitum darent, quàm illi dediſſent.* Nec contentus elogium tumulo eius verſibus à ſe compoſitis inſculpſiſſe, etiam viæ memoriam proſa oratione compoſuit. Ex Antonia minore complures quidẽ liberos tulit: verùm tres omnino reliquit, Germanicũ, Liuillam; Claudium. CLAVDIVS natus eſt,
2

ANIMADVERSIONES.

Exercitus honorarium ei tumulum excitauit.] Dio, τιμὰς καὶ εἰκόνων καὶ ἀψῖδος, κενοταφίου τε πρὸς αὐτῷ τῷ Ῥήνῳ λαβών. Tacitus Annalium li. II. de Germanico verba faciẽs profecto ad liberãdũ obſidione caſtellũ Lupię flumini adpoſitũ. *tumulũ nuper Varianis legionibus ſtructũ, & veterem arã Druſo ſitã diſiecerãt. reſtituit arã, honoriq. patris princeps ipſe cũ legionib. decucurrit.* B

Marmoreum arcum cum tropæis.] Dio ſimpliciter ἀψῖδα nominat. alibi ἀψῖδα τροπαιοφόρον.

Et Germanici cognomen ipſi poſteríſque eius.] Dio, Γερμανικὸς μετὰ τῶν παίδων μετονομασθείς.

Non minus glorioſi quàm ciuilis animi.] Velleius Paterculus. *cuius ingenium vtrũ bellicis magis operibus, an ciuilibus ſuffecerit artib. in incerto eſt.*

Iul●

Iulo Antonio, Fabio Africano Coſs. Kalend. Auguſtis, Lugduni, eo ipſo die quo primùm ara ibi Auguſto dedicata eſt: appellatúſque Tiberius Claudius Druſus. Mox fratre maiore in Iuliam familiam adoptato, Germanici cognomen aſſumſit. Infans autem relictus à patre, ac per omne fere pueritiæ atque adoleſcentiæ tēpus, variis & tenacibus morbis conflictatus eſt: adeò vt animo ſimul & corpore hebetato, ne progreſſa quidem ætate, vlli publico priuatóque muneri habilis exiſtimaretur. Diu, atque etiam poſt tutelā receptam, alieni arbitrij, & ſub pędagogo fuit: quem *Barbarum & olim ſuperiumentarium, ex induſtria ſibi appoſitum, vt ſe quibuſcumq. de cauſſis quàm ſæuiſſimè coerceret*, ipſe quodam libello conqueritur. Ob hanc eandē valitudinem & gladiatorio munere, quod ſimul cū fratre memorię patris edebat, palliolat⁹ nouo more prę̨ſedit: & togę virilis die, circa mediam noctem, ſine ſolenni officio lectica in Capitoliū latus eſt. A. V. C. DCCXLIIII.

Diſciplinis tamen liberalibus ab ætate prima non mediocrē operam dedit, ac ſæpe experimenta cuiuſq; etiam publicauit. Verùm ne ſic quidē quidquam dignitatis aſſequi, aut ſpē de ſe commodiorē in poſterum facere potuit. Mater Antonia *portētum eum hominis* dictitabat, *nec abſolutum à natura, ſed tantùm inchoatum:* ac ſi quem ſocordiæ argueret, *ſtultiorem* aiebat *filio ſuo Claudio.* Auia Auguſta pro deſpectiſſimo ſemper habuit: non affari, niſi rariſſimè: non monere, niſi acerbo & breui ſcripto, aut per internuntios, ſolita. Soror Liuilla, cùm audiſſet quandoque imperaturum, tam iniquam & tam indignam ſortem populo Rom. palàm & clarè deteſtata eſt. Nam & auunculus maior Auguſtus quid de eo in vtramque partem opinatus ſit, quò certiùs cognoſcatur, capita ex ipſius epiſtolis poſui. 3

Collocutus ſum cum Tiberio, vt mandaſti mea Liuia, quid nepoti tuo Tiberio faciendum eſſet ludis Martialibus. Conſentit autem vterque noſtrûm, ſemel eſſe nobis ſtatuendum, quod conſilium in illo ſequamur. Nam 4

ANIMADVERSIONES.

Iulo Antonio, Fabio Africano A *COSS.*] Conſtanter ſcripti libri *Iulio*: vt apud Dionem bis in fronte & fine ipſo libri LIV. Ιυλίυ pro Ιύλυ. perperam. Errare verò Suetonium qui Africani cognomen Fabio tribuat, quod fuit Iuli Antonij ex Dione eodem & Caſſiodoro, pridem obſeruatum à doctiſſimo Sigonio, qui etiam faſtos Siculos citat, in quibus ita ſcriptum legimus, λβ'. Α.Κ. Ινδ. ζ. ὑπ. Αφρικανοῦ καὶ Μαξίμου τὸ β'. In Græcis Exceptis Chronici Euſebiani quæ publicauit Ioſephus Scaliger, inuenio hos Conſules ita notatos: ΙΟΥΛΙΟΣ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ.

ΦΑΒΙΟΣ ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ. quod A equidem vehementer admiror.

Vlli publico priuatóque muneri.] Scrib. *priuatóve.*

Barbarum & olim ſuperiumentarium.] Falluntur interpretes, qui putant ſuperiumentarium & iumentarium idem ſignificare: quæ ſententia à veritate tantum abeſt, quantum homo diſtat à brutis. *Iumentarius* dicitur qui præeſt iumen- B tis eáque curat, vt aſinarius ὁ ἐπὶ τῶν ὄνων, vel ὁ πρὸς τῇ τῶν ὄνων ἐπιμελείᾳ, vt quidam auctores loquuntur: poſſis & magiſtrum iumentorum dicere, vt apud Victorem, *magiſter pecoris camelorum.* qui & *camelarius* dicitur apud Victorem Vticenſem. at *ſuperiumentarius* eſt is, qui præfectus eſt iumentariis. Vt Græci ἐπὶ vſurpant in officiis denotandis, ita C Latini *ſuper* aut *ſupra.* ſic qui in Cæſarum aulis obuenientes hæreditates adminiſtrabat, aut vigeſimæ hæreditatum præpoſitus erat, dictus *ſuper* vel *ſupra hereditates*, ὁ ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν. Scribonius Largus capite XLI. *Hoc Anteros Tiberij libertus ſupra hereditates remediatus eſt.* ſimiliter *ſupra velarios*, in veteri inſcriptione quæ Neapoli viſitur, SVPRA. VELARIOS. DE. DOMV. AVG. qui & *Præpoſitus velariorum dicebatur.* alius lapis, TI. CL. THALLVS. PRÆPOSITVS. VELARIORVM. DOMVS. AVGVSTANÆ. FECIT. SIBI. ET. FILIIS. SVIS. L. L. POST. EORVM. Denique vt primicerius iumentariorum dicitur hic *ſuperiumentarius*, ſic ſtationariorum de quibus multa in Codice, præpoſitum vocabant *ſuperſtationarium.* eius mentio apud Optatum Mileuitanum libro primo.

ſi eſt ἄρτιος, vt ita dicam ὁλόκληρος, quid eſt quod dubitemus, quin per eoſdem articulos & gradus producendus ſit per quos frater eius productus fuit? Sin autem ἠλαττῶσθαι ſentimus εὖ, καὶ βεβλάφθαι, καὶ εἰς τὴν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτιότητα, præbenda materia deridendi & illum & nos non eſt hominibus, τὰ τοιαῦτα σκώπτειν καὶ μυκτηρίζειν εἰώθοσιν. Nam ſemper æſtuabimus, ſi de ſingulis articulis temporum deliberabimus.

ANIMADVERSIONES.

Si eſt ἄρτιος, vt ita dicam, ὁλόκληρος.] Hæc ſcriptura noſtrorum omnium: niſi quod fere *artius* pro ἄρτιος ſcriptum eſt in MSS. Scripſerim, *ſi eſt ἄρτιος, &, ita dicam, ὁλόκληρος.* in hoc loquendi genere τὸ *vt* ſolet interdum omitti: vt libro priore cap. XIII. *populum Rom. vel dicam hominum ge-* D *nus, compotem fecit.* In Memm. *artius* & *holoclerus* Latinis characteribus.

Quin per eoſdem articulos & gradus producendus ſit per quos frater eius productus fuit.] Scripſimus cum Viterb. alij *perducendus*, & *perductus.* non malè, ſed illud aptius: ſic προάγειν & προηγμένα vocabula Stoicorum Cicero vertit *producere ad dignitatem* & *producta. Articulos & gradus* vocat quæ M. Tullius puncta, cum dicit, *omnibus punctis honorem colligere.*

μὴ προϋποκειμένους ἡμῖν poſſe eum gerere honores arbitremur necne. In præſentia tamen quibus de rebus conſulis, curare eum ludis Martialibus triclinium ſacerdotum, non diſplicet nobis, ſi eſt paſſurus ſe ab Silani filio, homine ſibi affini, admoneri, ne quid faciat quod conſpici & derideri poſſit. Spectare eum Circenſes ex puluinari non placet nobis. Expoſitus enim in prima fronte ſpectaculorum conſpicietur. In Albanum montem ire eum non placet nobis, aut eſſe Romæ Latinarum diebus. Cur .n. non præficitur vrbi, ſi poteſt fratrem ſuum ſequi in montem? Habes noſtras, mea Liuia, ſententias, quibus placet ſemel de tota re aliquid conſtitui: ne ſemper inter ſpem & metum fluctuemus. Licebit autem, ſi voles, Antoniæ quoque noſtræ des hanc partem epiſtolæ huius legendam. Rurſus alteris litteris: *Tiberium adoleſcentē ego verò, dum tu aberis, quotidie inuitabo ad cœnam, ne ſolus cœnet cum ſuo Sulpicio & Athenodoro: qui vellem diligentiùs, & minus μετεώρως, diligeret ſibi aliquem, cuius motum & habitum & inceſſum imitaretur miſellus: Ἀτυχεῖ πάνυ ἐν τοῖσι σπουδαίοις λίαν. vbi non aberrauit eius animus, ſatis apparet ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐγένεια.* Item tertiis litteris: *Tiberium nepotem tuum placere mihi declamantem potuiſſe, peream, niſi mea Liuia admiror. Nam qui tam ἀσαφῶς loquatur, quî poſſit, cùm declamat, σαφῶς dicere quæ dicenda ſunt, non video.* Nec dubium eſt quin poſt hæc Auguſtus conſtituerit, & reliquerit, cum nullo præter auguralis ſacerdotij honore impertitum: ac ne heredem quidem, niſi inter tertios, ac pæne extraneos, è parte ſexta nuncuparit: legatóque non ampliùs quàm octingētorum ſeſtertiorū proſecutus. TIBERIVS patruus petenti ho- 5
nores conſularia ornamēta detulit. Sed inſtātiùs legitimos flagitanti, id ſolùm codicillis reſcripſit, *Quadraginta aureos in Saturnalia & Sigillaria miſiſſe ei.* Tunc demū abiecta ſpe dignitatis, ad otiū cōceſſit, modò in hortis & ſuburbana domo, modò in Cāpaniæ ſeceſſu deliteſcens: atque ex contubernio ſordidiſſimorum hominū ſuper veterē ſegnitiæ notā, ebrietatis quoque & aleæ infamiam ſubiit. Cùm interim, quāquā hoc modo agenti, 6
numquā aut officium hominum, aut reuerētia publica defuit. Equeſter ordo bis patronum eum perferendæ pro ſe legationis elegit: ſemel cū deportandū Romā corpus Auguſti humeris ſuis à Coſs. expoſceretur: iterū cū oppreſſum Seianum apud eoſdem gratularetur. Quin & ſpectaculis aduenienti aſſurgere, & lacernas deponere ſolebat. Senatus quoque, vt ad numerum ſodalium Auguſtalium ſorte ductorū extra ordinē adiiceretur, cenſuit & mox vt domus ei, quā incēdio amiſerat, publica impenſa reſtitueretur, dicendæque inter cōſulares ſententiæ ius

eſſet. Quod decretum abolitum eſt, excuſante Tiberio imbecillitatem eius, ac damnũ liberalitate ſua reſarturum pollicẽte. Qui tamen moriens, & in tertiis heredibus eum ex parte tertia nuncupatũ, legato, etiam circa ſeſtertia vicies proſecutus, cõmendauit inſuper exercitibus, ſenatui populóque Rom. in-
7 ter cæteras neceſſitudines nominatim. Sub Caio demũ fratris filio ſecundã exiſtimationẽ circa initia imperij omnibus lenociniis colligente, honores auſpicatus, cõſulatum geſſit vnà per duos menſes: euenítque vt primitus ingrediẽti cũ faſcibus Forũ, præteruolãs aquila dexteriore humero cõſideret. Sortitus eſt & de altero conſulatu in quartũ annũ: præſedítque nonnũquã ſpectaculis in Caij vicẽ, acclamãte populo, *Feliciter*, partim
8 *patruo Imperatoris*, partim *Germanici fratri*. Nec eo minùs contumeliis obnoxius vixit. Nã & ſi paullò ſeriùs ad prædictã cœnæ horã occurriſſet, nõ niſi ægrè, & circuito demũ triclinio, recipiebatur. Et quoties poſt cibũ addormiſceret, quòd ei ferè accidebat, olearũ ac palmularũ oſſib. inceſſebatur: interdũ ferula flagróve, velut per ludũ, excitabatur à copreis. Solebãt & manibus ſtertẽtis ſocci induci, vt repẽtè expergefactus faciẽ ſibi cõ-
9 fricaret. Sed ne diſcriminibus quidem caruit: primùm in ipſo conſulatu, quòd Neronis & Druſi, fratrum Cæſaris, ſtatuas ſegniùs locandas ponendáſque curaſſet, pæne honore ſubmotus eſt: deinde extraneo vel ẽt domeſticorũ aliquo deferẽte, aſſiduè
A V C. variéque inquietatus. Cũ verò detecta eſſet Lepidi & Gætulici
DCCXCIII. cõiuratio, miſſus in Germaniã inter legatos ad gratulandum,

ANIMADVERSIONES.

Μὴ προϋποκειμένου ἡμῖν.] Mutauimus priorem lectionem, ſecuti codices manu exaratos, qui omnes & noſtri & aliorũ ſic habent. elegantior erat & ἀττικωτέρα vulgata, μὴ προϋποκειμένου ἡμῖν ſupple ὄν.

Circa ſeſtertia vicies.] Scrib. *circa ſeſtertiũ vicies.* vt in ſcriptis noſtris: vel *circiter* vt in aliis.

Interdum ferula flagróve velut per ludum excitabatur à copreis.] Liſlæi codd. *int. ferulæ flagro velut per lud.* In eodem liquido ſcriptum *à copreis*: quam verã eſſe lectionẽ diximus ad librũ tertiũ cap. LXI. De his copreis ſentit Tacitus Annal. libr. XII. *Erat Cappadociæ procurator Ju-*

A *lius Pelignus ignauia animi, & deridiculò corporis iuxta deſpiciendus: ſed Claudio perquàm familiaris, cùm priuatus olim conuerſatione ſcurrarũ iners otium oblectaret.* legimus enim cum Lipſio: cuius emendationem habemus pro veriſſima. Non celabo ſcripturam quam inueni in codice Viterbienſi, etſi monſtroſam planè, *excitabatur à copreis* (recentior manus fecerat *capreis*: ſed certa
B manebant prioris ſcripturæ veſtigia) XL. *trophæis*. Memmianus ita proſus vt edidimus.

Sed ne diſcriminibus quidẽ caruit.] Ioſephus de Claudio, κινδύνοις ἔτι μετρίοις ἐπὶ τῆς Γαΐου ἀρχῆς ὡμιληκότα.

etiam

etiam vitæ periculum adiit:indignante ac fremente Caio, patrum potiſſimùm ad ſe miſſum,quaſi ad puerum regendum:adeò vt nõ defuerint qui traderẽt,præcipitatum quoque in flumen,ſicut veſtitus aduenerat.Atque ex eo nunquam non in ſenatu nouiſſimus conſularium ſententiam dixit,ignominię cauſa poſt omnes interrogatus.Etiam cognitio falſi teſtamenti recepta eſt,in quo & ipſe ſignauerat.Poſtremò etiam ſeſtertiûm octogies pro introitu noui ſacerdotij coactus impẽdere,ad eas rei familiaris anguſtias decidit,vt cùm obligatam ærario fidem liberare non poſſet,in vacuum lege prædiatoria venalis pependerit ſub edicto præfectorum.

PER HÆC AC talia,maxima ętatis parte trãſacta,quinquageſimo anno Imperium cepit,quantumuis mirabili caſu. Excluſus inter cęteros ab inſidiatoribus Caij,cùm quaſi ſecretum eo deſiderante turbam ſubmouerent,in diętam,cùi nomen eſtHermęum,receſſerat.Neque multò pòſt rumore cędis exterritus, 10

ANIMADVERSIONES.

Etiam vitæ periculum adijt.] Dio, τὸν Κλαύδιον ἀπέκτεινεν ἂν εἰ μὴ κατεφρόνησεν αὐτοῦ, τὰ μὲν τῇ φύσει, τὰ δὲ καὶ ἐκ προνοίας πολλὴν νωθείαν προσποιημένου.

Seſtertiûm octogies pro introitu noui ſacerdotij coactus impendere.] At Dio ait centies ſeſtertiûm: libro LVIII. Κλαύδιον ἄλλους τε τοὺς πλουσιωτάτους ἱερέας προσέθετο, πεντήκοντα καὶ διακοσίας ἐπὶ τούτῳ παρ' ἑκάστου μυριάδας λαβών. Poſtquam B cœpere imperatoribus tãquam diis templa exſtrui,redemta ſtatim ſunt ab improbiſſimis adulatoribus ſacerdotia iſta vi magna pecuniæ, nõ in vrbe ſolùm,quod teſtatur hęc hiſtoria:ſed etiam per prouincias. declarat Arriani locus quem tractamus lib.II.ad c.XVIII.& vetus ille lapis quem Cupuæ deſcripſiſſe aiunt C viri docti, poſitus à quodam qui gratis eum honorem eſſet conſecutus:quod hæc verba indicant.HVIC. ORDO.DECVRIONVM.OB.MERITA. EIVS. HONOREM. AVGVSTALITA- A TIS.GRATVITO.DECREVIT.

Venalis pependerit ſub edicto præfectorum.] Videtur ex veteri iure ſeruatum in cauſſis fiſcalibus, vt qui non ſoluerent,ipſi bonáque ipſorũ venum exponerentur edicto pręfectorum ærarij.hi ſunt qui pependiſſe dicuntur:non quorum bona ſolùm in tabula proſcripta fuerunt.

B *Quinquageſimo anno imperium cepit.*] Philoſtratus in vita Apollonij lib.5.loquens de Claudio, καί τι πεντηκοντούτης ἐς τὸ ἄρχειν παρῆλθεν, ὅτε νοῦς μάλιστα ὑγιαίνει ἀνθρώπων. Idem & Dio.

In diætam cui nomen eſt Hermæũ.] Fruſtra eſt vir doctus, qui ad hunc locum probare nititur falſum eſſe quod de δια in ζα mutari ſolito in C nonnullis vocibus, eruditè Cuiacius aliíque obſeruarunt.nam quare negat quod tot locis & exemplis aſſerunt grammatici Græci? οἱ γὰρ Αἰολεῖς inquiunt, τὸ δια, ζα φασί· καὶ τὸν διάπλευτον ζάπλευτον. reperies apud

eoſdem & ζαβάλλω pro διαβάλλω. & ζαβουλῶν ab eadem origine pro calumniatore & inſidioſo,& id genus plurima.Hermæum verò cuius hic meminit,illud eſt,opinor,cuius mētio in inſcriptione veteri quam ſu- A periore libro deſcripſimus, cùm de Gelotiana domo tractaremus. nam vt domus Gelotiana,ſic& Hermæum videtur inhabiatū à patre familię Cæſarianę.

prorepſit ad ſolarium proximum intérque prætenta foribus vela ſe abdidit: latentem diſcurrens fortè gregarius miles animaduerſis pedibus è ſtudio ſciſcitandi quisnam eſſet,agnouit, extractúmque, & præ metu ad genua ſibi accidentem,IMPERATOREM ſalutauit.Hinc ad alios commilitones fluctuantes,nec quidquam adhuc quàm frementes perduxit.Ab his lecticæ impoſitus,& quia ſerui diffugerant, viciſſim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt,triſtis ac trepidus,miſerante obuia turba,quaſi ad pœnam raperetur inſons.Receptus intra vallum,inter excubias militum pernoctauit,aliquantò minore ſpe quàm fiducia.Nam conſules cum ſenatu & cohortibus vrbanis Forum Capitoliúmque occuparunt,aſſerturi communem libertatem:accitúſque & ipſe per Tribunum pleb in curiam ad ſuadēda quę viderētur,*viſe & neceſſitate teneri* reſpondit. Verùm poſtero die,ſenatu ſegniore in exſequēdis conatibus,per tędium ac diſſenſionem diuerſa cēſentiū,& multitudine quę circūſtabat,

ANIMADVERSIONES.

Prorepſit ad ſolarium proximum.] In antiquiſſimis membranis regiæ bibliothecæ,Memmij & Cuiacij,*ſcolarium* ſcribitur. An fuit aliquis in Vrbe locus eo nomine?an deſtinatū habendæ ſcholę locum , cuiuſmodi fuit domus Catilinæ in Palatio Auguſti,vocabant *ſcholarium*?eadem analogia *veſtiarium* dixerunt & ſimilia.Quidam,*ſcalarium.*

Latentem diſcurrens fortè gregarius miles.]Gratum vocat Ioſephus : nec gregarium,ſed prętorianorum vnū.

E ſtudio ſciſcitādi quiſnā eſſet agnouit.]Ioſephus explicat,προσιὼν τε ἐγγύτερον,καὶ ὑποχωρεῖν ἠξιωκότος ἐπέκειτο , καὶ καταλαβὼν ἐπιγνωρίζει. *accedit* Gratus *propiùs,ac cùm illum rogaret* Claudius B *vt recederet,inſtare cœpit:ita apprehenſum eum agnouit.*

Et quia ſerui diffugerant] Omnes noſtri , etiam Memmij & Cuiacij, *quia ſui d.* Ioſephus, ἐπεὶ καὶ οἱ τὸ φορεῖον αὐτοῦ φέροντες περὶ τὴν ἁρπαγὴν αὐτοῦ παραγενομένης φυγῆς,ἔσωζον αὑτούς. *lecticarij eius,dum ipſe rapitur, oblata fugæ facultate,ſe periculo eripuerant.* Quod C ait,*viciſſim ſuccollantibus*, id eleganter ſignificat , quod pluribus verbis Græci dicunt , ἀμοιβαίως ἐπὶ τῶν ὤμων φέρειν *per vices ferre ſuper humeros.*quo modo alicubi loquitur Euſ.

In caſtra delatus.]Errat Ioſephus,vt videtur,qui in palatium ſtatim fuiſſe delatum narrat.

Accitúſque & ipſe per tribunū pleb.

in Curiam ad ſuadenda quæ vid.] Liber Cuiacij, *ad cenſenda quæ iud.* Scribendum etiam *per Tribunos populi*, vt liquidò ſcriptum eſt in Viterbienſi, & docet Ioſephus, οἱ πρεσβευταὶ Οὐηράνιος καὶ Βρόγχος. δήμαρχοι δὲ ἦσαν ἀμφότεροι. Dio alios quoque cum tribunis pl. miſſos refert. A

vnum rectorem iam & nominatim expoſcente, armatos pro concione iurare in nomen ſuum paſſus eſt: promiſitque ſingulis quinadena HS. primus Cæſarum fidem militis etiam præmio pigneratus. IMPERIO ſtabilito nihil antiquius duxit quàm 11
id biduum quo de mutando Reip. ſtatu hęſitatum erat, memorię eximere. Omnium itaque factorum dictorúmque in eo veniam & obliuionem in perpetuum ſanxit, ac pręſtitit: tribunis modò ac centurionibus paucis è coniuratorum in Caium numero interemptis, exempli ſimul cauſſa, & quòd ſuam quoque cædē depopoſciſſe cognouerat. Conuerſus hinc ad officia pietatis, iuſiurandum neque ſanctius ſibi neque crebrius inſtituit quàm PER AVGVSTVM. Auiæ Liuiæ diuinos honores, & Circenſi pompa currum elephantorum Auguſtino ſimilem decernendum curauit Parentibus inferias publicas: & hoc amplius, patri Circenſes annuos natali die: matri carpentum quod per Circum duceretur: & cognomen Auguſtæ ab auia recuſatum. Ad fratris memoriam per omnem occaſionem celebratam, comœdiam quoque Græcam Neapolitano certamine docuit, ac de ſententia iudicum coronauit. Ne Marcum quidem Antonium inhonoratum, ac ſine grata mentione tranſmiſit: teſtatus quondam per edictum *Tanto impenſius petere ſe vt natalem patris Druſi celebrarent, quòd idem eſſet & auiſui Antonij.* Tiberio marmoreum arcum iuxta Pompeij theatrum, decretum quidem olim à ſenatu, verùm omiſſum, peregit. Caij quoque & ſi acta omnia reſcidit, diem tamen necis, quamuis exordium principatus ſui, vetuit inter feſtos referri. Ac in ſemet augendo parcus atque ciui- 12
lis, prænomine *Imperatoris* abſtinuit, nimios honores recuſauit, ſponſalia filiæ natalémque geniti nepotis

ANIMADVERSIONES.

Vnum rectorem iam & nominatim expoſcente.] Malim, *& nominatim eum poſcente.*

Promiſitque ſingulis quina dena ſeſtertium.] Nihil muto: tamen Ioſephum ſi audimus, vicena millia dedit. ait enim, δωρεῖται τοὺς σωματοφύλακας πενταχιλίαις δραχμαῖς κατ' ἕκαστον ἄνδρα, τοῖς τε ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀνάλογον τῷ ἀριθμῷ, καὶ τοῖς ὅποι ποτὲ στρατοπέδοις ὑπ-

χνῦται τὰ ὅμοια. Huius liberalitatis nulla apud Dionem mentio. fallitur enim eruditiſſimus Torrentius, qui huc refert verba accuratiſſimi eius ſcriptoris, quibus centenos nummos militibus prætorianis ait fuiſſe donatos. Nam eius donationis alius fuit titulus: nempe natalis imperij eius: quem diem ſoliti Imperatores proſequi aliquo donatiuo neque primo die imperij ea ſumma data, ſed anno primo vertente mos ille inſtitutus, & deinceps per ſingulos annos imperij Claudiani ſeruatus. declarant Dionis verba, ἔν τε τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ αὐτοκράτωρ τῷ προτέρῳ ἔτει ἀπεδείχθη, αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐξαίρετον ἔπραξε· πλὴν ὅτι τοῖς δορυφόροις πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς ἔδωκε, καὶ τοῦτο ἔπειτα κατ᾽ ἔτος ἐποίησε. hoc verò munus quod hîc narratur & apud Ioſephum, quaſi merces fuit traditi imperij, & proinde ſtatim A eſt perſolutum.

Veniam & obliuionem in perpetuum ſanxit ac præſtitit.] Renouato Athenienſium exemplo induxit omnium ἀμνηστίαν, inquit Dio & Oroſius lib. 7. cap. IV.

Iuſiurandum neque ſanctius ſibi neque crebrius inſtituit, quàm PER AVGVSTVM.] ſiue vt frequentior formula fuit PER GENIVM AVGV- B STI. ſic *per genium Cæſaris* aut *ſalutem* iurabant, iam inde ab Auguſti temporibus quando hoc primum fuit inſtitutum, vt notiſſimus Horatij verſus probat; *Iurandáſque tuum per nomen ponimus aras.* quod autem hîc Suetonius de Claudio obſeruat, id Tertullianus in more poſitum fuiſſe omnibus affirmat. Ait enim Apologetici capite XXVIII. *citius apud vos per omnes deos, quàm* C *per vnum genium Cæſaris peieratur.*

ſilentio, ac tantùm domeſtica religione, tranſegit. Neminem exſulum, niſi ex ſenatus auctoritate, reſtituit: vt ſibi in curiam præfectum Prætorij, tribunóſque militum ſecum inducere liceret, vtque rata eſſent quæ procuratores ſui in iudicando ſtatuerent, precario exegit. Ius nundinarum in priuata prædia à conſulibus petiit: cognitionibus magiſtratuum, vt vnus è conſiliariis frequenter interfuit. Eoſdem ſpectacula edentes, ſurgens & ipſe cum cætera turba, voce ac manu veneratus eſt. Tribunis pleb. adeuntibus ſe pro tribunali

ANIMADVERSIONES.

Silentio, ac tantùm domeſtica religione tranſegit.] Dio, οὐδὲν ἐξαίρετον ἔπραξε.

Vt ſibi in Curiam præfectum Prætorij tribunóſque mil.] Hoc primus Tiberius petierat & impetrauerat poſt cædem Seiani. Tacitus libro VI. *dein redditis abſentiæ cauſſis admodum vagis, flexit ad grauiora, & offenſiones ob Remp. captas: vtque Macro præfectus, tribunorúmque & centurionum pauci, ſecum introirent, quoties curiam ingrederetur, petiuit. factúmque largè & ſine præſcriptione generis aut numeri, ſenatuſconſultum.*

Cognitionibus magiſtratuum vt vnus è conſiliariis frequenter interfuit.] Quos magiſtratus potiſſimum intelligat,

telligat, declarat Dionis de eadem re locus, πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ὑπάτοις τοῖς τε στρατηγοῖς, καὶ μάλιστα τοῖς τὴν διοίκησιν ἔχουσι συνεξετάζετο, καὶ ὀλίγα παντελῶς τοῖς ἄλλοις δικαστηρίοις ἐπέτρεπε. *Sæpe etiã cognitionibus Conſulũ & prætorum, eorũ maximè qui ærarij curam gerebãt; intererat, ac pauca aliis iudiciis cõmittebat.* Miratus ſum aliquando prætermiſſum in hoc albo prætorẽ vrbanũ, cuius maxima fuit in vrbe iuriſdictio: verba tamen Dionis aliò A trahere non poſſis: nam στρατηγοὶ οἱ τὴν διοίκησιν ἔχοντες, vel οἱ ἐπὶ τῆς διοικήσεως ſemper apud eum ſcriptorẽ de prætoribus ærarij intelligendum, vt declarant cùm alij loci, tum hic in eodem libro, τοὺς στρατηγοὺς τοὺς ἐπὶ τῆς διοικήσεως καταλύσας, ταμίαις αὐτὴν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπέτρεψεν. Id eſt, *Prætoribus ærarij ſolutis, quæſtoribus eam curam* B *antiquo more tradidit.* Non igitur cauſſa erat cur nuperus emendator verſionem Xylandri incruſtaret.

excuſauit, quòd propter anguſtias non poſſet audire eos niſi ſtantes. Quare in breui ſpatio tantum amoris fauoríſque collegit, vt cùm profectum eum Oſtiam periiſſe ex inſidiis nuntiatum eſſet, magna conſternatione populus, & militem quaſi proditorem, & ſenatum quaſi parricidam, diris exſecrationibus inceſſere non antè deſtiterit, quàm vnus atque alter, & mox plures à magiſtratibus in Roſtra producti, ſaluum & appropinquare confirmarent. NEC tamen expers inſidiarum vſ- 13
quequaque permanſit, ſed & à ſingulis, & per factionem, & denique ciuili bello infeſtatus eſt. E plebe homo nocte media iuxta cubiculum eius cum pugione deprehenſus eſt: reperti & equeſtris ordinis duo in publico cum dolone ac venatorio cultro præſtolantes, alter vt egreſſum theatro, alter vt ſacrificantem apud Martis ædem adoriretur. Conſpirauerant autem ad res nouas Gallus Aſinius & Statilius Coruinus, Pollionis ac Meſſallæ oratorum nepotes, aſſumptis compluribus libertis ipſius atque ſeruis. Bellum ciuile mouit Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ legatus: verùm intra quintum diem oppreſſus eſt, legionibus quæ ſacramentum mutauerant, in pœnitentiam religione conuerſis, poſtquàm denuntiato ad nouum Imperatorem itinere, caſu quodam, an diuinitus,

ANIMADVERSIONES.

Excuſauit, quòd propter anguſtias non poſſet audire eos niſi ſtantes.] Atqui hic mos videtur fuiſſe ſeruatus, vt qui principem alloquerentur, ſtarent. Quare etiam conſules in ſenatu verba ad illum facturi, de curuli ſurgebant ac deſcendebant. quos tamen ciuiliter admodum ſolitos excipi à Claudio, notatum Dioni reperio. τῶν ὑπάτων, inquit, ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβαινόντων ποτὲ ἀπὸ τῶν δίφρων ἵνα διαλεχθῶσιν αὐτῷ, προεξανίστη τε, καὶ αὐτοῖς προσεπλησιάζε

σφίσιν. Eodem pertinent & quæ ſequuntur paullò poſt: vbi notat idem Dio, Claudium, ſi quando aliquid in curia recitaret, ſolitum propter A corporis imbecillitatem ſedere: ſed, ſi qui ſurgebant in ſenatu, diutius ſtetiſſent, cum quoque aſſurrexiſſe.

neq; aquila ornari, neque ſigna conuelli moueríq; potuerunt.

14 CONSVLATVS ſuper priſtinum quatuor geſſit: ex quibus duos primos iunctim: ſequentes per interuallum, quarto quemque anno, ſemeſtrem nouiſſimum, bimeſtres cæteros, tertium autem, nouo circa principem exemplo in locum demortui ſuffectus. Ius & conſul & extra honorem laborioſiſſimè dixit, etiam ſuis ſuorúmque diebus ſolennibus, nonnunquam feſtis quoque antiquitus, & religioſis. Nec ſemper præſcripta legum ſecutus, duritiam lenitatémve multarum, ex bono & æquo perinde vt afficeretur, moderatus eſt. Nam & iis qui apud priuatos iudices plus petendo formula excidiſſent, reſtituit actiones: & in maiore fraude conuictos, legitimam pœnam ſupergreſſus, ad beſtias condemnauit.

A.V.C. DCCXCV. DCCXCVI. DCCC. DCCCIV.

15 IN cognoſcendo autem ac decernendo, mira varietate animi fuit, modò circumſpectus & ſagax, modò inconſultus ac præceps: nonnumquam friuolus amentíque ſimilis. Cùm decurias rerum actu expungeret, eum qui diſſimulata vacatione quam beneficio liberorum habebat, reſponderat, vt cupidum iudicandi dimiſit: alium interpellatum ab aduerſariis de propria lite, negantémque cognitionis rem, ſed ordinarij iuris eſſe, agere cauſſam confeſtim apud ſe coegit, proprio negotio documentum daturum, quàm æquus iudex in alieno negotio futurus eſſet. Fœminam non agnoſcentem filium ſuum, dubia vtrimque argumentorum fide, ad confeſſionem compulit, indicto matrimonio iuuenis.

ANIMADVERSIONES.

Neque aquila ornari.] Sic in omnibus codd. etiam Turonenſi, non *aquilæ.* quod apud Oroſium hunc locum deſcribentem legitur: nec dubium fuiſſe plures aquilas: ſed an omnes in hoc oſtento conſpirauerunt?

Neque ſigna conuelli moueríque pot.] Melius *conuellive po.* & ita exſcripſit Oroſ.

Ius & conſul & extra honorem laborioſiſſimè dixit.] Dio aſſiduitatem tantam fuiſſe ait in iure dicendo, vt ſingulis fermè diebus, aut cum toto ſenatu, aut ſolus, in foro quidem vt plurimum, ſed & B alibi ſedens pro tribunali ius redderet.

Etiam ſuis, ſuorúmque diebus ſolennibus.] Huc pertinet, non ad ſequentia

quentia verba locus Dionis de A dicbus quibus ſponſalia filiarum ſuarum Claudius celebrauit, καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐδίκασε καὶ ἡ βουλὴ ἠθροίσθη. De diebus priuatarum ſolemnitatum notauimus libr. II. ad cap. LIII.

Abſentibus ſecundum præſentes facillimè dabat nullo delectu, culpâ ne quis an aliqua neceſſitate ceſſaſſet. Proclamante quodam, præcidendas falſario manus, carnificem ſtatim acciri cum machæra menſáque lanionia flagitauit: Peregrinitatis reum, orta inter aduocatos leui contentione togatúmne an palliatum dicere cauſam oporteret, quaſi æquitatem integram oſtentans, mutare habitum ſæpius, & prout accuſaretur defenderetúrve, iuſſit. De quodá etiá negotio ita ex tabella pronuntiaſſe creditur, *SECVNDVM EOS SE SENTIRE QVI VERA PROPOSVISSENT*. propter quæ vſque eò euiluit vt paſſim ac propalam contemtui eſſet. Excuſans quidam teſtem è prouincia ab eo vocatum, negauit præſto eſſe poſſe. Diſſimulata diu cauſſa, ac poſt longas demú interrogationes,

ANIMADVERSIONES.

Abſentibus ſecundum præſentes facillimè dabat.] Nouè dictum *abſentibus* ἁπλῶς pro quoties altera partium aberat: ſed Dio rem pluribus exponens cauſſam reddit cur hoc à Claudio ita factum. ἐπειδὴ, inquit, πλῆθός τε δικῶν ἀμύθητον ἦν, καὶ οὐκ ἀπηντῶν ἐπ' αὐταῖς ἔτι (malim, εἴ τι) προσδοκῶντες ἐλαττωθήσεσθαι, προεῖπε διὰ προγράμματος, ὅτι καὶ κατὰ ἀπόντων αὐτῶν ἐντὸς ῥητῆς τινὸς ἡμέρας δικάσει. καὶ ἐνεπέδωσε τοῦτο. Etiam B illud elegans, *dabat*, pro, *litem dabat*. nam ita explendum hoc genus loquendi, apud Ciceronem, Plinium, alios.

Cum machæra menſáque lanionia.] Liſſæi cod. *laniomiaria*. Memmij, *lanionia*. Græci ἐλεὸν vel ἐπικόπανον. vna voce dicunt, item ἐπίξηνον, vt apud Ariſtophanem in Acharnenſibus,

Κ' ἂν γε μὴ λέγω δίκαια, μήτ' ἢν τῷ πλήθει δοκῶ
Ὑπὲρ ἐπιξήνου θελήσω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν.

Vnde apparet ex more veteri eſſe, quòd menſæ laniomæ in hos vſus adhibentur. Caſſandra apud Æſchylum in Agamemnone, de ſuo ſupplicio loquens:

Βωμοῦ πατρῴου δ' ἀντ' ἐπίξηνον μένει,
Θερμῷ κοπείσης φοινίῳ προσφάγματι.

C *Orta inter aduocatos leui contentione.*] Membranæ, *leui concertatione*.

mortuus eſt, inquit, *Puteolis*. Alius gratias agens, quòd reum defendit pateretur, adiecit: *& tamen fieri ſolet.* Illud quoque à maioribus natu audiebam, adeò cauſſidicos patientia eius ſolitos abuti, vt deſcendentem è tribunali non ſolùm voce reuocarent, ſed & lacinia togæ retenta, interdum pede apprehenſo retinerent. Ac ne cui hæc mira ſint, litigatori Græculo vox in altercatione excidit, καὶ σὺ γέρων εἶ, καὶ μωρός. Equitem quidem Romanum obſcœnitatis in fœminas reum, ſed falſo & ab impotentibus inimicis conficto crimine, ſatis conſtat, cùm ſcorta meritoria citari aduerſus ſe, & audiri pro teſtimonio videret, graphium & libellos, quos tenebat in manu, ita cum magna ſtultitiæ & ſæuitiæ exprobratione ieciſſe in faciem eius, vt genam non leuiter perſtrinxerit.

16 A. V. C. DCCC. DCCCI. GESSIT & cenſuram intermiſſam diu poſt Paullum Plancúmque cenſore: ſed hanc quoque inæqualiter, varióque & animo & euentu. Recognitione equitum iuuenem probri plenum, ſed quem pater probatiſſimum ſibi affirmabat, ſine ignominia dimiſit, *habere* dicens *cenſorem ſuum.* Alium corruptelis adulteriíſque famoſum, nihil amplius quàm monuit *vt aut parciùs ætatulæ indulgeret, aut certè cautiùs.* Addiditque, *Quare enim ego ſcio, quam amicam habeas?* Et cùm orantibus familiaribus demiſiſſet cuidam appoſitam notam, *Litura tamen*, inquit, *exſtet.*

ANIMADVERSIONES.

mortuus eſt, inquit, Puteolis.] Ita ſcriptum in Viterb. quomodo & in aliis libris legi teſtantur viri docti: at Pithœi, Liſlæíque codices vulgatam confirmant *puto, licuit.* Quæ ſcriptura plus aceti atque acuminis videtur habere. Atque hoc regiæ bibliothecæ antiquiſſimus codex firmat. vbi ſic liquidò ſcriptum: nec multo aliter in regiis aliis duobus antiquæ item manus. In his ita corruptus eſt locus: *Mortuus eſt inquit puteoli cui talius gratias ag.* vel ex his conſtat veram lectionem eſſe, *puto, licuit.* ita prorſus liber ampliſſimi Memmij.

Geßit & cenſuram intermiſſam diu.] Ad hanc Claudij cenſuram refero cum Ioſepho Scaligero verba Euſebij in Chronico ad numerum A MMLXI. *Deſcriptione Romæ facta ſub Claudio, inuenta ſunt ciuium Romanorum* LXVIII *centena,* XLIV *millia.*

Cùm orantibus familiaribus dempſiſſet cuidam appoſitam notam, Litura tamen, inquit, extet.] Quid adeò ridiculi viſum fuerit Suetonio cótineri hoc Claudij dicto, equidem non intelligo: nã mens certè illius paret optima fuiſſe. Cùm enim B precibus amicorum cõdonaret iſti cẽſoriã notã; ſui tamen iudicij cupiit extare aliquod teſtimoniũ. neq; dubiũ eſt idẽ variis rationibus factum ſæpius à cenſoribus. Simile eſt quod narrat Dio libr. XL. de Appio cenſore. qui cũ nota dignũ Curionem cenſeret, ac notæ tamen gratiam rogatu quorundam facturum ſe promiſiſſet, ſententiam de eo ſuam

ſuam in ſenatu prius aperuit. Hæc ita Dio narrat, vt nos quidem emendamus. τὸν μέντοι Κυρίωνα μελλήσαντα καὶ αὐτὸν ἀπαλειφθήσεσθαι, ἐξῃτήσατο μετὰ τοῦ Παύλου τοῦ συγγενοῦς ὄντος. καὶ ὃς οὐ διήλειψε μὲν αὐτὸν διὰ τοῦτο· τὴν μέντοι γνώμην ἣν περὶ αὐτοῦ εἶχεν, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ βουλευ- A τηρίῳ. Scriptum eſt in vulgatis libb. καὶ ὃς οὐ διήλλαξε, cuius ſcripturæ mendum non obſeauatum ab interpretibus, traxit eos in errorem. neque enim Dionis mentem aſſequuntur.

Splendidum virum; Græciæque pronínciæ principem, verùm Latini ſermonis ignarum, non modò albo iudicum eraſit, ſed etiam in peregrinitatem redegit. Nec quemquam niſi ſua voce, vtcunqne quis poſſet, ac ſine patrono, rationem vitæ paſſus eſt reddere. Notauítque multos, & quoſdam inopinantes, & ex cauſſa noui generis, quòd ſe inſcio ac ſine commeatu Italia exceſſiſſent: quendam verò & quòd comes regis in prouincia fuiſſet, referens, maiorum temporibus, Rabirio Poſtumo, Ptolemæum Alexandriam, crediti ſeruandi cauſſa ſecuto, maieſtatis crimen apud iudices motum. Plures notare conatus, magna inquiſitorum negligentia, ſed ſuo maiore dedecore, innoxios fere reperit quibuſcunque cœlibatum, aut orbitatẽ, aut egeſtatẽ obiiceret, maritos, patres, opulentos ſe probãtibus eo quidem, qui ſibimet vim ferro intuliſſe arguebatur, illęſũ corpus veſte depoſita oſtentante. Fuerunt & illa in cẽſura eius notabilia, quod eſſedum argenteum ſumtuoſè fabricatum ac vęnale ad Sigillaria, redimi concidíque corã imperauit: quódque vno die xx. edicta propoſuit: inter quę duo, quorum altero admonebat *vt vberi vinearum prouentu bene dolia picarentur:* altero *nihil æquè facere ad viperæ morſum quàm taxi arboris ſuccum.* Expedi- 17
tionem vnam omnino ſuſcepit, eámque modicam, cùm decretis ſibi à ſenatu ornamentis triumphalibus leuiorem maieſtati principali titulum arbitraretur, vellétque iuſti triumphi decus, vnde acquireret, Britanniam potiſſimum elegit,

ANIMADVERSIONES.

Splendidum virum, Græciæque prouinciæ principem, verũ Latini ſermonis ignarũ.] Simillima hiſtoria eſt, quã de legato Lyciorum quodam, oriũdo quidem è Licya, ſed nato Romæ narrat Dio: cui hiſtorię ſubiungit hæc verba συχνοὺς δὲ δὴ καὶ ἄλλους ἀναξίους (apertior ſentẽtia fuerit ſi ſcripſeris B ἀναξίως) τῆς πολιτείας ἀπήλασε. Ideſt, *multos quoq. alios nullo ſuo merito, in peregrinitatem redegit.*

Leuiorem maieſtati principali titulum.] Plerique antiquorum, *principalem.* vnde Torentius, *m. principis talem t.* Duo regij conſentiunt: tertius *principali.*

neque tentatam vlli poſt Diuum Iulium,& tunc tumultuãtem ob non redditos transfugas. Huc cùm ab Oſtia nauigaret, vehementi circio bis pæne demerſus eſt prope Liguriam, iuxtáque Stœchadas inſulas. Quare à Maſſilia Geſſoriacum vſque pedeſtri tinere confecto, inde tranſmiſit: ac ſine vllo prælio aut ſanguine intra pauciſſimos dies parte inſulæ in deditionem recepta, ſexto quàm profectus erat menſe Romam rediit, triumphauítque maximo apparatu. Ad cuius ſpectaculum commeare in
A. V. C. DCCXCVII. vrbẽ nõ ſolùm præſidibus prouinciarum permiſit, verùm etiam exſulibus quibuſdã: atque inter hoſtilia ſpolia, naualem coronã faſtigio Palatinę domus iuxta ciuicã fixit, traiecti & quaſi domiti Oceani inſigne. Currũ eius Meſſaltina vxor carpẽto ſecuta eſt.

ANIMADVERSIONES.

Neque tentatam vlli poſt Diuum Iulium.] At extitit nuper Romæ qui argumento aliquot locorum Horatij & vnius è commentariis Pſeudo ſeruij, probare conaretur falſam eſſe hanc Tranquilli ſententiam. De Horatio ſatisfactum pridem per Torrentium alióſque viros eruditos. Suetonium verò abundè tueatur vnius Taciti auctoritas, idem tradentis in libro De vita Iulij Agricolæ. Sed ſúmne ego inſcius & ineptus qui hominis rationem habendam cẽſeam, cuius ſcripta præter inſignẽ otij abundantiam nihil habent quod mireris? ô factum malè, quod non antè centum quinquaginta annos nati ſunt & ille Iuriſconſultus, & qui ſimilia ſcribunt. Poterant videri aliquid ſciſſe, aliquid dixiſſe.

Quare à Maßilia Geſſoria cum vſque pedeſtri itinere confecto.] Vel, vt Dio ait, partim pedeſtri itinere, partim fluminibus vectus: ſic ille, καταπλεύσας ἐς τὰ Ὤστια, κἀντεῦθεν ἐς Μασσαλίαν παρεκομίσθη. κἀντεῦθεν τὰ μὲν πεζῇ, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν ποταμῶν πορευόμενος πρὸς τὸν ὠκεανὸν ἀφίκετο.

Parte inſulæ in deditionem recepta.] A Oroſius, *Ibíque, vt verbis Suetonij Tranquilli loquar, ſine vllo prælio ac ſanguine intra pauciſsimos dies plurimam inſulæ partem in deditionem recepit. Orcadas etiam inſulas vltra Britanniam in Oceano poſitas Romano adiecit imperio.*

Intra pauciſsimos dies.] Sedecim ait Dio lib. LVIII.

B *Currum eius Meſſalina vxor carpento ſecuta eſt.*] Emenda Dionem in hac ſententia. Narrat ille, ſenatũ, accepto nuntio de ſubacta per Claudium Britannia, inter alios honores Claudio vxoríque eius Meſſalinæ tribunos, permiſiſſe Meſſalinæ carpenti vſum. Supplendum autem diebus feſtis & ludorum Circenſium, C ſicut ſuprà ſcriptum de matre Claudij: *Decernendum curauit matri carpentum, quo per Circum duceretur.* verba Dionis, ἐψηφίσαντο τῇ Μεσσαλίνῃ τὴν προεδρίαν ἣν καὶ ἡ Λιουΐα ἐσχήκει, καὶ τῷ καρπέντῳ χρῆσθαι ἔδωσαν. Addendum verò aut certè ſubintelligendum, ἐν ταῖς πανηγύρεσι χρῆσθαι ἔδωσαν. ex ipſo Dione paullò pòſt de Paulina Lollia altera Claudij cõiuge, καὶ ἡ μὲν ταχὺ αὐτὴ Μεσσαλίνα ἐζήλωσε, καὶ μάλιστα ὅτι

καὶ

καὶ τιμὰς ἄλλας τε καὶ τὸ τῷ καρπέντῳ ἐν ταῖς πανηγύρεσι χρῆσθαι παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν. Tacitus Annalium libro XII. *ſuum quoque faſtigium Agrippina extollere altius: carpento Capitolium ingredi: qui mos ſacerdotibus & ſacris antiquitus conceſſus, venerationem augebat fœminæ.*

Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti, ſed cæteri pedibus & in prætexta: Craſſus Frugi equo phalerato, & in veſte palmata, quòd eum honorem iterauerat. VRBIS annonæque curam ſolicitiſſimè ſemper egit. 18 Cùm Æmiliana pertinaciùs arderent, in diribitorio duabus noctibus manſit: ac deficiente militum ac familiarum turba, auxilio plebem per magiſtratus ex omnibus vicis conuocauit: ac poſitis ante ſe cum pecunia fiſcis, ad ſubueniendum hortatus eſt, repręſentaturus pro opera dignam cuique mercedem. Arctiore autem annona ob aſſiduas ſterilitates detentus quondam medio Foro à turba cōuitiíſque ac ſimul fragminib. panis ita inſtratus, vt ęgrè nec niſi poſtico euadere in Palatium valuerit: nihil non excogitauit ad inuehendos etiam in tempore hiberno commeatus. Nã & negotiatoribus certa lucra propoſuit ſuſcepto in ſe dãno, ſi cui quid per tẽpeſtates accidiſſet: & naues mercaturę cauſſa fabricantibus magna cõmoda cõſtituit. Pro cõditione cuiuſque 19 ciuibus vacationẽ legis Papię Poppeę: Latinis ius Quiritum: fœminis ius quatuor liberorum: quę conſtituta hodie ſeruantur.

ANIMADVERSIONES.

Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti.] Iam enim inualuerat mos, vt ex eodem bello vel triumphos, vel triumphalia certè ornamenta comites expeditionũ conſequerentur. non ita olim, vt diximus ad libri ſecundi caput XXXVIII. Hic verò notat Dio triumphalia ormenta adeptos eſſe per Claudium, non ſolùm conſulares viros ex ſenatoribus: ſed alios quoque dignitate longè inferiores.

Repræſentaturus pro opera.] Viterb. Liſlæi, & vetus Rob. Stephani *repræſentans.*

Arctiore autem annona.] Tacitum vide in anno DCCCIV. Annal. lib. XII. Meminere & ſcriptores eccleſiaſticę hiſtorię famis huius: quę ea eſſe videtur cuius mentio in Actis.

A turba cõuitiis fragminibúſq. panis inſtr.] Nõ deſunt in hiſtoria Auguſt. exẽpla ſimilis furoris. Marcell. Comes Indictione 14. cõſulatu Antiochi & Baſſi. *Hoc tempore dũ ad Horrea publica Theodoſius proceſſũ celebrat. Imp. tritici in plebẽ ingruẽte penuria, ab oriẽtis populo lapidibus impetitus eſt.*

Fragminib. panis ita inſtratus.] Cuiacij cod. & Viterb. Mẽmij & Rob. Steph. *infeſtat*⁹. & ita deſcribũt Oroſ. & Paulus Diac. ſiue Anaſtaſius.

Vt ægrè nec niſi poſtico euadere in Palatiũ valuerit.] Li. 8. de Othone: *proripuítq. ſe poſtica parte Palatij ad cõſtitutũ.* Oroſ. & Diac. *pſeudoth.* vocãt.

Pro conditione cuiuſque, ciuibus.]

Corrupiſſe hunc locum fœdiſſimè qui Suetonium in capita diſtinxerunt, rectè Torrentius monuit: nam ad nauium fabricatores de quibus antè dictum, hæ Claudij conſtitutiones ſunt referendæ: leget, qui me audiet, quæ ſuper his eruditiſſimè obſeruata ſunt à clariſſimo ampliſſimóque viro Petro Fabro Semeſtrium lib. I. cap. XXV. Totum autem A locum ſic ſcribe, *& naues mercaturæ cauſſa fabricantibus, magna commoda conſtituit pro conditione cuiuſque: ciuibus, legationem legis Pappiæ Poppeæ.* ita ſcriptum paullò minus in cod. Viterb. tantùm illud *ciuibus* è libro Cuiacij eſt: nam in Viterb. eſt *ciuis*. poſſis & *ciui* ſcribere, & mox *Latino ius Quiritium*, ſic habet Liſſ. cod. & Memmij.

20 Opera magna potius quàm neceſſaria, quàm multa perfecit: ſed vel præcipua, aquæductum à Caio inchoatum: item emiſſarium Fucini lacus, portúmque Oſtienſem: quamquam ſciret ex his alterum ab Auguſto precantibus aſſiduè Marſis negatum, alterum à D. Iulio ſæpius deſtinatum, ac propter difficultatem omiſſum: Claudiæ aquæ gelidos & vberes fontes, quorum alteri Cæruleo, alteri Curtio & Albudino nomen eſt: ſimúlque riuum Anienis noui lapideo opere in vrbem perduxit, diuiſitque in plurimos & ornatiſſimos lacus. Fucinum aggreſſus eſt, non minùs compendij ſpe quàm gloriæ, cùm quidam priuato ſumtu emiſſuros ſe repromitterent, ſi ſibi ſiccati agri concederentur. Per tria autem paſſuum millia, partim effoſſo monte partim exciſo, canalem abſoluit ægrè, & poſt vndecim annos, quamuis continuis triginta hominum millibus ſine intermiſſione operantibus. Portum Oſtiæ exſtruxit, circumducto dextra ſiniſtráque brachio, &

ANIMADVERSIONES.

Opera magna potius quàm neceſſaria, quàm multa perfecit.] Hæc ſcriptura cod. Viterb. Memmij, & Pithœi aliorúmque. *quàm multa* æquè Latinum ac quàm plurima. Itaque cenſentibus tollendum τὸ *quam* ante *multa* non aſſentior, etſi in quibuſdam codd. vt Liſlæi, non extat. Vetus Politiani, *per quàm multa fecit.* eleganter.

Item emiſſarium Fucini lacus.] Negat perfeciſſe Dio: fruſtra enim ſumptus maximos in eam rem eſſe factos. De hoc opere, & de portu Oſtiæ facto conſule Plinium libro B XXXVI. cap. XV.

Curtio & Albudino.] Viterbienſ. Memmij, Pithœi & Liſlæi, *Albudigno.* vide Frontinum De aquæduct.

Riuum Anienis noui lapideo opere.] Peccat vir doctus qui lectionem probat, quam & nos reperimus in cod. Viterb. *nouo lapideo op.* C nam paſſim apud veteres Claudia aqua & Anio nouus coniunguntur. Dicitur & Anio noua, vt in ſequenti inſcriptione,

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. AVGVSTVS. GERMANICVS. PONTIF. MAXIM.
TRIBVNICIA. POTESTATE. XII. COS. V. IMPERATOR. XXVII. PATER. PATRIÆ AQVAS. CLAVDIAM. EX FONTIBVS. QVI VOCABANTVR. CÆRVLEVS. ET. CVRTIVS. A MILLIARIO. XXXXV.
ITEM. ANIENEM. NOVAM. A. MILLIARIO. LXII. SVA. IMPENSA. IN. VRBEM. PERDVCENDAS. CVRAVIT.

ad introitum profundo iam ſolo mole abiecta. quam quò ſtabiliùs fundaret, nauem antè demerſit, qua magnus obeliſcus ex Ægypto fuerat aductus, congeſtíſque pilis ſuperpoſuit altiſſimam turrim in exemplum Alexandrini Phari, vt ad nocturnos ignes curſum nauigia dirigerent. Congiaria populo ſæpius diſtribuit. SPECTACVLA quoque complura magni- 21
ficáque edidit, non vſitata modò, ac ſolitis locis, ſed & commenticia & ex antiquitate repetita, & vbi prætereà nemo ante eum. Ludos dedicationis Pompeiani theatri quod ambuſtum reſtituerat, è tribunali poſito in orcheſtra commiſit, cùm prius apud ſuperiores ædes ſupplicaſſet, pérque mediam caueam ſedentibus ac ſilentibus cunctis deſcendiſſet. Fecit & A. V. C.
ſæculares, quaſi anticipatos ab Auguſto, nec legitimo tem- DCCC.
pori reſeruatos, quamuis ipſe in hiſtoriis ſuis prodat, *intermiſſos eos Auguſtum multò poſt, diligentiſſimè annorum ratione ſubducta, in ordinem redegiſſe.* Quare vox præconis irriſa eſt, inuitantis more ſolenni ad ludos, *quos nec ſpectaſſet quiſquam nec ſpectaturus eſſet:* cùm ſupereſſent adhuc qui ſpectauerant, & quidam hiſtrionum producti olim, tunc quoque producerentur. Circenſes frequenter etiam in Vaticano commiſit, nonnunquam interiecta per quinos miſſus venatione. Circo verò maximo marmoreis carceribus, auratíſque metis, quæ vtraque & tophina ac lignea antea fuerant, exculto,

ANIMADVERSIONES.

Ad introitum profundo iam ſolo.] An potius *ſalo?* nam portum ἀγχιβαθῆ intelligit, cui proprium eſt profundum ſalum.

Pompeiani theatri quod ambuſtum reſtituerat.] Dio ſic narrat, quaſi ſcenā incēdio abſumptam Tiberius refeciſſet (quod & Velleius ſcribit) Claudius autē dedicaſſet, ἀπέδωκε τῷ Πομπηΐῳ τὴν τοῦ θεάτρου μνήμην· καὶ αὐτῷ καὶ τὸ τοῦ Τιβερίου ὄνομα ἐν τῇ σκηνῇ προσέγραψεν, ἐπειδὴ καυθεῖσαν αὐτὴν ἀνῳκοδομήκει. τὸ γὰρ ἑαυτοῦ ἐνείνη μὴ ὅτι κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ καθιέρωσεν αὐτήν. ἄλλῳ δ' οὐδενὶ ἐνεκόλαψεν: quæ tamen verba non negant, imò affirmant potius, Claudium & refeciſſe eandem ſcenam quam & Tiberium, & dedicaſſe.

Cùm prius apud ſuperiores ædes ſupplicaſſet.] Non aliter ſcriptum in

omnibus codd. noſtris, neque puto mutandum. *ſuperiores ædes* videtur appellare partem illam theatri in quam ſoliti conſcendere Imperatores miſſilia ſparſuri. De ea Dio in hiſtoria Titi, σφαίρια ξύλινα μικρὰ ἄνωθεν ἐς τὸ θέατρον ἐῤῥίπτει. Id eſt, *ligneos globulos paruos* (teſſeras intelligit) *de ſuperiore loco in theatrum iaciebant.* Similiter è baſilica, ſiue regia quæ foro imminebat, populo miſſilia iaciebant. Ioſephus Originum libro XIX. cap. I. loquens de coniuratis in Caium, occaſionem captātibus tollendi eius, καὶ ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς ἱστάμενον, καὶ δήμῳ χρυσίου καὶ ἀργυρείου χρήματα διαῤῥιπτοῦντα ὥστε κατὰ κεφαλῆς παρῆν· ὑψηλὸν δὲ ἐπὶ τὸ στέγος εἰς τὴν ἀγορὰν φέρειν. Illū theatri locum eruditi quidam viri putāt κορυφὴν appellari Dioni lib. XLIX. in munificentia Agrippæ ædilis deſcribenda, σύμβολα τέ τινα ἐς τὸ θέατρον κατὰ κορυφὴν ἔῤῥιψε, τὸ μὲν (ita rectè ſcriptum, non vt iidem emendant τὸ μὲ) ἀργύρειον, τὸ δὲ, ἐσθῆτα, τὸ δὲ, ἄλλο τι φέροντα. ſed fallūtur qui ita ſentiunt. nam κατὰ κορυφὴν ῥίπτειν eſt de ſuperiore lo- A co in caput inferiorum iacere. Sic apud Polybium lib. VIII. ταῖς τῶν κατὰ κορυφὴν λίθων καὶ δοκῶν ἐμβολαῖς διαφθείρεσθαι. Cæterùm quod Suetonius ait, ſupplicaſſe Claudium in ſuperioribus ædibus antequam ſpectatum in inferiora deſcenderet; refero eò quod narrat Dio Claudium iis ludis triūphali veſte initio tantum eſſe vſum (nempe dum rem diuinam faceret) ludis verò in pręrexta veſte pręfuiſ- B ſe: verba Dionis ita ſcribe, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ στολῇ τῇ ἐπινικίῳ παρὰ πᾶσαν τὴν πανήγυριν, καί τοι ψηφισθὲν, ἐχρήσατο, ἀλλ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ (perperam libb. editi, ἐν αὐτῇ) μόνον, τὰ δὲ ἄλλα ἐν τῷ περιπορφύρῳ ἱματίῳ διῴκησεν. Hæc nos olim ad hūc locum. Nunc verò placet magis Lipſij interpretatio: qui Veneris ędem Pompeiano theatro adiunctam putat intelligi. Tertullianus in lib. De C ſpectaculis, *Pompeius Magnus ſolo ſuo theatro minor, cùm illam arcem omnium turpitudinum extruxiſſet, veritus quandoque memoriæ ſuæ cenſoriam animaduerſionem, Veneris ædem ſuperpoſuit.*

propria ſenatoribus conſtituit loca, promiſcuè ſpectare ſolitis. Ac ſuper quadrigarum certamina, Troiæ luſum exhibuit, & Africanas conficiente turma equitum prætorianorum, ducibus tribunis, ipſóque præfecto: præterea Theſſalos equites, qui feros tauros per ſpatia circi agunt, inſiliúntque defeſſos, & ad terram cornibus detrahunt. Gladiatoria munera plurifariam ac multiplicia exhibuit. Anniuerſarium in caſtris prætorianis ſine venatione apparatúque, iuſtum atque legitimum in Septis, ibidem extraordinarium & breue, dierúmque paucorum, quódque appellare cœpit *Sportulam*: quia primùm daturus edixerat *velut ad ſubitam condictámque cœnulam inuitare ſe populum.*

ANIMADVERSIONES.

Propria ſenatoribus conſtituit loca promiſcuè ſpectare ſolitis.] Prorſus interpretamenti eget vox illa *promiſcuè*, quod non aliunde mutuari debemus,

bemus, quàm ex comparatione verborum Dionis, hac ipſa de re agentis ἐν δὲ τῷ ἱπποδρόμῳ, inquit, ἑώρων μὲν που πρότερον ἰδίᾳ, καὶ κατὰ σφᾶς ὡς ἕκαστοι, τό τε βουλευτικὸν καὶ τὸ ἱππικὸν, καὶ ὁ ὅμιλος ἀφ' οὗπερ τοῦτο ἐνομίσθη, οὐ μέντοι καὶ τεταγμένα σφίσι χωρία ἀπεδέδεικτο· ἀλλὰ τότε ὁ Κλαύδιος τήν τε ἕδραν τὴν νῦν οὖσαν τοῖς βουλευταῖς ἀπέκρινε, καὶ προσέτι τοῖς ἐθέλουσι τοῖς σφῶν ἑτέρωθί που καὶ ἐν γε ἰδιωτικῇ ἐσθῆτι θεάσασθαι ἐπέτρεψεν. Id eſt, *Spectabant quidem iam antè in circo ſeparatim & per ſe ſinguli ordines, ſenatorum, A equitum, & plebis, ex quo primùm id inſtitutum fuit: non tamen certi loci ſingulis ordinibus aßignati fuerant. At tunc ſecreuit Claudius ſenatoribus eas ſedes quas nunc quoque obtinent; fecitque ipſis poteſtatem, ſi vellent, alio quocumque loco in vulgari veſte ſpectandi.* Hic eſt ſenſus Dionis, cuius verba malè accepiſſe B videtur eruditiſſimus vir, qi do hac re tota cum cura diſputat ad caput XI. libri ſequentis.

Nec vllo ſpectaculi genere communior aut remiſſior erat, adeo vt oblatos victoribus aureos prolata ſiniſtra pariter cum vulgo, voce digitíſque numeraret: ac ſæpe hortando rogandóque ad hilaritatem homines prouocaret, *dominos* identidem appellans, immiſtis interdum frigidis & accerſitis iocis:

ANIMADVERSIONES.

Nec vllo ſpectaculi genere communior aut remißior erat.] Hoc eſt μᾶλλον κοινὸς καὶ ἐπιεικὴς ἦν, vt de eodem Claudio loquitur Dio: magis tamen explicat hunc locum quod paullò pòſt de eodem principe ſcribit ξυγγραφεὺς ille diligentiſſimus, σφίσι κοινῶς τε ἐν τῇ θέᾳ συνῆν, καὶ παρεῖχεν ὅσα ἐβούλοντο. Quorum locorum comparatione confirmatur vulgata lectio huius loci, quæ in omnibus quoque ſcriptis extat, *communißimus*, non *comißimus*: vt videri queat, atque adeo viſum quibuſdam legendum eſſe; ſicut in Veſpaſiano capite XXII. *& ſuper cœnam autem & ſemper aliàs C comißimus multa ioco tranſigebat.* Verùm ibi quoque Viterbienſis codex præfert *communißimus*. Seruius, COMMVNEMQVE VOCATE DEVM. *humanum, beneficum* φιλάνθρωπον. *vnde & communes homines dicimus.*

Adeò vt oblatos victoribus aureos.] Moris fuit victoribus aurigis aurũ poſtulare: quod poſtea etiam equis victoribus cœptum poſtulari. Capitolinus in Vero Imperatore, *Volucri equo praſino mortuo ſepulcrũ in Vaticano fecit. In huius equi gratiã primũ cœperunt equis* (ita omnino legendũ, non *equi*) *aurei vel brauia poſtulari. In tanto autem equus ille honore fuit, vt ei & à populo praſinianorum ſæpe modius aureorum poſtularetur.*

Prolata ſiniſtra.] Alij libb. *ſiniſtráque*, fortè, *ſiniſtra quoque*: vt in eo ſit D Claudij ἀσχημοσύνη, quòd non ſolùm dextram extra togam proferret, ſed etiam ſiniſtram.

Accerſitis iocis.] Id eſt, frigidis, lõgè petitis, ἀνοικείοις, οὐκ ἐπιτετευγμένοις. Memmij & Pithœi cod. *arceßitis.*

Qualis eſt, vt cũ Palumbũ poſtulãtibus, *daturum* ſe promiſit, *ſi captus eſſet.* Illud quoque planè quantumuis ſalubriter & in tẽpore, cũ eſſedario, pro quo quatuor filij deprecabantur, magno omniũ fauore indulſiſſet rudem, tabulã illico miſit, admonens, populum, *quantopere liberos ſuſcipere deberet, quos videret & gladiatori præſidio gratiaque eſſe.* Edidit & in Martio campo expugnationẽ direptionẽque oppidi ad imaginẽ bellicã, & deditionẽ Britanniæ regũ, præſedítque paludatus. Quin & emiſſurus Fucinũ lacũ, naumachiã antè cõmiſit. Sed cũ proclamãtibus naumachiariis, *Aue Imperator, morituri te ſalutant*, reſpondiſſet, *Auete vos:* neque poſt hanc vocem, quaſi venia data, quiſquã dimicare vellet, diu cunctatus, an omnes igni ferróque abſumeret, tãdẽ è ſede ſua proſiluit: ac per ambitũ lacus, non ſine fœda vacillatione, diſcurrens, partim minando partim adhortãdo ad pugnã compulit. Hoc ſpectaculo claſſis Sicula & Rhodia concurrerũt, duodenarũ triremiũ ſingulæ, exciẽte buccina Tritone argenteo, qui è medio lacu per machinã emerſerat.

22 QVÆDAM circa cærimonias, ciuilẽq; & militarẽ morẽ, ita circa omniũ ordinũ ſtatũ, domi foríſq;, aut correxit, aut exoleta reuocauit, aut ẽt noua inſtituit. In cooptãdis per collegia ſacerdotib⁹, neminẽ niſi iuratus nominauit: obſeruauítq; ſedulò, vt quoties terra in vrbe mouiſſet, ferias aduocata cõcione prætor indiceret: vtq; dira aui in vrbe aut in Capitolio viſa, obſecratio haberetur, eámque ipſe iure Max. Pont. commonito pro Roſtris populo præiret, ſubmotáq; operariorũ ſeruorũque turba.

23 Rerũ actum diuiſum antea in hibernos æſtiuóſque mẽſes cõiunxit. Iuriſdictionem de fidei commiſſis quotannis, & tantùm in vrbe delegari magiſtratibus ſolitam in perpetuũ, atque etiã per prouincias poteſtatibus demandauit. Capiti Papiæ Poppeę legis, à Tiberio Cæſare, quaſi ſexagenarij generare non poſſent,

ANIMADVERSIONES.

Qualis eſt, vt cùm Pal.] Sic Viterb. & Pithœi: magis tamen vulgata placet, ſine *vt.* vel vt in aliis libris, *qualis eſt hic, c.*

Præſedítq; paludatus.] Liſlæi cod. *paludamentatus.* Mẽmij *paludatus.*

Aue Imperator, morituri te ſalutant.] Dio legit, *Salutam⁹*: χαῖρε αὐτοκράτορ, οἱ ἀπολούμενοι σὲ ἀσπαζόμεθα.

An omnes igni ferróque abſumeret.] Sic omnes membranæ, etiam B

A Memmianæ; nõ vt viro docto placitum emendare, *vi ferróque.*

Duodenarum triremium ſingulæ.] Numerus eſt apertè corruptus: Dio, οἱ δὲ ναυμαχήσαντες θανάτῳ δὴ καταδεδικασμένοι ἦσαν, καὶ πεντήκοντα ναῦς ἑκάτεροι εἶχον, οἱ μὲν Ῥόδιοι, οἱ δὲ Σικελοὶ ὀνομασθέντες. ita fuerit legẽdum, *quinquagenarum.* Firmat Taciti narratio.

Exciente buccina Tritone argenteo, qui è medio lacu per machinam, emer-

emerſerat.]Duplex hic artificium: A quod repente è medio lacu excitatur Triton:& quod prodit iſte non mutus ſed canorus, ac buccina ſonans. Illud per machinam factum adnotat.Suetonius: hoc verò rationibus artis hydraulicæ organarij effecerunt:quos ſcimus aquę vi &impulſu omnis generis voces atque organa ſuauiſſima imitatione exprimere,ſicut ex Herone nouimus & Vitruuio. Atque hoc ſpectaculum tranſtulit Claudius in naumachiam ſuam è theatris. Nam ibi ſoliti produci Tritones buccina mugientes. Cornelius Seuerus in Ætna,

Nam veluti reſonante diu Tritone canoro,
Pellit opus collectus aquæ,victúſque mouere,
Spiritus, & longas emugit buccina voces,
Carminéque irriguo magni cortina theatri
Imparibus numeroſa modis canit arte regentis,
Quæ tenuem impellens animam ſubremigat vndam.

B Non igitur neceſſe eſt, quod olim ſuſpicati ſumus,legere,*exciente buccina Tritone argentea*. quaſi fuerit hic Triton homo Tritonis ornamenta geſtans: cuius σκέυlω docet nos luculenter Nonnus Dionyſiacorum lib.XXXVI.

Τείτων δ' ἀρυγμήειος ἐβόμβεεν ἠθάδι κόχλῳ,
C Ἀνδροφυὴς ἀτέλεστος ἀπ' ἰχθύος ἔγχλοος ἰχθύς.

addito, abrogauit. Sanxit vt pupillis extra ordinem tutores à Coss. darentur, vtque hi, quibus à magiſtratibus prouinciæ interdicerentur, vrbe quoque & Italia ſubmouerentur. Ipſe quoſdam nouo exemplo relegauit, vt vltrà lapidem tertium vetaret egredi ab vrbe. De majore negotio acturus, in curia medius inter conſulum ſellas, tribunitio ſubſellio ſedebat.

ANIMADVERSIONES.

Addito,abrogauit.]Planè ſcriptum in Memmij, Liſlæi codd. & veteri Robb.Stephani edit.*addito* non *edito*,aut,*edicto*,vt in libb.aliis fere reperitur.In iiſdem *obrogauit* offendimus non *abrogauit*. Vtrumque D manifeſtò rectum.Iacobus verò Cuiacius profundiſſimæ vir eruditionis, auſus hîc facinus παρακεκινδυνευμένον, huiuſmodi lectionem ſibi fabricabat.*Capiti Papiæ Poppææ legis, quaſi ſexagenarij generare non poſſent edicto abrogauit.* Mirari hunc Alexandrum liceat nobi[s]: [i]mitari nó iubet. de re ipſa vide Vlpi[anu]m tit.de ſoli- E di capacitate, & recentiores Iuriſconſultos.

De maiore negotio acturus,in curia medius inter conſulum ſellas, tribunitio ſubſellio ſedebat.]Dabunt, & accipient magnam lucem collata cum hoc loco Dionis verba,loquentis de ſupplicio affectis à Claudio, ἐκρίνοντο δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ, τοῦ τε Κλαυδίου, τῶν ἐπάρχων τε καὶ τῶν ἐξελευθέρων αὐτοῦ παρόντων. τὴν μὲν γὰρ ἐσήγησιν ἐν μέσῳ τῶν ὑπάτων ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἢ καὶ ἐπὶ βάθρου (tribunicium ſubſellium intellige exSuetonio) καθήμενος ἐποιεῖτο. μετὰ δὲ τοῦτο αὐτός τε ἐπὶ τὴν συνήθη ἕδραν μετήρχετο καὶ ἐκείνοις οἱ δίφροι ἐτίθεντο. καὶ ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν μεγίστων

[Suetonius *de maiore negotio actu-rus)* ὁμοίως ἐγίγνετο. Ex eiuſdem auctoris lib. XLII. dicimus, Cæſari Dictatori ſummi honoris loco decretum A fuiſſe à ſenatu, vt in ſubſelliis tribuniciis ſedere ei liceret: qui honos poſtea etiam aliis eſt delatus.

24 Commeatus à ſenatu peti ſolitos beneficij ſui fecit. Ornamenta conſularia etiam procuratoribus ducenariis indulſit. Senatoriam dignitatem recuſantibus, equeſtrem quoque ademit. Latum clauum, quamuis initio affirmaſſet non lecturum ſenatorem, niſi ciuis R. abnepotem, etiam libertini filio tribuit: ſed ſub conditione, ſi prius ab equite R. adoptatus eſſet. Ac ſic quoque reprehenſionem verens, etiam App. Cæcum generis ſui proauctorem, cenſorem, libertinorum filios in ſenatum allegiſſe docuit: ignarus, temporibus Appij & deinceps aliquandiu *Libertinos* dictos, non ipſos qui manumitterentur, ſed ingenuos ex his procreatos. Collegio quæſtorum pro ſtratura viarum gladiatorum munus iniunxit: detractáq. Oſtienſi & Gallica prouincia, curam ærarij Saturni reddidit, quã medio tempore prætores aut vtique prętura functi ſuſtinuerant.

ANIMADVERSIONES.

Commeatus à ſenatu peti ſolitos beneficij ſui fecit.] Senatus enim conſultum curauit Claudius faciendũ, quo ea ſibi poteſtas concederetur. Auctor Dio. elegans eſt dicendi genus quo vtitur hîc Tranquillus. ſic apud Iuſtinum libro XIII. *& vt munus imperij beneficij ſui faceret.* libr. XXIV. *non quoniam eripere his regnũ; ſed quòd id facere muneris ſui vellet.* & alibi non ſemel.

Ornamenta conſularia etiam procuratoribus ducenariis indulſit.] Cũ inſtitutum eſt ab Auguſto, vt mutato veteri more ſalaria certa euntibus in prouincias darentur, ſimul etiam hoc inſtitutum, vt procuratores Cęſaris à numero pecuniarum quas acciperent ſtipendij nomine, appellationem ſortirentur. Hoc ita clarè Dio libro LIII. declaràt, vt mirer tam prolixè quæſiſſe quoſdam qui iſti ſint *ducenarij procuratores.*

Senatoriam dignitatem recuſantibus.] Vel oblatam quoties ſenatũ legeret Claudius, vel iure acquiſitam, quando aliquis tribunatum B geſſerat: vide lib. II. cap. XL.

Detractáque Oſtienſi & Gallica prouincia.] Hæ ſunt prouinciæ in quas ſolitus mittere quæſtores Auguſtus. Docuit me Dio lib. lib. LV. ταμίας ἔν τε τῇ παραλίᾳ τῇ πρὸς τῇ πόλει καὶ ἐν ἑτέροις τισὶ τῆς Ἰταλίας χωρίοις ἄρχειν ἐποίησε. καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείω ἔτη ἐποίησε. Id eſt, *Quæſtores præfecit oræ maritimæ ad vrbem.* (hæc eſt Oſtiẽſis prouincia) *& quibuſdã aliis Italiæ locis, idque in plures annos ab eo ſeruatũ.* C Inter iſta Italiæ loca pars aliqua Galliæ Ciſalpinæ fui. Atq; hæc eſt Gallica prouincia quæſtoria, quã Suetonius hoc loco intelligit. Torrẽtij conie-

conicctura emendantis *callium prouincia*, & ſi erudita eſt & acuta, non placet tamen nobis, repugnantibus omnibus ſcriptis libris: à quorum ſcriptura nunquam niſi planè neceſſariis de cauſſis recedendum eſſe, ſcio mihi aſſenſurum ea eruditione virum: nam quod ait ille, qui *Gallicam prouinciam* nominat ἀπεριορίστως, eum omnem Galliam intelligere: id verò, pace illius dixerim, inane prorſus eſt: nam ex verbis ipſis Suetonij apparet, non de quauis Gallica prouincia eum loqui, ſed de Quæſtoria. Quare nihil in eius verbis obſcuri eſſe potuit attendentibus.

Triumphalia ornamenta Silano filiæ ſuæ ſponſo nondum puberi dedit. Maioribus verò natu, tam multis, támque facilè, vt epiſtola communi legionum nomine exſtiterit, petentium, *vt legatis conſularibus ſimul cum exercitu & triumphalia darentur, ne cauſſam belli quoquo modo quærerent.* A. Plautio etiam ouationem decreuit: ingreſſóque vrbem obuiam progreſſus, & in Capitolium eunti, & inde rurſus reuertenti latus texit. Gabinio Secundo, Chaucis, gente Germanica, ſuperatis, Chaucius cognomen vſurpare conceſſit. Equeſtreis mi- 25
litias ita ordinauit, vt poſt cohortem, alam: poſt alam, tribunatum legionis daret: ſtipendiáque inſtituit, & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur *Supra numerum*, quo abſentes, & titulo tenus fungerentur. Milites domos ſenatorias ſalutandi cauſſa ingredi, etiam patrum decreto prohibuit. Libertinos, qui ſe pro equitibus Romanis agerent, publicauit. Ingratos & de quibus patroni quererētur, reuocauit in ſeruitutem: aduocatíſque eorum negauit ſe aduerſus libertos ipſorum ius dicturum.

ANIMADVERSIONES.

Triumphalia ornamenta.] Facilitatem hanc Claudij in dandis triumphalibus ornamentis breuiter notat etiam Dio, ἔνειμε τὰς ἐπινικίους τιμὰς ἀφθονώτατα καὶ ἐπὶ προφάσεως τῆς ἐλαχίστης.

Equeſtreis militias ita ordinauit.] Hunc quoque locum ad tractatum Polybij de militia Romanorum explicamus. Viri docti coniecturam qui nuper emendauit *Semeſtres militias*, non probamus; cùm & alibi ſæpius militiarum equeſtrium fieri mentionem liceat obſeruare. vt libro ſecundo, capite x. & in Plinij vita eiuſdem auctoris; item apud Velleium.

Inſtituit imaginariæ militiæ genus quod vocatur ſuper numerum.] Ita MSS. vulgò *ſupra numerum.* Diuerſi ab his ſunt ſupernumerarij illi equites peditéſque, quorum meminit Vegetius: item illi ὑπεράριθμοι σχολάριοι quos inſtituiſſe Iuſtinianum in ordinanda militia Palatina, refert Procopius. Mentio habetur ſupernumerariorum in Codice Theodoſiano, De palatinis ſacrarum largitionum & rerum priuat. lege XV. & XVII.

Ingratos & de quibus patroni quererentur reuocauit in ſeruitutem.]Ergo ex conſtitutione Claudij omnes ingrati potuerunt in ſeruitutem reuocari? caue putes, néve temere aſſentiaris Suetonio, qui rem certa conditione conceſſam laxè & ἀπερίστως enunciauit. Vnus enim tantum eſt caſus, quo libertus redigitur in ſeruitutem patroni, ex hac conſtitutione Claudij: ſi delatores ſubmiſerit, qui patrono libertatis facerẽt quæſtionem. vide legem v. Dig. De iure patr.

A

Cùm quidam ægra & affecta mancipia in inſulam Æſculapij tædio medendi exponerent, omnes qui exponerentur, liberos eſſe ſanxit, nec redire in ditionem domini, ſi conualuiſſent: quòd ſi quis necare quem mallet quàm exponere, cædis crimine teneri. Viatores ne per Italiæ oppida, niſi aut pedibus, aut ſella, aut lectica tranſirent, monuit edicto. Puteolis & Oſtiæ ſingulas cohortes ad arcendos incendiorum caſus collocauit. Peregrinæ conditionis homines vetuit vſurpare Romana nomina, dumtaxat gentilitia. Ciuitatem Romanam vſurpantes in campo Eſquilino ſecuri percuſſit. Prouincias Achaiam & Macedoniam, quas Tiberius ad curam ſuam tranſtulerat, ſenatui reddidit. Lyciis ob exitiabiles inter ſe diſcordias libertatem ademit: Rhodiis ob pœnitentiam veterum delictoru m reddidit. Ilienſibus, quaſi Romanæ gentis auctoribus, tributa in perpetuum remiſit: recitata vetere epiſtola Græca ſenatus populíque R. Seleuco regi amicitiá, & ſocietatem ita demum pollicentis, ſi conſanguineos ſuos Ilienſes ab omni onere immunes præſtitiſſet. Iudæos impulſore CHRESTO aſſiduè tumultuantes Roma expulit. Germanorum legatis in orcheſtra ſedere permiſit, ſimplicitate eorum & fiducia motus, quod in popularia deducti, cùm animaduertiſsēt Parthos & Armenios

ANIMADVERSIONES.

Cùm quidam ægra & affecta mancipia in inſulam Aeſculapij tædio medẽdi exponerẽt.] Antiquorum hęc fuit dira immanitas, vt & recens natos infantes liceret vel tollere vel exponere ad cædem: & liberos aut ſeruos ægrotos exponere tædio curãdi. Atque hoc ius tam Barbarum non ſtatim ſuſtulerunt Chriſtiani Impp. ſed cum progreſſu temporis. vide in Cod. Theodoſiano titulum De expoſitis.

Puteolis & Oſtiæ ſingulas cohortes ad arcendos incendiorum caſus collocauit.] Sub Othone ſtationem habebat Oſtiæ cohors ſeptimadecima.

B

Tacitus Hiſtoriarum lib. I. *Septimãdecimam cohortem, colonia Oſtienſi in Vrbem acciri Otho iuſſerat.*

Ciuitatem Romanam vſurpantes.] Arrianus Diſſertationum Epicteti libro tertio capite XXII. *οἱ τὴν Ῥωμαίων πολιτείας καταψευδόμενοι κολάζονται πικρῶς.*

Prouincias Achaiam & Macedoniam, quas Tiberius ad curã ſuã trãſtulerat.]

ſtulerat.] De Achaia in rebus Tiberij dubitanter narrat Dio lib. LVII. καὶ γὰρ ἡ Μακεδονία, ὥς δέ τινες φασι, καὶ ἡ Ἀχαΐα, ἀκληρωτὶ προσετάσσοντο. Semper autem Dioni ἄρχοντες κληρωτοὶ dicuntur, quos populus ad regendas prouincias ſuas mittebat: αἱρετοὶ ἄρχοντες quos princeps ſuis præficiebat. A Cauſſam earum appellationum explicat ipſe diligenter lib. LIII. Sic igitur in Claudio conſtitutionem hanc illius exponit, τήν τε Ἀχαΐαν καὶ τὴν Μακεδονίαν αἱρετοῖς ἄρχουσιν ἐξ οὗπερ ὁ Τιβέριος ἦρξε διδομένας, ἀπέδωκεν ὁ Κλαύδιος τότε τῷ κλήρῳ. factum anno DCCXCVII.

ſedentes in ſenatu, ad eadem loca ſponte tranſierant, nihilo deteriorem virtutem aut conditionem ſuam prædicantes. Druidarum religionem apud Gallos diræ immanitatis, & tantùm ciuibus ſub Auguſto interdictam, penitus aboleuit. Contrà, ſacra Eleuſina etiam transferre ex Attica Romam conatus eſt. Templum quoque in Sicilia Veneris Erycinæ vetuſtate collapſum, vt ex ærario populi R. reficeretur, auctor fuit. Cum regibus fœdus in foro icit, porca cæſa, ac vetere fecialium præfatione adhibita. Sed & hæc & cætera, totúmque adeò ex parte magna principatum, non tam ſuo quàm vxorum libertorúmque arbitrio adminiſtrauit: talis vbique plerumque, qualem eſſe eum aut expediret illis aut liberet.
SPONSAS admodum adoleſcens duas habuit: Æmiliam Le- 26
pidam, Auguſti proneptem: item Liuiam Medullinam, cui & cognomen Camillæ erat, è genere antiquo Dictatoris Camilli; priorem, quòd parentes eius Auguſtum offenderant, virginem adhuc repudiauit: poſteriorem, ipſo die qui erat nuptiis deſtinatus, ex valitudine amiſit. Vxores deinde duxit

ANIMADVERSIONES.

Sedentes in ſenatu.] Notum loquendi genus, quod obſeruamus etiam apud Græcos. Lucianus περὶ ὀρχήσεως, Καταβὰς γὰρ εἰς τὸ μέσον, ἐν τῇ βουλῇ δύο ὑπατικῶν μέσος ἐκαθέζετο. Ariſtophanes pro eo dixit ἐν βουλευτικῷ, iſto verſu, in Auibus,

Κᾆθ᾽ ὁρᾷ ἄνδρα τῆς γυναικὸς ἐν βουλευτικῷ.

Sic alibi *in equite ſpectare*, pro ſedere in equeſtribus.

Druidarum religionem apud Gallos diræ immanitatis penitus aboleuit.] Hoc eſt edicto iuſſit aboleri B exercerique vetuit. Sed non obtinuit Claudius. Nam multo poſt ſcribit Tertullianus in Apologetico, *Maior ætas apud Gallos Mercurio proſecatur.* Sic in Africa aliiſque locis vetitæ à Romanis ἀνθρωποθυσίαι, nihilominus tamen longum tempus in occulto perſeuerarunt, vt præter Cypriani magiſtrum alij patres ſcripſerunt. nec ſilet Porphyrius.

Plautiam Vrgulanillam,triumphali,& mox Æliam Petinã,cõ-ſulari patre Cum vtraq; diuortium fecit:ſed cum Petina,ex leuibus offenſis:cum Vrgulanilla,ob libidinum probra & homicidij ſuſpicionem.Poſt has Valeriam Meſſallinã,Barbati Meſſallæ conſobrini ſui filiã in matrimonium accepit.Quam cùm
A.V.C. comperiſſet ſuper cætera flagitia atq; dedecora, C.Silio etiam
DCCCI. nupſiſſe,dote inter auſpices conſignata,ſupplicio affecit: confirmauítq; pro concione apud prætorianos, *Quatenus ſibi matrimonia malè cederent, permanſurũ ſe in cœlibatu: ac niſi permanſiſſet,non recuſaturũ confodi manibus ipſorũ.* Nec durare valuit quin de conditionibus continuò tractaret,etiã de Petinæ,quam olim exegerat,déque Lolliæ Paullinæ,quæ C,Cæſari nupta fuerat. Verùm illecebris Agrippinę,Germanici fratris ſui filiæ,per ius oſculi & blanditiarum occaſiones pellectus in amorem, ſubornauit proximo ſenatu qui cenſeret cogendum ſe ad ducẽdum eam vxorem,quaſi Reip.maximè intereſſet:dandámque cæteris veniam talium coniugiorum,quæ ad id tempus inceſta habebantur. Ac vix vno interpoſito die,confecit nuptias:nõ repertis qui ſequerentur exemplum,excepto libertino quodam, & altero primipilari,cuius officium nuptiarum & ipſe cum A-
27 grippina celebrauit. LIBEROS ex tribus vxoribus tulit:ex Vrgulanilla Druſum & Claudiam: ex Petina Antoniam:ex Meſſallina Octauiam, & quem primò Germanicum, mox Britannicum cognominauit. Druſum Pompeiis impuberem amiſit, pyro per luſum in ſublime iactato,& hiatu oris excepto ſtran-
DCCLXXIII. gulatum:cui & ante paucos dies filiã Seiani deſpõdiſſet. Quo magis miror fuiſſe qui traderent , fraude à Seiano necatum. Claudiam ex liberto ſuo Botere conceptã,quanuis ante quintum menſem diuortij natam, alíq; cœptam, exponi tamen ad matris ianuam,& nudam iuſſit abiici.Antoniam Cn.Pompeio
DCCCVI. Magno,deinde Fauſto Sullę,nobiliſſimis iuuenibus,Octauiam Neroni priuigno ſuo collocauit,Silano antè deſponſatam.Britannicum vigeſimo imperij die, ínque ſecundo conſulatu natum ſibi paruulum etiam tum,& militibus pro cõcione manibus ſuis geſtãs,& plebi per ſpectacula gremio,aut ante ſe retinens,aſſiduè commendabat,fauſtíſq; ominibus cum acclamã-
DCCCIII. tium turba proſequebatur. E generis Neronẽ adoptauit:Pompeium atq; Silanum non recuſauit modò,ſed & interemit. LI-
28 BERTORVM præcipuè ſuſpexit Poſidẽ ſpadonem, quem etiã Britannico triumpho inter militares viros haſta pura donauit.

Plautiam

Plautiam Vrgulanillam.] Amplexi ſumus lectionem quam ex libro veteri profert Torrentius: cuius clara veſtigia in codd. Pithœi: in quibus ſcriptum vacillante manu hîc quidem *Vrgulanillam*, mox verò *Ergulanillam*. in Viterb. ſcriptum liquido *Herculanillam*: ſed, quod manifeſtò apparet, ἐκ δευτέρας φροντίδος: nam prius aliter exaratum fuerat principium eius dictionis, & quidẽ vtroque loco. In regiis exẽplaribus duobus *Ergulanilla*: in tertio *Herculanilla*.

Quatenus ſibi matrimonia malè cederent.] *Quatenus* ſcriptum in MSS. non *quatinus* vt præcipit Feſtus, & ſcribi obſeruauimus in antiquis Iuuenalis mẽbranis, quarum copiam nobis fecit V. CL. & amiciſſimus Dionyſius Gothofredus Iuriſconſultus. eandem ſcripturam conſtanter ſeruatam in veteribus libris Pauli Diaconi De geſtis Longobardorum, & aliis nonnullis notare inter legendum meminimus. At apud Florum & alios non paucos non minore conſtantia *quatenus* pro quoniam, exaratum reperias.

Nec minus Felicem, quem cohortibus & aliis, prouinciæque Iudææ præpoſuit, trium reginarum maritum. Et Harpocram, cui lectica per vrbem vehendi, ſpectaculáque publicè edendi ius tribuit. Ac ſuper hos Polybium à ſtudiis, qui ſæpe inter duos Coſs. ambulabat. Sed ante omnes, Narciſſum ab epiſtolis, & Pallantem à rationibus: quos decreto quoque ſenatus non præmiis modò ingentibus, ſed &

ANIMADVERSIONES.

Nec minus Felicem.] Claudium Felicem, qui & Antonius Felix in quinto Hiſtoriarum Tacito dictus. notus homo è ſacra Actorum hiſtoria, Ioſepho, aliis.

Trium reginarum maritum.] ad amores vagos Felicis eruditi homines referunt. ita ſimile fuerit illi de Iulio Cæſare, *omnium mulierum virum fuiſſe*. at *maritum* heic Suetonius ait, non virum, hoc igitur ſine dubio ſignificare voluit, puſſo huic Veneris tres diuerſis temporibus nupſiſſe regio ſanguine prognatas mulieres. Druſillam Iudæam Agrippæ regis ſororem ductam in vxorẽ à Felice, Ioſephus narrat lib.xx. Antiquit. Sunt qui exiſtiment de altera eiuſdem vxore loqui Tacitum, in quinto Hiſtoriarum ſic ſcribentem: *Antonius Felix, per omnem ſæuitiam ac libidinem ius regium ſeruili ingenio in Iudæa prouincia exercuit.* Druſilla *Cleopatræ & Antonij nepte in matrimonium accepta: vt eiuſdem Antonij Felix progener, Claudius nepos eſſet.* neque poteſt dubitari quin vera ſit hæc ſententia: niſi probetur Agrippa Magnus præter Cypron Phaſeli filiam, alteram quandam vxorem habuiſſe, Cleopatræ & Antonij filiam: quod nemo veterum opinor ſcriptum reliquit.

At ſuper hoc Polybium à ſtudiis.] Seneca conſolatione ad hunc ipſum capite XXIV. *eum animum eſſe tu credis fratris tui, vt te velit abducere, ab occupationibus tuis, id eſt, à ſtudio & Cæſare?* Sed de huius miniſterio in aula Claudij vide ibidem cap. XXVI.

quæſtoriis prætoriíſque ornamentis ornari libenter paſſus eſt: tantum præterea acquirere & rapere, vt quærente eo quondã de fiſci exiguitate, non abſurdè ſit dictum, *Abundaturum, ſi à duobus libertis in conſortium reciperetur.*

29 His, vt dixi, vxoribúſque addictus, non principem ſe, ſed miniſtrum egit. Compendio cuiuſque horum, vel etiam ſtudio ac libidine, honores, exercitus, impunitates, ſupplicia largitus eſt: & quidem inſciẽs plerumque & ignarus. Ac ne ſigillatim minima quęque enumerem, reuocatas liberalitates eius, iudicia reſciſſa, ſuppoſitos aut etiam palam immutatos

ANIMADVERSIONES.

Quæſtoriis prætoriíſque ornamentis ornari libenter paſſus eſt.] Scribe è Memmiano & pluribus aliis, *honorari libens paſſus eſt.*

Subornauit proximo ſenatu qui cẽſeret cogendum ſe ad ducendum eam vxorem.] Planè iſtum Claudij mimum multis poſt ſeculis retulit Michael Imperator: qui vxore mortua cœlibatum, initio profeſſus, mox in Euphroſynę virginis Chriſto deuotæ amorem pellectus, ne leuitatis notam ſubiret, ſubornauit qui cogendum Imperatorem cenſeret ad ducendum vxorem. Vrgere igitur ſenatus: ille recuſare & abominari. quid multa? vix tandem multis ſenat⁹ precibus exorari ſe paſſus Imperator eſt. Lege Cedrenum.

Dandámque cæteris veniam, taliũ coniugiorum, quæ ad id tempus inceſta habebantur.] Non eſt dubium, ante hanc conſtitutionem Claudianam inceſta Romę eſſe habita coniugia, ſiue patrui cum fratris filia, ſiue auunculi cum fratris ſorore. vtriuſque coniunctionis eadem eſt & par ratio. neque ſunt audiendi qui tradunt illa quidem fuiſſe permiſſa, at non iſta. hæc quoque Claudij conſtitutio non diu obtinuit; hoc eſt non vltra Neruam. de quo ſcribit Xiphilinus è Dione: ἐνομοθέτησε δὲ ἄλλα τε, καὶ περὶ τοῦ μὴ εὐνουχίζεσθαί τινα, μήτε ἀδελφιδῆν γαμεῖν. *conſtitutiones cũ aliis de rebus fecit, tum de non caſtrandis maribus, & ne fratris filiam ducere vxorem liceret.* atque hunc Dionis locum opportunè ſuggeſſit mihi Fridericus Oueni Guntherus, adoleſcens Germanus: quem præſtantiſſimi viri Iohannis Caſelij cõmendatio quum mihi primum cõciliaſſet; ſua mox virtus & eruditio chariſſimum reddiderunt.

Cui ſpectacula publicè edendi ius tribuit.] Id enim iuris promiſcui non fuit, ſed ratio cenſus habita: extat namque apud Tacitum Senatuſconſultum, quo *cautũ nequis gladiatoriũ munus ederet, cui minor quadringẽtorũ milliũ res eſſet.* lib. VI. Annaliũ. Spectata etiam perſona: neq; .n. id fuit libertini generis hominibus permiſſum, ſaltẽ in Vrbe, vt declarat hic locus: neque aliàs vilibus hominibus, vnde illa indignatio duorum æqualium poetarum, Iuuenalis ſatyra III.

Quondam hi cornicines, & municipalis arenæ,
Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,
Munera nunc edunt.

& Martialis,

Das gladiatores ſutorum regule cerdo:
Quodque tibi tribuit ſubula, ſica rapit.

His, vt dixi, vxoribúſq; addictus.]

A Non placet quod quidam exiſtimãt reiiciendas eſſe voces, *vt dixi:* reſpicit enim ſine dubio quæ ſcripſit antè capite viceſimo quinto. huc pertinet quod elegantiſſimè Philoſtratus ait, de Claudio loquens in vita Tyanci libro quinto ἀλλὰ κἀκεῖνος τηλικόσδε ὢν πολλὰ μειρακιώδη ἔπαθε καὶ μηλόβατον γυναίοις τὴν ἀρχὴν ἀνῆκεν. Et iterum paullò pòſt, ἐννοῶν τὸν χρηστὸν Κλαύδιον ὑπὸ γυναίων ἐμβροντηθείς, ἐπελάθετο τοῦ ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ζῆν. venuſtiſſimè etiam Iulianus: qui Claudium abſque vxore & libertis ſuis ait eſſe inſtarcarum perſonarum quæ in fabu-
B lis mutæ introducuntur. id enim δορυφόρημα, Græci vocant in hoc prouerbio. ἔστι γὰρ ait ἐκείνων δίχα τουτὶ τῆς τραγῳδίας τὸ δορυφόρημα μικροῦ δέω φάναι καὶ ἄψυχον. ſimillimè Plutarc. in extremo Alexãdro, Arridæũ, qui mortuo illo aliquãdiu aliis, ſibi nũquam rex fuit δορυφόρημα regiæ maieſtatis vocat quaſi dicas ſimulacrum & mutam imaginem. ἦν γὰρ inquit, de Perdicca loquens, ἐκεῖνος εὐθὺς ἐν δυνάμει μεγίστῃ, τὸν Ἀρριδαῖον ὥσπερ δορυφόρημα τῆς βασιλείας ἐφελκόμενος. apud Athenæum & Lucianum δορυφόρημα idem valet ac κωφὸν πρόσωπον.

datorum officiorum codicillos, App Silanum conſocerum ſuum, Iuliáſque, alteram Druſi, alteram Germanici filiam, crimine inſerto, nec defenſione vlla data, occidit. Item Cn. Pompeium, maioris filiæ virum, & L. Silanum minoris ſponſum. Ex quibus Pompeius in concubitu dilecti adoleſcentuli confoſſus eſt. Silanus abdicare ſe prætura ante quartum Kalend. Ianuarias, morique initio anni coactus, die ipſo Claudij & Agrippinæ nuptiarum. In quinque & triginta ſenatores, trecentóſq. ampliùs equites Rom. tanta facilitate animaduertit, vt de nece conſularis viri renuntiante centurione, *Factum eſſe quod imperaſſet*, *negaret quidquam ſe imperaſſe, nihilominùs rem comprobaret*: affirmantibus libertis, officio milites functos, quòd ad vltionem Imperatoris vltrò procurriſſent. Nam illud omnem fidem exceſſerit, quod nuptiis, quas Meſſallina cum adultero Silio fecerat, tabellas dotis & ipſe conſignauerit: inductus, quaſi de induſtria ſimularentur, ad auertendum transferendúmque periculum quod imminere ipſi per quædam oſtenta portenderetur. A. V. C. DCCCII.

ANIMADVERSIONES.

Datorum officiorum codicillos.] Principes enim officia deferebant, miſſis traditíſve codicillis. Poſtea adiecta ſunt codicillis etiam inſignia, de quibus multis locis Iuſtinianus in Nouellis, & affatim in Notitia vtriuſque Imperij, & in eorum
C temporum hiſtoricis perſæpe. Græci interdum Latina voce vtuntur, & κωδικέλλους vocant, vt Arrianus in Diſſertationibus Epicteti libro III. capite nono: interdum πινακίδας. Sic accipi ea vox debuit apud eundẽ Arrianum lib. primo cap. x. vbi de

quodam loquens qui ab exilio reuocatus & Romam tendens, in itinere Epicteto affirmauerat, ſe pedem nunquam in aula poſiturum, νῦν οἶδα, inquit, τί ἐποίησε, πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην ἀθλιώτατον αὐτῷ παρὰ Καίσαρος πινακίδα. ὁ δὲ λαβὼν πάντων ἐκείνων ἐξελάθετο, καὶ λοιπὸν ἓν ἐξ ἑνὸς ἐπισεσώρευκεν. Syneſius epiſtola quadam ad fratrem, μετὰ τὸν ἡμερώτατον καὶ φιλοσοφώτατον Πεντάδιον τὰς πινακίδας, ἃς ἡ πολιτεία σύνθημα ποιεῖται τῆς Αἰγυπτίας ἀρχῆς, Εὐθάλιος ὁ Λαοδικεὺς ἔχει λαβών. Sozomenus lib. VII. cap. XXIV. δέλτοις vocat. Et libro IX. cap. VII. cùm ait ὡς δέοι δέλτοις αὐτὸν πέμψαι στρατηγοῦ δυνάμεως ἑκατέρας, Caſſiodorus non ſemel *chartas*. Suetonius in Veſpaſiano cap. VIII. *literas*. Symmachus epiſtolarum libro ſecundo, *ſacras literas*. Ita accipienda vox γράμματα apud Herodianum lib. primo hoc loco, ἐγκειμένων δὲ τῶν περὶ αὐτὸν θεραπόντων, οὐκ ἔτι μὲν τοῖς φίλοις οὐδὲν ἐκοινώσατο, ἐκπέμψας δὲ γράμματα, καὶ διανείμας οἷς ἐδοκίμασε τῆς ὄχθης τοῦ Ἴστρου τὴν προνοίαν, προστάξας τε αὐτοῖς ἀνέχειν τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομάς, ἐπαγ- A γέλλει τὴν ἔξοδον. Doctiſſimus Politianus interpretatur, literas Romam miſſas à Commodo: nos putamus codicillos intelligi quibus varia variis officia mandauit Commodus, cùm exercitus ſuos ordinaret, quos erat mox relicturus. Ad huiuſmodi codicillos dignitatum alludens Baſilius in homilia de hominis fabrica. οὐ μέντοι, inquit, παρὰ θεοῦ ἔλαβες οὐκ ἐν ξύλοις γεγραμμένην, οὐδ' ἐν πτυξὶ φθαρταῖς σητῶν παραναλώμασι (ἀρχῆς ἐξουσίαν) B ἀλλ' ἀνάγραπτον ἡ φύσις ἔχει τὴν θείαν φωνήν· Ἀρχέτωσαν. Sic literis miſſis traditísve dignitatem adimebant, vt apud Zoſimum lib. IV. de Valentiniano Arbogaſtem exauctorante, δέδωκεν αὐτῷ γράμματα τῆς ἀρχῆς παραλύοντα: Vnde eſt, *epiſtolam vel codicillos ab aliquo auferre*, pro exauctorare & C dignitate ſpoliare. vt in leg. XX. Cod. Theodoſ. De decurionibus. in hiſtoria veteris Eccleſiæ διαπέμπειν καθαιρετικὸν hoc ſenſu non raro legere memini

30 AVCTORITAS dignitáſque formæ non defuit vel ſtanti, vel ſedenti, ac præcipuè quieſcenti. Nam & prolixo, nec exili, corpore erat: & ſpecie canitiéque pulchra, opimis ceruicibus. Cæterùm & ingredientem deſtituebant poplites minùs firmi, & remiſſè quid vel ſeriò agentem multa dehoneſtabant. Riſus indecens: ira turpior, ſpumante rictu, humentibus naribus: præterea linguæ titubantia, capútque cùm ſemper tum
31 in quantulocumque actu vel maximè tremulum. Valitudine ſicut olim graui, ita princeps perproſpera vſus eſt, excepto ſtomachi dolore. Quo ſe correptum etiam de
32 conſciſcenda morte cogitaſſe dixit. CONVIVIA agitauit & ampla & aſſidua, ac ferè patentiſſimis locis,

ANIMADVERSIONES.

Auctoritas dignitáſque formæ non defuit vel ſtanti vel ſedenti.] Eginhartus de Carolo Magno, *vnde formæ auctoritas ac dignitas tam ſtanti quàm ſedenti plurima inerat.* Radevic' D de Friderico I. Imperatore: *Tali corporis forma & dignitas & auctoritas tā ſtāti quā ſedēti acquiritur.* Porrò *dignitas formæ* in viro idē quod pulchri. in fœmina, vt obſeruat Agræti'. è Ci-

è Cicerone pro Cælio: atque ita Iacobus Cuiacius interpretatur *dignitas certa* apud Papirium Iuſtum leg. pen. D. de decurionibus. Velleius Paterculus de Pompeio, *Fuit hic forma excellens, non ea, qua flos commendatur ætatis, ſed ex dignitate conſtanti.*

Præterea lingua titubantia, capútque tremulum.] Adde & manus ex Dione: qui linguæ titubantiam ex tremore capitis profectam ſcribit. τὸ δὲ σῶμα, inquit, νοσώδης, ὥς τε καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς χερσὶν ὑποτρέμειν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῷ φωνήματι ἐσφάλλετο.

A

Opimis ceruicibus.] Quod ſignum eſſe hominis ἀναισθήτου conſentiunt omnes τῆς φυσιογνωμονικῆς auctores, & confirmat vnicè hoc exemplum.

B

vt plerumque ſexcenteni ſimul diſcumberent. Conuiuatus & ſuper emiſſarium Fucini lacus, ac pæne ſubmerſus, cùm emiſſa impetu aqua redundaſſet. Adhibebat omni cœnæ & liberos ſuos cum pueris puellíſque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum ſedentes veſcerentur. Conuiuæ, qui pridie ſcyphum aureum ſurripuiſſe exiſtimabatur, reuocato in diem poſterum, calicem fictilem 33 appoſuit. Dicitur etiam meditatus edictum, *quo veniam daret flatum crepitúmque ventris in conuiuio emittendi:* cùm periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperiſſet. Cibi viníque quocumque & tempore & loco appetentiſſimus. Cognoſcens quondam in Auguſti foro, ictúſque nidore prandij, quod in proxima Martis æde Saliis apparabatur, deſerto tribunali, aſcendit ad ſacerdotes, vnáque diſcubuit. Nec temere vmquam triclinio abſceſſit, niſi diſtentus ac madens: & vt ſtatim ſupino, ac per ſomnum hianti,

ANIMADVERSIONES.

Vt plerumque ſexcenteni ſimul diſcumberent.] Memmianus corruptè *Seſceni.* mihi non diſplicet Iuſti Lipſij coniectura *ſexageni.* maximè propter vocem *plerumque.* neque enim fit mihi veriſimile Claudianis pleriſque conuiuiis tantam interfuiſſe turbam.

Flatum crepitúmque ventris in conuiuio emittendi.] Ita Viterb. non *efflatum*, vt vulgò: cod. Liſlæi, *& flatum.* Verè autem docuit ad Catullum Scaliger ex Cicerone & optimo Gloſſario, flatum hunc proprio nomine *viſionem* Latinis dici, & τὸ βδεῖν *viſire*, vel *viſsire.* Probat hoc ipſum veteris commentatoris elegans & acuta nota ad Horatij iſta verba in Arte, *Quamuis eſt monitus.* hìc ſcribit ille, *Quamuis eſt, pro quamuis ſit, propter cacemphaton: vt Maro, quamuis ſit ruſtica Muſa.* Planè cacemphaton quod intelligit vetus hic magiſter, eſt eiuſmodi quale Cicero notat in voce *diuiſio.* quorum neutrum aſſequetur qui veterem hanc vocem ignorauerit.

C

pinna in os inderetur, ad exonerandum ſtomachum. Somni
breuiſſimi erat Nam ante mediam noctem plerumque euigi-
labat, vt tamen interdiu nonnumquam in iure dicendo ob-
dormiſceret, víxque ab aduocatis de induſtria vocem augen-
tibus excitaretur. Libidinis in fœminas profuſiſſimæ, marium
omnino expers. Aleam ſtudioſiſſimè luſit: de cuius arte librum
quoque emiſit: ſolitus etiam in geſtatione ludere, ita eſſedo a-
54 lueóque adaptatis, ne luſus confunderetur. SÆVVM & ſan-
guinarium natura fuiſſe, magnis minimíſque apparuit rebus.
Tormenta quæſtionum, pœnáſque parricidarum repræſenta-
bat, exigebátque coràm. Cùm & ſpectare antiqui moris ſup-
plicium Tiburi concupiſſet, & deligatis ad palum noxiis car-
nifex deeſſet, accitum ab vrbe veſperam vſque operiri perſe-
uerauit. Quocumque gladiatorio munere, vel ſuo, vel alieno,
etiam fortè prolapſos iugulari iubebat: maximè retiarios, vt
expirantium facies videret. Cùm par quoddam mutuis icti-
bus concidiſſet, cultellos ſibi paruulos ex vtroque ferro in v-
ſum fieri ſine mora iuſſit. Beſtiariis meridianíſque adeò de-
lectabatur, vt etiam prima luce ad ſpectaculum deſcenderet:

ANIMADVERSIONES.

Pinna in os inderetur ad exonerandum ſtomachum.] Fit hodie, & factum olim. Apud Suidam ſcriptum ex Ariſtophanis ſcholiis, εἰώθασιν οἱ δυσπεπτοῦντες πτερῷ χρῆσθαι πρὸς τὸ εὐχερῶς ἐμέσαι. Galenus & alij Græci medici, πτερὸν καθιέσει εἰς ἔμετον παροξύνειν τὴν γαστέρα. vide ad Athenæum libro XI. cap. X.

Solitum etiam in geſtatione ludere.] Falluntur qui occaſione loci cuiuſdam è Proſperi Chronico legendum ſuſpicantur, *geſtatione ludere*, non *in geſt.* Nam auctoris hîc noſtri non minus ſcriptura liquida & certa, quàm mens plana & aperta. *In geſtatione* eſt, interea dum geſtaretur, vel in ipſo geſtamine. Ludere autem in geſtatione nihil vetabat. Seneca epiſtola XV. *Geſtatio & corpus concutit, & ſtudio non officit:* A *poſſis legere, poſſis dictare, poſſis loqui, poſſis audire.* idem epiſtola XXIX. *oſtendit mihi lepidum philoſophum Ariſtonem, qui in geſtatione diſſerebat.* Peſſimè hîc codices nonnulli, *in geſtatorio.*

Pœnáſque parricidarum repræſentabat.] Hoc eſt, ſine dilatione exigebat. Valerius Maximus lib. VI. cap. V. *cùm liceret culpam vel diſſimulare* B *vel errore defendere: pœnam tamen repræſentare maluit, ne qua fraus fieret iuſtitiæ.* Ab hac mente interpretor in Apologetico Tertulliani *poteſtatem repræſentaneam*, poteſtatem repræſentandi pœnas contemtorum Imperatoriæ maieſtatis. Verba doctoris Afri ſunt: *Maiore formidine & callidiore timiditate Cæſarem obſeruatis, quàm ipſum de Olympo Iouem. Et meritò, ſi ſciatis. Quis enim ex viuentibus*

uentibus non cuilibet mortuo potior? Sed nec hoc vos ratione facitis, potius quàm reſpectu repræſentaneæ poteſtatis. Idem libro De patientia. *Non illi* A *ſaltem ciuitati quæ eum recipere noluerat iratus eſt: quum etiam diſcipuli tam contumelioſo oppido cœleſtem ignem repræſentari voluiſſent.*

& meridie, dimiſſo ad prandium populo, perſederet: prçtérque deſtinatos, etiam leui ſubitáque de cauſſa, quoſdam committeret, de fabrorum quoque ac miniſtrorum, atque id genus numero, ſi αὐτόματον, vel pegma, vel quid tale aliud parum ceſſiſſet. Induxit & vnum ex nomenculatoribus ſuis, ſicut erat togatus.

Sed nihil æquè quàm timidus ac diffidens fuit. Primis 35
imperij diebus, quamquam, vt diximus, iactator ciuilitatis, neque conuiuia inire auſus eſt, niſi vt ſpiculatores cum lanceis circumſtarent, militéſque vice miniſtrorum fungerentur: neque ægrum quemquam viſitauit niſi explorato priùs cubiculo, culcitiſque, & ſtragulis prætentatis, & excuſſis: reliquo autem tempore ſalutatoribus ſcrutatores ſemper appoſuit, & quidem omnibus, & acerbiſſimos. Serò enim, ac vix remiſit, ne fœminæ prætextatíque pueri & puellæ contrectarentur, & ne cuiuis comiti aut librario calamariæ aut gráphiariæ thecæ adimerentur. Motu ciuili cùm eum Camillus non dubitans etiam citra bellum poſſe terreri, contumelioſa & minaci & contumaci epiſtola cedere imperio iuberet, vitámque otioſam in priuata re agere: dubitauit, adhibitis principibus viris, an obtemperaret. Quaſdam inſidias temere delatas adeò expauit vt deponere imperium tentauerit. Quodam, vt ſuprà retuli, cum ferro circa ſacrifican- 36
tem ſe deprenſo, ſenatum per præcones properè conuocauit: lacrymíſque & vociferatione miſeratus eſt conditionem ſuam, cui nihil tuti vſquam eſſet, ac diu publico abſtinuit. Meſſallinæ quoque amorem flagrantiſſimum: non tam indignitate contumeliarum, quàm periculi metu abiecit, cùm adultero Silio acquiri imperium credidiſſet: quo tempore

ANIMADVERSIONES.

Et meridie dimiſſo ad prandium populo perſederet.] Dio, τοὺ δὲ μέσου τῆς θέας παρὰ τὸν πρὸ ἀείσου χρόνον κατακοπτομένοις ἥδιστα ἐθεώρει.

Si αὐτόματον, vel pegma, vel quid tale aliud parum ceſsiſſet.] Petro Fabro placet *alicui* pro *aliud.* quid ſi ita? *tale aliquid alicui p.*

B *Induxit & vnum ex nomenculatoribus ſuis, ſicut erat togatus.*] Lego, *ſicut erat togatum.*

Niſi explorato prius cubiculo.] Viterb. *ſcrutato pr. cub.*

fœdum in modum trepidus ad caſtra confugit, nihil tota via,
37 quàm *eſſet ne ſibi ſaluum imperium*, requirens. Nulla adeò ſuſpi-
cio,nullus auctor tam leuis exſtitit, à quo non mediocri ſcru-
pulo iniecto ad cauendum vlciſcédúmque compelleretur. V-
nus ex litigatoribus,ſeducto in ſalutatione affirmauit ſe vidiſſe
per quietem,occidi eum à quodam : deinde paullò pòſt, quaſi
percuſſorem agnoſceret,libellum tradentem aduerſariũ ſuum
demonſtrauit:confeſtímque is pro deprehenſo ad pœnam ra-
ptus eſt.Pari modo oppreſſum ferunt App. Silanum: quẽ cùm
Meſſallina & Narciſſus conſpiraſſent perdere, diuiſis partibus,
alter ante lucem ſimilis attonito , patroni cubiculum irrupit,
affirmans ſomniaſſe ſe, vim ei ab Appio illatam: altera, in ad-
mirationem formata, ſibi quoque eandem ſpeciem aliquot iã
noctibus obuerſari retulit. Nec multò pòſt ex compoſito ir-
rumpere Appius nuntiatus, cui pridie ad id temporis vt adeſ-
ſet præceptum erat, quaſi planè repræſentaretur ſomnij fides,
arceſſi ſtatim ac mori iuſſus eſt.Nec dubitauit poſtero die Clau-
dius ordinem rei geſtæ perferre ad ſenatum,ac liberto gratias
38 agere , quòd pro ſalute ſua etiam dormiens excubaret. IRÆ
ATQVE iracundiæ conſcius ſibi,vtrumq; excuſauit edicto:di-
ſtinxítque, pollicitus *alteram equidem breuem & innoxiam,alteram
non iniuſtam fore.* Oſtiẽſibus,quia ſibi ſubeunti Tiberim ſcaphas
obuiam non miſerint, grauiter correptis,eáque cum inuidia,
vt in ordinem ſe coactum conſcriberet, repente tantũ non ſatisfa-
cientibus veniam modò dedit.Quoſdam in publico parũ tem
peſtiuè adeuntes manu ſua repulit.Item ſcribam quæſtorium,
itémq; prætura functum ſenatorem, inauditos & innoxios,re-
legauit:quòd ille aduerſus priuatũ ſe intemperantiùs affuiſſet:
hic,in ędilitate inquilinos prędiorum ſuorum contra vetitum
coacta vendentes multaſſet,villicúmq; interuenientem flagel-
laſſet.Qua de cauſſa etiam coercitionẽ popinarũ ędilibus ade-
mit.Ac ne ſtultitiã quidem ſuam reticuit , ſimulatámq; à ſe ex
induſtria ſub Caio,quòd aliter euaſurus peruenturúſque ad ſu-
ſceptam ſtationem non fuerit, quibuſdam oratiúculis teſtatus
eſt.Nec antè perſuaſit,quàm intra breue tẽpus liber editus ſit,

ANIMADVERSIONES.

Fœdum in modum trepidus ad caſtra confugit.] Tacitus, *trepidabatur nihilominus à Cæſare : quippe Getæ* A *prætorij præfecto haut ſatis fidebat, ad honeſta ſeu praua iuxta leui.*

Repentè tãtùm non ſatisfacientibus veniam

veniam modò dedit.] Magnam & nos librorum varietatem hic offendimus. Viterb. & Liſſ. *ſatisfacientes mo. v. d.* Pithœi, *rep. tantum non ſatisf. v. m. d.* Alij *tantummodo ſatisf. veniam dedit.* ego probem cum Torrentio *tantum non ſatisfacientis modo veniam dedit.* non diſſimilis illa ad eoſdem Oſtienſes oratio, quę capite XL. refertur, *nihil habere ſe vociferatus eſt, quare eos demereatur: ſi quem alium & ſe liberum eſſe.* neutrū principi conueniebat, neque hæc oratio, neq; ſuperius factum. *Satisfacere* eſt vultu geſtúque ad humilitatem compoſito delicti veniam petere. ita hîc Suetonius accipit: ita alij, & ita etiam in his libris alio loco. Sic accipe in iſto Martialis argutiſſimo diſticho,

Nil in te ſcripſi Bithynice: credere non vis,
Et iurare iubes: malo ſatisfacere.

Luſit elegantiſſimè in ancipiti ſignificatu vocis *ſatisfacere.* Amici offenſa tollitur duobus modis: vel ſi feciſſe negemus: vel ſi factum excuſemus, & peccatū nobis condonari ſupplici prece petamus. Bithynicus Martialem iurare voluit non eſſe factum à ſe quod ille arguebat. recuſat poëta iurare, & ait *malo ſatisfacere.* poteſt intelligi malle illū vt hominem religioſum, deprecari culpam quàm iurare. at ille ſentit, paratum ſe potius fateri id cuius arguebatur.

cui index erat Μωρῶν ἀνάςασις, argumentum autem, *ſtultitiam neminem fingere.* INTER CÆTERA in eo mirati ſunt homines & obliuionem & inconſiderantiam: vel, vt Græcè dicam, μετεωρίαν καὶ ἀβλεψίαν. 39

ANIMADVERSIONES.

Cui index erat Μώρων ἀνάςασις.] Multi codd. quibus conſentit Viterb. ἐπανάςασις. At interpreta mētum eidem codici manu veteri appictum ad oram *ſtultorum exultatio* indicio eſt lectum fuiſſe in quibuſdam libb. ἀγαλλίασις: ſed fortaſſe verius ſcriptum fuiſſe *exaltatio*, qua voce imperitus aliquis linguæ Grȩcæ vocem ἐπανάςασις voluerit exprimere, quæ conſpirationē ſignificat.

Argumentum autem, ſtultitiam neminem fingere.] Puto legendum, *ſtultitiam ſtultum nem. fing.*

Μετεωρίαν καὶ ἀβλεψίαν.] Theophraſtus ἀναισθησίαν vocat. nam planè ἀναισθησίας Theophraſteæ exempla ſunt quæ hoc loco commemorantur. quare meritò irriſa illa olim ſiue Senecæ ſiue Neronis orationis pars, qua laudabatur prouidentia ſapientiáque Claudij, vt refert Tacitus initio libri XIII. Idē magnus ſcriptor *obliuionem* vocat in fine XI. quā Suetonius μετεωρίαν καὶ ἀβλεψίαν. vocē ἀβλεψία vſurpat & Seruius: apud quem ſic lego, ad libri octaui Æneid. verſum, *Primus init bellū.* Notat ibi Seruius: *& ſcienda eſt poëtæ affectatio: nam ablepſiam nefas eſt dicere.* Non multum differt ἀπὸ τῆς μετεωρίας quam vocant iidem Græci ἐμβροντησίαν: cuius datur hoc exemplum ab Athanaſio: medicus ad ægrotum ex vulnere vocatus vbi venit ὤν μετὰ χάριν εἰσῆλθε σιωπᾷ. τὴν δὲ ἀγωνίαν, ὧν οὐκ ἔστι χρεία αὐτοῦ διαλέγεται. In Suetonio ſcribe cum Memm. & aliis μετεωρίαν & ἀβλεψ. non καί.

Occiſa Meſſallina, paullò quàm in triclinio decubuit, *cur domina non veniret*, requiſiuit. Multos ex iis quos capite damnauerat, poſtero ſtatim die & in conuiuium & ad aleæ luſum admoueri iuſſit: & quaſi morarentur, vt ſomniculoſos per nuntium increpuit. Ducturus contra fas Agrippinam vxorem non ceſſauit omni ratione *filia* & *alumnam*, & *in gremio ſuo natam, atque educatam* prædicare. Adſciturus in nomen familiæ ſuæ Neronem, quaſi parum reprehenderetur, quòd adulto iam filio priuignum adoptaret, identidem diuulgauit, *neminem vmquam per adoptionem familiæ Claudiæ inſertum*. SERMONIS verò rerūque tantam ſæpe negligentiam oſtendit, vt nec quis, nec inter quos, quóve tempore, ac loco verba faceret, ſcire ac cogitare exiſtimaretur. Cùm de laniis ac vinariis ageretur exclamauit in curia: *Rogo vos, quis poteſt ſine offula viuere?* deſcripſitque abundantiam veterum tabernarum,

ANIMADVERSIONES.

Occiſa Meſſallina, paullò pòſt quā in triclinio decubuit, cur domina non veniret, requiſiuit.] Scribo *paullò pòſt, cùm in triclinio decubuit*, aut *decubuiſſet*. paullò aliter narrat Tacitus *nuntiatúmque*, inquit, *Claudio epulanti periiſſe Meſſallinam, non diſtincto, ſua an aliena manu, nec ille quæſiuit, popoſcítque poculum, & ſolita conuiuio celebrauit.* Prorſus contraria videtur dicere Suetonio, qui requiſitam Meſſallinam à Claudio ſcribit: cuius rei cauſſam ipſe aſſignat ſtuporem hominis mirū: ſed videamus ne verior cauſſa ſit, amoris, nondum penitus extincti, impatiētia: nam idē planè accidit Herodi Magno, principi nihil minus quàm μετεώρῳ καὶ ἀναισθήτῳ, cùm vxorem ſuam Mariā occidiſſet, Ioſephus Originum lib. xv. ca. xi. προϊὸν, inquit, ἥπτετο τοῦ πάθους, ὥστε αὐτὸν ἤδη καὶ καλεῖν τὴν Μαριάμμην προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις, ὡς ζῶσαν ἔτι καὶ δυναμένην ὑπακούειν.

Poſtero ſtatim die, & in conuiuium & ad aleæ ludum admoueri iuſſit.] Probamus hāc lectionē quorūdam

A MSS. vt teſtatur etiā Vrſinus. Tamen in plerìſque eſt *concilium*. Dio ſimpliciter verbo ἐπιζητεῖν hoc ipſum ſignificauit, & cauſſam ſimul adiecit: nam hoc illi ſolitū euenire quoties metu perculſus, aliquem repentè in illa ſubita animi perturbatione duci iuſſiſſet: πολλάκις, inquit, ἐξαπιναίως ἐκπλαγεὶς, καὶ κελεύσας τινὰ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ὑπὸ δέους ἀπολέσθαι, ἔπειτα ἀνε-

B νεγκὼν καὶ ἀναφρονήσας, ἐπεζήτει τε αὐτὸν, καὶ μαθὼν τὸ γεγονὸς, ἐλυπεῖτό τε καὶ μετεγίνωσκεν. Eſt & apud Tacitū ſimilis ex parte hiſtoria initio lib. xi. *Meſſallina*, inquit, *ad perniciē Poppææ feſtinat, ſubditis qui terrore carceris ad volūtariam mortē propellerēt: adeò ignaro Cæſare, vt paucos poſt dies epulantē apud ſe maritū eius Scipionē per-*

C *cōtaretur, cur ſine vxore diſcubuiſſet.*

Non ceſſauit omni oratione filiā & alūnā & in gremio ſuo natā atque educatam prædicare.] Quid hoc ſtultius aut magis abſurdè poterat dici? nā qui nuptias appetunt perſonarū ſibi coniunctarum, id potius agunt, vt cognationem diſſimulent, aut peni-

penitus negent. at Claudius tam fatuus fuit, vt Agrippinam ſubinde filiam & alumnam appellitans, ſuæ ἀνομίας & flagitij circunſtantes ſedulo admoneret. Filiæ nuptias appetere, nefas eſt omnium maximũ proximum huic, alumnæ, quæ quidem filiæ γνησίας loco fuerit habita. Impe- A ratoris Iuſtiniani ſunt verba: *Nec enim homo ſic impius inuenitur, vt quã ab initio loco filiæ habuit, eam poſtea in ſuo collocet matrimonio.* vide legẽ XXVI. Cod. De nuptiis. Legendum verò eſt *in omni oratione* cum Memmiano codice, & optimo quoque non *ratione*.

vnde ſolitus eſſet vinum olim & ipſe petere. De quæſtore quodam candidato inter cauſſas ſuffragationis ſuæ poſuit, *quòd pater eius frigidam ægro ſibi tempeſtiuè dediſſet.* Inducta teſte in ſenatu, *Hæc* inquit, *matris meæ liberta & ornatrix fuit: ſed me patronum ſemper exiſtimauit. Hoc ideo dixi, quòd quidam ſunt adhuc in domo mea qui me patronum non putant.* Sed & pro tribunali, Oſtienſibus quiddam publicè orantibus, cùm excanduiſſet. *Nihil habere ſe vociferatus eſt, quare eos demereatur: ſi quem alium & ſe liberum eſſe.* Nam illa eius quotidiana, & planè omnium horarum & monumẽtorum erat, *Quid? ego tibi Theogonius videor & λογιώτατος?* multáque talia etiam priuatis deformia, ne dum principi, neque infacundo, neque indocto, immo etiam

ANIMADVERSIONES.

Vnde ſolitus eſſet vinum olim & ipſe petere.] Nihil dici potuit inepti⁹ aut indecentius: nam imprudens exiſtimationi ſuæ hac oratione plurimum detrahebat Cæſar. Quippe apud veteres viliſſimorum tantùm hominum fuit è taberna vinum petere, non è cella ſua. Cicero in L. Piſonem, *Piſtor domi nullus, nulla cella: panis & vinum à propola atque de cupa.* Plutarchus in Timoleonte, loquens de Dionyſio iuniore Corinthi in ſumma tenuitate poſt amiſſam tyrannidem, degente, οὐδὲν γὰρ οὔτε φύσεως ὁπότε καιρὸς, οὔτε τέχνης, ὅσον ἐκεῖνο τύχης ἔργον ἐπεδείξατο, τὸν Σικελίας ὀλίγον ἔμπροσθεν τύραννον, ἐν Κορίνθῳ διατρίβοντα περὶ τὴν ὀψόπωλιν, ἢ καθήμενον ἐν μυροπωλίῳ πίνοντα κεκραμένον ἀπὸ τῶν καπηλείων. Hic locus Plutarchi, & B quid ſit *vinum de cupa* apud Ciceronem, explicat, & quàm inſulsè Claudius princeps hęc de ſe verba apud ſenatum fecerit. Aliud eſt *petere vinum de cuppa* apud beatum Auguſtinum libro nono Confeſſionum capite octauo. Viſe locum.

Quid? ego tibi Theogonius videor & λογιώτατος?] Scribe cum Pithœi libris *Telegennius*. Inter gentes Romanas fuit & iſto nomine vna. Lapis vetus cuius mihi teſtis & index Ioſephus Scaliger. DIS MANIBVS C. TELEGENNI OPTATI. *non dubito*, inquiebat idem Scaliger, *quin hæc vera apud Suetonium lectio.* Fuit autem Telegennius hic notæ aliquis fatuitatis homo per illa tempora. Græca vox in Viterbienſi non erat,

ſed adſcripta eſt in margine hæc interpretatio, *dic & loquere*: vnde pronum diuinare lectum ſic olim fuiſſe λέγε καὶ εἰπὲ, quod huic loco optimè videtur conuenire. Quid enim ineptius quàm habere ſemper in ore λέγε καὶ εἰπέ. ſic in Æſchylo ridet Ariſtophanes ἥκω καὶ κατέρχομαι, & κλύειν ἀκοῦσαι. At Memmij, Pithœi & Groſlotij A libb. expreſſiſſima ſeruant veſtigia eius lectionis quam pridem vulgauit Turnebus, λάλει καὶ μὴ θίγγανε. *loquere & noli tangere*. Non prætermittam lectionem veterum quarundam editionum, in his Rob. Stephani longiſſimè à ſuperioribus omnibus recedentem & ἄδικά τε ἀληθῆ θαμά. forte pro ἀληθῆ θ' ἅμα.

41 pertinaciter liberalibus ſtudiis dedito. HISTORIAM in adoleſcentia, hortante L. Liuio, Sulpicio verò Flauo etiam adiuuante, ſcribere aggreſſus eſt. Et cùm primum frequenti auditorio commiſiſſet, ægrè perlegit, refrigeratus ſępe à ſemetipſo Nam cùm initio recitationis defractis compluribus ſubſelliis, obeſitate cuiuſdam, riſus exortus eſſet: ne ſedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex interuallo ſubinde facti reminiſceretur, cachinnóſque reuocaret. In principatu quoque & ſcripſit plurimũ, & aſſiduè recitauit per lectorẽ Initium autem ſumſit hiſtoriæ poſt cædem Cæſoris Dictatoris.

ANIMADVERSIONES.

Pertinaciter liberalibus ſtudiis dedito.] Philoſtratus libro quinto loquens de Claudio, παιδείας δὲ ξυμπάσης ἐδόκει ἐρᾶν.

Ægrè perlegit refrigeratus à ſemetipſo.] Frigus & fauor contraria ſunt: vt fauore excitatur ſtudium, ita frigore minuitur. Inde refrigerari καινοπρεπῶς dictum Suetonio pro frigore & parum ſecundis acclamationibus excipi. In vita Lucani legitur, *Lucanus ægrè ferens recitante ſe ſubito ac nulla niſi refrigerandi ſui cauſſa indicto ſenatu cum receßiſſet Nero, neque verbis aduerſus principem neque factis extantibus temperauit.* Vocem *frigus* ita vſurpat Seneca pater Controuerſiarum libro ſecundo: *In hac controuerſia Triarius dixerat: nõ ſcies an exores niſi vltimus dies venerit: quoad is lucebit perſeuerabo.* A *Deinde cum ſcholaſticorum ſummo frigore: & tu quiſquis es carnifex, cum ſtrictam ſuſtuleris ſecurim, ante quàm ferias patrem reſpice.* In omnibus quas videre licuit editionibus ſcriptum eſt *fragore* ſed *frigore* aſſerimus nos ex vet. codd. Quid autem appellet Seneca *frigus*, declarant quæ ſtatim ſequuntur, *belle deridebat* B *hoc Aſinius Pollio.* Nec alienum eſt ab hoc loco, quod notant Græci grammatici, οἱ ἀρχαῖοι, inquiunt, τὰ μὲν ἀηδῆ καὶ λυπηρὰ ἀπὸ τῶν ψυχρῶν ὠνόμασαν. τὰ δὲ ἡδέα καὶ τερπνὰ ἀπὸ τῶν θερμῶν. At apud Patres & ſcriptores alios Eccleſiaſticos voces *refrigerium & refrigerari* contra, in bonam partem aliquando acci- C piuntur: imitatione videlicet Euangeliſtarum. Apud Ioſephum Ἁλωσ. libro ſecundo ψύχειν valet

tardare

tardare alicuius ſtudium & impetum. τοῦτο ἔψυξε τὴν φλόγα τῆς πλεο- A νεξίαν. *hoc modo refrigera eſt Flori auaritia.*

Sed & tranſiit ad inferiora tempora, cœpítque à pace ciuili: cùm ſentiret neque liberè neque verè ſibi de ſuperioribus tradendi poteſtatem relictam, correptus ſæpe & à matre & ab auia. Prioris materiæ duo volumina, poſterioris vnum & quadraginta. Compoſuit & *De vita ſua* octo volumina, magis ineptè quàm ineleganter. Item *Ciceronis defenſionem aduerſus Aſinij Galli libros*, ſatis eruditam. Nouas etiam commentus eſt litteras tres, ac numero veterum quaſi maximè neceſſarias addidit. De quarum ratione cùm priuatus adhuc volumen edidiſſet, mox princeps non difficulter obtinuit vt in vſu quoque promiſcuo eſſent. Exſtat talis ſcriptura in pleriſque libris, ac diurnis titulíſque operum. Nec minore cura Græca ſtu 42
dia ſecutus eſt, amorem præſtantiámque linguæ occaſione omni profeſſus. Cuidam barbaro Græcè & Latinè diſſerenti,

ANIMADVERSIONES.

Sed & tranſiit ad inferiora tempora.] Corrumpunt hunc locum docti viri ſuis emendationibus: quibus nullum locum eſſe, itáque legi debere vt eſt in omnibus libris, ſtatim intelligent, vbi ad illa verba quę mox ſequuntur, oculos mentémque adiecerint. *Prioris materiæ duo volumina, poſterioris vnum & XL. reliquit.* Ad poſteriores hiſtorias pertinet hic corruptiſſimus apud Priſcianum locus, libro ſexto: *cancer neutrum etiam inuenitur, ſed quādo morbum ſignificat. Claudius IIII hiſtoriarum, vt videret ne reſpueret, vermina, et literis addiualis, quod vermina tione ad cancer peruenerit.* Diuinabam, *lateris vlcus in alis.*

Nouas etiam commentus eſt literas tres.] Pete lucem iſti Suetonij loco ex Lipſij Commentariis ad librum XI. Annalium Taciti, vbi auctor ille hoc ipſum narrat. Sed labitur ille vir eruditiſſimus vehementer, cùm eodem loci verba hæc Taciti con- A tendit tantopere eſſe corrupta. *Quippe fama eſt Cadmum claſſe Phœnicū vectum, rudibus adhuc Græcorum populis artis eius auctorem fuiſſe. Quidam Cecropem Athenienſem, vel Linum Thebanum, & temporibus Troianis Palamedem Argiuum memorāt ſexdecim literarum formas, mox alios ac præcipuum Simonidem, cæteras reperiſſe.* Negat vir doctus verum eſſe B Palamedem ſexdecim literas inueniſſe, quare locū variè inſtituit emēdare. nos ſcimus numerum literarū à Palamede inuentarum variè tradi à veteribus: neque in verbis Taciti quicquam omnino eſſe mutandum. Extat Gorgiæ veteris rhetoris pro Palamede oratio, in qua literarum C inuentor ἁπλῶς prædicatur Palamedes: obſecro, an propter literarū trium aut quatuor, vt aiunt quidam, formas excogitatas? non ſanè: ſed ſequitur declamator ille auctores qui maximam literarum partem ab eo inuentam me-

moriæ prodiderant: eoſdem dubio procul & Tacitus eſt ſecutus, & cum Tacito alij multi, atque adeo ferè omnes. Cedrenus ὁ Παλαμήδης εὗρε καὶ τὰ ις γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, α, β, γ, δ, ε, ι, κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, υ. Ioannes Tzetzes, chiliade quinta Hiſtorici. Ὁ Παλαμήδης ὁ υἱὸς Ναυπλίου καὶ Κλυμένης λέγεται πανέλλησιν ἐφευρετὴς γραμμάτων, γραμμάτων δὲ ἑκκαίδεκα. Idem chiliade duo-

A decima. Λέγουσι γὰρ οἱ σύμπαντες εὑρεῖν τὸν Παλαμήδην, οὐ τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα καὶ στοιχεῖα, μόνα δὲ ἐκ πάντων δεκαέξ. Ecce conſtanter ait ſexdecim literas inuentas Palamedi, itáque omnes tradere. Reperi & qui ſeptemdecim illi tribueret: vetus Euripidis ſcholiaſtes ad Oreſtem: ὅτι ὁ Παλαμήδης λέγεται εὑρηκέναι ιζ γράμ-
B ματα μήπω τότε ὄντα, niſi ſcribendum eo loco ις.

Cum vtroque, inquit, *ſermone noſtro ſis peritus*. Et in commendanda patribus conſcriptis Achaia, *gratam ſibi prouinciam* ait, *communium ſtudiorum commercio*. Ac ſæpe in ſenatu legatis perpetua oratione reſpondit. Multùm verò pro tribunali etiam Homericis locutus eſt verſibus. Quoties quidem hoſtem vel inſidiatorem vltus eſſet, excubitori tribuno ſignum de more poſcenti, non temere aliud dedit quàm,

Ὀδυσ. π. Ἄνδρ' ἐπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.

Denique & Græcas ſcripſit hiſtorias, Τυρρηνικῶν XX. Καρχηδονιακῶν VIII. Quarum cauſſa veteri Alexandriæ Muſeo alterum additum ex ipſius nomine: inſtitutúmque vt quotannis in altero Τυρρηνικῶν libri, altero Καρχηδονιακῶν, diebus ſtatutis, velut in auditerio, recitarentur toti à ſingulis per vi-
43 ces. SVB EXITV VITÆ, ſigna quædam nec obſcura pœnitentis de matrimonio Agrippinæ, déque Neronis adoptione dederat. Siquidem commemorantibus libertis, ac laudantibus cognitionem, qua pridie quandam adulterij ream condemnauerat: *ſibi quoque in fatis eſſe* iactauit *omnia impudica, ſed non impunita matrimonia*. Et ſubinde obuium ſibi

ANIMADVERSIONES.

Cùm vtroque, inquit, ſermone noſtro ſis peritus.] Memmij, Pithœi & Liſſ. *paratus.*

Ac ſæpe in ſenatu legatis perpetua oratione reſpondit.] Græcè nempe, ac fortaſſe ita ſcribendum, *legatis Græcè perper. or. reſp.*

Καρχηδονιακῶν *octo.*] Reperio in Græcorum commentariis, vt apud Stephanum De vrbibus, & in Etymologico magno, laudatum Iulium Claudium qui ſcripſit Φοινικικά. quæ licet interpretari *Punica*, id eſt Καρχηδονιακά. an igitur hic eſt Claudius Imperator? an aliquis potius qui per manumiſſionem id nomen ſit nactus?

Veteri Alexandriæ Muſeo alterum

rum additum ex ipſius nomine.] O-mnino ita ſcribendus hic locus & ex libris, & ex hiſtoria. Muſeum (vel *Muſium* vt ſcribitur in antiquis libb. & hîc & apud alios) Alexandriæ appellatum eſt collegium doctorum virorum, qui publico ſumptu ibi alebantur, vt literarum ſtudiis vacarent. Philoſtratus in vita Dionyſij Mileſij ſophiſtæ. Ἀδριανὸς σατράπην μὲν αὐτὸν ἀπέφηνεν οὐκ ὀλίγων ἐθνῶν· κατέλεξε δὲ τοῖς δημοσίᾳ ἱππεύουσι, καὶ τοῖς ἐν τῷ Μουσείῳ σιτουμένοις. τὸ δὲ Μουσεῖον τράπεζα Αἰγυπτία ξυγκαλοῦσα τοὺς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐλλογίμους. Idem in Polemone κατέλεξε δὲ αὐτὸν Hadrianus, καὶ τῷ τοῦ Μουσείου κύκλῳ ἐς τὴν Αἰγυπτίων σίτησιν. Dio Chryſoſtomus in Oratione Alexandriæ habita, ἀλλὰ μᾶλλον Εὐριπίδην μιμεῖσθε οὕτω λέγοντα, μὴ παυσαίμην τὰς χάριτας μούσαις ἀναμιγνὺς, ἁδίσταν συζυγίαν· ἵνα μὴ τὸ Μουσεῖον ὑμῖν ἄλλως ᾖ δοκῇ, τόπος ἐν τῇ πόλει, καθάπερ εἶναι καὶ ἄλλοι τόποι μάτην προσαγορεύονται, τὸ πρᾶγμα μὴ ἔχοντες μετὰ τοῦ ὀνόματος. Muſei huius inſtitutio anti- A quiſſima eſt: ac videtur à Ptolemæo Philadelpho, qui Biblia Græcè vertenda curauit, & bibliothecam illam admirabilem comparauit, inſtitutum: redacta verò Ægypto in prouinciæ formam, non minore liberalitate doctos ibi Auguſtus, Tiberius, cæteríque principes fouerunt. Strabo, τῶν δὲ βασιλείων μέρος ἐστὶ καὶ τὸ Μουσεῖον ἔχον περίπατον καὶ ἐξέδραν καὶ οἶκον μέγαν, ἐν ᾧ τὸ συσσίτιον τῶν μετεχόντων τοῦ Μουσείου φιλολόγων ἀνδρῶν· ἔστι δὲ τῇ συνόδῳ ταύτῃ καὶ χρήματα κοινὰ καὶ ἱερεὺς ὁ ἐπὶ τῷ
B
Μουσείῳ τεταγμένος, τότε μὲν ὑπὸ τῶν βασιλέων, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Extat & Tyanei Apollonij epiſtola miſſa τοῖς ἐν τῷ Μουσείῳ σοφοῖς. Huic Muſeo alterum à Claudio adiectum *Claudium* eſt appellatum. Meminit eius, quod ſciam, C præter Sueton. vnus Athenæus libro ſexto, his verbis, Ἀντίδοτος ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ πρωτοχόρῳ δραχμὰς τινὰ παραπλήσιον τοῖς ἐν τῷ Κλαυδίῳ νῦν σοφιστεύουσι, ὧν οὐδὲ μεμνῆσθαι καλόν.

Britannicum arctiùs complexus, hortatus eſt, *vt creſceret rationémque à ſe omnium factorum acciperet*, Græca inſuper voce proſecutus, ὁ ἔρως δ᾽ ἐπιύγεται. Cúmque impubi teneróque adhuc,

ANIMADVERSIONES.

Britannicum arctius complexus, hortatus eſt, vt creſceret.] De Narciſſo idem Tacitus narrat, *Hæc atque talia dictitans amplecti Britannicum, robur ætatis quàm maturrimum precari, modò ad deos, modò ad ipſum tendere manus, adoleſceret, patris inimicos depelleret, matris etiam interfectores vlciſceretur.*

Ὁ ἔρως δ᾽ ἐπιύγεται.] Hæc ſcriptura eſt cod. Viterbienſis, & veteris Romanæ editionis. Memmij, Pithœi & Liſlæi præferunt quod Turnebus vulgauit, ὁ τρώσας τρώσεται. Placet verò vnicè quod Pet. Victo-
D
rius diuinauit, ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται. prouerbium eſt ex oraculo natum, quod olim Telepho eſt editum. Euſtathius, ὡς δὲ ὁ Τήλεφος τὸ τραῦμα εἶχεν ἀθεράπευτον χρᾶται· καὶ ὁ χρησμὸς ἀνεῖπε τὸ θρυλλούμενον, ὡς ἄρα ὁ τρώσας ἰάσεται. eadem verba apud Lycophronis Græcum interpretem.

quando ſtatura permitteret, togam dare deſtinaſſet, adiecit:
44 *vt tandem pop. Rom. verum Cæſarem habeat.* Non multóque pòſt teſtamentum etiam conſcripſit, ac ſignis omnium magiſtratuum obſignauit. Priùs igitur quàm vltra progrederetur, præuentus eſt ab Agrippina, quam præter hæc, conſcientia quoque, nec minùs delatores multorum criminum arguebant. Et veneno quidem occiſum conuenit: vbi autem & per quem dato, diſcrepat. Quidam tradunt, epulanti in arce cum ſacerdotibus, per Halotum ſpadonem prægustatorem: alij, domeſtico conuiuio, per ipſam Agrippinam, quæ boletum medicatum auidiſſimo ciborum talium obtulerat. Etiam de ſubſequentibus diuerſa fama eſt. Multi ſtatim hauſto veneno obmutuiſſe aiunt, excruciatúmque doloribus nocte tota, defeciſſe prope lucem. Nonnulli inter initia conſopitum, deinde cibo affluente euomuiſſe omnia, repetitúmque toxico, incertum pultíne addito, cùm velut exhauſtum refici cibo oporteret, an immiſſo per clyſterem: vt quaſi abundantia laboranti etiam hoc genere egeſtionis ſub-
45 ueniretur. MORS eius celata eſt, donec circa ſucceſſorem omnia ordinarentur. Itaque & quaſi pro ægro adhuc vota ſuſcepta ſunt, & inducti per ſimulationem comœdi,
A.V.C. qui velut deſiderantem oblectarent. Exceſſit III. Idus
DCCCVII. Octobris, Aſinio Marcello, Acilio Auiola Coss. LXIIII.

ANIMADVERSIONES.

Quando ſtatura permitteret.] A Nam vt teſtatur ex Dione Xiphilinus, Britannicus τῇ τοῦ σώματος ἀκμῇ καὶ ὑπὲρ τὸν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν ηὔξηθη.

Vbi autem, & per quem dato, diſcrepat.] Locum mortis Claudij nuſquam reperio notatum. Vt Taciti narratio eſt, non Romæ, ſed vel Sinueſſæ, vel in itinere quo Sinueſſam pergebat, occiſus, prima fronte videatur: ſed attendenti quæ de Agrippina narrantur ibidem, mortuum Claudium in palatio non erit dubium.

Quæ boletum medicatum auidiſſimo ciborum talium obtulerat.] Boleti per ſe non occidunt. ὑπὸ τῶν βολητῶν μόνον, inquit Galenus, οὐδεὶς ἐστέρηται τεθνεώς. at Claudij boletus meditatus fuit, vt omnes ſcribunt. De hoc ſcribit Ptolemæus Hephæſtionis F. ὡς Κλαύδιον κύουσα ἡ μήτηρ, βολητῶν τοὺς μύκητας ἐ- B πιθυμήσασα φάγοι· καὶ Κλαύδιος μύκητας πεφαρμακευμένους φαγὼν, ἀποβιῴη.

Exceſſit III. *Idus Octobris.*] Dio, μετήλλαξε τῇ τρίτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ Οκτωβρίου.

ætatis,

ætatis, imperij XIIII. anno. Funeratus eſt ſolenni principum pompa, & in numerum deorum relatus. Quem honorem à Nerone deſtitutum abolitúmque, recepit mox per Veſpaſianum. Præſagia mortis eius præcipua fuerunt: exortus crinitæ 46
ſtellæ, quam cometen vocant: tractúmque de cœlo monumẽtum Druſi patris: & quòd eodem anno ex omnium magiſtratuum genere plerique mortem obierant. Sed ipſe nec ignoraſſe, aut diſſimulaſſe vltima vitæ ſuæ tempora videtur, aliquot quidem argumentis. Nam & cùm Coss. deſignaret, neminẽ vltra menſem, quo obiit, deſignauit: & in ſenatu, cui nouiſſimè interfuit, multùm ad concordiam liberos ſuos cohortatus, vtriuſque ætatem ſuppliciter patribus commendauit. Et in vltima cognitione pro tribunali, *acceßiſſe ad finem mortalitatis*, quamquam abominantibus qui audiebant, ſemel atque iterum pronuntiauit.

ANIMADVERSIONES.

LXIIII. *ætatis, Imperij* XIIII. *anno.*] Vtrumque tempus diligentius notatum eſt Dioni. ζήσας ἑξήκοντα καὶ τρία ἔτη, αὐταρχήσας δὲ ἔτη δέκα καὶ τρία, καὶ μῆνας ὀκτὼ καὶ ἡμέρας εἴκοσι. Ioſephus ſimillimè τελευτᾷ Κλαύδιος Καῖσαρ, βασιλεύσας ἔτη δεκατρία, μῆνας ὀκτὼ, πρὸς ἡμέραις εἴκοσι. Peccatum eſt ab Alexandrino Clemente in poſtremo dierum imperij Claudiani numero. ἐβασίλευσεν ait Κλαύδιος ἔτη ιγʹ, μῆνας ηʹ, ἡμέρας κηʹ. nam ſcribendum fuerat κ tantùm. non enim plures inuenies à die cædis Caligulæ ad necis Claudij diem. ne mutemus tamen eam γραφὴν, facit aliorum Græcorum in eo numero conſenſus, vt Euſebij, apud quem etiam nouem mẽſes falsò pro *octo* ſcribitur. & Epiphanij, cuius verba Κλαύδιος ἔτη ιγ μῆνας ἐννέα (ita ſcribendum) παρ' ἡμέρας δύο. at Theophilus, ἡμέρας κδ. alij chronologi etiam longius à verò abeũt: A quos miſſos facio. Tempus vitæ nec Dio nec Suetonius exactè notarũt: quippe dum ambo ἀπαρτιλογοῦσιν, ambo veritatem deſerunt. Sed hic ferè Suetonij mos eſt, vt annum inchoatum pro pleno numeret. quare malè ariolãtur qui ex Dione volunt ſcribi in noſtro LXIII. *ætatis.* nam præter omnes veteres codices tuentur vulgatam Eutropius, Pæa- B nius, & alij qui è Suetonio acceptum eum numerum ſeruant. Vixit autem Claudius κατὰ τὸν ἀκριβῆ λογισμὸν annos LXIII. menſes duos, dies XIII.

Tactúmque de cœlo monumentum Druſi patris.] Aliter longè Dio, qui inter varia portenta quæ exceſſum Claudij præceſſerunt, ita huius meminit ὅ, τε σκηπτὸς ὁ εἰς τὰ δορυφορικὰ σημεῖα ἐμπεσών. ἢ) *fulmen quo tacta ſunt* C *militum prætorianorum ſigna.*

Sed ipſe nec ignoraſſe, aut d.] Lege, *Sed nec ipſe quidem ign.*

C. SVETONI TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS LIBER VI.

NERO CLAVDIVS CÆSAR.

EX gente DOMITIA duæ familiæ clarue-
1 runt, CALVINORVM & ÆNO-
A. V. C. BARBORVM. Ænobarbi auctorem ori-
a DLXXXVI. ginis itémque cognominis habent L. Do-
mitium: [a] cui rure quondam reuertenti, iu-
uenes gemini auguſtiore forma ex occurſu
imperaſſe traduntur, nuntiaret ſenatui ac
populo victoriam, de qua incertum adhuc erat: atque
in fidem maieſtatis, adeò peermulſiſſe malas, vt è ni-
gro rutilum ærique aſſimilem capillum redderent. Quod
inſigne manſit & in poſteris eius, ac magna pars rutila
b DXCIII. barba fuerunt. Functi autem [b] conſulatibus VII. [c] trium-
DCXXXII. pho [d] cenſuráque duplici, & inter patritios allecti per-
DCLVIII. ſeuerarunt omnes in eodem cognomine. Ac ne præ-
DCLX. nomina quidem vlla, præterquam Cnæi & Lucij v-
DCC. ſurparunt: eáque ipſa notabili varietate, modò con-
DCCXXII. tinuantes vnumquodque per ternas perſonas, modò al-
DCCXXCV. ternantes per ſingulas. Nam primum ſecundúmque ac
c DCXXXII. tertium AEnobarborum Lucios: rurſus ſequentes tres
d DCXXXIX. ex ordine Cnæos accepimus, reliquos nonniſi viciſſim, tum
DCLXIII. Lucios tum Cnæos. Plures è familia cognoſci referre arbitror:
quò

quò faciliùs appareat ita degeneraſſe à ſuorum virtutibus Neronem, vt tamen vitia cuiuſque quaſi tradita & ingenita retulerit. Vt igitur paullò altiùs repetam, atauus eius Cn. Domi- 2
tius in tribunatu pontificibus offenſior, quòd alium quàm ſe DCL I.
in patris ſui locum cooptaſſent, ius ſacerdotum ſubrogandorũ à collegiis ad populum tranſtulit: ac in conſulatu Allobrogibus Aruerníſque ſuperatis, elephanto per prouinciam inuectus DCXXXII.
eſt: turba militum, quaſi inter ſolennia triumphi, proſequente. In hunc dixit Licinius Craſſus orator, *Non eſſe mirandum quòd æneam barbam haberet, cui eſſet os ferreum, cor plumbeum.* Huius filius DCXCVI.
prætor C. Cæſarem abeuntem conſulatu, quem aduerſus auſpicia legéſque geſſiſſe exiſtimabatur, ad diſquiſitionem ſenatus vocauit: mox conſul imperatorem ab exercitibus Gallicis retrahere tentauit: ſucceſſórque ei per factionem nominatus, principio ciuilis belli ad Corfinium captus eſt. Vnde dimiſſus, Maſſilienſes obſidione laborantes cùm aduentu ſuo confirmaſſet, repentè deſtituit. Aciéq; demum Pharſalica occubuit.

ANIMADVERSIONES.

QVo *facilius appareat ita degeneraſſe à ſuorum virtutibus Neronem.*] Placet ſcriptura Viter. & Liſlæi, *Nero*, ita & Mem.

Ius ſacerdotum ſubrogandorum à collegiis ad populum tranſtulit.] Quod poſtea Sylla mutauit, antiquata lege Domitiana, quam extremo Ciceronis conſulatu Labienus retulit, annitente Cæſare. Dio libro trigeſimo ſeptimo.

Ac in conſulatu Allobrogibus Aruenı́ſque ſuperatis.] Errat Suetonius, ac duos Domitios patrem ac filium confundit, vt ratio temporum docet, ac pridem moniti ſumus à viſit doctis, qui Faſtos concinnarunt.

A

Per prouinciam inuectus eſt.] Viterbienſis & Liſlæi codd. *vectus eſt.*

Cui eſſet os ferreum] Dicterium in homines impudentes iactitatum: quos ſimiliter Græci vocabant χαλκοπροσώπους. B. Chryſoſtomus Aduerſus Iudæos: Ἄκουε τί φησιν ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας. Γινώσκω ὅτι σκληρὸς εἶ σύ. (πρὸς τὸν λαὸν τὸν Ἰουδαϊκόν.) καὶ νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου. (τουτέστιν ἀκαμπής.) καὶ τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦν. τοῦτ' ἔστι ἀναίσχυντον. οὕτω γοῦν καὶ ἡμῖν ἔθος πολλάκις, τοὺς ἐρυθριᾷν μὴ εἰδότας χαλκοπροσώπους καλεῖν. Catullus: B

-- *ruborem Ferreo canis exprimamus ore.* C

Lege Artemidorum libro primo, capite XXIIII.

Vir neque ſatis conſtans,& ingenio truci: in deſperatione rerum, mortem timore appetitam ita expauit vt hauſtum venenum pœnitentia euomuerit, medicúmque manumiſerit, qui id ſibi prudens ac ſciens minùs noxium temperaſſet. Conſultante autem Cn. Pompeio de mediis ac neutram partem ſequentibus, ſolus cenſuit hoſtium numero habendos. Reliquit

A.V.C. filium omnibus gentis ſuæ proculdubio præferendum. Is in-

DCCXI. ter conſcios Cæſarianæ necis, quam quá inſons, damnatus lege Pedi, cùm ad Caſſium Brutúmque ſe, propinqua ſibi cognatione iunctos contuliſſet, poſt vtriuſque interitum claſſem olim commiſſam retinuit: auxit etiam: nec niſi partibus vbique profligatis, M. Antonio ſponte, & ingentis meriti loco, tradidit. ſolúſque omnium ex iis qui pari lege damnati erant, reſtitutus in patriam, ampliſſimos honores percucurrit. ac ſubinde redintegrata diſſenſione ciuili, eidem Antonio legatus, delatam ſibi ſummam imperij ab iis quos Cleopatræ pudebat, neque ſuſcipere neque recuſare fidenter, propter ſubitam valitudinem, auſus, tranſiit ad Auguſtum: & in diebus paucis obiit,

DCCXXIII. nonnulla & ipſe infamia adſperſus. Nam Antonius eum deſi-

4 derio amicæ Seruiliæ Naidis transfugiſſe iactauit. Ex hoc Domitius naſcitur, quem emtorem familiæ pecuniæque in teſtamento Auguſti fuiſſe, mox vulgò notatum eſt: non minùs aurigandi arte in adoleſcentia clarus, quàm deinde ornamentis triumphalibus ex Germanico bello. Verùm arrogans, profuſus, immitis, cenſorem L. Plancum via ſibi decedere Ædilis coëgit: præturæ conſulatúſque honore equites R. matronáſque ad agendum mimum produxit in ſcenam: venationéſque & in circo & in omnibus vrbis regionibus dedit. Munus etiam gladiatorium: ſed tanta ſæuitia, vt neceſſe fuerit Auguſto clàm

5 fruſtra monitum edicto coercere. Ex Antonia maiore patrem Neronis procreauit, omni parte vitæ deteſtabilem. Siquidem comes ad orientem C. Cæſaris iuuenis, occiſo liberto ſuo, quòd potare quantum iubebatur, recuſarat, dimiſſus è cohorte amicorum nihilò modeſtiùs vixit.

ANIMADVERSIONES.

Vir neque ſatis conſtans & ingenio A *truci.*] Hunc Cicero ſtultum appellat, ad Atticum libro VIII. *nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser. Sulpitij comitum pœniteret quorum nemo nec ſtultior eſt quàm L. Domitius: nec inconſtantior quàm Appius Claudius.*

Is inter conſcios Cæſarianæ necis, quamquam inſons, damnatus lege Pedia.] Cauſſam eius cõtra Octauium tuetur Antonius apud Appianum v. Εμφυλ. iure damnatum negans cùm tempore necis Cæſarianæ nondum ſenatoria ætate eſſet. Ita accipio

Appiani hæc verba, Ἀηνόβαρβος δὲ Α οὐκ ἔστι τῶν ἀνδροφόνων, ἡ δὲ ψῆφος αὐτῷ

κατ᾽ ὀργὴν ἐπῆκται. οὐδὲ γὰρ τῆς βουλῆς πώποτε μετεῖχεν.

Sed & in viæ Appiæ vico repente puerum citatis iumentis haud ignarus obtriuit: & Romæ, medio Foro cuidam equiti R. liberiùs iurganti oculum eruit. perfidiæ verò tantæ, vt non modò argentarios pretiis rerum coemtarum, ſed & in prætura mercede palmarum aurigarios fraudauerit. Notatus ob hæc & ſororis ioco, querentibus dominis factionum, *repræſentanda præmia in poſterum* ſanxit. Maieſtatis quoque & adulteriorum, inceſtíque cum ſorore Lepida ſub exceſſu Tiberij reus, mutatione temporum euaſit: deceſſitq; Pyrgis morbo aquę intercutis, ſublato filio Nerone ex Agrippina Germanico genita.

6 NERO natus eſt Antij poſt IX. menſes quam Tiberius exceſſit, XVIII. Kal. Ianuarias: tantum quod exoriente Sole, pæne vt radiis priùs quàm terra contingeretur. De genitura eius ſtatim multa & formidoloſa multis coniectantibus, præſagio fuit etiam Domitij patris vox, inter gratulationes amicorum,

ANIMADVERSIONES.

Sed & in viæ Appiæ vico repentè puerum citatis iumentis haud ignarus obtriuit.] Veteres libri conſentiunt in hac lectione omnes. non abſurda tamen recens viri docti emendatio, *repentem puerum.* Strabo nihilominus à libris, & fidem eorum potius ſequar. Traiectio namque eſt vocis *repentè.* quæ non cum verbo *obtriuit* ſed cum dictione *citatis* iungi debet. obtriuit, inquit, puerum citatis repente iumentis. vt videlicet puero non fuerit euitandi facultas.

Querentibus dominis factionum.] Scrib. *quæ querentibus d. f.*

Nero natus eſt Antij poſt nonem menſes quàm Tiberius exceßit.] Corrupti ſunt hoc loco & Viterbienſis & Liſlæi codd. qui legunt *natus eſt ante nonum menſem quàm Tib. exc.* Etſi autem Torrentij induſtriam in explicanda ea lectione plurimum laudo, non perſuadet tamen ille mihi ita ſcriptum à Suetonio fuiſſe: imò verò falli Torrentium vt dicam σκάφην σκάφην nullus dubito. nam quæ iſta ratio loquendi eſt, *vt natum ante nonum menſem quàm Tiberius exceſſit*, dicat Tranquillus, quum velit intelligi natum eſſe vltimo die noni menſis à morte Tiberij. diceret ſaltem ante decimum menſem. id ſiquidem verius. tot namque menſes ſunt à die XVI. Martij qua Tiberius obiit ad XV. Decembris, qua natus eſt Nero. nunc verò ante menſem ἁπλῶς pro vltimo menſis die fuiſſe vnquam ab vllo probato ſcriptore dictum, nedum à Suetonio, cuius pura vbique & clara dictio eſt, οὐ μὴ πείσει τίς ποτε οὐδ᾽ ἢν πείσῃ.

Tantū quod exoriente ſole, pæne vt

radiis prius quàm terra contingeretur.] Hoc inter præſagia quę Neroni imperium portenderunt, ita commemoratur à Dione: ἀκτῖνες τικτόμενον αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἕω ἐξ οὐδεμιᾶς τοῦ ἡλίου φανερᾶς προσβολῆς περιέσχον. id eſt, *naſcentem eũ ſub aurorã radij circũfulſerunt, à Sole, quod quidem appareret, non immiſsi.* A

negantis quidquam ex ſe & Agrippina niſi deteſtabile & malo publico naſci potuiſſe. Eiuſdem futuræ infelicitatis ſignum euidens die luſtrico exſtitit: nam C. Cæſar, rogante ſorore vt infanti quod vellet, nomen daret, intuens Claudium patruum ſuum, à quo mox principe Nero adoptatus eſt, eius ſe dixit dare neque id ipſe ſeriò, ſed per iocum, & aſpernante Agrippina quòd tum Claudius inter ludibria aulę erat. Trimulus patrem amiſit: cuius ex parte tertia heres, ne hanc quidem integram cepit, correptis per coheredem Caium vniuerſis bonis, & ſubinde matre etiam relegata, pæne inops atque egens apud amitam Lepidam nutritus eſt, ſub duobus pędagogis, ſaltatore atque tonſore. Verùm Claudio Imperium adepto, non ſolùm paternas opes recuperauit: ſed & Criſpi Paſſieni vitrici ſui hereditate ditatus eſt. Gratia quidem & potentia reuocatæ reſtitutæque matris vſque eo floruit, vt emanaret in vulgus, miſſos à Meſſallina vxore Claudij, qui eum meridiantem quaſi Britannici æmulum ſtrangularent. Additum fabulæ eſt, eoſdem dracone è puluino ſe proferente conterritos refugiſſe. Quę fabula exorta eſt, deprehenſis in lecto eius circum ceruicalia ſerpentis exuuiis: quas tamen aureæ armillæ ex voluntate matris incluſas dextro brachio geſtauit aliquãdiu: ac tædio tandem maternę memorię abiecit: rurſúsq. extremis ſuis rebus fruſtra-
7 re quiſiuit. TENER adhuc, nec dum matura pueritia, circenſibus ludis Troiam conſtantiſſimè fauorabilitérque luſit.

ANIMADVERSIONES.

Negantis quidquam ex ſe & Agrippina niſi deteſtabile & m.] Vertit Dio propè ad verbum εἶπεν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἄνδρα τινὰ ἀγαθὸν ἔκ τε ἐμοῦ καὶ ἐκ ταύτης γεννηθῆναι.

Eiuſdem futuræ infelicitatis ſignũ.] Quidam emendant, *Eidem futuræ fel. ſig.* abſurdè, & repugnantibus libris vniuerſis. Probem magis quod placet iiſdem, legendum mox *Addita fabula eſt.* tamen quod eſt editum MSS. tuentur.

Deprehenſis in lecto eius circum ceruicalia ſerpentis exuuiis.] Tacitus libro vndecimo iſtud aliter narrat: ſed Dio planè vt Suetonius, B

περιϊόντος τοῦ χρόνου λεβηρὶς περὶ τὸν αὐχένα τοῦ Νέρωνος παιδίου ἔτ' ὄντος εὑρεθεῖσα παρέδωκε τοῖς μάντεσι λέγειν ὅτι ἰσχὺν παρὰ τοῦ γέροντος μεγάλην λήψεται· ἐπειδὴ τὸ γῆρας διὰ ταῦτα οἱ ὄφεις ἐκδύεσθαι νομίζονται.

Vndeci-

Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus eſt, Annæóq; Se-
necæ iam tunc ſenatori in diſciplinam traditus. Ferunt Sene-
cam proxima nocte viſum ſibi per quietem, C. Cęſari præcipe-
re: & fidem ſomnio Nero breui fecit, prodita immanitate na-
turæ, quibus primùm potuit experimentis. Namque Britanni-
cum fratrē, quòd ſe poſt adoptionem ÆNOBARBVM ex con-
ſuetudine ſalutaſſet, vt ſubditiuum apud patrem arguere co-
natus eſt. Amitam etiam Lepidam, ream teſtimonio coràm af-
flixit, gratificans matri, à qua rea premebatur. Deductus in fo-
rum tiro, populo congiarium, militi donatiuum propoſuit: in-
dictáq; decurſione prætorianis, ſcutū ſua manu prætulit: exin-
de patri gratias in ſenatu egit. Apud eundem cōſulem pro Bo-
nonienſibus Latinè, & pro Rhodiis atq; Iliēſibus Græcè verba
fecit. Auſpicatus eſt & iuriſdictionem Pręfectus vrbis ſacro La
tinarum, celeberrimis patronis, non tranſlatitias, vt aſſolet, &
breues, ſed maximas plurimáſque poſtulationes certatim in-
gerentibus: quamuis interdictum à Claudio eſſet. Nec multò
pòſt duxit vxorem Octauiam: ediditque pro Claudij ſalute
circenſes, & venationem. SEPTEMDECIM natus annos, 8

ANIMADVERSIONES.

Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus eſt.] Ex Tacito clarum debuiſſe ſcribi *duodecimo*, vel *tertiodecimo*, quemadmodum rectè Torrentius obſeruauit. Conſtant tamen ſibi in hoc errore omnes noſtri codd. A

Annæóque Senecæ iam tunc ſenatori in diſciplinam traditur.] An vt ipſe ad Senecam migrarit? non puto, etſi ſuadent verba Dionis, ἡ Ἀγριππῖνα τὸν υἱὸν παρὰ τῷ Σενέκᾳ ἐξεπαίδευε. Senator autem factus Seneca, cùm poſito ipſi in exilio Agrippina ſimul reditum & præturam impetrauit. B

C. Cæſari præcipere.] Ἀντὶ τοῦ præceptor eſſe: ſic Græci ἁρμόζειν pro ἁρμοστὴς εἶναι, & apud Philoſtratum ἐπιστέλλειν pro magiſter epiſtolarum eſſe. vt in Alexandro Seleucenſe, Μάρκου τοῦ βασιλέως δεδωκότος αὐτῷ τὸ ἐπιστέλλειν Ἕλλησι. id eſt, *fecerat eum magiſtrum epiſtolarum Græcarum.* & in eodem: obiit, inquit, vt quidam aiunt, ἐν Κελτοῖς ἔτι ἐπιστέλλων· οἱ δ' ἐν Ἰταλίᾳ πεπαυμένον τοῦ ἐπιστέλλειν.

Auſpicatus eſt & iuriſdictionem præfectus vrbis.] Mos & publicè & priuatim olim religioſè ſeruatus. Columella lib. XI. cap. II. *per hos quoque dies abſtinent terrenis operibus religioſiores agricolæ: ita tamen vt ipſis Kalendis Ianuariis auſpicandi cauſſa omne genus operis inſtaurent.* Mitto quæ aliis ſunt obſeruata. Simillimus huic locus habetur apud Tacitum IV. Annalium de præfecto vrbis Druſo, auſpicandi gratia tribunal ingreſſo.

Ediditque pro Claudij ſalute Circenſes & venationem.] Ita ſoliti & gladiatores in harena committi pro ſalute principis: cuius rei cauſ-

ſam antè indicabamus. Id verò Claudius cùm inuidioſum ſibi eſſe intelligeret, munus PRO SALVTE SVA edi prohibuit Dio, τοῖς τε στρατηγοῖς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὁπλομαχικοὺς ἀπα- A γόρευσε μὴ ποιεῖν, καὶ εἰ δήποτε ἐπιτελοίη, ἀλλὰ μήτι γε ὡς καὶ ΥΠΕΡ ΕΑΥΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑΣ γιγνομένων σφῶν ἢ γράφεσθαι ἢ καὶ λέγεσθαι ἐκέλευσε.

A. V. C. DCCCVII. vt de Claudio palàm factum eſt, inter horam ſextam ſeptimámque proceſſit ad excubitores: cùm ob totius diei diritatem non aliud auſpicandi tempus accommodatius videretur: próque Palatij gradibus IMPERATOR conſalutatus, lectica in caſtra, & inde raptim appellatis militibus in curiam delatus eſt, diſceſſitque iam veſperi: ex immenſis quibus cumulabatur honoribus, tantùm PATRIS PATRIÆ nomine recuſato, propter ætatem. Orſus hinc à pietatis oſtentatione, Claudium apparatiſſimo funere elatum laudauit, conſe-
9 crauítque. Memorię Domitij patris honores maximos habuit. Matri ſummam omnium rerum publicarum priuatarúmque permiſit. Primo etiam Imperij die ſignum excubanti tribuno dedit, *Optimam matrem*: ac deinceps eiuſdem ſępe lectica per publicum ſimul vectus eſt. Antium coloniam deduxit, adſcriptis veteranis è prætorio, additíſq; per domicilij tranſlationem ditiſſimis primipilarium, vbi & portum operis ſumtuoſiſſimi fe-
10 cit. Atque, vt certiorem adhuc indolem oſtenderet, *ex Augusti præſcripto imperaturum ſe* profeſſus, neque liberalitatis, neque clementiæ, nec comitatis quidem exhibendæ vllam occaſionem omiſit. Grauiora vectigalia aboleuit, aut minuit. Pręmia delatorum Papię legis ad quartas redegit, diuiſis populo viritim quadringenis nummis. Senatorū nobiliſſimo cuique, ſed à re familiari deſtituto, annua ſalaria, & quibuſdam quingena cōſtituit.

ANIMADVERSIONES.

Vt de Claudio palàm factum eſt.] Vetus formula qua vtebantur cùm alicuius obitum diuulgabāt. lib. III. cap. XXII. *exceſſum Augusti non prius palàm facit* lib. IV. cap. VI. *&vt demum fato functum palàm factum eſt.* Sic & in Tito cap. vltimo. & apud alios. Inde *palàm facere de republica* apud Senecam, pro reipublicæ interitum ſignificare, quod Tullius dixit, *palam facere concidiſſe rempublicam.* vt B eruditè nuper à Iano Grutero viro doctiſſimo eſt obſeruatum.

Memoriæ Domitij patris honores maximos habuit.] Huc pertinēt verba iſta ex vetere inſcriptione fratrū Arualiū, ab Vrſino editæ. ... IDVS DECEMB. ... M. ARVALIVM. NOMINE. IMMOLAVI. IN. SACRA. VIA. ... MORIÆ. CN. DOMITI. AHENOBARBI. B. M.

Diuiſis populo viritim quadringenis nummis.]

nummis.] Viterbienſis & Liſlæi *quadragenis nummis.* non rectè, vt ex aliis conſtat. Mutanda autem huius loci diſtinctio, & ponenda πλεία A στιγμὴ poſt *redegit*: deinde reliqua continuãda quibus liberalitas omnibus ordinibus à Nerone exhibita recenſetur.

Item prætorianis cohortibus frumentum menſtruum gratuitum. Et cùm de ſupplicio cuiuſdam capite damnati vt ex more ſubſcriberet, admoneretur: *Quàm vellem*, inquit, *neſcire literas*. Omnes ordines ſubinde, ac memoriter, ſalutauit. Agenti ſenatui gratias, reſpondit: *Cùm meruero.* Ad campeſtres exercitationes ſuas admiſit & plebem. declamauit & ſæpius publicè: recitauit & carmina, non modò domi, ſed in theatro, tanta vniuerſorum lætitia, vt ob recitationem ſupplicatio decreta ſit, eáque pars carminum aureis litteris Ioui Capitolino dicata.
SPECTACVLORVM plurima & varia genera edidit: Iuuenales, Circenſes, ſcenicos ludos, gladiatorium munus. Iuuenalibus ſenes quoque conſulares anúſque matronas recepit ad luſum. Circenſibus loca equiti ſecreta à cæteris tribuit: commiſitque etiam camelorum quadrigas. Ludis, quos pro æternitate Imperij ſuſceptos appellari *Maximos* voluit, ex vtraque ordine & ſexu plerique ludicras partes ſuſtinuerunt. Notiſſimus eques R. elephanto ſuper ſedens per catadromum decucurrit. Inducta eſt & Afranij togata, quæ *Incendium* inſcribitur: conceſsúmque vt ſcenici ardentis domus ſuppellectilem diriperent, ac ſibi haberent. Sparſa & populo miſſilia omnium rerum per omnes dies ſingula quotidie millia. Auium cuiuſque generis multiplex penus, teſſeræ frumentariæ, veſtis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, iumenta, atque etiam manſuetæ feræ: nouiſſimè naues, inſulæ, agri. Hos ludos ſpectauit è proſcenij faſtigio. Munere quod in amphitheatro ligneo, in regione Martij campi intra anni ſpatium fabricato, dedit, neminem occidit, ne noxiorum quidem. Exhibuit autem ad ferrum etiam

11
12 A. V. C. DCCCX.

ANIMADVERSIONES.

Item prætorianis cohortibus frumẽtum menſtruum gratuitum.] Tacitus in anno DCCCXVIII. *Bina nummûm millia viritim manipularibus diuiſit: addiditque ſine pretio frumentum, quo ante ex modo annonæ vtebantur.*

Reſpondit, cùm meruero.] Imitatur illam Auguſti vocem, *ſi merebũtur*, libro II. cap. LVI.

B *Per catadromum decucurrit.*] Catadromus prò funambulorum ſiue ſchœnobatarũ fune, vt apud Græcos etiam δρόμος καὶ περίδρομος ἀντὶ ποιῶν σχοινίον vſurpantur.

quadringentos ſenatores, ſexcentóſque equites R. & quoſdã fortunæ atque exiſtimationis integræ ex iiſdem ordinibus, confectoréſque ferarum, & ad varia arenæ miniſteria. Exhibuit & naumachiam marina aqua innantibus belluis, itẽ Pyrrichas quaſdam è numero epheborum, quibus poſt editam operam diplomata ciuitatis Romanæ ſingulis obtulit. Inter Pyrricharum argumenta, taurus Paſiphaën ligneo iuuencæ ſimulacro abditam iniit, vt multi ſpectantium crediderunt. Icarus primo ſtatim conatu iuxta cubiculum eius decidit, ipſúmque cruore reſperſit. Nam perrarò præſidere, cæterùm accu-
A. V. C. DCCCXIII. bans primùm paruis foramininibus, deinde toto podio adaperto ſpectare conſueuerat. Inſtituit & quinquennale certamẽ primus omnium Romę, more Græco triplex, muſicũ, gymnicum, equeſtre, quod appellauit NERONIA. Dedicatíſque thermis atque gymnaſio, ſenatui quoq; & equiti oleũ præbuit. Magiſtros toti certamini præpoſuit cõſulares ſorte, ſede prætorũ: deinde in orcheſtrã ſenatúmque deſcendit, & orationis quidem carminíſque Latini coronam, de qua honeſtiſſimus quiſque contenderat, ipſorum conſenſu cõceſſam ſibi recepit.

ANIMADVERSIONES.

Quadringentos ſenatores, ſexcentóſque equites Ro.] Non diſcrepat lectio librorum, ne illius quidem omnium optimi, quem ab ampliſſimo Memmio accepimus.

Iuxta cubiculum eius decidit.] *Cubiculum* eſt οὐρανίσκος. Mos principũ virorum in Aſia fuit; vt cùm vel ad ius dicendum, vel ad ſpectandos ludos, vel aliam ob cauſſam propalam ſederent, papilionibus magni-
B ficis tegerẽtur, quos Græci οὐρανίσκοις vocant. Plutarchus in Phocione ἐνταῦθα δὴ θεὶς ὁ Πολυπέρχων τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ ἐκάθισεν ὑπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα, καὶ τοὺς φίλους. Sic de Alexandro aliíſque regibus notant hiſtorici, ſolitos χρηματίζειν ὑπὸ χρυσῷ οὐρανίσκῳ. vnde eſt quod σκηνὰς χρηματιστικὰς Poly-
C bius libro v. hos οὐρανίσκοις vocat. De eorum magnificentia & fabrica Athenæus libro XII. idem ſcriptor vo-
A cat alibi σκηνὰς οὐρανοφόρους iſtiuſmodi tentoria. Ex eo more eſt, quod principibus Romanis ludos ſpectantibus ſuggeſtum exſtruxerunt in orcheſtra: ſic appellauit auctor capite LXXVI. libri primi: nam cœpit hic mos cum naſcente principatu: ſuggeſtus autem dictum id pegma, quia inſtar tribunalis ſublime fuit. Vocatur & *cubiculum*. vt hîc, à
B forma: quoniam exſtrui ſoliti hi ſuggeſtus, ſiue οὐρανίσκοι, in modum parui cubiculi: vtroque modo nominat Plinius in Panegyrico ad Traianum, Græci interdum & κωνώπια vocant. Nicetas alicubi τὸ βασιλικὸν ἑδρίασμα.

Quod appellauit NERONIA.] Vide Chronicum Euſebianum,
C numero MMLXXIX. & quæ eo loco à Ioſepho Scaligero ſunt obſeruata.

Citha-

Citharam autem à iudicibus ad ſe delatam adorauit, ferríque
ad Auguſti ſtatuam iuſſit. Gymnico, quod in Septis edebat, in-
ter buthyſię apparatum, barbam primam poſuit, conditámque
in auream pyxidem, & pretioſiſſimis margaritis adornatam
Ioui Capitolino conſecrauit. Ad athletarum ſpectaculum in-
uitauit & virgines Veſtales: quia Olympiæ Cereris ſacerdoti-
bus ſpectare conceditur. Non immeritò inter ſpectacula ab eo
edita, & Tiridatis in vrbem introitum retulerim. Quem 13
Armeniæ regem magnis pollicitationibus ſolicitatum, cùm DCCCXIX.
deſtinato per edictum die oſtenſurus populo propter nubi-
lum diſtuliſſet, produxit, quò opportuniſſimè potuit: diſpoſi-
tis circa fori templa armatis cohortibus, curuli reſidens apud
Roſtra triumphantis habitu, inter ſigna militaria, atque ve-
xilla, & primò per deuexum pulpitum ſubeuntem admi-
ſit ad genua, alleuatúmque dextra exoſculatus eſt: dein
precanti, tiara deducta, diadema impoſuit, verba ſuppli-
cis interpretata prætorio viro multitudini pronuntiante.
Perductum deinde in theatrum, ac rurſus ſupplicantem,

ANIMADVERSIONES.

Citharam autem à iudicibus ad ſe delatam adorauit.] Hæc lectio MS. Viterb & multorum aliorum codd. quæ mihi viſa ante proba, argumento, opinor, non omnino vano. cùm enim hæc referantur à Suet. inter ea quæ laudem potius mereantur quàm reprehenſionem, vt ipſe ait cap. XIX. interpretabar ita hunc locum, certaminis huius præſides, qui non ignorarent, quàm libenter Nero inter citharœdos, ſi auderet, eſſet, certaturus, miſſa cithara ipsũ inuitaſſe vt prodiret, & artis experimentum palàm daret. cæterũ Neronem pudorem tenuiſſe, & citharamquidem adoraſſe, non eam tamẽ pulſaſſe. Similia celeuſmata & inuitamenta Neroni fuiſſe gratiſſima, narrat auctor cap. XXI. & XXII. vide omnino in Vitell. cap. IIII. Hæc ita nos ante: nunc mouemur librorum regiæ bibliothecæ, item Pithœi, Liſlæi, Rob. Stephani atque aliorum A veterum conſenſu, in quibus *citharæ* ſcriptum, mutata diſtinctione hoc modo. *& orationis g. carminiſq. l. coronam, d. g. h. q. c. i. c. conceſſam ſibi, recepit: citharæ autem.* Hanc igitur ſcripturam nunc magis probem: vtique cùm cogito, vero eſſe ſimiliꝰ coronam quàm citharam ad AVguſti ſtatuã fuiſſe delatam. accedit & B Cuiaciani libri auctoritas: in quo fuiſſe ſcriptũ *citharæ* docuit me qui & re & cõſilio ſtudia mea ſępe adiuuit, exactiſſimi vir iudicij, Iac. Bong.

Cõditámq. in aureã pyxidẽ.] Arbiter, *Veneriſque ſignũ marmoreũ & pyxis aurea nõ puſilla, in qua barbã eius cõditã eſſe dicebãt.* Dio de Nerone, ϗ τὰς τρίχας ἐς σφαιρίον τι χρυσοῦν ἐμβαλὼν, ἀνέθηκε τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ. C Emẽdauimus in *Ioui Capitolino* deprauatã vulgi lectionẽ, ſecuti & rẽ ipsã & cod. Viter. in quo ſic liquidò ſcriptũ.

Quia Olymp. Cereris ſacerdotibus ſpectare cõceditur.] vel potius *Olymp.*

iuxta ſe latere dextro collocauit. Ob quæ imperator cõſalutatus, laurea in Capitolium lata Ianum geminum clauſit tam nullo quàm reſiduo bello. CONSVLATVS quatuor geſ-
14 DCCCVIII. ſit: primum bimeſtrem, ſecundum & nouiſſimum ſemeſtres,
DCCCX. tertium quadimeſtrem: medios duos continuauit, reli-
DCCCXI. quos inter annua ſpatia variauit. In iuriſdictione poſtula-
DCCCXIII. toribus niſi ſequenti die, ac per libellos, non temere reſpõdit,

ANIMADVERSIONES.

Iuxta ſe latere dextro collocauit.] honoris illius cauſſa. EVnapius in Ædeſio καὶ ἐς τοσοῦτόν γε ἐξίκετο σοφίας καὶ δυνάμεως, ὡς ὁ μὲν βασιλεὺς, ἐκάλει τε ὑπ' αὐτῷ, καὶ δημοσίᾳ συνέδρον εἶχεν εἰς τὸν δεξιὸν καθίζων τόπον. ὃ καὶ ἀκοῦσαι καὶ ἰδεῖν ἄπιστον. At eò deuenit quorundam παραδοξολογομανία, vt non erubuerint huius moris contrariam eſſe cauſſam aſſeuerare. Sed B profectò in auctorem eius ſententiæ, ſi in quenquam vnquam, vetus dictum competit, ἐπ' ἀριστερὰ ἔμαθες, ὦ Βεκκεσέληνε, γράμματα. Sed iſtum παραδοξομανῆ minus miror: doctiſſimum virum idem nuper ſcripſiſſe, quaſi olim Hebræi ſiniſtram dextræ prætulerint, equidem non poſſum non mirari. Nam id falſiſſimum eſſe, ſacra Teſtamenti vtriuſque C pagina, multis locis declarat. Verius S. Baſilius: ἡ δεξιὰ χώρα δηλοῖ τὸ τῆς ἀξίας ὁμότιμον. *Locus dexter dignitatis æqualitatem indicat.* alibi dicit, demonſtrari per dextrum locum, τὴν πρὸς τὸ ἴσον σχέσιν. clarius docet hoc ipſum beatus Chryſoſtomus in epiſtolam ad Hebræos ὅτι διὰ τοῦτο οὕτως εἴρηκε δῆλον ἐκ τοῦ τόπου D τῆς καθέδρας. εἰ γὰρ ἐλάττωσιν ἤθελε δηλῶσαι, οὐκ ἂν εἶπεν ἐκ δεξιῶν, ἀλλ' ἐξ ἀριστερῶν. Similia his multa apud patres alios Græcos Latinóſque. Enimvero vel vnus Euangelij locus de agnis ad dextram & ad ſiniſtram, abſurditatem huius ſententiæ palàm fecerit.

Laurea in Capitolium lata.] Quaſi magnum aliquid & triumpho dignum patraſſet: nam qui triumphauerant, lauream in gremio Iouis Capitolini collocabant. Viſe Tranquillum in Domitiano, capite ſexto & quæ ibi notamus.

Ianum geminum clauſit tam nullo quàm reſiduo bello.] Ita planè diſtinguitur hic locus in optimi amici noſtri Maneſſerij optimo codd. Viterbienſis in quo etſi capitum in quæ ſecatur vulgo Sueton. nulla toto opere mentio, aliquot tamen locis paragraphi minio notati conſpiciuntur. Ita ergo hîc poſita virgula ante vocem *Ianum*: poſt vocem verò *bello* ſequitur paragraphus. Omnino autem ſuadere videntur Tranquilli verba, ſæpius à Nerone clauſum eſſe Ianum. Quamobrem ſcribi fortaſſe debet, *Ianum geminum clauſit: clauſit enim tã nullo quàm reſiduo bello.*

In co-

In cognoſcendo, morem eum tenuit, vt continuis actionibus omiſſis, ſigillatim quæque per vices ageret. Quoties autem ad conſultandum ſecederet, neque in commune quidquam, neque propalam deliberabat: ſed & conſcriptas ab vnoquoque ſententias tacitus ac ſecretò legens quod ipſi libuiſſet, perinde atque pluribus idem videretur, pronuntiabat. In Curiam libertinorum filios diu non admiſit: admiſſiſque à prioribus principibus honores denegauit. Candidatos qui ſupra numerum eſſent, inſolatium dilationis ac moræ, legionibus præpoſuit. Conſulatum in ſenos plerumque menſes dedit. Defunctóque circa Kalend. Ianuarias altero è Coss. neminem ſubſtituit: improbans exemplum vetus Caninij Rebili, vno die conſulis. Triumphalia ornamenta, etiam quæſtoriç dignitatis, & nonnullis ex equeſtri ordine tribuit: nec vtique de cauſſa militari. De quibuſdam rebus rationes ad ſenatum miſſas, præterito quæſtoris officio, per Coss. plerumque recitabat. 15

16 Formam ædificiorum vrbis nouam excogitauit: & vt ante inſulas ac domos porticus eſſent, de quarum ſolariis incendia arcerentur: eáſque ſumptu ſuo exſtruxit. Deſtinarat etiam Oſtia tenus mœnia promouere, atque inde foſſa mare veteri vrbi inducere. Multa ſub eo & animaduerſa ſeuerè, & coercita, nec minus inſtituta: adhibitus ſumtibus modus: publicæ cœnæ ad ſportulas redactæ: interdictum ne quid in popinis cocti præter legumina aut olera veniret, cùm antea nullum non opſonij genus proponeretur: afflicti ſuppliciis Christiani genus hominum ſuperſtitionis nouæ ac maleficæ: 13

ANIMADVERSIONES.

In cognoſcendo morem eum ten.] A Alij codd. *Cognoſcendi eum morem tenuit.* poſtrema periodi huius ita exhibent nonnulli, *ſingulatim quæque per vicos ageret.* nihil muto.

Vt ante inſulas ac domos porticus eſſent.] Ab hac forma eſt illa aulæ deſcriptio apud Iſidorum libro XV. capite III. *Aula domus eſt regia, ſiue ſpatioſum habitaculum porticibúſque quatuor concluſum.*

De quarum ſolariis incendia arcerentur.] Iſidorus itidem, *Mænius collega Craſſi in foro proiecit materias, vt eſſent loca in quibus ſpectantes inſiſterent, quæ ex nomine eius mœniana appellata. Hæc & ſolaria, quia patent ſoli: poſt hæc alij lapide, alij materia ædificauere ſuper porticibus mœniana, & foribus & domibus adiecerunt.* Ita putamus ſcribendum illum B locum.

Interdictum ne quid in popinis cocti præter legumina aut olera veniret.]

DIO, πάντα δὲ ὡς εἰπεῖν τὸν βίον ἐν καπηλικῇ διαίτῃ ποιούμενος, ἀπεῖπε τοῖς ἄλλοις A μηδὲν ἑφθὸν ἐν καπηλείῳ, πλὴν λαχάνων καὶ ἔτνους πιπράσκειν.

vetiti quadrigariorum luſus, quibus inueterata licentia paſſim vagantibus, fallere ac furari per iocum ius erat: pantomimorum factiones cum ipſis ſimul relegatæ. Aduerſus falſarios

17 tunc primùm repertum ne tabulæ niſi pertuſæ, ac ter lino per foramina traiecto, obſignarentur. Cautum vt in teſtamentis primæ duæ ceræ, teſtatorum modo nomine inſcripto, vacuæ ſignaturis oſtenderentur: ac ne quis alieni teſtamenti ſcriptor legatum ſibi adſcriberet. Item vt litigatores pro patrociniis certam iuſtámque mercedem pro ſubſelliis nullam omnino darent, præbente ærario gratuita: vtque rerum actu ab ærario cauſſæ ad forum, ac recuperatores transferrentur: & vt omnes

18 appellationes à iudicibus ad ſenatum fierent. Augendi propagandíque Imperij neque voluntate vlla neque ſpe motus vmquam, etiam ex Britannia deducere exercitum cogitauit: nec niſi verecundia, ne obtrectare parentis gloriæ videretur, deſtitit. Ponti modò regnum concedente Polemone, item Alpium, defuncto Cottio in prouinciæ formam redegit. PERE-

19 GRINATIONES duas omnino ſuſcepit, Alexandrinam & Achaicam: ſed Alexandrina ipſo profectionis die deſtitit, turbatus religione ſimul ac periculo Nam circuitis templis cùm in æde Veſtæ reſediſſet, conſurgenti ei primùm lacinia obhæſit: deinde tâta oborta caligo eſt, vt deſpicere nõ poſſet. In Achaia

ANIMADVERSIONES.

Vetiti quadrigariorum luſus.] Non alios luſus intelligo, quàm ſimilẽ iſtorum hominum laſciuiam petulantiæ illi Neronis, quam deſcribit auctor cap. XXVI. & Dio prolixè.

Vt in teſtamentis primæ duæ ceræ.] Viterb. *vt teſtamentis.* ita ſæpè τὸ *in* omittitur eleganter. Non aſſentiar magnæ famæ iuris prudenti, qui contendit ſcribendum hoc loco *imæ duæ ceræ.* aliter enim omnes libri: neque in vulgata lectione quicquam incommodi. primæ duæ ceræ inſtitutionem heredis & ſubſtitutionem continebant: quam teſtamenti partem non diuulgari, plurimum ſæpe teſtatoris, & primi.

Ac ne quis alieni teſtamenti ſcriptor legatum ſibi adſcriberet.] Quũ in Pãdectis Claudianum hoc edictũ auctorẽ habuiſſe dicatur Diuum Claudium, neque temere ſit inuenire Neronem diui appellatione affectũ, la-B bor vt aſſentiar viris eruditis, qui erraſſe hîc Suetonium exiſtimant, & Neroni perperã tribuiſſe, quod erat Claudij. qua de re plura Iacob. Cuiacius ad titulum Codicis, De his qui ſibi, &c. ſcribunt in teſtamento.

Mercedem pro ſubſelliis nullã omnino darent.]

no darent.] Iudicia præter centumuiralia exercebantur in Foro à prætoribus aliiſque magiſtratibus, ſed illis maximè. neque tribunalia verò, neque ſubſellia vlla firma erant: verùm ad tempus extruebantur, quoties iis eſſet opus. videntur igitur vt aliarum rerum publico præſtandarum, ita tribunalium & ſubſelliorum fuiſſe mancipes: qui ad A mandatum ius dicturi, pecunia ſua illa extruerent: eámque poſtea pecuniam à litigatoribus repeterent. Simillimum eſt, quod olim Athenis & Romæ etiam fieri ſolitum circa theatra, priuſquam perpetuæ voluptatum ſedes fuiſſent ædificatæ. erant enim θεατροπῶλαι & θεατρῶναι, vt dicebamus ad Theophraſti caput περὶ ἀναισχυντίας.

Iſthmum perfodere aggreſſus, prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus eſt: tubáque ſigno dato, primus raſtello humum effodit, & corbulæ congeſtam humeris extulit. Parabat & ad Caſpias portas expeditionem, conſcripta ex Italicis ſenûm pedũ tyronibus noua legione, quam Magni Alexandri phalangem appellabat. Hæc partim nulla reprehenſione partim etiam non mediocri laude digna in vnum contuli: vt ſecernerem à probris ac ſceleribus eius, de quibus dehinc dicam. 20 INTER cæteras diſciplinas pueritiæ tempore imbutus & muſica, ſtatim vt Imperium adeptus eſt, Terpnum citharœdum vigentem tunc præter alios, accerſiit: diebúſq; continuis poſt cœnam canenti in multam noctem aſſidens, paullatim & ipſe meditari exerceríq; cœpit: nec eorum quidquã omittere,

ANIMADVERSIONES.

Iſthmum perfodere aggreſſus.] Non primus Nero hanc inſaniam inſaniit. clara res ex Herodoto, Strabone, Philoſtrato, Luciano, & Pauſania. omnium irritus cecidit labor. vera & pia vox Pauſaniæ in hoc ſermone, quam aſcripſiſſe pretium ſit operæ. οὕτω χαλεπὸν ἀνθρώπῳ τὰ θεῖα βιάσασθαι. Vide Paulum Æmilium in Carolo Magno, ſub finem libro II.

Primus raſtello humum effodit.] More magnorum ducum, quoties opus aliquod egregium à militibus perfici vellent. Sic Germanicus apud Tacitum, primus extruendo tumulo cæſorum Variana clade ceſpitem poſuit. Vide libro VIII. ad Veſpaſianum de ædificatione Capito- B lij. De Neronis facto auctor dialogi, cuius index Nero. ὀρύξαντος αὐτῷ χρυσῆν δίκελλαν τοῦ τὴν Ἑλλάδα ἐπιτροπεύσαντος, ἐπὶ τὴν ὀρυχὴν ᾖξε κροτούμενός τε καὶ καθικόμενος τῆς γῆς τρὶς, οἶμαι τοῖς τε τὴν ἀρχὴν πεπιστευμένοις παρακελευσάμενος ξυντόνως ἅπτεσθαι τοῦ ἔργου, ἀνῄει εἰς τὴν Κόρινθον, τὰ Ἡρακλέους δοκῶν ὑπερβεβλῆσθαι πάντα. Quod ait de ligone Neronis aureo, ſimilem hiſtoriam narrat Theodoritus libro III. capi- C te XX.

Parabat & ad Caſpias portas expeditionem.] Tacitus primo Hiſtoriarũ, *Multi ad hoc numeri è Germania ac Britannia & Illyrico, quos idem Nero electos præmiſſóſque ad clauſtra*

Caſpiarum & bellum quod in Albanos parabat, opprimendis Vindicis cœptis reuocauerat. non malè referas huc verba Dionis in fragmentis, de cogitata expeditione in Orientem à Nerone: etſi ille aliter rem narrat, τὸν Κορβούλωνα αὖθις κατ᾽ αὐτὴν πολέμῳ προσέταξεν. ἐβουλεύσατο μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς συστρατεῦσαι, ἐπεὶ δὲ θύων ἔπεσεν, οὐκ ἐτόλμησεν ἐξορμῆσαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν χώραν ἔμεινεν.

Quam Magni Alexandri phalangem vocabat.] De Phalange Macedonica res omnibus nota: Obſeruo autem moris fuiſſe Macedonicis regibus cohortem prætoriam habere, aut legionem, è tyronibus ſtaturæ procerioris, Neronianæ iſti planè ſimilem. Suidas de Antiochi Macedonica phalange, quæ dicebatur è re Ἥλικες: quòd eſſent omnes eiuſdem ætatis. Ἥλικες inquit, ἐλέγοντο οἱ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. Μακεδόνων ἦν στῖφος. ὑψηλοὶ πάντες, ὀλίγον ὑπὲρ ἀντίπαιδας, τὸν Μακεδονικὸν τρόπον ὡπλισμένοι τε καὶ πεπαιδευμένοι ὅθεν καὶ τὴν ἐπίκλησιν εἶχον.

quæ generis eius artifices, vel conſeruandæ vocis cauſſa vel augendæ factitarent. Sed & plumbeam chartam ſupinus pectore ſuſtinere: & clyſtere vomitúque purgari: & abſtinere pomis cibíſque officientibus:

ANIMADVERSIONES.

Quæ generis eius artifices vel conſeruandæ vocis cauſſa vel augendæ factitarent.] Phonaſcos intelligit: qui velut medici erant omnium τῶν φωνασκούντων: puta citharædorum, præconum, & hiſtrionum quà comicorum, quà tragicorum. Habes apud Galenum in hanc rem multa cùm alibi, tum maximè libri ſeptimi initio De compoſitione medic. κατὰ τόπους.

Sed & plumbeam chartam ſupinus pectore ſuſtinere.] Nemo miretur cũ eruditiſſimo viro *chartam plumbeam* dici Tranquillo, quæ dicatur Plinio libro trigeſimo quarto, capite decimo octauo viſitatiùs *lamina.* ſic enim plurima dicuntur, præſertim in libris medicorum, ob aliquam figuræ ſimilitudinem. quid autem ſimilius quàm plumbi lamina & chartæ expanſa pagina? quinetiam in plumbi laminis interdum ita ſcribebant, vt in chartæ paginis: quod veteris ſcriptoris verba declarant apud Suidam. εἰς ἐλασμοὺς μολύβδων γράφοντες. Tacitus, *nomen Germanici plumbeis tabulis inſculptum.* Quare etiam pagina dicitur omnis πλὰξ leuigata. ſic *panes* medici vocant quamcumque materiam in morem panum formatam. vt apud Marcellum Empiricum *panis ex ſimo bubulo factus*, & ſæpe alibi: vnde *ærei panes* apud Plinium libro XXXIV. capite vndecimo, & *panes aphronitri* apud Statium Papinium inter munera Saturnalitia. vt apud Marcellum Empiricum *tortula aphronitri.* Sed vt omnem admirationem adimamus hominibus eruditis, proferemus vetuſtiſſimi ſcriptoris Græci locum, qui χάρτας μολυβδίνους multo ante Suetonium dixit. Lyſimachus, τὸν δὲ Βόκχοριν τοὺς χρησμοὺς λαβόντα, τούς τε ἱερεῖς καὶ ἐπιβωμίτας προσκαλεσάμενον, κελεῦσαι ἐπιλογὴν ποιησαμένους τῶν ἀκαθάρτων τοῖς στρατιώταις

πώτους τούτοις παραδοιῶαι καταξειν αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον. τοὺς δ' λεπτοὺς εἰς μολυβδίνους χάρτας ἐνδύσαντας, ἵνα καθῶσι εἰς τὸ πέλαγος. extat hic locus apud Ioſephum libro priore De antiquitate Iudæorum. Galenus qui non ſemel facit mentionem plumbearum A chartarum quibus athletæ olim vti ſoliti, fere λεπίδας ἐκ μολύβδου λεπτὰς vocat. Apolloni⁹ Tyrius *Fabris naualibus cõuocatis iubet cõſecari & cõpaginari tabulas: rimas & foramina liniri præcepit, & facere loculũ, & charta plũbea intus poſita obturari iußit.*

donec blandiente profectu (quamquã exiguæ vocis, & fuſcæ) prodire in ſcenam concupiuit: ſubinde inter familiares Græcũ prouerbium iactãs, *occultæ muſicæ nullum eſſe reſpectum.* Et prodiit Neapoli primùm: ac ne, concuſſo quidem repente motu terræ theatro, antè cantare deſtitit quàm inchoatum abſolueret νόμον. Ibidem ſæpius & per complures cantauit dies: ſumpto etiam ad reficiendam vocem breui tempore, impatiens ſecreti à balneis in theatrum tranſiit, mediáque in orcheſtra frequente populo epulatus, *ſi paullùm ſubbibiſſet, aliquid ſe ſufferti tinniturum* Græco ſermone promiſit. Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus,

ANIMADVERSIONES.

Donec blandiente profectu.] Venuſtè, pro hortante ſucceſſu, quomodo loquitur Iuſtinus lib. XXIV. Virgil. *Succeſſu acrior ipſo.*

Quamquam exiguæ vocis & fuſcæ.] B Dio καίτοι καὶ βραχὺ καὶ μέλαν, ὥς γε παραδέδοται, φώνημα ἔχων. Etiam apud alios ſcriptores Gręcos μέλαιναν φωνὴν καὶ λευκὴν dici ſcimus, notante ipſo Ariſtotele.

Occultæ muſicæ nullum eſſe reſpectum.] Ad verbum eſt interpretatus verſiculum Græcum, Τῆς λανθανούσης μουσικῆς οὐδεὶς λόγος. vt in Tiberio alterum, *Si non dominaris filiola, iniuriam te accipere exiſtimas?* Scio tamẽ apud lucianum paullo aliis verbis conceptam legi hanc adagionẽ ſic: οὐδὲν ὄφελος ἀπορρήτου καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς. ſed quis neſcit idem prouerbium variè ſolitum enuntiari, mutatis verbis, non mutata ſententia?

Et prodiit Neapoli primũ.] Tacitus initio anni DCCCXVII. libro XV.

Si paullulum ſubbibiſſet, aliquid ſe ſufferti tinniturũ Græco ſermone promiſit.] Verba Neronis, ἐὰν μικρὸν ὑποπίω, ὑπόπυκνόν τι τονθορύσω. Rectè enim Turnebus lectionem multorum codd. *ſufferti* aut *ſuffertim*, explicat Græca voce ὑπόπυκνον. vide Plutarchum De muſica, & Martianum Capellam lib. IX. etſi poſſumus etiã Græcam vocem accipere, vt apud Homerum πυκινὸν ἔπος & apud Pindarum; πυκιναὶ φρένες. At multi veteres libri, non *ſufferti* ſed *ſufferi* legunt. C Id eſſet ὑπάγριόν τι: in quo tamen Suetonium vertentem *ſufferum* non nimis probarem: maluiſſem enim ad verbum vertens dicere *aliquid ſubruſtici.*

Modulatis Alexandrinorum laudationibus.] Vide libro ſecundo, ad caput XCVIII.

qui de nouo commeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit. Neque eo ſegniùs adoleſcentulos equeſtris ordinis, & quinque amplius millia è plebe robuſtiſſimæ iuuentutis vndique elegit, qui diuiſi in factiones, plauſuum genera condiſcerent (*bombos* & *imbrices*,

ANIMADVERSIONES.

Qui de nouo commeatis Neapolim confluxerant.] Quid ſit commeatus, docuimus ad librum II. cap. XCVIII. Tacitus Annalium libro XIV. *Suetonius Londinium perrexit, cognomento quidem colonia non inſigne, ſed copia negotiatorum & commeatuum maximè celebre.*

Quinque amplius millia è plebe robuſtiſſimæ iuuentutis vndique elegit.] Dio apud Xiphilinum, ἦν τι καὶ ἴδιον αὐτῷ σύστημα ἐς πεντακισχιλίους στρατιώτας παρεσκευασμένον, Αὐγούστειοί τε ὠνομάζοντο, καὶ ἐξῆρχον τῶν ἐπαίνων· ἠναγκάζοντο δὲ σφίσι καὶ ἄλλοι πάντες καὶ ἄκοντες πλὴν τοῦ Θρασέα ἐκβοᾶν. vide infrà cap. XXV. B

Plauſuum genera condiſcerent.] Erat enim plauſuum ars quædam. Ouidius de Arte,

In medio plauſu plauſus tunc arte carebat)
Rex populo prædæ ſigna petenda dedit.

Bombos.] Quid ſit βομβεῖν & βόμβος, notum omnibus Græcarum literarum non ἀμυήτοις: hîc verò *bombus* ſecundæ & fauſtæ acclamationis genus eſt. Sic accipiunt & Græci ſcriptores. Philoſtratus in Alexandro Seleucenſi, ἀσταλὴς δὲ οὕτω τοῖς Ἀθηναίοις ἔδοξεν, ὡς καὶ βόμβον διελθεῖν αὐτοῦ ἔτι σιωπῶντος, ἐπαινεσάντων αὐτοῦ τὸ εὔσχημον. Themiſtius ille re & cognomento Euphrades, initio orationis cui titulus Sophiſta, ἆρα οἴεσθέ με ὦ ἄνδρες ἐπιδεῶς ἔχοντα ἔτι κρότου τε καὶ ἐκβομβήσεων, ὧν δαψιλῶς μοι εἰώθατε χορηγεῖν ἑκάστοτε, ὅταν λέγω. Paullo aliter

A Martianus Capella lib. II. *Sed ecce magno tympani crepitu crotalorúmque tinnitu vniuerſa diſſultant, eò vſque vt muſarum cantus aliquanto bõbis tympani obtuſior redderetur.* vtitur & alibi. Agathias ſcholaſticus: Αὐτῆς Μελπομένης βόμβον ἀποπλάσατε. Sed & Nero ipſe eam vocem vſurpauit cùm cecinit,

Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis.

Qui verſus cum cæteris qui apud Perſium habentur, ſatis indicant quantum Nero modulatis carminibus, & ῥυθμικαῖς ἐκβοήσεσι delectaretur: quando etiam in verſus quos componebat rythmum admiſit, vt pluribus exponimus ad Perſium. Obſeruabamus apud Epiphanium vocẽ βόμβησις poni pro incõcinnitate quadam orationis, vt cùm bis eadem vox ponitur in eadem periodo: C cui inconcinnitati ſiue aſperitati ipſe opponit λειότητα, id eſt læuitatẽ & comptum dictionis. Sic ille de LXX. interpretibus loquens in libello De menſuris. ἀντὶ τοῦ εἰς δύο τόπους κεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ ἔτους, ἑνὶ τόπῳ χρησάμενοι, τὴν δοκοῦσαν εἶναι βόμβησιν εἰς λειότητα μετέβαλον.

Et imbrices.] Sic appellatum eſt plauſus genus ad ſimilitudinẽ cre- D pitantis ſuper tegulas pluuiæ. eum ſonitum voce καχλάζειν eleganter exprimit Lycophron in diluuij deſcriptione,

ὅτ' ἠμάθυνε πᾶσαν ὄμβροις χθόνα
Ζηνὸς καχλάζων νασμός.

De

De eodem & Sophoc. κ' ἂν ὑπὸ στέγῃ A πυκνῆς ἀκούειν ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί.

& *teſtas* vocabant) operámque nauarent cantanti ſibi, inſignes pinguiſſima coma, & excellētiſſimo cultu pueri, nec ſine annulo læuis: quorum duces quadragena millia HS. merebant.

Cùm magni æſtimaret cantare etiam Romæ Neroneum agona ante prçſtitutam diem reuocauit. Flagitantibúſque cun- 21
ctis *cæleſtem vocem*, reſpondit quidem, *in hortis ſe copiam volentibus factururum*: ſed adiuuante vulgi preces etiam ſtatione militum quæ tunc excubabat, repræſentaturum ſe pollicitus eſt libens: ac ſine mora nomen ſuum in albo profitentium citharœdorú iuſſit adſcribi: ſorticuláque in vrnam cum cæteris demiſſa intrauit ordine ſuo, ſimúlque Præfecti prætorij citharam ſuſtinentes, poſt tribuni militum, iuxtáque, amicorum intimi. Vtque conſtitit peracto principio, Nioben ſe cantaturum per Cluuium Rufum conſularem pronuntiauit, & in horam fere decimam perſeuerauit: coronáque eam, & reliquá certaminis parté in annú ſequenté diſtulit, vt ſępius canēdi occaſio eſſet. Quod cùm tardum videretur, nō ceſſauit idētidē ſe publicare.

ANIMADVERSIONES.

Et teſtas vocabant.] Puto ad ſimi- A litudinem crepitus quem edebant colliſis teſtis. Ariſtophanes Ranis,

--πλῆσιν ἢ τοῖς ὀστράκοις αὕτη κροτοῦσα,

Iuuenalis ſatyra vndecima,

--- audiat ille
Teſtarum crepitus.

Similis & illa ὀξυβάφων μουσική, cuius antè fecimus mentionem. fortaſſe e- B tiam imbrices talem aliquem vſum habuerunt, & locum crepitaculorum non minus quàm teſtæ, conchæ, acetabula, & id genus alia præbuerunt. quod ſi eſt, non aliunde peti ratio debet cur plauſuum certum genus imbrices appellarint.

Inſignes pinguiſſima coma.] Græci C vna voce λιπαρεπλοκάμοις.

Nec ſine annulo læuis.] Scriptura Viterbienſis, *volis* pro *læuis* Cuiacij, *ſortis*: neutrum rectè.

Quadragena millia HS. merebant.] Memmij & Pithœi codices *quadrigena millia ſeſtertia merebant.*

Flagitantibúſque cunctis cæleſtem vocem.] Ita vulgò appellabant, & ita Nero appellari voluit. Tacitus de accuſatione Thraſeę Pœti, *quin & illa obiectabant, nunquam pro ſalute principis aut cæleſti voce immolauiſſe.* Philoſtratus lib. IIII. ἀγροικότερον ἀκεσώμενον, ὁ μηδὰ σεβεῖσθαι Νέρωνα. ὑπ' αὐτῷ ἔφασκε· καὶ πολεμίους τῆς θείας φωνῆς εἶναι. Diouertit τὴν ἱερὰν φωνήν.

In hortis ſe copiam volentibus facturum.] Intelligo hortos circa Tiberim, publicè populo relictos à

Iulio Cæſare. is locus inſtar minoris theatri fuit iis qui ſe prępararent Pompeiano, aut quibus in illo eſſe locus quancumque ob cauſſam non potuerat. Plinius lib. XXVII. capite II. *idem conſularis in reliquis generis eius quantum vorauerit, licet exiſtima-* A *re ex multitudine: quæ tanta fuit vt auferente liberis eius Nerone Domitio, theatrum, peculiare trans Tiberim hortis expoſita occuparent: quòd à populo impleri, canente ſe, dum Pompe ano præludit, etiam Neroni ſatis erat.*

Non dubitauit etiam priuatis ſpectaculis operam inter ſcenicos dare, quodam prætorum HS. decies offerente. Tragœdias quoque cantauit perſonatus: heroum Deorúmque, item heroidum ac Dearum perſonis effictis ad ſimilitudinem oris ſui, & fœminæ, prout quamque diligeret. Inter cætera cantauit *Canacem parturientem, Oreſtem matricidam, Oedipodem excæcatum, Herculem inſanum.* In qua fabula fama eſt tirunculum militem poſitum ad cuſtodiam aditus, cùm eum ornari ac vinciri catenis, ſicut argumentum poſtulabat, videret, accurriſſe ferendæ opis gratia.

22 EQVORVM ſtudio vel pręcipuè ab ineunte ætate flagrauit, plurimúſque illi ſermo, quamquam vetaretur, de Circenſibus erat: & quondam tractum Praſinum agitatorem inter condiſcipulos querens

ANIMADVERSIONES.

A *Non dubitauit etiam priuatis ſpectaculis operam inter ſcenicos dare.*] Rectè hunc locum Torrentius interpretatur de ſpectaculis etiam magiſtratuum: nam principis reſpectu omnes priuati cenſentur. Sic Tacitus Agricolam variis functum magiſtratibus priuatum vocat: & Plinius epiſtola quadam ad Voconium, *Conſulatum* ait eſſe *faſtigium ſummum priuati hominis*, Herodiano quoque magiſtratus ἰδιῶται nominantur, cum ait libro VII. αἱ ῥάβδοι ἐδαφνιφόρουν ὅπερ ἐστὶ σύμβολον εἰς τὸ διαγνῶναι τοὺς βασιλικοὺς ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν. Sic *priuatum ſpectaculum* accipio etiam apud Lampridium in Alagabalo. *Fertur*, inquit, *iunxiſſe camelos quaternos ad currus in Circo, priuato ſpectaculo.*

Quodam prætorum HS. decies offerente.] Malè qui probant electionem quorundam librorum veterum *prætorio*. eſt enim ineptiſſima. Iuuenalis,

Nec dubitans Celſi prætoris vendere ludis.

Plurimúſq. illi ſermo, quãquã vetaretur, de Circenſibus erat.] Auctor li-
B bri De cauſſis corruptę eloquẽtiæ, *Iã verò propria & peculiaria huius vrbis vitia, penè in vtero matris concipi mihi videtũr, hiſtrionalis fauor, & gladiatorũ equorũq. ſtudia. quib. occupatus & obſeſſus animus quãtulũ locũ bonis artibus relinquit? quotũ quẽque inueneris qui domi quidquã aliud loqua-*
C *tur? quos alios adoleſcẽtulorum ſermones excipim⁹, ſi quãdo auditoria intranimus? nec præceptores quidẽ vllas crebriores*

briores cum auditoribus ſuis fabulas habent. Lucianus in Nigrino: ἤδη δὲ τούτων ἀποστὰς, τῶν ἄλλων αὖθις ἀνθρώπων ἐμέμνητο, καὶ τὰς ἐν τῇ πόλει ταραχὰς διεξῄει, καὶ τὸν ὠθισμὸν αὐτῶν, καὶ τὰ θέατρα καὶ τὸν ἱππόδρομον, καὶ τὰς τῶν ἡνιόχων εἰκόνας, καὶ τὰ τῶν A ἵππων ὀνόματα, καὶ τοὺς ἐν τοῖς στενωποῖς περὶ τούτων διαλόγους. Iuuenalis eandem ἱππομανίαν ſic notat,

---- *iurat*
Solam Eponam & facies olida ad
præſepia pictas.

obiurgãte magiſtro, de Hectore ſe loqui emẽtitus eſt. Sed cũ inter initia Imperij eburneis quadrigis quotidie, in abaco luderet, ad omnes etiam minimos Circenſes cõmeabat ſeceſſu, primò clàm, deinde propalá, vt nemini dubium eſſet eo die vtique affuturum. Neque diſſimulabat velle ſe palmarum numerum ampliare: quare ſpectaculũ multiplicatis meſſibus in ſerũ protrahebatur, ne dominis quidem iam factionum dignantib. niſi ad totius diei curſum, greges ducere. Mox & ipſe aurigare atque etiam ſpectari ſæpius voluit: poſitóq. in hortis inter ſeruitia & ſordidam plebem rudimẽto, vniuerſorum ſe oculis in Circo maximo præbuit, aliquo liberto mittente mappam, vnde magiſtratus ſolent. Nec contentus harum artium experimẽta Romæ dediſſe, Achaiã, vt diximus, petit, hinc maximè motus: Inſtituerant ciuitates, apud quas muſici agones edi ſolent,

ANIMADVERSIONES.

Obiurgante magiſtro.] Viterb. Memmij & Cuiacij, *bi. pædagogo.* B

Eburneis quadrigis quotidie in abaco ludere.] Satis conſtat hoc genus luſus expreſſiſſe in abaco Circenſium ſimulacrum: nam ea manifeſtò mens eſt Suetonij: huc refer, quod de Alagabalo narrat Lampridius; eum ſibi in triclinio quadrigas C pranſitantem & cœnitantem ſemper exhibuiſſe. Fortaſſe etiam ad hanc παιδίαν pertinent illa Lucani in Panegyrico ad Calpurnium Piſonem,

--- *hic ad maiora mouetur*
Vt citus & fracta prorumpat in agmina mandra, D
Clauſáque deiecto popularetur mœnia vallo.

Commeabat ſeceſſu.] Viterb. *ſeceſſu commeabat.* Memmij & Cuiacij, *e ſeceſſu comm.*

Eo die vtique affuturum.] Nempe in Vrbe: vel lege, *afuturum* vt ad domeſticos referatur, qui cum eo in ſeceſſu erant: quos ille fallebat, & ad omnem famam vel minimorum Circenſium deſerebat.

Vniuerſorum ſe oculis in Circo maximo præbuit.] Plinius longè modeſtiorem facit, *cùm ipſe* ait, *auriga turus eſſet introducta opificũ turba* lib. XXXIII.

omnes citharœdorum coronas ad ipſum mittere. Eas adeò gratè recipiebat, vt legatos, qui pertuliſſent, non modò primos admitteret, ſed etiam familiaribus epulis interponeret. A quibuſdam ex his rogatus, vt cantaret ſuper cœnam, exceptúſque effuſiùs: *ſolos ſcire audire Græcos, ſolóſque ſe & ſtudiis ſuis dignos* ait. Nec profectione dilata, vt primum Caſſiopem traiecit, ſtatim ad aram Iouis Caſſij cantare auſpicatus eſt.
23 CERTAMINA deinceps obiit omnia. Nam & quæ diuerſiſſimorum temporum ſunt, cogi in vnum annum quibuſdam etiam iteratis iuſſit. Olympiæ quoque præter conſuetudinem muſicú agona commiſit. Ac, ne quid circa hæc occupatum auocaret detinerétve, cùm præſentia eius vrbicas res egere à liberto Helio admoneretur, reſcripſit his verbis, *Quamuis nunc tuum conſilium ſit & votum, celeriter reuerti me: tamen ſuadere & optare potius debes vt Nerone dignus reuertar.* Cantante eo, ne neceſſaquidem cauſſa excedere theatro licitum erat. Itaque & enixæ quædam in ſpectaculis dicuntur, & multi tædio audiendi laudandíque, clauſis oppidorum portis, aut furtim deſiluiſſe de muro, aut morte ſimulata funere elati.

ANIMADVERSIONES.

Omnes citharœdorum coronas ad ipſum mittere.] Tanquam videlicet ad deum Muſices, & Apollinem nouum Μουσῶν προστάτην.

Et ſtudiis ſuis dignos.] Ita Nero, ita eius adulatores ſoliti loqui. Tacitus notat, *Mox flagitante vulgo vt omnia ſtudia ſua publicaret, hæc enim verba dixere, ingreditur theatrum.*

Quæ diuerſiſſimorum temporum ſunt, cogi in vnum annum.] Exempli gratia, Olympicum agonem, qui ex veteri inſtituto priore anno celebrari debebat, iuſſit differri ad ſuum aduentum. Philoſtratus libro quinto, *πατρίου μὲν γὰρ τοῖς Ὀλυμπίοις τοῦ πέρυσιν ἐνιαυτοῦ ὄντος, ἐκέλευσε τοὺς Ἠλείους Νέρων ἀναβαλέσθαι αὐτὰ ἐς τὴν ἑαυτοῦ ἐπιδημίαν, ὡς ἐκείνῳ μᾶλλον ἢ τῷ Διῒ θύσοντας.* Euſebius in Chronico *Olympias* CCXI. *non eſt acta, Nerone in ſuam præſentiam differente.*

Olympiæ quoque præter conſuetudinem muſicum agona commiſit.] Neque enim Olympiæ agon muſicus ſolitus celebrari. Philoſtratus, *ἐκέλευσε τοὺς Ἠλείους Νέρων τραγῳδίαν ἀπαγγεῖλαι καὶ κιθαρῳδίαν, οἷς μήτε θέατρόν ἐστι, μήτε σκηνὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα, στάδιον δὲ αὐτοφυὲς καὶ γυμνὰ πάντα.* Idem de Iſthmico agone refert Lucianus.

Cùm præſentia eius vrbicas res egere à liberto Helio admoneretur.] Argumentum iſtarum Helij epiſtolarum (plures enim ſcripſit) indicat Dio, qui narrat coactum eum tandem venire in Græciam, cùm fruſtra ſæpe illum per literas de coniuratione vrbica feciſſet certiorem. De hoc Helio accipe verba Æliani apud

apud Suidam. εἰς ὃν (nempe Ἥλιος) Νέρωνος ἀπελεύθερος, ἀπολειφθεὶς μελε-
A δωνὸς τῶν ἐν Ῥώμῃ καὶ ἔφορος, ὅτε Νέρων εἰς Ἀχαΐαν ἐξωρμήθη.

Quàm autem trepidè anxiéque certauerit, quanta aduerſariorum æmulatione, quo metu iudicum, vix credi poteſt. Aduerſarios quaſi planè conditionis eiuſdem, obſeruare, captare, infamare ſecretò, nonnumquam ex occurſu maledictis inceſſere: ac, ſi qui arte præcellerent, corrumpere etiam ſolebat. Iudices autem priùs quàm inciperet, reuerentiſſimè alloquebatur, *omnia ſe facienda feciſſe, ſed euentum in manu eſſe Fortunæ: illos, vt ſapientes & doctos viros fortuita debere excludere:* atque vt auderet hortantibus, æquiore animo recedebat: ac ne ſic quidem ſine ſollicitudine taciturnitatem pudorémque quorundam pro triſtitia ac malignitate arguens, ſuſpectóſque ſibi dicens.
In certando verò ita legi obediebat, vt numquam excreare au- 24
ſus, ſudorem quoq; frontis brachio detergeret: atque etiam in quodam tragico actu, cùm elapſum baculum citò reſumſiſſet, pauidus & metuens, ne ob delictum certamine ſubmoueretur, non aliter confirmatus eſt quã adiurante hypocrita, non animaduerſum id inter exſultationes ſucclamationéſq; populi.

ANIMADVERSIONES.

Quàm autem trepidè anxiéque certauerit.] Philoſtratus, δέδιεν ὁ χρηστὸς Νέρων τὰς Ἠλείων μάστιγας· παρακελευομένων γὰρ αὐτῷ τῶν κολάκων νικᾶν τὰ Ὀλύμπια, καὶ ἀνακηρύττειν τὴν Ῥώμην, ἤν γε, ἔφη, μὴ βασκαίνωσι Ἠλεῖοι· λέγονται γὰρ μαστιγοῦν καὶ φρονεῖν ὑπὲρ ἐμέ. vide Tacitum.

Iudices autem, priuſquam inciperet, reuerentiſſimè alloquebatur.] Ita fuit moris. In veteri epigrammate de Pantomimo:

Ingreſſus ſcenam populum ſaltator adorat,
Solerti pendet prodere verba manu.

Neronis verò in ſcenam prodeuntis illa vox fuit, Κύριοί μου, εὐμενῶς μου ἀκούσατε. auctor Dio.

Nunquam excreare auſus.] Hæc theatro reuerentia præſtabatur ab hiſtrionibus, tanquam templo: in templis enim excreare, aut mungere nefas. Arrianus in Epicteto libro IV. cap. XI. οὐχ ἥξεις καθαρὸς, ἵνα σοι χαίρωσι οἱ συνόντες, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἱερὰ ἡμῖν συνέρχῃ τοιοῦτος ὅπου οὐ νενόμισται οὐδὲ ἀπομύξασθαι, ὅλος ὢν πλύσμα καὶ μύ-
B ξα;

In quodam tragico actu cùm elapſum baculum citò reſumſiſſet.] Conſtat ex lectione veterum Græcorum, hiſtriones in ſcenam prodeuntes, ſemper in manu baculum habuiſſe: erat enim ornatus hiſtrionici pars illa neceſſaria. quot autem erant diuerſæ ornamentorum ſpecies, tot
C genera diuerſa baculorum. differebant enim & forma & materia pro argumento fabulæ quæ docebatur: in tragœdiis qui regem ſaltabant, pro baculo ſceptrum gere-

banr.de eo accipiendus hic locus,vt declarant illa verba, *in tragico actu.* nam in tragœdiis reges ſemper inducebantur. quam perſonam ſuſtinere quis dignior Nerone? Iuuat hanc interpretationem Philoſtratus ſcribens de Nerone libro quinto, καὶ τὰ μὲν Κρέοντος καὶ Οἰδίποδος οὕτω ἐξακριβοῦν, ὡς δεδιέναι μή πη λάθοι ἀμφὶ τὰν θύρας, ἢ στολῆς, ἢ σκήπτρου, ἑαυτοῦ δὲ οὕτως ἐκ- A πίπτειν, ὡς ἀντὶ τοῦ νομοθετεῖν, νόμους ᾄδειν. videtur alluſiſſe ad hanc confuſionem Neronis poſt elapſum baculum: ac poſſumus ſuſpicari ex hoc Philoſtrati loco, quando id accidit, ſaltaſſe Neronem vel OEdipum,vel Creontem. De baculis hiſtrionum habes apud Euſtathium, Pollucem, Plutarchum, Laërtium, alióſque plurimos.

Victorem autem ſe ipſe pronuntiabat. Qua de cauſſa & præconio vbique contendit. Ac ne cuius alterius hieronicarum memoria,aut veſtigium exſtaret vſquam,ſubuerti & vnco trahi, abiicíque in latrinas omnium ſtatuas & imagines imperauit. Aurigauit quoque plurifariam, Olympiis verò etiam decemiugem:quamuis idipſum in rege Mithridate,carmine quodam ſuo reprehendiſſet.Sed excuſſus curru,ac rurſus repoſitus, cùm perdurare non poſſet, deſtitit ante decurſum: nec eo ſecius coronatus eſt. Decedens deinde, prouinciam vniuerſam libertate donauit.ſimúlque iudices ciuitate Romana,& pecunia grandi.Quæ beneficia è medio ſtadio Iſthmiorum die ſua ipſe voce pronuntiauit. REVERSVS è Græcia Neapolim, quòd in ea primùm artem protulerat, albis equis introiit, diſiecta parte muri, vt mos hieronicarum eſt. Simili modo Antium,inde Albanum,inde Romam. Sed & Romam eo curru quo Auguſtus olim triumphauerat, & in veſte purpurea,

ANIMADVERSIONES.

Victorem autem ſe ipſe pronuntiabat.] Contradicit expreſsè Dio: qui vſum narrat præconio Cluuij Rufi viri conſularis.Præconij formulam apponit idem, τὸ δὲ δὴ κήρυγμα ἦν, ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ ΝΙΚΑι ΤΟΝΔΕ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΟΙ ΤΟΝ ΤΕ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΔΗΜΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΔΙΑΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΝ.

Et præconio vbique contendit.] Erant enim Olympiæ & æneatorum & præconum agones. Pauſanias Eliacorum libro priore, ἔστι δὲ βωμὸς ἐν B τῇ Ἄλτει τῆς ἐσόδου πλησίον τῆς ἀγούσης ἐς τὸ στάδιον· ἐπὶ τούτου θεῶν μὲν οὐδενὶ θύουσιν Ἠλεῖοι· σαλπιγκταῖς δὲ ἐφεστηκόσιν αὐτῷ καὶ τοῖς κήρυξιν ἀγωνίζεσθαι καθέστηκε. Erant & aliis in locis, vbicunque Græca certamina edebantur. Seneca, epiſt. LXXVI. *Theatrum Neapolitanorum factum eſt: & hoc ingenti ſtudio, quis ſit pithaules bonus iudicatur. Habet tibicen quoque bonus & præco concur-* C *ſum.*

Ac ne cuius alterius hieronicarum memoria aut veſtigium exſtaret vſquam.]

vſquam.] Omnes veteres iſtorum ſtatuas ex omnibus ferè Græciæ partibus, Rhodo excepta, fuiſſe A à Nerone ſublatas narrat Dio Chryſoſtomus in Rhodiaca. eum vide.

diſtinctáque ſtellis aureis chlamyde, coronámque capite gerens Olympiacam, dextra manu Pythiam, præeunte pompa cæterarum cum titulis, *vbi*, & *quos, quo cantionum quóve fabularum argumento viciſſet:* ſequentibus currũ ouantiũ ritu plauſoribus, *Auguſtianos, militéſque ſe triũphi eius* clamitãtibus. Dehinc diruto Circi maximi arcu, per Velabrum Forúmque, Palatiũ & Apollinem petiit. Incedenti paſſim victimæ cæſæ, ſparſo per vias identidem croco, ingeſtæque aues, ac lemniſci, & bellaria.

ANIMADVERSIONES.

Diſtinctáque ſtellis aureis chlamyde.] A Olympionicæ olim amicti veſte αἰθηνῆ vt Græci vocant. Lucianus Demonacte, aliique. Cæterùm ad hunc Neronis triumphum pertinet vetus Diodori Sardiani epigramma, quod de reditu eius in vrbem ex Græcia, fecit.

Αἰγιβότου Σκύροιο λιπὼν πέδον Ἴλιον ἔπλω
Υἱὸς Ἀχιλλείδης πρόσθε Νεοπτόλεμος. B
Τοῖος ἐν αἰνεάδῃσι Νέρων ἀγὸς ἄστυ Ῥέμοιο
Νεῖται, ἐπ' ὠκυέρην θύμβειν ἀμειψάμενος.
Κοῦρος ἔτ' ἀρτιγένειον ἔχων χρόον. ἀλλ' ὁ μὲν ἔγχει
Θοῦρ' ὁ δ' ἀμφοτέροις καὶ δορὶ καὶ σοφίῃ.

Incedenti paſſim victimæ cæſæ.] Vi- C de quę notamus ad libri quarti cap. XIII. quibus ſi lubet adde Ouidij hos locos. in epiſtola Paridis Helenæ,

Ibis Dardanias ingens regina per vrbes:
Téque nouam credet vulgus adeſſe deam.
Quáque feres greſſus adolebunt cinnama flammæ:
Cæsáque ſanguineam victima planget humum.

Metamorphoſeωn libr. XV. de naue quæ ſerpentem Epidaurium ferebat,

Quáque per aduerſas nauis cita ducitur vndas,
Thura ſuper ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab vtraque ſonant, & odorant aëra fumis:
Ictáque coniectos incalfacit hoſtia cultros.

Ingeſtæque aues ac lemniſci & bellaria.] Vetuſtiſſimus mos fuit victores in ludis, harum ſimiliúmque rerum iniectione honorare. Clemens Alexandrinus Pædagogi libr. II. cap. VIII. in huius conſue- C tudinis mentione grauiter corruptus eſt: ita enim hunc illius locum ediderunt docti viri, ἐν δὲ τοῖς ἀγῶσι, πρῶτον ἡ τῶν ἀθλητῶν δόσις ἦν· δεύτερον δὲ ὁ ἐπιγερμός τρίτον ἡ φυλλοβολία τελευταῖον ὁ στέφανος ἐπίδοσιν λαβούσης εἰς τρυφὴν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὰ Μηδικά. Illuſtris ſanè locus: quem eo libentius emendabimus, quia ſcimus fruſtra id ante nos tentatum à

doctiſſimis viris Mercuriali & Fabro. Sed dubium non eſt legendum eſſe πρῶτον ἡ τῶν ἄθλων δόσις, ὕστερον δ' ὁ ἐπαγερμός. quid enim eſt ἀθλητῶν δόσις; vox verò ἐπεγερμὸς nihil hîc planè quod ad rē faciat, ſignificare poteſt. Senſus horum verborum eſt, antiquiſſimis temporibus ſolita proponi ἆθλα certatoribus. cuius rei apud Homerū & Virgiliū & antiquiſſimos quoſque ſcriptores teſtimonia multa ſunt. Deſiiſſe deinde dari ἆθλα, ínque eorum locū ſucceſſiſſe ἐπαγερμὸν, id eſt, morē cū, quo athletæ munuſcula à ſingulis ſpectatoribus colligerent: verū deficiente ea conſuetudine, inſtitutā φυλλοβολίαν, hoc eſt, *florum aſperginem*, vt Tertullianus vertit in libro De reſurrectione carnis. (Apuleius more ſuo ἑλληνίζων, *iacula floris ſerti & ſoluti*, vt ſæpe Græci βολὰς ἀνθέων καὶ στεφάνων.) nouiſſimè coronas eſſe inuentas, quæ loco iam dictorum athletis donentur. Hæc Clementis mēs eſt: qui nō hoc voluit, coronis inuentis cætera deſiiſſe eſſe in vſu: ſed minus vſurpari tantùm: alioquin Clementem refellant omnes vno ore Græci Latiníque ſcriptores. Porrò ſcribendū eſſe ἄθλων δόσις non ἀθλητῶν arguunt manifeſtò quæ Suidas notat in voce περιαγείρεσθαι, locum Platonis explicans. Rectè etiam ἐπαγερμὸς emēdare nos, & qualis fuerit is mos, quid itē φυλλοβολία, declarat eximiè vetuſtiſſimi ſcriptoris Eratoſthenis locus, quem ex Euripidis ſcholiaſte deſcriptum, lubet attexere. ſic igitur ille πάλαι χωρὶς ἄθλων ἀγωνιζομένων ἀνθρώπων, τῷ νικήσαντι καθάπερ ἔρανον εἰσφέροντες, ἔρριπτον τῶν θεατῶν ὅπως ἕκαστος ηὐπόρει. διὸ δὴ συνήθες ἐγένετο, κύκλῳ περιπορευόμενον ἐπαγείρειν καὶ λαμβάνειν τὰ διδόμενον· οἱ μὲν οὖν ἐμπορευόμενοι, διάφορα δῶρα (addendum verbum ἐδίδοσαν.) τῶν λοιπῶν, οἱ μὲν ἐγγὺς καθήμενοι, στεφάνους ἐ-

A πετίθεσαν· οἱ δὲ ἀνωτέρω, τοῦτο ὅπερ ἦν λοιπὸν, ἔβαλλον τοῖς ἄνθεσι καὶ φύλλοις. καὶ νῦν μὲν ἐπὶ τοὺς ἐπιφανῶς ἀγωνιζομένους περιβάλλουσι ζώνας, πέτολα, χιτωνίσκους, πετάσους, κρηπῖδας. διὸ συνήθες κύκλῳ περινοστοῦντας ἀγείρειν τὰ διδόμενα. ἕως μὲν οὖν ἓν ἀγώνισμα (ſic ſcribendum nō ἐναγώνισμα) κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν ἦν, διαφιλὴς ἐγίνετο ἡ τῶν δωρεῶν δόσις· πολυπλαζομένου δὲ τούτου (ita emendamus vulgatam le-
B ctionem) ταῦτα ἐμειοῦτο εἰς πολλὰ καταμεριζόμενα. καὶ τέλος ἡ φυλλοβολία κατελείφθη. Hactenus Eratoſthenes: ex cuius verbis intelligimus, non flores tantùm ſed alia omnis generis munuſcula quæ ad manum aderant ſolita coniici, vt zonas, πέτολα (ea vox vel pileum vel faſciam hoc loco ſignificare videtur; vel laminas iis ſimiles de quibus Plinius lib. XXI
C cap. II.) tunicas, petaſos, crepidas, & ſimilia his. Idē factū aduerſus omnes quos honore auctos volebant. Suidas, de Dracone legiſlatore ſcribit, οὗτος εἰς Αἴγιναν ἐπὶ νομοθεσίαις εὐφημούμενος ἐν τῷ θεάτρῳ ἐπιρριψάντων αὐτῷ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν πετάσους πλείονας, καὶ χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ἀπεπνίγη. Apud Arrianū in ſexta hiſtoria qui Alexandro gratulantur poſt ſanata vulnera, οἱ μὲν
D ταινίαις αὐτὸν βάλλουσιν, οἱ δὲ ἄνθεσιν. Iāblichus De amoribus Sinonidis & Rhodanæ: ἐρριμμένων δὲ περὶ τὴν ὁδὸν τούτων Ῥοδάνης καὶ τοῦ Σινωνίδος, ὁ στρατὸς παρερχόμενος ὡς ἐπὶ νεκροῖς, κατὰ τὸ πάτριον ἔθος οἱ μὲν χιτωνίσκους ῥίπτοντες ἐκάλυπτον· ἄλλοι δὲ ἄλλο τι τῶν προσόντων· καὶ κρεῶν δὲ μέρη καὶ ἄρτους ἐπέρριπτον. Ex hoc igitur more Neroni ingerūtur inter alia, lēniſci & bellaria. Sic apud Pauſaniam in
E Meſſenicis, Ariſtomeni ex prælio reduci & Andaniā ingredienti, mulieres ταινίας καὶ τὰ ὡραῖα ἐπιβάλλουσι. Liuius li. XXXII. de Flaminio Græciā liberāte: *ludis dimiſſis, curſu propè omnes tēdere ad Imperatorē Rom. vt ruente turba in vnū adire, cōtingere dextrā*

cupien-

cupientium coronas lemniſcóſque iacientium, haud procul periculo fuerit. Dioynſius Hal. libro XI. De funere Virginiæ, ἐξεπήδων ἐκ τῶν οἰκιῶν γυναῖκές τε καὶ παρθένοι, τὸ πάθος ἀποδυρόμεναι· αἱ μὲν αἳ δὴ καὶ στεφάνους βάλλουσαι κατὰ τῆς κλίνης. αἱ δὲ πλαμῶνας ἢ μίτρας αἱ δὲ ἀθύρματα κόμης (ſuſpecta vox, & , vt puto , tollenda) παρθενικὰ, καί τινες καὶ πλοκάμων ἀποκειράμεναι βοστρύχους. De lemniſcis Plinius, Heſychius, & Feſtus, cuius verba aſcribam : quomodo ea ſcripta reperi in ora codicis Viterbienſis ad hunc locum. *Feſtus. Lemniſci ſunt faſciolæ purpureæ dependentes ex coronis. Solebāt enim veteres coronas faſcijs laneis ex purpura alligatas donare.* Theocr. deſcribit eleganter,

Κρατὶ δ' ἔχων λεύκαν Ἡρακλέος ἱερὸν ἔρνος
Πάντοθε πορφυρέῃσι περιζώστρῃσιν ἑλικτάν.

Sacras coronas in cubili circum lectos poſuit. Item ſtatuas ſuas citharœdico habitu : qua nota etiam nummum percuſſit. Ac poſt hæc tantum abfuit à remittendo laxandóque ſtudio : vt conſeruandæ vocis gratia, neque milites vmquam, niſi abſens, aut alio verba pronuntiante, appellaret : neque quidquam ſerio iocóve egerit, niſi adſtante phonaſco, qui moneret, parceret arteriis, ac ſudarium ad os applicaret : multíſque vel amicitiam ſuam obtulerit, vel ſimultatem indixerit, prout quiſque ſe magis parciúſve laudaſſet. PETVLANTIAM, libidinem, luxuriam, auaritiam, crudelitatem ſenſim quidē primò & occultè, velut iuuenili errore, exercuit : ſed vt tunc quoque dubium nemini foret, naturæ illa vitia non ætatis eſſe. Poſt crepuſculum ſtatim 26

ANIMADVERSIONES.

Sacras coronas in cubili circum lectos poſuit.] Hæ ne illæ ſunt de quibus Dio? qui auctor eſt octingentas & octo ſupra mille coronas quas Nero aurigando meruerat, fuiſſe ab illo in Circo appenſas Ægyptiaco obeliſco.

Parceret arteriis, ac ſudarium ad os applicaret.] Latini ſcriptores *arterias* numero multitudinis dictitant pro aſpera arteria. Auctor ad Herennium : *vulnerantur arteriæ acuta atque attenuata nimis acclamatione.* Sic apud Catonem *lienes turgent, & pulmones dolent.* Sudarium ad os applicitum, illud eſt σινδόνιον de quo Dio τοὺς βουλευτὰς χιτώνιόν τι ἐνδεδυκὼς ἀνθινὸν καὶ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων.

Petulantiam, libidinem, luxuriam, auaritiam, crudelitatem.] Solenne illud ſuum ſeruat, vt multa ſimul proponat, quæ poſtea eodē ordine perſequitur. nam hæc eſt ὑπόθεσις eorū quæ narrantur omnium ad finem capitis XXXVIII.

Poſt crepuſculum ſtatim.] Incipit de petulantia Neronis dicere, quā pluribus deſcribit ex Dione Xiphilinus. Iuuenalis verò quàm frequens id in vrbe malum fuerit, etiam poſt Neronem, cuius morem iuuentus nobilis retinuit, indicat ſatyra tertia, vbi pericula noctis recenſens,

Ebrius, ait, *ac petulans, qui nullum*
forte cecidit
Dat pœnas, noctem patitur lugentis

amicum
Peleidæ , cubat in faciem , mox deinde ſupinus:
Ergo non aliter poterit dormire: quibuſdam
Somnum rixa facit:

A vide eiuſdem poetę ſatyram octauã. Meminit obiter huius laſciuiæ Tertullianus in Apologetico. *A conuiuio diſceditur non in cateruas cæſionũ neque in claſſes diſcurſationum, nec in eruptiones laſciuiarum.*

arrepto pileo vel galero, popinas inibat: circúmque vicos vagabatur ludibundus, nec ſine pernicie tamen. Siquidem redeuntes à cœna verberare, ac repugnantes vulnerare, cloacíſque demergere aſſueuerat: tabernulas etiam effringere & expilare: quintana domi conſtituta, vbi partæ & ad licitationẽ diuidendæ prædæ pretium aſſumeretur. Ac ſæpe in eiuſmodi rixis, oculorum & vitæ periculum adiit, à quodam laticlauio, cuius vxorẽ attrectauerat, propè ad necem cæſus. Quare numquam poſtea ſe publico illud horæ ſine tribunis cõmiſit, procul & occultè ſubſequentibus. Interdiu quoque clàm geſtatoria ſella delatus in theatrum, ſeditionibus pantomimorum ex parte proſcenij ſuperiori, ſignifer ſimul ac ſpectator aderat. Et cùm ad manus ventum eſſet, lapidibúſque & ſubſelliorum fragminibus decerneretur, multa & ipſe iecit in populum, at-
27 que etiam prętoris caput conſauciauit. PAVLATIM verò inualeſcentibus vitiis, iocularia & latebras omiſit, nulláque diſſimulandi cura ad maiora palam erupit. Epulas à medio die ad mediam noctem protrahebat: refotus ſępius calidis piſcinis, ac tempore ęſtiuo niuatis. Cœnitabátq. nõnumquã & in publico Naumachia præcluſa, vel Martio cãpo, vel Circo maximo, inter ſcortorum totius vrbis ambubaiarúmq. miniſteria. Quoties Oſtiam Tiberi deflueret, aut Baianum ſinum prӕternauigaret, diſpoſitę per litora & ripas diuerſorię tabernæ parabantur,

ANIMADVERSIONES.

Arrepto pileo vel galero.] Dio, καὶ ἐδόκει μὲν πως λανθάνειν· καὶ γὰρ ἐσθῆσι ποικίλαις καὶ κόμαις περιθέτοις ἄλλοτε ἄλλως ἐχρῆτο. ἠλέγχετο δ' ἔκ τε τῆς ἀκολουθίας καὶ ἐκ τῶν ἔργων.

A quodam laticlauio cuius vxorem attrectauerat.] Dio βουλευτὴν vocat. Ἰούλιός τις Μοντανὸς βουλευτὴς, ἀγανακτήσας ὑπὲρ τῆς γυναικὸς προσέπεσέ τε αὐτῷ, καὶ πληγὰς πολλὰς ἐνεφόρησε. melius Tacitus, *ſenatorij ordinis, ſed qui nondũm honorem capeſſiſſet.* de his iuuenibus, lati- B

A clauiis notamus libro ſecundo capite XXXVIII.

Tribunis procul & occultè ſubſequentibus.] Hęc eſt ἀκολουθία quã ait Dio in proximo loco. Iuuenalis ſatyra III.

ſed quamuis improbus annis
Atque mero feruens, cauet hunc, quem coccina læna
Vitari iubet, & comitum longiſſimus ordo.

B *Inter ſcortorum totius vrbis ambubaia-*

baiarúmque miniſteria.] *Ambubaiæ* A ſunt Syræ mulieres, quæ in Circo aliíſque locis ædilem metuentibus habitantes, duplici quæſtu ſe ſuſtentabant. nam & corporis ſui vulgo copiam faciebant, & organa quædam pulſare norant, quæ vnà ſecum è patria cùm Romam peterent attulerant. eſt enim vox Syriaca pura puta, *ambubaiæ* אבובּיא *abbubaiæ* B vel etiam אנבּובּיא *ambubaiæ.* quod cùm pridem doctiſſimus Angelus Caninius, & iudicij iuxta atque eruditionis incomparabilis Ioſephus Scaliger docuerint, mirum non potuiſſe extorqueri ne doctis quidem hominibus ineptam illam priorum criticorum opinionem, *ambubaias dictas quòd circa Baias verſarentur.* nam etiam Torrentio commentum C illud ita placuit, vt ſuas ad húc ſcriptorem notas, hoc quaſi emblemate voluerit eſſe vermiculatas. Quid? adeo mirum illis eſt viſum, aut Syras crotaliſtrias & fidicines Romæ fuiſſe, aut barbarum inſtrumentum nomen in vrbe retinuiſſe? meminiſſent horum verſuum Iuuenalis, & mirari vtrumque deſinerent.

> *Iampridem Syrus in Tiberim deflexit Orontes,*
> *Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas*
> *Obliquas, necnon gentilia tympana ſecum*
> *Vexit, & ad circum iuſſas proſtare puellas.*

Quod autem lupæ iſtæ Romam è Syria patria, ſua detulerint organa, non mirabitur, qui meminerit eius farinæ mulieres organorum peritiã familiarem habuiſſe. Itaque imperitas, πεζὰς per contemtum vocabant: Heſychius, πεζὰς ἑταίρας ἔλεγον τὰς μιϑαρνούσας χωρὶς ὀργάνου. Procopius in Anecdotoις. ἑταίρα δ' ἐϑὶς ἐγεγόνει, οἵαν περ οἱ πάλαι ἄνϑρωποι ἐκάλουν πεζήν. οὐ γὰρ αὐλήτεια, οὔτε ψάλτεια ἦν, οὐ μὴν οὐδὲ τὰ εἰς ὀρχήστραν αὐτῇ ἤσκητο· ἀλλὰ τὴν ὥραν τοῖς ἀεὶ περιπίπτουσιν ἀπεδίδοτο μόνον, ἐκ παντὸς ἐργαζομένη τοῦ σώματος.

insignes ganeę & matronarũ inſtitorio, copas imitãtiũ, atq; hĩc inde hortantiũ vt appelleret. Indicebat & familiaribus cœnas,

ANIMADVERSIONES.

Inſignes ganeæ & matronarum inſtitorio, copas imitantium, atque hinc inde hortantium vt appelleret.] Viterbienſis & Pithœi codices ſimiliter deprauati ſic legunt hunc locum, *matronarum inſtitor loco paſ. imit.* vnde certum mihi veram lectionem eſſe quam Turnebus aſſeruit, *inſtitorio, copas im.* vel certe, *inſtitoria*, atque hoc melius. Tacitus *lupanaria* vocat in ſimili ſententia libro XV. *Crepidinibus ſtagni lupanaria aſtabant, illuſtribus fœminis completa. Et contra ſcorta viſebantur nudis corporibus.* Quod ait Suetonius de coparum imitatione, declarant Dionis verba in paris væſaniæ Abiti imperatoris, narratione, ἐν τῷ παλατίῳ οἴκημά τι ἀποδείξας, ἐνταῦϑα ἠσέλγαινε, D γυμνός τε ἀεὶ ἐπὶ τῆς ϑύρας αὐτοῦ ἑστὼς, ὥσπερ αἱ πόρναι, καὶ τὸ σινδόνιον χρυσοῖς κρίκοις ἐξηρτημένον διασείων, τούς τε παριόντας ἁβρᾷ τε καὶ κεκλασμένῃ τῇ φωνῇ προσεταιριζόμενος. nec refert quòd Dio ſcorta nominat non copas: nam vt alibi notamus, apud veteres Hebræos, Græcos & Romanos, inter copam & meretricem nihil, aut parum, intererat. Idem Dio libro XLVI. τοὺς ἀεὶ προσιόντας σαίνων καὶ γελῶν ὥσπερ

αἱ πανδοκεύτριαι. Inde apud Apuleium *blanditiæ tabernariæ.* Theophraſtus in Characteribus, *περὶ κακολογίας,* (quod caput, cum aliquot aliis deſcriptum in regia illa principis Palatini bibliotheca, miſit ad me Germaniæ decus Marquardus Freherus, & iuris & omnis eruditionis peritiſſimus, eidem illuſtriſſimo principi à conſiliis) de iſtiuſmodi copis ac proſtibulis, *αὗται αἱ γυναῖκες ἐκ τῆς ὁδοῦ τοὺς παριόντας ἁρπάζουσι.* Notabis quod Dio ait in eo loco quem modò protulimus ex Abiti vita, de velo oppanſo coparum inſtitorio & orbiculos quoſdam habente, vt adduci & reduci facilius poſſet: nam de eodem accipiendum apud Iuuenalem, Satyra octaua,

> *--Lateranus ad illos*
> *Thermarum calices, inſcriptáque lintea vadit,*
> *Maturus bello Armeniæ.*

quorum vni mitellita quadragies HS. conſtitit, alteri pluris aliquanto abſortio roſaria.*

ANIMADVERSIONES.

Quorum vni mitellita quadragies HS. *conſtitit, alteri pluris aliquanto abſortio roſaria.*] Et ſi mendi manifeſta hæc lectio eſt, quia tamen cõſtanter eã optimi tuentur codd. Viterb. Pithœi & Liſlæi, non dubitauimus vulgatam & cõmentitiã extrudere: præſertim cùm etiam in veteri Rom. editione *cõſtitit* habeatur, non vt poſteà emendatũ eſt, *conſtiterunt*: dãnat idẽ liber Romanus & vocem *mellita*, quæ in vulgatis editionibus repoſita eſt pro *mirtellita: myrtelica* enim in eo ſcriptũ. in regiis itẽ conſtanter, *mitellita*, & *conſtitit.* Mihi verò hoc loco meræ tenebræ ſunt, lux nulla. Nã quid vox *mitellita* ſignificat? Turnebi valde alias probabilem explicationem deſtruit vox *conſtitit:* ſic enim habent, vt iã diximus, veteres omnes codd. *Quadragies* etiam an verè ſcriptũ? ſuperat fidem ea ſumma, & locus in Vitellio ſimillimus capite XIII. falſi inſimulare eam *γραφὴν* videtur. At contrà ſcripturam librorum hîc firmat non mediocriter locus Senecæ hic ex epiſtola XCV. *Quid eſt cœna ſumptuoſa flagitioſius, & equeſtrẽ cẽſum conſumente? Quid tam dignum cenſoria nota, ſi quis, vt iſti ganeones loquuntur, ſibi hæc & genio ſuo præſtet? tricies tamen ſeſtertiûm aditiales cœnæ frugaliſſimis viris conſtiterunt.* Veri autem Imperatoris conuiuium ab auctoribus vitę eius deſcribitur, æſtimatum ſexagies centenis millibus HS. Poſtremò, quid eſt *abſortio roſaria*, aut vt alij codd. habent, *ab Syrtio?* Si coniecturis vti licet, non verebor ſomnium meum referre. Viſum enim aliquando ſic eſſe reſcribẽdum, ſeruatis ex parte antiquę Romanæ editionis veſtigiis, *quorum vni myrti trichila,* CCCC. HS. *conſtitit: alteri pluris aliquanto ab AEgypto roſaria.* Trichilas Latini vocant vmbras quæ nobis adhuc vernaculo idiomate *treilles* dicũtur. Similes apud Firmicũ, *porticus virides in circũ lũ flexis vitib⁹.* in iis parãdis magnas feciſſe impẽſas qui nepotinis sũptib. delectabãtur, teſtimonio fuerit ſimilis nõnihil locus in vita Calig. c.38. Vopiſc. de Carino homine omnium cõtaminatiſſimo. *Roſis Mediolanenſib. & cubicula & triclinia ſtrauit.* Multa Iul. Capitolin. in Vero Imp. Roſas alióſ-

alióſque multos flores inde vſque A ab Ægypto aut Africa peti ſolitos à coronariis (quos Philoſtratus epiſtola quadam *ἀνθοφόρους* vocat) abundè teſtatur, (vt Athenæum alióſque taceam) Martialis epigramma LXXX. libri ſexti. Poſſis & *à Pæſto roſaria* ſcribere. notiſſima ſunt ex poëtis Pæſti roſaria. In Memmij & Lilloei cod. & antiquis editionibus nonnullis deſideratur verbum *abſortio*, vel vt alij libb. habent *abſirtio :* neque verò nobis diſpliceat loco illorum ſcribere, *aſperſio roſaria.* Ita referemus ad artificium rigandi triclinia per ſiluanos aut fiſtulas, quæ ſi ex auro vel argento (vt quibuſdam mos fuit) erant factæ, facilè feram in præcedentibus verbis *quadragies* ſcribi. Adiuuat hanc ſententiam hiſtoria quam Plutarchus refert de Othone, qui cùm Neronem exciperet conuiuio, λέγεται πολλαχόθεν ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς περιβάλλειν ἄστεω σωλῆνας, ὥσπερ ὕδωρ τὸ μύρον ἐγχέοντας καὶ κατακλύζοντας, id eſt, *argenteos aureóſque* B *tubos multis locis repente emiſiſſe, vnguentum inſtar aquæ effundentes, omniáque rigantes.* Regia exemplaria partim ita ſcribunt, *alteri pluris aliquanto roſaria :* partim iſta verba non agnoſcunt.

Super ingenuorum pædagogia, & nuptarum concubinatus, 28
Veſtali virgini Rubriæ vim intulit. Acten libertam paullum abfuit quin iuſto matrimonio ſibi coniungeret: ſubmiſſis conſularibus viris qui regio genere ortam peierarent. Puerum Sporum, exſectis teſtibus, etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus eſt: cum dote & flameo per ſolenne nuptiarum celeberrimo officio, deductum ad ſe pro vxore habuit. Exſtátque cuiuſdam non inſcitus iocus, *Bene agi potuiſſe cum rebus humanis, ſi Domitius pater talem habuiſſet vxorem.* Hunc Sporum Auguſtarum ornamentis excultum, lecticáque vectum, & circa conuentus mercatúſque Græciæ, ac mox Romæ circa Sigillaria, comitatus eſt, identidem exoſculans. Nam matris concubitum appetiſſe, & ab obtrectatoribus eius, ne ferox & impotens mulier & hoc genere gratiæ præualeret, deterritum nemo dubitauit: vtique poſtquam meretricem, quam fama erat Agrippinæ ſimillimam, inter concubinas recepit. Olim etiam quoties lectica cum matre veheretur, libidinatum inceſtè, ac maculis veſtis proditum affirmant. Suam quidem pu- 29
dicitiam vſque adeo proſtituit, vt contaminatis pænè omnibus membris, nouiſſimè quaſi genus luxus excogitaret:

ANIMADVERSIONES.

Super ingenuorum pædagogia.] Iuuenalis lib. IV.

> *Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, nec*
> *Strumoſum, atque vtero pariter gibbóque tumentem.*

Puerum Sporum.] Quem mutato nomine Sabinã dixit, ob ſimilitudi-

nem formæ: Dio, Zonaras, Suidas. A vel Poppæam, altero Sabinæ vxoris defunctæ nomine. ita Plutarchus in Galba. apud quem malè ſcriptum Ποππαῖον προσηγόρευσε. nam Ποππαίαν debuit. Præter hiſtoricos multa de hoc inaudito monſtri iſtius facto Dio Chryſoſtomus in ea De pulchritudine.

Cum dote & flameo.] Martialis lib. XII. epigrammate de Calliſtrato & Afro.

quatenus feræ pelle contectus emitteretur è cauea, virorúmque ac fœminarum ad ſtipitem deligatorum inguina inuaderet: & cùm affatim deſeuiſſet, conficeretur à Doryphoro liberto: cui etiam, ſicut ipſi Sporus, ita ipſe denupſit: voces quoque & eiulatus vim patientium virginum imitatus. Ex nonnullis comperi, perſuaſiſſimum habuiſſe eum, neminem hominem pudicum, aut vlla corporis parte purum eſſe: verùm pleroſque diſſimulare vitium, & calliditate obtegere: ideóque profeſſis apud ſe obſcœnitatem, cætera quoque conceſſiſſe delicta. DIVITIARVM & pecuniæ fructum non alium putabat quàm profuſionem: ſordidos ac deparcos eſſe quibus ratio impenſarum conſtaret: prælautos veréque magnificos qui abuterentur ac perderent. Laudabat mirabatúrque auunculum Caium, nullo magis nomine quàm quòd ingentes à Tiberio relictas opes in breui ſpatio prodegiſſet. Quare nec largiendi nec abſumendi modum tenuit. In Tiridatem, quod vix credibile videatur, octingena nummûm millia diurna erogauit, abeuntíque ſuper HS. millies contulit. Menecratem citharœdum & Spicillum mirmillonem triumphalium virorum patrimoniis ædibúſque donauit. Cercopithecum Panerotem fœneratorem, & vrbanis ruſticíſque prædiis locupletatum, propè regio extulit funere. Nullam veſtem bis induit.

ANIMADVERSIONES.

Quatenus feræ.] Viterbienſis, *quo feræ*, vt in editis à Rob. Steph.

Inuaderet.] Clarius Dio. atque vtinam neuter tam apertè: mallem enim conſuluiſſent ambo pudori, quàm περιεργίᾳ legentium.

Et cùm affatim deſeuiſſet, conficeretur à Doryphoro liberto.] *Confici* accipe hîc, vt περαίνειν & περαίνεσθαι apud Græcos. Laërtius libro II. in Menedemo, μειρακίου καταθρασυνομένου, εἶπε μὲν οὐδέν. λαβὼν δὲ κάρφος, διέγραφεν εἰς τοῦδαφος σχῆμα· ἕως ὁρώντων πάντων, συνεὶς τὸ μειράκιον τὴν ὕβριν, ἀπηλλάγη. idem in Arceſilao & ſæpe alij. B Non igitur audiamus doctiſſimum virum, qui in nouis Semeſtribus, vel *conficerentur* ſcribi voluit, vel *concideretur*. quarum emendationum altera manifeſtò falſa: altera non neceſſaria & vana. nam verum eſt *conficere* eſſe περαίνειν. Capitolinus, *potes tricies mulierem perficere.*

Octingena nummûm millia diurna erogauit.]

erogauit.] Ita codices Groſlotianus & Viterbienſis: in hoc verò amplius hæc verba annotata, ante τὸ *octing.* in margine quidem, ſed quaſi inte- A ri contextui debuerint reperi, *in vna elotione*, fortè pro, *vna donatione*, vt libri II. cap. XXX.

Quadringenis in punctum HS. aleam luſit. Piſcatus eſt rete aurato, purpura coccóque funibus nexis. Nunquam carrucis minus mille feciſſe iter traditur, ſoleis mularũ argenteis, canuſinatis mulionibus, armillata & phalerata cum Mazacum tur- 31 ba, atque curſorum. Non in alia re damnoſior quàm in ædificando. Domum à Palatio Eſquilias vſque fecit. Quam primò *Tranſitoriam*, mox, incendio abſumptam, reſtitutámque, *Auream* nominauit. De cuius ſpatio atque cultu ſuffecerit hoc retuliſſe. Veſtibulum eius fuit, in quo coloſſus centum viginti pedum ſtaret ipſius effigie: tanta laxitas, vt porticus triplices milliarias haberet: item

ANIMADVERSIONES.

Quadringenis in punctum HS. aleam luſit.] Expoſuimus ad librum II. cap. LXXI.

Nunquam carrucis minus mille feciſſe iter traditur.] Perſarum fuit hæc luxuria: & regnum Syriæ, de quibus multa Athenæus commemorat B variis locis. Plutarchus de Surena qui Craſſum debellauit, ἐξήλαυνεν, ait, καθ' ἑαυτὸν ἀεὶ χιλίαις σκευοφορούμενος καμήλοις, καὶ διακοσίας ἀπήνας ἐπήγετο παλλακίδων.

Soleis mularum argenteis.] Græci ſimiliter ὑποδήματα ἵππων vocant, vt Arrianus in Diſſertationibus libr. III. cap. vltimo. ſic apud Ariſtotelẽ καμήλους εἰς πόλεμον ἰούσας ὑποδέειν καρβατίναις. Hiſtor. animalium lib. II. vt *calceare mulas* noſter in Veſpaſiano cap. XXXIII. Xiphilinus σπαρτία in ſimili ſentẽtia nominat. ἡ Σαβίνη, inquit, αὕτη οὕτως ὑπερετρύφησεν, ὥστε τὰς ἡμιόνους τὰς ἀγούσας αὐτὴν ἐπιχρύσα σπαρτία ὑποδεῖσθαι. Propriè σπαρτία dicũtur funiculi quibus calcei conſumũtur aut colligantur. vnde apud Athenęũ ὑποδήματα συνερραμμένα σπαρτίοις σαπροῖς. C

ſed & integra calciamina Hiſpanis cõfiebãt è ſparto, in paſtorũ ὀρειβατῶν vſum: quorũ meminit Plinius cap. II. libri XIX. ſimilia iſtis erãt & mularum σπαρτία. Apud Columellam libro ſexto, cap. XII. ſolcâ ſparteâ ægri bouis pes induitur. Leo Africanus libro III. in Feſſæ vrbis deſcriptione: *quoſdã*, ait, *reperias*, *qui ſportas certóſque funiculos parãt, quos Africani equorũ pedib⁹ addere ſolẽt.*

Cũ Mazacũ turba & curſorum.] Ita editum in antiquiſſima editione Lugdunenſi aliíſque melioris notæ, non *hamaxicorum*, vt in cæteris. Confirmant lectionem quam ſecuti ſumus omnes vett. MSS. & prima quoque editio: etſi in omnibus perperam ſyllaba *cum* ſequenti dictioni inhæret. Quare meritò Turnebus eam lectionem eſt amplexus & interpretatus in Aduerſariis. Mẽmianus hoc loco variè corruptus.

Auream nominauit.] Pręter hiſtoricos & Latinos ſcriptores, meminit huius Dio Chryſoſtomus, oratione XLVII.

ſtagnum maris inſtar, circumſeptum ædificiis ad vrbium ſpeciẽ. Rura inſuper aruis atque vinetis & paſcuis, ſiluíſque, varia cũ multitudine omnis generis pecudum ac ferarum. In cæteris partibus cuncta auro lita, diſtincta gemmis vnionúmque conchis erant. Cœnationes laqueatæ tabulis eburneis verſatilibus, vt flores, fiſtulis, vt vnguẽta deſuper ſpargerentur. Præcipua cœnationũ rotunda, quæ perpetuò diebus ac noctibus vice mundi circumageretur: balineæ marinis & Albulis fluentes aquis. Eiuſmodi domũ cùm abſolutã dedicaret, hactenus comprobauit, vt ſe diceret *quaſi hominem tandem habitare cœpiſſe.* Præterea inchoabat piſcinam à Miſeno ad Auernum lacum, contectam, porticibus concluſam, quò quidquid totis Baiis calidarum eſſet conuerteretur. Foſſam ab Auerno Oſtiam vſque, vt nauibus nec tamen mari iretur, longitudinis per centum ſexaginta millia: latitudinis, qua contrariæ quinqueremes commearent. Quorum operum perficiendorum gratia,

ANIMADVERSIONES.

Stagnum maris inſtar, circumſeptũ ædificiis ad vrbium ſpeciem. Rura inſuper.] Martialis libro primo,

> *Hic vbi conſpicui venerabilis amphitheatri*
> *Erigitur moles ſtagna Neronis erant:*
> *Hîc vbi miramur velocia munera thermas:*
> *Abſtulerat miſeris tecta ſuperbus ager.*

Fiſtulis, vt vnguenta deſuper ſpargerentur.] Ita ſcriptum in Viterbiẽſi: nec diſplicet. verùm in Memmij, Pithœi & Groſlotij *fiſtulatis.* quam lectionem leuiter caſtigatam maximè probo. Legamus igitur, *cœnationes laqueatæ tabulis eburneis verſatilibus, vt flores: fiſtulatæ, vt vng. deſ. ſp.* De iſtis cœnationibus verſatilibus notamus ad Athenæi librum quartum initio.

Eiuſmodi domum cùm abſolutam dedicaret.] Dedicare non ſolùm eſt

A ἀνατιθέναι τῷ θεῷ: ſed etiam auſpicari vſum alicuius rei: quod fiebat cũ ſolenni feſtiuitate: ſic *dedicatio patinæ,* in Vitellio cap. XIII. & apud alios Latinos ſcriptores. Idem mos olim apud Hebræos, vt apparet Deuteronomij cap. xx. & Græcos. Plinius ad Traianũ. *Qui virilẽ togã ſumunt, vel nuptias faciunt, vel ineũt magiſtratum, vel opus publicũ dedi-*

B *cant, ſolent totam bulen, atque etiam è plebe non exiguum numerum vocare, binóſq; denarios vel ſingulos dare.*

Conuerteretur.] Vulg. *committeretur.* eleganter. ſed in ea lectione quam repoſuimus conſentiunt omnes manuſcripti noſtri, etiam Cuiacij.

Foſſam ab Auerno Oſtiam vſque.] De hac ſentit Statius in carmine de

C via Domitiana,

> *Nec frangit vada, montibúſque cæſis*
> *Inducit Nero ſordidas paludes.*

quod

quod vbique eſſet cuſtodiæ in Italiam deportari,etiam ſcelere conuictos,non niſi ad opus damnari,præceperat.Ad hunc impendiorum furorem ſuper fiduciam imperij,etiam ſpe quadá repentina immenſarum & reconditarum opum impulſus eſt: ex indicio equitis Rom.pro comperto pollicentis , theſauros antiquiſſimę gazæ,quos Dido regina fugiens Tyro ſecum ex- A.V.C.
tuliſſet,eſſe in Africa vaſtiſſimis ſpecubus abditos, ac poſſe e- DCCCXVIII.
rui paruula molientium opera.Verùm vt ſpes fefellit, deſtitu- 32
tus,atque ita iam exhauſtus & egens,vt ſtipendia quoque militum,& commoda veteranorum protrahi ac differri neceſſe eſſet,calumniis rapiníſque intendit animum.Ante omnia inſtituit vt è libertorum defunctorum bonis pro ſemiſſe dodrás cogeretur ei,ſi qui ſine probabili cauſſa eo nomine eſſent quo fuiſſent familiæ quas ipſe contingeret : deinde vt ingratorum in principem teſtamenta ad fiſcum pertinerent: ac ne impune eſſet ſtudioſis iuris qui ſcripſiſſent vel dictaſſent ea:tum vt lege maieſtatis facta dictáque omnia,quibus modò delator non deeſſet,tenerentur.Reuocauit & pręmia coronarum,quæ vmquam ſibi in certaminibus ciuitates detuliſſent.Et cùm interdixiſſet vſum amethyſtini ac Tyrij coloris,ſubmiſiſſétque qui nundinarum die pauculas vncias venderet:præcluſit cunctos negotiatores.Quin etiam inter canendum animaduerſam matronam è ſpectaculis,vetita purpura cultam,demonſtraſſe procuratoribus ſuis creditur:detractámque illicò,nonveſte modò ſed & bonis exuit.Nulli delegauit officium, vt non adiiceret: *ſcis quid mihi opus ſit:*&,*hoc agamus ne quis quidquam habeat.*Vltimò templis,compluribus dona detraxit,ſimulacráque ex auro vel argento fabricataconflauit:in his Penatium deorum,quę mox
Galba reſtituit.PARRICIDIA & cædes àClaudio exorſus eſt 33
cuius necis,etſi non auctor,at conſcius fuit:neque diſſimuláter vt qui boletos,in quo cibi genere venenum is acceperat,quaſi deorũ cibum,poſthac prouerbio Græco collaudare ſit ſolitus. Certè omnib.rerũ verborũq.cõtumeliis mortuũ inſectatus eſt modò ſtultitiæ,modò ſæuitię arguẽs.Nã & *morari* eũ inter homines deſiiſſe,producta prima ſyllaba iocabatur:multáq.decreta & conſtituta, vt inſipientis atque deliri, pro irritis habuit.

ANIMADVERSIONES.

Quod vbique eſſet cuſtodiæ.]Seruant hanc lectionem Viterb. Memmij,Pithœi & Liſlæi membranę:*cu*- A *ſtodiæ* ſunt vincti. *quod vbique eſſet cuſtodiæ*,Gręc.eſt,πᾶν ὅπερ ἦν ἁπανταχοῦ δεδεμένον.Tacit.v.Hiſtor.*attamẽfuſos*

Germanos.quod roboris fuerit. Græci dicunt, ὅ,τι περ ἦν ὄφελος. In Cuiacij tamen libro, *quot vbique eſſent cuſtodiæ.* Poſſis etiam legere *quod vbique eſſe cuſtodiarum.* vt cap. XLIII. *quicquid vbique exulum.*

Pro ſemiſſe dodrans cogeretur.] Scrib. *dextans ei cogeretur.* ex Viterb. Pith. & Liſſ. & Memmij.

Eo nomine eſſent quo fuiſſent. Scribe vocibus tranſpoſitis, *ſi qui ſine probabili cauſa eo nomine fuiſſent, quo eſſet familiæ quas ipſæ contingeret.* ita quidam libri: perſpicuè rectè nam τὸ *fuiſſent*, libertis competit, qui obierant ſuũ diem: at familiæ manebãt.

Studioſis iuris qui ſcripſiſſent vel dictaſſent ea.] Errant qui aliter hũc locum legunt: magis qui putãt delẽda

A verba illa, *ſtudioſis iuris.* quis neſcit Romanos in faciendis omnib. paullò maioris rei contractibus, itémq. in ſcribendis teſtamẽtis, ad iuris peritos adiſſe? Mitto Cic. multos locos Arrianus in Epicteto c. 13. li. II. ἀλλ' οὐ νομικόν τινα παρέλαβε πώποτε τὸν ἐρωτῶντα αὐτῷ καὶ ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα, ἀλλὰ διαθήκην μὲν οὐ γράφει, μὴ εἰδὼς πῶς δεῖ γράφειν, ἢ παραλαβὼν τὸν εἰδότα. οὐδ' ἐγγύην ἄλλως

B σφαλίζεται, ἢ ἀσφάλειαν γράφει. ὀρέξει δὲ χρῆται δίχα νομικοῦ. B. Av. in Io. *Qui habẽt cauſſa & volũt ſupplicare, quærunt aliquẽ ſcholaſticũ iuriſperitũ, à quo ſibi preces cõponãtur.* Seròpoſtea has partes ſibi vindicarũt tabelliones: à quib. propterea iurisperitia exigitur, Nou. 66. quin etiam νομικοὶ dicti tabelliones. Suidas in Ταβελλίων.

Denique buſtum eius conſepiri, niſi humili leuíque materia, neglexit. Britannicum, non minus æmulatione vocis quę illi iucundior ſuppetebat, quàm metu ne quandoque apud hominum gratiam paterna memoria prępualeret, veneno aggreſſus eſt. Quod acceptum à quadam Locuſta, venenariorum indice, cùm opinione tardiùs cederet, ventre modò Britannici moto acceerſitam mulierem ſua manu verberauit, arguens pro veneno remedium dediſſe. Excuſantíque minus datum ad occultandam facinoris inuidiam: *Sanè,* inquit, *legem Iuliam timeo*: coegítque ſe coram in cubiculo quàm poſſet velociſſimum ac pręſentaneum coquere. Deinde in hœdo expertus, poſtquam is quinque horas protraxit: iterum ac ſæpius recoctum, porcello obiecit. Quo ſtatim exanimato, inferri in triclinium, daríque cœnanti ſecum Britannico imperauit. Et cùm ille ad primum guſtum concidiſſet, comitiali morbo ex conſuetudine correptum apud conuiuas ementitus, poſtero die raptim inter maximos imbres tranſlatitio extulit funere. Locuſtæ pro nauata opera,

ANIMADVERSIONES.

Deniq. buſtũ eius conſepiri niſi humili leuíq. materia neglexit.] Principũ de-

defunctorũ cineres in Mauſoleum, A dum fuit ibi vacuus locus, inferebant: ſed buſta vbi fuerant cremati, non minus pro religioſis locis habebantur. ſic notat Strabo in deſcriptione campi Martij, τὸν τῆς καύστρας τοῦ Αὐγούστου τόπον diuerſum à Mauſoleo. ſeruatum idem in cæteris principibus, quorum buſta inſtar cæterorum monumentorum & ſepulcrorum fuêre. Semper autem monumenta ſuorum ſepiebant veteres, tenuiores quidem maceria aut humili aliqua leuíque materia: honeſtiores verò lorica è ſilice vel ſaxo aut marmore: infrà cap. L. *in eo monumento ſolium porphyretici marmoris ſuperſtante Lunenſi ara, circunſeptum eſt lapide Thaſio.* Statius in tumulo Priſcillæ,

> *--tantas venerabile marmor*
> *Sepit opes.*

Vetus epigramma in Caninium,

> *Quoad vixſi, vixſere omnes inter meos.*
> *Eundem mî amorem præſtat puerilem ſenexs.*
> *Monumentum indicioſt, ſaxo ſeptum ac marmore.*

De eodem ſepimento intelligit Virgilius in Culice,

> *--tumulus formatum creuit in orbem*
> *Quem circum, lapidum leui de marmore formas*
> B *Conſerit, aſsiduæ curæ memor.*

Pauſanias περιοικοδομὴν vocat ſecũdo Eliacorum: alibi κρηπῖδα tribus ni fallor locis. Germanicus in epigrãmate de tumulo Themiſtoclis, Καὶ τύμβῳ κρηπῖδα περίγραφε Περσικὸν ἄφη. Ita Dio quoque lib. LI. dixit τὴν κρηπῖδα τοῦ Ἰουλείου ἡρῴου: malè interpretes *baſim* vertunt: cur non Græcam vocem retinuerunt, vt apud Iuuenalem & C Marcellinum *crepido pontis?* ſanè κρηπὶς & βάσις, δὶς διὰ πασῶν. Macer I.C. lege XXXVII. Dig. De religioſis, &c. *monumentum ſepulcri* definiens, iſtiuſmodi κρηπῖδας intelligit.

impunitatem prædiáque ampla, ſed & diſcipulos dedit. Matrem, dicta factáque ſua exquirentem acerbiùs & corrigentem, hactenus primò grauabatur, vt inuidia identidem oneraret, quaſi ceſſurus imperio, Rhodúmque abiturus: mox & honore omni & poteſtate priuauit: abductáque militum & Germanorum ſtatione, contubernio quoque ac palatio expulit. Neque in diuexanda quidquam penſi habuit: ſubmiſſis & qui Romæ morantem, litibus, & in ſeceſſu quieſcentem, per conuitia & iocos, terra maríque præteruehentes inquietarent. Verùm minis eius ac violentia territus perdere ſtatuit. Et cùm veneno ter tentaſſet, ſentirétque antidotis præmunitam: lacunaria, quæ noctu ſuper dormientem laxata machina deciderent, parauit. Hoc conſilio per conſcios parum celato, ſolutilem nauem, cuius vel naufragio vel cameræ ruina periret, commentus eſt. Atque ita reconciliatione ſimulata, iucundiſſimis litteris Baias euocauit ad ſollennia Quinquatrium ſimul celebranda: datóque negotio trierarchis, qui Liburnicam, qua aduecta erat, velut fortuito concurſu confringerent, protraxit 34

conuiuium. Repetentíque Baulos, in locum corrupti nauigij, machinoſum illud obtulit, hilare proſecutus: atque in digreſſu papillas quoque exoſculatus, reliquum temporis cum magna trepidatione vigilauit, cœptorum opperiens exitum. Sed vt diuerſa omnia, nandóque euaſiſſe eam, comperit, inops conſilij, L. Agernium, libertum eius, ſaluam & incolumem cum gaudio nuntiantem, obiecto clàm iuxta pugione, vt percuſſorem ſibi ſubornatum arripi conſtringíque iuſſit, matrémque occidi: quaſi deprehenſum crimen voluntaria morte vitaſſet. Adduntur his atrociora, nec incertis auctoribus, ad viſendum interfectæ cadauer accurriſſe, contrectaſſe membra, alia vituperaſſe, alia laudaſſe, ſitíque interim oborta, bibiſſe. Neque tamen ſceleris conſcientiam, quamquam & militum & ſenatus populíque gratulationibus confirmaretur, aut ſtatim aut vmquam poſtea ferre potuit: ſæpe confeſſus exagitari ſe materna ſpecie, verberibus Furiarum, ac tædis ardentibus. Quin & facto per Magos ſacro, euocare Manes, & exorare tentauit. Peregrinatione quidem Græciæ, Eleuſiniis ſacris, quorum initiatione impij & ſcelerati voce præconis ſubmouerentur, intereſſe non auſus eſt. Iunxítque parricidio matris amitæ necem. Quam cùm ex duritia alui cubantem viſitaret: & illa tractans lanuginem eius, vt aſſolet, iam grandis natu, per blanditia fortè dixiſſet, *Simul hanc excepero, mori volo:* conuerſus ad proximos, confeſtim ſe poſiturum velut irridens ait: præcepítque medicis vt largiùs purgarent ægram.

ANIMADVERSIONES.

Impunitatem.] Peccant qui *immunitatem* cenſent ſcribendum: nam Locuſta antè veneficij damnata fuerat, vt ait Tacitus. ac licet pœnę exactæ non fuerant, impunitatem tamen non antè meruerat.

Abductáque militum & Germanorum ſtat.] *Milites* ἁπλῶς in hiſtoria Romana ſunt ciues qui erant in numeris: vel prætoriani, vt hoc loco. Tacitus libro XIII. *cognitum id Neroni, excubiáſque militares, quæ vt coniugi Imperatoris olim, tum & vt matri ſeruabantur, & Germanos ſuper eundem honorem cuſtodes additos* A *digredi iubet.* vel legionarij, vt alibi docemus accipiendam vocem στρατιώτας apud Lucã in Actis cap. XXIII. tmemate XXIII. vbi optimè Syrus paraphraſtes pro ea voce poſuit, *Romanos.* iis adiunguntur δεξιολάβοι. quos eodem interprete auctore cenſemus fuiſſe iaculatores, putà Cretenſes, aut ex alia qua gente, inter auxiliares legioni cuique adiun- B ctos, militantes. Sed hæc melius ad Polybium.

Tractans lanuginem eius, vt aſſolet, iam grandis natu.] Eſt qui malit, *iam grandibus n.* non diſplicet.

Nam

Nam nec dum defunctæ bona inuaſit, ſuppreſſo teſtamento,
ne quid abſcederet. Vxores præter Octauiam duas poſtea du- 35
xit. Poppæam Sabinam, quæſtorio patre natam, & equiti Ro-
mano antè nuptam: deinde Statiliam Meſſalinam Tauri bis
conſulis ac triumphalis abneptem. Qua vt potiretur, virum
eius Atticum Veſtinum Cos. in honore ipſo trucidauit. O- A.V.C.
ctauiæ conſuetudinem citò aſpernatus, corripientibus amicis, DCCCXV.
ſufficere illi debere reſpondit *vxoria ornamenta.* Eandem mox ſæ-
pe fruſtra ſtrangulare meditatus, dimiſit vt ſterilem: ſed im-
probante diuortium populo, nec parcente conuitiis, etiam
relegauit. Denique occîdit ſub crimine adulteriorum, adeò
impudenti falſóque, vt in quæſtione pernegantibus cunctis
Anicetum pædagogum ſuum indicem ſubiecerit, qui dolo
ſtupratam à ſe fateretur. Poppæam duodecimo die poſt diuor-
tium Octauiæ in matrimonium acceptam, dilexit vnicè. Et DCCCXVIII.
tamen ipſam quoque ictu calcis occîdit: quòd ſe ex aurigatio-
ne ſerò reuerſum, grauida & ægra conuitiis inceſſerat. Ex hac
filiam tulit Claudiam Auguſtam, amiſitque admodum infan-
tem. Nullum adeò neceſſitudinis genus eſt quod non ſcelere
perculerit. Antoniam Claudij filiam recuſantem poſt Poppææ
mortem nuptias ſuas, quaſi molitricem nouarum rerũ, intere-
mit. Similiter interemit cæteros, aut affinitate aliqua ſibi aut
propinquitate coniunctos. In quibus Aulum Plantium iuue-
nem: quem cùm ante mortem per vim conſtupraſſet: *Eat nunc*,
inquit, *mater mea, & ſucceſſorem meum oſculetur:* iactans dilectum
ab ea, & ad ſpem imperij impulſum. Priuignum Rufinum Cri-
ſpinum, Poppæa natum, impuberem adhuc, quia ferebatur du-
catus & imperia ludere, mergendum mari, dum piſcaretur,

ANIMADVERSIONES.

A *Nam nec dum defunctæ bona inuaſit.*] Prædia fuerunt ad Baias & ad Rauennam: in quibus mox Nero ganeas inſignes, & ἰκετήρια inſtituit. Sic lego apud Dionem non vt eſt, editum νικητήρια.

Poppæam Sabinam.] In optimis libris, noſtro & Memmij ac Pithœi, conſtanter *Pompeia* hæc nominatur, vt apud Plutarchum & alios quoſdam Græcos, Πομπηΐα.

Indicem ſubiecerit, qui dolo ſtupratam à ſe fateretur.] Viterb. *qui fingeret, & dolo ſtupratam à ſe fateretur.*

Per vim conſtupraſſet.] Omnes noſtri libri, *conſpurcaſſet.*

Rufinum Criſpinum.] Codex Pithœi, *Rufrium.*

ſeruis ipſius demandauit. Tuſcum nutricis filium relegauit, quòd in procuratione Ægypti, balneis in aduentum ſuum exſtructis lauiſſet, Senecam præceptorem ad necem compulit: quamuis ſæpe commeatum petenti, boníſque cedenti, perſanctè iuraſſet, *ſuſpectum ſe fruſtra, periturúmque potius quàm nociturum ei.* Burro præfecto remedium ad fauces pollicitus, toxicum miſit. Libertos diuites & ſenes olim adoptionis, mox dominationis ſuæ fautores, atque rectores, veneno partim cibis, partim potionibus indito, intercepit.

36 Nec minore ſæuitia foris & in exteros graſſatus eſt. Stella crinita, quæ ſummis poteſtatibus exitium portendere vulgò putatur, per continuas noctes oriri cœperat. Anxius ea re, vt ex Babilo aſtrologo didicit, ſolere reges talia oſtenta cæde aliqua illuſtri expiare, atque à ſemet in capita procerum depellere: nobiliſſimo cuique exitium deſtinauit. Enimuero multò magis & quaſi per iuſtam cauſam duabus coniurationibus promulgatis: quarum prior maiórque Piſoniana, Romæ: poſterior, Viniciana, Beneuenti conflata atque detecta eſt. Coniurati è vinculis triplicium catenarum dixere cauſſam: cùm quidam crimen vltro faterentur, nonnulli etiam imputarent, tamquam aliter illi non poſſent niſi morte ſuccurrere, dedecorato flagitiis omnibus. Damnatorum liberi vrbe pulſi, enectíque veneno aut fame. Conſtat quoſdam cum pædagogis & capſariis vno prandio pariter necatos, alios diurnum victum prohibitos

37 quærere. Nullus poſthac adhibitus delectus aut modus interimendi quoſcumque libuiſſet, quacumque de cauſſa. Sed ne de pluribus referam, Saluidieno Orfito obiectum eſt quòd tabernas tres de domo ſua circa forum ciuitatibus ad ſtationem locaſſet: Caſſio Longino iuriſconſulto, ac luminibus orbato, quòd in vetere gentili ſtemmate C. Caſſij percuſſoris Cæſaris

ANIMADVERSIONES.

Seruis ipſius demandauit.] Viterb. A *ſeruis ſuis.*

Stella crinita quæ ſummis poteſtatibus exitium portendere vulgò putatur.] Ptolemæus in Carpo: οἱ κομῆται ἐὰν φανῶσιν ἐν κέντρῳ βασιλέως τινὸς, τελευτήσει ὁ βασιλεὺς, ἢ μέγας τις.

Anxius ea re vt ex Babilo aſtrologo didicit.] Scripti noſtri, *Babillo.* emendant quidam eruditi *Balbillo.* vt hic ille ſit Balbillus cuius extat apud Senecam laudis plenum elogium: alij *Babylonio.* Fortaſſe melius *Babyla.* nam in Græcorum hiſtoriis Βαβυλᾶς vſitatum nomen.

Tanquam aliter illi non poſſent niſi morte ſuccurrere.] Intelligit Sulpicium Aſprum de quo Tacitus. lib. xv.

libro xv. *Proximum conſtantiæ exemplum Sulpicius Aſper centurio præbuit: percontanti Neroni cur in cædẽ ſuam conſpirauiſſet, breuiter reſpondens, Non aliter tot flagitiis eius ſubueniri poſſe.* quem locum corrumpunt omnino qui corrigunt *obueniri.* Nã homini tantis dedecoribus operto, nihil niſi mortem putabant A remedium infamiæ poſſe afferre. vide libro tertio, cap. LXVI. de Artabani literis. Dionis locus non prætermittendus, qui Aſprum hũc vocat, non Aprum vt Tacitus. ἐκεῖνος, inquit, ἐρωτηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιθέσεως, εἶπεν, Ὅτι ἄλλως σοι βοηθῆσαι οὐκ ἠδυνάμην. non ergo aliter Tacitus ſcripſit quàm *ſubueniri.*

imagines reſtituiſſet: Pæto Thraſeæ, triſtior & pædagogi vultus. Mori iuſſis non ampliùs quàm horarium ſpatium dabat. Ac ne quid moræ interueniret, medicos admouebat, *qui cunctantes continuò curarent.* Ita enim vocabat, venas mortis gratia incidere. Creditur etiam polyphago cuidam Ægyptij generis, crudam carnem & quidquid daretur mandere aſſueto, cõcupiſſe viuos homines laniandos abſumendóſque, obiicere. Elatus inflatúſque tantis velut ſucceſſibus, negauit *quemquam principum ſciſſe quid ſibi liceret.* Multáſque nec dubias ſignificationes ſæpe fecit, ne reliquis quidem ſe parſurum ſenatoribus: cúmque ordinem ſublaturum quandoque è Rep. ac prouincias & exercitus equiti Rom. ac libertis permiſſurũ. Certè neque adueniens, neque proficiſcens, quemquã oſculo impertiuit, ac ne reſalutatione quidem. Et in auſpicãdo opere Iſthmi, magna frequentia clarè, *Vt ſibi ac pop. Ro. bene res verteret*, optauit: diſſimulata ſenatus mentione. Sed nec populo aut mœnibus 38
patriæ pepercit. Dicente quodam in ſermone communi,

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί·

immo, inquit, ἐμοῦ ζῶντος. Planéque ita fecit: nam quaſi offenſus deformitate veterum ædificiorum, & anguſtiis flexuríſque vicorum, incendit vrbem tam palàm, vt plerique conſulares, cubicularios eius, cum ſtupa tædáque in prædiis ſuis deprehenſos non attigerint: & quædã horrea circa domũ Aureã, quorũ ſpatiũ maximè deſiderabat, vt bellicis machinis labefactata, atque inflammata ſint, quòd ſaxeo muro conſtructa erant.

ANIMADVERSIONES.

Imagines reſtituiſſet.] Memmij, Pithœi & Groſlotij, *retinuiſſet.* Tacit⁹, B in eadẽ ſententia *coluiſſet.* lib. xvi.

Medicos admouebat.] Minus rectè quidam libri *admonebat.* Exemplo ſit Veſtin⁹, de quo Tacit⁹, *omnia ſimul properãtur, clauditur cubiculo, præſto eſt medicus, abſcinduntur venæ, vigens adhuc balneo infertur, calida aqua merſatur.*

Polyphago cuidam.] Et iſtis locus inter eos quibus principes oblectãtur. Vopiſcus in Aureliano *Vehementiſſimè delectatus eſt phagone qui*

vſque eo multum comedit, vt vno die ante menſam eius aprum integrum, centum panes, veruecem & porcellum comederet: biberet autem A *infundibulo appoſito plus orca.*

Ἐμοῦ θανόντος.] Refert Dio, hunc verſum frequenter Tiberio in ore fuiſſe lib. LVII.

Per ſex dies, ſeptémque noctes ea clade ſæuitũ eſt, ad monumentorũ buſtorúmque diuerſoria plebe compulſa. Tunc præter imméſum numerũ inſularum, domus priſcorum ducũ arſerunt, hoſtilibus adhuc ſpoliis adornatæ, deorúmque ædes ab regibus, ac deinde Punicis ac Gallicis bellis votæ dedicatæque: & quidquid viſendũ atque memorabile ex antiquitate durauerat. Hoc incendium è turri Mæcenatiana proſpectás, lætúſque *flammæ*, vt aiebât, *pulchritudine*, ἁλωσιν Illij in illo ſuo ſcenico habitu decantauit. Ac ne non hinc quoque quantum poſſet prædæ & manubiarum inuaderet, pollicitus cadauerũ & ruderum gratuitam egeſtionem, nemini ad reliquias rerũ ſuarum adire permiſit: collationibúſque non receptis modò, verùm & efflagitatis, prouincias priuatorúmque cenſus propè exhauſit.

39 ACCESSERVNT tantis ex principe malis, probríſque, quædam & fortuita: peſtilentia vnius autumni, qua triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt: clades Britannica, qua duo præcipua oppida, magna ciuium ſociorúmque cæde direpta ſunt: ignominia ad Orientẽ,

ANIMADVERSIONES.

Per ſex dies ſeptémque noctes ea clade ſæuitum eſt.] Tacitus aliter: *Sexto demum die apud imas, Eſquilias finis incendio factus.* & item aliter vetus lapis Romæ, in quo hæc leguntur inter cætera: QVANDO. VRBS. PER. NOVEM. DIES. ARSIT. NERONIANIS. TEMPORIBVS.

B *Collationibúſque non receptis modò, verùm & efflagitatis.*] Oroſius narrat neſcio vnde acceptum: *Centies centena millia ſeſtertiûm annua ad expenſas à ſenatu ſibi conferri imperauit.*

Triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt.] id eſt, delata ſunt tot mortuorũ nomina ad eos qui pecuniam pro quoque mortuo C pendi ſolitam, exigebant recipiebántque. Mos vetuſtiſſimus à Seruio Tullio rege inſtitutus, vt certum quid penderetur εἰς τὸν θησαυρὸν τῆς Ἀφροδίτης ἐν ἄλσει καθιδρυμένης, ἣν προσαγορεύουσι Λιβιτίνην, ὑπὲρ τῶν ἀπογινομένων: inquit Dionyſius Halicarnaſſeus. *Ratio Libitinæ* eſt acceptarum pecuniarum liber, quem conficiebant qui Veneris Libitinæ theſauro præficiebantur. Euſebius & Hieronymus in Chronico *ephemeridem* obſcurius vocant, de ſimili peſte ſub Veſpaſiano. *Lues ingens Romæ facta ita vt per multos dies in ephemeridem decem millia fermè mortuorum hominum referrentur.* Vide Tacitum fine anni DCCCXIIX. *Triginta* autem legimus cum omnibus codicibus: non *trecenta*,

legionibus in Armenia ſub iugum miſſis, ægréque Syria retēta. Mirum, & vel præcipuè notabile inter hæc fuit, nihil eum patientiùs quàm maledicta & conuitia hominum tuliſſe: neque in vllos leniorem quàm qui ſe dictis aut carminibus laceſſiſſent, exſtitiſſe. Multa Græcè Latinéque proſcripta, aut vulgata ſunt, ſicut illa,

Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων, μητροκτόνοι.
Νεόνυμφον Νέρων, ἰδίαν μητέρ᾽ ἀπέκτεινεν.
Quis negat Æneæ magna de ſtirpe Neronem.
Suſtulit hic matrem, ſuſtulit ille patrem.
Dum tendit citharam noſter, dum cornua Parthus,
Noſter erit Pæan, ille Ἑκατηβελέτης.
Roma domus fiet Veios migrate Quirites,
Si non & Veios occupat iſta domus.

Sed neque auctores requiſiuit: & quoſdam per indicem delatos ad ſenatum, affici grauiore pœna prohibuit. Tranſeuntem eum Iſidorus Cynicus in publico clara voce corripuerat, *quòd Nauplij mala bene cantitaret, ſua bona malè diſponeret.* Et Datus Atellanarum hiſtrio in cantico quodam, ὑγίαινε πάτερ, ὑγίαινε μῆτερ, ita demonſtrauerat, vt bibentem natantémque faceret,

ANIMADVERSIONES.

Legionibus in Armenia ſub iugum miſſis.] Hoc falſum. Tacitus, *Addidit rumor, ſub iugum miſſas legiones, & alia ex rebus infauſtis, quorum ſimulacrum ab Armenijs vſurpatum eſt.* ſed hunc rumorem pro re certa etiam alij quidam hiſtorici habent.

Nihil eum patientiùs quàm maledicta & conuitia hominum tuliſſe.] Contrarium tamen ſuadeant Taciti verba. Annalium libro XV. *Nihil in illa coniuratione grauius auribus Neronis accidiſſe conſtitit, qui vt faciendis ſceleribus promtus, ita audiendi quæ faceret inſolens erat.*

Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων μητροκτόνοι.] Sors eſt Apollinea. Auctor dialogi de Nerone, καί τι τοῦ Πυθίου καταλέξαντος αὐτὸν εἰς τοὺς Ὀρέστας τε καὶ Ἀλκμαίωνας, οἷς τὸ μητροκτονῆσαι καὶ λόγον τινὰ εὐκλείας ἔδωκεν, ἐπειδὴ πατρὶ ἐτιμώρησαν.

Νεόνυμφον Νέρων ἰδίαν μητέρ᾽ ἀπέκτεινεν.] Placet νεόνυμφον vt in cod. Viterb. nam obiicit Neroni auctor verſiculi inceſtum cum matre. de quo cap. XXVIII.

Quod Nauplij mala bene cantitaret, ſua bona malè diſponeret.] Alludit ad tragœdiam aliquam de Nauplio vel Palamede, quam Nero, inter cætera fabularum argumenta de quibus in genere dictum capite XXI. ſaltauit. Palamedem ſcripſerant certatim multi Græci Latiníque tragici: Sophocles in his, cuius etiam alia

extabat fabula cui index Ναύπλιος πυρκαεύς. eius meminit Heſychius. Non ſequor eos codices in queis ſcriptum *naublide*, pro *Nauplij*. ſententiam horum verborum pluribus expreſſit Philoſtratus: quę ad lucem iſtorum, & vulgatæ lectionis confirmationem ſcribam. τί φήσεις τοῦτον τὰ μὲν Κρέοντος καὶ Οἰδίποδος οὕτως ἐξακριβοῦν, ὡς δεδιέναι, μή πη λάθοι ἁμαρτὼν θύρας, A ἢ στολῆς, ἢ σκήπτρου· ἑαυτοῦ δὲ καὶ Ῥωμαίων οὕτως ἐκπίπτειν, ὡς ἀντὶ τοῦ νομοθετεῖν νόμους, ᾄδειν. Quid de eo dicas, qui Creontis & Oedipodis mala tanta accuratione ſaltet, vt metus ei ſit, ne per imprudentiam aut ianua aberret, aut circa veſtem quid peccet, aut ſceptrum ne excidat: cùm is interea ita ſui & Romanorum obliuiſcatur, vt pro legumlatore cantorem agat?

exitum C. Claudij Agrippinæque ſignificans: & in nouiſſima clauſula,

Orcus vobis ducit pedes,

ſenatum geſtu notaret: hiſtrionem & philoſophum Nero nihil amplius quàm vrbe Italiáque ſubmouit, vel contemtu omnis infamiæ, vel ne fatendo dolorem, irritaret ingenia. TALEM principem paullò minus XIIII. annos perpeſſus terrarum orbis, tandem deſtituit: initium facientibus Gallis, duce Iulio Vindice, qui tum eam prouinciam pro prætore obtinebat. Prædictum à mathematicis Neroni olim erat, fore vt quandoque deſtitueretur: vnde illa vox eius celeberrima, τὸ τεχνίον πᾶσα γαῖα τρέφει: quo maiore venia meditaretur citharœdicam artem principi ſibi gratam, priuato neceſſariam. Spoponderunt tamen quidam deſtituto ei ordinationem Orientis, nonnulli nominatim regnum Hieroſolymorũ, plures omnis priſtinę fortunę reſtitutionem. Cui ſpei pronior Británia Armeniáq. amiſſa, ac rurſus vtraq. recepta, defunctũ ſe fatalib. malis exiſtimabat. Vt verò conſulto Delphis Apolline

ANIMADVERSIONES.

Exitum C. Claudij Agrippinæque ſignificans.] Scribe, *exitum ſcilicet Claudij.* Propagata iſta macula in priorem editionem noſtram ex Antuerpienſibus In MSS. vidi, *exitum S. Claudij* ita paſſim in veteribus *ſ.* pro *ſcilicet*. inde cauſſa errandi.

Τὸ τεχνίον πᾶσα γαῖα τρέφει.] Non aliter Viterbienſ. at Memmij & Liſlęi ἡμᾶς διαθρέψει. Dio, ἐβουλεύετο ἐς τὴν C B Ἀλεξάνδρειαν πλεῦσαι, λέγων ὅτι αὖ καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπέσωμεν, ἀλλά τό γε τεχνίον ἡμᾶς ἐκεῖ διαθρέψει.

Ordinationem Orientis.] Fugit nos hic locus, vt aliquot alij, qui ex MSS. erant emendandi. Legendum enim ex codice Viterbienſ. Memmij, Pithœi, & Liſlæi, *Spoponderunt tamen quidam deſtituto Orientis dominationem.*

ſeptuageſimum ac tertium annum cauendum ſibi audiuit, quaſi eo demum obiturus, ac nihil coniectans de ætate Galbæ, tâta fiducia, non modò ſenectam, ſed etiam perpetuam ſingularémque concepit felicitatem, vt amiſſis naufragio pretioſiſſimis rebus, non dubitauerit inter ſuos dicere, *piſces eas ſibi relaturos*. Neapoli de motu Galliarum cognouit die ipſo quo matrem occiderat: adeóque lentè ac ſecurè tulit, vt gaudentis etiam ſuſpicionem præberet, tanquam occaſione nata ſpoliandarum iure belli opulentiſſimarum prouinciarum. Statímque in gymnaſium progreſſus, certantes athletas effuſiſſimo ſtudio ſpectauit. Cœnæ quoque tempore interpellatus, tumultuoſioribus litteris, hactenus excanduit, vt malum iis qui deſciſſent, minaretur. Denique per octo continuos dies non reſcribere cuiquam, non mandare quid aut præcipere conatus, rem ſilentio obliterauit. Edictis tandem Vindicis contumelioſis, & fre- 41
quentibus per motus, ſenatum epiſtola in vltionem ſui reíque publicæ adhortatus eſt: excuſato languore faucium, propter quem non adeſſet. Nihil autem æquè doluit quàm vt citharœdum malum ſe increpitum, ac pro Nerone Ænobarbum appellatum. Et nomen quidem gentile, quod ſibi per contumeliam exprobraretur, reſumturum ſe profeſſus eſt, depoſito adoptiuo. Cætera conuitia vt falſa, non alio argumento refellebat, quàm quòd etiam inſcitia tantopere laboratæ perfectæque à ſe artis obiiceretur: ſingulos ſubinde rogitans, noſſéntne quemquam præſtantiorem. Sed vrgentibus aliis ſuper alios nuntiis, Romá, prætrepidus rediit. Leuitérque modò in itinere friuolo auſpicio mente recreata, cùm annotaſſet inſculptũ monumẽto, militem Gallum ab equite Rom. oppreſſum, trahi crinibus, ad eam ſpeciem exiluit gaudio, cœlúmque adorauit. Ac ne tunc quidem aut ſenatu, aut populo coram appellato, quoſdam è primoribus viris domum euocauit: tranſactáque raptim conſultatione, reliquam diei partem per organa hydraulica noui & ignoti generis circunduxit. Oſtendénſque ſingula, de ratione ac difficultate cuiuſque diſſerens, iámque ſe etiam prolaturum omnia in theatrum affirmauit, ſi per Vindicem liceat.

ANIMADVERSIONES.

Septuageſimũ ac tertiũ annũ cauendũ ſibi audiuit.] Decepit Apollo, ambiguo, vt ſẽper, reſpõſo vanũ cõſultorẽ: ac fortaſſe talis edita ſors fuerat, A

Ἑξηκοστὸν ἔτος, τρισκαιδέκατόν τε φυλάττου.

De aduentu Neronis Delphos, multa memorabilia Themiſtius oratione quinta.

Reliquam diei partem per organa

hydr.] Lego, *reliqua diei parte eos A ti generis circumduxit : oſtendénſ- per organa hydraulica noui & igno- que.*

42 Poſtquam deinde etiam Galbam & Hiſpanias deſciuiſſe cognouit, collapſus, animóque malè fracto, diu & ſine voce & propè intermortuus iacuit. Vtque reſipiit, veſte deſciſſa, capite conuerberato, *actum de ſe* pronuntiauit. Conſolantíque nutriculæ, & aliis quoque iam principibus ſimilia accidiſſe memoranti, *Se verò præter cæteros inaudita & incognita pati* reſpondit, qui *ſuum imperium viuus amitteret.* Nec eo ſecius quidquam ex conſuetudine luxus atque deſidiæ omiſit vel imminuit. Quinimmo, cùm proſperi quiddam ex prouinciis nuntiatum eſſet, ſuper abundantiſſimam cœnam iocularia in defectionis duces carmina, laſciuéque modulata, quæ vulgò innotuerunt, etiam geſticulatus eſt : ac ſpectaculis theatri clàm illatus, cuidam ſcenico placenti nuntium miſit, *abuti eum occupationibus ſuis.* I-
43 nitio ſtatim tumultus, multa & immania, verum non abhorrentia à ſua natura, creditur deſtinaſſe. Succeſſores, percuſſoréſque ſubmittere exercitus, & prouincias regentibus quaſi conſpiratis, idémque & vnum ſentientibus, quidquid vbique exſulum, quidquid in vrbe hominum Gallicanorũ eſſet, contrucidare: illos, ne deſciſcentibus aggregarentur: hos, vt conſcios popularium ſuorum, atque fautores. Gallias exercitibus diripiendas permittere : ſenatum vniuerſum veneno per conuiuia necare, vrbem incendere feris in populum immiſſis, quò difficilius defenderetur. Sed abſterritus, non tam pœnitentia quàm perficiendi deſperatione, credénſq; expeditionẽ neceſſariam, Coss. ante tẽpus priuauit honore: atq; in vtriuſque locum ſolus iniit conſulatum, quaſi fatale eſſet, non poſſe Gallias debellari niſi à conſule. Ac ſuſceptis faſcibus, cùm poſt epulas triclinio digrederetur, innixus humeris familiariũ, affirmauit, ſimul ac primùm prouinciam attigiſſet, inermem ſe in conſpectum exercituum proditurum, nec quidquã aliud quàm fleturum. Reuocatíſque ad pœnitentiam defectoribus, ſequenti die lætum inter lætos cantaturum epinicia, quæ iam nunc ſibi cõ-
44 poni oporteret. In pręparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula, portandis ſcenicis organis, concubináſque, quas ſecum educeret, tondendi ad virilem modum, & ſecuribus peltíſque Amazonicis inſtruendi. Mox tribus vrbanas ad ſacramentum citauit: ac nullo idoneo reſpondente, certum dominis ſeruorum numerum indixit: nec niſi ex tota cuiuſque

iuſque

iuſque familia probatiſſimos, ne diſpenſatoribus quidem, aut amanuenſibus exceptis, recepit. Partem etiã cenſus omnes ordines conferre iuſſit: & inſuper inquilinos priuatarum ædium atque inſularum, penſionem annuam repræſentare fiſco. Exegitque ingenti faſtidio & acerbitate nummum aſperũ, argentum poſtulatum, aurum ad obruſam: vt plerique omnem collationem palàm recuſarent, conſenſu flagitantes, à delatoribus potius reuocanda præmia quæcumque cepiſſent. Ex an- 45
nonæ quoque caritate luctantium accreuit inuidia. Nam & fortè accidit, vt in publica fame Alexandrina nauis nuntiaretur puluerem luctatoribus aulicis aduexiſſe. Quare omnium in ſe odio concitato, nihil contumeliarum defuit quin ſubiret.

ANIMADVERSIONES.

Poſtquam deinde etiam Galbam.] A Plutarchus, ὁ Νέρων ἅμα τῷ πυθέσθαι τὰ περὶ Γάλβαν (ἔτυχε δὲ λελουμένος καὶ ἀριστῶν) ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν.

Inaudita & incognita pati.] Galba apud Tacitum, *Sit ante oculos Nero, quem longa Cæſarum ſerie tumentem, non Vindex cum inermi prouincia, aut ego cum vna legione, ſed ſua immanitas, ſua luxuria, ceruicibus publicis depulêre. Neque erat adhuc damnati principis exemplum.* B

Qui ſuũ imperiũ viuus amitteret.] Darius apud Q. Curtiũ lib. v. *Nec dy ſiuerint, vt hoc decus mei capitis, aut demere mihi quiſquã, aut condonare poßit. nec hoc imperiũ viuus amittam. idem erit regni mei qui & ſpiritus finis.* Nota vox illa, καλὸν ἐντάφιον ἡ τυραννίς.

Argentum poſtulatũ, aurũ ad obruſam.] Ita habetur hic locus in editione principe Romæ nata. quę meritò auctoritatem manuſcripti obtinet: conſentiunt cum ea & veteres noſtri, in quibus *poſtulatum* nõ puſtulatum aut puſulatum, (nam hæc tria vnum ſignificant:) ſine vlla varietate ſcriptum: Memmianus, *puſtulatum.* deinde in Pithœi & Liſlæi *aurum ad obruſſam,* non vt alij libri, *aurũ obryzum.* at in Viterb. corruptè *aur. adeo obroſum, vt pl.* Cęterùm qui de hoc loco plura cupis, adi magni Turnebi Aduerſaria, & clariſſimi iuriſconſultorum Cuiacij Obſeruationum librum VII. cap. XXXIX.

Ex annonæ quoque caritate luctantium accreuit inuidia.] Variè ſcriptũ hunc quoq; locum reperimus. Mihi verò vnicè placet & ſola Viterbienſis lectio, quam & veteres omnes confirmant, etſi leuiter corrupti in poſterioribus ſyllabis huius vocis. Lego igitur, *lucrantium.* atque ita omnino ſcribi debere pertendo. Senſus eſt, cùm omnium iam animus à Nerone eſſet alienatus, extremum malorum acceſſiſſe cumulum, caſum qui hic narratur. annonæ erat ingens Romæ inopia, auidéque naues Alexandrinæ ab omnibus expectabantur: C graſſantibus interea dardanariis, qui publicam calamitatem in occaſionem quæſtus vertere ſoliti. ita ſuſpenſis omnium animis, nuntiatur nauis Alexandrina puluerem luctatoribus aulicis aduexiſſe. tum verò fremere omnes, & in Neronem inuidiam vertere, quam antè iuſtè conceperant aduerſus lucrantes ex annonæ caritate. In libris regiis, &

pleriſque aliis, *lucrantia*, conſtantiſſimè ſcriptum. quod lectorem cela- A re nolui. quum præſertim & Memmianus non aliter habeat.

Statuæ eius à vertice currus appoſitus eſt cum inſcriptione Græca, *Nunc demum agona eſſe*, &, *Traheret tandem.*

ANIMADVERSIONES.

Statuæ eius à vertice currus appoſitus eſt cum inſcriptione Græca, Nunc demum agona eſſe: &, Traheret tandem.] Currum intellige, ſimulacrum paruum eorum curruum, quibus inſiſtebant aurigantes in Circo. ac videtur non alius currus appenſus fuiſſe, quàm quibus ludebant in abaco ad ſimilitudinem Circenſium, vt antè dictum. ita eſſe legendum non *cirrus* ſuper auctoritatem MSS. noſtrorum in quibus omnibus, etiam Memmiano, ſic habetur, declarant ſequentes inſcriptiones ἀγωνιστικαί. quarum prior Græca, vt ait Suetonius, acroteleutium fuit ſenarij tragici: hoc modo, Νῦν γὰρ ἔστ' ἀγών. vt apud Ariſtophanem in Pace, Ὦνδρες τί ποιούμεθα. νῦν ἀγὼν μέγας. apparet prouerbiale dictum eſſe, quoties ad certamen aliquod ſe compararent. Sic apud elegantiſſimum ſcriptorem, Chariclea parans ſe ad periculum ſubeundum ſtatus & vitæ, πλησίον ὁ ἀγών, inquit ad Theagenem ſuum, libro x. Simile illud in Oreſte Euripidea, οὐχ ἕδρας ἀγών. Terentius: *Non eſt opus prolato.* Tale & illud apud Sophoclem οὐχ ἕδρας ἀκμή. Bacchylides, Οὐχ ἕδρας ἔργον οὐδ' ἀμβολᾶς. Æſchylus in Agamemnone: τὸ μὴ μέλλειν δ' ἀκμή. Altera inſcriptio fuit, *Trahe tandem.* aut Græca fortaſſe, Νῦν δεῖ ἐλαύνειν, vel ἕλκειν. Neque enim id διαρρήδην Tranquillus negat. Vtrautra lingua fuerit concepta, certum eſt *trahere* vel ἕλκειν ad aurigationem eſſe referendum. Orpheus in thymiamate Solis,

Χρυσόλυρη, κόσμου τὸν ἐναρμόνιον δρόμον ἕλκων.

ſed videtur verbum *trahere* aliquid βλάσφημον & inominatum habere, vt cùm dixit capite XXII. libri huius *tractum praſinum*, & apud Plin. B libro XXVIII. capite XVII. *quadrigis agendis tractos, rotáve vulneratos.* ideo ſcriptum potius ab iſtis *Trahe* quàm Age vel agita: aut ἕλκε potius quàm ἔλαυνε. etſi ea quoque vox aliquid interdum ſonat ominoſi, vt cùm Diogenes Laertius ait, epigrammate in Stilponem, πιὼν γὰρ ἤλασε. id eſt obiit, periit. Ita autem interpretamur hunc locum: nec moramur alias diuerſas ſcriptio- C nes, quas & ante nos alij annotarunt, & nos offendimus. nam *cirrus* habetur in veteri Rom.cod. pro *currus.* & in Viterb. *traderet* pro *traheret.* at Pithœi Liſlæíque & editionum veterum optima quæque in ea lectione quam amplectimur conſentiunt. *Raderet* ſanè quod adeo Turnebo placuit, nuſquam ſcriptum eſt. Scio tamen Petrum Fa- D brum τὸν πολυμαθῆ in Agoniſtico ſuo illud Turnebi *traderet* acriter defendere: ſed quàm toto illo capite doctiſſimus vir fallatur, cùm in explicandis Plutarchi & Theocriti locis, tum etiam in iſto, alio in opere diſputamus. Ac mihi quidem ſic videtur: τὸ δ' εὖ νικάτω, vt tragicus ait poëta.

Alterius

Alterius collo & aſcopera deligata, ſimúlque titulus, *Ego quid potui? ſed tu culeum meruiſti.* Adſcriptum & columnis, *Etiam* 46
Gallos eum cantando excitaſſe. Iam noctibus iurgia cum ſeruis plerique ſimulantes, crebrò Vindicem poſcebant. Terrebatur ad hæc euidentibus portentis ſomniorum & auſpiciorum, & ominum, tum veteribus tum nouis: numquam antea ſomniare ſolitus. Occiſa demum matre, vidit per quietem, nauem ſibi regenti extortum gubernaculum: trahíque ſe ab Octauia vxore in arctiſſimas tenebras, & modò pennatarum formicarum multitudine oppleri: modò à ſimulacris gentium ad Pompeij theatrum dedicatarum circuiri, arceríque progreſſu. Aſturconem, quo maximè lætabatur, poſteriore corporis parte in ſimiæ ſpeciem transfiguratum, ac tantùm capite integro hinnitus edere canoros. De Mauſoleo ſponte foribus patefactis exaudita vox eſt, nomine eum cientis. Kalend. Ianuarij exornati Lares in ipſo ſacrificij apparatu conciderunt. Auſpicanti Sporus anulum muneri obtulit: cuius gemmæ ſculptura erat, *Proſerpinæ raptus.* Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia vix repertæ Capitolij claues. Cùm ex oratione eius, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in ſenatu, *daturos pœnas ſceleratos,*

ANIMADVERSIONES.

Alterius collo & aſcopera deligata.] In codice Viterbienſi hodie ſcriptum vt in cæteris fere MSS. omnibus, (etiàm Memm. & iis qui in Regis bibliotheca ſeruantur, antiquitatis non contemnenda) *aſcopa* vel *etſcopa*: quæ lectiones ſunt ambæ in Viterbienſi. ſed perſuaſus ferè ſum in iis membranis vnde noſter codex olim fuit Viterbij deſcriptus, liquido fuiſſe *aſcopera*, aut ſaltem *ſcopera.* manet enim adhuc litura eius virgulæ quæ cùm tranſuerſa inducitur τῷ *p.* efficit *per.* Quare non dubitemus amplius de lectione quam primus Politianus, prodi-

A dit. *Aſcopera* dictum vt *hippopera* apud Senecam, ne quis miretur Suetonium ea voce vſum. nõ enim puto eam eſſe cauſam quam afferũt quidam, quòd ſequens inſcriptio Græca fuerit: quod neque auctor dicit, neque verum cenſeo.

Ego quid potui?] Populi vox eſt compellantis Neronem: aut Agrippinæ matris.

B *Crebrò Vindicem poſcebant.*] Vox eſt ſeruorum petentium vindicem, hoc eſt καρπιστὴν, vt ſimul alluſionẽ facerent ad Iulium Vindicem, qui conſpirauerat in Neronem pro libertate publica.

A ſimulacris gentium ad Pompeij

theatrum dedicatarum circuiri.] Nō ſingularum tantùm perſonarum ſtatuas & imagines, ſed gentium quoque factas eſſe legimus: vt populi Romani apud Rhodios & alibi. ſimiles hîc intelliguntur imagines gentium, quæ inter ornamenta theatri Pompeiani: nam malè Beroaldus, & poſt eum Torrentius, huc referunt locum Plinij ex libro VII. cap. III. qui nihil pertinet ad hæc ſimulacra de quibus Suetonius ſentit, & quorum meminit Plinius libro XXXVI. capite V. *Idem Varro*, inquit ille, *& à Coponio* XIV. *nationes, quæ ſunt circa Pompeij, factas auctor* eſt. Martinus Polonus in Chronico. *Erat Romæ conſecratio omnium ſtatuarum; quæ* A *ſtatuæ ſcripta nomina gentis in pectore, cuius imaginem tenebant, gerebant.* Pompeij exemplum fuerat & Auguſtus imitatus: ſi quidem ex fide ſcribit hæc Seruius: *Porticum, ait, Auguſtus fecerat; in qua ſimulacra omnium gentium conlocauerat: quæ porticus appellatur Ad nationes.* Reperio etiam ſimulacra gentium producta in funebri pompa principum defunctorum. Dio libro B LVI. de exſequiis Auguſti τά τε ἔθνη πάνθ' ὅσα προσεκτήσατο ἐπιχωρίως σφίσιν ὡς ἕκαστα ἀπεικασμένα ἐπέμφθη. Idem in funere Pertinacis, παρῆλθον μετὰ τοῦτο τὰ ἔθνη πάντα τὰ ὑπήκοα ἐν εἰκόσι χαλκαῖς ἐπιχωρίως σφίσιν ἐσταλμένα.

ac breui dignum exitum facturos, conclamatum eſt ab vniuerſis: *Tu facies Auguſte.* Obſeruatum etiam fuerat, nouiſſimam fabulam cantaſſe eum publicè *OEdipodem exſulem*, atque in hoc decidiſſe verſu,

Θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος μήτηρ, πατήρ.

47 Nuntiata interim etiam cæterorum exercituum defectione, litteras prandenti ſibi redditas concerpſit,

ANIMADVERSIONES.

Ac breui dignum exitum facturos.] Malè qui *exitium* pro *exitum* ſcribunt. *Exitum facere* probum & elegans dicendi genus. Seneca, epiſtola CXV. *Expectarent, videréntque quem admirator auri exitum faceret.* Petronius Arbiter, *pictura quoque non alium exitum fecit.* Quintilianus declamatione IV. *filium pietate pereuntem ne velis exitum facere parricidæ.* & Declamatione V. *exitum faciam hominis ad quem non venerit pater.* & in VIII. *hunccine fecit exitum illa modò ciuitate tota conſpicua mater?* Marcellus Iuriſconſultus lege III. C Dig. De iis quæ in teſtamento delentur &c. *Credi poteſt ſatis ſe conſecuturum putaſſe, vt inteſtati exitum facerent.*

Atque in hoc decidiſſe verſu.] Aliter Dio vel potius vt puto Xiphilinus, Dionis narrationē corrūpens, Νέρων μὲν δὴ τοιαῦτα ἐτραγῴδει καὶ τὸ ἔπος ἐκεῖνο συνεχῶς ἐνενόει οἰκτρῶς,

Θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος μήτηρ, πατήρ.

men-

menſam ſubuertit: duos ſcyphos gratiſſimi vſus, quos Homericos à cælatura carminum Homeri vocabat, ſolo illiſit: ac ſumto à Locuſta veneno, & in auream pixidem condito, tranſiit in hortos Seruilianos. Vbi præmiſſis libertorum fidiſſimis Oſtiá ad claſſem præparandam, tribunos centurionéſque pretorij de fugæ ſocietate tentauit. Sed partim tergiuerſantibus, partim apertè detrectantibus, vno verò etiam proclamante,

Vſque adeóne mori miſerum eſt?

varia agitauit: Parthóſne an Galbam ſupplex peteret, an atratus prodiret in publicum, próque Roſtris quanta maxima poſſet miſeratione veniam preteritorum precaretur: ac ni flexiſſet animos, vel Ægypti prefecturam concedi ſibi oraret. Inuentus eſt poſtea in ſcrinio eius hac de re ſermo formatus. Sed deterritum putant, ne priùs quàm in forũ perueniret, diſcerperetur. Sic cogitatione in poſterum diem dilata, ad mediam ferè noctem excitatus, vt comperit ſtationem militũ receſſiſſe, proſiluit è lecto, miſítque circum amicos. Et quia nihil à quoquam renuntiabatur, ipſe cum paucis hoſpitia ſingulorum adiit. Verum clauſis omnium foribus, reſpondente nullo, in cubiculum rediit: vnde iam & cuſtodes diffugerant, direptis etiam ſtragulis, amota & pyxide veneni. Ac ſtatim Spicillum mirmillonem vel quemlibet alium percuſſorem, cuius manu periret, requiſiuit. Et nemine reperto: *Ergo ego*, inquit, *nec amicum habeo, nec inimicum? procurrítque quaſi præcipitaturus ſe in Tiberim.* Sed reuo- 48
cato rurſus impetu, aliquid ſecretioris latebræ ad colligendũ animum deſiderauit: & offerente Phaonte liberto ſuburbanum ſuum inter Salariam & Nomentanam viam circa quartum milliarium: vt erat nudo pede atque tunicatus, pænulam obſoleti coloris ſuperinduit: adopertóque capite, & ante faciẽ obtento ſudario, equum inſcendit, quatuor ſolùm comitantibus, inter quos & Sporus erat. Statímque tremore terræ, & fulgure aduerſo pauefactus, audiit ex proximis caſtris clamorem militum, & ſibi aduerſa & Galbæ proſpera ominantium: etiam ex obuiis viatoribus quendam dicentem, *Hi Neronem perſequuntur*: alium ſciſcitantem, *Ecquid in vrbe noui de Nerone?* Equo autem odore abiecti in via cadaueris conſternato, detecta facie agnitus eſt à quodam Miſſicio prætoriano,

ANIMADVERSIONES.

Menſam ſubuertit.] Plutarchus ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν: ſed in tẽpore quo id A factum diſſentit. Vide ad cap. XLII.

Quatuor ſolùm comitantibus.] Ioſe-

phus totidem ait, Ἁλώσεως libro IIII. A cap. XXIX. διαδρὰς δὲ σὺν τέτρασι τῶν πιστῶν ἀπελευθέρων ἐν τοῖς προαστείοις ἑαυτὸν ἀνεῖλε. Dio Caſſius tres tantũ fuiſſe auctor eſt: Phaonem, Epaphroditum, Sporum. De Sporo diſſentit ab hiſtoricis Dio Chryſoſtomus: qui cum facit auctorem cædis Neronis, memorem illatæ ſibi iniuriæ, & vlciſcendi cupidum.

& ſalutatus. Vt ad diuerticulum ventum eſt, dimiſſis equis inter fruticeta ac vepres, per arundineti ſemitam ęgrè, nec niſi ſtrata ſub pedibus veſte, ad aduerſum villę parietem euaſit. Ibi hortante eodem Phaonte, vt interim in ſpecum egeſtę harenæ concederet, nęgauit *ſe viuum ſub terram iturum*: ac parumper commoratus, dum clandeſtinus ad villam introitus pararetur, aquam ex ſubiecta lacuna potaturus manu hauſit: & *Hæc eſt*, inquit, *Neronis decocta*. Deinde diuulſa ſentibus pęnula traiectos ſurculos raſit: atque ita quadrupes per anguſtias effoſſę cauernę receptus, in proximam cellam decubuit ſuper lectum modicella culcita, vetere pallio ſtrato inſtructum. Faméque interim & ſiti interpellante, panem quidem ſordidum oblatum
49 aſpernatus eſt, aquę autem tepidę aliquãtulum bibit. Tũc vnoquoque hinc inde inſtante, vt quàm primùm ſe impendentibus cõtumeliis eriperet, ſcrobem coram fieri imperauit, dimẽſus ad corporis ſui modulum: componíque ſimul, ſi qua inuenirentur, fruſta marmoris, & aquam ſimul ac ligna cõferri, curando mox cadaueri, flens ad ſingula, atque identidem dictians

ANIMADVERSIONES.

Et ſalutatus.] non ſimpliciter, verùm ita, *ſalue Imperator*. Dio, καὶ αὐτοκράτωρ προσηγορευθείς.

Vt interim in ſpecum egeſtæ harenæ concederet.] Dio paullo aliter: ἐς καλαμώδη τινὰ τόπον ἐκρύφθη. *in arundineto quodam ſeſe occuluit.* Subiecta vox Neronis fidem aſtruit narrationi Dionis neque diſſentit Suetonius ſi rectè capias. H c videtur eſſe locus quem ætas poſterior appellauit ciſternam Neronis. Radeuicus De geſtis Friderici I. libro II. capite LXVI. *Nono die deſcendentes trans Tiberim, eo die & altero commorantes,* XI. *exierunt, & peruenerunt ad Ciſternã Neronis, in qua latuit Nero fugiens* B *Romanos inſequentes*. C. LXX. *Probatũ eſt etiam, quod Rolãdus* XII. *die poſt domini Victoris promotionem, ab Vrbe egreſſus, apud Ciſternam in qua Nero imperator quondam ab Vrbe profugus latitauit: primo eſt immantatus.*

Scrobem coram fieri imperauit, dimenſus ad corporis ſui modulum.] Et qui carnificis manu puniendi e-C rant, & qui aliqua neceſſitate coacti ſe interimebant, in ſcrobibus præparatis ſępe ſoliti ſedere: credo, vt euitaretur caſus ἀσχήμων poſt vulnus acceptum. Appianus De bellis ciuilibus lib. IV. in hiſtoria Labeonis ſeſe vita priuantis, afflictis Bruti Caſſiiq. partib., Λαβεὼν δὲ βόθρον ἐν-

ἐν τῇ σκηνῇ τὸ μέγεθος αὐτάρκη σώματι ὀρυξάμενος, τὴν σφαγὴν ὑπέσχε· καὶ τῷδε μὲν ἡ σκηνὴ τάφος ἐγένετο. Tacitus lib. xv. *Pœna Flauij Veiani Nigro Tribuno mandatur. is proximo in agro ſcrobem effodi iuſsit: quem Flauius vt humilem & anguſtum increpans, Ne hoc quidem, inquit, ex diſciplina.* Philoſtratus libro quinto, narrans ſub ingreſſum Apollonij Tyanci in Alexandriam obuiam illi factos carnifices ducentes ad ſupplicium duodecim λῃστὰς τὴν αἰτίαν, id eſt, quorum elogium continebat latrones eos eſſe (αἰτία hîc elogium punien- A dorum ſignificat, id eſt, titulum, vel τίτλον, vt vocat Iohannes, Matthæus ſimiliter αἰτίαν, & apud Marcum ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας pro inſcriptione elogij) harum ſcrobium ita meminit, πρὸς τοὺς δημίους ὑφ' ὧν ἤγοντο, ὑφεῖναι ἔφη, κελεύω τοῦ δρόμου, καὶ χαλαίτερον ἥκειν ἐπὶ τὸ ὄρυγμα. Neſcio annon talis mos aliquis fuerit Athenis ſeruatus: nam ſanè is locus vbi de damnatis vltimum ſuppli- B cium ſumebatur ὄρυγμα *Foſſa*, dicebatur. vide Harpocrationem & Demoſthenem, contra Ariſtocratem.

Qualis artifex pereo! Inter moras perlatos à curſore Phaontis codicillos præripuit, legítque *ſe hoſtem à ſenatu iudicatum & quæri, vt puniatur more maiorum* Interrogauítque quale id genus eſſet pœnæ. Et cùm comperiſſet nudi hominis ceruicem inſeri furcæ, corpus virgis ad necem cædi: conterritus, duos pugiones, quos ſecum tulerat, arripuit: tentatáque vtriuſque acie, rurſus condidit, cauſſatus *nondum adeſſe fatalem horam.* Ac modò Sporum hortabatur, vt lamentari ac plangere inciperet: modò orabat, vt ſe aliquis ad mortem capeſſendam exemplo iuuaret: interdum ſegnitiem ſuam his verbis increpabat: *Viuo deformiter ac turpiter* οὐ πρέπει Νέρωνι, οὐ πρέπει· νήφειν δεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἄγε ἔγειρε σεαυτόν. Iámque equites appropinquabant, quibus præceptum erat vt viuum eum attraherent. Quod vt ſenſit, trepidanter effatus,

Ἵππων μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει: Ἰλιάδ. κ.

ANIMADVERSIONES.

Qualis artifex pereo.] Dio ὦ Ζεῦ οἷος τεχνίτης παραπόλλυμαι! Intellige vocem *artifex*, vt cùm Græci nominant Διονύσου τεχνίτας: de quo apud Ariſtotelem in Problem. Græ- C ci quidam κιθαρῳδὸς explicatiùs vertunt, vt in Manaſſæ Chronico, οἷος ὦ Ζεῦ κιθαρῳδὸς ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλλυται.

Nudi hominis ceruicem inſeri furcæ.] De huius ſupplicij modo alibi diſputamus, & varios errores doctiſſimorum virorum, qui nuper de his ſcripſerunt refellimus. Mirum ſanè tantum in literis Latinis virum adeò fuiſſe impeditum in explicando quid eſſet *furca* Romanè loquentibus.

ferrum iugulo adegit, iuuante Epaphrodito, à libellis. Semianimíſque adhuc interrumpenti centurioni, & pænula ad vulnus appoſita, in auxilium ſe veniſſe ſimulanti, non aliud reſpondit, quàm *Sero* & *Hæ eſt fides* Atque in ea voce defecit, exſtantibus rigentibúſque oculis vſque ad horrorem formidinémque viſentium. Nihil prius ac magis à comitibus exegerat, quàm ne poteſtas cuiquam capitis ſui fieret: ſed vt, quoquo modo, totus cremaretur. Permiſit hoc Icelus Galbę libertus, non multò antè vinculis exſolutus, in quæ primo tumultu coniectus fuerat. Funeratus eſt impenſa ducentorum millium, ſtragulis albis au

50 ro intextis, quibus vſus Kalend. Ianuarij fuerat. Reliquias Ecloge & Alexandra nutrices cum Acte concubina gentili Domitiorum monumento condiderunt: quod proſpicitur è campo Martio impoſitum colle hortorum. In eo monumento ſolium Porphyretici marmoris ſuperſtanti Lunenſi ara circumſeptū

51 eſt lapide Thaſio. STATVRA fuit pęne iuſta: corpore maculoſo & fœdo: ſufflauo capillo: vultu pulcro magis quàm venuſto: oculis cæſiis & hebetioribus: ceruice obeſa, ventre proiecto, gracillimis cruribus, valetudine proſpera. Nam qui luxuriæ immoderatiſſimę eſſet, ter omnino per XIIII. annos languit: atque ita, vt neque vino, neque conſuetudine reliqua abſtineret. Circa cultum habitúmque adeò pudendus, vt comam ſemper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam ponè verticem ſummiſerit: ac

ANIMADVERSIONES.

Ferrum iugulo adegit.] Quid igitur illud eſt quod Hegeſippus ait lib. IV. cap. XX. Neronem periiſſe *mangano, quod ipſe ſibi de ligno pararat.* ferro enim & gladio periit non mangano. Eſt verò μάγγανον, inſtrumentum ad iacienda tela vt balliſta: huius in Gloſſario mentio & apud Leonem in Tacticis, atque alios. EVſebius in Hiſtoria libro ſexto, ὥσπερ ἐκ μαγγάνου τινὸς εἰς τὸ μέσον ῥιφεὶς ἀναφαίνεται. Eſt & inſtrumentum ad torquendum, de quo ſenſit Hegeſippus. Euſebius libro octauo, σώματα τοῖν ποδοῖν ἀποδεσμούμενα, μετέωρά τε καὶ διὰ ξύλων κάτω κεφαλῆς μαγγάνοις τισὶν εἰς ὕψος ἀνελκόμενα. & in libri eiuſdem ſupplemento, τοῖν ποδοῖν μαγγάνοις τισὶ ξένοις διακλώμενος. ſignificat & alia, quæ miſſa nunc facio. Neſcio verò vnde id Hegeſippus habuerit: nam alij omnes nihil amplius, quàm Neronem ſe ipſum interfeciſſe narrant.

Cum Acte concubina.] è XIII. Annali. Taciti hęc ancilla nota, & Neronis contubernium cum ipſa, neque tacetur eadem à Dione.

Impoſitum colle hortorum.] Viterbien-

bienſis, *colle ortulorum*. duplici archaïſmo. *colle*, pro colli. & *ortulorum* pro hortulorum. quo modo A ſcripſiſſe multos antiquorum, ex iis conſtat, quæ ſcripſerunt veteres de orthographia.

plerumque ſyntheſinam indûtus, ligato circum collum ſudario prodierit in publicum, ſine cinctu, & diſcalceatus. (
LIBERALES diſciplinas omnes fere puer attigit. Sed à philoſophia eum mater auertit: monens, imperaturo contrariam eſſe: à cognitione veterum oratorum Seneca præceptor, quò diutius in admiratione ſui detineret. Itaque ad poëticam pronus carmina libenter ac ſine labore compoſuit: nec, vt quidam putant, aliena pro ſuis edidit. Venêre in manus meas pugillares libellíque cum quibuſdam notiſſimis verſibus ipſius chirographo ſcriptis: vt facilè appareret, non tranſlatos, aut dictante aliquo exceptos, ſed planè quaſi à cogitante atque generante exaratos: ita multa & deleta & inducta & ſuperſcripta inerant. 52

ANIMADVERSIONES.

Plerumque ſyntheſinam indutus, ligato circum collum ſudario prodierit in publicum, ſine cinctu, & diſcalceatus.] Hoc eſt, habitu hominis in triclinio diſcumbentis. Satyrici auctor, *In his eramus lauticiis cùm ipſe Trimalcio ad ſymphoniam allatus eſt, poſitúſque in ceruicalia minutiſſima, B expreßit imprudentibus riſum. Pallio enim coccino adraſum incluſerat caput, circáque oneratas veſte ceruices laticlaniam immiſerat mappam, fimbriis hinc atque illinc pendentibus.* Dio *ſudarium* vertit σινδόνιον. totum enim hunc locum ita exprimit, τοὺς βουλευτὰς χιτώνιόν τι ἐνδεδυκὼς ἀνθινὸν καὶ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων, ἀσάνδαλος. καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἤδη παρηνόμει ὥστε καὶ ἀζώστους χιτῶνας ἐν τῷ δημοσίῳ ἐνδύεσθαι.

A philoſophia eum mater auertit, monens imperaturo contrariam eſſe.] Philoſtratus in vita Apollonij Tyanei, homini vano dictum non vanum in hanc ſententiam tribuit, φιλοσοφία παρὰ βασιλεῖ ἀνδρὶ, ξύμμετρος μὲν καὶ ὑπανειμένη, θαυμαστὴν ἐργάζεται κρᾶσιν· ἡ δὲ ἀκριβὴς καὶ ὑπερεπιτείνουσα φορτική τε, ὦ βασιλεῦ, καὶ ταπεινοτέρα τῆς ἡμετέρας σκηνῆς φαίνεται· καὶ τύφου δὲ αὐτό τι εἶναι ἡγοῦνται βάσκανοι.

A cognitione veterum oratorum Seneca præceptor, quo diutius in admiratione ſui detineret.] Quintilianus de Seneca, *Tum autem ſolus hic fere in manibus adoleſcentium fuit: quem non equidem omnino conabar excutere, ſed potioribus præferri non ſinebam: quos ille non deſtiterat inceſſere, cùm diuerſi ſibi conſcius generis, placere ſe in dicendo poſſe iis quibus illi placerent, diffideret.*

Venêre in manus meas pugillares libellíque.] C Appellat libellos chartas viliores, quibus olim eruditi vtebantur, quando primum aliquid componebant: vt opus emendatum in chartam meliorem inde transferrent. Epiphanius eiuſmodi libellos vocat χαρτάρια; chartas autē quæ opus

correctum excipiebant, τετράδας. Sic ille in operis fine; Ὑπάτιος, ὁ τὴν μεγάλην ἀπὸ τῶν χορδῶν ἐν τετράσι ποιησάμενος.

53 Habuit & pingendi fingendíque maximè non mediocre ſtudium. Maxima autem popularitate efferebatur, omnium æmulus, qui quoquo modo animum vulgí mouerent. Exiit opinio poſt ſcenicas coronas proximo luſtro deſcenſurum eum ad Olympia inter athletas. Nam luctabatur aſſiduè: nec aliter certamina gymnica Græcia tota ſpectauerat, quàm brabeutarum more in ſtadio humi aſſidens: ac ſi qua paria longiùs receſſiſſent, in medium manibus ſuis protrahens. Deſtinauerat etiam qui Apollinem cantu, Solem aurigando æquiparare exiſtimaretur, imitari & Herculis facta. Præparatúmque leonem aiunt, quem vel claua vel brachiorum nexibus in

54 Amphitheatri harena ſpectante populo nudus elideret. Sub exitu quidem vitæ palàm vouerat ſi ſibi incolumis ſtatus permanſiſſet, proditurum ſe partæ victoriæ ludis, etiam hydraulam & choraulam, & vtricularium, ac nouiſſimo die hiſtrionem, ſaltaturúmque Virgilij Turnum. Et ſunt qui tradant Paridem hiſtrionem occiſum ab eo, quaſi grauem aduerſarium.

ANIMADVERSIONES.

Habuit & pingendi fingendíque maximè non mediocre ſtudium.] Dio Chryſoſtomus in ea de philoſopho, φασὶ δὲ καὶ γράφειν καὶ πλάττειν ἱκανὸν αὐτὸν εἶναι. de Nerone loquitur.

Maxima autem popularitate efferebatur, omnium æmulus, qui, quoquo modo animum vulgi mouerent.] *Maxima popularitas*, maximum placendi vulgo ſtudium. non diſpliceat *maximè autem popul.* eandem vocem (dico *maximè*) ſiquis ex præcedente ſententia ſuſtulerit, non multum meo iudicio errauerit. Neronis popularitatem perſtringit Dio Chryſoſtomus cùm ait in orat. de philoſ. Καί τοι τῶν νῦν βασιλέων τις ἐπιθυμεῖ σοφὸς εἶναι τὴν τοιαύτην σοφίαν, ὡς πλεῖστα ἐπιστάμενος. οὐ μήν τοι τὰ τοιαῦτα ἃ μὴ θαυμάζεται παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐφ' οἷς στεφανοῦσθαι ἔστι.

Exiit opinio.] Fallitur Torrentius qui vocem *opinio* putat hinc amouendam, de qua diximus ad libro II. capite LI. & LVI. Cæſar de bello ciuili libro III. *quæ opinio erat edita in vulgus.* Latinè loquentibus, *opinio* idem perſæpe ac fama.

Vouerat ſe proditurum hydraulam & choraulam & vtricularium.] Harum artium peritum fuiſſe Neronem teſtis vnicus mihi Dio Chryſoſtomus in ea quam modò nominaui oratione. φασὶν, inquit, αὐτὸν ἱκανὸν εἶναι καὶ αὐλεῖν, τῷ τε στόματι, καὶ ταῖς μασχάλαις ἀσκὸν ὑποβάλλοντα, ὅπως διαπεφευγὼς ᾖ τὸ αἰσχρὸν τὸ τῆς Ἀθηνᾶς.

Erat

Erat illi æternitatis perpetuæque famæ cupido, ſed inconſul- 55
ta. Ideóque multis rebus ac locis vetere appellatione detra-
cta, nouam induxit ex ſuo nomine. Menſem quoque Apri-
lem, Neroneum appellauit. Deſtinauerat & Romam Neropo-
lim nuncupare. Religionum vſquequaque contemptor, præ- 56
ter vnius deæ Syriæ. Hanc mox ita ſpreuit, vt vrina contami-
naret: alia ſuperſtitione captus in qua ſola pertinaciſſimè hæ-
ſit. Siquidem icunculam puellarem, cùm quaſi remedium in-
ſidiarum à plebeio quodam & ignoto muneri accepiſſet,
detecta confeſtim coniuratione pro ſummo numine tri-
níſque in die ſacrificiis colere perſeuerauit: volebátque cre-
di monitione eius futura præноſcere. Ante paucos quàm pe-
riret menſes, attendit & exſtiſpicio, nec vmquam litauit

ANIMADVERSIONES.

Erat illi æternitatis perpetuæque famæ cupido, ſed inconſulta.] Planè ſimilè eſt Pauſaniæ de Nerone iudicium, quod libet aſcribere. poſtea enim quàm de liberata ab eo Græcia dixit. Ἀπέδειξε ait ἐς τοῦτο μοι τοῦ Νέρωνος τὸ ἔργον, ὀρθότατα εἰρηκέναι Πλάτωνα ἐφαίνετο ὁ Ἀρίστωνος. ὁπόσ᾽ ἀδικήματα μεγέθει καὶ τολμήματι ἐστὶν ὑπερηρκότα, οὐ τῶν ἐπιτυχόντων εἶναι ταῦτα ἀνθρώπων, ψυχῆς δὲ γενναίας, ὑπὸ ἀτόπου παιδείας διεφ- B θαρμένης. Non poteſt negari, & cupidinem famæ, ac nominis ſui æternitati conſecrandi deſiderium, generoſi animi eſſe documentum.

Icunculam puellarẽ cum quaſi remedium inſidiarum muneri accepiſſet.] Ita olim emẽdauit Egnatius lectionem omnium librorum: in quibus fere ſcriptum offendimus *acungulam.* quæ vox nec Græcam nec La- C tinam originem habere poteſt. *Imaguncula* verò longius recedit à ſcripta lectione. Fuit autem moris hominibus præſtigiatoribus & planis remedia aduerſus quoſuis morbos & caſus vendere, quæ ſemper circumferri facilia eſſent. Talis hæc

A icuncula puellaris: tales illi annuli φαρμακῖται ſine φυσικοί, quorum mentio apud Ariſtophanem atque alios. Tales item laminę illę quarum meminit Arnobius libro ſecundo, *Aduerſus ictus noxios & venenatos colubrorum morſus, remedia ſæpe conquirimus, & protegimus nos laminis, Pſyllis, Marſisve vendentibus, aliíſque inſtitoribus atque planis:* nam quid B ſibi voluit obſecro vir doctus olim cùm illum locũ tã inſolenter ſuis emẽdationibus deprauaret? atqui laminas eſſe περιάπτων genus, vt cætera quorũ meminimus, etiã Alexander Trallianus docet, qui inter magica, vel, vt ipſe vocat, φυσικὰ remedia πετάλων, ſiue laminarũ iſtiuſmodi ſæpe meminit. Vt ad Trãquillũ redeã, nimis vereor ne ſuperior emẽdatio a- C cutior ſit quã verior. Nam τὸ *a* initio huius dictionis mordicus retinent quantũ eſt librorũ. In Viterbiẽſi verò diſertè ſcriptũ *acuncula.* Puto verũ eſſe *acucula.* quę & Latina & proba dictio eſt. Imper. Conſt. in Cod. Theodoſiano, De repudiis, *Si præter hæc tria crimina repudium marito*

Eeee

omiſerit, oportet eam vſque ad acu-culam capitis in domo mariti deponere. De acu quæ muliebris mundi olim, vt nunc quoque pars fuit, nihil attinet dicere. notiſſima enim res A eſt. Huiuſmodi igitur acus non minus quàm anulos aut laminas in magico inſtrumento locum habuiſſe, ex hac lectione diſcimus.

59 A. V. C. DCCCXXI. OBIIT ſecundo & trigeſimo ætatis anno, die quo quondam Octauiam interemerat. Tantúmque gaudiũ publicè præbuit, vt plebs pileata tota vrbe diſcurreret. Et tamen non defuerũt qui per longum tempus vernis æſtiuíſque floribus tumulum eius ornarent: ac modò imagines prætextatas in Roſtris proferrent, modo edicta, quaſi viuentis, & breui magno inimicorum malo reuerſuri. Quinetiam Vologeſus Parthorum rex, miſſis ad ſenatum legatis de inſtauranda ſocietate, hoc etiam magnopere orauit, vt Neronis memoria coleretur.

ANIMADVERSIONES.

Obiit ſecundo & trigeſimo ætatis anno.] Mirum ſilentio eſſe prætermiſſum tempus Imperij, quod fuiſſe ait Ioſephus annorum tredecim, & dierum octo. Zonaras annis tredecim adiicit menſes octo, demptis diebus duobus. Xiphilinus duos amplius dies illi tribuit tantũ: Clemens verò, annorum vult fuiſſe tredecim, menſium octo, dierum XXVIII. Euſebius, niſi fallunt nos, vt ſæpe, eius codd. annos XIV. ait, menſes ſeptem, dies XXIV. Etiam alij minorum gentium chronologi aliter. In annis vitæ latè errant Dio & Zonaras qui aiunt vixiſſe annos XXX. menſes nouem. vide & Epiphanium, Theophilum, alios.

Die quo quondã Octauiã interemerat.] Periit Nero a. d. VIII. Eid. Iunij, anno & XXII. diebus ante initium Veſpaſiani. auctor Dio.

Quaſi viuentis & breui magno inimicorum malo reuerſuri.] Quia Neroni ſeſe perimenti pauciſſimi (tres ait Dio, Suetonius quatuor) teſtes adfuerunt: propterea eo extincto & ignoratum pleriſque mortis genus, D quo verum illud monſtrum perierat: & multis etiam perſuaſum non eſſe illum occiſum, ſed viuere, ac breui reuerſurum. Præclarè hoc Dio Chryſoſtomus inſignis orator æquè ac philoſophus, temporum B illorum propè æqualis. οἱ περὶ αὐτὸν inquit, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἠνάγκασαν ὅτῳ ποτὲ τρόπῳ ἀπολέσθαι αὐτόν. οὐδέ πω γὰρ καὶ νῦν τοῦτό γε δῆλον ἐστιν. & ſtatim. καὶ νῦν αὐτὸν ἔτι πάντες ἐπιθυμοῦσι ζῆν· οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ οἴονται. Tacitus Hiſtoriarum libro II. *pluribus viuere Neronem fingentibus, credentibúſque.* Fuit & illa conſtans plerorumque in veteri Eccleſia opinio, venturum Neronẽ ante ſeculi finem; & vel ipſum fore C Antichriſtum, (Iohannes Chryſoſtomus ſeriò affirmat Neronẽ Antichriſti fuiſſe typum:) vel temporibus iiſdem per Occidentem ſæuiturum, quibus ille per Orientem: qua de re ſuauiter fabulatur ille verè θαυμάσιος Martinus, apud Seuerũ Sulpicium dialogo ſecundo. Auctor verſuum qui Sybillis tribuuntur, de Nerone,

Ἀλλ' ἔσται καὶ ἄϊστος ὁ λοίγιος· εἶτ' ἀνακάμψει
Ἰσάζων θεῷ αὐτόν.

&

& plura in hanc ſententiam variis locis eius operis. B. Auguſtinus De ciuitate Dei lib.xx.dictum Pauli Apoſtoli explicans, *Iam enim myſteriũ iniquitatis operatur*, inter cætera ſcribit: *Quidam putant hoc de imperio dictum fuiſſe Romano: & propterea Paulum Apoſtolum non id apertè ſcribere voluiſſe, ne calumniam videlicet incurreret, quod Romano imperio malo optauerit, cùm ſperaretur æternum. vt hoc quod dixit, Iam enim myſterium iniquitatis operatur Neronem voluerit intelligi: cuius facta velut Antichriſti videbantur. Vnde nonnulli ipſum reſurrecturum, & futurum Antichriſtum ſuſpicantur. Alij verò neceum occiſum putant: ſed ſubtractũ potius, vt putaretur occiſus: & viuum occultari in vigore ipſius ætatis, in qua fuit cũ crederetur extinctus donec ſuo tẽpore reueletur, & reſtituat. in regnũ.*

Deniq. cùm poſt vigenti annos adoleſcente me exſtitiſſet cõditionis incertę, qui ſe Neronẽ eſſe iactaret, tá fauorabile nomẽ eius apud Parthos fuit: vt vehemẽter adiutus, & vix redditus, ſit.

ANIMADVERSIONES.

Denique cùm poſt viginti annos, adoleſcente me, extitiſſet cõditionis incertæ qui ſe Neronem fingeret.] Pſeudonerones fuêre plures. Tacitus clarè oſtendit. etſi parum vulgo ad eius verba attendunt. Ait ille in rebus Othonis ſecundo Hiſtoriarum, *Sub idem tempus Achaia atque Aſia falsò exterritæ, velut Nero aduentaret: vario ſuper exitu eius rumore, eóque pluribus viuere eum fingentibus, credẽtibúſque. Cæterorum caſus conatúſque in contextu operis dicemus. Tunc ſeruus è Ponto, ſiue, vt alij tradidere, libertinus ex Italia, citharæ & cantus peritus (vnde illi ſuper ſimilitudinem oris propior ad fallendum fides) adiunctis deſertoribus quos inopia vagos ingentibus promiſſis corruperat, mare ingreditur.* illa verba, *pluribus viuere eum fingentibus*, ſubobſcurè indicant falſos Nerones fuiſſe plures: quod arguunt manifeſtè ſequentia. nam de pluribus ſe dicturum pollicetur. & hiſtoria confirmat, quæ plures commemorat. primus hic eſt quem Tacitus inſerit rebus Othonis & Vitellij: nam interpreti non aſſentior, componenti illum locum cum iſto Suetonij. apertè repugnant tempora & Tacito conſentit Xiphilinus ex Dione, narrans in Othone, captum fuiſſe tum quemdam qui Neronem ſe fingeret: cuius, inquit, Dio nomen ſe ignorare ait. ſimilem ignorantiam profitetur & Tacitus in fine narrationis illius: *Aſprenati*, inquit, *cuncta ex fide nuntiata: cuius cohortatione expugnata nauis, & interfectus quiſquis ille erat.* Alius ab hoc eſt Terentius ille Maximus quem ex Dione, vt arbitror, tradit Zonaras in vita Titi. ἐπὶ τούτου inquit, καὶ ὁ ψευδονέρων ἐφάνη, ὃς Ἀσιανὸ μὲν ἦν, ἐκαλεῖτο δὲ Τερέντιος Μάξιμος. προσεῴκει δὲ τῷ Νέρωνι καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν φωνήν. καὶ γὰρ καὶ ἐκιθαρῴδει. ἔκ τε τῆς Ἀσίας τινὰς προσεποιήσατο, καὶ ἐπὶ τὸν Εὐφράτην προχωρῶν, πολλῷ πλείους ἀνηρτήσατο. καὶ τέλος πρὸς Ἀρτάβανον τὸν τῶν Πάρθων κατέφυγεν ἀρχηγόν. ὃς καὶ δι' ὀργῆς τὸν Τίτον ποιούμενος, ἐδέξατό τε τοῦτον, καὶ κατάγειν ἐς Ῥώμην παρεσκευάζετο. Tertius eſt de quo Suetonius hoc loco. Eum narrat Tranquillus extitiſſe poſt viginti annos à Neronis morte: incidit igitur in Domitiani tempora, & imperij eius annum ſeptimum. quare non poteſt cum alterutro ſuperiorum idem eſſe. Pſeudoneronis cuiuſdam meminit Lucianus in commentariolo Πρὸς ἀπαίδευτον.

C. SVETONI TRANQVILLI LIBER VII.

SER. SVLPICIVS GALBA.

1. PRogenies Cęſarum in Nerone defecit. quod futurum compluribus quidem ſignis, ſed euidentiſſimis duobus, apparuit. Liuiæ olim poſt Auguſti ſtatim nuptias Veientanum ſuum reuiſenti, pręteruolans aquila, gallinã albã, ramulũ lauri roſtro tenẽtẽ, ita vt rapuerat, demiſit in gremiũ: cúmq. nutriri alitẽ, pangíq. ramulũ placuiſſet, tanta pullorũ ſoboles prouenit, vt hodie quoq. ea villa *ad Gallinas* vocetur:

ANIMADVERSIONES.

A *PRogenies Cæſarum in Nerone defecit.*] Eſt certum, & omnes hiſtorici notant. Appianum excipio, qui libro quarto Ἐμφυλίων ſcribit reliquiſſe Octauium καὶ γένος καὶ ὄνομα τὸ νῦν ἄρχον. vixit autẽ ille ſub Hadriano & Antonino Pio tam igitur falſum domum Auguſtã quæ tum fuit, genus traxiſſe ab Auguſto, quàm verum de nomine. nam omnes Cæſares dicti. Errat & vetus ſcholiaſtes Iuuenalis, qui ad illum poëtæ verſum,

Cùm iam ſemianimum laceraret Flauius orbem Vltimus.

notat *vltimum* dici Domitianum, quia in illo Cæſarum origo defecit.

Liuiæ olim poſt Auguſti ſtatim nuptias.] Nõ ſanè ſtatim, ſi ſatis ex fide Dionis narratio, qui in anno DCCXVII hoc commemorat. at Liuia in Auguſti domũ deducta ſub anni DCCXV finem meminit & in extremo Ne-

B rone.

Gallinam albam.] Et iſta alba fuit, & omnes quæ ex ipſa prouenêre. auctor Dio, qui vocat τὸ γένος τῶν λευκῶν ὀρνίθων.

Pangíque ramulum placuiſſet.] Ramulum

mulum vocat κλῶνα. nam laurus earum arborum vna eſt, quæ generant ſi κλὼν pangatur, id eſt ſurculus: non generant neque proueniunt, ſi ἀκρέμων hoc eſt ſurus, ſiue craſſior ramus. cauſſam habes apud Theophraſtum Αἰτίων φυσικῶν libro I. capite III. A

tale verò lauretum, vt triumphaturi Cæſares inde laureas decerperent: fuítque mos triumphantibus, alias confeſtim eodem loco pangere: & obſeruatum eſt ſub cuiuſque obitum, arborem ab ipſo inſtitutam, elanguiſſe. Ergo nouiſſimo Neronis anno, & ſilua omnis exaruit radicitus, & quidquid ibi gallinarum erat, interiit: ac ſubinde tacta de cœlo Cæſarum æde, capita omnibus ſimul ſtatuis deciderunt: Auguſtíque ſceptrum è manibus excuſſum eſt. Neroni GALBA ſucceſſit, nul- 2
lo gradu contingens Cæſarum domum: ſed haud dubiè nobiliſſimus, magnáque & vetere proſapia: vt qui ſtatuarum A. V. C. DCCCXXI.
titulis PRONEPOTEM Q. CATVLI CAPITOLINI ſemper adſcripſerit: Imperator verò etiam ſtemma in atrio propoſuerit, quo paternam originem ad Iouem: maternam, ad Paſiphaen Minois vxorem referret. Imagines & elogia vniuerſi generis exſequi longum eſt: familiæ breuiter attingam. Qui primus Sulpiciorum cogno- 3
men Galbæ tulit, cur, aut vnde traxerit, ambigitur. Quidam putant, quòd oppidum Hiſpaniæ fruſtra diu oppugnatum

ANIMADVERSIONES.

Tale verò lauretum, vt triumphaturi Cæſares inde laureas decerperēt.] Seruius in iſtū verſum è lib. VI. *Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ.* ſic notat: *Moris fuerat vt de lauro fieret. Sanè dicit Donatus, quod hoc propter Auguſtū mutauit. Nam nata erat laurus in palatio eo die quo natus eſt Auguſtus, vnde triūphantes coronari conſueuerant: propter quam rē noluit laurum dicere ad officium lugubre pertinere.* Hæc ille ſeu verus ſeu falſus Seruius. Porrò in optimo Memmij libro, poſt vocem *decerperent*, erat lacuna ſatis magna; quaſi periodus integra deſideraretur. B

Silua omnis exaruit radicitus.] Habes ſimilē hiſtoriam apud Ioannem Tzetzem, Hiſtorici chil. IIII. de ficu logothetę cuidā vnicè dilecta (ſic vt nemini alij eſſe fructū ex ea liceret) quæ magna omnium admiratione, die mortis eius exaruit, ac poſtridie à ſummo ad imū fidit ſe. quam hiſtoriam ſanctè iurat auctor eſſe veram. C

Nullo gradu contingens Cæſarum domum.] Liuiam tamen aliquomodo contingebat auctore Plutarcho. ἦν δέ τι καὶ Λιβίᾳ τῇ Καίσαρος γυναικὶ κατὰ γένος προσήκων ὁ Γάλβας.

PRONEPOTEM Q. CATVLI CAPITOLINI ſemper adſcripſerit.] Scribe *PRONEPOTEM SE Q. C.* caſu enim omiſſa vocula *Se* quam omnes codd. habent.

Maternam ad Paſiphaen.] Memm.

Paſiphaam, vt Torrentij: cui eruditiſſimo viro de voce *mater-* A *nam* hoc loco delenda, ferè aſſentior.

illitis demum galbano facibus ſuccenderit: alij quòd in diuturna valitudine galbeo, id eſt, remediis lana inuolutis aſſiduè vteretur: nonnulli quòd præpinguis fuerit viſus, quem *galbam* Galli vocent: vel contra, quòd tam exilis, quàm ſunt animalia, quæ in eſculis naſcuntur, appellantúrque galbæ. Familiam
DCX. illuſtrauit Ser. Galba conſularis, temporum ſuorum eloquen-
DCIII. tiſſimus: quem tradunt, Hiſpaniam ex prætura obtinentem,

ANIMADVERSIONES.

Illitis demũ galbano facibus.] Gloſſarium Γαλβαὶν ἢ Χαλϐαὶν, *Galba.* ſed Græci per χ hanc vocem enuntiant, non vt Latini per *g*: quam analogiam in aliis deprehendes. & Latini hunc herbæ ferulaceæ ſuccum appellant galbanum, non *galbam.*

B *Galbeo, id eſt remediis lana inuolutis aßiduè vteretur.*] Remedia ſiue quæ medici ex artis ſuæ præceptis imperabant, ſiue quæ ſuperſtitio aliqua ſuadebat, vel ars magica, perſæpe lanæ inuoluta affectæ parti admouebant. Sic libro VIII. in Domitiano commemoratur *brachium velut ægrum lanis faſciiſque obuolutum.* vide ad illum locum. Plinius libro XXX. capite XV. refert ex quorundam ſententia, *ſtellionis cinerem lineamento inuolutum, in ſiniſtra manu Venerem ſtimulare.* Aliquando ſuccum remedio futurum adhibebant *collectum flocco*, vt ibidem Plinius loquitur. aliquando lanæ hapſo vtebantur: vt cùm in ſeptimo libro Celſi, *inducitur hapſus lanæ mollis, tepido oleo repletus.* Fere autem cùm de amuletis & iis quæ περίαπτα Græci dicebant, loquuntur veteres, verbo *adalligari* in eam rem vtuntur; vt paſſim Plinius illo libro. itaque non facile credam remedium cuius hîc mentio fit, magicum fuiſſe. Non etiam aſſentimur viris eruditiſſimis, qui ex his Suetonij verbis illa cenſuerunt tollenda, *id eſt, & lana.* nam Memmij codex & Viterbienſis facilè omnium optimi, ita planè habent vt eſt editum. & ita omnes MSS. paucis exceptis, à quibus abſunt illa, *id eſt*, perperam, vt diximus. Porrò hæc remedia lana inuoluta cum affectæ parti applicabantur, *galbei* vulgo fuerunt dictitati: cuius appellationis rationem pluribus quærere non eſt huius loci.

C *Animalia quæ in eſculis naſcuntur.*] Sunt multa animalcula & vermiculi, qui in arboribus aut ſiccis etiam lignis naſcuntur: qui quum appellatione communi Græcis dicantur τερηδόνες, Latinis teredines, varia nomina ex arborum generib. aut aliis cauſſis, ſunt ſortiti in vtraque lingua. eiuſmodi nomina ſunt κὶς, σὴς, ἶξ, ψὴν, κοίελος, item, coſſi, bytarus, apud Plinium è M. Tullio, & galbæ, vt docemur iſto
D loco. Memmij liber, *in æſculis.* quomodo eius arboris nomen in pleriſque libris ſcriptum inuenitur.

Temporum ſuorum eloquentiſſimus.]

mus.] Adde & ditiſſimus. Appianus, *πλουσιώτατος ὢν ἐμόσθη Ῥωμαίων*. cum le- A ge de hac Galbæ perfidia, in Ibericis.

xxx. Luſitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriatini belli cauſam exſtitiſſe. Eius nepos ob repulſam conſulatus infenſus DCCX. Iulio Cæſari, cuius legatus in Gallia fuerat, conſpirauit cum Caſſio & Bruto: propter quod Pedia lege damnatus eſt. Ab hoc ſunt Imperatoris Galbæ auus & pater. Auus clarior ſtudiis quàm dignitate: non enim egreſſus præturæ gradum, multiplicem nec incurioſam hiſtoriam edidit. Pater conſulatu fun- A. V. C. ctus, quàm breui corpore atque etiam gibber modicæque in DCCLXXV. dicendo facultatis, cauſſas induſtriè actitauit. Vxores habuit Mummiam Achaicam, neptem Catuli, proneptem L. Mummij, qui Corinthum excîdit: item Liuiam Ocellinam, ditem admodum & pulcram, à qua tamen nobilitatis cauſſa appetitus vltro exiſtimatur, & aliquando enixius, poſtquam ſubinde inſtanti vitium corporis ſecreto poſita veſte detexit, ne quaſi ignaram fallere videretur. Ex Achaica liberos, Caium & Seruium procreauit. Quorum maior Caius attritis facultatibus vrbe ceſſit: prohibitúſque à Tiberio ſortiri anno ſuo proconſulatum, voluntaria morte obiit. SER. Galba Imperator, M. Valerio 4
Meſſalla. Cn. Lentulo Coss. natus eſt, IX. Kalend. Ianuarij, DCCLI.

ANIMADVERSIONES.

XXX. Luſitanorum millibus.] Nihil vbique numerorum notis corruptius. non abeſt quin & hîc menda ſit, aut apud Valerium Maxim. qui *ſeptem millia* habet. Memmij liber expreſſe, *triginta*. cui potius numero fauet narratio Appiani. Eam fuiſſe belli Viriatiani cauſſam Appianus idem perſpicuè oſtendit.

Quàm breui corpore.] Placet iure B altera lectio, *quanquam breui c.* Sic Memmianus & plures.

Vitium corporis ſecreto poſita veſte, detexit.] Similem hiſtoriam de Cratete Thebano, cuius coniugium Hipparchia nobilis puella appetebat, habes apud Diogenem Laërtium libro VI.

Caium & Seruium procreauit.] Mirum in pleriſque membranis etiam Memmianis *Sergium* ſcribi. mendoſè prorſus, etſi non omnes animaduertere videas. atqui *Seruius* prænomen eſt Romanorum, vt Caius. Sergius verò per *g* eſt nomen gentis, non autem prænomen.

Maior Caius, attritis facultatibus vrbe ceſſit.] Tacitus Annalium lib. VI. *Caius Galba Conſularis, & duo Blæſij voluntario exitu cecidere: Galba triſtibus Cæſaris literis ſortiri prouinciam prohibitus.* hæc ille in anno qui Q. Plautium, Sex. Papinium coss. habuit.

Natus eſt IX. *Kal. Ian.*] Viterb. *Kal.* VIII. melius Memm. *natus eſt* VIIII. *Kal. Ian.*

in villa colli ſuppoſita, prope Terracinam ſiniſtrorſum Fundos petentibus. Adoptatus à nouerca ſua, Liuij nomen, & Ocellę cognomen aſſumſit, mutato pręnomine. Nam & Lucium mox pro Seruio vſque ad tem̃pus imperij vſurpauit. Conſtat Auguſtum puero adhuc ſalutanti ſe inter æquales, apprehenſa buccula dixiſſe, *καὶ σὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παρατρώξῃ.* Sed & Tiberius, cùm comperiſſet imperaturum eum, verùm in ſenecta: *Viuat ſanè*, ait, *quando id ad nos nihil pertinet.* Auo quoque eius fulgur procuranti, cùm exſta de manibus aquila rapuiſſet, & in frugiferam quercum contuliſſet, ſummum ſed ſerum imperium portendi familiæ reſponſum eſt. Et ille irridens: *Sanè*, inquit, *cùm mula pepererit.* Nihil æquè poſtea Galbam tentantem res nouas confirmauit, quàm mulæ partus: cæteríſque vt obſcœnum oſtentum abhorrentibus, ſolus pro lætiſſimo accepit, memor ſacrificij, dictíque aui. Sumta virili toga, ſomniauit fortunam dicentem, *ſtare ſe ante fores defeſſam: & niſi ocyus reciperetur, cuicumque obuio prædæ futuram.* Vtque euigilauit aperto atrio, ſimulacrum æneum Deæ cubitali maius iuxta limen inuenit: ídque gremio ſuo Tuſculum, vbi æſtiuare conſueuerat, auexit: & in parte ædium conſecratum, menſtruis deinceps ſupplicationibus & peruigilio anniuerſario coluit. Quamquam autem nondum ætate cõſtanti, veterem ciuitatis, exoletúmq; morem, ac tantùm in domo ſua hærẽtem, obſtinatiſſimè retinuit: vt liberti ſeruíq; bis die frequentes adeſſent, ac

ANIMADVERSIONES.

In villa colli ſupp.] Omnino ſcribendum, *ſuperpoſita.* nam ita ſcriptũ in omnibus notæ melioris libris.

Liuij nomen & Ocellæ cognomen aſſumpſit.] Satis notum eſt, *Ocella* cognomen fuiſſe gentis Romanæ. non dubito caſum aliquem peperiſſe hãc appellationem; ſiue ab ocellis propter paruitatem oculorum: ſiue ab κέλλω, quod Græcis nauem appellere ſignificat, prima eius fuerit origo. fuit & apud Græcos etiam vetuſtiſſimos vſitatum Ocelli nomen. Hæc quum ita ſint, miror in optimis mẽbranis ſcribi, *& Ocellare cognomen.* In Domitiani cap. VIII. legimus *Ocellatas ſorores.* an igitur etiam hîc propter adoptionem Ocellę cognomen aliter eſt formatum?

A

Τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παρατρώξῃ.] Confirmant hanc lectionem MSS. noſtri, in quibus vel ita diſertè deſcriptum vt in regiis, Memmij, Pithœi & Liſlæi: vel ita corruptè, vt certiſſima tamen ſint huius ſcripturę veſtigia, vt in Viterbienſi. Sic loquitur Philoſtratus in Ptolemæo Naucratite *δικῶν τε καὶ δικαστηρίων παρέτρωγεν.* At Dio vocem minus vſitatam mutauit vſitatiore *παραγεύσῃ.* non tamen ex illo rectè Suetonium emendes.

B

Nihil æque poſtea Galbam.] Quidam

dam veteres, *Propterea quidem, nihil æquè.* Dio meminit oſtenti & prioris & poſterioris: ἡμίονός τε ἔτεκεν, ὥσπερ αὐτῷ σύμβολον τοῦ κράτους ἔσεσθαι ἐπιτεθέσπι- A στο. vult autem editum hoc portentũ ſub aduectum Galbæ in Hiſpaniam, de quo cap. VIII.

mâne ſaluere, veſperi valere ſibi ſinguli dicerent. INTER liberales diſciplinas attendit & iuri. Dedit & matrimonio operam: verùm amiſſa vxore Lepida, duobúſque ex ea filiis, remanſit in cœlibatu, neque ſollicitari vlla conditione amplius potuit, ne Agrippinæ quidem viduatæ morte Domitij, quæ maritum quoque adhuc nec dum cœlibem Galbam, adeò omnibus ſollicitauerat modis, vt inter conuentum matronarum correpta iurgio, atque etiam manu pulſata ſit à matre Lepida. Obſeruauit ante omnes Liuiam Auguſtam: cuius & viuæ gratia plurimum valuit, & mortuæ teſtamento pæne ditatus eſt. HS. namque quingenties cùm præcipuum inter legatarios habuiſſet, quia notata non perſcripta erat ſumma, herede Tiberio legatum ad quingenta reuocante,

ANIMADVERSIONES.

Mane ſaluere: veſperi valere.] Lucianus in apologia ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος. cuius libelli argumentum intelliges ex his Artemidori libro primo capite vltimo, Ἔρρωσο δὲ καὶ ὑγίαινε, οὔτε λέγειν οὔτε ἀκούειν ἀγαθόν. οὐ γὰρ προσιόντες ἀλλήλοις, οὔτε μέλ- B λοντές τι πράττειν ταῦτα λέγουσιν ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἀπαλλαττόμενοι ἀλλήλων καὶ πρὸς ὕπνον τρεπόμενοι.

Atque etiam manu pulſata ſit à matre Lepida.] Pars librorum *Lepida*: alij, *Lepidæ*, ſenſus manet idem. nam quin de matre Lepidæ vxoris Galbæ ſit accipiendum, non poteſt dubitari.

Cuius & viuæ gratia plurimùm va- C *luit.*] Plutarchus ſcribit ope Liuiæ impetraſſe eum conſulatum ab Auguſto. Λιβίας παρασχούσης ὕπατος ἐκ παλατίου προῆλθε.

HS. namque quingenties cũ præcipuum inter legatarios habuiſſet.] Id eſt, habere eum Liuia voluiſſet. ſic enim dictum vt libro primo, *pepigit cum aduerſariis.* Quare interpretes aliíque docti viri quicquam cenſeant in hac periodo eſſe mutandum, cauſſa, meo iudicio, idonea nulla eſt. vnum eſt quod non queam concoquere, legati modus, omninóque ſcribendum ſuſpicor *quinquagies*, non autem *quingenties*. Scio enim eam ſummam legati, eſſe vltra ciuilem modum: quem cùm Auguſtus in teſtamento ſuo diligenter ſeruauerit, teſte Tacito; ineptum eſt putare, non eſſe habitam eius rationem à Liuia. Nónne verò abſurdum fuerit, cùm Auguſtus & Tiberius quadringenties non multo amplius populo Rom. legarint, Liuiam vni Galbæ quingenties reliquiſſe? nunquam factum meo iudicio. Ita ergo ſtatuamus potius. Legauerat Liuia Galbæ quinquagies, hoc eſt, aureorum coronatorum

centum viginti quinque millia. Tiberius reuocauit ad quadringen- A ta, ſiue coronatorum duodecim millia & quingentos.

ne hæc quidem accepit.

6 HONORIBVS ante legitimum tempus initis, prætor com-
DCCLXXXVI. miſſione ludorum Floralium, nouum ſpectaculi genus, elephantos funambulos, edidit: exin prouinciæ Aquitaniæ anno ferè præfuit: mox conſulatum per ſex menſes ordinarium geſſit. Euenítque vt in eo ipſe L. Domitio patri Neronis, ipſi Saluius Otho pater Othonis ſuccederet, velut præſagium inſequentis caſus, quo medius inter vtriuſque filios extitit Imperator. A Caio Cæſare, Gætulico ſubſtitutus, poſtridie quàm ad legiones venit, ſolenni fortè ſpectaculo plaudentes inhibuit, data teſſera, *vt manus pænulis continerent.* Statim per caſtra iactatum eſt,

Diſce miles militare, Galba eſt, non Gætulicus.

Pari ſeueritate interdixit commeatus peti. Veteranum ac tironem militem opere aſſiduo corroborauit: maturéque barbaris, qui iam in Galliā vſque proruperāt, coercitis, præſenti quoque Caio talem & ſe & exercitū approbauit, vt inter innumeras contractáſque ex omnibus prouinciis copias, neque teſtimoniū neque præmia ampliora vlli perciperent. Ipſe maximè inſignis, quòd campeſtré decurſionem ſcuto moderatus, etiam

ANIMADVERSIONES.

Ne hæc quidem accepit.] Tiberius enim omnia matris ſuæ legata fecit irrita. auctor Dio, initio Caligulæ.

Conſulatum per ſex menſes.] Viterb. *per tres menſes.*

Solemni fortè ſpectaculo.] Nam & in caſtris ſpectacula edi ſolita: quorum Plutarchus in Galba meminit.

Data teſſera vt manus pænulis continerent.] Teſſerā vocat ducis præceptum, quod ab iis qui proximi erant primò exceptum per ſucceſſionem ad omnes peruenit: nec refert, ſiue id voce datum eſt, ſiue in pittacio ſcriptū. vtroque enim modo fieri ſolitum. At teſſeram hîc accipere notione vulgari, vt accipitur à Torrentio, pro ſigno ad excubias, omnino eſt ἀπροσδιόνυσον. Quid apud Liuium magis obuium, quàm vt ad mandata perferenda teſſeræ adhibeantur?

B *Per caſtra iactatum eſt.*] Tacitus, *Laudata olim & militari fama celebrata ſeueritas eius.*

Neque teſtimonium, ne præmia ampliora vlli perciperent.] Miles ſub Imperatoribus, leuiora præmia ab eo duce petebat & accipiebat, cuius ductu bellum gerebat: quæ maioris momenti erant, vt plura genera coronarum, ea ab ipſo imperatore erant petēda: qui ſolitus in ea re iudicium

dicium ſequi plerumque ducũ, vel A legatorum.de hoc teſtimonio loqui tur Suet. Vide ſupra, quę de beneficiis militum obſeruabamus.

ad eſſedum Imperatoris per viginti paſſuum millia cucurrit. 7

CÆDE Caij nuntiata, multis ad occaſionem ſtimulantibus, DCCXCIV. quietem prætulit. Per hoc gratiſſimus Claudio, receptúſque in cohortem amicorum, tantæ dignationis eſt habitus, vt cùm ſubita eivalitudo nec adeò grauis incidiſſet, dilatus ſit expeditionis Britannicæ dies. Africam pro conſule biennio obtinuit extra ſortem electus ad ordinandam prouinciam, & inteſtina diſſenſione & barbarorum tumultu inquietam. Ordinauítque magna ſeueritatis ac iuſtitię cura, etiam in paruulis rebus. Militi, qui per expeditionem annona arctiſſima reſiduum cibariorum tritici modium centum denariis vendidiſſe arguebatur, vetuit, ſimulátque indigere cibo cœpiſſet, à quoquam opem ferri: & is fame extabuit. At in iure dicendo, cùm de proprietate iumenti quęreretur, leuibus vtrimque argumentis, & teſtibus, ideóque difficili coniectura veritatis, ita decreuit, vt ad lacum, vbi adaquari ſolebat, duceretur, capite inuoluto: atque ibidem reuelato, eius eſſet ad quem ſponte ſe à potu recepiſſet Ob res, & tunc in Africa, & olim in Germania geſtas, ornaméta triumphalia accepit, & ſacerdotium triplex, inter XV. viros, ſodaléſq. Titios item Auguſtales cooptatus: atq. ex eo tempore propè ad medium Neronis principatum in ſeceſſu plurimùm vixit: ne ad geſtandum quidem vmquam iter ingreſſus, quàm

NIMADVERSIONES.

Ad eſſedum Imperatoris per viginti paßuum millia cucurrit.] Mos multorum Imperatorum: de quo dictũ nobis ad librum quartum, capite XXVI.

Africam pro conſule biennio obtinuit.] Videtur Galba monumentum ſui reliquiſſe vrbem in eo loco poſitam, vbi ipſe caſtra habuerat, Caſtra galbæ dictam. eius mentio apud B. Cyprianum in Concilio Carthaginenſi: vbi tamen dicitur Caſtrum galbæ.

Cùm de proprietate iumenti quæreretur.] Viterb. *cùm proprietas ium. q.*

Ne ad geſtandum quidem iter ingreſſus quàm.] Deeſt *aliter* ante *quã:* Sic & apud Græcos. Polybius in quinta hiſtoria. τοῖς ὅλοις ἐσφάλησαν, παρ' οὐδὲν ἢ τὴν προειρημένην αἰτίαν pro παρ' οὐδὲν ἄλλο. conſtanter autem ſic legitur B in omnibus antiquis codicibus, & editionibus. tamen Rob. Steph. adiecit eam vocem, edidítque, *ne ad geſt. quidem aliter vnquam iter ingr.* cui iam fere aſſentior: ſuſpicórque *iter* hic partem eſſe vocis *aliter:* nam & illa locutio, *ingredi iter ad geſtandum,* aliquanto videtur inſolentior.

vt ſecum vehiculo proximo decies HS. in auro efferret, donec in oppido Fundis moranti, Hiſpania Tarraconenſis oblata eſt. Accidítque, vt cùm prouinciam ingreſſus ſacrificaret intra ædem publicam, puero è miniſtris acerram tenenti, capillus repentè toto capite caneſceret. Nec defuerunt qui interpretarentur, ſignificari rerum mutationem, ſucceſſurúmque iuueni ſenem: hoc eſt, ipſum Neroni. Nec multò poſt in Cantabriæ lacum fulmen decidit: repertæque ſunt duodecim ſecures, haud

9 ambiguum ſummi Imperij ſignum. Per octo annos variè & inæquabiliter prouinciam rexit. Primo acer, vehemens, & in coercendis quidem delictis vel immodicus: Nam & nummulario non ex fide verſanti pecunias manus amputauit, menſæque eius affixit. Et tutorem, quòd pupillum, cui ſubſtitutus hęres erat, veneno necaſſet, cruce affecit: implorantíque leges, & ciuem Romanũ ſe teſtificãti, quaſi ſolatio & honore aliquo pœnã leuaturus, mutari, multóq. prçter cçteras altiorẽ & dealbatã ſtatui crucẽ iuſſit. Paullatim in deſidiã ſegnitiẽq. cõuerſus eſt,

ANIMADVERSIONES.

A *Vt ſecum vehiculo proximo decies HS. in auro efferret.*] Nihil mutemus: nam *è proximo* quod quidam reſtituunt, non poteſt locum habere, ſi ad authoris mentem diligenter attendimus: qui hoc vult, cauiſſe Galbam, ne ſi caſus aliquis ſubitò nuntiaretur, qui fugæ neceſſitatem ei afferret, à pecunia imparatus reperiretur. propterea proximum

B mum ſibi habuiſſe ſemper in omni itinere vehiculum iſtud auro onuſtum. De more circumferendi pecuniam notauimus nuper ad Apuleij apologiam.

Succeſſurúmque iuueni ſenem.] Dio ſimiliter, καὶ οἱ μάντεις τὴν τοῦ νεωτέρου ἀρχὴν περὶ τὸ γῆρας αὐτοῦ μεταστήσεσθαι ἔφησεν.

In Cantabriæ lacum fulmẽ decidit.] Sic Memmianus non *lucum.* magnũ videlicet in altiore cruce πλεονέκτημα Lucillius Græcorum Martialis,

C Μακροτέρῳ σταυρῷ σταυρούμενον ἄλλον ἑαυτοῦ.
Ὁ φθονερὸς Διοφῶν ἐγγὺς ἰδὼν, ἐτάκη.

Habes ſimilia exempla in Niceta & aliis.

Repertæque ſunt duodecim ſecures.] Viterbienſi *Repertæque ſtatim d.*

Per octo annos variè.] Totidem ait Plutarchus, de anno loquens, quo Vindex in Neronem coniurauit: ἔτος ὄγδοον τὴν ἀρχὴν ἔχων.

Non ex fide verſanti pecunias.] Suſpectum verbum *pecunias.* fortè etiã tollendum, aut ſcribendum, *in pecuniis.*

Præter cæteras altiorem & dealbatam.] Quaſi eſſet ſolatium, quoniam pereundum ſit, ἐξ ἀξίου γοῦν ξύλου, vt eſt Græcorum prouerbium.

Ne

ne quid materię pręberet Neroni : &, vt dicere ſolebat *quòd nemo rationem otij ſui reddere cogeretur.* Carthagine noua conuentum agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitanię auxilia implorante, ſuperuenerunt Vindicis litterę, hortantis *vt humano generi aſſertorem ducémque ſe accommodaret.* Nec diu cunctatus conditionem partim metu partim ſpe recepit. Nam & mandata Neronis de nece ſua ad procuratores clàm miſſa deprehenderat : & confirmabatur cùm ſecundiſſimis auſpiciis, & omnibus, tum virginis honeſtę vaticinatione, tanto magis, quòd eadem illa carmina ſacerdos Iouis Clunię ex penetrali ſomnio monitus erucrat, ante ducentos annos ſimiliter à fatidica puella pronuntiata. Quorum carminum ſententia erat,

A. V. C.
DCCCXXI.

ANIMADVERSIONES.

A *Ne quid materiæ præberet Neroni.*] Nempe ad odium, vel ſuſpicionem, aut vtrumque potius. Tyranni enim, virtutes, quibus ipſi carent, in aliis oderunt, & perditas cupiunt. iidem viros omnes, quos ſua virtus in quocunque genere reddit inſignes & quod neceſſe eſt, in vulgus gratioſos, pro hoſtibus habent. B itaque paſſim in Tacito obſeruabis rectores prouinciarum, res magnas gerere idoneos, vires ſponte remittere, quum plus ab Imperatore quàm ab hoſte ſibi timerent. Hæc ſine dubio cauſſa fuit prima, cur à prioris adminiſtrationis ſeueritate Galba recederet, vt indicat his verbis Suetonius. C Sed hanc cauſſam ipſe profiteri cùm non auderet, aliam ſolitus afferre, quæ ſtatim ſequitur. Ait enim noſter : *& vt dicere ſolebat, quòd nemo otij ſui rationem reddere cogeretur.* hæc verò ratio quàm viro magno ſit indigna, quàm pernitioſa Reip. & ei qui vtatur probroſa, fusè oſtendimus in noſtris ad primã Polybij hiſtoriam diſſertationibus.

Nec diu cunctatus.] At certè aliquantum eſt cunctatus & cum amicis deliberationem habuit. in eo concilio, vox fuit Titi Ouinij viri non optimi prudentiſſima: Deliberaſſe de defectione, iam defeciſſe eſt, τὸ ζητεῖν Νέρωνι εἰ πιστοὶ μενοῦμεν, ἤδη μὴ μενόντων ἐστίν. adi Plutarchum.

Sacerdos Iouis Cluniæ.] Angeli Politiani codex, & alij nonnulli, *ſacerdos Luni Cluniæ* De Luno deo habes apud Spartianum in Caracalla. Sed membranæ omnes quas inſpeximus, *Iouis.* Regiorum vnus *Cluuiæ* pro *Cluniæ.* minus rectè. Κλουνίαν enim Græci vocant. Plutarchi exemplaria in Galba, Κολουνίαν id quoque minus rectè.

Oriturum quandoque ex Hiſpania principem, dominúmque rerum.

10 IGITVR cùm quaſi manumiſſioni vacaturus conſcendiſſet tribunal, propoſitis ante ſe damnatorum occiſorúmque à Nerone quàm plurimis imaginibus, & adſtante nobili puero, quem exſulantem ex proxima Baleari inſula, ob id ipſum acciuerat, deplorauit temporum ſtatum, conſalutatúſque IMPERATOR, *legatum ſe ſenatus ac populi R.* profeſſus eſt. Deinde iuſtitio indicto, è plebe quidem prouinciæ legiones & auxilia conſcripſit, ſuper exercitum veterem legionis vnius, duarúmque alarum, & cohortium trium. Ac è primoribus prudentia atque ætate præſtantibus, velut inſtar ſenatus, ad quos de maiore re, quoties opus eſſet, referretur, inſtituit. Delegit & equeſtris ordinis iuuenes, qui manente anulorum aureorum vſu, Euocati appellarentur,

ANIMADVERSIONES.

Oriturum quandoque ex Hiſpania principem, dominúmque rerum.] Non fuit vana fides, nam Traianos, Hadrianos, Theodoſios Orbi terrarum dedit Hiſpania. Præter hiſtoricos adi Pacati diuinum Panegyricum.

Cùm quaſi manumiſſioni vacaturus conſcendiſſet tribunal.] Plutarchus, προγράμματι ἐδήλωσεν ὁ Γάλβας ἡμέραν ἐν ᾗ ταῖς κατὰ μέρος ἐλευθερώσεις ἀποδώσει τοῖς δεσμένοις.

Legatum ſe ſenatus ac populi Rom. profeſſus eſt.] *Legatus*, στρατηγός. Dionem vide lib. LIII. Plutarchus, στρατηγὸς συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων ὀνομαζόμενος.

Super exercitum veterem legionis vnius.] Sic eſt: quia iam Hiſpania bona fide præſtare obſequium aſſueuerat, vetus ordinatio fuerat immutata. Nam quum olim tres legiones in ea parte Hiſpaniæ prætenderent, vt eſt auctor Strabo: Galbæ Tarraconenſem adminiſtranti maior non adeſt exercitus, quàm legionis vnius, alarum duarum, & cohortium trium. Ipſe ait apud Tacitum primo Hiſtoriarum: *Sit ante oculos Nero, quem longa Cæſarum ſerie tumentem, non Vindex cum inermi prouincia, aut ego cum vna legione, ſed ſua immanitas ſua luxuria ceruicibus publicis depulêre.* paullo ante ſcribit idem, legionem Hiſpanam à Galba in vrbem introductam: quę hæc ipſa eſt. nam legio cognomine Hiſpana illis temporibus nulla, opinor, fuit.

Ac è primoribus.] Scrib. *at è pr.* & ſublata maiore diſtinctione iungendum cum antecedentibus, *è plebe quidem.*

Euocati appellarentur.] Puto manſiſſe nomen iſtorum, fuiſſéque in aulis principum qui Euocati Auguſti appellarentur: non illa veteri notione omnibus nota, ſed hac recenti. in antiquis ſanè inſcriptionibus ſæpe legas, EVOK. AVG. & apud ſcriptores quoque interdum.

excu-

excubiáſque circa cubiculum ſuum vice militum agerent. E-
tiam per prouincias edicta dimiſit, auctor ſingulis vniuer-
ſiſque conſpirandi ſimul, & vt qua poſſet quiſque opera,
communem cauſſam iuuarent. Per idem ferè tempus in mu-
nitione oppidi, quod ſedem bello delegerat, repertus eſt a-
nulus opere antiquo, ſcalptura gemmæ victoriam cum tro-
pæo exprimente. Ac ſubinde Alexandrina nauis Dertoſam
appulit armis onuſta, ſine gubernatore, ſine nauta ac vectore
vllo: vt nemini dubium eſſet, iuſtum piúmque, & fauenti-
bus diis, bellum ſuſcipi. Cùm repentè ex inopinato propè
cuncta turbata ſunt: alarum altera caſtris appropinquantem,
pœnitentia mutati ſacramenti, deſtituere conata eſt, ægré-
que retenta in officio: & ſerui, quos à liberto Neronis ad
fraudem præparatos muneri acceperat, per angiportum in bal-
neas tranſeuntem pæne interemerunt: niſi cohortantibus in-
uicem, ne occaſionem omitterent, interrogatíſq; de qua occa-
ſione loquerentur, expreſſa cruciatu confeſſio eſſet. Acceſſit ad 11
tanta diſcrimina mors Vindicis, qua maximè conſternatus, de-
ſtitutóque ſimilis, non multum abfuit quin vitæ renuntiaret.

ANIMADVERSIONES.

A *Excubiáſq; circa cubiculum ſuum.*]
Principũ cuſtodes alij ad fores pa-
latij ſtabãt: hęc eſt illa cohors quam
τὴν παραφυλάττουσαν ἀεὶ σπεῖραν Plutar-
chus vocat. erant alij ad ipſas cubi-
culi fores: quorum meminit auctor
& libro ſuperiore cap. XLVII.

*Scalptura gemmæ victoriã cum tro-
pæo exprimẽte.*] Multi codd. *ſculptu-
ra.* melius per *a* in Memmiano & a-
B liis. Tres ſunt artes, cælatura, ſcal-
ptura, ſculptura, quarum differẽtias
pauci capiunt. at ſculpturam à ſcal-
ptura. auctor Gloſſarum videtur, di-
ſtinguere ratione materię: vt hæc ſit
in auro, argẽto, argilla & ſimilibus:
illa in lapidibus. Sic Gloſſ. *Sculpit,*
γλύφει λίθον, *Sculptor,* λιθογλύφος.

Alexandrina nauis.] Dio ait fuiſſe
plures; πλοῖα ὅπλων μεστά.

*In balnea tranſeuntem pæne intere-
merunt; niſi cohortantibus inuicem*
A *n.*] Non ſine cauſſa Torrentium ad-
uertit locutionis huius concinni-
tas. nam *pæne interemerunt, niſi,* va-
let interemturi fuerunt, niſi: aut po-
tius breuitatis ſtudio omiſſa verba
hoc pacto ſupplenda: idque adeo
factum eſſet, niſi. Sic ſæpe Latini
ſcriptores. Auctor Romanus quem
Hegeſippum dicunt, libro II. capite
XIV. *tanto impetu in Romanos proſi-*
B *luêre, vt omnem exercitum auerte-
rent, niſi equites ſubueniſſent. auerte-
rent,* pro auerſuri fuerint. lib. V. cap.
XX *Romanos flammæ circumuallaue-
rant, niſi maturè conſuluiſſent.* hoc eſt
circumuallaturæ fuerant. cap. L. *in
poteſtatem hoſtium viuus conceſſerat,
ni nodum intercidiſſet.* pro conceſſu-
rus fuit.

Mors Vindicis.] Memm. & Vi-
terb. *mors ſui vindicis.* fortaſſe, *mors
Iuli V.*

Sed ſuperuenientibus ab vrbe nuntiis, vt occiſum Neronem, cunctóſque in verba ſua iuraſſe cognouit: depoſita LEGATI ſuſcepit CÆSARIS appellationem. Itérque ingreſſus eſt paludatus, ac dependente à ceruicibus pugione ante pectus, nec prius vſum togæ recuperauit quàm oppreſſis, qui nouas res moliebantur, præfecto prætorij Nymphidio Sabino, Romæ: in Germania, Fonteio Capitone: in Africa, Clodio Macro, legatis.

12 PRÆCESSERAT de eo fama ſæuitiæ ſimul atq; auaritię: quòd ciuitates Hiſpaniarum Galliarúmque, quę cunctantiùs ſibi acceſſerant, grauioribus tributis, quaſdam etiã murorum deſtructione puniſſet: & prępoſitos procuratoréſque ſupplicio capitis affeciſſet cum cõiugibus ac liberis: quódq; oblatam à Tarraconenſibus è vetere templo Iouis coronã auream librarum quindecim conflaſſet, ac tres vncias quæ ponderi deerant, iuſſiſſet exigi. Ea fama & confirmata & aucta eſt, vt primùm vrbem introiit. Nã cùm claſſiarios, quos Nero ex remigibus iuſtos milites fecerat, redire ad priſtinum ſtatum cogeret: recuſantes, atq; inſuper aquilam, & ſigna pertinaciùs flagitantes, non modò

ANIMADVERSIONES.

A *Sed ſuperuenientibus ab vrbe nuntiis.*] Icelus libertus Roma in Tarraconenſem venit ad Galbam ſeptem diebus. Tam ſtupenda diligentia merebatur à Suetonio haut prætermitti. vide Plutarchum.

Ac dependente à ceruicibus pugione ante pectus.] De itinere Galbæ ex Hiſpania Romam loquitur Tranquillus. Sed videtur Galba morem ſemel ſuſceptum ſemper poſtea ſeruaſſe: nam Xiphilinus vitæ vrbanæ illius extrema tempora deſcribens, obſeruat irriſum fuiſſe, quod ſenex quum eſſet, & valetudini neruorum obnoxius, in omni itinere gladium ſuſpenſum geſtaret. ὅτι ξίφος διὰ πάσης τῆς ὁδοῦ ἐξηρτᾶτο καὶ γέρων καὶ ἀσθενὴς τὰ νεῦρα ὢν καὶ πάνυ πολλῷ γέλωτα ὠφλίσκανεν.

Fonteio Capitone.] Viterb. *Fronteio.* vt in libris Plutarchi Φροντήϊος. Memm. *Fonteio.*

Quos Nero ex remigibus iuſtos milites fecerat.] Quàm parum honeſta apud Rom. fuerit olim nautica militia, ac quare, ad Polybium, faciente Deo, dicturi ſumus libro ſexto. At claſſiarij iſti & remiges beneficio Neronis facti B iuſti milites in vnam legionem fuerant coniecti, auctore Plutarcho: quam ſanè admodum amplam, ſupra conſuetum etiam illa ætate modum, fuiſſe oportet, ſi caret mendo, quod ſcribit Dio; ſæuitia iſta Galbæ periiſſe illorum ad ſeptem millia, præter numerum ingentem eorum, qui tunc liberati, mox ſunt decimati. Fortaſſe ſcribendum apud Xiphilinum, C εἰς τρισχιλίους. vel τετρακισχιλίους ἀπίθανον.

Aquilam, & ſigna pertinacius flagitantes.]

gitantes.] Plutarchus, σημεῖα τῷ τάγματι καὶ χώραν αἰτοῦντες. id eſt, ſi- A gna flagitantes legioni ſuæ & locum vbi tenderent.

immiſſo equite diſiecit, ſed decimauit etiam. Item Germanorum cohortem à Cæſaribus olim ad cuſtodiam corporis inſtitutam, multíſque experimentis fideliſſimam, diſſoluit, ac ſine vllo commodo remiſit in patriam: quaſi Cn. Dolabellæ, iuxta cuius hortos tendebat, proniorem. Illa quoque, veréne an falsò, per ludibrium iactabantur, appoſita lautiore cœna ingemuiſſe eum. Et ordinario quidem diſpenſatori breuiarium rationum offerenti, parapſidem leguminis pro ſedulitate ac diligentia porrexiſſe. Cano autẽ choraulæ: mirè placẽti, denarios quinque donaſſe, prolatos manu ſua è peculiaribus loculis ſuis. Quare aduẽtus eius nõ perinde grat⁹ fuit: ídq; proximo ſpectaculo apparuit. Si quidẽ Atellanis notiſſimũ cãticũ exorſis, *Venit io Simus à villa:* cuncti ſimul ſpectatores conſentiente voce,

ANIMADVERSIONES.

Immiſſo equite diſiecit.] Imo & peditem, ſi ſequimur Dionem: ἐφῆκε σφίσι τὸ στράτευμα. Plutarchus Suetonium ſequitur: ἐκέλευσε τοὺς ἱππεῖς ἐμβαλεῖν αὐτοῖς.

Iuxta cuius hortos tendebat.] Ante caſtra in vrbe ædificata prætoriæ cohortes multifariam diuersèque tendebant in vrbe, & vicinis vrbi B municipiis. Seianus in vnum coëgit extructis caſtris: ſed in caſtra, vt vides, non admiſſæ cohortes quę ex aliis quàm Romanis ciuibus erant compoſitæ, vt Germanorum, Hiſpanorum, aliorúmve.

Parapſidem leguminis.] *Paropſidẽ*: nam abſurdus error eſt ſcribere per *a*, vt in multis libris inuenitur. veteres omnes per *o*, alioquin ineptè confundantur ἁψὶς & ὄψον.

Denarios quinque donaſſe.] Magnitudinem ſordium intelliget, qui cogitabit fuiſſe moris, vt hiſtrionibus placentibus præter mercedem legitimam aliquot aurei ac ſimilia munera darentur. datæ ſunt & coronæ ex auro. At Galba tanta illiberalitate fuit, vt aliquando amicis daret muneri non denarios integros, ſed aſſes duos tréſve. Dio: ὥστε μηδὲ δραχμὰς ἔστιν οἷς, ἀλλ' ὀβολοὺς χαρίζεσθαι. Plutarchus hæc aliter narrat.

Canticum exorſis, Venit io Simus à villa.] Plerique libri etiam Memmij. & Viterb. *exorſus.* ſed videtur prius fuiſſe ſcriptum, *St venit io Simus.* Notum eſt *St* eſſe in comœdiis indicendi ſilentij ſignum. tale illud apud Ciceronem de Iulio Cæſare. *St manum de tabula: magiſter adeſt.* Malè autem in vulgatis codicibus *ſimus* eſt ſcriptum: nam recta ſcriptura eſt *Simus.* id C nomen eſt perſonæ comicæ, è re ſic appellatæ: ita enim fingebant perſonam hominis ruſtici & triparci, qualem populus Galbam exiſtimabat. Pollux: τῷ ἀγροίκῳ, τὸ μὲν χρῶμα μελαίνεται. τὰ δὲ χείλη πλατέα

καὶ ἡ ῥὶς σιμὴ, καὶ στεφάνη τειχῶν. Porrò in omnibus MSS. locus hîc deprauatè exaratus reperitur. ferè enim ſcribunt, *venitione ſimus*, atque ita A etiam Memm. poſſis facere, *venit Oneſimus*. at in Viterb. pro *ne* eſt *n*, fortaſſe legendum *noſter Simus*.

reliquam partem retulerunt ac ſæpius verſu repetito egerunt.
14 Maiore adeò & fauore & auctoritate adeptus eſt, quàm geſſit, Imperium: quamquam multa documenta egregij principis daret: ſed nequaquam tam grata erant quàm iuuiſa quæ ſecus fierent. Regebatur trium arbitrio, quos vnà & intra Palatium habitantes, nec vmquam non adhærentes, pædagogos vulgò vocabant. Hi erant T. Vinius legatus eius in Hiſpania cupiditatis immenſæ: Cornelius Laco, ex aſſeſſore præfectus prætorij, arrogantia ſocordiáque intolerabilis: libertus Icelus, paullò antè anulis aureis & Martiani cognomine ornatus, ac iam ſummi equeſtris gradus candidatus. His diuerſo vitiorum genere graſſantibus, adeò ſe abutendum permiſit & tradidit, vt vix ſibi ipſi conſtaret: modò acerbior parciórque: modo remiſſior ac negligentior quàm cóueniret principi electo,

ANIMADVERSIONES.

Reliquam partem retulerunt. Ariſtoteles in ſimili ſententia tertio Rhetoricorum, περιλαμβάνειν aptius dixit.

Sed nequaquam tam grata erant.] Vſitatius & planius, *tam grata ea erant.*

Ac iam ſummi equeſtris gradus candidatus.] Ita edidimus ex codicis Viterbienſis fide. neque dubitandum videtur, quin hæc ſit vera lectio, non vt habent alij, credo, omnes, *ſummæ equeſtris gradus cand.* Non eſt autem dubium fuiſſe illis temporibus ſummum equeſtrē gradum, ſiue faſtigium equeſtris ordinis præfecturam prætorij: negant tamen viri docti de præfectura illa ſenſiſſe Suetonium, ſed de prōcuratione potius, quæ & ipſa equeſtris ordinis propria. Rationem afferunt, quia parum ſit probabile ſub Galba libertum iri promotum ad eā dignitatem. Ego verò Suetonij verba aliter accipienda cenſeo, & ſimpliciter ita locutum illum eſſe interpretor, ad indicandam Iceli potentiam: quaſi diceret eò ipſum perueniſſe, vt princeps propemodum equeſtris B ordinis haberetur. poſſumus & cādidatum pro eo qui ambit, accipere: neque abſurdum in eo quicquā erit, ſi dicatur iſte libertini generis homo, etiam ad præfecturam prætorij aſpiraſſe: non enim propterea rectè colligas, fuiſſe illi facultatem perueniendi quò tendebat. Plutarchus de potētia Iceli idē cū Suetonio dicit, ſed aliis verbis: τῷ δὲ ἀπελευθέρῳ δακτυλίους τε χρυσοῦς ἔδωκε, καὶ Μαρκιανὸς ὁ Ἴκελος ἤδη καλούμενος εἶχε τὴν C πρώτην ἐν τοῖς ἀπελευθέροις δύναμιν. *liberto aureos annulos cōceßit: atq; is Marcianus Icelus iā appellat⁹, ſūmā inter ſui ordinis homines potētiā obtinebat.*

Quàm cōueniret principi electo.] Et à quo

à quo contraria omnes expectabãt. A
vnde factum vt grauius acciperentur quæ ita præter opinionem eueniebant: omnes enim, vt Plutarchus ait, ἔπεσεν ἡγεμονίας σχῆμα προσδέχοντο.

atque illius ętatis. Quoſdam claros ex vtroque ordine viros ſuſpicione minima, inauditos condemnauit. Ciuitatem Romanam rarò dedit. Iura trium liberorum vix vni atque alteri: ac ne his quidem, niſi ad certum pręfinitúmque tempus. Iudicibus ſextam decuriam adiici precantibus, non modò negauit: ſed etiam cenceſſum à Claudio beneficium, ne hieme initióque anni ad iudicandum euocarentur, eripuit. Exiſtimabatur etiam ſe maioria & equeſtria officia biennij ſpatio determinaturus, nec daturus niſi inuitis ac recuſantibus. Liberalitates Neronis non plus decimis conceſſis, per quinquaginta equites Rom. ea conditione reuocandas curauit exigendáſque: vt & ſi quid ſcenici aut xyſtici donatum olim vindidiſſent, auferretur emtoribus, quando illi abſumto pretio ſoluere nequirent. At contrà, nihil non per comites aque libertos pretio adipiſci, aut donari gratia paſſus eſt, vectigalia, immunitates, pœnas innocẽtium, impunitates noxiorum. Quinetiam pop. Rom. depoſcente ſupplicium Haloti & Tigillini, ſolos ex omnibus Neronis emiſſariis vel maleficentiſſimos incolumes præſtitit: atq. inſuper Halotũ procuratione ampliſſima ornauit. Pro Tigillino etiã

ANIMADVERSIONES.

Atque illius ætatis.] Regij, Memmij, & Liſlæi codd. *atque illud ætatis.* Erat Galba annorum LXXIII.

Inauditos condẽnauit.] Plutarchus de cæde Cingonij Varronis, Mithridatis Pontici, & aliorum, ἔδοξε μὴ B νομίμως, εἰ καὶ δικαίως, μηδὲ δημοτικῶς ἀνῃρηκέναι πρὸ κρίσεως ἄνδρας οὐκ ἀσήμους.

Per quinquaginta equites Rom.] Initio negotium mandatum eſt equitibus XXX. ſed poſtquam difficultas maior apparuit, quàm initio videretur futura, atque, vt Plutarchus ait, τοῦ πράγματος πόῤῥω νεμομένου καὶ προϊόντος C ἐπὶ πολλούς, additi prioribus equites XX. Ita conciliem Tacitum Suetonio.

Scenici aut xyſtici.] οἱ περὶ σκηνὴν καὶ παλαίστραν. Plutarc. Vide lib. II. capite XLV.

Pretio adipiſci.] Scripſimus cũ veteri Rom. cui multi manuſcripti cõ ſentiunt. & Priſcianus libro VIII. verbum *adipiſcor* in albo eorum deponentium refert, quæ antiqui tam actiua quàm paſſiua ſignificatione protuliſſe inueniuntur. in Viterb. eſt *adiici* pro *addici*, vt ſæpe alibi. Memmianus, *addici*, idque fortaſſe verius.

Pretio addici, aut donari gratia paſſus eſt vectigalia.] Principum qui ad breue tempus regnarunt facta

negligentius ab hiſtoricis, etiam diligẽtiſſimis prodi memorię ſolent. nam quia ordinationes ab iis profectę, cum ſuis auctoribus, vt plurimum finiuntur, quod non manſit diu, pro eo habetur, ac ſi ne fuiſſet quidem vnquam. Ne aliunde exẽpla arceſſam, quis è ſcriptoribus rerum Galbæ fecit mentionem quadrageſimę ab eo remiſſę? Sciunt periti rerum Romanorum, nomen id eſſe portorij, quod publicanis pendebatur. Eam exactionem vt & plures alias eiuſdem generis Neronẽ quõdam ſuſtuliſſe, auctor eſt Tacitus libro XIII. Annalium. Verùm eo loco addit Tacitus illa Neronis decreta,

A *breui ſeruata, dein fruſtra habita* Galbam reuocaſſe abolitionem quadrageſimæ, docemus nos inuicto argumento, nummi veteris, qui ex S. C. ad tradendam poſteris eius beneficij memoriam & honorem Galbę fuit percuſſus. quod igitur ſcribit Tacitus, manſiſſe adhuc ætate ſua abolitionem quadrageſimæ per Neronem factam, non ita intelligendũ
B eſt, quaſi poſt Neronis conſtitutionem perpetua & conſtans eius viguiſſet obſeruatio: ſed quòd fuit Galbæ imperium & breue & obſcurum, hoc ignorauit Tacitus, aut diſſimulauit.

16 ſæuitiæ populum increpuit edicto. PER hæc propè vniuerſis ordinibus offenſus, vel pręcipua flagrauit inuidia apud milites. Nam cùm in verba eius abſentis iurantibus donatiuum grandius ſolito præpoſiti pronuntiaſſent: neque ratam rem habuit, & ſubinde iactauit, *legere ſe militem non emere conſueſſe.* Atque eo quidem nomine omnes qui vbique erant exacerbauit. Cæterùm prætorianos etiam metu & indignitate commouit, remouens ſubinde pleroſque vt ſuſpectos, & Nymphidij ſocios. Sed maximè fremebat ſuperioris Germaniæ exercitus, fraudari ſe præmiis nauatæ aduerſus Gallos & Vindicem operæ. Ergo primi obſequium rumpere auſi, Kalend. Ianuarij adigi ſacramento niſi in nomen ſenatus, recuſarunt: ſtatímque legationem ad prætorianos cum mandatis deſtinauerunt, *diſplicere Imperatorem in Hiſpania factum, eligerent ipſi quem*
17 *cuncti exercitus comprobarent.* Quod vt nuntiatum eſt,

ANIMADVERSIONES.

Sæuitiæ populum increpuit edicto.] Placet hęc omnium codd. ſcriptura. nec aſſentior doctiſſimo cuidam viro, qui mallet, *ſæuitiã populi increp. ed.* hoc vſitatius? illud magis Suetonianum. lib. IIII. capite XXXIX. *modò auaritiæ ſingulos increpans.* Edicti ſentẽtiam apud Plutarchum lege.

C *Vniuerſis ordinibus offenſus.*] Errant qui hanc MSS. lectionem γνησιωτάτην corrumpunt, & legunt *offenſis.* potuit fugere viros eruditiſſimos vocis *offenſus* hæc ſignificatio? Cicero ad Atticum lib. II. *Scito nihil vnquam fuiſſe tam infame, tam turpe, tã peræquè omnib. generib. ordinib. ætatibus*

bus offenſum, quàm hunc ſtatum. Pro Sextio, *aliúſne eſt aliquis improbis peculiaris populus, cui nos offenſi immiſi-*

A *que fuerimus.* & ita ſæpe alibi. Memmianus tamen, *offenſis.* & *flagrabat,* non *flagrauit.*

deſpectui eſſe non tam ſenectam ſuam, quàm orbitatem ratus, Piſonem Frugi Licinianum, nobilem egregiúmque iuuenem, ac ſibi olim probatiſſimum, teſtamentóque ſemper in bona & nomen adſcitum, repente è media ſalutantium turba apprehendit: filiúmque appellans, perduxit in caſtra, ac pro concione adoptauit: ne tunc quidem donatiui vlla mentione facta: quò faciliorem occaſionem M. Saluio Othoni præbuit perficiendi conata, intra ſextum adoptionis diem.

MAGNA & aſſidua monſtra iam inde à principio exitum 18
ei, qualis euenit, portenderant. Cùm per omne iter dextra ſiniſtráque oppidatim victimæ cæderentur, taurus ſecuris ictu conſternatus, rupto vinculo, eſſedum eius inuaſit: elatíſque pedibus totum cruore perfudit, ac deſcendentem ſpiculator impulſu turbæ lancea propè vulnerauit. Vrbem quoque, & deinde Palatium ingreſſum, excepit terræ tremore, & aſſimilis quidam mugitui ſonus. Secuta ſunt aliquantò manifeſtiora. Monile margaritis gemmíſque conſertum ad ornandum Fortunam ſuam Tuſculanam, ex omni gaza ſecreuerat: id repentè quaſi auguſtiore dignius loco Capitolinæ Veneri dedicauit: ac proxima nocte ſomniauit ſpeciem Fortunæ querentis fraudatam ſe dono deſtinato, minantíſque erepturam & ipſam quæ dediſſet. Cúmque exterritus luce prima ad expiandum ſomnium, præmiſſis qui rem diuinam appararent, Tuſculum excucurriſſet, nihil inuenit præter tepidam in ara fauillam, atratúmque iuxta ſenem in catino vitreo thus tenentem, & in calice fictili merum. Obſeruatum etiam eſt Kalend. Ianuar.

ANIMADVERSIONES.

Deſpectui eſſe non tam ſenectam ſuam quàm orbitatem ratus.] Plutarchus ad verbum, φοβηθεὶς ὡς μὴ μόνον διὰ τὸ γῆρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπαιδίαν καταφρονούμενος. Sunt verò liberi *firma imperij munimenta & ſubſidia dominationis*, vt loquitur Tacit. *ſubſidia aulæ*, vt Tranquillus. Philoſtratus lib. v. de Veſpaſiano, τὴν δὲ ἀρχὴν ὑποδεξάμενος, θεραπεύσεται μὲν ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ παίδων, στηρίζεται δὲ ἐπ' αὐτήν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ οἱ παῖδες.

Teſtamentóque ſemper in bona & nomen adſcitum.] Ait *ſemper:* quia ſoliti olim prudentes patresfamilias

B ſupremis ſuis maturè proſpicere, ac ſæpe pro oblata occaſione teſtamenti tabulas reficere. non enim ferri

poteſt quod proferunt quidam ac tuentur, *ſuper* pro *ſemper*. vide in Iulio capite LXXXIII. & nota ibi verba iſta, *heredem ab eo ſcribi ſolitum*.

Intra ſextum adoptionis diem.] Plutarchus aliter numerat, & quartum diem appellat.

Neque præſentium quiſquam.] Vnũ ſaltem excipe, cui vni Romanorum A fidei & probitatis teſtimonium præbet Plutarchus.

Excepit terra tremore, & aßimilis quidam mugitui ſonus.] Videtur ſcribendum, *terræ tremor*, ob ſequentia. vel, *exc. terra tremore, & aſſimili quodam mugitui ſono*. In Memmiano diſertè *tremor*. cætera minus bene.

ſacrificanti coronam de capite excidiſſe: auſpicanti pullos euolaſſe: adoptionis die, neque milites allocuturo caſtrenſem ſellam de more poſitam pro Tribunali, oblitis miniſtris, & in

19 ſenatu curulem peruersè collocatam. Prius verò quàm occideretur, ſacrificantem mane haruſpex idemtidem monuit, caueret periculũ: non longè percuſſores abeſſe. Haud multò pòſt cognoſcit teneri caſtra ab Othone: ac pleriſq. vt eôdẽ quàm primùm pergeret ſuadentibus (poſſe enim auctoritate & pręſentia pręualere) nihil amplius quàm continere ſe ſtatuit: & legionariorum firmare pręſidiis, qui multifariam diuerſéque tendebant. Loricam tamen induit linteam, quamquam haud diſſimulans parum aduerſus tot mucrones profuturam. Sed extractus rumoribus falſis, quos conſpirati vt eum in publicum elicerent, de induſtria diſſiparant, paucis temere affirmantibus tranſactum negotium, oppreſſos qui tumultuarentur, aduenire frequentes cęteros gratulabundos, & in omne obſequium paratos: his vt occurreret, prodiit tanta fiducia, vt militi cuidam occiſum à ſe Othonem glorianti, *Quo auctore* reſponderit, atque in Forum vſque proceſſit. Ibi equites, quibus mandata cędes erat, cùm per publicum dimota paganorum turba equos adegiſſent, viſo procul eo, parumper reſtiterunt: deinde rurſum incitati, deſertũ à ſuis cõtrucidarũt. SVNT QVI tradãt

20 ad primum tumultum proclamaſſe eum, *Quid agitis commilitones? ego veſter ſum, & vos mei:* donatiuum etiam pollicitum. Plures autem prodiderunt, obtuliſſe vltro iugulum: & *vt hoc agerẽt ac ferirent, quando ita videretur*, hortatum. Illud mirum admodum fuerit, neque pręſentium quempiam opem Imperatori ferre conatum: & omnes qui accerſirentur ſpreuiſſe nuntium, excepta Germanicorũ vexillatione. Hi ob recens meritũ, quòd ſe ęgros & inualidos magnopere fouiſſet, in auxilium aduolauere: ſed ſerius itinere deuio per ignorãtiã locorum retardati.

Sacriſi-

Sacrificanti coronam de capite excidiſſe.] Veteres *caducum auſpicium* vocabant. Silius Italicus lib. XVI. de rege Syphace.

Vittáque maiorum decoramen fronte, ſine vllo
Delapſa attactu nudauit tempora regis.
Talia cœlicolæ caſuro triſtia regno
Signa dabant, ſæuíque aderant grauia omina fati.

Loricam tamen induit linteam.] Linteis ſiue lineis loricis pro thoracibus eſſe vſos veteres, norunt omnes: ſed quomodo illæ fierent, & qua ratione linum ita indureſceret, vt etiam ferro reſiſteret, hoc verò norunt non omnes. Fiebant autem linei thoraces opera atque artificio coactiliariorum & πλοπυιῶν, qui linum aceto vel auſtero vino cui ſal eſſet adiectum, probè macerabant, deinde ita cogebant, vt ſoliditatem

A ac craſſitiem lintei octies decies aut ſæpius in ſe complicati haberet. Nicetas Acominatus libro primo, rerum Iſaaci Angeli, αὐτὸς μέντοι ὁ Κορράδος ἄνευ θυρεοῦ τηνικαῦτα διηγωνίζετο, ἐκ δὲ λίνου πεποιημένον ὕφασμα οἴνῳ αὐστηρῷ ἱκανῶς ἡλισμένῳ διαβεβρεχὸν πολλάκις περιπλυχθὲν δίκην θώρακος ἐνεδύετο· ἐς τοσοῦτον δ' ἦν ἀντίτυπον· ἁλσὶ καὶ οἴνῳ συμπληθὲν, ὡς καὶ βέλους εἶναι παντὸς στεγανώτερον. ἠριθμοῦ-
B το δ' εἰς ὀκτωκαίδεκα καὶ πλείω ὑφάσματος συμπτύγματα. *Ipſe Conradus ſine ſcuto tunc dimicabat; ſed pro lorica textum quoddam geſtabat, è lino factum, vino auſtero probè ſalito maceratum, ſæpius replicatum: quod quidem ſale & vino coactum adeo firmum aduerſus ictus erat, vt penetrari à nullo telo poſſet. Erant autem huius*
C *texti plagellæ octodecim & eo plures.* Sed ad Polybium plura de his, quandoque Deus dederit vt eum edamus.

Iugulatus eſt ad lacum Curtij, ac relictus, ita vti erat, donec gregarius miles à frumentatione rediens abiecto onere caput ei amputauit. Et quoniam capillo præ caluitie arripere non poterat, in gremium abdidit. Mox inſerto per os pollice, ad Othonem detulit. Ille lixis calonibúſque donauit: qui haſta ſuffixum, non ſine ludibrio circum caſtra portarunt, acclamantes idemtidem, *Galba cupidè fruaris ætate tua.* Maximè irritati ad talem iocorum petulantiam quòd ante paucos dies exierat in vulgus, laudanti cuidam formam ſuam, vt adhuc floridam & vegetam, reſpondiſſe eum: ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν Ab Ιλιάδ. ι.
his Patrobij Neroniani libertus, centum aureis redemtum,

ANIMADVERSIONES.

Iugulatus eſt ad lacum Curtij, ac relictus ita vti erat.] Reperi in commentariis Græcorum cauſſam cur ita diu fuerit relictus: nempe adſtitiſſe illi canem, quo viuo caput Galbæ amputari non potuerit. hiſtoria id ſit an fabula nihil pronuntio.

Galba cupidè fruaris ætate tua.] Ὄναιό σου ὦ Γάλβα τῆς ὥρας vel τῆς ἡλικίας. Sed in aliis libris non *cupidè* verùm *Cupido* ſcriptum eſt, Turnebo teſte. quod non diſplicet. nam vt ſubiicitur, ſua Galbæ forma placuit. ita Memmij codex.

eo loco vbi iuſſu Galbæ animaduerſum in patronum fuerat, abiecit. Serò tandem diſpenſator Argius, & hoc & cæterum
21 truncum in priuatis eius hortis Aureliæ viæ ſepulturæ dedit. Statura fuit iuſta, capite præcaluo, oculis cæruleis, adunco naſo, manibus pedibúſque articulari morbo diſtortiſſimis: vt neque calceum perpeti, neque libellos euoluere aut tenere omnino valeret. Excreuerat etiam in dexteriore latere eius ca-
22 ro, propendebátque adeò, vt ægrè faſcia ſubſtringeretur. Cibi plurimi traditur, quem tempore hiberno etiam ante lucem capere conſueuerat: inter cœnam verò vſque eo abundantem, vt congeſtas ſuper manus reliquias circumferri iuberet, ſpargíque ad pedes ſtantibus. Libidinis in mares pronior: & eos non niſi præduros, exoletóſque. Ferebant in Hiſpania Icelum è veteribus concubinis, de Neronis exitu nuntiantem, non modò arctiſſimis oſculis palàm exceptum ab eo, ſed vt ſine
23 mora velleretur oratum, atque ſeductum. Periit tertio & ſeptuageſimo ætatis anno, Imperij menſe ſeptimo. Senatus vt primùm licitum fuit, ſtatuam ei decreuerat roſtratæ columnæ ſuperſtantem in parte Fori, qua trucidatus eſt. Sed decretum Veſpaſianus aboleuit, percuſſores ſibi ex Hiſpania in Iudæam ſubmiſiſſe opinatus.

A. V. C. DCCCXXII.

ANIMADVERSIONES.

Eo loco vbi iuſſu Galbæ animaduerſum in p.] Ei loco nomen Seſtertio: ibi mos erat puniri, quos Cæſares iuſſerant ſupplicio affici. Plutarc.

Excreuerat etiam in dexteriore latere eius caro, propendebátque.] Quidam libri, *in dextro latere eius gibbus vel caro, præpendebátque.* Memmianus quoque *præpendebat* per diphthongum.

Inter cœnam verò vſque eo abundantem.] Viterb. & Liſſ. *abundanti.*

Libidinis in mares pronior.] Scribe, *pronioris.* ea vera lectio, quam etiam in editione Rob. Stephani offendi. ſic malo quàm vt Torrentius: quia pendet oratio ab illis paullo antè, A *cibi plurimi traditur.*

Periit tertio & ſeptuageſimo ætatis anno.] Et hîc dum rotundare numerum ſtudent Sueton. & Dio, diuerſo modo diſcedunt ab eo quod exactè verum. nam Dio ait anno LXXII. ambos componit Zonaras qui ait annos LXXII. & dies XXIII.

Imperij menſe ſeptimo.] Clemens Alexandrinus addit ſex dies. Epi-B phanij codices XXVI. mitto quæ Theophilus & alij ſuper hoc. Apud Dionem & Zonaram qui à Dione habet, μῆνας ἑπτὰ ſcribere malim, quàm auctorem negligentiæ accuſare.

M. SAL-

M. SALVIVS OTHO.

MAIORES Othonis orti ſunt oppido Ferentino, familia vetere & honorata, atque ex principibus Etruriæ. Auus M. Saluius Otho, patre equite Rom. matre humili, incertum an ingenua, per gratiam Liuiæ Auguſtæ, in cuius domo creuerat, ſenator eſt factus, nec præturæ gradum exceſſit. Pater L. Otho materno genere præclaro, multarum & magnarum propinquitatum, tam charus, támque non abſimilis facie Tiberio principi fuit, vt plerique procreatum ex eo crederent. Vrbanos honores proconſulatum Africæ, & extraordinaria imperia, ſeueriſſimè adminiſtrauit. Auſus etiam eſt in Illyrico milites quoſdam, quòd motu Camilli ex pœnitentia præpoſitos ſuos, quaſi defectionis aduerſus Claudium auctores, occiderant, capite punire: & quidem ante principia ſe coram: quamuis ob id ipſum promotos in ampliorem gradum à Claudio ſciret. Quo facto, ſicut gloriam auxit, ita gratiam minuit: quam tamen maturè recuperauit, detecta equitis R. fraude, quem prodentibus ſeruis necem Claudio parare compererat. Namque & ſenatus honore rariſſimo, ſtatua in Palatio poſita, proſecutus eſt eum: & Claudius allectum inter patricios collaudans ampliſſimis verbis, hoc quoque adiecit: *Vir quo meliores liberos habere ne opto quidem.* Ex Albia Terentia ſplendidiſſima fœmina duos tulit filios, L. Titianum, & minorem Marcum cognominem ſibi. Tulit & filiã, 1.

ANIMADVERSIONES.

O T H O.

Ex Albia Terentia ſplendidiſſima fœmina.] Scribe *ſplendida fœm.* A nam ita codex noſter, item Memm. ac Liſlæi, & iuuat Tacitus II. Hiſt. *Othonis pater conſularis, auus prætorius, maternum genus impar, nec tamen indecorum.*

quam nondum nubilem Druſo Germanici filio deſpondit.
2 OTHO Imperator IIII. Kalend. Maij natus eſt, Camillo
A. V. C. DCCXXV. Arruntio, Domitio Ænobarbo COSS. A prima adoleſcentia prodigus, ac procax adeò vt ſæpe flagris obiurgaretur à patre. Ferebatur & vagari noctibus ſolitus, atque inualidum quemque obuiorum vel potulentum corripere: ac diſtento ſago impoſitum in ſublime iactare. Poſt patris deinde mortem, libertinam aulicam gratioſam, quò efficacius coleret, etiam diligere ſimulauit, quamuis anum, ac pæne decrepitam. Per hanc inſinuatus Neroni, facile ſummum inter amicos locum tenuit congruentia morum: vt verò quidam tradunt, & conſuetudine mutui ſtupri: ac tantùm potentia valuit, vt damnatum repetundis conſularem virum, ingens præmium pactus, prius quàm planè reſtitutionem ei impetraſſet, non dubitaret in ſenatum ad agendas gratias introducere.
3 Omnium autem conſiliorum ſecretorúmque particeps die quem Nero necandæ matri deſtinauerat, ad auertendas ſuſpiciones cœnam vtrique exquiſitiſſimæ comitatis dedit. Item Poppæam Sabinam, tunc adhuc amicam eius, abductam marito, demandatámque interim ſibi, nuptiarum ſpecie recepit. Nec corrupiſſe contentus, adeò dilexit, vt ne riualem quidem Neronem æquo tulerit animo. Creditur certè non modò miſſos ad arceſſendam non recepiſſe: ſed ipſum etiã excluſiſſe quondã pro foribus adſtantem, miſcentẽque fruſtrà minas & preces, ac depoſitum repoſcentẽ. Quare diducto matrimonio,

ANIMADVERSIONES.

Quam nondum nubilem.] Membranæ, *vix dum nubilem.*

Ac diſtento ſago impoſitum in ſublime iactare.] Præter Martialem laſciuiæ huius meminit Vlpianus in Collatione iuris cum legibus Moſis: quam edidit pridem Petrus Pithœus, vir quo nemo felicius in omni genere eruditionis eſt verſatus. ea propriè ſagatio dicta veteribus Latinis, vt ex Gloſſario idem Pithœus ante nos annotauit. in eo ſcriptum *Sagatio,* παλ- A μός. Gallis dicitur *berner.* vocabulo veteris, vt videtur, Græciæ: nam Dores βέρνεσθαι dicebant pro πάλλειν. Heſychius, βερνώμεθα, κληρωσώμεθα, Λάκωνες. κλήρεσθαι idem eſt ac πάλλειν κλήρους. vt in illo poëtæ κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες.

Prius quàm planè reſtitutionem ei impetraſſet.] Quia damnati repetundis amittebant ordinem. B
vide ad caput XLIII. libri primi.

ſepoſi-

ſepoſitus eſt per cauſſam legationis in Luſitaniam. Id ſatis viſum, ne pœna acrior mimum omnem diuulgaret: qui tamen ſic quoque hoc diſticho enotuit:

Cur Otho mentito ſit quæritis exſul honore?
Vxoris mœchus cœperat eſſe ſuæ.

Prouinciam adminiſtrauit quæſtorius per decem annos, moderatione atque abſtinentia ſingulari. VT tandem vltionis oc 4
caſio data eſt, conatibus Galbæ primus acceſſit: eodémq. mo- DCCCXXI.
mento & ipſe ſpem Imperij cepit: magnam quidem & ex conditione temporum, ſed aliquantò maiorem ex affirmatione Seleuci mathematici. Qui cùm eum olim ſuperſtitem Neroni fore ſpopondiſſet, tunc vltro inopinatus aduenerat, imperaturum quoque breui repromittens. Nullo igitur officij aut ambitionis in quemquam genere omiſſo, quoties cœna principem acciperet, aureos excubanti horti viritim diuidebat: nec eo minùs alium alia via militum demerebatur. Cuidam etiam de parte finium cum vicino litiganti, adhibitus arbiter, totum agrum redemit, emancipauítque: vt iam vix vllus eſſet, qui non & ſentiret & prędicaret ſolum ſucceſſione Imperij dignum.

Sperauerat autem fore vt adoptaretur à Galba: idque in dies 5
expectabat. Sed poſtquam, Piſone prælato, ſpe decidit, ad vim conuerſus eſt: inſtigante ſuper animi dolorem etiam magnitudine ęris alieni. Neque enim diſſimulabat, *niſi principem, ſe ſtare non poſſe: nihilque referre, ab hoſte in acie, an in foro ſub creditoribus, caderet.* Ante paucos dies ſeruo Cęſaris pro impetrata diſpenſatione decies ſeſtertium expreſſerat. Hoc ſubſidium tanti cœpti fuit: ac primò quinque ſpiculatoribus cōmiſſa eſt res, deinde decē aliis, quos ſinguli binos produxerāt: omnib. dena ſeſtertia reprēſētata, & quīquagena promiſſa

ANIMADVERSIONES.

A *Sepoſitus eſt per cauſſam legationis in Luſitaniam.*] Sic *per honorem militiæ vrbe ſummouere* in vita Iuuenalis, cuius auctor non alius, opinor, quàm Suetonius.

Aureos exculanti cohorti viritim diuidebat.] Tacitus, *cohorti excubias agenti viritim centenos nummos diuidebat.* Ergo aureus vnus, & centum nummi, idem. quod & alia ve-B

teſtimonia doctis obſeruata declarant. Hic locus me admonet, vt EVmenij panegyriſtæ orationem pro ſcholis emaculem. *Salarium me,* ait, *liberaliſsimi principes ex huius reip. viribus in ſexcentis millibus nummum accipere iuſſerunt.* Quis credat ſalarium tam amplum vlli rhetori fuiſſe? neque nos primos offendit ea ſumma. ſed nos ex colla-

tione Græci ſcriptoris qui teſtatur annua ſtipendia profeſſorum ſub Imperatoribus fuiſſe aureorum ſexcentorum, putamus in ea oratione ſemper *ſexagenis* & *tricena* ſcribendum non autem *ſexcentenis* & *tercena*. Sexagena ſeſtertiûm millia, ſiue ſexagena ſeſtertia ſunt aurei ſexcenteni: quod fuiſſe ſalarium profeſſorum diximus. Tatianus in oratione apologetica, philoſophorũ increpans auaritiam, Veſtri, inquit, philoſophi tãtum à cõtemtu opũ abſunt, ὥστε παρὰ τοῦ Ρωμαίων βασιλέως ἐτησίους χρυσοῦς ἑξακοσίους λαμβάνειν τινὰς εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ὅπως μηδὲ τὸ γένειον δωρεὰν καθειμένον αὐτὸν ἔχωσι. & nota ſis vocẽ τινὰς· nam ex ea intelligimus celeberrimis tantùm doctoribus id datum ſalarium. quod facit valde ad deſtruendã illam immenſã ſummam quam falſa ſcriptura apud Eumenium ingerit. Quæ aduerſus hanc emendationẽ eruditiſſimè doctiſſimi viri diſputarunt, nõ adducũt me vt ſententiam mutem. maximè cũ Eumenij illa verba cogito, *ex huius Reip. viribus*. Quis credat rhetores qui in Vrbe docebãt annua centena habuiſſe, ex inſtituto Veſp. hũc verò qui in prouĩcia, & quidẽ in Vrbe nõ admodũ potente, vt ipſe teſtatur annua ſexcẽtena? hoc eſt ad coronatos hodiernos decies mille & quigẽtos. Mihi iſtud mirũ videtur atq. ἀπίθανον.

Per hos ſollicitati reliqui, nec adeò multi, haud dubia fiducia in ipſo negotio pluribus affuturis.

Erat animus poſt adoptionem ſtatim Caſtra occupare, cœnátémque in Palatio Galbam aggredi: ſed obſtitit reſpectus cohortis, quæ tunc excubabat, ne oneraretur inuidia, quòd eiuſdem ſtatione & Caius fuerat occiſus, & deſertus Nero. Mediũ quoque tempus religio & Seleucus exemit. Ergo deſtinata die præmonitis conſciis, vt ſe in Foro ſub æde Saturni ad Miliariũ aureum opperirentur, mane Galbam ſalutauit: vtque conſueuerat, oſculo exceptus, etiam ſacrificauti interfuit, audiuítque prędicta haruſpicis. Deinde liberto adeſſe architectos nunciante, quod ſignum conuenerat, quaſi venalem domum inſpecturus abſceſſit: proripuítque ſe poſtica parte Palatij ad conſtitutum. Alij febrem ſimulaſſe aiunt, eamque excuſationem proximis mandaſſe, ſi quæreretur. Tunc

ANIMADVERSIONES.

Per hos ſollicitati reliqui, nec adeo multi.] Etiam Xiphilinus, ὀλίγους στρατιώτας συνομωμοκέναι αὐτῷ. indefinitè ſcripſit. Vtrique lucem facit Zonaras, qui triginta ait fuiſſe.

Haud dubia fiducia in ipſo negotio pluribus affuturis.] Deeſt *vt* aut *quaſi* in iſto loquendi genere. nã hoc Græci ita dicerent: πεποιθότως σφόδρα, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ πλειόνων παρεσομένων, vel προσχωρησόντων. At in Viterb. aliam lectionem reperi, *plures affuturi.*

Erat animus p.] Memm. & alij *Tulerat animus*. vt, *In noua fert animus mutatas dicere formas.*

Medium quoque tempus religio & Seleucus

leucus exemit.] Facio inuitus, teſtor, A quod toties à magno illo viro diſſentiam, qui haud ita pridem multa eruditè in hunc auctorem à ſe animaduerſa in Semeſtrib⁹ publicauit. Mihi verò ita ęquus cõtingat lector, vt anim⁹ eſt nulla ærugine ſuffuſus, & veritatis in omni re parua, magna, ſtudioſus. Placet autẽ illi omnino legendum eſſe hîc, *religio & ipſe locus exemit.* quibus adducatur ra- B tionibus lector ſtudioſus apud ipsũ videbit. At nobis vulgata lectio præ hac noua nimis ſapit. eam ſic interpretamur. *Mediũ tempus* vocat, ſex illos dies quos ait Plutarch. medios fuiſſe ab adoptione Piſonis ad cædẽ Galbæ. adoptio celebrata a.d. IIII. Id. Ian. cædes facta XVIII. Kal. Feb. medio tempore inter hos dies interiecto, ne Otho Galbam occideret, im- C peditũ illum ait Suetonius, quà religione, quà *Seleuci monitis.* Religio quã intelligit eſt πατροπαράδοτος quædam traditio, qua vetabantur ſeria negotia certis diebus inchoare. talis erat in eo tempore quod mediũ hîc vocatur, dies poſtridie Idus: vt libro II. notamus cap. XIII. refero eodem & diem III. Id. Ian. & qui XIX. Kal. Feb. dicitur, ambos Carmẽtę ſacros: D quo tempore fauere linguis oportebat, non cędibus operam dare: atque hi dies publicè religioſi: potuerunt autem etiam cæteri priuata ſuperſtitione Othoni eſſe religioſi & atri: ſicut Auguſto omnes Nonę. Iam ergo habemus quomodo medium tẽpus religio exemerit: vt miſſa faciã omina, triſtia auguria & aruſpicum reſponſa, quæ Othonis cœpta tardare potuerunt. Mos autem omnium fere Romanorum fuit per ea tempora, vt prius quàm vel tantilli momenti rem aggrederentur, adirent ad mathematicos & aſtrologos, vt ſumendo exordio horam felicem indicarent. Iuuenalis,

Ægra licet iaceat, capiendo nulla videtur
Hora cibo, niſi quam dederit Petoſiris.

Othonem autem iſti hominum generi valde fuiſſe addictum, non obſcure Tacitus indicat: vt mirum nõ ſit, in tantæ rei negotio ſedulo ipſum omnia temporum momenta exploraſſe, & de illis eum conſuluiſſe ex aſtrologis, quo plurimum vteretur. talis erat Seleucus vt ex hac loco & alio quarti cap. apparet: ſiue is eſt qui Tacito & Plutarcho Ptolemæus dicitur, ſiue alius. Iudicet nunc lector eruditus quid ſit in hac aut lectione aut interpretatione, cur antiquis codicibus, qui omnes in vulgata ſcriptura conſentiunt, fides debeat abrogari. Quam commentus eſt vir doctus lectio, *& ipſe locus*, ſtare aliter non poteſt, niſi de certo aliquo & definito loco intelligatur, in quo latitans totum illud tempus medium Galba tranſmiſerit. cedo autem mihi aliquem huius hiſtoriæ auctorem. cedo etiam loci eius nomen.

abdit⁹ properè muliebri ſella in Caſtra cõtẽdit: ac deficiẽtibus lecticariis, cũ deſcẽdiſſet, curſũq; cepiſſet, laxato calceo reſtitit,

ANIMADVERSIONES.

Abditus properè muliebri ſella.] Tacitus *ſellam* ἁπλῶς. at Plutarchus φορεῖον. melius dixiſſet δίφρον κατάστεγον: nam tales ſellæ mulierum, quibus in publicum deferebantur: quod vox *abditus* manifeſtò docet. fue-

runt & aliæ ſellæ mulierum non adopertæ, ſed quarum domi vſus non foris. Talis erat, opinor, quæ *ſeliquaſtrum*, dicebatur, vt Varro & Feſtus ſcribunt: alij per *i* ſiliquaſtrum. Hyginus libro ſecundo Aſtronomici poëtici, de Caſſiopeia, *pro quo facto inter ſidera ſedens in ſiliquaſtro conſtituta eſt.* libro III. *Caſſiopeia ſedens in ſiliquaſtro collocata* A *eſt.* Ne igitur mutemus eam vocem aut mendi ſuſpectam habeamus apud Arnobium lib. II. *Quid arquata ſi ſellula, acus, ſtrigil, polubrum, ſiliquaſtrum?* Habuere mulieres olim & δίφροις λοχειαίοις, in quibus ſedentes enitebantur: quarum hodiéque vſus eſt. mentio earum Exodi capite I. & apud Artemidorum libro V. capite LXXIV.

7 donec omiſſa mora ſuccollatus, & à præſente comitatu IMPE-
A.V.C. RATOR conſalutatus, inter fauſtas acclamationes ſtrictóſque
DCCCXXII. gladios ad principia deuenit: obuio quoque non aliter ac ſi conſcius & particeps foret, adhęrente. Ibi miſſis qui Galbam & Piſonem trucidarent, ad conciliandos pollicitationibus militum animos nihil magis pro concione teſtatus eſt, quàm *id demum ſe habiturum quod ſibi illi reliquiſſent.* Deinde vergente iam die ingreſſus ſenatum, poſitáque breui ratione, quaſi raptus de publico, & ſuſcipere Imperium vi coactus, geſturúſque communi omnium arbitrio, Palatium petit. Ac ſuper cæteras gratulantium adulantiúmque blanditias, ab infima plebe appellatus NERO, nullum indicium recuſantis dedit: immo vt quidam tradiderunt, etiam diplomatibus primíſque epiſtolis ſuis ad quoſdam prouinciarum Præſides, Neronis cognomen adiecit. Certè & imagines ſtatuáſque eius reponi paſſus eſt: & procuratores atque libertos ad eadem officia reuocauit. Nec quidquam priùs pro poteſtate ſubſcripſit, quàm quingenties HS. ad peragendam Auream domum. Dicitur ea nocte per quietem pauefactus gemitus maximos edidiſſe: repertúſque à concurſantibus humi ante lectum iacens, per omnia piaculorum genera manes Galbę, à quo deturbari expellíque ſe viderat, propitiare tentaſſe: poſtridie quoque in augurando tempeſtate orta grauiter prolapſum, identidem obmurmuraſſe:

ANIMADVERSIONES.

Donec omiſſa mora ſuccollatus.] Bene. neq; delenda verba, *omiſſâ morâ*, φειδοῖ τοῦ χρόνου. moram intelligit expectandi lecticarios ſeruos, quibus deficientibus, liberi homines in armos & collum receptum eum baiularunt vicibus: quod ſuccollare dicitur.

B *Poſitáque breui ratione.*] Simplex pro compoſito *poſita*, id eſt, expoſita. Viterb. tamen *oratione*, cum veteri Rom. item Memm. & aliis multis. ſed durum ſit nimis *poſita oratione* pro habita.

Diplomatibus primíſque epiſtolis ſuis

ſuis ad quoſdam prouinciarum præſides Neronis cognomen adiecit.] Faceſſunt mihi negotium Plutarchi ſuper hac re verba. Κλαύδιος δὲ Ροῦφος εἰς Ἰβηρίαν φησὶ κομισθῆναι διπλώματα, οἷς ἐκπέμπουσι τοὺς γραμματηφόρους, τὸ τοῦ Νέρωνος θεῖον ὄνομα προσγεγραμμένον ἔχοντα τῷ τοῦ Ὄθωνος. quid appellat τὸ τοῦ Νέρωνος θεῖον ὄνομα? aut quale iſtud eſt Neronis diuinum nomen? nam de *diui* appellatione accipere B non poſſumus: niſi putamus tam ſtultum Othonem fuiſſe, vt viuus appellari voluerit diuus: quod non A ſolùm erat inſolens, verum etiam ominoſum & βλάσφημον. deinde vt ea ſententia efficeretur, ſcribendum foret θείου. tum intelligeremus in diplomatis Othonis ſcriptum fuiſſe, *M. Saluius Otho Nero Diuus.* hanc ſententiam confirmant nonnihil quæ ſcribit Tacitus extremo lib.xv. de adulatione Cerialis Anicij, qui Neronem adhuc inter homines agentem & colli pro deo, & Diuum Neronem appellari voluit. Sed verius puto, tollendam vocem θεῖον è Plutarchi verbis.

Τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς;

SVB idem verò tempus, Germaniciani exercitus in Vitellij 8
verba iurauerant. Quod vt comperit, auctor ſenatui fuit mittendæ legationis, quæ doceret, electum iam principem: quietem & concordiam ſuaderet. Et tamen per internuntios ac litteras, conſortem Imperij, generúmque ſe Vitellio obtulit. Verùm haud dubio bello iam ducibus & copiis quas Vitellius præmiſerat, appropinquantibus, animum fidémque prætorianorum erga ſe pæne internecione ampliſſimi ordinis expertus eſt: & placuerat per claſſiarios arma transferri, remittíque nauibus. Ea cùm in caſtris ſub noctem promerentur, inſidias quidam ſuſpicati, tumultum excitauerunt: ac repente omnes, nullo certo duce, in Palatium cucurrerunt, cædem ſenatus flagitantes: repulſiſque tribunorum, qui inhibere tentabant, nonnullis & occiſis, ſicut erant cruenti, vbinam Imperator eſſet requirentes, perruperunt in triclinium vſque, nec niſi viſo deſtiterunt. Expeditionem autem impigrè atque etiam pręproperè inchoauit: nulla ne religionum quidem cura, ſed &

ANIMADVERSIONES.

Τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς;] Variè corrupti ſunt in poſtrema voce libri veteres. alij præferunt δούλοις: alij ac propè omnes, ἀσύλοις. mendoſè prorſus. neque hoc monerem, cùm è Xiphilino veram lectionem de qua dubitari non poteſt, Turnebus pridem indicarit: niſi viderem eſſe viros doctos, qui deprauatas lectiones veterum codicum partim interpretari conentur, partim aliter emendare. quorum vtrunque ſuperuacuum.

Quietem & concordiam ſuaderet.]

Emenda Plutarchum in harum epiſtolarum mentione, & lege ὑφ' ὧν ἐπαιρόμενος ἔγραψεν Οὐιτελλίῳ παραινῶν οὐ στασιωτικὰ φρονεῖν. *per quæ factus elatior, ſcripſit Vitellio, monens eum ne ſeditioſa conſilia ſequeretur.* perperam vulgo editum, παραινῶν στρατιωτικὰ φρ. quam deprauatam lectionem mirabiliter expreſſit Xylander, vir alioquin & A iudicij & eruditionis non mediocris.

Et placuerat per cl.] Dele *&* ac pone τελείαν στιγμὴν ante *Placuerat*. incipit namque hic narrare, quod præcedentibus verbis propoſuerat. Scripti omnes hunc puſillum errorem agnoſcunt. Rem narrat Plutarchus accuratius: nam Suetonius multa omittit.

motis necdum conditis ancilibus, quòd antiquitus infauſtum haberetur: & die, quo cultores Deûm matris lamentari & plangere incipiunt: prætereà aduerſiſſimis auſpiciis. Nam & victimas Diti patri cæſas litauit: cùm tali ſacrificio contraria exſta potiora ſint. Et primo egreſſu inundationibus Tiberis retardatus, ad xx. etiam lapidem ruina ædificiorum præcluſam viam offendit.
9 Simili temeritate, quamuis dubium nemini eſſet quin trahi bellum oporteret, quando & fama & anguſtiis locorum vrgeretur hoſtis, quàm primùm tamen decertare ſtatuit: ſiue impatiens longioris ſollicitudinis, ſperánſque ante Vitellij aduentum profligari plurimum poſſe: ſiue impar militum ardori, pugnam depoſcentium. Nec illi pugnæ affuit, ſubſtitítque Brixelli. Et tribus quidem, verùm mediocribus præliis, apud Alpes, circáque Placentiam, & ad Caſtoris, quod loco nomen eſt, vicit: nouiſſimo maximóque

ANIMADVERSIONES.

Motis necdum conditis ancilibus.] Adi Polybium in fragmento libri ab Vrſino editi XXIII. & Liuium in eadem hiſtoria libro XXXVII. Similis ſuperſtitio ſeruata Athenis, cùm celebrarent Plynteria. per eius feſti dies Mineruæ ſimulacrum tegebatur, ac publicè priuatímque diligenter obſeruabant, ne inchoato feſto, necdum peracto, quicquam aggrederentur: id enim infauſtum habebatur. Xenophon de reditu Alcibiadis in patriam B poſt exilium. κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ ἡμέρᾳ ᾗ Πλυντήρια ἦγεν ἡ πόλις, τοῦ ἔδους κατακεκαλυμμένου τῆς Ἀθηνᾶς. ὅ τινες οἰωνίζοντο ἀνεπιτήδειον εἶναι καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. Sed Plynteriorum dies vnus ſaltem erat infauſtus: ancilia ſemel mota ante trigeſimum diem non condebantur, vt affirmare videtur Polybius loco quem indicauimus. C

Et ad Caſtoris.] Ita omnes meliores, non vt quidam alij *ad Caſtros.*

apud

apud Bebriacum fraude ſuperatus eſt: cum ſpe colloquij facta, quaſi ad conditioné pacis militibus eductis, ex improuiſo, atque in ipſa conſalutatione, dimicandum fuiſſet: ac ſtatim moriendi impetum cepit: vt multi, nec fruſtra, opinantur, magis pudore, ne tanto rerum hominúmque periculo dominationé ſibi aſſerere perſeueraret, quàm deſperatione vlla, aut diffidétia copiarum: quippe reſiduis, integríſque etiam nunc, quas ſecum ab ſecundos caſus detinuerat, & ſuperuenientibus aliis è Dalmatia, Pannoniáque & Mœſia: ne victis quidem adeò afflictis, vt non in vltionem ignominiæ quiduis diſcriminis vltrò, & vel ſolæ ſubitent.

Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiæ decimæ legionis tribunus anguſticlauius. Is mox referre crebrò ſolebat, Othonem etiam priuatum vſque adeò deteſtatum ciuilia arma, vt memorante quodam inter epulas de Caſſij Brutíque exitu, cohorruerit nec concurſurum cum Galba fuiſſe, niſi confideret ſine bello rem tranſigi poſſe. Tunc ad deſpiciédam vitá exemplo manipularis militis concitatum: qui cùm cladé exercitus nútiaret, nec cuiquá fidé faceret, ac nunc médacij, nunc timoris, quaſi fugiſſet ex acie, argueretur, gladio ante pedes eius incubuerit: hoc viſo proclamaſſe eum aiebat: *non ampliùs ſe in periculú tales támque benemeritos coniecturum.* Fratrem igitur, fratríſque filium & ſingulos amicorum cohortatui, vt ſibi quiſque pro facultate conſuleret, ab amplexu & oſculo ſuo dimiſit omnes, ſecretóque captato, binos codicillos exarauit ad ſororem conſolatorios. Sed & ad Meſſallinam Neronis quam matrimonio deſtinauerat, cómendás reliquias ſuas & memoriam. Quidquid deinde epiſtolarum erat, ne cui periculo aut noxæ apud victorem forent, concremauit. Diuiſit & pecunias domeſticis ex copia pręſenti. Atque ita paratus, intentúſque iam morti, tumultu inter moras exorto, vt eos

10

11

ANIMADVERSIONES.

Apud Bebriacum.] Nuſquam minus & auctores veteres & libri quá in loci huius ſcriptione conſentiunt. Ferè tamen Latinis ſcriptoribus aut *Bebriacum* dicitur, aut *Bedriacum.* Plutarcho πολίχνην πλησίον Κρεμώνης τὸ Βητειακόν: & quidá codices apud Eutropiú. *Betriacú.* Viterbienſis quoque hîc & Memmij ac A Pithæi codices nó multò aliter, *Bretiacum.* eadem collocatio literæ caninæ apud Ioſephum, qui hanc vocem ita enuntiat Φελγδιακόν. vide & Chronicon Euſebij. Philoſtratus libro quinto Othonem periiſſe περὶ τοὺς Ἑσπερίους Γαλάτας ſcribit: laxè ſanè & negligenter.

Interfuit huic bello pater meus

Suetonius Lenis.] Reperi in Memmiano & habent alij libri, *Suetonius Lætus.* in nullo, quod ſciam, *Linus*: quæ deprauata ſcriptura Mureto olim perſuaſerat, hunc eſſe Suetonium illum Paulinum, de A quo Tacitus multa. qui magnus eſt doctiſſimi viri error.

Tribunus anguſticlauius.] Hæc vera lectio. Gloſſarium, στενόσημος *anguſticlauius.*

qui diſcedere, & abire cœptabant, corripi quaſi deſertores, detinerí que ſenſit: *Adiiciamus* inquit, *vitæ & hanc noctem*, his ipſis, totidémque verbis, vetuítque vim cuiquam fieri: & in ſerum vſque patente cubiculo, ſi quis adire vellet, poteſtatem ſui præbuit. Poſt hæc ſedata ſiti gelidæ aquæ potione, arripuit duos pugiones, & explorata vtriuſque acie, cùm alterum puluino ſubdidiſſet, foribus adopertis arctiſſimo ſomno quieuit. Et circa lucem demum expergefactus, vno ſe traiecit ictu infra læuam papillam: irrumpentibúſque ad primum gemitum, modò celans, modò detegens plagam, exanimatus eſt: & celeriter (nam ita præceperat) funeratus XXXVIII. ætatis anno,
A. V. C. DCCCXXII. & XCV. Imperij die.

12 TANTO Othonis animo nequaquam corpus aut habitus competiit. Fuiſſe enim traditur & modicæ ſtaturæ, &

ANIMADVERSIONES.

Qui diſcedere & abire cœptabãt.] Viterb. vt Torrentij duo, *captabant.*

Et celeriter (ita præceperat) funer.] Viterb. & Liſſæi, *celeriter, nã ita præc.* vnde olim verè notatũ Turnebo, ortam eſſe falſam lectionem, *apud Veliternam, ita pr.* cuius commentitiæ (quod ex Plutarcho paret) ſcripturæ nuſquam in noſtris libris extant veſtigia. neque item illius quam præferunt editi quidam optimi, vt Rob. Steph. *& celeriter ac paruo cultu, nam ita præc.* vtrum ex lectione ſcripta probem ſi ita ſit. ſed vereor ne ſit coniectura correctoris emendantis γραφὴν veteris Rom. *apud Culternam.*

XXXVIII. *ætatis anno.*] More ſuo Tranquillus annum inchoatũ pro pleno numerat: nam alij XXXVII. ſolùm vixiſſe aiunt. In tempore imperij puto peccatum apud Clementem Alexandrinum, doctiſſimum & ſanctiſſimum ſcriptoré: le-
B gitur enim Ὄθων μῆνας ε', ἡμέραν α'. ego verò ſcripſiſſe opinor. γ' non ε'. ſic Euſebius in Chronico. *Otho tertio regni ſui menſe apud Bebriacum propria manu occubuit.* & Cedrenus μῆνας τρεῖς, ἡμέρας η'. neque tamen neſcio poſſe defendi vulgatá Clementis lectioné ex quorũdã Græcorũ traditione. nã in Faſtis antiquis Græcis qui Siculi vulgò vocãtur & magno
C vſui doctiſſimis viris ſæpe fuerũt, hæc legi Ὄθων βασιλεύσας μῆνας ς', ἐσφάγη ἐν τῷ Παλατίῳ Ῥώμης. En quãtæ nugæ in quã paucis verbis. Hæc eſt iſtorum hominum fides, quorum Chronologiis omnes veteres bibliothecæ ſcatent. quare tirones cùm il-

los legunt, meminerint, magno iudi- A cio opus, vt poſſint nigrum mendacio præfigere theta. velut cùm in hac ipſa hiſtoria de morte Othonis ita Cedrenus ſcribit, θύων δέ ποτε ἐν τῷ ἱερῷ, τὰ τῆς Ἀφροδίτης ᾄσματα τοῖς ἱεροῖς παρέμιξε. καὶ διὰ τοῦτο Οὐϊτελλίου αὐτῷ ἐπαναστάντος, ξιφιδίῳ ἑαυτὸν διεχειρίσατο, εἰπών, Τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς ᾄδειν καὶ αὐλεῖν; Legerat nempe ſemidoctus aliquis, B Othonem erupiſſe quondam in hęc verba, τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; inde occaſionem arripuit fingendi eam fabellam, quam narrat Cedrenus: niſi ipſe fictor illius eſt, nō ſolùm narrator. & tamen iſta cuicuimodi ſint, ferri poſſet fortaſſe, niſi in rebus maximi momenti, & quæ pertinent ad hiſtoriam Eccleſię, pari fide, quod certum eſt, verſati eſſent. verùmquid ago? non enim id à principio inſtitueram.

malè pedatus, ſcambúſque. Munditiarum verò pæne muliebrium: vulſo corpore: galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato & annexo, vt nemo dignoſceret. Quin & faciem quotidie raſitare, ac pane madido linere conſuetum: ídque inſtituiſſe à prima lanugine, ne barbatus vmquam eſſet.

ANIMADVERSIONES.

Malè pedatus ſcambúſque.] Ex emendatione Turnebi eſt hæc ſcriptura. Ille in membranis optimis repererat, quod & Pithœus in ſuis, *cambúſque*. nos in Liſlæi, *ſcambus*. σκαμβὸς Græcis dicitur, qui eſt crure aut C pede varo. Suetonium voce Græca vſum, vel eam potius dictionē fuiſſe in vſu tum Romanis, non eſt à veriſimilitudine abhorrens coniectura. In pleriſq. MSS. ſcriptum: *caluúſque*. an vera lectio *claudúſque?* quod Petro Fabro placet. Sed veriſſima & iā certiſſima ſcriptura eſt. *ſcambúſque*: nam & antiquiſſimi duo regię bi- D bliothecæ codd. eam lectionem firmant neque diſſentit Memmianus.

Galericulo propter raritatem capillorum adaptato & annexo.] Veteres cùm capite nudo eſſent, & caluitiem vrbanorum dictis eſſe obnoxiam experirentur, ad eam celandam inſtituerunt pelles quaſdam parare appoſitis crinibus humanis, ſic vt aptata E capiti, cutis vera, non coma aſcititia videretur. Iis pellibus vſi & viri & fœminæ. Tertullianus De cultu fœminarū: *Affigitis præterea neſcio quas enormitates ſutiliū atq. textiliū capillamentorum, nūc in galeri modū quaſi vaginam capitis & operculū verticis, nūc in ceruicē retro ſuggeſtū.* Nec *galericulū* ſolū vocabāt ſed *galerū*. Iuu.

Sed nigrum flauo caput abſcondente galero.

Auienus.

Nam mox deiecto nituit frons nuda galero,
Diſcolor appoſita quæ fuit antè coma.

Ac pane madido linere.] Viter. *linire*. Panis iſte fiebat ex oryza aut fabis, vt apud medicos in compoſitione pſilothrorum legimus. item ex farina ſiliginea. Iuuenalis,

Sed quæ mutatis inducitur atque fouetur
Tot medicaminibus, coctæque ſiliginis offas
Accipit, & madidæ, facies dicetur an vlcus?

Sacra etiam Iſidis ſępe in lintea religioſáque veſte propalam celebraſſe. Per quę factum putem vt mors eius minimè congruens vitę, maiori miraculo fuerit. Multi pręſentium militum cum plurimo fletu manus ac pedes iacentis exoſculati, *fortiſſimum virum, vnicum Imperatorem* prędicantes, ibidem ſtatim nec procul à rogo vim ſuę vitę attulerunt. Multi & abſentium accepto nuntio prę dolore armis inter ſe ad internecionem concurrerunt. Denique magna pars hominum, incolumem grauiſſimè deteſtata, mortuum laudibus tulit: vt vulgò iactatum ſit etiam, *Galbam ab eo non tam dominandi quàm Reip. ac libertatis reſtituendæ cauſa interemtum.*

ANIMADVERSIONES.

Sacra etiam Iſidis ſæpe in lintea religioſáque. veſte propalam celebraſſe.] Appianus De bellis ciuilibus lib. IV. Οὐολούσιος ἀγορανομῶν, προεγέγραπτο, καὶ φίλον ὀργιαστὴν τῆς Ἴσιδος ἔχων, ᾔτησε τὴν στολήν, καὶ τὰς ὀθόνας ἐνέδυ τὰς ποδήρεις, καὶ τὴν τοῦ κυνὸς κεφαλὴν ἐπέθετο, καὶ διῆλθεν οὕτως ὀργιάζων αὐτῷ σχήματι ἐς Πομπήιον. Sed de habitu Iſiacorũ plura B. Cyprianus Apuleius atque alij.

A. VITELLIVS.

1\. VITELLIORVM originem alij aliam, & quidem diuerſiſſimam, tradunt: partim veterem & nobilem: partim verò nouam & obſcurã, atque etiam ſordidã. Quod ego per adulatores obtrectatoréſque Imperatoris Vitellij eueniſſe opinarer: niſi aliquanto prius de familię conditione variatum eſſet. Extat Q. Eulogij ad Q. Vitellium, diui Auguſti quęſtorẽ, libellus, quo cõtinetur, Vitellios Fauno, Aboriginũ rege, & Vitellia, quę multis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio imperaſſe. Horum reſiduam ſtirpem ex Sabinis tranſiſſe Romam, atque inter patritios allectam indicia ſtirpis diu manſiſſe, viam Vitelliam ab ianiculo ad mare vſque: item coloniam eiuſdem nominis qua gentili copia aduerſus Æquiculos tutandam olim depopoſciſſent: tempore deinde Samnitici belli pręſidio in Apuliam miſſo, quoſdam ex Vitelliis ſubſediſſe Nucerię: eorúmque progeniem longo poſt interuallo repetiſſe vrbem, atque ordinem ſenatorium.
2 Contrà, plures auctorem generis libertinum prodiderunt. Caſſius Seuerus, nec minùs alij, eundem & ſutorem veteramentarium: cuius filius,

VITELLIVS.

Extat Q. EVlogij ad Q. Vitellium libellus.] Adiuuimus hac parte minimum veteres codices, & veram lectionem produximus antè latitantem. Quintus hic EVlogius, libertus Q. Vitellij fuit, éſtque à manumiſſione appellatus Q. Vitellius EVlogius, aut fortaſſe Eclogius. Hic vt patrono gratificaretur, ſtem- A ma Vitelliæ gentis deſcripſerat, & librum eidem nuncuparat. hoc genere officij ſoliti liberti patronorum ſuorum ſtudia demereri. ſic Iulius Marathus Auguſti libertus, de rebus illius libros ediderat, vt dixit auctor li. II. Spartianus, *Famæ celebris Hadrianus tam cupidus fuit, vt libros vitæ ſuæ ſcriptos à ſe, libertis* B *ſuis literatis dederit, iubens vt eos nominibus ſuis publicarent.*

ſectionibus & cognituris vberius compendium nactus, ex muliere vulgari, Antiochi cuiuſdam furnariam exercentis filia, equitem Rom. genuerit. Sed quod diſcrepat, ſit in medio. Cęterùm P. Vitellius domo Nuceria, ſiue ille ſtirpis antiquę; ſiue pudendis parentibus atque auis, eques certè Romanus, & rerum Auguſti procurator, quatuor filios ampliſſimę dignitatis cognomines, ac tantùm pręnominibus diſtinctos, reliquit, AVlum, Quintum, Publium & Lucium. AVLVS in conſulatu obiit, A. V. C.
quem cum Domitio Neronis Cæſaris patre inierat: pręlautus DCCCLXXXV
alioqui, famoſúſque cœnarum magnificentia. QVINTVS caruit ordine, cùm auctore Tiberio ſecerni minus idoneos ſenatores, remouerîque placuiſſet. PVBLIVS Germanici comes DCCLXXIII.
Cn. Piſonem inimicum, & interfectorem eius, accuſauit condemnauítque: ac poſt pręturę honorem inter Sciani conſcios arreptus, & in cuſtodiam fratri datus:

ANIMADVERSIONES.

Sectionibus & cognituris.] Sic optimi codices, itaque edidit primus, opinor: ſpectatæ fidei vir Robert. Stephanus: pleriq. ie tamen codd. *conſuturis.* etiam Viterb *ſuturis.* quod teſtificari volui.

Cuiuſdam furnariam exercentis.] Viterbienſis, *funariam exerc.* hoc eſt reſtionis. libro ſecundo, capite II. *Furnaria* abſolutè poſitum pro C furnaria negotiatio. ſic *lignaria negotiatio* apud Capitolinum, & id genus alibi multa. In Gloſſario exponitur furnarius, ἰπνοκαύσης, καμινοκαύσης: ſedea interpretatio miniſtro potius furnarij quàm furnario conueniat.

Domo Nuceria.] In quibuſdam loquendi generibus domus pro patria vel vrbe ponitur. vnde

paſſim in Dione, οἱ οἶκοι Ρωμαῖοι, vel A οἱ ἐν οἴκῳ. & apud Sophoclem, ἡ οἴκοι πόλις. nam ita ſcribi debet hic illius locus in OEdipo Colonco,

--τὴν δὲ τὴν πόλιν φίλως

Εἰπὼν ἐπαξία γάρ. ἡ δ' οἴκοι πλέον
Δίκη σέβοιτ' ἂν, οὖσα σὴ πάλαι ξοφός.

ἡ οἴκοι πόλις, eſt patria OEdipi, Thebæ. vulgo ſcribunt δίκω & malè interpretantur.

ſcalpro librario venas incîdit : nec tam martis pœnitentia
quàm ſuorum obteſtatione obligari, curaríque ſe paſſus, in
A. V. C. eadem cuſtodia morbo periit. LVCIVS ex conſulatu Syriæ
DCCXXCVIII præpoſitus, Artabanum Parthorum regem ſummis artibus,
non modò ad colloquium ſuum, ſed etiam ad veneranda legionum
ſigna pellexit. Mox cum Claudio principe, duos in-
[a] DCCXXCVII ſuper ordinarios [a] conſulatus, [b] cenſurámque geſſit. [c] Curam
DCCXCVI. quoque imperij ſuſtinuit, abſente eo, expeditione Britannica:
[b] DCCC. vir innocens & induſtrius, ſed amore libertinæ perimfamis,
DCCC. cuius etiam ſaliuis melle commiſtis, nec clàm quidem aut ra-
[c] DCCXCVII. rò, ſed quotidie ac palàm arterias & fauces pro remedio foue-
bat. Idem miri in adulando ingenij, primus C. Cæſarem adorari
vt Deum inſtituit: cùm reuerſus ex Syria non aliter adire
auſus eſſet quàm capite velato, circumuerténſque ſe, deinde
procumbens. Claudium vxoribus libertíſque addictum ne
qua non arte demereretur, pro maximo munere à Meſſallina
petiit vt ſibi pedes præberet excalceandos: detractúmque ſocculum
dextrum, inter togam tunicáſque geſtauit aſſiduè, nonnumquam
oſculabundus. Narciſci quoque & Pallantis imagines
aureas inter Lares coluit. Huius & illa vox eſt, *Sæpe facias*,
cùm ſæculares ludos edenti Claudio gratularetur. Deceſſit
3 DCCLXVIII. paralyſi altero die quàm correptus eſt, duobus filiis ſuperſtitibus,
quos ex Sextilia probatiſſima, nec ignobili fœmina, editos
conſules vidit: & quidem eodem ambos totóq; anno, cùm
maiori minor in VI. menſes ſucceſſiſſet. Defunctum ſenatus
publico funere honorauit: item ſtatua pro Roſtris, cum hac inſcriptione,
PIETATIS IMMOBILIS ERGA PRINCIPEM.
Aulus Vitellius L. filius IMP. natus eſt VIII. Kal. Octobris, vel,
vt quidam, VII. Idus Septembris, Druſo Cæſare, Norbano
Flacco COSS. Genituram eius prædictam à mathematicis, ita
parentes exhorruerunt, vt magnopere ſemper contenderit
pater ne qua ei prouincia viuo ſe committeretur: & mater
miſſum ad legiones, & appellatum Imperatorem pro afflicto
ſtatim lamentata ſit. Pueritiam primámque adoleſcentiam
Capreis egit, inter Tiberiana ſcorta, & ipſe perpetuo ſpin-
triæ

triæ cognomine notatus: exiſtimatúſque corporis gratia initium & cauſſa incrementorum patri fuiſſe. Sequenti quoque 4
ætate omnibus probris contaminatus, præcipuum in aula locum tenuit: Caio per aurigandi, Claudio per aleæ ſtudium familiaris. Sed aliquanto Neroni acceptior, cùm propter eadem hæc, tum peculiari merito: quòd præſidens certamini Neroneo, cupientem inter citharœdos contendere, nec quamuis flagitantibus cunctis promittere audentem, ideóque egreſſum theatro, reuocauerat quaſi perſeuerantis populi legatione ſuſcepta, exorandúmque præbuerat. Trium itaque principum in- 5
dulgentia, non ſolùm honoribus, verùm & ſacerdotiis ampliſſimis auctus, proconſulatum Africæ poſthæc, curámque operum publicorum adminiſtrauit: & voluntate diſpari, & exiſtimatione. In prouincia ſingularem innocentiam pręſtitit biennio continuato, cùm ſuccedenti fratri legatus ſubſtitutus eſſet. At in vrbano officio dona atque ornamenta templorum ſurripuiſſe, & commutaſſe quædam, ferebatur: próque auro & argento, ſtannum & aurichalcum ſuppoſuiſſe. Vxorem habuit 6
Petroniam, conſularis viri filiam, & ex ea filium Petronianum, captum altero oculo. Hunc heredem à matre ſub conditione inſtitutum, ſi de poteſtate patris exiſſet, manu emiſit: breuíque, vt creditum eſt, interemit, inſimulatum inſuper parricidij, & quaſi paratum ad ſcelus venenum ex conſcientia hauſiſſet. Duxit mox Galeriam Fundanam prætorio patre. Ac de hac quoque liberos vtriuſque ſexus tulit: ſed marem, titubantia oris propè mutum, & elinguem. A Galba in inferio- 7
rem Germaniam contra opinionem miſſus eſt, Adiutum pu- A. V. C.
tant T. Viuij ſuffragio, nunc potentiſſimi, & cui iam pridem DCCCXXI.

ANIMADVERSIONES.

Scalpro librario.] Græci σμίλην, vt A in epigrammate Iuliani quo continetur ſcribæ ſuppellex, σμίλυς τ' ὀξυτόμον κοπίδα. Latini *ſicilam* vocant. Gloſſarium, *Sicila*, σμίλα χαρτοτόμος. ſed Arnobius vocem *ſmilam* pro Latinitate donata vſurpat libro v. niſi legendum ibi *ſic.lam*.

Lucius ex conſulatu Syriæ præp.] Dio lib. LVIII. Tacitus in anno vrbis DCCLXXXVIII. Suet. lib. IIII. cap. XIV.

Caium Cæſarem adorari vt deum inſtituit.] Quem morem poſtea retulit Diocletianus, manſitque ex parte etiam ſub inſecutis principibus, quorum ſalutatio habuit aliquid adorationis immixtum. Memmij codex *adorare*.

Socculum dextrum inter togam tunicámque geſtauit.] Minus erit indignationis, ſi meminerimus, ſoccis aureis & qui etiam lapillis fulge-

rent, vſos veteres, quà fœminas quà viros ἀβερτέρεις. propterea non cum cæteris calceamentis promiſcuè habebantur, ſed in thecis ſeruabantur, quas σανδαλοθήκας Menander appellauit. Noti etiam *ſandaligeruli* & *ſandaligerulæ* ex comœdiis.

Quum ſuccedenti fratri legatus ſubſtitutus fuiſſet.] Subſtitui dicitur ille, qui vacuum deſertione al- A terius locum occupat: quod hîc de Vitellio dici poſſe non videtur. Legendum eſt cum libro ampliſſimi Memmij, cui & alij è noſtris aſſentiuntur, *ſubſtitiſſet.* quum exacto tempore adminiſtrationis annuæ prouincia excedendum eſſet Vitellio, ille ſubſtitit, vt fratri ſibi ſuccedenti legatum ageret.

per communem factionis ſuæ fauorem conciliatus eſſet: niſi quòd Galba præ ſe tulit, nullos minus metuendos quàm qui de ſolo victu cogitarent: ac poſſe prouincialibus copiis profundam eius expleri gulam, vt cuiuis euidens ſit, contemtu magis quàm gratia electum. Satis conſtat exituro viaticum defuiſſe, tanta egeſtate rei familiaris, vt vxore & liberis, quos Romæ relinquebat, meritorio cœnaculo abditis, domum in reliquam partem anni ablocaret: vtque ex aure matris detractum vnionem pignerauerit ad itineris impenſas. Creditorum quidem præſtolantium ac detinentium turbam, & in iis Sinueſſanos Formianóſque, quorum publica vectigalia interuerterat, nonniſi terrore calumniæ amouit: cùm libertino cuidam acerbiùs debitum repoſcenti, iniuriarum formulam, quaſi calce ob eo percuſſus, intendiſſet, nec aliter quàm extortis quinquaginta HS. remiſiſſet. Aduenientem malè animatus erga principem exercitus, pronúſque ad res nouas, libens ac ſupinis manibus excepit, velut dono Deûm oblatum ter conſulis filium ætate integra, facili ac prodigo animo. Quam veterem de ſe perſuaſionem Vitellius recentibus etiam

ANIMADVERSIONES.

Per communem factionis ſuæ fauorem.] Memmij & Liſlæi codices *factionis Venetæ.* vt in quibuſdam editis. confirmat mendoſa lectio codicis Cuiaciani, *venenatæ*, & hîc & cap. XIIII. pro *Venetæ.*

Quorum publica vectigalia interuerterat.] Quare tollendam cenſet vocem *vectigalia* vir doctus? an B quia *publicum* ἁπλῶς aliquando dicitur τὸ τελώνιον, ideo vera erit eius ſententia? quaſi verò non multo ſæpius aliter loquantur optimi auctores: quos omnes itémque aliquot veteres inſcriptiones corrigamus oporteret, ſi locum daturi ſumus huic emendationi. cæterum omnes MSS. cum editis conſentiunt.

de ſe experimentis auxerat, tota via caligatorum quoſque militum obuios exoſculans: pérque ſtabula ac diuerſoria, mulionibus ac viatoribus præter modum comis: vt mane ſingulos iámne ientaſſent ſciſcitaretur, ſéque feciſſe ructu quoque oſtenderet. CASTRA verò ingreſſus nihil cuiquam poſcẽti negauit: atque etiam vltro ignominioſis notas, reis ſordes, dãnatis ſupplicia demſit. Quare vixdum menſe tranſacto, neque diei, neque temporis habita ratione, ac iam veſpere, ſubitò à militibus è cubiculo raptus, ita vt erat in veſte domeſtica IMPERATOR eſt conſalutatus: circũlatúſque per celeberrimos vicos, ſtrictum diui Iulij gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum ſibi à quodam: nec antè in Prætorium rediit quàm flagrante triclinio ex cõceptu camini: tum quidem conſternatis, & quaſi omine aduerſo anxiis omnibus, inquit: *Bono animo eſtote, nobis alluxit:* nullo ſermone alio apud milites vſus. Conſentiente deinde etiam ſuperioris prouinciæ exercitu, qui priùs à Galba ad ſenatum defecerat, cognomen GERMANICI delatum ab vniuerſis cupidè recepit: AVGVSTI diſtulit: CÆSARIS in perpetuũ recuſauit. Ac ſubinde cæde Galbæ annuntiata, compoſitis Germanicis rebus partitus eſt copias, quas aduerſus Othonem præmitteret, quáſque ipſe perduceret. Præmiſſo agmini lætũ euenit auſpicium: ſiquidem à parte dextra repente aquila aduolauit luſtratíſque ſignis, ingreſſos viam ſenſim anteceſſit. At contrà ipſo mouente, ſtatuæ equeſtres cùm plurifariam ei ponerentur, fractis repentè cruribus pariter corruerunt: & laurea, quàm religioſiſſimè circumdederat, in profluentẽ excidit. Mox Viennæ pro tribunali iura reddenti, gallinaceus ſupra humerum, ac deinde in capite adſtitit. Quibus oſtentis par reſpondit exitus: nam confirmatum per legatos ſuos imperium, per ſe retinere non potuit. De Bebriacenſi victoria & Othonis exitu, cùm adhuc in Gallia eſſet, audiit: nihílque cunctatus, quicquid prætorianorum cohortium fuit, vt peſſimi exempli, vno exauctorauit edicto, iuſſas tribunis tradere arma. Centum autem atque viginti, quorum libellos Othoni datos inuenerat, expoſcentium præmia, ob editam in cæde Galbæ operam, conquiri, & ſupplicio affici imperauit:

(margin: 8 — at "CASTRA verò ingreſſus"; DCCCXXII. — at "militibus è cubiculo raptus"; 9 — at "cuſauit. Ac ſubinde"; 10 — at "De Bebriacenſi victoria")

ANIMADVERSIONES.

De ſe experimẽtis.] Dele voculas *de* A*ſe*, quã nec ſcripta lectio agnoſcit.

Iámne ientaſſent.] Liber Memmij itémque Pithœi. *iantaſſent.* ſic

quidam ſcribebant. vt in Gloſſario, A iantare, *iantaculum.*

De Bebriacenſi victoria.] Memmij, Pithœi & Liſſæi *Betriacenſi*, vt ſuprà Betriacum.

egregiè prorſus, atque magnificè,vt & ſummi principis ſpem oſtenderet, niſi cætera magis ex natura, & priore vita ſua, quá ex imperij maieſtate geſſiſſet. Námque itinere inchoato, per medias ciuitates ritu triumphantium vectus eſt: pérque flumina delicatiſſimis nauigiis, & variarum coronarum genere redimitis, inter profuſiſſimos opſoniorum apparatus, nulla familiæ, aut militis diſciplina, rapinas ac petulantiam omniũ in iocum vertens: qui non contenti epulo vbique publicè præbito, quoſcumque libuiſſet, in libertatem aſſerebant, verbera & plagas, ſæpè vulnera, nonnunquã necẽ repræſentãtes aduerſantibus. Vtque campos,in quibus pugnatum eſt, adiit, abhorrentes quoſdam cadauerum tabem,deteſtabili voce cõfirmare auſus eſt: *Optimè olere occiſum hoſtem, & melius ciuem.* Nec eò ſecius ad leniẽdam grauitatem odoris plurimũ meri propalàm hauſit, paſsímque diuiſit. Pari vanitate atque inſolentia lapidem memoriæ Othonis inſcriptũ intuens,dignũ eo Mauſoleo ait:pugionémque,quo ſe is occiderat, in Agripinenſem coloniam miſit, Marti dedicandum. In Appennini quidẽ iu-
11 gis etiã peruiligiũ egit. VRBEM denique ad claſſicũ introiit paludatus, ferróque ſuccinctus, inter ſigna atque vexilla, ſagulatis comitibus, ac detectis commilitonum armis. Magis deinde ac magis, omni diuino humanóque iure neglecto, Allienſi die pontificatũ maximũ cepit: comitia in decem annos ordinauit, ſéque perpetuum conſulem. Et ne cui dubiũ foret, quod exemplar regendæ Reip. eligeret, medio Martio cãpo adhibita publicorũ ſacerdotum frequẽtia, inferias Neroni dedit: ac ſolenni conuiuio citharœdũ placentem palã admouit,

ANIMADVERSIONES.

Egregiè prorſus.] Pithœi liber *ægrè.* Ipſi verò placebat, *regiè.* nõ malè: nam iſtud quidem factum verè fuit regium: mihi tamen nihil videtur mutandum.

Pérque flumina delicatiſſimis nauigiis.] cuiuſmodi erant Ptolemæorum regum θαλαμηγὰ πλοῖα de quibus Appian⁹ & ſcriptores alij multi. vel illa Cilicum piratarũ nauigia, de quibus Plutarchus in Pompeio.

B

Séque perpetuum conſulem.] Vetus inſcriptio,

A. VITELLIVS. L. F.
IMPERATOR
COS. PERP.

vt

vt & aliquid de Domitio diceret: inchoantíque Neroniana cantica, primus exſultans etiam plauſit. Talibus principiis ma- 12
gnam imperij partem, nonniſi conſilio & arbitrio viliſſimi cuiuſque hiſtrionum & aurigarum, adminiſtrauit, & maximè Aſiatici liberti. Hunc adoleſcentulum mutua libidine conſtupratum, mox tædio profugum, cùm Puteolis poſcam vendentem deprehendiſſet, coniecit in compedes, ſtatímque ſoluit, & rurſus in deliciis habuit: iterum deinde ob nimiam contumaciam & ferocitatem grauatus, circumforaneo laniſtæ vendidit dilatúmque ad finem muneris repente ſurripuit, & prouincia demum accepta manumiſit: ac primo imperij die aureis donauit anulis ſuper cœnam, cùm mane rogantibus pro eo cunctis deteſtatus eſſet ſeueriſſimè talem equeſtris ordinis maculam.
Sed vel pręcipuè luxurię ſęuitięque deditus, epulas trifariam 13
ſemper, interdum quadrifariam diſpertiebat: in ientacula & prandia & cœnas, comiſſationéſque: facilè omnibus ſufficiens, vomitandi conſuetudine. Indicebat autem aliud alij eadem die: nec cuiquam minus ſinguli apparatus

ANIMADVERSIONES.

Vt & aliquid de Domitio diceret.] Id eſt, caneret aliquod ᾆσμα, pro mptum ex libro canticorum Neronis. ſed quare potius *de Domitio* quàm *de Nerone?* an Nero volumini à ſe edito indicem fecerat *Domitij cantica?* at Pithœí cod. *de dominico.* vt puto non abſurdè: ita enim videtur appellatum ab aſſentatoribus viui Neronis liber canticorum eius, rerum domini. quam vocem refert nunc Vitellius, non ſine alluſione ad tempora Neronis, quæ reuocare ſtudebat.

Coniecit in compedes, ſtatímque ſoluit.] Ita emendauimus accedente etiam quorundam librorum auctoritate, vt Robert. Stephan. mirum tamen in Viterb. Liſlæi, & aliis ferè omnibus *coluit* legi.

Ob nimiam contumaciam & ferocitatem.] Cuiacij codex, Pithœi & Li- A ſlæi, *furacitatem.*

In ientacula & prandia, & cœnas comiſſationéſque.] Dio totidē nominat, οὐχ ὅλης τῆς ἡμέρας οἱ αὐτοὶ εἱστίων αὐτόν· ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἀκρατίσασθαι παρεῖχον, ἄλλοι δὲ ἀριστῆσαι, ἕτεροι δὲ δεῖπνον, ἕτεροι δὲ μεταδόρπιά τινα πλησμονῆς παραμύθια.

Facilè omnibus ſufficiens, vomitan- B *di conſuetudine.*] Dio, καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐδαπάνα, ἀπλήστως τε ἐμφορούμενος, καὶ συνεχῶς πάντα ἐξεμῶν, ὡς μόνῃ τῇ παρόδῳ τῶν σιτίων τέρπεσθαι. ἀφ' οὗ καὶ αὐταρκεῖν ἐδύνατο. De vomitandi conſuetudine quod Cicero vocat extremo libro decimo tertio epiſtolarum ad Atticum ἐμετικὴν *agere*, Plinius libro vigeſimo ſexto capite III. Cornelius Celſus libro primo capite tertio. C Inde ab Hippocratis temporibus mos fuit multorum, vt bis quot menſibus ἐμετικὴν agerent, quibus erat ſua valetudo curæ.

Apparet ex libro De ſalubri diæta. A Philo de vita Caij, πολὺς ἄκρατος καὶ ὀψοφαγία, καὶ ἐπὶ πλήρεσι τοῖς ὄγκοις ἀπλήρωτοι ἐπιθυμίαι, θερμολουσίαι τε ἄκαιροι καὶ ἔμετοι, καὶ εὐθὺς πάλιν οἰνοφλυγίαι, καὶ ἐφεδροι γαστριμαργίαι. propter hāc conſuetudinem obiectum à Magno Pompeio ingrato cuidam quē ditauerat, quòd feciſſet eum ἐκ πεινατικοῦ ἐμετικὸν, *de ſæpe eſuriente, ſæpe reiicientem.*

quadringenis millibus nummûm conſtiterunt. Famoſiſſima ſuper cęteras fuit cœna ei data aduentitia à fratre: in qua duo millia lectiſſimorum piſcium, ſeptem auium appoſita traduntur. Hanc quoque exſuperauit ipſe dedicatione patinæ, quam ob immenſam magnitudinem *Clypeum Mineruæ*, Αἰγίδα πολιούχου dictitabat. In hac ſcarorum iocinora, phaſianorum & pauonum cerebella, linguas phœnicopterum, murænarum lactes, à Carpathio vſque, fretóque Hiſpaniæ, per nauarchos ac triremes petitarum, commiſcuit. Vt autem homo non profundæ modò, ſed intempeſtiuę quoque ac ſordidę gulę, ne in ſacrificio quidem vmquam, aut itinere vllo temperauit, quin inter altaria ibidem ſtatim viſcus & farra pęne rapta è foco manderet, circáque viarum popinas fumantia opſonia, vel pridiana atque ſemeſa.

ANIMADVERSIONES.

Quadringenis millibus nummûm conſtiterunt.] Ita Viterb. & alij meliores libri: non *quadragenis.* quàm aberrat autem vir doctus qui vt firmet lectionem *quadringenis*, profert locum Dionis, de ſumtibus eorum qui conuiuia præbebant Vitellio, ὥστε ὀλίγων ἡμερῶν διελθουσῶν, ἑκατὸν εἰς τὸ δεῖπνον μυριάδας ἀναλῶσαι? quomodo enim colligit inde ita hîc ſcribendum? nam Dio loquitur de ſumtibus plurium dierum: Suetonius de ſingulorum conuiuiorum impenſis. deinde ſummæ quàm diuerſæ? nam Dionea eſt non minor quadragies ſeſtertiûm. quod videtur confirmare vulgatam lectionem ſimilis loci libro ſupęriore capite B vigeſimo ſexto.

A Carpathio vſque fretóque Hiſpaniæ.] Hoc eſt ab extremis Imperij finibus Orientem verſus & Occidentem. Legendum enim *à Parthia vſque*, auctoribus libris regiis, & Viterbienſi, aliiſque omnibus quos ipſi vidimus. Lautos homines C & popiniones Romanos aues à Parthis ſolitos petere, teſtatur Seneca Conſolatione ad Heluiam matrem. Quæ afferuntur à doctis viris firmandæ alteri lectioni leuia ſunt, & ἀδιέλεγκτα.

Non profundæ modò gulæ.] Reſpicit

ſpicit locum ſuperiorem capite ſeptimo, vbi ſimiliter *profundam gulam* Vitellio tribuit. Sic locutus Seneca epiſtola LXXXIX. *Ad vos deinde tranſeo quorum profunda & inſatiabilis gula hinc maria ſcrutatur, hinc terras.* Sic Apuleius in Apologia, *Ne quidquam ei relictum eſt ex largiore Fortuna præter ambitionem miſeram & profundam gulam.* & apud Claudianum *profunda ingluuies*, libro ſecundo in Eutropium: Plinius de Apicio, *nepotum omnium altiſſimus gurges*, non aliter apud Saluſt. *profunda auaritia*, & apud Velleium, *profunda omnia confundendi cupido.* Græci pari elegantia atque efficacia vocem βάθος vſurpant. vt in illo Pauli Apoſtoli ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ. & Plutarchus in Marcel-

A lo Archimedi tribuit βάθος ψυχῆς καὶ θεωρημάτων πλοῦτον. Themiſtius oratione decima cuidam βάθος διανοίας. dicitur & βαθύτης, vt in ſexta Polybij hiſtoria, βαθύτης ψυχῆς. & apud Ciceronem ad Atticum, *mea* βαθύτης. quæ dicitur Saluſtio in Iugurthino, *altitudo ingenij.* inde apud Athenæum libro nono, ὁ βαθὺς τῇ φύσει στρατηγός. Vopiſcus in Nu-

B meriano, *Denique erat altus, riſit & tacuit.* altus, eſt βαθὺς, vel βαθυγνώμων. ex eo dicta *profundæ mentis conſilia*, Quintiliano, declamatione XVIII. Græci poetæ βυσσοδομεύειν. Tranſlatum dicendi genus à cultu aruorum, declarant Aeſchyli de Amphiarao verſiculi,

C Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

PRONVS verò ad cuiuſque & quacunque de cauſſa, necem atque ſupplicium: nobiles viros, condiſcipulos & æquales ſuos, omnibus blanditiis tantùm non ad ſocietatem imperij allicefactos, vario genere fraudis occidit: etiam vnum veneno manu ſua porrecto in aquæ frigidæ potione, quam is affectus febre popoſcerat. Tum fœneratorum & ſtipulatorum publicanorúmque qui vmquam ſe aut Romæ debitum, aut in via portorium flagitaſſent, vix vlli pepercit. Ex quibus quendam in ipſa ſalutatione ſupplicio traditum, ſtatímque reuocatum cunctis clementiam laudantibus, coram interfici iuſſit, *velle ſe* dicens *paſcere oculos:* alterius pœnæ duos filios adiecit, deprecari pro patre conatos. Sed & equitem Romanum proclamantem, cùm raperetur ad pœnam, *Heres meus es*, exhibere teſtamenti tabulas coëgit: vtque legit coheredem ſibi libertum eius adſcriptum, iugulari cum liberto imperauit. Quoſdam & de plebe ob id ipſum, quòd Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit: contemtu ſui & noua ſpe id auſos opinatus. Nullis tamen infenſior 14

ANIMADVERSIONES.

Pronus verò ad cuiuſque necem.] Scrib. *cuiuſcumque.*

quàm vernaculis & mathematicis,vt quiſque deferretur,inauditum capite puniebat:exacerbatus,quòd poſt edictum ſuum, quo iubebat intra Kalend. Octobris vrbe Italiáque mathematicis excederent,ſtatim libellus eſt propoſitus, *& Chaldæos dicere,Bonum factum,ne Vitellius Germanicus intra eundem Kalendarum diem vſquam eſſet.* Suſpectus & in morte matris fuit, quaſi ęgrę prębcri cibum prohibuiſſet. Vaticinante Catta muliere,cui velut oraculo acquieſcebat,*ita demum firmiter ac diutiſsimè imperaturum,ſi ſuperſtes parenti exſtitiſſet.* Alij tradunt,ipſam tędio pręſentium,& imminentium metu,venenum à filio impetraſſe,haud ſanè difficulter. OCTAVO imperij menſe deſciuerunt ab eo exercitus Mœſiarum,atque Pannonię: item ex tranſmarinis, Iudaicus & Syriacus:ac pars in abſentis,pars in pręſentis Veſpaſiani verba iurarunt. Ad retinendum ergo cęterorum hominum ſtudium ac fauorem, nihil non publicè priuatímque nullo adhibito modo largitus eſt. Delectum quoque ea non ditione in vrbe egit,vt voluntariis non modo miſſionem poſt victoriam,ſed etiam veteranorum iuſtęque militię commoda polliceretur. Vrgenti deinde terra,maríque hoſti,hinc fratrem cum claſſe,ac tironibus & gladiatorum manu oppoſuit: hinc

ANIMADVERSIONES.

Quàm vernaculis & mathematicis.] Veteres codices nihil, quod nobis ſit cognitum,iſto loco variant. Meritò autem vellunt viris doctis aurẽ iſti *vernaculi.* quos enim ſic appellat Suetonius? quare viſum Ioſepho Scaligero doctorũ nobiliſſimo, nobilium doctiſſimo,ſcribere *veraculis*,aut *vericolis*. Oracula & ſortes vocabant *vera*. Iulius Capitolinus, *Vates Cæleſtis apud Carthaginem quæ Deo repleta ſolebat vera canere.* neq. ego video quid commodius excogitari poſſit. niſi fortaſſe aut cum Turnebo *diu naculis* legamus: aut vulgatam lectionẽ defendamus ſic,vt *vernaculi* ſint γόητες. nam Zonaras diſtinctè notat pulſos ab eo & ἀστρολόγους, h.e. mathematicos,& mox γόητας, hoc

A eſt, pręſtigiatores ac circulatores. Hos videtur Suetonius *vernaculos* appellare. rationem nominis non facilè aliquis diuinet: ſed videtur vox eſſe ſordidæ plebis, quę viliſſimos de circo præſtigiatores,vt erãt ψηφοπαῖκται & quicunque θαυματοποιοὶ dicebantur,ſic indigetabat: fortaſſe quia eorum mos erat, admirationem &

B riſum hominibus ciere. Seneca De beneficiis lib. ſexto: *Alter apud proximum circulatorem reſedit, & dum vagus atque erro vernaculis cõgregatur & ludit tranſeuntem Platonem, quem non quæſierat,inuenit.* Martialis

Vernaculorũ dicta,ſordidum dentem,
Et fœda linguæ probra circulatricis.

Fallor? an ex his duob. locis colligi

poteſt, vernaculos qui cum circulatoribus & circulatricibus coniunguntur, aut eoſdem, aut affines iis eſſe quos γόητας ex Dione Xiphilinus vocat? Non me tamen fugit quid in contrarium dici poſſit.

A *Ne Vitellius Germ.*] Ita MSS. nec quicquam mutandum. Sed quare tacet Suetonius quod vel præcipuum erat? iſtos nempe non vanos, ſed verè fuiſſe μάντεις κακῶν ἀτρεκεῖς: obiit enim Vitell. intra præfinitam diem.

Bebriacenſes copias & duces. Atque vbique aut ſuperatus aut proditus, ſalutem ſibi & millies HS. à Flauio Sabino Veſpaſiani fratre pepigit: ſtatímque pro gradibus Palatij apud frequentes milites *cedere ſe imperio, quod inuitus recepiſſet*, profeſſus, cunctis reclamantibus rem diſtulit: ac nocte interpoſita, primo diluculo ſordidatus deſcendit ad Roſtra: multíſque cum lacrymis eadem verba, verùm è libello teſtatus eſt. Rurſus interpellante milite, ac populo, & ne deficeret hortante, omnémque operam ſuam certatim pollicente, animum reſumſit, Sabinúmque & reliquos Flauianos nihil iam metuentes, vi ſubita in Capitolium compulit: ſuccenſóque templo Iouis Opt. Max oppreſſit: cùm & prælium & incendium à Tiberiana proſpiceret domo inter epulas. Non multò pòſt pœnitens facti, & in alios culpam conferens, vocata concione iurauit, coëgítque iurare cæteros, *nihil ſibi antiquius quiete publica fore*. Tunc ſolutum à latere pugionem, conſuli primùm, deinde illo recuſante, magiſtratibus, ac mox ſenatoribus ſingulis porrigens: nullo recipiente, quaſi in æde Concordiæ poſiturus, abſceſſit. Sed quibuſdam acclamantibus, *ipſum eſſe Concordiam*, rediit: nec ſolùm retinere ſe ferrum affirmauit, verùm etiam CONCORDIÆ 16
recipere cognomen. Suaſítque ſenatui vt legatos cùm virginibus Veſtalibus mitterent, pacem, aut certè tempus ad conſultandum, petituros. Poſtridie reſponſa opperienti nuntiatum eſt per exploratorem, hoſtem appropinquare. Continuò igitur abſtruſus geſtatoria ſella, duobus ſolis comitibus, piſtore & coquo, Auentinum & paternam domum clàm petiit, vt inde in Campaniam fugeret. Mox leui rumore & incerto tamquam pax impetrata eſſet, referri ſe in palatium paſſus eſt: vbi cùm deſerta omnia reperiſſet, dilabentibus etiam qui ſimul erant, zona ſe aureorum plena circumdedit:

ANIMADVERSIONES.

Bebriacenſes copias.] Vt ſuprà Betriacum ita hic *Betriacenſis* optimi codd.

Vt inde in Campaniam fugeret.] Tarracinam ad cohortes fratrémque. Tacitus, Dio.

confugítque in cellulam ianitoris , religato pro foribus cane , lectóque & culcita obiectis.
17 IRRVPERANT iam agminis anteceſſores : ac nemine obuio rimabantur , vt fit, ſingula. Ab iis extractus è latebra , ſciſcitante *quis nam eſſet* (nam ignorabatur) & *vbi eſſe Vitellium ſciret* , mendacio eluſit , deinde agnitus rogare non deſtitit , quaſi quædam de ſalute Veſpaſiani dicturus , vt cuſtodiretur interim vel in carcere : donec religatis poſt terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo , veſte diſciſſa ſeminudus in Forum tractus eſt , inter magna rerum verborúmque ludibria , per totum viæ Sacræ ſpatium , reducto coma capite,

ANIMADVERSIONES.

A *Confugitque in cellulam ianitoris religato pro foribus cane.*] Dio, ἐς οἴκημα σκοτεινὸν ἐν ᾧ ἐτρέφοντο κύνες , ἐκρύφθη. de cellulis ianitorum diximus ad libri quarti caput LVII. ad eas canis haberi ſolitus catena alligatus, vt hic locus indicat , aliíque veterum ſcriptorum non pauci , doctis hominibus pridem obſeruati. Eandem fuiſſe Græcorum conſuetudinem notabamus ad Laërtium. Dio B non ſatis aptè videtur deſcribere hanc cellam : nam etſi canis vnus plutéſve ibi habiti , tamen is non erat locus alendis canibus propriè deſtinatus. Sed quid ſibi vult idem optimus ſcriptor, paullò mox, cùm ait ; Vitellium inuentum à militibus fuiſſe, captúmque, ὑφαντοῦ καὶ αἵματος ἀναπεπλησμένον. quid ſignificat vox ὑφαντοῦ hoc loco ? nihil nempe: C non enim ita ſcripſit Dio , ſed φορυτοῦ, vel Zonara teſte. vnde emendare ſuum auctorem interpretes debuerant.

Donec religatis poſt terga manibus, iniecto ceruicibus laq.] Totum hunc locum quaſi ἔπος πρὸς ἔπος Dio expreſſit , κἀκ τούτου τὴν μὲν ἐσθῆτα αὐτοῦ περιῤῥήξαντες , καὶ τὼ χεῖρε εἰς τοὔπισω δήσαντες , τῷ τε αὐχένι χοινίον περιθέντες, κατήγαγον ἐκ τοῦ παλατίου τὸν Καίσαρα τὸν ἐν αὐτῷ ἐντρυφήσαντα· καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἔσυραν τὸν αὐτοκράτορα, τὸν ἐν τῷ βασιλικῷ δίφρῳ πολλάκις σοβήσαντα. *Deinde veſte ei diſciſſa , religatis poſt terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo , è Palatio Cæſarem , qui in eo delitiis luxuriauerat ; deducunt , & per Sacram viam trahunt Imperatorem; qui in ſella imperatoria perſæpe magno cum faſtu & inſolentia in medios hominum cœtus ſeſe intulerat.*

Reducto comâ capite.] Sic rectè ſcriptum in antiquis membranis regiæ bibliothecæ, Viterb.& Pithœi. hoc vult, milites qui pone Vitellium erant, comam ei prehendiſſe & coegiſſe caput reſupinare. Plin. in laudatione Traiani, de ſuppliciis delatorũ loquens: *contigit deſuper intueri delatorum ſupina ora, retortáſq; ceruices.* Græci poetę ſimilē huic capitis reductionem in cædendis victimis fieri ſolitam, intelligunt verbo, αὐερύειν, pro quo & ἄνω ῥέπειν dicũt: Virgilius, *reflexa Ceruice orantis capulo tenus abdidit enſem.* Euripides Oreſte in cæde Clytemneſtrę eleganter, ὤμοις ἀνακλάσας δέρην παίειν. contrarium his eſt apud Senecam De tranquill. *ſubducta ceruice ferrũ recipere.*

Græci

Grçci interpretes Eutropij hunc locum non intellexerunt. Alij libri *re-* A *ducta coma à capite.* quomodo & Marianus Scotus olim deſcripſit.

ceu noxij ſolent, atque etiam mento mucrone gladij ſubiecto, vt viſendam præberet faciem, néve ſubmitteret: quibuſdam ſtercore & cœno inceſſentibus, aliis *incendiarium* & *patinarium* vociferantibus, parte vulgi etiam corporis vitia exprobrante (erat enim in eo enormis proceritas, facies rubida plerumque ex vinolentia, venter obeſus, alterum femur ſubdebile, impulſu olim quadrigæ, cùm auriganti Caio miniſtratorem exhiberet) tandem apud Gemonias minutiſſimis ictibus excarnificatus atq; cõfectus eſt, & inde vnco tractus in Tiberim. Periit cum fratre & filio, anno vitæ VII. & quinquageſimo: nec fefellit coniecturam eorum qui augurio, quod factum ei Viennæ oſtendimus, non aliud portendi prædixerant, quã venturum in alicuius Gallicani hominis poteſtatem: ſiquidem ab Antonio Primo aduerſarum partium duce oppreſſus eſt: cui Toloſæ nato cognomen in pueritia *Becco* fuerat, id valet, gallinacei roſtrum.

18

A. V. C. DCCCXXII.

ANIMADVERSIONES.

Ceu noxij ſolent.) Malim, *ceu noxiis ſolet.* intelligit autem morem in illuſtrium perſonarum ſupplicio ſeruari ſolitum, vt capite nudo & elato; quo dignoſci omnibus poſſint, trahantur ad ſupplicium. Sic apud Polybium Danaë illuſtris fœmina rapitur διὰ μέσου τῆς πόλεως ἀκατακάλυπτος. Dio in Seiani ſupplicio, B καὶ ἀπεκάλυπτον ἐπικαλυπτόμενον.

Mento mucrone gladij ſubiecto.] Placet Turnebi librorũ lectio, *ſubrecto:* nec aliter codd Cuiacij & Pithœi. Falluntur qui Dionis locum proferunt, vt comprobent melius eſſe *ſubiecto.* nam verba Dionis cùm neutri lectioni apertè patrocinentur, potius tamen indicant eſſe alteram veram. ξιφιδίοις, ait, αὐτὸν ὑπὸ τὸ γένειον ὑπεκέντουν. *pugionibus eum ſub mento pungebant.*

Venter obeſus.] Dio γαστρώνων λίαν.

Anno vitæ VII. *& quinquageſimo.*] Tacitus, Eutropius, & eius metaphraſtes Pæanius conſentiunt. Dio & Zonaras tres ferè annos detrahũnt. & vixiſſe aiunt, ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, καὶ ἡμέρας ἐννέα καὶ ὀγδοήκοντα. imperium autem tenuiſſe per annũ, decem diebus demptis. at Clemens, μῆνας ἑπτὰ, ἡμέραν α´. aliter Theophilus, & item aliter Epiphanij codices. non enim illa putem ſcripſiſſe Epiphanium. Facilè compones hos ſcriptores & cæteros qui idem tempus notarunt, ex iis qui Faſtos concinnarunt. Onufrium adi. ſed in Clemente videtur ſcribendum μῆνας ὀκτὼ, ἡμέραν α´. ex Eutropio.

C. SVETONI TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS LIBER VIII.

T. FLAVIVS VESPASIANVS AVGVSTVS.

1 REBELLIONE trium principum, & cæde incertum diu, & quaſi vagum imperium, ſuſcepit firmauítque tandem gens FLAVIA: obſcura illa quidem, ac ſine vllis maiorum imaginibus: ſed tamen Reipub. nequaquam pœnitenda, conſtet licet Domitianum cupiditatis ac ſæuitiæ meritò pœnas luiſſe. Titus Flauius Petro municeps Reatinus, bello ciuili Pompeianarum partium centurio, incertum ſponte an euocatus, profugit ex Pharſalica acie, domúmque ſe contulit. Vbi deinde venia & miſſione impetrata, coactiones argentarias factitauit. Huius filius cognomine Sabinus, expers militiæ (& ſi quidam eum primilarem: nonnulli, cũ adhuc ordines duceret, ſacraméto ſolutũ per cauſsã valetudinis tradunt) publicum quadrageſimæ in Aſia egit.

ANIMADVERSIONES.

T. *Flauius Petro.*] Emendatum eſt ex cod. Pithœi, qui conſentit cũ ſcripto Glareani, & libr. Memmij. Viterbienſis hic errat cum vulgo: ſed reſipit ſtatim, & paullò pòſt *Petronis* non *Petronij* ſcribit ex fide. In eodem mox rectè *publicum*, non *publicanum*.

Pompeianarum partium centurio incertum ſponte an euocatus.] Ita ſcriptum in membranis Viterbienſibus & pleriſque aliis, atque editis credo omnibus. Sic loquitur & alibi. libro II. cap. XIX. *deprehenſus*

deprehenſus eſt cultro venatorio cinctus, impóſne mentis an ſimulata dementia, incertum. Probo tamen quod præferunt libri meliores, Memmianus, Pithœi & Cuiacij: qui omnes illa *incertum ſponte* non agnoſcunt. igitur ſcribe, *Pompeianarum partium* A *centurio an euocatus.* Familiare Tacito, Plinio, aliiſque loquendi genus: quo vſus & noſter eſt, in Claudio, c. XIII. in Galba, c. XII. & in hac vita iterum, c. VI. Extat & apud Liuium, vt li. 28. *ea ſuſpicio, vitio orationis an rei haud ſanè purgata eſt.*

Manebántque imangines à ciuitabus ei poſitæ ſub hoc titulo ΚΑΛΩ͂Σ ΤΕΛΩΝΉΣΑΝΤΙ. Poſtea fœnus apud Heluetios exercuit, ibíque diem obiit, ſuperſtitibus vxore Veſpaſia Polla, & duobus ex ea liberis: quorum maior Sabinus ad prefecturam vrbis, minor Veſpaſianus ad principatum vſque proceſſit. Polla Nurſiæ honeſto genere orta, patrem habuit Veſpaſiũ Pollionem, ter tribunum militum, prefectúmque caſtrorum, fratrémque ſenatorem prætorię dignitatis. Locus etiam nunc ad Sextum milliarium à Nurſia Spoletum euntibus in monte ſummo appellatur Veſpaſię: vbi Veſpaſiorum complura monumenta exſtant, magnum indicium ſplendoris familiæ, & vetuſtatis. Non negauerim iactatum à quibuſdam Petronis patrem è regione Tranſpadana fuiſſe mancipem operarum, quę ex Vmbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis commeare ſolerent: ſubſcdiſſe autem in oppido Reatino, vxore ibidem ducta. Ipſe ne veſtigium quidem de hoc, quamuis ſatis curioſè inquirerem, inueni. VESPASIANVS natus eſt in Sabinis vltra Reate, vico modico, cui nomen eſt Phalacrine, XV. Kalend. Decemb. veſperi, Q. Sulpicio Camerino, C. Poppęo Sabino COSS. quinquennio antè quàm AVguſtus excederet: educatus ſub paterna auia Tertulla, in prędiis Coſanis. Quare princeps quoque & locum incunabulorum aſſiduè frequentauit: manente villa, qualis fuerat olim, ne quid ſcilicet oculorũ conſuetudini deperiret. Et auię memoriam tantopere dilexit, vt ſolennibus ac feſtis diebus pocillo quoque eius argenteo potare perſeuerauerit. Sumta toga virili, latum clauum, quamquã fratre adepto, diu auerſatus eſt: nec vt tandem appeteret, compelli niſi à matre potuit. Ea demum extudit, magis conuicio quàm precibus vel auctoritate, dum eum identidem per contumeliam ante ambulonem fratris appellat. Tribunatu militum in Thracia meruit. Quæſtor Cretam & Cyrenas prouinciam ſorte cepit: ędilitatis ac mox prętutę candidatus, illam non ſine repulſa, ſextóque loco vix adeptus eſt: at prima ſtatim petitione, & in primis prętor,

2 A. V. C. DCCLXII.

Manebántque imagines.] Si quid mutandum, ſcriberem, *manent hodié que.* ſed non videtur neceſſum. nam potius putem, Veſpaſianum rerum potitum, curaſſe tollenda hæc parũ glorioſæ oreginis ſuæ teſtimonia. nec moueor verbis Suetonij ca. XII. quæ ſuadere videntur contrarium. ſed facilis reſponſio.

ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ.]In fragmento veteris lapidis Romæ de ſcripti : ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ AN.

Fuiſſe mancipem operarum, quæ ex Vmbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis cõmeare ſolent.] Mos hodie obtinet apud multos populos vt imæ plebis pars non pœnitenda, quia domi quod agat nihil habet, certo anni tempore, voluntarium ſibi indicat exilium, & alias terras pe tat, vt in quo ſuamoccupet induſtriã inueniat. Sic Epirotarum agmina

A patriam quotannis relinquunt, & vlteriora ditionis Turcicę adeunt, operis ſimul & quæſtus faciendi gratiâ. ipſi *ergates* patrio ſermone dicũtur. Longobardis & Sabaudis qui caminos purgant, puteos mundant, & ſimilia obeunt miniſteria, refertæ ſunt per æſtatem Galliæ omnes vrbes. Lutetiæ & in reliqua Francia

B qui ædificant, Lemouicibus operis magna parte anni plurimum vtuntur. operæ ruſticæ apud Hiſpanos multis locis, viles homũculi ſũt Galli, qui cõpendij ſui gratiâ illuc quotanniscõmeant. Eundẽ apud veteres morem fuiſſe teſtatur hic Suetonij locus abundè. Huiuſmodi igitur operarum manceps fuit hic Veſpaſia-

C ni progenitor: hoc eſt, ſolitus eſt in Vmbriam profectus operas vili pretio conducere, & pręſente pecunia? quas in Sabinos perductas mercede maiore elocabat.

infenſus ſenatui, Caium ne quo non genere demereretur, ludos extraordinarios pro victoria eius Germanica depopoſcit, pœnęque coniuratorum addendum cenſuit vt inſepulti proiicerentur. Egit & gratias ei apud ampliſſimumordinem, quòd

3 ſe honore cœnę dignatus eſſet. Inter hęcFlauiam Domitillam duxit vxorem Statilij Capellę equitis Rom. Sabratenſis ex Africa delegatam olim, Latinęque conditionis, ſed mox ingenuam & ciuem Romanam recuperatorio iudicio pronuntiatã patre aſſerenteFlauio Liberale Ferenti genito, nec quidquam ampliùs quàm quęſtorio ſcriba. Ex hac liberos tulit, Titum & Domitianum, & Domitillam. Vxori ac filię ſuperſtes fuit: atq. vtramque adhuc priuatus amiſit. Poſt vxoris exceſſum, Cænidem Antonię libertam, & à manu, dilectam quondam ſibi, reuocauit in contubernium: habuítque etiam Imperator pęne

4 iuſtę vxoris loco. Claudio principe Narciſſi gratia legatus legionis in Germaniam miſſus eſt: inde inBritanniam tranſlatus

ANIMADVERSIONES.

Infenſus Senatui Caium ne quo non genere demereretur.] Sanè potuit Veſpaſ. ſenatui fortaſſe infẽſus eſſe, pro pter repulsã in petitione ędilitatis, & parũ honeſtũ locũ, qui poſtea ipſi inter ędiles fuit attributus. Sed offẽsã videtur ſuſtuliſſe delatura. Prima petitione, & quidẽ inter primos. an igitur

tur cum doctis viris legendũm? *inſenſum Senatui Caium.* de odio Caij erga ſenatum ſatis libro quarto, & Seneca aliique hiſtorici.

Egit & gratias ei apud ampliſſimũ ordinẽ.] More eorũ qui magiſtratum aliquem conſecuti erant, mandante principe, aut adiuuante, de quo A diximus ſuprà ex Dionis libro LVIII.

Ex Africa delegatam olim.] Secuti ſumus vulgatos codices, à quibus ſtant Viterb. & Liſlæi at Pithœi *deligatam.* quod ipſe pridem ſuis Aduerſariis prodidit. Illa vide & Turnebi.

tricies cum hoſte conflixit. Duas validiſſimas gentes, ſupérque XX. oppida, & inſulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli Plautij conſularis legati, partim Claudij ipſius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in ſpatio breui duplex ſacerdotium A. V. C. DCCCIV. accepit. Præterea conſulatum, quem geſſit per duos nouiſſimos anni menſes: medium tempus ad Proconſulatum vſque in otio ſeceſſúque egit: Agrippinam timens potentem adhuc apud filium, & defuncti quoque Narciſſi amicos peroſam. Exin ſortitus Africam, integerrimè, nec ſine magna dignatione adminiſtrauit: niſi quòd Adrumeti ſeditione quadam, rapa in eum iacta ſunt. Rediit certè nihilò opulentior, vt qui propè labefactata iam fide, omnia prædia fratri obligarit: neceſſarióque ad mangonicos quæſtus ſuſtinendæ dignitatis cauſſa deſcenderit,

ANIMADVERSIONES.

Tricies cum hoſte conflixit.] An legendum ex Eutropio *tricies & bis?* non enim dubitari poteſt quin ex Suetonio totum illum locum deſumſerit. neque aliter Paulus Diaconus in hiſtoria Miſcel- B la. At ὁ χρηστὸς Pæanius, quàm ineptit in huius periodi metaphraſi? mitto quod *tricies & bis* vertit δύο καὶ τρισὶ μάχαις. nam fortaſſe aliter ſcripſerat. illud planè ridiculum, quòd gentes illas duas quarum mox fit mentio, interpretatur de Germanis & Britannis. quos ait ope Veſpaſiani acceſſiſſe ad imperium populi Roman. ſexcenta his ſimilia in eo ſcriptore.

Rapa in eum iacta ſunt.] Conſuetudine φυλλοβολίας in contrarium verſa, per quam flores & omne genus fructus mittebantur. vide ad librum ſextum. at odij & contumeliæ cauſſa; rapa iacta, fimus, lapides, aut lutum: cuius moris mentio etiam apud Iuriſconſultos, lege prima, Dig. De extraordinariis criminibus. Obſeruant etiam veteres Critici morem Athenis fuiſſe, vt facinoroſi extra fines exportandi luto faciem illinerentur. Auctor Etymologici. Οἱ Ἀττικοὶ τὸν ἐπί τινι ἁμαρτήματι ἁλόντα, πηλῷ χρίοντες ἐδημοσίευον. Idem auctor alibi, etiam in aliis quàm in damnatis ſententia iudicis, hunc morem C fuiſſe vſurpatum ſcribit. Οἱ ἀρχαῖοι, inquit, ὅτε ἤθελον ὑβρίσαι τινὰ καὶ ἐμπαῖξαι, πηλῷ ἔχριον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

propter quod vulgò Mulio vocabatur. Conuictus quoque dicitur ducenta HS. expreſſiſſe iuueni, cui latum clauum aduerſus patris voluntatem impetrarat, eóque nomine grauiter increpitus. Peregrinatione Achaica inter comites Neronis, cùm cantante eo aut diſcederet ſæpius, aut præſens obdormiſceret, grauiſſimam contraxit offenſam: prohibitúſque non contubernio modò, ſed etiam publica ſalutatione, ſeceſſit in paruam ac deuiam ciuitatem, quoad latenti, etiámque extrema metuenti, prouincia cum exercitu oblata eſt. Percrebruerat Oriente toto vetus & conſtans opinio: eſſe in fatis vt eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Rom. quantum euentu poſtea prædictum patuit, Iudæi ad ſe trahentes, rebellarunt: cæſóque præpoſito, legatum inſuper Syriæ conſularem ſuppetias ferentem, rapta aquila fugauerunt. Ad hunc motum comprimendum cùm exercitu ampliore, & non inſtrenuo duce, cui tamen tutò tanta res committeretur, opus eſſet, ipſe potiſſimùm delectus eſt:

ANIMADVERSIONES.

Propter quod vulgò Mulio vocabatur.] Credo propter mangonicos quæſtus è mulis Reatinis, qui tum maximè in vſu & pretio. Veſpaſiani autem prædia in agro Reatino.

Peregrinatione Achaica inter comites N.] Simile periculum ſubiit idem ex ſimili vel eadem cauſſa & in Vrbe. Tacit. lib. XVI. Annalium: *Ferebant Veſpaſianum tanquam ſomno conniueret, à Phœbo liberto increpitum, ægréque meliorum precibus obtectum: mox imminentem pernitiem maiore fato effugiſſe.*

Iudæa profecti rerum potirentur.] Videntur & Tacitus & Suetonius, qui verbis iiſdem hoc oraculum referunt, ipſa verba expreſſiſſe quibus id conceptum: in quibus apparent veſtigia veritatis & eius vaticinij vnde iſtud manauit. Scriptum enim in ſacris literis, ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται ὁ ἡγούμενος. Lege Ioſephum Ἁλώσεως libro ſexto capite

A XXXI. Hegeſippum libro V. capite XLIV.

Quantum euentu poſtea prædictum paruit.] Scribe cum aliis libris, etiam Viterbienſi, *quantum poſtea euentu paruit prædictum.* è Pithœi cod. eſt *paruit* pro *patuit.*

Cæſóque præpoſito, legatum inſuper Syriæ conſularem ſuppetias ferentem

B *tem rapta aquila fugauerunt.*] Romani cùm de rebus Iudæorum loquuntur, quàm tenuem rerum illorum notitiam haberent, nunquam non oſtendunt. hæc certè Suetonij verba, ſi commoda interpretatione non adiuuentur; à narratione Ioſephi, hoc eſt à veritate hiſtoriæ, auctor alioquin diligentiſſimus videatur aberraſſe. Erat tum

C Iudææ procurator Geſſius Florus, fax & auctor præcipuus illius belli. hunc ſi intellexit noſter & fuiſſe occiſum voluit ſignificare, fugit eum ratio. neque enim eſt occiſus in illo mo-

lo motu. ſed *cædere* verbum Latinis historicis non ſemper occiſionem denotat: verùm detrimentum, cladémque exercitus, & quod Græci dicunt, πληγὰς λαβεῖν τὸν στρατόν. hoc ſenſu feram ſanè, dici Florum à Iudæis cæſum, id eſt, clade belli affectum, multis ſuorum amiſſis. nam eo tempore multi Romani milites ſunt contrucidati. Fortaſſe cædem illam reſpicit Rom. militum, quorum Metilius erat præpoſitus. Ioſephus τῶν Ῥωμαίων ἔπαρχον nominat, hiſtoriam commemorans libro II. Ἁλώσεως, capite XXXII. nec refert, quod ipſius Metilij vitæ parcitum eſt. nam hoc potuit Suetonius ignorare: cùm præſertim, vt diſertè Ioſephus docet, omnia Iudæorum delicta Flori aſtu & fraude grauiora atque atrociora quàm eſſent, Romam nunciarentur. Sic & quod ait de aquila rapta, in hiſtoria Ioſephi non legas, quam habes ſuprà ex-

A poſitam eodem libro, capite XL. Ita exponere hunc locum præſtat, quàm non neceſſariæ viri docti emendationi aſſentiri: qui inuitis libris omnibus illa verba *cæſóque præpoſito* cenſuit mutanda, ſcribendúmque, *Geßiúmque præpoſitum*. Si omnia veterum hiſtoricorum παραγράμματα aut παρακούσματα ex animi noſtri ſententia emendare voluerimus, quis erit B finis? aut quis ferendum cenſeat? Nam Suetonium quidem non aliter ſcripſiſſe, neque aliter heic olim eſſe lectum, etiam alia ratione probare poſſumus. Oroſius narrationi Tranquilli κατὰ πόδας inſiſtens, hanc illius periodum ita expreſſit. *extinctiſque Romani præſidiis, legatum quoque Syriæ ſuppetias ferentem, rapta aquila & cæſis copiis, fugauerunt.* C eadem verba etiam in Hiſtoria miſcella habentur. quæ ſuperiorem emendationem manifeſtò confutare & pueri videant.

vt & induſtriæ expertus, nec metuendus vllo modo ob humilitatem generis ac nominis. Additis igitur ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem, atq; inter legatos maiore filio aſſumto, vt primùm prouinciam attigit, proximas quoq; conuertit in ſe: correcta ſtatim caſtrorum diſciplina: vno quoque & altero prælio tam conſtanter inito, vt in oppugnatione caſtelli lapidis ictum genu, ſcuto ſagittas aliquot exceperit.
POST Neronem Galbámque, Othone atque Vitellio de principatu certantibus, in ſpem imperij venit, iam pridem ſibi per hæc oſtenta conceptam: In ſuburbano Flauiorum quercus antiqua, quæ erat Marti ſacrata, per tres Veſpaſiæ partus, 5

ANIMADVERSIONES.

Vt & induſtria expertus.] Nouè dictum *expertus* pro eo qui dedit ſpecimen, & vt Græci dicunt ὁ πεῖραν δούς. nam vulgò eſt ὁ πεῖραν λαβών. Imitatur hunc locum Pſeudohegeſippus, cùm ait lib. III. *Veſpaſianum expertum virũ belli, omni militiæ quæ in Syria erat præfecit.* ſic libro IV. idem, *expertos belli viros.* & alibi idem, *ſuſpectus conſilij.* variant autem codd. iſto lōco & partim *induſtria*, partim *induſtria expertus* habent. in

his Viterb. At vulgò *induſtria expertæ.* Iuſtinus libro XLI. *Arſaces vir ſicut incertæ originis, ita virtutis expertæ.*

Vt in oppugnatione caſtelli lapidis ictum genu ſcuto ſagittas aliquot exceperit.] Petrus Apollonius Collatius de excidio Hieroſolymitano li- A bro II. in obſidione Iotapates,

--media inter talia ſtridens
Incertum qua iacta manu delapſa ſagitta eſt
Sub Petroniadæ coxam, qua poplite iuncta eſt.

Ioſephus narrat lib. III. cap. XVI. Hegeſippus lib. III. cap. XII.

ſingulos repente ramos à frutice dedit, haud dubia ſigna futuri cuiuſque fati. Primum, exilem, & citò arefactum: ideóque puella nata non perannauit. Secundum, præualidum ac prolixum, & qui magnam felicitatem portenderet. Tertium verò, inſtar arboris. Quare patrem Sabinum ferunt haruſpicio inſuper confirmatum renuntiaſſe matri, *nepotem ei Cæſarem genitum:* nec illam quidquam aliud quàm cachinnaſſe, mirantem, *quòd adhuc ſe mentis compote deliraret iam filius ſuus.* Mox cùm ædilem eum C. Cæſar, ſuccenſens curam verrendis viis non adhibitam, luto iuſſiſſet oppleri: congeſto per milites in prætextæ ſinum, non defuerunt qui interpretarentur, quandoque proculcatam deſertámque Remp. ciuili aliqua perturbatione in tutelam eius, ac velut in gremium, deuenturam. Prandente eo quondam,

ANIMADVERSIONES.

Singulos repente ramos à frutice dedit.] Mira Latinitas, & vitij ſuſpecta. Probo verò Iuſti Lipſij emendationem, *ramos an frutices dedit.* quod genus dicendi non raro corrupit librariorum imperitia.

Ideoque puella nata non perannauit.] Siue *perennauit* ſcribatur, ſiue *perannauit*, vt conſtanter in MSS. non dubium eandem eſſe vocis vtriuſque originem. Fere autem id verbum accipitur pro πολλὰ ἔτη διαγίγνεσθαι, ſiue διαιωνίζειν. Veteres Romani menſe Martio ſoliti ſacra facere Annæ Perannæ: vt liceret ſibi non ſolùm annare, ſed & perannare: hoc eſt *durare in multos annos.* Suetonius καινοπρεπῶς accepit pro διετίζειν, *durare in annum.* Non diſſi- B milis ambiguitas in dictionibus διετὴς & διέτης Græcorum. prior de eo dicitur qui perannet: poſterior de bimo. quare etiam verbum διετίζειν, quod ſignificat perannare vt loquitur Suet. de bimatu quodam loco apud Theophraſtum Gaza interpretatur.

Mox cùm ædilem eum C. Cæſar.] Omittit Xiphilinus ſuo loco, ſed C extat apud Dionem libro LVIII. in rebus Caij, πηλὸν πολὺν ἐν στενωπῷ τινι ἰδὼν, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐς τὸ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ τοῦ Φλαβίου ἱμάτιον, ἀγορανομοῦντός τε τότε, καὶ τῆς τῶν στενωπῶν καθαριότητος ἐπιμελουμένου, ἐμβληθῆναι. & quæ ſequuntur.

canis

canis extrarius è triuio manum humanam intulit, menſæque ſubiecit. Cœnante rurſus, bos arator decuſſo, iugo, tricliniũ irrupit: ac fugatis miniſtris, quaſi repentè defeſſus procidit ad ipſos accumbentis pedes, ceruicémque ſubmiſit. Arbor quoque cupreſſus in agro auito ſine vlla vi tempeſtatis radicitus euulſa atque proſtrata, inſequẽti die viridior ac firmior reſurrexit. At in Achaia ſomniauit, initiũ ſibi ſuíſque felicitatis futurũ, ſimul ac dens Neroni exẽptus eſſet: euenítque vt ſequẽti die progreſſus in atrium medicus dentem ei oſtẽderet tantũ quod exẽptũ. Apud Iudęã Carmeli Dei oraculũ conſulentem, ita confirmauere ſortes: vt quidquid cogitaret voluerétque animo, quantumlibet magnũ, id eſſe prouenturũ polliceretur. Et vnus ex nobilibus captiuis Ioſephus, cùm coniiceretur in vincula, conſtantiſſimè aſſeuerauit forè vt ab eodẽ breui ſolueretur, verùm iam Imperatore. Nuntiabãtur & ex vrbe præſagia, Neronẽ diebus vltimis monitũ per quietẽ, vt thẽſam Iouis Optim. Max. è ſacrario in domum Veſpaſiani, & in circum deduceret. Ac non multo pòſt, comitia ſecundi conſulatus, ineunte Galba, ſtatua Diui Iulij ad Orientem ſponte cõuerſa:

ANIMADVERSIONES.

A *Canis extrarius è triuio manum humanam intulit.*] Puto hãc eſſe veram γραφὴν in Memmiano diſertè expreſſam: alij libri mirè variãt. Viterb. *exteritus è triuio.* quidam, *extrarius triclinio m. h. intulit.* plerique aut *extrarius* tantùm, aut *è triuio* ſolùm Dio, κύων αὖθις, σῖτον αὐτοῦ καὶ ποτε αἱρουμένου χεῖρα ἀνθρωπίνην ὑπὸ τὴν τράπεζαν ὑπέβαλε. confer & ſequentia: nam omnia ferè totidem literis ibi B habentur.

Tantum quod exemptum.] A Pithœi & Memmij codice eſt, & Torrentij vno, vt ipſe ait. nam Viterb. habet, *recenter exemptum.* non vt in vulgatis *recenter quidem.*

C *Apud Iudæam Carmeli dei oraculum conſulentem.*] Collatius lib. II.

Vulſa ſolo frondéſque nouas induta cupreſſus,
Nunc habet illa fidẽ: Matathiadémque locutum
Vera tibi vatem, & Corneli oracula diſces.

ſcribe *Carmeli oracula.*

Neronem diebus vltimis monitum per quietem.] Aliter Dio, ὁ Νέρων ἔδοξέ ποτε ἐν τοῖς ὕπνοις τὸ τοῦ Διὸς ὄχον ἐς τὴν τοῦ Οὐεσπασιανοῦ οἰκίαν εἰσαγαγεῖν. ὄχος, *thenſa* eſt Suetonio, non currus, vt vertunt interpretes. vide ad libri primi caput LXXVI.

Et in circum deduceret.] Melius noſtri MSS. etiam Cuiacij, *& inde in cir. d.*

Statua diui Iulij ad Orientẽ ſpõte cõuerſa.] In inſula Tiberina fuit hęc ſtatua. Plutarchus in Othone, εἶδον, τὸν ἐν Μεσοποταμίᾳ νήσῳ Γαΐου Καίσαρος ἀνδριάντα, μήτε σεισμοῦ γεγονότος μήτε πνεύματος, ἀφ' ἑσπέρας μεταστραφέντα πρὸς

τὰς αἰετολὰς ὅ φασι συμβῆναι περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐν αἷς οἱ περὶ Οὐεσπασιανὸν ἐμ- A φανῶς ἤδη τῶν πραγμάτων ἀντελαμβάνοντο.

aciéque Bebriacenſi, priùs quàm committeretur, duas aquilas in conſpectu omnium conflixiſſe: victáque altera, ſuperueniſ-
6 ſe: tertiā à Solis ortu, ac victricem abegiſſe. Nec tamen quidquam antè tentauit, promptiſſimis atque etiam inſtantibus ſuis, quàm ſolicitatus quorundam & ignotorum & abſentium fortuito fauore. Mœſiaci exercitus bina è tribus legionibus millia miſſa auxilio Othoni: poſtquam iter ingreſſis nuntiatum eſt, victum eum, ac vim vitæ ſuæ attuliſſe: nihilò ſecius, Aquileiam vſque perſeuerauerunt, quaſi rumori minus crederent. Ibi per occaſionem ac licentiam, omni rapinarum genere graſſati, cùm timerent ne ſibi reuerſis reddenda ratio, ac ſubeunda pœna eſſet, conſilium inierunt eligendi creandíq; Imperatoris. *Neque n. deteriores eſſe, aut Hiſpanienſi exercitu qui Galbam, aut prætoriano qui Othonē, aut Germaniciano qui Vitellium feciſſent.* Propoſitis itaque nominibus legatorum conſularium, quot vbique tunc erant, cùm cæteros alij alium alia de cauſſa improbarent: & quidam è legione tertia, quæ ſub exitu Neronis tranſlata ex Syria in Mœſiam fuerat, Veſpaſianum laudibus ferrent: aſſensêre cuncti, noménque eius vexillis omnibus ſine mora inſcripſerunt. Et tunc quidem compreſſa res eſt, reuocatis ad officium numeris parumper: cæterùm diuulgato facto, Tiberius Alexander præfectus Ægypti primus in verba Veſpaſiani legiones adegit Kalend. Iulij, qui principatus dies in poſterum obſeruatus eſt. Iudaicus deinde exercitus, V. Idus Iulij apud ipſum iurauit. Plurimum cœptis contulerunt, iactatum exemplar epiſtolæ, veræ ſiue falſæ, defuncti Othonis ad Veſpaſianum, extrema obteſtatione,

ANIMADVERSIONES.

Aciéque Bebriacenſi.] Ecce librorum inconſtantiam, in tam celebris loci nomine: nam in Memmij, Pithœi & Liſlæi eſt, *Bretiacenſi.* vide libro ſupriore.

Mœſiaci exercitus bina è tribus legionibus millia miſſa auxilio Othoni.] Diſſentit à Taciti narratione, quam lege in II. Hiſtoriarum. B

Aquileiam vſque perſeuerauerūt, quaſi rumori minus crederent.] Tacitus de his Mœſiacis legionibus: *Aquileiam iam progreſſæ, proturbatis qui de Othone nuntiabāt, laceratiſque vexillis nomen Vitellij præferentibus.*

Aut Germaniciano.] Viterbienſis, *Germanico.* ſed præcedens vox *Hiſpanienſis* videtur hanc lectionem poſtulare. nam Hiſpanienſis & Germanicianus

manicianus exercitus vocantur, qui in illis prouinciis ſunt collocati, nec ſunt tamen ex illis prouinciis: omnes enim legionarij ciues Romani erant. Aliter Tacitum ac Suetonium quoque loqui ſuprà notabamus: apud quos Germanicum exercitum & Germanicas legiones inuenias.

A

Alij alium alia de cauſſa.] Omnino tollenda vox *alij:* quam nec Memmij nec Cuiacij nec Pithœi nec Liſlæi agnoſcunt. nec aliter editio Robert. Steph.

vltionem mandantis, & vt Reipub. ſubueniret, optantis: ſimul rumor diſſipatus, deſtinaſſe Vitellium victorem permutare hiberna legionum, & Germanicas transferre in Orientem ad ſecuriorem molliorémque militiam: pręterea ex pręſidibus prouinciarum Licinius Mucianus, & è regibus Vologeſus Parthus: ille depoſita ſimultate, quàm in id tempus ex æmulatione non obſcurè gerebat, Syriacum promiſit exercitum: hic quadraginta millia ſagittariorum. SVSCEPTO igitur ciuili bello, ac ducibus copiíſque in Italiam pręmiſſis, interim Alexandriam tranſiit, vt clauſtra Ægypti obtineret. Hic cùm de firmitate imperij capturus auſpicium, ędem Serapidis, ſubmotis omnibus, ſolus intraſſet: ac propitiato multum Deo, tádé ſe cõuertiſſet, verbenas, coronáſque & panificia, vt illic aſſolet,

ANIMADVERSIONES.

Vltionem mandantis] Nimis argutatur Beroaldus, qui mandatum iſtud ſolutum morte, ex libris Iuriſconſultorum annotat. nam mandare hoc loco, non ſimpliciter eſt ἐντέλλεσθαι, ſed quod propriè Græcis ἐπισκήπτειν. ſic libro IV. c. II. *mandarétque domeſticis vltionem ſi quid ſibi accideret.* Id verò mãdati genus à morte demum mandatoris vim habere incipit.

B

Et vt Reipublicæ ſubueniret optantis.] Libri alij, *hortantis.*

Quadraginta millia ſagittariorum.] Tacitus ait *XL. Parthorum equitum millia.* At Viterbienſis, XV. *milia ſag.* nam in eo libro, vt in aliis veteribus multis, *mile* & *milia* ſemper ac conſtantiſſimè. non mille ac millia, Mẽ. *quadraginta.*

Interim Alexandriam tranſiit, vt clauſtra Ægypti obtineret.] Hæc vera cauſſa, non quam Philoſtratus ſcriptor interdum nugaciſſimus, libro quinto ait, vbi clariſſimis verbis affirmare audet pręſtigiator ille inſignis Apollonius, propter ſe tranſiiſſe in Ægyptum Veſpaſianum: ſéque adeò imperium illi detuliſſe, ac donaſſe ſolum, impudentiſſimo animo gloriatur. Ioſephus prudentiſſimè cauſſas huius conſilij explicat libro quarto cap. XXXVII. præcipua & potiſſima fuit, annonæ cura: norat enim Veſpaſianus, ſi ſuis pręſidiis Ægyptum ſemel firmaſſet, fore eam populo Rom. inſtar freni, ob famis metum. Plura in hanc rem Pſeudogeſippus libro quarto, capite XXVI.

C

Baſilides libertus obtuliſſe ei viſus eſt: quem neque admiſſum, à quoquam & iam pridem propter neruorum valitudinem vix ingredi longéque abeſſe conſtabat. Ac ſtatim aduenere literę fuſas apud Cremonam Vitellij copias, ipſum in vrbe interemtum nuntiantes. Auctoritas & quaſi maieſtas quędam, vt ſcilicet inopinato & adhuc nouo principi, deerat: hęc quoque acceſſit. E plebe quidam luminibus orbatus, itē alius debili crure, ſedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valitudinis, demonſtratam à Serapide per quietem: reſtituturum oculos, ſi inſpuiſſet: confirmaturum crus, ſi dignaretur calce contingere. Cùm vix fides eſſet rem vllo modo ſucceſſuram, ideóque ne experiri quidem auderet: extremò hortantibus amicis, palàm pro concione vtrumque tentauit, nec euentus defuit. Per idem tempus Tegeę in Arcadia, inſtinctu vaticinantium, effoſſa ſunt ſacrato loco vaſa operis antiqui, atque in iis

8 aſſimilis Veſpaſiano imago. TALIS, tātáque cum fama in vrbē

A. V. C. reuerſus, acto de Iudęis triūpho, cōſulatus octo veteri addidit.

ANIMADVERSIONES.

Baſilides libertus.] Nullum equidem vidi librum, vbi non extet vox *libertus*. Torrentij tamen perplacet ſententia, probabiliter valde diſputantis tollendum eſſe id verbi. accedit rationibus quas commemorat, quòd error admiſſus videtur, cum temerè aliquis librarius vocis *Baſilides* duas poſtremas ſyllabas, vt ſæpe accidit, geminaſſet. inde pronum emendatori incauto *τὸ lides*, quod nihil ſignificaret, vertere intritiſſimā vſu dictionem *libertus*.

E plebe quidam luminibus orbatus.] Codex Viterbij deſcriptus, *Ephebus quidam*. ſed Tacitus tuetur vulgatā & plurium MSS. lectionem, *Ex plebe Alexandrina quidam, oculorum tabe notus*. etſi poſſit videri Suetonius ex Tacito emendatus olim ab aliquo ſciolo.

Demonſtratam à Sarapide.] Vide Ariſtidis ἱερὼ λόγȣς.

A *Si inſpuiſſet.*] Agnoſcis pie lector falſam imitationem miraculorum CHRISTI. ſic ſolitus illudere hominibus ὁ δαίμων. & apud Epiphanium κτ Σαμψαίων inter inſtrumenta miraculorum eſt. ὁ σίελος τῶν πτυσμάτων.

B *Palàm pro concione vtrumque tentauit.*] Quid appellat *concionem*? an conuocatum in eam rem populum, ſiue in theatrum, ſiue in forum? an potius coronam forte adſtantis multitudinis? hoc puto verius: & ſuadent Taciti verba, *Igitur Veſpaſianus cuncta fortunæ ſuæ patere ratus, nec quidquam vltra incredibile: erecta quæ aſtabat multitudine, iuſſa exſequitur.*

C Notemus ergo vocis *concio* hunc vſum, pro multitudine ἁπλῶς.

Talis tantáque cum fama in vrbem reuerſus.] Verè primo nauem conſcendit, circa medium Martij. Apol-

lonius

Ionius Collatius,

Ergo ila compoſitis rebus, cùm piſcis aquoſi
Linqueret hoſpitium Titan frontém que moueret
Arietis inſani, ſecuris credita ventis
Sulcat aquas, pelagóque volans petit Italia puppis Littora.

A

Sed Tacitum vide, qui Eteſiarum flatum Alexandriæ opertum eſſe Veſpaſianũ narrat: Ioſephus libro quarto iter illuc deſcribit capitib. XXXVII. & XL. ac ſequentibus. & lib. VII. capitibus V. & X.

Suſcepit & cenſuram ac per totum imperij tempus nihil ha- DCCCXXIII.
buit antiquius, quàm propè afflictam nutantémque Remp. sta- DCCCXXIV.
bili re primò, deinde & ornare. Milites, pars victorię fiducia, DCCCXXV.
pars ignominię dolore, ad omnem licentiam audaciámque DCCCXXVII.
proceſſerant. Sed & prouinciæ, ciuitatéſque liberæ, necnon & DCCCXXVIII
regna quædam tumultuoſius inter ſe agebant. Quare Vitellia- DCCCXXIX. DCCCXXX.
norum quidem & exauctorauit plurimos, & coercuit. Partici- DCCCXXXII.
pibus autem victorię adeò nihil extra ordinem indulſit: vt etiam legitima pręmia nonniſi ſerò perſoluerit. Ac ne quã occaſionem corrigendi diſciplinam prętermitteret, adoleſcentulum fragrantem vnguento, cùm ſibi pro impetrata pręfectura gratias ageret, nutu aſpernatus, voce etiam grauiſſima increpuit, *Maluiſſem allium oboluiſſes*: litteráſque reuocauit. Claſſiarios verò, qui ab Oſtia & Puteolis Romam pedibus per vices commeant, petentes *conſtitui aliquid ſibi calceariĳ nomine* quaſi parũ eſſet, ſine reſpõſo abegiſſe, iuſſit poſthęc, excalceatos curſitare: & ex eo ita curſitãt. Achaiam, Lyciam, Rhodũ, Byzantiũ, Samũ, libertate adempta, itẽ Thraciã, Ciliciã & Comagenẽ

ANIMADVERSIONES.

Suſcepit & ſenſuram.] Teſtes, Plinius, nummi, lapides. vide in Faſtis.

Cùm ſibi pro impetrata præfectura gratias ageret.] Interpretor de pręfectura vnius alarũ. ex lib. ſecũdi c. 38.

Claßiarios verò qui ab Oſtia & Puteolis Romam pedibus per vices commeant.] Scripſimus *per vices*, ex libro Pithœi. cui & Memmianus & aliĳ quoque aſſentiuntur, teſte Torrentio, at Viterb. *per vicos* vt vulgo. De claſſiariis paſſim loquuntur Tacitus & Suetonius, item Plinius in epi-

B

ſtola de morte auunculi, ac cæteri quoque hiſtorici meminerunt, & veteres inſcriptiones: ſed de hac eorum curſitatione nihil legi apud alios. ſimiles, at non iidem tamẽ, dromonariĳ de quibus Caſſiodorus lib. II. & IIII.

Thraciam, Ciliciam & Comagenen.] Tuentur hãc lectionem noſtri codices: tuetur & Pæanius apertè, cuius hæc verba apud EVtropium Θρᾷκας τε ἐπὶ τούτοις καὶ Κίλικας καὶ Κομμαγηνοὺς, οἰκείας ἔχοντας βασιλείας, ὑπ

C

ἐπαρχιῶν σχῆμα μετέστησε. Si ea ſcriptura ſedet, intelligemus de parte aliqua Thraciæ, vbi regnum antè fuerit. & ſcimus quàm latè pateat interdum A Thraciæ appellatio. Doctiſſimo Turnebo viſum reſcribere *Tracheam Ciliciam*: quæ lectio omni difficultate caret. vide Strabonem lib. XIIII.

ditionis regiæ vſque ad id tempus, in prouinciarum formam redegit. Cappadociæ propter aſſiduos barbarorum incurſus legiones addidit: conſularémque rectorem impoſuit, pro equite Rom. Deformis vrbs veteribus incendiis ac ruinis erat: vacuas areas occupare & ædificare, ſi poſſeſſores ceſſarent, cuicumque permiſit. Ipſe reſtitutionem Capitolij aggreſſus, ruderibus purgandis manus primus admouit, ac ſuo collo quædam extulit: ærearúmque tabularum tria millia, quæ ſimul conflagrauerant, reſtituenda ſuſcepit: vndique inueſtigatis exemplaribus, inſtrumentum imperij pulcherrimum ac vetuſtiſſimum confecit: quo continebantur pæne ab exordio vrbis ſenatuſconſulta, plebiſcita de ſocietate & fœdere ac priuilegio cuicumque conceſſit.

ANIMADVERSIONES.

Ditionis regiæ vſque ad id tempus.] Non ſemper tamen, Commagene quidem. quam in prouinciæ formam redegit Tiberius, tranſtulítque ad ius prætoris. Tacitus in actis anni DCCLXXI. Annalium libro II. ſed priorem formam πολιτείας Commagenis reſtituerat Caius impoſito Antiocho. Dio lib. quinquageſimo octauo, Ἀντιόχῳ τε τῷ τοῦ Ἀντιόχου τὴν Κομμαγηνήν, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔσχε, καὶ προσέτι καὶ τὰ παραθαλάσσια τῆς Κιλικίας ἔδωκε. qui locus mouet me valde, vt Turnebo aſſentiar, & legam, *Tracheam Ciliciam & Commagenen.* nam maritima Ciliciæ, non aliud quàm Trachea Cilicia, quæ Commagenæ adiuncta, ac regi vni attributæ ambæ.

Conſularémque rectorem impoſuit pro equite Rom.] Cappadociæ in formam prouinciarum redactæ, eques impoſitus à Tiberio. Dio libro LVII. in anno DCCLXX. καὶ ἡ Καππαδοκία τῶν τε Ῥωμαίων ἐγένετο, καὶ ἱππεῖ ἐπετράπη.

Ruderibus purgandis manus primus admouit, ac ſuo collo quædam extulit.] Simile illud quod verè an falſo B in Actis Silueſtri de Conſtantino Magno legimus: *Octaua die proceſſit, albis depoſitis, totus mũdus & ſaluus: & veniens ad Confeſſionem beati Petri Apoſtoli, ablatóque diademate capitis, exuens ſe chlamyde, & accipiens bidẽtem, terram primus aperuit ad fundamenta baſilicæ conſtruenda. dehinc, ob numerum* XII. *Apoſtolorum, duodecim cophinos terra plenos ſuppoſitis humeris baiulans aſportauit.* C Similia his narrant alij de ſummis Principibus. Sed de Veſpaſiano, quod hîc affirmat Suetonius, & Dio quoque confirmat, planè deſtruit Tacitus; qui abſentem facit illo tempore Veſpaſianum.

Fecit

Fecit & noua opera, templum Pacis Foro proximum: Diuíque 9
Claudij in Cœlio monte, cœptum quidem ab Agrippina, ſed à Nerone propè funditus deſtructum. Item Amphitheatrum vrbe media, vt deſtinaſſe compererat Auguſtum. Ampliſſimos ordines, & exhauſtos cæde varia, & contaminatos veteri negligentia, purgauit: ſuppleuítque recenſito ſenatu & equite ſubmotis indigniſſimis, & honeſtiſſimo quoque Italicorum ac prouincialium allecto. Atque vti notum eſſet, vtrumque ordinem non tam libertate inter ſe quàm dignitate differre, de iurgio quodam ſenatoris equitíſque Rom. ita pronuntiauit: *Non oportere maledici ſenatoribus: re maledici ciuile fáſque eſſe.*
Litium ſeries vbique maiorem in modum excreuerant, ma- 10
nentibus antiquis, intercapedine iuriſdictionis, accedentibus nouis, ex conditione tumultúque temporum. Sorte elegit per quos rapta bello reſtituerentur: quíque iudicia centumuiralia, quibus peragendis vix ſuffectura litigatorum ætas videbatur, extra ordinem diiudicarent, redigeréntque ad breuiſſimum numerum. Libido atque luxuria, coërcente nullo, 11
inualuerat. Auctor ſenatui fuit decernendi vt quæ ſe alieno ſeruo iunxiſſet, ancilla haberetur. Néve filiorumfamiliâs fœneratoribus exigendi crediti ius vmquam eſſet: hoc eſt, ne poſt patrum quidem mortem.

CÆTERIS in rebus ſtatim ab initio principatus vſque ad 12
exitum, ciuilis & clemens. Mediocritatem priſtinam neque diſſimulauit vmquam, ac frequenter etiam præ ſe tulit. Quin & conantes quoſdam originem Flauij generis ad conditores Reatinos, comitémque Herculis, cuius monumentum exſtat via Salaria, referre, irriſit vltro. Adeóque nihil ornamentorum extrinſecus cupidè appetiuit, vt triumphi die fatigatus tarditate & tædio pompæ, non reticuerit: *meritò ſe plecti, qui triumphum, quaſi aut debitum maioribus ſuis, aut ſperatum vmquam ſibi, tam ineptè ſenex concupiſſet.* Ac ne TRIBVNITIAM quidem POTESTATEM & PATRIS PATRIÆ appellationem niſi ſerò recepit. Nam conſuetudinem ſalutantes ſcrutandi, manente adhuc bello ciuili, omiſerat. Amicorum libertatem, 13

ANIMADVERSIONES.

Fecit & noua opera, templum Pacis.] arſit temporibus Commodi. A vide Herodianum & Galenum in libro De theriaca. Nugas coram

qui memorię prodiderunt hoc templum Aeternum fuiſſe dictum & neſcio quæ miracula ibi facta ad Domini aduentum, eruditè refellit Cardinalis Baronius.

Ampliſsimos ordines.] Scio σχῆμα eſſe non ſemel vſurpatum optimis ſcriptoribus, cùm duobus aut pluribus tribuitur, quod eſt vni proprium, ſed durum mihi quidem vi- A detur, vt equitum ordo in communionem eiuſdem tituli cum ſenatu admittatur. atqui MSS. non aliter habent. Lipſio tamen aſſentior locum emendanti ſcribentique *ampliſsimum:* hoc modo, *Item amphitheatrum vrbe media (vt deſtinaſſe compererat Auguſtum) ampliſsimum.* aut ſcribam, *Ambos ordines.*

cauſſidicorum figuras, ac philoſophorum contumaciam leniſſimè tulit. Licinium Mucianum notæ impudicitiæ, ſed meritorum fiducia minus ſui reuerentem, numquam niſi clàm, & hactenus retaxare ſuſtinuit, vt apud communem aliquem amicum querens, adderet clauſulæ, *Ego tamen vir ſum.* Saluium Liberalem in defenſione diuitis rei, auſum dicere, *Quid ad Cæſarem, ſi Hipparchus HS. millies habet?* & ipſe laudauit. Demetrium Cynicum in itinere obuium ſibi poſt damnationem, ac neque aſſurgere, neque ſalutare ſe dignantem, oblatrantem etiam neſcio quid, ſatis habuit *Canem* appellare. Of-
14 fenſarum inimicitiarúmque minimè memor, executórve, Vitellij hoſtis ſui filiam ſplendidiſſimè maritauit, dotauítque etiam & inſtruxit. Trepidum eum interdicta aula ſub Nerone, quærentémque quídnam ageret, aut quò abiret,

ANIMADVERSIONES.

Cauſsidicorum figuras.] Vocabulum hac notione, eo ſeculo natum. Quintilianus lib. IX. cap. II. *Iam ad id genus quod frequentiſsimum eſt, & expectari maximè credo, veniendum eſt: in quo per quandam ſuſpicionem, quod non dicimus, accipi volumus: non vtiq; contrarium, vt in* εἰρωνείᾳ, *ſed aliud latens, & auditori quaſi inueniendum: quod vt ſuprà oſtendi, iam ferè ſolum ſchema à noſtris vocatur, & vnde controuerſiæ figuratæ dicuntur.* Sextus Victor *vocat obliqua dicta:* Eutropius in Veſpaſiano *conuicia.* Suidas in eodem, σκώμματα ῥητόρων. Græci vocant ὑπονοίας. Herodianus, vt videtur, ὑποχαραὶ libro quarto, dum ait de A- B lexandrinis, πεφύκασι δέ πως εἶναι φιλοσκώμμονες, καὶ λέγειν εὐστόχως ὑποχαραῖς ἢ παιδιαῖς. figuras huiuſmodi & dicta figurata ſic deſcribit Iulius Papa Romæ in epiſtola quam inſerit Athanaſius Apologię ſecundę καὶ ἐν οἷς, ait, ῥήμασιν ἐδέξατε ἡμᾶς τιμᾶν, ταῦτα μετασχηματιζόμενοι μετ' εἰρωνείας τινὸς εἰρήκατε. figurarum exempla ſunt hæc. Ælius Spartianus in Seuero. *Damnabantur* C *plerique, cur iocati eſſent, alij cur tacuiſſent, alij cur pleraque figurata dixiſſent, vt quod eſſet imperator verè nominis ſui, verè Pertinax, verè Seuerus.*

quidam

quidam ex officio admiſſionis ſimul expellens, *abire Morboniam* iuſſerat. In hunc poſtea deprecantem haud vltra verba excanduit, & quidem totidem ferè atque eadem. Nam vt ſuſpicione aliqua vel metu ad perniciem cuiuſquam compelleretur tantum abfuit, vt monentibus amicis cauendum eſſe Metium Pompoſianum, quòd vulgò crederetur geneſim habere imperatoriam, inſuper Cos. fecerit: ſpondens quandoque beneficij memorem futurum. Non temerè quis punitus inſons re- 15
peritur: niſi abſente eo & ignaro, aut certè inuito atque decepto. Heluidio Priſco, qui reuerſum ex Syria, ſolus, priuato nomine *Veſpaſianum* ſalutauerat, & in prætura omnibus edictis ſine honore ac mentione vlla tranſmiſerat, non antè ſuccẽſuit quàm altercationibus inſolẽtiſſimis pæne in ordinẽ redactus. Hunc quoque, quamuis relegatum primò, deinde & interfici iuſſum, magni æſtimauit ſeruare quoquo modo, miſſis qui percuſſores reuocarent: & ſeruaſſet, niſi iam periiſſe falſo nuntiatum eſſet. Cæterùm neq; cæde cuiuſquam vmquam lętatus, iuſtis ſuppliciis illacrymauit etiam & ingemuit. SOLA eſt, in 16
qua meritò culpetur, pecuniæ cupiditas. Non enim contentus omiſſa ſub Galba vectigalia reuocaſſe: noua & grauia addidiſſe: auxiſſe tributa prouinciis, nonnullis & duplicaſſe: negotiationes quoq; vel priuato pudẽdas propalá exercuit, coëmẽdo quædã tantũ vt pluris poſtea diſtraheret. Nec candidatis quidem honores, reíſve tã innoxiis quàm nocentibus abſolutiones venditare cunctatus eſt. Creditur etiam procuratorũ rapaciſſimũ quẽque ad ampliora officia ex induſtria ſolitus promouere, quò locupletiores mox cõdẽnaret, quibꝰ quidẽ vulgò *pro ſpongiis* dicebatur *vti*, quòd quaſi & ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidiſſimũ tradũt, ídque exprobatũ ei à ſene bubulco: qui negata ſibi gratuita liber tate, quã imperiũ adeptum ſuppliciter orabat, proclamauerit, *Vulpem pilũ mutare, non mores.* Sũt cõtrà qui opinentur ad manubias & rapinas neceſſitate cõpulſum, ſũma ærarij fiſcíque inopia: de qua teſtificatus ſit initio ſtatim principatus: profeſſus *quadringenties millies opus eſſe, ut Reſp. ſtare poſſet.* Quod & veriſimilius videtur, quando & malè partis optimè vſus eſt. In om- 17
ne hominum genus liberaliſſimus, expleuit cenſum ſenatorium: cõſulares inopes quingenis ſeſtertiis annuis ſuſtentauit: plurimas per totum orbem ciuitates terræ motu aut incendio afflictas, reſtituit in melius. Ingenia & artes vel maximè fouit: 18

Nnnn

Quidam ex officio admiſsionis.] Firmicus lib. VIII. cap. XIV. *aut fient domus regiæ ianitores vel tale illis officium deputabitur, vt iis in palatio admittendi vel ſalutandi officia credantur.* Nota officia è Seneca, & Auguſtorum hiſtoriis.

Vt monentibus.] Viterb. *monentibus.* ſine *vt.* & mox, *fecit* non *fecerit.*

Spondens quandoque beneficij me- A *morem futurum.*] Politiani liber *ſperánſque.* alij omnes vt eſt editū. Metium futurum quandoque gratum ſpondebat Veſpaſianus ſibi, atque amicis, qui de Metio alia omnia ipſi perſuadere conabantur.

Hunc quoque quamuis r.] Melius pars libb. *Tunc quoque q.*

Neque cæde cuiuſque.] Et hic locus nos fugit: nam *cuiuſquam* ſcribendum, nec aliter MSS.

primus è fiſco Latinis Græcíſque rhetoribus annua centena conſtituit. Præſtantes poëtas, nec non & artifices, coëmit: itē coloſſi refectorem inſigni congiario magnáque mercede donauit: mechanico quoque grandes columnas exigua impenſa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remiſit, præfatus *ſineret ſe plebeculam paſcere.*

19 Ludis per quos ſcena Marcelliani theatri reſtituta dedicabatur, vetera quoque acroamata reuocauerat. Apollinari tragœdo quadringēta, Terpno Diodoróque citharœdis ducena, nonnullis cētena: quibus minimū, quadragena, ſeſtertia ſuper plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur aſſiduè

ANIMADVERSIONES.

Primus è fiſco Latinis Græcíſque rhetoribus annua centena conſtituit.] Siue quod idem eſt, aureos millenos. noſtræ verò pecuniæ, aureos bis millenos & quingenos. Ampliſſimum ſanè, vt quidem nunc viuitur, honorarium: pro ratione verò illorum temporum tenue. nónne enim pudendum, Terpno Diodoróque citharœdis pro vna productione data ducenta, iſtis verò annua centena tantùm ſtatui? Medicis ducena ſaltem quinquagena annuā mercedem apud principes fuiſſe, ſcribit Plinius libro XXIX. Fuere & philoſophis annua conſtituta, vt clarum ex illo Tatiani loco quem B ſuprà laudauimus. at non Veſpaſianus eius inſtituti auctor, ſed M. Antoninus Pius, de quo ſcribit Capitolinus, *Rhetoribus & Philoſophis per omnes prouincias & honores & ſalaria detulit.* Is videtur ſalarij rhetorum & philoſophorum modū redegiſſe ad ſexagena millia, ſiue aureos ſexies millenos, vt antè docebamus ex Tatiano & Eumenio. ſed C hoc, ni fallor, tantùm in prouinciis: nam quin rhetores Græci Latiníq; in vrbe profitentes amplius honorarium haberent, ſeruatámque Veſpaſiani σύνταξιν fuiſſe, non puto dubitandum.

Necnon & artifices coëmit.] Vetus vox

vox *coëmere* pro mercede conducere: ſic *emptiuus* miles ὁ μισθῷ πεπεισμένος, apud Feſtum *emere auxilia*, apud Iulium Capitolinum in Antonino Philoſopho. perperam ſcriptũ in codice maximum Iuriſperitorũ, A *artifices ſementarios*. Si quid mutandum placet Iuſti Lipſij emendatio, *artifices ſcenæ, item coloſſi*. notæ cauſſæ huius deprauationis iis qui vſum habent veterum membranarum.

ac ſępius rectè ac dapſile, vt macellarios adiuuaret. Dabat ſicut Saturnalibus viris apophoreta, ita & per Kalend. Martij fœminis: & tamen ne ſis quidem priſtinę cupiditatis infamia caruit. Alexandrini *Cybioſacten*, eum vocare perſeuerauerunt, cognomine vnius è regibus ſuis turpiſſimarum ſordium. Sed & in funere Fauo archimimus perſonam eius ferens, imitánſque vt eſt mos, facta ac dicta viui, interrogatis palam procuratoribus *quãti funus & pompa conſtaret: vt* audiit H S. *centies*, exclamauit, *Centum ſibi ſeſtertia darent, ac ſe vel in Tiberim proiicerent*. STATVRA fuit 20
quadrata, compactis firmíſque membris, vultu veluti nitentis. Vnde quidam vrbanorum non infacetè: ſiquidem petenti, *vt & in ſe aliquid diceret: Dicam*, inquit, *cùm ventrem exonerare deſieris*. Valitudine proſperrima vſus eſt: quamuis ad tuendam eam nihil amplius quàm fauces cęteráque membra ſibimet ad numerum in ſphęriſterio defricaret, inediámque vnius diei per ſingulos menſes interponeret. ORDINEM vitę ferè hunc tenuit 21
In prĩcipatu maturius ſẽper, ac de nocte euigilabat: deinde perlectis epiſtolis officiorũq. õniũ breuiariis, amicos admittebat:

ANIMADVERSIONES.

Ac ſæpe rectè ac dapſile.] Scribe *recta*. nempe cœna ſic MSS.

Archimimus perſonam eius ferens, imitãſque, vt eſt mos, facta ac dicta viui.] Mos ſeruatus in diuitum & inſignium virorum funeribus, vt notat Dionyſius Halicarnaſſeus, libro ſeptimo, εἶδον δὲ καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐπισήμων ταφαῖς, ἅμα ταῖς ἄλλαις πομπαῖς προηγουμένους τῆς κλίνης τοὺς σατυριστὰς χορούς, κινουμένους τὴν σίκιννιν ὄρχησιν, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς τῶν εὐδαιμόνων κήδεσι. Vide & in Tiberio c. 57. nam videtur is ſcurra de quo ibi agitur, ex iſta conſuetudine funeri ad C motus: etſi id Suetonius διαῤῥήδην non dicit.

Ordinem vitæ ferè hunc tenuit.] Similis locus apud Xiphilinum: ibi B καταστάσει δὲ τοῦ βίου τοιᾷδε ἐχρῆτο. vbi tamen pleraque diuerſa obſeruantur. multo ſanè ſimilior ordo vitæ Seueri deſcriptus eidem in eius vita illo loco, ἐχρῆτο δὲ Σεβῆρος καταστάσει τοῦ βίου εἰρήνης οὔσης τοιᾷδε. vide & confer. Adde Lampridium in vita Alexandri Seueri. ibi, *Vſus viuendi eidem hic fuit.* Martialem epigrammate octauo libri quarti, & xc. eiuſdem. Extant & Plinij aliquot epiſtolæ eiuſdem argumenti, itémque ſimiæ eius Sidonij Apollinaris: & integro Au-

ſonij poëmate deſcripta Ephemeris. Ex his locis diſcet ſtudioſus antiqui A tatis, quomodo ſoliti veteres diem diſponere.

ac dum ſalutabatur, & calceabat ipſe ſeſe, & amiciebat. Poſt decisa quæcumque obueniſſent negotia, geſtationi, & inde quieti vacabat: accubante aliqua pallacarum quas in defunctæ locum Cænidis plurimas conſtituerat: ac ſecretò in balneum tricliniúmque tranſibat. Nec vllo tempore facilior, aut indulgenior traditur: eáque momenta domeſtici ad aliquid petendum magnopere captabant. 22 Et ſuper cœnam autem, & ſemper alias comiſſimus, multa ioco tranſigebat. Erat enim dicacitatis plurimæ: & ſic ſcurrilis ac ſordidæ, vt ne prætextatis quidem verbis abſtineret. Et tamen nonnulla eius facetiſſima exſtant, in quibus & hoc: Menſtrium Florum, conſularem, admonitus ab eo *plauſtra* potius quàm *ploſtra* dicenda, die poſtero *Flaurum* ſalutauit. Expugnatus autem à quadam, quaſi amore ſui deperiret, cùm productæ pro concubitu ſeſtertia quadringenta donaſſet: admonēte diſpēſatore quemadmodū ſummam rationibus vellet referri, *Veſpaſiano*, inquit, *adamato.*

ANIMADVERSIONES.

Ac dum ſalutabatur, & calciabat ipſe ſeſe, & amiciebat.] Eginhartus *Cū calciaretur & amiciretur, non tantum amicos admittebat, verùm etiamſi Comes palatij litem aliquam eſſe diceret.* vide cætera.

B *Super cœnâ autem & ſemper aliâs comiſſimus.*] Mirificè placet ſcriptura Viterbienſis, *Super cœnam autem & ſuper aleas cōmuniſſimus.* Aleę luſu inter cœnam plurimum vtebantur: vide ad librum ſecundum: de voce *communiſſimus* notauimus ad Claudium capite XXI.

Menſtrium Florum.] Plutarcho in Othone Μέστριος Φλῶρος.

Admonitus ab eo plauſtra potiùs quàm ploſtra dicenda.] Quanta fuerit affinitas ſoni inter *au* & *o* infinita propè ſunt quæ arguant. Dio notat *Claudium* aliis dictum, qui ſemper apud Ciceronem *Clodius*: idem obſeruat & ſcholiaſtes Iuuenalis ad ſextam. Dixere & *cotes* pro cautes, *origa* pro auriga, notante eodem interprete. ſic *focaneus palmes*, qui à faucibus dictus auctore Columella li. IV. *Cloſtrum* & *cloſtellū* pro clauſtrū & clauſtellū. *caudicem* pro codicem: *cautem* pro cotem: *ſauricē* pro soricē *oricularius clyſter* in medicorū libris pro auricularius. & xcēta sūt hoc genus: quare etiam Ὄφιδος dicitur Appiano in Αννιβαϊκοῖς fluuius Aufidus. nec mēdū puto, ſed pronūtiādi conſuetudinē. etſi aliter apud alios Gręcos ſcio eſſe ſcriptū id nomē. C Sic Audius ille à quo Audiani heretici sūt denominati, aliis Αὔδιος, aliis Ὤδιος ſcribitur. ideo Epiphanius, Αὐδιανοὶ, εἴτουν Ὠδιανοί. Propheta quoque Hoſea, aliis Ὠσηὲ, aliis Αὐσὴ dictus vt & notat Hieronymus.

Cùm productæ pro concubitu HS. *quadrin-*

dringenta donaſſet.] Ex cod. Pithœi eſt hæc lectio: Memm. & Viterb. habent *perducta*, vterque *quadringenta* non *quadraginta* : quæ tamen ſcriptura vereor vt ſatis ſit ex moribus principis teſtrictiſſimi. Sed videtur mihi longè alia mens eſſe huius loci. nam quare tantam pecuniæ vim homo ad opprobrium vſque deparcus, huius rei cauſſa effudiſſet, cùm non amore captus, iſtam acceſſiſſet, ſed ab illa fuiſſet expugnatus? quare puto non ipſum fœminæ, ſed ipſi fœminam potius donum dediſſe, quaſi μίσθωμα τῆς συνουσίας. Lego igitur, *cùm perducta*. deinde quod de rationibus ſequitur, interpretor de accepti pagina, in quâ referri debuit hæc ſumma, ſub aliquo titulo: *moris enim fuit* (Aſconij Pedia. verba ſunt) *vnumquemque domeſticam rationem ſibi totius vitæ ſuæ per dies ſingulos ſcribere, ex quo appareret quid quiſque de reditibus ſuis, quid de arte, fœnore lucróve ſepoſuiſſet quoq; die.* Sed de his ſtatuat quiſque vti volet.

Vtebatur & verſibus Græcis tempeſtiuè ſatis: vt de quodam 23
proceræ ſtaturæ, improbiúſque nato:

Μακρὰ βιβὰς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος. Ιλιάδ. η.

Et maximè de Cerylo liberto, qui diues admodum ob ſubterfugiendum quandoque ius fiſci, ingenuum ſe & Lachetem mutato nomine cœperat ferre,

Ὦ Λάχης Λάχης, ἐπὰν ἀποθάνης,
Αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς εἰρήσῃ Κηρύλος.

Maximè tamen dicacitatem in defórmibus lucris affectabat:

ANIMADVERSIONES.

Vtebatur & verſibus Græcis tempeſtiuè ſatis.] Iſtud eſt quod Græci dicunt, ἀκαίρως προσαναφωνεῖν στίχους: cuius de rei vſu atque vtilitate agit Plutarchus lib. IX. Sympoſiacorum cap. I.

Proceræ ſtaturæ improbiúſque nato.] Viterb. *irato:* ſed ex correctione ipſius qui ſcripſerat: prius enim aliter exarauerat, &, vt puto, *nato:* quæ vera lectio eſt, conſentientibus Memm. Pithœi & Liſlæi codd. *improbè natum* vocat τὸν κακῶς πεφυκότα, hominem deformi & turpi proceritate corporis. Sic apud Plautum *improba facies.* Notat autem in eiuſmodi homine prauum inceſſum. multi enim eius ſtaturæ λορδοὶ incedunt, vt eſt apud Ariſtotelem περὶ πορείας capite VII. ἔγχος ergo hîc dicitur de corpore producto adinſtar perticæ, longuriíve. Hæc vera lectio & interpretatio horum verborum: alioqui poſſis ſcribere *malè pedato*, vt in Othone capite XII.

Et maximè de Cerylo.] Lege *Et de Cerylo*, vt in Viterb. τὸ *maximè* ex ſequenti loco temerè *huc* intruſum. Memmianus, *& de Cerulo.*

Ὦ Λάχης Λάχης.] Videantur ſumta de Menandro verba. Apollonius Alexandrinus lib. I. διϊστάζεται τὸ παρὰ Μενάνδρῳ. ὦ Λάχης Λάχης, πότερον ἐν σχήματι ἐστὶ τῷ προκειμένῳ, ἢ δεόντως μετὰ τοῦ ἄρθρου καὶ τὴν θέσιν ἔχει τὴν κλητικήν. Sed non dubito aliter accipienda hæc eſſe ac diſtinguenda quàm vt vulgò

ſcribuntur. nam prima hæc ὦ Λάχης A Λάχης, & vltimum vocabulum Κήρυλος, non ſunt poëtæ, ſed Veſpaſiani. Quare ita ſine dubio ſcribendum ὦ Λάχης Λάχης Ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ Κήρυλος. Huic liberto nomen eratCerylo. ſed ille vt ſeruitutis quã ſeruierat memoriã aboleret, Lachetem ſe dixerat. Ait igitur Veſpaſianus, *O Laches, poſtquam diem vlti-* B *mum clauſeris, eris denuò Cerylus.* hoc eſt, iura quæ fiſcus habet in bona libertorum, poſt eorum obitum non ſubterfugies. Veſpaſiani ſunt vt diximus prima verba & poſtremum etiam. Qui interiicitur medius verſus, Menandri eſt. Extat hodieque prolixa illius quædam ῥῆσις: cuius primi verſus ſunt hi,

Εἴτις προσελθών μοι θεῶν λέγοι κρα-
τῶν,
Ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ.

vt inuidiam aliqua cauillatione dilueret, transferrétque ad ſales. Quendam è charis miniſtris diſpenſationem cuidam, quaſi fratri, petentem cùm diſtuliſſet, ipſum candidatum ad ſe vocauit: exactáque pecunia, quantam is cum ſuffragatore ſuo pepigerat, ſine mora ordinauit. Interpellanti mox miniſtro: *Alium tibi* ait, *quære fratrem: hic, quem tuum putas, meus eſt.* Mulionem in itinere quodam ſuſpicatus ad calceandas mulas deſiliſſe, vt adeunti litigatori ſpatium morámque prẹberet: interrogauit, *quanti calceaſſet*, pactúſque eſt lucri partem. Reprehendenti filio Tito, quòd etiam vrinẹ vectigal commentus eſſet,

ANIMADVERSIONES.

Vt inuidiam aliqua cauillatione dilueret.] Reperi in Viterbienſi, notatam & Torrentio γραφὴν ſanè mirã, *deflueret.* viderint acutiores: nam in hoc genere, ſẹpe veritas latet ſub aliqua in ſpeciem abſurda ſcriptura.

Quendam è charis miniſtris.] Scri- C ptura Viterb. *è Cæſaris miniſtris.*

Exactáque pecunia, quantam is cum ſuffragatore ſuo pepigerat.] Per Veſpaſianum igitur licitum fuit ſuffragiorum commercium: quod ius in Imperio Ro. non ſemper obtinuit. Iulianus Imp. lege pr. Si certũ petatur de ſuffragiis li. III. Cod. Theod. leges Ro. huiuſmodi contractus penitus ignorare affirmat. extant & D leges duæ Imp. Conſtantini Codice eodẽ, De honorariis codicillis, quò omnis pecunia exactio pro ſuffragiis vetatur. per dictam Iuliani legẽ neque ſoluti fuit repetitio, neque nõ ſoluti petitio. Contrarium planè ius introducit Iuſtin. li. IV. Cod. titul. De ſuffragiis. ea lex & ſtipulationem pecuniẹ pro ſuffragio facit licitam, & promiſſe petitionem concedit. id verò ius poſtea Tiberius Auguſtus ſuſtulit, Nouella CLXI.

Quod etiam vrinæ vectigal commentus eſſet.] Probo valde Beroaldi ſententiam, exiſtimantis exactum hoc vile vectigal à fullonibus, quos plurimum vrina vti ſolitos teſtantur multi veterũ loci. Athenẹus li. XI. τὸ δ᾽ ἀφ᾽ ἡμῶν διηθούμενον οὖρον ἐστι δριμύ. τὰ γοῦν ἱμάτια τούτῳ χρώμενοι ῥύμματι πλύνουσιν οἱ γναφεῖς. Similia teſti-

teſtimonia apud Græcos medicos præſertim Galenum : qui etiam in tertio Ὑγιεινῶν Quinti indoctum dictum commemorat : tractare de vrinis non medico verùm fulloni conuenire. Poteſt tamen intelligi de ſtipe exacta ab iis qui per diem veſicam exonerare vellent in amphoris quæ per angiportos erant collocatæ : vt indicat Titij veteris ſcriptoris locus apud Macrobium libro tertio cap. XVII. quem Beroaldus laudat. Meminit & Lucretius libro IIII. his elegantiſſimis verſibus,

Puſi ſæpe lacum propter ſe, ac dolia curta,
Somno deuincti credunt extollere veſtem
Totius humorem ſaccatum vt corpori fundant:
Cum Babylonica magnifico ſplendore rigantur.

Videntur de his accipiendæ & quæ *gaſtra* nominantur in Petronij Satyrico. Porro ſimile huic vectigal fuit, quod foricarij exercebant. cuius meminit Iuuenalis ſatyra tertia,

--inde reuerſi
Conducunt foricas, & cur non omnia?

Extat & foricariorum mentio apud Paulum lege XVII. §. fiſcus Dig. De vſuris, quem locum explicat Cuiacius Obſeruat. lib. XXII. cap. XXXIV. beatus Chryſoſtomus κοπρῶνας vocat, in priorem ad Corinthios, & eorum ἐπιτήδευμα ταλαίπωρον καὶ ἐπονείδιστον. Reperio etiam ſimile huic aliud vectigal à Veſpaſiano eodem excogitatum, & fimo equino impoſitum. Tzetzes narrat Chiliade prima, haut ſcio qua fide, quóve auctore. Tandem verò & vrina, & fimus, & omnes ſordes factæ in Imperio Romano vectigales. Lege Cedrenum in Anaſtaſio, tributum Chryſargyrum deſcribentem.

pecuniam ex prima penſione admouit ad nares, ſciſcitãs num odore offenderetur : & illo negante, *Atqui*, inquit, *è lotio eſt.* Nuntiantibus legatis, *decretam ei publicè non mediocris ſummæ ſtatuam coloſſeam :* iuſſit vt continuò ponerent, cauam manum oſtentans, & *paratam baſim* dicens. Ac ne in metu quidem ac periculo mortis extremo abſtinuit iocis. Nam cùm inter prodigia cætera Mauſoleum Cæſarum derepentè patuiſſet, & ſtella in cœlo crinita apparuiſſet: alterũ ad Iuniam Caluinam è gente Auguſti pertinere dicebat : alterum ad Parthorum regem, qui capillatus eſſet. Prima quoque morbi acceſſione, *Vt*, inquit, *puto, Deus fio.*
CONSVLATV ſuo nono tentatus in Cam- 24
pania motiunculis leuibus, ac protinus vrbe repetita : Cutylias, ac Reatina rura, vbi æſtiuare quotannis ſolebat, petiit. Heic, cùm ſuper vrgentem valitudinem creberrimo frigidæ aquæ vſu & inteſtina vitiaſſet : nec eo minùs muneribus imperatoriis ex conſuetudine fungeretur, vt etiam legationes audiret cubans, aluo repente vſque ad defectionem ſoluta,

ANIMADVERSIONES.

Pecuniam ex prima penſione admouit ad nares.] Ad iudicium de

metallis faciendum etiam olfactus adhibetur interdum, vt de poculis Darij notat Ariſtoteles De miraculis auditis; quæ ſolo narium iudicio cognoſcebantur ænea eſſent an ferrea, ἐν τοῖς Δαρείου ποτηρίοις βατιάκας εἶναι τινας, ἃς εἰ μὴ τῇ ὀσμῇ ἄλλως οὐκ ἦν διαγνῶναι πότερόν εἰσι χαλκαῖ ἢ χρυσαῖ. Ergo etiam trapezitæ & nummularij in æſtimanda pecunia hac ratione inter A alias plures vſi. Arrian. Diſſertationum Epicteti lib. I. cap. XX. ὁ ἀργυρογνώμων προσχρῆται κατὰ δοκιμασίαν τοῦ νομίσματος τῇ ὄψει, τῇ ἁφῇ, τῇ ὀσφρασίᾳ, τὰ τελευταῖα τῇ ἀκοῇ. Ad hunc morem videtur Veſpaſianus reſpexiſſe.

Cauam manum oſtentans.] Hoc quam vim habebat, (habet autem magnam ad denotandos mores,) fusè expoſuimus lib. II. ad caput XCI.

A. V C. DCCCXXXII. *Imperatorem*, ait, *ſtantem mori oportere* Dúmque conſurgit, ac nititur, inter manuś ſubleuantium exſtinctus eſt, VIIII. Kalend. Iulij: annum agens ætatis ſexageſimum ac nonum, ſupérque menſem ac diem ſeptimum.

25 Conuenit inter omnes, tam certum eum de ſua ſuorúmque genitura ſemper fuiſſe: vt poſt aſſiduas in ſe coniurationes auſus ſit affirmare ſenatui, *aut filios ſibi ſucceſſuros, aut neminem.* Dicitur etiam vidiſſe quondam per quietem ſtateram in media parte veſtibuli Palatinæ domus poſitam examine æquo: cùm in altera lance Claudius & Nero ſtarent: in altera ipſe ac filij. Nec res fefellit: quando totidem annis paríque temporis ſpatio vtrique imperauerunt.

ANIMADVERSIONES.

Imperatorem ait ſtantem mori oportere.] Stoicorum eſt ſcitum: Sapientem in actu mori oportet. de quo Seneca epiſt. octaua. in XXXVII. autem, *Recto*, inquit, *tibi inuictóque moriendum eſt.* idem epiſtola LXXXII. *O efficacem concionem! quis poſt hanc dubitet ſe infeſtis ingerere mucronibus, & ſtans mori?*

IX. *Kalend. Iulij.*] Ita noſtri MSS. omnes, non vt vulgo VII. *Kalend. Iun.*

B *Annum agens ætatis ſexageſimum ac nonum, ſupérque menſem ac diem ſeptimum.*] Intellige menſem ſeptimum ac diem ſeptimum. Dio, ἔζησε δὲ ἔτη ἐννέα καὶ ἑξήκοντα καὶ μῆνας ὀκτώ. imperaſſe autem ſcribit idem annos decem, ſex diebus minus. At Clemens annos XI. menſes totidem, dies XXII. Cauſſam tantæ diuerſitatis diſcas ex iis quæ notat Xiphilinus extremo Veſpaſiano. Mitto Theophilum, Epiphanium, alios.

TITVS

TITVS FLAVIVS VESPA-SIANVS AVGVST.

TITVS, cognomine paterno, amor ac deliciæ generis humani: (tantùm illi ad promerendam omnium voluntatem vel ingenij vel artis, vel fortunæ ſuperfuit: & quod difficillimum eſt, in imperio, quando priuatus atque etiam ſub 1
patre principe, ne odio quidem, nedum vituperatione publica caruit) natus eſt III. Kalend. Ian. inſigni anno Caiana nece, 2 A. V. C. DCCXCIV.
prope Septizonium, ſordidis ædibus: cubiculo verò perparuo, & obſcuro: nam manet adhuc, & oſtenditur. Educatus in aula cum Britannico ſimul, ac paribus diſciplinis, & apud eoſdem magiſtros inſtitutus. Quo quidem tempore, aiunt, metopoſcopum à Narciſſo Claudij liberto adhibitum vt Britannicum inſpiceret, conſtantiſſimè affirmaſſe illum quidem nullo modo, cæterùm Titum, qui tunc propè adſtabat, vtique imperaturum.

ANIMADVERSIONES.

TITVS.

Titus, cognomine paterno.] Græci quidam ita hæc ſunt interpretati, quaſi poſt mortem demum patris, cognomen eius aſſumpiſſet, ac tum dici incepiſſet Titus Veſpaſianus. Pæanius apud Eutropium, *ὁμώνυμος μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν γενόμενος τῷ παιδί.* ſed falſam eſſe eam interpretationem omnes ſciunt, in Latinorum libris verſati. Porrò quin illa verba *cognomine paterno* de *Veſpaſiani* cognomine ſint intelligenda, non autem de ſequentibus, *amor ac deliciæ generis humani* vt eruditi A quidam contendunt, ne dubitari quidem poteſt, aut debet. nam breuiſſimè Suetonius ſignificare voluit, diſcrimẽ inter duos filios Veſpaſiani ratione aſſumptorũ ab illis cognominũ. Titus cognomine paterno dictus Veſpaſianus: alter frater cognomine materno à Domitilla, Domitianus eſt appellatus. Hæc vera mens Tranquilli, nõ quã putarunt nonnulli. Sic & Victor & Eutropius ac Suidas videntur illa verba, *Amor & deliciæ generis humani* ex ſua potius quàm Suetonij mente interpretati. Vox *deliciæ* vt hîc accipitur, vna ex illis eſt, quas alibi di-

cebamus negotium faceſſere Græcis interpretibus. Itaque ex iis alij omiſerunt iſto loco, vt Pæanius, qui ita vertit, τὸ πλῆθος γυιῶν αὐτὸν Κοινὸν ἔρωτα προσηγόρευε. alij pro ea poſuerunt τρυφή. cuius tamen dictionis ſimilem vſum non reperias apud eos qui verè ἑλληνίζουσι. Suidas ὡς πρὸς ἁπάντων Ἔρως τε καὶ τρυφὴ τοῦ θνητοῦ προσαγορευθῆναι γένους. Mirum erratum notabamus aliquando in hoc vocabulo in Græca verſione libri Hieronymi, cui index Catalogus ſcriptorum Eccleſiaſticorum ſiquidem hæc Latina verba *Antinoum autem in deliciis habuiſſe Cæſar Adrianus ſcribitur*, ita vertuntur, τὸν δὲ Ἀντίνουν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν αἰδηλικίων ἐσχηκέναι Ἀδριανόν τινὲς συγγράφονται. O ſocordiam! Sed videtur interpres deceptus, cùm in deprauatum codicem incidiſſet.

III. *Kalend. Ianuar.*] Memmij & Pithœi codd. IIII. *Kalend.*

Erant autem adeò familiares, vt de potione, qua Britannicus hauſta periit. Titus quoque iuxta cubans guſtaſſe credatur, grauíque morbo afflictatus diu. Quorum omnium mox memor, ſtatuam ei auream in Palatio poſuit, & alteram ex ebore equeſtrem, quæ Circenſi pompa hodiéque præfertur, dedicauit, proſecutúſque eſt. In puero ſtatim corporis animíque dotes exſplenduerunt: magis ac magis deinceps per ætatis gradus: forma egregia, & cui non minus auctoritatis ineſſet quàm gratiæ: præcipuum robur, quamquam neque procera ſtatura, & ventre paulò proiectiore: memoria ſingularis, docilitas ad omnes ferè tum belli tum pacis artes. Armorum & equitandi peritiſſimus, Latinæ Græcæque linguæ, vel in orando vel in fingendis poëmatibus promptus, & facilis ad extemporalitatem vſque: ſed ne muſicæ quidem rudis, vt qui cantaret & pſalleret iucundè, ſcientérque. E pluribus comperi, notis quoque excipere velociſſimè ſolitum, cum amanuenſibus ſuis per ludum iocúmque,

ANIMADVERSIONES.

Erant autem adeò familiares.] Quidam libri, *erat autem adeo familiaris*: nempe Titus Britannico.

Titus quoque iuxta cubans g.] *Cubans*? atqui Britannicus ipſe non cubabat, verùm ſedebat. Lege Tacitum, & Tranquillo negligentiam dicti condona.

Latinæ Græcæque linguæ. MSS. Cuiacij, *Latinè Græcéque vel in orando, vel in fingendis poëmatibus promptus.*

certa-

certantem imitari chirographa quæcumque vidiſſet: ac ſæpe profiteri *ſe maximum falſarium eſſe potuiſſe.* Tribunus militum & 4
in Germania & in Britannia meruit, ſũma induſtrię nec minore modeſtiæ fama: ſicut apparet ſtatuarum & imaginum eius multitudine, ac titulis per vtramque prouinciam. Poſt ſtipendia, foro operam dedit, honeſtam magis quàm aſſiduam. Eodémque tempore Arricidiam Tertullá patre equite Rom. ſed præfecto quondam prętorianarum cohortium, duxit vxorem: & in defunctæ locum Marciam Furnillam ſplendidi generis cum qua, ſublata filia, diuortium fecit. Ex quęſturę deinde honore legioni prępoſitus, Tarichęam & Gamalam vrbes vali- DCCCXX.
diſſimas Iudęę in poteſtatem redegit: equo quadam acie ſub feminibus amiſſo, alteróque inſcenſo, cuius rector contra ſe dimicans occubuerat. Galba mox tenente Remp. miſſus ad gra- 5
tulandum, quaqua iret, conuertit homines, quaſi adoptionis A. V. C.
gratia arceſſeretur. Sed vbi turbari rurſus cuncta ſenſit, rediit DCCCXXI.
ex itinere: aditóque Paphię Veneris oraculo, dum de nauigatione conſulit, etiam de imperij ſpe confirmatus eſt. Cuius breui compos, & ad perdomandam Iudęam relictus, nouiſſima Hieroſolymorum oppugnatione XII. propugnatores totidem ſagittarum confecit ictibus: cepítque eam natali filię ſuę, tanto militum gaudio ac fauore, vt in gratulatione IMPERATOREM eum conſalutauerint: & ſubinde decedentem prouincia detinuerint, ſuppliciter necnon & minaciter efflagitantes, *vt remaneret, aut ſecum omnes pariter abduceret.* Vnde nata ſuſpicio eſt, quaſi deſciſceret à patre, Orientíſque regnum ſibi vindicare tentaſſet. Quam ſuſpicionem auxit, poſtquam Alexádriam petens, in conſecrando apud Mẽphim boue Apide diadema geſtauit: de more id quidem ritúque priſcę religionis:

ANIMADVERSIONES.

Certantem imitari chirographa quæcunque vidiſſet.]In Græcorum commentariis legi, Διόφαντος ὢ γραμματεὺς Ἡρώδου βασιλέως χειρὸς ἁπάσης γράμματα δυνάμενος μιμεῖσθαι, ὡς καὶ ὁ Τῖτος βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ Ῥωμαίων.

XII. propugnatores totidem ſagittarum confecit ictibus.]Emendauimus ex codice Viterbienſi. nam cæteri omnes corrupti: quod apparet ex Evtropio & Pæanio: qui cum noſtro codice in numero iſto conſentiunt.

De more id quidem p. Scribe vel ſic vel vt in MSS. *de more quidem.* vulgò *ſiquidem* ineptè.

ſed non deerāt qui ſecius interpretarentur. Quare feſtinans in
Italiā, cùm Rhegium, deinde Puteolos oneraria naue appuliſ-
ſet, Romam inde contendit expeditiſſimus, inopinantíque pa-
tri, velut arguens rumorum de ſe temeritatem, *Veni*, inquit,
6 *pater, veni.* Neque ex eo deſtitit participem, atque etiam tuto-
a DCCCXXIV. rem imperij agere. *a* Triumphauit cum patre, *b* cenſurámque
b DCCCXXV. &c. geſſit vna. Eidem collega & in *c* tribunitia poteſtate, & in ſe-
ptem *d* conſulatibus fuit. Receptáque ad ſe propè omnium of
c DCCCXXIV. &c. ficiorum cura, cùm patris nomine & epiſtolas ipſe dictaret, &
d DCCCXXIII DCCCXXV. DCCCXXVII. DCCCXXVIII DCCCXXIX. DCCCXXX. DCCCXXXII. edicta conſcriberet, orationéſque in ſenatu recitaret etiam
quæſtoris vice, præfecturam quoque prętorij ſuſcepit, numquā
ad id tempus, niſi ab equite Rom. adminiſtratam. Egítque ali-
quanto inciuiliùs & violentiùs: ſiquidem ſuſpectiſſimum quē-
que ſibi, ſubmiſſis qui per theatra & Caſtra, quaſi conſenſu ad
pœnam depoſcerent, haud cunctanter oppreſſit. In his A. Cæ-
cinam conſularem virum, vocauit ad cœnam, ac vix dum tri-
clinio egreſſum, confodi iuſſit: ſanè vrgente diſcrimine: cùm
etiam chirographum eius præparatæ apud milites coniuratio-
nis deprehendiſſet. Quibus rebus ſicut in poſterum ſecuritati
ſatis cauit, ita ad præſens plurimum contraxit inuidię: vt non
temerè quis, tam aduerſo rumore, magíſque inuitis omnib. trā
7 ſierit ad principarū. PRÆTER ſęuitiam, ſuſpecta in eo etiā lu-
xuria erat: quòd ad mediam noctem comiſſationes cum pro-
fuſiſſimo quoque familiarium extenderet. Nec minus libido
propter exoletorum & ſpadonum greges, proptérque inſignē

ANIMADVERSIONES.

Sed non deerant qui ſecius interpretarentur.] Et ſanè qui circa illa tempora vixerunt ſic loquuntur, quaſi alia vulgò opinio hominum fuerit. Philoſtratus libro VI. ἀναῤῥηθεὶς δὲ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἀριστείων ἀξιωθεὶς τούτων, ἀπῄει ἰσομοιρήσων τῆς ἀρχῆς τῷ πατρί. At quod ait de ſalutato Romæ tunc temporis Tito Imperatore, an verum? non ſanè, ſed prorſus nugatorium: nam id factum in caſtris ad Hieroſolyma, vt modò dixit Suetonius, & narrat Ioſephus libro VI. capite XXXII. neque aliter ſalutatus à A ſuo exercitu Titus Imperator, quàm vetuſto ſub Republica more, qui omnibus notus, vide libro primo ad caput LXXVI.

Veni, inquit, pater, veni.] ἦλθον, non ἔρχου.

Præparatæ apud milites coniurationis,] Scribe *concionis*, & ita ſcriptum in melioribus libris.

B *Tam aduerſo rumore.*] Nemo dubitat hanc lectionem eſſe optimā: mei tamen officij duxi non tacere lectionem duorum codd. Viterb. & Liſlęi *aduerſare.*

Reginæ

reginæ Berenices amorem, cui etiam nuptias pollicitus fere-
batur. Suſpecta & rapacitas: quòd conſtabat in cognitionibus
patris nundinari præmiaríque ſolitum. Denique propalam a-
lium Neronem & opinabantur & prædicabant. At illi ea fa-
ma pro bono ceſſit, conuerſáque eſt in maximas laudes: ne-
que vllo vitio reperto, & contrà virtutibus ſummis. Conuiuia
inſtituit iucunda magis quàm profuſa. Amicos elegit, quibus
etiam poſt eum principes, vt & ſibi & Reip. neceſſariis, acquie-
uerunt, præcipuéque ſunt vſi. Berenicen ſtatim ab vrbe dimiſit
inuitus inuitam. Quoſdam è gratiſſimis delicatorum, quam-
quam tam artifices ſaltationis, vt mox ſcenam tenuerint, non
modò fouere prolixiùs, ſed ſpectare omnino in publico cœtu
ſuperſedit. Nulli ciuium quidquam ademit: abſtinuit alieno,
vt ſi quis vmquam: ac ne conceſſas quidem ac ſolitas collatio-
nes recepit. Et tamen nemine ante ſe munificẽtia minor. Am-
phitheatro dedicato, thermíſque iuxta celeriter exſtructis, mu
nus edidit apparatiſſimum, largiſſimúmque. Dedit & nauale
prelium in veteri naumachia: ibidem & gladiatores: atque vno
die quinque millia omne genus ferarum. NATVRA autem 8
beneuolentiſſimus, cùm ex inſtituto Tiberij omnes dehinc
Cæſares beneficia à ſuperioribus conceſſa principibus, aliter
rata non haberent, quàm ſi eadem iiſdem & ipſi dediſſent:

ANIMADVERSIONES.

Reginæ Berenices amorem.] Scribe, *Beronices*, & mox *Beronicen*. ſic ſcripti cum Græcis conſentientes, Dione, Ioſepho, aliis.

In cognitionibus patris.] Omnes libri hac parte corrupti, præferunt *concionibus*. quod abſurdum eſt adeo, vt dubitari nequeat ſic eſſe ſcribendum, vt & Torrentius monuit probauítque. In antiquiſſimo regiæ bibliothecæ offendimus ſcriptum *euictionibus*. quod compendium malè interpretati ſunt, qui ſcripſerunt primi *concionibus*. At *præmiari* non autem *prædari* omnes libri.

Quoſdam è gratiſſimis delicatorum.] Refer ad illa ſuperiora, *ſuſpecta libido fuit, propter exoletorum & ſpadonum greges.* ſunt enim delicati quos Græci παῖδας ἁπαλοὺς vocant. Dio Chryſoſtomus de regno, κομᾷν ὅποθεν ἀφεὶς, ὥσπερ οἱ νῦν τοὺς παῖδας τοὺς ἁπαλούς.

Thermis celeriter extructis.] At MSS. omnes noſtri *celebriter*. Dio, τὸ βαλανεῖον τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ ἱερώσας.

Ibidem & gladiatores. atque vno die quinque millia omne genus ferarum.] Dio ſic refert, Γέρανοί τε γὰρ ἀλλήλοις ἐμαχέσαντο, καὶ ἐλέφαντες τέσσαρες. ἄλλά τε ἐς ἐνακισχίλια καὶ βοτὰ καὶ θηρεῖα ἀπεσφάγη. Sed grues in theatrum productas ad pugnã quis veterum narrat præter Dionem? Scio commiſſiones gallorum gallinaceorum &

coturnicum fuiſſe inter ſpectacula: ſed Græcorum non Romanorum. Lego verò mutata diſtinctione Γέρμανοί τε γὰρ ἀλλήλοις ἐμαχέσαντο. καὶ ἐλέφαντες τέσσαρες, ἀλλά τε ἐς ἔννα. En μεταμόρφωσι: vnius literulæ adiectione facimus de gruibus Germanos. Intelligit auctor commiſſiones gladiatorum, quorum & Suetonius vti vides ſimiliter meminit. inter hos produ- A cti & Germani captiui. ſic fuit moris, vt ſciunt omnes. Seneca epiſtola LXX. *Nuper in ludo beſtiariorum vnus è Germanis cùm ad matutina ſpectacula pararetur.* Vopiſcus in Probo. *Edita præterea gladiatorum paria trecenta, Blemyis pleriſq; pugnantibus, qui per triumphum erant ducti, pleriſque Germanis & Sarmatis, nonnullis etiam latronibus Iſauris.*

primus præterita omnia vno confirmauit edicto: nec à ſe peti paſſus eſt. In cæteris verò deſideriis omnium hominum obſtinatiſſimè tenuit ne quem ſine ſpe dimitteret. Quin & admonentibus domeſticis, *quaſi plura polliceretur quàm præſtare poſſet: Non oportere*, ait, *quemquam à ſermone principis triſtem diſcedere.* Atque etiam recordatus quondam ſuper cœnam, quod nihil cuiquam toto die præſtitiſſet, memorabilem illam meritóque laudatam vocem edidit: AMICI, DIEM PERDIDI. Populum in primis vniuerſum tanta per omnes occaſiones comitate tractauit: vt propoſito gladiatorio munere, *non ad ſuum ſed ad ſpectantium arbitrium editurum ſe* profeſſus ſit. Et planè ita fecit. Nam neque negauit quidquam petentibus:

ANIMADVERSIONES.

Primus præterita omnia vno confirmauit edicto.] Edicti huius meminit & Dio. Habes eiuſdem planè argumenti edictum diui Neruæ libro decimo epiſtolarum Plinij. Titi enim exemplum plerique deinceps principum imitati. De patre ſuo M. Antonino philoſopho teſtatur Commodus apud Modeſtinum Iuriſconſultum. ὁ θειότατος, inquit, πατήρ μου παρελθὼν εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, διατάγματι τὰς ὑπαρχούσας τιμὰς καὶ ἀτελείας ἐβεβαίωσεν.

Quaſi plura polliceretur quàm præſtare poſſet.] Græci hæc verba ita acceperunt, quaſi auctor diceret, re vera, plura ſolita promitti à Tito quàm præſtari. Cedrenus, ita vertit, καί τινος τῶν συνήθων ἐρωτήσαντος, ὅτου χάριν τοῦτο ποιεῖς, πολλάκις μὴ ἐκπληρῶν τὰς ὑπο- B σχέσεις. non eſt Suetonij ea mens, non eſt: neque Titus de eo hominum genere fuit, quos frontis imbecillitas facit liberales: ſed benignitas & χρηστότης ἔμφυτος.

AMICI DIEM PERDIDI.] Omnino legendum vt apud Græcos & Latinos, credo, omnes. *Amici hodie diem perdidi:* vi- C de Euſebium in Chronico, Victorem, Eutropium, Zonaram, Pæaniū, atque alios minorum gentium hiſtoricos. Adde his Themiſtium oratione ſexta, Τίτου τοῦ γενναίου τὸ λαμπρὸν καὶ μέγα ἐκεῖνο ῥῆμα, ὅτι τήμερον οὐκ ἐβασίλευσα· οὐδὲν γὰρ εὖ ἐποίησα. Meminit idem Themiſtius & alibi. Atque hoc verè χρυσοῦν ἔπος Titi Imperatores

ſunt

ſunt imitati principio conſtitutionis de patrimonialib. rei dom. *Prope eſt vt beneficium accepiſſe credamus, quotiês offertur nobis cauſſa præſtandi: & diem periiſſe proculdubio ſuſpicemur, quem noſtri numinis munificentia non illuſtrat.* alluſerunt & alij multi; vt Leo Auguſtus in conſtitutione quadam de Imperatoris officio in hec verba diſſerens, Τέλος τοῦ βασιλέως τὸ εὐεργετεῖν· διὸ καὶ εὐεργέτης λέγεται καὶ ἡνίκα τῆς εὐεργεσίας ἐξαζονήσῃ, δοκεῖ κιβδηλεύειν, κατὰ τοὺς παλαιοὺς καὶ τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα. *Finis Regi præpoſitus eſt, facere bene hominibus: iccirco benefactor appellatur. quod ſi quando* A *benefaciendi facultas ei defuerit, videtur eſſe non legitimus, provt quidem regius character à veteribus eſt proditus.* alludit ſine dubio ad hanc Titi vocem, eámque appellat notam ſiue characterem veri regis. alluſit & Radeuicus, de geſtis Friderici I. lib.I. cap. XIV. *nullos ſibi dies ocioſos tranſire paſſus eſt: eos ſe ratus perdidiſſe, in quibus non aliquid de vtilitatibus imperij diſpoſuiſſet.* Guntherus B Ligurini lib.VI. de eodem. *Non tamen in tanta Princeps ignaua quiete Ocia carpebat, credens hoc perdere tempus, Quo nihil adiectum regni prouentibus eſſet.*

& vt quæ vellent, peterent, vltrò adhortatus eſt. Quin & ſtudium armaturæ Thracum præ ſe ferens, ſæpe cum populo & voce, & geſtu, vt fautor, cauillatus eſt: verùm maieſtate ſalua, nec minùs æquitate. Ne quid popularitatis prætermitteret, nonnumquam in thermis ſuis, admiſſa plebe, lauit. Quædam ſub eo fortuita ac triſtia acciderunt: vt conflagratio Veſeui montis, in Campania: & incendium Romæ, per triduum, totidémque noctes: item peſtilentia quanta non temerè aliâs. In his tot aduerſis, ac talibus, non modò principis ſollicitudinem, ſed & parentis affectum vnicum præſtitit: nunc conſolando, per edicta: nunc opitulando, quatenus ſuppeteret facultas. Curatores reſtituendæ Campaniæ è conſulariũ numero ſorte duxit. Bona oppreſſorum in Veſeuo, quorũ heredes non exſtabát, reſtitutioni afflictarum ciuitatum attribuit. Vrbis incendio

ANIMADVERSIONES.

Et vt quæ vellent, peterent, vltrò adhortatus eſt.] Plinius in Panegyr. de Traiani liberalitate *impetratum eſt quod poſtulabatur, oblatum quod non poſtulabatur: inſtitit vltrò, & vt concupiſceremus admonuit.*

Nonnunquam in thermis ſuis admiſſa plebe, lauit.] Lampridius in Alexandro Seuero, *Thermis & ſuis & veterum frequenter cum populo vſus eſt, & æſtate maximè, balneari veſte ad palatium reuertens: hoc ſolum imperatorium habens, quòd lacernam coccineam accipiebat.* Eginhartus de C Carolo Magno, *non ſolùm filios ad balneum, verùm optimates & amicos, aliquando etiam ſatellitum & cuſtodum corporis turbam inuitauit; ita vt nonnunquam centum vel eo amplius homines lauarentur.*

Vt conflagratio Veſeui montis.] Chronicon Euſebij, in anno primo

Titi. *Mons Veſuuius ruptus in vertice, tantùm ex ſe iecit incendij, vt regiones vicinas, & vrbes cum hominibus exureret.* prolixè Xiphilinus.

Et incendium Romæ per triduum.] Euſebius in anno poſteriore Titi: *Romæ plurimæ ædes incendio concremantur.* videndus Xiphilinus.

Quod inſcribitur Luſcio.] Viter- A bienſis *Lutio*, Memm. & alij *Luſcio.* Fortaſſe ad iſtud Neronis carmen reſpiciebat Perſius, ſatyra prima, cuius magna pars aduerſus Neronem, in extremo ita dicens:

Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere geſtit
Sordidus, & luſco qui poſcit dicere luſce.

nihil niſi ſibi publicè periiſſe teſtatus, cuncta prætoriorum ſuorum ornamenta operibus ac templis deſtinauit: præpoſuítque complures ex equeſtri ordine, quò quæque maturiùs peragerentur. Medendæ valitudini leniendíſque morbis, nullam diuinam humanámque opem non adhibuit, inquiſito omnium ſacrificiorum remediorúmque genere. Inter aduerſa temporum, & delatores mandatoréſque erant ex licentia veteri. Hos aſſiduè in foro flagellis ac fuſtibus cæſos, ac nouiſſimè traductos per Amphitheatri harenam, partim ſubiici in ſeruos, ac venire, imperauit: partim in aſperrimas inſularum auehi. Vtque etiam ſimilia quandoque auſuros perpetuò coërceret, vetuit inter cætera, de eadem re pluribus legibus agi: quæríve de cuiuſquam defunctorum ſtatu, vltra certos annos.

9 PONTIFICATVM maximũ ideò ſe profeſſus accipere vt puras ſeruaret manus, fidem præſtitit: nec auctor poſthac cuiuſquam necis, nec conſcius, quamuis interdum vlciſcendi cauſſa non deeſſet: ſed *periturum ſe potius, quàm perditurum* adiurans. Duos patricij generis conuictos in affectatione imperij, nihil ampliùs quàm vt deſiſterent monuit, dicens *principatum fato dari:* ſi qui præterea deſiderarent, promittens ſe tributurũ: & confeſtim quidem ad alterius matrem, quæ procul aberat, curſores ſuos miſit, qui anxiæ filium ſaluum nuntiarent. Cæterùm ipſos non ſolùm familiari cœnæ adhibuit, ſed & inſequenti die gladiatorum ſpectaculo circa ſe ex induſtria collocatis,

ANIMADVERSIONES.

Nihil niſi ſibi publicè periſſe teſtatus.] Traiectio. nã *publicè* iungi cum B *teſtatus* debet. ſic membranæ. ἡ σύνταξις, *nihil niſi ſibi periiſſe, publicè eſt teſt.* Titi hanc vocẽ imitati ſunt Imperatores Theodoſ. & Valent. AA. in conſtitutione de indulgentiis reliquorum. *Nobis perit deterior poſſeſſor effectus, nobis proficit non grauatus.*

Partim in aſperrimas inſularum auerti.] Vide quæ ſcripſimus libro I. ad caput LXVI.

oblata

oblata ſibi ornamenta pugnantium inſpicienda porrexit. Dicitur etiam cognita vtriuſque genitura, *imminere ambobus periculum* affirmaſſe, verùm *quandóque & ab alio:* ſicut euenit. Fratrem inſidiari ſibi non deſinentem, ſed pænè ex profeſſo ſollicitantem exercitus, meditantem fugam, nec occidere, neque ſeponere, ac ne in minore quidem honore habere ſuſtinuit: ſed vt à primo imperij die, conſortem ſucceſſorémque teſtari perſeuerauit: nonnumquam ſecretò lacrymis & precibus orans *vt tandem mutuo erga ſe animo vellet eſſe.* INTER 10
hæc morte præuentus eſt, maiore hominum damno quàm ſuo. Spectaculis abſolutis, in quorum fine populo coram vbertim fleuerat, Sabinos petit aliquantò triſtior: quòd ſacrificanti hoſtia aufugerat, quódque tempeſtate ſerena tonuerat. Deinde ad primam ſtatim manſionem febrim nactus, cũ inde lectica transferretur, ſuſpexiſſe dicitur dimotis plagulis cœlum multúmque conqueſtus, *Eripi ſibi vitam immerenti: neque enim ex:ſtare vllum ſuum factum pœnitendum, excepto dumtaxat vno:* id quale fuerit, neque ipſe tunc prodidit, neque cuiquam facilè ſuccurrit. Quidam opinantur, conſuetudinem recordatum quam cum fratris vxore habuerit. Sed nullum habuiſſe perſanctè Domitia iurabat: haud negatura, ſi qua omnino
fuiſſet, immo etiam gloriatura, quod illi promptiſſimum erat 11 A. V. C.
in omnibus probris. Exceſſit in eadem qua pater, villa: DCCCXXXIV.

ANIMADVERSIONES.

Oblata ſibi ornamenta pugnantiũ.] Ornamentum eſt σκευὴ quam Græci vocant. ſic σκευὴ Ἡρακλέους dicitur, quicquid prodituro in ſcenam aſſumendum vt Herculis perſonam agat; puta, leonina pellis, claua, pharetra, & cætera omnia id genus. Latini *ornamenta* vocant, vt ex Feſto, Seneca & Suetonio rectè animaduerſum viris eruditis. Seneca in epiſtola XLVIII. *ſubornare* pro armis inſtruere. nihil igitur mutandum. In codice tamen Viterbien. & Cuiaciano, *ferramenta* ſcriptum non *ornam.*

Dimotis plagulis.] Liſlæi cod. pars *pellibus.* pars *paludibus.* Pithœi *pallulis.* Viterb. *paludamentis.* omnia mendoſa. vide Nonium *Plagæ.*

Quidam opinantur.] Alij, inquit, Dio, pœnituiſſe aiunt, quòd fratrẽ Domitianum manifeſtò vitæ ſuæ inſidiantem non interemiſſet. & his aſſentiri ſe ait ille. ego aliter iudico: rapiunt enim me in alia omnia verba Suetonij: quæ potius ſuadent, ſenſiſſe Titum de aliquo inſigni aut flagitio, aut ſcelere à ſe quondam patrato. Sed Dio aliter narrat vocem Titi, ἀποψύχων εἶπεν, ὅτι ἓν μόνον ἐπλημμέλησα.

Exceßit in eadem qua pater, villa.]

Euſebius: *Titus morbo periit in ea villa qua pater eius, anno ætatis* XLII. Extinctum veneno leporis marini ſunt qui narrent. Tzetzes, Τίτος θνήσκει βεβρωκὼς λαγὼν τὸν θαλάσσιον. eadem etiam Glycas in Annalibus aliter alij, vt notat Scaliger ad Euſebium.

Idib. Septembris, poſt biennium, ac menſes duos, diéſque xx. quàm ſucceſſerat patri, altero & quadrageſimo ætatis anno. Quod vt palàm factum eſt, non ſecus atque in domeſtico luctu mœrentibus publicè cunctis, ſenatus priùs quàm edicto conuocaretur, ad curiã cucurrit: obſeratíſque adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gratias egit, laudéſque congeſſit, quantas ne viuo quidem vmquam, atque præſenti.

ANIMADVERSIONES.

Idibus Septembris. Euſebius, pridie Idus Sept.

Poſt biennium ac menſes duos: diéſque xx. Conſentiunt Dio & Zonaras. Clemens dies omittit. aliter alij.

Non ſecus atque in domeſtico luctu mœrentibus publicè cunctis.] Et iſtud videntur Græci de Suetonio vertiſſe, quem etiam Eutropius eſt imitatus: Cedrenus, vel is potius vnde habet Cedrenus: τοσοῦτος θρῆνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ Τίτου κατέσχε τὴν Ῥώμην, ὡς ἐν χρόνῳ πολλῷ τοῦτον ἀπομνημονεύοντες, καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀναλογιζόμενοι, δημοσίᾳ καὶ κατ᾽ οἴκους κλαίειν, ὥσπερ οἰκείῳ πάθει κατεχόμενος ἕκαστος. quàm benè aſſecuti ſint Græculi iſti mentẽ Suetonij, qui valent iudicio ſatis intelligunt.

Senatus prius quàm edicto conuocaretur ad Curiam cucurrit.] Simile huic eſt, quod de populo Romano obſeruat Tacitus: audita morte Germanici vltro illum ſibi indixiſſe iuſtitium. Annalium lib. II. *Hos vulgi ſermones audita mors adeo incendit, vt ante edictum magiſtratuum, ante Senatuſconſultum, ſumpto iuſtitio deſererentur fora, clauderentur domus.*

Obſeratíſque adhuc foribus.] Mutata diſtinctione ſcrib. *ſenatus prius quàm edicto cõnuocaretur, ad curiam cucurrit, obſeratis adhuc foribus: dein de ap.* aut etiã cum copula *obſeratíſque.* ita Mem. apud Tacitum, vulgo homines, vbi lætiora de valetudine Germanici erant allata; *curſant per vrbem, moliuntur templorum fores.* Porrò hæc quæ narrantur hoc loco ſub crepuſculum diei videntur eſſe geſta. nam veſpera erat quãdo Romæ de morte Titi palã eſt factum. vide hiſtoriam Miſcellam.

DOMI-

TITVS FLAVIVS DOMITIANVS.

DOMITIANVS natus eſt ix. Kal. Nouembris, patre COS. 1
deſignato, inituróque menſe inſequenti honorem, regio A. V. C.
ne vrbis ſexta, ad Malum Punicum, domo, quam poſtea in tẽ- DCCCIIII.
plum gentis Flauiæ conuertit. Pubertatis ac primę adoleſcen-
tię tempus, tanta inopia tantáque infamia geſſiſſe fertur, vt nul
lum vas argenteum in vſu haberet. Satíſque conſtat, Clodium
Pollionem prætorium virum, in quẽ eſt poëma Neronis, quod
inſcribitur *Luſcio*, chirographũ eius conſeruaſſe, & nonnũquam
protuliſſe, noctem ſibi pollicentis: nec defuerunt qui affirma-
rent corruptum Domitianum à Nerua ſucceſſore mox ſuo.
Bello Vitelliano confugit in Capitolium, cum patruo Sabino, DCCCXXII.
ac parte pręſentium copiarum: ſed irrumpentibus aduerſariis,
& ardente templo, apud ędituum clàm pernoctauit: ac mane
Iſiaci celatus habitu, inter ſacrificulos vanę ſuperſtitionis, cũ
ſe trans Tiberim ad condiſcipuli ſui matrem comite vno con
tuliſſet, ita latuit, vt ſcrutantibus qui veſtigia ſubſecuti erant,
deprehendi non potuerit. Poſt victoriam demum progreſſus,
& CÆSAR conſalutatus, honorem præturę vrbanæ cũ conſu-
lari poteſtate ſuſcepit titulo tenus: quam iuriſdictionem ad
collegam proximum tranſtulit. Cęterùm omnem vim do-
minationis tam licenter exercuit, vt iam tum qualis
futurus eſſet oſtenderet. Ne exſequar ſingula, contre-
ctatis multorum vxoribus, Domitiam Longinam AElio
Lamię nuptam, etiam in matrimonium abduxit: atque vno
die ſuper viginti vrbana officia atque peregrina diſtribuit.

ANIMADVERSIONES.

DOMITIANVS.

Adoleſcentiæ tempus tanta inopia tantáque infamia geßiſſe fertur.] Malim *egiſſe*. ſimilis error in Veſpaſiano capite vltimo, vbi *annum*

gerens multi codices legunt, perperam, vt arguunt libri omnes melio- A res. hîc tamen Memmianus quoque *geſßiſſe*.

2 mirari ſe Veſpaſiano dictitáte, *quòd ſucceſſorem nõ & ſibi mitteret.* Expeditionem quoque in Galliam Germaniáſque, neque neceſſariam, & diſſuadentibus paternis amicis, inchoauit: tantùm vt fratri ſe & operibus & dignatione adęquaret. Ob hęc correptus, quò magis ętatis & conditionis admoneretur, habitabat cum patre vnà, ſellámque eius ac fratris, quoties prodirent, lectica ſequebatur: ac triumphum vtriuſque Iudaicum equo albo comitatus eſt. In ſex conſulatibus: nonniſi vnum ordinarium geſſit: eúmque cedente & ſuffragante fratre. Simulauit & ipſe mirè modeſtiam: in primíſque poeticę ſtudium, tam inſuetum antea ſibi, quàm poſtea ſpretum & abiectum: recitauítque etiam publicè. Nec tamen eo ſecius, cùm Vologeſus Parthorum rex auxilia aduerſus Alanos, ducémque alterum ex Veſpaſiani liberis depopoſciſſet, omni ope contendit vt ipſe potiſſimum mitteretur. Et quia diſcuſſa res eſt, alios Orientis reges, vt idem poſtularent, donis ac pollicitationibus ſollicitare tentauit. Patre defuncto, diu cunctatus, an duplum donatiuum militi offerret, numquam iactare dubitauit, *relictum ſe participem imperij: ſed fraudem teſtamento adhibitam.* Neque ceſſauit ex eo inſidias ſtruere fratri clam, palámque: quoad correptum graui valitudine

ANIMADVERSIONES.

Mirari ſe Veſpaſiano dictitante, quòd ſucceſſorem non & ſibi mitteret.] ſuſpicati ſumus aliquando, verba hęc Suetonij occaſionem quibuſdam prębuiſſe fingendę illius ineptæ epiſtolę, quam ſub Veſpaſiani nomine profert Dio.

Expeditionem quoque in Galliam Germaniáſque.] Adi Ioſephum, qui plenis velis laudat Domitiani hoc inceptum Ἁλώσεως libro ſeptimo capite XI.

Sellámque eius ac fratris quoties prodiret lectica ſequebatur.] Sella igitur lectica dignior? ita videtur colligi ex hoc loco poſſe. ſed ſi de curuli intelligas, non de vulgari ſella, planè ruit ὁ συλλογισμός.

Simulauit & ipſe mirè modeſtiam, in primíſque poëticæ ſtudium.] B Codex Cuiacij *ſim. & ipſe mirè modeſtiam in primis, poeticæque ſt.* De poëtica Domitiani idem Tacitus: at Fabius & Plinius mirè laudant.

Aduerſus Alanos.] Ioſephus Ἁλώσεως lib. VII. capite XXIX. Hegeſippus libro V. cap. L.

prius

prius quàm planè efflaret animam, pro mortuo deſeri iuſſit: defunctúmque nullo prꝫterquam conſecrationis honore dignatus, ſꝫpe etiam carpſit obliquis orationibus & edictis.

INTER initia principatus, quotidie ſecretum ſibi horarium ſumere ſolebat: nec quidquam ampliùs quàm muſcas captare ac ſtylo prꝫacuto configere: vt cuidam interroganti, *eſſet ne quis intus cum Cæſare*, non abſurdè reſponſum ſit à Vibio Criſpo, 3 A. V C. DCCCXXXIV

ANIMADVERSIONES.

A *Prius quàm planè efflaret animam, pro mortuo deſeri iuſſit.*] Zonaras auctor vel Dio potius apud Zonaram Tito adhuc ſpirante Domitianum celeriter Romam veniſſe, & ſtatim caſtra Imperatoríſque nomen & potentiam occupaſſe. Scribunt verò Græci nonnulli, ſpirantem adhuc Titũ, à fratre in arcã ligneam, niuis plenã, per cauſſam faciendæ medicinæ, coniectum, ibíque extinctum.

Nullo præterquam conſecrationis honore dignatus.] Atque id non ſtatim, ſed altero poſt obitũ anno, ſi legitimo loco poſita eſt hæc Euſebij nota in Chronico: *Decreto Senatus Titus inter Deos refertur.*

Inter initia principatus quotidie ſecr.] Vt hæc lectio eſt, videtur Domitianus conſuetudine captandi ſecretum iſtud horarium per initia tantùm principatus eſſe vſus: poſtea mutaſſe morem. Contrarium tamen ſuadet Plinius in Panegyrico, cùm ait: *non adire quiſquam, non alloqui audebat, tenebras ſemper ſecretúmque captantem.* Hac, credo, ratione inducti viri docti, verba illa, *inter initia principatus*, reiiciẽda in finem ſuperioris capitis cenſuerunt. probabilis ſanè coniectura: maximè cũ dicat Plinius, *ſemper*. An igitur ita emẽdandum? nequaquam. Repugnãt enim libri omnes ſcripti, in vulgata diſtinctione cõſentiẽtes. Repugnat & ratio: cũ palã ſit de principiis principatus Domitiani loqui Suetoniũ, non de vniuerſa vita. Attende lector & mecum ſcio, ſenties. Quare falluntur qui Plinianum locum ſuperiorem cũ iſto Suetonij comparãt. nam illud ſecretum de quo Plinius, diuerſum eſt ab iſto horario. ille ἁπλῶς de moribus Domitiani loquitur: hic de primis illius geſtis poſt aſſumtum imperium. clarum hoc vel ex voce *deinde* quæ ſtatim ſubiicitur. At clariſſimus Senator Paulus Petauius, vir doctiſſimus, monuerat nos videri ſcribendum *Inter vitia Princip.* ſic enim ſe legiſſe in veteri ſuo codice: cùm poſtea eam lectiõnẽ in vno è libris regiis eóque perantiquo inuenímus: manemus tamen ἐν μέσῳ neque ab edita lectione recedimus. Nam de vitiis Domitiani capite ſolùm decimo tractare Suetonius incipit.

Secretum ſibi horarium ſumere ſolebat.] Non *horarium*, ſed *horarum* eſt ſcriptum in regiis Viterbienſi & Pithœi codicibus. inde ſuſpicio eſt deeſſe numeri notam, & hoc aut ſimili modo ſcribendum. *ſecretum ſibi horarum* III. *ſum. ſol.*

Muſcas captare ac ſtylo præacuto figere.] Et animi quidem, ſed & corporis fortaſſe vitium ad hoc inſaniæ genus Domitianum adegit. Nã Hippocr. inter alia indicia ho-

minis quem atra bilis vexat, hoc quoque recenſet, & muſcas eum A captare ſcribit. Locus eſt in libro de internis affectionibus.

ne muſca quidem. Deinde vxorem Domitiam, ex qua in ſecundo ſuo conſulatu filium tulerat, alteróque anno conſalutauerat vt AVGVSTAM, eandem Paridis hiſtrionis amore deperditam, repudiauit: intráque breue tempus impatiens diſſidij, quaſi efflagitante populo, reduxit. Circa adminiſtrationem imperij aliquamdiu ſe varium præſtitit: miſtura quoque æquabili vitiorum atque virtutum, donec virtutes quoque in vitia deflexit: quantum coniectare licet, ſuper ingenij naturam, inopia rapax, metu ſæuus.
4 SPECTACVLA magnifica aſſiduè & ſumtuoſa edidit: non in Amphitheatro modò, verùm & in Circo: vbi præter ſollennes bigarum quadrigarúmque curſus, prælium duplex etiam equeſtre ac pedeſtre commiſit: atque in Amphitheatro nauale quoque. Nam venationes, gladiatoréſque & noctibus ad lychnuchos: nec virorum modò pugnas, ſed & fœminarum. Præterea quæſtoriis muneribus, quæ olim omiſſa reuocauerat, ita ſemper interfuit, vt populo poteſtatem faceret, bina paria è ſuo ludo poſtulandi, quæ nouiſſima aulico apparatu induceret. Ac per omne gladiatorum ſpectaculum ante pedes eius ſtabat, puerulus coccinatus, paruo portentoſóque capite, cum quo plurimùm fabulabatur, nonnumquam ſeriò. Auditus eſt certè, dum ex eo quærit, *ecquid ſciret cur ſibi viſum eſſet, ordinatione proxima AEgypto præficere Metium Rufum.* Edidit nauales pugnas pæne iuſtarum claſſium, effoſſo &

ANIMADVERSIONES.

Ne muſca quidem.] Vide quæ notat Scaliger ad Chronicon Euſebij ſuper his verbis.

Conſalutauerat vt Auguſtam.] Euſebius in anno altero imperij Domitiani, *Domitiani vxor Auguſta appellatur.* quæ verba quomodo ſint accipienda, pauci intelligent, qui Ioſephi Scaligeri Notas non conſuluerint.

Et noctibus ad lychnuchos.] Noctibus & ſpectacula & conuiuia ſæpius exhiberi ſolita à Domitiano. Xiphilinus: δεῖπνον σφίσι δημοσίᾳ διὰ πάσης τῆς νυκτὸς παρέσχε· πολλάκις δὲ καὶ τοὺς ἀγῶνας νύκτωρ ἐποίει. idem paullo ante narrauerat noctu Domitianum ſyluanos vino manantes multis locis populo exhibuiſſe: οἶνόν τε σφίσι πολλαχῇ ῥέοντα νυκτὸς παρέσχεν.

Effoſſo & circumſtructo iuxta Tiberim lacu.] B Hoc vult Dio, qui naumachiam ſcribit exhibitam *in nouo loco*, id eſt, recens cauato & circunſtructo: ἐν καινῷ τινὶ χωρίῳ ναυμαχίαν ἐπετέλεσε.

circum-

circumſtructo iuxta Tiberim lacu : atque inter maximos imbres perſpectauit : fecit & ludos ſæculares : computata DCCCXLI. ratione temporum ab anno , non quo Claudius proximè, ſed quo olim Auguſtus ediderat. In his , Circenſium die, quò facilius centum miſſus peragerentur, ſingulos à ſeptenis ſpatiis ad quina corripuit. Inſtituit & quinquennale certamen, Capitolino Ioui triplex, muſicum, equeſtre, gymnicum, & aliquanto plurium quàm nunc eſt, coronarum. Certabant etiam & proſa oratione Græcè Latinéque ac præter citharœdos

ANIMADVERSIONES.

Circumſtructo iuxta Tiberim lacu.] Ita Viterbienſis , non vt vulgò *circumducto.* Tacitus loco ſimili Annalium XII. *lacu in ipſo nauale prælium adornatur , vt quondam Auguſtus ſtructo cis Tiberim ſtagno.*

Inſtituit & quinquennale certamen Capitolino Ioui.] Factum anno V.C. DCCCXXXIX. coss. Domitiano XII. & Ser. Cornelio Dolabella. vide Cenſorinum. ſed nemo plura de hoc agone quàm Statius Papinius in Syluis. quem eximium poëtam certum eſt in eo ſuperatum eſſe , aliis contra eum coronatis. teſtis ipſe cùm in carmine ad Claudiam vxorem , tum in epicedio patris. Non dicam meminiſſe huius agonis , & Papinij victi , Iuuenalem ſatyra ſeptima , cùm canit de eo loquens,

> ---*ſed cùm fregit ſubſellia verſu,*
> *Eſurit, intactam Paridi niſi vendit Agauen.*

Nam , vt ὁδοῦ πάρεργον optimi poëtæ locum explicem , non aſſentior doctiſſimo viro , ita illum explicanti. Eius verò interpretatio , niſi fallor , neque inſtituto Iuuenalis , neque verbis ſatis conuenit. inſtituto , quia poëtæ ibi mens non alia, quàm vt doceat optimos quoſque A poëtas cùm maximè placeant, & in ore omnium verſentur , nihil tamen ex eo commodi percipere præter inanem gloriam. adeo vt victus cauſsâ illa ipſa ob quæ tolluntur in cœlum poëmata , cogantur vendere turpiter. hoc velle Iuuenalem doceat ſatyræ totius argumentum, quàm vulgò proſcribunt De ſteri- B litate ſtudiorum. Cùm igitur Statius ponatur eo loci in exemplum optimi poëtæ , qui cùm maximè placeat , nihilominus eſuriat ; abſurdè feciſſe videatur ſi ἥττας ipſius mentionem iniecit. nam quid mirum , aliquis dicat , ſi victus poëta iaceat ? Sed nec verbis quadrare ea viri præſtantiſſimi interpretatio videtur. nam *frangere ſubſellia* poëti- C ca licentia vel δεινότητι potius dictum accipio , pro vehementiſſimè placuiſſe: ſic vt plauſu & κρότῳ *Euge* & *ſophos* acclamantium quaſi frangerentur ſubſellia. Stat à me Sidonius Apollinaris qui ſine dubio dicendi hoc genus ita accepit , quod ex his illius è libro quinto apparet, in epiſtola ad Sapaudum, *Nam debetur ab eo percopioſus literis honor: hunc olim perorantem , & rhetori-* D *ca ſedilia plauſibili oratione frangentem ſocer eloquens vltro in familiam patritiam aſciuit.* certum eſt ita lo-

cutum Sidonium intendētem oculos ad iſtum Iuuenalis locum. Quid quodPolybius ſimillimè locutus in hiſtoria decimaquinta? τῶν δὲ διαβοησαφουμένων τὰ περὶ τοῦ βασιλέως, κατερρήγνυτο πᾶς ὁ τόπος ὑπὸ τοῦ κρότου καὶ τῆς κραυγῆς. Affinis huic λόγου δεινότης in ſententia eadem apud Platonem in Euthydemo, ὀλίγου καὶ οἱ κίονες οἱ ἐν τῷ Λυκείῳ ἐθορύβησαν τ' ἐπὶ τοῖν ἀνδροῖν, καὶ ἥσθησαν. Virgilius,

Et cantu querulæ rumpent arbuſta cicadæ.

Potius ergo referamus ad recitationes quod ait ſatyricus. neque ſanè aliò poſſunt trahi ſi attendimus quæ paullò antè præcedunt,

--lætam fecit cùm Statius vrbem
Promiſitque diem.

Pæne omiſeram, quod totius rei caput eſt: neque enim verum, τόγ' ἐμοὶ δοκοῦν, victum Statium fuiſſe cùm commiſiſſet Thebaidem ſuam in agone Capitolino: neque ea poëtæ ſententia in epicedio patris: vbi hoc potius ait, ideo ſe eſſe victum, quia inuiderit eam gloriam Ioui Capitolino Thebais: quæ tunc temporis Statium ſibi totum aſſerebat, & eius omnia ſtudia. Enimvero quid Thebaidi cum Ioue Capitolino? ad cuius certamen non alia afferre carmina moris videtur fuiſſe, quàm de laudibus ipſius compoſita. Suadet Quintilianus libro tertio, *An laudes Capitolini Iouis, perpetua ſacri certaminis materia, vel dubia ſunt, vel non oratorio genere tractantur?* Quanquam non neſcimus præſtantiſſimum virum Io. Scaligerum Quintiliani verba in aliam ſententiam eſſe interpretatum. Ratio quæ illum mouit erat, quod dura nimis lex oratoribus videtur fuiſſe propoſita, ſi de vno & eodem argumento omnibus foret dicendum. Mihi verò aliter videtur: qui ſciam in natalibus Sanctorum celebrandis eundem hodiéque morem ſeruari.

chorocithariſtæ quoque, & pſilocithariſtæ: in ſtadio verò curſu etiam virgines. Certamini præſedit crepidatus, purpureáque amictus toga Germanica, capite geſtans coronam auream cum effigie Iouis, ac Iunonis, Mineruæque: aſſidentibus Diali ſacerdote & collegio Flauialium pari habitu: niſi quòd illorum coronis inerat & ipſius imago.

ANIMADVERSIONES.

Chorocithariſtæ quoque & philocithariſtæ.] Inuenimus in nonnullis *& pſallocithariſtæ.* ſed optimi quique & vetuſtiſſimi, *pſilocithariſtæ.* quod eò monemus, quia hanc vocem vt à Turnebo excogitatam docti reiiciendam cenſuerunt. De pſilocithariſtis & arte pſilocithariſtica, Athenæus lib. XIV. ſic apud Græcos ψιλὴ κιθάρισις, cui adiungitur vocis melodia: vt in II. Platonis, de Legibus. κιθαρίσει ψιλῇ eleganter in ſecunda hiſtoria Diodori.

In ſtadio verò curſu etiam virgines.] Ad verbum ferè Xiphilinus, καὶ παρθένοι τὸν δρομικὸν ἠγωνίσαντο.

Purpureáque amictus toga Germanica.] Non potuimus inſuperhabere conſenſum MSS. in quibus hanc lectionem offendimus, vt & Torrentius in ſuis, vt ait, omnibus. veram tamen eſſe ſcripturam iſtam

non

non cenſeo. nam duorum alterum puto verum; aut cum editione prima ſcribendum eſſe *toga Græcanica*, & accipiendum de chlamyde Græcanica, quæ καταχρηστικώτερον quidē ſed ἀναλόγως tamen dicta Suetonio toga: vel corrigendum, *Hermionica*. Inter purpuræ ſpecies eſt Hermionica longè excellentiſſima. Plutarchus in Alexandro, καὶ πορφύρας Ἑρμιονικῆς εὑρεθῆναι τάλαντα πεντακισχίλια, συγκειμένης μὲν ἐξ ἐτῶν δέκα λειπόντων διακοσίων, πρόσφατον δὲ τὸ ἄνθος ἔτι καὶ νεαρὸν φυλαττούσης.

Celebrabat & in Albano quotannis Quinquatriæ Mineruæ, cui collegium inſtituerat: ex quo ſorte ducti magiſterio fungerentur, redderéntque eximias venationes, & ſcenicos ludos, ſupérque oratorum ac poëtarum certamina. Congiarium populo nummorum trecenorum ter dedit: atque inter ſpectacula muneris, largiſſimum epulum. Septimontiali ſacro quidem ſenatui equitíque, panariis, plebei, ſportellis cum opſonio diſtributis, initium veſcendi primus fecit: diéque proximo omne genus rerum miſſilia ſparſit: & quia pars maior intra popularia deciderat, quinquagenas teſſeras in ſingulos cuneos equeſtris ac ſenatorij ordinis pronuntiauit.

ANIMADVERSIONES.

Celebrabat, & in Albano quotannis Quinquatria.] Dio, ferè ait quotannis, κατ᾽ ἔπος ὡς εἰπεῖν. *In Albano* accipiendum, vt *in Tuſculano*. non enim Albanum montem intelligit: ſed arcem ad eius radices ſitam. Albanum ſeceſſum Tranquillus nominat cap. XIX. Dio ferè; τὸν Ἀλβανὸν, vel τὸ Ἀλβανὸν χωρίον. Vlpian. ad Sabinum: *Albanus fundus principalibus vſibus deſeruiens.*

Ac poëtarum carmina.] Ter victor diſceſſit ex hoc certamine Papinius. in carmine ad vxorem,

---ter me vidiſti Albana ferentem
Dona comes, ſanctóque indutum Cæſaris auro,
Viſceribus complexa tuis, ſertíſque dediſti
Oſcula anhela meis.

Magiſterio fungerentur, redderéntque eximias venationes.] Aufer literam παρέλκουσαν, & ſcribe *ederéntque.*

Omne genus rerum miſsilia ſparſit.] Melius ſcripta lectio *omne genus miſsilia ſparſit.* leges apud hiſtoricos paſſim, *miſsilia res miſsiles*, & *miſsilia variarum rerum.*

Plurima & ampliſsima opera.] Habes apud Eutropium & Euſebium in Chronico multorum operum nomina, quæ partim Titus partim Domitianus fecerunt. neque enim ſatis diſtinctè hæc ab auctoribus ſunt tradita.

5 Plurima & ampliſſima opera incendio abſumpta reſtituit: in
queis & Capitolium, quod rurſus arſerat. ſed omnia ſub titu-
lo tantùm ſuo, ac ſine vlla priſtini auctoris memoria. Nouam
autem excitauit ædem in Capitolio cuſtodi Ioui, & *forum* quod
nunc *Neruæ* vocatur. Item Flauiæ templum gentis, & Stadium,
& Odeum, & Naumachiam: è cuius poſtea lapide maximus
6 Circus, deuſtis vtrimque lateribus, exſtructus eſt. Expedi-
tiones partim ſponte ſuſcepit, partim neceſſariò. ſponte in
Cattos, neceſſariò vnam in Sarmatas, legione cum legato ſi-
mul cæſa. In Dacos duas, primam, Oppio Sabino conſulari
opproſſo: ſecundam, Cornelio Fuſco præfecto cohortiũ præ-
torianarum, cui belli ſummam commiſerat. De Cattis Da-
cíſque poſt varia prælia, duplicem triumphum egit. De Sar-
matis lauream modò Capitolino Ioui retulit. Bellum ciuile
motum à L. Antonio ſuperioris Germaniæ præſide confecit
abſens, felicitate mira: cùm ipſa dimicationis hora reſolutus
repentè Rhenus, tranſituras ad Antonium copias barbarorum
inhibuiſſet. De qua victoria præſagiis prius quã nuntiis cõpe-
rit. Siquidẽ ipſo quo dimicatũ erat die, ſtatuã eius Romæ inſi-
gnis aquila circumplexa, pennis clangores lætiſſimos edidit:

ANIMADVERSIONES.

A *Plurima & ampliſſima opera incendio abſumpta reſtituit: in queis & Capitolium.*] Appoſitum ad hunc locum Martialis epigramma, quod libet aſcribere. eſt enim in genere κολακικῷ ſingulare.

Quantum iam ſuperis Cæſar, cœlóque dediſti,
Si repetas, & ſi creditor eſſe velis:
B *Grandis in ætherio licet auctio fiat Olympo,*
Cogantúrque dei vendere quicquid habent:
Conturbabit Atlas, & non erit vncia tota,
Decidat tecum qua pater ipſe deûm.
Pro Capitolinis quid enim tibi ſoluere templis,
Quid pro Tarpeiæ frondis honore poteſt?
Quid pro culminibus geminis matrona Tonantis?
Pallada prætereo: res agit illa tuas.
Quid loquar Alciden, Phœbúmque, pióſque Laconas?
Addita quid Latio Flauia templa polo?
Expectes & ſuſtineas Auguſte neceſſe eſt:
Nam tibi quod ſoluat, non habet arca Iouis.

E' cuius poſtea lapide maximus Circus eſt extructus.] Mirari licet cur auctorem tanti operis reticuerit. Is autem eſt Traianus. Multa de hoc Circo Plinius in libro panegyrico.

Oppio

Oppio Sabino conſulari oppreßo.] A Scrib. *Appio Sab.* ex antiquis, Eutropio, & Faſtis conſularibus.

De Cattis Dacíſque poſt varia prælia duplicem triumphum egit.] Ita habent & Memmianus & alij MSS. Euſebius in Chronico de Dacis & Germanis ait triumphaſſe. ad quem locum vide notata Scaligero.

De Sarmatis lauream modo Capitolino Ioui retulit.] B Clarum ex hoc loco errare doctiſſimos viros, qui triumphare & Ioui Capitolino lauream referre idem eſſe putant. maius enim & longè dignius triumphi quàm laureæ ius. quod etiam ſtante Rep. omnibus competiit qui cæſis hoſtib. Imperatores ſalutati fuiſſent: ſiue illi res triumpho dignas C geſſiſſent, ſiue ſtarent eorum facta intra gloriam triumphi. præter hoc certiſſimum teſtimonium, ſunt & alia non minus liquida. lib. v. Scribit Suetonius cap. XIII. Neronem ob Teridatis in vrbem aduentum, *Imperatorẽ conſalutatũ, laureã in Capitoliũ latam.* nemo tamen ſanus triumphaſſe eum propterea dixerit. Antonium collegam Ciceronis ex bello Catilinario lauream reportaſſe quis neſcit? atqui triumphãdi neque ius neque ſpem vllam habuiſſe Antonium certiſſimum eſt. M. quoque Tullium præliis aliquot in Cilicia feliciter geſtis, & Imperatorem fuiſſe ſalutatum, & laurea faſces ſuos ornaſſe cõſtat. triumpho res dignas eum geſſiſſe adeo non conſtabat, vt Catoni & ſenatorum pleriſque aliis abſurdè facere viſus ſit, qui triumphum peteret.

paullóque pòſt occiſum Antonium adeò vulgatum eſt, vt caput eius quoque apportatum vidiſſe ſe plerique contenderent. MVLTA etiam in communi rerum vſu nouauit. Spor- 7
tulas publicas ſuſtulit, reuocata cœnarum rectarum conſuetudine. Duas Circenſibus gregum factiones aurati purpureíque panni ad quatuor priſtinas addidit. Interdixit hiſtrionibus ſcenam, intra domum quidem exercendi artem iure conceſſo. Caſtrari mares vetuit: ſpadonum, qui reſidui apud mangones erant, pretia moderatus eſt. Ad ſummam quondam vbertatem vini, frumenti verò inopiam,

ANIMADVERSIONES.

Paullóque pòſt occiſum Antonium adeo vulgatum eſt.] Papinius.

Quæque tuas laurus volucri Germanice curſu
Fama vehit prægreſſa diem, tardúmque ſub aſtris
Arcada, & in medio linquit Thaumantida cœlo.

Caſtrari mares vetuit.] Statius,

Qui caſtæ Cereri diu negata,
Reddit iugera, ſobriáſque terras.
Qui fortem vetat interire ſexum.

Poſtquam hoc exiit edictum, ſolita peti venia à principe vel præſide D prouinciæ, ſi quis vel ſe vel alium vellet euirare. Iuſtinus Apolog. II. ἤδη τις τῶν ἡμετέρων βιβλίδιον ἀνέδωκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Φήλικι ἡγεμονεύοντι,

ἀξιῶν ἐπιτρέψαι ἰατρῷ τοῖς διδύμοις αὐτοῦ ἀφελεῖν. ἄνευ γὰρ τῆς τοῦ ἡγεμόνος ἐπι- A τροπῆς τοῦτο πράττειν ἀπειρῆσθαι οἱ ἐκεῖ ἰατροὶ ἔλεγον.

exiſtimans nimio vinearum ſtudio negligi arua, edixit ne quis in Italia nouellaret: vtque in prouinciis vineta ſucciderentur, relicta, vbi plurimum, dimidia parte: nec exſequi rem perſeuerauit. Quædam ex maximis officiis inter libertinos equitéſque Rom. cōmunicauit. Geminari legionū caſtra prohibuit: nec pl⁹ quá mille nūmos à quoquá ad ſigna deponi: quòd L. Antonius apud duarū legionū hiberna, res nouas moliens, fiduciam cepiſſe etiam ex depoſitorum ſumma videbatur.

ANIMADVERSIONES.

Exiſtimans nimio vinearum ſtudio negligi arua.] Non ſolùm in vita Apollonij lib. VI. meminit huius rei Philoſtratus: quem locum laudat Beroaldus: ſed vberius in vita Scopeliani ſophiſtæ. Is eſt qui totius Aſiæ nomine legationem obiit ad Domitianum, deprecaturus edicti huius executionem. in quo tāta fuit illius vel dexteritas vel felicitas, vt non ſolū colendi vineas impunitatem ſuis nactus ſit, ſed etiam neceſſitatem. rediit enim, μὴ μόνον τὸ ἐξεῖναι φυτεύειν ἔχων, ἀλλὰ καὶ ἐπιτίμια κατὰ τῶν μὴ φυτευόντων. Cauſſam latæ legis quod ad Aſiam prouinciam attinet, aliam affert Philoſtratus: ſeditiones nempe ſæpe ortas ex temulentia. Ἐδόκει τῷ βασιλεῖ μὴ εἶναι τῇ Ἀσίᾳ ἀμπέλους, ἐπειδὴ ἐν οἴνῳ στασιάζειν ἔδοξαν, ἀλλ' ἐξαιρεῖσθαι μὲν τὰς ἤδη πεφυτευμένας, ἄλλας δὲ μὴ φυτεύειν ἔτι. Ideo ſeruatum videtur ſub Imperatoribus, vt promiſcui non eſſet iuris vitem inſtituere: ſed eorum tantùm qui à principe veniam impetraſſent. Vopiſcus in Probo, *Gallis omnibus & Hiſpanis ac Britannis hic permiſit vt vites haberent vinúmque conficerent.* Eutropius in eodem, *Vineas Gallos & Pannonios habere permiſit.* quo loco ridicula eſt Pæanij appendix ad verba ſuperiora, οὔπω πρότερον τοῦτο εἰδότι. quaſi ante Probum vineas colere neſcierint Galli.

B *Geminari legionum caſtra prohibuit.*] Quid eſt geminari caſtra? & quæ legis huius cauſſa? Puto geminari caſtra dici, non, vt cenſent interpretes, cùm ex veteri more pro occaſione fierent maiora & minora: ſed cùm duæ legiones coëunt in vnum locum, & caſtra vna quod ſemper experientia docuit eſſe periculoſum. fe- C re enim *ſecuta exercitus ſeditio, qui plerunque contemplatus frequentiam ſuam à diſciplina deſciſcit*, ait Velleius veriſſimè, & Dio quoque lib. XLIX. milites, inquit, πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ πλήθους σφῶν θρασύνονται. ideo ſeditionem parantes, aquilas, ſigna, caſtra iungebant, vt de legionibus Germa- D nicis narrat Tacitus libro primo. confirmant hanc interpretationem quæ ſtatim ſequuntur, de occaſione legis huius ferendæ.

Addi-

Addidit & quartum ſtipendium militi, aureos ternos. Ius diligenter & induſtriè dixit. Plerumque & in foro pro tribunali extra ordinem ambitioſas centumuirorum ſententias reſcidit. Recuperatores, ne ſe perſuaſoriis aſſertionibus accommodarent, idemtidem admonuit. Nummarios iudices cum ſuo quemque conſilio notauit. Auctor & tribunis plebis fuit, ædilem ſordidum repetundarum accuſandi, iudicéſque in eum à ſenatu petendi. Magiſtratibus quoque vrbicis, prouinciarúmque præſidibus coercendis, tantum curæ adhibuit, vt neque modeſtiores vmquam, neque iuſtiores exſtiterint: è quibus pleroſque poſt illum reos omnium criminum vidimus. Suſcepta morum correctione, licentiam theatralem promiſcuè in equite ſpectandi inhibuit. Scripta famoſa, vulgóque edita, quibus primores viri ac fœminæ notabantur, aboleuit non ſine auctorum ignominia. Quæſtorium virum, quòd geſticulandi ſaltandíque ſtudio teneretur, mouit ſenatu. Probroſis fœminis lecticæ vſum ademit: iúſque capiendi legata hereditatéſque. Equitem Rom. ob reductam in matrimonium vxorem, cui dimiſſæ adulterij crimen intenderat, eraſit iudicum albo. Quoſdam ex vtroque ordine 8

ANIMADVERSIONES.

A *Addidit & quartum ſtipendium militi, aureos ternos.*] Prorſus mendoſa lectio, etſi ita habetur in omnibus MSS. ſed ſcribendum *ad aureos ternos:* vel *aureis ternis*, vt docuit pridem Iuſtus Lipſius, in Electis ſuis, vbi de ſtipendij militaris modo diſputat doctè & acutè. Extitit tamen nuper vir eruditus, qui Lipſij ſententiam labefactare conaretur, & quidem rationibus non ſanè leuibus: itaque de tota re ad ſextum Polybij, Deo propitio, accuratè ſumus acturi.

Ne ſe perſuaſoriis aſſertionibus accommodarent.] Pleriq; codices hanc lectionem agnoſcunt: quidam *perfunctoriis*. Legendum verò *perfuſoriis*, vt habet liber optimus Turonenſis, & plures alij, vt teſtatus eſt vir præſtantiſſimus Iacobus Cuiacius ὁ τῆς Νομικῆς ἄωτος. qui huius loci ſententiam aduerſus interpretes explicat doctiſſimè ad legem XIII. Dig. De excuſationibus.

Cum ſuo quemque conſilio.] *Conſilium* pro conſiliariis & adſeſſoribus, qui iudicantibus ſoliti adeſſe. vt *coniugium* pro coniuge. alioquin per *c concilium* eſſet legendum. ſed membranæ aliter. B

Auctor & Tribunis plebis fuit.] Non erat cauſſæ cur in notis illis *T.P.R.C.L.* hæreret eruditiſſimus Torrentius, quas in veteri codice inuenerat. Nam & nos eadem offendimus in nonnullis. ſed mendam eorum librorum Memmianus arguit, in quo ita perſcriptum *T.R.P.L.* ſatis autem norunt qui aliquem

mēbranarū vſum habent, voces ad eandē dictionē pertinentes, ita ſolitas interdum diuidi puncto interiecto. quare verum erat, *TR. PL.*

lege Scatinia condēnauit. Inceſta Veſtalium virginum, à patre ſuo quoque & fratre neglecta, variè ac ſeuerè coercuit: priora, capitali ſupplicio, poſteriora, more veteri. Nam cùm Ocellatis ſororibus, item Varonillæ liberum mortis permiſiſſet arbitrium, corruptoréſque earum relegaſſet: mox Corneliam virginem maximam, abſolutam olim, dehinc longo interuallo repetitam atque conuictam, defodi imperauit: ſtupratoréſque virgis in comitio ad necem cædi: excepto prætorio viro: cui dubia etiamnum cauſſa, & incertis quæſtionibus atque tormētis de ſemet profeſſo, exſilium indulſit. Ac ne qua religio deū impunè contaminaretur, monumentum quod libertus eius è lapidibus templo Capitolini Iouis deſtinatis filio conſtruxerat, diruit per milites: oſsáque & reliquias, quæ inerant, mari merſit.

9 INTER initia vſque adeò ab omni cæde abhorrebat, vt abſente adhuc patre, recordatus Virgilij verſum,

Impia quam cæſis gens eſt epulata iuuencis.

edicere deſtinauerit *Ne boues immolarentur.* Cupiditatis quoque atque auaritiæ vix ſuſpicionem vllam, aut priuatus vmquam, aut princeps aliquādiu dedit: immo è diuerſo magnæ ſæpe nō abſtinentiæ modò ſed etiam liberalitatis experimenta. Omnes circa ſe largiſſimè proſecutus, nihil priùs aut acriùs monuit quàm ne quid ſordidè facerent. Relictas ſibi hereditates ab iis quibus liberi erant, non recepit. Legatum etiam ex teſtamento Ruſcij Cæpionis: qui cauerat *vt quotannis ingredientibus Curiam ſenatoribus, certā ſummam viritim præſtaret heres ſuus*, irritum fecit. Reos, qui ante quinquennium proximum apud ærarium pependiſſent, vniuerſos diſcrimine liberauit: nec repeti, niſi intra annum, eáque conditione permiſit, vt accuſatori, qui cauſſam non teneret, exſilium pœna eſſet. Scribas quęſtorios negotiantes ex cōſuetudine, ſed cōtra Clodiam legē,

ANIMADVERSIONES.

Lege Scatinia.] Vel *Scantinia*, vt alibi ſcribitur: & Turonenſis quoque *n.* agnoſcit.

Vix ſuſpicionem vllam.] Cuiacij liber, *ſuſpectionem.*

Ruſcij Cæpionis.] Viterbien. *Ruffi.* Liſſæi, & Memmij, *Ruſci.* ita non eſſet gentis nomen.

Apud ærarium pependiſſent.] Veteres multi, *ærarium apud pepēdiſſēt.* intelligit diuturnos reos, quorum nomina ab accuſatoribus delata, inter acta magiſtratuū ad ærariū fuerant delata. Similis locus in vita Auguſti capite XXXII. Ita potius capiā hæc verba cum eruditiſſimo Iuriſconſulto

riſconſulto Gul. Ranchino : quàm A vt Torrentius , qui ex libri quinti capite nono locum interpretabatur.

venia in præteritum donauit. Subſeciua, quæ diuiſis per veteranos agris carptim ſuperfuerunt, veteribus poſſeſſoribus, vt vſucapta conceſſit. Fiſcales calumnias, magna calumniantium pœna repreſſit: ferebatúrque vox eius PRINCEPS QVI DELATORES NON CASTIGAT, IRRITAT. SED NEQVE in clementiæ, neque in abſtinentiæ tenore permanſit: & tamen aliquantò celerius ad ſæuitiam deſciuit quàm ad cupiditatem. Diſcipulum Paridis pantomimi, impuberem adhuc, & tum maximè ægrum, quòd arte formáque non abſimilis magiſtro videbatur, occîdit: item Hermogenem Tarſenſem, propter quaſdam in hiſtoria figuras: librariis etiam qui eam deſcripſerant, crucifixis. Patremfamiliâs, quòd *Thracem mirmilloni parem, munerario imparem*, dixerat, detractum è ſpectaculis in arenam, canibus obiecit, cum hoc titulo: IMPIE LOCVTVS PARMVLARIVS. Complures ſenatores, in his aliquot conſulares, interemit: ex quibus, Ciuicam Cerealem in ipſo Aſiæ proconſulatu, Saluidienum Orfitum, Acilium Glabrionem exſilio, quaſi molitores nouarum rerum. Cæteros leuiſſima quemque de cauſſa: Ælium Lamiam, ob ſuſpicioſos quidem, verùm & veteres & innoxios iocos:

ANIMADVERSIONES.

Venia in præteritum donauit.] Exemplar Viterb. *in perpetuum.* non probo.

Veteribus poſſeſſoribus vt vſucapta conceßit.] Aggenus Vrbicus commentariis in Iulium Frontinum, *Domitianus per totam Italiam ſubſeciua poßidentibus donauit, edictóque hoc vniuerſis notum fecit.*

Patremfamilias.] Hoc eſt, τὸν δεῖνα B ciuem Romanum, vt interpretamur ad librum IIII. cap. XXVI.

Impiè locutus parmularius.] Non ſolùm in ſpectaculis periculum fuit ſub tyrannis fauere alicui cõtra ſtudium principis : ſed etiam domi in vino & conuiuiis liberam vocem de his nugis miſiſſe verti ſolitum in occaſionem calumniæ, & impietatis crimen vt appellabant. Alluſit ſuo more ad hanc hiſtoriam Plinius in Panegyrico *Iam quàm libera ſpectantium ſtudia, quàm ſecurus fauor? Nemini impietas, vt ſolebat, obiecta, quòd odiſſet gladiatorem: nemo ſpectator ſpectaculum factus, miſeras voluptates vnco & ignibus expiauit.* Similis ſæuitiæ exemplum in Caligula, cap. XXXV. Martialis de ſuo conuiuio:

De praſino conuiua meus venetóque loquatur.
Nec facient quemquam pocula noſtra reum.

Porrò parmularios, vel vt Græci ſcribant hanc vocem, παλμουλαρίους appellabant, qui Threcibus in arena fauebant, quorum erat propria parma. Ab eadem cauſſa dicti Praſiani vel Praſiniani, Venetiani, & Secutoriani.

Complures ſenatores, in his aliquot conſulares, interemit.] Adde etiam aliquot triumphales, vel certè triumphalibus ornamentis donatos. in his Iulium Agricolam Taciti ſocerum. Libet, ἐν παρόδῳ. Dionem in hac narratione emendare, & veram illi ſententiam reddere, ſimul & Tacito conciliare. Scriptum in compendio Dionis de Agricola, καὶ τέλος ἐσφάγη διὰ ταῦτα ὑπὸ Δομιτιανοῦ, καίπερ τὰς ἐπινικίους τιμὰς παρὰ τοῦ Τίτου λαβών. Ait occiſum eum à Domitiano, licet à Tito ornamentis triumphalibus fuiſſet donatus. Primùm, non ſatis video cur ſic loquatur, & quam vim habeat illud καίπερ. deinde falſum quod ait de Tito: nam Domitianus fuit qui eo honore Agricolam auxit. quod grauiſſimo teſti, & genero amplius accredamus neceſſe eſt. Enimvero ſcripſiſſe Dionem aio, καίπερ τὰς ἐπινικίους τιμὰς παρ' αὐτοῦ τούτου λαβών. planè elegans emendatio.

quòd poſt abductam vxorem laudanti vocem ſuam, *Heu taceo* dixerat: quódque Tito hortanti ſe ad alterum matrimonium reſponderat, μὴ καὶ σὺ γαμῆσαι θέλεις; Saluium Cocceianum, quòd Othonis Imperatoris patrui ſui diem natalem celebrauerat: Metium Pompoſianum, quòd habere Imperatoriam geneſim vulgò ferebatur: & quòd depictum orbem terræ in membranas, concionéſque regum ac ducum ex Titio Liuio circumferret: quódque ſeruis nomina Magonis & Annibalis indidiſſet. Salluſtium Lucullum Britanniæ legatum, quòd lanceas nouæ formæ appellari *Lucalleas* paſſus eſſet. Iunium Ruſticum, quòd Pæti Thraſeæ & Heluidij Priſci laudes edidiſſet,

ANIMADVERSIONES.

Quod poſt abductam vxorem laudanti vocem ſuam, Heu taceo dixerat.] Parum ſatisfaciunt mihi interpretes in explicatione huius Lamiæ dicti: nam quod putant *Heu taceo*, ſuſpiritum eſſe eius, indicem doloris ob abductam vxorem magni, ſed latentis: nobis non ita videtur: ſed notatam potius fuiſſe tyrannidem principis, qui omnia in ſuo genere pulchra & excellentia poſſeſſoribus eriperet. vnde neceſſitas incumbebat ſua bona diſſimulandi celandíque. ſic eſſe exponendum docent illa verba, *laudanti vocem ſuam.* ad quæ parum attendiſſe interpretes videntur. Similes ſententiæ multæ apud poëtas. Tibullus poſtquam laudaſſet puellam ſuam ſubiicit:

Nil opus inuidia eſt: procul abſit gloria volgi:
Qui ſapit in tacito gaudeat ille ſinu.

Agathias epigramma quo Ariadnæ cithariſtriæ laudes prædicat, ita claudit.

Σιγῇ ἐφ' ἡμείων, ἵνα μὴ Διόνυσος ἀκούσας,

Τὸν

τῶν Ἀδελφείων ζῆλον ἔχοι λεχέων. Sunt codices qui hîc aliquid Græcè muginentur loco illorum *Heu taceo.* vt Liſlæi, vbi ſcriptum ferè ἐν ταυτῷ fortè pro ἐν σαυτῷ ſupple ἔχε. id eſt; digito compeſce labellum. ſed vulgata perplacet: licet Græcæ lectionis ſeruare veſtigia videantur optimi codd. Memmij, Viterb. Pithœi. & regij tres, in queis eſt *eutacto* & *tutacto*. docti cogitent. Atque hæc cùm edita eſſent à nobis, literas poſtea ab illuſtriſſimo Scaligero accepimus, quibus ille nobis ſuā de iſto loco ſententiam aperit. Sic autem acutiſſimus vir. *Placet* eutacto *vt erat in optimo Turonenſi codice, vel* ἀτακτῶ. *vt in quibuſdam. Acer & mordax iocus.* οὐκ ᾄδω μὲν ἀλλὰ τοὺς ᾄδοντας ἀτακτῶ. *Prouerbium etiā inter Gallos iactitatum.* Ie ne chante

A point, mais i'accorde. *Nam non potiebatur vxore ſua, vt Domitianus: ſed ſtuprum diſsimulando, pacem inter ſe & vxorem & Imperatorem nutriebat.* ἀτακτεῖν *cum accuſatiuo ſatis frequens: & ita ſemper Georgius Codinus.* Heu taceo *quod vulgo legitur ineptum eſt.* σοφοὶ ἐστὲ οἱ ᾄδοντες, ἐγὼ δὲ ὁ ἀτακτῶν. *Eſt locus elegans & notabilis.* Hæc Scaliger. Ego non memini legere hac notione verbum ἀτακτῶ a-
B pud vllum ſcriptorem. Non multo tamen aliter vocem ἀτάκτως vſurpat B. Chryſoſtomus homilia XII. in Pauli ad Philippenſes epiſtolam, ἐν χορῷ, inquit, τὸν χορηγὸν δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς λοιποὺς, καὶ οὕτω βαδίζειν ἀτάκτως. ſic etiam τάξις nomen ea in re apud eūdem poſitum alibi: vt ad Hebr. ἂν χοροῦ τὸν κορυφαῖον ἀνέλῃς, οὐχὶ κατὰ μέλος καὶ τάξιν ὁ χορὸς ἔσται.

appellaſsétque eos *ſanctiſsimos viros*: cuius criminis occaſione, philoſophos omnes vrbe Italiáque ſubmouit. Occidit & Heluidium filium, quòd quaſi ſcenico exodio ſub perſona Paridis & OEnones diuortium ſuum cum vxore taxaſſet. Flauium Sabinū alterū è patruelibus, quòd eū comitiorū conſulariū die deſtinatū, perperam præco non *Conſulem*, ad populum, ſed *Imperatorem* pronuntiaſſet. Verùm aliquanto poſt ciuilis belli victoriam ſæuior, pleroſque partis aduerſæ, dudum etiam latētes conſcios inueſtigato nouo quæſtionis genere, diſtorſit: immiſſo per obſcœna igne. Nonnullis & manus amputauit. Satíſque conſtat duos ſolos è notioribus venia donatos,

ANIMADVERSIONES.

Appellaßétque eos ſanctißimos viros.] Dio vertit, ἀνθρώπους ἱερούς: qua de voce ad Athenæum notamus. Iunius Ruſticus de quo hîc Sueto. is eſt de quo Plutarchus, in lib. De curioſitate.

Diuortium ſuum cum vxore taxaſſet.] Hæc ſcriptura librorum omnium veterum. at vulgo, *tractaſſet.*

C illa voce vſus & libro ſecundo capite quatto.

Flauiū Sabinum alterū è patruelibus.] Adiice generū Titi fratris. Philoſtr. lib. VII. Σαβῖνον ἀπεκτονὼς ἕνα τῶν ἑαυτοῦ ξυγγενῶν, Ἰουλίαν ἤγετο· ἡ δὲ Ἰουλία γυνὴ μὲν ἦν τοῦ πεφονευμένου, Δομετιανοῦ δὲ ἀδελφιδῆ, μία τῶν Τίτου θυγατέρων.

Latentes conſcios, inueſtigato nouo

quæſtionis genere, diſtorſit.] Multis modis abſurda lectio. quid appellat *latentes conſcios*? deinde quo-A modo ſęuitiā in latentes exercuit? emēda igitur, *latētes per cōſcios inueſtigatos, nouo quæſtionis genere diſtorſit.*

tribunum laticlauium, & centurionem: qui ſe, quò faciliùs expertes culpæ oſtenderent, impudicos probauerant: & ob id neq; apud ducē, nec apud milites vllius momēti eſſe potuiſſe.

11 Erat autem non ſolùm magnæ ſed & callidæ inopinatæque ſæuitiæ. Auctorem ſummarum pridie quàm crucifigeret, in cubiculum vocauit. aſſidere in toro iuxtà coëgit, ſecurum hilarémque dimiſit, partibus etiam de cœna dignatus eſt. Aretinum Clementem conſularem virum, è familiaribus & emiſſariis ſuis, capitis condemnaturus, in eadem, vel etiam in maiore gratia, habuit, quoad nouiſſimè ſimul geſtanti conſpecto delatore eius: *Vis*, inquit, *hunc nequiſſimum ſeruum cras audiamus?* Et quò contemptiùs abuteretur patientia hominum, nūquam triſtiorem ſententiam, ſine præfatione clementiæ, pronuntiauit: vt non aliud iam certius atrocis exitus ſignum eſſet quàm principij lenitas. Quoſdam maieſtatis reos in curiam induxerat: & cùm prædixiſſet *experturum ſe illa die quàm charus ſenatui eſſet*, facilè perfecerat vt etiam more maiorum puniendi condemnarentur: deinde atrocitate pœnæ conterritus, ad leniendam inuidiam interceſſit. his verbis: neque enim ab re fuerit ipſa cognoſcere. *Permittite Patres Conſcripti à pietate veſtra impetrari (quod ſcio me difficulter impetraturum) vt damnatis liberum mortis arbitriū indulgeatis. Nā & parcetis oculis veſtris, & intelligēt me omnes ſenatui interfuiſſe.*

12 EXHAVSTVS operum ac munerum impenſis, ſtipendióque quod adiecerat: tentauit quidem, ad releuandos caſtrenſes ſumptus, militum numerū diminuere.

ANIMADVERSIONES.

Tribunum laticlauium, & centurionem.] De iuuenibus laticlauiis dictū eſt ad libri II. caput XXXVIII. nam fuiſſe iſtos iuuenes certum eſt. *impudicos* intellige muliebria paſſos.

Auctorem ſummarum.] Liſſæi, *actorem ſ.*

Aſſidere in loco iuxtà coegit.] Ita moris, intra cubiculum ſedere in toris, vt fit hodie in ſcamnis: nō ſolùm cùm ad cibum ſumendum diſcumberēt, ſed in omni otio aut ne-B gotio, quod quieſcere nō prohiberet. Galenus in libro de præcognoſcēdo, loquens de matre quæ puero

ægro

ægro adſidebat, ἐν τῷ οἰκήματι ἦν καὶ κλίνη, καθ' ἧς ἡ μήτηρ τοῦ παιδὸς ἐκαθέζετο. A tum illum locum vide, &, ſi lubet, quæ notauimus lib. 2. cap. 78.

Sed cùm obnoxium ſe Barbaris per hoc animaduerteret: neq; eò ſecius in explicandis oneribus omnibus hæreret: nihil penſi habuit quin prædaretur omni modo. Bona viuorum & mortuorum vſque quaque, quolibet & accuſatore & crimine corripiebátur: ſatis erat obiici qualecumque factum dictúmque aduerſum maieſtatem principis. Confiſcabantur alieniſſimæ hereditates: vel exiſtente vno qui diceret, audiſſe ſe ex defuncto, cùm viueret, *heredem ſibi Cæſarem eſſe*. Præter cæteros Iudaicus fiſcus acerbiſſimè actus eſt: ad quem deferebantur qui veluti profeſſi, Iudaicam intra vrbem viuerent vitá;

ANIMADVERSIONES.

Sed cùm obnoxium ſe Barbaris per hoc animaduerteret.] Zonaras dubio procul ex Dione, expoſito incremēto ſtipendij de quo antè dictum μετεμεληθεὶς δὲ τὴν μὲν ποσότητα οὐκ ἐμείωσε, τὸ δὲ πλῆθος τῶν στρατευομένων συνέστειλε. καὶ ἑκατέρωθεν μεγάλα τὸ δημόσιον ἔβλαψε, μήθ' ἱκανοὺς τοὺς ἀμυνόντας αὐτῷ, καὶ τούτους μεγαλομίσθους ποιήσας.

Præter cæteros Iudaicus fiſcus acerbiſſimè actus eſt.] Quod factitatum alibi notabamus in artibus ſordidis & vetitis, vt prètio depenſo permitteretur illarum profeſſio: idem factum in religione Iudaica, ac mox quoque in noſtra ſicut declarat Tertulliani locus quem ad lib. IV. laudauimus. is eſt quem vocat auctor fiſcum Iudaicum, & à duobus hominum generibus penſitatum fuiſſe indicat. prius fuit eorum, qui liberam ſuæ ſectæ profeſſionem in vrbe redimebant. Iudæis enim licuit ſoluto pretio quod erat imperatum, in vrbe manere. nam interpretes qui ad perſecutionem ſecundam Chriſtianorum ſub Domitiano hæc verba referunt, falluntur. Tributi huius meminit Xiphilinus in Veſpaſiano, ἀπ' ἐκείνου δίδραχμον ἐτάχθη τοὺς τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη περιστέλλοντας τῷ Καπιτωλίῳ Διῒ κατ' ἔτος ἀποφέρειν. id eſt, *ex eo conſtitutum eſt, vt Iudæi qui patrios ritus ſeruare vellēt, didrachmū quotannis Ioui Capitolino inferrent.* B Tertullianus in Apologetico, *Sacras literas Iudæi palàm lectitant, vectigalis libertas vulgo aditur ſabbatis omnib⁹.* Meminit & Appianus in Syriacis vbi φόρον τῶν σωμάτων vocat. ita interpretamur illa verba, *qui velut profeſſi Iudaicam intra vrbem viuerent vitam.* quæ tamen poſſis fortaſſe C etiam aliter accipere: Iudæos omnes fuiſſe vrbe pulſos: nec aliter permiſſam Romę habitationem, quàm ſi patrios ritus eiuraſſent: grauéſque multas dictas, ſi qui nacti poſt eiurationem manendi in vrbe facultaté, vixiſſent vitá Iudaicam. mihi placet magis prior interpretatio: & profeſſioné intelligo qualis ea quæ Ter D tulliani temporibus ipſo teſte apud beneficiarios fieri ſolita à tabernariis, aleonibus, & Chriſtians. Scriendum autem, *qui vel vt prof.*i

vel diſſimulata origine impoſita genti tributa non pependiſſent. Interfuiſſe me adoleſcentulum memini, cùm à procuratore, frequentiſſimóque concilio inſpiceretur nonagenarius ſenex, an circumſectus eſſet. Ab iuuenta minimè ciuilis, animi confidens etiam, & tum verbis tum rebus immodicus. Cęnidi patris concubinæ ex Iſtria reuerſę, oſculúmque, vt aſſueuerat, offerenti, manum prębuit. Generum fratris indignè ferens, albatos & ipſum miniſtros habere, proclamauit: Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. Principatum verò adeptus, neque in ſenatu iactare dubitauit, *& patri ſe, & fratri imperium dediſſe: illos ſibi reddidiſſe.* Neque in reducenda poſt diuortium vxore, edicere, *vocatam eam in puluinar ſuum:* acclamari etiam in Amphitheatro epulari die libenter audiit: *Domino & Dominæ feliciter.* Sed & Capitolino certamine cunctos ingenti conſenſu precantes vt Palfurium Suram reſtitueret, pulſum olim ſenatu, ac tum de oratoribus coronatum: nullo reſponſo dignatus, tacere tantummodo iuſſit voce pręconis. Pari arrogantia cùm procuratorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit: *Dominus & Deus noſter ſic fieri iubet.* Vnde inſtitutum poſthac, vt ne ſcripto quidem ac ſermone cuiuſquam appellaretur aliter. Statuas ſibi in Capitolio nonniſi aureas & argenteas poni permiſit, ac ponderis certi. Ianos, arcúſque cum quadrigis & inſignibus triumphorum per regiones vrbis, tantos ac tot exſtruxit: vt cuidam Gręcè inſcriptum ſit arcui, ἈΡΚΕΙ. Conſulatus XVII. cepit: quod ante eum nemo. Ex quibus ſeptem medios continuauit: omnes autem pęne titulo tenus geſſit: nec quemquam vltra Kalendas Maij: plures ad Idus vſque Ianuarias. Poſt autem duos triumphos, Germanici cognomine aſſumto, Septembrem menſem & Octobrem, ex appellationibus ſuis, Germanicum Domitianúmque tranſnominauit: quòd altero ſuſcepit Imperium, altero natus eſſet.

Ἰλιαδ. β.

13

14 PER HÆC terribilis cunctis & inuiſus, tandem oppreſſus eſt amicorum libertorúmque intimorum conſpiratione, ſimul & vxoris. Annum diémque vltimum vitę iam pridem ſuſpectum habebat, horam etiam, necnon & genus mortis. Adoleſcentulo Chaldęi cuncta prędixerant. Pater quoque ſuper cœnam quondam fungis abſtinentem palàm iriſerat, vt ignarum ſortis ſuę, quòd non ferrum potiùs timeret. Quare pauidus ſemper atque anxius, minimis etiam ſuſpicionibus

ſpicionibus præter modum commouebatur: vt edicti de excidendis vineis propoſiti, gratiam facere non alia magis re compulſus credatur, quàm quòd ſparſi libelli cum his verſibus erant,

Κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω,
Ὅσσον ἐπισπεῖσαι Καίσαρι θυομένῳ.

Eadem formidine oblatum à ſenatu nouum & excogitatum honorem, quanquam omnium talium appetentiſſimus, recuſauit: quo decretum erat, *vt quoties gereret conſulatum, equites Rom. quibus ſors obtigiſſet, trabeati, & cum haſtis militaribus, præcederent eum inter lictores apparitoréſque.* Tempore quoque ſuſpecti periculi appropinquante, ſollicitior in dies, porticuum in quibus ſpatiari conſueuerat, parietes phengite lapide diſtinxit: è cuius ſplendore per imagines quidquid à tergo fieret, prouideret. nec niſi ſecretò atque ſolus pleraſque cuſtodias, receptíſque in manu catenis, audiebat. Vtque domeſticis perſuaderet, ne bono quidem exemplo audendam eſſe patroni necem: Epaphroditum à libellis, capitali pœna condemnauit: quòd poſt deſtitutionem, Nero in adipiſcenda morte, manu eius adiutus exiſtimabatur. Deniq; Flauium Clemẽtem patruelem ſuum contemtiſſimę inertiæ, cuius filios etiamnum paruulos ſucçeſſores palàm deſtinauerat: & abolito priore nomine, alterum *Veſpaſianum* appellari iuſſerat, alterum *Domitianum*: repentè ex tenuiſſima ſuſpicione tantùm non ipſo eius cõſulatu interemit.

ANIMADVERSIONES.

Vel diſsimulata origine.] Poſſunt hæc verba etiam ad Chriſtianorum perſecutionem ſub Domitiano referri. Nam hi videntur eſſe quos pro Iudæis paſſim habitos, diſſimulatæ originis arceſſebant.

Et patri ſe & fratri imperium dediſſe.] Hinc illud Martialis,

Solus Iuleas cùm iam retineret habenas,
Tradidit, inq; ſuo terti⁹ orbe fuit.

Formalem dictaret epiſtolam.] Gręci hiſtorici vocant ἐγκυκλίους ἐπιστολάς: de quibus alius nobis dicendi locus conſtitutus.

Statuas ſibi in Capitolio nonniſi au- A *reas & argenteas poni permiſit.*] Plin. panegyrico ad Traianũ, *Paullò antè aditus omnes, omnes gradus, totáq; area hinc auro, hinc argento relucebat.*

Vt cuidam Gręcè inſcriptum ſit arcui, Ἀρκεῖ.] Hęc ſcriptura cod. Viterb. & regiorũ MSS. niſi quod vox Græca vt alibi multis locis in omnibus deſideratur. quam, iudicium ſecuti Turnebi, reſtituimus, fauentibus B Memmij ac Liſlæi libris & quibuſdam è regiis, in quibus partim *arti* partim *arci* exaratum. In eiſdem libris, vulgatæ lectionis *Aream & caluitium* nec vola extat neque pos. Quare abeant, cenſeo, Morboniam.

Quo maximè facto maturauit ſibi exitium. Continuis octo menſibus tot fulgura facta nuntiatáque ſunt: vt exclamauerit, *Feriat iam quem volet.* Tactum de cœlo Capitolium, templúmque Flauiæ gentis: item domus Palatina & cubiculum ipſius: atque etiam è baſi ſtatuæ triumphalis titulus excuſſus vi procellæ in monumentum proximum decidit. Arbor, quæ priuato adhuc Veſpaſiano euerſa ſurrexerat, tunc rurſus repentè corruit. Prænestina Fortuna, toto imperij ſpatio annum nouum commendanti, lætam eandémque ſemper ſortem dare aſſueta, extremo triſtiſſimam reddidit: nec ſine ſanguinis mentione. Mineruam, quam ſuperſtitiosè colebat, ſomniauit excedere ſacrario: negantem vltrà ſe tueri eum poſſe, quòd exarmata eſſet à Ioue. Nulla tamen re perinde commotus eſt quàm reſponſo caſúque Aſcletarionis mathematici. Hunc delatum, nec inficiantem iactaſſe ſe quæ prouidiſſet ex arte, ſciſcitatus eſt quis ipſum maneret exitus: & affirmantem *fore vt breui laceraretur à canibus*, interfici quidem ſine mora, ſed ad coarguendam temeritatem artis, ſepeliri quoque accuratiſſimè imperauit. Quod cùm fieret, euenit vt repentina tempeſtate deiecto funere ſemiuſtum cadauer diſcerperent canes: ídq; ei cœnāti à mimo Latino, qui preteriens fortè animaduerterat,

ANIMADVERSIONES.

Quo maximè facto maturauit ſibi exitium.] Philoſtratus declarat libro 8. ἐώθουν οἱ θεοὶ Δομετιανὸν ἤδη τῆς τῶν ἀνθρώπων προεδρίας. ἔτυχε μὲν γὰρ Κλήμεντα ἀπεκτονὼς, ἄνδρα ὕπατον, ᾧ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἑαυτοῦ ἐδεδώκει. πρόσταγμα δὲ ἐπεποίητο περὶ τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν τοῦ φόνου, κἀκείνην ἐς ἀνδρὸς φοιτᾶν. Στέφανος τοίνυν ἀπελεύθερος τῆς γυναικὸς, ὃν ἐδήλου τὸ τῆς διοσημίας σχῆμα, εἴτε τὸν τεθνεῶτα ἐνθυμηθεὶς, εἴτε πάντας, ὥρμησεν ἴσα τοῖς ἐλευθερωτάτοις ποτὲ Ἀθηναίοις, εἰς τὸν τύραννον. *Iam dij à gubernatione mortalium Domitianum deturbabant: qui cùm Clementem virum conſularem* (ὕπατον dixit pro ὑπατικὸν, vt nuper notatum nobis ad Apuleium: paret ex verbis Suetonij *tantum non ipſo eius conſulatu:* non ergo conſul fuit cùm occideretur) *cui ſororem ſuam nuptum dederat, occidiſſet: tertio vel quarto die à cæde edixerat, vt ipſa quoque in publicum prodiret:* (lego enim εἰς ἀνδρας: vulgata lectio ſonat, *vt & ipſa in manum viri conueniret*) *quamobrem Stephanus mulieris eius libertus, quem diuinitus datum oſtentum denotabat, ſiue defuncti, ſiue omnium cauſſâ, non minus quàm illi omnium liberrimi Athenienſeis, impetum cepit tollendi tyranni.*

Mineruam quam ſuperſtitiosè colebat.] Ita oportuit, matrem coli à filio. præter alios teſtatur Philoſtratus libro VII. quendam periiſſe commemorans, ἐπειδὴ θύων ἐν Τάραντι οὗ ἦρχε, μὴ προσέθηκε ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς ὅτι Δομετιανὸς Ἀθηνᾶς εἴη παῖς.

Quàm

Quàm reſponſo caſúque Aſcletarionis mathematici.] Simpliciſſimam narrationem quę deinceps ſequitur, corrumpunt Græci non vno modo. Cedrenus quidem aliter, aliter verò A Glycas, Conſtantinus Manaſſes. Hęc eſt iſtorum hominum in hiſtoria fides: imo verius παραδοξολογία. vitium in rerum conditoribus à Polybio & Tacito meritiſſimè exagitatum.

inter cæteras diei fabulas referretur. PRIDIE quàm periret, 16
cùm oblatos tuberes ſeruari iuſſiſſet in craſtinum: adiecit: *Si modò vti licuerit* Et conuerſus ad proximos, affirmauit *fore vt ſequenti die, Luna ſe in Aquario cruentaret: factúmque aliquod exiſteret, de quo loquerentur homines per terrarum orbem.* At circa mediam noctem ita eſt exterritus, vt de ſtrato proſiliret. Dehinc mane haruſpicem ex Germania miſſum qui conſultus de fulgure mutationem rerum prædixerat, audiit, condemnauítque. Ac dum exulceratam in fronte verrucam vehementiùs ſcalpit, profluente ſanguine, *Vtinam*, inquit, *hactenus*. Tunc horas requirenti, pro quinta, quam metuebat, ſexta ex induſtria nuntiata eſt. His velut tranſacto iam periculo lætum, feſtinantémque ad corporis curam, Parthenius cubiculo præpoſitus conuertit: nuntians eſſe qui magnum neſcio quid afferret, nec differendum. Itaque ſummotis omnibus, in cubiculum ſe recepit, atque ibi occiſus eſt. De inſidiarum cædíſque genere, hæc 17
ferè diuulgata ſunt. Cunctantibus conſpiratis, quando & quomodo, id eſt, lauantémne an cœnantem aggrederentur: Stephanus Domitillæ procurator, & tunc interceptarum pecuniarum reus, conſilium operámque obtulit. Ac ſiniſteriore

ANIMADVERSIONES.

Inter cæteras diei fabulas referretur.] Sic ſcribendum non *referebatur*. repetendum enim *euenit*.

Audiit condemnauítque.] Sed ſupplicio dilato, vt poſt fugam periculi tanto alacriori imperatori B pœnas daret, ſeruatus eſt: móxque à Nerua præmium loco pœnæ retulit. Dio.

Pro quinta quam metuebat.] Cæſum circa meridiem ait Philoſtrat.

In cubiculum ſe recepit, atque ibi occiſus eſt.] at Cedrenus ait ἐν ναῷ Ῥώμης.

Siniſteriore brachio velut ægro lanis faſciiſque obuoluto.] Ita moris fuit: atque hę ſunt lanę quarum meminit Vlpianus §. ne ea quidem. lege, Si cui lana. Dig. de legatis III. A- B pud Hippocratem & alios medicos leges ſæpe ἐρίοις ἐπιδεῖν aut περιελίσσειν προσηνείης ἕνεκα, id eſt, vt pars affecta commodius ſeſe habeat. Martialis, *Quod lana caput alligas Charine*. Meminit & Ariſtides in Sacris ſæpius. Leontium in epiſtola ad Lamiam ἐκ δὲ αὐτοῦ ὑπερχόμενον φθειριῶντος καὶ φιλονοσοῦντος καὶ κατα πεπιλημένου εὖ μάλα πίλοις ἀντὶ πίλων. ex eo eſt illud Artemidori libro I. ἔρια ἀντὶ τριχῶν ἔχειν

νόσοις μακρὰς καὶ φθίσιν προσαγορεύει. hinc dicti ſunt *lanoculi*, vt docet Feſtus. Cæterùm Philoſtratus in hac hi- A ſtoria dexterum brachium non autem ſiniſtrum fuiſſe inuolutum tradit.

brachio velut ægro, lanis faſciiſque per aliquot dies ad auertendam ſuſpicionem obuoluto, ad ipſam horam dolum interiecit: profeſſúſque conſpirationis indicium, & ob hoc admiſſus, legenti traditum à ſe libellum, & attonito ſuffodit inguina. Saucium ac repugnantem adorti Clodianus cornicularius, & Maximus Parthenij libertus, & Saturius decurio cubiculariorum, & quidam è gladiatorio ludo, vulneribus ſeptem contrucidauerunt. Puer, qui curæ Larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtens, interfuit cædi, hoc ampliùs narrabat, iuſſum ſe à Domitiano ad primum ſtatim vulnus pugionem puluino ſubditum porrigere, ac miniſtros vocare: neque ad caput quidquam, excepto capulo, & præterea omnia clauſa reperiſſe: atque illum interim correpto deductóque ad terram Stephano, colluctatum diu, modò ferrum extorquere, modò, quamquam

A. V. C. DCCCXLIX. laniatis digitis, oculos effodere conatum. Occiſus eſt XIIII. Kal. Octobris anno ætatis XLV. Imperij XV. Cadauer eius populari ſandapila per veſpillones exportatum, Phyllis nutrix in ſuburbano ſuo Latina via funerauit: ſed reliquias templo Flauiæ gentis clàm intulit, cineribúſque Iuliæ Titi filiæ, quam

18 & ipſa educauerat, commiſcuit. STATVRA fuit procera,

ANIMADVERSIONES.

Brachio obuoluto, ad ipſam horam dolum interiecit.] Scribe *dolonem*. ſic emendauit hunc locum ἀστοχώτατα Iacobus Ferrarius, vt teſtatur clariſſimus doctiſſimúſque Petrus Faber III. Semeſtrium. *Dolo* ſicæ vel pugionis eſt genus. Heſych. δόλωνες, ξιφίδια ἐν ξύλοις ἀποκεκρυμμένα. Seruius: *Dolo eſt flagellum intra cuius virgam latet pugio*. Plut. in Gracchis interpretatur λῃστικὸν ξιφίδιον. Vide in Claudio cap. XIII. Vnicè comprobat hanc pulcherrimam coniecturam Philoſtrati locus, quem adſcribam, ſimul vt emendem: ita enim editum, Στέφανος τοίνυν, ξίφος ὑφόρας τῷ τῆς ἀριστερᾶς πήχει, καὶ τὴν χεῖρα ἐπιδέσμοις ἀναλαβὼν, οἷον κατεαγυῖαν ἀπιόντι τῷ δικαστηρίῳ προσῆλθεν. mendoſum eſſe illud ὑφόρας conſtat. lego ὑφαρμόσας. perſpicua ſententia. Faber, ὑφ᾽ ὥρας. ex illis Suetonij *ad ipſam horam*. ſed Helleniſmus eam emendationem non admittit.

B *Anno ætatis* XLV. *imperij* XV.] Dio, ἔζησε μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα, μῆνας δέκα, καὶ ἡμέρας ἓξ καὶ εἴκοσιν· ἐμονάρχησε δὲ ἔτη πεντεκαίδεκα καὶ ἡμέρας πέντε. imperio addit octo amplius menſes Clemens Alexandrinus. aliter alij: quæ annotent quibus operæ eſt λεπτολογεῖν.

vultu modeſto,roboríſque pleno,grandibus oculis,verùm acie hebetiore: præterea pulcher ac decens, maximè in iuuenta, & quidem toto corpore,exceptis pedibus,quorum digitos reſtrictiores habebat: poſtea caluitie quoque deformis, & obeſitate ventris,& crurum gracilitate : quæ tamen ei valetudine longa remacruerant. Commendari ſe verecundia oris adeò ſentiebat,vt apud ſenatum ſic quondam iactauerit, *Vſque adhuc certè animum meum probaſtis & vultum.* Caluitio ita offendebatur, vt in contumeliam ſuam traheret,ſi cui alij ioco vel iurgio obiectaretur: quamuis libello, quem *De cura capillorum* ad amicum edidit,hoc etiam illum ſimul ſéque conſolans inſeruerit:

Οὐχ ὁράᾳς οἷος κἀγὼ καλός τε μέγας τε; Ιλιαδ. φ.

eadem me tamen manent capillorum fata,& forti animo fero comam in adoleſcentia ſeneſcentem. Scias nec gratius quidquam decore, nec breuius. Laboris impatiens,per vrbem pedibus non temerè ambulauit: 19
in expeditione & agmine , equo rariùs, lectica aſſiduè vectus eſt. Armorum nullo, ſagittarum vel præcipuo ſtudio tenebatur. Centenas varij generis feras ſæpe in Albano ſeceſſu conficientem ſpectauêre plerique : atque etiam ex induſtria ita quarundam capita figentem , vt duobus ictibus quaſi cornua effingeret. Nonnumquam in pueri procul ſtantis,

ANIMADVERSIONES.

Vultu modeſto,roboríſque pleno.] Et *vultum modeſtum* hîc,& mox *verecundiam oris*,accipe vt loquuntur Iuriſconſulti,ſine effectú. quomodo ſæpe Suetonium loqui antè notauimus. modeſtũ ergo vocat, qui, vt Tacitus ait, imaginem modeſtiæ præ ſe ferret. nam falluntur interpretes qui aliter ſenſiſſe Suetonium quàm Tacitum ac Plinium notant. modeſtiæ illa imago fuit rubor: qui color in vultu pudoris ingeniti argumentum eſſe ſolet, ideóque non paruam commendationem affert. Lege epiſtolam Senecæ vndecimam. Propterea Heſychius θεμερὸν quod eſt rubrum, explicat etiam σεμνόν· & vocem θεμερῶπις (vt in Æſ- A chyli Prometheo vincto, ἐπλήξέ μου τὴν θεμερῶπιν αἰδῶ) interpretatur idem, ἐρασμία. Domitiani vultum ita depingit Philoſtratus libro ſeptimo, δεῖ δὲ καὶ πρὸς τὸ φθέγμα τοῦ βασιλέως παρεσκευάσθαι σε, καὶ πρὸς τὸ δύστροπον τοῦ προσώπου· φθέγγεται μὲν γὰρ βαρὺ, κἂν πράως διαλέγηται· ἡ δὲ ὀφρὺς ἐπίκειται τῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἤθει· μεστὴ δὲ παρειὰ χολῆς· τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐπιφαίνει. vbi vides omnia B tribui illi ingrata, & planè contraria deſcriptioni Suetonij: cuius vni teſtimonium plus ponderis apud omnes ſani iudicij habebit , quàm ſexcentorum ſiue Philoſtratorum ſiue Apolloniorum.

Commendari ſe verecundia oris adeo ſentiebat.] Arguunt hunc eius

ſenſum adulatores poëtę Statius & Martialis,qui hoc nomine ſæpe illum laudant: nempe quia ſciebant gratius ei nihil accidere poſſe.

Scias,nec gratius quicquam decore nec breuius.]Eandem ſententiam elegantiſſime perſecutus Arbiter in hoc capillorum elegidario

Quod ſolum formæ decus eſt, cecidêre capilli:
Vernantéſque comas triſtis abegit hiems.
Nunc vmbra nudata ſua iam tempora mœrent:
Areáque attritis ridet aduſta pilis.
O fallax natura deûm:quæ prima dediſti
Ætati noſtræ gaudia,prima rapis.

præbentíſque pro ſcopulo diſpanſam dextræ manus palmam,
ſagittas tanta arte direxit,vt omnes per interualla digitorum
20 innocuè euaderent.Liberalia ſtudia in initio Imperij neglexit,
quamquam bibliothecas incendio abſumptas impenſiſſimè
reparare curaſſet,exemplaribus vndique petitis: miſsíſque A-
lexandriam,qui deſcriberent emendaréntque. Nunquam ta-
men aut hiſtoriæ carminibúſve cognoſcendis operam vllam,
aut ſtylo vel neceſſario dedit.Præter commentarios &acta Ti-
berij Cęſaris nihil lectitabat:epiſtolas,orationéſque & edicta
alieno formabat ingenio.Sermonis tamen nec inelegãtis: di-
ctorum interdum etiam notabilium,*Vellem*,inquit,*tam formoſus*
*eſſe quàm Metius ſibi videtur.*Et cuiuſdam caput varietate capilli
21 ſubrutilum,& incanum,*perfuſam niuem mulſo* dixit. *Conditionem*
principum miſerrimam aiebat:*quibus de coniuratione comperta non cre-*
*deretur,niſi occiſis.*Quoties otium eſſet,alea ſe oblectabat : etiam
profectis diebus,matutiníſque horis,ac lauabat de die , pran-
debátque ad ſatietatem : vt non temere ſuper cœnam præter
Matianum malum,& modicam in ampulla potiunculam , ſu-
meret.Conuiuabatur freque͂ter ac largè,ſed pæne raptim: cer-
tè non vltra Solis occaſum,nec vt poſtea comiſſaretur. Nam
ad horam ſomni nihil aliud quàm ſecretò ſolus deambulabat.
22 Libidinis nimiæ , aſſiduitatem concubitus velut exercitatio-
nis genus,clinopalen vocabat.Erátque fama,quaſi concubinas
ipſe diuelleret,nataréteque inter vulgatiſſimas meretrices.Fra-
tris filiam adhuc virginem oblatam in matrimonium ſibi,
cùm deuictus Domitiæ nuptiis pertinaciſſimè recuſaſſet, non
multo pòſt alij collocatam,vltrò corrupit, & quidem viuo et-
iam tum Tito : mox patre ac viro orbatam , ardentiſſimè pa-
lámque dilexit:vt etiam cauſſa mortis exſtiterit , coactæ con-
23 ceptum à ſe abigere.Occisvm eum , populus indifferenter,
miles grauiſſimè tulit, ſtatímque eum *Diuum* appellare cona-
tus:

tus:paratus & vlciſci,niſi duces defuiſſent.quod quidem paullò pòſt fecit,expoſtulatis ad pœnam pertinaciſſimè cædis auctoribus. Contrà ſenatus adeò lætatus eſt, vt repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumelioſiſſimo atque acerbiſſimo acclamationem genere laceraret, ſcalas etiam inferri, clypeóſque & imagines eius coràm detrahi,& ibidem ſolo affligi iuberet:nouiſſimè eradendos vbiq. titulos,abolendámque omnem memoriam decerneret. Ante paucos quã occideretur mẽſes,cornix in capitolio elocuta eſt,

ANIMADVERSIONES.

Præbentíſque pro ſcopulo diſpanſam d.m.palmam.] Mira librorum omnium conſtantia in voce *ſcopulo*. tamen Vrſinus profert ex ſuis *ſcopo:* ſanè rectius. niſi hoc Tranquilli κερνοφονία putet aliquis adſcribendum. A

Alieno formabat ingenio.]Hęc quidem plana lectio:ſed mirum in optimis membranis aliter legi: vel *Alpheno*,vt in libris Torrentij: vel *Alphabeto*,vt in Viterbienſi. nihil elicio:niſi ſi corruptum nomen eſt alicuius liberti vel ſerui ab epiſtolis.

Et incanum perfuſam niuem mulſo dixit.]Græci incanũ σπαρτοπόλιον dicunt:apud eoſdem leges pro canitie & χιόνα & τὸ χιονέμβον τοῦ τειχώματος & apud Græcos poëtas, γήρως εὐρῶτα πάχνην.quod dictum laudat & explicat.philoſophus li. v.De generatione animalium.

Scalas etiam inferri clypeóſque & imagines eius coram detrahi.]Quid ſi potius?*Scalis etiam inferri,clyp*.nam Scalas dici abſolute Scalas Gemonias,quò ſolita abiici aut trahi ſupplicio affectorum corpora,non mirum.Gręci quoque ἀναβαθμοὺς ἁπλῶς ſępe vocãt,vt Dio,libro LVII.de hoc autem more vide libro III.cap. vltimo.Vulgatam tamen lectionem nõ damno:quoniam ſimile eſt vero,ſcalis opus fuiſſe ad detrahendos clypeos & tyranni imagines,quę in Curia.*Detrahere*,eſt de loco ſuperiore deiicere aut amouere.Clypei & imagines dedicabãtur ſublimes, vt cuilibet eſt compertum.quare in re ſimili verbum detraho eſt vſitatiſſimum.Iuſtinus libro XXXVIII. *tũc populus Alexandrinus ſtatuas & imagines eius detrahit*.& inter Senatus acclamationes extincto Cũmodo,fuit hęc : *gladiatoris ſtatuæ detrahantur.* Apud Iuuenalem ſtatuas male interpretantur iſto loco ſatyræ VII. B

—— rumpe miſer tenſum iecur,
vt tibi laſſo
Figantur virides ſcalarum gloria,
palmæ. C

Scalę hi ſunt,aditus domus,ianua.ita autem vocat ἐμφατικῶς ad indicãdam oratorum pauperiem, qui more omnium tenuium & mendicorũ in cœnaculis habitabant,vt habitationes ſuas niſi ſcalis introire non poſſent. Erat autem moris oratorũ & cauſſidicorum,victoriam partam in foro geſtari appenſa pro foribus palma. Lucianus Ῥητόρων διδασκάλῳ expreſſè notat hãc conſuetudinem, ac ſimul eius finem oſtendit : quò videlicet, clientes appenſa palma plures conciliaret.κἂν ἐν ταῖς δίκαις ἐξετάζομαι,παρὰ δόξαν τὰ πολλά,καὶ τοὺς δι- D

ἀγῶσας τοῖς ἀνοήτοις καθυποσχνούμενος. καὶ A ἐπώμαι μὲν τὰ πλεῖστα οἱ φοίνικες δὲ ἐπὶ τῇ δόρα χλωρεὶ ἐστεφανωμένοι. τούτοις γὰρ ἐπὶ τοὺς δυστυχεῖς χρῶνται τοῖς δειλέασι. Lucianus in Panegyrico ad Piſonem:

--- licet exercere togatæ
Munera militiæ: licet & ſine ſanguinis hauſtu
Mitia legitimo ſub iudice bella mouere.
Hinc quoque ſeruati contingit gloria ciuis.
Altáque victores intexunt limina palmæ.

Ad oratorum palmas alludit Tertullianus De anima, de Socrate loquens: *Nihil mirandum ſi & in carcere lemniſcatas Anyti & Meliti palmas geſtiens infringere, ipſa morte coràm immortalitatem vindicat animæ.* nam in re veteri alluſit ſcriptor do- B ctiſſimus ad morem ſui æui. Non legeram alibi expoſitum hunc Iuuenalis locum.

ἔςαι πάντα καλῶς. Nec defuit qui oſtentum ſic interpretaretur:

Nuper Tarpeio quæ ſedit culmine cornix,
Eſt bene, *non potuit dicere: dixit,* Erit.

Ipſum etiam Domitianum ferunt ſomniaſſe, gibbam ſibi pone ceruicem auream enatam: pro certóque habuiſſe, beatiorẽ poſt ſe lætiorémque portendi ſtatum Reipublicæ. Sicut ſanè breui euenit, abſtinentia & moderatione inſequentium principum.

ANIMADVERSIONES.

ἔςαι πάντα καλῶς,] Viterb. vocula vna auctior: ἔςαι ἤδη πάντα καλῶς.

Ἐνὶ ΘΕΩ, καὶ μόνῳ δόξα καὶ χάρις.

C. SVETONI TRANQVILLI

LIBRI DVO

DE ILLVSTRIBVS GRAMMATICIS

ET

DE CLARIS RHETORIBVS.

Cum annotationibus doctiſsimorum virorum.

C. SVETONI TRANQVILLI DE ILLVSTRIBVS GRAMMATICIS LIBER.

Sæuius Nicanor.
Aurelius Opilius.
M. Antonius Gnipho.
M. Pompilius Andronicus.
Orbilius Pupillus.
Atteius Philologus.
Valerius Cato.
Cornelius Epicadus.
Curtius Nicias.
Lenæus.
Q. Cæcilius Epirota.
Verrius Flaccus.
L. Craßitius.
Scribonius Aphrodiſius.
C. Iulius Hyginus.
C. Meliſſus Spoletinus.
M. Pomponius Marcellus.
Remmius Palæmon Vincentinus.
M. Valerius Probus Berytius.

GRAMMATICA olim Romę ne in vſu quidem, 1
nedum in honore vllo erat: rudi ſcilicet ac bellicoſa etiam tum ciuitate, necdum magnopere liberalibus diſciplinis vacante. Initium quoque eius mediocre extitit: ſiquidem antiquiſſimi doctorum, qui iidem & poëtæ & oratores ſemigræci erant (Liuium & Ennium dico: quos vtraque lingua, domi foríſque docuiſſe adnotum eſt) nihil ampliùs quàm Græcè interpretabantur: ac ſi quid Latinè ipſi compoſuiſſent, prælegebant. Nam quod nonnulli tradunt, duos libros *De literis ſyllabíſque*, item *De metris*, ab eodem Ennio editos, iure arguit Lucius Cotta, non poëtę ſed poſterioris Ennij eſſe: cuius etiam de augurandi diſciplina volumina feruntur. Primus igitur, 2
quantum opinamur, ſtudium grammaticæ in Vrbem intulit

ANIMADVERSIONES.

HVNC, & qui ſequitur libellus, excerpta puto è Suetonij libro de viris inluſtrib. viris, quod imitatio Diui Hieronymi facilè declarat. A verba illius in epiſtola ad Deſiderium ſunt, Scripſi librum de inluſtribus viris, ab Apoſtolis vſque ad noſtram ętatem, imi-

tatus Tranquillum, Grecúmque A- A pollonium. Ac liber quidem Hieronymi de Apoſtolis doctíſque viris fuit, vt Suetonij librum eiuſdem argumenti atque ſententiæ fuiſſe neceſſe ſit. Vt autem excerpta exiſtimem, facit id quod adducitur eiuſdem Suetonij in libro de viris inluſtribus, de Plinio. Verba Suetonij ſunt, *Dum idem Plinius legiones in Siciliam duceret, eruptione fauillarũ ab Ætna eructantium præfocatus interiit, anno vitæ ſuæ* LVI. Non ergo de his tantùm grammaticis atque rhetoribus qui nominantur, ſed Plinio quoque, cæteríſque, librum conſcripſerat. Itaque *inluſtres* viros, doctos & in doctrinæ ſtudiis excellentes vocabant.

Siquidem antiquiſſimi doctorũ quidem & poetæ & oratores ſemigræci erant. Legendum videtur, *doctorum quidam. Liuium & Ennium dico, quos vtraque lingua domi, foríſque docuiſſe adnotum eſt.* docuiſſe fabulas ſcilicet. nam ſi nihil amplius quàm Græcè interpretabantur, Latinè alios profectò non docebant. *Adnotum*, vt adprimè, adfabrè, loquitur eodem modo Corn. Tac in v. *Fortunæ* B *quidem meæ fortaſſe minus expediat adnoſcere crimen, quàm abnuere. Ac ſiquid Latinè ipſi compoſuiſſent, prælegebant.* In veteri impreſſo, *præallegabant.* legendum fortaſſe *præ aliis legebant.* Sed legendum potius, *prælegebant.* nam diphthongi vocales ſeparatæ ſcriptæ fuerunt ordine præpoſtero.

CRATES MALLOTES Ariſtarchi æqualis, qui miſſus ad ſenatum ab Attalo rege, inter ſecundum ac tertium bellum Punicum, ſub ipſam Ennij mortem, quum in regione Palatij, prolapſus in cloacę foramen, crus fregiſſet per omne legationis ſimul & valetudinis tempus, plurimas ἀκροάσεις ſubinde fecit, aſſiduéque diſſeruit: ac noſtris exemplo fuit ad imitandum. Hactenus tamen imitati, vt carmina parum adhuc diuulgata, vel defunctorum amicorum, vel ſi quorum aliorum probaſſent, diligentius retractarent: ac legendo commentandóque etiam cæteris nota facerent: vt CAIVS OCTAVIVS Lampadio, Næuij Punicum bellum: quod vnico volumine & continenti ſcriptura expoſitum, diuiſit in ſeptem libros: vt poſtea QVINTVS VARGONTEIVS annales Ennij, quos certis diebus in magna frequentia pronuntiabat: vt LÆLIVS, ARCHELAVS, VECTIVS. QVINTVS PHILOCOMVS Lucilij ſatyras familiaris ſui: quas legiſſe ſe apud Archelaum Pompeius Lenæus, apud Philocomum Valerius Cato, prædicant. Inſtruxerunt auxerúntque ab omni parte grammaticam, LVCIVS ÆLIVS LANVVINVS, gener Q. Ælij, SERVIVS CLAVDIVS, vterq. eques Romanus, multíq. ac varij & in doctrina & in republ. vſus.

ANIMADVERSIONES.

De Cratete. In vet. impr. hi tituli nulli fuerũt, nec in vtroq. Vaticano.

Qui miſſus ad ſenatum ab Attalo rege, inter ſecundum. Deeſſe verbum puto,

puto, *legatus*, vt ſit ab Attalo rege A legatus: ſed legi poſſit etiam illo modo.

Cùm in regione Palatij. In vet.impr. abeſt in. ſic Virg. *qua te regione reliqui.*

Ἀκροάσεις. In vet.impr. & manuſcriptis Latinè ſcriptum, *acroaſis.* ſunt autem ἀκρόασις & ἀκρόαμα verba τεχνικά.

Ac noſtris exemplo fuit ad imitandum. Non ſunt in vet.imp.verba, *ad imitandum,* idque, vt opinor, commodè. B

Cæteris nota facerent. Nota facere, id eſt, explicare, nota eſſe dicuntur ea quæ intelliguntur. Sic pòſt de Craſſitio, *Intima cui ſoli nota ſua extiterint.*

Continenti ſcriptura perpetua, nõ diſtincta libris ac numero. C

Vt Lælius, Archelaus, Vectius, Q. Philocomus Lucilij ſatyras familiaris ſui, quas legiſſe apud Archelaum Põpeius Lenæus, apud Philocomum Valerius Cato prædicant. Legendum, *Vettius & Philocomus.* Ac pòſt, *prædicantur,* non prædicant. *Inſtruxerunt, auxerúntque ab omni parte grãmatica Lælius Lanuuinus.* Legendũ, vt in impr.vet.& manuſcriptis, grãmaticam L. Ælius Lanuuinus.

Seruius Clodius. In vet.impr. *Ser. Clodius.*

Vſus. non eſt in vet.impr. Legitur autem in manuſcriptis eodẽ modo hic locus, in quo vet. impreſſo. *L. Ælius Lanuuinus gener Q. Ælij Ser.* Ego coniecturam hanc faciebã, *L. Ælius Lanuuinus genere Q. Ælij ſeruus, & Clodius.* Iam quod ſequitur, *Vterque eques Romanus,* in manuſcripto altero, vno minus verbo legitur, *vterque Romanus,* vt ille quidem Lanuuinus genere, vel Lanuuio fuerit oriundus, natus tamen Romæ. in veteribus autem monumentis, SER. ſeruum interdũ ſignificat. ſic in hortis Vaticanis, CÆS. N. SER.

LVCIVS ÆLIVS cognomine duplici fuit: nam & Præconius, 3
quòd pater eius præconium fecerat, vocabatur: & Stylo quòd orationes nobiliſſimo cuique ſcribere ſolebat: tantus optimatum fautor, vt Quintum Metellum Numidicum in exilium comitatus ſit. SERVIVS cùm librum ſoceri nondum editum fraude intercepiſſet: & ob hoc repudiatus, pudore ac tædio ſeceſſiſſet ab Vrbe, in podagræ morbum incidit: cuius impatiens, veneno ſibi perũxit pedes, & enecuit, ita, vt parte ea corporis quaſi præmortua, vixerit. Poſt hoc magis ac magis & gratia & cura artis increuit: vt ne clariſſimi quidẽ viri abſtinuerint, quò minus & ipſi aliquid de ea ſcriberent: vtque temporibus quibuſdam, ſuper viginti, celebres ſcholæ fuiſſe in Vrbe tradantur: pretia Grammaticorum tanta, mercedéſque tam magnæ: vt conſtet LVTATIVM DAPHNIDEM, quem LENÆVS MELISVS per cauillationem nominis, Πανὸς ἄγημα dicit, ducentis millibus nummûm Quinto Catulo emptum, ac breui manumiſſum: LVCIVM APPVLEIVM ab Eficio Caluino equite Romano prædiuite, quadringenis annuis conductum, multos edocuiſſe. Nam in prouincias quoque Grammatica

penetrauerat,ac nõnulli de notiſſimis doctoribus peregrè docuerũt,maximè in Gallia Togata:inter quos OCTAVIVS TEVCER,& SISCENNIVS IACCHVS,& OPPIVS CARES:hic quidem ad vltimam ætatem, & cum iam non greſſu modò deficeretur,ſed & viſu.

4 Appellatio GRAMMATICORVM Græca conſuetudine inualuit:ſed initio *Literati* vocabantur. Cornelius quoque nepos in libello quo diſtinguit literatum ab erudito: *literatos* vulgò quidem appellari ait eos,qui aliquid diligenter & acutè ſcientérque poſſint aut dicere aut ſcribere:cæterùm propriè ſic appellandos poetarum interpretes,qui à Græcis γραμματικοὶ nominentur:eoſdem LITERATORES vocitatos. Meſſalla Coruinus,in quadam epiſtola *non eſſe ſibi* dicens *rem cum Furio Bibaculo,nec cum Sigida quidẽ,aut literatore Catone:* ſignificat enim haud dubiè Valerium Catonem poetam ſimul, grammaticúmque notiſſimum.Sunt qui *literatum* à *literatore* diſtinguant, vt Græci Grammaticum à Grammatiſta:& illum quidem abſolutè, hũc mediocriter doctum exiſtiment.quorum opinionem ORBILIVS etiam exemplis confirmat. Nam apud maiores,ait,cùm familia alicuius venalis produceretur,non temerè quem literatum,in titulo,ſed literatorem inſcribi ſolitum eſſe:quaſi non perfectum literis,ſed imbutum. Veteres Grammatici & Rhetoricam docebant:ac multorum de vtraque arte commentarij feruntur, ſecundum quam conſuetudinem poſteriores quoque exiſtimo,quanquam iam diſcretis profeſſionibus, nihilominus vel retinuiſſe, vel inſtituiſſe & ipſos quædã genera inſtitutionum ad eloquentiam præparandam,vt problemata,periphraſes,elocutiones,ethologias,atque alia hoc genus:ne ſcilicet ſicci omnino atque aridi pueri Rhetoribus traderentur: quæ quidem omitti iam video deſidia quorũdam & infantia: non enim faſtidio putem. Me quidem adoleſcentulo, repeto quendam Principẽ nomine,alternis dieb. declamare,alternis diſputare,nõnullis verò mane diſſerere, poſt meridiẽ remoto pulpito,declamare ſolitũ.Audiebã etiã memoria patrũ,quoſdã è Grãmaticis ſtatim è ludo trãſiſſe in forũ, atq.in numerũ præſtantiſſimorum patronorum receptos.Clari profeſſores, & de quibus prodi poſſit aliquid duntaxat à nobis,ferè hi fuerunt..

5 SÆVIVS NICANOR primus ad famam dignationémque docendo peruenit: fecítque præter commentarios, quorum tamen pars maxima intercepta dicitur,

ANI-

ANIMADVERSIONES.

Lælius. In vet.impr. L.Ælius *& I-ſtilo*, alij legunt *& Stylo*. A

Tantus optimatum fauor, vt Q. Metellum Numidicum in exiliũ comitatus ſit. In vet.impr. *Tantum qui manum fautor*. Legendum, *Tantus quidem optimatum fautor*. vel, vt in manuſcriptis, *tantus optimatum fautor*. vel, *in tantúmque Metellorum fautor*. Simile quiddam narrat poſt de AVrelio Opilio. *Vt conſtet Lutatiũ Daphnidem, quem Lenæus Meliſſus per cauillationem nominis πανὸς ἄγημα dicit πανὸς ἄγημα*, ídque *συμβολικῶς*. fuit autem hic, opinor, finis carminis veteris poetæ. itaque inſigniter ſtolidum ac ſtupidum ſignificabat. In manuſcriptis vitio ſcriptum, *panſagaſanſema*: vel, vt in vet. imp. *panoſagacema*. B

Ducẽtis millibus nummûm. In vet. impr. ᴅcc. *nummûm*. C

L. Apuleium ab Eficio Caluino equite Romano. Legendum videtur à *Fufecio Caluino*. Sed in vet.imp. totus hic locus legitur, *L. Appuleium ab Eficio Caluino equite Romano prædiuite quadringenis annuis conductos multos edocent*. Ex quo faciebam, *L. Appuleius à Fufecio Caluino equite Romano prædiuite quadringẽnis annuis, vel, quadringentis aureis conductus multos edocuit*. E

Et Siſcennius. In vet.impr, *Seſcenius*.

Et cùm iam non greſſu modò deficeret. In vet.impr. *deficeretur*. vt in manuſcr.

CÆTERVM *propriè ſic appellandos poetarum interpretes, qui à græcis grammatici nominentur, eoſdem litteratos vocitatos*. Cic. ſic, vt Cornelius Nepos, poetarum grammaticos vocat in 1. de Diuinat. niſi memoria fallor.

Et illum quidem. Vet.impr. *Ne illũ quidem*. Legendum fortaſſe, *vt illum quidem*.

Non temerè quem, id eſt, *aliquem*.

Quaſi non perfectum litteris, ſed imbutum. Horat.libr.2.Epiſt.ad Florũ, de puero ſeruo venali, *Litterulis Græcis imbutus*. In vet.imp. diſtinctũ à cæteris caput, & in manuſcriptis.

Remoto pulpito è quo docebant. Horat. in 1. Serm. Grammaticas ambire tribus, & pulpita dignor.

Audiebam etiam, memoria patrum quoſdam è grammaticis ſtatim ludo tranſiſſe in forum. Vet.impr. *Eludendo*, non *ludo*, leg. *è ludo*. In manuſcripto altero, *è grammatici ſtatim ludo*: in altero, *è grammatici Stadij ludo*.

ſatyram quoque: in qua libertinum ſe, ac duplici cognomine eſſe hoc indicat,

Sæuius Nicanor Marci libertus negabit:
Sæuius Poſthumius idem ſed Marcus docebit.

Sunt qui tradant ob infamiam quãdam eum in Sardiniam ſeceſſiſſe, ibíque diem obiiſſe.

AVRELIVS OPILIVS Epicurei cuiuſdam libertus, philoſophiá primò, deinde rhetoricá, nouiſſimè Grammaticá docuit. 6
Dimiſſa autem ſchola, Rutilum Rufum damnatũ in Aſiam ſecutus, ibidem Smyrnæ ſimúlq. cõſenuit: cõpoſuítq. variæ eruditionis aliquot volumina, ex quib. nouẽ vni⁹ corporis. qui quia ſcriptores ac poetas ſub clientela Muſarum iudicaret, non ab-

ſurdè & ſcripſiſſe & feciſſe ſe ait *ex numero Diuarũ & appellatione.* Huius cognomen in pleriſque indicibus & titulis per vnam literam ſcriptum animaduerto: verùm ipſe id per duas effert in paraſtichide libelli, qui inſcribitur PINAX.

7 MARCVS ANTONIVS GNIPHO ingenuus, in Gallia natus, ſed expoſitus: à nutritore ſuo manumiſſus, inſtitutúſque, Alexandriæ quidem, vt aliqui tradunt, in contubernio Dionyſij Scythobrachionis: (quod equidem non temere crediderim: quum temporum ratio vix congruat) fuiſſe dicitur ingenij magni, memoriæ ſingularis, nec minus Græcè quã Latinè doctus: præterea comi facilíque natura, nec vnquam de mercedibus pactus, eóque plura ex liberalitate diſcentium conſecutus. Docuit primùm in Diui Iulij domo pueri adhuc: deinde in ſua priuata Docuit autem & Rhetoricam, ita vt quotidie præcepta eloquentiæ traderet, declamaret verò nonniſi nundinis. Scholã eius claros quoque viros frequentaſſe aiunt: in his Marcum Ciceronem, etiã cùm prætura fúgeretur. Scripſit multa, quáuis annum ætatis quinquageſimum non exceſſerit: etſi Ateius Philologus duo tãtùm volumina de Latino ſermone reliquiſſe eum tradit. Nam cætera ſcripta diſcipulorum eius eſſe, non ipſius: in quibus & ſuum alicubi reperiri nomen.

8 POMPILIVS ANDRONICVS, natione Syrus, ſtudio Epicureæ ſectæ deſidioſior in profeſſione Grammaticæ habebatur, minúſque idoneus ad tuendam ſcholam. Itaque cùm ſe in Vrbe non ſolùm Antonio Gniphoni, ſed cæteris etiam deterioribus poſtponi videret, Cumas tranſiit, ibíque in otio vixit, & multa compoſuit: verùm adeò inops atq. egens, vt coactus ſit

ANIMADVERSIONES.

SATYRAM *quoque in qua libertinum ſe, ac duplici cognomine eſſe hoc indicat.* Placet lectio vet. impr. *In qua libertinum ſe duplici cognomine eſſe per hoc indicat.* Horat. quoque in II. Serm. de ſeruo, opinor, *Tanquam habeas tria nomina.*

Sæuius Nicanor Marci libertus, negabit Sæuius Poſthumius idem At Marcus docebit. In vet. imp. *Sæuius Poſthumus ac Marcus.* in manuſcripto altero, *Seruius poſt huius:* in altero, *Seruius poſt hic.* Ego verò verſus A è Satyra Nicanoris hos eſſe putabã, itaque conſtituebam, *Sæuius Nicanor Marci libert⁹, negabit Sæuius Poſtumius, aſt idem Marcus docebit.*

VERVM *ipſe id per duas effert in Paraſsichidæ libellis, qui inſcribitur Pinax.* Vet. impr. *in paraſtichide libelli.* leg. *in paraſtichide,* vt erat in manuſcriptis, vel *proſtichide libelli, qui in-* B *ſcribitur Pinax.*

HVIVS etiam meminit Quinctilianus in I. *Sicut,* inquit, *Antonius Gnipho, qui robur quidem & ebur atque*

etiam

*etiam marmur fatetur eſſe verùm fie-*A*ri vult ex his,robura, ebura marmura.*

*Sed expoſitus.*Diſtinguendum videtur hoc loco.*Nam cætera ſcripta diſcipulorum eius eſſe, non ipſius, in quibus & ſuum alicubi reperi nomen,* in vet.imp.*reperiri,*non *reperi.*vt repetatur, *Atteius Philologus tradit,* itáque eſt in manuſcrip.

præcipuum illud opuſculum annalium elenchorum ſedecem millibus nummûm cuidam vendere. Quos libros Orbilius ſuppreſſos redemiſſe ſe dixit, vulgandóſque curaſſe nomine auctoris.

Orbilivs Pvpillvs Beneuentanus,morte parentum, vna atque eadem die,inimicorum dolo, interemptorum, deſtitutus,primò apparituram magiſtratibus fecit:deinde in Macedonia corniculo,mox equo meruit:functúſque militia, ſtudia repetit:quæ iam inde à puero non leuiter attigerat: ac profeſſus diu in patria,quinquageſimo demum anno Romam,cõſule Cicerone,tranſiit:docuítque maiore fama quàm emolumento.Namque iam perſenex pauperem ſe,& habitare ſub tegulis, quodam ſcripto fatetur. Librum etiam, cui eſt titulus *Perialogos*,edidit,continentem querelas de iniuriis,quasprofeſſores negligenter ab ambitione parentum acciperent.Fuit autem naturæ acerbę non modò in antiſophiſtas,quos omni ſermone lacerauit,ſed etiam in diſcipulos,vt Horatius ſignificat, *Plagoſum* eum appellans & Domitius Marſus ſcribens,

Si quos Orbilius ferula ſcuticáque cecidit.

Ac ne principum quidem virorum inſectatione abſtinuit: ſi quidem ignotus adhuc,quum iudicio frequenti,teſtimonium diceret,interrogatus à Varrone diuerſæ partis aduocato, *quidnam ageret,& quo artificio vteretur,Gibberoſos ſe de ſole in vmbrã trãsferre*:reſpondit:quòd Muræna gibber erat. Vixit propè ad centeſimum ętatis annum amiſſa iampridem memoria, vt verſus Bibaculi docet,

Orbilius vbinam eſt,litterarum obliuio?

Statua eius Beneuenti oſtenditur,in Capitolio,ad ſiniſtrum latus,marmorea,habitu ſedẽtis ac palliati,appoſitis duobus ſcriniis.Reliquit filiũ Orbilivm,& ipſum Grãmaticũ profeſſorẽ

Atteivs Philologvs libertinus, Athenis natus. 10

ANIMADVERSIONES.

Præcipvvm *illud opuſculum Annalium Elenchorum ſexdecim millibus nummûm cuidam vendere.* Placet vet.impr.*Annalium Ennij Elenchorum* XVI.*nummûm.* & quę ſequuntur.

Librvm *etiam,cui eſt titulus Perialogos, edidit, continentem*

querelas de iniuriis, quas profeſſores A *negligenter.* Legendum videtur *cui eſt titulus, αἰτιαλόγος.* Nam *αἰτία* etiam querelam Græcè ſignificat. Senex enim, qui ab Ariſtotele φιλαίτιος dicitur, ab Horatio querulus nominatur. in vet.impr. *neglegente*, non neglegenter. legendum fortaſſe *neglegentes*, vel vt in manuſcriptis, *neglegentia*. & ambitione.

Varrone. Nō eſt in vet.impr. neq; quod ſequitur poſt, *Murena.*

Hunc Capito Ateius iuriſconſultus inter grammaticos rhetorem, inter rhetores grammaticum fuiſſe ait. De eodem ASINIVS POLLIO in libro quo Salluſtij ſcripta reprehendit, vt nimia priſcorum verborum affectatione oblita ita tradit: *In eam rem adtutorium ei fecit maximè quidam Ateius prætextatus nobilis Grammaticus Latinus, declamantium deinde adiutor, atque præceptor, ad ſummam Philologus ab ſemet nominatus.* Ipſe ad Lucium Hermam ſcripſit, *ſe in Græcis literis magnum proceſſum habere, & in Latinis nonnullum: audiſſe ANTONIVM GNIPHONEM, eiúſque HERMAM: poſtea docuiſſe. Præcepiſſe autem multis & claris iuuenibus: in quibus APPIO quoque & PVLCHRO, CLAVDIIS fratribus, quorum etiam comes in prouincia fuerit.* Philologi appellationē aſſūpſiſſe videtúr: quia ſicut Eratoſthenes, qui prim⁹ hoc cognomē

ANIMADVERSIONES.

HVNC *Capito Atteius iuriſconſul.* In vet.impr. *Hunc Capito Atteius natus iuriſconſultus.* legēdum fortaſſe, *notus iuriſconſultus.* quemadmodum in Vaticano altero ſcriptum reperi.

Inter grammaticos rhetorem, inter rhetores grammaticum. Simile illud de Hermogene rhetore, *Inter ſenes puer, inter pueros ſenex.*

Declamantium deinde adiutor atque præceptor. In vet. impr. verbum C *adiutor*, non erat. Ego legendum ſuſpicabar, *auditor, atque præceptor*, vt quos doceret, declamantes audiret.

Ipſe. Diſtinguendum hoc loco.

Ad Lælium Hermā ſcripſit. In vet. B impr. *Ad L. Hermam ſcripſit.* quod placet.

Audiſſe Antonium Gniphonē, eiuſque Hermam, poſtea docuiſſe. Lego ac diſtinguo.

Audiſſe Antonium Gniphonem, eiuſque F. Hermam, poſtea docuiſſe. Vt ſententia ſit, vſum illum præceptoribus, Gniphone atque eius filio Herma, poſteà præceptorem aliorum fuiſſe.

In quibus Appio quoque & Pulchro Claudiis fratribus. Deeſſe aliquid videtur ad diſtinctionem Claudiorum fratrum.

Sibi

ſibi vendicauit,multiplici variáque doctrina cenſebatur.quod ſanè ex commentariis eius apparet,quamquam pauciſſimi extēt.de quorum tamen copia, ſic altera ad eundem Hermam epiſtola ſignificat: *HYLEN noſtram aliis memento commendare: quam omnis generis coëgimus,vti ſcis octingentos in libros.* Coluit poſtea familiariſſimè Caium Salluſtium, &eo defuncto ASINIVM POLLIONEM:quos hiſtoriam componere aggreſſos, alterum breuiario rerum omnium Romanarum,ex quibus quas vellet, eligeret,inſtruxit:alterum præceptis de ratione dicendi. Quo magis miror Aſinium Pollionem credidiſſe,antiqua eum verba & figuras ſolitum eſſe colligere Salluſtio:quum ſibi ſciat nil aliud ſuadere,quàm vt noto ciuilíque & proprio ſermone vtatur : vitérque maximè obſcuritatem Salluſtij & audaciam in tranſlationibus.

VALERIVS CATO,vt nonnulli tradiderunt,Burſeni cuiuſdam libertus ex Gallia:ipſe libello,cui eſt titulus INDIGNATIO,ingenuum ſe natum ait,& pupillum relictum,eóque faciliùs licentia Syllani temporis exutum patrimonio. Docuit multos,& nobiles:viſúſque eſt peridoneus pręceptor maximè ad poëticam tendentibus:vt quidem apparere vel his verſiculis poteſt, 11

Cato Grammaticus,Latina Siren,
Qui ſolus legit,ac facit poëtas.

Scripſit pręter grammaticos libellos, etiam poëmata, ex quibus præcipuè probantur Lydia,& Diana. Lydiæ Ticida meminit.

Lydia doctorum maxima cura liber.
-- Dianę Cinna,
Sæcula permaneat noſtri Diana Catonis.

Vixit ad extremam ſenectam,ſed in ſumma pauperie,& penè inopia,abditus modico gurguſtio,poſtquam Tuſculana villa creditoribus ceſſerat,vt auctor eſt Bibaculus,

Si quis fortè mei domum Catonis,
Depictas minio aſſulas,

ANIMADVERSIONES.

Sibi vendicauit. Lege,*vindicauit.* VISVSQVE *eſt peridoneus præceptor, maximè ad poëticam tendentibus.* In vet.impr.*ad poëtas tendentibus.* *Inſcripſit præter grammaticos libellos* A *etiam poëmata.* Legendum videtur, non, *inſcripſit*,ſed,*idem ſcripſit*, vel *conſcripſit.*

Depictas minio. Legendum puto,*Et pictas*,propter ordinem,

& illos,
Cuſtodis videt hortulos Priapi,
Miratur quibus ille diſciplinis,
Tantam ſit ſapientiam aſſecutus,
Quem tres cauliculi, & ſelibra farris,
Racemi duo, tegula ſub vna
Ad ſummam propè nutriant ſenectam.

Et idem rurſus,

Catonis modò, Galle, Tuſculanum,
Tota creditor vrbe venditabat.
Mirati ſumus vnicum magiſtrum,
Summum grammaticum optimum poetam,
Omnes ſoluere poſſe quæſtiones,
Vnum difficile expedire nomen.
En cor Zenodoti, en iecur Cratetis.

12 CORNELIVS EPICADVS Lucij Cornelij Syllæ Dictatoris libertus, Calatórque ſacerdotio augurali, filióque eius Fauſto gratiſſimus fuit: quare nunquam non vtriuſque ſe libertum edidit. Librum autem, quem Sylla nouiſſimum de rebus ſuis imperfectum reliquerat, ipſe ſuppleuit.

ANIMADVERSIONES.

Et illos cuſtodes videt hortulos A *Priapi.* Legendum, *Cuſtodis,* vt ad Priapum referatur. Sæpe cuſtos hortorum Priapus à poetis dicitur.

Quem tres calculi, & ſelibra farris. Verſus non ſtat, niſi durè ſibi hiatum concurrentium vocalium permiſerit. Et alieni ſunt ab huius loci ſententia calculi. Emendaram olim, *Quem tres culeoli*: vel, *Quem tres caricula.* Sed multò probabimus Gabriel Faernus, *Quem tres cauliculi.*

Tegula ſub vna. Idem antè in Orbilio, *Et habitare ſub tegulis quodam ſcripto fatetur.*

Omnes ſoluere poſſe quæſtiones, Vnum difficile expedire nomē. Soluere atque expedire idem valent in quæſtionibus. ſoluere tranſlatum eſt à nodis: quamobrem etiam addidit, expedire, propriè. namque ſoluendo qui non erant, neruo inligati domū ducebantur.

En cor Zenodoti, en iecur Cratetis. Iecur ſimiliter poſuit Pacuui⁹ apud Cic. in 1. de Diuin. *Nam iſtis qui linguam auium intelligunt, plúſque ex a-* B *lieno iecore ſapiunt, quàm ſuo: magis audiendum quàm auſcultandum cenſeo.*

Quare numquam non vtriuſque ſe libertum edidit. In vet. impr. quaſi numquā nō, quod idem valet, quod, ferè ſemper, ſed prior lectio etiam probanda, quæ in altero erat manuſcripto.

LA-

Laberivs Hiera ſuo hero emptus de cataſta, & propter literarum ſtudium manumiſſus, docuit inter cæteros Brutum & Caſſium. Sunt qui tradant tanta eum honeſtate præditum, vt temporibus Syllanis, proſcriptorum liberos, gratis & ſine mercede vlla in diſciplinam receperit. 13

Cvrtivs Nicia hæſit Cnæo Pompeio & Caio Memmio: ſed quum codicillos Memmij ad Pompeij vxorem de ſtupro pertuliſſet, proditus ab ea, Pompeium offendit: domóque ei interdictum eſt. Fuit & Marci Ciceronis familiaris: in cuius epiſtola ad Dolabellam hæc de eo legimus: *Omnino mihi literæ magis ſunt expetẽdæ à te, quàm à me tibi. Nihil enim Romæ geritur, quod te putem ſcire curare, niſi fortè ſcire vis me inter Niciam noſtrum & Vidium iudicem eſſe. Profert alter, opinor, duobus verſiculis expenſum Niciæ: alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam criticus antiquus iudicaturus ſum, vtrum ſint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι.* Item ad Atticũ, *De Nicia quod ſcribis, ſi ita me haberem vt eius humanitate frui poſſem, in primis vellem illum mecum habere: ſed mihi ſolitudo & receſſus prouincia eſt. quod quia facilè ferebat Sicca, eò magis illum deſidero. Præterea noſti Niciæ noſtri imbecillitatem, molliciem, conſuetudinem victus. Cur ergo illi moleſtus eſſe velim, quum mihi ille iucundus eſſe non poſſit? voluntas tamẽ eius mihi grata eſt.* Huius de Lucilio libros etiam ſatyra comprobat. 14

Lenævs Pompeij Magni libertus, & penè omnium expeditionum comes, defuncto eo, filiíſque eius, ſchola ſe ſuſtentauit: docuítque in Carinis ad Telluris ædem: in qua regione Pompeiorum domus fuerat: ac tanto amore erga patroni memoriam extitit, vt Sallvstivm hiſtoricum, 15

ANIMADVERSIONES.

Laberivs *Hiera ſuo hero emtus* A *de Cataſta*) In vet. impr. *Taberius hero ſuo morem emtus*, in qua lectione tantùm muto, *more.* quod poſitũ videri poſſit, vt à Cic. *Moribus*, in Orat. pro Cæcina, *Placuit Cæcinæ de amicorum ſententia conſtituere, quo die in rem præſentem veniretur, vt de fundo Cæcina moribus deduceretur.* Ac poſt, *Ibi tum Cæcinam poſtulaſſe, vt moribus deductio fieret.* In manuſcripto altero legitur, *Staberius hero uo Metre emtus de cataſta.* in altero, *Staberius nametra epturus.* ex quo faciebam. *N. M. C. vt ſit nummorum millibus centum.*

Cvrtivs *Nicia.*) In vet. impr. *Hirtius Nicia.*

Omnino mihi. Pauciora leguntur in vet. impr. hæc ſcilicet, *Nihil Romæ geritur, quod te putem ſcire curare, niſi fortè ſcire vis, me inter Niciã noſtrum, & Vidium, iudicem eſſe. pro-* B *fert alter duobus verſiculis.* & quę ſequuntur.

Item ad Atticum de Hicia. Legen-

dum, *de Nicia.* In vet. impr. *de Hirtio.* epiſt. Cic. in xij. ad Atticum, cuius initium, *Scripſit ad me diligenter Sicca. Cur ego illi.* Probabiliter etiam in vet. impr. Cur ergo illi. *Huius de Lucilio libros, etiam ſatyra comprobat.* Mendoſè, opinor, ſic legitur, emendabam, *Eiuſdem Lucilij libros, etiam ſatyra comprobat.* vel, *Huius de Lucilio libros etiam Santra comprobat.* Santræ Quinctilianus, & Nonius Marcellus in verbo *Bacchari*, meminerunt.

quòd eũ *oris improbi animo inuerecundo* ſcripſiſſet, acerbiſſima ſatyra lacerauerit, *laſtaurum & lurconem, & nebulonem, popinonémque* appellans: & *vita ſcriptíſque monſtroſum*: præterea *priſcorum, Catoníſque verborum ineruditiſſimum furem.* Traditur autem puer adhuc catenis ſubreptus, refugiſſe in patriam: perceptíſque liberalibus diſciplinis, pretium domino ſuo retuliſſe. verùm ob ingenium & doctrinam gratis manumiſſus.

16 QVINTVS CAECILIVS Epirota, Tuſculi natus, libertus Attici Satrij equitis Romani, ad quem ſunt Ciceronis epiſtolæ, cùm filiam patroni nuptã Marco Agrippæ doceret, ſuſpectus in ea, & ob hoc remotus, ad Cornelium Gallum ſe contulit: vixítq. vnà familiariſſimè, quod ipſi Gallo inter grauiſſima crimina ab Auguſto obiicitur. poſt deinde damnationem mortémq. Galli, ſcholam aperuit: ſed ita, vt paucis, & tantùm adoleſcentibus, præciperet, prętextato nemini, niſi ſi cuius parenti hoc officiũ negare non poſſet. Primus dicitur Latinè ex tempore diſputaſſe, primúſque Virgilium & alios poëtas nouos prelegere cœpiſſe, quod etiam Domitij Marſi verſiculus indicat,

Epirôta tenellorum nutricula vatum.

17 VERRIVS FLACCVS, libertinus, docendi genere maximè inclaruit. Nãque ad exercitanda diſcẽtium ingenia æqualeis inter ſe committere ſolebat, propoſita non ſolùm materia, quam ſcriberẽt, ſed & præmio, quod victor auferret. Id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Auguſto quoq. nepotib. eius præceptor electus, tranſiit in Palatiũ cũ tota ſchola:

ANIMADVERSIONES.

QVOD *eum oris improbi, animo inuerecũdo ſcripſiſſet.)* vet. impr. *Quod eum oris probum.* in altero manuſcripto, *oris probi.* Legebam, *ore probo.* vel *quod eum ore is probo.* illud enim *os probum* Pompeij valde commendatur.

Laſtaurum. Græco verbo.

Præterea priſcorum, Catoníſq. verborum ineruditiſſimũ furem. Probior lectio vet. impr. *præterea priſcorum Catonis verbõrum,* &c.

Pretiũ domino ſuo retuliſſe. In vet. impr. vt in manuſcriptis, *pretiũ ſuũ retuliſſe:* Emendabam, *pretium ſui retuliſſe,* nã *domino,* addititiũ videtur.

ATTICI *Satrij.)* Vet. impr. *Sarti,* non *Satrij.*

Suſpe-

Suſpectus in ea. Legendum fortaſ- A ſe *in eo.*

Poſt deinde damnationem. In vet. impr. *poſtinde,* vno verbo, quod accuſandi caſum regat.

Et alios poetas nouos perlegere cœpiſſe. Lego, *prælegere* non *perlegere,* vt in manuſcriptis erat.

verùm vt nequẽ amplius poſthac diſcipulũ reciperet : docuítque in atrio Catilinæ domus, quę pars palatij tunc erat : & ſeſtertia centena in annum accepit. Deceſſit ætatis exactæ ſub Tiberio. Statuam habet Præneſte, in inferiore fori parte, contra hemicyclum: in quo faſtos à ſe ordinatos, & marmoreo parieti inciſos, publicarat.

Lvcivs Crassitivs genere Tarentinus, 18

ANIMADVERSIONES.

Vervm *vt neque amplius poſthac* B *diſcipulum reciperet.* Lego, *vt ne quẽ amplius.*

In atrio Catilinæ domus. Vno in manuſcripto, *Catulinæ,* vt Catuli domus fuerit. fuit enim domus Q. Catuli regione X. in qua Palatium, alia eiuſdem regione V.

Seſtertia centena. In vet. impr. *cẽtena ſeſtertia.*

Statuam habet Præneſte in inferio- C *re fori parte.* Mendosè ſcriptum videtur *Præneſte.* Octauius Pantagathus mutabat in, *pro Veſtæ.* vt ſtatua Verrij fuerit ante Veſtæ templum, octaua regione videlicet, in qua forum. Antonius Auguſtinus legebat, *pedeſtrem.* Ego verò faciebam, *pura veſte.* vt ſtatua Flacci veſte fuerit pura & ſimplici, nullis argumẽtis. Eodem propè modo eſt in veteri mo- D numento Romæ apud Marianum, ciuem Romanum, in eo vico qui hodie dicitur, Spolia Chriſti.

Hvic Senatvs, Avctore M. Avrelio Antonino Avg. Armeniac. Medic. Parthic. Maximo Germ. Sarmat. Statvam Poni, Habitv Civili, In Foro Divi Traiani, Pecvnia Pvblica, Censvit.

Sic Plin. in xxj. *puros lemniſcos* dicit, *Puri,* inquit, *diu fuere hi. cælare eos primum inſtituit P. Appius Pulcer.* Nec tamen repugno, quo minus etiam *Preneſte* legatur. fieri enim potuit, vt etiam Preneſte, quemadmodum Romæ, Verrij ipſius faſti fuerint marmoreo parieti inciſi.

Contra hemicyclum. In vet. impr. *contra heniculum.* Legendum opinor, *contra ſenaculum.* fuit enim eadem regione, inter Capitolium & forum, ſenaculum vbi magiſtratus cum ſenioribus deliberabant. auctor Victor id erat, opinor, ſenaculum aureum. in altero manuſcripto, *hemicydium,* in altero *hemicidium:* ac ſi id factum Preneſte accipimus, hemicyclum illic fuiſſe intelligamus. cuius nulla apud Victorem mentio.

In quo faſtos à ſe ordinatos, & marmoreo parieti inciſos. quorum putantur eſſe fragmenta, quæ hodiéque viſuntur Romæ in Capitolio, muro impreſſa, eruta è fori ipſius ruinis.

Publicaret. Lego, *publicarit,* vel *publicarat.* Vtrumque enim conuenit, vtrumque aptius, quàm *publicaret.*

ordinis libertini, cognomine Paſides, mox Panſam ſe tranſnominauit. Hic initio circa ſcenam verſatus eſt, dum Mimographos adiuuat. deinde in pergula docuit, donec commentario Smyrnæ edito, adeò inclaruit, vt hæc de eo ſcriberentur,

Vni Craßitio ſe credere Smyrna probauit:
Deſinite indocti coniugio hanc petere.
Soli Craßitio ſe dixit nubere velle:
Intima cui ſoli nota ſua extiterint.

Sed cùm edoceret iam multos, ac nobiles, in his Iulium Antonium triumuiri filium, vt Verrio quoque Flacco compararetur, dimiſſa repentè ſchola tranſiit ad Quinti Septimij philoſophi ſectam.

20 SCRIBONIVS APHRODISIVS, Orbilij ſeruus atque diſcipulus, mox à Scribonia Libonis filia, quę prior Auguſti vxor fuerat, redemptus & manumiſſus, docuit, quo Verrius tempore. cuius etiam libros de orthographia reſcripſit, non ſine inſectatione ſtudiorum morúmque eius.

21 CAIVS IVLIVS HIGINVS, Auguſti libertus, natione Hiſpanus, etſi nonnulli Alexandrinum putant, & à Cęſare puerum Romam aduectum, Alexandria capta. Studioſè & auidè imitatus eſt Cornelium Alexandrum Grammaticum Gręcum: quē propter antiquitatis notitiam, *Polyhiſtorem* multi quidam *hiſtoriam* vocabant. Pręfuit Palatinę bibliothecę: nec eo ſecius plurimos docuit: fuítq. familiariſſimus Ouidio poëtę & Caio Licinio conſulari hiſtorico: qui eum admodum pauperem deceſſiſſe tradit, & liberalitate ſua, quoad vixit, ſuſtentatum. Huius libertus fuit Iulius Modeſtus, in ſtudiis atque doctrina veſtigia patroni ſecutus.

CAIVS MELISSVS, Spoleti natus, ingenuus, ſed ob diſcordiā parētū expoſitus, cura & induſtria educatoris ſui altiora ſtudia percepit: ac Męcenati pro Grammatico muneri datus eſt. Cui quum ſe gratum & acceptum in modum amici videret, quamquam adſerente matre, permanſit tamen in ſtatu ſeruitutis: præſentémque conditionem veræ origeni antepoſuit.

ANIMADVERSIONES.

ORDINIS *libertini.)* Ordo conditionem ſignificare videtur hoc loco vt apud Terentium in EVnucho, *Conueni hodie adueniens quendam mei loci hinc, atque ordinis.* Aliter Euentius, ſed apud me Suetonij pluris A eſt auctoritas.

In pergula docuit. vet. imp. *percula.* pergulam autem pro pulpito videtur accepiſſe.

Intima cui ſoli nota ſua extiterint. In vet. impr. *vota* non *nota*, in eam ſen-

ſententiam, Vota Smyrnæ Craſſitio fuerunt intima: ſolus quid ſibi vellet Smyrna, Craſſitius intellexit. Intelligit autem, opinor, *Smyrnam*, poëma Cinnæ.

Ad Q. Septimij ſectam. In vet. imp. *Septimi*. Atqui hic ſit fortaſſe Septimius, de quo ſæpè Horatius.

Cvivs *etiam libros de orthographia reſcripſit.)* damnauit, & ,vt docti quidam loquuntur, retractauit. Fuit autem, in quo reprehenditur Verrius putidiuſculus.

A

Et *à Cæſare puerum Romam aduectum.* In vet. impr. *adductum* non *aduectum*.

Studioſe & auidè imitatus eſt Cornelių̄ Alexandrinum. In vet. imp. non *auidè*, ſed *audiit*. Legendum fortaſſe, *ſtudioſè audiit, & imitatus eſt Cornelium Alexandrinum.*

B

In ſtudiis atque doctrina, veſtigia patroni ſecutus. legendum fortè, *In ſtudiíſque doctrina.*

quare citò manumiſſus, AVguſto & inſinuatus eſt. Quo delegante, curam ordinādarum bibliothecarum in Octauię porticu ſuſcepit. Atque, vt ipſe tradit, ſexageſimum ætatis annum agens, libellos *Ineptiarum*, qui nunc *Iocorum*, inſcribuntur, componere inſtituit: abſoluítque centum & quinquaginta, quibus & alios diuerſos poſtea addidit. Fecit & nouum genus Togatarum, inſcripſitque *Trabeatas*.

22 Marcvs Pomponivs Marcellvs ſermonis Latini exactor moleſtiſſimus, in aduocatione quadam (nam interdum & cauſſas agebat) ſolœciſmum ab aduerſario factum vſque adeo arguere perſeuerauit, quoad Caſſius Seuerus interpellatis iudicib. dilationē petiit: vt litigator ſu⁹ aliū Grāmaticū adhiberet:

ANIMADVERSIONES.

Qvare *citò manumiſſus AVguſto, & inſinuatus eſt.)* Diſtinguo, ac lego, *Quare citò manumiſſus, AVguſto etiam inſinuatus eſt.*

C

Quòd eleganter curam ordinandarum bibliothecarum in Octauiæ porticu ſuſcepit. Omnino legendum. *Quo delegante curam ordinandarum bibliothecarum in Octauiæ porticu ſuſcepit.* Suetonius idem in Cæſaris dictatoris vita, eodem verbo, & eodem in genere eſt vſus, *Quos omnes libellos vetuit Aug. publicari in ea epiſtola, quam breuem admodum ac ſimplicem ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegauerat, miſit.*

D

Libellos ineptiarum, qui nunc iocorum ſcribuntur. In vet. impr. *locorum*, non *iocorum*: ſed illud, opinor, rectius.

Fecit & nouum genus Togatarū: inſcripſitque Trabeatas. In vet. impr. *trachatas*, non *trabeatas*. legendum fortaſſe, *brachatas*. Sed illud probabilius, itáque erat in manuſcriptis.

M. Pomponivs *Marcellus ſermonis Latini exactor moleſtiſsimus.)* Lego, *moleſtiſsimus*, non *modeſtiſsimus*, vt eſt in manuſcriptis.

Quo ad. In v. imp. *quod*: illud rectius.

quando non putat is cum aduerſario de iure ſibi,ſed de ſolœciſmo controuerſiam futuram.Hic idem cùm ex oratione Tiberium reprehendiſſet:affirmante Ateio Capitone , & eſſe illud Latinum,&,ſi non eſſet,futurum:*Certè iam inde mentitur, inquit,Capito.Tu enim Cæſar ciuitatem dare potes hominibus, verbis non potes.*Pugilem olim fuiſſe Aſinius Gallus hoc in eum Epigrammate oſtendit:

Qui caput ad læuam didicit,gloſſemata vobis
Præcipit:os nullum,vel potiùs pugilis!

23 Remmivs Palæmon Vicentinvs, mulieris verna, primò,vt ferunt,textrinum,deinde herilem filium dum comitatur in ſcholas litteras didicit. poſtea manumiſſus docuit Romæ:ac principem locũ inter Grammaticos tenuit:quanquam infamis omnibus vitiis,palámque & Tiberio,& mox Claudio, prædicantibus,nemini minus inſtitutionẽ puerorũ vel iuuenũ committẽdam:ſed capiebat homines cũ memoria rerum tum

ANIMADVERSIONES.

A *Quando non putat is cum aduerſario , ſed ſibi de ſolœciſmo.* Diſtinctio atque ordo concinnior in vet. impr. *Cum aduerſario de iure ſibi, ſed,* &c.

*Iam inde mentitur.*In vet.impr.non eſt,*inde*,verbum.

*Tu enim Cæſar ciuitatem dare potes hominibus,verba non potes.*Argutè Gabriel Faërnus , *verba* mutabat
B in *verbis. Dare ciuitatem ,* eodem modo dixit in x. epiſt. Plin. *Quare rogo des ei ciuitatem Romanam.*

Qui caput ad læuam didicit. Verſus elegiaci ſunt,

Qui caput ad læuam didicit,gloſſemata nobis
Præcipit , os nullum , vel potius pugilis.

C Itaque hos verſus repræſentare videtur vet. impr. & manuſcriptus. ſed pro *caput* , legebam , *capere* , vt pugilum ac luctatorum λαβὰς & ἀντιλαβὰς ſignificet. *Gloſſemata* vocabant verba exquiſita , neque vulgo nota , aut etiam vetuſta : de quibus Quintilianus in 1. *Protinus enim poteſt interpretationem linguæ ſecretioris,quas Græci γλώσσας vocant.*Atque alibi , *Circa gloſſemata etiam , id eſt, voces minùs vſitatas , non vltima eius profeſſionis diligentia eſt.* Ex quibus intelligimus , grammatici operis ac muneris fuiſſe, gloſſas præcipere atque interpretari.Et Placidus Grammaticus gloſſas interpretari atque accipere ſic videtur.

Os nullum , vel potius pugilis ! Os nullum , nullo pudore adfici ſignificat. *Os pugilis,*durum os ſignificat.

Scribendum puto *Remmius ,* non *Remnius.* in veteri enim monumento quod apud me eſt,M.Remmivs. M.L.Philer.Pompeia.Ↄ.L.Prima , Sex. Pompeivs. Ↄ. L. Statius.

Rhemmius Palæmon Vicentinus mulieris verna primò. Vet.impr.mulieris

ris *verna primò*. quod placet.
Primò, vt ferunt,textrinum. vel legendum,*textrinam*, vel faciendum, *textricis*. illud probabilius.

facilitate ſermonis:necnon etiam poëmata faciebat ex tempore.Scripſit & variis,nec vulgaribus metris. Arrogantia fuit tanta vt Marcum Varronem *porcum* appellaret,*ſecum & natas & morituras literas* iactaret.*nomen ſuum in Bucolicis non temere poſitum, ſed præſagiente Virgilio fore quandoque omnium poetarum ac poematum Palæmonem iudicem.* Gloriabatur etiam latrones quondam ſibi propter nominis celebritatem parſiſſe.Luxuriæ ita indulſit, vt ſæpius in die lauaretur:nec ſufficeret ſumptibus,quanquam ex ſchola quadragena annua caperet,ac non multò minùs ex re familiari:cuius diligentiſſimus erat:cum & officinas promercalium veſtium exerceret:& agros adeò coleret:vt vitem manu eius inſtitutam ſatis conſtet trecenta ſexaginta quinque vaſa edidiſſe.Sed maximè flagrabat libidinibus in mulieres,vſque ad infamiam oris:dictóque non infaceto notatum ferunt cuiuſdam,qui quum in turba oſculum ſibi ingerentem, quanquam refugiens,deuitare non poſſet:*Vis tu*,inquit,*magiſter, quotiens feſtinantem aliquem vides,abligurire?*

24 MARCVS VALERIVS PROBVS Berytius, diu centuriatum petiit, donec tædio ad ſtudia ſe contulit. Legerat in prouincia quoſdã veteres libellos apud Grammatiſtam,durante adhuc ibi antiquorum memoria,necdum omnino abolita,ſicut Romæ.Hos quum diligentiùs repetere atq; alios deinceps cognoſcere cuperet,quãuis ſe contẽni, magíſq;

ANIMADVERSIONES.

Facilitate ſermonis.Sic Cic.in Bruto Curionem laudat,quòd facilè dicebat.

Necnon etiam poëmata faciebat ex tempore.ſcripſit ex variis,nec vulgaribus metris.Legendum puto,*ſcripſit ea variis, nec vulgaribus metris*. Metro enim ſcribuntur poëmata,id eſt, hoc vel illo genere & numero. Sic Martialis in IIII. loquitur.

Cum ſis improbior Maſiliane,
Quàm qui compoſitos metro Tibulli,
In Stellæ recitat domo libellos.

Nomen ſuum in Bucolicis nõ temere poſitum, ſed præſagiente Virgilio fore quandoque. Legi etiam commodè poſſit, *ſcilicet*, pro, *ſed*.

Quamquam ex ſchola quadragena annua caperet. In vet. impr. *quadringena*, non *quadragena*.

Sed maximè flagrabat libidinibus in mulieres vſque ad infamiam oris. Lego, *vſque ad infamiam orationis*. Sic etiam Cicero opinor orationem accepit. Ita enim legendum, etiam illa quæ ſequuntur, propè declarant, *dictóque non infaceto*.

In vet. impr. *Berritius* per *i* Latinum.

Quamuis ſe contemni.In vet.imp. *Omnes contemni*, vt ad veteres libellos referatur.

opprobrio legẽtib. quã gloriæ & fructui eſſe animaduerteret, nihilominus in propoſito mãſit: multáq. exẽplaria cõtracta emẽdare, ac diſtinguere, & adnotare curauit, ſoli huic nec vlli præterea Grãmatices parti deditus. Hic nõ tã diſcipulos quã ſectatores aliquot habuit. Nũquã enim ita docuit vt magiſtri perſonam ſuſtineret. Vnum vel alterum, vel quum plurimos, tres aut quatuor, poſtmeridianis horis admittere ſolebat, cubánſque, inter longos ac vulgares ſermones, legere quædam, ídque perrarò. Nimis pauca & exigua de quibuſdam minutis quæſtiunculis edidit. Reliquit autem non mediocrem ſyluam obſeruationum ſermonis antiqui.

ANIMADVERSIONES.

Opprobrio. In vet. impr. *opprobrio,* veteri more ſcriptum.

Aut quatuor pomeridianis horis. Veteri more etiam ſcriptum in eodem & vtroque manuſcripto, *Aut quatuor poſtmeridianis horis. Idque perrarò.* Diſtinguendum hoc loco, vt dein ſequantur, *Nimis pauca & exigua,* &c.

C. SVETONI TRANQVILLI DE CLARIS RHETORIBVS LIBER.

L. Plotius Gallus.
L. Otacilius Pilitus.
Epidius.
Sex. Clodius.
C. Albutius Silus.
L. Caſtius Pius.
M. Porcius Latro.
Q. Curtius Rufus.
L. Valerius Primanus.
Virgilius Flauus.
L. Statius Vrſulus.
P. Clodius Quirinalis.
M. Antonius Liberalis.
Sex. Iulius Gabinianus.
M. Fabius Quintilianus.
Iulius Tiro.

RHETORICA quoque apud nos, perinde atque grammatica, ſerò recepta eſt, paulò etiã difficilius: quippe quã conſtet nonnunquam etiã prohibitam exerceri. Quod ne cui dubium ſit, vetus ſenatuſconſultum, item Cenſorium edictũ, ſubiiciam, *CAIO FANNIO STRABONE, MARCO VALERIO MESSALLA CONSVLIBVS, Marcus Pomponius prætor ſenatum conſuluit. Quòd verba facta ſunt de Philoſophis & de Rhetoribus, de ea re ita cenſuerunt: Vt Marcus Pomponius prætor animaduerteret, curarétque vti ei è Republica fidéque ſua videretur, vti Romæ ne eſſent.* De iiſdem interiecto tempore, Cnæus Domitius Ænobarbus, & Lucius Licinius Craſſus cenſores, ita edixerunt, *RENVNTIATVM EST NOBIS ESSE HOMINES qui nouum genus diſciplinæ inſtituerunt: ad quos iuuentus in ludos conueniat: eos ſibi nomen impoſuiſſe Latinos Rhetoras: ibi homines aduleſcentulos totos dies deſidere. Maiores noſtri, quæ liberos ſuos diſcere, & quos in ludos itare vellent, inſtituerunt. Hæc noua quæ præter conſuetudinem ac morem maiorum fiunt, neque placent neque recta videntur. Quapropter & iis qui eos ludos habent: & iis qui eò venire conſueuerunt, videtur faciendũ vt oſten-*

damus noſtram ſententiam nobis non placere. Paulatim & ipſa vtilis
honeſtáque apparuit: multíque eam præſidij cauſa, & gloriæ,
appetiuerunt. CICERO ad præturam vſque Græcè declama-
uit. Latinè verò ſenior quoque, & quidem conſulibus Hirtio
& Panſa: quos *diſcipulos, & grãdeis prætextatos*, vocabat. CNÆVM
POMPEIVM, quidam hiſtorici tradiderunt, ſub ipſum ciuile
bellum, quò faciliùs Caio Curioni promptiſſimo iuueni, causã
Cæſaris defendenti, contradiceret, repetiſſe declamãdi cõſue-
tudinem. MARCVM ANTONIVM, item AVGVSTVM ne Mu-
tinenſi quidem bello omiſiſſe. NERO CÆSAR & primo im-
perij anno, publicè quoque bis antea declamauit. plerique au-
tem oratorum, etiam declamationes ediderunt. Quare magno
ſtudio hominibus iniecto, magna etiam profeſſorũ ac doctorũ
profluxit copia, adeóq. floruit, vt nonnulli ex infima fortuna in
ordinem ſenatorium, atque ad ſummos honores proceſſerint.
Sed ratio docendi nec vna omnib. nec ſingulis eadem ſemper
fuit: quando vario modo quiſq. diſcipulos exercuerũt. Nam &
dicta præclarè, per omnes figuras, per caſus, & apologos, aliter
atq. aliter exponere, & narrationes tũ breuiter & preſsè, tum la-
tiùs & vberiùs explicare conſueuerãt: interdũ Græcorũ ſcripta
cõuertere, ac viros illuſtreis laudare, vel vituperare: quędã etiã
ad vſum communis vitæ inſtituta, tum vtilia, & neceſſaria, tum
perniciosa & ſuperuacanea oſtendere: ſæpe fabulis fidẽ firma-
re, aut hiſtoriis demere, quod genus θέσεις & ἀνασκευαὶ & κατα-
σκευαὶ Gręci vocant, donec ſenſim hæc exſoluerunt: & ad con-
trouerſiã ventum eſt. Veteres CONTROVERSIÆ, aut ex hiſto-
riis trahebantur, ſicut ſanè nonnullę vſque adhuc: aut ex veri-
tate, ac re, ſi qua fortè recẽs accidiſſet. Itaque locorum etiã ap-
pellationibus adiectis, proponi ſolebant. Sic certè collectę edi-
tæque ſe habent. Ex quibus non alienum fuerit vnam & alte-
ram, exempli cauſa, ad verbum referre. *Aeſtiuo tempore adoleſcen-
tes vrbani cùm Oſtiam veniſſent, litus ingreſſi piſcatores trahentes rete
adierunt: & pepigerunt, bolum quanti emerent: nummos ſoluerunt. diu
exſpectauerunt, dum retia extraherentur, aliquando extractis, piſcis nul-
lus infuit, ſed ſporta auri obſuta. Tũ emptores bolũ ſuum aiunt, piſcatores
ſuum. Venalicij quum Brunduſii gregem venalium è naui educerent, for-
moſo, & precioſo puero, quod portitores verebantur, bullam, & prætextam
togam impoſuere: facilè fallaciam celarunt. Romam venitur, res cognita
eſt, petitur puer, quòd domini voluntate fuerit liber, in libertatem.* Olim
autem eas appellationes Græci συντάξεις vocabãt, mox cõtro-
uerſias

uerſias quidā,ſed aut fictas,aut iudicialeis.Illuſtres profeſſores, & quorum memoria aliqua extet,non temerè alij reperientur quàm de quibus tradam.

ANIN ADVERSIONES.

FANNIO *Strabone* , *M.Valerio* A *Meſſalla Coſſ.*Initiū edicti.quod exſtat etiam apud Gellium in xv. cap.xj.

*Quod verba facta ſunt.*Hęc ſingularibus literis ſcribebant,vtpote ſolennia : hoc modo, Q.V.F.S.vt illa, De ea re ita cenſuerunt D.E.R.I.C.

S.Conſ.de ea re ita. In vet.impr. non erat, *S. Conſ.* Nec ferè ponitur, vt opinor,in edictis ac ſenatuſcon- B ſultis. aut ponendum tantùm, *conſ.* vel potius,*cenſ.*vt ſit,*conſules*,vel *cēſores.*Eiuſmodi multa ſunt edicta & ſenatuſconſulta apud Cic.in viij. epiſt.ad Cælium. Apud Gellium in IV. Apud Frontinum de aquæductibus.

Vti Romæ ne eſſent, *Ne*,pro,*non*, antiquo more.

*De yſdem.*In vet.impr.*de eiſdem:* C in veteribus monumentis ſemper, *iſdem.*

*Ita edixerunt.*In manuſcripto altero,*item edixerunt.*

Renuntiatū eſt nobis. Referre,verba facere, nuntiare, & renūtiare,ſolennia verba ſunt in hoc genere. Nuntiare verbum eſt apud Gellium in IV.cap.vj.

*Ad quos iuuentus.*Magis,opinor,è D veterum conſuetudine in vet.impr. *iuuentus ad quos.*

*In ludos.*In manuſcripto,*in ludum.* quod placet.

*Eos ſibi nomen impoſuiſſe Latinos rhetoras.*In vet.impr. *Eos ſibi nomen impoſuiſſe Latinè ſcilicet rhetoras.* lego ego,*haud Latinè ſcilicet rhetoras.* vel potius, *haud Latinè*, tantùm,ne in edicto verbum rhetoras fuiſſe intelligamus,quòd eſſe id contra conſuetudinem atque auctoritatem ſenatus videretur, tametſi in ſuperiore edicto philoſophos & rhetoras poſitos legamus.

*Et quos in ludos itare.*In vet.impr. *intrare.*

*Conſueuerunt.*In vet.impr.*conſuerunt.*

*Nobis non placere.*Hęc verba ſententiæ ſollemnia.vt illa, *Senatui populóque placere.*

*Appetiuerunt.*In vet.impr.*appetiuêre.*

Et quidē conſulibus Hirtio & Panſa,quos diſcipulos, & grādeis prætextatos vocabat. Melius vet. impr. *& quidem cum Conſulibus Hirtio & Panſa , quos diſcipulos , & grandeis prætextatos vocabat.*Cum illis enim ſeſe exercebat.

Nero Cæſar, & primo imperij anno. In vet.impr.non erat,*&*.

*Profluxit.*In vet.impr.*profluit.*

*Floruit.*In eodem,*fluit*,ſed vtrumque vitio,vt videtur.

Per figuras. κατ' σχήματα. ac fortaſſe figuratas intelligit controuerſias,de quibus Quinctilianus in IX. quarum cùm triplex genus eſſe dicat, primum frequens in ſcholis eſſe tradit.

Per caſus. Euentus,vt quid quoq. caſu dicendum.vel caſum intelligit, de quo Quinctilianus in v. *Caſus autem,*inquit,*qui & ipſe præſtat argumentis locum,ſine dubio eſt ex inſequentibus.*& quæ ſequuntur.

Tum breuiter. In vet. impr. *cùm breuiter.*

*Conſueuerant.*In eodem,*conſuerāt.*

Dum vtilia & neceſſaria , dum pernicioſa & ſuperuacanea. id eſt,

qua vtilia, qua pernicioſa. A

Donec ſenſim hæc expluerunt. Hæc progymnaſmata. in vet. impr. ſcriptum, *exſoluerunt*, à verbo ſoleo.

Locorum etiam appellationibus adiectis. Vt iam propè fierent ὑποθέσεις. ſed in vet. impr. *additis*, non *adiectis*.

Adierunt. Vet. impr. *adiêre*. & ſtatim etiam, *pepigêre*. ac pòſt, *nummos ſoluêre*. B

Diu expectauerunt. diu exſpectauerunt.

Infuit. Vet. impr. *adfuit*. In altero manuſcripto, *adfuit*: in altero, *infuit*.

Sed ſporta auri. In eodem, *porta auri*. in manuſcriptis, *ſporta*.

Quòd domini voluntate fuerit liber in libertate. Verbis, opinor, vtitur è veteri conſuetudine petitis, fuiſſe liberum in libertate.

Mox controuerſias. Quarum ſunt exempla apud Senecam & Quinctilianum ſeniores.

2 LVCIVS PLOTIVS GALLVS. De hoc Cicero ad Marcum Titinnium ſic refert. *Equidem memoria teneo, pueris nobis primùm Latinè docere cœpiſſe Lucium Plotium quendam: ad quem quum fieret concurſus, quòd ſtudioſiſſimus quiſque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctiſſimorum hominum auctoritate: qui exiſtimabant Græcis exercitationibus ali meliùs ingenia poſſe.* Hunc eundem (nam diutiſſimè vixit) M. CÆLIVS in oratione, quam pro ſe de vi habuit, ſignificabat dictaſſe Atracino accuſatori ſuo, actionem: ſubtractóque nomine, *ordearium eum rhetorem* appellat, deridens vt inflatum, ac leuem, & ſordidum.

ANIMADVERSIONES.

PLOTII Rhetoris meminit Varro, vt adducit Nonius Marcellus in verbo *Bubulcitare*. Et Hieronymus in chronicis EVſebij. *Plotius*, inquit, *Gallus, primus Romæ Latinam rhetoricam docuit.* de quo Cic. ſic C refert, *Memoria teneo, primùm Latinè docere cœpiſſe Plotium quendam. L. Plotius Gallus, de hoc.* Titulum opinor capiti præpoſuerat Suetonius. *L. Plotius Gallus.* cui attexit conſequentia. Credo ego, eodem verſu & contextu titulos poni ſolitos: vt in epiſtolis etiam ſolebant D eorum, ad quos ſcribebant, nomina ponere.

Ad M. Ticinnium. Legendum fortaſſe, *ad M. Licinium*, vel potius, vt in manuſcripto erat, *Titinnium*.

Dictaſſe à Cratino. In vet. impr. *Atratino*, vnico verbo, & dandi caſu: quod placet, itáque erat in manuſcriptis.

Ordearium eum rhetorem appellat, deridens vt inflatum ac leuem, & ſordidum. In vet. impr. *Ordinarium*, non *Ordearium*. atque ita in manuſcripto altero: at in altero, *hordeam eum rhetorem*. ſed quod impreſſum, rectius. illud corruptum ex *hordiario*: in antiquiſſ. enim monumentis, *ſementes & meſſes hordiariæ*.

LV-

Lvcivs Otacilivs Pilitvs ſeruiſſe dicitur,atq; etiam hoſtiarius,veteri more,in catena fuiſſe:donec ob ingenium ac ſtudium literarum manumiſſus, accuſanti patrono ſubſcripſit. Deinde Rhetoricam profeſſus, Cnæum Pompeium Magnum docuit, patris eius res geſtas nec minùs ipſius, compluribus libris expoſuit:primus omnium libertinorum,vt Cornelius Nepos opinatur, ſcribere hiſtoriam orſus, nonniſi ab honeſtiſſimo quoque ſcribi ſolitam. 3

Ad id tempus Epidivs calumnia notatus, ludum docendi aperuit: docuítque inter cæteros Marcum Antonium & Auguſtum. Quibus quondam Caius Canutius, obiicientibus, ſibi quòd in Republica adminiſtranda potiſſimùm conſularis Iſaurici ſectam ſequeretur, *Malle* reſpondit, *Iſaurici eſſe diſcipulum, quàm Epidij calumniatoris*. Hic Epidius ortum ſe ab Epidio Nunciono prædicabat: quem ferunt olim præcipitatum in fontem fluminis Sarni,paulò poſt cum cornibus extitiſſe,ac ſtatim non comparuiſſe,in numeróque deorum habitum. 4

Sextvs Clodivs è Sicilia,Latinę ſimul Græcęq; eloquentię profeſſor,malè oculatus,& dicax,par oculorũ in amicitia Marci Antonij triumuiri extitiſſe ſe aiebat. Eiuſdẽ vxorẽ Fuluiam, 5

ANIMADVERSIONES.

L. Octacilivs Pilitus. In vet. impr. *Pilutius*. itáque in manuſcr. A

Accuſanti patrono ſubſcripſit. Legendum fortaſſe, *accuſanti patrono ſuo ſcripſit.* quod multi alij factitarunt rhetores, ipſi foro abſtinentes, aliis orationes ſcripſerunt. quamobrem à patrono ſit ille manumiſſus. ſin illo modo malumus, ſubſcriptorem intelligamus. ſunt autem ſubſcriptores, vt iuriſcõſulti definiunt, qui ſe accuſationi eius qui rei nomen detulerat, ſubſcribunt.

Scribere hiſtoriam orſus: nonniſi ab honeſtiſsimo quoque ſcribi ſolitam. In vet. impr. verbum *ſcribi*, non erat. quæ lectio etiam probanda.

In vet. impr. nouum ac diſtinctum caput, vt eſſe omnino debet: ſed fefellit eos qui confudêre, & veterum ſcribendi ratio, de qua antè: & quòd Suetonius, cùm dicat, *Ad id tempus*, vtrumque ſimul videatur contexere.

Epidij. In vet. impr. *Epidi*, more veterum ſcriptum.

Fluminis Sarni. In vet.impr. *Scarni*: ſed vitio, opinor.

Male *oculatus & dicax,par oculorum in amicitia M. Antonij triumuiri exſtitiſſe ſe aiebat.* In vet.impr. *Male oculatus & dicax,par oculorũ in amicitia M. Antonij extricte ſe aiebat.* B itáque erat in vtroq; manuſcripto. in quibus verbis mutabam tãtummodo *extricte*, in *extriſſe*. id eſt, extriuiſſe: quod eſt conſumſiſſe ac diſperdidiſſe, à verbo extero. ſic etiam Catullus. *triſti*, pro *triuiſti* dixit. itáque ſe libidine & luſtris cum Antonio ſocio & cõſcelerato perdidiſſe oculos ſignificat, & Antoniũ ſic notat.

cui altera bucca inflatior erat, *acumen ſtili tentare* dixit, nec eò minùs immo vel magis ob hoc, Antonio gratus. A quo mox conſule ingens etiam congiarium accepit: vt ei in Philippicis Cicero obiicit. *Adhibes ioci cauſa magiſtrum, ſuffragio tuo, & compotorum tuorum Rhetorem: cui conceſſiſti, vt in quem vellet, diceret, ſalſum omnino hominem: ſed materia facilis, in te, & in tuos dicta dicere. At quanta merces rhetori eſt data, audite Patres Conſcripti, & cognoſcite Reipublicæ vulnera, duo millia iugerum campi Leontini Sexto Clodio Rhetori adſignaſti, & quidem immunia: vt tanta mercede nihil ſapere diſceres.*

6 CAIVS ALBVTIVS SILVS Nouarienſis, quum ædilitate in patria fungeretur, quũ fortè ius diceret, ab iis contra quos pronũtiabat, pedibus è tribunali detractus eſt. Quod indignè ferẽs, ſtatim contendit ad portã, & inde Romã: receptúſq; in PLANCI oratoris contubernium: cui declamaturo mos erat, prius aliquẽ, qui antè diceret, excitare: ſuſcepit eas partes, atque ita impleuit, vt Planco ſilentiũ imponeret, non audenti in cõparationẽ ſe dimittere. Sed ex eo clarus, propria auditoria inſtituit, ſolitus propoſita cõtrouerſia ſedẽs incipere, & calore demũ prouectus conſurgere, ac perorare. Declamabat autẽ genere vario: modò ſplẽdidè atq; adornatè: tũ, ne vſquequaq; ſcholaſtic⁹ exiſtimaretur, circũciſè ac ſordidè, & tãtũ nõ triuialib⁹ verbis. Egit & cauſas, verùm rariùs, dũ ampliſſimã quanq; ſectatur, nec aliũ in vlla locum, quàm perorandi. Poſteà renuntiauit foro, partim pudore, partim metu. Nã quum in lite quadã centumuirali, aduerſario, quem, vt impiũ erga parentes, inceſſebat, iuſiurandum

ANIMADVERSIONES.

Cui altera bucca inflatior erat, acumen ſtili tẽtare dixit. Stilo enim medici inflationes fodicabant, qua re cognita, iocus apparet. *Aciem tentare* ſic idem dixit in vita Neronis Cæſ. *Duos pugiones, quos ſecum attulerat, arripuit, tentatáque vtriuſque acie, rurſus condidit.*

Tibi & ioci. Credo apud Ciceronẽ eſſe, *ibi.* ſed videndus locus.

Sed materia facilis & in tuos. Lege, *ſed materia facilis in te, & in tuos.*

CONTVBERNIVM. Scribi etiam poteſt, *Contibernium*: namque in veteri monumento Romæ in hortis Albertinis, CONTIBERNALI.

A *Actáque ita impleuit.* Vet. impr. *atque ita impleuit.* quod placet. vel illo modo, *itáque impleuit.*

Solitus propoſita controuerſia ſedẽs in opere, & calore demum prouectus conſurgere. Rectè hunc Gabriel Faërnus locum diſtinguebat, ac reſtituebat, *ſolitus propoſita controuerſia ſedens incipere, & calore demum prouectus conſurgere.*

B *Gemere.* indignans ſcilicet.

Dum ampliſſimam quamque. Legẽdum vt in vet. *ampliſſimã quamque.*

Nec alium in vlla locum quàm perorandi. Legi etiam fortaſſe poſſit, *nec alio in illa loco.*

quaſi per figuram ſic obtuliſſet : *Iura per patris matriſque cineres, qui inconditi iacent:* & alia in hunc modum:arripiente eo conditionem,nec iudicibus aſpernantibus,non ſine magna ſui inuidia negotium afflixit. Et rurſus in cognitione cædis,Mediolani, apud Lucium Piſonem proconſulem , defendens reum, quum cohibente lictore nimias laudantium voces , ita excanduiſſet , vt & deplorato Italiæ ſtatu , quaſi iterum in formam prouinciæ redigeretur : Marcum inſuper Brutum,cuius ſtatua in conſpectu erat,inuocaret, *legum ac libertatis auctorem, & vindicem* , pæne pœnas luit. Iam autem ſenior ob vitium vomicæ Nouariam rediit : conuocatáque plebe , cauſis propter quas mori deſtinaſſet, diu,ac more concionantis, redditis,abſtinuit cibo.

ANIMADVERSIONES.

A *Quaſi per figuram.* Dicit antè in procemio, *per omneis figuras:* vel per figuram, ὡς ἐν τύπῳ.

Negotium adflixit. cauſſam perdidit.

In cognitione cædis. in iudicio.

More concionantis. cócionem habentis, verba facientis.

B Deeſſe huic libro multũ, intelligi poteſt ex catalogo rhetorum eorum, qui principio vtriuſq; manuſcripti libri legitur. namq; præter ſuperiorum nomina,hæc etiam leguntur;

L. Cæſtius Pius
M. Porcius Latro
Q. Curtius Rufus
L. Valerius Primanus
Virgilius Flauus
L. Statius Vrſulus
P. Clodius Quirinalis
M. Antonius Liberalis
Sex. Iulius Gabinianus
M. Fabius Quintilianus
Iul. Tito.

Caſſii Parmenſis verſus, qui ſequuntur , in Bruttiis inuentos,quos inde mihi Sertorius Quadrimanus, iuuenis doctrina moribúſque elegantiſſimis curauit, auctarij loco damus,ne pereant ſcilicet : digniſſimi enim Caſſio viſi ſunt: cuius Horatius, Plinius , cæteríque meminerunt.

CASSII PARMENSIS ORPHEVS.

Arguta primùm cùm plectra parentis , & auro
Diſtinctam ſumpſit citharam Rhodopeius heros,
Ridebant ſegneis pulſus , digitóſque micanteis
Serius, & chordis indoctæ diſſona vocis.
Mox pudor exardens, & gloria dulcis honeſti,
Luſibus auertit puerilibus, omnis & illuc
Perditus incumbens Muſæ pallebat amore.
Et nunc maternis inhiat , nunc ille paternis
Cantibus , hinc illinc diſcens dependet vtrimque.
Nulla Venus faciem cepit mentita doloſis

Compedibus: ſomni fuerat, parcúſque Lyæi:
Donec ridiculus dudum, modulamine ſiluas,
Euulsóſque ſuis ſcopulos radicibus egit.
Auſus & ire viam viuentibus inconceſſam,
Pœnarum oblitos demulſit carmine Manes.
Non leuis adſcenſus, ſi quis petit ardua: ſudor
Plurimus hunc tollit, nocturno ex ſomnis oliuo,
Immoritur, delet quod mox laudauerat in ſe,
Qui cupit æternæ donari frondis honore.

HORATI VITA A SVETONIO SCRIPTA, SICVT ETIAM PORPHYRION IPSIVS INTERpres teſtatur.

HORATIVS Flaccus Venuſinus, patre, vt ipſe tradit, libertino, & exactionum coactore: vt verè creditum eſt, ſalſamentario, quum illi quidam in altercatione exprobraſſet: *Quotiens ego vidi patrem tuum cubito emungentem?* Bello Philippenſi, excitus à Marco Bruto imperatore, tribunus militum meruit: victíſque partibus, venia impetrata, ſcriptum quæſtorium comparauit. Ac primò Mæcenati, deinde Auguſto inſinuatus, non mediocrem locum in amborum amicitia tenuit. Mæcenas quantopere eum dilexit, ſatis monſtratur illo epigrammate: vbi inquit:

Ni te viſceribus meis Horati
*Plus iam diligo * Titum ſodalem* *
*Mimo * videas ſtrigoſiorem.* *

Sed multo magis extremis, tali ad Auguſtum elogio: *Horati Flacci vt mei, memor eſto.*

AVGVSTVS ei Epiſtolarum officium obtulit: hoc ad Mæcenatem ſcripto ſignificat. *Antè ipſe ſcribendis epiſtolis amicorum ſufficiebam: nunc occupatiſſimus, & infirmus, Horatium noſtrum à te cupio abducere. Veniet ergo ab iſta paraſitica menſa ad hanc regiam: & nos in ſcribendis epiſtolis iuuabit.* Ac ne recuſanti quidem aut ſuccenſuit quicquam, aut amicitiam ſuam ingerere deſiit. Extant epiſtolæ: ex quibus, argumenti gratia, pauca ſubieci. *Sume tibi aliquid iuris apud me, tanquam ſi victor mihi fueris: rectè enim, & non*

temerè feceris: quoniam id vſus mihi tecum eſſe volui, ſi per valitudinem tuam fieri poſſit. Et rurſus. *Tui qualem habeam memoriam poteris ex Septimio quoque noſtro audire. Nam incidit vt illo coram fieret à me tui mentio. Neque ſi tu ſuperbus amicitiam noſtram ſpreuiſti, ideo nos quoque* αἰθυπερηφανοῦμεν. Præterea ſæpe inter alios iocos *puriſſimum penem*, & *homuncionem lepidiſſimum* appellat: vnáque & altera liberalitate locupletauit. Scripta quidem eius vſque adeò probauit, manſuráque perpetuò: vt non modò Sæculare carmen componendum iniunxerit, ſed & Vindelicam victoriam Tiberij Druſique priuignorum: cúmque coëgerit propter hoc tribus carminum libris, ex longo interuallo, quartum addere: poſt Sermones quoque lectos, nullam ſui mentionem habitam ita ſit queſtus, *Iraſci me tibi ſcito quòd non in pleriſque eiuſmodi ſcriptis mecum potiſſimum loquaris. An vereris ne apud poſteros tibi infame ſit, quod videaris familiaris nobis eſſe?* expreſsítque elogium, cuius initium eſt,

Cùm tot ſuſtineas, & tanta negotia ſolus:
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora Cæſar.

* Idem Horatius habitu corporis breuis fuit, atq; obeſus: qualis à ſe ipſo & in Satyris deſcribitur, & ab Auguſto hac epiſtola. *Protulit ad me Dionyſius libellum tuum, quem ego, ne accuſem te, quantuluſcumque eſt, boni conſulo. Vereri autem mihi videris, ne maiores libelli tui ſint, quàm ipſe es, ſed ſi tibi ſtatura deeſt, vnde eſt. Itaque licebit in ſextariolo ſcribas: quum circuitus voluminis tui ſit,* ὀγκωδέστατος, *ſicut eſt ventriculi tui.* Ad res Venereas intemperantior traditur. Nã ſpeculato cubiculo ſcorta dicitur habuiſſe diſpoſita: vt quocunque reſpexiſſet, ibi ei imago coitus referretur. Vixit plurimùm in ſeceſſu ruris ſui Sabini, aut Tiburtini: domúſq; eius oſtenditur circa Tiburtini luculum. Venerunt in manus & *elegi* ſub titulo eius, & *Epiſtola* proſa oratione, quaſi commendans ſe Mæcenati: ſed vtraque falſa puto. Nam elegi vulgares, epiſtola etiam obſcura: quo vitio minimè tenebatur. Natus eſt ſexto Idus Dec. Lucio Cotta & Lucio Torquato conſulibus. Deceſſit quinto calend. Decemb. Caio Marcio Cenſorino, Caio Aſinio Gallo conſulibus, poſt nonum & quinquageſimum annum, hærede Auguſto palam nuncupato: quum vrgente vi valitudinis, non ſufficeret ad obſignandas teſtamenti tabulas. Humatus & conditus eſt extremis Eſquiliis, iuxta Mæcenatis tumulum.

CAII PLINII VITA EX SVETONII LIBRO DE VIRIS Illuſtribus.

PLinius Secundus Nouocomenſis, equeſtribus militiis induſtriè functus, procurationes quoque ſplendidiſſimas, atque continuas, ſumma integritate adminiſtrauit, & tamen liberalibus ſtudiis tantam operam dedit, vt non temere quis plura in otio ſcripſerit. Itaque bella omnia, quæ vnquam cum Germanis geſta ſunt, viginti voluminibus comprehendit. Item naturalis hiſtoriæ triginta ſeptem libros abſoluit. Periit clade Campaniæ. Nam quum Miſenenſi claſſi præeſſet, & flagrante Veſebio, ad explorandas propius cauſas, liburnicas prætendiſſet: neque, aduerſantibus ventis, remeare poſſet: vi pulueris ac fauillæ oppreſſus eſt: vel, vt quidam exiſtimant, à ſeruo ſuo occiſus: quem, deficiens æſtu, vt necem ſibi maturaret, orauerit.

M. ANNEI LVCANI VITA, A SVETONIO, VT VIDETVR, conſcripta.

M. Anneus Lucanus Cordubenſis prima ingenij experimenta in Neronis laudibus dedit quinquennali certamine. Dein ciuile bellum quod cum Pompeio & Cæſare geſtum eſt, recitauit. Qui tantæ leuitatis & immoderatæ linguæ fuit, vt in præfatione quadam ætatem & initia ſua cum Virgilio comparans auſus ſit dicere, *Et quantum mihi reſtat ad culicem?* Hic in initio adoleſcentiæ, cùm ob infeſtum matrimonium patrem ſuum ruri agere longè cognouiſſet: reuocatus Athenis à Nerone cohortíque amicorum additus, atque etiam quæſturæ honoratus: non tamen permanſit in gratia. Siquidem ægrè ferens recitante ſe ſubito, ac nulla niſi refrigerandi ſui cauſſa, indicto Senatu Neronem receſſiſſe: neque verbis aduerſus principem, neque factis extantibus poſt hæc tem-

temperauit. Adeo vt quondam in latrinis publicis clariore cum ſtrepitu ventris emiſſo, hemiſtichium Neronis magna cum ſeſſorum fuga pronuntiarit: *Sub terris tonuiſſe putes.* Sed & famoſo carmine cum ipſum, tum potentiſſimos amicorum, grauiſſimè proſcidit. Ad extremum penè ſignifer Piſonianæ coniurationis extitit. Multis in gloriam tyrannicidarum palam indicenda: ac plenus minarum vſque eò intemperans, vt Cæſaris caput proximo cuique iactaret. Verùm detecta coniuratione, nequaquam animi conſtantiam præſtitit. Facile enim confeſſus, & ad humillimas deuolutus preces: matrem quoque innoxiam inter ſocios nominauit: ſperans impietatem ſibi apud parricidam principem profuturam. Impetrato autem mortis libero arbitrio, codicillos ad patrem corrigendos, quibuſdam verſibus ſuis exarauit: epulatúſque largiter, brachia ad ſecandas venas medico præbuit. Poëmata etiam eius prælegi memini: confici verò, ac vænalia proponi, non tantùm operoſè & diligenter, ſed ineptè quoque.

ISAACI CASAVBONI
AD SVETONII LIBELLOS DE GRAMMATICIS ET RHETORIBVS
NOTAE.

DVo iſti libelli, pars duntaxat ſunt, aut fortaſſe etiam particula, operis maioris à Suetonio quondam editi. Satis hoc vel ex eo poteſt conſtare, quod nō ſolum grammaticos, & rhetores, ſed etiam poëtas illuſtres ab eo fuiſſe deſcriptos, res ipſa arguit. Nam & Horatij & Lucani vitæ quæ hodieque extant, Suetonium in antiquis libris præferunt auctorem: & ſtilus ipſe, concinna quadam breuitate inſignis, item illa accurata inquiſitio rerum ad πολυμάθειαν & eruditionis copiam ſpectantium, etiam mediocriter verſatis in lectione huius eruditiſſimi ſcriptoris, fidem eius abundè fecerint. Terentij quoque vita, initio Περιλεγμένων in eum poëtam deſcripta, ſicut obſeruauit, & monuit verè in ſuis ad Euſebium Notis illuſtriſſimus Scaliger, huius eſt ſcriptoris. Tranquillo enim dubio procul adſcribi debent, quæcumque in fronte illorum Prolegomenωn leguntur, vſque ad iſta verba, HAEC SVETONIVS TRANQVILLVS. Quin & Perſij vitam, initio veterum Scholiorum poſitam, fal- A lor, aut alius nemo præter hunc compoſuit. Habemus igitur operis Suetoniani tres partes diſtinctas, de grammaticis, de rhetoribus, de poetis. Quemadmodum autem priuſquàm profeſſores grammatices aut rhetorices enumeraret, artium illarum originem apud Romanos & incrementa videmus illum expoſuiſſe: ita etiam poëticæ ortum, & prima illius ſtudia, B quæque eodem pertinent, omnia executus erat Suetonius antequam poëtas ipſos in ordinem digereret. id enim nonnulla quæ hodiéque ſuperſunt fragmenta indicant; imprimis autem illud egregium, quod è libro VIII. Iſidori inter cætera deſcripſimus. Præter haſce tres, videntur & aliæ corporis eiuſdem fuiſſe partes. Nam Plinij quoque C vitam à Tranquillo fuiſſe compoſitam, poſtea oſtendemus. quem non putamus in vllo ordine è tribus ſuperioribus fuiſſe collocatum: etſi non negamus omnibus illis facultatibus fuiſſe ipſum præditum. Fuere qui exiſtimarent, non ſolum de viris literatis egiſſe iſto opere Tranquillum; ſed in vniuerſum de omnibus aut pleriſque

tiſque omnibus Romanis, aliqua A inſigni laude illuſtribus. Primus, quod ſciam, auctor huius opinionis extitit Alexander Minutianus, qui ante centum & octo annos ſub titulo SVETONII DE VIRIS ILLVSTRIBVS & hos duos libellos Mediolani publicauit, & vnà cum iſtis librum integrum Sexti Aurelij Victoris, quo priſcos Romæ ſiue Reges, ſiue duces enumerauit. Tam ab- B ſurda ſententia, quam ipſius auctor, qui eius patrocinium ſuſcepit, ne ſimilitudine quidem aliqua veri potuit firmare, inuenit tamen quibus placeret. nam Minutiani editio aliis quoque locis poſtea eſt repetita. Porrò licet & non ignoremus, & apud Græcos & apud Romanos plures fuiſſe, qui ſimilis argumenti libros à ſe compoſitos, ΠΕΡΙ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝ- C ΔΟΞΩΝ & DE VIRIS ILLVSTRIBVS inſcriberent, vt Cornelium Nepotem, Plutarchum & alios: nos tamen exiſtimamus, operis huius Suetoniani indicem minus laxè conceptum fuiſſe, hoc aut ſimili modo: DE VIRIS IN LITERIS ILLVSTRIBVS. non obſcurè præit nobis ad hāc ſententiam B. Hieronymus, qui Suetonium enumeraſſe ſcribit, nō ſim- D pliciter *viros illuſtres* Romanorum: ſed *literarum viros illuſtres*. Eſt verò dolendum priorum ſæculorum homines, ea fuiſſe rerum cognitu digniſſimarum incurioſitate, vt tam eruditum ſcriptum poſteris conſeruare neglexerint: niſi quod haud ratione caret, vt qui meliores literas penitus & ignorarent & contemtui haberent, eorum quoque memoriā E vellent exſtinctam, qui bene de literis merendo nomen & famam ſibi pepererant. Inde eſt, quod quum librorum octo de Cæſaribus paſſim in omnibus bibliothecis ſcripta manu exemplaria reperiantur: horū tamē libellorum ne veſtigium quidem vllum in librariis vel locupletiſſimis apparet. Nos in Regia nuſquam illos offendimus. Vnum exēplar Senator ampliſſimus Paulus Petauius exhibuit. alterum olim habuit v. CL. & prꝑſtantiſſimus Petrus Pithœus: vnde excerptas διαφόρους γραφὰς optimus virorum Iacobus Bongarſius ὁ πάνυ nobiſcum communicauit. Multa in iis notata quæ ex aliis libris protulerunt in lucem Achilles Statius & Elias Vinetus, viri doctiſſimi, & de his libellis prꝑclarè meriti: nos pauca attingemus illis intacta.

DE ILLVSTRIBVS GRAMMATICIS.] Mediol. DE CLARIS GR. Scripta lectio, *De illuſtribus*. Sic apud A. Gellium lib. II. cap. XXV. *Duo Græci Grammatici illuſtres Ariſtarchus & Crates*. Atteius Philologus dicitur Aſinio Pollioni, *nobilis grammaticus*. infra cap. X.

Pa. I. l. I. *Grāmatica olim Romæ, ne in vſu quidē, n.*] Scripta lectio, cui cōſentit Mediolanenſis editio, *Gra. Romæ in vſu. q. olim, ned.*

6 *Qui iidem & poetæ & oratores ſemigræci erant.*] A codice Mediol. abeſt vox *oratores*: quod non probo. ibidem ſine parentheſeos notis locus ita concipitur. *Siquidem antiquiſſimi doctorum quidem, & poetæ & ſemigræci erant. Liuium & Ennium d.*

7 *Quos vtraque lingua domi foriſque docuiſſe, adnotum eſt.*] Viri eruditi *docuiſſe* hic accipiunt, vt cum dicimus docere fabulam, & Græci διδάσκειν, vnde διδασκαλίαι δραμάτων. & certum quidem eſt, Liuium atque Ennium fabulas multas docuiſſe. at Græcas tragœdias aut comœdias ipſos compoſuiſſe vel docuiſſe, non legimus. eſt verò indubitata res, Ennium literas docuiſſe & domi, id eſt Romæ, & foris, hoc eſt in

Sardinia inſula: vbi ipſum Porcius A Cato inuenit, qui vt ſcribit Sex. Aurelius Victor, in Prætura Sardiniam ſubegit: ibique eſt ab Ennio Græcis literis eruditus. Sed aut Cato Ennium Roma ſecum in Sardiniã abduxit, aut Victor Præturæ Catonis tribuit, quod Quæſturæ eiuſdem congruebat. Æmilius Paulus, ſiue Cornelius Nepos in vita Catonis: *Prætor prouinciam obtinuit Sardiniam, ex qua Quæstor ſuperiore tempore ex Africa decedens Q. Ennium poetam deduxerat: quod non minoris æſtimamus, quàm quemlibet ampliſſimum Sardinienſem triumphum.* Romæ autem multos annos Græcas literas Ennium docuiſſe, eximiè probant hi verſiculi ipſius Ennij de Romanis:

Contendunt Græcos: Graios memo- C
rare ſolent ſos.
Quod Græca lingua lõgos per tem-
poris tractus
Hos paui.

Lege quę ſcripſit olim Ioſephus Scaliger ad Feſtum in voce *Regium.*

8 *Nihil amplius quàm Græcè interpretabantur.*] Omnino legendum *Græca interpretabantur.* nam cui bono Latina Gręcè interpretari, quum D illi quos docebant, Græcas literas ignorarent?

9 *Ac ſi quid Latinè ipſi compoſuiſſent prælegebant.*] Scripti, *aut ſi q.* *Prælegere* autem vox artis eſt: quæ de præceptore vſurpatur; vt de diſcipulo *legere*: paullo poſt: *Lucilij Satyras legiſſe ſe apud Archelaum Pompeius Lenæus prædicat.* Sic apud Græcos, ἀναγινώσκειν de diſcipulo di- E citur, παραναγινώσκειν de magiſtro: vel etiam ἐπαναγινώσκειν, vt apud Sextum Empiricum initio libri quo diſputat de loco: Ἐπίκουρος κομιδῇ νεανίσκος ὢν ἤρετο τὸν ἐπαναγινώσκοντα αὐτῷ γραμματιστήν. ſed & ἀναγινώσκειν de præceptore, apud Apolloniũ grammat. ſæpe.

12 *Cuius etiam de augurandi diſciplina volumina feruntur.*] Mediol. *ferantur.* nonnihil diuerſa ſententia: vt exiſtimo verius & melius.

Pag. 698. l. 1. *Crates Mallotes Ariſtarchi æqualis, miſſus ad Senatum ab Attalo rege.*] Cratetes olim viri celebres multi fuerunt. Diogenes La- B ertius libro IV. decem enumerat, inter quos ſeptimum locum Mallotes obtinet. fuiſſe hunc grammaticum & Criticum inſignem, Ariſtarchi ęqualem, vetusquoque ſcriptor apud Suidã memoriæ tradidit, ambos circa Olympiadem CLVI. repugnante in Ægypto Philometore, floruiſſe ex iis conſtat quæ de vtroque illorũ apud eundem leguntur. Sed Crates C hic qui propter facultatem criticam dictus eſt non ſolum γραμματικὸς καὶ κριτικὸς, verùm etiam Ὁμηρικὸς: hoc amplius philoſophus Stoicus audiit, vt ait Suidas, & confirmat nonnihil Strabo, qui Panætium, Stoicorum, iudice M. Tullio, prope principem ab eo fuiſſe inſtitutum ſcribit libro XIV. Apparet vero ex hoc Suetonij loco, etiam politica ipſum at- D tigiſſe, & in Pergamenorum regum aula non ſine dignatione eſſe verſatum. Vixit in eadem vrbe etiam Ariſtarchus, habuítque ibi acrem ſuorum ſtudiorum æmulum Cratetem alium, loci indigenam. Suidas, Ἀρίσταρχος Κράτητι τῷ γραμματικῷ Περγαμηνῷ πλεῖστα διημιλλήσατο ἐν Περγάμῳ. Quod igitur dicit hoc loco Suetonius, primum Cratetem ſtu- E dium grammaticæ Romam intuliſſe: non de primis literis debet intelligi, aut de literatoris alicuius grammatiſtica: qua neque vrbs Roma, neque vlla vnquam ciuitas mediocris caruit: ſed de ſeria vtriuſque linguæ cognitione, & au-

cto-

ctorum quà interpretatione, quà imitatione. A

2 *Inter ſecundum ac tertium bellum Punicum, ſub ipſam Ennij mortem.*] Obiit Ennius Conſulibus Qu. Martio Philippo II. Qu. Seruilio Cepione: anno poſt finem impoſitũ bello alteri Punico trigeſimoſecundo: ante principium belli Punici tertij XIX.

3 *Qui in regione Palatij prolapſ.*] Dele *in* ex auctoritate librorũ, & vſu Latinè loquẽtium. Idem in Auguſto, cap. V. *Natus eſt paullo ante Solis exortum, regione Palatij, ad capita bubula.* B

5 *Plurimas ἀκροάσεις ſubinde fecit.*] Melius, *acroaſis*, vt in Mediol. nam Romani illam vocem vſu fecerunt ſuam: neque ſolum de literarum profeſſoribus eam vſurparunt, ſed etiam de aliarum artium magiſtris. Vitruuius lib. X. cap. XXII. *Architectus ab Arado, nomine Callias, Rhodum quum veniſſet, acroaſin fecit.* dixerunt & *auditiones* verbum è verbo exprimentes. A. Gellius, lib. XVII. cap. II. *eaſdem auditiones eoſdem doctores colebamus.* Cicero ſępe, *ſcholam habere* vel *explicare.* poſtea etiam *Lectiones* dixerunt. B. Auguſtinus in Confeſſionibus, *lectionem exponere*, de ſe rhetore docente. C D

6 *Ac noſtris exemplo fuit ad imitandum.*] Mediol. *n. ex. fuit.* ſine illis *ad imitandum:* quæ poſſunt abeſſe, nullo ſententiæ damno.

9 *Diligentius retractarent.*] Pithœi lib. *recitarent.* alij ſic, *retractarent legendo, comm* ſine copula.

10 *Næuij Punicum bellum, quod vnico volumine & continenti ſcriptura expoſitum, diuiſit in ſeptem libros.*] Quæ narrantur fuiſſe apud Græcos literarum initia, quæ incrementa, eadem ferè etiam apud Romanos fuerunt. Narrant Græci Homerum ea ſimplicitate in ſtudiis verſatum, vt & Iliadis & Odyſſeæ carmina continenti ſcriptura componeret, ſine vlla librorum diſtinctione: quæ poſtea ſtudio & induſtria grammaticorum in partes vicenas quaternas ſint diuiſæ. auctorem eius partitionis Ariſtarchum grammaticum Gręci vulgo faciunt. Ecce apud Rom. ſimilem ferme per omnia hiſtoriam. Næuius vt Homerus, continuum carmen ſcribit: C. Octauius Lampadio ceu alter Ariſtarchus opus Næuianum ſecat in partes. Obſeruare tamen licet, Varronem, Feſtum, A. Gellium, & alios veteres eruditos partitione Octauiana aut rarò, aut nunquam vti: non enim aliter Næuium in eo opere laudant, quàm hoc pacto, *Næuius in carmine belli Punici*: aut potius *Pœnici.* & ita Priſcianus aliquoties. Sanè ſi verum eſt, Ariſtarchum grammaticum, de quo paullo ante dicebamus, primum omnium poemata Homeri in libros diſtinxiſſe, ignorauerit Næuius hanc partitionem: vt qui aliquãto fuerit natu maior Ariſtarcho.

15 *Quintus Vargonteius Annales Ennij, quos certis diebus in magna frequentia pronuntiabat.*] Annalium Ennij opus in XL. libros fuit digeſtum: quam partitionem à Varguntcio eſſe profectam, ex his Suetonij verbis neq. dicere pro certo queas, neque negare. cæterum recitatio hæc Annalium in corona circumſtantium, morem Græcorum rhapſodorũ in Homericis verſib. pronuntiandis referebat. quare vt fuêre in Græcia qui Homeridæ vel Homeriſtæ dicebantur: ſic in Italia, qui Ennianiſtæ. A. Gellius lib. XII. cap. V. *Puteolis Iuliano nunciatur, ἀναγνώστην quendam, non indoctum* E

hominem, voce admodum ſcita & canora, Ennij Annales legere ad populũ in theatro. Eamus, inquit, auditum neſcio quem iſtum Ennianiſtam. hoc enim ſe ille nomine appellari volebat. Pro *Vargunteius* eſt in Mediol. *Varguntius* perperam. eſt enim gens Romana ſatis nota, *Vargunteia*, ex qua hic fuit ortus, aut adoptione in eam inſertus.

16 *Vt Lælius Archelaus, Vectius, Quintus Philocomus.*] Liber Mediol. *Lælius Archeas Vectij Q. Philocomus.* Fort. *Lælius Archias, L. Vectius, Q. Philocomus.* Sed nihil affirmo: & mox in eodem libro *Archelaus* ſcriptum, non Archeas. illud non dubito, *Lælius Archelaus*, vnius hominis eſſe nomina, quorum prius manumiſſione meruit. Sic mox *Pompeius Lenæus* appellatur libertus Pōpeij, qui ante manumiſſionem dicebatur Lenæus, Λωαῖος. Tres igitur ſunt nō quatuor qui hic nominantur grammatici. Pro *Philocomus* Petauij cod. & Pithœi *Philoconius* mendoſe. eſt enim vſitatum Græcis nomen φιλόκωμος.

ibid. *Lucilij Satyras familiaris ſui,*] an eius qui poſtremo nominatus? an omnium trium? *Satiras* autem per *i* ſcribendum ſemper eſſe, certò probauimus libro De Satira Romana.

18 *Prædicant.*] Scripſimus, *legiſſe ſe prædicant* cum mss. & Mediol. codice, nōn *legiſſe prædicantur*: quod ex coniectura docti ſubſtituerant: ſententia multum variante.

p. 699. 3. *Tantus optimatum fautor, vt Quintum Metellum Numidicum in exiliũ comitatus ſit.*] Q. enim Cæcilius Metellus populari factione patria pulſus, ait Valerius Maximus libro IV. capite primo, in Aſiā ſeceſſit, & Smyrnę exulauit. nota hiſtoria ex Liuij Epitome, A. Gellio, Aurelio Victore, Cicerone ipſo, atque aliis. Simillima ſequitur narratio de Aurelio Opilio, qui cum Rutilio Rufo Smyrnæ item exulante conſenuit. Adeo verum eſt literas aduerſis lætiſque rebus pariter eſſe vtiles.

8 *Veneno ſibi perunxit pedes & enecuit, vt parte ea corporis quaſi præmortua vixerit.*] Mediol. & MSS. *viueret.* Hiſtoriam narrat Plinius lib. XXV. cap. III. *Tradit M. Varro, Seruium Clodium equitem Romanũ magnitudine doloris in podagra coactum, veneno crura perunxiſſe, & poſtea caruiſſe ſenſu omni æquè quàm dolore in ea parte corporis.* Alij ad eiuſdem rei effectum non veneno vſi, verùm aceto: cuius vim ναρκωτικὴν, & verè ὀδυνήφατον, experimento ſuo cognouit M. Agrippa, ſupremis ſuis annis conflictatus graui morbo pedum. Plinius lib. XXIII. cap. II.

9 *Poſt hoc mag.*] *hoc* nempe tempus. Sed ſcribendum eſt *hos.* poſt modo enumerato Grammaticos ars cepit incrementum.

10 *Et gratia & cura artis increuit.*] Quidam: *& gratiâ & curâ artis increuit.* non ſequar.

11 *Super viginti*] Scripta lectio, *ſuper decem.* Mediolanenſis editio, quæ inſtar MSS. eſt, *viginti.*

13 *Quem Lenæus Meliſſus per cauillationem nominis Πανὸς ἄγημα dicit.*] Mediol. literis Latinis corruptiſſime, *panoſagaſema.* Scripta lectio ferè vt eſt editum. id eſſet *Panis admiratio*, ſiue *ſtupor.* vt intelligatur affine aliquid voci ἐμβρόντητος: quam vſurpabant de eo qui eſſet ſtupore defixus. erit alluſio ad Panicos terrores, quos à Pane credebant immitti, vt ſcribit Polyænus & alij. eſt & vox militiæ ἄγημα *agema*, legio vel ala, vt Liuius & Curtius vertūt. Sed prior ſignificatio hic potius cōuenit.

uenit Πανὸς ἄγημα, quaſi dicas, ô ſtu- A pide & literarum obliuio. Sed refellit iſta perſpicue, quod ait Suetonius, *per cauillationem nominis :* nam in Πανὸς ἄγημα, nulla eſt ad nomen DAPHNIS alluſio. Itaque Ioſephus Scaliger ſcribebat δαπάνης ἄγημα *impenſæ portentum*, vel δαπάνημα : vel Δαπανίδης; vt & ad nomen eſſet aliqua alluſio, & ad rem quæ narratur. Tentabam aliquando, δάνους ὄφλημα, B propter cuius pretium ingens æs alienum ac damnum eſſet contractū. vel δάνους ἄγρευμα: quoniam ἄγημα aut tale quid libri omnes tuentur.

16 *Ducentis millibus nummûm.*] Vt ſi hodie dicas, aureis ad quinquies mille. Sed longè aliò nos vocant libri alij, in quibus ſcriptum, *DCC.millibus :* ea eſſent aureorum quibus hodie vtimur millia circiter C ſeptemdecim & quingenti. Plinius libro VII.cap.XXXIX. *Pretium hominis in ſeruitio geniti, maximum ad hanc diem, (quod equidem compererim) fuit grammaticæ artis Daphnidis, Cn. Piſaurenſi vendente, & M. Scauro principe ciuitatis* III.*M.DCC.ſeſtertus licente.* Omnino ridiculè expreſſa ſumma, quæ ne ad centum quidē aureos accedit. Ego verò nullus du- D bito & in Suetonij & in iſto Plinij loco numerum aliquem deſiderari, omnibus ante dictis longè maiorem. Franciſcus Hotomanus, clariſſimus Iuriſconſultus, & in hac parte antiquitatis diligenter verſatus, emendabat, *tricies ſeptingentis.* cui equidem, vt in re dubia, aſſentior: etſi ſumma illa vægrandis eſt ac planè ſtupenda. Sed Romanas opes & E animos cogitet lector non res hodiernas.

17 *Ab Eficio Caluino.*] Mediol. *Efficio.* Scripti, *Æficio*, omnia ſuſpecta. Caluini cognomen plures Romanorum gentes vſurparunt, vt Domitia, Veturia, Sextia. Eficios nuſquam legere memini: legi Ericios vel Erucios.

18 *Multos edocuiſſe.*] Scripta lectio, *edoceret.* Scribēdum, *vt multos edoceret.* ſiquidē aliquid mutandū.

p.700.l.1. *De notiſſimis doctoribus.*] Scripti, *de doctiſſimis doct.* perperam autē *Cares* ſine aſpiratione, pro *Chares*, Χάρης. Oppius iſte, is fortaſſe eſt qui Macrobio vir doct⁹ dicitur Saturnal.lib.II. cap.XIV. Librū fecerat De ſilueſtribus arboribus.

8 *In libello quo diſtinguit literatum ab erudito.*] Vt hęc lectio eſt, videtur Cornelius Nepos ad id ipſum libri ſcriptionem inſtituiſſe, vt diſcrimen explicaret inter literatum & eruditum, quod vix putem, quare probo lectionem mihi repertam in codice Bongarſij. *Cornelius quoque Nepos, libello quodam diſtinguit literatum ab erudito.* Propriè literatus is eſt, qui literas habet, ſiue earum doctrinam poſſideat, hoc eſt ὁ πεπαιδευμένος, ſiue ipſarum notis ſit inſcriptus, vt ſerui ἐστιγμένοι, *frontem literati* Plauto & Apuleio, ideo vertit auctor Gloſſarū *literatus* γεγραμμένος. Cornelio Nepoti diſcrimē facienti inter *literatū* & *eruditum*, literatus idem erat ac grāmaticus. Diomedes lib.II. *Artiū genera ſunt plura, quarum Grammatice ſola literalis eſt, ex qua rhetorice & poetice conſiſtūt: iccirco literalis dicta, quod à literis incipiat. Nam & grammaticus Latinè literatus eſt appellatus: & grāmatica*, literatura, *quæ formam loquendi ad certam rationē dirigit.* At *eruditi* qui dicantur Romanis ſcriptoribus, & quid *eruditionē* propriè appellarint, expoſuimus ad lib.II.Suet.cap.LXXXIX. ſic cape *eruditionis variæ volumina* ca.VI. id eſt, ποικίλην φιλολογίαν περιέχοντα.

12 *Eoſdē literatores vocitatos. Meſſala Coruinus in quadā ep.*] Reſtitue

è Codice Mediolanenſi & MSS. vocē quæ deeſt, ac diſtinctione mutata, ſcribe: *eoſdem literatores vocitatos Meſſala Coruinus in quadam epiſtola oſtendit, non eſſe ſibi dicens, rem.*

14 *Nec cum Sigida quidem.*] Scripta lectio, *ne cum rigida q.* neutrum poſſumus probare. Ticidam nominat Suetonius cap. XI. qui an huc pertineat neſcio. fortaſſe verius eſt quod viro eruditiſſimo, & veteri cōſuetudine καὶ συμβιώσει mihi coniunctiſſimo Iohanni Vvouerio Hāburgenſi videbatur *ne cum Sedigito quidem.* Volcatium Sedigitum de poetis ſcripſiſſe teſtis A. Gellius lib. XV. cap. XXIV.

16 *Sunt qui literatum à literatore diſtinguant, vt Græci grammaticum à grammatiſta.*] Qui diligentius ſiue Græcè ſiue Romanè loquuntur, hæc diſcrimina accuratè ſeruant. Iuuat verò hoc loco referre, quæ de differentia inter grammatiſticam & grammaticam, Sextus Empiricus ſcriptor eruditiſſimus nōdum Græcè editus diſſerit, docens, ab eadem quidem voce vtramque eſſe appellatam, ſed non ab eadem vocis eiuſdem notione γράμματα. quippe Græcis dici, & literarum elementa, quę in prima pueri pueritia pueri docentur: & ſcripta auctorum. igitur grammatiſticam quidem à priore ſignificatione eſſe appellatam, grammaticam verò à poſteriore: quę quidem auctorum omnium intelligentiam & interpretationem profiteatur. Sic ille in iis quæ ſcripſit aduerſus μαθηματικούς, capite, Ποσαχῶς λέγεται ἡ γραμματική. Καὶ ἡ τέλειος γραμματικὴ ἀπὸ τῆς τῶν γραμμάτων εἰδήσεως κατ' ἀρχὰς ὀνομασθεῖσα, διετάθη καὶ ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς ποικιλωτέροις αὐτῶν, καὶ τεχνικωτέροις θεωρήμασι γνῶσιν. τάχα δὲ ὥς φασιν οἱ περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην ἐστι αὐτὴ ἀπὸ μὲν γραμμάτων ὠνόμασται: οὐκ ἀπὸ τούτων δὲ ἀφ' ὧν καὶ ἡ γραμματιστική. ἀλλ' ἐκείνη μὲν, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῶν στοιχείων. αὕτη δὲ ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων περὶ οἷς πονεῖται. ΓΡΑΜΜΑΤΑ γὰρ καὶ ταῦτα προσαγορεύεται. καθὰ καὶ δημόσια καλοῦμεν γράμματα. καὶ πολλῶν τινὰ γραμμάτων ἐμπειρίαν ὑπέχειν φαμέν. τουτέστιν οὐ τῶν στοιχείων, ἀλλὰ τῶν συγγραμμάτων. καὶ Καλλίμαχος δὲ ποτὲ μὲν τὸ ποίημα καλῶν γράμμα, ποτὲ δὲ τὸ καταλογάδην σύγγραμμα φησί. prius probat allato epigrāmmate Callimachi vbi ſunt iſta --Ὁμήρειον δὲ καλεῦμαι Γράμμα Κρεωφύλου. Ζεῦ φίλε τοῦτο μέγα. poſterius, allato verſu ex epigrāmate eiuſdem in Cleōbrotum. Ἓν τὸ περὶ ψυχῆς γράμμ' ἀναλεξάμενος. vbi γράμμα eſt Phædo Platonis. Affert poſtea Sextus Grāmaticę deſcriptionē ex Dionyſio Thrace hāc: Γραμματική ἐστιν ἐμπειρία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ ξυγγραφεῦσι λεγομένων: deinde vocē ξυγγραφεῖς quæ ſcriptorib. Atticis hiſtoricū ferè ſignificat, interpretatur addens: ΞΥΓΓΡΑΦΕΙΣ καλῶν, ὡς ἔστιν ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ποιητὰς ἀντεμφάσεως πρόδηλον, οὐκ ἄλλους τινὰς, ἢ τοὺς καταλογάδην πραγματευσαμένους. Hæc Sextus Empiricus.

20 *Cū familia alicuius vænalis produceretur.*] cum aliquis mango, aut alius ſeruos ſuos vænum producebat in cataſta. Titulis enim & voce præconis ſingulorum mancipiorū pretia indicabantur. Lege Lucianū Βίων πρᾶσις. Propertius lib. IV. *At quorum titulus per Barbara colla pependit Cælati medio cum ſaliêre foro.* Vide A. Gellium lib. 4. cap. 11.

24 *Secundum quam conſuetudinē poſteriores quoque exiſtimo, qu.*] Confer hunc locum cum iis quæ ſcribit Quintilianus, lib. I. cap. IX. & lib. II. cap. I.

27 *Periphraſes, elocutiones ethologias.*] Mediol. *Paraphraſes, allocutiones.* Optime & veriſſime. in eodem *æthologias*: putet aliquis, *pro ætiologias*: ſed rectum eſt, ethologias.

De iſtis omnibus exercitationibus A habes apud rhetores præſertim Græcos. ἠθολογίαι ſunt morum deſcriptiones, putà auari, aut meticuloſi. de quibus notationibus diximus in Prolegomenis ad Theophraſti Characteres.

34 *Quoſdam è Grammaticis ſtatim è ludo tranſiſſe in forum,*] Poſterius *è* abeſt à Mediolan. Legendũ omnino cum libris Achillis Statij: B *quoſdam è grammatici ſtatim ludo, tranſ.* ea vera lectio & mens Suet.

37 SÆVIVS NICANOR.] Scribo, *Sueuius*, cum doctiſſimo viro Elia Vineto.

p.701.l.1. *In qua libertinum ſe, ac duplici cognomine eſſe hoc indicat.*] Vix cõſtat Latinitas. melius Mediol. *in q. l. ſe duplici cognomine eſſe, per hoc indicat: Sueuij* duplex cognomẽ, *Ni* C *canor Poſthumius*, vel Poſtumeius, vt videtur ſuadere mox alterius lex verſus.

6 *Ibique diem obiſſe.*] Alia lectio, *ibique dicitur obiſſe.*

p.702.l.1. *Nõ abſurde & ſcripſiſſe & feciſſe ſe ait, ex numero Diuarũ & appellatione.*] Mira breuitas ſermonis: nã hoc vult: quod integrũ opus in partes nouẽ tribuiſſet, quódq. illi D nomen Muſarũ impoſuiſſet, nõ abſurde feciſſe ſe, ex numero Diuarũ & appellatione. Exiſtimant eruditi nouẽ iſtis libris nouem Muſarũ nomina eſſe præfixa, vt in Herodoteo opere factũ eſt: ſed falluntur. nã opus vniuerſum Opilij Muſarum nomen tulit: ſingulæ autem dictæ ſunt, liber primus Muſarum, ſecundus Muſarũ &c. neque aliter, quod meminerim E à veteribus laudantur.

2 *Huius cognomen in pl.*] Curioſa & grammatica eſt hæc obſeruatio: quàm refero ad liquidæ geminationem in cognomine Opillius: nam in huiuſmodi nominibus quidam ſemel literam *l* ponebant, quidã geminabant. inde eſt illa etiam in antiquiſſ. codd. varietas, Lucilius, & Lucillius, Popilius & Popillius, & ſimilia.

7 *In contubernio Dionyſii Scytobrachionis.*] Videtur hic altero brachio debilis factus, effigiem brachij è corio aliqua re leui facto geſtaſſe. id enim eſt σκυτοβραχίων. Sed Suida auctore non ſolum Scytobrachion dictus eſt, verum etiam Σκυτεὺς, ſutor, calceolarius. quare alia fuerit cauſſa huius appellationis. Recte autẽ Suetonius antiquiorem hũc fuiſſe pronuntiat, quàm vt illi cõuiuere Gnipho hic Ciceroni æqualis, potuerit. Ætatem illius certo definire non poſſumus: ſed vetuſtum admodum ſcriptorem fuiſſe declarant verba Athenæi è libro XII. ἱστορεῖ Ξάνθος ὁ Λυδὸς, ἢ ὁ τὰς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένας ἱστορίας συγγεγραφὼς, Διονύσιος ὁ Σκυτοβραχίων, ὡς Ἀρτέμων φησὶν ὁ Κασανδρεὺς ἐν τῷ Περὶ συναγωγῆς βιβλίων. Hiſtoriam Lydiaca inſcriptam plerique Xantho Lydo tribuebant, quidam Dionyſio Scythobrachioni. hic Xanthus antiquiſſimus fuit ſcriptor ante Ephorum & Herodotum. Si igitur Dionyſius iſte Iulij Cæſaris & M. Tullij ætate vixiſſet: quis tam fatuus eo vel proximo ſæculo reperiri potuiſſet, qui vetuſtiſſimam Hiſtoriam illi adſcriberet? Profecto ne dubitandum quidem erat Suetonio, quin huius & Gniphonis tempora parũ inter ſe congruerent.

22 *Pompilius Andronicus.*] Mediol. *Marcus Pomp. Andr.*

p.703.l.1. *Vt coactus ſit, præcipuũ illud opuſculũ Annaliũ elenchorũ ſedecim millib. nummûm cuidã vẽdere.*] Si hæc lectio vera eſt, index libri à Põpilio editi fuit, *Elenchi Annalium*. quem titulum ferre & aliquo modo interpretari poſſemus, niſi Mediola.

editio & MSS.aliud ſuaderent. In iis A ſcriptum: *præc. illud opuſculum ſuum Annalium Ennij elēchorum* XVI. *nummûm cuidam vendere.* Docti viri emendanto:ego nihil poſſum.

2 *Quos libros Orbilius ſuppreſſos redemiſſe ſe dixit, vulgandóſque curaſſe nomine auctoris.*] Reuocauit nēpe Orbilius exemplū Xenophontis, qui in libris Thucydidis idem fecit, magnámque ex ea re niuei cādoris B laudem eſt conſecutus.

12 *Pauperem ſe & habitare ſub tegulis.*] Rectè *ſub tegulis* non *pergulis* vt placet nonnullis. Erat enim paupertatis indicium,in meritorio cœnaculo quod multis ſcalis adiretur, habitare,vt etiam ad extremum Domitianum notabamus.

13 *Cui eſt titulus Perialogos.*]Mendoſa vox ſine dubio : quod omnes C Græcè docti mihi concedent.Περὶ ἀλογίας eſſet.*De contētu*: atque hoc videntur ſequentia Suetonij verba cōfirmare non obſcurè. Vereor tamen ne,vt fieri amat in librorum titulis, aliquid moroſius excogitatum ſit ab Orbilio.

14 *Quas profeſſores negligenter ab ambitione parentum acciperet.*] Quid ſit *negligenter accipere iniurias*, alij D quærant.ego ſuſpicor ſcribendū,*negligentiâ & ambitione parentum.*

16 *Quos omni ſermone lacerauit.*] Nō *ſermone*,ſed *occaſione* codex Mediol.

23 *Quo artificio vteretur.*] Fort. *ſe tueretur.* ſic.n.M.Tullius& alij Latinitatis optimi ſcriptores loquuntur.

p.704.l.4.*In eam rem adiutorium ei fecit.*]Liber Petauij,*adi.ei fuit.* E

5 *Ateius prætextatus*] Scrib. *Prætextatus.* nam eſt Ateij cognomen.

9 *Eiuſque Hermam poſtea docuiſſe.*]Quis iſte Hermas? filius Gniphonis an diſcipulus?

13 *Sicut Eratoſthenes.*]De huius ſtudiis & eruditione varia habes apud Strabonē,quæ huc faciunt: vbi plura olim adnotauimus.

P.705.l.4. *Hylen noſtram*]ſunt Excerpta, qualia Plinius ſibi cōfecerat digeſta in Commentarios centum & ſexaginta, vt narrat Plinius iunior.

8 *Alterum breuiario rerum Romanarum.*] Scripti perperam, *breuiore.* amat Suetonius hanc vocem in Auguſto cap.CI.*breuiarium totius imperij.* in Veſpaſiano ca.XXI. *perlectis officiorum omnium breuiarijs.*

9 *Præceptis de ratione dicendi.*] imo verò,*ſcribendi.* atque ita corrige è Mediol.& MSS.

25 *Lydiæ Ticida meminit.*] C. Ticida poeta epigrammatarius,de quo, vt de aliis, eruditè doctiſſimus Gyraldus. Apud Priſcianum libro v.in nouiſſima editione adoleſcētis eruditiſſimi, in cuius obitu damnum fecit Reſp. literaria, *Atticidas* perperam ſcriptum, pro *C. Ticidas*, ſiue quod aliud fuit huic viro prænomen.

29 *Sæcula permaneat noſtri Diana Catonis.*] Scribe è libro Petauij, *noſtri Dictynna C.* notum ex poetis & eorum interpretibus Dianę nomen.

12 *Vitétq.maximè obſcuritatē Saluſtij,*]Mirū eſt,ſi diſertè monitus fuerat Aſinius Pollio ab Ateio,vt Saluſtij obſcuritatem vitaret:tam iniquū fuiſſe ipſi Ateio Polliionē, vt ſcriberet voces obſoletas ſuggeri ab eo ſolitas Saluſtio. Sed puto verum eſſe quod inueni adnotatum in codice Bongarſij, delendam iſto loco eſſe vocem *Saluſtij.*

p.706.l.14. *Vnū difficile expedire nomē.*] Non ſunt audiendi qui mutant hanc lectionem. iubet.n.vir doctus ſcribi,*explicare n.*& affert ex Ambroſij ſermone XXXIX. *tributa ſūt grauia, fiſcalia explicare nō poſſum⁹.*quaſi verò

rò

rò non ſæpe apud Ciceronem & in libris Iuris occurrant illa genera loquendi, *expedire pecuniam*, & *expedire nomina*:item his ἀνάλογα multa.

17 *Calatórque ſacerdotio augurali.*] καλήτωρ. Dionyſio Halic. in hiſtoria Rom. Græcis κῆρυξ. Plautus, Feſtus, alij.

p.707. l.1. *Laberius Hiera ſuo hero emptus de cataſta.*] Mediol. *Staberius*; quod perplacet. gens Romę nota Staberia. cætera ſiue in Med. ſiue in MSS. corruptiſſima, vt iam adnotauit Achilles.

12 *Inter Niciam noſtrum & Vidium.*] Med. *Nidium.* Scripti, *Nudium.* editiones Ciceronis *Vidoum.*

21 *Huius de Lucilio libros etiam ſatyra comprobat.*] Script. *Satura compr.* quid ſibi hæc verba velint, non facilè dixero.

p.708. l.2. *Laſtaurum.*] λάσταυρον. hoc eſt πόρνον & impudicum. ſcripta lectio variè corrupta ex imperitia Græcæ linguæ videtur. Lenęus hanc vocem mutuatus ab aliquo è Latinis poëtis, qui poëtica licentia eam fecerat Romanam.

4 *Traditur autem puer adhuc catenis ſubreptus.*] Videtur ab aliquo amicorum ſubreptus, cum ipſe oſtiarius veterum more in catena eſſet, ſicut loquitur Tranq. in Octacilio. Sed non ſit abſurdum ſuſpicari, pro *catenis*, ſcribendum eſſe *quadriennis*, aut tale quid.

6 *Pretium domino ſuo retuliſſe.*] Serui quibus erat peculij copia, libertatem ſuam præſenti pecunia redimebant: quibus non erat, fidem ſuam obligabant: quod hic videtur feciſſe. refert igitur pecuniam veteri domino iam patrono ſuo, quam ex pacto illi debebat. Dominus in honorem literarum pretium non accipit. Poteſt etiam dici, tamdiu ſeruiſſe Lenæum, donec literas docendo idoneam pecuniam quæſiiſſet. Ita interpretamur editam lectionem, quam docti quidam ſollicitant.

8 *Libertus Attici Satrij.*] Satriam gentem Romanam etiam ex epiſtolis Ciceronis habemus notam. Sed hoc cognomen vnde Pomponio Attico? aut quis alibi illud legit? Omnino inducenda vox *Satrij*; quæ è deprauata lectione Mediol. & aliquot MSS. ortum habuit. in illis eſt, *libertus Sarti eq.* litera *S* è fine præcedentis dictionis initio ſequentis male adhærens, fons & origo deprauationis fuit. Porro Cæcilius hic etſi libertus Attici erat, Pomponius tamen dictus ab eo non eſt, verum Cæcilius, de nomine auunculi Q. Cæcilij cuius hereditatem Atticus adierat. neque dubium bonorum Cæcilij partem fuiſſe hunc ſeruum.

13 *Poſt deinde damnationẽ.*] Med. *Poſt in damn.* elegans traiectio, ἀντὶ τοῦ, deinde poſt damn.

24 *Ab Auguſto quoque nepotibus eius.*] Scrib. *nepotibus ſuis.* error è ſcribendi conſuetudine, nota vel ex Florentinis Pandectis.

p.709. l.4. *Statuam habet Præneſte.*] Aſſentior Octauio Pantagatho, feliciter emendanti *pro Veſta*, vel *pro æde Veſtæ.* cauſſas emendationis pluribus perſequitur Onufrius initio Faſtorum.

5 *Et marmoreo parieti inciſos.*] Petauianus codex, *& marmori peritè inciſos.*

p.710. l.1. *Cognomine Paſides.*] Corrige è MSS. *Paſicles.* error frequentiſſimus, *d* pro *cl.* quod autem Paſicles poſtea Panſam dici ſe maluit, ratio clara eſt, quia Panſa cognomen erat multarum gentium Romanarum, vt Apuleiæ, Genutiæ, Seruiliæ, Seſtiæ, Vibiæ. at Paſicles

Græcum nomen, memoriam ſeruabat prioris ſeruitutis, quæ per hanc tranſnominationem videbatur poſſe aboleri.

11 *Ad Q. Septimij philoſophi ſectam.*] Pithœi & Petauij codd. *ad Sextij phil.ſ.*

16 *Cuius etiam libros de Orthographia reſcripſit.*] Reſcribere librum ſuum auctor dicitur, qui corrigendi ſtudio illum recenſet, aut iterum ſcribit. Sic loquitur Suet. in Iulio cap. LVI. *exiſtimátque reſcripturum & correcturum fuiſſe.* at pro ἀντιγράφειν & contra ſcribere *reſcribere librum* vix putem Latinum. Lego igitur, *libris de O. reſc.*

18 *Caius Iulius Higinus.*] Cognomen iſtud etiam in MSS. varie ſcriptum & deprauatum inuenimus. non dubito rectum eſſe, Hyginus, vel Hygenus, Ὕγινος pro Ὑγιενὸς vt ὑγία, pro ὑγίεια. at pro *ei* vel *e* vel *i* promiſcue ſcribebant. Hygini huius meminit & Hieronymus in Chronico Euſebij.

20 *Studioſe & auide imitatus eſt.*] Scribe cum antiquis, *Stud. & audiit & imitatus eſt.* fauente etiam Mediol.

21 *Quem propter antiquitatis notitiam Polyhiſtorem multi, quidam Hiſtoriam vocabant.*] Rectè *vocabant*, nempe ſui æquales. nam qui de Alexandro loquuntur ſcriptores, Polyhiſtorem ſemper, nunquam vocant Hiſtoriam. neque eius appellationis meminit Suidas, qui de hoc viro multa narrat ſcitu digna. Paſſim hunc Græci Latiníque ſcriptores laudant: ſed Euſebius integrum fere illius librum in IX. Præparationis ſuæ tranſtulit, vbi hoc elogio ornatur. ὁ Πολυΐστωρ Ἀλέξανδρος πολυΐστωρ ὢν καὶ πολυμαθὴς ἀνὴρ, τοῖς τε μὴ πάρεργον τὸν ἀπὸ παιδείας καρπὸν πεποιημένοις Ἕλλησι γνωριμώτατος.

A p.711. l.4. *Quibus & alios diuerſos poſtea addidit.*] Scripta lectio, *animos diu.* alij, *nimios.* leuiter adiuua & ſcribe, *minos d.*

p.712. l.4. *Et ſi non eſſet futurum. Certe i.*] Vera diſtinctio eſt, *& ſi non eſſet, futurum certe iam inde. Mentitur, inq. C. iam inde,* hoc eſt, ſimulac innotuiſſet Tiberium eo verbo v-
B ſum.

8 *Qui caput ad læuam didicit.*] Non *didicit* ſcribendum, quod nihil ſignificat: ſed *deicit*, vt pridem docti emendarunt. Lego autem cum libris, *gloſſemata nobis Præcipit.* non *vobis.* Iam quod Suetonius ex iſtis Aſinij, *Os nullum, vel potius pugilis!* colligit, auctorem epigrammatis affirmare, fuiſſe aliquando Pomponium pugilem: mihi videtur frigi-
C dum, ac leue, ne dicam ineptũ. nam ſi omnes epigrammatum iocos aut ſcommata, pro ſeriis veri argumentis libeat accipere, quantam feneſtram falſis aſſertionibus aperiemus? Ego non dubito, παροιμιακῶς dictum à Gallo, os pugilis, imitatione Græcorum, qui ὠτοθλαδίαν & ἀπηκύτιξιν conuitij loco etiam de iis vſurpant, qui nunquam ceſtibus pugnarunt:
D quantumuis proprie in pugilibus locum habeant illæ voces.

10 *Remmius Palæmon Vicentinus,*] Mediolanenſis *Veicetinus.* Vide Hieronymum in anno Claudij VIII.

p.713. l.8. *Sæpius in die lauaretur.*] Melius ſcripta lectio, *lauaret.*

18 *M. Valerius Probus.*] Hieronymus recenſet in anno II. Neronis apud Euſebium.

E p.714. l.9. *Nimis pauca & exig.*] Med. *id perraro nimis. Pauca & exig.*

AD RHETORES.

Pag.715. l.5. CAIO FANNIO STRABONE, MARCO VALERIO MESSALA

SALA COSS.] Anno III. Olympia- A dis CLIV. à Palilibus Romæ DXCII. factum eſt hoc Senatus decretum, quo philoſophi ſimul & rhetores Vrbe pelluntur. Videntur circa illa tempora philoſophiæ & rhetoricæ ſtudia magnum Romæ & in Italia cepiſſe incrementum, per illos mille Achæos exules, quos Senatus è patria accitos poſt bellum Perſei in vrbe aut per Italiam multos annos B detinuit, vt nuper in Polybiana Chronologia oſtendimus. Non enim dubito, in tanta multitudine hominum Græcorum, qui præcipuas in vrbibus ſuis dignitates obtinuerant, plures fuiſſe doctos literas, & ſtudiis Philoſophiæ imbutos. Exemplo ſit Polybius Megalopolitanus, ille quidem non è C multis vnus, ſed plane inter paucos excellens & eximius: quem tamen non debemus exiſtimare ſolum inter tot populares, literarum & philoſophiæ ſtudium cum vſu & actu rerum coniunxiſſe. Exiſtimamus igitur iſtos, quum & ignauo otio torperent, & rebus etiam neceſſariis, vt ſolent exules, plurimum D carerent, ad philoſophiæ ſtudia conuerſos, multis Romanorum ad ſimile propoſitum hortatores extitiſſe, atque huic Senatuſconſulto occaſionem præbuiſſe. Meminit huius decreti Athenæus lib. XIII. vbi σοφιστὰς vno verbo appellat, qui in Senatuſconſulto philoſophi & rhetores nominantur. Ῥωμαῖοι, inquit, οἱ πάντα ἄριστοι ἐξέβαλον τοὺς σοφιστὰς τῆς E Ῥώμης, ὡς διαφθείροντας τοὺς νέους. εἶτ' ἐπιτ' οὐκ οἶδ' ὅπως κατεδέξαντο. Seneca, Conſolatione ad Heluiam: *Apicius in ea vrbe ex qua aliquando philoſophi, velut corruptores iuuentutis, abire iuſſi ſunt*, &c.

9 *De ea re ita cenſuerunt.*] Inſere ante hæc verba è libris Achillis Statij, S.CON. atque adeo totum locum ita ſcribe ac lege, S.CON.D.E.R.I.C. Senatus conſultus de ea re ita cenſuit. Frequens formula in antiquis Senatuſconſultis. exempla tirones apud Briſſonium legant.

11 *De iiſdem interiecto tempore.*] Septuageſimo anno poſt ſuperius conſultum Senatus. Adi ad Faſtos Conſulares & Cenſorios, in anno Vrbis IↃCLXII.

p.716.l.4. *Latine vero ſenior, & quidem* COSS. *Hirtio & Panſa, quos diſcipulos & grandes prætextatos vocabat.*] Med. editio; *& quidem cum Conſulibus Hir.* Sed quî potuit fieri, vt cum iſtis Conſulibus Cicero declamaret? quorum quidem conſulatus in eum annum incidit, quem populus Rom. vidit turbulentiſſimum & luctuoſiſſimum. quare etiam eodem anno ſunt omnes exſtincti: Ciceronem dico, & ambos conſules. Adde quod ne in vrbe quidē, niſi paucos admodum menſes poſt aditum conſulatum Hirtius & Panſa remanſerunt. Nam quum principio anni hoſtis Antonius eſſet iudicatus, belli adminiſtrandi prouinciâ Cæſari cum COSS. demandatâ, primo vere, aut etiam exeunte hieme, Hirtius & Panſa Roma profecti, nunquam poſtea vrbē viderunt. quod igitur liberum tempus ad declamandum illis Conſulibus fuit? Ipſum quoque Ciceronem in tantis curis ſuis, & grauiſſimis pro Rep. contentionibus, quarum teſtes ſunt orationes Philippicæ, ad has exercitationes rhetoricas animum potuiſſe conuertere, quis putet? neque hoc ſane aut Plutarchus dicit, aut quiſquam veterum. Narrat Seneca pater præfatione in primum librum Controuerſiarum, ſcribere M. Tullium, *in atriolo duos grandes prætextatos ſecum declamare ſolitos.* Ego non

ambigo, duos illos prætextatos, fuiſſe Hirtium & Dolobellam, quos ipſe nominat, pulcherrima epiſtola ad Pætum, libro IX. Hi non eo anno quem ait Suetonius, ſed triennio prius, itare ad Ciceronem & illud atriolum celebrare ſoliti: quando M. Tullius Cæſare belli ciuilis reliquias in Africa perſequente, inter ſpem metúmque pendens animi, foro & curia ſe abſtinens, ac domi plurimum continens, inglorium ſuum otium ſtudiis literarum ſolabatur. Exiſtimabat Nicolaus Faber. v. CL. ſublatam iri *ἀτοπίαν* huius dicti, ſi deleta voce *Conſulibus* ſcriberetur, *& quidem cum Hirtio & Panſa*. Mihi videbatur Suetonius, qui probe meminerat alterum horum prætextatorum fuiſſe Hirtium, in alterius nomine vitio memoriæ lapſus: atque hoc pacto accidiſſe, vt in ratione temporum tantum delinqueret. Porro Ciceroni, eo quod diximus tempore etiam alios proceres Romanos operam dediſſe, per quam fit mihi veriſimile. Ac fortaſſe illam declamandi conſuetudinem reſpiciebat B. Hieronymus, cum in Euſebij Chronico Munatium Plancum Ciceronis diſcipulum appellauit. quod & illæ Planci epiſtolæ, puriſſimæ Latinitatis, & vel Cicerone digniſſimæ, ſuadent, quæ hodiéque inter Ciceronianas leguntur.

12 *Publicè quoque bis antea declamauit.*] Non neceſſario quidam emendant *bis vt antea* quod nulli libri confirmant. Sententia non eſt obſcura, & vt puto vera. Neronem priuatim declamaſſe & ante imperium ſæpius, & primo etiam imperij anno aliquoties, publicè verò bis tantum, idque ante imperium.

20 *Per omnes figuras, per caſus.*]

A Conſentiunt in hac lectione Mediol. & omnes MSS. Suſpicabar ſcribendum *per cauſas*. Sed *ἐπέχω*.

21 *Tum latius & vberius.*] Scripti omnes, *& liberius*.

36 *Bolum quanti emerent.*] Græcum eſt, *βόλον πρίασθαι*, *iactum emere*.

B 40 *Venalicij quum Br.*] Separanda hæc ſunt à præcedentibus; vt quæ nihil commune cum iis habeant. eſt enim alterum veterum controuerſiarum exemplum. Scribendum verò, *venaliciarij*: id eſt, *ἀνδραποδοκάπηλοι*. Gloſſæ veteres, *Venaliciarius σωματέμποροι*.

p.718. l.1. *L. Plotius Gallus.*] B. C Hieronymus, quem conſtat totum fere hunc de claris rhetoribus libellum Suetonij in Chronicon Euſebij retuliſſe, in Olympiadis CLXXIII. anno primo hæc poſuit; *Plotius Gallus primus Romæ Latinam Rhetoricam docuit: de quo Cicero ſic refert: Memoria teneo, pueris nobis primum Latinè docere cœpiſſe Plotium quendam.*

D 9 *Hordearium eum rhetorem appellat, deridens, vt inflatum ac leuem & ſordidum.*] Quem M. Tullius appellat oratorem gracilem & ſtrigoſum, is hoc loco dicitur hordearius. tranſlata vox à pane, quod præcipuum eſt omnium alimentorum fundamentum. Omnium optimi panes ſunt triticei, *πύρινοι* vel E *αὐτόπυροι*. minus laudabiles *κρίθινοι* & hordeacei. minus enim alit hordeum quàm triticum; & parata ex hordeo alimenta eſſe *φυσώδη* ſcribit Dioſcorides; quod ad illa verba Suetonij pertinet, *vt inflatum*. Poteſt & ad rem militarem eſſe reſpectus: nam inter ignominias militares erat hordeo paſci, quod in ſexta hiſtoria Polybius non prætermittit:

mittit: & ſunt multa in hiſtoria Romanorum expla. Galenus libro primo De facultate alimentorum ſuper ea re hæc obſeruat. οἱ παλαιοὶ καὶ τοῖς στρατευομένοις ἄλφιτα παρεσκεύαζον. ἀλλ' οὔτι γε νῦν τὸ Ῥωμαίων στρατιωτικὸν ἀλφίτοις χρῆται, κατεγνωκὸς αὐτῶν ἀσθένειαν. ὀλίγην γὰρ τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι.

p.719. l.1. *L. Otacilius Pilitus.*] Mediolan. vt fert ſcripti, *Octacilius Pilutus.*

12 *Conſularis Iſaurici.*] Pithœi liber, *Conſidij Iſ.* perperam: neque enim Conſidiorum, verùm Seruiliorum cognomen erat Iſauricus.

14 *Quàm Epidij calumniatoris.*] Pithœanus, *Epidici.* an eſt iocus cum alluſione ad vocem Græcam ἐπίδικος? qui legibus eſt obnoxius, & qui, vt ſic dicam, ſtatus controuerſiam patitur. initio dixit Tranquillus Epidium calumnia fuiſſe notatum: ἐπίδικος interdum ferè idem atque ὑπόδικος.

pag.720. l.10. *C. Albutius Silus Nouarienſis.*] Hieronymus in Chronico Euſebij ad numerum MMXI. *Albucius Silo Nouarienſis clarus rhetor agnoſcitur.* in Suetonij & Senecæ libris Silus hic dicitur non Silo.

20 *Ne vſquequaque ſcholaſticus exiſtimaretur.*] Scholaſticum appellabant, qui in vmbra circa fictas hypotheſes ſe occuparet. Quintilianus libro XII. *Cognoſcere & præcepta viuendi perdiſcere & in foro nos experiri potuimus, dum ſcholaſtici ſumus.* In aureo Longini libello ἀληθινοῖς λόγοις opponitur νόησις σχολαστική. ſententia ſcholaſtica, ſiue puerilis, frigida & ineptæ affectationis plena. τί ποτ' οὖν ait, τὸ μειρακιῶδές ἐστιν; ἢ δῆλον ὡς σχολαστικὴ νόησις ὑπὸ περιεργίας λήγουσα εἰς ψυχρότητα. Sed de varia acceptione huius vocis diximus ad Ca-

A pitolini Maximinos.

22 *Nec alium in vlla locum quàm perorandi.*] M. Tullius in Oratore: *Miſerationibus eo ſum vſus pluribus, quod etiam ſi plures dicebamus, perorationem mihi tamen omnes relinquebant.* in Bruto ait ipſe Brutus: *de te quid optarent rei, quid ipſe Hortenſius iudicaret, videbamus: qui quum partiretur tecum cauſſas, (ſæpe B enim interfui) perorandi locum, vbi plurimum pollet oratio, ſemper tibi relinquebat.*

Multa hodie in hoc libello deſiderari, ex indice apparet, quem in vetuſtis codicibus repertum huius editionis fronti præfiximus. Quoniam autem B. Hieronymus, vt antea dicebamus, quæcumque de claris C oratoribus in Euſebij Chronico adnotauit, ea ab hoc ſcriptore fuit mutuatus; nos viciſſim, quæ huc pertinebant, ex illo præſtantiſſimo opere deſcripſimus, atque infra ſubiecimus.

L. CÆSTIVS PIVS.

Chronicon Euſebij numero MMIV. in anno Auguſti XXXI. *Ceſtius Smyrnæus Rhetor Latine Romæ docuit.* D multa de hoc rhetore paſſim leguntur apud M. Senecam in Controuerſiarum libris.

M. PORCIVS LATRO.

Hieronymus numero MMXIII. in anno Auguſti. XL. *Marcus Porcius Latro Latinus Declamator, tædio duplicis quartanæ ſemet interficit.*

E L. STATIVS VRSVLVS.

Chronicó Euſebij num. MMLXXIV. in anno tertio Neronis. *Statius Surculus Toloſenſis in Galliis celeberrime Rhetoricam docet.* Legendum, *Statius Vrſulus*, vt habent omnes codices Suetonij in noſtro laterculo. errorem eorum qui Statium Papirium poëtam cum hoc confun-

dunt doctè confutat Ioſephus Scaliger ad hunc locum.

DOMITIVS AFER.

P. CLODIVS QVIRINALIS.

Hieronymus numero MMLX. in anno IV. Claudij. *Domitius Afer Nemauſenſis clarus Orator habetur; qui poſtea Nerone regnante ex cibi redundantia in cœna moritur.*

Clodius Quirinalis Rhetor Arelatenſis, Romæ inſigniſſime docet.

In noſtro indice nomen Domitij non extat: ſed nos iudicium Scaligeri ſecuti ſumus; qui etiam iſta è libro Suetonij putabat eſſe deſcripta: eſt tamen dubitationi locus; quia Hieronymus ait ORATOR non autem Rhetor. Sane Domitius etiam honores geſſit in Rep. Prætor enim fuit ac Conſul. videndus Dio.

M. ANTONIVS LIBERALIS.

Hieron. numero MMLXIV. in anno Claudij nono: *M. Antonius Liberalis Latinus rhetor, grauiſſimas inimicitias cum Palæmone exercet.* Cur non poſſit hic ille eſſe cuius hodie extat Μεταμορφώσεων συναγωγὴ, cauſſam equidem video nullam.

SEX. IVLIVS GABINIANVS.

Hieronymus numero MMXCII. in anno Veſpaſiani octauo. *Gabinianus celeberrimi nominis Rhetor in Gallia docuit.* meminit etiam alibi idem Hieronymus. vt adnotat Scaliger.

Iſti ſunt Rhetores Suetoniani, quorum in Euſebiano Chronico meminit Hieron. Exiſtimat Scaliger ex eodem Tranquillo etiam alia eſſe deſumpta, quæ ibi leguntur: vt quæ in anno Auguſti XXXIX. de M. Tullio Tirone Ciceronis liberto. & ſi qua his ſimilia. Sunt & nonnulli in noſtro laterculo, quorum in Chronico non meminit Hieronymus: velut Q. Curtius Rufus: quem illum eſſe cuius hiſtoria rerum Alexandri elegantiſſime ſcripta in doctorum manibus verſatur, pene aſſentior viris eruditis ſic exiſtimantibus. at ille Curtius Rufus cuius meminit Tacitus in XI. Annalium, cum noſtro Rhetore nihil videtur commune habuiſſe.

Ad vitam Horatij.

p.722.l.1. Non pertinere hanc vitam ad libellos de grammaticis & rhetoribus, initio oſtendimus: neque dubitare poſſumus, de poëtica & poëtis Suetonium quoque ſcripſiſſe. Quædam in hac vita, ex fide virorum eruditorum qui illam primi publicarunt, hîc edita, ſunt animaduertenda. Initio, *vt verè creditum eſt*, malim, *vt fere cr.* Helleniſmus eſt in illis, *vidi patrem tuum cubito emungentem*, ἀπομύττοντα pro ἀπομύττοντα ἑαυτὸν, vel ἀπομυττόμενον. vt in Laërtij Bione. ſic *exercere* pro ſe exercere puto tamen ſcripſiſſe heic Suet. *cubito ſe mungentem.* Mæcenatis verſiculi alibi ſic ſcribuntur emendatius:

Ni te viſceribus meis Horati
Iam plus diligo, tu tuum ſodalem,
Ninnio videas ſtrigoſiorem.

Scribe mox, *vt hoc ad* M. Deinde: *tanquam ſi conuictor mihi fueris.* ca mens Auguſti certò. Sequitur item in verbis Auguſti: *ſed ſi tibi ſtatura deeſt, vnde eſt.* Videtur poſtulare ſententia, *ſi t. ſt. deeſt, venter abunde eſt.* vocem Græcam quæ deprauatiſſime eſt edita, reſtitue, ὀγκωδέστατος. Illa ſub finem verba *poſt nonum & quinquageſimum annum*, conferenda cum iis quæ Hieronymus ſcribit in EuſebianoChronico; & Notis ad locum illum virorum præſtantiſſimorum Arnaldi Pontaci Epiſcopi, & Ioſcaligeri.

Ad

Ad vitam Plinij.

p.724.l.1. Non eſt Suetonij:quod & dictio clare arguit & ſupina negligentia in tanti viri rebus memoriæ prodendis. Amat, fateor breuitatem Tranquillus: ſed eruditam,& quæ cognitioni rerum nihil officiat. denique, auctor huius vitæ, neque Suetonius eſt, neque quiſquam alius, qui meliore illo ſæculo vixerit, ſicut etiam Ioſephus Scaliger pronunciauit. Scripſiſſe tamen Tranquillum Plinij huius vitam,teſtimonio eſt locus ille, quem ex eius libro de viris illuſtribus laudatum, commemorat Achilles Statius. *Dum idem Plinius legiones in Siciliam duceret, eruptione fauillarum ab Aetna eructantium,præfocatus interiit,anno vitæ ſuæ* LVI.

Ad vitam Lucani.

13 Hanc vitam ita vt erat deſcripta è veteri codice, ad me miſit Theodorus Canterus vir clariſſimus. cuius etiam pleræque notæ ſunt quas ſubieci.

A 23 *Quæſtura honoratus.*]deeſt *honore* vel ſcrib. *Quæſtura.*

p.725.l.1. *Clariore cum Strep.*]dele *cum*, aut ſcribe, *clariore ſono ſtr.* Deinde ſcribe, *magna conſeſſorum fuga.* non *cum ſeſſ.*

6 *Multis in gloriam tyrannicidarum indicenda.*] Scribe, *Multus in gloriam tyrannicidarum palàm in dicendo, ac plenus minarum.* hoc adeo B verum eſt, vt ne in ſcribendo quidem nedum in dicendo, temperare ſibi potuerit, à certis indiciis animi veteris libertatis reuocandæ cupidiſſimi, & imperantibus infeſti. Lector attentus paſſim deprehendet in libris decem de bello ciuili.

15 *Brachia ad ſecandas venas medico præbuit.*] Videtur hinc mutuatus Hieronymus, cum ſcriberet nu- C mero MMLXXX. in anno X. Neronis. *M. Annæus Lucanus Cordubenſis poëta in Piſoniana coniuratione deprehenſus,brachium ad ſecandas venas medico præbuit.*

Ἐνὶ καὶ μόνῳ Θεῷ δόξα καὶ χάρις.

VERSVS GRÆCOS ISAACI CASAVBONI, QVI HABENTVR EXtremo libro primo Animad. ita fecit Latinos Conradus Rittershuſius Iuriſconſultus clariſſimus & eruditiſſimus.

PRôh facinus! prôh impietas male ſana! furor prôh
Immanis! mente hæc concipiát nepuer?
O puer, ô inuiſe Deo & mortalibus! vnum
Per iugulum Francis, Francus & ipſe, paras
Omnibus exitium! verò tibi mater hyæna eſt:
Téque lupo genitum pauit acerba tigris.
Non tu Francus eras genuinus; at agmine Franco
Confuſus vixti, forma homo, mente fera.
Iámque armata adeò dira tua dextera ſica
Perfectum facinus grande datura fuit,
Ni regem pia dextra Dei eripuiſſet auaris
Dentibus ex Leti, ſanguineáque manu.
Nunc gregis & Regis Deus eſt tutela ſalúſque:
Plaudite cœlicolæ, plaudite terrigenæ.
At tua te Nemeſis condigna, ſceleſte, prehendit,
Mactauitque modis, ex merito, miſeris.
Improba ſic nil facta iuuant: Deus aſpicit vltor:
Nec penitus fugitiua exulat orbe Themis.

ALIVD.

GEnte quidem Gallus, ſed mente infidus Iberus,
Auſus erat Regis (triſte!) patrare necem:
Regis, qui pugnat velut Hector & alter Achilles:
Nec minus eſt Themidis curáque amórque ſacra.
Auſus erat: ſed tot populos miſerata, auguſtum
Seruauit caput hoc à nece cura Dei.
Non tibi ſucceſſit cædes, ſcelerate, nefanda:
Ipſe, nece haud vna digne perire, peris.
Exitus, hem, dignus factis. Deus ecce nocentem
Repperit. Hoc ſpecimen cerne, male, atque caue.

ELIÆ

ELIÆ VINETI SANTONIS ANNOTATIONES IN SVETONII TRANQVILLI LIBRVM DE ILLVSTR. Grammaticis & Rhetoricis.

AD CAPVT II.

MALLOTES. Cui patria Mallos, Ciliciæ vrbs au-ctore etiam Strabone. nomen priorem ſyllabam producens apud Dionyſium & Lucanum. Eſt autem Μελλώτης apud Suidam : & Μαλλώτης apud Diogenem, pro Μαλλώτης. *Lælius Lannuinus.* Fuerunt Lælius & Ælius inter Romana nomina, vt hoc apud Ennium:

Egregiè cordatus homo catus Ælius Sextus, illud apud Siliũ libro quintodecimo:

Ac pelago victus ſeruata Lælius hora.

Sed pręnominis Lucij nota L. quam nullo ſigno ab inſequenti Ælio negligentes librarij diſiunxerant, Lælios multos fecit: qui L. Ælij fuerãt. Hoc enim loco qui eſt Lælius, & apud AVlum Gellium multis locis, & Ciceronem in Academicis, & de legibus, Ælius ſine prænomine legitur, apud Cariſium libro primo, apud Feſtum in verbis Maniæ, Monſtrum, Nebulo, & alibi. Arnobium libro tertio. Quinctilianum decimo, de Comicis. Plinium nono de vnionibus. At Lucius Ælius apud Ciceronem in Bruto, & Plinium libro triceſimo tertio de anulis equi-

A tum Romanorum : vbi Hermolaus etiam L. Helium Stellionem ſcriptũ repererat: ſed qui caſtigandum cenſuerit, L. Hælium Stilonem. Sic enim in eius caſtigationibus ſcriptũ iuuenio vt & in vetuſtis quoque inſcriptionibus Hælius interdum aſpiratum reperitur. Sed aliud vitij etiam hîc accidit. Nam quem oſtendimus Lucium Ælium fuiſſe appel-

B latum, eundem Cornelium Stilonẽ Marci Varronis fragmenta de lingua Latina me puero appellabant, quem, vno vocabulo in duo nuper mutato, Caium Ælium Stilonem nunc nuncupant, pro Lucio Ælio Stilone : niſi fortè ſit is alius Ælius Stilo: quod non puto. Pręconini autem nomen etiam apud Plinium integrum locis aliquot reperi, veluti

C libro vltimo, & triceſimo tertio: vbi ſcribit Plinius pręcones etiam olim Romæ vulgo purpura latiore tunicæ vſos fuiſſe, ſicut patrem Lucij Ælij Stilonis. vnde filius ſit Præconinus cognominatus. Cæterùm quartum iſtud eiuſdem hominis nomen, Stilo, Iſtilo eſt, in nonnullis Suetonij codicibus : ſed apud Cariſium, Plinium, Quinctilianum, nuſquam I-

D ſtilo triſyllabum: Stilo ſemper. niſi ſiquid in media voce ſit deprauatũ:

vt apud Plinium Stellio, Quintilianum Stolo pro Stilo. Deinde tractũ nomen hoc ab eo quod eſt ſtilus, qua ſignificatione Cicero ſtilum artificem, effectorem, magiſtrum dicendi optimum dixit: quòd orationes nobiliſſimo cuique ſcribere ſoleret Lucius Ælius, vt ait Suetonius: vel vt Cicero de claris oratoribus, quòd ſcriberet orationes, quas alij dicerent: vt Quinto Metello, Quinto Cæpioni, Quinto Pompeio Ruf. viri ergo egregij, & equitis Romani patre Præcone geniti, eiuſdémque oratoris, & Grammatici, Gręcis Latiníſque literis eruditiſſimi, quem Marcus ille Terentius Varro magiſtrum habuit, Cicerone, Gellio, & Cariſio, auctoribus, & idem Cicero adoleſcens audiuit. quatuor nomina ſunto, Lucius Ælius Præconinus Stilo. Qui autem apud Cariſium de genitiuo poematorùm citatur Quinctus Lælius grammaticus, hic quis ſit, non habeo compertum.

Cap.3. *Lutatium Daphnidem.* Omnes hi ferè grammatici, fuerunt ſerui: qui à dominis ſuis tandem manumiſſi, eorum nomina ſumpſerunt: vt Romæ quondam fieri ſolitum iam pridem oſtendit Angelus Politianus in capite triceſimo primo miſcellaneorum. atque ita pluribus pro vno nominibus more Romano ſunt appellati. Daphnis ergo hic, quem prius Marco Scauro ſeruiiſſe ſcribit Plinius libro ſeptimo Naturalis hiſtoriæ, de pretio hominis in ſeruitio geniti maximo, ab alio domino ſuo Quincto Lutatio Catulo libertate donatus, Quinctus Lutatius Catulus Daphnis fuit dictus.

Cap.4. *Nec cum Sigida.* Hic Sigida quia nemini notus aliunde eſt, Lilius Gregorius ſcribit libro decimo de poetis, ſe ſemper arbitratum eſſe, pro Sigida, Ticida reponi debere: vt ſit Caius Ticida: cuius infra videbis verſum de Valerio Catone.

Cap.5. *Sæuius Nicanor.* Hic, non video, cur eſſe non poſſit, qui Sueuius V, pro A, dicitur libro tertio & ſexto Saturnaliorum Macrobij: cuius verſus aliquot adducturus Macrobius, poetam longè doctiſſimum appellat.

Cap.6. *AVrelius Opilius.* qui Cariſio & Feſto frequenter citatur.

Cap.7. *Marcus Antonius Gnipho.* quem citat Quinctilianus libro primo, & Cariſius ex commentariis in Virgilium, epiſtolis, & orationibus. Macrobius libro tertio Saturnaliorum. Item Antonius Gnifo, vir doctus, cuius ſcholam Cicero poſt laborem fori frequentabat. *Dionyſii Scytobrachionis.* qui ſcribitur Σκυτοβραχίων apud Suidam, & Σκυτεύς.

Cap.9. *Et habitare ſub tegulis.* Turnebus in capite vndecimo libri tertij decimi aduerſariorum. *Perialogos.* Si non placet Achillis Statij coniectura de hoc verbo Græco, alias inuenies in capite vndecimo libri tertij decimi Aduerſariorum Turnebi. vt *Horatius ſignificat.* Verſu ſeptuageſimo epiſtolæ ad AVguſtum libro ſecundo. *Interrogatus à diuerſæ partis aduocato prodierat.* Orbilius in reum teſtis, inquit Macrobius libro ſecundo Saturnaliorum de iocis. quem Galba vt confunderet, diſſimulata eius profeſſione, interrogauit. Quid artium facis? Reſpondit: In ſole gibbos fricare ſoleo. Erat enim Galba hic, pater Imperatoris Galbæ; vir eloquentia quidem Clarus, ſed breui corpore, & gibbo informi: vt idem Macrobius Suetonius ſunt auctores.

Cap.

A Cap.10. *Atteius Philologus.* qui citatur Feſto Pompeio in verbis Vacerra, Stroppus, & alibi Cariſio, ac Seruio ad verſum ſexcenteſimum & quinctum libri primi Æneidos Virgilij. *Appio quoque.* Publicus Clodius fuit à Milone interfectus, anno ab Vrbe condita ſeptingenteſimo ſecūdo: qui Pompeium Magnum & Metellum Scipionem habuit conſules. B Iſti Clodio frater fuit Caius Clodius: duóſq. habuit filios, qui patrui ſui mortem adoleſcentuli ſunt perſecuti: vt ſcribit Aſconius Pedianus. ſi fortè ſint hi, Clodij fratres, quos Atteium Philologum docuiſſe Suetonius hoc loco tradit. Cap.11. *En cor.* Turnebus capite vndecimo libri tertij decimi, probat hîc cor & iecur, eſſe prudentiam & ſapientiam. C De Zenodoto Grammatico Græco Suidas.

Cap.12. *Cornelius Epicadus.* is fortaſſe quem citat Macrobius libro primo Saturnaliorū de Sigillaribus. *Quem Sylla.* Lucius Cornelius Sylla dictator, de rebus ſuis commentaria ſcripſit, auctore Plut. Cap.13. *Laberius Hiera.* cui & Tiberius Hiera. T. pro L. vt principium huius vocabuli D variè corruptū eſſe à librariis annotauit Statius. Cap.14. *In cuius epiſtola ad Dolabellam.* libro nono earum quæ vulgo familiares inſcribuntur: Non ſum auſus. ad Atticum verò libro duodecimo. Cap.15. *Lenæus.* apud Plinium libro quintodecimo & viceſimo quincto, Pompeius Lenæus: vt liberti ſuorum patronorum nomina ſumebant. E Lenæus tantùm apud AVlum Gellium libri ſeptimi decimi capite ſexto decimo. Cap.16. *Libertus Attici Satrij equitis Romani.*] Nemini dubium ſit quin hîc intelligat Suetonius Titū Pomponium Atticum: ad quem extant libri ſedecim epiſtolarū à Marco Tullio Cicerone ſcriptarum. Primùm enim à maioribus acceptā equeſtrem dignitatem perpetuò obtinuit: filiámque virginem Agrippæ AVguſti Cæſaris poſtea genero, collocauit Atticus ille: vt de eo memorauit Cornelius Nepos. Deinde, vt auctores ſunt iidem Nepos, & Cicero in prima illarum epiſtolarum, auunculum is habuit Quinctū Cæcilium: à quo moriente, fuit teſtamēto adoptatus, hæréſque factus ex dodrante. Adoptati autem nomina eorum gerebāt, à quibus adoptati fuerant: vt de Scipionibus & Cęſaribus oſtendimus in iis quæ in EVtropiū ſcripſimus. Atticus ergo noſter, Titus Pomponius Atticus, Quinctus Cæcilius Pomponianus fuit appellatus. Atque hinc eius libertus Epirota, Quinctus Cęcilius, patroni nominibus: vt ſuprà diximus Romæ fieri ſolitum. Verùm iſtud Satrij vocabulum vndenam ortum? Fuit quidem Satrius inter Romana nomina. In epiſtolis namque eiuſdem Ciceronis ad Brutum memoratur Satrius quidam Trebonij legatus. In prima ad Atticū, qui nunc Satyrus eſt, vidi, cùm Satrius imprimeretur. Eſt Satrius Secundus apud Tacitum lib. 4. Súntque alibi alij. Verùm de tertio Quincti Cęcilij auunculi nomine nihil comperi, & timeo vt ne iſtud Satrij quod & Sarti quoque aliquando fuit, ortum ſit ex hac confuſione, libertus Attici. Idem Suetonius de Tiberio Cæſare: Agrippinam Marco Agrippa genitam: neptem Cæcilij Attici Equitis Romani ad quem ſunt Ciceronis epiſtolę, duxit vxorem. Cap.17. *Verrius Flaccus,* prænomine Marcus. quem floruiſſe ad annum Chriſti nati decimum, Latina EVſebij Chronica memorant. Citatur Plinio, Gellio, Feſto, Macrobio, Priſciano, & aliis.

veteribus. *Seſtertia centena.* Centum A ſeſtertia ſunt Budæo duo millia, & quingenti aurei Francici. *Præneſte.* Hoc Præneſte, & hæc Præneſtis, au-ctore Seruio, vrbs fuit, ab Roma nõ plus viginti millia paſſuum diſtans. Sed hîc aliter eſſe legendum, quàm Pręneſte, multi docti viri ſunt ſuſpi-cati: vt ex Stano, & Onuphrio de ta-bulis Capitolinis, cognoſces.

Cap. 18. *Commentario Smyrnæ edi-to.)* commentario in Smyrnam car-men Cinnæ: de quo extat Catulli e-pigramma: & cuius meminit Ser-uius in nonum Bucolicum Vir-gilij.

Cap. 20. *Caius Iulius Hyginus.* Huic duo priora nomina ſunt à patrono Caio Iulio Cæſare Octauiano AV-guſto. Tertium vndecumque ſit, Hy-ginus, Higinus, Iginus, in noſtris co- C dicibus varium reperimus: ſed in antiquis Veronenſium marmoribus *Hygenus*, & inde *Hygina*, eſt prima vocali Græca, & ea aſpirata, vti nu-per vulgatum fuit. Poteſt autem hic eſſe cuius extant fabulæ, & aſtrono-mica ad Marcum Fabium: quiſquis hic ſit Fabius. Nam Quintilianum credere, qui libros de inſtitutione oratoria ſcripſit, nihil neceſſe eſſe D video, & cuius commentaria in Vir-gilium memorat AVlus Gellius li-bri primi capite viceſimo primo, & libri ſexti capite ſexto. AVrelius Ma crobius libro tertio Saturnaliorum, libros de Diis penatibus, & de pro-prietatibus Deorum: ac de vrbibus libro quinto, Seruiúſque in ſeptimũ Æneidos Virgilij. de Agricultura verò Cariſius, & quædam alia. Sed E qui de limitibus conſtituendis ſcri-pſit, & quæ Gromatica inſcribun-tur, in quorum titulo Hygenus *e*, in ſecunda ſyllaba vocatur, hunc vel hoc ſolum, quod in eo mendoſiſſi-mo opere legitur. Nuper ecce qui-dam euocatus AVguſti, vir militaris diſciplinæ, profeſſionis quoque no-ſtræ capaciſſimus, quum in Panno-nia agros veteranis ex voluntate & liberalitate Imperatoris Traiani AVguſti aſſignaret, potuit Volater-rano probare, alium omnino eſſe in Caio Iulio Hygino. Traianus enim annis poſt natum Chriſtum plus cẽ-tum imperare cœpit: & Iulius Hy-B ginus annis iam multis ante natum Chriſtum illuſtris erat: vt ipſa etiam EVſebij Latina Chronica teſtantur. *Cornelium Alexandrum.* Grammati-cum Græcum. Huic proprium no-men eſt Αλέξανδρος apud Suidam, ſed qui à Cornelio Lentulo, cui ſer-uiit, & pędagogus fuit, manumiſſus, Cornelius Lentulus Alexander di-ctus ſit. Et patria fuit, quæ Bianti illi ſapienti Miletus vrbs Aſiæ Syllanis temporibus Romæ erat. ſed non ad-dit Suidas, quoto vrbis anno apud Laurentes incendio perierit. vnde cognoſcamus, cúmne Iulius Hygi-nus audire potuerit, an non. Nam A-lexandria vrbs Ægypti, ab Iulio Cę-ſare Dictatore capta fuit, non plus annis triginta quinque poſt felicem illam victoriam Syllanam. *Quem.* Cornelium Alexãdrum. Polyhiſtor autem cur hic & apud Solinum, & Gellium de Apione, aſpiretur con-tra morem ſuorum Græcorum? qui πολυΐστωρ ſcribunt, hoc eſt, polypi-ſtor.

Et Caio Licinio conſulari hiſtorico. Hunc ergo non poſſum agnoſcere inter multos poetas, oratores, hiſto-ricos, Senecæ, Gellio, Feſto, Cariſio, & aliis memoratos. *Iulius Mode-ſtus.* quem Cariſius, Diomedes, Gel-lius, Quinctilianus citat, & ſic lau-dat Martialis in epigrammate vice-ſimo primo libri decimi:

Scribere te, quæ vix intelligat ipſe
Modeſtus,

Et

Et vix Claranus, quid, rogo, Sexte iuuat?
ſed quis eſſet hic Modeſtus, Martialis commentator Domitius ignorauit, qui pro Herennio Modeſtino iuriſconſulto accepit.

Cap. 21. *Spoleti natus.* Spoletinus in Latinis Chronicis EVſebij, annis duobus poſt natum Chriſtũ ex Spoleto Italiæ oppido, quod Σπωλήτιον Græci vocant, quatuor ſyllabis. Hic B autem neſcio an ſit Meſſus: quẽ citat Cariſius de genere nominis clunes: ſed eſſe, qui Helius Meliſſus ſcribitur in capite ſexto libri duodeuiceſimi Noctium Gellij, Lilio Gregorio non videtur in dialogo octauo de poetis. Meminit in elegia vltima, libri quarti, de Ponto, Ouidius:

Et tua cum ſocco muſa Meliſſe, leuis. C

Quare citò manumiſſus. Seruus ergo dicebatur Meliſſus: ſed à domino ſuo Caio Mæcenate manumiſſus, Caius Mæcenas Meliſſus dictus eſt. Hic enim eſt, quem Mæcenatẽ Meliſſum legere oportet apud Plinium viceſimi octaui capite ſexto.

Cap. 22. *Caßius Seuerus.* de quo oratore plura memorat Lilius Ferrarienſis libro quarto de poetis ex D Seneca, Quinctiliano, Tacito, Macrobio & aliis: ſed quem in EVſebij chronicis leges, in exilio mortuum eſſe anno Chriſti triceſimo quarto. *Aſinius Gallus.* de quo poeta Aſinij Pollionis filio idem Lilius libro octauo. *Qui caput.* Vide in hunc locũ Statium, & Turnebum in eodẽ capite vndecimo libri tertij decimi aduerſariorum. E

Cap. 23. *Rhemnius Palæmon Vicetinus.* Prænomine Quinctus in Grãmaticis neſcio quibus: quæ illi inſcripta proſtant. Rhemnius autem quod Rhemmius, Ramnius, Rammius, & aliter etiam ſcriptum reperies, neſcio quid nominis ſit. vt illa ſua reſtituatur orthographia. ſed Palæmon, Palæmo quoque legitur apud Quinctilianum. Vicetinus verò, à Vicetia eſt, vrbe eiuſdem Galliæ cũ Verona, quod nomen variè etiã corruptum reperitur Vincentia, & Vicẽtia: ſed Hermolaüs caſtigator Plinij, aliique ſine *n*, ſcribi debere, iam pridem docuerunt. *Quadragena annua.* mille aureos Franciſcos: ſiquid Budæi rationibus credis. *Vt vitem manus eius.* vide Hermolaum in libri decimi quarti caput quartũ Plinij, & Lilium libro quarto de poetis.

Cap. 24. *Marcus Valerius.* cuius ſic meminit in epigrammate ad librum ſuum, lib. 3. Valerius Martialis:

Illo vindice, nec Probum timeto.

Eum ſe non iactat vidiſſe, ſed quoſdam ex eius diſcipulis & familiaribus, AVlus Gellius in capitib. quintodecimo, nono, & nono, librorum primi, noni, & decimi ſeptimi. Floruit autem Romæ ſub Nerone illo immani principe, vt EVſebij Chronica monent. qui *Beritius* cognominatus eſt, ex ciuitate Phœniciæ, quæ Græcis Βηρυτὸς, noſtris Gallis Barut. *Reliquit autem.* Cuicunq. parti Grãmatices ſe dediderit hic homo, AVlus Gellius epiſtolam ab eo ſcriptam ad Marcellum citat: & commentarium de occulta literarum ſignificatione epiſtolarum Caij Cæſaris. In Virgilium aliquid ſcripſiſſe, Macrobius Seruiúſque innuere videntur. Probi Grammatica quædam memorant. Terentij vetus interpres, Diomedes, Cariſius, Priſcianus. Extant, quæ Valerio Probo inſcribuntur, Grammatica quædam. De ſcripturis antiquis opuſculum. Commentaria in Virgilium, Perſium, & Iuuenalem. ſed de quorum ego titulis dubito. & Probi ſi ſint, an Probi Berytij.

IN LIBRVM DE CL. RHETORICIS.

AD CAPVT I.

C*Aio Fannio.* anno ab Vrbe cō- A dita quingenteſimo nonageſimo tertio. Idem autem ſenatuſconſultum, & Cenſorium edictum inuenies in capite vndecimo libri quintidecimi Noctium Atticarum AVli Gellij. *Lucius Licinius Craſſus.* Hic eſt Craſſus ille orator qui iſtius ſui edicti meminit apud Ciceronē, libro tertio de oratore. Cenſores autem hi fuerunt, Caio Claudio Pul- B chro, Marco Perperna cōſulibus: vt eſt in fragmētis illis faſtorum, anno ab Roma condita ſexcenteſimo ſexageſimo ſecundo, vt putat Plinius in principio libri ſeptimi decimi. *Latinè verò ſenior.* Epiſtola ad Pætū Delectauerunt me. libro nono. Fuerunt autem conſules AVlus Hirtius, & Caius Vibius Panſa, anno ab vrbe Roma condita ſeptingenteſimo C & vndecimo. quo anno, ſeptimo Idus Decembres, occiſus fuit Cicero: vt eſt apud Cornelium Tacitum in dialogo de oratoribus. *Venalitij.* Venalitiarij. ff. de verborum ſignificatione. l. Mercis appellatione. *Liber in libertate.* in libertatem legendum crediderim: & ſic interpungendum: Petitur puer, quòd domini voluntate fuerit liber, in libertatem. ſicut D petere in ſeruitutem dixit, qui Liuiū contraxit, de Virginia, libro tertio.

Cap. 2. *Lucius Plotius Gallus.* Quē memorant EVſebij. Latina Chronica ad annum primum Olympiadis centeſimæ & ſeptuageſimæ tertiæ ante annos octoginta tres, quàm Chriſtus naſceretur. Quinctilianus quoque eius meminit. *Marcus Cœlius.* Sic per *œ* Cœlios ſcribunt vetuſtiſſima quæque monumenta. Oratio autem illa Marci Cœlij non extat: ſed ea quam pro Cœlio Cicero habuit: ex qua quędam cognoſces de Attratino. quem leges in EVſebij Chronicis mortuum eſſe ſub Octauiano AVguſto principe. Cæterùm in Attratinis quir t im literam ſcalpunt T non C. vetuſta marmora.

Cap. 3. *Lucius Othacilius Piluius.* Vultacilius Plotus in EVſebij Chronicis ad annum quartum Olympiadis centeſimæ & ſeptuageſimæ quartæ.

Cap. 5. *Vt ei in Philippicis.* in ſecunda.

Cap. 6. *Caius Albutius Silus.* Silo pro Silus apud EVſebium ſub Octauiano AVguſto, apud annum tertium Olympiadis centeſimæ nonageſimæ tertiæ. Et Silius etiam pro Silus apud Senecam. *Planci oratoris.* Lucij Munacij Planci: de quo ſic Latina EVſebij Chronica, de Octauiani AVguſti temporibus, apud annum quartum Olympiadis centeſimæ octogeſimæ octauæ. Munatius Plancus, Ciceronis diſcipulus, orator habetur inſignis: qui quum Galliam Romanam regeret, Lugdunum condidit.

IN

IN HORATII VITAM.

V*T ipſe tradit*.in ſexto ſermone libri prioris. *Bello Philippenſi.* Sidonis Apollinaris in carmine quarto. *Illo Epigrammate.* Conſtat Mæcenatem (Seruij verba ſunt in librum ſecundum Georgicon) fuiſſe literarum peritum, & plura compoſuiſſe carmina. Horatius ipſe in ode duodecima libri ſecundi:

-túque pedeſtribus
Dices hiſtoriis prælia Cæſaris.

Mæcenas,melius. Sed vide plura de Mæcenate in poetis Lilij Gregorij. *Ex Septimio.*Ode ſexta libri ſecundi carminum ipſius Horatij. *Quum tot ſuſtineas.* epiſtola prima libri ſecundi.*Et in Satyris.* & in epiſtola quarta libri prioris.*Lucio Cotta.* Cuius ſui natalis ipſe meminit in carmine viceſimo primo libri tertij. conſules autem fuerunt, Lucius AVrelius Cotta, & Lucius Manlius Torquatus, anno Vrbis ſexcenteſimo octogeſimo nono: ſed Caius Marcius Cenſorinus,&Caius Aſinius Gallus, annis pòſt quinquaginta ſeptem, hoc eſt anno Romæ ſeptingenteſimo & quadrageſimo ſexto.Quare in EVſebij Chronicis rectius notatum eſt Horatium quinquageſimo ſeptimo ætatis ſuæ anno Romæ eſſe mortuum, quàm hîc ſcriptum, poſt nouum & quinquageſimum annum deceſſiſſe.

IN CAII PLINII VITAM.

QVam Plinij ex Suetonio Trãquillo vitam Pictauio edendam ab hinc annos quindecim curaui:eam non antè videram, nec de ea quicquam audieram: quam Arnoldus ille Ferronus Toloſa ex vetuſto codice Fuxenſis Bibliothecæ deſcriptam, mihi Burdigalam ſuam miſiſſet, verùm quatuor pòſt annis venit fortè in manus meas hiſtoria Naturalis Plinij antè impreſſa, quã natus fuiſſem.in quo exemplari eam vitam reperiſſem, non potui non ſuccenſere, & iis imprecari qui ex noſtris codd.illam ſuſtuliſſent. Diceres in Veronenſium gratiam id feciſſe,qui minimè libenter ibi legunt Plinium fuiſſe Nouocomẽſem.Qũ namque in præfatione Plinius Catullum vocet ſuum conterraneum, qui poeta patriam habuit Sirmionẽ ſiquid ipſi de ſe credimus, peninſulã lacus Benaci in agro Veronenſi: Plinium hiſtoriæ Naturalis auctorem, & Plinij alterius auunculum,Torellus,Mattheus Rufus, & alij Veronẽſes,in mediis ipſis mœnibus Veronę natum eſſe contendunt, quaſi verò conterranei dici nequeant, qui ſint tantum ex eadem terra,regione,prouincia: vt Nouocomum, quod prius comum fuit dictum, auctore Strabone libro quinto. & Verona, quæ ciuitates ſunt ambæ in eadem Italia, illa nimirum, quam veteres Romam Tranſpadanam, & Ciſalpinam Galliam vocitabant.

Sed Suetonius Tranquillus,qui Plinium vtrumque vidit, & iuniorem intimum amicum habuit,noſſe ſatis potuit, niſi fallor, quæ vtrique patria fuerit. *Periit clade Campaniæ.* Vide Hermolai Barbari caſtigationes. quoniam in exemplari Toloſano par mẽdum erat,atque in iis quibus vſus eſt Plinij caſtigator Hermolaus. Cæterùm de eodem Plinio ſiquis plura noſſe cupierit quam hîc ex Suetonio ſit excerptum, is legat Plinij iunioris epiſtolam quintam libri tertij, & quintamdecimam,ac vndeuiceſimam libri ſexti.

INDEX

INDEX RERVM IN HOC AVTORE MEMORABILIVM.

ABſentes à petitione honorum ſubmoti 43
Abſolutiones reis venditæ 651
Accenſus 30
Achaia & Macedonia ſenatui reddita à Claudio 512
Achaia patribus conſcriptis ab eodem commendata 528
Acilij virtus 95
Acilius Auiola coſ. 530
Acilius Glabrio 681
eius mors ibid.
Acta ſenatus 130
acta diurna ſenatus & populi confecta & publicata 30
acte liberta Neronis 561. concubina Neronis 584
apud Actium nauale prælium 151
actiaci ludi 360. & ſeq.
actiacus triumphus 360
actiacum bellum 135
actiaca victoria ſolennibus feriis celebrari prohibita 446
actius comœdus 393
actui rerum xxx. dies ab Auguſto accommodati 190
actuarij 83
ἀδιαπτευψία 456
Adminius Cinobellini filius 471
adrumeti ſeditio orta 639
adulterium P.Clodij & Pompeiæ 99
adulteria quomodo excuſentur in Auguſto 258
adulterij rea condemnata 528
de adulteriis lex 195
aduenarum Romæ ad ſpectacula multitudo 60
aduerſariorum conſilia detegendi ratio in Auguſto 258
adulationes vt auerſatus Auguſtus 378
ædes ſacra refectæ 184
ædes Dianæ 181
ædes Saturni ibid.
ædes Iouis Olympici 247
ædes Tonantis Iouis 180
ædes Herculis muſarum ibid.
ædificiorum forma noua excogitata à Nerone 543
ædilis ſordibus repetundarum accuſatus 679
AEgyptus in prouinciæ formam redacta 153
Ægypti regnum obtinet Cæſar 51
Ægyptij ritus 387
Ægyptius quidam polyphagus 571
Ælius lamia 669
mors eiuſdem 671
Ælius Seianus 399
Ælia Petina, Claudij vxor 514
Æmilius Lepidus 448
Æmilius Pappus 27
Æmilius Paullus coſ. 43
Æmilij Paulli ſeruus 148
Æmilius Ælianus Cordubenſis 233

Æmilia Lepida, Claudij ſponſa 513
Æmiliana 503
Ænaria 309
æneatores 48
ænobarborum genus, conſulatus, triumphi, cenſuræ, prænomina, res geſtæ 532
Ænobarbi appellationem ægre tulit Nero 537. 572
Æquiculi 622
cura ærarij à quæſtoribus ad prætorios tranſlata 203
ærarij inopia 651
ærarium militare inſtitutum 230
Æſar, Etruſca lingua quid ſignificet 228
Æſerninus 217. 219
Æſculapij inſula 512
Æſculapij ſignum 246
Ætnæi verticis fumus 475
Afranius interemptus 99
Afranij togata 539
Africanæ 506
Africanarum venatio 442
Africam non adiit Auguſtus 228
Agamemnon 406
ager Campanus 32. plebi diuiſus 129
agitator Cythicus 479
agraria lex 30
Agrippa Auguſti nepos 156. 250
adoptatus 252
agrippæ intractabile ingenium, amentia, in inſulam tranſportatio 253
agrippa gener Auguſti 213
agrippæ iuuenis mors 374
agrippæ ignobilitas 446
agrippina Auguſti neptis 251
Germanico collocata ibid.
agrippina Tiberij vxor, dimiſſa 360
agrippinam abegiſſe dolet Tiberius 360
agrippina nurus apud Tiberium queritur, crudeliter tractatur à Tiberio, eiuſdem relegatio, oculi excuſſio, mors 397
AGRIPPINÆ PVERPERIVM 429
agrippinæ Germanici filiæ cum Claudio patruo nuptiæ 514
agrippinæ ſumma rerum delata à Nerone filio 538
de Agrippinæ matrimonio Claudij pœnitentia 528
agrippina veneno maritum necat 530
agrippina, morte Domitij viduata, ad nuptias Galbam ſollicitat 594
Aiacem ſuum in ſpongiam incubuiſſe, dictum Auguſti 35
αἰγὶς πολιούχου dicta Vitellij patina 630
Alani 670
alauda, nomen legionis Cæſaris 38
albanæ columnæ 264
Albia Terentia L. Othonis vxor 611
albis fluuius 159
albudinus fontis nomen 504
albulæ 289
alea ludere ſolitus Auguſtus 261
Alexander Magnus 314. eius imago in Auguſti ſigillo 231
eius thorax 476
eius inſpecta imagine ingemiſcit Cæſar 16
eius conditorium 153
corpus Alexandri voluit videre Auguſtus 133
Alexandri Magni phalanx, legio Neronis ſic dicta 545
Alexandriam fugit Pompeius 517
Alexandria obſeſſa 152
Alexandria capta 261
Alexandriam migraturus Cæſar ſi vixiſſet 107
Alexandriam commigrare propoſuerat Caius 474
Alexandrini regem ſuum expellunt 20
Alexandrinum bellum 357
Alexandrina nauis 321
Alexandrinæ merces 323
Alexandra Neronis nutrix 584
Allienſis dies 628
Allobroges à Cn. Domitio ſuperati 533

allu-

alluſio Cæſaris 36
Alpes 39
in tranſitu Alpium maximum Augusti periculum 279
in Alpium iugo vrbem condere ſtatuerat C. Cæſar 444
Alpium regnum in prouinciæ formam redactum 544
amatorium medicamentum 474
Amazones Aſiæ magnam partem tenuêre 36
Ambiatinus vicus 429
ambitus condemnati P. Sulla & Autronius 17
de ambitu lex 195
ambitus multiplici pœna coërcitus 210
amethyſtini & Tyrij coloris vſus interdictus 565
amphitheatrum à Statilio Tauro extructum 181
amphitheatri ruina xx. hominum millia ſublata 389
amphitheatrum inchoatum à C. Cæſare 443
amphitheatrum extructum à Veſpaſiano 649
amicos remittit Auguſtus Antonio *hoſti iudicato* 151
amicorum libertatem leniſſimè fert 649
amicitias vt admiſerit & retinuerit 253
de Analogia *libri duo Cæſaris* 84
Ancharia *vxor Octauij* 129
Ancus *Marcius* 15
anguis quinquaginta cubitorum 129
Anicetus 569
Anienis *riuus* 504
Annæus *Seneca ſenator* 537
præceptor Neronis ibid.
annonæ caritas Romæ. 213. 361. 503. 597
annonæ cura ſollicitiſſimè acta à Claudio 503
annus per Cæſarem accommodatus 61. 185
anni initium vnde fecerint quædam Italiæ ciuitates 246
Antiatinæ *ſortes* 481
Anticatones, *libri duo Cæſaris ſic inſcripti* 84
Antiochus *Commagenus* 441
Antiochus *quidam furnariam exercens* 623
antiquarij 291
Antiſtius *medicus* 113
Antiſtius *Labeo* 240
Antonius *diadema Cæſari imponere vult* 107
Antonij *cum Cicerone conſulatus* 129
fuga 138
exprobrationes Auguſto factæ 145
cum Auguſto *reconciliatio* 248
conſulatus 358
mors 152
Vide M. Antonius. Antonij *liberi vt tractati ab* Auguſto 152
Antonij *iuuenis mors* 152
Antonius *Primus* 635
Antonia *auia Caligulæ* 431
ei honores habiti à C. Cæſare 438
eius mors 447
Antonia Claudij filia 514
Neronis nuptias recuſat 569
eius mors ibid.
Antonius Muſa medicus 246
anulo aureo donatus Decimus Laberius 59. *anulorum ius* 50. *anulorum aureorum vſus* 600
anulus opere antiquo ſub Galba repertus 601. *anulis aureis donatus à Vitellio adoleſcentulus* 629
Apelles tragœdus 460
apro incurrenti obiectus Auguſtus à diſpenſatore ſuo per metum 256
Apis 309
apud Memphin 661
Apollinaris tragœdus 652
Apollo Sandaliarius 244
Apollinis templum 155
Apollo Tortor cognominatus 259

Apollo Temenites 422
Apollodorus Pergamenus 302
Apollonius Molonis 10
Apollophanes 148
Aponius Saturninus 467
Aponi fons 367
apophoreta viris & fœminis data 653
appellationes vrbanorum litigatorum 194
Appij Silani oppreßio 517. *& qua ratione* ibid.
Appius Cæcus 255. 357
Appius Pulcher 357
Ἀπραγόπολις,*inſulæ nomen* 324
Aprilis menſis Neroneus dictus 587
aquæ intercutis morbus 535
aquæ perductæ à M. Agrippa 212.
aquæ ductus à C. Cæſare inchoatus 443
aquæ ductus 504
aquilarum oſtenta 314. 319. 590. 594. 644. 676.
aquila, Rhodi quando primum conſpecta 367
aquilam humeris ſubit Auguſtus 138
aquilifer moranti ſe Cæſari cuſpide comminatus 90
aquilifer in manu detinentis Cæſaris ſignum fugiens relinquit ibid.
Aquileia 158
Aquileius Niger 138
Aquitania 158
aræ Cæſari decretæ 102
ara Octauio conſecrata 125
ad aram D. Iulij trecenti mactati 145
aratorum ratio habita ſub Auguſto 215
Archelaus rex 361
Archelaus Cappadox 388
Arelate 357
aretalogi 269
Aretinus clemens 684
mors ibid.
Areus philoſophus 302
Argius Galbæ diſpenſator 610
Ariciæ piſtrinum 129
Arricidia Tertulla 661
vxor Titi ibid.
arrogantia Cæſaris 105
artium liberalium doctores ciuitate donati à Cæſare 165
Artabani literæ exprobrationis plenæ ad Tiberium 412
Artabanus, Parthorum rex, amicitiam Caligulæ petit 437
aquilas, ſigna Romana Cæſarúmque imagines adorat ibid.
Artabanus Parthorum rex 624
Aruerni à Cn. Domitio ſuperati 533
Aſclepiadis Mendetis Θεολογουμένων *libri* 311
Aſcletarion mathematicus 688
eius caſus ibid.
Aſdrubal 255
Aſellius Sabinus 390
Aſellius 430
aſellus cum aſinario occurrit Auguſto 319
Aſiatici oratores 297
Aſiaticus libertus 629
Aſinius Pollio 44. 84. 181
Aſinius Pollio orator 217
Aſinij Galli libri 527
Aſinij Epicadi coniuratio 156
Aſinius Marcellus coſ. 530
Aſprenas Nonius 241
aſtura 320
aſturco 579
aſylorum ius abolitum 387
atalanta 391
atellanicum exodium 392
Athenodorus 491
athletæ 59
athletis priuilegia conſeruata & ampliata 224
Atia Octauij vxor 129
Atia 211. *draconis cum ea concubitus creditus* ibid. *eius ſomnium* ibid.
atrium libertatis extructum 181
Atta Claudius 254
Attici Veſtini mors 569
auaritia Galbæ 602

auctio-

auctiones haſtæ 78
auctiones Italiæ 441
auctiones ſub Caio factæ 467
Audaſius 156
Auernus lacus 145
Aufidius Lingo 447
augurium 317
Auguſti auus, proauus, genus 125
Vide ſynopſin.
Auguſtus morti proximus 372. *eius dictum de Tiberio* ibid. *cur ſucceſſor ab eo relictus Tiberius ibid. epiſtolæ Auguſti ad eum* 373. *eius codicilli contra Tiberium à Liuia prolati* 396. *eius ſtatuæ caput demtum* 402. *Auguſtus exoſculari ſolitus effigiem vnius è Germanici filiis* 403. *Auguſti inceſtum cum Iulia filia* 446. *Auguſti amor in Druſum* 488. *Auguſti dictum de futuro Galbæ imperio* 594
auguſta loca quæ dicantur 134
auis regaliolus 111
auis dira in vrbe viſa, obſecratio habebatur 508
A. Cæcinæ conſularis viri obitus 662
coniuratio ibid.
Auli Cæcinæ criminoſiſsimus liber in Cæſarem 100
Auli Plantij mors 569
A. Hircio pudicitia Auguſti ſubſtrata 257
A. Plautius 511
Auli Vitellij natiuitas 624 *conſulatus* 623. *genitura, imperium portendentia* 624. *pueritia & adoleſcentia, præcipuus in aulla locus ibidem trium principum in eum fauor* ibid.
Vide ſynopſin.
Aurea, domus Neronis appellata 663.616
Aurelius Cotta Cæſaris affinis 6.
Aurelia 99
Aurelia via 610
aurum Senonibus datum in obſidione Capitolij 357. *auro vt abundarit Cæſar* 81
aureorum zona plena ſe circũdat Vitellius 633
ſuper aureorum aceruos volutatur Caius 470
Aurunculeius Cæſaris legatus 39
auſpicium 245
auſpicia quomodo obſeruarit Auguſtus 307
Autronij *& aliorum coniuratio* 17. *idem ambitus condemnatus* ibid.
Axius 18.

B

Babilus aſtrologus 570
Baceolus 299
Baianus pons 442
balnearum nouus vſus 463
Barbam ponunt reguli in luctu Germanici 429. *barbam & capillum ſummittit clade Tituriana Cæſar* 94. *barbam primam Nero Ioui Capitolino conſecrat* 541. *barbam Iubæ in altercatione inuadit Cæſar* 96. *barba & capilli ſummiſsi, quid denotarent* 164
Barbatus Meſſalla 514
baſilica Iulia 463. *Caij & Lucij* 180
Baſilides libertus 646
Bataui 470
Bato Pannonius 371
Bebriacum 619
Bebriacenſis victoria 627
Becco cognomen Antonio *Primo datum, quod valet Gallinacei roſtrum* 635
bella ciuilia ſub Auguſto 135. *bellum ciuile* 683. *de bellis vbi conſuleretur ſenatus* 179. *bellum quomodo ſuſcipi voluerit* Auguſtus 171
beneficia à ſuperioribus principibus conceſsa omnia vno confirmat edicto Titus 663

beneficium populi 43
Beneuentum 320
Benerice regina 663
Beßi fuſi 128
ad beſtias condemnati 498
betiſſare 300
Biberius 390
Bibliotheca ordinandæ Pompeio Macro demandantur 86. *bibliothecas, quas maximas poßet, publicare deſtinarat Cæſar* 67. *bibliotheca Latina & Græca in templo Apollinis* 180. *bibliotheca incendio abſumpta reparata à Domitiano* 692
Bithynia 7
Bithynicus fornex 76
B*ogudis vxor, EVnoë Maura* 78
boleti 565
bombi 548
Bononia 319
Bononienſes 151.537
bouis oſtentum 643
Boter libertus 514
Bouillæ 327
Breuci à Tiberio ſubacti 362
Britanniam petit Cæſar ſpe margaritarum 71. *Britanni* 39. *res Cæſaris in Britannia geſtæ, ibid. Britanni antea ignoti ibidem. Britannica clades* 572
Britannicus 514. *Britannicum arctius complexus Claudius* 529. *Britannicum ſubditiuum arguere conatur Nero* 537. *Britannici & Titi familiaritas & educatio* 659. *Britannici mors, ſtatua ei à Tito poſita* 600. *Britannicus veneno ſublatus à Nerone* 566
Brixellum 618
Brundiſium 50.88
Bructeri in Tiberium conſpiratio 371
Bruti ſtatuæ inſcriptio 108
Bruti domus cũ facibus petitur à plebe 118
B*rutus regum eiector* 108
B*ruti & Caßij bellum cum Auguſto* 135. B*ruti caput Romam miſſum* 140
B*urro toxicum miſſum à Nerone* 570

C

Cacozeli 295
C*æcilius Atticus eques Romanus* 360
C*anis Antoniæ liberta* 638
C*anis Veſpaſiani concubina* 686
C*ænidis mors* 654
C*æruleus, fontis nomen* 504
C*æſarum progenies in Nerone deficit* 590. *primus* C*æſarum militis fidem præmio pigneratus* C*laudius* 495
C*æſares, quibus* C*aij prænomen, omnes ferro periere* 485. *de* C*æſarum memoria abolenda ſententia ibid.*
C*æſarum nemus* 216
C*æſario ſupplicio affectus* 152
C*æſareæ vrbes* 247
C*æſetius Flauus tr.pl. à* C*æſare poteſtate priuatus, cur* 196. *poſt conſul multis ſuffragiis declaratus* 108
C*æſonia* 449. 474.
eius mors 484
C.*Silius coſ.* 331
C.*Nonius Aſprenas* 216
C.*Poppæus Sabinus coſ.* 637
C.*Matius* 79
C.*Rabirius* 21
C.*Antonius* C*æſaris legatus, in Illyrico cladem paſſus* 52
C.*Silius* 514
C.*Marcellus Octauiæ maritus* 42
C.*Marcellus conſul* 43
C.*Rufus gente Octauia* 126
C.*Memmius* 76
C.*Druſus* 314
C.*Oppius* 79. *liber ab eo editus ibidem*
C.*Oppius æger* 96. *in eum* C*æſaris hu-*

ris humanitas & facilitas ibid.
C. Toranius 174. *tutor Auguſti, proſcriptus* ibid.
C. *Curionis patris orationes* 18
Caius Curio *tribunus* 43
C. Curio Cæſaris *legatus in Africa perit* 52
C. Calui *famoſa de* Cæſare *epigrammata* 97
C. *Fonteius* Capito 429
C. *Memmij aſperrima in* Cæſarem *orationes* 97
C. *Caßius princeps coniurationis in Cæſarem* 109. *Cæſaris percußor* 570
C. *Lectorius* 130
C. *Soſius* 150
C. *Marij tropæa de Iugurtha & aliis* 20
C. *Memmius prætor* 36
C. *Pontius Niger coſ.* 422
C. *Acily virtus* 94
C. *Trebatius* 106
C. *Octauius hæres* Cæſaris *ex dodrante* 114
C. *Octauius in familiam Cæſaris & nomen adoptatus* ibid.
Caius Galba, imperatoris frater 593
eius mors ibid.
C. & *Lucius Auguſti filij* 173
Caius & Lucius ab Auguſto adoptati 250. *emti à patre Agrippa* ibid. *ad reip. curam admoti* ibid. *conſules deſignati* 251
Caij & Lucij mors 252. & 369.
Caius, Orienti præpoſitus 365. *alienior factus Tiberio* ibid.
Caius Cæſar 596. *Tiberio ſuſpectus* 409. *Germanici filius heres Tiberij* 423. *Veſpaſianum ædilem oppleri luto iubet* 642. *Caium auunculum qua in re miratus Nero* 565. *adoratur vt Deus à L. Vitellio* 624. *Caij ſorores ab exilio reuerſæ* 484. *Caij filia parieti illiſa* ibid.
Caiana nece inſignis annus 659
C. *Cæſaris natiuitas, cognomen, dißimulatum ingenium.*
Vide ſynopſin.
callagurritani 230
quantum auferre calamitas poteſt nihil tantum acquirit victoria 90
calceamenta Auguſti 267
caldius 390
callipides 388
calpurnia L. Piſonis filia, Cæſaris vxor 35. *eius ſomnium* 110
caluinorum familia 532
caluus orator 264
à caluo ad caluum 453
caluitium Domitiani 691
calumniantium pœna ibid.
camillus dictator 513
camillus aurum Senonibus non extorſit, in obſidione Capitolij 357
camillus Claudium vt terruerit 528
camilli motus 611
camillus Arruntius coſ. ibid.
camilla, Liuiæ Medullinæ cognomen 513
campus Stellates 32
campaniæ ora 321
campanus ager 32
campana via 314
canace parturiens cantata à Nerone 550
candidatos qui ſupra numerum eſſent, legionibus præponit Nero 543
canninius Rebilus ibid.
cantabria 158
cantabria ab Auguſto domita 281
cantabricum bellum 295
cantabrica expeditio 361
capitolij obſidio 357. *dedicatio* 314. *refectio, reſtitutio* 24. 648
capitolium de cœlo tactum 481. 688
capitolium Capuæ 389
capitolio tria millia pondo auri furatus Cæſar 82
capitolini Iouis cella 184
cappadociæ legiones additæ à Veſpaſiano 648

capram nominare, ſub Caio criminoſum 474
Capreæ 321
Caprineus, Tiberij cognomen 391
Capua colonia 109
Capuæ inſulæ delectatio 389
Capys, Capuæ conditor 109
caput foribus illidit AVguſtus 165
capite detecto agmen anteire ſolitus Cæſar 86
Capita bubula 130
tria carcinomata ſua, ſolitus appellare AVguſtus Iulias & Agrippam 253
Carinæ 368
Carmeli Dei oraculum 643
carmen Neronis 554
carnificinæ Tiberij, locus Capreis 409
Carnulius 407
carrucis minus mille nunquam feciſſe iter traditur Nero 563
Caſpiæ portæ 545
Caßiope 552
Caßij Scæuæ centurionis virtus 94
Caßius Chærea 480
Caßius Seuerus 440
Caßius Longinus Aſiæ proconſul 481 eius mors 570
Caßius Seuerus 241
Caßius Patauinus 233
Caßius Cæſaris interfector 113. à Cæſare vulneratus ibid.
Caßij domus cum facibus à plebe petitur 118
Caßius 480
Caſtor & Pollux 19
ad Caſtoris, loci nomen 618
caſtra Romæ conſtituta 387
Caſtricius 242. reus ab AVguſto curſeruatus ibid.
Catilinæ coniuratio 23. pœnæ in coniuratores ſtatuta ibidem
contenti ſimus hoc Catone, dictum AVguſti 298
Catilinæ reſidua manus deleta 128
Catta mulier vaticinans 632
in cattos expeditio 676
Cauſſæ ab ærario ad forum tranſlatæ 544
cauſsidicorum figuras leuißimè tulit Veſpaſianus 650
celeritas mira Cæſaris 53 87 Caij 464
cenſus priuatorum exhauſti à Nerone 572. cenſus ſenatorius ſuppletus 651
cenſor ædili de via decedere coactus 534
cenſores creati 204
cenſura Auguſti 177. Claudij 500
centeſima auctionum Italiæ remiſſa à C. Cæſare 441
centumuiralis haſta 203
centuriones, ſtatione deſerta, quomodo multati 167. centurio malè tractatus à Tiberio 406.407
centurionis Cornelij dictum 172
cercopithecus Paneros fœnerator 562
cereris Atticæ ſacerdotes 310. cereris Olympiæ ſacerdotes 541
cerimoniæ pollutæ 99
cerimoniæ antiquæ ab AVguſto reſtitutæ 186
certamen Græcæ & Latinæ facundiæ à C. Cæſare propoſitum 143
cerylus libertus 655
cauchi, gens germanica 511
chaucius, Gabinij cognomen ibid.
chaldæi 632. chaldæorum prædictio 686
charicles medicus 421
chirographum ſuum ſummopere laborauit vt imitarentur nepotes ſui 252
Chij terræ motu afflicti 361
Chreſtus 512
Chriſtiani ſuppliciis affecti ſub Nerone 543

Ciborum

Ciborum genera portentoſa 463. *choraula* 586. *chorocithariſtæ* 674
Cibo per quatriduum abſtinet Tiberius 362
Ciceronis cõſulis frater 23. *Cicero temporum ſtatum deplorans* 34. *eius de Cæſaris dominandi cupiditate, iudicium* 45. *facetum dictum* 78. *ad Cæcilium Atticum epiſtola* 360. *Ciceronis defenſio aduerſus Aſinij Galli libros, liber à Claudio ſcriptus* 527
in Ciciliam legiones conſcriptæ 17
Cimber Tullius Cæſaris interfector 112
Cimber Annius 297
Cimbri Alpium iuga occupant 476
de Cimbris C. Marij tropæa 20
Cimbricum bellum 164
Cinariam relegatus Zeno 400
Cincinnato crinis ademptus à Caio 461
Cinna coſ. I. IIII. *conſul* I.
Cinobellinus Brit*annorum rex* 471
Ciuica cerealis 681 *eius mors ibidem*
vt ciuibus parceretur, acie Pharſalica proclamatum à Cæſare 99
in ciuitate libera, mentem linguámque liberas eſſe debere, dictum Tiberij 379. *ciuitas Romana parciſſimè data ab* Auguſto 211. *à Galba* 605
ciuitates afflictæ, reſtitutæ à Veſpaſiano 651
de ciuitate petenda agitant Latinæ coloniæ 17
ciuitate donatæ vrbes 225
ciuitate donatos recipit in curiam Cæſar 105
ciuitate donatur legio Cæſaris Gallica 38
ciuitate donati à Cæſare qui 65
ciuitatem Romanam vſurpantes, ſecuri percuſſi 512
ciuilitas Auguſti 233
Circi maximi arcus à Nerone dirutus 555
Circeos relegatus M. Lepidus 148
Circenſes 59. 223. 495. 505. 537. 539. 677
Circulus ad ſpeciem cæleſtis arcus orbem Solis ambiens 317
Ciſalpina prouincia 44
Citharam ad ſe delatam adorat Nero 541
Citharœdorum certamen 674
Clades Variana 230. 370. 459
Clades Tituriana 94
Clades Britannica 572
Clades ingentes 164
Claſſis Cæſaris, vi tempeſtatis propè abſumpta 39
Claſſiarij milites decimati à Galba 602
Claudius Caudex 255
Claudius eques Rom. C. Cæſaris patruus 438. 447
Claudius Druſus 256
Claudius Pulcher ibid.
Claudius Nero ibid.
Claudius Appius *Regillianus* ibid.
Claudia gens 554
Claudius vxoribus & libertis addictus 624
Claudij funus 538
Claudij templum 649
Claudia, vxor Auguſti 248. *eadem intacta & virgo matri remiſſa* ibid.
Claudia Auguſta *Neronis filia* 569
Claudia Claudij filia 514
Claudius Cæſar, eius natiuitas 486
Claudiæ aquæ gelidi fontes 504
Clemens, Agrippæ *ſeruus* 376. *eius in Tiberium conſpiratio* ibid.
Clementia Auguſti 232
Cleopatræ regnum Ægypti commiſſum 51
Cleopatræ & Cæſaris amores, cõuiuia, honores in eam collati, filius natus 78. *eius liberi inter hæredes* Antonij *nuncupati* 150. *eius mors* 151
Cleopatra, vxor Antonij 259
erga Clientes Cæſaris ſtudium & fides 95

clitumni flumen 470
clodius Pollio 669
clodij Macri mors 602
clodianus Domitiani interfector 690
clauius Rufus 549
clypeus aureus Caligulæ *decretus* 441
clypeus Mineruæ, dicta Vitellij patina 630
cn. Lentulus Augur. 394
cn. Lentulus coſ. 593
cn. Acerronius Proculus coſ. 422
cn. Dolabella 603
cn. Piſonis cum Cæſare *conſpiratio* 18. *eius mors* *ibid.*
cn. Piſo Syriæ legatus 597
cn. Piſo, mortis Germanici accuſatus, à populo penè diſcerptus, capitis damnatus 426
cn. & caius C. Rufo geniti 126
cn. Domitius 533. *eius res geſtæ ibidem*
cn. Domitius Caluinus Cæſaris legatus, exercitum in Ponto amiſit 52
cn. Domitij filius, & eius res geſtæ 533. *huius filij res geſtæ* *ibid.*
cn. Pompeius 40
cn. Pompeius patribus offenſus 29. *Iuliam vxorem ducit* 35. *primus ſententiam rogatur* *ibid.* *cæſaris gener* 35. *hæres cæſari ſcribi ſolititus, ante bellum ciuile* 114
cn. Pompeio, Magni cognomen ademptum 462
cn. Pompeij mors 517
cn. Pompeius Magnus Claudij gener 514
in minore Codeta defoſſus lacus 60
codicilli à Liuia prolati 396
cœlius mons 394
cœna Auguſti δωδεκάθεος 259
cœna Vitelliana 629
cœna Auguſti 268
cœna famoſiſſima Vitellio data 630
cœnare cum Caio *ducentis* HS. *emptum* 467
cognomina Tiberij 378
cohors Germanorũ ad cuſtodiam Cæſarum inſtituta 603
quomodo remiſſa à Galba *ibid.*
cohortes in vrbe tres tantùm eſſe paſſus Auguſtus 230
cohortibus prætorianis frumentum datum 539
cohortes decimatas hordeo pauit Auguſtus 167
cohortes incendiorum caſus collocatæ 512
collationes factæ in reſtitutionem Palatinæ domus 244
collegam armis foro expulit Cæſar 30
collegia ab Auguſto quæ diſſoluta 189.
circa collegia vt ſe geſſerit Cæſar 66
coloniæ Rom. Illyricum contingentes 369
coloniæ tranſmarinæ à Cæſare deductæ 64
coloniæ in Galliam deductæ 357
colonia Antium deducta 538
coloniæ ab Auguſto deductæ 226
in earum gratiam multa ab Aug. præſtita *ibid.*
coloſſi refector magna mercede donatus à Veſpaſiano 652
columbus 479
Columbinum venenum *ibid.*
columna Cæſari poſita, cum inſcriptione 118
coma Neronis in gradus formata 584
comitiorum priſtinum ius reductum 210
comitia tribunitia 209
comitiorum ratio 28
comitia ſub Cæſare 104
in comitiis magiſtratum vt ſe geſſerit Aug. 238
comitia partitur Cæſ. cum populo 219
comitiali morbo bis correptus Cæſar 68

commeatus

commeatus 510
commentary Caſaris 84
commentarij à C. Caſare concremati 439
de commentariis Cæſaris multorum iudicium 84
commilitones quo tempore deſierint appellari milites ab Auguſto 169
comœdia Græca 495
comœdia vetus 303
comœdiæ Græcæ Germanici 427
comitas Auguſti 238
compitales Lares 186
conchyliatæ veſtis vſus ademptus 67
concio Cæſaris ad milites 49
concordiæ ædes 372
confiſcationes ſub Tiberio quales 394
congiaria populo data 213.371.441.505 537. 675
coniugia inceſta permiſſa 514
coniuratio Catilinæ 23
coniuratio Murenæ 242
coniurationes in Auguſtum 155 in Caium 479. in Claudium 497. in Neronem 570. in Domitianum 686
coniuratorum in Cæſ. animus 114
coniurati vt tractati à Nerone & eorum liberi 570
in coniuratores necis ſuæ Cæſaris lenitas 97
coniuratores leniter à Tito tractati 666
coniuratores aliquot in Caium interempti 495
conſcientia ſceleris Neronem ſemper exagitans 568
conſilia ſemeſtria 201
conſpiratio in Cæſarem 109
conſpiratio Cæſaris & aliorum 17
conſtantia Cæſaris 90
conſul vnius diei 543
conſulibus abrogatus magiſtratus 450
per conſules plerumque recitabat rationes ad ſenatum miſſas Nero 543
conſulis mors 104
conſulatus Romæ omnes non geßit Auguſtus 173
conſulatum hoſtiliter inuadit Auguſtus 172
conſulatus in paucas horas conceſſus 104
conſulatus binos collegas poſcit Auguſtus 204
conſulatus Auguſti paucißimarum horarum 173
ſecundi conſulatus petitio abſenti Cæſari conceſſa 40
conſulatus Cæſaris continuus 100
conſulatus Auguſti 172
conſulatus Cæſaris tertius & quartus titulo tenus 104
conſulares inopes quingenis annuis ſeſtertiis ſuſtentati 651
copreæ 480
cordus Cremutius 198
corfinium 50
corinthia vaſa 261
corinthiorum pretioſa ſupellex 260
corinthiorum vaſorum pretia 384
corneliæ leges 20.194
cornelius Phagites 98
cornelius Gallus 253
cornelius Balbus 106.181. cæſaris familiarißimus 110
cornelius cinna 118
cornelius Laco 604. Galbæ amicißimus ibid.
cornelius Dolabella 9. repetundarum poſtulatur ibid.
cornelius centurio 172. eius dictum ibid.
cornelius Sabinus in Caium coniuratus 484
cornelius Fuſcus 676
cornelia I. Cæſaris vxor 1.
cornelia virgo Veſtalis, defoſſa 680
corneliorum genus 89
cornicis oſtentum 694
corona laurea Cæſaris ſtatuæ impoſita 106. murales coronas raro dabat Auguſtus 171

coronarum nouum genus 471
corona Iouis aurea à Galba conflata 602
coronas citharœdorum libentiſſimè accipit Nero 552
cortina aurea Apollini dedicata 236
coruinus Meſſalla 417
coſana prædia 637
coſmus Auguſti ſeruus 256
coſſutia I. Cæſaris vxor 1.
cotiſo Getarum rex 250
cotij regnum 387
cottij obitus 544
craſſus 37
craſſus non amplius primus ſententiam rogatur 29
craſſus Frugi 503
creditores Vitellij 626
crediti quarta pars amiſſa 66
apud Cremonam fuſæ Vitellij copiæ 646
de crepitu ventris emittendo in conuiuio, edictum Claudij 519
criminum gratia facta 439
crimina capitalia ſub Tiberio quæ 83
omne crimen pro capitali receptum 406
criſpus Paſſienus 636
cruciatus genera excogitata à Tiberio 409
crure debilitatum ſanat Veſpaſianus 646
crura duobus fratribus effracta à Tiberio poſt ipſorum conſtuprationem 391
crura ſuburere nuce ardenti ſolitus Auguſtus 258
crura effracta Thallo ibid.
culeo inſui 194
cultelli Claudio facti 520
culter venatorius 157
curia obſtructa, in qua Cæſar occiſus eſt 122
curiæ intereſſe liberis ſenatorum permiſſum 205
curiata lex 252
curru triumphali Auguſti vehitur Nero 554
Curtij lacus 243.609
curtius, fontis nomen 504
cutyliæ 657
cybioſactes dictus Veſpaſianus 653
cynægiri virtus 95
cyri de funere ſuo mandata 120
cyzicenis libertas adempta 387

D

Dacos coercere cogitat Cæſar 67
Dacorum incurſiones 159
in Dacos expeditio 676
Dalmatia 158
Dalmatæ à Tiberio ſubacti 362
Dalmaticum bellum 157
Damnatorum è bonis pecunia in quem vſum collata 212
Damnatorum pœna in decimum diem differri ſolita 423
Damnati à C. Cæſare reſtituti 439
Darius puer ex Parthorum obſidibus 442
Datus Atellanarum hiſtrio 573
Dea Syria 587
December menſis 193.261
Decimus Laberius 59
D. Brutus in ſecundis heredibus à Cæſare nominatus 114
D. Brutus princeps coniurationis in Cæſarem 109
D. Brutus Mutinæ obſeſſus 136
D. Silanus conſul deſignatus 23
Decocta Neronis 582
Decretum publicum 125
Decretum ſenatus inductum 25
Decretum Cæſaris 65
Decumanorum ſeditio 95. multa ibid.
Decuria quarta iudicum 180
Decuria quinta ad quatuor priores, iudicantibus addita 440
Decuriones colonici 227
Decurſio prætorianis indicta 537
Defunctos laudandi mos 134.152
de Defunctorum ſtatu vltra certos annos quæri vetuit Titus 666

delatores

delatores vt tractati à Tito 666
delatores repreſsi 681
delictis coërcendis vehemens Galba 423
Demetrius Cynicus 650
Demochares 148
dens Neroni exemptus, felix oſtentum Veſpaſiano 642
Dertoſa 601
deſiderium Auguſti 254
diadema capiti Cæſaris ab Antonio admotum 107
diale flaminium 186
dialogus Aſellij Sabini 390
Dianæ ædes 181
dictator Sulla 5
dictatura & conſulatus Cæſari decreti 104
dictatura Cæſaris perpetua 100
dictaturam deprecatur Auguſtus 237
dicta collectanea, Cæſaris libellus 86
dictum Sullæ de Cæſare 7. *de collegis Cæſare & Bibulo* 32
dictum cuiuſdam & Cæſaris reſponſum 36
dictum Cæſaris 45. *&* 54. *Sullæ de Cæſare dictum* 70. *dicta in Cæſarem* 77. *Ciceronis facetum dictum* 78
dictum Catonis de Cæſare 80
dictum Cæſaris 93
dictum Pompeij de exercitu Cæſaris 94. *Cæſaris dictum* 97. 105. 106
dicta in peregrinos Gallos in ſenatum allectos 107. *in Cæſaris ſtatuam* 168. *Cæſaris dictum dum vulneratur* 112
dictum aliud morientis 113
dictum Auguſti, ſæuitiæ plenum 141. *Antonij dictum de Auguſto* 145. *Auguſti dictum* 147. 153
dicta Auguſti grauiſsima 171
dictum Cornelij centurionis 173
dicta Auguſti 179. 211. *populi de Auguſto* *ibid.*
dicta ad Auguſtum *ibid.*
dictum Auguſti ſuper Gallo ad necem compulſo 241
dictum Auguſti de Tiberio 372. *de imperio dictum Tiberij* 376. *alia eiuſdem dicta* 281
dictum Tiberij 404. *Caligulæ dictum* 444. *alia eiuſdem* 455. 456
dictum Licinij Craſsi oratoris 533. *Neronis dictum* 538. 539
Galbæ dictum 598
Othonis dictum de creditoribus ſuis 613
dictum Vitellij deteſtandum 628
ſenis dictum in Veſpaſianum 651
eius dictum ibid. 658. *Titi dicta notabilia* 654. 666. 667. *Domitiani dictum* 681
Dido 565. *Tyro fugiens* *ibid.*
didymeum 444
dies ab Auguſto obſeruari ſoliti 309
Diodorus citharœdus 652
Diomedes diſpenſator Auguſti 256. *eius timiditas* *ibid.*
Diogenes grammaticus 382
Dionyſius 302
diſciplina domeſtica Cæſaris 75
diſciplina domus Auguſti 252
diſciplina ſeuera Auguſti 166
diſcordia inter triumuiros 357
diuinatio, liber Cæſaris 83
diuitiarum fructum, profuſionem eſſe putabat Nero 562
diuortiis modus impoſitus 197
Dolabellæ accuſatio 82
domini appellationem abnuit Tiberius 378
domini appellationem abhorruit Auguſtus 237. *edicto vetuit* *ibid.*
domitius in deditionem redactus Cæſari, & ab eodem dimiſſus 50
domitius emptor familiæ & pecuniæ in teſtamento Auguſti 534. *eius arrogantia* *ibid.*
domitia gens 532
domitio patri honores à Nerone habiti 538

domitius Ænobarbus Coſ. 612
domitij patris vox de Neronis genitura 535
domitiæ cum Tito concubitus falsò creditus 667
domitia Longina, Ælio Lamiæ nupta, in matrimonium abducta à Domitiano 669
domitia Paridis hiſtrionis amore deperdita 672. repudiata ibi. & reducta ibid.
domitiani natiuitas 669. alia in ſeq. de quibus vide ſynopſin.
domus fulmine icta 180
domus Neronis 563
domos pro domus 300
domos poſſeſſoribus non audet extorquere Auguſtus ad ampliandum forum 241
donatiuum Cæſaris 54
donatiuum militi propoſitum 537
donatio Auguſti 184
doryphorus Spori libertus 562
drauſius 357
druſus, cognomen vnde ſumpſerit 357
druſus Germanici filius 612. L. Othonis filia ei deſponſata ibid.
druſi monumentum de cœlo tactum 531
druſi Tiberij fratris, mors in Germania 360
druſi 357
druſi obitus 388
druſus Tiberij filius in forum à patre deductus 368
druſus Claudij Cæſaris pater 486. eius cognomina, genus, res geſtæ 486
druſi mors 487. funus, elogium Auguſti 488
druſi liberi ibid.
druſus Nero 358
druſus, auus Tiberij 360
druſus Cæſar coſ. 624
druſus Claudij filius pyro ſtrangulatus 514
druſi vincula 411
druſi Tiberij filij mors 469
druſi filius Tiberius 399
druſi mores 397
druſi epiſtola de cogendo ad reſtituendam libertatem Auguſto 395
druſilla 259
druſilla virgo à fratre vitiata 447
druſillæ mors 494. Caij luctus ſuper illam, per ipſius numen deieratio ibid.
DRVSINÆ foſſæ 486
druidarum religio 513
ducenariorum decuria 192
dureta Hiſpanica vox 290
δυσφημία nominis 310
ducum veterum opera & ſtatuæ ab Auguſto reſtitutæ 187
duces ab Auguſto ſummis honoribus decorati 204. in perfecto duce quid requireret Auguſtus 171
dyrrachium 52. 88
δωδεκάθεος Auguſti cœna 259

E

Ecloge Neronis nutrix 584
Edictum Auguſti 187. 222. 237
Edictum de excidendis vineis 678
Edictum Claudij de crepitu & flatu ventris in conuiuio emittendo 519
Edicta xx. vno die à Claudio propoſita 501
Elephantidis libri 390
Elephanti funambuli 596
Elephanti quadraginta lychnuchos geſtantes in aſcenſu Cæſaris ad Capitolium 54
Elephantorum currus 495
Elephanto ſtipem porrigere 238
Elephanto ſuperſedens eques Rom. per catadromum decurrit 539
Elephanti inter ſe commiſſi. 60
Elephanto inuectus Cn. Domitius 533.

Eleuſinia ſacra 513
Eleuſiniis ſacris intereſſe non audet Nero 568
Eloquentia Cæſaris 82
ἔμβλημα 419
Ennia 449
Ennia Næuia Macronis vxor 433
Epaphroditus, Neroni à libellis 584
Epaphroditi mors 687
Neronis adiutor in morte ibid.
Ephebi 323
Epicadus 156
Epidius Marullus trib. pl. 106.
poteſtate priuatus à Cæſare, cur ibid.
Epigrammata 259. *&* *ſeqq.* vide *verſus*
Epiſtolæ Auguſti 261.373. 430. *&* *ſeq.* 489. *&* *ſeq.*
Epiſtolæ ab Othone concrematæ 619
Epiſtolæ ad quam formam à Cæſare conuerſæ 85
Epiſtola ſub Agrippæ iuuenis nomine aduerſus Auguſtum edita 233. *&* *ſeq.*
Epiſtolis horarum omnium momenta ſolitus addere Auguſtus 232
Epiſtolæ Cæſaris ad ſenatum 85. *ad Ciceronem & ad Familiares* 86
Epulum populo pronuntiat Cæſar in filiæ memoriam 40
Epulum à Cæſare datum 58
Epulum ab Auguſto datum 323
Epulæ Neronis 558
Epulandi publicè ius 198
Eques Rom. iudicum albo eraſus 679
Equites rationem vitæ reddere coacti 209
Equitis Rom. vxor adulterata 75
Equites trecenti à Claudio necati 517
Equites recenſiti 649
Equitum plerorumque attritum bellis ciuilibus patrimonium 209. *&* *ſeq.*
Eques Romanus ab Auguſto confodi iuſſus 175
Eques Roman. ad Ptolemæum miſſus 478
Equites xx. in tumultu eliſi 450
equiti Rom. iuriſiurandi gratia facta 386
Equiti Rom. oculus erutus 535
Equites duo Rom. correpti & confiſcati à Caio 470
Equitis Rom. in Claudium inſolentia 500
Equites Rom. ſexcenti ad ferrum exhibiti 540
Eques Rom. Elephanto ſuperſedens per catadromum decurrit 539
Eques Rom. duobus filiis pollices amputat, cur & quomodo multatus 167
Equitum recognitio 500
Equitis Rom. mors ſub Vitellio 631. *à quo hæres fuerat ſcriptus* ibid.
Eques legis abolitionem poſtulans 195
Equitum turmæ recognitæ frequenter ab Auguſto 207
Equitum Rom. recognitio 440
Equitis Rom. conſpiratio in Claudium 611.
Equitibus Roman. vſus Auguſtus ad ſcenicas & gladiatorias operas 217
Equus Cæſaris 90
Equi reddendi gratia facta ab Auguſto, quibus 208
Equos dimittere ſolitus Cæſar, ancipiti prælio, cur 90
Equo Caij honores habiti, dona facta 479
Equorum greges conſecrati pabulo abſtinentes 111. *flentes* ibid.
Equeſter ordo proſciſſus à Caio 459
Equeſtres cenſus ſuis militibus quomodo exiſtimatur Cæſar pollicitus 49
Ergaſtula recognita 189
Ergaſtula tota Italia repurgata 361
Eſius Proculus, coloſſeros dictus,

indigniſsimè tractatus à Caio 462
Eſquiliæ 368
Eſquilinus campus 512
Eſſedum argenteum 501
Eſſedarius 508
Etruriam occupat Cæſar 50
Eunoë Maura, Bogudis vxor 78. *à* Cæſare *dilecta* *ibid.*
Euocati, qui dicti 600
Euphorion 417
Euripus 59
Euripidis verſus 46
εὐθανασίαν ſibi precari ſolitus Auguſtus 327
Eutychus aſinarius 319
Excreare non audet Nero inter certandum 553
excubiæ per vrbem indictæ 164
Exercitus ſuperioris Germaniæ deficit à Galba 606
Exercitus Cæſarem ſequi recuſat 78
Exprobrationes populo factæ ab Auguſto 213
Expugnatio Mitylenarum 8
Exta triſtia 105. *exta ſemicruda rapta foco profecta* 125
Exulum omnium per inſulas contrucidatio 455
Exulis nomen Tiberio datum 365

F

Fabius Africanus 489
Fabiani 210
aduerſus falſarios inuentum 544
Fames populo indicta à Caio*, horreis præcluſis* 452
Famem tolerare edoctus Cæſaris *exercitus* 94
Fannij Capionis coniuratio 156.361
Faſces 30
Faſtos corrigit Cæſar 61
Fatidici libri ab Auguſto cremati 185
Fauo archimimus 653
Faunus Abauriginum rex 622
Fauſtus Sulla 42.514
Fauſti mors 99
Felix Claudij *libertus* 515
Felicitatis ſimulacrum 358
Felicitatem Pompeij in quo poſuerit Cæſar 52
Feris rabidis homines à Caio *proiecti* 451
Feritatis in infante exemplum 449
Fidenæ 389
apud Fidenas ſpectaculorum ruina 460
Fides Cæſaris *erga clientes* 95
Filij patre occiſo, voluntaria mors 143
Filij pro patre deprecantes ſupplicio affecti 631
Filios ſuos vt populo commendarit Auguſtus 241
Filijfamiliâs 649
Filiam vt inſtituerit Auguſtus 251
Flamen dialis deſtinatus Iulius Cæſar 1.
Flaminem decerni ſibi paſſus Cæſar 104
Flaminia via 182.331
Flamma è ſiluis exorta 359
Flauia gens 636
Flauius clemens patruelis Domitiani 687.*eius mors* *ibid.*
Flauij generis origo 653
Flauius Sabinus, Veſpaſiani frater 633
Flauius Sabinus patruelis occiſus à Domitiano 683
Flauiorum ſuburbanum 641
Flauialium collegium 674
Flauia Domitilla *vxor Veſpaſiani, & Statilij capellæ* 638
Flauiæ Domitillæ *matris & filiæ mors* *ibid.*
Flaurus 654
Florales ludi 596
Flumen Rubicon 48
Fœdus ictum à Claudio 513
Fœminis probroſis lectica ius adeptũ, &

& ius capiendi legata & hereditates 679. fœminæ famoſæ & iuuenes in exilium abiecti à Tiberio 385. fœminæ obſides ab AVguſto exactæ 160. fœminæ contrectari ſolitæ 521. fœminis quomodo gladiatores ſpectare conceſſum 211. fœmina conſularis è triclinio viri coram abducta ab AVguſto 259
Fœnus grauius improbat AVguſtus 209
Fœneratores 649
Fonteij Capitonis mors 602
Formiani 626
Fortuna deſtituit Auguſtum 252
Fortuna Galbæ 607
fortitudo militum Cæſaris 94
Forum tertium Romæ cur extructum 180. forum cum æde Martis Vltoris extructum ab AVguſto ibid. forũ de manubiis inchoat Cæſar 40. forum Neruæ 676. forum anguſtius AVguſto factum 241
Foſſæ, in quas Nilus exæſtuabat deterſæ 153. foſſa ab Auerno Oſtiam vſque 564
Frumentum populo largitur AVguſtus 213. frumenti largitio 415. frumentum menſtruum cohortibus prætorianis datum 539. frumentum accipientes Romæ 64. frumentationes 210. frumentationes publicæ Romæ 214. frumentariæ rei penuria in caſtris Cæſaris 51
Fucinum lacum emittere deſtinat Cæſar 67. Fucini lacus emiſſarium 504
Fugæ auxilium quomodo eriperet Cæſar 90
Fulgure exanimatus AVguſti ſeruus 180
Fulgura continuis octo menſibus facta 688. fulguris tranſcurſu conſeruatus Auguſtus 305
fulgura expaueſcit Auguſtus 306
Fulminis ictus ſtatuæ Auguſti primam literam delet 320
fulmen delapſum in Cantabriæ lacum 598
Fundis natus creditur Tiberius 358
Fuluia vxor P. Clodij 248
Furius Camillus Scribonianus oppreſſus 497
Furius Leptinus 59
Furiarum verberibus exagitari ſolitus Nero 588

G

Gabinius ſecundus 511
Gadeis 16
Gætulicus 696
Gætulici & Lepidi coniuratio 492
Galbam Galli vocant præpinguem 592
Galbæ defectio 575
Galba Neronis ſucceſſor 591
Vide ſynopſin.
Galbæ cædes vindicata per Vitellium 627
Galeria Fundana Vitellij vxor 625
gallina alba in gremium Liuiæ demiſſa 590
ad Gallinas, villa ſic dicta ibid.
gallinaceus ſupra humerum Vitellij, dein ſupra caput adſtans 627
Gallia Ciſalpina 36
Gallia Comata ibid.
Galliarum imperium eligit Cæſar 35
Galliarum motus 575
Galliarum tumultuatio 595
Gallos in curiam recipit Cæſar 105
Gallus matris deûm tympanizans 258
Gallus Tetrinius oculis repente captus 238
Gallus Aſinius 497
Gallica prouincia 510
Gamala vrbs Iudææ 661
Gelotiana 442
gemmas ſtudioſè comparat Cæſ. 71
In Gemonias abiecta corpora 407. 422
Genium AVguſti 248

Gergouia 39
Germani 158. *Germanorum manus dimiſſa* 230. *Germanorum cohors dimiſſa* 603. *Germani, trans Rhenum incolentes* 39. *primus Romanorum eos aggreditur & cladibus afficit Cæſar ibidem.*
Germanica Caij expeditio 470
Germanicum bellum 361
Germanicus 377
Germanici liberos accerſit AVguſtus 195. *vnius è Germanici filiis imaginem oſculari ſolitus* 429
Germanici coniux & liberi crudelem in modum afflicti à Tiberio 397. *libererum mors* 399
Germanici genus, adoptatio, quæſtura, conſulatus, res geſtæ, mors 425. *virtutes, animi & corporis dotes ibidem. ingenium, beneuolentia, gratia, forma, ſtudiorum genera ibidem. cladis Varianæ reliquias collegit* 90. *eius lenitas ibidem. de eo adoptando cogitat AVguſtus ibidem. fauor populi in illum ibidem. luctus in morte Germanici* 429. *eius vxor, liberi ibidem. Germanicus obſeſſus* 433. *Germanicus adoptatus à Tiberio* 369. *Germanici in Syria obitus* 387.
Germanici mors, præclara facta 397
Germanici cognomen vnde 488
Germaniciani 376
Germaniciani exercitus in verba Vitellij iurant 617
Germanicij 608
Geryonis oraculum 367
Geſſoriacum 502
Getarum rex Cotiſo 250
Gigantum oſſa 266
gladius diui Iulij 627
GLADIVS *titulus libelli* 474. *gladij tres Marti vltori à Caio dedicati* 448
gladiatores 41
de gladiatorum numero Romæ cautum 19. *gladiatores ſine miſſione edi prohibiti* 224
gladiatorium munus 19.59.506.539
Glyco medicus 138
Gracchi 357
Græcus ſermo 419
Græci ſoli digni ſtudiis Neronis 552
graphio traiectum Caſſij brachium à Cæſare 113
graſſatores inhibiti 188
graſſaturæ à Tiberio coërcitæ 387

H

Habitatio AVguſti 264
Halotus 605
Halotus ſpado 530
hamo piſcari ſolitus AVguſtus 290
Harpocras, Claudij libertus 515
haruſpices ſecreto conſuli vetat AVguſtus 409
haruſpicium 105.111.180
haruſpicem ridet Cæſar 112
haſtici ludi 443
Hector 397
Helius libertus Neronis 552
Heluius Cinna trib. pl. 79
Heluidius Priſcus 651. *eius mors ibidem*
Heluidius, Heluidij Priſci filius 683. *eius mors ibidem*
Heluius Cinna per errorem nominis à plebe occiſus 118
Heroum arma 266
Herculis templum 16
Herculis monumentum 649
Herculis Muſarum ædes 181
Hercules inſanus 150. *à Nerone cantatus ibidem*
Hereditates à Domitiano non receptæ 680
Hereditates adeundi ratio 466
Hermogenes Tarſenſis, & eius mors 681

Hiempſal

Hiempſal rex 96
hieronicarum ſtatuæ vnco tractæ & abiectæ in latrinas 554
Hieroſolyma 310. Hieroſolymorum regnum 574. oppugnatio ſub Titio 661
Hilarion AVguſti libertus 332
Hirtius cuius libelli autor creditus 84. librum Cæſaris de bel.Gal.imperf.ſuppleuit idem ibid.
Hirtius obſeſſo D. Bruto opem fert 137.eiuſdem mors ibidem
Hirtij conſulatus 358
Hiſpaniarum defectio 576
Hiſpania Tarraconenſis 598
Hiſpanorum cuſtodia circa Cæſarem 119..amota ibiedm.
Hiſtoria à Claudio ſcripta 526
hiſtrionum licentiam vt compeſcuit AVguſtus 224. hiſtrionibus ſcena interdicta 677. in hiſtriones coërcitio adempta ab AVguſto 224. hiſtriones omnium linguarum 216. hiſtrio virgis cæſus 226. flagellis verberatus ibidem.
horarium ſecretum Domitiani 671
Homeri verſus 253. Homeri carmina vult abolere Caius 461
homines feris obiecti à Caio 454. 455
homines viuos laniãdos obycere voluit Nero polyphago cuidam Ægyptio 571. hominem nullum pudicum, Neronis perſuaſio 562. homines in mare præcipitati 460. homines infimi generis ad ampliſsimos honores prouecti 97
honores ſub Veſpaſiano venditi 651. honores nimij à Cæſare recepti 100. honos defuncto Claudio habitus, à Nerone abolitus, à Veſpaſiano reſtitutus 531. ab honorum petitione abſentes ſubmoti 43
hordeo cohortes decimatas pauit AVguſtus 167
horti circa Tiberim populo legati à Cæſare 115. horti Seruiliani 581. horti Lamiani 484. horti Mæcenatiani 368
hortenſianæ ædes 264
hoſtia immolanti Cæſari aufugit 88. hoſtiæ ſub C. Cæſare quales 446
hydraula 586
hydraulica organa 573
hylas pantomimus 226

I

Ianus Geminus clauſus 542
Ianus Quirinus 162
Icarus delapſus 540
Icelus Galbæ libertus 584. amiciſsimus ibidem. oſculo exceptus à Galba 610.
Icuncula puellaris 587
Idibus Martiis occiſus Cæſar 109
Idus Martiæ parricidium nominatæ 122
Ignis per obſcœna immiſſus, nouo quæſtionis genere 683
Ignes nocturni ad nauigiorum curſum dirigendum 505
Ilerda 99
Ilicis veterrimæ rami aduentu Auguſti conualeſcunt 308
Ilij ἅλωσις à Nerone decantata 572
Ilium migraturus Cæſar, ſi vixiſſet 107
Ilienſes 537
Ilienſium legatos ridet Tiberius 397
Ilienſibus tributa remiſſa 512
Ilienſes Romanorum conſanguinei ib.
Illyricum 44.157
Illyrici defectio 369
Illyricum domitum à Tiberio ibid.
Ilycias 256
Imaguncula Auguſti ærea vetus 131
Imberbes Lupercalibus currere vetiti 186

Imbrices 548
immunitates ciuitatibus ademptæ 395
Imperatorem ſtantem mori oportet 658
Imperium, magna belua, Tiberij dictum 376 *imperij opes tranſlaturus* Cæſar *exiſtimatur, ſi vixiſſet* 107. *imperij inſtrumentum confectum à Veſpaſiano* 648. *imperium L. Vitellio abſente* Claudio *commiſſum* 624
inundationes Romæ vt coërcuerit AVguſtus 182
aduerſus incendia, excubiæ nocturnæ ibid. incendium Romæ 666. *incendiorum damna ſuppleta* 441
incendiarius dictus Vitellius 635
inceſta coniugia permiſſa 514
Incitatus, equi nomen 479. *dona ei facta, honores habiti* *ibid.*
Indi quare ad amicitiam AVguſti pellecti 161
indulgentia Cæſaris 96
inediam vnius diei per ſingulos menſes adhibere ſolitus Veſpaſianus 653
infantis feritas 449
inferorum argumenta 511
inferiæ parentibus à Claudio factæ 495
ingrati vt tractati à Claudio 511
inſtrumentum imperij cõfectum à Veſpaſiano 648
inſularum domini 64. *inſularum deflagratio* 394
iocus in rem ſeriam verſus 12. *ioci in conſulatum* Cæſaris *&* Bibuli, *ioci militum in Cæſarem* 77. *in iocum verſa maximi periculi res ab AVguſto* 256. *ioci inuidioſi repreßi* 241. *ioci Claudij* 507
Iocandi licentia ab AVguſto data in conuiuio 323
Ioſephus captiuus 643
Iſidorus Cynicus 573
Iſidis ſacra 622
Iſthmum in Achaia perfodere à C. *Cæſare decretum* 444. *Iſthmum in Achaia perfodere aggreditur Nero* 544. 545. *Iſthmum perfodere cogitat Cæſar* 67
Italiam delectibus exhauſturus exiſtimatur Cæſar, *ſi vixiſſet* 207
Iter, poëma Cæſaris ſic inſcriptum 83
Iuba victus à Cæſare *in Africa* 52. *Iuba Hiempſalis filius* 95. *eius barbã in altercatione inuadit* Cæſar *ibid. in Iubam & Scipionem egreditur* Cæſar 89. *Iubæ exercitus terribilis* 92
in Iudæa Carmeli Dei oraculum 643
Iudæorum iuuentus vt à Tiberio tractata 387. *Iudæi vrbe ſubmoti ibid. Iudæorum motus* 640. *Iudæorum ieiunia ſabbathis* 273. *Iudæi Roma expulſi* 512
Iudæorum luctus in morte Cæſaris 118
Iudaicus exercitus in verba Veſpaſiani iurat 644. *Iudaicus fiſcus acerrimè actus à Domitiano* 685. *Iudaici ritus* 387
Iudicum quatuor decuriæ 192. *iudicibus conceſſum à* Claudio *beneficium, à Galba ſublatum* 605. *iudicis acerbitas reo profuit* 21. *iudices quo ætatis anno a lecti* 192. *iudicibus ſexta decuria negata* 605. *iudices ciuitate Romana donati* 554
iudicium Galbæ 597. *Claudij* 498. *in iudiciis teſtem ſe rogari & refelli patitur Auguſtus* 241. *iudicia centumuiralia* 649. *iudicia ad duo genera iudicum à Cæſare redacta* 63
iudiciariis legibus pari iure quo cæteros teneri amicos vult Auguſtus 241
de Iugurtha C. Marij tropæa 20
Iulia Cæſaris filia 1
Iulia amita Cæſaris 15
Iuliæ, Cæſaris filiæ, mors 39
Iuliæ tumulus 115

Iuliæ

Iuliæ Auguſti auiæ mors 134
Iulia Cn.Pompeio collocata 354. *repudiat priorem ſponſum* ibid.
Iulia C.Cæſaris ſoror 129
Iuliæ Auguſti ex Scribonia,filia 249
Iulia ex inſula in continentem translata 253
in eam patris ſeueritas ibid.
Iulia, filia & neptis, omnibus probris contaminatæ 252. *relegata ibidem.*
Iulia Antonij filio deſpõſata, dein Co*tiſoni Getarum regi* 250
ad Iuliarum mentionẽ ingemiſcit Auguſtus ibid.
Iulia Tiberio nubit 360
Iulias ſepulcro ſuo inferri vetat Auguſtus 337
Iuliam relegatam ſeueriſsimè tractat Tiberius 395
Iulia damnata 364
ex Iulia nepte editum infantem ali vetat Auguſtus 253
Iuliæ neptis opera ab Auguſto diruta 266
Iuliæ Germanici filiæ mors 517
Iuliæ Druſi filiæ mors ibid.
Iulia Druſilla 449
Iuliæ Titi filiæ & Domitiani cineres miſti 690
Iulius Cæſar diuus 1.
Vide ſynopſin.
Iulij gladius 1.
Iulij ad aram trecenti mactati 144
Iulia dicta Curia 485
Iulius Portus 145
Iulius Vindex 574
Iulus Antonius coſ. 489
Iunius Nouatus 233
Iunius Ruſticus 682
eius mors ibid.
Iunia Caluina 658. *è gente Auguſti ibid.*
Iulia Claudilla Caligulæ vxor 433
Iupiter Tragœdus 244.
Iouis Olympici ædes Athenis 247.
Iouis Cluniæ ſacerdos 595. *Iouis ſimulacrum Olympiæ cachinnum edit* 480
Ius quatuor liberorum 503. *iura trium liberorum* 605. *ius anulorum* 50. *ius vt dicere ſolitus Claudius* 498. *ius vt dicere ſolitus Nero* 542. *ius Quiritum* 503. *ius laborioſiſsimè ac ſeueriſsimè dictum à Cæſare* 66. *ius ciuile coarctare deſtinauit Cæſar* 67
iuſiurandum per Cæ*ſarem* 119. *iuſiurandum ſenatus* 109. *iuſiurandum* Claud*ij per Auguſtum* 495. *iuriſconſultos aboleri vult Caius* 461. *iuriſdictio de fideicommiſsis* 508
iuſtitium indictum 448. 600
iuuenes vtriuſque ſexus ſecularibus ludis nocturnum ſpectaculum frequentare prohibiti 186. *iuuenes gemini auguſtiore forma L.Domitio obuij* 532. *iuuenes modicis interuallis per vias diſpoſiti, cur* 230
Iuuenalis, dictus dies Saturnalibus adiectus 442
Iuuenales ludi 539
ixi pro *ipſi* 301

K

ad Kalendas Græcas, dictum Auguſti 298
Καρχηδονιακῶν *libri à* Claudio *conſcripti* 528

L

Laboris patientia in Cæſare 88
Lacedæmonij in tutela Claudiorum 358
lachaniſſare 300
Laches 655
lacus Cantabriæ 598. *lacus Curtij* 243 *lacus Lucrinus & Auernus* 145
Lambrani 18

lamentationes ſuper rogo Cæſaris 117
Lamiani horti 484
lanificio, filiam & neptes aſſuefacit Augustus 251
Lanuuium 266
Laodiceni 361
lapis Numidicus 118. *lapide phengite parietes diſtincti* 687
largitio Cæſaris 40
LATIALIS IVPPITER 444
Latini ſermonis ignarus vir, à Claudio vt tractatus 501. *Latinæ coloniæ de petenda ciuitate agitantes* 17
Latinarum ſacrificium 106
Latinitate donatæ vrbes 228
latrocinia à Tiberio coërcita 387
latus clauus à Tiberio ſenatori ademptus 386. *latus clauus* 207
laticlauij ibid.
lauandi raritas in Auguſto 289
Lauicanum Cæſaris 114
ius laureæ perpetuò geſtandæ 694
lauretum, vnde Cæſares triumphaturi, laureas decerpebant 591
laurus fulmine afflari negatur 417
lecti Auguſti 266
lecticarum vſus ademptus 67
legati Pompeij in Hiſpania 51
legati Cæſaris cæſi 39. *legati ex Africa* 591
per legatos clades paſſus Cæſar 52
legatis vxores interuiſere, grauatè permiſſum 167
legata populo à Cæſare 115
legatum Ruſcij Cæpionis irritum 680
legata ſibi facta quomodo reſtituere ſolitus Auguſtus 256. *legata Tiberij* 423. *legata Tiberij & Iuliæ Auguſtæ repræſentata à C. Cæſare* 440
Lepidus equitum magiſter 41
Lepidi & Gætulici coniuratio 492
Lepidi iuuenis coniuratio 156
Lepidæ, generoſiſſimæ fœminæ, mors 395
Lepida vxor Galbæ. eius mors 595
Lepida Neronis amita 536
Lepidæ mater Agrippinam iurgio corripit 595
Lepidam amitam ream affligit Nero 537
legionum caſtra geminata 678
legiones in Armenia ſub iugum miſſæ 573. *legiones contrucidare vult Caius* 473
legiones Cæſaris 37. *legio decima dimiſſa* 167
legionibus ſtipendia in perpetuum duplicat Cæſar 41. *legio nona Cæſaris vt multata ad Placentiam* 95. *legiones tres Alexandriæ relictæ* 105
lenitas Cæſaris 97. *Auguſti* 193
leo præparatus quem elideret Nero in amphitheatri arena 586
leuitatis nomine tribus notatæ 357
lex Iulia 109. 566
lex ſumptuaria 67. *lex Cornelia* 194. *leges Corneliæ* 20. *legem perferre non poteſt Auguſtus* 195. *lex Vatinia* 36. *Agraria* 30. *Clodia* 680. *curiata* 252. *lex in æs inciſa & in ærarium condita* 43. *lex à Caio propoſita* 469. *leges ab Auguſto ſancitæ & retractatæ* 195. *lex de iure magiſtratuum* 43. *lex Pedia* 593. *lex Papia Poppæa* 503
libri fatidici ab Auguſto cremati 185
libri fatales 107
libellus De cura capillorum 691
libelli famoſi 240
libelli in Auguſtum ſparſi ibid.
libellos quoſdã Cæſaris vetat Auguſtus publicari 86
libelli duo Caij, eorum tituli 474
liberi plurimorum cum Auguſti liberis educati 229
liberi coniuratorum à Nerone vt tractati 570. *ad liberos ſuſcipiendos quo exemplo hortatur populũ Claudius* 508
liberas eſſe debere linguam & mentem

tem in ciuitate libera, dictum Tiberij 379
liberalitates Neronis 605
liberi patris lucus 314
libertus in crucem actus 233
liberi Claudij 514. *per libertos omnia adminiſtrat Claudius* 516
libertus Cæſaris *capitali pœna affectus* 75. *liberti à Nerone ſublati* 570
Libertatis atrium 181. *libertas regionibus & ciuitatibus ditionis regiæ adempta* 647
libertate cur donata prouincia à Nerone 554
libertatis ſpecies inducta à Tiberio 379
libertinus miles 169
libertini 510.511. *libertinorum filij in curiam non admißi* 543
Libitina 572
librariis thecæ graphiariæ ademptæ 647. *librarij crucifixi* 681
Libonis in Tiberium conſpiratio 376
Liburnicæ 464
licentia militum Cæſaris 93
licentia theatralis inhibita 12.15
Licinius Mucianus 645.650
Licinius Enceladus 256
Licinius Craſſus orator 533
lictores 30
literæ Artabani ad Tiberium 412
literæ Neronis ad Helium libertum 552
litigator Græculus 500
litigatores 544
litteras tres nouas commentus Claudius 527
verſus Homerici 528
ex Liuia nihil liberorum tulit Auguſtus 249. *Liuiæ Auguſtæ obitus* 431. *Liuiam Auguſtam vt obſeruerit Galba* 595
Liuia Druſilla vxor Auguſti 249
Liuiam matrem grauatur Tiberius 395
Liuiæ mors, teſtimentum, funus 396
Liuiæ pro Gallo tributario roganti, ciuitas negata ab Auguſto 211
Liuiæ pars veſtis & capilli ambuſti 359
Liuia Druſi mater 486
Liuiæ teſtamentum 595
Liuiæ ignobilitas 447
Liuiæ honores habiti à Claudio 495
Liuiæ nuptiæ feſtinatæ 258
Liuiorum familiæ inſertus Tiberius 357
Liuia Oreſtilla 448
Liuia Ocellina 598
Liuilla 409
Lixa cum cultro venatorio repertus iuxta cubiculum Auguſti 157
Loca *in vrbe publica iuris ambigui poſſeſſoribus adiudicata* 189
Locuſta *venenum Neroni dat* 581
Locuſta *venefica* 566. *impunitas, prædia, diſcipuli ei dati* ibid.
Lollia *Paulina* 449
Lolliæ *Paulina, Claudij vxor* 514
Lollia *Auli Gabinij à Cæſare corrupta* 77
Lolliana *clades* 164
Lorica *ſub veſte munitus Auguſtus* 198
Luca 37
L. *Scribonius* Libo 376
L. *Cotta Quindecimvir* 107
L. Mummus, *qui corinthum excidit* 593
L. *Piſo, Calpurniæ pater, Cæſaris ſocer* 35
L. *Domitius* 532
L. *Plancus cenſor* 534
L. *Antonius* 676. *ſuperioris Germaniæ præſes ibid. eius mors* 677
L. *Agernius* 568
L. Lucullus *ad genua Cæſari accidit* 34
L. *Afranius Pompeij in Hiſpania legatus* 51
L. *Audaſij conicratio* 156
L. *Piſo* 390
L. *Saturnini ſeditioſus tribunatus* 21

L.Cæſaris mors 99. acta in Iulij Cæſaris ſeruos & libertos ibid.
L.Piſo Cæſaris ſocer 114
L.Munatius Plancus coſ. 358
L.Luceius 28
L.Paullus cenſoris filius 250
L.Titianus Othonis frater 611
L.Pinarius hæres Cæſaris 114
L.Plancus coſ. 331
L.Carnificius 181
L.Antonius Peruſiam fugit 143. fame ad deditionem cogitur ibid.
L.Antonius M.Antonij frater 135
L.Domitius 36. conſulatu detruſus ibidem.
L.Antonij bellum cum Auguſto 135
L.Domitius 596
L.Cinna vxoris Cæſaris frater 14
L.Sullæ ſtatuæ à Cæſare repoſitæ 9.
L. Otho Tiberio perſimilis facie 611. honores eius, res geſtæ ibid. vxor, liberi ibid.
L.Tucinius 251
L.Antiſtius trib.pl. 36
L.Caßius Longinus 447
L.Silani mors 517
L.Vettius index coniurationis Catilinariæ 26
Lucius Caßius ſupplex ad Cæſarem receptus, cùm Cæſarem poſſet perdere 91
L. Andaſius falſarium tabularum reus 156
L.& C.Auguſti filij 153
Lucij Paulli coniuratio 156
Lucius adoleſcentulus infimæ ſtaturæ 217
Lucius Auguſti nepos 250
Lucrinus lacus 145
luctus in morte Germanici 428
Lucubrationes Caligulæ 477
Lucullea haſta 682
Luculliana villa 441
ludi Ioui O.M.voti 164. ludi florales 596. ludi honorarij 191
ludi quinquennales 155.247. Pontificales 222
ludorũ ſpectatio 210. ludi ab Auguſto facti ſuo & aliorum nomine 216. ludi haſtici 443. ludi à Tiberio dati 360. à Claudio editi 505
ludi ſeculares 186.673. compitalitij 186
ludi à Cæſare editi 19
ludi victoriæ Cæſ.facti 135.
ludi Maximi dicti 539
Lugdunum 441
Lugduni ara Auguſto dedicata 489
lugere damnatos propinquis prohibitum 406
lupanar in palatio conſtitutum 470
Lupercos decerni ſibi paſſus Cæſar 186
Lupercale ſacrum 186
lupum auribus tenere 376
Luſcio, poëma Neronis 669
Luſitanorum xxx.m. perfidè trucidata 593
Luſitanorum oppida à Cæſare turpiter direpta 81. luſtrum in campo Martio 320
luxus genus à Nerone excogitatum 561
Lyciis libertas adempta 512

M

Macedonia & Achaia ſenatui reddita à Claudio 512
in Macedoniam tranſit Cæſar ibid.
macelli annona à Tiberio temperata 384
Macro 433.449
Mæcenatis taciturnitas 255
Mæcenatis in domo æger cubat Auguſtus 265
Mæcenatiana turris 572
magiſtratuum comitiis quomodo ſe gereret Auguſtus 241. ne magiſtratus depoſito honore ſtatim in prouincias mitterentur, autor Aug. 202. magiſtratus in plures annos ordinati 105. de magiſtratuum iure lex 43

Magnus Pompeius 129
Maleficia impunè non ſinit Auguſtus 190
Mallonia 391. *eius infelix exitus ibid.*
ad Malum Punicum 669
de Maioribus ſuis pro concione memorandi conſuetudo 381
Mamercus Æmilius Cæſaris propinquus 6.
Mamurra 97
Mancipia ægra in inſulam Æſculapij expoſita 512
Manus amputatæ 683
Manus equitum armata præſidij cauſſa curiam circunſtans 24
Manumittendi modus terminatus 211
Maraboduus Germanus 388
Marcellus princeps coniurationis in Cæſarem 109
Marcellus Iuliæ maritus 249
Marcellus Marci Agrippæ prælatus 254
Marcellus Octauiæ filius 359
Marcelliani theatri ſcena 265
Marcia Furnilla 661. *vxor Titi ibid.*
Marcij reges 15
Marcius Philippus, Auguſti vitricus 135
Marcius Philippus 181
M. Varro Pompeij in Hiſpania legatus 51
M. Cato curia per lictorem extractus, & in carcerem duci iuſſus 34. *nomen Cæſaris deferre parat* 449
eius de Cæſare dictum 80
M. Gallius 359
M. Valerius Meſſalla coſ. 593
M. Bibulus collega Cæſaris 19
M. Bibulus & Pollux in vno conueniunt 19
M. Bibuli edicta 18
M. Bibulus foro armis expulſus à Cæſare 30. *conſulatum vt tranſegerit cum Cæſare* 32. *in eum ioci & verſus ibid.*
M. Brutus 77
M. Agrippæ ſeceſſus Mitylenas 362
M. Agrippæ patientia 254
Mitylenas ſe confert *ibid.*
M. Agrippa Iuliæ maritus 249
M. Agrippa ab Auguſto adoptatus 369. *Agrippæ abdicatio* *ibid.*
M. Agrippæ complura & egregia opera 181
M. Agrippa cæruleo vexillo donatus 171
M. Marcellus ad munera publica admotus 362
M. Varroni cura comparandarum bibliothecarum data 67
M. Antonius auus Claudij 495
M. Lepidus 148
M. Lepidus, hoſtis Auguſti in ſenatum lectus 240
M. Lepidi diſſenſio Romæ 9. *Cæſarem ad ſocietatem inuitat* *ibid.*
M. Æmilius Lepidus coſ. 358
M. Antonius conſul 114
M. Antonij bella cum Auguſto 135
M. Antonius Auguſti conatibus obſiſtit 136
M. Antonij ſocietas Auguſto ſuſpecta 148
M. Antonius & L. frater Auguſto quid obiecerint 257
M. Antonij ad Auguſtum epiſtola 259
M. Antonio honores habiti à Claudio 495
M. Craſſus 17. *eius & aliorum conſpiratio ibidem.*
Marci Craſſi & Cn. Pompeij inimicitiæ 29. *reconciliatio* *ibid.*
M. Craſſo ſigna à Parthis adempta 361. *à Tiberio recepta* *ibid.*
M. Tullij Ciceronis & Antonij conſulatus 129
M. Silanus 433
M. Lollius 366
M. Fauonius, Catonis æmulus 143
M. Clo. Marcellus Cæſaris conatibus obſiſtit 42

M.Lepidus Mneſter 463
M.Egnatij coniuratio 156
M.Actorius Naſo 18
M. Petreius Pompeij in Hiſpania legatus 51
M.Atius Balbus 129. *genus* ibid.
M.Saluius Otho. 611
Vide Synopſin.
Maria infecta 474
Margaritam ſexagies HS *Seruiliæ mercatus Cæſar* 77
Margaritas aceto liquefactas ſorbet 463
Margaritarum vſus ademptus 67
de maritandis ordinibus lex 195
maritis è plebe proprij ordines aſſignati 210
maritima præcipuè ab Augusto frequẽtata in ſeceßibus 265
Marmoream ſe relinquere, quam lateritiam accepiſſet Auguſti de vrbe Roma dictum 179
Marium omnino expers Claudius 520
in mares libidinis prona Galba 610
mares caſtrari vetat 677
Marſi 504
Marſicum bellum 164
M.Vltoris ædes 160
Marti res diuina facta 125
Marullius 106
Maſgabas 324
Maſinthas nobilis iuuenis 95. *à Cæſare aduerſus Hiempſalem acerrimè defenditur* ibid.
Maßilia 502
Maßiliæ obſidio 51
Maßilienſes obſidione cincti 533
Maßilienſes portas claudunt Cæſari 51
Mater à filio interfecta 568
Matris concubitum appetit Nero 561
Matres familiæ denudatæ 259
Mathematicis quàm infenſus Vitellius 632
Mathematici vrbe pulſi à Tiberio 387
Mathematici Italia excedere iußi 632
Matianum malum 693
Matrimoniorum crebra mutatio 195
Matronæ in tumultu eliſæ 455
Matrona veste bonis exuta 565
Matronas proſtratæ pudicitiæ, à propinquis coërceri vult Tiberius 386
M*atrona circumtonſa in puerili habitu* 225
M*atronæ à Proculo adulteratæ* 256
M*atronæ ornamenta ſua rogo* C*æſaris inijciunt* 118
M*atronale ius ac dignitas* 386
M*auri & Syri pueri AVgusto probati* 292
M*auſoleum* 337
Mauſoleum Cæſarum derepente patefactum 657
de M*auſoleo vox exaudita Neronem ciens* 579
M*aximus Partheny libertus Domitiani interfector* 690
M*echanico præmium à Veſpaſiano oblatum* 652
M*edici admoti morientibus à Nerone, ad quos vſus* 571
M*edicus manumiſſus* 534
M*edicorum conſilio non regitur Tiberius* 417
M*edicinam qui profiterentur ciuitate donati à* C*æſare* 65
M*ediolanum* 159
M*egiſtanes* 429
M*eleager* 391
M*enas* 268
M*enecrates citharœdus* 562
M*enſæ Auguſti* 266
M*enſis appellatio à Cæſaris nomine* 103
M*enſis Neroneus de Aprili* 587
M*enſis Auguſti appellatio* 329
M*ero* 390
M*eretrix Agrippinæ ſimillima* 561
M*eritoria rheda* 87

Mercium

Mercium peregrinarum portoria inſtituta 67
Meſſallina Claudij 502
Meſſallinæ cum Silio nuptiæ 517
Meſſallinæ flagitia & eius dedecora 514
Meſſallina Neronis 619
Meſſallina ſupplicio affecta 514
Meſſallinæ obitus 524
Metallorum ius ciuitatibus multis à Tiberio ademptum 395
Pro Metello, oratio ſic inſcripta 83
Metius *Rufus Ægypto præfectus* 672
Metius Pompoſianus 682. *& eius mors ibid.*
Metius Pompoſianus 651
Metopoſcopi prædictio de Titi imperio 659
Militum licentia 647
Milites in luctu defuncti Othonis vim ſibi inferunt 622
Militis fidem primus Cæſarum præmio pigneratus Claudius 495
Militi multa impoſita à Galba 593
Milites non amplius commilitones ab Auguſto dicti 169
Miles ſecretus à populo 210
milites domos ſenatorum ingredi prohibiti 511
Miles libertinus 169
Miles decollandi artifex 460
Miles ferendæ opis gratia accurrit Neroni dum tragœdiam ludit 550
Militum circa delicta vt ſe geſſerit Cæſar 92
Milites fama hoſtilium copiarum perterritos, rem amplificando, confirmabat Cæſar 91
Milites claßiarij à Galba decimati 602
Miles gladio ſe confodit ad pedes Othonis 619
Militum Cæſaris diſciplina 187
Miles gregarius ſpectaculo ludorum in XIIII. *ordinibus ſedens* 143
Milites quam diligeret Cæſar 94
Miles prætorianus ob ſurreptum pauonem è viridario, capite punitus 405
Militum Cæſaris virtus incredibilis 94
Militum ſtudium erga Cæſarem ibid.
Milites Cæſaris, commilitones appellati 93
Milites aduerſo apud Dyrrachium prælio, pœnam depoſcentes vltro, conſolandos magis quàm puniendos habuit Cæſar 94
Militum Cæſaris licentia 93
Milites capite puniti 611
Milites vnguentati bene pugnare poſſunt 26
Milites Cæſaris culti ibid.
eorumdem arma auro & argento polita ibid.
Miles Latinè reſpondere iuſſus 419
Militum quicquid vbique, ad certam ſtipendiorum formulam adſtrictum ab Auguſto 230
militem vnde probaret ipſe Cæſar 91
Milites à Cæſare Quirites appellati 95
rem militarem vt inſtituerat Auguſtus 166
circa dona militaria qualis fuerit Auguſtus 170
Militia Caij 470
Militia equeſtris à Claudio ordinata 511
Militiæ imaginariæ genus ibid.
Miliarium aureum 614
Milo circumpoſitis armatis cauſam apud indices dicit 44

miniſtri C. & Lucij in flumen præcipitati 257
Minois exemplum in quo ſecutus Tiberius 419
Mirmillonem ſecum rudibus batuentem confodit Caius 460
Mirmillonum armatura reſciſſa 479
Mineruæ Quinquatria 675. *collegium inſtitutum eidem* ibid.
Mineruæ cultor Domitianus 688
Miſcelli ludi 443
Miſsicius prætorianus 581
Miſsilia rerum omnium populo ſparſa 539
Mithridates Aſiam vaſtat 12
Mithridates Magnus 51
Mithridates à Pompeio victus 29
μητροκτόνοι 573
Mitylenæ 362
Mitylenarum expugnatio 8.
Mneſter pantominus quàm charus Caio 478
Mneſteris pantomimi tragœdia 482
Moderatio Auguſti 161
Mœchus caluus, de Cæſare dictum 78
Mœnia vrbis promouere Oſtia tenus deſtinarat Nero 543
Mœſiacus exercitus 644
Monetæ ſerui à Cæſare præpoſiti 105
Monopolium 419
Mons Gebenna 39
Montes Ceraunij 152
Monumentum Iuliæ ictum fulmine 317
Monumenti inſculptio 575
Monumentum Capyis 109
Marbonia 651
Morbo quartanæ laborat Cæſar 5.
Moriendum eſſe Auguſti dictum ad eos qui veniam orarent 144
Mors Othonis minimè congruens vitæ 622
Mortem nepotum patientius fert Auguſtus, quàm Iuliarum probrum 252
Mortem leuiſsimum ſupplicium ducebat Tiberius 407
Mortis genus repertum à Tiberio 409
Mortis lentum genus aſpernatur Cæſar 120
Mortem ſibi celerem optat ibid.
Mos antiquus Romæ 30
Mucia Cn. Pompeij à Cæſare corrupta 77
Mulæ partus 594
Mulier grauiſsimis tormentis excruciata, de ſcelere patroni reticet 441
Mulieris barbaræ ſpecies humana amplior 486
Mulieres ante horam quintam venirent in theatrum non placuit Auguſto 222
Mulier omnium virorum de Cæſare dictum 80
Mulieres in ſpectaculis enixæ 553
Muliebri veſte cæremonias publicas polluit Clodius 15
Muliebris ſexus athletarum ſpectaculo ſubmotus 221.222
Mulio cur vulgo dictus Veſpaſianus 640
Mulli tres, xxx. millibus nummûm empti 384
Multitudo *hominum Romæ* 180
Mummia *Achaica* 593
Munatius *Plancus* 133
Munda 36
Mund*enſe prælium* 84
Mun*us populo pronuntiat Cæſar in filiæ memoriam* 40
Mun*us gladiatorium* 360
Mun*us gladiatorium, in quo nullus occiſus* 539
Mun*era gladiatoria à C. Cæſare edita* 442
Mun*us gladiatorium* 534. *à Domitio editum, ſæuitiæ plenum* ibid.
Mun*era quibus donatus eſt à Pompeia Tiberius* 359
Mun*ificentia Cæſaris* 19

Murenæ

Murenæ coniuratio 242
Murrhinus calix 261
Mur*us diſiectus Neapol im intranti Neroni* 544
Mutinenſe *bellum* 135. *ab Auguſto vt tranſactum* 137
My*læ* 145

N

Næniam canere 328
Nanus adſtans menſæ Tiberij 408
Narbona 357
Narciſſus 638
Narciſſus, Claudio ab Epiſtolis 515
Narciſsi imagines aureæ 624
Nutrix ſerpentis genus 433
Naulochus 145
Nauis matris Deûm Tiberino vado obhærens 356
Nauis Alexandrina puluerem luctatoribus aulicis aduehens 577
Nauis Alexandrina Dertoſam appellens 601
Nauale prœlium Romæ 216
Nauigandi ſtudium in Auguſto 289
Naumachia 59.508.540.676
Neapolis 325.554
Neapoli primùm artem cantandi protulit Nero ibid.
Neapolitanum certamen 495
Neapolitanorum reſp. 309
Negotiantium ratio habita ſub Auguſto 215
Negotiatoribus certa lucra propoſita 503
Nepotes ab Auguſto edocti literas, natare & alia 251
Neptes vt inſtituerit Auguſtus 251
Nemauſenſes ſtatuas Tiberij ſubuertunt 365
in Nemorenſi villa Cæſaris 709
Nemorenſis rex 462
Neoptolemus tragœdus 482
Nero 532
Neronis genus, natiuitas, præſagia, & alia quæ vide ad ſynopſin.
Neronis pater ex Antonia 534
vir deteſtabilis ibid.
ab eo acta, perfidia, adulteria, inceſta ibidem.
eius mors 535
Nero adſcitus in familiam Claudiam 524
Nero, lingua Sabina quid ſignificet 355
Nero & Otho riuales 561
de Neronis adoptione Claudij pœnitentia 528
Nero quidam apud Parthos, propter nomen vt exceptus 589
Neroni inferiæ à Vitellio datæ 628
Neroni quid maximè Vitellium conciliauerit 625
Neronis liberalitates 605
Neronis nomen Othoni datum adulationis gratia 616
Neroniana cantica 29
Neronia certamen quinquennale ſic dictum 540
Neroneus menſis 587
Neropolin, Romam nuncupare voluit Nero 587
Nerua Domitiani ſucceſſor 669
Neruæ forum 676
Nerulonenſis menſarius 129
Nicanor 302
Nicomedes rex 5.
Nicomedis cum Cæſare contubernium 76
Nicon, aſini nomen 302
Nicopolis apud Actium condita 155
Niobe cantata à Nerone 549
nando traiecit flumina Cæſar 87.
nandi peritia ſumma in Cæſare 91
Noctu ingredi aut egredi quare ſolitus Auguſtus 237
Nola 325
Nolæ templum Auguſti 389

Nomentana via 581
Nominis error 459
per Nominis errorem occiſus à plebe Heluius Cinna 118
Nomina Romana à quibus noluerit Claudius vſurpari 512
Nonæ 309
Nonius Niger *quæſtor* 26
Norbanus Flaccus coſ. 624
Not*æ Auguſti in ſcribendo* 302
N*otis vtebatur Cæſar in epiſtolis ſuis* 80
Notæ in corpore Auguſti 281
N*ouellatio prohibita à Domitiano* 678
N*ouember menſis* 19
N*ouumcomum* 43
N*uceria* 622
N*udæ puellæ in cœna miniſtrantes* 390
N*umidicus lapis* 118
N*ummi à Caio ſparguntur in plebem* 463.
N*ummus argenteus nota ſideris Capricorni* 316
rei nummariæ copia Romæ 211
N*ummulario manus amputatæ* 598
N*untios ſuos ſæpe præuenit C. Cæſar* 87
N*uptiæ prætorij viri cur direptæ ſint* 67
N*urſini extorres oppido ſuo acti* 140
N*ucibus ludere* 291
N*ymphidij Sabini mors* 602
N*yſa filia* Nicomedis 78

O

Obeliſcus 505
per Obſcœna Caio ferrum adactum 484
Obſidio Maſsiliæ 51
Obſidum nouum genus exactum ab Auguſto 160
Oceani ſpolia à Caio relata 472
Ocellatæ ſorores, Veſtales virgines, & corruptæ, & morte multatæ 680
Ocellatis ludere 291
Octauia gens 125
Octauiorum duplex familia 126
Octauij in Thraciam exercitus 314
Octauio ara conſecrata 125
Octauius ædilis 174
Octauij ſomnium 313
Octauij Auguſti patris res geſtæ 128
mors *ibid.*
liberi *ibid.*
vxores *ibid.*
Octauia maior 129
Octauia minor *ibid.*
Octauia Marcello nupta ad Pompeium tranſit 42
Octauiæ ſororis Auguſti mors 246
Octauia Claudij filia 514
Octauia Neronis *vxor relegata* 569
falſo crimine ſublata *ibid.*
Octauius vicus 125
October menſis 201
Odeum 676
Oderint, dum probent, dictum Tiberij 404
Oderint dum metuant, Caij dictum 459
OEdipus excæcatus, cantatus à Nerone 550
OEdipus tragœdia, ſcriptum Cæſaris 86
Officia noua ab Auguſto excogitata 203
Omen ſiniſtrum in melius vertit Cæſar 89
Oppius Sabinus conſularis oppreſſus 676
Oppius cuius libelli autor creditus 84
Opera Auguſti ſub nomine alieno edita 180
Opera à Claudio perfecta 504
Operum publicorum cura 203
Opera ſub C. Cæſare abſoluta 443

Opimæ

Opima ſpolia 488
Oraculum Paphiæ Veneris 667
Oracula vrbi vicina diſiicere vult Auguſtus 409
Oraculum Carmeli Dei in Iudæa 643
ab Oratorum veterum cognitione Neronem auertit Seneca 585
Oratio quæ inſcribitur pro Sarais 83
Orationes Q. Marcelli 303
Orationes Rutilij ibid.
Orationes Cæſaris 83
Oratio Neronis in Vindicem 579
in Orcheſtra ſedere Germanorum legatis concedit Claudius 512. *quibus id conceſſum* 513
in Orcheſtra conſidere legatis ſociarum liberarúmque gentium Romæ vetitum 218
in Orcheſtra ſpectandi ius 198
Orcini qui dicti 197
Ordines purgati 649
Oreſtes matricida cantatus à Nerone 550
Ornamenta conſularia 510
Ortalus Q. Hortenſij oratoris nepos 393
Oſcula quotidiana edicto prohibet Tiberius 385
Oſculatur filium ſuum Cæſarem mater 22
Oſtenta Auguſto oblata futuræ potentiæ 310.311
Oſtentis plurimum moueri ſolitus Auguſtus 307
Oſtentum Cæſari oblatum 48
Oſtentum quo Tiberius conſtantius inire prælia ſolitus 371
Oſtenta futuræ Tiberij potentiæ 366
vide *prodigium.*
Oſtia 362
Oſtienſis portus 504
Oſtienſis prouincia 510
Oſtienſes à Claudio grauiter correpti 522
Othonis *memoriæ inſcriptus lapis* 628
Ouationes Auguſti 163
Ouatio A. Plautio decreta 511

P

P*aconius* 409
P*ædagogi* 220
P*ædagogus Caij in flumen præcipitatus* 257
Pætus Thraſeas 571
P*alatinæ domus reſtitutio* 244
P*alatini ludi* 480
P*alatini atrienſis cella de cœlo tacta* 481
Palfurius Sura 686
P*alilia* 441
P*allas, Claudio à rationibus* 515
P*allantis imagines aureæ* 624
P*almæ arbor* 316
P*alma enata inter iuncturas lapidum* 307
P*aludamentum Cæſar nando ſeruat* 91
P*andatariam relegatur Agrippina* 398
P*anis genus quoddam ex herba confectum* 94
panis fragminibus inſtratus à plebe Claudius in annona 503
P*anes & obſonia ex auro* 463
Panis inopia Romæ 467
Pannonia 158
Pannonicum bellum 361
Panſa opem fert Decio Bruto obſeſſo 137
eiuſdem mors 138
Panſæ conſulatus 358
Pantomimi relegati 544
Pantomimorum ſeditiones ibid.
Papia Poppæa *lex* 538
Paſiphaë Minois vxor 591
P*aſiphaen ligneo iuuencæ ſimulacro abditam taurus init* 540
boni paſtoris tondere pecus non deglubere, Tiberij dictum 383
P*arcimonia Tiberij* 384

Parens patriæ, *inſcriptio Caſaris columnæ* 118
Parentes ſupplicio filiorum intereſſe coacti 455
Paris hiſtrio 672. *cur à* Nerone *occiſus* 586
Paridis pantomimi diſcipulus 681
eius mors ibid.
Parrhaſii tabula 391
Parricidæ bonis omnibus multati 66
Parricidij reus 193
Parthenius 689
Parthenius Imp. Domitiani interfector 689
Parthis bellum inferre cogitat Cæſar 67
Parthos, niſi à rege, non poſſe vinci 107
Parthorum rex capillatus 369
Parthi Auguſto Armeniam vindicandi cedunt 67
Parthorum obſides primum Romam miſsi 217
Parthorum legati 369
Patauium 367
Patris patriæ *nomen à* Nerone *recuſatum* 538
Paterfamilias canibus obiectus à Domitiano 681
Patina Vitellij 630
Patinarius dictus Vitellius 635
Patritiorum potentiæ aſſertores maximi, Claudij 356
Patrobij Neroniani *libertus* 609
Patronus ſeuerus & clemens Auguſtus 256
Pauimenta teſſellata & ſectilia circumfert in expeditionibus Cæſar 71
Paullus 148
Paullus & Plancus cenſores 500
Pacis templum 649
de Pecuniis mutuis decretum Cæſaris 65
Pecuniæ comparandæ modus 466
Pedia lex 534
Pedes Claudij excalceandos ſibi petit Vitellius 624
Pedibus agmen ſæpius anteibat Cæſar 86
Percuſſores Cæſaris in tutoribus filij, teſtamento nominati 114
Percuſſores Cæſaris omnes malè periêre 129
Perduellionis dies C. Rabirio dictus 215
Peregrini in ſenatum allecti 107
maximi periculi res, in locum verſa ab Auguſto 256
Periculum Cæſaris à Lucio Caſsio 90
Periculum ſummum Cæſaris, Alexandriæ 91
Pertinacia Auguſti 174
Peruigilium indictum 478
Peruſia 149. *capta* ibid.
Peruſinum bellum 135
Peſtilentia ſumma 572. *Romæ* 665
Petinam vxorem reperit Claudius 514
Petreius 99
Petro 636. *eius pater qualis* 637
Petronia Vitellij vxor 625
Petronianus Vitellij filius, captus altero oculo ibid.
eius mors ibidem.
Phaon libertus 582
Phaontis codicilli 583
Pharmacuſa inſula 11
Pharſalicum prælium 51
Pharſalica acies 44
Pharnaces Mithridatis *filius* 51. *eius res geſtæ, & clades* ibid.
Phengite lapide parietes à Domitiano cur diſtincti 687
Phi*lemo ſeruus Cæſaris à manu* 99.
eius mors ibid.
Phi*lippi regis* Macedonum *interitus* 482
Phi*lippenſe bellum* 135
Phi*lopœmenes* 174
Phi*loſophorum libertatem leniſsimè tulit Veſpaſianus* 650

à Phila-

à Philoſophia auerſus à matre Nero 585
Phœbe liberta ſuſpendio vitam finit 253. *ſuper ea dictum Auguſti* ibid.
Pſyllis Domitiani nutrix 690
Picenum occupat Cæſar 50
Pila 290
Pinarius eques Rom. ab Auguſto confodi iuſſus 175. *à piratis captus Cæſar* 197. *iidem à Cæſare vt tractati* ibidem.
piſcator miſerè tractatus à Tiberio 404
piſcina à Nerone inchoata 564
piſcis ad pedes Auguſti iacens 319
Piſo Germanici interfector 623
Piſo Frugi Licinianus 607. *adoptatur à Galba* ibid.
Piſoniana coniuratio 570
piſtor compedibus à Cæſare vinctus 75
Pithoali carmina in Cæſarem maledicentiſſima 100
Placentia 95
Plancus cenſor 500
Plato 461
plauſum ſibi à ſtantibus quæritur Auguſtus 237
Plautia Vrgulanilla, Claudij vxor 514
Plautij Rufi coniuratio 156
in plebem violentiſſima Claudiorum familia 356
plebiſcitum Pompeij 43
ploſtra 654
Plotia rogatio 15
pocillo auiæ argenteo potare ſolitus Veſpaſianus 637
poëma Neronis 669
pœna theatralis 210. *pœna facinorum aucta à Cæſare* 66. *pœnā vltimam ſtatuere, quid* 23
Pœni Sicilia expulſi 355
pœnitentia Auguſti 174
pœnitentia M. Craſſi 18
[illegible] 455
poëtæ obiectū, in tragœdia Agamemnonem probris laceſſiſſe 400
poëtæ præſtantes & artifices Veſpaſiano coempti 651
Polemon rex Ponti 544
Polentina plebs 387
Pollux & Caſtor 19
Pollucis & Caſtoris ædes 372
Pollio Aſinius 4.
Polybius Auguſti 332
Polybius Claudio à ſtudijs 515
Polycratis regia 444
Polyphagus quidam Ægyptius 571
Pompeio exprobratio facta 77
Pompeij & Cæſaris neceſſitudo 42
Pompeij copias inuadit Cæſar 51
Pompeij liberos in Hiſpania vincit Cæſar 17
Pompeij ſtatuæ à Cæſare *repoſitæ* 100
Pompeij & Marci Craſſi *inimicitiæ, reconciliatio* 29
Pompeij plebiſcitum 43
Pompeij ſtatua tranſlata 187
Pompeius Pharſalico prœlio fuſus 51. *fugit Alexandriam ibid. vbi occiſus* ibid.
Pompeij felicitatem in quo prædicat Cæſar 52
Pompeij theatrum 495
Pompeius Macer 86. *ei ordinandæ bibliothecæ ab Auguſto demandantur* ibid.
Pompeius quidam, eques Romanus 402
Pompeiana domus 368
Pompeiam repudiat Cæſar 15
Pompeia Cæſaris vxor ibid. genus ibid. Cæſaris cum illa diuortium ibid.
Pompeia, Sexti Pompeij ſoror 359
Pompeia adulterata per P. Clodium 15
Pomponius Flaccus 390
pomptinas paludes ſiccare deſtinat Cæſar 67
pontis dedicatio 460. *ruina* 158

pons Baianus 442
pontifex P.*Scipio* 357
pontificatus Auguſti 184
pontificales ludi 222
ponti regnum in prouinciæ formam redactum 544
pontius Aquila 106. *in eum Cæſaris indignatio* *ibid.*
popinarum coercitio ædilibus adempta 522
poppæa Sabina Neronis vxor 569. *ictu calcis à Nerone ſublata* *ibid.* *marito abducta* 612
ad populum prouocatio 21. *populi recenſus* 210. *pop. Rom. vnam ceruicem optat Caligula* 459. *populi beneficium* 43
porius eſſedarius 579
portenta ſomniorum Neronem terrentia 579. vide *prodigia.*
porticus Liuiæ 180
portus operis ſumtuoſiſſimi 538
portus Iulius 145
Octauiæ *ibid.*
Caij & Lucij *ibid.*
P*oſides Claudij libertus* 514
poſtumia Seruij Sulpicij à Cæſare corrupta 77
potare recuſans libertus, quantum iubebatur, occiſus 534
poteſtatem maiorem apud ſe quæſtor compellari paſſus à Cæſare multatur 27
malè præcinctum puerum cauerent *Sullæ de Cæſare dictum* 70
prædia Coſana 637
prædictio Cæſaris 22
præfectura prætorij ab equite Romano ſemper adminiſtrari ſolita, antequam Titus eam ſuſciperet 662
præfectus alæ, de vi & rapinis reus 379
præfecti pro prætoribus conſtituuntur 104
præfectura morum à Cæſare recepta 101
præmia coniurationes detegentibus conſtituta 26
præmia delatorum P*apiæ legis* 538
præneſte 266
præneſtina Fortuna 688
præneſtinæ ſortes 409
præſagia de genitura Neronis 535
præſidibus prouinciarum propagatum imperium 164
prætextati 220
prætextæ liberorum à matronis flammis iniectæ ſuper rogo Cæſaris 118
prætor à Tiberio collaudatus, & cur 381
prætoris caput à Nerone conſauciatum 558
prætorum numerus auctus 204. *pro prætoribus præfecti conſtituti* 104
decem prætoriis viris conſularia ornamenta tributo 105
prætoriani à Galba commoti 606
P*raſinus agitator* 550
P*raſinæ fractioni deditus Caius* 479
prandia duo à Cæſare data 58
prandium mille menſis à Tiberio, populo datum 371
priamus felix cur appellatus à Tiberio 409
P*riapus, theſſera dari ſolita à Caio* 480
primipilaris viri funus 389
principes Galliarum, & Hiſpaniarum, & alij à Tiberio confiſcati 394
principatum fato dari, dictum Titi 666
probrum Iuliarum quàm impatienter fert Auguſtus 253
proconſulibus certa pecunia conſtituta 202
P*roculi mors ob adulteratas matronas* 256
procuratores rapaciſſimi ad ampliora officia promoti à Veſpaſiano 651

Prodi-

Prodigia futuri Galbæ imperij 594
prodigia mortem Galbæ portendentia 607. *Caio cædem potendentia* 657
prodigium Romæ 480
prodigia Cæſari cædem denuntiantia 109. *Veſpaſiano imperium portendentia* 641
Prodigium 498
Vide oſtentum.
prælium nauale apud Siciliam 356
Claudius Pulcher in eo ſuperatus ibid.
promercale 82
proſcriptio Romæ facta 20
proſcriptorum liberi ad honores admiſſi 63
prouinciæ exhauſtæ à Nerone 572
prouincias validiores ſuſcipit Auguſtus 228
prouincias cum Auguſto partitur Tiberius 372
prouinciarum præſidibus propogatum imperium 164
prouincias ornare 27
prouincias cum imperio petituri, vnde deducerentur 180
pſilocithariſtæ 674
Pſylli 152
Ptolemæi Ægypti regis bellũ cum Cæſare 51
Ptolemæo ſex millia talentorum per Cæſarem ablata 82
Ptolemæus regis Iubæ filius 449
Ptolemæus cur à Caio percuſſus fuerit 462
P. Nigidius 314
P. Clodius 248. & 336. *Ciceronis inimicus* 34
P. Clodij adulterium creditum cum Pompeia Cæſaris vxore 15
P.*Clodij cædes* 40
P.*Scipio pontifex* 357
P. *Dolabella Cæſaris legatus, claſſem in Illyrico amittit* 52
P*ublius Vitellius Germanici comes* 623
P*ublij Sullæ & aliorum coniuratio* 17. *idem ambitus condemnatus* ibidem.
P. *Seruilius Iſauricus* 248. *eiuſdem filia Auguſti ſponſa* ibid.
P*ublicani* 34
P*udicitiæ Cæſaris famam quid læſerit* 75
de P*udicitia lex* 195
Puer in vico citatis iumentis à Neronis patre obtritus 535
P*uero capillus caneſcens* 598
P*uerulus coccinatus ante pedes Domitiani ſtans ſemper* 672
P*ueræ pro puellæ* 430
P*uellæ palatium introeuntes contrectari ſolitæ* 521
P*uellæ nudæ in cœna miniſtrantes* 390
P*ugiles* 222
Pugillarium traditio, leniſſimum genus admonitionis Auguſti 209
PVGIO *titulus libelli* 474
P*ugio quo ſe Otho confoderat Marti dedicandus mittitur* 628
P*ulchri & comati à Caio deturpari ſoliti* 462
P*ullatorum turba* 211
P*ullati* 220
P*ulleiaceus* 299
P*uluinar iuxta deos decerni ſibi paſſus Cæſar* 104
P*unicum bellum ſecundum* 126
P*upilli* 509
P*uteolanus ſinus* 321
P*ylades hiſtrio vrbe & Italia quare ſubmotus* 226
P*yrallis* 463
P*yrrhus* 355
P*yrrichæ* 540
P*yrrichæ ſaltatores* 59
P*yro ſtrangulatus Druſus* 514

Q

Quadrigariorum luſus vetiti 544

quæſtio de ſicariis habita 205
quæſtionis nouum genus 683
quæſtor Cæſaris arreptus 37
quæſtor à Caio quomodo tractatus 450
quæſtor multatus quod maiorē poteſtatem apud ſe cōpellari paſſus eſſet 27
quæſtorius vir ſenatu motus 679
quartanæ morbo laborat Cæſar 5.
quercus antiquæ oſtentum 641
Quinquatriuus ſolennia 567
Quinquatria Mineruæ quotannis celebrata 675
quinquennale certamen 325
quinquennale certamen primus Romæ inſtituit Nero 540
quinquennales ludi 155.247
Quirinus 155
Quintilius Varus 370. eius clades ibid.
Q. Haterius 379
Q. EVlogius 622
Q. Pedius hæres Cæſaris 114
Q. Pompeius 15
Q. Hortenſius orator 393
Q. Curius index coniurationis Catilinariæ 26
Q. Sulpicius Camerinus coſ. 637
Q. Gallius prætor 176. eius mors ibid.
Q. Calpenus 59
Q. Maximus 108
Q. Vitellius 682
Q. Vitellius diui Auguſti quæſtor ib.
Q. Catulus 24
Q. Catulus Capitolinus 591
Q. Catuli ſomnium 314

S

Rabirius Poſtumus 501
Radere capita in luctu etiam reginæ ſolitæ 429
Ranæ ſilere iuſſæ 314
Rapa in Veſpaſianum iacta 639
Rapinæ Caij 464
Rapinæ Neronis 565
Rationes imperij à Tiberio intermiſſæ 440
Rationarium imperij 178
Rauenna 44.158
Rauennæ claſſis Auguſti 229
Reatina rura 657
Recenſus populi 63
Regaliolus auis 111
Regiones & vrbes in prouinciam redactæ à Veſpaſiano 647
Regna pretio dat Cæſar 82
Reguli 429
Religione ſpreta, curiam introit Cæſar 112
Religione nulla ab inceptis abſterritus Cæſar 88
Repetundarum conuicti ordine ſenatorio moti 67
Reip. ſtatus à Cæſare ordiuatus 61
Reſp. triduum ſine ſumma poteſtate 450
de Rep. reddenda cogitat AVguſtus 177
Reipub. cauſa abſens reus fieri non poterat 37
Reip. ſub Cæſare appellatio modo ſine corpore ac ſpecie 105
Rerum actus xxx. dies ab Auguſto accommodati 90
Rerum actū diuiſum coniunxit Claudius 508
Rete auratum Neronis 563
Retiariorum tunicatorum dimicatio 459
Reorum diuturnorum nomina abolita 190
Reus peregrinitatis 449
Reus, precibus ereptus ab Auguſto 242
Rei vt diſcrimine liberati 680
Rex regum 429
Regis nomen à Cæſare affectatum 106
Reges in poteſtate deorum 15
Regum ſanctitas ibid.
Reges quotidiana officia Auguſto præſtantes 248

reges infeſtos vt repreſſerit Tiberius 387
rhæticum bellum 631
rhæticum vinum 274
rheda meritoria 87
rhegium 148
rhetoribus Græcis & Latinis annua è fiſco primùm conſtituta 652
rhenus 39.169
rhenus reſolutus 676
rhianus 417
rhinoceros 219
rhodanus flumen 39
rhodi inſulæ amœnitas & ſalubritas 363
rhodum ſecedit Cæſar 10
rhodij 537
rhodiorum magiſtratus euocati à Tiberio 381
rhodijs libertas reddita 512
rhodienſis hoſpes,vt tractatus à Tiberio 409
rhetia 158
rogatio Cæſaris 24
rogatio Plotia 15
rogatio Vatinia 43
Roma Neapolis 587
Romæ incendium 571.665
Romæ inundationibus & incendiis obnoxia 159. *exculta ab Auguſto ibid.*
Romæ deformitas ob vetera incendia & ruinas 648
cura Veſpaſiani de reſtituenda ea ibid.
rubicon flumen 111
rubria,virgo Vaſtalis 561
rudiarij reuocati 369
rufilla 259
Rufinus 105
Rufini Criſpini ducatus & imperia ludentis mors 509
Ruſcij Cæpionis legatum 680
Rutabulum 270
Rutilij orationes 304

S

Sabinus T.Flauij Petronis filius 636. *res ab eo geſtæ ibid. vxor,liberi ib. eius mors ibid.*
Sabinus Veſpaſiani frater 637
ſacerdotes vt à Claudio cooptati 508
ſacerdotum numerus,dignitas,& commoda aucta 185
ſacerdotij magiſteria 445
ſacrificium 319
in Sacra via ædes Cæſaris 70
ſacra polluta à P.Clodio 15
ſacrarium Auguſti 130
Sacrificium Latinarum 106
Salaria via 581
Salaßi 159
Salinator 357
ſalinæ melle commiſtæ 624
Salluſtius Lucullus 682. *mors ibid.*
ſaltus Pyrenæus 39
Saluidienus Orficus 570. *eius mors ibid.*
Saluidienus Rufus 253
Saluius Cocceianus 682
Saluius Liberalis 650
Saluius Otho 596
Saluia Titiſcana 259
Salutis augurium 186
ſalutationes promiſcuas admittebat Auguſtus 238
ſalutandi patres in Curia,Auguſti ratio ibid.
Salutio, cognomen cuiuſdam è Corneliorum genere 89
Samniticum bellum 622
Samus inſula 151
Pro Sardis, oratio ſic inſcripta 83
Sardiniam non adiit Auguſtus 228
in Sarmatas expeditio 676
Saturius Domitiani interfector 690
Saturni ædes 181
Saturnalia 270
Saturnalibus dies adiectus 442
Saxorum deuolutio 389
Scæuæ centurionis virtus 94
Scalæ anulariæ 264
Scaptenſes 210

Scatinia lex 680
Scelerata caſtra 487
Scenici ludi 539
in Scipionem & Iubam egreditur Cæſar 89
Scipio à Cæſare victus in Africa 52
Scipionum nomen in Africa 89
Scriba quæſtorius relegatus à Claudio 522
Scriba quæſtorij 680
Scribonia Auguſti vxor 248. *cum ea diuortium, cur dimiſſa* 258
Scribonius mathematicus 366
Scripta famoſa abolita à Domitiano 679
ſcurra ad ſupplicium tractus à Tiberio 402
Scutarius quidam 242
Scythæ in amicitiam Auguſti pellecti 161
Scyphi duo Neronis 581
ſeculum Auguſtum 329
Seculares ludi 186.505
ſedes aurea Cæſaris in curia & pro tribunali 102
ſeditio militum 151
Seditio ciuilis Romæ 9
ſeditio in Illyrico & in Germania 376
Seianus 394. *eius imagines ibid. opprimitur* 406
Seiani filia, Druſo deſponſata 514
Selena 449
Seleucus mathematicus 613
Seleucus Rex 512
Seleucus Grammaticus 400
ſellaria ſedes arcanarum libidinum 390
Semiramis 36
ſenatus legitimus bis in menſe actus 200
de triumphis ſenatus vbi conſuleretur 180.
ſenatus Idibus Martijs agi prohibitus 122
ſenatus in Cæſarem decreta 38
acta ſenatus ne publicarentur 202
in ſenatum allecti peregrini 107
ſenatus recenſitus 649
ſenatum vniuerſum veneno necare decretum Neroni 576
ſenatus altercationibus triduo abſumptus 36
ſenatui maieſtas priſtina & poteſtas à Tiberio conceſſa 379
ſenatoribus annua ſalaria conſtituta 538
ſenatoribus licere oportet de Repub. loqui 240
ſenatorum numerus diminutus ab Auguſto 197
ſenatores duo in ſpectaculis eliduntur 61
ſenatori latus clauus ademptus à Tiberio 386
ſenatores ſublaturus Nero ſi vixiſſet 571
ſenatores ex equitibus Romanis creati 209
ſenatorum inopia 393
ſenatorum cenſus ampliatus 212
ſenator relegatus à Claudio 522
ſenatorum liberi 205
ſenatores ad ferrum exhibiti 540
ſenatores xxxv. necati 517
ſenatoris & equitis iurgium 649
ſenator diſcerptus 455
ſenatoribus primus ſubſelliorum ordo conſtitutus 219
Senatoriam dignitatem recuſantibus, equeſtris etiam iis adempta 510
ſenatuſconſulta 117.242.253.394
Senecæ viſum de Nerone 537
Senecæ mors 570
Senones Romam occupant 476
Senonibus aurum datum 357. *relatum Romam à Druſo ibid.*
ſententias prærogandi mos Auguſti 202
ſententiam interpretatione lenire 23

ſententias interrogandi conſuetudo 35
September Menſis 185.201.378.*dictus Germanicus* 438
September & October menſes, Germanici & Domitiani appellationem ſumunt 686
ſepulchra vetuſtiſsima Capuæ diſiecta 109
ſepultura communis Antonij & Cleopatræ 109
ſeptimontiale ſacrum 675
Septizonium 659
Serapis 646
Serapidis ædes 545
Serpens draco in oblectamentis Tiberio 420
ſerpentis exuuiæ Neronis 516
Serra diſſecti viri à Caio 454
Sertorius 15
Seruilius Capio Iuliæ ſponſus, ſed repudiatus 35
Seruilius Iſauricus 9.
Seruilij Iſaurici conſulatus 358
Seruilia M. Bruti Cæſari quàm dilecta 77. *in eam collata beneficia ibid.*
Seruilia Nais 534
Seruilani horti 581
Ser. Galba 592
Ser. Galbæ nepos in Iulium Cæſarem conſpirat 593
Seruius Tullius 126
Ser. Sulpicius conſul 43
in ſeruos ab Auguſto quid cautum 211
Seruorum certus numerus nominis indictus 576
ſeruus Auguſti prælucens exanimatus 180
ſerui 170
ſeruorum xx. m. manumiſſa, ad remum data 147
ſeruis nomina Magonis & Annibalis indita 682
ſeruo alieno quæ ſe iunxiſſet, ancilla habebatur 649
ſeruus Æmilij Paulli 148
Seruitia immenſo pretio comparat Cæſar 73
Sextius Gallus 390
Sexagenarios generare non poſſe 508
Sexti Pompeij cum Auguſto bellum 135
S. *Pompeius victus* 145
S. *Pompeij fuga* 148
S. *Pompeius coſ.* 327
S. *Appuleius coſ.* *ibid.*
Sextilia L. Vitellij vxor 624
Sextilis menſis 185
Sibyllini libri *ibid.*
Sicariorum numero habiti à Cæſare 20
de Sicariis quæſtio habita *ibid.*
Sicambri in Galliam traducti 60
in Sicilia Marci Agrippæ victoria 171
Sicilienſis pugna 319
Sicula victoria feriis celebrari prohibita 446
Siculum bellum 145
Sigilla Auguſti 231
Signa militaria Craſſo & Antonio adempta 162
reſtituta *ibid.*
Signa ſtudioſè comparat Cæſar 71
Silanus 447
Silanus Claudij gener 511
Silani filius 491
Siluius 261
Simulacro D. Iulij abreptus Antonius iuuenis, interemptus 152
ſimulacra Cæſaris iuxta deos 103
Simulacra à Nerone conflata, à Galba reſtituta 565
Simulacra pretioſiſsima vnde mercatus Auguſtus 244
ſimultas Auguſti cum Fuluia 248
Simultates Cæſaris quales fuerint 97
ſimus pro *ſumus* 300
Sinueſſani 626
Sobrius vnus Cæſar ad euertendam Remp. accedit 80
Sodales Auguſtales 491

ſoleæ mularum argenteæ 563
ſomnia non neglexit Auguſtus 306
ſomnia Auguſti ibid.
ſomnium Cæſaris 16
ſomnium Domitiani 688.691
Q. Catuli 314. Galbæ 594. 607. Senecæ 537. Atiæ 313. Octauij 314. Veſpaſiani 643. Cæſaris & Calpurniæ 111. vide viſum.
ſortes Antiatinæ 481
ſpadonum pretia 677
Spartaci reliquiæ deletæ 128
ſpectacula edita à Cæſare 58
ab Auguſto 215. à Claudio 505
à Nerone 339
ſpectaculi genus inauditum 442
ad ſpectacula Romæ aduenarum multitudo 60
in ſpectaculis multi exanimati Romæ 61
ſpectandi mos correctus 219
Sphærus 302
Sphinx, ſigillum Auguſti 231
ſpintriæ 290.440
Spicillus mirmillo 562.581
ſponſas habendi tempus coarctatum 197
ſportula 506
ſportulæ publicæ ſublatæ à Domitiano 677
Sporus 561
Spurinna haruſpex 111
ſtadium 676
Statilia Meſſallina Neronis vxor 569
Statilius Coruinus 497
Statilius Capella 638
Statilius Taurus 181
ſtationes militum per Italiam 387
ſtatuæ L. Sullæ & Pompeij à Cæſare repoſitæ 100
ſtatuæ Bruti inſcriptio facta 108. Auguſti 260
ſtatua Muſæ poſita 246
ſtatuæ argenteæ ab Auguſto conflatæ 235
ſtatuæ à Caio ſubuerſæ 460
ſtatua Cæſaris inter reges 102
ſtatuæ Cæſaris corona laurea impoſita 106
ſtatuæ & imagines Hieronicarum 554
ſtatuæ Neronis repoſitæ 616
ſtatuæ Auguſti caput demtum 402
ſtatua Neronis 584
ſtella crinita 531.570.657
ſtella crinita in morte Cæſaris 121
ſtella cur ſimulacro Cæſaris addatur 122
ſtellates campus 33
Stephanio togatarius 225
Stephanus Domitillæ procurator 689.
Domitiani interfector ibidem.
ſtipem ex voto pro ſalute Auguſti iacere ſoliti omnes ordines in lacum Curtij 243
ſtipem quotannis emendicare ſolitus Auguſtus 307
ſtipendia legionibus in perpetuum duplicata 41
Stœchades inſulæ 502
Strabo Cæſar 83
ſtrena Kalẽd. Ianuarijs Auguſto data 244
ſtrenæ edicta à Caio 470
ſtrenarum commercium 385.
ſuburendi mos 258
in Subura ædes Cæſaris 70
Sueui in Galliam traducti 160
ſuffragia populo tentat reddere C. Cæſar 440
ſuggeſtus Cæſaris in orcheſtra 102
Sullæ dictum de Cæſare 7.
Sulla neſcijt literas 105. dictaturam depoſuit ibidem.
Sulla Marij tropæa deijcit 20
Sullæ mors 9.
Sulla mathematicus 481
Sulpitius 491
Sulpitius Flauus 526
ſumtibus modus adhibitus 543
ſumtuaria lex 67.195

Suppellex

Suppellex Auguſti 266
Supplicationes Cæſari impetratæ 39
Supplicium non ſumptum introeunti vrbem Auguſto 244
Surrentum 252
Syracuſæ, locus ſic dictus Auguſto 265
Syri pueri & Mauri Auguſto probati 292

T

Tabulæ veterum ærarij debitorum exuſtæ 189
Tabularum ærearum tria millia reſtituenda ſuſcipit Veſpaſianus 648
Talarius 431
Tali aurei in Aponi fontem iacti 367
Talis ludere 291
Tanuſii Gemini hiſtoria 18
Tarichæa vrbs 661
Tarquinius Priſcus 126
Tarracon 173
Taurus Paſiphaen ligneo iuuencæ ſimulacro abditam init 540
Taurus bis conſul & triumphalis vir 569
τεχνόφυον 265
Teephi coniuratio 156
Temeritas Cæſaris 88
in duce periculoſa 171
Tempeſtas mari maxima 151
Templum Herculis 16
Templum Veneris Erycinæ 513
Templa Cæſari decreta 103
Templa expilata à Cæſare 81. *à Vitellio* 625
Templa Romæ & Auguſti 234
Templum Apollinis Palatini 185
Templum Flauiæ gentis 676. *de cœlo tactum* 686
Tedius Afer 176
Terentia Mæcenatis vxor 256
Terentilla 259
Terpnus citharœdus 545.652
Terræ motus 547
Terra omnium parens 17
Terracina 388
Tertia Seruiliæ filia 78
Tertulla M. Craßi à Cæſare corrupta 77
Tertulla 259
Tertulla Veſpaſiani auia 637
Teſſeræ 210
Teſſeræ nummariæ duplicatæ 213
Teſtamentum Cæſaris 114. *Antonij* 150. *Auguſti* 331. *Liuiæ* 595. *Tiberij* 423
in teſtamentis cautio adhibita 544
falſum teſtamentum 194
ex teſtamento ignoti quicquam capere non ſuſtinuit Auguſtus 256
Teſtamenta patrum familiarum 246
Teſtamentorum licentia 241
Teſtamenta irrita facta 466
Teſtæ 549
Tetrinius latro 459
de Teutonis C. Marij tropæa 20
Thalamegus 78
Thallo crura effracta 257
Theatrum Cornelij Balbi 181. *Marcelli* 180.219
Theatralis pœna 210
Thecæ calamariæ, aut graphiariæ 522
Theodorus Gadareus 401
Theogenes mathematicus 306
Thermus prætor 7.
Theſſali equites 506
Theſſali 361
Theſſalus vir de futura victoria Auguſto nuntiat 319
Thoranius 259
Thraſyllus mathematicus 325. 409. & 443
Thracum armatura 665
Thraces fuſi 128
Thraces corporis cuſtodes Germanis præpoſiti à Caio 475
Thraſcypolis Thrax 388
THVRINVS *Auguſti cognomen* 139
Thurinus pagus 128

Thyatireni 361
Tiberius 249
Tiberij Cæſaris genus 357
cætera in Synopſi.
Tiberij immenſæ opes vno anno abſumptæ à Caio 464
Tiberius C. Cæſaris frater, ab eo adoptatus 443
Tiberius Druſi filius ex adulterio conceptus 409
Tiberius, Druſi, hæres Tiberij 423
Tiberij dictum de futuro Galbæ imperio 594
Tiberio marmoreus arcus peractus à Claudio 495
Tiberij Cæſaris acta 692
Tiberij C. fratris, mors 447
Tiberio ſpiranti adhuc anulus detractus 433. *Tiberij mors* *ibid.*
Tiberius Alexander Ægypti præfectus 644
Tiberiana ſcorta 624
Tiberis alueus, laxatus, & repurgatus 182
Tibur 266
Tigillinus 605
Tigrani regnum Armeniæ reſtitutum 361
Tigris 219
Tiridatis Romam introitus 541
in Tiridatem à Nerone collata 562
Tirones exercēdos vt curarit Cæſar 41
Titurius Cæſaris legatus 39
Tituriana clades 94
Titus Tatius 354
Titus Labienus 440
Titus Flauius Petro 636
Titus Flauius Veſpaſianus pater 636
T. Flauius Veſpaſianus filius 659
Vide in Synopſi.
Titi filia 693
T. Iunius Philopœmen 174
T. Vanius legatus 604. *Galbæ amiciſſimus* *ibid.*
T. Vinius 625
T. Liuius 526
T. Liuij ſcripta aboleri vult Caius 461
T. Cæſonius Priſcus 39●
T. Domitius 151
toga Auguſti 267
toga virilis 207
Tonitrua expaueſcit Auguſtus 305
T*onitrua & fulgura* 475
T*oreumata ſtudioſè comparat Cæſar* 71
T*orquati cognomen* 217
T*orquato torquis adēptus à Caio* 461
T*orus Auguſti* 266
T*ragœdiæ cantatæ à Nerone perſonato* 550
T*ralliani* 361
T*ranſalpina Gallia* 44
T*ranſitoria, domus Neronis* 563
T*ranſpadani* 18
T*ranſuectio equitum* 207
T*rebiani* 380
T*ribuni plebis pro Cæſare intercedentes* 43. *vrbe pulſi & à* C*æſare poteſtate priuati* 106
T*ribuni ærarij à Cæſare ſublati* 63
T*ribunatus L. Saturnini ſeditioſus* 21
T*ribunitia poteſtas à Sulla diminuta* 14
T*ribunitia comitia* 209
T*ribunitiam poteſtatem perpetuam recipit Auguſtus* 176
T*ribunitia poteſtas in quinquennium* T*iberio data* 362. *in alterum quinquennium* 369
T*ricliniis duobus conuiuari per prouincias ſolitus Cæſar* 74
T*riremes Romam à Caio deuectæ terreſtri itinere* 473
T*ritici modius centum denariis venditus* 597
T*riumphi* 204
T*riumphorum inſignia quo illata* 180
T*riumphus* T*iberij* 362
T*riumphi Cæſaris* 53
T*riumphus Cæſaris Africanus* 134
T*riumphum dimittit Cæſar, ne conſulatu excludatur* 28
T*riumphus à* T*iberio dilatus* 370
T*riumphus iniuſſu populi actus* 357

Triumphus

Triumphus Alexandrinus 211
Triumphi curules Auguſti 163
Triumphus Tiberij 371
Triumphales viros, donis non impertitur Auguſtus 171
Triumphalia ornamenta 204. 511. 543
Triumuiratus Auguſti 173
Troiæ luſus 506
Troiæ ludus frequenter editus ab Auguſto 216
Troiam ludunt pueri Romæ 59
Troiæ decurſio 442
Troiani Circenſes 360
Tropæa C. Marij 20
Tuſcus nutricis Neronis filius relegatus 570
Turris Phari terræ motu collapſa 422
Tutor, cruce affectus 598
Tyriæ claſſes 61
τυῤῥηνικῶν xx. libri à Claudio conſcripti 528

V

Vacerroſus 300
Valerius Catullus 97
Valerius Meſſalla 245
Valeria Meſſallina, Claudij vxor 514
Vallares coronæ 171
Vapidè ſeſe habere 300
Varonilla virgo Veſtalis 680
Varronis Murenæ coniuratio 156
Varronis Murenæ conſpiratio 361
Vaticinium Cæſaris de ſtatu Romæ poſt ſe futuro 120
Vaticinationes vt eluſerit Cæſar 89
Vaticinatio ſuper equo Cæſaris 90
Vaticinium Sullæ de Iulio Cæſare 7.
Vatinia lex 36
Vatinia rogatio 43
Vectigalia grauiora à Nerone abolita aut minuta 538
Vectigalia noua Caij 467
publicis vectigalibus ſerui à Cæſare præpoſiti 105
Vectigalium ius ademptum ciuitatibus 395
Vectis inſula 639
Vehicula per vias diſpoſita 230
Velitræ 125. 131. 311
Venatio 537
Venationes à Cæſare editæ 19
Venenorum arca 474
Venefica à Nerone verberatur 566
Veneta factio 631
Veneris Paphiæ oraculum 661
Venerei loci à Tiberio inſtituti 391
Verſus ab Auguſto compoſiti ex tempore 325
Verſus Græci Homerici & aliorum 374. 486. 571. 580. 609. 655. 687. 691
Verſus Latini 429. incerti autoris 258. & ſeqq.
Verſus Virgilij 680. in Bibuli & Cæſaris conſulatum 32. in Tiberium ſcripti 404
Veranius Flaccus 290
Vernaculis infenſiſſimus Vitellius 632
Veſeui montis conflagratio 665
Veſpaſianus, vide ſuprà Titus Flauius Veſpaſianus.
Veſpaſius Pollio 637
Veſpaſia Polla Sabini vxor ibid. eius ortus & genus ibid.
Veſpaſiæ locus ibid.
Veſpaſiorum monumenta ibid.
Veſtis Auguſti 267
Veſtem nullam bis induit Nero 563
Veſtitum priſtinum reducere vult Auguſtus 211
Veſtales virgines 185. 221. 332. 357. 423. 541. 680
Veſtali Virgini vis illata à Nerone 561
Vexillo cæruleo donatus M. Agrippa 171
Viatores 512
Victimarum ſupra centum & ſexaginta millia 436
Vienna 627
Viginti viri 129
Villa Cæſaris in Nemorenſi 70

Vindex 606
Vindicis literæ 595
Vindicis mors 601
Vindelici 158
Vindelicum bellum 361
Vinicius 261
Viniciana coniuratio 570
Vini caritas Romæ 213
Vinum è tabernis ſolitus petere Claudius 525
Vineta ſuccidi iubet Domitianus 678
Vir omnium mulierum, de Cæſare dictum 80
Virgilij ſcripta & imagines abolere vult Caius 461
Virgilij verſus 472. vide verſus.
Virgines ſtadio curſu certantes 674
Virgines prius vitiatæ à carnifice, dein ſtrangulatæ 407
Virgines denudatæ 258
Virgines Veſtales, vide *Veſtales.*
Virginis vaticinatio 595
Virginem ſtrangulari nefas 407
Viriatinum bellum 593
Virtus incredibilis militum Cæſaris 94
Virtus animi, & conſtantia Cæſaris 90
Viſum Senecæ de Nerone 537
vide ſomnium.
quē Vitæ finē ſibi optauerit Cæſar 120
Vitelliorum origo 622
Vitellij clades & mors 648
Vitellij filia ſplēdidiſſimè maritata 650
Vitelliæ matris mors 632
Vitellia pro numine culta 622
Vitellia via ibid.
Vituli marini pellis, cur ab Auguſto circumferri ſolita 306
Vlyſſes ſtolatus Liuia 447
Vmbris inquietati hortorum cuſtodes 484
Vmbriam occupat Cæſar 50
Vnguento fragrans increpitus 647
Vologeſus Parthorum rex 645
eius ad Senatum legati 588
de colenda Neronis memoria ſumma cura ibid.
Vomicæ tres Auguſti 253
Vonon, Parthorum rex, perfidè occiſus à Tiberio 395
Vota pro ſalute ſua facta exigit Caius 454
Vota in proximum luſtrum ſuſcipi ſolita 320
Vota pro ſuperſtite Auguſto facta 243
Vota ſuſcepta ad columnā Cæſaris 119
Vocis conſeruandæ cura in Nerone 546. 557
Vrbes ab Auguſto libertate priuatæ ære alieno laborantes, leuatæ: terræ motu ſubuerſæ, denuo conditæ, Latinitate donatæ 228
Vrbis cura ſolicitiſſimè acta à Claudio 503
Vrbis frequentiæ vt proſpexerit Cæſar 65
Vrbes variæ à Cæſare exornatæ 42
Vrbs Roma ab Auguſto exculta 179
Vtribus inflatis flumen traycere 87
Vtricularius 586
Vulnus vnū lethale Cæſari inflictum 113
Vulnera viginti tria Cæſari inflicta ib.
Vulpes pilum mutat non mores 651
Vultures duodecim Romulo & Auguſto oblati 318
Vxorem intactam & virginem dimittit Auguſtus 248
Vxores liberorum quærendorum cauſa quas & quot quis vellet, ducere, legem ferri iuſſerat Cæſar 70
Vxor in ſtupro generi comperta & dimiſſa 386
Vxores interuiſere legatis Romanis interdictum 167

X

Xerxem æmulatur Thraſyllus 443
Xyſticorum certationes 224

Z

Zeno 400
Zona aureorum plena ſe circundat Vitellius 633

FINIS.

C. SVETONII TRANQVILLI
LIBER IIX. SIVE
TRES IMPERATORES
CÆSARES VESPASIANI,
INTERPRETATI,
& emendati à

THEOD. MARCILIO PROFESSORE ELOQ. REG.

AMPLISS^MO ET CLARISS^MO VIRO D. DAVY DV PERRON SACRI CONSISTORII PVBLICQ. ÆRArij conſiliario.

AMPLISSIME DN.

MAGNO ſemper cum metu, & quaſi æſtu *multa aduerſa reuertentis* animi, donationem libelli alicuius mei facio, non tam præ verborum aut ſententiarum inopia, quàm quia decori obſeruatio difficilem ſe præbet, ſine qua oratio ſcriptióque omnis fatua quodammodo inſulſáque ſit neceſſe eſt. Vt enim ſalem aiunt ceteris condimentis pro condimento eſſe: ſic decorum cæterarum vitæ actionum laudibus ipſis pro laude eſt. In tali cùm cogitatione verſarer, in eóque eſſem, vt haſce in tres C. Suetonij Veſpaſianos notas & emendationes meas tibi offerrem, argumentáque dicerem, quare conueniens in tuæ dignitatis ampliſſimam perſonam illa donatio eſſet repentinus caſus, & quaſi Solis Gallici occaſus, quę inſtitueram prę̨fari, profari non ſiuit, contráque animi mei ſententiam ac votum vertere ſtilum coëgit, longéque aliam à propoſita inſiſtere dicendi viam. Alacer, lætus, experrectóque animi vigore orſus eram præfari ad te V. C. triſtis, conturbatus, & ſtilo quaſi hebeſcente aliud principium capere neceſſe habui. Narrabam, ad noſtros aut potius orbis terræ, omni dignitati principes HENRICVM IV. patrem, & filium eius LVDOVICVM XIII. exempla Veſpaſiani patris & Titi filij, aptiſſimè conuenire, quod ille re, hic ſpe amor eſſet ac delicium generis humani. Quemadmodum Veſpaſianus pater, imperij Romani alter quaſi Camillus fuit,

quia, vt C. Suetonij ore dicam, *incertum diu & quaſi vagum imperium ſuſcepit, firmauítque tandem*: ſic HENRICVS IV. ampliſſimum Galliæ imperium agitatum aliquamdiu & fluctuans, in portum: de gradu propè conuulſum, in ſede ſtabili fixáque collocauit. Nec verò tantum aut Romani Camillo debent, aut Perſæ Cyro, aut Philippis & Alexandris Macedones, Cononi Athenienſes, Pelagiis aut Ferdinandis ſuis Iberi, Egibertis ſuis Angli, alij aliis, quantum Gallia Henrico, omnis ætatis, omnis memoriæ principi, qui vnus omnium virtute ſua veteri veriuerbio fidem maximè fecit. Debere *annorum bonitatem, de magnis non tam fructibus, quàm poteſtatibus æſtimari.* Abrupit hunc ſtili mei curſum, repentè, quaſi fulminis interiectus, famæ vox, vnum & vnicum hoc virtutis ſpecimen, illum patriæ, aut orbis omnium terrarum veriùs, Solem occidiſſe, ereptam illi vitam, cuius omnes vnius ſpiritu viuebant: ſpirare illum publico vnius patricidio deſiſſe, per quem vt ſpiritum vitalem, totiúſque imperij mentem, tot cẽtena millia ſpiritum trahebant: ſalúum non eſſe illum, à cuius ſalute tanquam filo pendebat imperij florentiſſimi ſtatus, omniúmque ſalus. Inuentum patricidam qui vnus *Caium* illum diritate omni atque immanitate teterrimum ſuperaret. Illum optare auſum, *Vtinam populus Romanus vnam ceruicem haberet*, paratum eam demere ſcilicet: hunc repertum, qui procella patriæ, turbo & tempeſtas publicæ quietis, non voto ſed reipſa, omnes in vno iugularet. Exſtitiſſe vnũ, cuius animus omnium vitiorum ſentina, qui θηρίον ἐν μορφῇ ἀνθρώπου, in ſpecie figuráque humana, vrſus bipes, publico parenti vitam extorqueret, quem Lacedæmoniis, aliiſque gentibus, etiam mortuum deſerere aut inultum relinquere, nefas ſemper ſummum fuiſſet. Sceleratiſſimo quidem, & in omni ſæculorum, terrarum, gentium, nationum, linguarum varietate, miſero, tetro, exſecrando, deteſtabili exemplo. Ita ne deſubito fieri potuiſſe vt vllius vnius omni ſcelere inflamatus furor, vnam & vnicam Reipubl. columnam euerteret, adfligeret, comminueret, diſſipatet? Si cùm *terrarum victor, & orbis terræ domitor gentium ac regnorum diribitor, generíque humano quædam Deorum immortalium portio*, populus Romanus, ſederet in C. Curionis theatris geminis, cardinum ſingulorum verſatili ſuſpenſis libramento, cardines illos Curio ipſe, vt rebus cæteris amens erat & vecors, aut alius aliquis Curioni

geminus

geminus germanus, confringere, aut laxare & ſoluere auſus eſſet, vllúmne ab inferis excitata furia, facinus atrocius, capitalius deſignare potuiſſet? Quid autem eſſet aliud publico parenti, *πρὸς ὃν τὸ κοινὸν βλέπει, ὡς κέντρῳ κύκλος περιγραφόμενος, quem Reſpubl. vt circulus centro deſcriptus intuetur*, vitam abſtuliſſe, in qua tanquam ſede fixa & ſtabili ſalus omnium nitebatur, quàm populum imperij ampliſſimi, quantum in patricida ipſo fuit, ſimul ac ſemel euertiſſe, obruiſſe? Etiam Græcis & Romanis reges ſemper ſanctos fuiſſe, & laudari in monimentis annalium, ritum populi Romani, quo receptum fuit *ne quis rex etſi armis captus eſſet, vita priuaretur.* Sic à Criſpo Salluſtio, M. Cicerone, C. Iulio Cæſare, *ſanctitatem regij nominis* prædicari. Scholæ Pythagoricæ dictum celebrari, *θειότατον ὁ βασιλεὺς, res diuiniſsima Rex.* Oculatiſſimum illum cæcum vidiſſe quanta illa ſanctitas, quámque omnibus modis inuiolata eſſe debeat, cùm diceret: Δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι κτείνειν, *Reges occidere dirum eſt.* Vnde ergo, non dicam in vllo Chriſti ſanctiſſimum nomen profeſſo, ſed in vlla ſpecie figuráque hominis, tanta feritas & immanitas belluæ, vt regiæ vitæ oppugnatione, tanquam regio facinore glorietur? Non iſtos qui ſe homines dici volunt, & feritate belluas tranſiliunt, ſi neſciunt legibus Romanis ſcelus hoc, inter publicorum iudiciorum crimina, *aſperrimum*, & *primum*, *maximúmque* eſſe, neque pœnis quibus ſancitum hoc patricidium publicum, abſterrentur: ſaltem naturæ ipſius voce ac fati neceſſitate reuocari, ipſiúſque cæli grauiſſimo iudicio & ſuppliciis in eos diuinitùs immiſſis, qui ſanctitatem regum violauiſſent? Philippi quidem illius inclyti Macetum regis, C. Iulij Cæſaris, Gordiani Iunioris, Dionis, aliorúmque principum percuſſores, ipſo etiam quo patricidium fecerant, pugione, Dirarum auſpiciis, ſeſe interfeciſſe. Huiuſmodi vocibus, cùm tecta, viæ, compitáque omnia perſonarent, cui non ad res alias omnes lingua obmuteſceret, manus obtorperet, mens debilitata metu concideret? Meæ quidem riuulus dictionis, quam aliàs quoque ieiunam, exilem, aridam, exſanguem, exſuccámque comperio, publica illa conſternatione & luctu, nihil propius factum eſt, quàm vt prorſus tanquam Nouanus fluuius bruma ſiccaretur, certè vt Padi fons meridie ipſo interquieſcens, areſceret, aut quaſi Anapauomenus ille Iouis fons deficeret pro tempore. Atque huic quidem rei argumenta nunc dicere, ſiccitatémque locu-

tionis meæ, & quaſi ieiunitatem oſtendere & patefacere velle, actum agere ſit, nam res ipſa etiam me indicente ſatis arguit, & volenti fidem facere, acutus aliquis homo, & vernulæ vrbanitatis amans dixerit, quod pingendi olim artifici non optimo, cùm de pingendi celeritate glorians, ex tempore illam à ſe depictam tabellam diceret, Apelles facetè reſpondit: Tabellam hoc ipſam ſatis dicere. Tamen dolor ipſe, & dolor iuſtiſſimus quidem, has mihi voces dedit, qui vt Romanus orator quondam dixit, etiam ex *infantiſſimorum ingenijs elicere voces & querelas ſolet*, cuiúſque *magnitudo vim quandam dicendi dare poteſt*, quíque vt cum M. Seneca dicam, *pars magna ingenij eſt*. Magno itaque cordis mei dolore factus eloquens, dicam, quod tanto etiam facilius dici à me poteſt, quanto etiam te V.C. ad quem mihi ſermo eſt, dolor hic & acerbiſſimus animi ſenſus tangit præ multis, cùm de amicis ſummi illius & imperio & virtute principis, & in ſanctiore eius concilio, & quaſi pars corporis principalis, vt Arcadius princeps loquitur, fueris. Eo ipſo enim facilius me ex eiuſdem doloris ſenſu, verba etſi non diſertiſſima facientem & ferre, & intelligere potes. Volui tres tibi offerre Veſpaſianos patrem & filios. neque munus hoc iniucundum, aut diſconueniens fore putaui, cùm Veſpaſianus pater, & Titus filius, regum noſtrorum tanquam ſpecula eſſe viderentur, in quæ intuentes amici eorum túque in primis C.V. non mediocrem quaſi ex imagine ipſa & ſpecie poſſetis capere voluptatem. Domitianum autem his oppoſui, vt illorum dignitatem & laudem ipſa turpitudine ſua inluſtraret quodammodo, vt diei candor & claritas, noctis nigrore & quaſi triſtitia: virtutis ſpecies ac pulchritudo, vitij deformitate ac turpitudine oppoſita intelligi facilius poteſt. Etenim quod de Cn. Pompeio M. prædicauit eloquentiæ Romanæ pater, de Iulio Agricola ſuo C. Tacitus, *cùm virtutibus eum ſuis, tum alienis etiam vitijs magnum fuiſſe*, hoc de Veſpaſiano patre ac Tito filio non minus conuenienter enunciemus licet, eos non ſuis ſolùm virtutibus, ſed Domitiani vitiis quoque magnos eſſe. Hac itaque nunc etiam mente ac fine tres tibi vni offero, ſed non qua potui nuper lætitia & alacritate, poſtquam ille huius imperij ampliſſimi Camillus, ille regij Borboniorum ſtemmatis flos delibatus in victoriarum ſuarũ ac triumphorum curſu, quaſi medio ipſo die lucidus orbis Solis, obſtupeſcẽte genere humano, raptus in occaſum eſt.

Tu

Tu tamẽ vir ampliſſime,pari non quidẽ frõtis ſerenitate,quod fieri non poteſt ,beneuolentia tamen & humanitate accipies hoc ingenij mei munus , quod quanquam ipſum per ſe tenue eſt, nihilominus à Veſpaſianis patre filióque quorum in rebus geſtis verſatur, & regum noſtrorum aliqua ſimilitudine , quæ aut re aut ſpe in his exprimitur , commendationem accipere aliquam poteſt. Eáque tanto & facilior apud te & maior vt ſpero futura eſt,quanto & felicius,& in maioribus regis quem oculis amiſſum, mentib. tenemus tamen,negotiis verſatus es, & in huiuſce nunc *regis* qui ſceptrum imperij tanti , Deo auſpice ac duce accepit , vtque diu felicitérque teneat, Deum impensè omnes ei veneramur, *reginæque matris* , quæ cuſtos regis, & pro tempore imperij tanti rectrix eſt, officia tibi omnia conſtabunt, curámque & fidem tuam , felicitas auráque Dei aſpirans proſequetur. Lutetiæ Pariſiorum a. d. Prid. Non. Iunij, anno ſalutis CIƆ IƆX.

Ampliſſimæ tuæ dignitati cliens

Theodorus Marcilius.

T. FLAVIVS VESPASIANVS PATER EX C. SVETONII LIB. IIX. CVM EXPOSITIONE ET EMENDATIONE THEOD. Marcil. Prof. eloq. Regij.

CAPVT I.

REBELLIONE TRIVM principum.

REBELLIONE *trium principum* dixit, nō autem imperio, quia intelligi vult, tres illos Galbā, Othonem, Vitellium, non iam *principes* quàm tyrannos fuiſſe. Qui à principe deficit eique bellū facit, tyrannus propriè dicitur. Galba defecerat à Nerone, Otho & Vitellius à Galba, antequam Veſpaſianus imperium ſuſciperet. Galba igitur, Otho, & Vitellius tyranni potius quàm principes.

Idem vero eſt *tyrannus, rebellis*, & *rebellio*, Gloſſæ *Rebellio* ἀποστάτης ἀπόστασις. Sic *rebelliones* pro tyrannis in epiſtola Fauſtinæ A. ad M. Antoninū apud Volcat. Gallicanū. Sic autē tyrannus accipitur in iure ciuili paſſim vt §. Publica autē Inſtit. De publ. iudic. vbi crimini maieſtatis pœna eſt, *animæ amißio, & memoriæ rei damnatio poſt mortē*, &c. Melius

A veteres membranæ & *memoriæ tyranni*, &c. quemadmodū legit quoque Theophilus eodē §. Similitérq; vſus §. x. Inſtit. De hered. ab inteſt. Sic & in Baſilico eſt lib. LX. c. XII. tit. XXXV. ὁ ἐπὶ τυραννίδι ἐλεγχθεὶς *tyrannidis cōuictus*, id eſt, reus maieſtatis. Et C. Theod. rubrica eſt. *De infirmand. his quæ ſub tyrannis.* Sic apud Trebell. Poll. *xxx. tyranni.* Tyran-

B nus nēpe qui *cōtra Imper. vel Remp. aliquid molitur* vt d. §. Publica autē.

FIRMAVITQVE tandem.

Tandem, quia etiam Veſpaſianus aliquādiu iactatus procellis Reip. vt loquitur C. Plinius c. III. lib. III.

T. FLAVIVS PETRO.

C Aliqui libri veteres *T. Flauius Petro*: ſed maiore numero alij *T. Flauius Petronius.* Sic etiā poſt paullò, pleriq; *Petronis patrem*, ſed plures, *Petronij patrem.* Petronij ſcil. nomē etſi à Petrone deductum, paullo tamen honeſtius, quia *Petronij* ciues, *petronos* rulli. Petrones ruſtici à petris apud Feſtū, vt rupices à rupib.

INCERTVM SPONTE an euocatus.

Delent vocem illā *incertum* critici, quia ſæpe C.Suet.ſic ludit κατ' ἔλλειψιν ſiue defectu & dubitatione, vt infra c. VI. vt Claudij c.XIII. Galbæ c.XII. etiam non ſemel Cicero. Item C.Plinius: C.Tacitus autem ſæpiſſimè ſiue frequens hęc formula dubitationis apud C.Tacitum. Veruntamen his exemplis nihil efficitur. Nā & pro vulgari lectione ſtat conſenſus librorum & quaſi cōſpiratio; & ſic C. Suet. etiā aliàs locutus eſt, vt Auguſti c.XIX. *Impóſne mentis, an ſimulata dementia incertum.* Sic ergo Deæ criticæ qui ſacrificet, nūquam litauerit.

Petro autem ille ſiue magis Petronius euocatus, centurio non miles gregarius, euocati enim milites, quia confecerant ſtipendia, ſiue erāt emeriti, ducebāt ordines ſiue cēturiones erant. Hinc illud in excerptis Gloſſar. *Euocatus* ταξίαρχος.

MISSIONE IMPETRATA.

Intellige de miſſione dari ſolita veteranis, de qua eſt l.IX.C.Quando prou.nō eſt nec. eáq; miſſio *honeſta* plerumq;, interdum tamen eſſe potuit *cauſaria* vt d.l.IX. contráq; non veterani nonnunquam etiam honeſta l.XIII.§.Miſſionū D.De re milit.

COACTIONES ARGENTARIAS factitauit.

Non dixit abſolutè ſiue præcisè *coactiones*, ſed cū diſcrimine *argentarias* vt & l.propen.§.vlt.D.De ſtatu lib. *coactorem argentarium.* Coactorū quippe genera multa, vt *coactores argentarij*, *coactores auctionarij*, *coactores auri luſtralis*, & id genus alij. Argentarij coactores fuêre mercenarij eorum qui argētariam ſiue menſam haberent. Acro & vetus interpres Horatij in Sat.VI.lib.I.

A Auctionarij coactores qui pecunias in actionibus cogebant. Auri luſtralis coactores, qui cogere ſiue exigere ſoliti aurum luſtrale ſiue vectigale, vt in vetere inſcriptione Tordę in Dacia. *P.Ælio T.F.Quæſt. R.auri luſtralis*, &c. id eſt, *collectori auri vectigalis ex Dacia.* Vectigalia nempe exigi ſolita luſtris. Quod autem eſt in gloſſis Philoxeni *coactor*
B κωμάκτωρ, ἀνάγκως, corrige ἀργυροκόπος nō vt Bouau. Vulcanius εἰσπράκτωρ, vt in gloſſis etiam ipſis patet.

ETSI QVIDAM EVM primipilarem nonnulli cum adhuc ordines duceret.

Opponit *primipilari*, *ducentem ordines*, hoc ita intellige. Centurionū
C alij primipili ſiue primipilares ſiue in ordinibus primis: alij cēturiones tantū ſiue quiqui ordines ducerent. itaque intelligi vult C. Suet. hunc T.Flauium Sabinum Veſpaſiani patrem, fuiſſe vt nonnullis placet, *primipilum* ſiue *primum pilum* ſiue *primopilum* ſiue *primipilarem*, ſiue *primipilarium*: vt alij, tātummodo centurionem. Ordines itaque generis
D nomine in ſpecie poſt primumpilū.

De primipilari ſiue primopilari ſiue primipilario, ſiue primopilario non neceſſe habeo dicere. Nam copiosè Aldus Manucius in Iugurtham C.Salluſtij, Iuſtus Lipſius de militia Romana dialogo IIX. lib.II. Etſi non deeſſet ſpicilegium volenti, vt primipilos alios fuiſſe milites gregarios, alios centuriones: & pri-
E mipilū eſſe vel ipſum ordinē primū vel centurionatū illius ordinis ſiue vt Valer.c.I.lib.VI. & C.Tacitus loquitur annali XIII. *honorem primipili* ſiue vt l.I.C.de primipilo, *primilatū* vel commodum illius centurionatus, aliáque id genus plurima. Sed

nunc

nunc operę nō eſt centones farcire.

SACRAMENTO SOLVtum per cauſam valetudinis.

Vt ſi diceret, *impetrauiſſe miſsionē cauſariam* vt l. XIII. §. Miſſionum. De re milit. l. II. §. Ignominia De his qui not. inf. D. Apulei aſinus lib. IV. Exſertiſſimè de hac miſſione Gordianus Imp. l. VI. C. de re milit. vbi de examinatione huiuſmodi militū ante quàm dimitterentur ſolita fieri à iudice competente & medicis.

Sacramentum autem abſolutè dixit pro ſacramento militiæ. Nā hoc ſacramentum propriè. Idémq; στρατεία, vt Gloſſę, *Sacramētum* ὅρκος στρατιωτικός. Item ὅρκος στρατιωτικός *Sacramentum*. Formula ſacramenti militaris eſt apud Veget. c. V. lib. II. vbi quod eſt, *nam puncturis* &c. male corrigitur *nam victuris*. Atticè Vegetius *pincturas pūctas*, vt alij *picturas pictas*. *Puncturā* verò etiā Iul. Firmicus dixit c. XXI. lib. IIX. Alia ſacramētis formula fuit in Republica vetere, vt apud A. Gell. c. IV. lib. XVI.

PVBLICVM QVADRAgeſimæ egit in Aſia.

Publicū agere v. c. Læuinus Torrentius interpretatur *vectigal colligere*. Qui quod Suetoniū quoq. ipſū Vitellij c. VII. ſic locutū ait, eius rei nec volam ibi nec veſtigium deprehenderis: Tullius tamen nō diſſimiliter dixit Verrina vt *Agere crimen oſtiatim* pro colligere, ſed verius eſt, *agere publicum*, exercere vectigal, vt *agere Remp.* Paullus l. XXXV. §. III. D. Quib. ex cauſ. maior. *Menſuram rei agere*. Plin. c. III. lib. XV. ſic *Secretum agere* Sueton. Claudij c. XXV.

Publicum autem quadrageſimæ nunc portorium ſiue telonium intelligi vult vt Fabij Declam. CCCLIX. Hinc *quadrageſimæ portorium* apud A Symmachum epiſt. CXCII. lib. V. Ioann. Caſſian. c. XXXII. collat. XXI. Et hoc ipſo c. Sabinus hic dicitur τελωνήσας id eſt telonarius fuiſſe. At Suetonij Caio c. XL. etiam *quadrageſima ex litibus*.

MANEBANTQVE imagines.

Intelligi vult hodie non manere. B Itaque malè V. C. Iuſtus Lipſius ad C. Taciti Annal. XIII. correxit, *Mādántque imagines*. Quod reprehēdēre alij poſtea, ſed neque ipſi rectè ſublatas imagines illas à Veſpaſian.

Καλῶς τελωνήσαντι.

Bono quondam telonario, aut Qui bene telonium exercuit. Publicanus genus, telonarius ſpecies vt l. C III. C. Theodoſ. De indulgent. debit. Neque rectè V. C. Iacobus Cuiac. ad l. XVI. de verb. ſign. differre illa d. l. III. nō putauit. Nā publican⁹ eſt qui ſiue terra ſiue mari aut flumine vectigal exigit: Telonarius autē propriè qui mari aut flumine. Sic apud Marcell. in *Portitores*, telonarij portitores. Et Moſchopulo τελώνης ὁ τὰ τῆς θαλάσσης καὶ τὰ τοῦ αὐτιναύλου διενεργῶν. D Sic in conſtitutione Friderici de Regalib. feudor. c. LVI. lib. II. *vectigalia & quæ vulgo dicuntur telonia*. Sic enim libri emendatiores. Similiter *teloneū* in priuilegio quod Carolus M. monachis S. Germani Pariſiis dedit apud Aimon. Monac. c. I. lib. V.

POSTEA FENVS exercuit.

E Sic dicere maluit & quaſi *vrbanatim* vt Pomponij verbo dicam, ſiue paullò ciuiliùs loqui, quàm *ruſticatim* dicere. *Fenerator fuit* aut *vſurarius fuit*. Nā fenus exercere quaſi artificium eſt, fenerator conuiciū

vt Ciceron.I.de offic.odioſi *portito-* A *res,fœneratores.*Et Iul.Firmic.c.IIX. lib. III. iunxit, *delatores, abſconſos, ſubdolos,malitioſos,maleficos, fenerarios.*Abſconſus κρυψίνοις.

MANCIPEM OPE-
rarum.

Manceps conductor aut redemptor: mēceps mēte captus Priſcian. c.III.lib.I.c.III. lib.v. vnde iocus in cupidos nimis & cæcos cōductores vectigalium,ſiue eos qui malè redimunt nō eſſe *mancipes* ſed *mencipes.*

QVAMVIS SATIS
curioſè.

Curioſitas nēpe inter laudes hiſtorici, in Auguſta ſiue principum hiſtoria maximè.Rationes Dio reddit lib.LIII.I. Quia principū plerǫ; res omnes arcanæ II.Quia plurimæ III. Quia ſcripta & ſermones de iis C ad gratiam & voluntatem principis IV. Quia multa non facta pro factis narrari ſolita & vice verſa v. Famā à reb.ipſis vt plurimùm diſcrepare. His & talibus de cauſis ſcriptionē hiſtoriæ Auguſtæ ſiue principalis, nulli facilem eſſe,Dio ille ſapienter diſſerit, adde ſcholaſtico imprimis & parū curioſo. Neq; tamen ſic curioſus eſſe ſcriptor ille hiſtoriæ de- D bebit vt minutiſſima etiā quæq; & non neceſſaria perſequatur eáq; de re ſapiens Luciani lib.de ſcribenda hiſtoria præceptum eſt. Tali.n.ſcribere & narrare velle, quaſi corpuſcula in ſole ſiue *atomos numerare eſt*,queādmodum vrbanè Ammian. Marcellin⁹ luſit principio lib.XXVI. idémq; lib.XXVII.ſapienter prçcepit *non decere hiſtoriā producere per mi-* E *nutias ignobiles.*Dixeris,ad minutias eiuſmodi curioſè Caius Suet.cōſectatur,hiſtoriæ itaq; leges violat,vt Veſp.*in ſphæriſterio defricari ſolitū* & id genus alia infra c.XXI.*Tonderi diligenter ac radi,aut etiā velli ſolitū C. Cæſarem:Octauianū Saturnalib.totos dies aleam luſiſſe*,aliáq; eiuſdem ſortis plurima. Sed benè hoc ita Caius noſter.In clarorū.n.virorum,& maximè principum vitis, etiā paruiſſima quæ videntur, magni tamen ad exēplum momēti ſunt. Itaq; Attica Siren.Xenophon,ex eóq; Eunapius καὶ τὰ πάρεργα δεῖν τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν ἀναγράφειν. *Etiam ioca & nugas indu-* B *ſtriorū & grauium virorū literis mandari oportere.* Idémq; & Muſarū & Martis alumnus Xenoph.apud Plutarch.in Ageſilao τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔχειν τι καὶ τὰς ἐν οἴνῳ καὶ παιδιᾷ φωνὰς καὶ διατριβὰς ἀξιομνημόνευτον, id eſt. *Præclarorum virorū etiā in ludo iocóque & vino voces & vsū, habere aliquid dignum memoria.* Diſtinguere itaq; oportet hiſtoriā rerum geſtarum à C vitarū hiſtoria. Huic etiā minutiſſima quæque perſequi decorū eſt,illi non item. Sic capiendū quod Flau. Vopiſc. in Proculo. *Minima quæque iucunda ſunt, atque habent aliquid gratiæ cum leguntur.*

Curioſitatis autē nomine in laude vſus ſum, vt & πολυπραγμοσύνης nomen Græcè vſurpes non malè, contra quam viſum A.Gellio c.XVI. D lib.XI. Nam πολυπραγμοσύνης laudi φιλοπραγμοσύνην vituperationi eſt, eáque de re Suidas.

C. II.

CVI NOMEN EST
Phalacrino.

Itinerario Antonini,vltra Reate & *Interocriū,Falacrinus*, nēpe vic⁹. Apud Geographū autē lib.v. vicus Reati finitimus Ιντερόκρεα. Phalacri- E ne itaq.via Salaria quà itur Amiternū, & hodiéq; Salaria via eunti Aſculū,ſe offert tēplum D.Sebaſtiani in Phalacrino haud procul Reate.

Q. SVLPICIO CAME-
rino C.Poppæo Sabino Coſſ.

Rectū fuiſſet C.Poppæo Sab.Q. Sulp.

Sulp. Camerino Coſſ. Nam Popæus Coſ. maior: Sulpicius minor, vt patet in Faſtis. Sed vſitatiſſima illa in nominib. Coſſ. πρωθυστεία eſt, vt Valerij c. IV. lib. I. M. *Popillio Lænate Cn. Calpurnio Piſone coſſ. Atqui* maior Piſo: minor Lænas. Sic C. Plinij c. I. lib. XXXIX. C. Taciti Annali. IV. & 5. Reſtituta Inſtit. de fideicom. hered. & paſſim.

EDVCATVS SVB PAterna auia Tertylla.

Hunc locum interpretatus ſum ad illum Horatij epiſt. I. lib. I. verſum,

Pupillis quos dura premit cuſtodia matrum.

QVARE PRINCEPS quoque. C

Totus hic locus vitioſè interpunctus à Critica gēte omni. Quippe Suetonius voluit. *Quare princeps q. c. l. i. a. frequentauit, manente villa qualis fuerat olim, ne quid ſ. o. c. deperiret: & auiæ memoriam &c.*

NE QVID SCILICET oculorum conſuetudine deperiret. D

Ne quid minueretur ei de voluptate quam capiebat ex adſpectu & quaſi facie ipſa villæ in qua repſiſſet puer, cuiuſmodi Ciceronis voluptas ex Arpinate villa eius auita, principio ſecundi legum. Hinc itaque commiſeratio Fabij Declam. CCCXXVII. *Penates illos in quibus natus ſum, qui mihi quotidiana imagine verſantur ante oculos, amiſi &c.* Et illa apud Sidon. Apollin. epiſt. V. lib. III. *Rus non ſolum notum, verumetiam inter lactantis infantiæ ru-* E

A *dimenta reptatum &c.* Eiuſdem quoque cōmiſerationis veſtigium l. XLIIX. D. de rei vindic. l. XXII. C. de admin. tut. Hinc itaque natum ius προτιμήσεως ſiue redhibitionis gentilitiæ, ſiue retractus gentilitij.

VT SOLLEMNIBVS AC feſtis diebus.

B Feſtis nempe diebus ſoliti pateras Diis libare, deinde & ipſi perpotare. Itaque matronæ quanquam lege Romuli temeto abſtinere iuſſæ, tamen feſtis diebus ſolitæ poſt libationem obducere, vt narraui ad leg. XII. tabul. c. XCVI.

POCILLO QVOQVE eius argenteo potare perſeuerauerit.

Suum cuique patrifamilias & matrifamilias poculum, plerumque autem patritum & auitum, ad libationes, patera nempe: vt Ciceronis Verrina VI. *Patera qua mulieres ad res diuinas vterentur.* &c. Huiuſmodi patera caſca voce etiam *Calpar* apud Feſtum. Neque Romanis tantum, ſed gentib. etiam aliis pleriſque hic ritus, vt patera Didonis, Æneide I. Patera Pterelæ regis Plauti Amphitr. Veſtigium quoque in literis ſacris, vt Rectorum c. XLIV.

LATVM CLAVVM quanquam fratre adepto.

Adeptum latum clauum intellige à principe impetratum. Argumento eſt Papinij locus Silua penult. lib. IV. quem locum reſtituere, in animaduerſis ad C. Suetonium aggreſſi, deſtituêre. Sic autem legendus eſt.

Quippe & opes & origo ſinunt, hac lampade prima
Patritias intrare fores, ac pube ſub ipſa
(Si modo prona bonis inuicti Cæſaris adſint
Numina) Romulei limen pulſare Senatus.

Opes, inquit, ô Menecratis fili, & origo ſinunt te patritium puerum fieri, ſi tamen placitum principi. Quippe vt eques à principe ſenator fieret, duo requiſita, cenſus & ſplendor generis. Quare C. Plinius epiſtol. III. libr. x. cum à Traiano peteret, vt Voconium Romanum in ſenatum legeret, oſtendit ei cenſum eſſe & ſplendorem natalium.

Atque iidem illi qui malè reſtituunt locum Papinij, etiam ne rectè, cenſent tunicam laticlauiam ſenatorum liberis non aliter fuiſſe, quàm indulgentia ſiue beneficio principis. Atqui diſtinguere oportuit, nempe, iis qui non eſſent ſenatorum liberi opus indulgentia illa principis, vt nunc Sabino ac Veſpaſiano. at ſenatorum liberis omnibus hoc ius lati claui, & cum toga virili ſumpta ſimul tunica laticlauia. Hinc illud Papinij Silua II. libr. V.

— Mox tyrios ex more ſinus, tunicámque potentem
Agnouêre humeri &c.

Meliùs alij, *tunicāque patentē*. Ait puerū Criſpinum ſimul cum calceis lunatis, etiam latum clauum, ſiue tunicam laticlauiam ſumpſiſſe, idque factum de more, nempe ſenatorum liberis ſolito.

Opponunt locum Iſidori, qui c. IV. lib. IX. ait Senatorum liberos e- A quites fuiſſe, vſque ad legitimam ætatem ſiue annum v. & xx. Sed nihil iuuat eos Iſidorus. Nam liberi ſenatorum equites, ſanè, ſed laticlauij. Atque hoc inſtitutum ſic ab Auguſto, vt patet C. Suetonij c. XXXIIX. vbi, *protinus*, intellige, ante legitimam ætatem, ſiue pariter cum toga virili. Senatorum itaque liberi non fuêre ſenatores ante le- B gitimam ætatem, at laticlauij fuêre.

Ad ius itaque hoc laticlaui quod ſenatorum liberis antequam ſenatores fierent, pertinent illæ in iure ciuili quæſtiones Pauli & Vlpiani M. De ſenatoribus, quia laticlaui prærogatiuæ plurimæ.

Prima quæſtio. An etiam adoptatus à ſenatore ſit ſenatoris filius, ſi- C ue ius lati claui habeat? adfirmatur l. v. D. eod.

II. An etiam ille ſenatoris filius qui ſuſceptus patri ante ſenatoriam dignitatem? Adfirmatur d. l. v. & l. II. §. In filiis De decurionib. l. Moris §. penult. De pœnis D. Neque obſtat l. XI. C. De dignitat. Nam turbidè admodum à librariis accepta eſt, ſic autem digerenda: *Si ſe-* D *nator vel alius clariſſimus priuatos habeat filios, editos quippe antequam ſuſciperet dignitatem (cum paternos honores inuidere filiis non oporteat) à ſenatore vel alio clariſſimo ſuſceptū, in clariſſimatus ſciendum eſt dignitate manſurum. Quod non ſolùm circa maſculos dignoſcitur conſtitutū, verū etiam circa filias ſimili conditione ſeruandum.* Scio viſum aliis aliter, ſed E vt Plautus dixerit, etiam *oculis* eos *vtilitatem* hac in re *parum* obtinuiſſe ſcio.

III. An qui adoptatus à ſenatore, & poſt emancipatus, maneat tamen filius ſenatoris? Negatur l. VI. D. De ſenatorib.

IV. An

ıv. An ſenatoris filius datus in adoptionem qui dignitatis inferioris eſt, maneat ſenatoris filius? Adfirmatur d. l.vi.

v. An filius naturalis emancipatus à patre ſenatore, habeatur filius ſenatoris? Adfirmatur l. vii.D. eod.

vii. An poſtumus quoque ſenatoris filius? Adfirmatur d.l.vii.

iix. An qui conceptus & natus, poſt quàm pater ſenatu motus eſt, ſenatoris filius? Negatur d. l.vii.

ix. Qui conceptus patre ſenatore, natus autem patre iam regradato, an ſenatoris filius? Adfirmatur d.l.vii.

x. Is cui & pater & auus ſenator, ſed pater ſenatu motus antequam is conciperetur, an quia ſenatoris filius non eſt, etiam nepos ſenatoris habendus non ſit? Negatur d. l. vii.

MAGIS CONVICIO quàm auctoritate.

Patris poteſtas ſiue maieſtas dicitur: matris auctoritas. Pater iubere poteſt, mater non poteſt, quia non habet in poteſtate, ſiue patris iuſſus eſt iure ciuili, matris non eſt iuſſus, ſed auctoritas tamen aliqua. Vnde illud l. xxi. C. de inoff. teſt. *Filia matre volente nupſit* &c. itaque matris poteſtas aliqua naturalis tantum: patris & naturalis & ciuilis. Hinc patris & matris poteſtas inæqualis dicitur l. iv. D. De cur. fur. M. Seneca Controuerſ. iv. lib. vii.

Primæ partes ſunt patris, ſecundæ matris &c.

PER CONTVMELIAM anteambulonem fratris.

A Salutatores ſiue antelucana officia Romę dicti *anteambulones*. Martialis epigr. lxxiv.lib.x.

—Quamdiu ſalutatur
Anteambulones & togatulos inter
Centum merebor plumbeos die toto.

Anteambulones & togatulos δὶς τὸ αὐτὸ dixit pro anteambulones togatos. Sic epigr. xiix.lib.ii.

B *Sum comes ipſe tuus, tumidíque*
anteambulo regis.

Tumidi nempe toga durata, & tabellis compoſita ſiue tabulata. *Anteambulare* προπέμπειν, vt in Gloſſis, *Anteambulo*, προπέμπω. Iidem quoque *Antepedes*. Agrætius. *compedes*
C *ſeruorum obſequia, antepedes amicorum.* Ex Iuuenale opinor. cuius illud Satyra vii.

—Togati Antepedes.

De his quoque Simplicius in Epictetum. Veſpaſianus igitur quaſi anteambulo ſui fratris, albatus
D quippe ſolitus cum prætextato & laticlauio eſſe. Reges autem ipſi prætextati Romæ: clientuli ſiue anteambulones illi albati, vt apud Martialem epigr. lvi.lib.i. Hinc apud Iuuenal. ſat.x.

—Niueíque adfrena Quirites.

Anteambulones verò illi non ſemper pedites, ſed lautiores quoque in
E equis, ſellis, lecticis. Indicio eſt idem Sat.i.

TRIBVNVS MILITVM.

Sic meliùs plerique libri, quàm alij, *Tribunatu militum*, &c. vt etiã mox *Quæſtor Cretam* &c. non autem *Quæſtura* &c. Tamen Iulij c. iv. dixit, *Tribunatu militum auctores iuuit* &c. Sed res diuerſa eſt.

QVÆSTOR CRETAM & Cyrenas prouinciam.

Creta inſula, & Cyrenæ ſiue Pentapolis vna prouincia, vt Appian. lib. III. vbi C. Caſſio Cæſaris percuſſori prouincia Cyrena & Creta.

Quæſtores autem alij prouinciales, vt nunc Veſpaſianus, alij candidati Cæſaris, vt l. vnica §. II. D. De offic. quæſt. Atque horum melior longè conditio, de qua Velleius lib. II. Et tangitur Quinctiliani c. III. lib. V. Hi in Republ. vetere quæſtores ærarij, ſiue quæſtores vrbani. Aſcon. in III. Verrin. T. Liuius lib. IV.

SORTE CEPIT.

De quæſtoria prouinciarum ſortitione Tullius pro Murena, Philipp. II. Epiſt. VI. lib. VI. ad Attic.

SEXTOQVE LOCO.

Eóque vltimo. Tullij Cic. ſæculo vltimus in ædilium creatione, quartus locus, nam ædiles tunc IV. Veſpaſiani tempore ſextus. Nam ædiles VI. l. II. §. Deinde Cornelius Sulla. De orig. iur. T. Liuius fine lib. VI. Dio fine lib. XLIII.

VIX ADEPTVS EST.

Vix intellige non ſenatus ſuffragiis, ſed beneficio principis Caij, proptereáque Veſpaſianus infenſus ſenatui, vt infra dicturus Suetonius, videlicet quia repulſam paſſus à ſenatu. Quemadmodum verò magiſtratus beneficia eſſent principis, patet Dionis lib. LIIX.

Olim videlicet ſiue in Republi-
A ca vetere ſuffragia populi in comitiis: poſt in Rep. noua ſenatus ſuffragia in curia, vt patet Dionis loco ante d. Qui locus mēdoſus malè notata, interpoſitione.

Princeps itaque aut ipſe per ſe mandabat magiſtratus: aut petitores commēdabat ſuffragiis ſenatus: quib. neutrum eſſet à principe, his petere neceſſe à ſenatu, Dionis loco
B eodem. Poſtremi huiuſce generis petitor Veſpaſianus repulſam paſſus à ſenatu in ædilitatis petitione, eandem adeptus à Caio principe. Hinc odium eius in ſenatum, beneuolentia in Caium. Ac commendare quidem tribuum ſuffragiis primus inſtituit Iulius Cæſar, Suetonij c. XLI. Sed Auguſtus cum lege regia populi poteſtas omnis in eum
C tranſlata eſſet, ſuffragia tranſtulit ad ſenatum, eo prætextu, quaſi multitudine præpediente, iam populus conuenire non poſſet: qui prætextus vt vera cauſa ponitur l. II. § Deinde quia difficile D. De origine iur. §. Scriptum autem ius. Inſtit. De iure natur. ſic intellige dictum Modeſtini l. vnica De ambitu.
Ad curam principis magiſtratuum
D *creatio pertinet non ad populi fauorem* &c.

Vt autem nunc Veſpaſianus vix ſine beneficio principis, & vltimo loco ædilis factus, non diſſimiliter apud Ciceronem Vatinius vix ædilis factus beneficio Coſ. & poſtremus.

ET INPRIMIS prætor.

E Renunciatio quæſtorum, ædilium, prætorum plures habuit gradus. Itaque Tullius pro Murena, *Renunciatio*, inquit, *gradus habet.* Hi gradus potiſſimùm tres. Primus,

Medius,

Medius, Poſtremus. Primo gradu
illi qui primi renunciantur: ſecun-
do ſiue medio, qui inprimis, vt
nunc Veſpaſianus, & Tullius de ſe-
ipſo in Piſonem. Tertio ſiue poſtre-
mo qui vltimi renunciantur vt nũc
Veſpaſianus quæſtor, & Vatinius
apud Cic. inprimis itaque renun-
ciati qui ſecundo ſiue medio renũ-
ciationis gradu. primus renuncia-
tionis gradus honeſtiſſimus, vnde
frequens gloriatio M. Tullij ſe pri-
mum prætorem renunciatum, vt
pro Pompeio, in toga candida, a-
pud Aſcon. in Piſonem, fine Bruti.
& Seruius Sulpic. apud Cic. pro
Murena, gloriatur ſe *primum quæ-
ſtorem* factum. Et Auſonius in grat.
act. ſe *Conſulem priorem factum*. Me-
dio gradu alij honeſtiores aliis, nẽ-
pe vt primo quiſque proximus. Sed
omnes inprimis, quia ante poſtre-
mum. Et hinc etiam gloriatio Tul-
lij in Piſon. ſe *quæſtorem renuncia-
tum inprimis*. Et nunc Suetonij de
Veſpaſiano. Vltimus autem locus
non ſine rubore & quadam quaſi
infamia, vt nunc Veſpaſiano, & Va-
tinio apud Ciceronem.

Renunciationem accipe nunc, fa-
ctam ab eo qui habet comitia, vt
Coſ. Erant enim & aliæ duæ, vna
voce alicuius de centuria ſua, II. vo-
ce præconis in centuria.

LVDOS EXTRAOR-dinar. pro victoria eius Germani.

Ludi ordinarij quos Prætor ini-
tio aut exitu præturæ, & ob prætu-
ræ honorem dabat, vt res nota cum
aliũde, tum ex Plutarchi Bruto. Vbi
C. Caſſius M. Brutum ſic adfatur, *ab
alijs Prætorib. ludos, ab ipſo liberta-
tem exſpectari*. Et Dionis lib. LIV.
vbi Auguſtus vt rem ſolennem per-
A mittit Prætorib. ludos initio & exi-
tu præturæ: exordinarij autem, ſi
quis daret in prætura, neque ob
præturam, ſed alterius rei cauſa, vt
nunc Veſpaſianus.

POENÆQVE CONIV-ratorum.

De qua contra Caium coniuratio-
B ne Dio lib. LIX. C. Tacitus princi-
pio lib. XIV. Ioſeph. orig. c. I. lib.
XIX. tangit quoque Sueton. Caij c.
XXIV. L. Seneca epiſt. IV. Rutil. Nu-
mat. Itinerarij lib. I.

VT INSEPVLTI PRO-iicerentur.

C Hæc peculiaris pœna perduellio-
ni ſiue crimini maieſtatis, vt patet
l. I. D. De. cadauer. punit. ſic Titius
Sabinus maieſtatis reus proiectus
in *gradus Gemonios* apud C. Taci-
tum Annali VI. C. Plinium c. XL.
lib. Similiter etiam Seianus eiúſque
complices apud Tacitum Annali
VI. & Pomponius Labeo lib. eod.
D veſtigium quoque libro eodem, vbi
de ſupplicio Aſinij Galli, & vbi de
morte Agrippinæ libro eodem, &
apud C. Sueton. Neron. c. LIII.

Quemadmodum proiicerentur,
vnco ſcilicet à carnifice protracti
in Gemonias, patet C. Taciti &
Suetonij locis anted. & Suetonij Ti
berio c. LXI. & LXXV. & C. Taciti
hiſtoriar. libr. III. A Gemoniis de-
E inde tracti quoq; poſt in Tiberim,
vt apud C. Plin. c. XL. lib. LIX. vbi Sa-
binus Veſpaſiani frater natu maior
ſic trahitur, qui tractus quoque an-
te in Gemonias, apud Tacitum III.
hiſtor. ſic in Tiberim tracti quoque
complices Seiani apud Tacitum an-
nali VI. Suet. Tiberio c. LXXV. ſic in-
fra Veſp. c. XIX. *Tiberim proiicere*.

EGIT ET GRATIAS EIA apud ampliſſ. ordinem.

Ritus ſollennis accepto à principe beneficio, vt magiſtratu, gratias ei agendi in ſenatu. Sic Ælius Verus Hadriano apud Spart. ſic C. Plin. à Traiano cõſulatum adeptus ei gratias agit oratione illa quam plebecula *panegyricum* vocat, cũ ſit Gratulatio ſiue gratiarum actio, ſed B
propter laudes Traiani ſpeciem aliquam habens panegyrici. Rectéque in genere eodem Auſonij ad Gratianum principem oratio inſcripta non panegyricus, ſed *Gratiarum actio.* Et ipſum Plinium Gratiarum actionis non autem *Panegyrici* nomine librum illum indigetari voluiſſe, ipſe teſtis locupletiſſimus. Nã & ipſius orationis principio, *tan-* C
túmque inquit, *à ſpecie adulationis abſit gratiarũ actio mea* &c. Et mox *principi*, inquit, *gratiam acturus* &c. Epiſt. XIII. lib. III. cum ait *librũ quo nuper optimo principi gratias egi, miſi exigenti tibi* &c. Et eiuſdem lib. epiſt. XIIX. cum ita ſcribit: *Officium conſulatus iniunxit mihi vt Reip. nomine principi gratias agerem* &c. Quo loco etiam patet ratio cur non *Pa-* D
negyricus ille ſed *gratiarum actio*. Quippe quia dictus ritus ſollemni quo principi gratias agere ſoliti in Senatu, qui beneficio eius conſulatum adepti eſſent. Vnde illud Plinij epiſtol. illa XIIX. *ex more feciſſem* &c. In Republ. vetere Conſul principio initi magiſtratus, populo agere ſolitus gratias pro concione, vt patet Æmilij Pauli exemplo apud E
Plutarch. in vita eius. Patet quoque apud Ciceronem principio Agrariȩ II. In Rep. autem noua principi agebat gratias in ſenatu, vt Plinius, Auſonius, alij. Receptum autẽ hoc ita in Repub. noua Senatuſconſulto de quo C. Plinius ead. orat. *Paſendum* inquit, *eſt Senatuſconſulto quo ex vtilitate publica placuit, vt Coſ. voce, ſub titulo gratiarum agendarũ, boni principes quæ facerent recognoſcerent: mali quæ facere deberent* &c. Vnde liquet ſenatum ipſum voluiſſe eiuſmodi orationes Gratiarum actiones vocari, non Panegyricos, quanquam ſub ſpecie gratulationis laudaretur quoque princeps.

Adhæſit autem illi C. Plinij orationi nomen *Panegyrici* quia ſic eã Sidon. Apollinaris vocat epiſt. x. lib. IIX. Atque in errorem traxit porrò etiam criticorum agmina. Idémque Sidonius Panegyricum illum vocat *comparabilem.* Iuſtus Lipſius V. C. corrigit, *incomparabilem.* Sed ipſius C. Sidonij ſenſu ac verbis refellitur. Nam *Panegyricum* illum, vt ipſe nominat, videri vult inferiore ſiue minore laude, quam eiuſdem C. Plinij orationem pro Actia Variola. Non eſſet autem inferior, ſi *incomparabilis.*

HONORE COENÆ DIgnatus eſſet.

Cœnæ Imperatoriæ ſiue principali adhiberi, honor ingens, vt patet Suetonij Caio c. XXXIX. Domit. c. XXIV. Atque is *honor menſæ regalis* apud Amm. Marcel. lib. XV. Hinc Euchariſticon, ſiue Gratulatorium carmen, ſiue gratiarum actio Papinij ad Domitianum *pro epuli honore.* Silua II. lib. IV. Vbi & cauſa illa cur tantus hic honor æſtimaretur. Népe quod nunquam aliàs cuiquam fas ſedentem loqui principi, niſi in epulo. Tunc enim etiam iacenti ſiue accubanti ſermo eſſe potuit cum purpurato, vt apud C. Sidonium epiſt. XI. lib. I. Dictæ verò principis epulæ *diuinæ* vt l. VII. C. De comitib. & tribunit. ſcholat. Eóque facit Martial.

Martial. epigr. xxxix. lib. ix. epigr. xciii. lib. ix.

C. III.

EQVITIS ROMANI SAbratenſis ex Africa.

Bono diſcrimine *equitis Rom. Sabratenſis*, vt ſignificaret equitem Romanum quidem, ſed municipalem. Equitum Romanor. genus triplex fuit. Nam aut domo ſiue origine Romani fuēre, iiſque propriè Romani? aut ex municipio Italiæ, iiſque municipales. Cuiuſmodi M. & Q. Cicero. Itaque apud Iuuenal. Sat. iix. Cicero *municipalis eques*: aut ex prouincia, iiſque prouinciales, cuiuſmodi eques L. Seneca. Itaque ipſe apud C. Tacitum Annali xiv. *equeſtri ſe & prouinciali loco ortum ait.* Primo dignationis gradu equites Romani, ii. municipales, iii. prouinciales.

Differt autem quoque eques municipalis & prouincialis Romanus, ab equite municipali aut prouinciali ſimpliciter dicto. Nam illi in ordine equeſtri Romæ: hi in ordine equeſtri tantum municipij ſui aut prouinciæ. Quippe vt in Republ. Romana Coſſ. Senatus, eques, plebes: ſic & in municipiis Italiæ & prouinciarum, Duumuiri, Decuriones, equites, plebeij. Hinc *Reſpublic. municipalis* apud Ciceron. ii. Legum.

LIBERTAM OLIM LAtinæque conditionis.

Malè in aliis *Delegatam olim, Latinæque conditionis*. Neque rectè V. C. Petrus Pithoeus Subſec. c. ix. lib. ii. *deligatam olim* &c. & intelligi vult pœnæ cauſa vinctam fuiſſe. Bene hoc refellit Leuinus Torrentius.

Parum atiam rectè Hadrianus Turneb. Aduerſ. c. xv. lib. xxii. *Delicatam olim* &c. Nec moror ſic vocari *delicatos* à Suetonio Titi c. vii. Suetonius enim lectionem illam ipſe refellit, & docet à ſuo ſtilo & manu eſſe, *libertam olim* &c. quia ſubiungit, *Sed mox ingenuam, & ciuem Romanam reciperatorio iudicio pronunciatam* &c. Libertæ opponit ingenuam: latinæ cōditioni ciuem Romanam. Ne Torrentius quidem ſat ex mēte Suetonij legit *libertam delegatam olim*, aut, *delegatam olim*. Quid enim delegatio ad libertinitatem? Planè quidem ita Suetonij ſtilo fuiſſe, *libertam olim* &c. indicio Aurel. Victor in Veſpaſ. qui nihil aliud quàm *libertam* fuiſſe.

Dixit verò Suetonius *libertam*, reſpiciens ad patronum eius Statillium: *latinæ* autem *conditionis*, vt diſtinguat libertinitatem eius. Triplex enim libertinitas olim. Romana, ex manumiſſione vindicta, cēſu, teſtamento: Latina ſiue Iuniana ex manumiſſione inter amicos, per epiſtolam, per menſam ſiue conuiuiū: & Dēditia ex manumiſſione eius qui à domino pœnæ cauſa vinctus, aut tortus, aut notis compunctus. Iuſtin. Inſtit. §. vlt. de libert. & ibidem Theophilus, Caius Inſtit. Tit. i. Vlpia. Reg. Tit. xi. Auctor. veter. fragm. De libertis. Pithoeus Subſce. c. ix. lib. ii. Alciatus Parerg. c. xiv. lib. i.

SED MOX INGENVAM & ciuem Rom. recip. iud. pronunc.

Solitus M. Cicero, item alij, tanquā res differētes ponere *iudices* & *reciperatores*. Vt Verrina v. *Nullum vnquam iudicem aut reciperatorem dedit*. Et pro Cæcinna, *Si quis iudex*

reciperatórve dicat. Sic etiã diſcriminis cauſa, aliàs dicuntur *iudicia* tantùm aliàs *iudicia reciperatoria*, vt nunc, & apud Ciceron. II. de Inuent. C. Plinium epiſt. penult. lib. III. Valerius in Notis. *Quanti ea res erit tanti iudicium reciperatorium dabo.* Eáque formula eſt Prætoris dantis reciperatores. Quid autem iudex ac reciperator interſit, variè traditum eſt. V. C. Cuiacius recitatione ſollenni ad §. Præiudiciales, Inſtit. De actionibus reciperatores definit eſſe *iudices pedaneos*. Sed fortè verius eſt, pedaneum iudicem eſſe genus. Quiuis à Prætore iudex datus, eſt *pedaneus iudex*, idémque *iudex delegatus*: ſed reciperator eſt ſpeciatim ac propriè is qui datus à prætore ad res reciperãdas, vt Plauti Bacchid. Sc. *Ibo*. T. Liuij principio lib. XLIII. Huic opponitur iudex à prætore datus, nempe ad petitiones quaſuis alias. Itaque nonnulli diſtinguunt quoque iudices dari ad iuris quæſtionem: reciperatores ad quæſtionem facti. Sed illa differentia non æquè conueniens eſt.

Dicuntur quoque reciperatores generis ſui nomine *iudices* vt in legis Maniliæ c. v. & paſſim D. De liber. cau.

Sed reciperatoris eſt quoq. nomẽ generale, ſiue reciperatorum genera multa ſunt. Primi generis reciperatores ſunt iure belli ac gentium, de quib. eſt apud Feſtum, & dicendi nobis locus quoque infra ad caput x. Alterius generis reciperatores, in quauis alia rerum repetitione, dati à prætore: III. generis *reciperatores perigrini*, de quibus Theophilus §. Eadem lege, Inſtit. Quib. ex cauſ. manum. non poſſ. Tangit quoque Vlpian. Regul. Tit. I. §. eadem. Inter hoc & ſecundi generis reciperatores intereſt, quod illi ſine Prætore

A res iudicant: hi autem Procos. aut Præſidi in conſilio ſunt, in cognitione manumiſſionis, qua minor xx. annis manumittit. Theophil. d. §. Eadem. IV. generis *in præiudiciis reciperatores*, vt hoc C. Suetonij loco & Plauti Rudente Sc. XXVII. vtrobique in præiudicio ingenuitatis, de quo tit. D. Si liber. ingen. eſſe dic.

B PATRE ADSERENTE.

Adſerente ex libertinitate, ingenuitati, vt loquitur Saturninus l. II. §. I. D. Eodem.

NEC QVICQVAM AMplius quàm quæſtorio ſcriba.

Contemtim dixit, *nec quicquam*
C *amplius* &c. quia ſcribarum ordo etſi honeſtus ille, vt M. Tullij Verrina v. infra tamen ordines alios fuit, vt Senatorium, equeſtrem, tribunorum ærariorum &c. Itaque de D. Matrinio ſcriba ædilitio M. Tullius cõtemtim, *hominem tenuem* &c. Pro A. Auito. Et A. Gellius c. IX. lib. VI. de Cn. Flauio *ſcriptum faciente*. Et Horatius Sat. v. lib. I. Et Catoni pro-
D bro datæ nuptiæ cum ſcribæ ſui filia. Plutarchus in Catone: Hinc etiam iocus Themiſtij in tyrannum ex ſcriba. Orat. IX. Declamat quoque in ſcribas Aurelius Victor in Gallieno.

Signanter autem quoque dictum *Quæſtorio ſcriba.* Nam quæſtorij ſcribæ inferiores prætoriis ſcribis, atque ædilitiis, ſiue vltima quæſto-
E riorum ſcribarum decuria, vt Caij noſtri Claudio c. I.

ATQVE VTRAMQVE adhuc priuatus amiſit.

Priuatum accipe, non ſine magi-

ſtratu, ſed necdum principem. Facta comparatione ad principem, cęteri omnes priuati ſunt, etiam ipſi magiſtratus. Vnde illud Herodiani lib. IIX. agentis de Maximo Imper. cum ὅτε ἰδιώτευεν, ſiue cum adhuc priuatus eſſet, ἄρξαι τῶν γερμανῶν, *præfuiſſe cum imperio Germanis*. Et idem lib. VII. opponit ῥάβδοις βασιλικαῖς, *faſces regios*, ſiue imperatorios, *faſcibus priuatorum*, ſiue ῥάβδοις ἰδιωτικαῖς, vt faſcibus Coſſ. & prætorum. Ergo & Imperatorios faſces *laureatas* ſemper fuiſſe ait, ſiue δαφνηφορούσας, cæteros ſine lauru. Quippe vt olim populus, ſic deinde princeps creator magiſtratuum, Tryphoninus l. vnica §. I. De lege Iul. amb. Poſt videlicet legem Regiam. Sic comparatione ad Dictatorem, magiſtratus omnes priuati. Vnde caput illud de Dictatore, in lege M. Tullij de magiſtratibus lib. III. legum. *Is quando eſt, conſules, magiſtratúſque populi reliqui, magiſtratus ne ſunto.* Sic enim locus eſſe ex libris antiqua manu ſcriptis legendus eſt.

CÆNIDEM ANTONIÆ Libertam & à manu.

De Cænide Dio in Veſpaſiano, Sueton. Domit. c. XII. Bene autē Læuinus Torrentius legit *Antoniæ libertam à manu*. Sic enim & inſcriptionibus antiquis ſæpe *liberta à manu* id eſt Amanuenſis.

REVOCAVIT IN CONtubernium.

Domitiani c. XII. hanc ipſam Veſpaſiani *concubinam* vocat. Sed nūc propriè *contubernium* dixit. Concubinatus enim propriè dictus libertæ cum patrono ſuo: minus propriè verò etiam cum alieno, vt nunc Cę-

A nidis cum Veſpaſiano, & cum *ingenua* vt l. III. De concubin. l. XVI. §. I. De his quæ vt indign. D. §. ille verbis culpa librariorum turbatis obſcurus eſt, vt aliâs docui. At contubernium generatim eſt quæuis illicita coniunctio, vt l. XIV. D. De his quę vt indign. Sic *contubernium* oppoſitum *matrimonio* l. XI. §. I. D. Ad B leg. Iul. de adult. Et Nouella Leonis XXCIX. Eodem ſignificatu conſortium l. VI. C. De inceſt. nupt. ex l. III. C. Theod. eod.

HABVITQVE ETIAM Imp. pæne iuſtæ vxoris loco.

Similiter locutus Caij c. XXIV. Sic apud Papinianum l. XVI. §. I. De his C quæ vt indign. *Cocceius Caßius Rufinam ingenuam honore pleno dilexit.* Male ibi *honorem plenum* interpretati *honorē maritalem.* Verius dixeris, *pæne iuſtæ vxoris locum*, honorē pænè maritalem honorem, qui amplior concubinæ honore iuſtæ vxoris, de quo Ælius Verus apud Spartian. *vxor*, inquit, *dignitatis nomen eſt*, &c. Contráq. l. III. §. I. D. De don. int. vir. & vx. liberta Pontij Paulini D *non adfectione vxoris habita, ſed magis concubinæ*, &c. Veſpaſiani verò Imp. *pæne iuſtam vxorem* accipe, pænè Auguſtam, qualis Marcia concubina Imper. Commodi apud Herodian. lib. I. cui, vt ipſe inquit, ἄλλα πάντα ὑπῆρχεν ὅσα σεβαστῇ, πλὴν τοῦ πυρὸς *conceſſæ omnes Auguſtarum prærogatiuæ, excepto igne*, id eſt, extra quam quod ignis ſiue lampas ei non E præferebatur vt Auguſtæ, qui ritus notiſſimus.

C. IV.

TRICIES CVM HOSTE conflixit.

Eutropius ex eóq; Paull. Diacon.

Tricies & bis. Notauêre quoque alij,vt in Appendice ad Suetonium, & augeri meſsē Suetonij ex Eutropij ſpicilegio vellent,ſed fruſtra vellēt.Sic enim C.Plinius c.xxv.lib.vii. de C.Cęſare dixit.*Signis collatis quinquagies dimicauit,*&c.at C.Solinus c. vi. *Signis collatis quinquagies & bis dimicauit.*Puto diligentiæ ſuæ ſpecimen Solinus præbere volens ex alio auctore aliquo tanquam ſupplens verba C.Plinij, adſcripſit, *& bis*, eadémque ductus fortè ratione Eutropius, ſuppleri voluit C.Suetonium, neq; tamē reſcribillandi talia auctorum loca cuiquā auctor fuerim. Illi enim maiorū gentium,ſoliti rotundare numerum plerumq; & aliquid excurrens omittere, vt C.Plinius c. v.lib.iii.in vrbis ambitu: minorum verò gentium ſcribæ vt Solini, Eutropij, Oroſij, alij, etiam ſi quid excurrit, diligenter adnotare, vt Critici hodiéque obſcuro genere diligentiæ.

IN DEDITIONEM REdegit.

Pro dedere ſe coëgit. Aliud eſt *in dicionem redigere* apud Ciceronem, neque is ſolitus dicere,*in dedicionem redegere.* Nam libri quidem aliqui Philipp.iv. ſic habent, *Bellicoſiſsimas gentes in dedicionem huius imperij redegerunt,*&c.Sed manu ſcripti,& de meliore nota libri habēt,*in dicionem* &c. quemadmodū ſcripſerat etiam forte C.Suetonius.

PARTIM A PLAVTII conſularis legati.

Legatum intellige Cæſaris, ſiue Imperatoris, ſiue Auguſti, hoc eſt, præſidem miſſum à Cęſare in aliquā de prouinciis Cæſaris,vt l.penult.D.
A De offic.præſ. Nam ſic miſſi præſides,dicebantur *legati Cæſaris.* Dicti quoque *Proprætores*,ſiue Prętorij viri eſſent,ſiue Conſulares, vt eſt apud Dionem lib.liii. Atque is nominat πρεσβευτὰς ἀντιστρατήγους,vt ſi dixeris,*legatos proprætores.* Hinc D.titulus De offic. præſ. perinde eſt, ac de officio legati Cæſaris, vt d.l.penult. *legatus*, inquit, *Cæſaris,id eſt,præſes.* Et l.xii.
B D.De accuſat. *Legatum Imperatoris, hoc eſt,præſidem prouinciæ.*Et coniunctim *Procos.legatúſque Cæſaris.* l.iv. D.De manū. vind. Oppoſiti procos. & legatus Cęſaris,quia Procoſſ.quos mittebat populus Rom. in ſuas prouincias.Adfirmant aliqui etiam illos qui à principe mitterentur, dictos quoque Procoſſ. Hoc vt probēt corrigunt locum Tertylliani qui eſt A-
C pologetici c.ix.& *proconſulatum Tiberij*,vertūt in proconſulem Tiberij, ſed vertumno parum propitio. Neq; felicius,legatos quoq; Prætorios dictos qui mitterentur à Cæſare. Proferunt exemplum de Hadriano. De quo ſic Ælius Spartianus; *Legatus*, inquit, *poſtea Prætorius in Pānoniam inferiorem miſſus*,&c. Hinc elici volunt,qui mitterentur à Cęſare,dictos
D quoq; legatos Prętorios; *En cor Zenodoti, en iecur Cratetis*,&c. Atqui Spartianus intelligi vult, ex prætura miſſum Hadrianum legatum Cæſaris, ſiue cum anno ſuperiore Prætor fuiſſet, anno ſequente Prætorium, à Traiano miſſum legatum in Pannoniā. Quid hoc ad legatos Prætorios? Idem quod *Sextili menſe caminus.* At inquiunt lapis antiquus habet *Præ-*
E *torio legato Prouinciæ Africæ.* Atqui eſt, *Prætorio legato prouinciæ Aſiæ.* Quid tū poſtea? Num iccirco legati illi Proprætores, aut legati Prætorij? Imò intellige ſic. Prætorio nempe viro, legato prouinciæ Aſię. Hoc ergo nihil agunt. At ſexcentis inſcri-

inſcriptionem locis patet, eos qui mitterentur à Cæſare dictos propretore mitti, vt rectè apud Dionem eſt, neque conſtitutionem Auguſti hanc, aut filius eius Tiberius aut alij infregêre.

Neque tamen ij omnes quos mitteret Cæſar præſides dicti quoq; *legati*, ſed aliqui etiam *correctores* vt Lucaniæ & Brutiorum, de quibus Caſſiodorus epiſt. III. lib. IV. epiſt. XXXIII. lib. IIX. aliqui etiam *procuratores*, vt Iudææ, vt apud C. Tacitum Annali XII. & XV. Philon. Herēnium legatione ad Caium: aliquis etiam *præfectus auguſtalis*, videlicet præſes Ægypti: aliqui denique *conſulares* vt is quo de nunc agitur, *conſularis legatus A. Plautius*, de quo etiam Suetonius Claudij c. XXIV. Dio lib. LX.

Dicti verò præſides aliqui conſulares, vel quia exconſules, *vt legatus Britanniæ conſularis Iulius Agricola*, apud C. Tacitū in Agricola, vel quia præfecti conſularibus prouinciis, vt nunc A. Plautius. Neque enim Coſ. aut Conſularis in prouinciam miſſus, ſed Prætor conſularibus ornamentis, apud Dionem lib. LX. Eiuſmodi prouinciæ in Oriente XV. in Occidente XXII. quarum mentio etiā in iure nouiſſimo, vt Nouel. IIX. c. I.

PARTIM CLAVDII ipſius ductu.

Narrat Dio lib. LX.

QVARE TRIVMPHALIA ornamenta.

Inſignia triumphi, Tacito, Annali II. & III. & *inſignia triūphalia* Annali I. & abſolutè, *triūphalia* Hiſtor. lib. II. Eiuſmodi autem ornamenta, *corona aurea, patera, aurea ſella curulis, Scipio, eburnus cum inſidente aquila, toga picta, tunica palmata, ſtatuæ laureatæ, nomina triumphalia*, &c.

A ET DVPLEX SACERdotium accepit.

Sic Seru. Galba Suetonij c. IIX. ornamenta triumphalia accepit, & ſacerdotium triplex, vnum *inter XVviros, alterum inter ſodales Titios*, tertium inter *Auguſtales*: Multa enim ſacerdotia vni ſimul, neque alterum alteri obſtabat, vt Chriſtiano ritu B obſtare debent. Et Iulio Agricolæ apud C. Tacitum, adiicitur *pontificatus ſacerdotium.*

ET DEFVNCTI QVOque narciſſi amicos peroſam.

Legendus C. Tacitus principio Annalis XII. & XIII.

C RAPA IN EVM IACTA ſunt.

Rapa in eum iacta, ius in foro dicentem. Cauſa illius contumeliæ ac ſeditionis caritas annonæ. Nulla ex alia cauſa citiùs Romæ olim & in prouinciis ſeditiones odiáque populi, aduerſus principem, vt Auguſtum, Suetonij c. LXXI. Claudium c. XIIX. in quem ius in foro dicentem D populus quondam propter annonam grauem, *conuiciis & fragminib. panis*, ſic velitatus eſt, *vt ægrè, nec niſi poſtico euadere in palatium valuerit.* &c. Narrat quoque Paullus Oroſius c. VI. lib. VII. Sic Antoninus quoque Pius *ob inopia frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtrictus eſt*, vt narrauit Aurelius Victor Micaël autem Ducas nouæ Romæ Imp. ex grauitate annonæ & E odium populi, & cognomentū traxit ex contumelia, vt *Parapinacius* diceretur apud Zonaram lib. III.

Hæc itaq; cauſa, cur maximæ curæ principibus Romanis annona ſemper fuerit, vt *Auguſto* Suetonij c.

XLII. Tiberio apud C. Tacitum Annali V. Claudio Suetonij c. XIIX. Seuero apud Spartianum, Theophilo apud Cedrinum, Baſilio Macedoni apud Zonaram lib. III.

Ex prouiſione tali ortus *canon frumentarius* vrbis Romæ, de quo tit. C. Idémq; *canō etiā populi Rom.* apud Lamprid. in Auito, *canon vrbicarius*, *canon vrbanus* vt in C. Theodoſij non ſemel. Et *canon ſacratiſsimæ vrbis*. C. Eodem. Hinc etiam priuilegium claſſis Alexandrinæ, de quo L. Seneca epiſt. LXXVII.

Contra quoque amor populi ex procuratione copiáque annonę. Eáque de re Aurel. Caſſiodor. Formula XIIX. lib. VI.

Contumelię verò cauſa in Veſpaſianū *rapa* illa coniecta, vt in Claudium *fragmina panis*, in hoc genere lapidationes quoque & luti ac cœni adſperſiones vt apud Geographū lib. IIX. Gregor. Turonenſem Hiſtoriæ Francor. lib. VII. Et *pulueris* vt in Nicephorum Imperatorem apud Zonar. lib. II. Fimi vt in Bibulū Coſ. apud Plutarchum in Pompeio & in Iulio. Sic *fimo, cœno, luto, perfundi* l. I. §. II. D. De extraord. crimin. Paulli Sentent. Tit. IV. lib. V.

REDIIT CERTE NIHILO OPULENTIOR.

Hanc Suetonius adpoſuit vt integritatis notam, neque diſſimilem C. Gracchus ipſe ſibi adpoſuit in concione quam habuit reuerſus ex Sardinia prouincia, *Zonas*, inquit, *quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia inanes retuli: alij vini amphoras quas vini plenas tulerunt, eas argento plenas domum reportauerunt.* &c. A. Gellius c. XII. lib. XV. Plutarchus in Gracchis.

A NECESSARIOQVE AD mangonicos quæſtus.

Mangonicos quæſtus, nempe ex mulis. Prædia eius nempe in agro Reatino. Reatini muli optimi. Varro c. IIX. lib. II. De re ruſt.

Sed propriè quidem mangonici quæſtus ex venalibus ſiue quos ex venalibus faciunt venalitiarij. Atque hi propriè *mangones* Porphyrio
B in Horatij epiſt. II. & gloſſæ Philoxeni: latiore tamen ſignificatu mangonici quæſtus etiam, ex equis, mulis, canibus, &c. Gloſſæ *ἱπποβοσκὸς Mango*. Et, *Mango κυνοτρόφος*, & *σωματέμπορος Venaliciarius*, *Mango*. Etiam ex rebus inanimis vt apud C. Plin. c. vlt. lib. vlt. *Mangones gemmarum*, &c.

C Dixit autem Suetonius, *ad mangonicos quæſtus deſcendere*, &c. propter eiuſmodi quæſtuum vilitatem. Vilitas verò illa inde quod mangones ad *lucrum turpiter faciendū proni*, vt loquitur Paulus l. 44. §. I. D. De ædil. ed. Notata quoque improbitas eorum ſiue impudentia, vt de mangone apud Fabiū eſt. Declam. CCCXL. *Res eſt nobis cum homine qui non eru-*
D *beſcit, nihil reſeruat: etiam periculoſe auarus eſt.*

DVCENTA HS. EXPRESSISSE.

Mercedem videlicet ſuffragij, ſiue ſuffragationis, & gratiæ, ſiue interceſſionis apud principem. Vtraque res *ſuffragium*, ipſa nēpe ſuffra-
E gatio, & merces ſuffragationis, vt l. vlt. C. De ſilentiar. Agrætius *Suffragia*, inquit, *quæ donantur*. Gloſſę Philoxeni *Suffragium, δόσις. Sic pecuniam cum ſuffragatore ſuo paciſci.* infra c. XXIII.

CVI

CVI LATVM CLAVVM aduerſus patris voluntatem.

Aduerſus patris voluntatem, quia ſoliti patres ſanæ mentis, auerſari huiuſmodi malè emtas filiis ſuis faleras, vt apud Horat. Sat. III. lib. II.

Explicant autem *latum clauum*, ſenatoriam dignitatem, veriùs dicturi, laticlauiam equeſtrem dignitatem. Quippe hanc ſoliti adoleſcentuli à principe impetrare, vt Sextius ſuffragante C. Plinio epiſt. IX. lib. II. Seuerus apud Spartianum. Sic *latum clauum petere* dixit Caius l. XLII. D. De donat. int. vir. & vx. Et *lato clauo ab Imperatore honorari*, Vlpian. Regul. Tit. VII. Atque his etiam locis interpretes *latum clauum* accepêre ſenatoriam dignitatem, ſed fruſtra. Nam latus clauus *equitum inluſtrium* ſiue *ſplendidorum* ſiue inſignium, oppoſitus Auguſto clauo, ſiue clauo eorum qui equites tantum.

Sic latum clauum impetrare ſoliti à principe, equitum anguſti clauiorum filij, vt in exemplis ſupradictis, non autem filij ſenatorum. His enim latus clauus etiam abſque beneficio principis, vt ante docui, & Criticis aliter ſentientibus auriculā peruelli. Atq; horum quidem etiam illa fruſtratio eſt, quod cenſent, eos qui latum clauum impetrauiſſent à principe, vocatos *Senatores iuuenes*, vt apud C. Tacitum paincipio Annalis VI. vbi oppoſiti *Senatores iuuenes*. & *Senatores honorib. perfuncti*. Atqui *Senatores iuuenes*, ibi omnes, qui necdū perfuncti aliquo magiſtratu, ſiue ij equites laticlauij tantùm, ſiue ſenatorum filij. Neq; tamē idē eques laticlauius aut ſenatoris filius, & *ſenator iuuenis*, quæ omnia illi miſcuêre interpretes: ſed equitis filius laticlauius, aut ſenatoris filius, tū demum *ſenator iuuenis* cùm in curiam ei aditus, ætate ſcilicet legitima, ſiue anno XXV. Hoc anno primum in curiam aditum fuiſſe, notum ex ætate quæſtoria & ex Dionis lib. LII. Quanquam apud C. Plinium epiſt. XXCIII. lib. X. ætas ſenatoria annus XXII.

Senatores verò illi iuuenes non tā *ſenatores*, quàm *ſenatorij*, vt apud C. Salluſt. Orat. II. De republ. ordin. vbi Poſtumius & Fauonius *ſenatorij*, quaſi nihil aliud quàm ſenatores iuuenes, & quibus nullum ius ſententiæ dicendæ.

PEREGRINATIONE Achaica.

De qua peregrinatione, Dio Romanus orat. Rhodiaca. C. Sueton. Neronis c. XXII. Themiſt. Euphrad. Orat. V. Philoſtratus Apollonij lib. IV. Zonaras Annali II.

CVM CANTANTE EO aut diſcederet ſæpius.

Quàm plena periculi diſceſſio illa, patet Suet. Nerone c. XXIII.

PROHIBITVSQVE NON contubernio modò.

De qua prohibitione Sueton. infra c. XIV. *Contubernium* autem dixit pro comitatu principis & c. ſeq. & Neronis c. XXXVI. Iulij c. II. & XLII. Similis prohibitio ſiue remotio à contubernio Tiberij c. LVI. Eiuſmodi *contubernales*, poſtmodò palatini.

SED ETIAM PVBLICA ſalutatione.

Salutatio publica, qua ſolitus mane Senatus ſalutare principem de qua Dio lib. LVII. Vbi Tiberius vult ſe à

Senatu collecto ſalutari, ne iactarentur in turba. τοὺ γοῦν βουλευτὰς ἀθρόως ἀσπάζεσθαι αὐτὸν ἐκέλευεν, ἵνα μὴ ὠστίζωνται. Malè hoc Latinus interpres, *Ne certando de priore aditu ſe inuicem truderent.* De publico ſalutationis officio Æl. Spart. in Hadriano *Vnde*, inquit, *hodiéque Imperatores ſine penulis, à togatis ſalutãtur*,&c. Vt ſi diceret, *Vnde hodiéque Imperatores togati ſalutantur à togatis. Sine penulis* ſua lingua dixit Ælius, pro, *non penulati.* Et fruſtra eſt qui corrigit *Vnde hodiéque imperat, ſine penulis togati videntur*, &c. quod perinde eſt vt ſi dixeris, *Vnde hodiéque Imp. togati videntur.* Battologicè. Sed hoc taliáq; videndi alius locus. Tangitur idem publicæ ſalutationis officiũ Suetonij Auguſto c.xxvii. Vbi male *Q. Gallus* pro *Q. Gallio*. Et C. Taciti Annali iv. Vbi male ſcriptum, *Sublatíſque inanibus vera potentia augere &c.* pro *Sublatíſque inanib. verã potentiã augeri.* &c. Tãgitur quoq; infra c.xxi.

ETIAMQVE EXTREMA metuenti.

De quo metu Dio in Veſpaſ. C. Tacitus principio Annal.xvi.

PERCREBVERAT TOto Oriente rumor.

Rumor ille ex oraculis Iudaicis ſiue vatum ſiue prophetarum prædictis de Chriſto rege omnium ſæculorum. Qua de re Hegeſippus Exſcidij c.xliv.lib.v. Suetonius quidẽ nunc, & C. Tacitus hiſtoriar.lib.vi. de Veſpaſiano male interpretati hãc prædictionem, de Chriſto neſcientes ſcilicet, vt etiam Ioſephus neſciens, exſcidij c.xxxi. lib. vi. *oraculum* vocat *antiquum, in ſacris repertum libris*, χρησμὸν ἀμφίβολον ἐν τοῖς

A ἱεροῖς εὑρημένον γράμμασιν. Etiam C. Tacitus Hiſtor. lib. v. *Antiquis ſacerdotum literis contineri*,&c. Ex Ioſepho autem eadem de re Euſeb. Eccleſ. Hiſtor. c.iix. lib.iii. Et Sareſberienſis Polycratici c.iv.lib.ii. Fallitur autem etiam Paullus Oroſius c.ix.lib.vii. qui hũc ex Carmeli montis ſortibus rumorem ortum putauit,
B ea re deceptus quod de Veſpaſiani felicitate ſortes Carmeli montis prędixêre, vt eſt c.ſeq. & apud C. Tacitum lib.ii. Hiſtor. Atqui oraculũ illud vetus, ex quo rumor ille toto Oriente. Carmeli autem Dei vt Suetonius c. ſeq. loquitur, ſortes editæ ipſi Veſpaſiano. Neque diſſimile de Galba Imperatore ex Hiſpania, C. Suetonius Galbæ c.ix.

C
CÆSOQVE PRÆPOSITO.

Hunc præpoſitũ aliqui Sabinum arbitrati, quos refellit ratio ipſa tẽporis. Sabinus enim ille ſub Auguſto, neque Iudææ ſed Syriæ ἐπίτροπος apud Ioſephum Exſcidij c. iii. lib. ii. Geſſium Florum fuiſſe patet C. Taciti Hiſtoriar. vi. Ioſephi loco anted. Huic Floro ſuppetias tulit
D *Ceſtius* Gallus Syriæ legatus Conſularis. C. Tacitus loco eod. Ioſeph. Exſcidij lib.ii. & c.iii. lib.iii. Hegeſippus male id nomen expreſſit c. v. lib.iii. cui *Creſcentius* eſt. Quod autem Florus ille non legitur cæſus à Iudæis & Suetonius cæſum ait, fortè alios auctores ſecutus eſt.

RAPTA AQVILA FVgauerunt.
E

Non minus dè aquila rapta expreſſit, quàm de fuga legati, quia non minus turpe nomini Romano aquilam veniſſe in hoſtium poteſtatem, quàm legatum fuiſſe. De

turpi-

turpitudine aquilæ amiſſæ, eſt in hiſtoriis vt C.Taciti hiſtoriar.lib.II.L. Flori c. vlt. lib.14. Appiani lib.II.in narratione de Pompeio vincēte Cæſarem,& paſſim apud alios.

IPSE POTISSIMVM DIlectus eſt.

De quo dilectu Ioſephus Exſcidij c.I. lib. III. ex eóque Hegeſippus c.I. lib.III.

VT ET INDVSTRIÆ expertæ.

Maluerunt Critici plerique *vt & induſtria expertus*, &c. meliùs libri veteres, *vt & induſtria expertæ*. Sic enim etiam T. Liuius lib. XXXIIX. *Audacia experta dilegerunt equites.* Et C.Tacitus Annali III. *præponitque centuriones virtutis expertæ.* Quippe vt rectè Priſcianus admonet, etiā paſſiuè dicimus *rem expertam* quam experti ſumus, & profert teſtimonia veterum c.II.lib.IIX. Sic Tibulli eleg.I.lib.II. *Ars inexperta*, quam necdum vulgò experti, vt Propertij eleg.lib.III. *Expertæ bello proræ*, id eſt, ſpectatæ. Exempla quæ Leuinus Torrentius & alij adtulêre non faciunt, in iis enim expertus nō eſt ſpectatus, vt hoc C.Suetonij loco, ſed peritus, vt ex T.Liuij X. *Experto certamine*. Et Æneide X. *Expertos bello iuuenes*. Expertus nēpe vel eſt qui periculum fecit, vel qui peritus, vel qui ſpectatus. Iíque tres ſignificatus ita rectè in Gloſſis. Expertus πειράσας, εἰδὼς ϗ̀ δοκιμασθείς.

OB HVMILITATEM, generis ac nominis.

Et genus ſiue gens Veſpaſiani humilis, nempe Flauia, quæ vt ipſe dixit c.I. *obſcuræ*, & nomen humile ac plebeium, nempe cognomentum

A Veſpaſiani à Veſpaſiis. Itaque & Petrus Apollonius Exſcidij lib.IV. *Veſpaſium pro Veſpaſiano* dixit. Veſpaſij autem à Veſpis, *nomen* vile ac plebeium, vt *etiam Veſparum* Romæ ac *Veſpilonum* cognomenta. Sic *Veſpa Terentius* apud Ciceron. II. de Orat. *Q. Lucretius Veſpilo* in Bruto, & apud auctor. de viris inluſtr. c.LXIV. Veſpæ verò ipſæ à Veſpero,

B apud Feſtum.

Genus autem pro gente, vt Ciceronis Bruto, *Si quis eiuſdem generis occidiſſet* &c. Et apud Feſtum in *Gentiles*. Hinc illud l. I. D. De probat. *Genus vel gentem.* &c. Sed propriè quidem genus & gens differūt vt tradit Agræt. & Iſidor.II.differ.

C

ADDITIS IGITVR AD copias.

Ad copias videlicet Ceſtij Galli præſidis Syriæ. Succeſſor enim miſſus in copias Syriacas Veſpaſianus. Itaque Ioſeph. Exſcid.c.I. lib. III. agens de Nerone ac Veſpaſiano, πέμπει, inquit, τὸν ἄνδρα διαληψόμενον τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἐπὶ Συρίας στρατευμάτων.

D

DVABVS LEGIONIBVS, octo alis, cohortib. decem.

Ioſephus c. V. lib. III. Exſcid. ad ſummam numerat in Veſpaſiani exercitu tres legiones, quintam, & decimam, & quintam decimam. III.& XX.cohortes, alas equitum ſex. In cohortibus autem decem ſingu-

E lis pedites fuiſſe CIↃ. in aliis XIII. pedites ſingulis IↃC. equites CXX. A vicinis regib. inſuper miſſa XI. peditū ſagittariorum, & equitum duo millia. Ad ſummam exercitum totum fuiſſe VI. *myriadū* ſiue LX. milliū. In cohortibus igitur & regum auxiliis

xxx.CIↃ, in legionibus totidem. Fuerint ergo neceſſe eſt legiones ſingulę decem millium, qui numerus legionis vnius in manis, neque alibi facilè inuentu exemplum.

Solitæ verò ſic iunctim vt nunc à Suetonio numerari legiones;alæ,cohortes. Sic enim quoque idem iunxit Galbæ c. x. Et C. Tacitus Hiſtor. II. *Agmen*,inquit, *legionum,alæ, cohortéſque*.

Cohortes autē dicuntur bifariam, nempe vel partes legionum vt apud Vegetium c.vi.lib.ii.atque ita *cohortes legionū* C.Taciti ii.Hiſtor.vel extra legiones cohortes ſociorum ſiue auxiliorum, vt hoc C.Suetonij loco. & C.Taciti libro eod.oppoſitæ *legionibus auxiliorum cohortes*. Et ibidem *Tungiorum cohortes*. Et *Ligurum cohors*. Et *Pannoniorum cohors*. Et *Cohortes Germanorum. Cohortes Batauorum*.

Ex Ioſephi autē loco anted. patet quoque diſtingui ſolitas cohortes, & regū auxilia. Ex prouinciis,nempe cohortes,ex regnis auxilia.

PROXIMAS QVOQVE conuertit in ſe.

Vt Ægyptum & Syriam, infra c. ſeq.

IN OPPVGNATIONE caſtelli.

Ioſephus c.xvi.lib.xiii. Hegeſipp. c.xii.lib.iii. Petrus Apollonius Collatius.

C. V.

IN SVBVRBANO FLAuiorum.

Flauios intelligi vult gentem Flauiam.Ex ea gente deinde gentes Flauiæ, de quibus Trebell. Pollio in
A Claudio. *Claudius*,inquit,*velut futurorum memor, gentes Flauias,quæ Veſpaſiani & Titi,nolo autem dicere Domitiani,fuerant,propagauit*,&c.Intelligi vult, olim à Veſpaſiano & Tito fuiſſe propagatas ſiue ortas *gentes Flauias:* hodie autem eſſe à Claudio. Quippe ex cuius fratris nempe Criſpi filia Claudia, natus Cæſar, pater Cōſtantini M. Sic itaque Trebellius
B ipſe: at interpretes Trebellij cōſomniauêre,de gentium patritiarum numero aucto à Cenſoribus Veſpaſiano & Tito, eáſque omnes dictas *Flauias*.

QVERCVS ANTIQVA quæ erat Marti ſacrata.

Arbores grandes & antiqua Diis ſoliti ſacrare,vt Ouidij lib.iix.in fa-
C bella de Eriſichthone. Fabij c. i. lib. x. Arnobij lib.i. Ac perſeuerauit ritus ille in Africa etiā ſæculo D. Auguſtini, vt ipſe conqueſtus eſt, ſermone ccLxi. De tempore. Idem quoque diutiſſimè ritus in Gallia. Nam Gregorius Papa epiſt.v.lib.vii. petit à Brunilde Francorum regina, ne cultores arborum in regno ſuo eſſe patiatur.Patet quoq; in Capitul.
D Caroli M.cxciv.lib.i. Et apud Sulpicium Seuerum in hiſtoria D. Martini. Neque aliter in Italia. Nam Gregorius idem epiſt. xx. lib. eiuſdem ea de re ſcribit ad Agnellum Terracinæ Epiſcopum. Toto deniq; orbe Romano, etiam Theodoſij iunioris tempore.Nam l.xii. C.Theodoſ.De pagan.ſacrific. & templ. vetat; *Ne quis ridiculo exemplo, me-*
E *tuēs ſubitóque, vel redimita vittis arbore, vel erecta effoßis ara caſpitibus, vanas imagines honorare tentet*, &c. Peruersè ſcriptum ibi *ſubitóque*. Corrige, *ſubidóque*.& intellige ὑώδει, nempe exemplo quale ſus aut Suillius aliquis imitetur

retur. Neſcientes vecordes Critici, A quis *ſubidus,* fecêre ingenium ſuum *ſubidum*, & pro *ſubido ſubitum* repoſuêre. *Subidum* dixêre hominem Latini quem ſignificare vellent, nõ *plus ſapere, quàm occiſam olim ſuem,* vt Plautus quiſpiam dixerit. Atque ſic A. Gellius c.11.lib.xii.L.Senecã, honoris cauſâ opinor, *hominem* vocat *ineptum,inſubidum,inſulſum* &c. *Inſubidum*, valde ſubidum & ſine B controuerſia *Suillium* vt rectè Hadrian.Turneb.c.1.lib. xvii.Sed Critici *inſipidum* ibi maluêre.

Illud quoque d.l. xii. *vel redimita vittis arbore* &c. malè eſt, pro *redimitam vittis arborem.* Malè quoque l. xx. eodem tit. *epholis*, pro *epulis.*

RAMOS A FRVTICE dedit. C

De fruticatione agens, propriè fruticem potiùs quàm *ſtipitem* aut *truncum* dixit. Sic *arborem fruticari*, M.Cicero lib.xv.ad Attic. *fruticoſum arboribus mare* Plinius c. xxii. lib. vi. & *arboris fruticationem* c. i. lib. xvii. *Frutex* nempe arbor gignens ramos: *ſtipes* truncus ſine ramis. Itaque *frutex* à fronde vt rectè D Iſidor.c. vi. lib.xvii. Quippe *frus* olim quæ nunc *frons.* Cariſius lib. i.

SIGNA FVTVRI CVIuſque fati.

Ex ramis ſoliti præſagire poſterorum fata, vt Galbæ c. i. Sic nato etiam puero virgam ſolo depangebant, vt indicio eſt Donatus in vita E Maronis.

Liberi nempe ramorum inſtar, etiam in ſomniorum ſolutione ſiue cõiectione, vt Artemidori Dald. c. iix.lib.ii.Iunge Hadr.Turn.c.xxvi. lib. xxvii. vbi de quercu Mariana.

IDEOQVE PVELLA nata non perannauit.

Critici negant referre *perennauit* legas aut *perannauit.* Atqui plurimũ intereſt. Intelligi enim vult Suetonius, puellam ſiue ſororculam Veſpaſiani, anno necdũ vertente mortuam. *Perannat* qui annum viuit, *perennat*, qui perennis. Perennare videlicet annum viuere vt Claudius Quadrigarius apud A. Gell. *diurnare* dixit pro diu viuere. Vbi comparat A. Gellius *diurnare* & *perannare*, non vt malè vulgo ſcriptum, *perennare.*

Multæ ſic in lingua Latina per literæ vnius variationem differentiæ vt *deierare, deiurare, detrectare, detractare, compaſcere, compeſcere: deuertere, diuertere: deripere, diripere* &c.

NEPOTEM EI CÆSArem genitum.

Nepos auo & auiæ naſcitur, & auo maximè. In huius enim poteſtate nepos niſi ſuſceptus patri emãcipato. Ergo etiam patre mortuo in aui poteſtate, nepos patris ſui locũ obtinet, in bonis aui, iure, quod repræſentationis, vulgò nuncupant, de quo illud Herennij Philonis in legatione ad Caium *Ritu Romano nepotes patrib. mortuis, in filiorum loco numerari.* υἱωνοὺς πατέρων ἀποθανόντων ἐν υἱῶν τάξει καταριθμεῖσθαι. Auię autem paternæ naſcitur nepos, in eius enim cuſtodia futurus premortuis patre & matre vt ſupra.c.ii. *Veſpaſianus educatus ſub paterna auia Tertylla.* Planè igitur vates Sabinus hic pater Veſpaſiani, *natum Tertyllæ nepotem Cæſarem*, quaſi diceret, cuſtodem eam ſiue educatricem forę Cæſaris, Tertylla ſuperſtite, ipſe

& matre mortuis.

MOX CVM ÆDILEM eum.

Ædilem minorem ſiue plebeium. Veſpaſianus enim gentis plebeiæ, & ædilium minorum fuit curatio vrbis l.II. ȿ.Deinde Cornel.& ȿ.iiſdem temporib. De orig. iur. Varro IV.de ling. Lat.Cicero Verrina VII. Aſcon. in III. Verrina, Theoph. ȿ. Prætorum Inſtit. De iure nat. Feſtus in Ædiles. Ergo etiam in Republ. noua ſiue ſub Imperatoribus viarum curatio,quæ cenſoria olim fuerat, tranſlata eſt in hos ædiles l. vnica D. De via publ. Cenſoriam fuiſſe curam illam in Rep. vetere patet Tullij III. legum T.Liuij lib. IX.& lib.XXXIX. Et lib. XXIX.Zonaræ Annali II. Voluêre ſcilicet imperatores morum quidem agere Cenſuram, ſed ceteris oneribus cenſuræ ſoluti ac liberi eſſe, vt parum dignis maieſtate Imperatoria. Peccãt autem qui etiam in Republ. vetere, viarum curam arbitrati ædilitiam fuiſſe. Cur autem cura illa potiſſimum deriuata in ædiles,etiam ratio altera elici ex Iulij Frontini de aquę ductib. lib. II. poteſt. Videlicet in Republ. etiam vetere, cum Cenſores non eſſent, talia officia transferri ſolita in ædiles. Eadem verò ſcilicet viarum cura & purgatio vrbis, etiam Aſtynomorum Athenis, qui quaſi ædiles, Vlpian. in Demoſth. contra Timocratem ἀστυνόμος, inquit, ὁ ἐπὶ τοῦ εἶναι καθαρίαν τὴν πόλιν.Interpres Ariſtophan.in Aues. Plato etiam tangit VI. legum, Ariſtot.lib.VII.de Rep. Suidas in ἀστυνόμος & in Ætolia. Plaut. Captiu. Sc. XII.

SVCCENSENS CVRAM verrendis viis non adhibitam.

A Apertius hæc Dio lib.LIX. Anno vrbis IↃCCXCI. Vbi tradit Veſpaſianum ſimul & ædilem,& curatorem viarum fuiſſe.

AC VELVT IN GREmium.

Paullo ante *ſinum* dixit, nunc gremium. Sed differunt. Propriè ſinus
B ad pectus, gremium infra pectus. Hinc illud Albinouani Conſolatione Liuiæ.

—*Gremiumque ſinuſque*

Et Virgilianum illud Æneide VI.

—*Pandentemque ſinus, & tota*
veſte vocantem
Cæruleum in gremium—

Fabius c. vlt.lib.XI.*Sinus*, inquit,*ſupra imam togam*, Vt ſi diceret, Sinus
C in toga reſpondet parti tunicæ,quæ ſupra cinctum: gremium parti quæ infra. Neq; rectè Seruius ad Eclog. VII.*Sinum* explicat *gremium*. De gremio eſt prouerbium vetus,*Nec mulieri nec gremio credendum*. De quo Feſtus, At ſinui non malè creditur, vt Ciceron. epiſt.XII.lib.II. Hinc ſinu fouere. Duplex itaque ſinus & gremium.videlicet tunicæ & togæ,
D De togæ ſinu & gremio nunc Suet. Quippe ait, *in prætextæ ſinum.*

CANIS EXTRARIVS è triuio.

Ominis exprimendi cauſa *extrarius* adiunxit vt Terent. Phorm. Act.IV.Sc.IV.

Introiit in ædes ater alienus canis.
E Sic Martial.epigr.XLIII.lib.XII.*Quicũque canis*, ὁ τυχών. Malè apud Dionem in Veſpaſ. præteritum eſt nomen *extrarij*. Signanter autem quoque Suetonius dixit *è triuio*. Huiuſmodi enim ex triuiis omnia. Petronius *Aut quod*,inquit *purgamentum*

in

in nocte calcaſti in triuio, aut cadauer? Auſonius;

Abiecta in triuiis inhumati glabra iacebat.

Sic *omnia è triuiis* Tibulli eleg. III. lib.I. non autem *puer è triuiis* ὁ τυχὼν vt Critici:

Retulit è triuiis omina certa puer.

Rettulit, ſcilicet puer emiſſus in triuium ominis captandi gratia. Captabat emiſſus puer primam in triuio auditam vocem, & renunciabat vt omen, aut rem notabat in triuio, quæ rei ſuſcipiendæ omen eſſet.

Etiam apud Abdiam Babylonicum canis in conuiuio circumfert manum humanam. in vita D. Thomæ.

MANVM HVMANAM intulit.

Eóque manus omine denunciabatur fore vt Veſpaſiani manu omnia regerentur. Manus nempe dextra imperij ſignum, cuius & inſtrumentum eſt. Vnde elegans illud Crinagoræ in Cæſarem epigr. Antholog. c.5. lib.I. *Non ſi Oceanus ſe quãtum poteſt, inflet: non ſi Germania Rhenum ſuum epotet Romæ vllum ab eis periculum eſſe.*

— ἄχρις μίμνῃ
Δεξιὰ σημαίνειν Καίσαρι θαρσαλέη.
—*Dextera donec*
Sufficiet noſtro Cæſari ad imperium.

Sic apud L. Senecã in Satyra Claudiana, Claudius Imperator geſtu manus iubet. Et apud Pompon. l.II. §. I. De orig. iur. *Omnia manu à regib. gubernabantur.*

BOS ARATOR DECVSſo iugo.

A Bos ille omen orbis terræ ſe ſummittentis Veſpaſiano. Neque rectè omiſſum à Dione bouis adiunctum illud, *arator.*

ARBOR QVOQVE CVpreſſus.

Narrat idem C. Tacitus lib.II. hiſtoriar. Signanter autem Suetonius B *cupreſſum illam ſine vlla vi tempeſtatis radicitus euulſam atque proſtratã fuiſſe.* &c. Nam ad ominis magnitudinem, hoc plurimum facit. C. Tacitus hoc leuiter tãgens, *repente,* inquit *prociderat.* Sed Dio ſanè mirificè contra omen ipſum, & fidem hiſtoriæ, πρόῤῥιζος inquit, ὑπὸ σφοδροῦ πνεύματος ἀνατραπεῖσα. *Valida ventorũ* C *vi radicibus euerſa.* At illud rectè Dio *cupreſſum* fuiſſe περιφανῆ ſiue *inſignem* vt & C. Tacitus *cupreſſum cõſpicua altitudine.* Hoc incautè omiſit C. Suetonius. De arboris autem huiuſce iterato caſu Caius noſter infra Domitiani c.xv.

INITIVM SIBI SVISque felicitatis.

D *Felicitas* illa imperium. Hæc nẽpe ſumma in rebus humanis felicitas & fortuna. Hinc *fortuna* illa principum *aurea*, de qua Suetonius Galbæ c. IV. Iul. Capitolin. fine Antonini Pij, & in Marco, Ælius Spartianus fine Seueri, & alij. Non malè itaque quam Suetonius nunc E *Felicitatem* dixit, Dio interpretatus ἀνταρχίαν.

PROGRESSVS IN Atrium medicus.

Progreſſus nempe in atrium, vbi caſtra ſalutatorum, vt apud Horat. epiſt. V. L. Senecam epiſtol. XIX.

A & LXXVI. Medicus autem ille chirurgus. Iidem videlicet olim medici, chirurgi, pigmentarij, ſiue vnius officium & officina triplex, vt aliàs dixi.

DENTEM TANTVM non exemptum.

Hebeti acie & caligante ingenia critica legunt, *tantum quod exemptum* &c. nullo aut ſubido exemplo. B Suetoniana verò dialectus eſt *tantum non* pro eo ipſo temporis articulo, *ilico, tam modo inquit Prænestinus.* Plauti Trinum. Sc.IX. Suet. Domitiani c.XV. *Repente ex tenuiſsima ſuſpicione, tantum non ipſo eius conſulatu interemit.* &c. Vitellij c. XIV. Tiberij c.LII. & LXVI. Quib. locis omnibus, *tantumnon*, C aut eodem ſignificatu quo nunc, aut pro planè, vt apud L. Florum c.XII. lib. IV. *Etiãnum.* Et apud Tibullum *modo non* eleg.I. lib.I. Quæ lectio malè à nonnullis peruellitur.

APVD IVDÆAM CARmeli Dei oraculum conſulentem.

D Signanter *apud Iudæam* potiùs quàm in Iudæa, quia, vt inquit C. Tacitus Hiſtoriar. II. *Carmelus mons & Deus, inter Iudæam Syriámque eſt.* &c. *Apud Iudæam* tamen, quoque in Iudæa accipi poteſt, vt *apud forum*, pro in foro dixit Terentius Andria, *apud Pergamum* pro Pergami C. Tacitus Annali XIV. *Apud Præneſte* C. Salluſtius vt citat E Priſcianus. c.I. lib. XV. Ibidem ex codẽ, *apud Mutinam apud Ilerdam.* Sic Attici quoque vt Thucydides περὶ τὰς Ἀθήνας ἐκκλησιάζουσι, pro Ἀθήνησι. Nonnullis videlicet Carmelus hic mons in Iudæa & tribu Iſachar.

Carmeli autem Dei commentum paganicum natum inde, quòd in Carmelo ſedes olim Eliæ, Eliſæo & filiis prophetarum, vt patet in literis Sacris, Regum c. II. & IV. lib. IV. Hinc itaque poſtea introductum Carmeli Dei oraculum, & ſortes in monte Carmelo, de quibus nunc Sueton. & Paullus Oroſius c. IX. lib. VII.

CONSTANTISSIME adſeuerauit.

Narrat Ioſephus ipſe Exſcidij c. XXVII. lib. III. Dio in Veſpaſiano. Ac Ioſephus quidem non ſolum de patre, ſed etiam de filio Veſpaſiano Tito prædictum narrat.

VT AB EODEM BREVI ſolueretur.

De qua ſolutione Ioſephus loco quem dixi.

NERONEM MONITVM per quietem.

Dio in Veſpaſiano.

VT TENSAM IOVIS Opt. Max.

Tenſæ illius in Veſpaſiani domũ deductione, tranſlatio denunciata imperij à Nerone ad Veſpaſianum, videlicet quaſi deinceps non Nero, ſed Veſpaſianus deducturus. Tenſam quippe Iouis deducere, Imperatoris partes, vt apud Sueton. Augusti c. XLIII. in Republ. vetere. Cõſulis eæ partes, aut hoc abſente, Prætoris, vt apud Iuuenal. Sat. X. in pompæ Circenſis deſcriptione. Ex qua & intelligi poteſt, eum qui tẽſas deduceret, habitu triumphali fuiſſe,

fuiſſe, vt patet quoque Tertulliani c. xiii. De corona mil. noménque. Prætoris acceptum à Iuuenale generatim. Tenebat deductor lora tēſæ illius quam deduceret, vt apud Aſcon. in iii. Verrinam. Iouis vero tenſam deducere ſolitus princeps, quia prima illa, & quam deinde aliæ ſequebantur, vt & Imperatorem deducentem, deductores alij.

Propriè verò tenſa plauſtrum Iouis, ſiue quo Circenſib. inuehi ſolitus Iupiter, patet Tertulliani c. xiii. De ſpectaculis *Etſi vnā,* inquit, *tenſam trahat, Iouis tamen plauſtrum eſt.* &c. Etiam corona illa Hetruſca quæ imminebat capiti tenſam deducentis, Ioui ſacra erat. Idem c. xiii. De corona mil.

Tenſas porro quàm *thenſas* rectiùs dixeris, quia res tota Romana non Græcula eſt, neque ſat rectè Aſconius in iii. Verrinam. Cur vero *tenſa* illa potius quàm *tenta*, eſt apud Diomedem c. iv. lib. i.

ET IN CIRCVM.

Iam alius, neque vnus monuit, eſſe rectius, *& inde in circum.*

COMITIA SECVNDI conſulatus ineunte Galba.

Lectio vera *manifeſtario* eſt, *in comitio ſecundum conſulatum ineunte Galba.* &c. quam tamen critici non auſi adſerere, præ magnitudine iudicij ſcilicet. Atqui plebeia lectio merè nugatoria eſt. Nā neque Galba comitia ſui conſulatus ipſe habere potuit, ridiculáque locutionis ſartago eſt, *comitia inire* &c. Quippe comitia haberi dicuntur conſulatus initi.

A De ſecundo Serg. Galbæ conſulatu C. Tacitus principio lib. i. Hiſtoriar. *initium,* inquit, *mihi operis Ser. Galba* ii T. *Vinius Coſſ. erunt.* Et mox. *Ser. Galba iterum, Titus Vinius Coſſ. inchoauêre annum,* &c.

STATVA D. IVLII AD orient. ſponte conuerſa.

B C. Tacitus i. Hiſtoriar. Plutarchus in Othone.

ACIE BEBRIACENSI.

C. Tacitus ii. Hiſtor. Sueton. ipſe infra c. xvii.

DVAS AQVILAS.

C Aquila nempe regale auſpicium, vt res notiſſima.

C. VI.

BINA E TRIBVS LEgionibus millia.

De his C. Tacitus ii. Hiſtor.

D MISSA AVXILIA Othoni.

Cauſa miſſionis patet Taciti loco quem citaui.

ITER INGRESSIS NVNciatum eſt.

Nuntiauere Vitelliani, Tacitus loco eodem. Hæc cauſa cur ſex mil-
E lia illa ire perſeuerarint, nempe quia Vitellianis parua apud eos fides.

OMNI RAPINARVM genere.

Neque enim priuatarum res tan-

tùm, ſed Vitellij quoque pecuniam rapuêre, C. Taciti loco eodem.

NE SIBI REVERSIS reddenda ratio.

Alia & probabilior hac de re C. Taciti narratio eſt, loco quem citaui.

AVT HISPANIENSI exercitu.

De quo Suetonius Galbæ. c. x.

AVT GERMANICIANO.

Vtriuſque Germaniæ, ſuperioris atque inferioris. C. Tacitus primo Hiſtor.

Germanicianus autem exercitus qui ex militib. Romanis, ſed Germaniciis, ſiue militantib. in Germania, vt Tiberij c. xxv. Othonis c. IIX. Sed C. Tacitus Annali I. lib. III. Hiſtoriar. vt Sueton. ipſe hoc c. Germanicas quoque legiones dixêre pro Germanicianis.

ALIVM ALIA DE cauſa.

Vulgo eſt, *alij alium de cauſa*. &c. Bene corrigit Læuinus Torrentius & alij.

ET QVIDEM E LEgione tertia.

Ea nempe in Veſpaſianum propenſiſſima, C. Tacitus lib. II. Hiſtoriar.

NOMENQVE EIVS vexillis omnibus inſcripſerunt.

Ritus militaris, omnibus vexillis

A inſcribendi nomẽ Imperatoris, nouiter creati, vt nunc, & Dionis lib. XL. Vbi patet, nomina illa ſolita vexillis inſcribi, φοινικοῖς γράμμασι, ſiue *literis puniceis*. Sub iis literis imago picta Imperatoris, vt apud Dionem, Vitellio. Contra cum deficerent ab imperatore, ſoliti lacerare nomina illa & imagines. Sic accipe

B καθαιρεῖν τὰς εἰκόνας &c. Dionis Vitellio, vbi malè interpres, *delere imagines*. Sic. C. Taciti lib. II. Hiſtoriar. *Laceratíſque vexillis, Vitellij nomen præferentibus* &c.

Vexilla omnia, intellige omnium cohortium. Suum nempe cuique cohorti vexillum, ſiue legionariæ illæ cohortes, ſiue auxiliares. Sic *Pelignæ cohortis vexillum*. T. Liuij lib. XLV. *Germanica vexilla* C. Taciti

C lib. I. Hiſtoriar. ideſt, legionum Germanicarum. *Vexillares cohortes*. lib. II. Hiſtoriar. *vexillaria cohors*, Amm. Marcellini lib. XXIX. Et in Notitia imperij *cohortes ſiue vexillationes peditum Pannonicianorum iuniorum*. &c. Itaque fruſtra illi ſunt qui negant ſuum cuique cohorti ſignũ fuiſſe, cum etiam T. Liuij lib. v. centurio ſuæ cohortis ſignifero dicat.

D *Signifer ſtatue ſignum*, &c. Atque ij teſtes quos illi pro ſe laudant planiſſimè cõtra dicunt teſtimonium.

REVOCATIS AD OFFIcium numeris parumper.

Numeri, vel ſunt cohortes, vel milites ſinguli. *Cohortes* vt accepit Vlpian. l. II. §. I. De his qui not. inf. &

E alij paſſim. D. Similitérque Claudia. Epithalam. Palladij. Fl. Vopiſcus in Probo Imp. Atque hinc idem *tribunus numerorum* qui *tribunus cohortis*. l. IX. D. De excuſ. tut. Sic *tribunatus numerorum* l. vlt. C. de teſtam. mil. vbi peccant qui legunt *in tribu-* *natu*

natu numerorum. Milites verò *ſinguli*, etiam numeri, vt apud Ammian. Marcellin.lib.XXIII.XXV.XXVII.XXIX. XXXI. Vtroque modo numeros nunc acceperis non malè.

Sed eſt quoque tertius ſignificatus, videlicet *numeri* pro militariũ officiorum gradibus ipſis. Sic enim Capitolinus in Maximo & Balbino: *Attamen*, inquit, *militaris tribunus fuit, & multos egit numeros* &c. Quẽadmodum Trebell. Pollio in Mario tyranno, *Militaribus*, inquit, *vſque ad imperium gradibus euectus eſt* &c.

Quarto etiam modo *numeri* pro matricula, in quam inſcripti milites. C. Plinius epiſt.IIX.lib.III. *Nomen in numeros referre*. Neque diſſimiliter Vlpian.l.propen.De teſtam. milit. Et alij paſſim.D. Ergo etiam C quod *in numeros referre* dicitur eodem ſignificatu eſt, *nomina militum, militaribus matriculis referre* l. Propen.C.Eod. Et *matriculis inſerere*, apud Vegetium,c.VI.lib.II.

TIBERIVS ALEXANder præfectus Ægypti.

Narrat C. Tacitus lib. II. Hiſtor. D De Tiberio autem hoc Alexandro, Satyricè Iuuenal. Sat. I. vbi melius fuerit.

—*atque Alabarches*.
&c. quàm vt nunc vulgò eſt.
—*aut Alabarches*.

Atque is Tiberius frater Herennij Philonis. *Præfectus* verò *Ægypti, præfectus Auguſtalis*, de quo titulus D. & C. Auguſtalis verò ille quia E primitùs ab Auguſto.

IN VERBA VESPASIAni legiones adegit.

Ad iurandum in verba Veſpaſiani A egit. *In verba iurare alicuius*, eſt iurare hoc ipſum quod ille præit, ſiue dictat, ſiue præiurat, per ſe ipſe aut per alium. Priſcian.c.IIX.lib. XIIX.

De ritu verò iurandi in verba Imperatoris T.Liuius lib.XXII. Plutarchus in Romanicis Quæſt.XXXIX. A. Gellius c. IV. lib. XVI. Vegetius c. V. lib.II.

Ante quàm miles ſic iurauiſſet, fas B ei non fuit, pugnare in hoſtẽ. Diodori lib.XII. Tullij I.De offic. T. Liuij lib.IV.& IIX. Valerij c. VII. lib.II. Neque iurauêre milites ante quàm notati, ſiue vt Vegetius loquitur c. VI.lib. II. *punctúris in cute puncti, & ſcripti, ſiue matriculis inſerti*, ſiue in numeros relati, vt eſt apud Vegetium loco quem dixi. Neque repugnat C.Plinij epiſt.XXXIIX.lib.X. Nã extraordinarium eſt ibi, quod iurauerant, qui necdum diſtributi in numeros. Malè ſcriptum ibi. *vt iam* pro, *etiam*.

QVI PRINCIPATVS dies in poſterum obſeru. eſt.

C. Tacitus lib.II.Hiſtor.dixit, *celebratus eſt*. C. Suetonius dixit *obſeruatus*, reſpiciẽs ad faſtos, in quib. obſeruatus ſiue notatus ſiue adſcriptus is dies imperij primus: C. Tacitus ad ludos Circenſes. Circenſib. enim celebrabantur dies Imperatorum natalitij.

Sed natalitius eorum dies triplex, vnus *vitæ*, alter *imperij*, tertius *adoptionis*. Iul. Capitolinus in Pertinace, *Circenſes*, inquit, *& imperij natalis additi, & genitalitij*. &c. Natalitius imperij dies Pertinaci *pridie Cal. Ianuarias*, vt diſertim Iul.Capitolin.& fallitur, qui in notis poſuit, *ipſas Kalend. Ianuarias*. Nam in Senatu quidẽ ſalutatus nomine Imperatorio ipſis Calẽdis: ſed imperij pri

mus dies ei, cum à *Læto præfecto Prætorij*, & *Electo cubiculario, in caſtra ductus & milites adlocutus eſt, & donatiuum promiſit.* &c. nempe vt Imperator. Sic enim Capitolinus. Neque aliter Dio, aut Herodianus, & ceteri. Planiſſimè itaque rectum illud, *pridie Calendas Ianu.* Nam etiam priuſquam Senatus Imperatorem eum ſalutauit, Probus iam Imperator, & *Claudius Pompeianus gener Marci*, vt inquit Capitolinus, *iam imperatorem Pertinacem videbat.* At, inquiunt notæ illæ, in membranis nõnullis eſt, *Kalendis Ianuariis.* Ergo, *ipſis Calendis.* Reſpondeo, vt ſæpe aliàs, membranæ veteres quaſi interdicta ſunt *quorum* bonorum, proſunt benè vtenti. Natalis autem vitæ Pertinaci Calendæ Auguſti. Sic duplex natalis principi, vnus vitæ, alter imperij Conſtit. Valent. Theodoſ. Arcad. AAA. VII. C. De feriis. Et *certamen Circenſe, in ortum aut natalem principis, Conſtit. Leonis & Anthemij C. Eod.* Sic apud Æl. Spartianum *Circenſes natalitij* Hadriani, nempe vt principis, ſiue natalitij imperij. Et natalis Traiani apud C. Plin. in gratiar. actione, accipiendus natalis dies primus imperij. At natalis Auguſti celebratus Circẽſib. apud Dionem lib. LIV. & lib. ſeq. accipiendus non *imperij*, ſed *vitæ*: vt etiam Tiberij natalis apud C. Suet. c. XXVI. Neque circumſpectè turbatur hoc diſcrimen à pleriſque.

Adoptionis verò natalis, vt apud Æl. Spart. Hadrianus *natalem adoptionis ſuæ celebrari iubet.*

V. IDVS IVLII.

N. Meliùs C. Tacitus lib. II. Hiſt. *V. non Iulij*, ex quo etiam ratio elici poteſt cur ita meliùs. Videlicet,
A quia eo ardore iurauit exercitus ille, vt ne Titus quidem filius exſpectaretur. Vnde ergo mora illa, vſq; ad v. Idus Iulij?

EXTREMA OBTESTAtione vltionem mandantis.

Hoc quaſi *Phiſicum* Othonis *teſtamentum*, de quo teſtamentorum ge-
B nere Varro apud Marcell. in *Bellio-res.* Mandatum videlicet morientis, quaſi teſtamentum eſt iuris gentiũ, Cuiuſmodi Micipſæ regis apud C. Salluſtium in Iugurthina, Archippi & Antigenis apud Antipatrum in Epigrammatis, Pæti apud Propert. eleg. v. lib. III. aliorum apud alios. Exque hoc genere teſtamentorum phyſico nata eſſe ciuilia, rectè Tul-
C lius notauit lib. III. de finib. *Teſtamenta*, inquit, *commendationéſque morientium nata ex naturali morientium, adfectione.*

Mandata autem illa Veſpaſiano ab Othone vltio vt heredi & amico. Soliti Romani vltionem mortis ſuæ mandare amico, aut heredi, vt Germanicus apud C. Tacitum Annali II. quíque non vlciſcitur iniu-
D riam mortui, heres, iure ciuili habitus indignus hereditate vt l. IX. C. De his quæ vt indign. Paulli Sentent. Tit. v. lib. III. Hinc etiam filij cõqueſtio apud Attium in Epigon. ex quo Marcellus profert in *Vlſo.* Sic enim legendum ibi non vt peruerſè ſcriptum eſt *Vllo.* Eiuſdẽ modi Francorum ius apud Aimon. Monach. Hiſtor. Francor. c. XXIIX. lib. IV.
E Non diſſimiliter quoque Senatuſconſultum Silanianum de vltione domini. Ridiculè autem hoc loco in Beroaldum eunt *Animaduerſiones.*

LICINIVS MVCIANVS.

C. Tacitus lib. I. Hiſtor.

ILLE DEPOSITA SImultate.

Tacitus Hiſtor.lib.II.

SYRIACVM PROMISIT exercitum.

Idem lib.I.Hiſtoriar.& II.

HIC XL. MILLIA SAgittariorum.

Idem lib.IV.Hiſtoriar.

C. VII.

VT CLAVSTRA ÆGYpti obtineret.

Clauſtra Ægypti, duo Nili oſtia, Parętonium & Peluſiacũ,vrbéſq.ad ea munitę,ſiue vt loquuti aliqui,*firmitates*,quod hodiéq.in Gallico ſermone verbum eſt. Hæc itaq; L.Florus c.XI.lib.V. *Ægypti cornua* vocat. C. Suetonius nunc, & Tacitus lib. II.Hiſtor.*clauſtra Ægypti*. Eadémq; *clauſtra annonæ* C.Taciti lib.III.Hiſtoriar. Hæc quanti ad victoriam momẽti Veſpaſiano, aut cuiuis imperium petẽti,patet narratione Taciti Annali II.Dionis lib.LII.Suetonij Iulio c.XXXV. Ioſephi Exſcidij c. XXXVII.lib.IV. Obtinẽtib.enim clauſtra illa facile Romanis indicere famem. Eáque ratio cur Auguſtus & alij deinde principes nõ Senatorum aut equitem laticlauium, ſed tãtum equitem præfecêre, vt res notiſſima eſt. Hic præfectus Prætorio Auguſtali l.II.C.De offic.præf.Auguſt.vbi delent aliqui vt Cuiacius Obſeru.XXI. lib.IIX.nomẽ *Prætorio*.Sed nõ neceſſe delere.Nam etiam l.VII. C. Theod. De contrah. empt. quæ Gratiani eſt, reſcripta eſt, ad Remigium P.F.P.Auguſtalem.Et l.IIX.C. De diuers. reſcr. Arcadij eſt ad Remigium P.F.P.AVG.Alius quoque P.P.P.P.P. *Super. Præfectus Prætorij per prouinciam Pannoniam ſuperiorem*,in vetere inſcriptione. Et in aliis quoque alij.

BASILIDES OBTVLISſe viſus eſt.

Multiplici omine. Primum ipſo Baſilidis nomine, deinde quia ſacerdos Dei Carmeli, cuius ſortibus confirmatum iam Veſpaſiano imperium.Prætcrea quia diuinitus offert. Poſtremo quia *verbenas, coronas,panificia* offert.

Rectè autem Læuinus Torrentius delet liberti nomen, vt patet C. Taciti lib. IV. Hiſtor. Aut forte an παρέργα hoc Suetonij eſt, vt etiam alia infra hoc cap.VI.vbi de miraculis.Et ſupra c.VI. Vbi de *idib. Iulij* & c.eodem,vbi de *reddenda ratione*.Et ſupra c.IV.vbi de *duab.legionibus*.

VT SCILICET INOpinato.

Læuinus Torrentius, *vt ſolet inopinato*. Sed vulgaris lectio melior.

EX PLEBE QVIDAM.

Plebe nimirum Alexandrina vt narrat C.Tacitus lib.IV.Hiſtor. Et in Veſpaſiano.

Crebræ verò eiuſmodi principũ admirandæ curationes in hiſtoriis, vt Pyrrhi regis apud C.Plinium c. II. lib. VII. Plutarchum in Pyrrho. Hadriani apud Ælium Spartianum. Alexandri M. aliorum apud alios. Hęc dęmonum præſtigiis fieri cenſuêre aliqui, alij ad Dei prouidentiam regnis atque imperiis peculiariter conſulentem retulêre. Principes enim *Chriſti* domino Deo, v.

ᵃ Eſaiæ cap. XLV.

ITEM ALIVS DEBILI crure.

Aliter C. Tacitus, nempe *alius manu æger*,&c. Similitérque Dio, οὐκ ἀρτίχειρ.

DEMONSTRATAM A Serapide per quietem.

Quietem intelligi vult incubantium, ſiue captantium in ſomnis oraculum Serapidis. De incubandi, & caſtus, ſiue ieiunij præcurſione, atque id genus aliis ritibus, Cicero I. De diuin. Geographus lib. XVI. Pauſanias Laconicis, Tertullianus c.XXVII. De anima.

Eiuſdem vero Dei numina Serapis atque Æſculapius vt arbitrati plerique. C. Tacitus lib. IV. Hiſtor. De incubationibus vero in Æſculapij fanis Geographus lib. IIX. Suetonius Claudij c.XXV. Arnobius lib.I.

RESTITVTVRVM Oculos ſi inſpuiſſet.

Καίτοι δάκνω γ' ἐμαυτὸν, ἀλλ' ὅμως γελῶ, *Et labra mordeo mi ipſe, & rideo tamẽ*, inquit apud Ariſtophanem ille. Hoc mihi nunc vſu venit legenti animaduerſionem ad hunc locum. Oportunior declamitatio fuiſſet. D Saliuam ieiuni hominis ſemper loco amuleti habitam, ſiue rem morbis amoliendis efficacem, vt *veneno ſerpentum morbo comitiali, faſcinationi, furunculis, licheni, lepræ, lippitudini,* E *carcinomati, ceruicis dolori, aurium dolori ex animali in auricula*, & id genus aliis plurimis quæ recenſet C.Plinius c.IX.lib.XXIIX. Hinc itaque ſomnium illud à Serapide immiſſum de ſaliua.

A PALAM PRO CONCIOne vtrumque tentauit.

Admonent Animaduerſiones in hunc locum notabile eſſe, accipi nunc à C. Suetonio *concionem* pro *quauis multitudine adſtante*, &c. Diſtinguit quidem ſic Tullius in Bruto *concionem* & *coronam*, *vt concio* ſit pro roſtris, corona in iudiciis, atque B ita nunc Suetonius *coronam* dicere debuiſſet. Veruntamen etiam pro quauis multitudine & populo concionẽ alij dixêre, vt Lucret. lib. VI.

Verum aliquid genere eſſe ex hoc, quod concio dicat.

Similitérque *concio* in loco illo L. Senecæ vexato à Criticis c.XXIII. lib.II. De benefic. *Ita accipienti adhibenda concio eſt*,&c. Etenim pro- C priè quidẽ concio ἐκκλησία: ſed communiter etiam quæuis multitudo audiens, vt nũc corona circum tribunal Veſpaſiani.

C. IIX.

ACTO DE IVDÆIS triumpho.

Narrat hunc triumphũ Ioſephus Exſcidij c.XVI. & deinceps lib.VII. & tangit Dio in Veſpaſiano.

Ex triumpho tamen illo Iudaici cognomentum repudiauit vt ignobile & infame. Dio ibidem. Sic magnus princeps Aurelianus Carpis populis deuictis, *Carpicum* ſe dici noluit, vt eſt apud Vopiſcum.

CONSVLATVS IIX. veteri addidit.

Veterem vocat, quia primus ille conſulatus eius annis ipſis XIX. ante ſecũdum. Primo autem illo ſiue vetere cõſulatu ſuffectus conſul

Veſpa-

Veſpaſianus ex Kal.Nouembr. Suetonius ſupra c.iv. & Domitiani c.i. Suffectus autem vt alij numerant Scipioni Orfito Coſ. vt alij Saluio Othoni.

Signanter autem dictum à Suetonio, *addidit*, intelligi enim vult addidiſſe iure ſuo vt Imperatorem.

SVSCEPIT ET CENſuram.

Suſcepit *cẽſuram perpetuam* Coſ. iterum ſiue ſecundo ſuo conſulatu, & Titi primo; ſed condidit luſtrum cẽſor cum Titio filio Coſ. ipſe v̄ & Tito iii̅ C.Plinius c.v.lib.iii.c.xiix. lib. vii. & aliâs non ſemel. Iulius Cenſorinus De die natali c.xii. Iul. Capitolinus principio Marci. Peccat Onufrius in Faſtis qui luſtrum Veſpaſiani refert in annũ ıɔcccvii. De perpetua verò cenſura, dixi ad Titum C.Suetonij c.vi. Sic itaque in nummis quoque antiquis *Veſpaſianus Coſ.* iv̅ *& Cenſor*: & inſcriptionibus antiquis *Veſpaſianus Coſ.* iix̅ *& Cenſor. Veſpaſianus Coſ.*iix. *& Cenſor.Veſpaſianus Coſ.*viii.*Deſ.* ix.*Cenſor.*

LITERASQVE REVOcauit.

Non diſſimilis ſeueritas Augusti, qui *legato conſulari, ſucceſſorem dedit, quod ixi pro ipſi, manu eius ſcriptum animaduertiſſet.* Suetonij c.xxciix. Vbi cur legatus ille ita ſcripſerit, quærunt *Animaduerſiones*, & rationem reddunt, quia tunc noua x litera. Itaq; adfectari ſolitam. Sed verius, negligentia id commiſſum aut imperitia, atque inde offenſionem Auguſto natam. Et ſi forte verior alia cauſa latens, hic autem color quæſitus dandi ſucceſſorem.

A CLASSIARIOS VERO qui ab Oſtia & Puteolis.

Claſſes populi Romani maritimæ iv. Duæ maiores ſiue Prętorię, *Miſenenſis* & *Rauennas*. Sueton. Auguſti c. xlix. C. Tacitus Annali iv. Renatus Vegetius c. xxxi. libr. iv. Duæ minores, vna Galliæ in portu & colonia Galliæ Narbonenſis, Foro Iulio. B Geographus lib.iv.C. Tacitus Annali iv.Hinc C.Plinij c.iv. lib.iii.Forum Iulium *Octauianorum colonia*, & Pacenſis & *Claßica*, altera Ponti C.Tacitus lib. ii. Hiſtor. Ioſephus Exſcidij lib.ii. His tertiã hic C.Suetonij locus adiungere videtur *Oſtienſem* aut *Puteolanam.* Oſtia *nauale Romæ.* Geographus lib.v. ἐπίνειον τῆς ῥώμης. Puteoli ſiue Dicæarchia C olim *nauale Cumanorum* ἐπίνειον Κυμαίων. Geographus lib.eod. Hæc itaque propriè olim claſſis vrbis Romæ in oſtio Tiberis, ad tutelam videlicet vrbis & annonæ.

Claſſiarij autem milites illi quidem maritimi, ſed minore in pretio, quàm legionarij; vnde apud C. Tacitum ſubinde, claſſiarij *legionariam militiam* petunt vt honeſtio- D rem.

PETENTES CONSTItui ſibi aliquid calciarij nomine.

Penſionem aliquam pecuniæ in calcios, vt legatum calciarij l. propen.D.De alim. leg. Sic *veſtiarium, cerarium, ſalarium, hordearium, vn-* E *guentarium, linguarium, vaſarium, locarium, clauarium.* Neque diſſimilia *chartaticum*, *ſynodaticum*. & id genus alia, quæ alij notauêre.

ET EX EO ITA CVRſitant.

Non diſſimile illud eſt apud Iul.

Capitolinum in Marco. *Cunabulis poſt puerorum lapſum, culcitras ſubiici iuſsit: vnde hodiéque rete prætenditur*, &c.

ITEM TRACHEAM Ciliciam.

Cenſent *Animaduerſiones* defendi poſſe: illud *Item Thraciam, Ciliciam*, &c. Fundus eis Eutropius qui *Thraciam* dominauit. Sanè, ita Eutropius. Sed idem quoque *Tracheã Ciliciam*. Hoc itaque argumento eſt, Thracię nomẽ à librario intruſum, ſolita librariis iteratione, ex ſimilitudine vocabuli aliqua, vt in *Thraciam* & *Trachearn*. Pæonius Eutropij *ſubdiga*, ſiue mauis *ſublingio*, geminauit errorem, & Thracię nomine poſito, & Tracheę nomine omiſſo. Legendus Dio lib. LIIX. vbi de Antiocho rege. Suetonius Neronis c. XIIX.

VETERIBVS INCENdiis ac ruinis.

Obnoxia vrbs Roma incẽdiis ac ruinis propter ædes ligneas, & parietes craticios, de quibus dixi ad legem XII. Tabul. c. XLIV. Hinc frequens ruinarum atque incẽdiorum mentio in libris.

SI POSSESSORES CESſarent cuicunque permiſit.

Galli Tranſalpini apud T. Liuiũ fine lib. XXXIX. Romanis reſpondẽt, *Pœnam ſtatuendam eſſe his qui in alieno ſolo ædificant*, &c. Sed hoc quidẽ ita illi ex iure naturali ſiue gentium: at iure ciuili ſiue lege XII. Tabularum, & iure Prætorio, & iure cõſtitutionum ſiue iure nouo, nulla

A propoſita pœna eſt inædificantibus in ſolo alieno. Et verò etiam qui mala fide inædificauit tignis ſuis in ſolo alieno, tignorum tamen dominus manet, l. II. C. De rei vind. Prærogatiua nempe illa eſt ædificantium, quia expedit Reipubl. vrbes ædificiis ornari, vt oſtendi ad legem XII. Tabul. c. LX. Theodoricus

B Italiæ rex apud Aurel. Caſſiodor. epiſt. XXIX. lib. III. *Confert*, inquit, *magnum Reip. munus, quiſquis diruta ſuſcipit reparanda*.

IPSE RESTITVTIOnem Capitolij adgreſſus.

Intellige Capitolij noui quod re-

C gione vrbis IIX. ſiue regione Fori Romani: aliud vetus fuit regione vrbis VI. ſiue regione Circi Flaminij. De vtroque P. Victor in topographia vrbis, & Notitia imperij. M. Varro lib. IV. de ling. Lat. Martial. epigr. LXXII. lib. VII. De vetere autem etiam Valerius Max. c. IX. lib. IV. Noui Capitolij conditores Tar-

D quinij reges Priſcus & Superbus, dedicator autem Horatius Puluillus apud C. Pliniũ c. V. lib. III. C. Tacitum lib. III. Hiſtor. veteris cõditor Numa Põpilius apud Aurel. Caſſiodor. in Chronicis.

Reſtitutionem verò Capitolij noui de qua nunc agit Suetonius, narrat quoque C. Tacitus lib. IV.

E Hiſtor. Dio in Veſpaſ. Tangit quoque C. Plinius c. XIX. lib. XII.

Fallitur Aurelius Victor, qui reparati à Veſpaſiano Capitolij dedicationem tribuit Domitiano. Capitolium Veſpaſiani patris incendio conſumptum erat ſub Tito. Titus deinde reparare adgreſſus eſt, Domitianus perfecit, ac dedicauit. Patet Dionis Tito, Suetonij Tito c. IIX. In-

ıix. Incēdium illud erupit de terra, Dionis loco antedicto. Cuiuſmodi quoque incendio templum Pacis cóſumptum, de quo Herodianus in Commodo.

AC SVO COLLO QVÆdam extulit.

Similiter apud Nicetam lib.v.Manuel Comnenus nouæ Romæ Imper. Vrbem Dorylæum inſtauraturus, νωτοφορεῖν τοὺς λίθους ἀρξάμενος, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἠῤῥένωσεν. *Dorſo ipſe lapides ſuo ferre exorſus, alios ad opus animauit.*

ÆREARVMQVE TAbularum, quæ ſimul conflagrauerant.

Quę fixæ ad parietes Capitolij, vt Plauti Trinummo Sc.Staſime. Tullij Philipp.ıı.& ſeq. Neque diſſimiliter morib.Gręcię leges fixæ ad parietem. Andocides orat.De magiſteris, Τοὺς δὲ, inquit, κυρωθέντας τῶν νόμων ἀναγράφειν εἰς τὸν τοῖχον, *leges populi ſuffragiis acceptas, ſcribere ad parietem.*

C. IX.

FECIT ET NOVA OPEra, templum Pacis, &c.

Huiuſce templi conditorem primum Veſpaſianũ alij etiam fecere, vt Ioſephus Exſcidij c.xıx.lib.7.Dio in Veſpaſ. Tangit quoq; C.Plinius c.ııx.li.xxıv.c.7.lib xxxvı.D.quoq. Hieronym⁹, & alij.Solus, quòd ſciã, Clemẽs Alexandrinus Stromat.lib. v.iam olim etiam à Numa Pompilio templum Paci ac Fidei conſtructum fuiſſe. ὁ μὲν, inquit, βασιλεὺς Ῥωμαίων Νουμᾶς πυθαγόρειος ὢν πρῶτος ἀνθρώπων ἁπάντων πίστεως καὶ Εἰρήνης ἱερὸν ἱδρύσατο. Id eſt, *Numa Romanorum rex, Pythagoræ inſtitutorum æmulus, primus omnium mortalium templum ſtatuit Fidei & Paci*, &c. Sed forte an hæc *Ara Pacis* quæ in Auentino.xııı. regione vrbis.

At Theodoretus orat.ııx. De curatione Græcarum adfectionũ tradit, Veſpaſianum vt etiam poſt Hadrianum ipſos quoque ſibi tãquam Diis templa ſtruxiſſe dum viuerent. Ac Titi quidem Veſprſiani. A.templum P. Victor ponit ııx. regione vrbis ſiue Fori Romani. Sed hoc Titi Veſpaſiani F.eſſe, non T.Veſpaſiani patris, arguit quod Veſpaſiani templum illud alterum Theodoretus Veſpaſiano extincto etiã ipſum periſſe ait, ex quo etiam facere coniecturam licet Domitiani templum illud fuiſſe, cuius mortui abolita Sc⁰ memoria.

Templum autem Pacis foro Romano fuiſſe proximũ patet Martial. epigr.ıı.lib.ı.& Herodiani lib.ı.

In templo illo diſputationes haberi ſolitas patet Galeni libro De ſuis libris.& lib.ı.De different.pulſuum. Trebellij Pollionis Victoria. Contiguáque huic templo bibliotheca.A.Gellius c.vlt.lib.v.

DIVIQVE CLAVDII IN Cælio monte.

De quo P.Victor, & Sex.Rufus in Topographia vrbis ıv.regione, ſiue Templi Pacis.

SED A NERONE FVNditus deſtructum.

Inuidenti nempe diuinationi ſiue ἀποθεώσει patris ſui Claudij. Nam quod ipſe Claudium in Deos adſcripſerat, id deridiculi cauſa factum ab eo teſtis C.Plinius in Gra-

tiarum actione,quę ineptorũ vulgo Panegyricus. *Dicauerat*,inquit,*tamen cælo Claudium Nero, ſed vt inuideret.*

ITEM AMPHITHEAtrum vrbe media.

Dixi ad ſpectacula Martial. epigr.II.

AMPLISSIMOS ORdines.

Iuſtus Lipſius V.C.correxit *Compererat Auguſtum ampliſsimum. Ordines & exhauſtos*,&c. Critica ille hoc quidem iratiſſima. Sed longe infelicius,deinde alius Criticæ Deę antiſtes, *ampliſsimos ordines* mirifica transformatione,& r. bellis Ouidij digniſſima mutauit in ambos ordines.Miſeret me C.Suetonij qui tales plagas cogitur,Spartana nobilitate concoquere. Atqui Caius noſter *ampliſsimos ordines* intelligi vult Senatorium & equeſtrem. Vterque Caio *ampliſsimus*, quia vterque laticlauius. Senatorius totus laticlauius;equeſter in parte. Nam equitum alij laticlauij ſiue inluſtres, alij anguſticlauij vt res triſtiſſima. Et vero Senatorius & equeſter propriè ordines, propter dignitatem. Ordo ſenatorius quaſi meſſis dignitatum ipſa:equeſter tanquam ſementis aut ſeminarium, vt apud T. Liuium lib.XIII. Alexandrum Seuerum in Lampridio. Sic etiã Tullius de haruſp.reſponſ.*grauitatẽ* dixit *ampliſſimorum ordinum*.Plebeius propriè ordo non eſt, quia nulla dignitate conſpicuus eſt. Quocirca etiam C. Plinius cap. I. libro XXXIII.*Ordinibus populum*,oppoſuit. Si, inquit, *populo reconciliaſſet ordines*. Solitus tamẽ Cicero etiam *plebeium* dicere *ordinem*, vt pro Murena & Philipp.II. ſed contemtim *ordinem infimum.*

A HONESTISSIMO QVOque Italicorum ac prou. allecto.

Adlegit ergo gentes patricias Veſpaſianus.Ex earúmque aliqua Traiani pater patricius apud C.Pliniũ in Gratiar. act. vbi Traianus *patricio & conſulari & triumphali patre genitus*.&c. Aurelius Victor, *Mille*
B *gentes patricias* à Veſpaſiano factas, *cum ducentas ægerrimè reperiſſet.*

CIVILE FASQVE ESSE.

Ciuile conueniens ciuilitati, id eſt, æquæ libertati, ſiue æqualitati ciuium. Sic vſus eo nomine Suetonius, Tiberij c. XXVI. Ammian. Marcellin. principio lib.XV. & alij,
C vt infra dico ad Titi c. VI. Aliter Caſſiodorus epiſt.XVII. lib.IV.oppoſuit,*bellum & ciuilitatem.*

Fas autem quod iure licet, Gloſſæ *Fas* θεμιτόν. Et θεμιτὸν *licitum fas, fandum.* Sic Vlpian. l. XIII. §. cum autem. De his qui not. inf. Pompon.l.II.§.Populo De orig.iur.

C. X.

D

LITIVM SERIES VBIque maior.in mod. excreu.

Litium ſeriem vult intelligi catalogum ſiue matriculam, ſiue indicem litium, ſiue vt nunc loquelariter dicimus *rotulam*,qui proprie *ordo* dictus olim. Accenſus nẽpe ali-
E quis adſtans Prætori aut Prę́ſidi,vocabat lites ordine,vt quæque prior aut poſterior. Planè hoc Philo Herennius in Flaccũ agens de Lampone accẽſo, προεστὼς, inquit, Τοῖς ἡγεμόσιν, ὁπότε δικάζοιντο, ὑπεμνηματίζετο τὰς δίκας εἰσάγων, ὡς ἔχων τάξιν. Corrige ὡς ἔχων τύξιν

τάξιν. Et interpretor, *Adſtans præſidibus cum ius dicerent, ſuggerebat eis lites, vocans eas vt quæque ordinem haberet*, &c. id eſt, vt prior quæque, aut poſterior eſſet. Tangit hunc ordinem quoque Seruius ad Æneid. II. *In ordinē*, inquit, *dicebātur cauſæ propter multitudinem vel tumultum litigantium, cum erat annus*, &c. Corrigo, *In ordinem ducebantur*. &c. nempe, ſorte. Hinc illud Domit. Vlpian. l. IX. §. Obſeruare. De offic. Procos. *Procos. obſeruare debere, vt ſit ordo aliquis poſtulantium*. &c. vbi & ratio adſcripta cur litium ordo ille ſeruandus videlicet, ne aut *dignitas*, aut, *improbitas* aliquorum, *obſtet mediocrium deſideriis*.

Similis ordo etiā Athenis, apud interpretem Ariſtophanis in Veſpaſ. Σανίδας, inquit, περιέχουσαι τὰ ὀνόματα τῶν εἰσαχθησομένων εἰς τὸ δικαστήριον, ποῖον, δεήσει πρῶτον εἰσαχθῆναι, καὶ κατὰ τάξιν. Hoc eſt, *Tabellæ cōtinentes nomina eorum, qui introducendi in iudicium, quem oporteat primum induci, & quem deinceps ordine*.

Ab ordine illo vitilitigatores & φιλόδικοι dicti *ordinarij homines*, nēpe quod in ordine litium adſidui, vt apud Feſtum.

SORTE ELEGIT PER quos rapta bello reſtituerentur.

Reciperatores nempe, quales ij de quibus Gallus Ælius, ſiue is C. Aquilius eſt, apud Feſtum in *Reciperatio*. Sed hoc intereſt, quod illi reciperatores iure gent. hi iure ciuili. Per illos reciperatio inter peregrinos: per hos inter ciues. Itaq; ad exemplum illorum, hos reciperatores ſorte elegit Veſpaſian⁹. Sic & ante Veſpaſiani aduentum Mucianus elegerat. C. Tacitus lib. IV. Hiſtor. *Tū ſorte*, inquit, *ducti per quos redderentur bello rapta*, &c.

A QVIB. VIX SVFFECTVra litigatorum ætas videbatur.

Cuiuſmodi *lites immortales* l. XIII. C. De iudic. *Ne fiant*, inquit, *lites pæne immortales, & vitæ hominum modum excedant*. Eædem *lites in infinitum extenſæ* l. XVI. C. Eod.

B

EXTRA ORDINEM diiudicarent.

Centumuiri, iudices ordinarij, adſeſſores, ſiue conſeſſores, ſiue cōſiliarij Prætoris in cauſis priuatis, vt apud C. Plinium epiſt. XXI. lib. V. *Hoc facto*, inquit, *Nepotis commotus Prætor, qui centūuiralib. cauſis præſidet* &c. vbi etiam Prætor dimittit *centumuiros*. Atque hinc conſeſſus C eorum dictus *cōcilium*, vt apud Domit. Vlp. l. II. D. De offic. eius cui mand. eſt iuriſd. Et C. Pliniū epiſt. pen. lib. VI. Et centumuiri ipſi, *iudices priuati*. Suet. Claudij c. XIV. Extra ordinem ergo cauſis priuatis Veſpaſianus iudices dedit, vt lites minueret ac deoneraret partem aliquam litium à Prætore ac centumuiris in iudices aliquos exordinarios.

D Differunt vero Centumuiri, Decemuiri, Septemuiri. Centumuiri omnes generatim qui in concilio Prætoris, XVIRI quaſi præſides in decuriis. VIIVIRI ad certas cauſas. XVIRI magiſtratus, cæteri CVIRI priuati, vt C. Suetonij Claudio c. XIV. & dixi ad Ciceronis lib. III. legum. VIIVIROS verò ad certas cauſas intellige vt teſtamētarias. Hinc Iulij Paulli liber ſingularis, *De Septēuiralib. iudiciis* vt l. VII. XXIIX. XXXI. De inoffic. E teſt. Malè ad legem illā VII. & l. XIII. tit. eodem, correxêre. *De centumuiralib. iudiciis*. In cauſis teſtamētariis aptè cōuenienterq; iudices VIIVIRI, vt in teſtamento ipſo, VII. teſtes,

VII.ſubſcriptiones,VII.ſignacula.

Sed opponet forte aliquis:Petitio hereditatis eſt apud Centumuiros, ſiue eſt cẽtumuirale iudicium l.vlt. §.I.C.De petit.hered.l.penult.D.De liber.leg. Et querela inofficioſi eſt centumuirale iudicium l.XIII. D.de inoffic.teſtam.Puto diſtingui poſſe, generatim accepto iudicij centumuiralis nomine,quæ VII.viralia, eadem quoque centumuiralia, vt petitio hereditatis, & accuſatio inofficioſi legibus antedictis: ſpeciatim verò & propriè petitio illa & accuſatio eſt iudicij ſeptemuiralis, vt antedictum eſt. Quod autẽ apud C.Plinium epiſt.penult.lib.VI.actio inofficioſi eſt apud centumuiros, id extra ordinem opinor eſt, ob cauſæ magnitudinem.propter quam iudicium illud quadruplex, & ſedent centumuiri CXXC.

REDIGERENTQVE AD breuiſſimum numerum.

Principis nimirum hæ partes,lites minuere.Rectéque ita nunc Veſpaſianus, & poſt quoque Theodoſius Nouel. Ne Duciani vel limit. milites.& Iuſtinian.l.XIII.De iudic. & §.I.Inſtit. De pœna tem.litig.etiã Philippus l.XC.De tranſact.

C. XI.

VTQVE SE AL. SER. iunxiſſet ancilla haberetur.

Eiuſdem modi Sc^tum quoq; Claudianum, apud C. Tacitum Annali XII. *Statuitúrque*, inquit, *vt ignaro domino ad id prolapſa, in ſeruitutem ſui conſenſiſſet, & qui nati eſſent, pro libertis haberentur*,&c. Vexatus hic locus à Criticis eſt, quia inſolẽs viſum illud *in ſeruitutem ſui conſenſiſſet*, pro, in ſeruitutem ſui conſenſiſſe videretur:neq; animaduerſum *&* pro etiam,&c.vt ſi diceret,nõ ſolum mater, ſed etiã qui nati eſſent, &c. Iuſtus autem Lipſius V.C.correxit, *Vt ignaro domino ad id prolapſa in ſeruitute:ſi conſenſiſſet, pro liberta haberetur*, &c. Sed hoc quidem ipſo Claudij ſenſu refellitur. Voluit enim haud dubiè natorum ex contubernio illo ſeruitutem, ad matris cõdicionem adiungere, neque liberos prætermittere, ſed & matrem domino illi tradere in ſeruitutem, & natos ex ea vernas, ídq; patet l.I. & l. VI. C. Theodoſ. Ad Sc^tum Claudian. vbi ſimiliter cum matris ſeruitute coniungitur filiorum ſeruitus, ex formula nẽpe Sc^ti Claudiani.Codex autem Mirandulanus ſic legit, *Vt ignaro domino ad id prolapſa, ac ſi in ſeruitutem ſui conſenſiſſet, ex ea qui nati eſſent, pro vernis haberẽtur*,&c. Eáq; lectio ad Sc^ti ſentẽtiã rectiſſimè cõuenit. Sed liberè aut licẽter potius interpolata eſt, Iuſtus Lipſius tamen ſuam *κρίσιν* auctoritate V.C. Cuiacij tuetur, qui obſeru. XVI. lib.XXI. ait Sc^to illo cautum fuiſſe vt ſi conſentiente domino mulier ſe iunxiſſet ſeruo eius, non ancilla ſed liberta eſſet. Sed Cuiacius nõ alio id argumẽto efficere poteſt quam ex Paulli Sentẽtiis Tit.X. Ad Sc^tum Orfitian. lib.IV. Sed de filia ibi,non de matre agitur. itaque nihil ad id quo de nunc agitur. Aliud eſt matrem ex Sc^to, aliud filiam libertam fieri.Cuiuſmodi caſus etiam l.III. C. Theodoſ. ad Sc^tum Claudian. Neque Suetonius nunc quicquam de matre liberta adiungit. Eadem verò ſententia Sc^ti Claudiani, cum eo cuius auctor Veſpaſianus, neque nouum Veſpaſiani hoc ius, ſed renouatum. obliterato videlicet per bella ciuilia Sc^to Claudiano.

Eiuſdem

Eiuſdem autem modi quoque lex Danica olim, apud Saxonem Grammaticum Hiſtoriæ Danicæ lib. v. *Frothonem* ſcilicet regem ſtatuiſſe, *vt ſi libera conſenſiſſet in ſeruum, eius conditionem æquaret*.

EXIGENDI CREDITI.

Propriè dixit, *crediti*. Credendi enim verbo vſus Senatus. Nempe, Macedonem ſolitum *incertis nominib. pecuniam filiisfam. credere* l. I. D. Ad Sc. Macedonian. Propriè ſcilicet *credi* pecunia dicitur. Quæ ſint autem *nomina certa*, *incerta*, *falſa*, *fallacia*, dixi ad Horatij epiſt. I. libr. II.

HOC EST NE POST patris quidem mortem.

Feneratores dare ſoliti pecunias fenori filiisfamiliarum, tali ſtipulatione, vt patre mortuo & fenus & ſortem ſoluerent, videlicet cum facti patresfam. aut vt fenus quidem ſoluerent præſentarium, ſiue idibus, ſortem verò ſiue caput, patre mortuo. Peſſima itaque ſtipulatio illa, collata in mortem patris, inuitãs quodammodo filium, vt aut exſpectaret mortem patris, aut ne exſpectaret quidem l. I. §. I. D. De Senatuſconſulto Macedon. Paulli Sentent. Tit. x. lib. II. Similiter Claudius apud C. Tacitum Annali XI. *Claudius*, inquit, *lege lata ſæuitiam creditorum coërcuit, ne in mortem parentum pecunias filiisfam. fenori darent*. &c. Idem videlicet Senatuſconſultum Claudianum & Macedonianũ, vt rectè Petr. Faber in Semeſtrib. c. vlt. lib. I. *Claudianum* ab auctore: *Macedonianum* ab eo aduerſus quẽ factum. Et quia bellis ciuilibus iam A obliteratum & euanidum, Veſpaſianus vigori priſtino reſtituit, *Flauianum* quoque dixeris. Non diſſimilis lex in Capitulariis Caroli M. c. CCXXV. lib. VII. vbi nomine pecuniæ, accipiendæ quoque res aliæ, creditæ filiofam. in fraudem legis, vt eſt quoque l. III. §. Is autẽ D. De Sc. Macedon. Vetat enim quicquam credi *in fraudem* Senatuſconſulti. B Neque diſſimile ius morib. Galliæ.

C. XII.

ET PATRIS PATRIÆ adpellationem niſi ſerò recepit.

Sic etiam Auguſtus *non niſi ſero recepit hanc adpellationem*, vt patet C Suetonij c. LIIX. & in Faſtis. Etiam Nero Suetonij c. IIX. & Hadrianus apud Æl. Spartianum. Antoninus Pius apud eundem. Tiberius ne recepit quidem omnino, Suetonij c. XXVI. Sed paullatim cõſuetudine receptum eſt, vt principes omnes, *patres patriæ* dicerentur. Dio. lib. LIII. Vnde illud Calliſtrati l. XIX. De interdict. & releg. & in Baſilico. *Eſt e-* D *nim princeps pater patriæ*.

NAM CONSVETVDInem ſalutantes ſcrutandi.

Scrutandi conſuetudo illa regia olim, vt apud Plutarchum in Timoleonte, & in Dione apud Iuſtinum lib. XXXIIX. vbi *mos* ille dicitur E eſſe *regius*. Regium deinde hũc morem vſurpauit primus Romæ Auguſtus, cum Senatum legeret, Suetonij c. XXXV. Poſt autem alij quoque nonnullli vt Claudius, Suetonij c. XXXV. Etiam Nero, alij, Veſpaſianus deinde repudiauit, ſed poſt alij

*r*epetiuêre, vt Seuerus apud Æl. A
Spartianum.

C. XIII.

CAVSIDICORVM figuras.

Cuiuſmodi Saluij Liberalis cauſidici *figura*, ſiue aculeus ſiue morſus figuratus, hoc ipſo capite in Veſpaſianum. B

Figuras nempe Caius noſter intelligi vult, quos Macrob. Saturn. c.III. lib. VII. *morſus* vocat *figuratos*, Fabius, c.II. lib. IX. *Schemata*. Aurel. Victor in Veſpaſiano *obliquè dicta*. Æl. Spartianus in Seuero, *Dicta figurata*. At Eutropius parum rectè *conuicia*. Cóuicia enim apertè graſſantur, figuræ q uaſi ex inſidiis ſiue ſubſeſſis. Neque Suidas optimè in Veſpaſiano, σκώμματα ῥητόρων dixit. Nam ſcómata recta & aperta ſunt: figura tecta & obliqua, & quaſi cũ velo eſt. Cuiusmodi *velum Lucilianum* apud Ciceronem epiſtol. XI. libr. XVI. ad Atticum, vbi malè ſcriptum vulgò, *vallum Lucilianum*. C

Fallitur qui eaſdem apud Herodianum libr. IV. cenſet nominari quoque ὑπογραφάς. Nam ibi ὑπογραφαὶ ſunt, quas auctor ad Herenn. lib. VI. *notiones* vocat, Theophraſtus *Characteres*. Et quidem tria ibi apud Herodianum illa differunt, σκώμματα, ὑπογραφαὶ, παιδιαί. *Scommata* ſiue *cauillationes* & *notiones* & *luſus*. Scommata breuiter dicta, notiones longæ, luſus hilaritatis. Scommata vero & notiones etiam ſerio dici poſſunt. Horum nihil eſt propriè, quod nunc Suetonius *figuram* vocat. Herodiani verba ſunt de Alexandrinis πεφύκασι δέ πως εἶναι φιλισκώμμονες, καὶ λέγειν εὐστόχως ὑπογραφάς, ἢ παιδιάς. D E

Soliti autem Romæ cauſidici etiam cauſæ ſuæ diſpendio, intemperantia linguæ prouecti, in iudices quoque ipſos velitari ſubinde, vt quæritur Fabius c.I. lib. IV. Neque temere Vlpianus l.IX. §. II. De offic. Procos. *Circa aduocatos*, inquit, *patientem Procos. eſſe oportere ait, ſed ingenio, ne contemptibilis videatur.* Neque rectè fortè illo §. ſcriptum eſt, *Si quos cauſarum concinnatores vel redemptores deprehendit.* &c. Vlpianus non ſemel antiquarius eſt, & qualis apud Atheneum ille ὀνοματοθήρας, & hoc etiam loco non tam priſcè quàm ſignanter dixiſſe videtur *concionatores*, aut *cunctionatores*, aut *cocionatores* & intelligi voluiſſe arrilatores ſiue cociones, ſiue μεταβόλους litiũ, qui Cic. Diuinat. in Verrem *mercatores litium*. Dixeris quoque *moratores litium*, ex Tullij orat. eadem *Niſi fortè*, inquit, *ex illo grege moratorũ*. Cocionatores ſiue moratores litium qui moras nectunt in iudicio, vt cocionatores in auctione *Barguigneurs*. Eleganter Fabius ille ſiue quis alius eſt Declamat. XII. *Vendidit*, inquit, *quantum voluit, quanti voluit, & vt hoc ad noſtras accederet moras, fortaſſe diu concionatus eſt* &c. Corrige *contionatus eſt* aut *cunctionatus eſt*, aut *cocionatus eſt*. Manifeſtaria fruſtratione aliqui negant252 cociones, & cocionatores à cunctando dictos, & ipſi à coquendo eſſe voluêre.

AC PHILOSOPHORVM contumaciam leniſſimè tulit.

Philoſophorum vitium peculiare contumacia ſiue αὐθάδεια, aduerſus principem & magiſtratus. Stoici eximij eo in genere & Cynici, vt plurimorum exemplis fides fieri facillimè poteſt. Hinc philoſophi Romæ

Romæ in odio. Contumaces verò in Veſpaſianum Philoſophi, Hoſtilius Stoicus, & Demetrius Cynicus, Dio in Veſpaſiano, quos tamen ſic leniter tulit Veſpaſianus, vt in inſulam relegarit vtrumque. Dio ibidem. Denique etiam à Minuciano perſuaſus philoſophos omnes vrbe expulit. Ergo cum Suetonius nunc dicit *leniſſimè tuliſſe*, intellige tuliſſe aliquamdiu.

Eſt verò *contumacia*, propriè cõtemptus eorum quibus obſequium debetur. Itaque opponitur *contumaciæ obſequium*, vt l. II. D. De re iudic.

NOTÆ IMPVDICITIÆ.

Signanter dixit, *non impudicum*, ſed *notæ impudicitiæ*. Nam propriè infamem facit, *nota impudicitiæ*. Itaque tales impudici, vt infames vetiti poſtulare, vt eſt apud Domit. Vlpian. l. I. §. VI. De poſtul. Eoſdem Attica lex vetat ἀγορεύειν ſiue *cõcionari*, vt auctor Demoſth. contra Androtionem, & ibi Vlpianus. Suidas in ἔνδειξις, & in Δοκιμασίαν, & in ἐπαγγεῖλαι. Vetiti etiam iure Attico, ſacra limina intrare. Demoſthenes orat. eadem, & contra Timocratem.

HACTENVS RETAXAre ſuſtinuit.

Taxare eſt conuicio figuráve perſtringere, vnde ſcænici olim, *taxatores* dicti, vt eſt apud Feſtum. Hoc M. Varronis Modio apud Marcell. *Pungere Si te pepugit hic modo ſcænatilis*.

QVID AD CÆSAREM SI.

Morſus figuratus in Veſpaſianum

A illius cauſidici, quaſi bona Hipparchi diuitis inhiantem: ſed Cæſar accepit quaſi dictum ſine figura. Soliti Romæ plerique principes diuitibus inuidere. Hinc laus illa Alexandri apud Lampridium, *Diuitiis nullius inuidit, pauperes iuuit.* &c.

B

OBVIVM SIBI POST damnationem.

Poſt damnationem, videlicet interea dum exſpectatur tempus auehendi hunc moloſſum in inſulam. Eo tempore oblatranti, miſit Veſpaſianus qui diceret, *Tu quidem nihil non facis vt te occidam, ſed ego canem mihi oblatrantem non*

C *interficio*. Dio in Veſpaſiano σὺ μὲν πάντα ποιεῖς ἵνά σε ἀποκτείνω, ἐγὼ δὲ κύνα ὑλακτοῦντα οὐ φονεύω. &c. Mora videlicet intercedebat poſt damnationem aliqua, dum locatur exportandus. M. Seneca Controuerſ. VI. lib IX. *Cum ſciret in exſilium exportandos locari ſolere* &c.

D

SATIS HABVIT CANEM adpellare.

Conuicium eſt militare, *Canis*. Euanthius interpres Terentij. Sed leue, & vix conuicium eſt in ἁπλοκυνία Cynicum profeſſione. Nam Cynici etiam populariter dicti *Ca-*

E *nes*, vt apud Laërt. in Diogene, & Menedemo, Ælian. Variis c. XXX. lib. XIV. Martial. epigr. LIII. lib. IX. Antiſthenes vero Cynicus ἁπλοκύων apud Laërt. & M. Fauonius Stoicus apud Plutarch. in Bruto, Hoc eſt, nihil aliud quàm canis, ſiue non melitæus, non venaticus, non paſtoritius, nec quicquam aliud ſed hoc tantum quod canis.

C. XIV.

MINIME MEMOR exſecutórve.

Ab interpunctione malè habet hic locus. Nã vulgo eſt, *minimè memor exſecutórve , Vitellij hoſtis ſui* &c. Eſſe debet, *minimè memor exſecutórve Vitellij hoſtis ſui* &c.

DOTAVIT ETIAM ATque inſtruxit.

Rectè iunxit *dotare & inſtruere*. Nam pater aut extraneus qui dotem dabat, ſolitus quoque dare ornamenta, ſiue inſtruere. Terent. Heautontim. Pro ornamentis minæ decem, dotis talenta duo.

Dari ſolita ornamenta illa, vt ſpõſa nuptiali die honeſtius ad virum deduceretur, vnde Vlpianus l. v. §. Interdum. Commodati. *Si quis*, inquit, *ſponſæ fortè ſuæ vel vxori commodauit, quo honeſtius culta ad ſe deduceretur*. &c.

QVIDAM EX OFFIcio admiſſionis.

Quidam ille, Phœbus Neronis libertus apud Dionem.

Quendam autem *ex officio admiſſionis* Suetonius dixit, pro quodam admiſſionali. Corpus ipſum & quaſi collegium admiſſionalium, vocauêre officium admiſſionis, vt nunc Suetonius, aut *officium admiſſionum* vt l. II. C. De priuileg. eor. qui in ſacro palat. milit. aut *officium admiſſionalium* vt l. vlt. C. De diuerſ. offic.

In officio illo triplex genus admiſſionalium. Primus omnium & quaſi princeps admiſſionalium eſt, *magiſter admiſſionum*, qui admiſſionalib. præerat ceteris. Eiuſmodi Li-
A burnus, Iuuenalis Satyra IV. vbi Gloſſæ veteres, *Liburnum* illum *admiſſionalib. præfuiſſe*. &c. Sic *magiſter admiſſionum* Vopiſco in Aureliano, Marcellino lib. XV. Proxima huic erat dignitate, is qui *Proximus admiſſionum* dicebatur vt Amm. Marcellini lib. XXII. Cæteri deinde ſimpliciter *Admiſſionales*.

Admiſſionalib. autem partita fuêre admiſſionum officia, ſiue vt alij
B aliis in cauſis ac negotiis ad principem admitterent. Argumento eſt, quod apud Herenn. Philonem libro De legatione ad Caium, *Homilus legationum eſt admiſſionalis* ſiue ἐπὶ τῶν πρεσβειῶν.

Habuere autem ad exemplũ principis, etiã priuati proceres aliquos admiſſionales, libertos ſuos, vt C.
C Plinij c. III. lib. XXIII. vt imitati quoque albatos eius miniſtros, Sueton. Domitiani c. XII. & curſores albatos, Vopiſci Aureliano Marcus quidem huiuſmodi imitationem etiam *permiſit claris viris*, Capitolinus in Marco.

ABIRE MORBONIAM iuſſerat.

D Dixerat forte Phœbus ille Græcanicè, Ἔρρ' ἐς Μακαρίαν, Apage te in Macariam. De qua formula interpres Ariſtophanis in Equites. Vis eadem quæ illius Plautinæ in Patruo: *Cape reſtim ac ſuſpende te:* aut illius in teſtamento Grunnij Porcelli, *Liget ſibi collum de reſte*.

Morboniam retinere volenti, accipienda Anticyra, quæ tunc fortè di-
E cta *Morbonia*, quod veratro egentes ac morboſi eò nauigarent. Quaſi dixerit Phœbus ille Veſpaſiano, vt ille Plauti Menechmis.

—*Non tu abis quo dignus es,*
Aut te piari iubes homo inſaniſſime?

Inſanum

Inſanum Phœbus ille Veſpaſianum videri vult, qui non temperauerit ſibi à ſomno & diſceſſu, cum cãtaret Nero. Non diſſimiliter Plutarch. lib. De communibus notitiis dixit, εἰς τὴν τῶν ἑώλων καὶ ψυχρῶν ἀγορὰν παρεῖναι, *In forum inanum ac frigidorum*, id eſt, manium *ablegare*. Sed Hadrian. Turneb. cenſet Morboniam eſſe oppidi alicuius nomen commentitium.

TANTVM ABFVIT, vt monentibus amicis &c.

Melius, *tantum abfuit : monentibus amicis* &c. Stilus Caij gaudet ſcribere διάλυτα. Sic infra vulgo eſt, *inſuper cos. fecerit: ſpondens.* &c. Melius alij, *inſuper conſulem fecit, ſpondens* &c. Non obſeruata familiaris Suetonio διάλυσις, locis plurimis fraudi fuit.

CAVENDVM ESSE METium Pompoſianum.

De Pompoſiano, & geneſi eius imperatoria, eſt quoque Domitiani c.x. & Dionis Veſpaſiano. Quid autem geneſis ſiue genitura, eſt D. Auguſtini c.II. lib. v. De ciuit. Dei, C. Tacito eſt, *hora genitalis* Annali VI. Alia eſt *hora conceptionalis*, ſiue alius *horoſcopus conceptionalis*. D. Auguſtini lib. eod. c.v.

C. XV.

NISI ABSENTE EO & ignaro.

Interea dum ipſe abeſt in Syria, & Romæ Mucianus quaſi regnum obtinet, inſcio Veſpaſiano, interfecti C. Calpurnius Piſo Galerianus, L.

A Piſo & alij proceres. Narrat C. Tacitus Hiſtoriar. lib. IV.

OMNIBVS EDICT. ſine honore.

Soliti nempe Prætores aliíque magiſtratus ordiri ab honorifica præfatione Imperatoris, ſiue Imperatorem initio præfari.

B

QVAM ALTERCATIOnibus inſolentiſſimis.

Tangit haſce altercationes Arrianus Epicteti c.II. lib.I. *Altercatio* ἀψιμαχία. Gloſſæ.

PÆNE IN ORDINEM redactus.

C

Quaſi abrogato imperio. In ordinem cogitur, cui magiſtratus abrogatur, vt C. Plinij epiſt.XXIII. lib. I. epiſt.VI. lib.II. Magiſtratus extra ordinem eſt, ſiue excellit. Extra ordinem eſt ſcilicet, priuatorum. Aliter Priſcianus neque ſat rectè c. XIIX. lib.XIIX.

D

HVNC QVOQVE QVAMuis relegatum prius.

Relegatus, pro deportato. Deportare eſt relegare in inſulam. Sic *relegationem* pro deportatione dixit Vlpianus l.XI. De teſtam. Calliſtratus l. XXVII. De pœnis. & *relegatum* pro deportato l. XVII. C. Theodoſ.

E Eod. Gloſſæ Ἐξορία ἐν νήσῳ *Deportatio*, id eſt, *exilium inſulæ*, vt *relegatio inſulæ*, Paulli Sentent. Tit. V. lib. V.

DEINDE ET INTERfici iuſſum.

Perſeuerantem ſcilicet in contumacia. Eiuſmodi contumacia Agrippæ nepotis in Auguſtum, Suetonij c. LXV. Agrippinę in Tiberium c. LIII.

Ritus autem ille mittendi percuſſores, ad deportatorum cædem eſt, Suetonij Caio c. XXIIX. Neronis c. XXXV. Dionis Domitiano. Philonis Herennij Inuectiua in Flaccum.

NISI IAM PERIISSE falſo nunciatum eſſet.

Arte aulica, quali opprimitur etiam Meſſallina, C. Taciti Annali XI. Alij apud alios.

IVSTIS SVPPLICIIS INlacrumauit etiam ingemuit.

Elegans de tali adfectu, Biantis Prienenſis vox, apud Stobæum Serm. C. LIV.

C. XVI.

SOLA EST IN QVA merito culpetur.

Sed Dio excuſat, culpámque cõfert in Licinium Mucianum. Excuſauêre quoque alij neceſſitate, vt Suetonius infra hoc ipſo capite dicturus eſt.

AVXISSE TRIBVTA prouinciis.

Ante *vectigalia* dixit, nunc *tributa*, ſed non abſque diſcrimine, *Vectigalia* intelligi vult quæ ex portoriis ac mercibus. *tributa* verò ex agrorum fructibus, eáque crebra differentia in iure ciuili. Ponit quoq; aliam differentiam V. C. Cuiacius

A Obſeru. IV. lib. VII. *Vectigalia* publicanis locari ſolita: tributa non item. Atqui Vlpianus l. I. De publicanis, ait, *publicanos etiam tributa conſequi*, id eſt, ſectari ac redimere.

Vt autem *vectigal & tributum* differt, ſic Dio lib. LIII. diſtinguit προσόδων & φόρον. Φόρον à Dione intelligi tributum, patet eiuſdem lib. LII. oratione Mæcenatis. Refert enim
B φόρον ad ἐπικαρπίαν ſiue vſumfructum. Neque diſſimiliter quoque diſtinguitur τέλος & φόρος.

NEGOTIATIONES quoque vel priuato pudendas.

Aliter aliis priuatis negotiationes pudendæ, vt aliter Senatori, aliter
C equiti, aliter plebi. Senatori omnis negotiatio pudenda, equiti negotiatio publicorum ſiue vectigaliũ honeſtior quàm rei priuatæ: plebeio turpe *coëmere quod pluris poſtea diſtrahat*. In hoc vltimo genere Veſpaſiani negotiatio. Itaque turpis ci non tãtùm vt principi, ſed etiam vt Senatori, vt equiti, vt plebeio. Tullius I. de offic. *Sordidos* eiuſmodi vo
D cat mercatores. Senatori quidẽ populi Rom. non turpe modo negociari, ſed legibus quoque interdictũ videlicet Claudia primũ, deinde & Iulia. Res in triuiis notiſſima eſt. Conſtitutione autem Hadriani, vetiti quoque Senatores publica conducere Dio in Hadriano. At equiti honeſta illa negotiatio & propria quaſi functio: ſed iidem non mul-
E tum ſoliti exercere in rebus priuatis mercaturam. Equites itaque negotiatores, plebeij mercatores, Senatores neutrum. Equites tamen negotiati quoque in re ſua, vt prædiorum ſuorum fructibus quales αὐτοπῶλαι interpreti Ariſtophanis

in Plutum. Hinc ergo etiam diſcrimen negotiatorum ac mercatorum, Ciceroni pro Pompeio & in Vatinium. Atque idem pro Pompeio, *abſentes* dixit intelligens negotiatores, quia his domicilium & negotiatio in prouincia: mercatoribus domicilium Romæ, mercatura in prouinciis.

REISVE ABSOLVTIONES venditare.

Abſolutiones venales habere, per Cænidem concubinam. Dio. Sic C. Verri omnia venalia olim per Chelidonem. Cicero Verrina III. M. Antonio per Fuluiam. Idem Philippicis.

PROCVRATORVM rapaciſſ. quemque ad ampliora offic.

Hi procuratores Cæſaris, de quibus creberrima in iure ciuili mentio. Iidem *Curatores Cæſaris* Calliſtrato l. vlt. De offic. procur. Cæſ. Vlpiano l. v. D. iure fiſci. Et in *Gloſſis Curator* λογιστής. Iidem *Rationales Cæſaris* vt l. IIX. C. vbi cauſæ fiſcal. Et in rubrica *D. De offic. proc. Cæſ. vel rationalis*. Lamprid. in Alexandro *Procuratores, id eſt rationales* Iidem quoque *procuratores rei dominicæ* l. IX. De iure fiſci.

Sed qui olim procuratores ij dicti poſtea comites, factúmque genus eorum triplex. Primum *comites ſacrarum largitionum*, qui olim Procuratores fiſci. II. *Comites patrimonij ſacri*, quib. cura menſæ principis. Aurel. Caſſiod. epiſt. IX. lib. VI. epiſt. IV. lib. XII. Tertium genus *comites rerum priuatarum*, quos primus inſtituit Seuerus apud Spartianum. Iidémque dicti *magiſtri æris, & priuatæ rei rationales*, l. vnica C. De an-

A non. & capit. Et *magiſtri rei priuatæ* l. v. C. vbi cauſa ſtatus l. II. C. Theodoſ. De iure fiſci. Patrimoniũ principis profectitium: res priuata quaſi aduentitium patrimonium, vt Spartiani loco quem dixi, Aurel. Caſſiodori epiſt. IIX lib. VI.

Hoc ita diſcrimen à Seuero. Ante patrimonium dicebatur quæ poſt nominari cœpta, *res priuata*. Nam

B profectitium quidem patrimonium ſuum totum, plerumque ſoliti principes elargiri principio ipſo imperij, vt apud Capitolin. in Antonino Pio, Suidam in Antonino, Dionem in fragmẽtis, Flauium Vopiſcum in Tacito, Petrum Chryſologum Sermone XXIII.

Imitari voluiſſe videntur Auguſtum, qui domum ſuam Palatinam

C publicauit, quod Pontifex max. eſſet. Dio lib. LIV. & ſeq. Itaque & M. Antoninus apud eundem, ἡμεῖς γὰρ, ἔφη πρὸς τὴν βουλὴν λέγων, οὕτως οὐδὲν ἴδιον ἔχομεν, ὥς τε καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ οἰκοῦμεν. *Nos inquit, verba faciens ad Senatum, adeo nihil habemus proprium, vt in veſtra etiam habitemus domo.* &c. Hinc etiam Nerua apud C. Plinium in Gratiar. act. *palatium*

D inſcripſerat *ædes publicas*. Pontifex quippe max. habitare debuit in publico, vt patet loco Dionis quem citaui de Auguſto.

Dixi autem, *plerumque ſoliti principes.* &c. Neque enim eſt ſine exceptione, vt Antonin. Pius *priuatum patrimonium ſuum filiæ relinquit*, apud Capitolinum. Et tamen idem vxori dixerat, initio imperij, *Stulta*

E *poſteaquam ad imperiũ tranſiuimus, & illud quod habuimus ante, perdidimus.*

Ad ampliora denique *officia promouere*, intellige, vt ex ſpecialibus facere prouinciales ſiue catholicos, ſiue catholicianos.

QVIBVS QVIDEM pro ſpongiis dicebatur vti.

Sic populus Athenienſis apud Ariſtophanem Equitibus ait, ſe videre magiſtratuum furta, ſed diſſimulare, vt poſt cogat euomere:

τηρῶ γὰρ ἑκάστοτ᾽ αὐ-
τοὺς οὐδὲ δοκῶν ὁρᾶν
κλέπτοντας: ἔπειτ᾽ ἀναγ-
κάζω πάλιν ἐξεμεῖν
Ἅττ᾽ ἂν κεκλόφωσί μου.

Et Iuſtinus Imperator apud Agathiam lib. IV. Ioannis Afri furta diſſimulat ex ſtipulatu. Eiuſmodi ſpongia Ptolemæus dux, de quo Suidas.

Sed boni Principes plerumque procuratores ſuos à furtis coercuêre, vt Marcus Imper. etiam puer apud Iul. Capitolin.

NEGATA SIBI GRAtuita libertate.

Neque enim ſoliti plerumque domini manumittere gratis, ſed ſerui dominis pecuniam offerre pro capite ſuo & ſtipulari libertatem, quæ res tritiſſima eſt, & patet cum aliis locis ſexcentis, tum L. Senecæ epiſt. XXC. vbi malè *comparauerunt*, pro *comparſerunt*. Imitatus enim Terentij locum ex Phormione Act. I. Sc. I. Tangitur quoque non ſemel hic ritus in iure ciuili.

Sed heri benigni etiam gratis manumittere ſoliti propter merita, vt apud Terent. Andria. Sueton. De inluſtrib. Gramm. c. XVI. XIIX. XXIV. Et de claris Rhetorib. c. III. & paſſim apud alios. aut propter æuitatem, qua de re Plutarch. Catone ſuperiore. Sperabat vetulus hic bubſequa talem propter ſenium à

A Veſpaſiano benignitatẽ, poſtquam ea ſpes decollauit, vlus eſt ſe ioco in Veſpaſianum vt natura non *tenacem*, ſed *pertinacem*.

AD MANVBIAS ET RApinas neceſſitate compulſum.

Similiter de Veſpaſiano Dio. Et
B quidem etiam alios pleroſque principes, Reipublic. neceſſitas & fiſci ſubegit, vt pecuniæ ſtuderent. Ac plerumque prodigo perditóq; principi ſuccedit *parcipromus*, ac frugi vt Auito Alexander Seuerus, de quo Lampridius, *Ad aurum,* inquit, *colligendum adtentus, ad ſeruandum cautus, ad inueniendum ſolicitus, ſed*
C *ſine cuiuſquam exſcidio,* &c. Sic Aurelianus qui Gallieno ſucceſſit, de quo Amm. Marcellin. lib. XXX. Fridericus III. qui Sigiſmundo & Alberto, de quo Æneas Siluius c. XVI. De ſtatu Europæ &c.

Sed ſubinde publica neceſſitas, etiam velamentum, & tanquam ſiparium auaritiæ: vt Agrippinæ, de
D qua C. Tacitus Annali XII. *Cupido,* inquit, *auri immenſa, obtentum habebat, quaſi ſubſidium regno pararetur. &c.* Similiter de Valentiniano. Amm. Marcellin. lib. XXX. De aliis alij.

Manubias porro Suetonius dixit, reſpiciens ad Cæſaris procuratorum ſpoliationes: rapinas autem ad honores & ſententias venales.
E Veſpaſianus procuratores ſuos tanquam ſpongias exprimens, eis detrahebat quaſi manubias. Quippe vt eſt in Gloſſis *Manubiæ σκῦλα ἀπὸ ζώντων ἀφαιρέμενα*, id eſt, *ſpolia viuentibus detracta*. Eáq; de re Varro VII. de Ling. lat. Cariſius lib. I. Aſcon. in III. Verrin. Alij.

C. XVII.

C. XVII.

EXPLEVIT CENSVM Senatorum.

Aliqui legunt, *Expleuit ſenſum ſenatorium*, &c. Idque accipiunt ita quaſi poſt Auguſtum, Veſpaſianus cenſum ſenatorium auxerit. Sed nihil à Caij mente alienius. Narrat Caius noſter Veſpaſiani liberalitates. Non eſt autem liberalitas augere cenſum ſenatorium: ſed eſt liberalitas Senatorib. qui egent, ſupplere quod ad cenſum legitimum deeſt, ne ordine moueantur à Cėſore, aut cogat eos neceſſitas vltro latum clauum deponere. Atq; ſic alij quoque plerique principes manifici, ſenatoribus qui non ſuo ſed fortunæ vitio inopes, ſiue vt C. Tacitus dixerit, *quorum innoxia paupertas*, cenſum ſuppleuêre, vt Auguſtus apud Dionem lib. LIX. καί τισι τῶν ἀξιούντων ἐλάττω τότε μὲν τῶν δέκα, αὖθις δὲ τῶν πέντε καὶ εἴκοσι κεκτημένων, ἐχαρίσατο ὅσον ἐνέδει. *Et nonnullis qui honeſti, minus habentes in bonis, quàm vel tunc decem, vel poſtea v. & xx, myriadas, gratificatus eſt, quod eis ad cenſus ſenatorij ſummam deerat*, &c. Tunc, intellige ante ampliatum ab Auguſto cenſum: poſtea autem, poſt ampliationem. Sic Hadrianus Imper. apud Spartianum, *Senatoribus, qui nō vitio ſuo decoxerāt, patrimonium Senatoriæ profeſſionis expleuit*, & quidem *pro liberorum modo*, &c. Aliqui etiá penſionibus & ſalarij iuuêre, vt Tiberius, quanquam præfrigidè, Suetonij c. XLVII. L. Senecæ c. VII. & ſequente lib. II. De benefic. C. Tacitus Annali II. & Nero, ſed impenſius, Sueton. c. X.

Nec verò ſenatorius ſenſus auctus à Veſpaſiano, ſed idem ſub Veſpaſiano fuit, qui tempore Auguſti
A HS. duodecies, ſiue ad vulgi ęſtimationem aureorum millia XXX. Patet Satyra Iuuenal. XIV. quam ſub Veſpaſiano ſcriptam, indicio eſt illud,

—Lucri bonus eſt odor ex re
—Qualibet

Tangit enim vectigal Iudaicum è lotio, de quo infra c. XXIII. Satyra
B verò illa cenſus equeſter *quadringenta ſeſtertia*, is verò triplex ſenatori.

Sume, inquit, *duos equites, fac tertia quadringenta*. Ac Suetonio quidem Senatorius cenſus *duodecies*, vt & Iuuenali: ſed Dioni eſt *decies*. Nā libro LIV. non ſemel cenſum Senatorium auctum, fuiſſe ait v. & xx. myriadas. Atqui hoc eſt *decies*, vt
C tradit Plutarchus in Antonio. Iuſtus Lipſius in Electis c. XVII. lib. II. ex Dione Suetonium corrigit. Sed hoc refellitur facile ex Iuuenalis loco quem dixi. Alij ex Suetonio Dionem corrigūt, ſed neque illi ſat correctè. Nā videtur Dio drachmas intelligi voluiſſe maiores, Plutarchus minores. Atque ita Plutarchus deceptus *decies* interpretatus eſſe
D pro *duodecies*.

Drachmarum aliæ Atticæ, aliæ Italicæ, vt *drachma Italica*, Appiani lib. IV. *drachmæ Atticæ* eiuſdem lib. II. & apud Iul. Pollucem lib. IX.

CONSVLARES INOpes quingenis ſeſter. ann. ſuſtentauit.

E Sic Nero Suetonij c. X. *Senatorum nobiliſſimo cuique, ſed à re familiari deſtituto, annua ſalaria, & quibuſdā quingena conſtituit*, &c. Et apud C. Tacitū Annali XIIII. *Oblati à Nerone Valerio Meſſalæ cōſuli in ſingulos annos quingena ſeſtertium.*

C. XIIX.

PRIMVS E FISCO LAtinis Græcíſque rhetor.

annua centena.

Ante iam ab Auguſto Verrius Flaccus Gramma. *HS. centena in annum acceperat.* Sueton. De inluſtrib. Gramm. c. xx. Sed hoc ita vnus atq; extra ordinē aut potius ſine ordine profeſſionis qui tunc nullus erat.

Optimi autem cuiuſque principis ſemper exſtitit præſtans liberalitas, ſiue vt Cicero dixerit, *magnificētia liberalitatis* in profeſſores, tanquam *publicos*, vt Marci Imperatoris verbis dicam, quæ Dio commemorat, *generis humani doctores.* In exemplū eſt Hadrianus apud Spartianum. Antoninus Pius apud Iulium Capitolin. Alexander Seuerus apud Lamprid.

Sub Marco Rhetorum ſalaria drachmarum decem millia. Lucianus in Eunucho. Lucianus nempe Marci coæuus, quemadmodum ipſe teſtis in Pſeudomante. Drachmarum autem decem millia, quaſi aurei CCCXXXIII. & regales IV. Drachma nempe quaſi regalis Ibericus. Sed Tatianus apologetico aduerſus barbaros, ſuo tempore pleriſque in aureis ſexcētis ſalaria fuiſſe ait. Refertur autem Tatianus ad tempus Imperātis Commodi, ὥς τε, inquit, παρὰ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως ἐτησίους χρυσοῦς ἑξακοσίους λαμβάνειν τινάς, εἰς οὐδὲν χρησίμους. ὅπως μηδὲ τὸ γένειον δωρεὰν καθειμένον αὐτῶν ἔχωσι. Hoc eſt, *Ita vt à principe Romano annuos plerique philoſophi ſexcentos aureos accipiant, etſi nulla in re vtiles. Ne vel barbam ſuam paſcāt gratis,* &c. *Nulli rei vtiles*, intelligi vult, non docentes iuuentutem. Aurei verò ſiue ſolidi Romani ſexcenti, noſtrates ſunt quaſi milleni centeni. Eiuſmodi ſalaria philoſophis cum pro-

A poſuiſſet pater Antoninus, perſeuerauit ea ſcilicet dare filius, & videri poteſt etiam hæc inter cauſas fuiſſe famæ illius qua M. Antoninus philoſophus adſperſus, quod *ſub philoſophorū ſpecie quidam Rempubl. vexarent*, vt Capitolinus notauit in Marco.

Nulla verò cauſa eſt cur aliqui quod Eumenius Rhetor in poſtulatione *pro Menianis*, ait datum ſibi

B à Conſtantio *ſalarium in ſexcenis millibus numûm*, &c. corrigerent, *in ſexagenis millibus numûm.* Cauſam dicunt, quod ſexcena illa numûm millia pro captu rhetorica profitentis nimia ſit. *Sexcena* enim *millia numûm* eſſe noſtratium aureorum millia quaſi xv. At ſexagena millia eſſe aureos quaſi CIↃ. IↃ. quæ

C mediocris munificentia. Atqui ſi cauſa inſpiciatur ob quam datum eiuſmodi ſalarium, pateſcet nihil in eo nimium aut ſupra fidem eſſe. Nā adſignatum Eumenio eſt, non ſolum vt rhetori, verùm etiam vt magiſtro memoriæ, ſiue vt merita eius compenſarentur, & reuocatio eius ex curſu honorum, illo quaſi honore honeſtaretur.

D Quin autem ſalarium illud grande fuerit, dubitare non poteſt cogitans, ſatis fuiſſe illud tantæ ſcholarum ædificationi.

Illa iam puerilis exerratio eſt putantis rectè apud Eumenium legi *ſexcentis* aut *ſexcentenis*, pro *ſexcenis*. Ineptiæ verò illæ diſtinguentis *tercena* & *tricena*, cum differant *triceni* & *trigeni* vt apud Agrætium.

Quod denique ait Suetonius *La-*

E *tinis Græcíſque rhetorib*⁹, &c. dixeris quoq; *rhetorib. & ſophiſtis.* Nā *rhetores* ſiue *oratores* qui Latinè: *ſophiſtæ* qui Græcè docēt rhetorica, vt l. vnica C. De ſtud. liberal. vrb. Romę. Sic etiā l. III. C. Theodoſ. Eod. illis *eloquentiæ*

quentiæ *Romanæ doctrina* tribuitur, *his facundia Græcitatis*. Hoc diſcrimine in iure ciuili iungũtur paſſim rhetores ac Sophiſtæ.

PRÆSTANTES POEtas nec non artifices coëmit.

Coëmit interpretati cõduxit,quia, inquiunt, *emere* olim conducere, vt *miles emtitius* pro conductitio apud Feſtum, & *Emere auxilia*, pro conducere apud Iul. Capitolin. in Marco. Sed interpretatio illa non vno modo exerrat. Primum quia *emere* nõ eſt ſimpliciter conducere, ſed male ſiue magno conducere, vt locis antedictis. Sic enim qui conducit,quaſi emere videtur. Deinde neque cõduxit Veſpaſianus ita Poëtas & artifices, ſed emit planè Poëtas & artifices ſeruos, vt eos deinde manumitteret ,ac libertos haberet, quæ multo impenſior liberalitas, quam conductionis.Poëtę plerique olim ſerui,vt Terentius,Syrus, alij: & Grammatici,vt Meliſſus,Palęmo & alij plerique apud Sueton.De inluſtrib. Grammat. c.xvi.& xxii. & apud alios.

Eiuſdem libri c.iv. *Lutatius* D *Daphnides*Grammaticus *ducẽtis millib. numûm Q.Catulo emtas,ac breui manumiſſus*,&c.& mox. Hinc *Lenæus Meliſſus per cauillationem,eum* πανὸς *ἄγημα dixit*,&c. Corrigit Ioſephus Scaliger Δαπάνης ἄγημα.Sed nihil certius, quàm Suetonij ſtilo fuiſſe Δαπανίδης, captata cauillatione ex nominis paragrammate, Δαφνίδης, Δαπανίδης. Quaſi mater ei Δαπάνη ſiue *Expenſa*:vt Λητοΐδης cui mater Latona,Δαναΐδης cui mater Danaë, Νιοβίδης cui mater Niobe:eáq; de re Etymologiſta in Ατρείδης.Non diſſimili ioco dixeris in fucos Muſarũ rodẽtes aluearia,*nõ Daphnidæ,ſed Dapa-*

A *nidæ*. Sic Hebræorum dialecto, *Filius Pacis , filius Potentiæ , filius perditionis*. Et Romana Caius *filius caſtrorum* Suetonij c. xxii. & Græca, ἀμέρα παῖς ἀλίυ Pindari Pythiis Oda ii.*Dies filius Solis*.

Emebantur quoque artifices. Nã etiam hi plerumque ſerui, *vt topiarij, textores, tectores, notarij,medici,* & alij in iure ciuili.

B Summæ verò Veſpaſiani in Poëtas liberalitatis exemplum Saleius Baſſus Poëta eximius apud auctorẽ Dialogi De oratoribus qui vna eius donatione accepit *quingenta* , quæ aureorum quaſi millia xii. & inſuper quingenti.

ITEM COLOSSI REfectorem.

C Interpretor hunc locum ad ſpectacula Martialis epigr.ii.

SINERET SE PLEBEculam paſcere.

Vt ſi dicere voluiſſet cũ Tiberio,*Boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere,* ſiue non exhaurire vectigalib. nimiis, vt princeps facere cogi-
D tur qui ſũptus nimios facit.Ad grãdes eiuſmodi colũnas, maiore opus quoq; ſtructura Capitolij. Hinc ſũptꝰ quoq; maiores propter quos nõ ſatis tõdere eſſet. Profert Tiberij dictũ Suetonius c.xxxii.Suet.*deglubere* dixit.Dio idẽ dictũ recitãs lib.lv. ex eóq, Zonaras, dixêre ἀποξύρεσθαι, idq; interpretes Latini reddidêrè,*deglubi*, nõ rectiſſimè.Neque .n. ἀπο-
E ξύρειν eſt *deglubere* , ſed ἐκδέρειν,vt rectè in gloſſis *Deglubat* ἐκδέρει.*Regluno* ἐκδείρω.Ἐκδέρω *Decorio,deglubo*.Putauêre aliqui tamẽ ἀποξύρειν eſſe quoque *deglubere*;& κείρειν ſiue *tõdere* vſurpari quoq; pro deglubere. Proferũt Maximi Tyrij locum ex Sermo-

ne XL. Καμβύσης δ' ἦν καὶ αὖθις Ξέρξης A ἐκ ποιμένων ἀγαθῶν, πονηροὶ λύκοι, κείροντες τὴν ἀγέλην, καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀπεληλαμένοι. Hoc eſt, *Cambyſes etiam & deinde Xerxes de bonis paſtoribus, facti ſceleſti lupi, adtondentes gregem, & procul deuiantes à ſcientia rectè imperandi*, &c. κείρειν τὰ ἀγέλην illi eſſe arbitrati *gregem deglubere* ſiue decoriare, longiſſimè à ſenſu Maximi, qui κείρειν τὴν ἀγέλην voluit intelligi B *adtondere* ſiue minuere gregem. Ideóque Tyrius ille non dixit πρόβατα ſiue oues ſiue pecus, ſed ἀγέλην ſiue gregem. Cambyſes nẽpe & Xerxes *mali lupi* adtonderunt ſiue minuerunt gregem, vt lupus minuit ſiue adtondet, non autem tondet aut deglubit: at ouem ſiue pecus deglubit. Sic κείρειν & ἀποκείρειν eleganter ſæpe Græci vſupant. Epaminon- C das in epigr. apud Pauſan. Boeot. Σπάρτη ἐκείρατο δόξαν. *Sparta gloriam ſuam adtonſa eſt.* Hoc eſt deminuta ei gloria eſt. Tullius Latinè Tuſcul. v. dixit. *Laus eſt adtonſa Laconum.* Demades orat. περὶ δωδεκαετείας Ἀπέκειρε τὴν ἀκμὴν τῆς Σπάρτης ὁ Θηβαῖος *Thebanus florem Spartæ ipſam adtondit*, hoc eſt, minuit.

Bene autem Dio Tiberij dictum D expreſſit, præ quam Suetonius, Ὅτι, inquit, κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι. *Tonderi oniculas meas nõ ſtrictim, ſed per pectinem volo.* Ad duplex tonſus ſiue tonſuræ genus luſit Tiberius, vnum *ſtrictim*, alterum *per pectinem*. Illud nouacula fieri ſolitum: hoc autem forfice. Plautus Captiu. S. IV.

Sed vtrum ſtrictim adtonſurum di- E *cam eſſe, an per pectinem?* Sic *ſtringere nouaculam* Martial. epigr. LX. lib. VII. Tondere nouacula, dici poteſt deglabrare, & caluitiũ facere. Alia tonſuræ genera recenſet interpres. Ariſtoph. in Aues. σκάφιον καὶ κῆπον.

C. XIX.

SCENA MARCELLIAni theatri dedicabatur.

De qua Suetonius Auguſti c. XXIX. P. Victor & Sex. Ruffus in Topographia vrbis, IX. regione ſiue Circo Flaminio. Ouidius *marmoreum* vocat eleg. VII. lib. II. Amor.

Dedicari autem ſolita, ludorum ſcænicorum datione, editione, non ſolum theatra, ſed & templa, patet apud T. Liuiũ, in dedicatione templi Fortunæ lib. LII. Herodianum lib. V. vbi narratur de Auito templum Solis dedicante.

SVPER PLVRIMAS coronas.

Hæ dictæ *coronæ ſcenicæ*, vt Suetonij Nerone c. LIII. Plinij c. IIX. lib. XXXIV.

SED ET CONVIV. ADſiduè, ac ſæpius rectè.

Melius fuerit, *ac ſæpius rectà*, &c. vt in pleriſque libris eſt. Sic de Auguſto c. LXXIV. *Cõuiuabatur adſiduè, nec vnquam niſi rectà*, &c. *Rectà*, nempe cœna, vt *rectà* pro recta via. Contraria, *conuiuari rectà*, & *dare* ſiue *mittere ſportulas.* vt Neronis c. XVI. Domit. c. VII. & non ſemel apud Martialem, vt epigr. L. lib. II. &c.

Recta verò *cœna*, pro integra, & ſportulis oppoſita, quaſi vera cœna oppoſita ſimulatæ. In rectis cœnis res ipſa, in ſportulis ſimulatio. Hinc *ſportularũ fabula* Martiali epigr. XIV. lib. III. Atticè itaque *recta cœna* pro vera. Sic enim Atticis ὀρθὸν pro vero & ſincero, vt Platoni, & aliis nõ ſemel. Aliqui putauere Luciano in Lapithis *rectam cœnam* eſſe τὸ ἐντελὲς δεῖ-

λὲς δεῖπνον. Sed id verius ibi eſt, caput ac flos ipſe cœnæ.

DABAT SICVT SATVRnalibus apophoreta.

Apophoreta enim munuſcula Saturnalitia, ſiue Saturnalibus ſiue poſtremo Decembri mēſe dari ſolita, vt ſtrenæ Kalendis ac deinceps ineunte Ianuario.

Conuiualia tamen quoque apophoreta fuêre aliqua, vt dixi ad Horatij Odam ɪv. lib. ɪ.

ITA ET PER KALENdas Martij feminis.

Explico hunc locum ad Horatij Odam ɪv. lib. ɪ.

ALEXANDRINI CYbioſaCten vocare perſeu.

Perſeuerauerunt, exorſi nempe in ſeditione primùm excitata contra Veſpaſianum, de qua narratum eſt à Dione.

De Cybioſacte Geographus lib. xvɪɪ. Dictus autem hac ipſa ratione Veſpaſianus σμικρῖνος apud Iulianū in Satyra de Cæſaribus, quaſi paruipromus aut *parcipromus*.

Solita plebecula principibus cognomēta facere, cum ex aliis vitiis, tum ex auaritiæ ſordibus vel inprimis. Sic Darius dictus à Perſis *caupo*. Eáque de re Themiſtius Orat. V. ex Herodoti lib. ɪɪɪ. Antoninus Pius Imper. apud Dionem dictus κυμινοπρίστης. ſiue *Sectorcumini*. Pertinax Imper. apud Capitolinum *Chreſtologus*, ſiue reipſa *pertinax, verbis largus ac munificus*, qualē dixeris quoque ex Suida περδοσίκομπον.

FAVO ARCHIMIMVS perſonam eius ferens.

A Archimimi & *archimimæ* differētes à pātomimis vt patet inſcriptionibus antiquis. *Archimimus* nempe qui præfectus pantomimis.

In funeribus quidem mimi ſiue ſaltatores propriè dicti *Lentiones*. Gloſſæ *Lentio* ἐν τοῖς πένθεσιν ὀρχούμενος. Peccant qui corrigunt ὀλωχούμενος. Forte an verò *Lētiones* à lenB te quæ in funeribus adhiberi ſolita, vt teſtis Plutarchus in Craſſo, Appianus in Parthica. Idémq; ritus Iudaicus apud D. Hieronymū ad Paullam, de obitu Bleſillæ. Aut *lentiones* à corpore lento & flexili.

QVANTI FVNVS ET Pompa conſtarent.

C Vt ſi diceret, quāti funus & pompa locata eſſent. Vt enim operum, ſic etiam funerum, maximè indictiuorum ac publicorum Romę locatio & conductio fuit, ſiue redemtores aliqui erant, ſiue coonductores funerum. Eúmque ritum Valerius Antias tangit apud A. Gellium c. ɪx. lib. vɪɪ. Plaut. Aulul. Sc. xvɪɪ. Horat. D Oda xɪɪx. lib. ɪɪ. L. Seneca epiſt. cɪ. ſiue vt ego numero c. Apuleius Florida ɪɪɪ. *Adſpexit*, inquit, *in pomœriis ciuitatis funus ingens locatū*. Hæc redemtoris merces, pars præcipua impēſæ funeris quæ deducitur ante Falcidiā l. penult. D. De religioſ. l. ɪɪx. §. vlt. De legat. ɪɪ. l. ɪɪ. §. Quod ſi De hered. vel act. vēd. D. Paulli SenE tēt. Tit. vlt. lib. ɪ. Dixi *pars præcipua*. Nam extra quoq; mercedem illam ſumtus aliqui ſiue impenſę, vt l. xɪv. §. Funeris l. xxxvɪɪ. D. De religioſ.

CENTVM SIBI HS. darent.

Sic libri omnes vulgarij. Atque hoc aliqui ſic interpretati ſunt. Vel

centeſimam ſibi partem eius ſum- A mæ darent,quę funeri deſtinata.Sed ne dubitari quidẽ poteſt, quin ſcripſerit C.Suetonius,*Centies ſibi HS. darent.* Imitatus enim archimimus procuratorũ vocem qui *HS.centies* dixerunt, reſpondit mimice verbis iiſdem, *Centies ſibi HS.darent,* &c. *Centies ſibi ſeſtertiûm darent,*&c.

Centies mihi ſeſtertiûm date,ac
vel me in Tiberim proÿcite.

Optat *Tiberinus* fieri,dum cẽties illud accipiat,quæ ingẽs ſumma eſt.

Aliqui nimiam illam cenſuêre ſummã eſſe.Quo argumento? Quia, inquiũt,Nero *funeratus impenſa ducentorum millium.* Suetonij c.L. Sed alia ibi ratio. Funeratur enim Nero ſumtu Seij qui Galbæ libertus, ac pænè furtim quippe *terræ odium*; Veſpaſianus & herede, & gratia omnium florens,ac publicè.

C. XX.

VVLTV VELVTI NItentis.

Hinc Martiali natus locus in Phœbum epigr.xxcIIx.lib.III. *vtere lactucis,*&c.

FAVCES SIBIMET DEfricaret ad numerum.

Cornel.Celſus c.III.lib.IV.*Frictio cum omnibus in homine vertebris vtilis ſit,tũ iis præcipuè quæ in collo ſunt,* &c.De numero autem Celſus idem c.XIV.lib.II.repuguare videtur huic Veſpaſian conſuetudini, neque repugnat tamen. Ait enim, *Non audiendos qui numeto frictiones finiunt, quia id ex virib. hominis colligendum ſit,* &c. Numerus nempe hic defrictionum ex viribus Veſpaſiani collectus.

IN SPHÆRISTERIO.

Solitus ſe *defricare in ſphæriſterio,* vt mox deinde balneo vteretur. In ſphęriſterio pila,alióve modo exercere ſoliti corpus ante balneum vt Martial.epigr.CLXIII.lib.vlt.Papinij lib.I.Siluar.in Balneo Hetruſci. Ergo etiam iuncta balneis ſphæriſteria,aliáque gymnaſia, vt C.Plinij e- B piſt.VI.lib.V. epiſt. XVII. lib.II. Martial.epigr.anted. Sic iunctum quoque *ſphæriſteriũ hypocauſto,* Domit. Vlp. l. XVI. Mandati. Hypocauſtum quippe ad calfactionem aquæ balnearis. Vitruuius c.X.lib.V.

INEDIAMQVE Vnius diei.

C Ἱπποκράτης ἀφορίζων τὴν ἔνδειαν ἔφη ὑγιείας μητέρα. *Hippocrates in Aphoriſmis*; *Inediam eſſe ait bonæ valetudinis matrem.* Syneſ.epiſt. cxv. legit hoc nempe in Aphoriſmis tunc Syneſius.

C. XXI.

ORDINEM VITÆ FERE hunc tenui.

D *Ordinem vitæ tenere* nunc dixit, quod *diem diſponere*, in Tiberio c. XI. Similitérq; C.Plin. epiſt.XXXVI. lib.IX. At l:Seneca,*diem ordinare*; epiſt.XII.Et c.VII.De breuit.vitæ. Iuuenal verò Sat.I.*Diem diſtinguere ordine rerũ*,id eſt, negociorũ. Ordinẽ illum Dio in Veſpaſiano, & in Se- E uero κατάστασιν τοῦ βίου vocauit,ſiue *ſtatũ vitæ*.Lamprid.in Alexãdro,*Vſum viuendi.*Tali autem ordine ſiue diſpoſitione, vſus quoq; iã olim Xenocrates philoſophus. Stobæus Sermon. cxxI. Ξενοκράτης, inquit, διαιρῶν ἕκαστον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς πρᾶξίν τινα, καὶ τῇ σιωπῇ μέρος ἀπένεμε.

Xenocra-

Xenocrates cum ſuam cuique actioni partem diei diſtribueret, etiam ſilentio partem ſuam adtribuit. Etiam regũ Ægypti ordo eiuſmodi, de quo Diodor. Siculus lib. I.

IN PRINCIPATV MAturius ſemper ac de nocte euigil.

Quaſi ex Iouis Homerici præcepto Iliade II. *Principi non eſſe noctem totam dormiendam.* Hoc Silius Italicus Latinè, ſic enunciauit, lib. III.

Turpe duci totam ſomno conſumere noctem, &c.

De præcepto illo etiã Plut. in vita Homeri, & libro ad principem ineruditũ. Theo Sophiſta in Progymnaſm. Sic princeps *peruigili cogitatione* Theodoſius A. Nouel. De Iudæis. Et de vigilantia eius Nicephorus c. III. lib. XIV.

DEINDE PERLECTIS epiſtolis.

Non matutinas vt Veſpaſianus, ſed promeridianas huic lectioni operas dedit Alexander Seuerus apud Lamprid.

Perlectiones vero epiſtolarum intellige nunc dictationem quoq; & ſubſcriptionem. In his principes vſi officio illorũ qui *magiſtri epiſtolarũ.* Hos qui eoſdẽ faciunt magiſtris libellorũ, & magiſtris memoriæ, allucinantur vt ad Trebellij Pollionis Claudium. Nituntur autem l. XI. C. De excuſ. muner. quæ eſt quoque l. XIV. C. Theod. De extraord. ſiue ſord. munerib. Sed fraudi eis fuit interpunctio, quę vtrobiq; vitioſa eſt. legendum autẽ, *Eos qui tum honore comitum, nomine magiſtrorũ, memoria præfuêre, vel epiſtolis, vel libellis*, &c. Vulgò male eſt, *Eos qui cũ honore comitũ, nomine magiſtrorũ memoria præ-*

A *fuêre vel epiſtolis vel libellis.* &c. Diſtinguuntur autem ſæpè in iure ciuili *magiſtri memoriæ epiſtolarum, libellorum, diſpoſitionum* vt l. VI. & paſſim C. De prox. ſacr. ſcrin.

POST DECISA NEGOcia, geſtationi & inde quieti vacab.

Hoc A. Perſius Sat. V. dixit *Opus & requiem diſponere.*

B *Vnum opus & requiem pariter diſponimus ambo.*

L. Seneca, *Diem inter otium & curas diuidere* c. vlt. De tranquill. animi. vbi Aſinius Pollio decimam & XI. ſiue duas ante ſolẽ occaſum horas tribuit quieti.

De geſtatione autem longiſſima hiſtoria, & cui locus prope diem alius.

C ACCVBANTE ALIQVA pallacarum, quas plurimas.

Signanter nõ dixit *concubinarum*, ſed *pallacarum* ſiue pellicum, vt indicaret, nihil contra ius ciuile factũ à Veſpaſiano. Concubinas quippe multas habere nefas iure ciuili. Itaque Iuſtinianus Nouel. XIIX. c. V.

D Ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ἐπεισάγειν τῇ προτέρᾳ παλλακάς, *alias ſuper alias, ſiue alias priori ſuperducere concubinas*, id eſſe ait ἐκκεχυμένα ἔχειν τὰ τῆς ἐπιθυμίας *effuſas habere ſiue indomitas libidines*, καὶ πλῆθος ἔχειν γυναικῶν πορνευομένων, & *habere multitudinem vxorum ſcortãtium.* Γυναικῶν Interpretati Latine, *Cõcubinarum*, melius dixiſſent, *vxorum* Γυνὴ pro vxore Atticè, vt Latinè *mulier*, quæ res notiſſima, *Con-*

E *cubinas* vxores vocat, quia concubina eſt quaſi *ſemiuxor*, ſiue *vxor ſemilegitima*, ſiue ἡμίγαμος, vt apud Philoſtratum in Scopeliano, Zonaram in Micaële Paphlagone, & Conſtantino gladiatore. Quocirca

etiam l.iii. C. De natural.lib.l.i. C. Theodoſ.De collegiat. Concubinatus dicitur, *inæquale coniugium*. *Inæquale*, videlicet, quia patroni eſt cum liberta. Et Iulianus anteceſſor Nouel. xiii. *Concubina*, inquit, *vxorem imitatur*. Sed quia concubina propriè non eſt vxor, Iuſtinianus d. Nouel.xiix.c.v. quaſi ἐπιδιορθῶν dixit; οὕτω γὰρ εἰπεῖν κάλλιον. *Sic enim dicere præſtat*. Intelligi vult, ſic dicere ſatius eſſe, vt magis ponatur quaſi ante oculos turpitudo rei, ſiue multitudinis concubinarum, quia ſit quaſi multitudo vxorum.

Sic itaque Cænis dum viueret. ſola Veſpaſiani concubina fuit, ac pæne iuſtæ vxoris loco, vt dixi ad c. iii. in locum verò defunctæ, deinde Veſpaſiano multæ non concubinæ, ſed pallacæ ſiue pellices, ſiue amicæ.

Pellex propriè concubina nō eſt, ſed amica, ſiue abſque vlla ſpecie vxoris, ſiue non ſemiuxor. Sic capiēda l.cxliv. De verb.ſign. Ergo diſcriminis cauſa nunc C. Suet. Græca voce *pallacas* dixit, vt & C. Plinius c.x. lib. xxxv. Nouæ Romæ principes tamen pro cōcubina, *pellicem* dixêre, vt Iuſtinianus d. Nouel.xiix.c.v. quia nempe alio deſtituti nomine. Ergò & in Gloſſis παλλάκιον *Concubinatus*. Et *Concubina* παλλακή. Quæque ibidem adiunguntur, σύνευνος, σύγκοιτος, communia quoque vxori.

AC SECRETO IN BALneum tricliniúmque tranſibat.

Secretò, accipe itinere cæco, quale apud Virgil.Æneid.ii.

Limen erat cæcæque fores, & peruius vſus, &c.

Iunxit autē *balneū* ac *tricliniū*, quia vt inquit, Artemidorus, c.lvi.lib.i. τὸ βαλανεῖον ὁδὸς ἐπὶ τὴν τροφήν. *Balneū via ad cœnam*. Sic apud Ciceronem Cæſariana iii. Cæſar ex balneo tranſit in triclinium, ex triclinio in cubiculum. Hinc etiā illud Plutarchi lib.De cura valetud. Aliquos ne guſtare quidē poſſe aliquid, niſi ante vſi balneo ſint, & putare aliquos, de hoc genere Titum fuiſſe Veſpaſiani F.

EAQVE MOMENTA magnopere captabant.

Sic captatæ manumiſſiones in trāſitu Prætoris l.vii.D.De manum. vind.

C. XXII.

ET SEMPER ALIAS communiſſimus.

Hanc veram eſſe lectionē oſtendo ad Titi.c.i. & falli eos qui legūt, *comiſſimus*.

Falluntur verò etiam illi neque perfunctoriè, qui corrigunt, *& ſuper aleas*. quā tamen ſibi lectionem aliqui mirifice placere aiūt: at Suetonio quidē certè nullo pacto placita eſt. Neque enim ſuper cœnam ſolum aut in alea, communiſſimum Veſpaſianum, ſed in omni vita intelligi vult. Quippe qui *ioco tranſigere* ſolitus pleraque non ſolum ſuper cœnam, aut in alea, ſed & in negociis, *maximéque in deformibus lucris*. Infra c.ſeq.

MVLTA IOCO TRANſigebat.

Hoc c.ſequente dixit, *cauillatione aliqua diluere, trāsferréque ad ſales*. Dixi ad Horat.Sat.vlt.lib.i.

ERAT ENIM DICACItatis plurimæ.

Quæ principi tamen parum decora vt doceo ad Tit.c.iix.

VT NE PRÆTEXTATIS quidem verbis abſtineret.

Prætextata verba impudica & obſcœna, vt apud Macrob. Saturnal. c. I. lib. II. Sic *prætextatè* id eſt, verbis obſcœnis. Prologo Captiuor. Plautinæ, vbi perperam ſcriptum, pertractatè. Quod cùm ego iam olim ſic notauiſſem, alij quoque pòſt B liguriuêre: Eadem *Veneris vocabula* Varroni apud Marcellum, in *Acerbum. verba obſcœna* eidem, apud eundem in *Redurare.* & in *Obſcœnum.* Eadem, *Nupta verba*, apud Feſtum.

PLAVSTRA POTIVS quàm ploſtra dicenda.

Ratio illi Floro aliqua. Nempe, C quia ruſticatim *ploſtrum* dixêre olim: vrbanatim *plauſtrum*. Ruſtici nempe *orum*, *oratam*, *oriculas*, pro *auro*, *aurata*, *auriculis* dixêre. Feſtus in *Orata*. Hinc quoque alij Claudij, alij Clodij. Aliter de hoc diſcrimine pronunciationis Seruius ad lib. II. & III. Georg. Diomedes c. IV. lib. I. Probus ad I. Georg. Priſcian. c. IV. lib. I.

D

QVASI AMORE SVI deperiret.

In libris pleriſque abeſt *ſui*, vt Læuinus Torrentius notauit. Sed voluit Caius noſter *ſui* pro eius, vt Cicero vſus quoque Philipp. IV. Tibullus eleg. V. lib. II. & notauit Euanthius ad Terent.

CVM PERDVCTÆ HS. E quadringenta donaſſet.

Sic legendum eſſe docui ad Horatij Sat. V. lib. II. & oſtendi aliud eſſe *perducere*, aliud *producere*: alios A *perductores*, alios *productores*. Idem autem quod *perducere*, dicitur quoque interdum *adducere*, vt apud Cornel. Frõtonem eſt. Dicitur quoque *deducere*, vt Suetonij Iulio c. I.

Fruſtra verò eſt, qui in Animaduerſis, hũc locum ſic corrigi vellet, *cum perducta pro concubitu.* &c. Lõge fallitur, videri enim vult non Veſpaſianum huic *adamatrici*, ſed B ipſam Veſpaſiano dediſſe *quadringenta* illa HS. ſiue aureorum quaſi millia decẽ. Dicit huic rei argumẽta. Primum quia deparcus homo Veſpaſianus: deinde quia equũ bonum, mulierem dare quæ adpetiuit, non virum qui adpetitus. Potuit adiungere tertium. Solitas eiuſmodi Venerias neptes vltro etiã largiri, vt Plauti milite, *Talentum* C *Philippum* Sc. XII. Sed argumentorũ acies illa profligatur facillimè. Quippe ridiculum eſt lupulam illam pro concubitu, principi Romano quadringẽta offerre auſam, & veriſimilius eſt, non tam *adamatum* à mœcha illa quàm *adamatum* Veſpaſianum. Quod autem illi de Veſpaſiano deparco, & id genus alia: nugæ. Largus quippe in amationes fuit, D cui etiam pellices plurimæ ſupra c. XXI. & in cantores, ſupra c. XIX. Sed illud peremptorium eſt, quod qui mœchillio huic tribuit hanc liberalitatem, omnem dicterij vrbanitatem ac gratiam, & quaſi Veſpaſianum ex Veſpaſiano tollit. Omnis nempe in eo argutia, quod Veſpaſianus ſeipſe in tabulis expenſi debitorem ſubſtituit à ſeipſo, & debi- E torem pro adamatrice, quaſi debitrice. Sic triplex vrbanitas illa Veſpaſiani, & vt fortè tetricior quiſpiã dixerit, *triſcurrium*. Primùm quia in ſeipſe luſit, vt puerum pulchellum, aut Venerium nepotulum: deinde quia in mœcham illam vt

adamatricem, poſtremo in eandem vt *adhamatricem.* Videtur quoque princeps dicax & ingenioſus ἀμφιλογία ludere voluiſſe, in Veſpaſiano *adamato, & adhamato.*

Adhamandi verbo vſus M. Cicero Academica II. ſi qua Marcello fides. Sed apud me illius hac in re vt aliàs non ſemel *ſubleſta* eſt *fides.* Etenim locus ipſe quem profert, ſtat contra eum acerrimè. Locus eſt eiuſmodi *Qui enim ſeriùs honores adamauerunt, vix admittuntur ad eos, nec ſatis commendati multitudini poſſunt eſſe* &c. Atqui ſi *adhamauiſſent* illi honores, admiſſi eſſent. Quippe *adhamare*, quaſi hamo capere eſt. Sed *adamauerunt* illi quidem, neque *adhamauerunt*, ſiue capere voluerũt. Neque inepta vox tamen *adhamare.* Nam & C. Plinius *hamata munera* dixit epiſt. XXX. libr. IX. & apud Iſid. in Gloſſis *Hamatores, piſcatores.*

C. XXIII.

VT DE QVODAM PROceræ ſtaturæ improbiúſque nato.

Duplex huiuſce hominis vitium C. Suetonius notat. Vnum corporis, quod *enormi* ſiue abnormi *proceritate*, cuiuſmodi etiam in Vitellio Caius noſter notauit c. XVII. *Erat* inquit, *in eo enormis proceritas.* &c. alterum animi quod *improbius natus*, ſiue naturâ improbus, ideſt impudens. Intelligi Veſpaſianus voluit, muſcam illam aulicam petitionis impudentia, geminam germanam eſſe muſcæ Homericæ, Iliade XVII.

ἥτε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
Ἰχανάα δακέων—
Corpore quæ licet humano depelli-
tur vſque,
Vſque tamen redit ac mordet—

Improbum pro impudente vſurpari plurimis docui exemplis adpoſitis in ciuitate Veri die XI. vt ex Odiſſea XI. Æneide XII. Saluio Iuliano l. XIV. §. Qui vim Quod met. cau. l. II. §. Ceterum De vi bon. rapt. Suetonio De clar. Gramm. c. XII. Terentij Eunucho. Impudentiam verò huiuſce Longini Veſpaſianus argute cum haſtæ vibratione comparauit, quia impudenter petens, & inſtans atque vrgens, quaſi haſtam vibrare videtur, atque intentare. Cuius ergo *miſcellionis* eſt illa κρίσις, quę inquit, *alioqui poßis ſcribere, malè pedato*, vt in Othone c. XII.

AD SVBTERFVGIENdum ius fiſci.

Cerylus nempe ille Veſpaſiani libertus, itaque mortui ſine liberis, bona eius debita patrono ex lege Papia: vel ſi ſuperſtites liberi aliqui, pars debita ei ſiue ſemiſſis vt res notiſſima. Idémque ius patroni agnatis l. XVII. & XXXIIX. D. De bon. libert. Suetonij Nerone c. XXXII. Renouatur hoc ius antiquum à Iuſtiniano l. vlt. C. de bon. libert. §. Multis. Inſtit. De ſucceſſ. libert. Dixit autem Suetonius nunc *ius fiſci*, quia libertus ille fiſcalis ſiue Cæſaris, vt *ſerui fiſcales* Paulli Sentent. Tit. XIII. lib. V. Fiſcalis ancilla l. II. C. Commun. de vſucap. Liberti autem Cæſaris etiam abſolutè *Cæſariani* dicti, vt apud Dionem, alios.

SE LACHETEM MVtato nomine cœperat ferre.

Nominis mutatio latebra ſæpè fraudis & ſeruis ac libertis frequẽs, vt

vt apud Ciceron. Philipp. I. Appian. A lib. III. Capitolin. in Pertinace. Lucian. in Timone.

Ac ſumpſit quidem Cerylus hic Lachetis nomen vt ingenuũ; Amm. tamen Marcellino lib. XXIIX. *Soſius, Mitio, Laches*, nomina libertorum.

Ω ΛΑΧΗΣ ΛΑΧΗΣ.

Acrotelentium ac verſus integer ex comœdia fortè aliqua Menandri. Bene autem Læuinus Torrentius vidit ex gloſſemate illud eſſe ἐξ ὑπαρχῆς, & interpretamentum verbi αὖθις

— ὦ λάχης λάχης
Επὰν ἀποθάνῃς, αὖθις ἐρήσῃ Κηρύλος.

— *O Laches Laches*
A morte fies, rurſus, vt ante, Cerylus. C

VT INVIDIAM ALIQVA cauillatione dilueret.

Sic, *eluere ſuperbiæ crimẽ & eludere.* A. Gellius c. III. lib. VII. *Cauillatio* autem pro dicterio ac ioco vt Plauti Sticho. Sc. III. Trucul. Sc. D XI. & *cauilla* aut *cauillum*. Aulul. Sc. XXI. Trucul. ibidem.

DISPENSATIONEM cuidam petentem.

Sic impetrare diſpenſationem Othonis c. V. *Diſpenſationem* videlicet rerum Cæſaris: Eiuſmodi verò diſpenſationes aut *ordinariæ*, nempe E rationum Cæſaris domeſticarum, vt *Ordinarius diſpenſator* Suet. Galbæ c. XII. *Diſpenſator rei priuatæ* Inſcript. antiq. aut *exordinariæ*, vt rerũ Cæſaris prouincialiũ vt *ſeruus* Neronis *belli Armeniaci diſpenſator*. C. Plinij c. XXXIX. lib. VII. Druſillianus Claudio *diſpenſator Hiſpaniæ*. Plinij c. XI. lib. XXXIII. *Diſpenſ. rat. cop. expedi. Germ.* Inſcript. antiq.

Ac dicti quidem diſpenſatores vt in vrbe & ruri, ſed in vrbe magis plerumque diſpenſatores, ruri autẽ villici l. CLXVI. De verb. ſignif. Et in gloſſis.

B PECVNIA QVANTAM is cum ſuffr. ſuo pepigiſſet.

Huiuſmodi ſtipulationes vetitæ necdum erant, ſed poſtea prohibitę Iuſtiniani Nouella IIX. Tiberij Nouel. CLXI. At ante Iulianus & Theodoſius permiſerant, vt patet C. Iuſtinian. & C. Theodoſ. De ſuffragiis.

AD CALCEANDAS mulas deſiliſſe.

Mulis ad vehiculum iunctis vſi ad celeritatem vt Suetonij Iulio c. XXXI. Et apud Paull. Diaconum hiſtoriæ Miſcellæ libr. XI. in Iuliano, *publicus curſus mularum.* Quin & in Olympiis olim mularum curſus apud Pauſaniam, lib. V. Ariſtotelem Rhetoricor. c. II. lib. III. Etiã Romę in Circenſi curriculo circum metas mulæ apud Feſtum.

De calceatione autem equorum ac mularum res nota in triuiis.

QVOD ETIAM VRINÆ vectigal commentus eſſet.

Narrat quoq; Dio in Veſpaſ. Sed fallitur Ioannes Tzetzes in verſibus ſuis Politicis, Chiliadis I. Hiſtoriar. II. qui narrat vectigal hoc non è lotio ſed fimo fuiſſe. Ait autem,

ὥσπερ Οὐεσπασιανὸς τὴν κόπρον τὴν τῶν ἵππων
καίπερ καταμεμφόμενος υἱῷ πολλὰ τῷ Τίτῳ,
πρὸς ὅνπερ ἔφασκεν αὐτός. Φίλτατον τέκνον Τίτε
τῆς κόπρου, τὸν δὲ τὸν χρυσὸν ὀσφρῆσαι
πῶς οὐκ ὄζει.

Sed ſcripſerat Ioannes ipſe:

καίπερ καταμεμφομένου υἱοῦ πολλὰ τοῦ Τίτου. B

Latinè autem dixeris,

Veſpaſianus ſicuti fimos ſolens equorum,
Hoc filio quanquam Tito vectigal haud placeret:
Quem ſic parens adfatus eſt, Dilecte, quæſo, fili
Vſurpa hoc aurum naribus, tum iudica de odore. &c.

Vrinæ autem illud vectigal, qui C poſt Beroaldum ſcripsêre veſtigia eius prementes, intelligi voluêre quod fullonib. impoſitum. Horum enim ars vitáque tota ferè in lotio, vt Athenæi libr. XI. & Dionis lib. XLVI. in oratione maledica Q. Fufij Caleni, aut quod impoſitum amphoris quæ in angiportis locaticiæ ad exonerationem veſicę, vt Macrobij Saturnal. c. XVII. lib. III. Et Lucre- D tij lib. v. Sed neque hæc neque illa interpretatio ad ſenſum C. Suetonij. Verius eſt illud ex *defrutis potionum* vt honeſtè cum Theologo Afro dixeris, vectigal, neque in fullones, neque in amphoras, ſed in capita omnium Iudæorum impoſita fuiſſe ac viritim. Cuiuſmodi etiam poſtea nouæ Romæ Imperatoribus vectigal quod Chryſargyrum, ſed E in eo differens, quod Veſpaſianus in omnium Iudæorum capita impoſuit, eiuſmodi vectigal: principes noui Romani, in capita etiam pecorum. Cedrinus in Anaſtaſio Dicoro, & Conſtantino Manaſſe, Mi- A cael Glycas libr. IV. in Anaſtaſio. Paullo aliter Zonaras in Anaſtaſio, nempe fuiſſe non in omnium ſed mercenariorum capita ſolummodo, legẽdus quoque Zonaras & Cedrinus in Leone Iconoclaſta. Zoſimus hiſtoriæ nouæ lib. II. in Conſtantino. Euagrius Eccleſiaſticæ hiſtoriæ c. XXXIX. & ſequente. lib. III. Ac Zoſimus quidem huiuſce tam B fœdi vectigalis Conſtantinum M. inuentorem facit: contra Euagrius c. illo XXXIX. abolitum fuiſſe à Conſtantino. vbi illud ἐπ' ἀς εἶναι. Corrige Ἐπ' ἀδείας εἶναι &c. *Impune ſiue impunitam fore* &c.

SCISCITATVS NVM odore offenderetur.

Hinc iocus ille Satyricus Iuuenali Satyra XIV.

—Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet.—

Ex Iuuenale deinde illud Ammiani Marcellini lib. XXII. de muſcis aulicis Conſtantij Cęſaris, *Lucra ex omni odorantes occaſione.*

NVNCIANTIBVS LEgatis decretam ei ſtatuam coloſſeam.

Veſpaſianus pecuniam maluit quã ſtatuam, fiſci nempe inopia, vt etiã Iulius Cęſar apud Dionem lib. XLII. & alij, de quibus Dio idem libr. XLIX. Sed Pius Imper. non reſpuit auream ſtatuam apud Iul. Capitolinum.

Narrat autẽ hoc Veſpaſiani factũ etiam Dio, qui cùm ait ϛῆσαι οἱ ψηφισαμένων τινῶν. Latinus interpres malè reddidit, *Cum aliquot homines ſtatuiſſent* &c. Dictum oportuit, *Cum aliqui publicè decreuiſſent*, &c. Aliquos intelligi vult Dio, vt prouinciam

ciam aliquam, aut municipium. Ergo etiam Dio legatos dixit nunciauiſſe, intelligens legatos prouinciæ aut municipij ſiue Reip. ſiue ciuitatis, ſiue legatos prouinciales aut municipales, de quib. titul. in D. & C. De legationib.

Huiuſmodi legatorum tanta Romam & in aulam copia veniebat, vt *Veſpaſianus* hic noſter, edicto *præceperit omnibus ciuitatibus, ne plures quam ternos legatos mitterent*. Martianus l. IV. §. vlt. Eodem.

Statuam autẽ *coloſſeam* dixit quoque C. Plinius c. VII. idémq; colloſſicam c. IIX. lib. XXXIV. Vitruuius autem quoque *coloßicoteram*. c. III. lib. III. c. IV. lib. X. Hinc vt eſt apud Suet. Caij c. XXXV. Eſius proculus Romæ dictus *coloſſeros*. Vbi acuti aliqui eſſe voluêre, ſed arguti ſunt, qui cõmenti *Coloſſeri* cognomentum eſſe iunctum ex coloſſo & eróte ſiue amore. Atqui patet plebeia conciſione *coloſſeron* dictum pro *coloſſotero*, aut *colosſicotero*.

NON MEDIOCRIS ſummæ.

Summam Dio expreſſit, nempe myriadas drachmarum XXV. Similitérque ex Dione Zonaras.

CAVAM MANVM oſtentans.

Ex ritu nempe, quoad pecuniam porrigere ſoliti cauam manũ. Amm. Marcellin. lib. XIV. *Ad nuptias vbi aurum dexteris manibus cauatis offertur, impigre pergunt.* &c. & apud eundem lib. XVI. *Agentes in* [illegible]*bus, vtraque manu cauata aurũ acci*[illegible]*iũt.* &c. & Auguſtus Suetonij c. XCI. *cauam manum aſſem porrigẽtib. præbet.* & apud Tibullum eleg. IV. lib. II. a-

A mica *pretium flagitat vſque caua manu.* Commemorabile autem quod interpres Ariſtophanis in equites notauit, Iudices nundinatores ſiue mercatores litium Athenis, vt declararent ſe paratos accipere, ſolitos cauam manum ſub pallio prætendere. οἱ διασείοντες, inquit, καὶ δωροδοκοῦντες κοιλαίνουσι τὴν χεῖρα, καὶ ὑποβάλλοντες ὑπὸ τὸ ἱμάτιον αἰτοῦσι, *iu-*
B *dices concuſſores, & doniuori manum cauant, & palliolo eam ſubiicientes, ita petunt.* Atque ipſe de iudicib. Ariſtophantes in Theſmophoriazoſis, eos φιλεῖν ideſt ſolere,

—τὴν δεξιὰν
κοίλην προτείνειν, ἀργύριον ἤν τις διδῷ.

—*dexteram*
Manum cauam porrigere danti
C *munera.*

MAVSOLEVM Cæſarum.

Neque tamen in Mauſoleum Cęſarum ſiue gentis Iuliæ, inlatus Veſpaſianus, ſed in ſepulchrum vbi poſt ædificatum à Domitiano templum gentis Flauiæ. Sueton. Dom.
D c. V. & XVII. Rectéque prodigium hoc ad ſe nõ pertinere, ſed ad Iuniã Caluinam Veſpaſianus dixit, quia Mauſoleum illud familiare ſepulchrum Cæſarum, ſiue vt Geographus loquitur lib. V. Αὐγούστου καὶ τῶν συγγενῶν καὶ οἰκείων, id eſt, *Auguſti & cognatorum eius ac domeſticorum.* Hoc proinde eſt vt ſi dixiſſet, Auguſti & heredum eius tam ſuorum
E quàm extraneorum. Suos Geographus intelligi voluit οἰκείους ſiue *domeſticos*, extraneos συγγενεῖς ſiue *cognatos*. Siue intelligi voluit, familiare illud; non autem hereditarium ſepulchrum fuiſſe. De quo diſcrimine Caius l. V. Vlpianus l. VI. De

religioſ. *Vos* autem hæredes vocari etiam domeſticos, admonet Iuſtinian. §.Sed ſuiquidem. De hered. qual. & diff. & vtitur ſic C. Plinius in Gratiar. act. A

ET STELLA IN CÆLO crinita adparuit.

Principum mortes, regnorúmque conuerſiones portendere ſoliti cometæ, ſiue ſtellæ comatæ. Hinc Lucanus lib.I.

—*Et terris mutantem regna cometen.*

ALTERVM A PARTHOrum regem.

Perſarum regem dixit Aurelius Victor in Veſpaſ. videlicet quia gentes illæ finitimæ. Rex verò ille Vologeſus, ſupra c.VI. C

QVI CAPILLATVS eſſet.

Perſis & Parthis inſigne regium ἄφετος καὶ ἀνειμένη κόμη, *Soluta & demiſſa coma*. Suidas in λεόνατος. Etiam Galliæ, Franciæque regum, & aliorum plurimorum ritus ille. D

PRIMA QVOQVE MORbi acceſſione.

Morbi acceſſio prima eſt, quam Galenus in Hippocratis Prognoſtica Comment. I. ita expreſſit, ἡ πρώτη εἰσβολὴ τοῦ νοσήματος, οὐδὲν οὔπω πλάτος ἔχουσα. *Prima morbi inuaſio, necdum habens latitudinem*. Eandem quoque ἀρχὴν, id eſt, *principium* vocat. Aëtius verò primam acceſſionem eſſe ait, cum primum vis eius à negociis abſtinere cogit. lib. II. & V. Galenus verò etiam παροξυσμὸν dicere E ſolitus & ἐπισημασίαν & προσβολήν.

At Dio dixit, non *prima acceſſione morbi*, ſed ἐπειδὰν ἐπίστευσεν ὅτι τελευτήσει, *cum iam mortem ipſe ſibi præſagiret.*

VT PVTO DEVS FIO.

Factus Deus ſiue diuinatus ſiue conſecratus Veſpaſianus mortuus, B à Tito F. Titus deinde à fratre Domitiano. Plinius in Gratiar. act. *Dicauit*, inquit, *cœlo Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum: ſed ille vt Dei filius, hic vt frater videretur.*

C. XXIV.

TENTATVS MOTIVNculis leuibus.

De huiuſmodi motiunculis Cornel. Celſus c.II.lib. II. In hoc genere ſunt *calores* febri præcurrentes. Sic calorem à febre diſtinguit M. Varro apud Marcell. in *Febris* qui locus, mendis adſperſus, quas ſic elue, *vel mali, vt à caledo calor. Var. Andabatis. Ideoque alterum adpellamus à calendo calorem, alterum à feruore febrim.* &c. Motiunculas verò eiuſmodi ex Terentio *pauitationes* dixeris.

VBI ÆSTIVARE QVOTannis ſolebat.

Principum mos valetudinis cauſa alibi æſtiuare, alibi hibernare ſiue hiemare. Itaque vt commemorabile illud de Auguſto Suetonius notauit c.LXXII. *quod per annos amplius* XL. *eodem cubiculo hieme & æſtate manſerit, quamuis parum ſalubrem valetudini ſuæ vrbem hieme experiretur, adſiduéque in vrbe hiemaret* &c. & tamen æſtiuare ſolitum quoque Auguſtum Antij patet narratione Geographi lib. VI. vt ſolitus

tus quoque poſt Hadrianus, & principes plerique alij, vt notaui ad Horatij Odam XXXV. libr. I. & cauſam adpoſui ex Ciceronis epiſt. IIX. lib. IV. ad Atticum. Sic etiam Marcus Imp. apud Iul. Capitolin. *ſi ad Senatum referre vellet, de Cāpania venit*, &c. nempe quod ibi æſtiuaret. Nec modo principum, ſed etiam diuitum ritus ille, vt etiam vtendi ædibus, cœnationibus, tricliniis, ſupellectile, anulis aliis æſtate, aliis hieme, vt narraui quoque ad Horatij epiſt. I. ad Mæcenatem.

Non mediocres hæ deliciæ, ſanè ſed maiores quoque illę, quod etiam tecta quædā eis tēporaria, ſiue quæ ponerentur hieme, tollerentur æſtate, vt in hypæthris, ſiue ſubdiualibus, argumento eſt Iauolenus l. CCXLII. & §. II. De verb. ſignif.

FRIGIDÆ AQVÆ VSV & inteſtina vitiaſſet.

Dyſenteriarum cauſæ ψύξιες συνεχέες *refrigerationes adſiduæ*. Aretæus De morb. diuturnis c. II. lib. II.

IMPERATOREM AIT ſtantem mori oportere.

Qua occaſione hoc Imperator dixerit, patet apud Dionem & Zonaram lib. II. nempe, ad medicos hac eum voce vſum reprehendentes, quod in valetudine tam adflicta, non ſolum victu quo ſanus vteretur, ſed etiam partes imperatorij muneris omnes, vt rectè ſanus impleret. Proinde igitur eſt, vt ſi dixiſſet, Imperatorem non modo ægrotare, ſed & mori oportere ſtantem, id eſt munere imperatoris fungētem. Neque admodum diſſimilis vox Hadriani apud Æl. Spartian.

A *Sanum principem mori debere nō debilem*, vt illa Seueri A. morientis apud Dionem, Ἄγετε, δότε, εἴ τι πρᾶξαι ἔχομεν. *Agite, date, ſi quid eſt quod agamus.* Veſpaſiani autem verbum imitatus quoque poſtea moriens Turbo, Hadriani præfectus Prætorio. *Præfectum prætorio ſtantem mori oportere*, vt à Dione commemoratū eſt. Sixto etiam V. P. P. frequens in
B ore Veſpaſiani hoc verbum fuiſſe, traditum in vita eius ab Antonio Cicarella. Etiam D. Martinus Turonenſis Epiſcopus apud Sulpic. Seuerum epiſt. de tranſitu eius, moriēs non diſſimili verbo, ſed Chriſtianæ ſanctitati conuenienter vſus eſt, *Nō decere Chriſtianum niſi in cinere mori.* Decretum verò illud Stoicum fuiſſe olim, *Sapientem in actu mori*
C *debere*, patet L. Senecæ epiſt. IIX. & XXXVII. & c. XXIIX. De vita beata. Etenim epiſt. IIX. *vbi*, inquit, *illa præcepta veſtra quæ imperant in actu mori?* & epiſt. XXXVII. *Recto tibi*, inquit, *inuictóque moriendum eſt.* &c. *Tibi*, nempe Stoico ſiue ſapienti. & c. illo XXIIX *Stoici*, inquit, *dicunt, vſque ad vltimum vitæ finem in actu erimus.*

D SVPERQVE DIEM AC menſem VII.

Zonaras poſuit *menſem ac diem octauum*; ex Dione haud dubiè, ſed hodie numerus menſium apud Dionem eſt, dierum excidit, haud dubiè culpa breuiatoris Xiphilini.

C. XXV.

E IN MEDIA PARTE VEſtibuli Palatinæ domus.

Veſtibulum eſt quod prothyrum Labeoni apud Pomponium l. CCXLV. De verb. ſign. Et Vitruuio

c. x.lib. VI. Sed Vitruuius admonet A Romæ prothyra vocari, quæ ſint Græcis διάθυρα. Quæ ſint autem διάθυρα, ſiue quid interſit *prothyrum* & *diathyrum*, notaui ad d.l.CCXLV.

Quod autem eſt d. l. CCXLV. *iterumque* corrigitur à pleriſque *interdum*, ſed melius dixeris, *plerumque*.

STATERAM POSITAM examine æquo.

B

Poſitam intellige pedi ſuo impoſitam ad perpendiculum ſiue vt loquitur Cicero *ad lineam*, ſiue vt Græci κατὰ κάθετον. Atque ſic apud Ariſtotelem Mechanicis Problem. III.& tangit Iſidor. c.XXIV.lib.XVI.

Huiuſmodi pes ſtateræ in Cortabo vt dixi ad Horatij Odam XXVII. libr. I.

C

CVM IN ALTERA lance Claudius & Nero.

Tribuit *ſtateræ Lances*, Atqui ſtatera ſiue φάλαγξ negatur lances habere Ariſtotelis Mechanicis Problem.XXI.vbi ζυγὸς ἐπὶ θάτερα ἔχει πλάστιγγα, ideſt, *vtrinque lancem habet:* D φάλαγξ ἐπὶ θάτερα τὸ σφαίρωμα, ideſt, *altera in parte æquipondiū.* Sic enim Vitruuius interpretatur σφαίρωμα c. IIX.lib. X. Inibique Ariſtoteles φάλαγγα eſſe ait ἡμιζύγιον, id eſt, *dimidiatam bilancem.* Sed *ſtateram* C. Suetonius nunc accepit pro iugo bilancis, vt etiam Suidæ & aliis φάλαγξ eſt ὁ κανὼν τοῦ ζυγοῦ. A cuius *Phalangis* ſimilitudine *Phalangæ* quibus onera geſtantur ex humero. Cuiuſmodi baiuli *Palangarij* apud Marcellum, etiam gloſsæ Philoxeni. Palangarij οἱ ταῖς δοκοῖς ἀποκρεμνῶντες, καὶ πλείονες ἅμα βαστάζοντες, hoc eſt, *Qui palangis onera ſuſpendunt & plures vnâ baiulant. &c.* Ibidē *Falangiarij* ἀχθοφόροι. Græcis eiuſmodi fuſtes, ἀνάφορα, quæ depingit Suidas. In eóq; genere mirifica fertur hodie Sinenſium baiulorum induſtria.

QVANDO TOTIDEM Vtrique annis imperauerunt.

Totidem hoc non extra controuerſiam eſt. Nam Claudio & Neroni ſimul imperium annorum XXII. vt patet Suetonij Claudio c. vlt. Nerone c.IIX. & vlt. At Titi imperium biennium, menſes II. dies XX. Domitiani anni XV. Sueto. Domit. c. XVII. Veſpaſiani ergo Imperium annorum ferè XI. vt compleantur anni XXIIX. At in faſtis anni Veſpaſiano IX. menſes VI. quæ ſumma eſſet annorum XXVI. menſium IIX. dierum XX. Sed Dio imperium Veſpaſiani facit annorum X. demtis diebus ſex. Clemens Alexandrinus Stromat. lib.I. imperio Veſpaſiani tribuit annos XI. menſes totidem dies XXII. Sed idem notat aliquos ei tribuere annos præciſè XI. Atque hoc magis conueniens ad numerationem Suetonij Cedrinus annos numerat X. dies IIX. Ephiphanius lib. de ponderibus annos IX. menſes VII. dies XII.

TOGATAE MILITIAE PRINCIPI, ILLVSTRISS. VIRO D. POMPONIO BELLIVRÆO MAGNO FRANCIÆ Cancellario.

TITVM Veſpaſianum principem à C.Suetonio pictum offero tibi togatæ militiæ principi, te digniſſimum ſi Titum per ſe ipſum ſpectes: indigniſſimum ſi ex panno quem ego pictæ ſiue triumphali eius togæ addidi. Nam hoc quidem plebeium munus ac proletarium eſt, neque te dignum togæ principe. Nam quid meus ad Titum hic labor, ſi Titum ipſum & togam eius pictam, tunicámque palmatam ſpectes, aliud eſt, quàm vt Næuius olim Poëta dixit,

----Pannum poſitum in purpura?

Cur ergo aut Tito pannum talem addidi ego, aut talem pro munere, & quaſi felice bonáque ſtrena offerre auſus ſum? Vtriuſque conſilij rationem ſtrictim, de tua cognoſcendi benignitate ſperans, explico. Tu omni dignitate & laude princeps. Principes autem, etiam illos dico qui rerum potiti ſæpe humilia æquè vt ſumma, dum vtilia eſſent, æqui boníque habuêre, nec minùs ſæpe magna & magnifica, & ſpeciei pompæq; pleniſſima, flocci habuere. Vel patrẽ huius Titi, cognominem filio Veſpaſianum vide obſecro, de quo ita Suetonius, Mechanico grádes columnas exigua impenſa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remiſit, præfatus: Sineret ſe paſcere plebeculam. *Ad hoc exemplum ſpero hæc mea quæ in Titum iuuentuti & tirunculis data ſunt, tibi quoque nihilominus D.D.L.M. grata fore & volenti, æquè, aut & amplius quàm ſi abſtruſa tantùm aliqua & recondita, aut rara præclaráque promerem, doctis & eruditis viris quaſi columnas grandes perducens in Capitolium.*

Volo ſi moleſtus non ſum, & alteram magni principis, magna illa &

ſpecioſa magis quàm vtilia contemnentis exemplum adponere. Alexander ille cognomento Magni notiſſimus, æquè ſapienter dimiſit machinarium, ſiue vt aliqui dicere auſi Latinè ingeniatorem, magna quiddam & miranda rei promittentem. Aiebat inuentam ſibi rationem, qua in ſpeciem figurámque Alexandri effigiaret Athonem montem quaſi coloſſum, qui duas non minimas vrbes hanc dextra, illam læua ſuſtineret. Mons autem ille qua magnitudine & celſitate ſit, notiſſima res in geographiis. At humanum in modum effigiem regi magno ſi quis obtuliſſet, ſaliuam facile mouiſſet, ſigna, ſtatuas, tabellas amanti.

Vna igitur hæc pro libelli mei popularitate mihi oratio: altera nunc ad te ſumme Iuſtitiæ antiſtes, de humilitate munuſculi ad tuum faſtigiũ, ſed hanc breuiter decurro. Nam vel ominis cauſa tibi non diſconueniens eſt: Titus amor & deliciæ generis humani *eſt: talem Galliæ Delphinum fore, & nunc iam exiſtere, ſiue eſſe incipere, ſpes magna & prope certa eſt, Deúmque illi & nobis veneramur, ne ſpes illa, vnquam huius imperij, immo & generis humani vota fruſtretur. Ille ſpes parentis, memoria nominis, ſubſidium generis, heres familiæ, deſignatus maximi imperij princeps, ab his qui ſapientiæ iuſtitiæque antiſtites, quorum tu facilè princeps, olim ad Titi exemplum à populo ſic in amore & deliciis habiti, ſubinde reſpiciendum, haud dubie inuitabitur. Cum hoc itaque omine Titus noſter ad te proficiſci auſus eſt. Noſter, inquam, Titus qualis qualis. Nam ſuus ſiue per ſe ipſe, Phidiæ in hoc genere Minerua eſt, & ipſiſſima gemma in pala bonorũ principum annuli, ſiue vt olim dixere vnguli, de quo mimi veteris argutia notiſſima eſt. Longiorem fortè commendationem hæc noſtra in Suetonij Titum deſiderant, tua certè benignitas breuiorem. Nam ſi humanitas & æquitas ipſa oxprimi ſe vellet ſpecie figuráque humana, non alio vultu quàm tuo cerneretur. Et quod de Plotino dixêre olim,* φιλοσοφία σωματωθεῖσα μετ᾽ ἀνθρώπων, ὡς ἄνθρωπος ἀναστρέφεται, *transfero in perſonam tuam rectiſſime:* Benignitas & humanitas corporata inter homines, vt homo verſatur. *Lutetiæ Pariſior. e. a. d.* XVII. *Kalend. Februar.* CIↃ. IↃCIII.

Summæ tuæ dignitati

Infimus cliens

Theodorus Marcilius.

LE-

LECTORI BENEVOLO S.

THEODORVS MARCILIVS.

BREVIS etiam ad te mihi ſermo Lector amice, de libelli mei breuitate. Sunt quibus libri mole ipſa moleſti placent, quales Senecio ille pictus à M. Seneca ſibi voluiſſet. qui quòd grandia omnia ſibi vellet, pro Senecione, vocari cœptus Grandio. At quanto ſanior Callimacho mens, qui ſcurras Poëticos, & riſores poëmatis ſuis obtrectantes, & quòd breuia eſſent vituperantes, vltro ipſe ridens, de inuidia & Apolline ſic fingit;

Ὁ φθόνος Ἀπόλλωνος ἐπ᾽ οὔατα λάθριος εἶπεν.
Οὐκ ἄγαμαι τὸν ἀοιδὸν ὃς οὐδ᾽ ὅσα πόντος ἀείδει.
Τὸν φθόνον Ἀπόλλων ποδί τ᾽ ἤλασεν, ὧδέ τ᾽ ἔειπεν.
Ἀσσυρίου ποταμοῖο μέγας ῥόος, ἀλλὰ τὰ πολλὰ
Λήματα γῆς καὶ πολλὸν ἐφ᾽ ὕδατι συρφετὸν ἕλκει.
Δηοῖ δ᾽ οὐκ ἀπὸ παντὸς ὕδωρ φορέουσι Μέλισσαι.
Ἀλλ᾽ ἥτις καθαρή τε καὶ ἀχράαντος ἀνέρπει.
Πίδακος ἐξ ἱερῆς ὀλίγη λιβὰς, ἄκρον ἄωτον.

Eadem mihi oratio ſi quis breuitatem huius aut alius libelli mei vituperet. Itaque dico non lepôre quidem gratiáque, ſenſu tamen ipſo Cyrenæi Poëtæ, verſibus ex me Latinis,

Dixit in auriculas Phœbi clàm talia Liuor.
Ille miſer vates, qui non quot in equore fluctus,
Tot verſus fluit. At pede Liuorem impulit vltro
Phœbus, & hoc ſuper edixit. Sunt magna fluenta
Aſſyrij fluuij Euphratæ, purgamina terræ
Sed multa, inluuiémque trahit cum flumine viuo.
Pocula ſed Cereri de quouis de amne Meliſſæ
Ponit, at inlimi & puro ex libamina fonte.
Paruulus ille latex, ſed flos adprimus aquaï.

Sed non oportuit, inquient, vnum ab Imperatorum Suetonij XII. quaſi collegio ſegregem fieri, Annon libri IIX. Suetonij? Annon IIX. librorum tomi duo, vt ad Titi principium oſtendi, vnus Cæſarum gentis Iuliæ: alter menſurnorum principum & gentis Flauiæ? Qui minus itaque fas mihi Titum ſeorſim dare, cùm Suetonius ipſe Neruam, Traianúmq; certis quidem de cauſis quas nunc commemorare nihil adtinet, certè omiſerit? Deinde autem ſi operæ olim fuerit, alios item Suetonij pleroſque aut omnes demus licebit Imperatores.

B.F. autem etiam illud moneri de hiſtoriola quam tetigi in præfatione, à Geographo narratam illam. lib. XIV. Plutarcho in Alexandro & Luciano ὑπὲρ *εἰκόνων*. Tzetza hiſtor. CXCIX. Chiliad. II. hiſtor. CCCLXIV. Chiliad. XI. Copioſiſſimè autem à Vitruuio, Præfat. lib. II. Architectus autem ille Straboni *Chirocrates*, Vitruuio Dinocrates, Tzetzæ Staſicrates, aut Paſicrates. Diſcrepat nonnihil & à Geographo Lucianus. Nam hic duas in manibus coloſſi vrbes pingit: at ille vrbes à latere coloſſi hanc dextro, illam læuo, ipſum autem coloſſum dextra tenere capedinem ex eáq; fluuium effundere in ſubiectam pateram. Fluuium verò illum decurrere ex vrbe vna in alteram Hæc Geographi mens dilucida quidem, ſed obiecta ei nubecula in libris hactenus editis, omiſſione vocis *ποταμόν*. Nam eſſe debuit, *ἐκ προχου τινός εἰς φιάλην καταχέοντα σπονδὴν, ποταμὸν, qui ex capedine quadam effundit quaſi libamen, fluuium in phialam*, ſiue vt apud Vitruuium eſt, *pateram*. Et rurſus fine periodi rectè eſt *ῥέοντα ποταμόν*. &c.

Hæc tibi cum tuæ ſalutis augurio, & Tito Suetonij noſtro, Lector amice offero. Lutetiæ Pariſ. XVI. Kalend. Februar. CIↃ. IↃCIII.

TITVS

TITVS VESPASIANVS D. VESPASIANI F. EX C. SVETONII TRANQVILLI LIB. IIX.

Cum interpretatione & emendatione THEODORI MARCILII Profeſſoris eloquentiæ Regij.

IN libros huiuſce operis factam eſſe partitionem, rectè iam ex Suida & Lampridio prænotatũ aliis: ego quanquã mihi extra Titi Veſpaſiani vitam hac commentariunculâ excurrere animus non eſt; tamen huic cœnulæ quaſi anticœnium, aut & paracœnium do ex Suida. Nominatum à Suida opus hoc Tranquilli συγγενικὸν Καισάρων, ſiue *de Cognatione Cæſarum*. Rectè hoc. Nam hic Suetonio tanquam ſcopus, exſequi progeniem Iulij Cæſaris. Ergo & Ser. Galbæ vitam ſic orſus eſt, *Progenies Cæſarum in Nerone defecit &c.* Præcipua nempe illius operis pars à Iulio ad Galbam: ceteri quaſi adpendicis & auctarij loco, tres nempe quos Eunapius ἀθλίους καὶ ἐνιαυσίους ἄρχοντας vocat *miſeros & annales principes*, verius *menſurnos*, dixiſſet: tres item Flauij.

CAP. I.
TITVS COGNOMINE paterno.

Intellexere aliqui, *Titus cognomine paterno*, Veſpaſianus. Non peſſimè. Nam Flauij plerique omnes Titi prænomine: ſed aliis atque aliis cognomentis, vt T. Flauius Petro, T. Flauius Sabinus, T. Flauius Veſpaſianus &c. Neque tamen ordo his Tranquilli verbis quem arbitrati hactenus, ſed huiuſmodi. Titus cognomine paterno Veſpaſianus, amor fuit ac deliciæ generis humani. Tantum illi, &c. Quid ſi autem & alia Tranquilli mens, Titus patris ſui cognomine dictus eſt *Amor & deliciæ generis humani?* Inſolens auriculis pleriſque accidet interpretatio illa, vero tamen ſimilis, forte & vera eſt. Nempe vt Veſpaſianus ante cognomento Amor & deliciæ generis humani: ſic eodem quaſi hereditario filium fuiſſe. Digna res quam notaret Suetonius. Cognomen autem hoc patri opinor, ex morum ſuauitate, vt & filio. Itaque iunxit in hoc genere laudis patrem & filium D. Auguſtin. c. xxi. lib. v. de ciuit. Dei. *Veſpaſianus*, inquit, *pater & filius, ſuauiſſimi Imperatores*. Eámque & Dio Veſpaſiani patris laudem ſic tangit. Adminiſtratione quidem curáque Reip.

Imperatorem fuiſſe, ἐς δεὶ τ' ἄλλα, inquit, πάντα κοινὸς καὶ ἰσοδίαιτος σφίσιν ἦν &c. *ceteris omnibus communis eis, & victu vitáque non differens erat. Nam & iocabatur vnâ populariter, aliorúmque in ſe iocosè dicta iucundè accipiebat &c.* Laus illa Veſpaſiani & apud Eutropium lib. VII. *Cum,* inquit, *ſenatui, populo cunctis amabilis ac iucundus eſſet.* Etiam Suetonius notauit c. XXII. *Et ſuper cœnam autem,* inquit, *& ſemper aliâs comiſſimus, multa ioco tranſigebat &c.* Melius alij *communiſſimus &c.* Sic quod Eutropius lib. IIX. in Traiano dixit, *Amicis eum culpantibus, quod nimis circa omnes comis eſſet,* Paullus Diaconus, ſiue quiqui ſcriptor ille hiſtoriæ miſcellæ lib. X. meliùs *Amicis eum culpantibus, quod nimium circa omnes communis eſſet &c.* Aliud comitas, aliud communitas. Comitas paris cum pari: communitas ſuperioris cum inferiore, vt principis cum populo, quæ & ciuilitas nominata. Itaque ſignanter Dio interpretans dixit κοινὸς καὶ ἰσοδίαιτος. Et Philo Herennius legatione ad Caium ἴσος τε καὶ κοινωνικὸς εἶναι νομισθεὶς ὁ Γάϊος. *Æqualis & communis eſſe creditus Caius.* Benè & Cornelius Nepos hanc Pomponio ſuo laudem adtribuens. *Hic autem ſic,* inquit, *ſe gerebat vt communis infimis, par principibus videretur.* &c. Pluráque dixi ad ſpectacula Martialis epigr. XV.

AMOR ET DELICIÆ generis humani.

Suidas in Tito delicias explicat τρυφήν. In quo reprehenſus iniuriâ. Nam ad Latini verbi ſignificatum proximè acceſſit. At propriiſſimè quid deliciæ vel delicium Græci non habent quo reddere poſſint.

A Itaque Plutarchus in Antonio ὁ δὲ Σαρμέντος, inquit, ἦν τῶν Καίσαρος παιγνίων παιδάριον, ἃ δηλίκια Ῥωμαῖοι καλοῦσι. *Sarmentus vero,* inquit, *puerculus inter Cæſaris ludicros erat, quos Romani delicia vocant* &c. Leg. nempe δηλίκια. & D. Hyeronymus in Catalogo. *Antinoum autem,* inquit, *in deliciis habuiſſe Cæſar Hadrianus ſcribitur.* Interpres Græcè B reddidit, τὸν δὲ Ἀντίνοον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δηλικίων ἐσχηκέναι Ἀδριανὸν τινὲς συγγράφουσι. Mala librarij manus ibi ſcripſit ἀδηλικίων, & iniuriâ, reprehenſus, neque σωφρόνως, Sophronius ille.

TANGIT ILLE.

Adclamatio cauſam illius co- C gnomenti explicans, ſiue cur dictus Titus, *Amor ac deliciæ* &c. Tangit quoque inſcriptio vetus, *Imp. Titus Cæſ. Veſp. Aug. Pon. M. Trib. P. V. Coſ. viij. P. P. Generis humani amor & deſiderium etiam viuens.* Meliúſque Tranquillus virtuti ac meritis Titi hanc laudem tribuit, quàm alij fortunæ vt Dio. ex eóque Zonaras annali II. Longiſſimam verò hic D aliqui παρένθεσιν ſiue interpoſitionem fecere, & quæ terminetur, vbi populariter initium capitis ſequentis. *Natus eſt.* &c. At hoc à conciſa breuitate Suetonij quàm alienum eſt: Ne Tullius quidem Cicero in ſuo illo fluxu orationis populari ſic faceret. Bene itaque ſine vlla interpoſitione eſt, *Titus cognomine paterno Amor atque deliciæ ge-* E *neris humani.* Totus in hoc abſciſo genere loquendi Suetonius eſt. Sic c. III. *Præcipuum robur.* Et c. IIX. *Natura autem beneuolentiſſimus.* Et Iulij c. LV. *Eloquentia militari.* Domitiani c. XXII. *Libidines nimiæ.* Dixerit aliquis, nihil neceſſe notari hęc iſta, nam

iſta,nam quiuis intelligit. Atqui non tam hæc de triuio eſt nota, quàm videtur. Patet vel interpoſitionis huius de qua dixi,periculo,& altero infelicis correctionis. Cum enim ſcripſiſſet Suetonius Iulij c.LV.*Eloquentia militari. Qua re* &c.Correxere *Eloquentia militarique re* &c. Infeliciter. Non enim propoſitum ibi Suetonio narrare de laude Cæſaris militari,ſed oratoria. Nam caput hoc LV.& ſequens de Cæſaris eloquētia eſt, LVII.deinde capite proponit de laude eius militari. *Armorum*, inquit, *& equitandi peritiſſimus.* &c. Hanc deinde proſequitur laudem vſque ad c. LXXI. Cæſarem verò eloquentia militari fuiſſe, credamus Fabio Quintiliano licet, qui fine c.I.lib. x. notat, Cæſarem ea dicendi contentione vſum, vt *videatur eodem animo dixiſſe quo bellauit.*

ET QVOD DIFFICILLImum eſt,in imperio.

Difficultatis ratio,quia vt inquit Iulius Capitolinus in M. Antonino, *Nemo eſt principum quem non grauis fama perſtringit, vſque adeo vt etiam Marcus in ſermonem venerit.*&c.

Cap. II.

PROPE SEPTIzonium.

Quæſtiuncula eſt. Septizonium à Septimio Seuero ædificatum ait Spartianus in Seuero, & in Geta. P. Victor in vrbis topographia. Item alij,Qui poteſt fieri ergo, vt nat⁹ ad Septizonium Titus,qui tam multis ætatibus prior Seuero? Septizoniū ſtatuo ego duplex,vetus & nouum. Vetus quod iam Titi ſæculo fuit: nouum quod Seueri Septimij opus. Vetus XII. regione vrbis,nouum x. A regione. P. Victor tamen in topographia x.regione vrbis *Septizonium vetus*,inquit,*aliâs Seueri.* Vbi librariorum exerratio duplex. Vna tranſpoſitionis cum Septizonium vetus in x. regionem tranſtulêre, nouum in XII.altera, quod vetus, & Seueri Septizonium pro eodem accepêre,cum vetus Titi æuo iam extiterit,&M.Antonini ſæculo apud B Ammian. Marcellin. lib.xv. Item aliorum apud alios principum æuo qui anteriores Seuero. Scripſerat nempe Victor *x.regione vrbis Septizonium Seueri: xij. Septizonium vetus.*Hodie vulgo *ſeptem ſolia.*&c. vt Platinæ in Gregorio VII.

Alius & ille nodus de Septizonio, cum Spartianus idem in Geta, *inlatum*, inquit, *maiorum ſepulchro, hoc eſt Seueri, quod eſt in Appia* C *via* &c. Maiorū ſepulchrum vocat, quaſi reliquiæ Seueri inlatæ Septizonio illo Seueri ſiue nouo. At Spart. idem fine Seueri reliquias eius conditas inquit Antoninorum ſepulchro,vt & Dio & Aurelius Victor in Seuero.Sed puto,Septizoniū illud maiorum ſepulchrū Spartianus vocat quia deſtinatum, Seueri D ſepulturæ,qui tamen inlatus ſepulchro Antoninorum.

QVÆ IN CIRCENSI Pompa hodie quoque præfertur.

Præfertur ſtatua illa Britannici, nempe tanquam Herois. Heroum ſtatuæ Circenſibus præferri ſolitæ. Narrat rem Dionyſius lib. VII. & E copioſè diſſerit Onufrius Panuinus Circenſium ſuorum c.II.lib.II.

PROSECVTVSque eſt.

Nempe, ipſe *in pompa Circenſi.* Proſecutio ſtatuę illa,deductio tenſæ,de qua dixi ad Veſpaſiani c.v.

CAP. III.

ET CVI NON MINVS auctoritatis ineſſet quàm gratiæ.

Sic apud C. Tacitum principio II. Hiſtoria. *Tito decor oris cum quadam maieſtate.*

LATINÆ GRÆCÆQVE linguæ promtus.

Libri veteres, *Latinæ Græcæque vel i. o. v. i. f. p. promtus* &c. Veræ lectionis veſtigium hoc. Scripſiſſe Suetonium ſcilicet, *Latinè Græcéque vel i. o. v. i. f. p. promptus* &c. *Græcè promptus*, vt *Græcè ſciens*, & id genus alia Ciceroni. Item aliis. Plauto Curcul. *Scire diuinitus* id eſt, ſcite diuinare.

VT QVI CANTARET & pſalleret.

Cantaret voce: pſalleret fidibus ſiue neruiis. Apertè ita diſtinguit A. Gellius cap. IX. lib. XIX. cum ait, *Qui canerent voce & qui pſallerent.* Sic *pſallendi & cantandi ſcientia*, Spartian. in Hadriano. Hinc iunctim *Pſallochitariſtæ* Sueton. Domitian. c. IV. Sic & Græci accipiunt vt Heraclides Cumanus lib. I. Rerum Perſicarum Athenæi lib. XII. Pellices regi Perſarum noctu ᾀδούσας καὶ ψαλλούσας διατελεῖν. *Adſiduè canere & pſallere.* Et Cteſias Athenæi lib. eod. ψάλλουσι δὲ ᾄδουσι γυναῖκες. *Pſallentes canentéſque mulieres.* Atque idem Heraclides Athenæi lib. IV. agens de Perſarum rege, Καὶ παρὰ τὸ δεῖπνον, inquit, ᾄδουσί τε καὶ ψάλλουσιν αἱ παλλακαὶ αὐτῷ. *Et in cœna pellices cantant ei pſallúntque.* Quod & Euſtathius profert ad Iliad. XXII. & ᾄδειν explicat μελίζειν, ψάλλειν δὲ τὸ δι' ὀργάνων μουσικῶν. Rectéque Suidas, κυρίως, inquit, ψάλλειν τὸ τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων, τῶν χορδῶν ἅπτεσθαι. *Propriè pſallere eſt ſummis digitis tangere neruias.* &c. At propriiſſimè quidem pſallere vſurpatur de nablio ſiue pſalterio, vt patet in gloſſis. Scio, eruditis hæc talia domi naſcuntur: ſed nos ea tironi damus. Vt & ſequens hoc, & pleraque alia.

NOTIS QVOQVE EXcipere velociſſimè.

Differunt notæ & ſingulæ. Notæ sūt ex literis ad ſcripturæ celeritatē verſis ac mutatis, vt patet notis deſcriptis ex M. Tullij lib. de notis apud Trithemiū Polygraphię lib. V. Singula verò ſiue ſigla ſiue ſingla literæ ſingulę verbū exprimētes aut ſyllabam, vt S.P.Q.R. Sic Manilius lib. III. in notariorum genitura,

---*Cui litera verbum eſt*
Quique notis linguam ſuperet---

Literam, pro ſigla dixit, notíſque oppoſuit. Similiter notarios & ſingularios ſeparat Aurelius Caſsiodorus epiſt. XXXI. lib. XI. Et l. I. §. IIX. C. De præf. Præt. Et Notitia imperij.

Velocitas verò laus & notarij & ſingularij vt L. Senecæ epiſt. XC. Martial. epigr. CCIIX. lib. vlt. Manilij loco anted. Auſonij epigr. XXII. quod ei natum ex Martiale.

Arbitrati aliqui vt obſeru. III. lib. III. & XXIII. lib. I. *notoriam* ſiue *notariam* eſſe hanc per notas ſcribendi artem. Atqui neque *notaria* probe Latina vox eſt: & notoria non ars eiuſmodi, ſed indicium ſiue indicina, per quam res occultę noteſcunt, vt l. XXXI. C. Theodoſ. de epiſc. & cler. *Notoriis deferre in notitiam* &c. Gloſſæ μήνυσις *Indicatio*, *Notaria*, *Indicium*, Leg. *notoria*. Vt rectè alibi. *Ex notoria*, ἐκ τῆς ἀναφορίας & in excer-

excerptis *Notoria* ἀνάφορα, lege ἀναφορία. Sic notoria pro indicio Apuleij lib.vii. & l.vii. C.de accuſat. & iunctim, *notorium indicium*. l. vi. §. iii. D. Ad Turpilian. quæ lex in Baſilicis eſt.cap.xv. Tit.i.lib.lx.vbi notoria πιττακώματα. Omnibus itaque his locis rectè *notoria* non autem *notaria*. Neque à nota notaria, ſed à notore notoria.Notor qui notitiam rei aut perſonæ profitetur,vt l.Senecæ epiſt.xxxix. Et in Satyra Claudiana.Petronius,*At ego ne mea quidem veſtimenta ab officioſo recepiſſem,niſi notorē dedißē* &c. Melius *ab officio recepiſſem* &c. Ab officio nempe balneatorio, ſiue balneatoris.Porphyrio in epiſt.xiv.*Mediaſtinus in officio balneatoris* dixi ad Martialem epigr.lxxi.lib.xii. Nota res officia pro officialibus, miniſteria pro miniſtris,vt *Officium præſidis* l. pen.D.De fugit.d.l.vii. C. de accuſat.Et paſſim.Nota item res, ſeruos aut officia,aut artificia eſſe.

Ac communiter quidem quæuis indicia notoriæ, ſed propriè adparitorum publica indicia, notoriæ, vt d.l.vii. C. de accuſat.d.l.xxxi. C. Theodoſ.De epiſc.& cler.Et D.Auguſtini epiſt. lix. & ſeq. vbi male ſcriptum *notaria*.Vt & *notariis* male pro *notoriis* ex epiſt. lix. in iure canonum c. i. xxiii. Quæſt. v. Errant qui arbitrati nihil intereſſe.

Altera differitas indicij & notoriæ, Indicium vel vocis vel ſcripti eſt: notoria autem propriè ſcripti, vt d.l.xxxi.Et apud Trebell.Pollionem fine Claudij, vbi notoria eſt epiſtola faciens indicinam.Sic l.vi. D.De cuſtod. & exh. reor. *Elogia ſcribere*. Nam res eadem ibi *elogium* & *notoria* & *epiſtola*. Ergo & in Eclogis πιττακώματα notoriæ. lib.lx.Tit. i.c.xv.

A

CVM AMANVENſibus ſuis.

Gloſſæ *Amanuenſis*, προχειρεστέρες, προχειρίδειος. Tullius refugiens aut nec habens nomen *amanuenſium*, librarios dixit,vt Philipp.ii.

SE MAXIMVM FALSArium eſſe potuiſſe.

B

Bene cum imitandi peritia crimen falſi iunxit. Falſarij enim,*qui ſe chirographis imitandis exercent* ad fraudem. Et *Falſitas verarum literarum imitatio*, παραποίησις, τῶν ἀληθῶν γραμμάτων μίμησις.Procemio Nouel.lxxiii.Gloſſæ πλαστογράφος.*Falſarius*. Summi autem falſarij ſpecimen *Priſcus Emeſenus*, de quo Suidas.

C

Cap. IV.

TRIBVNVS MILItum meruit.

Sic & Veſpaſiani patris c.ii.*Tribunus militum in Thracia meruit* &c. Vbi legunt male, *Tribunatu militum*.&c.

AC TITVLIS.

D

Titulis ſtatuarum, vt Veſpaſiani c.i.Tullij Philipp.ix.& Verrina iv. Aut & titulis, in atriis ad imagines. De his titulis Valerius c. iix. lib.v.Effigies maiorum cum titulis ſuis, idcirco in prima ædium parte poni ſolere &c. Hæc *pagina honorum* Iuuenali Sat. x. vbi gloſſæ *Tabulam patronatus* vocant, & definiunt *æneam paginam quæ ante imagines patritiorum ſtans omnes eorum gradus honorum inſcriptos continet* &c. Sic ergo & in prouincialium atriis, præſidum benemerentium, & Imperatorum imagines cum titulis, vt Ciceronis Verrina

E

IV. Etiam hodiéque ſic regum ac principum.

SED PRÆFECTO quondam Prætorianarum cohortium.

Præfectorij viri filia Tertulla. Diligenter monuit hoc Suetonius, ne impares nuptiæ viderentur, Titi cum equitis filia. Præfecti Prætorio ampliſſima non quidem dignitas, ſed certè poteſtas, vt in tironũ gratiam explico.

I Præerat cohortib. Prætorianis.

II Regij corporis cuſtodia huic credita. Herodianus lib. v. in epiſtola Macrini καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐπάρχοισι τῶν στρατοπέδων πεπίστευται. *Etiam princeps ipſe creditus præfectis Prætorianorum cohortium.*

III. Principis ſigillum in cuſtodia præfecti, quæ moribus noſtris Cancellarij partes. Athenis autem ἐπιστάτου Suidas. Ἐπιστάτης φυλάσσει τοῦ ἱεροῦ τὰς κλεῖς, ἐν ᾧ τὰ δημόσια χρήματα ἔτι μὴν καὶ τὴν δημοσίαν σφραγῖδα.

IV. Imperatoris litteras & diplomata per milites ſuos præfect⁹ mittebat. Itaque apud Plutarchum in Galba non mediocriter indignatur Conſulibus Nymphidius præfectus quod diplomata obſignata, μὴ παρ' αὐτοῦ τὴν σφραγῖδα καὶ στρατιώτας λαβόντες ἀνέπεμψαν, neque ſigillo, neque militib. ab eo acceptis miſiſſent. &c.

V. *Pleniſſima licentia data* præfectis *ad diſciplinæ publicæ emendationem*. l. vn. §. I. D. De offic. præf. Præt.

VI. Adpellatio nulla à ſententiis præfectorum d. l. vn. §. II. l. XVI. C. Theod. De adpellat. l. vn. C. De ſent. præfect. Præt. Aurel. Caſſiod. Form. III. lib. VI.

VII. *Omnes omninò iudices* præfecti prætorio *cenſuræ ſubditi*. l. XXXIIX. C. De decur. *Omnes omnino*, nempe, etiam præſides ipſi prouinciarum.

A Aurel. Caſſiod. loco anted. & in Pſalm. CIV.

IIX. *Cunctæ & caſtrenſes & ordinariæ poteſtates* præfectum prætorio *ſuſpiciebant*. Amm. Marcellin. lib. XXI.

IX. *Etiam fiſcum pro ſua deliberatione diſtribuebat præfectus*. Caſſiod. Form. III. lib. VI. epiſt. XX. lib. IIX.

X. *Ingreſſus palatium imperatoria* B *conſuetudine*, ſiue quaſi princeps ipſe *adorabatur*. Caſſiod. For. eadem. Sic & l. XVI C. Theodoſ. De adpellat. Præfecti veneratio, quaſi principis ipſius veneratio eſt.

XI. *Vice ſacra*, ideſt loco principis, *vbique iudicabat* d. l. XVI. C. Theod. De adpellat. Caſſiod. Form. eadem.

XII. *Præfecti reuerentia* & principé ipſum *ita conſtringebat, vt ſine du-* C *bitatione faceret* princ ps, *quæ præfectus decreuiſſet*. Caſſiod. Form. ead.

XIII. Denique *præfectura honorũ omnium apex*. Ammian. loco anted. Sed intellige : poteſtate. *Summa* nempe *rerum* præfectis *commiſſa*, l. XL. C. Eod. Et à præfecto *pæne totum gerebatur, quicquid in imperio tractaretur*. Caſſiod. Formula ead. Quippe vt magiſter equitum ſecundus à di- D ctatore olim; ſic in Rep. noua præfectus prætorio ſecundus à principe d. l. vn. §. I. l. II. §. Hunc magiſtratum, De orig. iur. D. Sozimus Hiſtor. nouæ, lib. II. ἡ τῶν ὑπάρχων ἀρχὴ δευτέρα μετὰ τὰ σκῆπτρα νομιζομένη, *præfectorum magiſtratus ſecundus poſt ſceptra*, id eſt, principem. Atque vt Caſſiodor. notat epiſt. XX. lib. IIX. Præfectus Prætorio *prædicatur à legibus*, E *Pater prouinciarum*, *Pater imperij*, &c. vbi & comparatio præfecti cũ rege. Nec temere Eunapius in Proæreſio, præfecturam Prætorij, eſſe βασιλείαν ἀπόρφυρον *Regnum ſine purpura*. Quaſi diceres, Imperatorem eſſe præfectum, purpuratum; præfectũm

ctū. Imperatorem ſine purpura. Vere & Opilius Macrinus in litteris ad Senatum Herodiani, lib.5. Præfecturam eſſe οὐ πολὺ τῆς ἐξουσίας βασιλικῆς ἀποδέουσαν. Non multum inferiorem poteſtate imperatoria. Et Euagrius lib.III. κορυφαίαν τῶν ἀρχῶν. A

Hinc itaque præfectis imperium ſaliuam ſæpe mouit, vt *Nimphidio* apud Plutarchum, *Cleandro* apud Herodianum.lib.I.Lamprid. Commodo, *Plautiano* Herodiani lib.III. B Spartiani Seuero, *Opilio Macrino*, apud Iul.Capitolin.Nec mirum ergo ſi principes vt minuerent poteſtatem illam, equiti eam voluere nō Senatori committere, vt poſt paullo dicendi locus. Huiuſmodi autem olim ferè in Franciæ regum aula, *maiores domus*.

Cautè itaque Auguſtus cum primitus hunc magiſtratum inſtitueret nimiam eius poteſtatem minuere volēs duos ſimul præfectos creauit. C Dio lib.LV. Rectéque Aurelius Arcadius d.l.vnica non præfectum ſed prefectos dixit. Remota eſſe ab Herodiano videtur, qui lib.III.agēs de inſidiis Plautiani prefecti à Septimio Seuero deprehenſis & oppreſſis ſubiungit ὁ δὲ Σεβῆρος τοῦ μὲν λοιποῦ ὑπάρχοντας δύο τῶν στρατοπέδων κατέστησεν. D *At Seuerus deinceps duos præfectos prætorio fecit*. Intellige nō quaſi primus hoc ita Seuerus, ſed quaſi corrigens ſe ipſe quod preter ſolitum & tanto periculo commiſiſſet vni hanc poteſtatem, deinceps mutarit conſilium, & vetere inſtituto duos fecerit. Vt autem Auguſto primum ſic & Tiberio & aliis E deinceps duo prefecti. Patet C. Taciti annali XII. Dionis lib.LV. Exordinariè autem Commodo tres prefecti apud Lamprid. Et aliis pleriſque vnus. Conſtantino magno etiam IV. Zoſimi lib. II. vt & in notitia imperij. Iuſtiniano autem etiam V. Deniq; ſub imperatoribus prefecti, qui ſub dictatoribus olim magiſtri equitum. Cariſius l. vnica De offic.præf.præt. Pompon.l. II. §. Populo deinde. De orig. iur. Propterēaque Iuuenal. Sat.IV. Criſpinū pref. pret. *principem equitum vocat*. Succeſſit autem prefectura illa magiſterio equitū ab Auguſto introducta dante conſilium C.Mecenate apud Dionem lib. LII. Triplex itaque huiuſce dignitatis mutatio. Nā ſub regibus *tribuni celerum*: ſub dictatoribus magiſtri equitum; ſub Imperatoribus Prefecti pret. Patet legibus & locis antedictis. Atque hinc perſpicua res, quàm cognitum *antiquitatis iter*; Aurelio Caſſiodoro in formula Præf. Præt. III. libro VI. Sed longior hæc iam forte quàm par eſt, nobis præfectura. Nec enim præfecturæ hiſtoriam pertexere ſed tironi quare vt rem magnam Suetonius hoc de præfectorij viri filia notet, oſtendere volui.

TARICHÆAM.

Tarichaas Ioſephus Exſcidij cap. XXXII. libro III. Hegeſippus capite XXIII.lib.III.

IN POTESTATEM redegit.

Sed auxilio patris. Ioſeph. Exſcid. c.XVII.XIX. lib. III.c.II. & III.lib. IV. Hegeſipp.XXIII.lib.III.

Cap. V.

QVASI ADOPTIONIS gratia.

Narrat rem C.Tacitus principio II.Hiſtoriar.

REDIIT EX ITINERE.

Hęc lentiora illa ſpatia vt C.Taci-

tus vocat loco antedicto. *Inde* inquit, *Syriam audentioribus ſpatiis petebat.* Lege, *Lentioribus ſpatiis,* &c. Sic Nicetas in Andronico lib. I. ὁμαλαῖς κινήσεσι, καὶ σταθμοῖς βραχέσι.

PAPHIÆ VENERIS oraculo.

C. Tacitus loco eodem. Vbi quod eſt, *Sed ſcientiam artémque Haruſpicum accitam & Cilicem Thamyrã intuliſſe.* &c Melius alij libri, *Accitum è Cilicia Thamiram.* &c.

IMPERATOREM EVM conſalutauerint.

Maximis adclamationib. Ioſephus Exſcidij. c. XXXI. lib. 5. Καὶ τὸν Τίτον μετὰ μεγίστων εὐφημιῶν ἀπέφηναν αὐτοκράτορα. Decies verò & quinquies Titum ſalutatum imperatorem, & XV. vice in Britannia Dio tradit in Tito.

DECEDENTEM prouincia.

Prouincia Iudæa, vt C. Taciti II. Hiſtoriar. vicinæ prouinciæ Syria & Iudæa, Syria prouincia Conſularis: Iudæa neque Conſularis neque Prætoria, ſed equeſtris & procuratoria. Neque præſides propriè dicti Iudææ vnquam ſed procuratores. Vt C. Taciti annali XII. *Felix procurator Iudææ.* Sic *Pontius Pilatus Procurator Iudææ.* C. Taciti annali XV. Dixi quoque Veſpaſ. cap. IV. Aliâs equeſtris prouincia Iudæa vt & Ægyptus. Iudæa nempe alias equiti, alias liberto commiſſa. Tacitus item V. Hiſtoriar. *Claudius,* inquit, *defunctis Iudææ regibus aut ad modicum redactis Iudæam prouinciam equitibus Romanis, aut libertis permiſit.* &c. Ergo & quod D. Lucæ c. III. eſt ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας. Melius fortè diceretur, *Præfecto Iudææ Pontio*

A *Pilato* quàm *præſide.*

QVI SECIVS INTERpretarentur.

Bene libri veteres, Qui ſequius interpretarentur. Secius eſt minus, ſequius aliter. Itaq; Cariſius lib. II. *Secius* explicat minus, tum ſubiungit, *Sequius.* & profert illud Afranij,

B *Sin id quod non ſpero ratio talis ſequius ceciderit. ſequius,* hoc eſt, aliter. Hinc ſequius pro alio & deteriore, vt Apuleij lib. VII. *Sequior ſexus.*

CAP. VI.

CENSVRAMQVE geſſit vna.

C De qua cenſura dixi ad Veſpaſiani c. IIX.

Intereſt verò cenſura Reip. veteris & nouæ. I. Reipublicæ veteris ritu qui cenſores ij & nomine cenſorum vſi & inſignibus: in Rep. noua principes cenſoria vſi poteſtate, nomine atq; inſignibus abſtinuêre, quoniam alia eis anguſtiora. Ergò & Iulius Cæſar cenſuræ poteſtatem

D accepit, ſed nomine abſtinuit, neq; cenſor, ſed morum præfectus dici voluit, quaſi cenſoris nomen infra ipſius dignitatem eſſet. Suetonius Iulij, c. LXXVI. Dio lib. XIIII. τῶν τρόπων, inquit, ἐπιστάτης ὠνομάσθη, ὥσπερ οὐκ ἀξίως τῆς τοῦ τιμητοῦ προσρήσεως ὄντος, εἰς τρία ἔτη. &c. *Morum præfectus nominatus eſt, quaſi cenſoris nomen parum ipſo dignum eſſet, in tres annos* &c. Pro-

E priéque Suetonius de Auguſto c. XXVII. *Recepit,* inquit, *& morum legúmque regimen.* &c. Non dixit cenſuram, ſed *morum legúmque regimen.* Et cenſoriam illam poteſtatem ſine honore, & inſignib. fuiſſe ipſe mox ibi. Subiungit enim, *Quo iure, quanquam*

quam ſine cenſuræ honore cenſum tamen populi ter egit.&c.Ius nempe illud Auguſto,ſiue poteſtas cenſoria, non autem honor cenſuræ.Propter hoc ius tamen ſiue hác poteſtatem à ſcriptoribus principes etiam dicti cenſores. Itaque Prudentius lib. II. contra Symmachum agens de Iulio rectè iunxit,

----*Cenſórque bonus morúmque magiſter.*

Et Domitian⁹ Dioni eſt Τιμητὴς,id eſt *cenſor*: idémque Iuuenali Satir. IV.*iudex morum.*

II. Altera item differitas præfecturę ſiue magiſterij morum & cēſurę. Cenſura temporaria, vt & à principio Cęſari præfectura morū tirénij, vt ex Dione antedictum eſt, primus Auguſtus *recepit morum legúmque regimen perpetuum.* Suetonius c.XXVII. Sed quid Dioni faciemus aienti primum fuiſſe Domitianum qui perpetuus cenſor:Τιμητὴς διὰ βίου,inquit, πρῶτος δὴ καὶ μόνος καὶ ἰδιωτῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἐκλήθη.*Cenſor in omne vitæ ſuæ tempus dictus eſt primus & ſolus omnium & priuatorum & principum.*Videtur Auguſtus cēſoris nomine abſtinens,primus perpetuus morum Præfectus fuiſſe: at Domitianus etiam primus perpetuus cenſor dictus,ſiue vſus nomine cēſoris. Similitérque & alij poſt Domitianum principes,quò reſpiciens Plinius in Grat.act.*Nam vita* inquit,*pincipis cenſuræ eſt,eáque perpetua.*

Creati auté præfecti morum principes olim κατὰ τὸ ἀρχαῖον ſiue ritu priſco.vt loquitur Dio libro LIII.id eſt ſuffragiis populi ſiue comitiis cenſoriis,vt patet Dionis lib.XLIII.Suetonij Auguſto cXXVII. quemadmodum & Domitianum cenſorem perpetuum creatum eſſe Dio

A inquit:at ſuo ſæculo neque ſuffragiis populi principes creari cenſores,ſed ſimul cum Imperio cenſoriā accipere poteſtatem,neque cenſoris nomen vſurpare,niſi fortè ſi populi cenſum agant. Loco autem illo Dionis ex lib. LIII. malè ſcriptum κατὰ τὸ ἤδη πάτριον.pro κατὰ τὸ ἦθος πάτριον. Nouo autem exemplo ſub Decio imper.permiſſa Senatui poteſtate à

B Decio,ſuffragiis ampliſſimi ordinis Valerianus abſens dictus cenſor, ſed cōfirmatus à Decio, qui vt narrat Trebell.Pollio *Felicem te*,inquit, *Valeriane Senatus ſententia* &c. & mox *Totius orbis humani ſuſcipe cēſuram.*&c.Corrigunt,*orbis Romani. Fruſtra.*Nam *orbem humanum* Pollio dixit, opponens barbarico, vt *gentes humanas* Vlpianus dixit l.I.

C De iuſt.& iure.Aut *orbem humanum* dixit,quia orbis Romanus à potiore,parte orbis generis humani. Sic *Romana dominatio,* dicitur *generis humani* à L.Floro c.III.lib.IV.&Imperator *generis humani dominus* ab Eumenio poſtulatione pro Menianis & Panegyrico Conſtantij. Neque diſſimiliter de ſeipſe Iuſtinianus l.VII.§.IV.De cur.fur. l. XIII. De

D iudic. Sic etiam C. Plinius in Grat. act.Et epiſt. XXIIX. lib.X. & alter Plinius c. IV. lib. XVI. & inſcriptiones antiquæ.

III. Etiam illa diſcretio cenſuræ veteris & nouæ, quod cenſores veteris Reipub.ipſi cenſum agebant: cenſorib. Reip. nouæ ſubcenſores ſiue ὑποτιμηταὶ, qui cenſum vice principis agerent, quales inſtitui

E Męcenas Auguſto ſuadet apud Dionem lib.LII. Laborioſum enim & vile principi cenſum agere.

EIDEM COLLEGA ET in tribunitia poteſtate.

Eáque ipſa tribunitiæ poteſtatis

communicatione, Titus ad ſpem admotus imperij. Hoc item tironi, operæpretium enucleare.

Vt cenſoria vis ac poteſtas principi ſine nomine atque inſignibus cenſuræ: ſic tribunitia ei poteſtas ſine nomine & inſignibus tribuni pleb. Tribunitiam illam poteſtatem recepere principes duabus potiſſimum de cauſis, quas eruditè Dio explicat lib. LIII. Vna eſt, quia per hãc poteſtatem ſumma eis facultas intercedendi omnibus decretis quę contra ipſorum voluntatem ac nutum à magiſtratibus in Repub. fierent, ſiue omnia, vetandi quę facta nollent: altera, quia per illam poteſtatem ſacroſancti erant, ita vt ſi vel verbulo eos ciuis aliquis læſiſſet indicta cum cauſa, tanquam hominẽ ſacrum occiderent.

Longè itaque ac multum differunt tribunatus plebis & tribunitia poteſtas. Tribunitia poteſtas ſine tribuni plebis nomine, & inſignibus quemadmodum dixi, puta, toga pura, limine noctu atque interdiu patẽte: Tribunatus verò plebis duplex. Vnus Reip. veteris qui iũctus cum tribunitia poteſtate. alter Reip. nouę, qui ſine tribunitia poteſtate. Nam ſub imperatoribus tribuni aliqui, ſed tenui aut nulla poteſtate. Sic C. Taciti annali XVI. in narratione de Thraſea. tribuni pleb. *vana & nõ profutura interceſſio.* Tãgit & Plin. epiſt. XXIII. lib. I. Fuit tamen aliqua poteſtas eiuſmodi ſub Nerua, vt patet C. Plinij epiſt. XIII. lib. IX. ſed ea pauliſper, ſicut *herba ſolſtitialis.* Fuit & ſub Marco, ſub quo vt inquit Æl. Spart. Seuerus qui poſtea Imperator, *tribunatum pl. ſeueriſſime exercitatiſſiméque egit* &c. Neq. plebei tantũ ſub imperatoribus tribuni, ſed & patricij, vt morẽ ſui ſęculi Appianus notat lib. I. Iuſtus Lipſius in electis c. XIII. lib. II. cenſet tribunos ad latum clauum redactos plebiſcito Atinio, de quo A. Gellius c. vlt. lib. XIV. Sed retuleris melius ad Auguſtum, qui ex conſilio C. Męcenatis magiſtratibus ſpeciem dignitatis reliquit, poteſtatem nouandi quippiam ademit, apud Dionem lib. LII. Non pertinere autem ad plebiſcitum Atinium, inde liquere poteſt, quod L. Sulla mortuo, Cn. Pompeius integram tribunis poteſtatem reſtituit. Tanta igitur cum poteſtas illa tribunitia eſſet, princeps quem ad imperij ſpem vocaret, hunc illius poteſtatis conſortem ſolitus facere. Pater narratione C. Taciti annali III. vbi tribunitiam poteſtatem Tiberius Druſo petit à Senatu. *Auguſtus*, inquit, *M. Agrippam ſocium tribunitiæ poteſtatis, quo defuncto Tiberium Neronem delegit, ne ſucceſſor in incerto foret* &c. Sic ergo & Tiberius ibi Druſo hanc poteſtatem petit tanquam ſucceſſori, & Seiano iniecta ſpes tribunitiæ poteſtatis, apud Dionem lib. LIIX. & Titus nunc patri *collèga in tribunitia poteſtate*, tanquam proximo ad imperij ſucceſſionem gradu, quales dicti poſt Cæſares, vt leg. VI. D. De iure fiſci l. IV. C. Theodoſ. De malef. Huiuſmodi hodie in Germanico imperio, *Rex Romanorum*, in Gallia *Delphinus*, Hiſpanis *Princeps*, Nouæ Romæ olim Δεσπότης.

Accepit verò primus hanc tribunitiam poteſtatem Iulius Cæſar Dio lib. XLII. vſurpauit in titulis ſuis primus Auguſtus.

ET IN VII. CONSVLATIBUS.

In VII. conſulatibus poſtremis. Nam

Nam Veſpaſiani patris conſulatus A
IX. duo ante conſulatum primum filij. Sueton. Veſpaſiani c. IIX.

EPISTOLAS IPSE dictaret.

Epiſtolas vel formales, vel quibus reſcriberet conſultus de iuris capite aliquo. Formales epiſtolæ vt ad procuratores, Domitiani c. B
XIII. Ad hoc exemplum eccleſiaſtico ritu olim epiſtolæ formatæ, quarum genera duo. Nam aut de eccleſiaſtico ritu præceptóve aliquo mittebantur ab epiſcopo per eccleſias, eæque apud Caſſianum cap. II. Collat. X. *epiſtolæ ſollennes*: aut commendabatur ab epiſcopo eiuſmodi epiſtola, clericus aliquis de ſua eccleſia proficiſcens in aliam, vt Sido- C
nij epiſt. IIX. lib. VI. Neque fas clerico ſine eiuſmodi literis proficiſci, vt in Capitular. Caroli M. *De formatis faciendis, & vt ſine formata nullus proficiſcâtur clericus.* Qui ritus hodieque in eccleſia Orientis ſub imperio Turcarum. Eáque Græcis ἀπολυτικά. Vt ἀπολυτικὸν ſiue *dimiſſorium* Calliſti metropolitæ Rhodi. D
Epiſtolarum verò quibus princeps reſcribit aut magiſtratui vt præſidi, aut priuato conſulenti de iure, exemplo ſunt epiſtolæ Traiani ad Plinium lib. X. Exerrare videtur Theophilus §. Sed & quod principi. Inſtitut. De iure nat. qui cenſet epiſtolas eiuſmodi tantum fuiſſe ad magiſtratus. Nam miſſiculari ſolitas etiam ad priuatos, liquet paſ- E
ſim C. Iuſtiniani. Et verò etiam ad feminas vt Theodoram l. XIIX. C. Ad L. Iul. de adult. vbi adpoſitum illud in fine, *Accepta*, oſtendit epiſtolam eſſe non decretum, aut edictum. Sic etiam *miſſa* l. I. C. Theod. De tractoriis.

ETIAM QVÆSTORIS vice.

Quæſtoris nempe candidati Cæſaris. Quæſtores candidati *ſolis libris principalibus in Senatu legendis vacabant* l. vnica §. II. D. De offic. quæſtor. *Libros principales* intelligit orationes principis & epiſtolas. Tangit hunc ritum Sueton. Auguſti c. LXV. Neronis c. XV. Dio lib. LIV. & LIX. L. Seneca epiſt. IIX.

Ac olim quidem candidatis omnibus commune hoc recitandi officium: ſed poſtmodo legi cœptus vnus de numero candidatorum ceteris excellens, cuius partes hæ. Propterea que dictus Quæſtor ſacri Palatij. Hinc Quæſtor ſacri Palatij, *principalis linguæ vox* Aurel. Caſſiodori Formula v. lib. VI. Et *legum vox*, epiſt. XIII. lib. IIX. Quia ſcilicet principis epiſtolæ & orationes, leges ſunt. Eas autem recitare ſolitus Quæſtor. Neque tamen eſſe deſierunt & alij Quæſtores candidati. Sic enim Conſtantij Imperatoris *candidatus*, apud D. Hieronymum, vita Hilarionis. Et turba candidatorum in Palatio apud Luitprandum Ticinenſem ca. V. lib. XI. Fabella igitur eſt quod Cedrinus narrat de Iuniore A. ὃς πρῶτος ἐποίησε κανδιδάτον καὶ προτίκτορας. *Qui primus candidatum fecit, & Protectores.* Perſuaſi aliqui Quæſtoré ſacri palatij rectè nominari qui hodie Cancellarius eſt. Sic enim V. C. Cuiacius notauit ad Tit. XII. lib. X. Codicis. Sed lõgè differunt. Cãcellarij enim honor, omnium dignitatum apex hodie: quæſtura verò ſacri palatij aditus primus ſiue ianua quædã ad honores. Hinc Aurel. Caſſiodori epiſt. XIV. lib. IIX. *Quæſtura quaſi ianua per quã venientium dignitatum culmina exeunt.* Et eiuſdem libri epiſt. XIII. *Quæſtura fons omniũ dignitatum.* Et epiſt. XIX.

Quæſtura mater Senatoris. Et form. v.lib.vi. *Quæſtura genitrix omnium dignitatum.* Sic Auſonius Protrept. ad nepotem quibus honorum quaſi gradibus adſcenderit, recenſet hoc modo. Primum Gratiani A. pædagogus ſiue magiſter, deinde Quæſtor, tum præfectus Prætorio primum Italiæ, deinde Galliæ, poſtremo Conſul. Etiam Tribunianus primũ Quæſtor, deinde Cos. §. Cũque hoc Deo. Procem. Inſtit. Et principio orat. De confirm. Digeſtor. Ergo qui Cancellarius hodie: idem hoc nomine & olim, ſed non pari dignitate, ritu veteris Romæ. Cancellarius nempe Palatinus, qui *ſacri conſiſtorij ſecreta cuſtodit*, Aurel. Caſſiodori Formula vi. lib. xi. Alij cancellarij prouinciales ſiue de palatio emiſſi vt eſſent quaſi epiſcopi & inſpectores ſiue correctores iudicum, vice principis, vt Caſſiodori Form. i. lib. xii. *Faſces tibi iudicum parent* &c. Et epiſt. iii. lib. xii. Sic *cancellarius Samnij*, epiſt. xxxvi. *Cancellarius Campaniæ* epiſt. xxxv. *Campaniæ & Brutiorum* epiſt. xxxix. lib. xi. *Cancellarij prouinciarum diuerſi* epiſt. i. & x. lib. xii. *Cancellarius Calabriæ & Apuliæ* epiſt. xxxv. lib. i. Sic nouæ Romæ varij λογοθέται, ſed aliis omnibus vnus excellens ὁ μέγας λογοθέτης Magnus logotheta, vt Nicephori Gregorę lib. iix. Vt hodie *magnus Franciæ Cancellarius*. Diſertim verò Nicetas in annalib. καγκελλάριον eſſe admonet qui Græcis λογοθέτης. Atque vt Caſſiodori Cancellarius *conſiſtorij ſecretorũ cuſtos*. ſic nouæ Romæ in Palatio λογοθέτης τῶν σεκρέτων. *Logotheta ſecretorum* L. Codinus in offic.

Nec verò recens cancellarij nomen, ſed & iam olim Romæ veteri vſurpatum. Flauius Vopiſ. in Carino *Præfectum*, inquit, *Prætorij vnũ* A *ex cancellariis ſuis fecit, quo fœdius nec cogitari potuit aliquando nec dici.* Sed ſcripſerat Vopiſcus. *Quo fœdior*, &c. Nec enim hoc intelligi vult, fœdum ex cancellario fieri præfectum prætorio: ſed cancellarium illum talem fuiſſe, vt fœdior vnus nemo aut cogitari potuerit aut dici.

Dixit Vopiſcus vnum ex cancellariis, multi enim vt & ante dictum B ex epiſtolis Caſſiodori. Sic & nouæ Romæ varij λογοθέται, vt λογοθέτης τῶν σεκρέτων apud Nicetam, γενικὸς λογοθέτης Generalis λογοθέτῃ apud Cedrinum. Idémque λογοθέτης ἀπὸ γενικῶν. Alius item λογοθέτης τοῦ δρόμου apud eundem, vbi ne rectè corrigunt τοῦ δήμου. Nam λογοθέτης δρόμου Logotheres pubici curſus, quem & Cedrinus ibi adnumerat inter μεγίστας C ἀρχὰς ſiue, *maxima imperia.*

NVNQVAM AD ID tempus niſi ab equite Rom. adminiſtratam.

Propter ſummã præfecturæ prætorij poteſtatem equiti commiſſa tantum hæc præfectura, quemadmodum & præfectura Ægypti, ſiue D præfectura Auguſtalis. Hinc itaque Suetonij Galbæ c. xiv. Præfectura prætorij, *ſummus equeſter gradus*. Et apud Lamprid. Paternus quidam laticlauius factus ſiue Senatorij ordinis, vt deſineret præfectus eſſe Prætorij. Et apud Iul. Capitolinum Pertinax præfectus fieri non potuit, quia Senator.

Opponunt exemplum Seiani. E Nam is vt Tiberius apud C. Tacitum inquit, Annali iv. *exceſsit faſtigium equeſtre*, & tamen præfectus Prætorio eſt. Hoc ita diluit interpres Taciti, *Seianum excipi.* Sed tralatitium hoc quidem reſponſum eſt. Meliùs dixeris Seianum exceſ-

ſiſſe

ſiſſe faſtigium equeſtre, & nihilominus equitem fuiſſe. Nam nouo exemplo Seianus quanquam eques, tamen ornatus à Tiberio inſignibus Prætoriis fuerat, vt Dio refert lib. LVII. qui & vt nouum hoc atq; inſolens miratur. Eum qui ne quæſtor quidem aut ædilis fuiſſet, neque in Senatu omnino eſſet, dignitate fuiſſe Prætoria. Sic itaque Seianus eques, & tamen equeſtri dignitate ſuperior. Adfectauit hoc ipſũ in laudis & gloriæ loco, Seianus tali ambitione quali Pompeius olim eques tantum eſſe voluit, vt eleganter Plutarchus dixit τὸ ἔνδοξον ἐκ τοῦ παραδόξου θηρώμενος *captans hominum de ſe opinionem ac gloriam ex inopinato* &c. Nam reddere verbum pro verbo, haud facile eſt.

Sic & C. Taciti Annali XVI. Criſpinus eques donatus inſignibus cõſularibus, & tamen eques Criſpinus ille nihilominus præfectúſque prętorio. Et principio Annalis XI. Criſpinus idem eques etſi decreta ei inſignia Prætoria.

Neque Clementis Arretini ex C. Taciti annali IV. obſtat exemplum Senator enim ille Clemens idem, & præfectus prętorio, ſed tumultu militari, non more maiorum.

Sic & illud inſolens nouíque exempli, quod Alexander Seuerus præfectos Prætorio Senatores fecit Lamprid. in Alexandro.

EGIT Q. ALIQVANTO inciuiliùs & violentiùs.

Τυραννικώτερον πως καὶ βιαιότερον. Inciuiliter eſt tyrannicè & vi ac poteſtate dominica. Vt apud Calpurn. Flaccum, Declam. VI. *pluſquam ciuilia cupere*, eſt adpetere dominatum ſiue tyrannidem. Et C. Taciti An-

A nali I. *pluſquàm ciuilia agitare*. Lucanus principio ſui operis:

Bella per Emathios pluſquã ciuilia campos, id eſt inciuilia, ſine quibus vterque & Cęſar & Pompeius dominatum petebat. Huic inciuilitati contraria ciuilitas, cum qui dignitate ſuperior, ἰσονομίᾳ & morum facilitate par eſt. Vt Suetonij Auguſto c. LI. Capitolini Pio in fine. Lã-

B pridij Alexandro. Et *ciuile imperiũ* Salluſtij Iugurth. Itaque hanc *ciuilem æquationem* dixit Calpurnius Flaccus Declam. eadem.

IN HIS A. CÆCINAM.

Dioni eſt *Allienus*. Plena itaque nomenclatura eius *A. Allienus Cæcina*. Hinc apud C. Tacitum lib. I.

C Hiſtor. qui in pleriſque libris eſt *Alienus Cæcina*, in aliis eſt, *A. Cæcina*. In faſtis autem pleriſque male *A. Licinius*.

AC VIX DVM TRIclinio egreſſum.

Vt T. Liuius lib. XL. *Fortè triclinio egreſſus*. Etenim cœnaculum ſi-

D ue diæta ſiue zeta, ſiue cœnatio vbi tres clinę ſiue lectuli, triclinium eſt nota res ex Iſidori c. III. lib. X. Porphyrione in Artem Poet. Neque tamen Seruius debuit reprehendi qui ad Æneid. I. notat tricliniũ eſſe non locum vbi tres clinæ, ſed ipſas clinas ſiue lectulos. Rectè Seruius. Nã propriè tres clinæ τρίκλινον, figuratè autem & cœnatio ipſa triclinium

E ſiue vt Græcus diceret, οἶκος τρίκλινος. Iulij Polluc. c. IIX. lib. I. Varro itaq. propriè c. XIII. lib. III. de re ruſt. *Erat locus celſus vbi triclinio poſito cænabamus*. Hoc eſt, poſitis ſiue ſtratis tribus lectulis. Sic idem, *conſternere triclinium*. IIX. de ling. Lat.

Creberrimus tamen & ille vſus triclinij pro cœnatione, vt hoc Suetonij loco & paſſim. Sic in excerpt. Gloſſar. *Triclinium* τρίκλινον *Hiemale* χειμερινὸν, *AEſtiuale* θερινόν. Quemadmodum cœnationes, Hibernæ aut æſtiuæ Tullij epiſt. I. lib.III.ad Q.Fra. Apud Vitruuium autem quadruplex tricliniorũ genus, *Hibernũ, Vernum, Aeſtiuũ, Auctumnale*. Sic & Sigma *Hibernum* aut *æſtiuum* Sidon. in Burgo Leontij. Paulatim vero etiam loca ſine lectulis triclinia, vt triclinium pro apotheca in geſtis Cæciliani. additis Collationi Carthaginienſi. Et *triclinium rationale* Ammiani Marcell. lib.XV. Et apud Petronium.

Addamus hoc tironi de Sigmate. Sigma neque biclinium eſſe, vt aliqui opinati, neque menſam vt alij. Refellit enim hoc Lampridius in Auito. Sed erat ſigma lectulus vnus oblongus, & quaſi orbe dimidiato ad ſimilitudinem literæ ſigma.

Cap. VII.

NEQVE MINVS libido.

Hinc deſultor ille Iulianus Cęſar in Cæſaribus ſuis Silenum agens, Titum vellicandi occaſionem rapit, & de Tito quaſi ad Iouem, cui mimus ille & momus in cõſilio eſt, παίζειν, inquit, κέλευε μετὰ τῆς Ἀφροδίτης τῆς πανδήμου.

INSIGNEM REGINÆ BERENICES amorem.

E Inſignis ille ad turpitudinem Berenices amor, quippe mulieris Iudaicæ. Odioſiſſimi autem & contemtiſſimi Romanis Iudæi. Ergo neque ex triumpho Iudaico vel pater Veſpaſianus, vel Titus filius Iudaicos ſe dici voluêre. Dion in Veſpaſiano.

IN COGNITIONIB. Patris nundinari & præmiari ſolitum.

B Nundinari, vendere litium euêtus. Lamprid. in Commodo, *Vendiderunt ſub eo etiam euentus litium liberti*. Et apud eundem in Alexandro Vetranius Turinus ſuffragator, *euentum cauſæ vendit*. Et C. Taciti annali. IV. Fabricius Veiento, *venditat munera principis & adipiſcendorum honorum ius*, &c.

C Præmiari autem premium ſtipulari ſuffragationis. Eiuſmodi ſuffragationum præmia, dicta ſuffragia, nempe data pro ſuffragatione ſiue interceſſione apud principem. Gloſſæ, *Suffragium* δόσις. Agræt. in Orthograph. *Suffragia*, inquit, *populi & quæ honorant dicuntur & quæ donantur*. Lege, *Suffragia & populi quæ honorãt dicuntur, & quæ donantur*. &c.

D Eiuſmodi præmia ſiue ſuffragia legitima olim ſiue legib. permiſſa, vt patet leg. vn. Cod. De ſuffrag. l. II. Cod. Theod. Si cert. pet. de ſuffrag. Sed conſtitutione Iuliani, quæ exſtat l. I. Cod. Theod. Eod. ſemilegitima ſuffragia illa. Vetat enim illa conſtitutio ſuffragia emi, vendi non vetat. lib. verò Imper. melius Nouel. CLXI. qui & emi & vendi vetuit.

PRO BONO ceſſit.

Pro bono, vtilitati. Salluſt. Iugurth. *Popu-*

Populum R. neque rectè neque pro bono facturum &c.

PRÆCIPVEQVE ſunt vſi.

Peſſimè ita ſcripſere hactenus omnes. At Suetonij manus, *Amicos elegit, quibus etiam poſt eum principes, vt & ſibi & Reip. neceſſariis, acquieuerunt. Præcipuéque ſponſam ſibi Berenicem, ſtatim,* &c. Libri veteres, *Præcipuéque ſumtam ſibi Berenicen.* &c. Errore librarij, *ſumtam*, pro *ſponſam*. id eſt, deſponſam. Indicio eſt Suetonius ipſe, nam dixit, *cui etiam nuptias pollicitus ferebatur.* Et Dio Veſpaſian. προσεδοκᾶτο δὲ γαμηθήσεσθαι αὐτῷ, καὶ πάντα ἤδη ὡς καὶ γυνὴ αὐτοῦ οὖσα ἐποιεῖτο. *Et opinio erat eam Tito nupturam, iámque omnia quaſi pro vxore agebat.* Articulum, *præcipuè*, Suetonius non ad amicos Titi refert, nam ſic ἀργῶς & ignauiter ſe haberet, ſed ad ſponſæ Berenicæ dimiſſionem. Hoc enim præcipuum Tito ſiue primum & ſummum propter populi offenſionem.

QVOSDAM E GRATISSIMIS DElicatorum.

Hunc Suetonij locum imitatus Aurel. Victor in Tito. *Denique*, inquit, *vt ſubiit pondus regium, Berenicen nuptias ſuas ſperantem, regredi domum & eneruatorum greges abire præcepit* &c. Scripſerat fortè Victor, *& euiratorum greges*, intelligens, ſpadonum greges. Sic enim Suetonius ante, *propter exoletorum & ſpadonum greges.* Spadones Latinis *euirati*. Martial. epigramm. XLII. lib. V.

Spadone cum ſis euiratior fluxo.

A Gloſſæ *Euiratus*, ἀπόκοπος, κίναιδος. Et in Hiſtoria Lauſiaca, *moschus euiratus* id eſt, Spado. Vt & apud Frodoardum in chonico, *Euiratus* pro caſtrato. *Euirare* Marcellus interpretatus *virilitatem amittere, & effeminari.* Sed malè ibi *euirare*, pro *euirari*. Alio ſenſu in Iſidori Gloſſis, *Euirat, exanimat, euacuat.* Sed puto ſcripſerat Iſidor.
B *Euitat, Euitare*, vitam adimere, vt in veteris Poëtæ verſu apud Cic. Tuſc. I.

Priamo vitam euitari. Quod autem Victor ait *Abire præcepit*, intellige abire, non vrbe aut Italia, ſed aula.

AMICOS ELEGIT.

Amicos, conſiliarios, vt apud
C Lamprid. in Alexandro, *Alexandrum fuiſſe bonū, quia boni eius, amici*, hoc eſt, conſiliarij. vbi quod ſequitur, *Atque adeo illum magis odio fuiſſe, qui Rempubl. peioris vitæ hominibus commendauerat.* Puto eſſe debere, *Atqui ait illū ait magis odio eſſe* &c. Vox nempe reprehendentis coram & Cynicè Traianum. Sic & amici principis pro conſiliariis
D nota res in iure ciuili D. & C. Malè autem apud Lamprid. eſt *Homullus*, peius aliis *Omollus*. Eſſe debet *Homilus*. Sic *Homilus*, alius ſub Caio, de quo Philo Herrennius legat ad Caium.

ABSTINVIT ALIENO.

Abſtinuit quoque Auguſtus apud Sueton. c. LVI. Hadrianus apud
E Dionem. Traianus apud Plinium epiſt. CX. lib. X. Plurimæque in hanc ſententiam leges in iure ciuili D. & C. quibus princeps vetatur tangere aliena, quas nunc recitare omnes longum eſſet. Oppo-

nitur vna,ſed fruſtra. Nempe l.11.§. Si quis à principe. D. Ne quid in lo.publ.

THERMISQVE iuxta.

Hæ thermæ Titianæ, Cariſius lib. I. Euſeb. Chronicis P.Victor & Sex.Ruffus topographia vrbis, Dio in Tito.

CELERITER EXſtructis.

Itaque Martiali in Spectaculis epigr.I.ſunt *velocia munera.*

IN VETERI NAVmachia.

In Auguſti naumachia, hortis Caij & Lucij, Dio in Tito.

QVINQVE MILLIA OMne genus ferarum.

Sic item Eutropius, Oroſius, Euſebius Chronicis, alij. Reprehenditur autem Dio, qui nouem millia dixit. Sed diſtinguamus licet, Feras numerari à Suetonio & his quos dixi, ſiue θηρία: à Dione autem & pecudes & feras, ſiue βοτὰ καὶ θηρία.

CAP. IIX.

NATVRA AVTEM BEniuolentiſſimus.

Lege, *Natura autem beniuolentiſſimus. Cum ex inſtitutio. Tiberij* &c. Non ſemel in Suetonij ſcriptura peccauere hactenus editiones omnes, cæſuris eiuſmodi non obſeruatis, vt dixi ad c.I.

OMNIA VNO CONFIRmauit edicto.

Narrat rem Dio in Tito. Ad exemplum autẽ Titi & Nerua dein-
A de ſic edixit apud Plinium epiſtolar.lib.x.

OMNIVM HOMINVM.

Melius, *In cæteris verò deſideriis omnium hominum, obſtinatiſsimè tenuit* &c.

NON OPORTERE ait.

B Vt apud Euſebium Conſtantinus M.principio lib.IV. de vita eius cenſet, μὴ ἐξεῖναι τοσούτῳ βασιλεῖ παραστάντα κατηφῆ τινὰ καὶ λυπηρὸν ἀπαλλάττεσθαι. *Nefas eſſe aliquem qui tanto regi adſtiterit, confuſum ac dolentem abire.* Ergo & ſubiungit Euſebius οὐκ ἦν σκοποῦ διαμαρτεῖν, παρὰ τοῦ βασιλέως χάριν αἰτοῦντα. *Nec quiſquam fruſtra erat, qui beneficium à principe pete-*
C *ret.* Neque diſſimiliter de Micaële Paphlagone Imp. Cõſtantinus Manaſſes, *neminem ab eo triſtẽ diſceßiſſe.* Athalaricus Italiæ rex apud Aurel. Caſſiodor. epiſt. XXII. *Principis ſemper votum eſt, præſtitiſſe* &c. Talium verò ſententiarum rationem ex Dionis Pruſęi orat.I.de regno ad ponere licet, Principem eſſe debere τῶν ἀγαθῶν ἀφειδέστατον, ὡς οὐδέποτε ἐπι-
D λειψόντων. *Bonorum datorem largiſſimum, quaſi cui nunquam opes deficere poßint.* Bene hoc Dio, nam & Stagirita c. I. lib.IX. ad Nicom. Τοὺς τυράννους, inquit, οὐ λέγομεν ἀσώτους. Τὸ γὰρ πλῆθος τῆς κτήσεως οὐ δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ταῖς δόσεσι καὶ δαπάναις ὑπερβάλλειν. *Reges prodigos ſiue aſotos non vocamus. Nam propter copiam rerum quas poßident, non facile videntur*
E *largiendi & ſumtus faciendi excedere poſſe modum.* Feſtiua huic rei narratio de Henrico, cui cognomentum Largus Campaniæ comite, apud Ionuillæum vita S. Ludouici Francorum regis c. X. Ergo neque frugalitas virtus regis eſt: ſed

ſed hominis priuati. M. Cicero Cæſariana III. cum dixiſſet regem Gallogręcię Deiotarum eſſe *ſingulari & admiranda frugalitate. Mox* ἐπιδιορθῶν. *Etſi,* inquit, *hoc verbo ſcio laudari reges non ſolere. Frugi hominem dici, non multum laudis habet in rege. Fortem, iuſtum, ſeuerum, grauem, magnanimum, largum, beneficum, liberalem: hæ ſunt regiæ laudes, illa priuata eſt.* Digniſſimo itaque principe illa Iuſtiniani vox l. VII. C. De bon. quæ lib. *Vt imperialis fortuna omnes ſupereminet alias, ita oportet & principales liberalitates culmen habere præcipuum.* Et quãquam vecors, tamen illud ſapienter olim C. Calig. Sueton. c. XXXVII. *Aut frugi hominem eſſe oportere, aut Cæſarem.* Oppoſitæ res frugi homo, & Cæſar.

AMICI DIEM PERdidi.

Auſonius in gratiarum actione, *Celebre,* inquit, *fuit Titi Cæſaris dictum, perdidiſſe ſe diem, quo nihil boni fecerat,* &c. Puto excidit vox, *cuiquam.* Scripſiſſe Auſonium ſcilicet, *quo nihil cuiquam boni fecerat.* Profert hoc Titi Veſpaſiani dictũ etiã D. Hieronymus in c. VI. epiſt. ad Galatas. Etiam Themiſtius Euphrades Orat. VI. Et imitati principes Theodoſius & Valentinianus. Nouel. de patrim. rei dom. Guilielmus autẽ de Nangis in vita D. Ludouici Frãciæ regis hunc Tito anteponit eo nomine, *quod Tito nulla dies ſine beneficiis: Ludouico nulla ſine eleemoſynis & beneficiis.* Alphonſus quoque Arragonũ rex dicere ſolitus, Nunquã ſibi, hac quidem ex parte diem periſſe.

ARMATVRÆ THREcum.

Generis gladiaturæ Threcidici. A Sic Feſtus in *Retiario, Myrmillonicum,* inquit, *genus armaturæ Gallicum eſt.*

CAVILLATVS EST.

Gloſſę σκώπτω *Cauillor,* σκῶμμα *Cauillatio.* Et *ridicularia. cauillationes.* Plauti Tucul. Scæna *Mirum.* Et *Bauillatur facetus* Milite. Scæna, *Cohi-* B *bete.* Et *Cauillari, iocari* apud Feſtũ, & Marcellum.

VERVM MAIESTATE ſalua.

Quem modum ſupergreſſus malè Claudius Suetonij c. XXI. Et pater ipſe Titi Veſpaſianus, Sueton. c. C XXII. Sapienter apud Stobæũ Serm. CLII. Sopater admonet principes, vt ſcommatis, ſiue dicteriis temperẽt, quia τὸ γελωτοποιεῖν καθαιρεῖ τὸ σεμνὸν τῆς ἀρχῆς. Scurrari, ſiue ſcurrilitas, imperij maieſtatem minuit. Neque M. Cato iniuria olim Cæcilio Senatori vitio vertit quod *ridicularia funderet, iocos diceret.* Macrob. Saturn. D c. X. l. II. Neque laudatus apud Spartianum Hadrianus, quod *dicaculus* eſſet. Baiazeti autem Turcarum tyranno etiam perniciabilis iocus in Temirem ſiue Tamerlanem, quaſi *ruſticum,* & *ignobilem,* apud Gregorium Protoueſtiarium c. XXIX. lib. I. Neque Fuſius Cos. impune dicax in Tiberium apud C. Tacitum Annali. V. vbi ſapiens C. Taciti verbum, *Fa-* E *cetiarum apud præpotentes in longum memoriam eſſe.*

CONFLAGRATIO Veſeui montis.

Scripſit fortè Suet. *Veſuuij.* Poëtis eſt Veſeuus & Veſuius. De conflagratione autem hac Dio in Tito Plinius epiſt. XLIV. lib. IV. Item alij.

in

ET INCENDIVM Romæ.

Dio in Tito.L.ad Veſpaſ.c.IIX.

CONSOLANDO PER edicta.

Nec enim edictis iubere tantùm aut vetare ſoliti principes, ſed & monere,ſuadere, conſolari, docere, &c. Vt Caij c. xxx. Claudij XVI. & XXV.

CVRATORES RESTItuendæ Campaniæ.

Coloniis in Campaniã deductis. Dio in Tito. Curatores autem, qui ſine imperio,ſed cum poteſtate. Feſtus in *Cũ poteſtate.*Sic Tullius magiſtratus curatoréſq; diſtinguit III. Legũ.*At ſi quid erit,quod extra magiſtratus cœratore œſus ſit, qui cœret populus creato,eique ius cœrãdi dato.* C

E CONSVLARIVM numero.

Lecti nempe ſortitò conſulares. Dio In Tito.

RESTITVTIONI ADflictarum ciuitatum adtribuit. D

Titus adtribuit tanquam de ſuo. Caduca nempe & fiſco debita.

NIHIL NISI SIBI, PVblicè periiſſe teſtatus.

Lege *Nihil niſi ſibi publicè periſſe, teſtatus.* Nec enim de publica Titi teſtificatione Suetonius laborat,ſed tangere diſcrimen vult rerum quæ publicè & priuatim periêre. Nec veriſimile,quę priuatim cuique periêre à Tito reſtituta,ſed,quę publi-

A cè. Perierant autẽ publicè plurima quæ Dio receſet,vt Serapidis ac Iſidis fana. Item Septa.& tẽplum Neptuni,& Thermę Agrippæ, Pãtheũ, Diribitorium,Theatrũ Balbi,Theatrum Cn. Pompeij, Palatium cũ bibliotheca, Tẽplum Iouis eiq; vicina templa,in Capitolio,&c. Dio in Tito.Teſtatio ergo Titi nihil niſi ſibi publicè periiſſe,pollicitatio erat, hæc taliáq; opera reſtituẽdi. Et quidẽ ipſe huic interpretationi fundus Suetonius,qui ſubiũgit, *Cũcta Prætoriorũ ſuorũ ornamenta, operibus ac templis deſtinauit.* Ecce ratio, cur nihil publicè niſi Tito perierit.

CVNCTA PRÆTORIOrum ſuorum ornamenta.

Ornamenta in Prætoriis. Nam prætoria ad magnificentiam & voluptatem.l.cxcIIX.De verb.ſign. Sic *Prætoriũ ornare* Symmachus epiſt. LXVII.lib.VI.Optatus autem prætoriis locus in littore,aut ripa. Vnde illud l.XIII.§.vlt. D. De iniur. *Ante prætoriũ alienũ piſcari.*Hinc & prætorium occupans fluuij vtramque ripam Papinij Silua III.lib.I.

Littus vtrumque domi, nec te mitiſſimus amnis.
Diuidit, alternas ſeruant prætoria ripas.

Laus prętorij,quod vtraq; fluminis ripa ei domi, nec tamen à fluuio diuidatur.Peccant qui corrigunt,

Littus vtrinque,domus —

Tollitur hac mutatione Papinio, acumen ſuum,& argutiæ. Etiam in triremi in prætoria, Prætoriũ:neq; E tamen quod apud Petronium eſt,*in precario* correxeris *in prætorio.* Magis enim eſt, vt ibi *precarium ſit* τὸ φεύξιμον,vt alius mihi dicendi locus.

EX LICENTIA VETERI.

A temporibus Tiberij. Sueton. Tiber.

Tiber.c.LXI.C.Taciti li.VI.

FLAGELLIS AC FVſtibus cæſos.

Fuſtibus cæſi delatores, quia liberi: flagellis autem, quia mox ſerui futuri, & uænum ituri. Serui flagellis cędebantur, liberi fuſtibus l.x.D. De pœnis. Dixi ad l.XII. Tabular. c. LXVI. Tāgit autem hoc Titi factum etiam C. Plinius in Gratiarum actione.

TRADVCTOS PER AMphitheatri arenam.

Pompare hoc Aut. Caſſiodoro. Item Paullo Diacono hiſtoriæ miſcell.lib.xx. & ſequentibus paſſim.

IN ASPERRIMAS INſularum auehi.

Quemadmodum aueherentur patet narratione Philonis Herennij, de Flacco exſule auecto in Andrum inſulam. Et quemadmodum ſub voce præconis ad nauim perducerentur obſeruare licet in vetere ſcriptore vitæ D. Apollinaris.

Aſperrimas verò *inſularũ*, vt Gyarum & alias, de quibus dixi, ad ſpectacula Martialis.

DE EADEM RE, PLVribus legibus agi.

Pluribus, de eodem crimine legibus quæri pœnas irrogātibus diuerſas vetuit Titus. Eadem quoq; de re Senatuſconſultũ Paullus profert l. XIV. de pœnis & fortè an hoc Titi principis tēpore Senatuſconſultum factũ eſt. Sed qui ex plurib. delictis tenetur, de omnib. ſimul rectè accuſatur. Vt T. Annius Milo cũ P. Clodiũ interfeciſſet, accuſatus eſt ſimul

A de ambitu, de vi, de ſodalitiis. &c. *Milo ad Domitij tribunal ipſe venit*, de vi nempe cauſam dicturus: *ad Torquati* tribunal *amicos miſit*, nēpe poſtulaturos pro eo, Aſconius argumento Milonianæ. Eáque hodierni quoque iuris regula eſt vt apud Paullum.l.XXXIV.Vlp.l. penult. de oblig.

B VLTRA CERTOS annos.

Fortè quinquennium. Etenim ad exemplum Titi hoc quærendi ſpaciũ, deinde & Imperatores alij præſcripſiſſe videntur vt Nerua l. vlt. D. Ne de ſtatu defunct. Et poſt Neruam Hadrianus l.I.§.II.D.eod. Poſt Hadrianum etiam M. Antoninus

C apud Iul. Capitolin. Sic c. IIX. idem edictum Titi & Neruæ.

Sed remora nobis eſt d.l. vlt. cũm ait, *primus omnium D. Nerua edicto vetuit poſt quinquennium mortis cuiuſque de ſtatu quæri* &c. Si primus Nerua, Titus primus non eſt. Equidem dixero Titi edicta à Domitiano laudibus eius obtrectante abrogata fuiſſe, atque ita Calliſtrato d. l.

D vlt. primum Neruam eſſe: at Suetonio repetita antiquitatis memoria primum eſſe Titum.

C. IX.

IDEO SE PROFESSVS accipere.

Acceperant & Imperatores alij, ſed ſine profeſſione illa.

E DICENS PRINCIPAtum fato dari.

Vt Homerus Iliad. II.

—Τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστιν.

—*Honor à Ioue ſummo.*

M. Antoninus apud Iul. Capitol.

in epiſt. ad Ælium Verum agens de Auidio Caſſio. *Si,* inquit, *ei diuinitus debetur imperium, non poterimus interficere etiam ſi velimus. Scis enim proaui tui dictum, Succeſſorem ſuum nullus occidit,* &c. Peccat qui corrigit *reſiſtere.* Ex antica quaſi linea pugnat correctio illa cum Antonini mente, vt ex epiſtola Veri cui reſpondt, vel cæco perſpicuum eſt. In hanc quoque ſentẽtiam & ſi parum tutæ mentis homo, tamen non pro inſano diſſerit rex Cambyſes moriens apud Herodotum lib. III. Ren. Veget. c. v. lib. II. *Princeps Deo regnat auctore,* &c. Sic & Aurel. Caſſiodor. epiſt. XXXI. lib. x. Elegãter Iſidorus Peluſiota epiſt. CLXI. lib. III. οἱ ζωγράφοι σώματα ποιοῦντες τὰ ἀσώματα, χεῖρα γράφειν ἐπιχειροῦσι μόνην στεφουσαν τῶν τῆς γῆς βασιλευόντων τὰς κορυφὰς ἵνα δείξωσιν οὐρανόθεν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν δεδόσθαι. Hoc eſt, *Pictores corpore aliquo exprimentes, quæ incorporea ſunt, manũ ſoliti pingere quæ ſola ſiue ipſa per ſe coronet orbis terræ principũ ac regum vertices, vt ſignificẽt principatum eis cælitus datum eſſe,* &c. Puto, ſcripſerat Iſidorus σωματοποιοῦντες. Benè & in hiſtoria politica nouæ Romæ de Curcuta Baiazitæ Turcarum regis filio natu minimo fruſtra regnum procante adſcriptum eſt. Ἀλλ᾽ οὐκ ἦν αὐτῷ δεδομένον κρατῆσαι. *Sed datum ei non erat, rerum potiri,* &c. Et de filio eius natu maximo Achumata cur pater imperio eum fruſtra deſtinarit, non aliam poſſe cauſam reddi ſcriptor ille ait quàm, ὅτι οὐκ ἦν ἑαυτῷ ἐκ θεοῦ ἡ βασιλεία, *quòd regnum ei deſtinatum à Deo nõ eſſet.* Scatet hiſtoria veteris nouæque Romæ hoc genus exemplis, vnum ex C. Taciti annali III. ponam, Claudium qui ludibrium aulæ magis quàm ſeparatus imperio, tamen inquit Tacitus, hũc *futurum principem fortuna in occulto* A *tenebat,* &c. Commemorabile quoque huiuſce rei exemplum in narratione de Iuſtino & Iuſtiniano apud Zonaram lib. III. in Anaſtaſio Dicoro.

CVRSORES SVOS.

Imperatori enim ſui curſores, neque imperatori tantum, ſed & proceribus ſui curſores, ante carrucam B aut equum. Martial. epigr. XXIV. lib. XII.

Succinctus neque curſor antecedit.

Et epigr. XLVII. lib. III.

Nec feriatus ibat ante carrucam,
Sed tuta ſeno curſor oua portabat.

In omnibus nempe magnis familiis ſerui curſores. Itaque curſores C ſerui vrbani l. XCIX. §. vlt. De leg. III. Iique ſerui ad celeritatem ſoliti exerceri à magiſtro in porticibus ędium. Petronius, *Notaui etiam in porticu gregem curſorum cũ magiſtro ſe exercentem.* Ab eáque exercitatione dicti *Exercipedes.* Gloſſæ *Exercipes.* Ταχυδρόμος, δρομεύς, καὶ κούρσωρ. Tangit hanc eiuſmodi curſorum D celeritatem Plautus Trinummo, de ſagaciſſimo fure agens ſuperlatione comica.

Quorũ eorũ vnus ſurripuit currenti curſori ſolũ: Alij ab his milites curſores, qui κουρσεύοντες Georg. Codino in officiis palatij nouæ Romæ. Alij & apud Nicetã κουρσάριοι piratæ, *corſaires.* Quos male ad l. CXIIX. De verb. ſignif. dictos putant à Coſæis E latronibus, de quibus apud Plinium eſt c. XXVII. lib. VI. Arrian. lib. VII. rerum Alexandri. Sunt enim dicti à *curſu,* id eſt, excurſione vt apud Nicetam κοῦρσα ποιῆσαι pro ἐκδρομαῖς χρήσασθαι. Quod ſi à gentis alicuius nomine petendum hoc ἔτυμον rectiùs à *Corſariis* gente Perſica duceretur de quibus eſt in continuatione belli

ſacri

ſacri c.xvii.lib.iii.

OBLATA SIBI ORNAMENTA pugnantium.

Narrant Dio & victor,qui *gladios* dixere, apertiùs. Nam ornamenta quidem etiam, alia gladiatorum arma, vt & *munimēta* L. Senecæ epiſt. vii. Quãquam propriè quidem *munimenta* arma, *ornamenta*, etiam B tela.

NEQVE SEPONERE.

Minus *relegatio* quàm *exſilium*, minus *ſepoſitio* quàm relegatio. Sepoſitio eſt relegatio quædã aut exſilium, ſpecie negocij alicuius honeſti velatum. vt L. Antonius M. Antonij iii.viri nepos ſepoſitus ab Au- C guſto *in ciuitatem Maßilienſem, vbi ſpecie ſtudiorum nomen exſilij tegeretur*. C. Tacitus annali iv. Sic de Agrippa Sueton. Auguſti c. lxv.

SED VT A PRIMO IMperij die.

Numerat imperium Titi à primo D die quo patri Veſpaſiano ſucceſſit. Ergo annos ei ad ſummam adſcribit ii.menſes totidem, dies xx. quéadmodum & Dio in Tito. Etenim patre ſuperſtite Titus conſors quidem ſucceſsórque imperij fuit, ſiue Cæſar, at necdum Imperator. At in aliis pleriſque imperatoribus primus dies imperij etiam ſuperſtitite adhuc illo cui ſucceſſere, vt in Gal- E ba, Othone, Vitellio, Veſpaſiano. Imperatoris enim ſibi nomen adſumpſere vbi primum eis delatum imperium ab exercitu. Atque hoc eis imperij principiũ, vt de Veſpaſiano Suetonius c. vi. cui principiũ A imperij etiam ſuperſtite Vitellio. Sueton. Veſp. c. vii. Si quis itaque ſic tempus numeret, vt imperatorum annos iungat, manifeſtus error calculi eſt. Puta ex numeratione Suetonij,imperij Galbæ menſes vii. Othonis dies xcv. Vitellij iix. menſes. Hi menſes ad ſummam xxi.dies xi. Sic ergo à morte Neronis ad principatum Veſpaſiani eſſet annus i. menſes x. dies xi. At Dio fine Veſpaſiani oſtendit annum eſſe vnum & dies xxii. nempe quia rectè numerat tempus, amputato concurſu principum, & oſtendit falli ſi quis aliter numeret. Bene & auctor Dialogi de oratoribus, Galbæ, Othonis, Vitellij *longum & vnum annum* dixit, *longum*, *quiá* excurrunt dies xxii.

C. X.

IN QVORVM FINE.

Die vltimo ſpectaculorum id eſt centeſimo. Spectacula, enim Titi per dies centum. Dio.

SABINOS PETIT.

Aquas Cutilias, & Reatinum ſuũ in Sabinis. Patet infra c. vlt. Nam *exceßiſſe* Titum ait *in eadem qua patrem villa*. Exceſſit autem pater in Reatino ſuo. Sueton. c. vlt. Dio in Veſpaſ.

QVODQVE TEMPESTATE ſerena tonuerat.

Fulmina cœli ſereni, vice prodigij, vt notaui ad Horatij Odã xxxiv. lib.i.Neque ſemper tamen diri ominis hæc tonitrua. Nam Q. Ennius apud Cicer.ii.de Diuin.dixit,

Cũ tonnit læuũ bene tẽpeſtate ſerena.

Et Xenophō lib. VII. rerū Græcarū A ἐξ αἰθρίας ἀστραπὰς καὶ βροντὰς λέγουσιν αἰτίοις φανῆναι. *Cœlo ſereno fulmina & tonitrua ei proſpera ferūt oblata fuiſſe.* Sed qui tonitru cœlo ſereno dirum omen arbitrati, his ratio illa. Quia plerumque tonitrua cœlo nubilo, ſereno autem rariſſima. Quæ autem rarenter ita eueniunt, ea loco prodigij. Rariſſima verò eiuſmodi tonitrua. T. Lucretius quidem lib. VI. etiam negat vlla vnquam cœlo ſereno exiſtere tonitrua.

—*Nam*, inquit, *cœlo nulla ſereno,*
Nec leuiter denſis mittuntur nubibus vnquam.

Item,

Nec fieri ſonitus cœli de parte ſerena.

AD PRIMAM STATIM manſionem.

Manſiones aut caſtrenſes vt paſſim toto iure ciuili, aut paganicæ, vt Plin. c. XXIII. lib. VI. *A Copto camelis itur, aquationum ratione manſionibus diſpoſitis.* &c. Sic & apud Ioann. Caſſian. c. XXIIX. Collat. XXI. D c. IV. Collat. XXIV. Inter hæc manſionum genera plurimum intereſt, ſed longus ſermo ſuſcipiendus volenti oſtendere.

DIMOTIS PLAGVLIS.

Lecticarum feneſtris munimentum duplex. Vela ſiue plagulæ ad radij ſolaris excluſionem: & ſpecularia ventis oppoſita. L. Seneca c. IV. lib. de Prouid. *Quem ſpecularia ſemper à flatu vindicarunt.* Specularia illa tā pellucida pænè quàm aër ipſe, ſiue vt loquitur D. Baſilius Homilia III. in Hexaëmeron μικροῦ τῷ ἀέρι τὴν διαύγειαν ἔοικεν. Ergo & perſpicuam gēmam dixit. Martial. epig. LXIIX. lib. IIX. intelligens *ſpeculare.* Gloſſæ διαφανῆ *Specularia.* De ſpeculariis lecticarū Iuuenal. Sat. IV.

Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro. Titus ergo dimotis plagulis cœlum ſuſpexiſſe intelligendus, per ſpecularia. At ſomnū captātibus ad lucis excluſionem, ſpecula- B ribus introrſum obducta vela ſiue plagulæ, atque ita lecticæ feneſtra cluſa, Iuuenal. Sat. III.

Namque facit cluſa ſomnum lectica feneſtra. Vt in lecticarum ſic & in cœnationum feneſtris, vtrumque illud genus munimenti. L. Seneca Nat. Quæſt. c. vlt. lib. IV. *Itaque* inquit, *quamuis cœnationem velit ac ſpecularibus muniant, & igne multo* C *hiemem doment* &c. Tāgit & Paull. Ægineta c. III. lib. VII. ſpecularibus nempe illis lux admittebatur, vt hodie vitreis. Itaque L. Seneca idem epiſt. XXCVI. *In caldarium latis ſpecularibus diē admittere.* Et Martial. epig. XIV. lib. IIX.

Hibernis obiecta notis ſpecularia puros
Admittunt ſoles, & ſine fece diem.

Specularia verò illa ex lapide ſpeculari quem deſcribit D. Baſilius & Paullus Ægineta locis antedictis Plin. c. XXII. lib. XXXVI. L. Seneca epiſt. XC. Philo Herenn. legatione ad Caium. Hinc & *gemmam* perſpicuā dixit Martialis, vt iam oſtendi. In deſcriptione autem illa D. Baſilij malè ὑπορηγμένος pro ὑπερρηγμένος. Ac E olim quidem Romani & vitreis & ſpecularibus vſi, vt C. Plinij loco quem dixi: nobis vitri vſus tantùm.

QVIDAM OPINANtur.

Verior

A Verior illorum opinio quibus & Dio ſe adſentiri ait, factum illud vnum Titi pœnitẽdum fuiſſe, quod fratrem apertè oppugnantem tuliſſet, neque aut illum ſuſtuliſſet hominem generi humano perniciabilem, aut ſeipſe tutatus eſſet, cuius morte quaſi *perpetuo custode orbatum orbem* relinquebat, vt eleganter Aurelius Victor.

B Interfectum autem à Domitiano Titum Dio, ex eóque Zonaras, item alij, vt Suidas, notant. Suetonius tamen febri exſtinctum adſtruit, vt & Eutropius, Aurel. Victor aliíque minorum gentium hiſtorici. At cũ Dione multi boníque. Nam veneno leporis marini potionatũ à fratre narrat Philoſtratus Apollonij ſui lib. VI. qui poſtquam de veneno
C leporis marini expoſuiſſet, quàm id efficax & præſentarium ſit, ſubiungit, Καὶ Νέρωνα μὲν ἐμποιῆσαι τοῖς ἑαυτοῦ ὄψοις τὸν λαγὼν τοῦτον ἐπὶ τοὺς πολεμιωτάτους, Δομετιανὸν δὲ τὸν ἀδελφὸν Τίτου, οὐ τὸ ξὺν ἀδελφῷ ἄρχειν δεινὸν ἡγούμενον, ἀλλὰ τῷ ξὺν πρᾴῳ τε καὶ χρηστῷ. Purgo primitùs hunc locum, & relego, Δομετιανὸν δ' ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Τίτον. Et mox, ἀλλὰ τὸ ξὺν πρᾴῳ τε καὶ χρηστῷ. Deinde
D Latinè dico, *Ac Neroni quidẽ moris fuiſſe opſoniis ſuis huiuſmodi leporem miſcere, vt his infeſtiſſimos ſibi, necaret: Domitianum autem vſum eo contra Titum fratrem ſuum. Non quia graue putaret, quod frater ſibi conſors eſſet imperij: ſed quod conſors ſibi tam lenis, ac vir bonus.* &c. Hæc multis paraſangis verior quàm Suetonij narratio eſt. Patet dialogiſmo
E Titi & Apollonij, quem quia perelegans eſt, & fidem huic rei maiorem facere poteſt adſcribo, Μεταστησάμενος δὲ ὁ Τίτος τοὺς παρόντας, * Αὐτοὶ εἶπεν, ὦ Τυανεῦ γεγόναμεν. ξυγχωρεῖς γάρ που ἐρωτᾶν ὑπὲρ τῶν ἐμοὶ σπουδαιοτάτων. Ἐρώτα ἔφη καὶ τοσούτῳ προθυμότερον, ὅσῳ ὑπὲρ μειζόνων. περὶ ψυχῆς εἶπε τῆς ἐμαυτοῦ, καὶ οὓς μάλιστα φυλαττοίμην ἂν ἔσται μοι, ἡ ἐρώτησις ἐμὴ δόξω δὲ ἴσως δειλὸς, δεδιὼς ἤδη ταῦτα. ἀσφαλὴς μὲν οὖν ἔφη καὶ ἐφεστηκώς. προορᾶν γὰρ τούτου χρὴ μάλιστα καὶ ἐς τὸν ἥλιον ἀναβλέψας, ὤμνυε αὐτὸν, ἦ μὴν αὐτὸς μέλλειν ὑπὲρ τούτων πρὸς αὐτὸν λέξειν μηδὲ ἐρωτῶντα. Τοὺς γὰρ θεοὺς φῆναι οἱ προειπεῖν αὐτῷ, ζῶντος μὲν τοῦ πατρὸς, δεδιέναι τοὺς ἐκείνῳ πολεμιωτάτους, ἀποθανόντος δὲ, τοὺς ἑαυτῷ οἰκειοτάτους. Ἀποθανοῦμαι δὲ εἶπε τίνα τρόπον, ὅν γε ἔφη, Ὀδυσσεὺς λέγεται. φασὶ γὰρ κἀκείνῳ τὸν θάνατον ἐκ θαλάττης ἐλθεῖν. Ταῦτα ὁ Δάμις ὧδε ἑρμηνεύει. φυλάττεσθαι μὲν αὐτὸν τὴν αἰχμὴν τῆς τρυγόνος, ᾗ τὸν Ὀδυσσέα βεβλῆσθαί φασι. Δυοῖν δὲ ἐτοῖν μετὰ τὸν πατέρα τὴν ἀρχὴν κατασχόντα ὑπὸ τοῦ θαλαττίου λαγὼ ἀποθανεῖν. Τὸν δὲ ἰχθὺν τοῦτον παρέχεσθαι χυμοὺς ἀπορρήτους, ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ, καὶ γῇ ἀνδροφόνα. &c. *Titus remotis arbitris, Soli*, inquit, *ſumus ô Tyaneu. Fásne iam mihi te interrogare de rebus meis maximè ſeriis? Interroga*, inquit, *& quidem tanto fidentius, quãto res maiores, de quibus interrogaturus es. De vita mea, inquit Titus, & quinam mihi potiſſimum cauendi, interrogabo, ſed vereor ne timidus videar de his iam multo ante interrogans, Immo, inquit, cautus potius réſque tuas curans. Nam hac in re vel imprimis prouiſione opus. Tum Solem intuens hunc teſtatus eſt, ſe his de rebus Tito dicturum fuiſſe, etiam non interrogatum. Nam à Diis imperatũ ſibi vt Tito prædiceret, patre quidem ſuperſtite ab eius inimiciſſimis ſibi caueret, mortuo autem ab his qui maximè domeſtici. Quo autem genere mortis, inquit Titus, moriar. Eo, inquit, quo & Vlyxes. Nam & huic mortem ferunt, è mari accidiſſe. Hoc Damis ita interpretatus eſt. Caueret paſtinacæ piſcis cuſpidem, qua Vlyxem ictum ferunt. Sed cùm biẽnio imperium poſt patrẽ tenuiſſet veneno*

* Αὐτοὶ pro μόνοι. Interpr. Theocr. ad Ecl. XI.

leporis marini exſtinctus eſt. Huic autem piſci humores ineſſe aiunt occulta vi veneni, vincentis omnia, quæ terra marique mortifera ſunt. &c. Lego autem ἐρωτηματικῶς, σπουδαιοτάτων; & pro ἀποθανεῖν, ἀποθανεῖ. Item παρέχεσθαί φασι &c. Hæc itaque cũ de Titi morte, & cui etiam Dio credi vult, narratio ſit Apollonij qui coæuus Tito & amicus, quis *Suetonio magis fidem* aliter eadem de re narranti habuerit? Sic autem & Euagrius Eccleſiaſt. hiſtor. c. XLI. lib. III. Τίτον δὲ, inquit, βασιλεύσαντα, οὐδὲ μετιανὸς φαρμάκοις ἀδελφὸν ὄντα γε αὐτοῦ, ἀνεῖλεν. Lege Τίτον δὲ βασιλεύσαντα, ὁ Δομετιανὸς &c. *Titum verò imperatorem, annõ Domitianus veneno, & quidem fratrem ſuum ſuſtulit?* &c. Etiam Tzetzes in verſib. Politicis hiſtor. XLIII. Chiliad. VI.

Τίτος δὲ θνήσκει βεβρωκὼς λαγὼν τῶν θαλασσίων.

Titus comeſto mortuus eſt lepore marino.

Verùm & à Suetonio, & ab his qui antedicti longè ac multùm diuerſus & in alia omnia diſcedit Cedrinus de Titi exitio. ſic narrans, Οὗτος ὁ Τίτος ὥρᾳ θέρους πανήμερον ὁδοιπορήσας καὶ αἱμορραγήσας διὰ τῶν μυκτήρων ὑπὸ ἡλίου πεφλεχθεὶς καὶ πάνυ λειποθυμήσας, ἔτι ἐμπνέοντος αὐτοῦ ἐνέβαλεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δομετιανὸς εἰς λάρνακα ξυλίνην χιόνος γέμουσαν, ὡς δῆθεν θεραπεύσων, καὶ ἀπέκτεινεν

A

&c. Narratiũcula tota σολοικοφανὴς, verbis, nec minus ſententia. Hoc autem vult, *Titus hic æſtiuo tempore, cùm die toto iter feciſſet, ſolíſque radio ictus, copioſum è naribus ſanguinem flueret, animíque deliquium pateretur, Domitianus frater adhuc ſpirantem eum in ciſtam niue plenam*

B

coniecit, quaſi curaturus eum, atque ita interfecit. Enimuero & ab his omnibus Plutarchus deuertens lib. de cura valetudinis, ſic agit quaſi Tito cauſa mortis fuerit, quod ne in febri quidem balnei vſu temperare potuiſſet. Nemini tamen, vt ante dixi, maior fides quàm Apollonio.

C. XI.

C

IN EADEM QVA PATER villa.

Nempe Reatino ſuo vt prædixi.

DIESQVE XX.

Peccat nonnihil Epiphanius lib. de menſuris ponens ἡμέρας δύο. Et in ἀγκυρωτῷ Tito biennium tribuens,

D

nullo neque menſe neque die excurrente, quę item Eutropij & aliorum obliuio.

Θεοῦ διδόντος, οὐδὲν ἰσχύει φθόνος
Καὶ μὴ διδόντος, οὐδὲν ἰσχύει πόνος.

IMP. CÆ-

IMP. CAESAR D. VESPASIANI F. DOMITIANVS EX C. SVETONII TRANQVILLI LIB. IIX.

Cum interpretatione & emendatione THEODORI MARCILII Profeſſoris eloquentiæ Regij.

C. I.

QVAM POSTEA IN TEMPLVM GENTIS Flauiæ conuertit.

QVARE *conuerterit*, elici poteſt ex Auguſti cap. v.

SATISQVE CONSTAT.

Sic libri vulgarij omnes, *Pubertatis ac primæ adoleſcentiæ tempus, tanta inopia, tantáque infamia geſſiſſe fertur, vt nullum vas argenteum in vſu haberet. Satiſque conſtat Clodium Pollionem* &c. At C. Suetonij mens ac manus fuit, *Pubertatis a.p. a.t.t.i. tantáque i.g.f. vt nullum vas argenteum in vſu haberet, ſatíſque conſtet Clodium Pollionem.* &c. Neque enim hæc diſtrahi Suetonius, ſed iungi voluit exempla vnum inopiæ, quod nullum ei vas in vſu argenteum: alterum infamiæ, *chirographum Clodij Pollionis de noctis*

A *pollicitatione.* Vt *inopiam* & *infamiam*, ſic de *argento* & *chirographo* coniunxit.

Non neceſſe autem mutare illud, *geſſiſſe fertur* &c. & legere, *egiſſe fertur*: aut Veſpaſiani c. penult. vbi eſt, *gerens annum ſexageſimum ac nonum* &c. reſcribere, *agens annum* &c. Nam eſt quidem tritius illud, *agere tempus, agere annum.* Sed

B qui aures notandis C. Suetonij generibus loquendi tritas habent, nō neſcire debent, exorbitare ſolitum ἀπὸ τῆς λεωφόρου. L. Florus quidem etiam proœmio ſui operis, *opera gerere* dixit, pro res gerere, Lucius Apuleiaſini libr. I. *Ædilem gerere.* Sic viceuerſa etiam *agere* pro *gerere*, vt C. Tacitus Annali XVI. *Proconſulatum Aſiæ egiſſet* &c. L. Florus c.

C VII. lib. I. *Poteſtatem agere.* Et Epitoma XLVI. *medium ſe agere.*

Ṣcripſerat tamen fortè C. Taciti manus, *Procos.* aut *Proc.* aut P. C. id eſt, *Proconſulem*, ex quo librarij fecêre *proconſulatum*. Sic enim dixit quoque Tacitus *Senatorem agere* libro eodem, Valer. Max. & Plin. in Gratiarum actione qui vulgo Panegyricus eſt, *agere Conſulem*.

POEMA NERONIS, quod inſcribitur Luſcio.

Fortè an quia luſcus, ſiue *vnoculus*, ſiue *cocles*, ſiue vt cum Martiale dixeris, *defioculus* Clodius ille, ipſa inſcriptio ſatyræ Luſcio ex contumelia & non ſine morſu Satyrico. Luſcio nempe vt *Lucrio Felicio*, & id genus alia. Neque rectè liber aliquis *Lutio*.

CORRVPTVM DOMItianum & à Nerua.

Malè in plerîſque libris, *Corruptum Domit. à Nerua &c.* Intelligi vult non ſolum à Clodio illo, ſed etiam à Nerua. Huc faciunt quæ dico ad c. XXII.

C. II.

VT FRATRI SE OPEribus.

Opera pro rebus geſtis, vt Flori operis proœmio, eodem ſignificatu *opus, res, factum*. Item aliis.

SELLAMQVE EIVS AC fratris lectica ſequebatur.

Indubitatè locus hîc de ſella curuli capiendus, qua ſemper vſi principes, cæteri non aliter quàm in

A magiſtratu. Veſpaſianus itaque pater vt Imperator, Titus F. vt *particeps atque etiam tutor Imperij*, vt loquitur Suetonius Titi cap. VI. vecti ſella curuli, Domitianus eos tanquam priuatus in lectica proſequutus. Honor ille perpetuæ ſellæ curulis Senatuſconſulto primùm Iulio Cęſari delatus apud Dionem lib. XLIII. vſi deinceps quoque alij prin-
B cipes, vt apud eundem lib. LIV. LIX. LX. Sic Amm. Marcellin. fine lib. XXV. agens de Iouiano Imper. *vectus*, inquit, *in ſella curuli ex more, cum Varroniano filio ſuo admodum paruulo* &c. Atque primitùs quidem vecti ſella Imperatores, poſt luxu creſcente etiam geſtari humeris voluêre. Hinc C. Plinius in Gratiarũ actione ad Traianum, *Iam* inquit,
C *hoc ipſum quod ingreſſus es quã mirũ lætúmque. Nam priores inuehi & importari ſolebant, non dico quadriiugo curru, & albentibus equis, ſed humeris hominum, quod adrogantius erat* &c. *Quadriiugo curru*, nempe in quo ſella curulis. Neque tantum in curru & ſella curuli, ſed etiam in *lecticis* ac *tenſis*. Latinus Pacatus Panegyrico Theodoſij, de principum
D qui anteriores Theodoſio, deliciis agens, *Quin ſi quando*, inquit, *in lucem venire, & diem ferre potuiſſent, lecticis tenſiſque ſubuecti* &c. Lecticis nempe vt molles ac tenelli: tenſis tanquã Dij. Geſtatur quoque humeris Honorius Imper. apud Claudianum in quarto ſuo Conſulatu:

Obnixíſque ſimul pubes electa lacertis,
E *Sidereum geſtaret onus*—

Sed illa fortè Honorij geſtatio Imperatoris & VI. Conſulis, vt differret à Coſſ. cæteris, qui ſubuecti curru, non autem geſtari. Hinc illud C. Plinij in Gratiarum actione illa,

Nos,

Nos, inquit, *ſub oculis tuis anguſtior ſolito currus accipiet* &c. Diſtinguit currum quotidianum Coſ. à curru eius triumphali quo vſus tantùm Circenſibus. Quare neque ſat correcta fortè C.V. Iuſti Lipſij correctio eſt, reſcribentis, *Nos ſub oculis tuis anguſtiores ſolito, currus accipiet*, &c.

Domitiano tamen quoque curulis ſella in conſulatibus VII. de quibus hoc capite C. Suetonius. Sex nempe exordinariis ſiue ſuffectitiis, ſiue minoribus: vno ordinario.

PRO MORTVO DESERI iuſſit.

Dixi ad Titum cap. penultimo.

CAP. III.

SECRETVM SIBI HOrarium ſumere ſolebat.

Horarium, ad horam, ſiue horæ vnius quotidie. Secretum illud ſumere ſolitus quaſi Numa quiſpiam cum Egeria ſua. Scipio, aut potius Caligula cum Ioue. Sed illa Egeria, ille Iupiter huic Flauio muſcarum agmen. Victor videri vult ſumi cœptum hoc à Domitiano *ſecretum horarium*, poſtquam minus ad libidinem & κλινοπάλην ſuam virium habere cœpiſſet, cui repugnat apertè C. Suetonius. Nam *horarium ſecretum*, hoc à Domitiano ſumi ſolitum ait, *inter initia principatus*. Atqui vt idem ait c.X. neque ſæuus neque libidinoſus inter initia illa Domitianus & *aliquanto* etiam *celerius ad ſæuitiam deſciuit, quam ad cupiditatem* &c. Cum Suetonio etiam Dio facit. Nam apud breuiatorem Xiphilinum in Veſpaſiano ſcribit, Domitianum adhuc priuatum in monte Albano latitantem adſueuiſſe huic *horario ſecreto*, & quod mirum ac ridiculum magis eſt, etiam principem in ea conſuetudine perſeuerauiſſe τὰς μυίας γραφείοις καταкεντῶντα *muſcas ſtilis configentem.* &c. Idémq; adſcripſit, hoc facere ita ſolitū Domitianum, vt *ſimularet ſtultitiã* ſiue μωρίαν προσποιούμενον. Simulatione autem ſtultitiæ vſum, ὑπὸ τοῦ συνειδότος ὧν τε ἐφρόνει καὶ ἐπεποιήκει, quod *conſcius ſibi eſſet* multorum quæ ante Veſpaſiani patris aduentum malè *agitauiſſet animo & feciſſet*, nempe vt ea pater ſtultitiæ eius imputaret. Sic itaque priuato ſecreti illius horarij cauſa, ſimulatio ſtultitiæ principi ſimulatio diuinitatis.

Οὐκ ἀστόχως δὲ ἴσως ἐστόχασε, qui reponere tentauit, *ſecretum ſibi horarum trium ſumere ſolebat.* Quod tamen ita longum ſecretum, priuato magis videtur quàm principi fuiſſe.

EANDEM PARIDIS HIſtrionis amore deperditam.

Alius quoque hiſtrio Paris qui traditur occiſus à Nerone, Suetonius Neronis cap. LIV. & à Dione in Domitiano. Sed hunc Domitiani Parin, quia offenderat Iuuenalis in Satyra, à Domitiano miſſus in exilium eſt, vt apud Suidam eſt in Iuuenale Sidonium comitem Carmine IX. ad Felicem. Et in Gloſſis veteribus ad Iuuenalis Satyram IV. *à caluo Nerone*, ſiue *Domitiano Titi fratre, Veſpaſiani F. ſub ſpecie honoris relegatum* Poëtam *ad curam cohortis in Ægypto Hoaſa, vbi mortuus ſit*, &c. Eædem fruſtra ſunt ad Satyram VII. fugatum Iuuenalem à Claudio Nerone. Ac neque illud rectè in iis gloſſis ad Satyram IV. in Oaſi mortuum Iuuenalem. Sub

Nerua enim reuerſum ab exilio eſſe argumento eſt verſus ille Sat. IV.

Sed periit poſtquam cerdonibus eſſe timendus
Cœperat—

Ergo etiam illud Satyra XV.

—Sed nuper conſule Iunio.

Forte minus rectè à V. C. Iuſto Lipſio reſcribitur,

— Sed nuper conſule Vinco.

Minus etiam rectè ab aliis *Iunco*. Accipi enim poteſt Appius Iunius Sabinus collega Domitiani Coſſ. x. anno imperantis eius ſecundo.

C. IV.

PVERVLVS CVM QVO plurimum fabulabatur, nonnunquam ſerio.

Non diſſimiliter admodum apud Nicetam, Iſacio Comneno principi Logotheta ſecretorum *παιδίον μικρὸν τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν ἀναζώννυται, οὔπω πέρυσιν ἀφειμένον δονακίσκου καὶ μέλανος, ὃς οὐ τὸν κρατοῦντα μόνον* D *αὐτὸν, ὡς τὸ κῆτος ὁ λεγόμενος προπομπεὺς μετῆγεν ὡς ᾑρεῖτο, καὶ περιέφερεν, ἀλλὰ μετῆγε καὶ ὅσα τῶν στρατιωτικῶν εἰσι καταλόγων* &c. id eſt, *paruus puerculus non ita pridem relicto calamo & atramento, ſiue ludo & magiſtro, accinxit ſe adminiſtratione totius Reipubl. & non ipſum modo Imperatorem tanquam ingens cete, piſciculus paruus qui propompeus dicitur, ducebat & circum-* E *agebat quo vellet, verumetiam tractabat numeros militares*, ſiue matriculas, ſiue catalogos &c. Cuiuſmodi *προπομπεὺς* ille *ἡγητὴρ*, patet Oppiani lib. v. Æliani c. VI. lib. x. De animalibus, Plutarch. libr. de animalium prudentia.

A

ECQVID SCIRET CVR ſibi viſum eſſet.

Alij, *Ecquid ſciret, & quid ſibi viſum eſſet* &c. voluit C. Suetonius. *Ecquid ſciret, quid ſibi viſum eſſet* &c. Quid, pro cur. Nec mirum ſi V. C. Torrentius negat ſe vidiſſe librum vllum in quo ita ſcriptum eſſet, *Ecquid ſciret, cur ſi-* B *bi* &c.

CIRCVMDVCTO CIRcum Tiberim lacu.

Circumductus lacus muris & ſedilibus. Sic *parietem ducere*, Tullius pro Milone, *ducere muros* Virgil. Æneide I.

C Cur ergo maluêre aliqui *circumſtructo lacu*, quàm vt plerique omnes libri habent, *circumducto* &c. Quia, inquiunt, dixit Suetonius, *effoſſo & circumducto lacu*. Idem autem eſſe *effoſſo & circumducto*. Atqui vt iam oſtendi plurimum intereſt. Effoſſus nempe lacus ille ad capacitatem aquæ, circumductus ad ſpectacula.

CVRSV ETIAM VIRginum præſedit.

Etiam dixit, notans inſolentiam ſpectaculi, vt ſi diceret non virorum tantùm & puerorum, ſed etiam virginum.

PVRPVREAQVE AMIctus toga Germanica.

Alij, *purpureáque amictus toga Græcanica* &c. Sed hoc diſplicuit aliis, qui reſcripſere, *purpureáque amictus toga Hermionica*. Nam eſt genus quoddam hermionicæ purpuræ, de quo dixi ad Perſij Satyr. III.

Sed

Sed antiquiſſima forte lectio eadem veriſſima, *purpureáque amictus toga, Germanicam capite geſtans coronam auream*, &c. Vt Germanicæ ſint coronæ quas excogitauerit Domitianus ipſe, qui Germanicus, & quia in his imago ipſius. Nam etſi in Domitiani quidem ipſius corona Iouis imago, in cæteris etiam Domitiani ſiue Germanici, vt narrat Suetonius, tamen communi hoc coronarum genus nomine videtur Domitianus nominari voluiſſe *Germanicum*. Plurimum autem delectatum cognomento Germanici Domitianum patet paraſitatiũculis Papinij, vt Silua I.lib.I.Silua IV.lib.III. Silua II.lib.IV.Martialis vero tã multis vt viatico ſit opus ad enumerationem. Sic Caius *nouum genus ac nomen coronarum* inuenit, *quas diſtinctas Solis ac Lunæ, ſiderúmque ſpecie, exploratorias appellauit*, &c. Suetonius ipſe c.XLV. Vt autem à Germanici cognomento Germanicæ coronæ: ſic & menſem Septembrem *Germanicum tranſnominari* voluiſſe, quod eo menſe natalis ei dies imperij narrat Sueton. infra c.XIII.

C. V.

ET ODEVM ET NAVmachiam.

Odeum illud templum Mineruę. Itaque Martialis epigr.IV. lib.IX. opera Domitiani recéſens, nuſquam Odei meminit, ſed *templi Palladis*, & templi gentis Flauiæ, *templum Palladis* intelligens *Odeum*. Atque hoc inde quoque planius eſt, quod ita ſcripſit,

Palladapræetereo, res agit illa tuas.

Quomodo Pallas res Domitiani agit? Quia in *Odeo*, ſiue templo eius chori Muſicorum, & Poëtarũ com- A miſſiones, cantantium laudes Domitiani. Idem dictum quoque fortè *Mineruium* nona regione vrbis ſiue circo Flaminio, apud P.Victorem in Topogr. Vrbis. Tangit quoque Odeum hoc Mart.epig. LIII.l.IV.

Hunc quem ſæpe vides inter penetralia noſtræ
Pallados, & templi limina, Coſme, noui.

B *Limina templi noui* dixit, opponens Odeum ſiue Mineruium nuiper conditum à Domitiano, veteri Mineruæ. Nam etiam *vetus Minerua cum luco* eadem regione vrbis. Dixit quoque *noſtræ Pallados*, Odeum opponens templo gentis Flauiæ, quod etiam ipſum opus Domitiani hoc capite, & dicatum quoque Mineruę Flauianæ. P.Victor in Topographia C vrbis regione ſexta *Tẽplum Mineruæ Flauianæ, aliâs templum gentis Flauiæ*, &c. Duplex itaque Pallas ſiue Minerua, vna Flauiana: altera Odei. quã Martialis *noſtram* vocauit, quod in eius templo Muſicorum & Poëtarum chori frequentarentur, & canerent laudes Domitiani. Noſtra itaq; Pallas ea Poëtis, quia tanquã domus hæc eis & auditorium ſiue *recitabulum*.

D Quod autẽ Suetonius ait de Domitiani naumachia, ex *eius poſtea lapide, maximum Circum, deuſtis vtrinque lateribus exſtructum eſſe*, &c. intellige exſtructum à Traiano. C. Plinius in gratiar.act.ad Traianum. *Hic immenſum latus Circi; tẽplorum pulchritudinẽ prouocat, digna populo victore gentium ſedes.* Narrat quoq; E Dio in Traiano. Cõditor itaq; Circi maximi Cæſar dictator, vt eſt apud C. Plinium c.XV. lib. XXXVI. inſtaurator Traianus.

C. VI.

DE CATTIS DACISQ.

Cattos poſuit ante *Dacos*, rectè

A atque ordine, vt etiam Papinius Silua I. lib. I.

Das Cattis Dacíſque fidem, &c.

De Cattis enim triumphus ante Dacicũ, vt patet Martial. Epigr. III. lib. V. Et Dionis Domitiano. Ergo & in titulo, Imper. Domitianus Cęſar Aug. Germanicus, Dacicus, vt in Faſtis, & apud Martial. Procem. lib. IIX. Germanici cognomentum ei ex B triumpho de Cattis Germaniæ populis. Germanici autem cognomento placuit ſibi magis quàm Dacici. Primùm quia id nobilius Dacico: deinde quia gratioſum memoria Germanici patris C. Caligulæ: tum quia Germanicum bellum ductu ſuo ipſe confecit, Dacicum auſpiciis ſuis, ſed ductu alieno, nempe C Iuliani, de quo Dio in Domit. Atque hinc illud Valerij Martial. epigr. II. lib. II. ad Domitianum,

Quæ datur ex Cattis, laurea tota tua eſt.

DE SARMATIS LAVream modo Capitolino Ioui retulit.

D Lauri depoſitio in Capitolini Iouis gremio, triumphus non fuit, vt diſputauêre ad hunc locum: ſed bonum factum dicere cũ diſcrimine, non eſſe iuſtum triumphum ſiue magnum, eſſe triumphi tamen ſpeciem & imaginem quaſi aliquam, proptereáq; Martialem epig. XV. lib. IIX. agentem de Domitiani hac iſta laureæ de Sarmatis Ioui Capitolino E relatione, ſecretum appellare hunc triumphum,

Hos quoque ſecretos numerabit Roma triumphos.

Vbi melius in membranis eſt, *memorauit Roma*, &c. Intelligi vult Valerius. Hanc quoque laureæ in gremium Iouis deportationẽ quaſi *triumphum ſecretum* Roma memorauit ſiue celebrauit, dum ordines omnes ſacrificant ob victoriam de Sarmatis. Ergo & mutandæ interpunctiones epigr. illo, & quod eſt,

—dum litat ara Iouem:

&c. legendum eſt,

—dum litat ara Iouem,

&c. Et quod eſt verſiculo quarto,

Et ditant Latias tertia dona tribus:

Legendum,

Et dicant Latiai tertia dona tribus, &c.

Antiquè ſcriptum *Latiai pro Latia*, vnde factum *Latias*.

Cauſa verò triũphis ſecretis fuit, vt ſi ex ciue parta victoria, qualis laurea C. Antonij ex bello Catilinario, aut ex bello, nõ acie ſed pace & pactione, qualis hęc Domitiani laurea de Sarmatis: aut nõ ex bello, ſed actis vrbanis, cuiuſmodi laurea Neroni, Suetonij c. XIII. aut ex rebus geſtis ſed non dignis iuſto triũpho, qualis laurea Ciceronis. Itaq; ex omni victoria ob quam ſalutatus aliquis Imperator, eiuſmodi ſecretus triumphus.

C. VII.

INTERDIXIT HISTRIOnibus ſcænam.

Clementer hoc ille prę quam Tiberius, qui vrbe & Italia exceſſe iuſſit, vt narrat C. Tacitus Annali IV.

CASTRARI MARES vetuit.

Narrat quoque Philoſtratus in Apollonio ſuo, fine libri VI. Dio in Domit. vbi patet edictum illud ex Titi fratris obtrectatione profectũ, cui vt etiam patri obtrectare ſolitus. Simile Cõſtantij edictum apud Ammian. Marcellin. lib. XIIX. Sancita res eadem à Nerua quoque & Hadriano

Hadriano,poſtremò etiam Nouella Iuſtiniani CXLII. Leonis LX.

NEC EXSEQVI REM perſeuerauit.

Cauſa non perſeuerandi narratur infra c.XIV. Anne allucinati ergo qui ad hanc Domitiani prohibitionem referunt, quod Flauius Vopiſcus in Probo refert, à principe illo *permiſſum Gallis omnibus & Hiſpanis ac Britannis vt vites haberent, vinúmque conficerent*, &c? *Coërcebatur enim*, inquiunt, *eius rei libertas lege Domitiani quam refert Suetonius* c.VII. &c. Nec verò rectè ibidem illi vtilitatē oculis ſuis obtinuêre, cum ita ſcriberent, *Britanni quare hoc loco nominentur à Vopiſco nō video. Nam eorum terram ad vineta non eſſe aptam omnes ſciunt.* Et alia ibi in eam ſententiam quæ legere licet. Atqui diſtinguere oportuit, aliud eſſe *vites habere*, aliud *vinum conficere*. Vites habent etiam illi qui non conficiunt vt Britanni; vinum autem qui conficiunt & vites habent & vineta, vt Galli, Hiſpani. Vites enim ad voluptatem in trichilis, cuiuſmodi vites hodiéque in Britannia. Etiam vineta Britānis olim, ſi qua Anglicis ineſt annalibus fides. Sic enim Malmeſburienſis lib. 4. in Epiſcopatus Eliēſis deſcriptione. *Hic*, inquit, *prætexitur ager vineis, quæ vel per terram repunt, vel per baiulos palos in celſum ſurgunt*, &c. Eiuſdem rei apud alios quoque rerum Anglicarū ſcriptores mentio. Quod autem iidem vellent pro Britannis Pannonios ſcribere fruſtra ſunt. Subiungit enim mox Vopiſcus ipſe *Sirmium*. Bene autem quod aiunt ſe non *exiſtimare, ex auctoris incogitantia illud peccatum eſſe*, &c. Quippe vt oſtendi, A nihil Vopiſcus peccauit tribuens vites Britannis, peccauiſſet, vini confectionem eis adſcribens, cùm Ceres eis etiam pro Baccho ſit. Elegantérque Eumenius ſiue quiqui eſt in Conſtantini Aug. Panegyrico: *In Britannia tantam ſegetum fœcunditatē eſſe, vt muneribus vtriuſque ſufficiat, & Cereris & Liberi*, &c. Quæ Britanniæ hodiéque laus eſt.

B Quæret nunc fortè aliquis: Si ex Domitiani edicto non eſt, quod gētibus iis nulla vineta, ex qua id lege tandem eſt? ex nulla. Sed Vopiſcus *ὑποκοριζόμενος permittere* dixit intelligens iubere. Dicere noluit Probū ita iuſſiſſe, quia improbum videri aut certè parū decens potuit, à principe cui natura ipſa perſonam gra-
C uitatis impoſuerat, & qui apud Vopiſcum, ipſe militibus ſe blandiri nō poſſe exclamat, cogere velle milites & paganos ad vini vſum. Non tam autem permiſiſſe Probum, quā iuſſiſſe, argumento eſt, quod principium huiuſce rei introduxit, vt operibus exerceret milites ſuos, ac vitibus & vinetis inſtituendis, vt Han-
D nibal quōdam in Africa oleis ac oliuetis. Sic enim Aurelius Victor comparationem fecit. Tāgitur quoque Victoris Epitoma.

Quod autem Vopiſcus dixit, *hinc permiſit* &c. *Hinc*, inquiunt, *id eſt, poſt iſta, & vt loquitur Aurelius Victor in huiuſce rei narratione, poſtea ſanè quā Barbarorū adtritæ gētes ſūt: aut ſcribe, hic* &c. Sed poſterius hoc
E apertè ſatis ſerie ipſa narrationis refellitur, & patet intelligi debere, gētibus illis ſub iugum actis, ſiue vt Aurelius loquitur, *adtritis*. Sed Aurelius adtritionē illā ad Probi dictū illud ſequēs refert, *Breui milites fruſtra fore* &c. non vt illi putauêre *ad Galliā, Pannonióſque & Mœſorū colles vinetis repletos*, &c. Intelligi vult

Aurelius editum à probo dictum illud, poſt *Barbarorum gentes adtritas*, deuictúmq; Saturninum & Bonoſum. Hac re nõ intellecta, deprauauêre locum illum librarij. Sic enim vulgò legitur, *vinetis repleuit: poſtea ſanè quàm Barbarorum adtritæ gentes ſunt, quæ noſtris principibus ſuorum ſcelere interfectis, irruperant, ſimul cæſis Saturnino per Orientem, Agrippinæ Bonoſo exercitu, nam vtrique dominatum tentauerant, ſumpta, cui duces præerant, manu: Qua cauſa receptis omnibus pacatíſque dixiſſe proditur, Breui milites fruſtra fore*, &c. Sic librarij: ſed Aurelius voluit, *vinetis repleuit. Poſtea ſanè quam B. a.g.ſ.q.n.p.ſ.ſ.i.i.ſ. cæſo Saturnini per Orientem, Agrippinæ Bonoſi exercitu (nã vtrique dominatum tentauerãt) ſumpta cui duces præerant manu, eáque cauſa receptis omnibus pacatíſque dixiſſe proditur*, &c.

C. IIX.

NE SE SEMPER PERſuaſoriis adſertionibus accommodarent.

Qui corrigunt, *perfuſoriis adſertionibus*, &c. perfuſoriè hũc C. Suetonij locũ intellexêre. Etenim melius eſſe *perſuaſoriis adſertionibus*, iam alij docuere, & quatuor huic rei argumenta dixêre. I. Non dicis cauſa illæ adſertiones multiplicatę, vt cenſet v. c. Cuiacius ad l. XIII. D. De excuſat. tut. ſed re ipſa & fauore libertatis, vt victo primo adſertore, locus ſecundo & tertio eſſet. Itaque nec erant perfuſoriæ, l. I. C. De adſert. toll. II. Deinde neque arbitrariũ erat iudici his adſertionibus ſe accommodare, ſed neceſſarium, quia leges ita præcipiebant. d. l. I. At C. Suetonius ſic loquitur, quaſi nulla
A eiuſmodi neceſſitas. Itaque adſertiones perſuaſorias Domitianus videtur intelligi voluiſſe. in his enim nulla iudici neceſſitas. III. Porrò & perſuaſoriæ adſertiones rectè conueniunt ad *ſententias ambitioſas*, & videtur vt res generis eiuſdem iunxiſſe ibi Suetonius ambitioſas centumuirorum ſententias & *adſertiones perſuaſorias*. In vtriſque locus
B ambitioni & gratiæ IV. Poſtremò, ſi adſertiones ille iteratæ diſplicuêre Domitiano quin abrogauit vt poſt Iuſtinianus d. l. I. Sed haud dubiè, vt in iudiciis centumuiralibus ambitioni: ſic in reciperatoriis & adſertionibus, gratiæ Domitianus obuiam ire voluit, nõ autem frenos iniicere libertati, cuius fauor ſummus in iure ciuili, vt res notiſſima
C §. vlt. Inſtit. De donat. & procemio Nouellæ LIV.

INCESTA VESTALIVM virginum.

De crudelitate hac iſta Domitiani apud Dionem eſt.

D PRIORA CAPITALI ſupplicio, poſteriora more veteri.

Hæc à librariis προθυστερία eſt, nã Caius quidem ipſe voluit, *poſteriora capitali ſupplicio, priora more veteri*, &c. Poſteriora intelligi vult inceſta, quæ ipſius tempore commiſſa: priora quæ *à patre ac fratre neglecta* fuerant. Illa leuiore ſupplicio
E coërcuit, vt inceſta ſororum Ocellatarum & Varonillæ: hæc grauiore, ac more veteri, vt Corneliæ virginis maximæ. Illis *liberum mortis arbitriũ permiſit, corruptoréſque earum relegauit*: hanc vitam *defodi imperauit, ſtupratoréſque virgis in co-*

mitio

mitio ad necem cædi, &c. Cur autem priora illa ſiue antiquiora perſecutus eſt acrius? nempe vt patris, fratríſq; ſui laudibus obtrectaret, cóſque nota neglectæ diſciplinæ adſpergeret. Sic alia multa fecit, quib. de illorũ laudibus quaſi cumulum dirueret, vt cum mares caſtrari vetuit, quia Tito fratri olim ſpadones in deliciis, vt eſt apud Dionẽ. Supplicij ergo illius tam atrocis quo adfecta Cornelia, non illa ſolum cauſa eſt quam expreſſit C.Plinius epiſt. xi. lib.iv. nẽpe quod inluſtrari ſæculum ſuum eiuſmodi exemplis arbitraretur, &c. ſed vt patris quoque ſui & fratris laudibus obtrectaret.

Cap. IX.

RVSCII CÆPIONIS.

A ruſco Ruſcij, vt à ruſto Ruſtij. Sed quo pacto Ruſcius cũ Cæpionum gens Seruilia ſit? In antiquis inſcriptionibus eſt *aliquis Ruſtius Æpio*. Sed quis præſtare poteſt, eiuſmodi aliquem pertinere ad hũc locum Suetonij Nihilo magis forte an quàm illas interpretari notas, quæ in libro vetere Lęuini Torrentij ſuperius c. ix. *Auctor, & T.P. R.C.L. fuit*, &c. Suſpicari licet tria illa Tribunorum nomina eſſe, qualia verò illa non facilè hariolari.

VT VSVCAPTA conceſſit.

Aggenus Vrbicus Domitianum ea donauiſſe dixit, at ſignanter C. Suetonius titulum & cauſam donationis expreſſit, nempe quaſi *vſucapta*. Fictio illa iuris, cuiuſmodi in Publiciana in rem actione.

D. SÆVITIAM DEſciuit.

Ingenerata ei nempe ſęuitia. Itaq; A rectè apud Lamprid. clamat Senatus de Commodo, *Sæuior Domitiano, impurior Nerone*, &c.

Cap. X.

DISCIPVLVM PARIdis pantomimi puberem adhuc.

Hoc nullo ſenſu idoneo dictum B ait Lęuinus Torrentius & corrigit, *impuberẽ adhuc*. &c. Sed Caius quidem noſter rectè, *puberem* dicere voluit, & intelligi ἔφηβον. Gloſſæ ἔφηβος *Pubertus, Puberta, Pubis, Pubeſcens*. Et Puberes ἐνήλικες, βούπαιδες, ἤϊθεοι. *Puberes* nempe quibus necdum plena pubertas, ſiue inter annum xiv. & xiix. vt l.xl. D. De adopt. Iidem Lucilio *Parectati*, vt a- C pud Non.Marcell.

Pubertas nempe prætextata, cum puberes quidem eſſent iam, ſiue exceſſiſſent annum xiv. prætexta verò & bulla puerili tamen vtebantur, donec togam virilem ſumerent. Iique in iure ciuili *proximè prætextati ætatem*. Domitius Vlpianus l. propenult. §. vlt. D. De lib. exhib. *In hoc interdicto*, inquit, *donec res iudicetur, feminam, prætextatum, eúmque* D *qui proximè prætextati ætatem accedit, interim apud matremſam. deponi Prætor iubet. Proximè prætextati ætatem accedere eum dicimus, qui puberem ætatem nunc ingreſſus eſt*, &c. Soliti autẽ deponere puerilem prætextam, & togam virilem ſiue puram ſumere, anno plerumque xvi. ſiue incunte xvii. Quæ in hiſtoriis ſerius aut citius togæ virilis ſumtæ E exempla, ea vt extra ordinem accipienda. Cum ergo nunc C.Suetonius dicit *puberem adhuc*, intelligi vult eum qui proximè accedit ætatem prætextati ſiue intra annũ xvii. Sumta virili toga ſiue incunte anno

xvii. non iam prætextati aut pubeꝛes, ſed tirones ac viri. Propriè igitur ætas prætextata vſque ad ineuntem annum xv. pubertas biennij, ſiue ab ineunte xv. ad ineuntem xvii. Sed Græcis *exephebi* ineunte anno xiix. apud Cenſorin. c. iv. De die natali.

Dixi, ſumta virili toga nominatos *tirones* aut *viros*, hoc ita intellige, dictos tirones militariter, viros paganicè. Itaque L. Seneca Epiſt. iv. dixit *In viros tranſcribi* intelligens ſumere togam virilem.

Poſt annum xvii. ineuntem: vſq; ad ineuntẽ xiix. puberes adhuc ſed proximè plenam pubertatem accedentes, cuius principiũ annus xiix. Atque hinc deinde principium plenæ pubertatis, cuius mentio apud Herenn. l. xl. §. ii. De adopt. Iuſtinian. §. Minorem natu. Inſtit. eod. Iulio Paulo eſt, *tempus quo plerique pubeſcunt*. In Sentent. Tit. iv. lib. ii.

Ab ineunte xiix. deinde barbati, ſiue τοῦ ὑποκορισμοῦ aut πωδασικῶς Barbatuli, vt Iuuenal. Sat. xiii. *Barbato cuicumque* opponit puerum, & ſubiungit,

Tam venerabile erat præcedere
quatuor annis.

Quatuor illi anni à xiv. ad xiix. Hinc *barbatuli iuuenes* Ciceronis epiſt. xi. & xiii. lib. i. ad Attic. Et *Barbula* vt pro M. Cælio.

IMPIE LOCVTVS parmularius.

Paullus Sentent. Tit. xxix. lib. v. *verbis impiis aut maledictis aduerſus Imperatorem, pœna capital.* Atque hoc *impietatis crimen* ſiue ἔγκλημα ἀθεότητος in hiſtoria auguſta.

ET IN HIS ALIQVOT conſulares.

Rectè, qui addunt, *etiam trium-* A *phales vel certè triumphalibus ornamentis donatos, & in his Iulium Agricolam Taciti ſocerum.* Neque iniuria reprehendunt quod in Dionis Tito eſt, Agricolæ inſignia triumphi à Tito, vt Iuſtus Lipſius quoq; V. C. notarat. Sed verius eſt Xiphilini breuiatoris potius quàm Dionis exerrationem illam eſſe: deinde neque rectè illi ad hunc C. Suetonij B locum, dictum à Dione καίπερ otioſè aut abſurdè. Nam ſiue ad Titum ſiue ad Domitianum referatur cauſa fuit dicẽdi καίπερ. Ad Titum, quia intelligi vult, quanquam Agricola in tantum fuit honorem apud Titum, à Domitiano tamẽ fratris laudibus obtrectante, occiſum eſſe: ad Domitianum, (vt quidẽ referri debet) vt ſi diceret, quanquam illis ei C collatis inſignibus benè de principe & imperio meritũ, teſtatus eſſet.

EX QVIBVS CIVICAM Cerialem.

De quo Ciuica, C. Tacitus in Agricola: Ciuicarum illud nomen ſuſpicari licet à corona ciuica eſſe. Sic L. Antonius *Pietas*, Vitellius *Cõcor-* D *dia*. L. Trebellius *Fides*. Cornelius Alexander *Hiſtoria* D. Gregorius P. P. *Dialogus*. Et Græcè Democritus φιλοσοφία, Pro[ta]goras σοφία, & λόγος, Anaxagoras νοῦς, &c.

HEV TACEO DIXERAT.

Sępe dixi & nunc quoque dico libros veteres ac membranas quaſi *Quorum bonorũ interdicta* eſſe pro- E deſſe ſi rectè ſcienterq; vti noueris. Hoc dicendi occaſionem hic locus C. Suetonij præbet, ad quem notanêre in pleriſq; codicibus antiquis eſſe, non *heu taceo* quemadmodum vulgò eſt, ſed *eutacto* ſiue *tutacto*. Illi hoc ad neſcio quas Græcanicas nugas

nugas referũt, vt ἐν παντῷ vel ἐν σαυ- A
τῷ, & benè Grammaticè, *ſupple*, inquiunt ἔχε, id eſt, *digito compeſce libellum.* Deinde, *ſed vulgata*, inquiũt, *perplacet*, &c. rectius dicturi, diſplicet, ſtulta, fatua, ridicula eſt, nam perridicula illa commiſeratio, *heu*, & nullo idoneo ſenſu, *taceo*. Gratia illis tamen, quod imprudentes veræ lectionis veſtigium impreſsêre,
eutacto. Scilicet, dixiſſe Lamiam il- B
lam ἀτακτῷ *diſpenſo rectè*, videlicet ὑποκοριζόμενος ille hoc, & laudem vocis ſibi à Domitiano datam extenuans modeſtè, & dicens ſe non excellere voce, verum diſpenſare, ita vt non lædat eam clamore, aut cibis voci noxiis. Sic apud C. Tacitum Annali XIII. Pallas laudij libertus ait, *Nihil vnquam ſe domi niſi*
nutu aut manu ſignificaſſe, vel ſi plu- C
ra, demonſtranda eſſent, ſcripto vſum, ne vocem conſociaret, &c. Scripſerat haud dubiè C. Tacitus *conſauciaret*, &c. Quod ſi quis alius dixit, de meo diſertus fuit. Sic Apuleius lib. IIX. de præcone *rauca voce ſaucius*, &c. vult ergo nunc etiam Lamia hic intelligi ſolitum ſe ἀτακτεῖν τὴν φωνήν. Sed Nero ille
caluus intellexit figuram, & ſe taxa- D
ri quaſi ἀτακτοῦντα in Republica, quaſi dicente Lamia ἐγὼ μὲν ἀτάκτω τὴν φωνήν, σὺ δὲ ἀτακτεῖς τὰ κοινά. Hoc tam acerbè dictum, quidni dominum Deúmque vreret? Itaque nec planè innoxius hic iocus, quemadmodum Caius noſter videri vult, vt neque ſequens ille in Titum ſine aculei veneno eſt, *Num & tute v-*
xorem ducere vis? Explicant ali- E
qui, *ſi fortè alteram ſumſero.* Nihil ad acumen, Lamiæ. Intelligi enim voluit, *Num & tu aliam vxorem ducere vis, ex qua filiam ſuſcipias, quam frater tuus violet?* Legend. Sueton. ipſe inf. c. XXII.

METIVM POMPOSIANUM.

Narrantur hæc taliáque à Dione vbi & malè ὅτι pro ἔτι.

PHILOSOPHOS OMNES vrbe Italiáque ſubmouit.

Hinc Dionis Chryſoſtomi de exſilio ſuo querimoniæ vt oratione in patria, in Apologia. Orat. Athenis habita de exſilio, & paſſim.

DIVORTIVM SVVM cum vxore tractaſſet.

Fallitur ſi quis mauult, *taxaſſet* &c. Taxatio vnius eſt figuræ aut dicterij, vel paucorũ, vt ſupra in Auguſto c. IV. Itaque Feſtus *ſcænicos* ait *taxatores dici, quod alter alterũ maledictis tangit* &c. Hoc *pungere* M. Varro dixit, Modio, apud Marcellum,

Sed ô Petrulle ne meum taxes librum,
Si te pupugit hic modo ſcænatilis.

Tractare autem eſt totum negociũ figurare ſiue σχηματίζειν, aut agere figuratè ſiue ἐσχηματισμένως. Hinc illud Afranij Emancipato apud Soſipatrum,

Quàm lentè tractat me atque inludit.

Sic itaque tractatum ſcænico exodio Domitiani cum vxore diuortium. Neque rectè qui quod Suetonius dixit, *quod quaſi ſcænico exodio* putant melius eſſe, *quod ſcænico exodio*, & ſuperfluere vocẽ, *quaſi.* Neutiquam abeſſe illa debet. Caius enim noſter intelligi vult non fuiſſe illud exodium ſcænicũ propriè; ſed *quaſi exodium ſcænicum.* Propriè ſcænicum exodium ridiculum eſt. Vnde Iuuenalis Sat. VI.

Vrbicus exodio riſum mouet Atellanæ.

Et patet Suetonij Tiberio c. XLV. T. Liuij libr. VII. At illud de Domi-

tiani cum vxore Domitia diuórtio exodium rei triſtis, & perſonas habens quaſi heroicas & tragicas, neque tam Atellanæ exodium, quàm tragicum. Itaque *quaſi ſcænicum* ſiue Atellanæ illud *exodium*, quia res triſtis in eo tractata diridiculi, & Domitiani ſugillandi cauſa. In Gręcia verò etiam tragica exodia quædã. Interpres Sophoclis in Aiacem γόους ſiue *lamentationes* triplices facit, ἐπισκηνίους ſiue *ſcænicas*, ἐπιταφίους ſiue *epitaphias* ſiue *ſepulchrales*, & ἐξοδίους ſiue *exodias*. Exodias intelligi vult exodij tragici, & lamẽtationes ſcænicas ipſius eſſe tragœdiæ ſiue dramatis: exodias verò exodij tragici. Græcis nullum exodium Atellanæ, ſed vt chorus duplex tragicus & comicus, ſic duplex quoque exodium tragicũ & comicum. Eáque de re Iulius Pollux c. xv. lib. iv. Fallitur Nonius Marcellus qui *exodium* dictum eſſe *quaſi* ἔξω τῆς ὁδοῦ, id eſt, *extra viam*. Eſt enim exodiũ τοῦ ὑποκρίσμου ad differentiam. Ἔξοδος nempe quiuis exitus, exodium exitus ſcænicus, quaſi in re parua nec vera ſed imitata, exitus. Neque ſat propriè L. Apuleius *exodium* dixit pro communi exitu.

FLAVIVM SABINVM alterum è patruelibus.

De altero patruele eſt infra c. xv.

PLEROSQVE PARTIS aduerſæ dudum etiam latentes conſcios.

Corrigunt, *Plerosque p. a. dudum etiam latentes, per conſcios inueſtigatos, nouo quæſtionis genere diſtorſit*, &c. Sed neque liber eis vllus facit, & multò minus ipſe C. Suetonij ſtilus. Nam Caius quidem,

A vt ex antiquæ ſcripturæ veſtigiis elici facile poteſt, voluit: *Pleroſque partis aduerſæ dudum etiam latentes conſcios, inueſtigatos, nouo quæſtionis genere diſtorſit.* conſcios partis aduerſæ dixit, intelligens complices: conſcios nempe illius partis tanquam ſceleris. At illud, *per conſcios inueſtigatos*, neque ſenſu neque ſono ipſo rectum eſt.

B

TRIBVNVM LATIclauium.

Tribunus hic laticlauius, *Iulius Caluaſter*, vt patet apud Dionem, vbi eſt πλατύσημος ἐς βουλείας ἐλπίδα. *Tribunus, ſpe perueniendi in Senatum, &c.* Hoc autem eſt, laticlauius, non Senatoris filius. Dixi quoque

C ad Veſpaſiani c. I.

CAP. XI.

SED ET CALLIDÆ INopinatæque ſæuitiæ.

Etenim, vt Dio inquit, ἐπλάττετο ἀγαπᾶν ὃν ἀεὶ μάλιστα ἀποσφάξαι ἤθελεν. *Eum à ſe diligi ſemper, quem maximè interficere volebat.*

D Voluit nempe Dio, ἀεὶ ὃν, &c. Tali quoque ingenio Antoninus Caracallus apud Spartianum Geta, *Fuit*, inquit, *eius immanitatis Antoninus, vt iis præcipuè blandiretur, quos ad necem deſtinabat, vt eius magis blandimentum timeretur quàm iracundia*, &c. Simili quoque Andronicus ingenio apud Nicetam in Alexio Manuele.

E

ADSIDERE IN THORO iuxta coëgit.

Coëgit. Nam aliter impietas & perduellionis crimen, adſidere in thoro principis, aut ſedili ſiue ſella,

quæ

quæ de more iuxta principis thorū poſita, vt apud Spartianum fine Hadriani. Et principio Seueri, & in narratione feſtiua Marcellini comitis de medico, Indictione xv. Leone Aug. II. ſolo Coſ.

PARTIBVS ETIAM DE cœna dignatus eſt.

Vt Caracallus apud Spartianum, *fratrem patruelem Afrum, cui pridie partes de cœna miſerat, iuſſit occidi* &c. Et Andronicus apud Nicetam οὓς χθὲς ἐψώμιζε στέαρ πυροῦ, καὶ οἷς τὸν μόσχον παρετίθει τὸν σιτευτὸν καὶ τὸν ἀνθοσμίαν ἐκίρνα ζωρότερον, καὶ τῷ κυκλῷ τῶν περὶ ἐκεῖνον ἐνέγραφε, τούτοις διετίθει χείριστως σήμερον &c. *Quos enim molli ſiligineo pane acceperat, & quibus vitulum opimum, ſiue fartum adpoſuerat, & fragrans vinum miſcuerat meracius, ſuorúmque albo inſcripſerat heri, eoſdem hodie peſſimè accipiebat* &c.

SIMVL GESTANTI.

Geſtans pro geſtato, vt vertens pro verſo, & id genus alia quæ dicuntur Atticè, vt notaui ad Planudis interpretationem Somnij Scipionis græcam. Scripſerat autem fortè an C. Suetonius, *quoad nouiſſimè ſimul geſtãtis conſpecto delatori eius* &c. pro, conſpecto eius ſimul geſtantis delatori, *Vis inquit* &c. Neque enim hoc ſimul geſtanti Arricino Clementi, ſed delatori eius dixit Domitianus.

NVNQVAM TRISTIOrem ſententiam ſine præfatione clementiæ pronunciauit &c.

A Amm. Marcellinus libr. xxix. *Animaduerſum*, inquit, eſt, *rectè hoc definitum. Nullum eſſe crudeliorem ſententiam ea, quæ eſt, cum parcere videtur, aſperior* &c.

NAM ET PARCETIS oculis veſtris.

Vt Cicero Philipp. XII. *Parcite o-*
B *culis ſaltem meis.*

C. XII.

MANVM PRÆBVIT.

Hinc deinceps aliis præbere orſus manum oſculandam. Eóque illud facit C. Plinij in Gratiarum actione ad Traianum, *Nec oſculum*
C *manu reddis.* &c. Oſculandam ille manum præbuit nempe vt ſeruis. Nam oſculari manum ſeruilis honor, vt apud L. Senecam Epiſt. XLVII. & CXXVII. Epictetum Arriani c. XIX. lib. I. Hoc à Domitiano introductum tenuêre quoque alij principes, non ſolum notæ ſuperbiæ vt Maximinus iunior: ſed moderati quoque vt Valerianus. Fla-
D uius Vopiſcus in Aureliano, *Poſt hæc Valeriani dicta, Aurelianus ſurrexit, atque ad manus acceſſit* &c. Neque principes ſolum, ſed priuati etiam proceres ſic manum præbent, apud Amm. Marcellin. lib. XXIV. *Adulatoribus*, inquit, *offerunt genua ſuauianda vel manus.*

E ALBATOS ET IPSVM miniſtros habere.

Albati principū miniſtri, vt Ammiani Marcellini libr. XXXI. Eáque de re dixi quoque ad Veſpaſiani c. XIV. Albatus quoque princeps ipſe vt Alexander Seuerus apud Lam-

prid. Et apud Phœdrum Fabella xxcIIX. Imperator toga candida, faſciis & calceis candidis. Albati quoque principis cognati & adfines eorúmque miniſtri vt nunc, & ſupra Veſpaſiani c.II.

C. XIII.

TACERE TANTVM modo iuſſit voce præconis.

Sic poſtea quoque Hadrianus, populo validè in arena petenti aliquid, vt eſt apud Dionem, οὔτε ἔνειμε, καὶ προσέτι ἐκέλευσε δὴ τὸ τοῦ Δομιτιανοῦ κηρυχθῆναι, Σιωπήσατε &c. *neque id tribuit, inſuperq; iußit prædicari à præcone, illud Domitiani verbum, Tacete.* &c. Deinde ſequitur apud Dionem aut potius breuiatorem Dionis verbis turbatis hoc modo οὐκ ἐλέχθη μὲν γὰρ ὁ γὰρ κήρυξ, ἀνατείνας τὴν χεῖρα, καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου ἡσυχάσας (ὥσπερ εἰώθασι ποιεῖν, οὐ γάρ ἐστιν ὁπότε ὑπὸ κηρύγματος σιγάσονται) ἐπειδὴ ἐσιώπησαν, ἔφη, τοῦτο θέλει &c. Mira verborum implicatio, neque à Dione illa, ſed Xiphilino breuiatore & miſcellione, Dio quidem ipſe voluerat οὐκ ἐλέχθη μὲν γάρ. ὁ γὰρ κήρυξ, ἀνατείνας τὴν χεῖρα, καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου ἡσυχάσας, ὥσπερ εἰώθασι ποιεῖν, ἐπειδὴ ἐσιώπησαν (οὐ γάρ ἐστιν ὁπότε ὑπὸ κηρύγματος οὐ σιγάζονται) ἔφη, τοῦτο θέλει. Hoc eſt, Neque tamen dictum eſt verbum hoc. Præco enim, cum ſuſtuliſſet manum vt ſilentium faceret, quemadmodum ſoliti præcones facere populúſque tacuiſſet (neque enim accidere ſolitum eſt, vt præconi non pareat ſilẽtium imperanti) dixit. *Hoc voluit.* &c.

CVM DICTARET FORmalem epiſtolam.

A Dixi ad Titum c. VI. De Deo autem Domitiano ridiculum illud Philoſtrati lib. VII. vbi accuſator iubet Apollonium ὁρᾷν ἐς τὸν ἁπάντων ἀνθρώπων θεόν, *Adſpicere ad omnium mortalium Deum,* Domitianum ſcilicet. Dixi quoque de illa diuinitate ad Spectacula Martialis Epigr. XVII. Cenſent aliqui *formales* dictas epiſtolas, quod vt eſt infra c. XX. *alieno eas.* Domitianus *formaret ingenio* &c. Sed verius eſt, quia tanquam formæ eſſent, quas procuratores eius ſequerentur. Nam alioqui etiam *orationes* eius formales, & *edicta* formalia fuiſſent. Etenim hęc quoque alieno formabat ingenio, c. eod.

C

EX QVIBVS SEPTEM medios continuauit.

At apud Dionem eſt ὕπατος μὲν, inquit, ἔτη δέκα ἐφεξῆς, id eſt, *conſul perpetuo decennio.* &c. Sed Dio, aut breuiator eius Faſtis refellitur, & fortè an error natus ex nota numeri eſt.

D

SEPTEMBREM ET Octobrem menſem.

De Octobri menſe etiam Dio, de Septembri autem omiſit, aut ipſe, aut quod vero ſimilius eſt, curator eius. Vtrique autem natali ſuo menſes illos ſic tranſnominare voluit, natali imperij ſui, & natali vitæ.

E

C. XIV.

NON ALIA MAgis re.

Inter alias autem res quibus permotus,

motus, etiam Ionum legatio fuit, de qua Philoſtratus in Apollonio fine lib. VI.

NOVVM ET EXCOGITATUM honorem.

Δὶς τὸ αὐτὸ, pro *nouiter excogitatum* &c. neque vllus hic correctioni locus eſt.

ET NEC NISI SEcreto.

Vt ſupra, *Tempore quoque* &c. Et mox, *Vtque* &c.

NE BONO QVIDEM exemplo audendam eſſe patroni necem.

Atqui Epaphroditus ille quodammodo ſeruator Neronis. Sed periculoſæ plenam eſſe rem aleæ quoquo modo principi manum admouere, exemplum dedit Baſilius Macedo Imperator apud Micaëlem. Glycam lib. IV. Ludouicus XI. Galliæ rex apud Philippum Cominæũ, Sueno Daniæ rex apud Saxonem Grammaticum lib. XIV. Malè Victor Aurelius in Epitoma tribuit hoc auxilium eunucho Sporo.

QVOD NERO MANV eius adiutus exiſtimabatur.

Dio etiam prætextum ſiue colorem quo vſus ea in re Domitianus, ita expreſſit, ὅτι μὴ ἤμυνε τῷ Νέρωνι, *Quod Neroni non propugnauiſſet.*

C. XV.

TANTVM NON IPSO eius conſulatu interemit.

Sic Philoſtratus Apollonij lib. IIX.

A ἔτυχε μὲν γὰρ Κλήμεντα ἀποκτείνας, ἄνδρα ὕπατον &c. *Nam occiderat Clementem Conſulem* &c. Sed Critici notant, ὕπατον à Philoſtrato dictum pro ὑπατικόν. Nollem excidiſſe hoc eis, Nihil enim apertius quã ὕπατον Philoſtrato eſſe conſulem, &C. Suetonio, *tantum non ipſo eius conſulatu*, &c. eſſe, ipſiſſimo conſulatus eius

B tempore. Eáq; acta mihi res ad Veſpaſiani caput V. cum oſtendi quoq; ex huiuſce ignoratione articuli deprauari à Criticis locum illum Caij noſtri. Quid ni autem Dionem quoque vbi eſt, τὸν φλάβιον Κλήμεντα ὑπατεύοντα &c. explicant. *Flauium Clementem excos.* aut conſularem, vt varam ſequatur vibia? Malè apud Dionem eſt φάβιον &c. Malè & apud Eu-

C ſebium in Chronicis Latinis: vbi de alia Flauia Domitilla Clementis ex ſorore nepte agitur, *Flauij Clementis Conſulis.* Rectè in Græcis Κλήμεντος φλαβίου ὑπατικοῦ. Flauia enim hæc Domitilla Flauij Clementis ex ſorore neptis, anno ſequente relegata in Pontiam inſulam eſt, quo tempore Clemens non iam Conſul, ſed

D Conſularis dici potuit. Ac rectè quidem Conſularis, quanquam in Conſulatu anno ſuperiore occiſus. Quippe qui Conſul fuit, etiam mortuus Conſularis eſt. Itaque Cardinali etiam Baronio eſt obiectus error in Annalibus narranti Flauium Clementem occiſum anno Domitiani XV. exconſulem ſiue Conſularem. At rectè Euſebius Eccleſiaſt.

E hiſtoriar. c. XIX. libr. III. Flauiam Domitillam eo anno relegatam ἐξ ἀδελφῆς γεγονυῖαν φλαβίου Κλήμεντος, ἑνὸς τῶν τηνικάδε ἐπὶ ῥώμης ὑπάτων. Dici hoc Latinè debuit, *ex ſorore natam Flauij Clementis vnius eorum qui Romæ aliquando Coss.* &c. Malè Baronius reddidit, *qui vnus ex Coss. tum Romæ fuit.* &c. Philoſtrati autem

verba ſic habent, Ἔτυχε μὲν γὰρ Κλήμεντα ἀπεκτονὼς ἄνδρα ὕπατον, ᾧ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἑαυτοῦ ἐκδεδώκει, πρόσταγμα δὲ ἐπεποίητο περὶ τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν τοῦ φόνου, κἀκείνην εἰς ἀνδρὸς φοιτᾶν &c. Hoc eſt, *Occiderat enim Clementem Conſulem, cui ſororem ſuam collocarat. Edictum autem propoſitum erat tertio quartóq; poſt cædem illam die, vt ipſa quoque in viri veniret* &c. Corrigũt Critici illi κἀκείνην εἰς ἄνδρας φοιτᾶν, & interpretantur, *vt ipſa quoque in publicum prodiret* &c. Sed longè à ſcopo Philoſtrati, ſiue vt locuti olim petiuolo eſt reſcriptio illa. Voluit enim, κἀκείνην εἰς Πανδατέρειαν φοιτᾶν, id eſt, *vt etiam illa in Pandatariam iret* &c. relegata ſcilicet. Dio, ἡ δὲ Δομιτίλλα ὑπερωρίσθη μόνον εἰς Πανδατάρειαν. *Domitilla verò tantum relegata eſt in Pandatariam.* Scripſerat fortè an Philoſtratus, Πανδατέρειαν. Librarij legere neſcientes illud Πανδατέρειαν, ſiue vt rectius Geographo eſt Πανδατάρειαν, pro ſuo captu fecêre ἄνδρας, *ex inſula viros*, vt Ouidio ad metaphorſes illud corollarium & quaſi mantiſa eſſet, ſcilicet. Sic autem Philoſtratum voluiſſe ipſa narrationis quoque ſeries argumento eſt. Propoſito enim edicto, Stephanus libertus Domitillæ conſilium cepit, interficiendi Domitiani, à quo iam duplicata ei iniuria, vt qui non ſatis habens dominum eius interfeciſſe, patronam quoque relegaret. Hinc itaque Stephano animus ſe vlciſcendi. Hic dolor vera Stephano cauſa, illa quam Philoſtratus profert, ſpecioſa magis quàm vera, nempe cogitauiſſe de tyranni cæde Stephanum, vt Clementem priuatim, aut etiam publicè omnes vindicaret.

Si quis autem cogitet Philoſtrati παρόραμα eſſe εἰς Ἄνδρον *in Andrum* ſcilicet inſulam pro εἰς Πανδατάρειαν,

A ego illius accuſationis ſubſcriptor non fuero. Neque ille nõ error calculi eſt Flauiam Domitillam qua de nunc agitur, à Philoſtrato malè Domitiani ſororem nominari, cũ fuerit Clementis ex ſorore neptis. Atqui ea neptis alia Flauia Domitilla in Pontiam inſulam ſequente proximo anno relegata, neptis Clemẽtis viri Conſularis ex ſorore Plautilla. B Déq; hac in martyrologiis eſt. nonis Maij Dio quidem Flauiam Domitillam, qua de nunc ſermo eſt, Domitiani συγγενῆ id eſt *cognatam* vocat: ſed aut abutens nomine συγγενοῦς pro ſorore, aut lapſus in hiſtoria.

C QVO MAXIME FACTO maturauit ſibi exitium.

Cur eo maximè facto, patet facilè ex ante à me dictis.

EANDEMQVE SEMPER ſortem.

Sortes Fortunæ Præneſtinæ in tabellis, quales ſuffragiorum, vt in D nummo M. Plætorij, quam malè ibi arcellam eſſe arbitrati.

MINERVAM QVAM SVperſtitioſè colebat.

Hinc Martiali *Pallas Cæſariana* epigr. I. lib. IIX. & *Palatina* epigr. E v. lib. v. vbi & *Deus* Domitianus, quippe Mineruæ filius. Eodem pertinet epigr. I. lib. VII. Mineruæ autem filium ſe dici & haberi voluiſſe præter Philoſtrat. Apollonij lib. IIX. indicio ſunt quoque Fabius, & nummi Domitiani.

EXCEDERE SACRArio.

Additur à Dione, viſam curru nigris equis iunĉto in terræ hiatum demergi.

C. XVI.

NVNTIANS ESSE QVI magnum quid adferret.

Magnum hoc erat, Flauium Clementem viuere & armari, quē Domitianus interfectum putaret. Nuncius autem ille Stephanus de quo c. ſeq. Narrat Philoſtratus Apollonij lib. IIX.

PARTHENIVS CVBIculo præpoſitus.

De quo etiam vt poëta non malo Martial. epigr. XI. lib. XII. & XXIIX. lib. IIX. & LXXIX. lib. IV. & VI. lib. V. & I. lib. XI.

IN CVBICVLVM SE recepit.

At Philoſtratus ibidem ἀπολαβὼν αὐτὸν εἰς τὸν ἀνδρῶνα οὗ τὰ βασίλεια, *Seducens eum in andronem ſiue andronitidem, vbi regia.*

C. XVII.

DE INSIDIAR. CÆdiſq. Gen. hæc ferè diuulgata.

Quæ nunc Suetonius, narrat quoque Dionis breuiator in fine Domitiani, ſed is paullò ante altius repetito principio aliam quoque telam narrationis texuerat, de puerculo, & tabellis in quibus perſcriptum inter reos etiam Domitiæ v-

A xoris Domitiani nomen &c. Sed narratio illa omnis ex vita Commodi Antonini trāſlata ad Domitianū, vel ipſius Dionis fruſtratione, vel quod verius forte eſt, Xiphilini trūcatoris ignauia, vt Herodianum legenti in Commodo, tanquam Solis radio ſcriptum eſt. Et quidem verba eius etiam ipſa Herodiani ſublegit pleraque bonus ille B ἱστορειοσυῤῥαπτάδης, vt, παιδίοντι τῶν γυμνῶν τῶν ψιθύρων. Item *Ϛνίδιον* φιλύεινεν δίθυρον, Et id genus alia. Sic Commodus factus eſt Domitianus, Martia mutata in Domitiam. Denique Ouidium dixeris aliquem hic Dioni operam dediſſe, qui metamorphoſes ſuas locupletare vellet. Nata verò Dioni aut eius ſubdigis Xiphilino & Zo- C naræ implicatio illa ex ſimilitudine quadam hiſtoriȩ, quod etiam Domitia Domitiani vxor conſcia illius cædis, & coniurata in virum, vt apud Aurel. Victorem eſt in Epitoma, qui cauſam quoque ſubiungit nempe quod etiam Domitia ſibi à Domitiano metueret, propter amorem Paridis, præteritum ſcilicet, ſiue propter quem D repudiata ſemel iam olim fuerat. Dixi *præteritum*. Occiſus enim iam olim mimus ille, & Domitia quoque populo exorante recepta in gratiam & matrimonium à Domitiano, vt eſt apud Zonaram.

ET REVS INTERCEptarum pecuniarum.

Stephanus hic & *Parthenius* & E *Clodianus Cornicularius*, & *Maximus Partheny libertus*, & *Saturius decurio cubiculariorum* &c. quos recenſet hoc capite Trāquillus ij ſunt, quos Iuuenalis fine Satyræ IV. *cerdones* vocat, quia ſcilicet omnes quaſi mercenarij & lucriones, ma-

ximeq. omnium Stephanus.

Sed,inquit, *perijt poſtquam cerdonibus eſſe timendus Cœperat* &c.

Nec malè in Iuuenalem Gloſſæ veteres, *Cerdo,* inquiunt, *eſt propriè turpis lucri cupidus.*

De ſupplicijs autem horum *cerdonum* Epitoma Aurelij Victoris in Nerua.

AC SINISTERIORE brachio velut ægro.

Philoſtratus lib. IIX. *ξίφος δ᾽ ὑφόρας τῷ τῆς ἀριστερᾶς πήχει, καὶ τὴν χεῖρα ἐπιδέσμοις ἀναλαβὼν, οἷον κατεαγυῖαν* &c. Hoc eſt. *Pugione autem manus læuæ vlna ſublato, & manu telamonibus obuoluta quaſi fracta eſſet* &c. Malè ſcriptũ ibi *ὑφόρας* pro *ὑπήρας*, & procul à ſcopo illi qui corrigunt *ὑφαρμόσας*. Sed iidem non malè, quod ex Philoſtrati loco illo confirmant lectionem Iacobi Ferrarij corrigentis, *ad ipſam horam dolonem interiecit* &c. vbi malè vulgo eſt, *dolum* &c. Vbi autem illi gentium legêre Philoſtratum, qui notant traditum à Philoſtrato dexterum Stephano brachium obuolutum fuiſſe,contra quam narrat Suetonius?

PROFESSVSQ. CONſpirationis indicium.

Quale conſpirationis indicium illud dixi ad c. antecedens.

CINERIBVSQVE IVLIÆ commiſcuit.

Ex ritu priſco videlicet, quo cineres amantium miſcere ſoliti. Amantes autem Domitianus & Iulia. Nam etiam recepta in coniugium Domitia, cum Iulia tamen nihilominus vt antè conſueuit. Eaque de re Zonaras. *Sic miſcere cineres* apud Ouid. lib. III. Nequitiæ.Martial.epig.propen.lib.I. *Oſſa miſcere* apud Propert. eleg. VII. lib.IV. Aliaque ſexcenta quæ omnibus paginis ſe offerunt.

C. XIIX.

VVLTV MODESTO ruboriſque pleno.

C.Tacitus in Agricola. *Sæuus ille vultus & rubor, à quo ſe contra pudorem muniebat &c.* Meliùs, *quo ſe cõtra* &c. Argutè & quaſi *ὀξύμωρως*. Ceteris pudoris nota rubor eſt:Domitiano erat quaſi vmbo aduerſus pudorem.

Modeſtus autem quoque vultus Domitiani non à modeſtia, ſed naturæ lineamentis, aut etiam addito ſimulationis artificio, qualis Chærea Terentianus, *Terram intuens modeſtè* &c.Benè C. Plinius in Gratiarum actione quaſi interpretaretur hunc locum, pingens penicillo ſuo Domitianum, inter cetera,*In ore*,inquit,*impudẽtia,multo rubore ſuffuſa.*

GRANDIBVS OCVLIS.

Addit C. Plinius in Gratiar. act. oculos ei quaſi ſemper iraſcentis fuiſſe, *Superbia*, inquit, *in fronte, ira in oculis* &c. At Philoſtratus ruborem illum de quo ante dictum eſt,refert ad iracundiam. Sic enim lib. VII. *φθέγγεται μὲν γὰρ βαρὺ κἂν πράως διαλέγηται: ἡ δ᾽ ὀφρὺς ἐπίκειται τῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἤθει: μεστὴ δ᾽ ἡ παρειὰ χολῆς, ταυτὶ γὰρ μάλιστα ἐπιφαίνεται*. *Sonat enim graue quiddam, & iracundum, etiam cum leniter agit: ſupercilium ſolitum oculo ſemper imminere: plena ira-*

iracundiæ gena, hîc enim potiſſimum adparet &c. Hîc nempe in ſuperciliis & genis oculorum. Hanc Philoſtrati deſcriptionem aiunt planè contrariam eſſe his quæ Domitiano tribuit Suetonius, nempe *vultui modeſto ruborisque pleno.* Sed haud vidi magis. Nam fuit quidem à natura Domitianus & necdum planè tyrannus, tali vultu: poſt ex inſtituto vitæ tyrannicæ, vultu ſemper iracundo, quali pingitur à Philoſtrato, qui de Domitiano agit vt iam planè plenéque tyranno tetro, immani, importuno, atroci. Quocirca ſic agens quoque Plinius *iram* ei *tribuit.* Et tamen illi qui ſic iniuria reprehendêre Philoſtratum, quaſi canentes ἐπινίκιον, *vnius* inquiunt *Suetonij teſtimonium plus ponderis apud omnes ſani iudicij habebit, quam ſexcentorum ſiue Philoſtratorum, ſiue Apolloniorum* &c. Interroga eos. Quid ita? reſpondebunt. *Sic volo.* Nam ratio quidem hic nulla eſt. Etenim Philoſtratus pleraque omnia ſua ex epiſtolis aliiſque tabellis Apollonij tranſcripſit, vt patet fine libri VII. & aliàs. Apollonius autem teſtis oculatus eſt, quali vultu Domitianus. Anne igitur ſano ſincipite hominibus maior eſſe debebit fides & auctoritas Tranquilli teſtis auriti, aut etiam cæci?

QVÆ TAMEN EI VAletudine longa remacruerant.

Quomodo remacruerant ei ſi deformis eorum gracilitas? Dixeris forte, *remacruerãt* eſſe pro *macruerant*, & intelligi debere, gracilia ei crura non natura, ſed morbo fuiſſe. Atqui ſic etiam venter ſanè remacruiſſet. Timidè ſuſpenſéque dicam, verum eſt tamen. A librariis, aut fortean criticis quoque indoctis olim, adſcriptum C. Suetonio eſt nomen gracilitatis, quod non arbitrarentur, vt ventrem, ſic etiam crura obeſa rectè dici. Atqui debuêre arbitrari. Sic enim etiam *terga obeſa* Virgilio III. Georg. *Fauces obeſæ* ibidem quas Seruius malè interpretatus, *clauſas. Obeſa inluuies* id eſt craſſa. Iun. Collumella c. X. lib. VII. A. Gellius quidem c. VI. lib. XIX. Obeſum propriè *eſſe gracile, vſitatè autem craſſum. Sed melius Feſtus propriè* pingue quaſi ob ſiue ad edendum, ſiue eſui aptum. Scripſit ergo Suetonius, *& obeſitate ventris & crurum, quæ tamen ei* &c.

SI CVI ALII VEL IOco vel iurgio obiectaretur.

Sic criminoſum & exitiale, Caij tempore *capram nominare* Suetonij c. L. Eleganter Demetrius Phalereus lib. de elocutione, *Talia*, inquit, *multa eueniunt apud tyrannos, vt Philippus Macetum rex quod eſſet vnoculus ſiue cocles, iraſcebatur ſi quis audiente eo cyclopis nomen ederet, aut omnino mentionem oculi faceret. Hermias Atarnenſium tyrannus, quãquam aliâs lenis, vt fertur, nõ facile tamen patiebatur, ſi quis cultellũ, aut ſectionem, aut exſectionem nominaret, eo quod Eunuchus eſſet* &c. Malè interpres omiſit, ἢ ἐκτομήν.

C. XIX.

PEDIBVS NON TEMEre ambulauit.

Has tales Domitiani delicias tangit C. Plinius in Gratiar. actione cum ait. *Iam hoc ipſum, quod ingreſſus es quàm mirum lætúmque? Nã*

priores inuehi & importari ſolebant, A *non dico quadriiugo curru, & albentibus equis, ſed humeris hominū, quod arrogantius erat* &c. Quem locum ſic imitatione expreſſit Latinus Pacatus in Panegyrico Theodoſij. *Quin ſi quando in lucem venire & diem ferre potuiſſent, lecticis tenſisque ſubuecti & denſiſſima ſupra circumque cooperti virorum armorumque teſtudine, ſenſim atque ad numerum* B *mouebantur.* &c.

EQVO RARIVS, LEctica aſſiduè.

Cōtra laudatus à C. Plinio in Gratiarum actione Traianus, quod in expeditionibus, *non vehiculum vnquam, non equum reſpexerit* &c.

IN ALBANO SECESSV. C

Albanum otium C. Plinius vocat, in Grat. act. Dio autem fuiſſe hanc Domitiani quaſi ἀκρόπολιν, dicere, opinor, voluit ἀπραγόπολιν, ludens ad illam de qua Auguſtus Suetonij c.XCIIX. Gloſſæ veteres in Iuuenal. Sat.x. h[illegible] inſulę Capreis nomen ab Auguſto impoſitum, Suetonius verò inſulæ vicinæ, dictamque *à deſidia ſecedentium.* D Iuuenalis quidem ipſe de Capreis quoque intelligens & de Tiberio agens, dixit

——*Caprearum in rupe ſedentem.*

PRO SCOPVLO.

Nulla dubitatio eſſe poteſt, quin ſcripſerit Caius, *pro ſcopo*, rectéque ſic iam olim Læuinus Torren- E tius.

C. XX.

ALIENO FORMABAT ingenio.

Hinc *epiſtolas formales* dictas ſupra c.XIII. fruſtra ſuſpicère, vt tunc oſtendi.

VELLEM TAM FORmoſus eſſe quàm Metius ſibi videtur.

Non diſſimiliter Ariſtoteles apud Stobæum Serm. XLV. viſo adoleſcētulo ſuperbiente, nihilque boni B ſciēte. Νεανίσκε, ἔφη, οἷός σοι δοκεῖς αὐτὸς εἶ, ἐγὼ γενοίμην· οἷος δὲ τῇ ἀληθείᾳ ὑπάρχεις, τοιοῦτοί μοι οἱ ἐχθροὶ γένοιντο. *Adoleſcentule qualis tu tibi videris, ego ſim: qualis autem reipſa es, tales ſint hoſtes mei* &c. Malè ſcriptum ibi οἷός μοι δοκεῖς &c.

SVBRVTILVM ET INcanum.

Incanum dixit non pro valde cano, vt Virgil. Æneide VI.——

Incanaque menta Regis Romani---

id eſt, valde cana. Numa enim vt Seruius notat, *canus à prima ætate.* Neque rectè Cariſius lib. IV. *Incana* explicat ſimpliciter, *cana*: ſed incanum Suetonio nunc mixtum ſiue adſperſū canitie, vt in Gloſſis σπαρτοπόλιος *Incanus.* D Idemq. μεταιπόλιος vt apud Scholiaſten Homeri ad Iliad. V. Dixi quoque ad Horatij Odā x. lib. IV. vnde autem dictus σπαρτοπόλιος ex C. Plinio intelligi poteſt c. XI. lib. XXXVII.

Atque hic quidem vrbanus Domitiani iocus in σπαρτοπόλιον: at ille atrox Commodi Imperat. apud Æl. Lamprid. qui *in iocis quoque pernicioſus, cum quem,* vt ille loquitur, *vidiſſet albeſcentes inter nigros capillos quaſi vermiculos habere, ſturno adpoſito qui ſe vermes ſectari crederet, capite ſuppuratum reddebat* &c.

C. XXI.

C. XXI.

CONDITIONEM PRINcipum miſerrimam.

Tangit hoc Domitiani verbum Volcatius Gallicanus in Caſſio, & ſimile profert Hadriani. *Miſeram eſſe conditionem Imperatorum, quib. de adfectata tyrannide niſi occiſis non poteſt credi.* Neque longè hinc aliena vox Domitiani quam Philo- B ſtratus profert initio lib. VII. τὴν ἀπιςίαν εἶναι φυλακτήριον τυράννου πρὸς πάντας, *Diffidentiam tyranno cuſtodiam eſſe aduerſus omnes.*

C. XXII.

FRATRIS FILIAM ADhuc virginem corrupit.

Hinc Domitianus *princeps inceſtus* C. Plinio in Gratiar. act. Idemque epiſt. XI. lib. IV. narrans de Do- A mitiano puniente inceſtum virginis Veſtalis, *cum ipſe,* inquit, *fratris filiam inceſto non polluiſſet ſolum, verum etiam occidiſſet* &c. Quemadmodum occiderit, patet hoc capite cum ait, *vt etiam cauſa mortis extiterit* &c. aut ex alio etiam flagitio, quod innuere Iuuenalis videtur Sat. IV. verſu illo.

Rubrius offenſæ veteris reus atque tacendæ.

In eumque locum Gloſſæ veteres tangunt ſi lectę ſatis & intellectæ & ſine mendis. Iunge ſupra c. I.

C. XXIII.

BEATIOREM POST ſe lętioremque Reipubl. ſtatum.

C Hinc fortè ſuſpicio eius exſtitit vel aucta eſt, de imperio Neruæ, de qua copioſè Philoſtratus Apollonij lib. IIX.

MEMORALIA, LECTIONES EMENDATÆ

AC DEFENSAE.

A

ACcessio morbi prima 58.1.d

Actionum pœnalium cõcurſus 83.1.d

Adhamare 54.1.a.b

Admiſſionales. 40.2.a. Eorum corpus, genera, officia 40.1.e

Adſertiones perſuaſoriæ 56.1.d.& 2.a

Ædificantium prærogatiua 32.2.a

Ædiliũ munus curatio vrbis & viarũ 22.1.a

Ægypti clauſtra, cornua 29.1.b

Æſtiua, hiberna, principum 58.2.d

Agere publicum, crimen, Rempubl. menſuram, ſecretum 3.1.d

Agere, pro gerere 89.2.b

Agrætius emendatus. 78.2.c

Albatus princeps. 101. 2.e. & miniſtri eius. 40.2.c.101.2.e. etiam priuatorum aliqui 40.2.b.c

Amici principis, cõſiliarij 79.2.c

Ampliſſimi ordines, Senatorius & equeſter 34.1.c

Ἀνάφορα 60.2.b

Ἀπολυτικόν 75.1.d

Annonæ grauitas cauenda principi 15. 2.e. clauſtra 29.1.c

Anteambulones 7.2.a

Antepedes 7.2.c

Ἀπλοκύων 39.2.e

Apophoreta 49.1.b

Ἁρπαγόπολις 108.1.d

Apud 24.1.d

Aquilæ militaris amiſſio 19.1.a

Arbores adoratæ. 20.2.b

Archimimi & archimimæ 49.2.a

Aſtynomi 22.1.d

Atrium, caſtra ſalutatorum 23.2.e

D. Auguſtinus emendatur 69.1.d

Auſonius emend. 81.1.c

B

Balneum via ad cœnam. 52.2.a. ei iunctum hypocauſtum, ſphæriſterium, gymnaſia 50.2.a

Barbati, Barbatuli anno XIIX. 98.1.c.d

D. Baſilius emendatus 86.2.e

C

Cæſares 74.2.d

Cæſaris eloquentia militaris 67.1.b

Cæſariani, pro libertis Cęſaris 54.2.e

Calciarium 31.2.d

Calor, febris 58.2.c

Calpar 5.2.c

Cancellarij 76.1.b. Eorum genera multa ibid

Canis, conuicium militare 39.2.d

Canon frumentarius vrbis Romæ 16.1.a

Cantare, pſallere 68.1.c

Capitolium vetus, nouum 32.2.c

Iulij Capitolini lectio defenſa 27.1.d

Cariſius notatus 108.2.d

Carmelus Deus 24.2.a. Mons ibid.

Caſtratio vetita 94.2.e

Caua manu accipere 57.1.e

Cauſidicorum figuræ, & linguæ intemperantia 38.1.& 2.a

Cedrinus notatus 76.2.b, 88.1.c. κείρειν, adtondere pro minuere 48.1.b

Cẽſura Reipubl. veteris, nouæ 72.2.c.73.2.d

Cenſura, cenſoria poteſtas, præfectura morum differunt 73.1.b

Cenſura perpetua, temporaria 73.1.b

Centumuiri. 35.2.b

Centuriones, & primipili differunt 2.2.c

Cerarium 31.2.e

Chartaticum ibid.

Cicero emendatus. 14.1.d. 38.1.c. lectio eius defenſa 54.1.a

Ciuica 98.2.c

Ciuile, ciuilitas 34.2.b

Claſſes populi Rõ. quatuor maritimę 31.2.a

Claſſiarij 31.2.c

Clodij 53.1.c

Coactores argentarij, auctionarij, auri luſtralis 2.1.e

Codex Theodoſianus emendatur 20.2.c

Codex Iuſtiniani emend. 32.1.a

Cœnæ imperatoriæ honor 10.2.d

Cohortium genera duo 20.1.b.

Coloſſeros 57.1.c

Cometes 58.1.b
Comites, ſacrarum largitionum, Patrimonij ſacri, rerum priuatarum 43.1.d
Communis, κοινωνικὸς. 66.1.c.
Communitas, comitas differunt ibid.
Compaſcere, compeſcere. 21.2.c
Concio, corona differunt 30.2.a
Concubina, ſemiuxor 51.2.e
Concubinatus, inæquale coniugium. 52.1.a
Coſſ. nomina προσθυσίας 5.1.a
Concionatores, cunctionatores, cocionatores, cociones, artilatores 38.2.b
Contubernium 13.1.e.17.2.d
Contumacia 39.1.b
Contumeliæ cauſa coniectio raporum, fragminum panis, pulueris, fimi, cœni, luti 16.1 c
Correctorer 15.1.a
Coronę ſcęnicę, 48.2.c. Germanicę exploratoriæ 93.1.a.c
Credere 37.1.b
Cumpedes 7.2.c
Curatores 82. Cæſaris 43.1.c
Curioſitas inter laudes hiſtoriæ auguſtæ 4.1.b
κουρσεύειν 84.2.d
κουρσεύοντες ibid.
Curſores ibid.

D

Decemuiri 35.2.d
Deductio tenſarum 24.2.d
Deierare, Deiurare 21.2.b
Delicium 66.1.e
Deripere, diripere 21.2.c
Detrectare, detractare ibid.
Deuertere, diuertere ibid.
Diathyrum 60.1.a.d
Diē ordinare, diſponere, diſtinguere 50.2.d
Digeſtorum lectio defenſa. 29.e.83.35. emendata, 38.2. b.60. 1.a. explic. 13.2.c. 83.2.c
Dimiſſorium 74
Dio Nicæus emendatus 102.73.2.a 103. 2.c.108.1.d
Eius lectio defenſa 45.2.c. 80.1.c.98.2. b.102.1
Notatus 102.104.
Diſpenſatores, villici differ. 55.2 4
Diſpenſatio rerum Cæſaris ordinaria, exordinaria ibid.1.e
Diurnare 21.2.b
Domeſtici heredes, pro ſuis 58.1.a
Dotare, inſtruere 40.1.b

E

Edicta 82.1.a
Elogium 69
ἰσοῦν 97.2.b
Epiphanius notatus 88.2 c
Epiſtola formalis, formata, ſollennis, de iure 75.102.e
Equites Romani, municipales, prouinciales 11.1
Et, quod excurrit 14.1.c
Euagrius emendatus 56.2.b.88.1.b
Euirati, euirare 79.2.a
Euitare ibid.b
Eumenij lectio defenſa 46.2.d
Euocati 2.1.c
Euſebius Chronicis emend. 103.2.c
Exephebi 98.1.a
Exercipedes 84.2.c
Expertus, peritus, εἰδὼς 19.1.e
Exodij genus triplex. 100. 1, a. pro exitu quouis ibid.c
Exſulum deportatio in inſulam locata. 39. 2.b. ea quemadmodum fieret 83.1.c.

F

Fabius emend. 38.2.d
Falacrinus vicus 4.2.d
Falſarij 69.2.b
Fas 34.2.c
Felicitas, pro rei Romanæ dominatu 23.2.d
Filius pacis, potentiæ, perditionis, caſtrorum 47.2.a
Figuræ, figurati morſus, figurata dicta 38.1.b
Flauiæ gentes 20.1.e
Fortuna aurea 23.2.d
Frictiones 50.1.d.e
Frugalitas an virtus regia 80.2.e
Frutex, frutica e 21.1.c.
Fulmina cælo ſereno 85.2.e
Funerum redemptio. 49.2.c. impenſę ibid.

G

A. Gellius notatus 107.2.b
Geneſis 41.1.d.
Genus pro gente 19.2.b
Gerere pro agere 89.2 b
Germanicius, Germanicianus, Germanicus 26.1.c
Geſtans pro geſtato 101.1.d
Gloſſarij emendatio 2.2.b
Gloſſę veteres in Iuuenal. notatę 91.2.d
Gremium, ſinus diff. 22.2.b
Gymnaſia iuncta balneis 50.2.b
Γυνὴ vxor 51.2.d

H

Heroum ſtatuæ in pompa circenſi 62.2.d
Hiſtoriæ Auguſtæ, & βιογραφίας officium 4.1
Hordearium 31.2.e
Humanæ gentes, pro gentib. imperij Rom. 73.2.c
Humanum genus, pro his qui in imperio Rom. ibid.
Hypocauſta iuncta balneis 50.2.b

I

Imperatorum anni acti in imperio, vt nu-

merentur 54
Imperatoris nomen vexillis inſcriptum. 26.2.a.& imago picta ibid.
Improbus pro impudente 54.1.a
Impudici, impudicitiæ nota 39.1.c.eius infamia ibid.
Inædificationis ius 32.2.a
Incanus. 108.1.c
Inciuiliter,tyrannicè. 77.1.e
Incubationes 30.1.c
Indicium & notoria differ. 69.1.a
Inedia bonæ valetudinis mater 50.2.c
Iſiodori Gloſſæ emend. 79.2.b
Iſiodorus Peluſiota emend. 84.1.d
Inſtitutiones Iuſtiniani emend. 1
Inſubidus 21.1.a
Iudaici & Carpici cognomentum ſpretum 30.2.d.78.1.a
Iudex,reciperator differ. 11.2.e
Iurare in verba 77.2.a
Iuuenalis emend.27.1.d.ei lux data, 106 1.a.Lectio eius defenſa 92.1.a

L

Lampridius emend. 79.2.e
Latus clauus 17.1.a.b.c.eius impetratio 17.1.c
Lauri in gremium Iouis depoſitio tacitus triumphus. 94.1.d
Lecticarum plagulę,ſpecularia 86.1.e.& 2.a
Legatus Cæſaris, 14.1. e. municipalis, prouincialis, eorúmque Romæ multitudo 57.1.a
Leges fixæ ad parietem 33.1.c
Lentiones 49.2.a
Leporis marini venenum 87.1.b
Libertinitas triplex 11.2.c
Linguarium 31.2.e
Lites immortales.35 2. a. minuendæ.36.1.c. earum mercatores, cociones, moratores. 38.2.b. 78.2.b
Locarium 31.2.e
Logothetæ.76.1.d eorum genera ibid.
Ludi ordinarij,exordinarij 9.1.e

M

Magiſtri rei priuatæ,43.1.e.epiſtolarum, libellorum,memoriæ 51.1.e
Manceps,menceps 4.1.a
Mango,mangonici quæſtus 16.2.c
Manſiones caſtrenſes,paganicæ 86.1.c
Manubiæ. 44.2.e
Manumiſſiones emtæ,gratuitæ 44.1.d
Manus inſtrumentum,& nota imperij 23.1.c.
Marcellus notatus 54.1.a
Martialis emend. 94.2.a
Mercatores,negotiatores 43.1.a
Mineruium 93.2.a
Miſcere cineres, oſſa 106.2.a
Miſſio honeſta,cauſaria 2.1.c.d
Morbonia 40.2.a
Mors in actu 59.2.c
Mularum curſus ad celeritatem 55.2.c
Munimenta gladiatorum. 85.1.a

N

Natalitii Imperatorum dies celebrati Circenſib.27.2.d.Eorum genus triplex ibid.
Negotiari turpe principi, ſenatori, equiti, plebi:ſed varie 42.2.c d.e
Negotiatores,mercatores differunt 43.1.a
Nepos in aui poteſtate 21.2.c
Nominis mutatio 54.2.e
Notæ,ſiglæ differ. 68.2 b
Notarij,ſingularij ibid. c
Notor,notaria,notoria ibidem d.e
Nouell. Iuſtiniani explic. 52.1.b
Numeri militares. 27. 1. a. Genus eorum quadruplex. ibid.
Nupta verba. 53.1.b

O

Obeſum 107.2 b
Oblique dicta 38.1.b
Odeum 93.1.d
Officium balneatoris 69.1.b
Omen extrarij canis .22.2.e. è triuio.23.1.c. manus humanæ. ibid.Bouis.23.2.a.Arboris ibid.b
Opera pro rebus geſtis 90.1.d
Oraculum Carmeli Dei 18.2.b 24.2.a De Chriſto. 30.1.b.Serapidis ibid.2.a
Orbis humanus,pro Romano 73.2.c
Ordo litium.34.2.d.35.1.a. vitæ 5 .2.d
Ordines ampliſſimi 34.b c
Ordo plebeius. 34.1.d
Ordinarij homines 35.1.c
Ordinare diem 50.2.d
in Ordinem cogi 4'.2.c
Ornamenta ſponſæ 40. 1. b. gladiatorum 85.1.a
Orum,orata,oricula 53.1.c
Oſculatio manus regiæ. 101.2.c. etiam priuatæ ibid. d

P

Pagina honorum 69.2.d
Palangæ, palangarij 60.2.a
Papinius emendatus 6.1.d
Parectati 97.2.c
Patera ad libationes 5.2.c
Paternarum poſſeſſionum caritas 5
Patria Maieſtas 7.1.c.d

Patris iuſſus, matris auctoritas. ibid.
Patronorum ſucceſſio in bonis liberti 54. 2.c
Pellex, Pallaca 51.2.c
Perducere, producere: perductores productores differunt. 53.1.e
Perduellionis rei, proiecti inſepulti. 9.2.c.
Perennare, perannare differunt. 21.1.a.b
Perſarum reges capillati. 58.1.c
Petronius emend. 69.1.b
Phil nx 60.2.a
Φιύξιμον 82.2.e
Philoſophi contumaces 38.2.e
Philoſtratus in Appollonio ſuo emendatus. 87.1 c.88.103.2.a.104.1.b.106.1.c. Lectio eius defenſa. 103.2.a. Ipſe defenſus 104.1.a.107.1.a
Piagulæ lecticarum 86.1
Plinius in epiſt. emend. 27.1.c. eius Gratiarum actio, vulgò malè Panegyricus. 10.1. b.c. eius lectio defenſa 91.1.a
Ploſtra. 53.1.c
Pompare 85.1.b
Πολυπραγμοσύνη & φιλοπραγμοσύνη diff. 4. 2.d
Præfectus Auguſtalis. 15.1.b.27.1.d. Morum 72.2.d
Præfectorum prætorio genera multa. 29.1. e. Eorum poteſtas multiplex 70.1.a.e & 2.e
Pręfecti prætorio multi. 70 1.e. quales olim magiſtri equitum. 71 2.a. equites non Senatores. 76.2.d. adfectare ſoliti regnum 71.1.b
Præſides. 15.1.a. Conſulares ibid.b
Prætextata verba 53.1.a
Pretorium 82.2.c
Precarium ibid.e
Primipilaris, primopilaris, primipilarius, primopilarius. 2.2.c.
Princeps pater patriæ. 32.2.c. geſtatus humeris. 90.2.b. vectus ſella curuli. 90.2.a. albatus 101.2.e
Princeps alieni vt abſtinens ſit. 79.2.e. dicacitas ei non decora. 81 2.c Ei curanda vilitas annonæ. 15.2.e. vigilandum. 51.1.b. Solitus initio principatus, totum elargiri patrimonium ſuum profectitium. 43.2.b. Eius parſimonia. 44. 2.b. auaritia velata ſpecie neceſſitatis publicę ibid.c
Principibus cognomenta ex auaritia. 49.1. d. Obtrectationes eis effugere difficile. 67.1.c. Eorum miracula 29.2.d
Principatus fatales 81.2.e
Principis thoro ſellæue inſidere, Maieſtatis crimen. 100. 2. c. etiam corpus eius tangere, etſi bono animo. 102. Eius comparatione, omnes priuati 13.1.a
Pro bono 78.2.e
Procurator prouinciæ. 15.1.b. Cæſaris. 43.1. c. pro ſpongia 44.1.a
Profeſſores, doctores generis humani. 46.1. b. Eorum ſalaria ibid.c
Proprętores 14.2.a
Πρόποδες, φόροι 41.2.a
Pſallocithariſtæ 68.1 d
Πρωτομάστων ius 5.2.a
Publicanus, telonarius differ. 3.2.b
Puberes inter annum xiv. & xiix. 97.2.b
Pubertas prætextata, plena ibid.c
Puerulo commiſſa reſpublica 92.1.d

Q

Quadrageſimæ publicum 5.1.c
Quadrageſima ex litibus 3.2.a
Quæſtor ſacri palatij. 75.2.b. Non eadem prorſus poteſtate, qua hodie Cancellarius 75.2.d.76.1.e
Quæſtores prouinciales, Cęſaris Candidati differunt 8.1.b.75.2.a

R

Rationales Cæſaris. 43. 1. c. rei priuatæ ibid e
Rebelles, Rebelliones 1
Reciperatorum genus triplex 12.1.d
Reciperatores alij iure gentium, alij Ciuili 35.1.d
Recta cœna 48.2.d.e
Reges nunquam prodigi. 80.2.d. virtus eorum largitas. ibid. vitia corporis quibus obnoxij, ea nominari moleſtè ferunt 107.2.c
Relegatus pro deportato 41.2.d
Renuntiationum in comitiis gradus 8.2.e
Repræſentationis ius 21.2.d
Res priuata, patrimonium Cæſaris aduentitium 43.2.c

S

Scribarum ordines. 12.2.c. eorum vilitas ibid.
Scrutandorum ſalutantium mos regius 37.2.d
Scurrilitas non decora principi. 81.2.c
Secius, ſequius 72.2.a
Senatores iuuenes 17.1 d
Senatorij ibid.2.b
Senatorius cenſus 45.1.e
Senatorum liberis tunicæ laticlauiæ. 6.1.c. & 2.a. Huius prærogatiuæ ibid.2.b
Sc^tum. Claudianum, idémque Flauianum, de muliere quæ ſeruo alieno ſe iunxiſſet. 36. 2. d. Macedonianum idemque Claudianum & Flauianum 37.1.e.& 2.a
L. Seneca emend. 44.1.d

Q

Sepoſitio, relegatio, exſilium differ. 85.1.b
Septemuiri 35.2.d
Septizonium vetus, nouum 67.2.a
Sepulchrum familiare, hæreditarium diff. 57.2.e
Serapis idem qui Aeſculapius 30.1.c
Seruius emend. 35.1.a
Sidonij lectio defenſa 10.2.b
Sigma 78.1.c
Sophiſtæ, qui Græcè profitentur rhetorica 40.2.e
Sophronius emend. 66.2.b
Sortes Præneſtinæ 104.2.c
Spartiani lectio defenſa 18.1.a.b
Specularis lapis 86.2.d
Specularia lecticarum 86.2.a
Sportulæ 48.2.e
Statera 60.1.d
Strabo emend. 64
Subcenſores 73.1.d
Suetonius notatus 28.23.29.47.2.d. Emendatus. 2.11.14.25.40.41.46.48.49.65.66.67.68.79.81.89.90.92.97.98.100.101.107. Lectio eius defenſa. 2.11.19.24.32.34.25.52.53.54.56.69.90.92.96.97. Eius διάλυτα. 41.66.80. Operis huiuſce inſcriptio. ἐκλείψεις & præciſiones 66
Sui pro eius 53.1.d
Suidas defenſus 66.1.e
Suffragia comitiorum Reipubl. nouæ 8.2.a. Apud principem. 16.2.d. 78.2.c. Harum ſtipulationes 55.2.b. 78.2.c
Synodaticum 31.2.e

T

Tabula patronatus 69.2.e
C. Tacitus emend. 18.1.c. 72.1.b. 99.1.c. 106.2.b. Lectio eius defenſa 36.1.e
Tantum non 24.1.c
Taxare 39.1.e. 99.2.b
Tecta æſtiua, hiberna 59.1.
Telonarius, teloneum 3.2.c.d
Templum pacis, in eóque diſputationes 31.2.c.
Tenſæ & earum deductio 24.2.d
Teſta nemum Ephyſicum 28.2.b
Theophilus in Inſtitut. notatus 75.1.d
Thermæ Titianæ 80.1.a
Tibullus explic. 23.1.a. Lectio eius defenſa 24.1.c
Tituli ſtatuarum. 69.2.d. imaginum in atriis ibid.
Tonitrua cælo ſereno. 86.1.a
Tonſuræ genus duplex 48.1.d
Tractare 99.2.c
Trebellij Pollionis Lectio defenſa 73.2.b
Tribunatus plebis Reipublicę veteris, nouę 74.1.c
Tribunatus pl. & tribunitia poteſtas diff. 74.1.c
Tribunitia poteſtas, ſpes & quaſi gradus ad imperium 74.2.b.
Tributum. vectigal differunt 42.1.a
Triclinium 78.1.a
Triumphalia, triumphi inſignia 11.1.e
Triumphus tacitus 94.1.e
Tyrannus 1
Tzetzes notatus 55.2.e

V

Vaſarium 31.2.e
Vegetij Lectio defenſa 27.2.b
Velum Lucilianum 38.1.c
Veneris vocabula 53.1.b
Veſpaſianorum nomen 19.2.a
Veſpaſij, veſpę ibid.
Veſtiarium 31.2.d
Vetuuis 81.2.e
Vexillorum laceratio 26.2.b
Vexillum ſuum cuique cohorti ibid.
Victor in topographia vrbis emend. 67.2.a
Aurelius victor notatus, 52.2.e. datus 79.2.e. 96.1.a.b
Vitio mandata heredi 28.2.c
Vnguentarium 3.2.e
Vopiſcus emend. 76.2.a. Lectio eius defenſa 95.1.b
Vrinæ vectigal 56.1.c
Vxor iuſta, pænè iuſta 13.2.c

X

Xiphilinus notatus 102.1.d. 105.2.b

Y

Ὑπογραφή 38.1.d

Z

Zonaras notatus

RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM
INDEX.

A

ACENSV, 91.2.b. à commentariis, 251.2.a.280.2.c. à cura epiſtolarum, 252.1.b. à manu.ibid. à memoria 280. 2.b.251.2.a

Ab epiſtolis 252.1.b

Abacus inter parietum ornamenta 731.2.d

Abrogare 43.1.a

Accingere ſe operi 168.2.c

Accurrere 450.1.a

Accuſatiuus plur. in is 141.a

Acetabulum 479.2.a

Acetum ſtupefaciendi vim habet. 730.2.b

Achæi Aratum retulerunt in numerum deorum 121.2.a

Achaia prouincia 513.1.a

Achilles 258.1.b.260.1.c

Acidus 275.a

Acieris 377.b

Acies legitima 373.b

Acinus 272.a.b.c

Acroama 269.c

Acroaſis 699.a

Actiaci ludi 154.d.e.329.c.360.a

Actium 153.e

Actus diurni 231.a

Acucula 587.c

Acus in mundo muliebri 588.a

Ad pro, in 487.b

Ad lucem ad *lumen* 48.c

Adminius Cinobellini Britannorum regis filius 471.1.b

Ad nationes porticus 580.2.a

Adalligari 592.1.d.

Adaperire 238.1.a

Adipiſci 605.2.a

Adiurator 209.1.a

Adorantium conſuetudo 315.2.a

Adulterium 149.d

Ædes 115.2.b

Ædilium officium 183.2.a

Ædilitium ius 191.2.b

Ægyptiorum leges in fontes. 257.1.c.d. eorum religio ridicula 312.1.a

Ægyptus quotannis frumenti certum numerum Romanis ſoluebat 231.2.b

Æneatorum certamina 554.1.c

Æolicum digamma 143.1.a.b

Æqualitas. 232.2.c. duplex in omni re temperata 25.1.c.d

Ærarium leuare 347.1.b

Ærarium militare nouis vectigalibus inſtitutum 230.1.a

Æs 252.2.b

Æs manuarium 263.2.c

Æſar 320.2.a.b

Ætatem diſponere 363.2.d

Ætna 295.2.b

Affectare diligentiam 255.1.d

Affectiones & *affectus* 161.1.a

Afficere 349.1.b

Affligere 319.2.b.434.1.a

Africanæ in ludis exhibitæ. 351.2.a

Agere hominẽ, exulẽ, principem, &c. 384.1.a.

Agrariæ leges cur latæ 215.2.a

M. Agrippa. 380.2.b. relegatus, 232.1.b in Syriam miſſus 251.2.d. in Galliam. 361.1.c. in Auguſti Mauſoleo ſepultus. 320.2.a. eius & Marcellæ nuptiæ 249.1.c

Agrippa Ariſtobuli F. 229.1.c

Agrippina Auguſti neptis, altera eius proneptis 298.1.b

Agrorum aſſignatio à Cæſare facta 57.2.b

Alauda 38.1.b

Albana arx, Albanus ſeceſſus 675.1.a.b

Albanæ feriæ 108.2.b

Albani nocte plus quàm die cernunt 415.2.a

Alcibiades 268.1.c

Aleæ luſus. 261.1.b.263.2.b. inter cœnam 654.1.b

Alexander docuit vtribus inflatis vti natando 87.2.b. eius Ephemerides 531.2.c. veſtis 267.2.c

Alexandro Mammeæ obiecta ciuilitas 232.2.d

Alexander philoſophus 291.1
Alexander polyhiſtor 736.1.c
Alexander Seuerus Imp.167.2.b.nanos aula eiecit 293.1.c
Alexandrina claſſis 311.2.b.& ſeqq.
Alexandrinæ merces 323.1.d
Alienus Cæcina braccis vſus 288.1.e
Aliud 355.2.b
Allegere inter gentes Romanas 126.1.c
Alludere 36.1.a
Amantes diminutiuis nominibus gaudent 259.2.b
Amazones 36.1.b.c
Ambire 28.2.c
Ambubaia 559.1.a.b
Ambulationis variæ ſpecies 290.1.a
S.Amelij reliquiæ 328.2.a
Amici offenſa duobus modis tollitur 523.2.a
Amicorum friguſculę offenſiones dicuntur 255.2.a
Amœna 265.2.b.c
Ancillarum pœna 257.1.a
Ancyra Galatiæ metropolis 339
Auguſto viuo diuinos honores exhibuit *ibid.*
Ancyrani 339
Ancyranum monumentum, 338. & ſeqq.
Angati 230.2.b
Anguſticlauius 610.2.a
Animalcula in arboribus & lignis naſcentia 592.b.c
Animalia conſecrari ſolita,& ſeqq. 110.1.c
Anio nouus 504.2.b
Anitius legatus 110.2.d
Annæ perennæ feſtum,110.1.a.ſacra 642.b.
Annare 641.b.c.& ſeq.
Anni ratio erat in poteſtate Pontificis, 185.2.b. illius hiems vel æſtas 52.1.a
Anni variè à variis numerati 154.2.b
Antarius 125.2.a
Antiochus philoſophus cynicus, 282.1.b
Antipodes Romæ 239.2.c
Antliæ ſupplicium 146.c
Antonius primus Romanorum duas ſimul vxores habuit, 79.2.c. Romam ingreſſus, 238.1.c.eius teſtamentum, 15c.1.d. & ſeq. ſtylus 197.1.c
L.Antonius dictus *pietas* 144.1.a
M.Antonius liberalis rhetor 230.d
Anuli aurei,& ferrei, 329.1.b. φυσικοὶ 587.2.a
Anulorum ius, 50.1.2.168.1.d.&.ſeq.
Anulus ſignatorius à morientibus datur iis quibus plurimum vellent 315.b.
Appellatio 105.1.c.
Apelles Aſcalonita tragœdus 460.2.a
Apollo nocturno peruigilio non colebatur apud Romanos. 313.1.c
Apollodorus Pergamenus 302.1.b
Appollonius Molonis orator 10.2.c
Apophoreta 271.1.b
Aquarum curatores 202.1.d
Aquila Rhodi viſa 367.2.b
Aquilarum familia 106.2.a
Aquilitia 331.1.c
Aquilus color 180.1.c.d
Aquitani à Meſſala triumphati. 158.1.d
Aræ Auguſto poſitæ 247.1.b
Arceſſere 8.1.a
Aretalogi 269.2.d.408.1.c
Areus philoſophus 302.1.c.& ſeqq.
Ariſtarchus gram. 728.2.a.& ſeqq.
Ariſtodemus tyrannus 225.1.d
Arma argento & auro ornata, 93.2.b.recta. ibid.nudata ibid.c
Arminius 471.2.b
Arpinatia municipia 227.1.b.c
Artemiſium 147.1.a
Artemon περιφόρητος dictus 288.2.d
Arteria 557.1.c
Articulus 490.1.c
Artifex 583.1.b
Artorius medicus 12.2.a
Aruales fratres 538.2.b
Arundinum remedium 281.2.c
Aſcella.pro Axilla 302.1.a
Aſclepiades Mendeſius 312.1.b
Aſclepiades Tragileſius 312.2.a
Aſcogephri 88.1.a
Aſcopera 579.2.a
Aſdrubal deuictus 356.1.a
Aſinij Galli hiſtoria 377.1.b
Aſparagus 81.1.b
Aſpidum tres ſpecies 152.2.b
Aſſentiendi in ſenatu triplex modus 202.1.b
Aſſentiri 23.1.b
Aſſis Caianus 252.2.c
Aſtanda 250.2.b
Aſtyci ludi 444.1.a
Aſylorum ius imminutum 387.2.b.& 388.1.a
Ateius philologus 727.2.c
Ateius prætextatus 734.2.e
Atellanæ fabulæ 423.2.c
Atellanum municipium 227.1.c
Atellanorum mores 423.2.c
Athenienſes adulatores. 434.2.b.c. auari 308.2.b
Athenienſes ciues rarò iudicio publico condemnati ſine priuilegio 66.2.c
Atia 312.1.& 2.d.313.1 a.b
Atrium 181.1.c.d
Atta 354.1.a
Attici mors 239.2.e
Au pro,o. 15.1.b.654.2.a
Audiani hæretici & Odiani 654.2.c

Auditio 714.1.c.
Aufidus fl. 654.2.b
Augere, verb. ſacrorum 134.1.a
Augures ne damnati quidem ſacerdotio priuabantur. 185.1.b interrogabant candidati 318.2.c
Augurum collegium 329.1.b
Augurij capiendi ratio 317.2.c.d
Auguſta aqua 350.2.a
Auguſta domus 590.2.a
Auguſta Liuia dicta 334.1.a
Auguſtales ſodales 328.1.c
Auguſtales annorum indices 154.1.a
Auguſtalis ſacerdos 154.d.& ſeqq.
Auguſtum ſeculum 329.2.a
Auguſtus vicies ſalutatus imperator. 102.1.b.c. κορπλάςης dictus. 121.1.c. S. C. cautum ne puer vocaretur. 139.1.d. Antonij teſtamentum aperuit. 150.1.a. & ſeqq. diſciplinam militarem correxit. 168. 2. a. noluit vocare milites commilitones. 169. 1.c. facilius dabat pretioſa, quàm honorata. 170.2.c.d. Romam diuiſit in regiones. 182 1.a. & ſeqq. numerum Iudicum auxit. 192.1.a. vbi ludos ſpectare ſolitus 222.2.a. Italicorum & prouincialium iura reſtituit. 226.2.b. ſtatuas argenteas ſibi poſitas cōflauit, Dictaturam oblatam recuſauit. 236.1.a. Curiam ingrediebatur nouiſſimus, egrediebatur primus 238. 2. b. ſuffragium habuit in duabus tribubus, ius ipſe dicebat. 241.2.b.e. Romam ingreſſus. 237.2.c.244.2.c. pater patriæ. 245.1.a. omnibus charus. 247.1.a.b.c. filiam & neptem relegauit 252.1.c. domum à ſe ædificatam fecit publicam, nec hieme, nec æſtate mutauit cubiculum 264.1.c. humili lecto cubabat, domeſtica veſte vſus, quomodo lato clauo vſus. 267. 1.a.b.12.2.a.b. ſuper cœnam viris doctis operam dabat. 270.2 a. quomodo pomis vſus. 275.1.c. leuiter prandebat. 276. 2 a. doloribus laterum tentatus. 283. 1.a. philoſophiam magno ſtudio coluit. 295. 1.a. libros de vita ſua ſcripſit. 295. 1. b. 306.2.b. recitationibus ipſe intereſſe voluit. 304.2.c. certo die ſtipem emendicabat quotannis. 307.1. & ſeqq. dies obſeruabat. 309.1.a.b. quare gloriari ſolitus, præfectus morum. 340.1. a. imitatus exempla maiorum. pop. Rom recenſuit, creatus Pont. Max. 341.b.c. Brunduſium venire coactus. 346.1.a.
Auguſti horoſcopus. 130.1.c. imperium. celeritas. 152.1.b. ouatio duplex. 163.1.d. locus. 171.1.b. decretum de ſententia dicenda in ſenatu. 202.1.a.b congiaria heminaria. 213.2.a. manus. 217.2.b.c. lex theatralis. 214.2.b. & ſeqq. coloniæ. 226.2.b. cum eius liberis quidam ciues educati. 229.2.c.d. clementia, 232.1.b. ciuilitas, 232.2.b. de Tiberio iudicium. 234. 1.d. eius genio aræ poſitæ, eius & Romæ templa. 234.2.b.c. natalis. 229.1.a. diſciplina domeſtica. 251.1.b.c. in Gallum inimicitiæ. 254.2.a. liberti, libidines. 256.2.b. 258.2.b.c. δωδεκάθεον, 26c.1.a. ſimulacrum cum Apollinis inſignibus. 259.2.b.c. prætorium in Capreis. 266.1.c. in luſu liberalitas, 262. 2.b.c. dona iocularia. 270.1.c. exercitia & lautitiæ. 288.1.b.c.& ſeqq. ſtylus & ſcribendi forma. 298.2.b.c. præceptores. 302.1.b.& ſeqq. eius & Arei amicitia. 303.1.a. pietas. ſuperſtitio. 305. 2. d. indulgentia in Iudæos. 310.2.c. 311.1.a. augurium. 317.2.d. & ſeq. nouiſſimū iter. 17.2.d. ſeceſſus in Capreas. 321.1.b. 324. 1.c.& ſeq. funus. 327.2.b. vſtrina. 330.1.a. teſtamentum, nomen Tiberio hereditarium. 332.1.b.& ſeqq. legata. 334.2.c.d. edictum. 338. ſtatua equeſtris. 340.2.a. liberi. 344.1.b. congiarium. 345.2.a. Donatiuum. 345.2.c.
Auguſto reddita ſigna militaria. 162.1. a.b. poſitæ roſtratæ ſtatuæ. 163.2.c. viuo templa poſita & aræ 338
Auguſtus menſis 185.2.b
Auribus vnguentum affuſum 110.2.c
Aurium geſtus in diſciplina augurali 134. 1.b
Aula 543.1.a
Aurelius Cæſari adfinis 6.1.b.c
Aurelius Opilius 733.1.c.d
Aureus vnus idem quod centum nummi 313.1.a.& ſeqq.
Aurum coronarium & triumphale in Iouis Capitolini cellam referri ſolitum 82.1.b. & ſeqq. 350.2.d.& ſeqq.
Auſpicandi religio & mos 537.2.a.b
Auſpicium caducum 609.1.a
Auſpicia penes ſolos principes 102.2.c
Auſpicijs ſuis bellum gerere 158.1.c

B

Ba, Bat, Bad. 299.1.c
Baba fatuus. 299.2.a
Babia Dea 299.2.b
Babylâs 570
Baceolus 299 1.a
Baculus ſemper in manu hiſtrionum in ſcenam prodeuntium 553.1.b.c.
Balbillus 570.1.a
Balinei inſtrumentum inter ſarcinas Tiberij 71.2 c.d
Balneorum abſtinentia 289.1.c
Bambalio 299.1.d
Barbæ detonſæ conſecratio 541.2.b
Barcolus 299.1.c

Batonis Dalmatæ reſponſum ad Tiberiũ. 383.1.a
Bebriacum 619.1.a
Bellaria iaciendi mos 555.2.b
Bellonarij 437 2.c
Bellum Perufinum.143.2.c. contra Sextum Pompeium per annos digeſtum .145. 1. c. & ſeqq. Pannonicum. 159. 1.b & ſeqq. Armeniacum. 162. 1. a. b. Rheticum. 361. 2.b. Viriatinum 593. 1.a
Bene emere 78.1.a
Beneficiarij milites 169.1 a.b
Beneficium in re militari 366.1.a
Betiſſare 300.1.b
Birota 87.2.b.
Biſcoctus panis 273.2.b.c
Blanditia 237.2. a b
Blanditiætabernariæ 560.1.a
Boletorum venenum 530.2.a
Bombus 548.1.c
Bracca, vnde. 285.2.b carum vſus 285.1.d.e
Brachium gracile, deforme 427.2.a
Breuci p. 362.1.a
Breuiarium 737.2.a.b
Buccea 273.2.d
Bucolianus 109.1.c
Buſti pro locis religioſis habita 567.1.a
Buttubata 299.2.a
Bytarus 592.2.c

C

C. pro, t. 15.1.b
Cadauera Romani non admittebant in vrbes.328. 2.a. illorum cremandorum modus. 330.1.c.d.
Q. Cæcilius Metellus 109.c.730.1.c
Cadere 641.1.a
Cælaturæ ars. 601.1.b
Cælatura aurea in argento. 131.2.b.c. 132. 2.a
Cæſar quid & vnde 3
Cæſar quando natus. 4.1.b. Mario ſanguine coniunctus. 7. 2. circa corporis curam moroſus. 69 1 a. in militibus puniendis leuis excepto crimine deſertionis & ſeditionis, 93. 1.b. ante ætatem ſenatoriam lato clauo vſus. 205. 1. c.d. cum occideretur ſinum veſtis ad ima crura deduxit, 284. 1. a. Cæſaris diuitiæ. 55.1. c.d. epiſtolæ ad familiares 85. 2. b. c. cum Catullo reconciliatio. 97. 2. c. & ſeqq. conſulatus continuus. 100. 2. b. corpus in foro crematum.115.1.c.d. percuſſores miſerè perierunt. 130. 1. c.d. recenſus populi Rom. 341. 2.a
Cæſari dicata templa. &c. 111. 2.b. 134. 2. b.c.
Cæſar Strabo orator 83.1.b c
Cæſareæ vrbes 247.2.d
Cæſario Cleopatræ filius 150.2.b
Caius Auguſti filius 242.1.a
Caius Nero 356.1.a
Calceamentis veteres ceperunt ſerò vti. 28 .1.a
Calcei poſiti in religionis ritibus obeũdis 331.1. b
Calcei punicei 69. 2.c.d
Calceorum mulleorum vſus ibid.
Caligę veterum Romanorum 286.1.a.b
Caligatorum militum locus 169. 1.a
Caligula vnde ſic dictus 286.1.c
Callas 272.1.c
Caluinus, cognomen 731.1.c
Caluities dicteriis obnoxia 621.1.d
Calumnia damnatus 190.2.b
Calumniandi materia 189.1.2.b
Calumniatorum pœna 190.2.a
Camelarius 490.1.b
Campanus ager vectigalis 227. 1.c
Campeſtria 285. 2.b.c
Candelæ ſebaceæ 54.1.b.c
Candidati à principe commendati. 63.1.d. augurium capiebant & ſeqq. 317.2.d
Canes ad ianitorum cellulas alligati 634. 1.a
Cantores Euphorionis 418.2.b
Canuſius 18.1.b
Capere impetum 214.2.d
Capillamentum 432.c.& ſeqq. 621.2 b
Capilli variis modis compti 414.1.c.d
Capitolinos gradus genibus aſcendendi mos 53.1.c
Capitolium alibi quàm Romæ 481.1.b.c
Cappadocia 648.1.c
Capreę reſtitutæ.324.2.b.illarum priſci incolæ 324.1.a
Captiui quomodo à veteribus tractati. 141. 1.d.immolati 144.1.b.c
Captura 468.1.b.c.d
Captus, locus 186.1.a
Caput aut nauia 264.1.b
Caput foribus impingere 165.1.a
Capita bubula 130.1.d
Carnuntum 370.1.a
Caroli magni diſciplina domeſtica 251.1. b.c
Caro vuæ 272.1.c
Carpenti vſus 502.2.b
Carthaginienſium legati ſenatorum ſedes adorarunt 199.2.c.d
Caſcabelli 478.2.a
Caſcarum fratrum mors 123.1 c
Caſeus manupreſſus 271.2.b
Caſſius Parmenſis 123.1.c
C. Caſſius Longinus 109.1.a
L. Caſſius C. frater 109.1.b

Caſtores

Caſtores, & Κάστορες ambo Dioſcuri 19.2.b
Caſtra galbæ opidum 597.1.b
Caſtra geminata 678.1.b.c
in Caſtris veterum luxus 71.1.d & ſeqq.
ſub Caſtrorum appellatione, vrbes multæ 155.2.a
Catadromus 539.2 a
Cataplus 322.1.a.b
Cataſta 408.1.c
Catilinæ domus 264.2.b
Cato Vticenſis 371.1.a
Catonis Cenſorij orationes 304.1.b
Catulli, domus, cædes, epigramma in Cæſarem 97.2.a.b
Caulis lactucæ 274.2.b.c
Cauſia 107.1.a
Cauſidicus 600.1 b
Celeritas denotata oratione ἀσυνδέτῳ 54.2.b c
Cella 481.2.b.c
Cenchreæ 147.2.a
Cenſere 23.1.b.31.2.c
Cenſere in ſenatu quis dicatur 202.1.a.b
Cenſorium opus 61 2.d
in Cenſum omnia bona deferebantur 465.2.c
Cenſuræ dignitas 101.1.b
Centurio tenetur renuntiare Duci, id eſſe factum, quod iuſſus erat exſequi 374.2.b.37..1.a
Centuriones cum decempedis ſtare iuſſi ab Auguſto 168.2.d.167.1.a
Cerei accenſi ante res ſacras & in honorem Epiſcoporum. 435.2.a b. illorum vſus in tumulis 325.1.a
Certamina, virorum & iuuenum ſeparata 360. 2.a
Ceſpes 169.2.a.b
Ceſtius Smyrnæus rhetor 759.2.c.d
Charta 518.1.b.585.2.c
Charta plumbea 546.1.c.d
Chlamys Græcanica 675. a
Choragium falſæ gloriæ 260.1.a.b
Choragus 260.1.a
Chreſtologus 270.1.b
Chriſtiani veteres abſtinebant pomis viridis in ſtationibus ieiuniorum, 275.2.a.b. illorum cruciatus 92. 2.c.
Cibi quocunque loco & tempore ſumendi mos 271.2.c.
Cicero quo tempore ludum aperuerit 737.2.b & ſeqq.
Cilicum piratarum nauigia 628.2 a
Cimber rhetor 297. 1 a.b
Cinguli vſus 168.2.b.c
Circi ſedes ſeparatæ. 222. 1.c. irrigatio 287 1.d. in eo morabantur homines viliſſimi. 299.2 b.c
Circumductio in ſcribendo 300.2.c
Circumtonſa & fucata oratio 225.1.b.c
Ciſterna Neronis 582.1.c
Ciuilitas 223.1.b.232.1.b. an Imperatori conueniat 231.1.c
Ciuis Romanus quis dicatur 227.2.b
Claſſiarij facti iuſti milites 601. 2.a.b.
Claudia aqua 504.2.c
Claudia gens 354.1.a.b.c
Claudius Imp. in circo ſedes cuique ordini diſtribuit. 222.1. b.c. eius ſtupor. 574.2.c. 12 .1.a, congiarium 345. 2.a
Claud. φοινικικῶν ſcriptor 528.2.b
Clauſula 326.1 b.c
Cleopatræ aduentus Romam. 79.1.a. mors 100.2. b.c
Cliens 8.2.b.
Clodius Quirinalis rhetor 740.1.a.b
Clypei dedicati ſublimes 693.2.a
Clypeus, pro clypeata imagine 441.2.a
Cn Domitius Ahenobarbus 109.2.a.151. 1.a
Coclea 61.1.a
Coderta ſiue Coderanus campus 60.1. c.& ſeqq.
Codicillorum vſus 517.1.c.518.2.a
Coëmere 653.1.a
Cœna Serapica 183.2.a
Cœna recta 263.1.c
Cœna à Petronio deſcripta. 269.1.a. in cœnaculo meritorio habitare paupertatis indicium 693.2.c
Cœnare adulteria 260.1.b.
Cognationum appellationes laxè vſurpatæ à Rom. 432.2.a
Cohum 71.1.a
Collegia ſumma quatuor 329.1.b
Collegia ſublata 66.1.d
Coloniæ ab Auguſto deductæ. 226.2.d
Coloniæ populi Rom. ſimulacra 227.2.a
Coloniarum & ciuium numerus annotatus 346.1.a
Coloniæ militares 347.1.a.b
Color obliuidus 280. 2.b
Coloſſeros 462.2.b
Coma Hectorea 414.1.c
Cometa mortem principis ſignif. 570.1.a
Comitiorum ius priſtinum ab Auguſto reſtitutum 210.2.b
Comitiorum pontes 109.2.c
Comitum turba circa lecticam 380.1.b
Comitialibus diebus ſeruandi de cælo mos 32 2.a
Commagene 648.1.a.b
Commeatus Alexandrinus 321.2.c
Commentarij diurni 25. 1 d
Commercium 381.2.c
Commiſſiones 305.1.b.c.d
Commiſſiones meræ 477.1.a
Commodus Imp. comam ſibi ſuburebat 258.1.a
Communis 507.1.b

Communiſſimus 654.1.b
Compactum 35.1.a
Compellare 27.1.b
Compluuium 309.1.a
Concio 646.2.b
Conditiuum 153.1.b
Conditorium 153.2
Conficere, confici 562.1.b
Confiſcare 336.1.c.d
Congiarium 545.2.a.& ſeq.
Congiarij die appetente multi libertate donati 214.1.b.c
Conopas nanus 293.1.b
Conopeorum vſus 282.2.a
Conſecratio animalium 110.1.c.& ſeq.
Conſilia ſubita maximè laudanda 125.2.b
Conſilia pro Conſiliariis 201.2.b.679.2.a
Conſtantinus magnus quanto honore matrem defunctam affecerit 439.1.c
Conſulare factum 173.2.a.317.2.a
Conſules ſuos habebant quæſtores. 37.1.a. in ſenatu verba ad Principem facturi de curuli deſcendebant. 497.1.b. eorum ſumma poteſtas 450.2.a
Contractus Sacerdotum nominibus inſigniti 154.1.a
Conuiuia exhilarandi mos 271.1.c
Conuiuia nocturna 572.1.b
Copæ 559.1.d
Copria 408.2.a
Coprea 408.1.b.492.1.b
Corelij Rufi mors 239.2.e
Corinthiaca, Corinthia vaſa 261.1.a
Corinthiarius 260.2.c.& ſeqq.
Corium vuæ 272.2.c
Cornelius Gallus 253.1.b
Corona myrtea pro flabello 283.1.c
Corona aurea Auguſtalium 155.1.a
Coronæ datæ Olympionicis. 556.1.c. aureæ, quibus dari ſolitæ 351.1.a
Coronæ vallares, murales. 171.1.a. ciuicæ. 9.1.a.& 171.1.b.c.378.2.a. obſidionales 171.1.a
Coronarij 561.1.a
Corpus, quomodo veteres exercuerint 185.2.c
Corporis labe inſignes vel debiles deridere peſſimi moris eſt 208.1.a
Cortex 272.1.c
Cortinarum vſus in ornandis templis 236.1.a.b.c
Coſſus 592.2.c
Cotiſon Rex 250.1.b
Cotij regnum 387.2.a
Cotys 387.2.a.b.
Crates ὀμηρικὸς 728.2.c
Caretes viri celebres multi 728.2.a.& ſeq.
Criticorum huius temporis error 9.1.b
Cruci affixi ſontes amputatis capitibus 98.1.a.& ſeqq.
Crurales faſciæ 284.2.e.& ſeq.
Crurifragium 257.1.a
Crurum gracilitas deformis 426.2.a
Cubiculares imagines 132.1.c.153.2.a
Cubiculum in theatro 540.1.a.b
Cubiti pueri 293.2.a
Culcita 291.2.b
Culleus 194.1.a.b
Culleis inſuti ſontes poſt ſupplicium 98.2.c
Cultus notabilis quis dicatur 69.1.b
Cuneus in theatro 220.1.d.&.ſeqq.
Cupa 525.1.c
Curare 364.2.b
Curatores locorum publicorum iudicandorum. 189.2.c.d. operum publicorum, &c. 203.2.b
in Curiis ſingulis ara alicuius Dei 200.1.c
Curiones pater & filius 18.1.c
Curioſus 175.1.b.c
Curtius lacus 229.1.b.c
Q. Curtius Rufus Rhetor 740.2.a
Curſus publicus 87.2.b
Cuſpis 90.2.b
Cutis 272.1.c
Cuſtodia 565.1.a.& ſeqq.
Cuſtodiarum elogia 453.1.e.&.ſeq.

D

Damaſcena opera 131.2.b
Daphnis gram. venditus 731.1.a
December præcipuè voluptatib. deputatus 195.2.a
Decemuiri ſtilitibus iudicandis creati 203.1.b
Decima hora ludi ceſſabant 451.2.a
Decimas ſoluendi mos 451.1.b.& ſeqq.
Decij 437.1.b.
Declamationibus aſſignatus certus dies 382.2.c
Decollandi artificium 460.1.a
Decretum literis aureis in pilam argenteam inſcriptum 131.2.b
Decuria 192.1.b
Deducere 78.1.c
Deferre aliquē in beneficiis ad ærarium 366.2.a
Defringere 53.1.b
Deglubere 383.1.b.c
Delatorum punitio 92.2.a.b.257.1.b
Delegare alicui negotium, & delegare aliquem negotio 369.2.b.
Delitia 292.1.c.d
Delicati 663.2.a
Deminuere 14.2.b.c
Deputare vites 215.1.b
Deſideria militum, &c. 152.1.b.c
Detrahere 693.2.a.b

Deuotiones pro ſalute noui principis. 437.1.b.item pro ægris ibid.
Deuotus numini, maieſtatiq; tuæ 437.2.c
Deus Iudæorum, θεὸς ὕψιςος 311.2.a
Dei eiuſdem omnia ſimulachra templa omnium locorum non eandem habent vim 313.1.c
Dij animales 121.1.d
Inter Deorum ſedes dedicari. 103.2.d. *in Deorum numerum referri* 120.2.a
Deorum aræ, aſylum 403.1.d. in eo conſpectu obſcœnitas vetita ibid.
Diis omnes ibant obuiã dum eorum transferrentur imagines. 434.1.b. iis oblata exta ſemicruda 126.2.a
Dexter locus honoratior ſiniſtro 542.1.a.b.c
Dextera præfertur ſiniſtræ 542.1.b
Diadema 107.1.2.284.1.c
Dictata dare 41.2.c
Dictatoris tempus ſemeſtre 101.1.a
Dicterium 408.1.c
Dictum Auguſti. 197.1.c.& 2.a.299.2.d. & ſeqq Domitij Afri. 234.1.b. Galieni Imp. 261.1.b. Græcorum. 326.1.b. Tiberij 383.1.a.& ſeqq.
Dictus Dictator 186.1.a
Dies inter otia & curas diuiſus 275.1.d.e
Dies Romanorum 278.1.d.& ſeqq.
Dies religioſi poſt ferias Latinas 309.2.b
Dies infauſta 309.1.d.& ſeqq.
Dies, pro clade, prælio, iudicio 162.2.b
Diei ſeptimi obſeruatio 382.1.d.& 2.b
Diei diſpoſitio apud veteres 654.2.a
Diem diſponere 36.2.c
Diem qui aditum ad honores patefeciſſet, veteres natali diei præferebant 185.2.c
Dierum ſuperſtitioſa obſeruatio 615.1.c.d
Diffringere 53.1.b
Dignatio 11.1.c
Dignitas certa 519.1.a
Dignitas forma 518.2.d
Dignitatum codicilli vel literæ 518.2.a.b
Dimicare 142.1.b
Diogenes grammaticus 382.1.a.b
Dionyſius Scytobrachion 733.2.a.b
Dionyſius tyrannus pilos ſuburebat 258.1.a
Διπλᾶ 232.2.b
Diplomata 231.1.b.& ſeqq.
Diribitorium 349.2.a
Diripere 26.2.c
Diſcedere 39.1.b
Diuinationis duo genera 7.1.a
Diuitum deliciæ 292.1.c.d
Dolo 690.1.a
Dolus Mendeſius 312.2.b
Dominus Auguſtus noluit vocari 237.1.b.c
Domitianus. 368.2.c. vnde ſic dictus 659.2.a
Domitiani ſecretum, horarium. 671.1.c.& ſeqq. vultus. 691.1.a.b. puer coccinatus 293.2.d
Domitius Afer Nemauſenſis orator 740.1.a
Domitius Ahenobarbus 341.2.c
Domos, pro domus 300.2.b
Domus pro patria vel vrbe 623.2.c
Donatiuum Cæſaris. 55.1 c. & ſeqq. Octauij & Antonij poſt bellum Philippenſe 56.1.e
Donatiui diuiſio 56.2.e.& ſeqq.
Dormire in vtramuis aurem 276.2.a
Dracones manſueti 420.1.b
Dracones Parij, Epidaurij, Pellæi, 420.1.d
Dromonarij 647.2.b
Druidarum religio prohibita 513.1.b
Druſiana foſſa 486.2.a
Duces in ſummo periculo omnia honoris inſignia ponebant 137.1.c
Ductu ſuo, bellum gerere, 158.1.c
Duillius primus naualem victoriam reportauit 53.2.c.d
Dulciaria opera 130.1.a
Duumviri curatores viarum 203.1.b

E

Edurus 276.2.d
Egelidus 276.2.d
Egeſtum 291.1.c
Egnatij, pater & filius 142.2.d
Elephantorum pugna 60.1.a.b
Elogium 75.2.d.408.1.c.449.1.a.453.2.d
Eloquentia ſtudiis ciuilibus continetur 96.1.a
Emanare 70.2.c
Emblema 419.1.c.& ſeq.
Emblemata vaſis erepta & aliis incluſa 132.2.a
Emere auxilia 653.1.a
Emptitius miles ibid.
Ennianiſta 730.1.a
Ennius literas docuit. 727.2.e.& ſeqq. eius mors. 729.2. d. Annales. 729.1. a.730.1.a
Ephebi circuntonderi ſoliti 225.1.d
Ephemeris 572.2.b
Epheſus 339
Epirotæ patriam quotannis relinquunt 638.1.c.& ſeq.
Epiſcopis populus ibat obuiam 435.1.a
Epiſtola formalis 687.1.b
Epulari iniquitatem 260.1.b

Epulatio 58.1.c
Epulum 58.1.b
Equeſtris ordinis faſtigium 604.1.b.c
Equites equo publico donati 208.2.b
Equitum decurias ordinare 191.1.a
Eratoſthenes 734.1.e
Ergaſtulum 189.1.a
Ergates 638.2.a
Ericij, vel, *Erucij* 731.2.a
Eruditus, eruditio 302.2.a.b
Eruditi qui dicantur 302.2.a
Errata fabrilia 345.1.c
Eſcuier 240.2.a
Eſſedum 463.1.a
Ethologiæ 732.2.e
Euocati Auguſti 600.2.c
Euphorion poëta 418.2.a b
Euripus in circo 222.1.d
Exagio emere 141.1.c
Excreare in templo aut theatro nefas 553.2.a
Excubiæ Romæ in omni tumultu 164.1.c
Exempulum 157.1.b
Exercitus, exercitatus 359.2.a
Exerere, exertus 383.2.c
Exhibere 384.2.a
Exijt opinio, fama 255.1.c
Exiſtimare pro loqui 233.2.c
Exitum facere 580.1.c
Exodiarius & ſimilia nomina 225.1.b
Expedire pecuniam, nomina 735.1.2
Expers 276.2.d
Expertus 641.1.c
Explicari 313.2.d
Exponere apparatum 19.2.c
Expugnatus, pro exoratus 6.1.d
Exſequi 93.1.a.b
Exſufflare 465.2.a
Exta replicata, duplicia 319.1.b
Exſta rapta foco proſecare 126.1.a
Extemplo 318.2 a
Extrema pagina 85.2.a
Exutus 62.2.c

F

Facere ſe 147.2.b
Faces ad itinera nocturna adhibitæ 47.1.a.& ſeqq.
Faces accenſæ ſigna rei geſtæ 411.1.c.
Facies improba 655.1.c
Facilitas in accipiẽda ſatiſfactione viri magni nota 97.1.c
Familiaris 453.2.c
Faſcia, 443.1.a. circa crura & femora 824.1.c.& ſeqq.
Faſcia candida 107.1.a
Faſtigium 112.1.a
Fatui 294.1.a
M. Fauonius 143.1.a
Fauor 626.1.a
Fel geminum in hoſtiis 319.1.c
Feminales faſciæ 286.1.c
Femoralia 283.1.c.& ſeqq.
Ferculum 268.2.d. 487.2.a.b
Feriæ menſtruę 201.1.a
Feruor 438.2.b
Feſtorum numerus ſuperans numerum Iuridicorum dierum 190.2.c.b
Feſtis diebus & Romani & Græci abſtinebant à ſuppliciis 406.1.b
Feſtis ſolennioribus vincti ſoluti ibid.
Fictor 130.1.b
de Ficu rara hiſtoria 591.2.a
Fidenæ 389.2.a
Fieri 147.2.b
Figura 391.2.c
Figurata 650.2.b
Fimbriarum vſus 70.1.a
Fingere 130.1.a.b
Finitimus 125.2.a
Fiſci tabulæ veterum debitorum in foro concrematę 440.1.b
Flabella veterum 288.a.b
Floces 272.1.c
Flores verni & æſtiui 187.1.a
Fluuij pro numinibus culti 111.1.a
Focaneus palmes 654.2.a
Focillare 149.2.c.d
Fœminæ ſolitæ ſtaturam adiuuare ſubere in calceos infarto. 267.2.d. dicta ἐκίποδες 33.b
Fœminæ datæ obſides 160.2.c
Fœminis cõceſſa vacatio legis Iulię 195.2.b.c
Fœnebris res moderata 393.2.c
Folliculus 272.1.c
Fomenta calida 281.2.b. 282.a.b
in Fontes varia coniecta explorandi futurorum cauſſa 367.2.a
Forfex 270.2.c
Foricarij 657.2.a
Formæ amplitudo gratiam meretur apud vulgus 267.1.d
Forti fortunæ ędes conſecrata 115.1.a
Fortuna aurea in cubiculis Impp. 132.2.c
Forum calfacere 263.1.a
Forum aleatorium ibid.
Fori ornandi ab Ædilibus mos inſtitutus 19.1.a
in Foro nulla ſubſellia vel tribunalia firma 545.1.a
Franci veteres omnes præter regem circumtonſi 225.2.b
Frangere ſubſellia 673.[illegible].b
Fridericus Imp. 231.1.[illegible]
Friderici II. Imp. mors 422.1.b
Frigilla 111.1.[illegible]

Frigus 526.2.b
Frons obducta 416.2.b
Frontem literati 731.2.c
Frumentantium turba Rom. 345.2.a
Frumentationes xii. fiebant in anno 344.2.b
Frumēti diuidundi populo curator 203.2.d
Frumenti publicam largitionem multa incommoda ſecuta 215.2.b
Fruſtrare 84.1.a
Fucinus lacus 504.1.c
Fuiſſe pro veniſſe 147.1.c
Fulcire cibis 398.2.c
Fulgor, pro fulgure 181.a
Fulgur, pro fulmine ibid.
Fulgur dium, nocturnum, ſubmanum ibidem
Fullones plurimum vrina vtuntur 656.2.c
Fulmen regale 311.1.c
Funebris laudis inſtitutum 319.2.d
Funera noctu celebrata 239.1.d
Funera virorum illuſtrium 381.2.a
in Funeribus qui ordo ſeruaretur à Romanis 115.1.c.d
Funeſtæ rei contactu ſolo veteres exiſtimabant ſe & ſacra ſua contaminari 328.1.a
Funus indicere 115.1.b
Furcæ ſupplicium 583.2
Furnarii negotiatio 623.b

G

Galbæ 593.2.b
Galbanum 592.1.a
Galbei ibid.b
Galeæ variis modis ornatæ 38. b.c.d
Galericulum 433.2.a.621.2.c
Galerus 621.2.b
Galienus Imp. ſolitus caſtella de pomis componere 291.2.a
Gallia Togata, Braccata 159.1.b
Gallica prouincia quæſtoria 510.2.b.c
Gaſtra 657.2.a
Gaudium ingens lacrymæ ſequuntur, 246.1.c
Gauſapa 290.2.b
Geiſericus rex Vandal. 92.2.c
Gelotiana domus 443.2.b.494.2.a
Genitiuus 281.1.b
Genitiuus plur. poſt gerundium in di 324.1.b
Gentium ſimulacra 580.2.b
Genius ἰυφυρχίδυς 58.2.c
Germanici ſomnium 267.1.d
Germanicianus, *Germanicus* 377.2. 644.2.b
Gerulus 468.1.b
Geſſius Florus Iudææ procurator 640.2.c.
Gigantes an fuerint 266.2. b. illorum ſtatura 414.b.c
Glabella 280.1.b
Gladiatores. 224.1.c. commiſſi pro ſalute principis 537.2.b
Gladiatores eſſedarij 463.1.a
Gladiatorium munus quis poſſet edere 516.2.b
Gladios conſecrandi mos 449.1.a
Gnipho 733.2.b
Gordianus Imp. 237.1.a
Gothorum mos circa loca ſacra 229.2.c
Grabatus & pannus extremæ paupertatis indicia 159.1.a
Gracilitas quomodo curanda 427.1.b
Gradus 490.2.d
Græca certamina 224.1.b
Græcæ linguæ maximus vſus Puteolis & Neapoli 322.1.d
Græci braccarum vſum valde auerſati. 283.2.a. ſemper in comitatu virorum principum 391.2.c
Græcorum diſciplina ſolutior, quàm Romanorum. 251.2.b. leges in ſontes 157.2.b. διαπαιγχασμοί. 313.2.a. mos in vilitate aliqua exprimenda 408.2.b
Græcorum librorum titulus 312.2.c
Grammatica, *Grammatiſtica* 732.1.b.c.d
Granius Flaccus 297.2.b
Graphia ad cędem parari ſolita. 113.2.a. graphia ferrea Romæ prohibita ibid.
Graſſantium ſupplicium 257.1.c
Graſſator 188.1.d
Gratiam alicuius rei facere 208.2.a.b.c
Gratianus Valentiniani Imp. pater funarius 127.2.c
Grues in theatrum productæ 663.1.b
Gulielmus rex Siciliæ 225.2.c
Guſtatio 274.1.a
Guſtatoria cœna 269.a
Gythium 147.1.a

H

Habitatio 57.2.c
Habitatio annua Romę remiſſa 58.1.a
Habitatio in locis ſacris & publicis 61.b.c
Hæretici quidam per ſectæ ſuæ principem iurabant 119.2.b
Hapſus 591.1.c
Harenarum remedium 281.2.b
Hebdomadum obſeruatio 382.1.a
Hegeſias Πεισιθάνατος 240.2.a
Helius lib. 552.2.b
Heluaceus 300.2.a
Hemerodromi 230.2.b
Herculis Muſarum ædes. 181.1.b. ſacellum in foro boario 367.2.c
Hermoniaca purpura 675.2

Herodes Magnus 247.1.d
Herodoti opera 733.1.d
Hippocratis opinio de partium mutua affectione 385.1.b
Hippopera 579.2.a
Hiſpanienſis 644.2.b
Hiſtriones ſcenam ingredientes populum ſalutabant. 551.1.b. virgis cæſi. 226.1.a.b.c. omnium linguarum Romæ 224.1.b
Hiſtrionum coërcitio. 224.2.b. clauſula 326 1.c
Homerus è Platonis Republica pulſus 110.2.b
Hominis vſitata ſtatura & pondus 217.2.b
Honorarij ludi 1[illegible]1.1.b. cur ſic dicti ibid.2.b
Honores heroici qui. 125.1.b. decreti de Rep. bene meritis 120.1.a
Honores inciuiles 232.1.c
Honores multi impetu magis quàm conſilio à populo tributi 245.2.c
Honorum nũdinatio apud Romanos 29.1.a
Horatius victor Curiatiorum 307.1.c
Horcinus, horcus, *pro* Orcinus, Orcus 197.1.b
Hordearius rhetor 738.2.d
Hortenſij domus 264.2.b
Humanarum virtutum modum ſupergreſſi in rituales libros referebantur &c. 121.2.b
Humi cubare 97.1.a
Humi ſtratus ſecuri percutiendus & in fuſtim puniendus 406.1.a
Hybrida 156.2.a
Hydraulicæ artes 509.1.a
Hyginus 736.1.b
Hypatia ſecta 141.2.b

I

I. pro, *e*, 4.2.d. pro, u. 300.2.b. pro, y ibid.1.c
Iactare 399.1.a
Iactum emere 738.2.a
Iani quid 187.2.c
Iani Quirini portæ quoties apertæ 162.b.c. 163.a.b.c.
Ianitorum cellulæ 634.1.a
Iantaculum, Iantare 273.1.d. 628.1.a
Iconicus 445.2.b
Icuncula puellaris 587.1.b
Idus 309 1.c
Ignis Impp. prælatus 133.1.b
Ignis ſubitus ex colliſione arborum 359.b.c
Ignis ſubitus ſponte accenſus alicuius venturi boni indicium 367.1.b
Imago clypeata 441.2.a
Imagines dedicatæ ſublimes 653.2.a
Imagines dedicatas in variis ædium partibus veteres habebant 131.2.c.d
Imagines alicuius lapidibus petere 430.1.a
Imagines per genera diſtinctas habebant viri magni 418.1.c
Impaſci 389.1.b
Imbricum plauſus 548.1.d
Immaturus 134.2.b
Imperator propriè dicitur Princeps, & Imperium principatus 444.2.a
Imperator factum quod imperaſti 371.2.a
Imperator, prænomen omnium principum. 101.2.d. tribus modis accipitur ibid. 1.d
Imperator certior fieri ſolitus quid in quaque prouincia gereretur 230.1.c
Imperatores Romani & in Curia & in foro iudiciis interueniebant. 195.1.c. dicti domini. 2.7.1.c. quomodo populum alloquerentur. 294.1.c. toties ſalutati Imp. quoties ipſorum auſpiciis hoſtis inſigni clade affectus. 3 1.1.a. quomodo funeribus illuſtrium virorum intereſſe ſolerent. 381.2.a. damna fortuitis caſibus accepta largitione aliqua compenſabant. 395.1.a. vrbem aliquam ingredientes quomodo excepti. 434.2.c.d. ſoliti natalem ſuum aliquo donatiuo proſequi. 45 . d. quidam ex Hiſpania. 600.1.a. adorabantur, 615.2.a. illorum ἀποθέωσις. 121.a.b. quæſtores candidati 294.2.c
Imperatoriæ literæ 232.1.a
Imperia diuturna multos dementant 45.2.b
Impietas 254.c.b
Imputare 75.2.a. 399.2.a
Impluuium 181.2.c. 309.1.a
In equite ſpectare 513.1.b
Inauratus 276.2.d
Incanus 693.1.b
Incendiorum curatores 183.1.a
Inceſta coniugia 516.1.c
Inchoare 71.a.b.
Incitatus equus 479.1.b
Incoctus 134.2.b
Incœnare 389.1.a
Increbruit 138.2.c
Indice digito aliquid affirmare 50.2.a
Indifferens circa cibum 69.1.a. 80.1.c
Indignatio 31.1.d
Indorum & Scytharum legati ad Auguſtum 161.2.a
Induſiorum extremæ manicæ limbis è ſubtiliore tela ornatæ 7 .1.c
Infantes recens natos exponere ad cædem licebat 512.1.b
Infulcire 398.2.c
Ingenuitatis iura quomodo conceſſa manumiſſis 268.1.d

Ingredi

Ingredi ter ad geſtandum 597.2.b
Inobſeruantia 274.1.b
Inquiſitor 5.2.c
Inſeruare 389.2.b
Inſula 307.1.a
Inſularum domini 64.1.a
Intercalatio extra ordinem 309.2.d
Interrogatio iudiciorum criminalium maxima pars 194. a.b c.d
Ioannis x. Pontif.R.mors 421.2.a
Ioſias rex Iud. 328.1.a
Iotapa Medi regis Armeniæ filia 250.2.a
Irene virgo 461.1.a
Iſauricus,cog. 739.1.b
Iſiacorum habitus 622.2
Iſthmum perfodere multi conati 541.1.b
Italicorum iura,226.2.b vectigalia 227. .b
Iudæi Sabbatis ieiunabant 275. 1.b. Romæ manentes tributum ſoluebant 685.1.c
Iudaicus fiſcus 685.1.b
Iudex cognomen 35.2.a
Iudicum decuriæ auctæ.192.1.a.ætas ibid.2.c.aſſiduitas 195.1.d
Iudicia in foro exerceri ſolita 545.1.a
Iulia dicta Liuia 334.1.a
Iulia in campo Martio ſepulta 115.2.a
Iulianus Imp.noluit vocari Dominus 237.1. c
Iulius Cæſar Scaliger noctu in tenebris videbat 416.2.a
Iulius Caluaſter 207.1.a
S. Iulius Gabinianus rhetor 740.1.d
Iulius Marathus 280.2 b
D.Iunius Brunus Albinus 109.1.a
M.Iunius Brutus Philippenſis ibid.
Iunius Gallio adulator 220.1.b
Iunius Ruſticus 683.1.c
Iunonis Argiuæ ſtatua 235.2.b
Iupiter Olympius, Latialis, Latiaris 445. 1. a.c.Coloſſus, Olymp. 235. 2. b. ædes Athen.248.1.a. & Tonantis ædes, 348. 2.b. Capitolini certamina 674.2.a.b
Iurator 209.1.a
Iura honoraria 191.2.b
Ius tranſlatitium 136.1.b
Iuſiurandum per nomen vel genium Imperatoris 496.2.b

K

Kalendæ 309.1.c

L

L. geminatum pro ſimplici 732.1.a
Lachanizare 300.1.b
Ladiſlaus Rex Vngariæ 229.2.c
Lælius Archelaus 730.1.b
Læta rerum triſtiſſimarum mentione temperata 307.2.a
Lambrani, Ambiani, Ambrani, Lubrani ppp. 18.2.c.19.1.a
Lambrus, fl. ibid.
Laminæ inter remedia φυσικὰ, 587.2.a.b
Lanoculi, 690.1.a
Lares ornare 186.2.c
Larium ſedes in priuatis ædibus 308.1.d
Laterna Græcienſis 48.1.b
Laterna ſurda 47.2.a
Laternæ forma à Plutarcho deſcripta 47.2.d.e
Latuſclauus ad manus fimbriatus 70.1.b
Lati-claui tunica quibus conceſſa & à quo inſtituta 205.a.b. c.d.& ſeq.pag.
Laticlauij iuuenes 558.1.b.684.1.a
Latina lingua Aſiaticis ignota 345.1.b
Latinæ feriæ,309.1.d.quando indici ſolitæ, 108.2.b.c
Laudationes modulatæ 323.1.b
Lautæ Carinæ 130.2.c
Lectica,lecticula 277.1.a
Lecticæ vſus 379.2.a.380 1.a.b
Lecticæ quibus conceſſæ 67.2.b
Lecticula lucubratoria 277.1.b
Lectio 729.1.d
Lectiſternia Romanorum & Græcorum 104.1.a.406.2.b
Lecti veterum 166.2.c.287.2.c
Lecti circumlati in itinere faciendo 291.1.b
ſub Lectis ſe abdebant qui latere vellent 475.2.a
in Lectulis ſuis ſe componebant veteres operam daturi meditationi aut ſcriptioni 1.4.1.e.277.1.a.& ſeq.
Legatis Imperatorum communicatus triumphi honor 204.2.b.c
Legere 728.1.d
Legionarij omnes ciues Rom. 64.1.a
Legiones voluntariæ 169.2.c
Lemniſci 57.2.a
Lemniſcos iacendi mos 555.2.b.& ſeq.
Lentitudo 401.1.b
Lentus ibid.a
Lepidus miſſus in exilium 148.1.c
Lex Cornelia de proſcriptione 5.1.d.Memmia.37.1.b. Iulia. 366.2.a. Iulia agraria. 33.1.b.repetundarum.67.1.a.de annua habitatione.58.1.a. Caſſia de allegendis Patritijs.62.1.b. Cæſaris de numero puberũ ingenuorũ inter paſtores.65.1.d. Petreia. 95.2.a.Pedia.109.2.a.de ſecãdis debitorib. 141.1.a.Remmia.190.1.2.a.Conſtantini de ſenatorib 201.2. b Pappia Poppæa. 220. 1.d.de modis ædificiorum. 304. 1. b. Voconia 333.2.b. Sæuia.341.2. b.de pecuniarum habendarum modo.395.1. b. Domitia.433.1.b. Scatinia 680.1.a
Libelli 585.2.c
Libelli famoſi 24..2.c
Liberalia 191.1.b
Liberi,pro vno filio 249.c

Libertatis atrium 181.2.b
Liberti libertini. 169.2.b.duos habebant patronos. 8. b.c. qua ratione poſſent in ſeruitutem reuocari 511.a
Libertorum ſolutiora iura apud Græcos 8.c
Libitinæ ratio 572.2.b
Licinius Enceladus 256.1.a
Q.Ligarius 109.1.b
Lignaria negotiatio 623.2.b
Linteamina in balneis &gymnaſijs 290 2.b
Litania quomodo cantata à veterib. Chriſtianis 331.2.a
Literæ à Palamede & Claudio Imp.inuentæ 528.2.a.b
Literæ pinnatæ 175.2.c
Literæ ſacræ 518.1.c
Literarum ſubſcriptio 381.2.c
Literatus 731.1.b
Liuia dicta Iulia 334.a
Liuius fabulas docuit 727.2.e
Loca ſacra quomodo venerarentur Ethnici 229.1.b
Locus 240.1.b
Locutio elliptica cum *niſi* 601. 1.a
Lodicula 291.1.a
Lodix ibid.
M.Lollius 366.1.a
Loricæ lineæ 609.1.b
Lucernæ.vſus 54.1.c
Lucus 325.1.b
Ludi Cæſari cõſecrati. 121.d. Actiaci.154.1. e.359.2.c.magni voti ſub cõditione.164.2. c. quinquennales in Auguſti honorem 247.2.a
Ludorum exhibẽdorum triplex cauſſa 191. 1.b
Ludis præſidebat princeps, interdum alius eius vice 212.b.c.& ſeqq.1.a b.c
Ludus talarius,talaris 263.1.a
Lugdunenſis ara 247.1.b.338
Lugendi ſuperſtitio,apud veteres 165.1.b. c.d
Lumina accenſa gaudij indicia 54.1.a.b
Lunus Deus 685.1.a
Lupercalia 108.2.b
Luſtrum à Cn.Lentulo & L. Gellio conditum,*item* ab Auguſto 342.1.a.
Luſtrum facere,condere, legere ibid.
Luſus pueriles 261.2.b.291. d.e
Luto faciem illinere 639.2.b
Luxuria 93.1.d
Luxus Perſarum & Romanorum 101.2.c
Lychnuchus è pelle 47.1.c.
Lydiaca. Hiſt. 733.2.c

M

Macedonia,illius fines 51.1.b
Macedonicorum Regum cohors prætoria 546.2.a
Macellum 41.1.c
Mactus 134.1.b
Magiſter pecoris 490.1.b
Magiſterium 127.1.b.c
Magiſtratus honoratus 191.2.b
Magiſtratus poſt initum honorem populo gratias agebant 381.1.b
Magiſtratus diligentis officium 371. a.b
Magiſtratus duos gerere vno anno vetitum 100.2.c
Magiſtratib. vrbicis ſublata merces annua 102.2.c
Magmen,magmentum 134.1.b
Maiorum imagines in atrio 123.1.c
Mamers,Mamertus,Mamertinus 6.1.a
Mancipiorum pretia titulis & voce præconis 732.2.d
Mandare 645.1.b
Manumiſſus ad liberalitates principum nõ admittebatur antequàm in tribum deſcriberetur 214.1.a.b
Manus in talorum luſu 262. 2. b.in re gladiatoria 263.2.b
Manus agitatio ,pro,flabello 288.1.b
Manum cauam oſtendere 307.1.c.d
Manum cauare 308.a.b.c
Manu aliquid affirmare 50. 2.b
Manuum deformitas 417.2.a
Margaritæ quibus conceſſæ 67.2.b
Mariti & cognati in fœminas nocentes animaduertebant 386. 1.c
Marius iunior conſul ante tempus 172. 1.c. d.ei oculi eruti 176.1.c
Martyres multi graphijs confoſſi. 113.1.c. minutatim conciſi 141.2.b
Maſgabas vnde. 324.2. d. Auguſto dilectus ibid. b
Maſſa 300.1.c
Maſſilienſes à Phocæenſib. oriundi 286. 1.c
Matius ludos Cæſaris victoriæ dicatos curauit 135.1.c
Matrimonium pro vxore 110.1.c
Matronæ dormientes in lecticis ſuis 313. 1.a
Mauſolea ſyluis & nemoribus ſepta 331. 2.b
Maxillis lentis edere 372.1.c.
Q. Maximi conſulatus trimeſtris 108.2.a
Mecænas.256.1.a.cacozelus 296. 1.b
Medici inter amicos.12.a. b. c. & ſeq. illorũ ſalarium apud Impp. 652.1.c
Melanthij ſupplicium 140. 2. d
Mendeſia præfectura, 312.1.a
Mendeſiorum religio infamis ibid.
Mẽdici in locis publicis habitare ſoliti 61. 2.b

illorum funera 423.2.c
Menſarum fercula 269.1.a
Menſis diuiſio 309.1 c.d
Meretrices circumtonderi ſolitæ, 225.1.c
Meretricius quæſtus, 468.2.c
Meſſala de Aquitanis triumphauit, 158.1.d eius liber de familiis 89.2.a
Q. Metellus Cenſor, 303.2.c
Micare 141.2.c.d
Micationis vſus 142.1.c
Mile, milia 645.1.c
Milites, ſimpliciter quid 568.1.a
Militũ mores curioſe à Rom. ducibus obſeruati, 91.2.b præmia 596.2.b
Militibus ablati calcei, caligæ cum cingulo 168.2.c
Militia equeſtris 227.2.d.511.1.b
Militiæ Romanæ gradus, 168.2.d tempora ab Auguſto definita 215.1.d
Militia imaginaria dicta ſuper numerum 511.2.b
Militares ignominiæ, 168.2.b.& ſeqq 738.2 e
Militarium donorum vel præmiorum duo genera 170.2.a.b
Mimi & ſcurræ funeribus adhibiti 402.1.a
Mineruæ ſignum in cubiculo Domitiani, 133.1.b in Capitolio conſecratum ibid. 2.a
Miniſterium 127.1.b
Minois exemplo rem diuinam facere 419.1.a
Minutiæ curator 204.a
L. Minutius Baſilius 109.1.b
Miraculorum Chriſti falſa imitatio 646.2.a
Miſſilia, res miſſiles 675.2.b vnde iacta, 506.1.a
Miſſionum tempora ab Auguſto definita 215.1.d
Mitridates Armeniæ rex 219.1.a
Modeſtus, 691.1.a
Mœniana 543.2.a
Molon orator 10.b.c.d
Montanus ſenator 207.1.a
Monumentorum ſepimenta 567.a.b
Morari 430.a.b
Moroſitas 274.1.b
Mori ſua die 123.1.a
Morientium vltima verba 327.1.a
Mors voluntaria, 239.e. puluino in os iniecto 422.1.a b
Mortem poſſe morte redimi veteres putabant 437.1.a
Morte ſua perire 130 2.c.d
à Morte id vertebatur in omen, quicquid præter conſuetudinem alicui acciderat ante mortem 321.1.a
Mortui VII. dies in veſtibulo poſiti, in foro laudati, extra vrbem cremati 515.1.c.d
Mortui laudandi pro Roſtris ſtatuebantur erecti 116.1.a
Mortuorum reliquias ſpargendi mos 400.a.b
Mortuorum cadauera exiſtimata coinquinari 328.1.a
Morum cura, præfectura 101.1.a
Mos lauream referendi Ioui Capitolino 677.1.b
Muhammed II. rex Turcorum, 461.a
Mulier tricies enixa 219.1.a
Mulieres quib. ſpectaculis intereſſe poterant 221.1.b.c
Mulierum ſellæ 615.d
Munatius Plancus Ciceronis genuinus diſcipulus 738.1.d
Munifices milites 169.1.a
Muſa med. 247.a
Muſcas captare, atræ bilis indicium 672.a
Muſeum, & Muſium 529.a
Muſicum certamen Olympiæ 552.2.b

N

Næniam qui cantarent in funere 329.1.a
Næuij opera 729.2.b.e
Nanus bipedali minor 217.2.b
Nani inter miniſteria magnatum 293.1.b
Narbonenſis ara 338
Naſus aquilinus 280.1.b
Natalium reſtitutio 268.2.b
Naues cubiculatæ, luſoriæ 781.2.b
Naui vetuſtæ imponi, ſupplicij genus 92.2.b.c.d
Nauigatio ad auram nocturnam inſida 321.1.c
Naulochus 147.1.a
Nauplius, tragœdia 573.2.b
Neapolis 321.2.c
Neceſſitas 14.2.d
Negociantes qui dicantur 215.2.d
Negotium gerere, &c. 216.a
Nemeſis Dea 307.1.d
Nemorum vſus apud Rom. 266.1.b
Nero, i. fortis 355.1.b
Nero modulatis carminibus delectatus 547.2.c.548.2.b habitus Antichriſti typus, 588.2.c. 589.2.a declamauit priuatim & publicè 738.1.c
Neronis viatoria cubicula 71.1.d cantica 629.1.a.b
Nerua Imp. 265.1.b
Nerulonenſis menſarius 129.2.b
Neruus 355.2.a
Nicephori Imp. error 112.1.b
Nicopolis 153.2.d
Noctua nulla in Creta 367 2.b
Nocte ſpectacula & cóuiuia exhiberi ſoli-

ta 672.1.b
Nomenclatores in familiis potentiorum 157.2.a
Nomenculator ibid.1.a
Nominalibus non impoſita cognomina 131.2.a
Nona 309 .. c
Notabilis 69.1.b
Notatus 62.2.b
Nouendiales dies 309.1.d
Nuces caſtellatæ 292.2.a
Nucleus 272.1.c.2.d
Nudatus 62.2.b c
Nudipedalia 351.1.d
Nundinæ 309.1.c.2.c
Nuptiæ filiæ & alumnæ impiæ 525.1.a
Nymphidius Imperatoriæ maieſtatis candidatus 231.1.c

O

O,& *au*,affines literæ 654.1.c
Obeliſcolychnion 54.1.c
Obnuntiare 32.1.a
Obſeruantia 274.1.a.b
Obuentio 17.2.d
Obuiam eundi alicui mos 434.1.b.c
Occaſio 9.2.a.b
Ocella cognomen 594.1.a
Ocellata 291.2.e.292.1.b
Octauij patris ſomnium 314.1.a
Octauius conſulatum inuaſit ante tempus 171. dictus Cæpias,131.1.a ei obiecta ignauia 147.1.a
October feriis vindemialibus deputatus 193.2.a
Oculi nigri,volubiles,fixi,vegeti 68.2.b
Oculorum indicium, 279.1.b tumentium cauſſa 361.2.a
Offenſus 606.2.c
Officia mutua,familiaria,antelucana, noctu celebrata 238.2.c.d.239.a.b.c.d
Officia data conceſſis codicillis 517.1. b.c
Officiorum cauſſæ 239.1.b.c
Oleum viride 81.2.a.b
Olfactus ad iudicium de metallis faciendum adhibitus 658.1.a
Omen captare 366.b.c
Omina captandi ratio 318.2.b
Omina fauſta congerere 323.1.b
Opilij opera 731.1.d
Opinari,233.1.d. opinari malè ibid.2.a
Opinio 233.1.d.1.b.255.1.b.586.1.a.b
Oppugnatio 6.2.d
Oratio,pro,epiſtola 411.1.a
Oratores victoriam partam pro foribus appenſa palma teſtabantur 693.2.d
Orbilius gram. 734.1.a
Orca,& *orcha* 197.2.b
Orcheſtra 218.1.c
Orcinus,& *Orcius* 196.2 c.d.197.a.b
Orcus vnde ibid.
Ordines Romani 192.1.b
Organa Syriaca 559.1.a
Oricularius clyſter 654.2.b
Ornamentum 667.1.a
Orthographia à multis neglecta 301.1.c
Ortulus pro,hortulus 585.1.a
Ortus,pro hortus 115.1.a.197.1.b
Os ferreum 533.2.a
Oſcula quotidiana prohibita 385.2.a
Oſculandi mos 22.b.c.23.1.a
Oſtiæ portus,504.1.c cohors 512.2.a.b
Oſtienſis prouincia quæſtoria 510.2.b
Otho mathematicis addictus 615.2.b
Ouidius cur perierit 254.1.b

P

Pædagogorum cuneus in theatro, 220.2. b.c.d
Pænè interemerunt,niſi 601.2.a
Pæones 159.1.d
Pæſti roſaria 561.1.a
Pagina 546.2.b
Palam facere 538.1.b
Palamedes literarum inuentor 527.2.b. 528.2.a
Palamedes,tragœdia 573.2.b
Palatium Rom. 480.2.b.e
Paliliorum dies 136.1.a
Palla 290.2.b
Palliati,pro turba comitum 75.c.d
Paludamentum abiicere turpis fugæ argumentum 137.1.c
Pandateria inſ. 252.1.c
Pandion Rex Indorum 161.2.c
Panegyricæ orationis initium 381.1.b
Panici terrores 730.2.c
Panis aphronitri,&c. 546.2.e
Panis buccellatus 273.1.c
Panis triticeus,hordearius 738.2.d.e
Pane madido faciem linere 621.2.d
Pannonij à pannis dicti 158.2.c.159.1.b
Pannuli 159.1.a
Pannus, 158.2.c
Pannutia 159.1.a
Panſa,cognomen 735.2.e
Parada 78.2.a
Papyrius Prætextatus 205.1.b
Parentes à liberis conſecrati 121.1.b
Parmularij 682.1.a
Paropſis 603.1.b
Parthenius poeta 417.2.c
Participium actiuum præſ. pro præterito, & præteritum paſſ. pro præſenti 34.2. a.b

Paſicles,

Paſicles, poſtea dictus Panſa 735.2.e
Patritiæ gentes ſupplete. 61.1.b. mille à Veſpaſiano conſtitutæ ibid d
Patritiorum numerus auctus 127.1.a.341 1.b
Pauimentum, pro pauimento teſſellato 72.1.a.b
Pauimenta inter ſarcinas Ducum 71 1.d
Paullò minus 377.2.b
Peculioſus 170.d
Pecuniæ copia rerum pretia auget 212.1.d
Pecuniæ circumferendæ mos 598.1.b
Pecuniarum habendarum modus conſtitutus 39 .1.b
Pecunioſus 170.1.a.b.c
Pegma 453.1.a.b.c
Pegmares gladiatores 452.a.b.c.d
Pedes retecti 276.1.b
ad pedes ſtare ſuccincto linteo 450.1.c
Pedules faſciç 284.1.e
Pes Romanus, 414.1.b
Penatium deorum ædes 439.1.a
Penatium & larium ſedes in priuatis ædibus 308.1.d
Pendere ſub edicto Præf. 493.2.a
Penulæ vſus 211.2.b
Perannare, Perennare 642.b
Peregrini in locis publicis manere ſoliti 61.1.b
Perſilis 427.1.a
Perfundi aqua 289.2.b
Pergula 482.2.a
in Pergulis ſtare ibid.
Periri 355.2.a
Periſtylium 181.2.c.287.2.b
Perſarum ἀναξυρίδες 286.2.c.d
Perſequi 86.1.b
Perſona ſæpe inuidiam auget vel leuat 274.1.c
Petronij vita 239.2.c
Pharmacuſæ inſ. 11.1.a
Philippus rex Mac. à captiuo admonitus 283.2.c
Philoſophi multi in locis publicis habitare ſoliti. 61.1.b. Roma pulſi 737.1.a
Philoſophis inſtituta ſalaria 652.2.b
Phocæa vrbs 286.2.d
Phonaſcus 546.1.b
Pietas 254.2.b
Pignera, & *pignora* 161.1.a
Pignora capere, coërcitionis genus 26.1.d
Pila 290.1.a.b.337.2.b.c
Pilos ſolebant antiqui ſuburere 258.1.a
Pinnatæ literæ 175.2.c
Piſces monilibus ornati 111 2.a
Plauſus 326.1.c
Plauſuum ars 548.1.b
Plebs 107.1.b. & ſeq.
Plinij vita à Suetonio deſcripta 698.1.a. 741.1.b
Plotia rogatio & lex eadem 15.1.a
Plotius Gallus rhetor 738.2.c
Plynteria 68.b
Podium 218.2.b.221.2.c.222.1 d
Poeticæ voces in nummis quomodo ſculpi ſolitæ 501.1.a
Pœnorum idioma è Syriaco tractum 4.2.a
Polemon ſophiſta 383.1.a
Politica ſcientia 232.1.d
Polluctus 74.2.b
Polybius 737.1.c
Polybius libertus 312.1.c
Polyhiſtor 736.1.d
Pompeius Lenæus 730.1.c
Pompeius Magnus. 287.1.c. eius theatrum & domus. 187.a.b. ſtatua 188.2.a
Pomponius Flaccus 390.1.b
Pomum acidum aut vinoſum, vuidum 275.a.b.c
Pontes veribus iuncti conſtantes 83.1.a
Pontia gens 106.2.a
Pontifex maximus an potuerit ducere funus 328.2.b
Pontificum collegium 329.1.b
Pontinæ paludes 68.2.b
L. Pontius Aquila 106.2.a
Poparum habitus 450.1.c.460.2.a
Populabundus 411.1.c
Popularitas 223.2.c
Populus 213.2.b
Portius Cato Ennium in Sardinia inuenit 727.2 c
M. Portius Latro rhetor 739.2.d
Pori regis Indorum ad Auguſtum duplex legatio 161.2.a.b
Porticus ab Auguſto reſtituta 348.2.a
Porticus inſcribi ſolitæ 108.1.a
Porticus virides flexis in circulum vitibus 560.2.d
Poſtulatum, puſtulatum, puſulatum argentum 577.1.c
Potationes liberaliores talorũ inſititiis luſionibus diffiſæ 261.2.a
Potentiæ parandæ & conſeruandæ inſtrumenta 81.1.b
Præconum certamina 554 1.c
Præfatio 75.1.b
Præfecti prætorum & quæſtorum loco 104.1.c
Præfecti quatuor campaniæ 203.1.b
Præfecti vigilum cohortes 183.1.a
Præfectus morum 1 1.1.a
Præfectura alarum 207.2.c
Præfectura prætorij 604 1.b
Prælegere 728.1.d
Præneſte 289.1.b
Prænominum vſus 45.1.b

Præſtigiatores remedia vendunt aduerſus omnes morbos 587.1.e
Prætextum 44.2.b
Prætorij ludi, prætorium ius 191.2.b
Prætorium in caſtris templo comparatum 71.1.d
Primipilarium commoda. 466.1.b. eorum teſtamenta ibid.a
Princeps propriè eſt Imperator 444.2.a
Princeps toties ſalutatus Imperator, quoties hoſtis vinceretur 102.a
Principis imago in pompa Circenſi 103.1.e
Principi aliquoties vitandum aſſiduitatis faſtidium 363.1.a
Principem alloquebantur ſtantes in ſenatu 497.b
Principes qui dicerentur à Roma triſtes & ſeueri 233.2.c
Principes ſoliti inuitare conuiuas ad loquendum 269.1.b
Principes papilionibus magnificis tecti 540.1.b
Principum literæ. 238.2.d.e. cuſtodes 601.1.a
Principibus viris eundi obuiam mos 434.1.b
Principatus 444.1.a
Priuati qui 191.2.d
Priuati dicuntur omnes reſpectu Principis 550.1.a
Proconſulare imperium perpetuum in Auguſtis 301.2.b
Proconſulatum adminiſtrare 82.a
Proconſule 81.c.d
Proconſules poterant permittere, vt templa ſibi ponerentur 235.1.a
Proconſulum virtutes conſecratæ ibid.2.a
Procurator. 86.1.a. procuratores ducenarij 510.1.b
Proditus flamen 186.1.a
Producere 392.1.b
Profeſſorum ſalarium ſub Impp. 614.1.a
Pronominum ellipſis 5.2.a
Profunda gula, &c. 631.1.a
Propontis inſ. 266.1.a
Proſcribere 76.2.a
Proſcriptorum liberi ad honores admiſſi 63.2.b
ot ectum 97.1.b
Protinus 207.1.c
Prouerbia. ἐπὶ φακῇ μύρον. 80.2.c. ἱμονιοστρόφου μέλη. 127.a.d. dignus quicũ in tenebris mices. 142.2.c. Elephanto ſtipem. 258.1.b. ἀπὸ γῆς ἰᾶσθαι. 296.2.a. Iam nullus Cato. 298.1.c. ἂν μὴ παρῇ κρέα τῷ ταρίχῳ στερκτέον: item: ἀγαθὴ καὶ μᾶζα μετ' ἄρτον. 298.2.c. τὴν χεῖρ' ὑπέχει καὶ ἀποθνήσκων Ἀττικός. 308.2.b. κυδαζομένη τῷ πλείονι ἑταίρει τὰς σφαίρας. 322.2.d. ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται. 529.2.d. τῆς λανθανούσης μυστικῆς οὐδεὶς λόγος. 547.1.b. νῦν ἀγὼν μέγας. 578.1.c. ἐξ ἀξίου γῆν ξύλα. 198.2.b. *Ie ne chante point, mais i'accorde* 683.1.b.
Prouinciæ prætoriæ, proconſulares 81.2.c
Prouinciæ mutuatæ 188.1.b
Prouinciæ Præſes non potuit abnoctare è prouincia 28.1.c
Prouinciam ornare 27.2.c
Prouinciarum Præſides gratias agebãt populo 381.1.c
Prouinciarum rectoribus olim publicè data neceſſaria 202.2.c.510.1.b.c
Prouinciarum iura 226.2.b
Pſeudoncrones multi 589.1.a.b.c
Pſeudothyrum 503.2.d
Pſilocithariſta 674.1.c
Pſychrolutes gauſapatus 290.2.b
Ptolemæi Soteris ſella. 103.2.a. ἀποθέωσις 121.2.a
Ptolemæus Lagi F. 265.2.a
Ptolemæus Philadelphus 246.1.c
Publicanis remiſſio facta 34.a.b
Publicè fit, quod ad ſalutem multorum fit 440.1.a
Pueri notis ſcribere diſcebant 252.a
Pueri quomodo fierent nani 293.1.c
Pueri delicati circumtonderi ſoliti 22[illegible].1.c
Pueri procaces Romanis chari. 292.c.d.e. 193.a. Syri, Mauri & Alexandrini excellebant garrulitate 293.1.a
Pugiles 224.1.c
Puleium, pulegium 259.2.c
Pullatorum ſedes in theatro 221.1.c
Pulleiaceum 299.2.c
Pullus ibid.d.436.1.a
Pullus color 212.1.b
Puluinar in theatro 222.1.c
Pumili 293.1.b
Punctis honorem colligere 490.2.d
Puteolanus portus 322.2.b
Puteoli portus 321.2.a
Puteoli 322.1.d
Pygma 452.1.d
Pygmares pugiles ibid.c.d.&ſeq.

Q

Quadra 273.2.c
Quadrageſimæ portorium à Galba remiſſum 606.2.a
Quadrigariorum luſus 544.1.a
Quæſtio inter ſicarios 20.2.b
Quæſtionis iudex ibid.

Quæſtio-

Quæſtiones criminales quando finirentur 19. 1.2
Quatenus 515.1.a
Quatuor viri curatores viarum 203.1.b
Quindecim virorum S.F. collegium 329. 1.b
Quinquennales ludi 247.1.c.d.& ſeq.

R

Racemus 271.1.b
Ranæ inuoluta remedia parti affectæ admota 592.1.a.b
Rapa iacere in aliquem 639.1.c
Rapere 26.2.d
Rata mors 484.2.a
Ratum accipe ibid.1.2.b.c
Rationem ducere 215.1.b
Rationem domeſticam totius vitæ veteres ſcribebant 655.2.a
Re, in comp. 276.2.b.c
Recitationes veterum 304.2.c
Recondere 179.2.c
Reda 87.1.a.b.c.d
Redire ad munia 397.2.a
Redire à cœna cum pompa, honoris genus 53.2. c.d
Refrigerium 516.2.b
Refrigerari ibid.
Regauiolus, regaliolus 111.1.b.c
Regere diſciplinam 166.1.d
Reges ſacrificuli 184.2.c
Regibus præibat populum cum facibus 435.1.b
Regum Albanorum calcei 69.2.d
Regia theatri 187.2.a.b.c
Reglubere.383.2 b. regluuere ibid.
Regni forma 444.2.b
Regradatio militaris 168.2.d. 169.1.b
Relationis ſecundæ tertiæ, quartæ, quintæ iura 30.2.d
Relegationis ius penes quos 30.1. d
Relegatio in agrum 167.1.c
Religio 305.2.d
Reliquiæ cadaueris cremati quomodo poſſent dignoſci.330.1. d.lectæ ibid.
Repetundarum damnati amittebant ordinem 612. 2.b
Repræſentare pœnam 520.2 .a. præſentanea poteſtas ibid.b
Repudia in acta relata 463.2.a
Res agi, rerum actus 195.2.b
Rebus decedentibus 215.1.b
Reipublicæ ſignum 315.1.a
Remp. reddere, poſſidere 178.2
Reſcribere 195.1.a
Reſcribere librum 736.1.b
Reſtiarius, reſticularis, reſtio 127.2.b
Reſtiones viliſſimi habiti ibid.d
Reſtringere 276.2.c
Retegere ibid.b
Rhetores Roma pulſi 737.1.a
Rhetorum ſalaria.613.2. a. 652. 1.b. pauperies 693.2.c
Reorum cuſtodia apud Romanos. 23. 2. d. veſtis 212.1.b
Rigor 254.2.c
Rhium & Antirrhium 152.1.a
Rhodus inſ. 363. 1. b. aquilam non habet 367.2. b
Romæ regiones XIV. vici CCCCXIV. 182.1.a
Romæ regiones qui magiſtratus curarent 182.2. a.b.c
Romanæ reip. interitus cauſæ 29. 1.a
Rom. populi diuiſio 335. 2.a.b
Romanum ciuem virgis cædere nefas 315. 2.c
Romanum imperium tribus hominum generibus conſtabat 226.1.b
Romani parciùs vſi ὑποκρίσει. 120.d.c. Græcos imitati.185. 1.a. artes ſpernebant 215. 1.d. maximè dediti ludis. 213.1. b. & ſeqq. nemoribus capti.266.2.b. rarò togati aut calceati intra ædes aut in remiſſione.268. 1.b. nō ſolebāt fœdera aut pactiones cōtrahere poſt meridiē.275.1.e. braccharum vſū auerſati.285.1. c. illis vſi.286.1.d. à peregrinis ceremoniis abhorrebāt. 310.2. b. pauciſſima admiſerunt nocturna ſacra.311. 2. a. non admittebant cadauera in vrbes.328.1. b. contractus ſuos iuriſperitorum conſilio facere ſoliti.566.2.a. rerum Iudaicarum ignari 640.2.b
Ro. adoleſcentes nobiles ſumta virili toga in ædes ſuas à patre emigrabant 368. 2. c
Romani ciues rarò ſine priuilegio, iudicio publico condemnati. 66. 2.b. feris obiecti.452. 1.a. eorum iura 226.2.b
Romani proceres per æſtatem Roma exibant. 266. 1. b. Rhodum ſecedere ſoliti 363.1.b.c
Romanorum diligentia in tabulis conficiendis.74. 1. d. antiquiſſima ædific a 181. b.c.d. duplex mos circa introitum curię. 199.1. c.d. veſtis forenſis. 211. 2. b. ἀναρχία. 329. 2.b
Romanorum ingeniorum deſcriptio 88. 1.b
Romanis maximè placebant diſtorti & prodigioſis corporibus inſignes. 293. 2. b. pueri procaces.292.1.c. ſerpentes manſueti 420.1.b
Romulus ſolus è regibus Rom. conſecratus 121. 1.2
Rubor in vultu pudoris indicium 691. 1.b
Rubrius ruga 109.2.c

Ruffinus præf.Præt.Orientis 308.1.c
Rufus Heluius 381.1.a
Rumor clemens 180.2.a
Rutilius Rufus 304.1.a. 730.2.a

S

Sabanum 290.2.d
Sabatina tribus 210. 2.d
Sabbatum 273.1.b.c.d. ab omnibus ferè obſeruatum 382.1.a.b.c
Sabini ex Græcis oriundi 354.1.b
Sacerdotum honores apud veteres 154. a.b.c
Sacerdotum prouincialium coronæ 155. 2.a
Sacerdotia vendita ab Impp. 493.1.b
Sacrarium 396.b
Sacrificia propria Deorum 121.2.b
Sæuitia exilium paſſorum 40[illegible].a.b.c
Sagati, pro turba comitum 75.1.c
Sagatio 612.1.b
Sagum Gallorum, Græcorum & Hiſpanorum 75.1.c
Sagum militibus demptum 16[illegible].2.c
Salaria rhetoricorum, philoſophorum, medicorum,& p. 562. b.c
Salome Herodis ſoror 229.1.a
Saltus variæ ſpecies 290.1. d
Salutaris porta 96.2 b
Samſa 272.2.d
Samus Ionica 151.2.c
Sanctorum reliquiæ 328.2.a
Sandalia Rom. 268.1.b
Sandaligeruli 616.1.a
Sanguis plantarum 272.1.d
Sanna 481.1.a.b
Sapientem in actu mori oportet 658.1.b
Sapor acidus 275.1.c
Sarmentus Tuſcus 192.2.b.292.1.d
Satira 730.1.d
Satyrus martyr 465. 2.a
Satisfacere 523.2.a.b
Satria gens 735.2.a
Sc. pro,x. 301.2.d
Scabelli, vel *ſcabella* 478.a.b
Scabrities dentium 279.2.b
Scalæ.693.1.c.pro Gemoniis ibid.
Scalpturæ ars 601.1.b
Scapus 272.1.b
Scelus pecunia redemptum ex auctoris tabulis probatum 71.2.c
Scena 224.2.c
Schema,æ 391.1.c
Scholarium 494.1.b
Scholaſtica ſententia 739.1.c
Scholaſticus, quis dicatur ibid.
Scipio Africanus ſuperior conſ. 172.2.d
Scriptorum imagines ſeparatæ ab aliorum ſimulacris, qui aliis artibus hoc pręmium meruiſſent 418.2.c
in Scrobibus ſedere ſoliti qui ſe interimebant aut carnificis manu puniebantur 582.2.c
Scrutarius 242.1.c
Sculpturæ ars 601.1.b
Scurra, ſcurrula 408.2.d
Scutarius 242.2.a
Se, pronomen omiſſum 315.2.d
Sebaſtæ vrbes 247.2.d
Seceſpita 145.1.a.377.1.c
Sectilia pauimenta 73.2.b
Sectio in ſuppliciis 140.2.b.c.d
Securi percuſſi ſontes & captiui 145.1.a
Secus 351.2.b
Sedes, pro, baſi 178.2.a
Sedulò 234.1.c
Segeſtre, vel ſegeſtrum 291. 1.a.2.b
Seliquaſtrum 616.a
Sella principibus poſita 102.d
Sella curulis 219.1.b
Semiramis 36.1.b
Senatores cauebant, ne in curia homini noxii aſſiderent.24.1.c. curiam introeuntes ſacrificabant, ſententiam iurati dicebant. 199.c d. 200.1 a filios ſuos ſecum in curiam ducebant. 205. 1. b. iuuenum & honore perfunctorum diſtinctio 206.2.c. numerus, nomina albo inſcripta 196. 1.c.d
Senatoria ætas 205.1.d
Senatoriam dignitatem recuſantibus equeſtris adempta 209.2.d
Senatus ab Auguſto lectus 197. 1. c. legitimus. 200. c.d. legendi triumuiratus 204. 1.2
Senatus & populi acta ad Imperatorem mitti ſolita 230.2.a
Senatus caligatus 285.2.a
Senatum edicere, indicere 200.2.c
in Senatum veniendi ius quibus datum 205.1.a
ad Senatum ſcribendi mos 380. 2.b
Senatuſconſultum ſine relatione non fiebat.30.1.d. à quot ſenatoribus confici potuerit 201.1.d
September primus anni menſis.154.2.d. totus ferè ludis occupatus 193.2.b
Septem virorum epulonum collegium 329. 1. b
Septimi diei ſolemnitas à paganis admiſſa 58.2.c
Sepulcro mortuos arcebant veteres, quos oderant 337.1.b
Sequius, ſecius 351.2.a
Sergius, nomen gentis 393.1.a

Sermo & opinio 233.2.b.255.1.b.c
Serpentes cicurantur 410.b.c.d.e
Serra medium hominem ſecare 454.2.c
C.Seruilius Caſca 109.1.b
P.Seruilius Caſca ibid.
Seruius, prænomen 593.2.a
Seruius Clodius veneno crura perunxit 730.2.b
Seruius Sulpicius Galba 109.1.b
Seruia nouitia & veterana 73.e
Serui alij elegantiæ, alij miniſterij cauſſa empti. 73.e. amati morte Domini imminenti libertate donati.110.1.d pręſenti pecunia libertatem ſuam redimebant. 735.1.e.illorum iura ſolutiora apud Græcos. 8.2.c.pœna. 257.1.a.ægrotos exponere licebat 512.1.b
Seſſiones ignominioſæ 168.1.b
Seſtertius, locus ſupplicij 602.
Sexagiens 347.1.a
Sextius Naſo 109.1.c
Sextus Pompeius.109.2.a.victus 163.1.c
Sext.Popilius Læna 109.1.b
Sextus Tidius 208.1.b
Sicambri 160.1.b.c
Sicila 625.1.a
Sigillum ſymbolum Dominij 315.1.b
Signa militaria maximi ponderis 138.1.c
Signa rei geſtæ ignes ſublati 411.1.c
Signum reip. 315.1.a
Sileni quomodo depicti 68.1.b
Silentium 318.2.c
Siliquaſtrum 616.1.a
Simulachra Imperatorum 235.b.c.d
Simus 603.2.c
Siſtere 178.2.a
Socci aurei & lapillis fulgentes 625.2.a
Solaria 543.2.b
Solearum vſus apud Rom. 268.1.b
Soleæ mularum 563.1.b
Solia balneorum 290.1.a
Somnia capturi ſoli in templum accedere ſoliti 313.1.b
Somniorum vanitas 306.1.b
Sontes in amphitheatro cōburi ſoliti 424.1.a. gladio & ſecuri percuſſi 145.1.a
Sophiſtæ Roma pulſi 737.1.c
Sortes 271.1.b
Sortiri 141.2.c.d
Spadones 294.1.a
Spartea ſolea 563.2.a
Sparteoli 183.a.b.c
Species bifariam accipitur 105.2.b
Species principatus 444.2.a
Spectacula vbi edi ſolita. 219. 2.b publicè edendi ius.416.2.b.priuata. 559.1.a. in caſtris edi ſolita.596.1.b.nocturna 672.1.b
Speculabundus ſigna 411.1.b
Speculatores milites 175.1.c
Speculum inter ſarcinas belli 71.2.c
Sphærus Auguſti præceptor 302.1.c
Spongiæ vſus 270.2.d
Spongia deletilis 296.1.a
Sportula 268.1.c
M.Spurius 109.1.b
SS, pro Z 300.1.c
St. indicendi ſilentij ſignum 603.2.b
Staberia gens 735.1.b
Stadia Græciæ 216.2.b
Stationes ignominioſæ 168.1.b
Statius poëta victus 673.1.b.& ſeq. ter victor 675.1.c
Statius Surculus rhetor 739.2.c
Statuæ roſtratæ 163.1.c
Statuæ gentium 580.1.a
Statuæ mutatæ demptis titulis & capite 402.1.c
Statuas ponere inconſulto principe vetitum 445.2.a
Statura iuſta vel maxima 413.2.b.c.d
Stellatis campus 32.b.c.33.2.d
Stellionis cinis, fuccus 592.1.c
Stipem locis ſacris iniicere 229.2.b
Stolus 321.1.a
Strena 386.a
Strenarum mos 244.1.b
de Strenis edictum Tiberij 385.2.c
Studentes in lectulis 277.1.a
Sub maxillis lentis eſſe 372.2.b.c
Subdiual 182.2.c
Subligacula veterum 285.2.b
Subijcere, pro Subijcere haſtæ 467.1.a
Subornare 667.1.b
Subſellium 218.1.c
Subſellia mercede locata 544.2.b
Subſelliorum ordo 218.1.c
Subſtitutiones vbi fieri ſolitæ 114.1.c
Succincti linteo miniſtri 450.1.c
Succollare 616.1.b
Sudarium 557.1.c.585.1.b
Suetonius videtur legiſſe teſtamentum Auguſti 333.1.e de grāmaticis & poëtis ſcripſit 726.1.a. 738.2.c eius opera in VIII. libros diuiſa 2.2.b.c malè in capita diſtributa 25.1.a hallucinationes 98.a.130.1.c.738.1.b breuitas 741.1.a
Suetonius Paulinus 172.1.a
Suffragia populi redempta 29.2.a
Suffragia colonica 227.2.a
Suffragiorum ius 205.1.a commercium licitum 656.1.c
Suggrundium 97.1.b
Sueui 160.1.b
Sumere prælium, pugnam, coniurationem, terga 89.2.b.c
Sumſerunt pen.cor. 108.1.a
Summatim 295.2.a
Supellex direpta 26.2.c

Super ſe aliquem collocare 218.2.c.d
Superiumentarius 490.2.b
Supernumerarij equites & pedites 511.2.b
Superſtationarius 490.2.b
Superſtitio veterum 321.1.a
Supini orabant, qui obnixè à diis aliquid petebant 147.1.a
Supparum inſigne claſſis Alexandrinæ 322.2.c
Suppliciorum varia genera 454.b.c
Supra hæreditates 490.2.a
Supra velarios ibid.
Sylla & Sulla 5.1.b.c
Syluæ circa Mauſolea 331.2.b
Syluæ calleſque prouincia 20.1.a
Syngrapha, ſyngraphum 37.1.b
Sytorum leges in greſſantes 257.1.c

T

Tabellæ duplices. 231.2.b
Tabellæ è philyra 303.2.c
Tabellas mittendi mos 303.2.b
Tabellarij milites 176.a
Tabellio 566.2.b
è *Taberna vinum petere* turpiſſimum 525.1.b
Tabliſſare 300.1.c
Tabula 337.2.b
Tabulæ laſciuæ pictæ 191.a
Tabularium 181.2.b
Tampia familia 105.1.b
Tanuſius, vel Tamiſius 18.1
Tali adhibiti in futurorum exploratione 367.2.a
Tali dati inter apophoreta 261.2.b
Talorum luſus 262.a.b.c.d.291.1.d
Talipedare 354.2.c
Tapetes 291.1.b.c
L.Tarius Ruffus 204.1.b
Tectoſagum vr. 339
Tegere pedes 284.1.b
Teges pro culcita 291.2.b
Telæ corrugatæ collo aptatæ Rom. 70.1.c
Telegennius 525.2.c
Telephi coniuratio 156.2.c
Temporum obſeruatio vbi locum haberet 310.1.b
Temporibus parendum interdum, potius quàm moribus 30.1.b
Templum 318.1.c
Tempulum 157.1.b
in Tenebris multi vident 415.2.c. d.416. a.b
Tenſas deducere 315.1.c
Teredines 592.2 c
Teſſella 73.1.d
Teſſera ibid.1.a
Teſſera militaris 596.1.b
Teſſeræ in ludis ſparſæ 451.2.a
Teſſerarum luſus 262.b.& ſeq.
Teſtamentum per æs & libram 331.2.c
Teſtamentum facere pluribus codicibus ibid.
Teſtamenti primæ duæ ceræ 544.1.a.b
Teſtamenta veſtalibus demandata 114.1.b
Teſtamentorum licentia apud Rom. 241.a.b. clauſula vſitata 336.2.c
Teſtarum plauſus 549.1.a
Tetrinius latro 459.1.b
Thallus lib. 257.1.a eius mors ibid.2.b
Thalluſa liberta ibid.1.a
Theatralis lapidatio 430.1.a
Theatri ſuperiores ædes 506.1.a
Theatro quanta reuerentia data 553.1.c
Theatra iuuentuti cur interdicta 220.2.c. refrigerandi ratio 287.1.c
Thebais Statij 674.1.c
Thenſa 103.2.c
Theophraſti teſtamentum 332.1.a
M.Thermus 7.2.b.c
Thoraces linei 609.1.b
Thracia 648.a
Traſcypolis 388.1.b
Traſyllus mathematicus 368.1.a
Thyrſus lactucæ 274.2.b
Tiberis inundationes inter prodigia 197.1.c.594.1.a
Tiberius in Germaniam miſſus. 361.2.b tribunitia poteſtate affectus. 362.2.b ab Auguſto adoptatus 333.2.b Imp. 329.a præſes lud. Act. 359.2.c ægros viſitauit. 364.1.a viuo patre bona ſibi relicta peculij titulo poſſedit 369. 1.b virorum illuſtriũ funeribus interfuit 381.2.b magiſtratibus ſe offerebat conſiliarium 384.1.b imperia ſolebat continuare 390.1.a Græcos contemnebat, 393.1.a magnificus, 393.2.b. 394.2.b. qua medicina vſus. 417.2.b in tenebris videbat 415.1.d.& ſeq.b
Tiberij legata 335.1.a.c oculi tumentes 360.2.b ſeceſſus Rhodius 363.1.b.c diligentia & prudentia 371.1.a triumphus 372.1.c edictum de ſtrenis, de matronis impudicis, 386.1.b literæ datæ Potamoni philoſ. 400.1.c
Tiberio quid Rhodi euenerit 367.1.b. 368.2.b.c conceſſa tribunitia poteſtas 369 2.a
Tibialia 283.1.d.& ſeqq.
Tibur 289.1.b
C.Ticidas poëta 734.1.b
Tintinnabulorum vſus in ædibus magnatum 307.1.a
Tironum locus & vſus in militia Rom. 169.1.a in forum educendorum mos 173.1.a dilectus 413.2.b
Titidius Labeo 386.2.a
Tituli ſingulis ſummis præpoſiti in rationibus

nibus 74.2.d
Titus Ampius 105.1.b
Titus Veſpaſianus dictus 659.1.a
Todella cruſcula 427.1.a
Toga alba veſtis forenſis Rom.ciuium 211.2.b
Toga ſumpta ignominiæ cauſa 168.1.d
Toga pinguis 283.1.b
Togati,pro comitibus honeſtioribus 75.2.c
Tollere ſe 318.2.a
Toma 271.2.b
Tonãte cœlo veteres pro mutua ſalute vota fundebant 475.1.c
Tori pro ſcamnis 684.2.a
Torus lecti 267.2
Trachea Cilicia 648.2
Trahere 178.2.a.b
Traianus Imp. 285.1.b. pro eius ſalute duæ legiones ſe deuouerunt 437.2.b
Tranſire 86.1 b.c.d
Tribulis,pro paupere,&c. 335.2.d
Tribunatus pl.à plebeiis,ad ſenatores trãſlatus 209.2.b
Tribuni plebis optimatibus inuiſi. ibid.1.c. ius habebant cogendi ſenatus 375.1.a
Tribunatus militum 207.2.c
Tribunus tenetur renunciare duci id eſſe factum,quod iuſſus eſt exſequi 374.2.b
Tribunus laticlauius 207.1.b
Tribunitia poteſtas 176.2.b
Tribunitia ſubſellia 509.2.d
Trichilæ 560.2.e
Triclinium æſtiuum,hibernum 264.2.c
Triclinij calefaciendi ratio.422.2.b.rigandi 561.1.b
in Triclinio diſcumbentis habitus 585.1.a
Tribus, pro viliſſima parte populi Romani 315.1.c
Tribuum emptio 214.1.b
Trimerus inſ. 252.1.c
Triton exhibitus in naumachia 509.2.b c
Triumphantibus cur à tergo aſtaret ſeruus &c. 307.2.a
Triumphalis quis dicendus 427.2.c
Triumphalia ornamenta plurimis conceſſa 503.1.b
Triumphi ius 677 2.b.c
Triumphi minuti ab Auguſto conceſſi 204.2.b
Triumviri monetales,capitales 203.1.b
Triumviratus 143.2.b.173.2.b.174.2
Troglodites auicula 111.2.a
Troiæ ludus 360.2.a
Tropæa Ro. *trophæa* 20.1.a.b.116.1.c.d.438.2.c.
Tũba in nobilium funerib. 117.2.c
Tueri 94.1.a
L.Tullius Cimber 109.1.b.297.1.b
M.Tullius Tiro 740.1.c
Tunica à Romanis vſurpata 211.2.b
Tunicæ ad manus fimbriatæ 70.1.b.c. ῥαπτοὶ, συμπορπητοὶ 316.1.a
Tunica Tiberij ardere viſa 368.1.a
Tunicatus populus 212.1
Tunicatum apparere Romæ magnum dedecus 168.1.c
Turcarum leges de mancipiis 8.2.d
Turpillianum S. C. 190.1.a
P.Turullius 109.1.b
Tyrannorum nomina de faſtis deleta 329.2.b

V

Vacerra 300.1.a
Vænales denudare mos erat 259.1.a
Valent.Imp.omnib.permiſit,vt duas vxores ducerent 80.1.a
M.Valerius Coruinus conſ. 172.2.d
Valerius Meſſala conſul 245.2.a
Vargunteia gens 730.1.a
Varguntcius ibid.
Vbera impreſſa 276.1.c
Vbij 160.2.a
Vectigal ex artib.ſordidis & ſceleratis 468.1.b.ex matrimonio.469.2.d.ex fimo equino 657.2.b
Vectoria nauicula 90.2.b.c
Venaliciarij 738.2.b
Venire,pro eſſe 147.2.a
Ventidius Baſſus 102.2.c
Ventilationis mos apud veteres. 287.2.c.288
Ventulum facere ibid.
Venus in talorum iactu 262.2.c
Veneris genitricis ludi 136.1.b
Veneris Libitinæ theſaurus 572.2.b
Vera,i.oracula 632.1.a
Veranius Flaccus 297.1.b.c
Veredarios mutari cum veredis in ſingulis manſionib.vetitum 230.2.c
Vernaculi 632.1.a.b
Veſpaſianus ſenatui infenſus 638.c
Veſtæ ædem matronæ adibant nudis pedibus 331.1.c
Veſtis præciſa ignominiæ cauſa 168.1.d
Veſtem ὑφέλκεσθαι, ἀνέλκεσθαι, 284.1.b. adducendi mos 283.2.c.d
Veſtes hibernæ,æſtiuæ 283.1.a
Veſtes ἄγναπτοι 290.2.c
Veſtes in graui commotione laceratæ 237.1.a
Veſuuij montis conflagratio 666.1.a
L.Vettius iudex 26.1.b
Viarum curatores 203.2.c

Vicomagiſter 181.1.c.335.1.c.d
Vicorum curatores ibid.e
Victimæ comparantur ſecuri percuſſi 145.2.a
Victoria non eſt plena ſtantibus hoſtibus 90.1.b
Victoriæ ara in curia Iulia 200.1.c
Viginti ſex viri populi ſuffragiis creati 203.1.b
Villa xii. Deorum 412.2
Villis impoſita delicata nomina 265.1.c
Vinacia 273.1.a
Vince 6.2.a
Vindemiæ tempus 201.1.a.b.c
Vindemiales feriæ ibid.
Vinum petere de cupa, & de cuppa 525.2.b
Vinum ex fructibus acidis 275.1.c
Vinum Ægyptium 325.2.b
Viocuri 182.2.c
M. Vipſaſianus Agrippa 146.1.b
Virgines occidere vetitum 407
Viſcera 58.2.d
Viſceratio ibid.c.d
Viſio 519.2.b
Viſire, viſſire ibid.
Vituli marini pellem circumferre 306.1.a
Viuere magna 260.1.c
Vmerus, pro, humerus 18.2.c
Vnguenta in ſuppliciis 98.2.a
Voces vna litera ſculptæ 301.a
Volcatius Sedigitus 732.1.b
Volumen 86.2.c
Vomitandi conſuetudo 629.2.b
Vrbes ædificatæ in loco, in quo caſtra erant 155.1.b
Vrbis curatores 181.2.c
Vrinæ vectigal 656.2.c.657.a.b.c
Vſtriculæ mulieres 258.2.b
Vtres inflati 87.2.b.c
Vua 272.1.a
Vultum adducere, obducere 416.2.b
Vxores prohibitæ comitari milites, vel magiſtratus in prouincias 166.1.d
Vxorum multitudo legib. Rom. vetita 79.2.c

X

X, litera 301.2.c
Xanthus ſcriptor antiquus 733.1.c
Xenophon, Thucydidis libros edidit 734.1.a
Xerophagia 273.2.d
Xyſtus 266.1.b

A

Αβλεψία 523.2.c
Αγίειος 360.1.b
Αγημα 730.1.c
Αγκυρογαλατία 339
ἀγχοινία 81.1.a
ἀδιατρεψία 456.1.a
ἀετος, & ἀέτωμα 112.1.a
ἄζωστος 168.2.c
ἀήτης ποιητής 47.1.c
αἴθριον 181.2.c
αἶγα 320.1.b
αἰτία 583.1.b
ἄκουσμα 269.1.d
ἀκταί 265.2.c
ἀλάνητος 73.1.d
ἄλως 317.2.a
ἀναβαθμός 693.1.d
ἀναγινώσκειν 728.1.c
ἀνακτοτελεσταί 184.2.d
ἀναξυρίδες 286.2.c.d
ἀναρρίπτειν 49.2.b
ἀνασύρισθαι 283.2.b
ἀνολκύειν ibid.
ἀνεπιτρεπτεῖν 456.2.a
ἀνεπιστρεψία 456.1.c
ἀνθρωποθυσίαι prohibitæ 513.2.b
ἀνθρωπολόγος, 270.1.b
ἀντίλλογος 75.2.a
ἀντίχαρον 332.1.b
ἄνω τρέπειν 634.2.c
ἀπειρόκαλος 80.2.d
ἁπλᾶ 231.2.c
Αποθεώσεις apud Rom. priuatæ fiebant 121.1.a
Αποθεώσεως ſpecies apud primos homines 121.2.a.b.c
Αποκαρτερεῖν liber 240.2.a
ἀποξύρισθαι 383.1.c
ἀρίστεια 237.2.a
ἁρμόζειν, pro ἁρμοστὴς εἶναι 537.1.b
ἁρμοσταί Spartanorum 173.2.c
ἀρχοὶ Theſſalorum 174.1.a
Ασκαίτης 277.2.d
ἀστραγαλομάντεων appellatio 367.2.b
Α᾽θλειν 354.1.c
αὖ ἐρύειν 634.2.c
αὐγὴ τεχνητή 47.1.c
ἀωρύλειν vel ἀωρόλεσσιν 74.1.a

B

Βαβάζειν 299.1.c
Βαβάκαξ ibid.d
βάκης ſeruus ibid.2.a
βάβια infantes ibid.2.b
βαβώ muliercula ibid.2.a
βάζειν ibid.1.c
βάθος 631.a.c
βάκηλος 299.1.a
βαμβαίνειν ibid.1.d
βασιλεῖς ἱερεῖς 184.2.d
βασιλίσκος 111.1.b
βάταλος βαταλ 299.1.d
βάττος, βαττολογία, βατταρίζειν 299.1.d
βέρνεσθαι 612.2.a
βλακεννόμιον 469.2.c
βόλιον 73.1.d
βόμβυξ 548.2.b
βότρυς 272.1.a.b
βυκκίζειν 273.2.d
βουλὴ σύγκλητος, καθήκουσα, νόμιμος, ἔννομος, κυρία 200.2.c
βύειν 416.1.b
βυσαύχην ibid.

Γ

Γαλβάνη 592.1.a
γεῖσον 97.1.b
γειτονίαρχος 182.1.c
γίγαρτον, γιγαρτῶδες 272.2.d.273.2.a
γόητες 632.1.b
γράβια 47.1.d
γράμματα 732.1.c
γυτοπώλης 242.1.d

Δ

Δημοκρατικός 231.2.b
δι᾽ ἀρρωστίας, & δι᾽ ἀφρασίας 6.2
διαπέμπειν καθαρτικόν 518.2.c
διαβῆναι 456.1.b
δίερχεσθαι 86.1.b
διέτης, διέτης, διετίζειν 642.2.b
δορυφόρημα 517.2.a
δρόμος 539.2.a
δρόσος αἱματίνης 272.2.b
δύσκολος 80.1.d
δύστροπος ibid.
δῶρον 170.2.b

t

E

Ἔδνον 468.2.d
ἐκδύρειν 383.1.b
ἐκπίνειν 325.2.c
ἐλάυνειν 578.1.d
ἐλεός 499.1.c
Ελληνογαλάται 339
ἐλλογεῖν, ἐλλόγιον, ἐλλογίζεσθαι, ἐλλόγιμος ἄνθρωπος 75.a
ἐλπίς 90.1.a
ἐμβολή 322.2.a
ἐμβροντησία 523.2.d
ἐμβρόντητος 730.2.d
ἐμπηκτὴν agere 629.2.b
ἐμπαιστικὴ τέχνη 132.1.a
ἐμπολή 468.2.b
ἐναγίζειν 120.2.b
ἐνοίκιον 57.2.c
ἐντέλλεσθαι 645.1.b
ἐντροπή 456.1.b
ἐπαγερμός 556.1.a.b.c
ἐπαναγινώσκειν 728.1.c
ἐπεξέρχεσθαι 93.1.c
ἐπίδικος 739.1.c
ἐπισκέπτειν 499.1.c
ἐπίξενον ibid.
ἐπισκήπτειν 645.1.b
ἐπιστέλλειν, i. magiſter eſſe epiſtolarum 537.1.b
ἐπιστολαὶ ἐγκύκλιοι 687.1.b
ἐπίτροπος 214.2.b
ἐυαρχισμός 386.1.a
ἔυζωνος 168.2.c
ἐυθυνατεῖν 327.1.b
ἔυκολος, ἐυκολία 80.1.c
ἐυτακτεῖν 683.1.b
ἐυφραίνεσθαι ἐυφραδής, ἐυφρασία 58.1.c. 2.c
ἐφεκτική 417.2.b

Z

Ζα, pro διὰ 493.2.b

H

Ἠθολόγος 270.1.b

Θ

Θαλαμηγὰ πλοῖα 628.1.b
θαλλός 386.1.a
θαυματοποιοί 632.2.a
θεατρίζειν 218.1.b 226.1.a
θεατριστής 270.1.b
θεατρᾶναι 545.2.a
θεατροπῶλαι ibid.
θερμουργὸς θερμουργότης 691.1.b
θρησκεία 305.2.d

I

Ἱερομηνία 32.1.a
ἱκρία 455.1.c
ἱματιοσπόροι 12?.2.d
ἴξ 592.2.c
ἰσομοιρία 232.2.b
ἶσον 332.1.a
ἰσονομία 232.2.b
ἰσότυπον 332.1.a

K

Κάθεδρα σιδηρᾶ 219.2.a
κακία, pro φιλαργυρία 81.1.c
κατὰ κορυφὴν ῥίπτειν 506.1.c
καταβυρσοῦν 98.1.c
καταναυμαχεῖσθαι 6.2.d
καταπλύειν 465.1.b
κατορθοῦν 32?.2.b
καταποντισμός 257.2.a
καχλάζειν 548.2.d
κείρειν 383.1.c
κίς 592.2.c
κληματίδες αἰγύπτιαι 427.1.a
κληροῦσθαι 616.2.a
κλινίδιον 277.1.c
κλισίον 482.1.a
κνίσαλος 592.2.c
κολακεία 237.2.a
Κορυδεύς 38.2.c
κυρτζυβάκια 287.1.a
κρηπίς 567.2.b.c
κριθοφαγίας ignominia 167.2.b
κρίνειν 142.1.b
κυλοιδιᾶν 360.2.b
κωνώπιον 540.2.b

Λ

Λάσταυρος 735.1.c
λάχανον 300.1.d
λειότης 548.2.c
λιθόστρωτον 71.1.b.c
λόγιον 75.1.b
λορδοί 655.1.c
λύχνος λυχνοῦχος 54.1.c

M

Μάγγανον 584.1.a
μάκτης, μάκτηρ, μάκτρα 466.2.c
μάττειν ibid.
μαχαιρίδιον θυτικόν 377.2.a
μάχεσθαι 6.2.b
μέγαρα vnde 455.2.a
μέλαν ὕδωρ 280.2.a
μεταμάσσειν 402.2.c
μεσημβρίζειν 275.2.c
μέσον 218.1.b

μετεωρία 523.1.d
μισθός, μίσθωμα 468.1.c
μυροβρεχεῖς 296.1.a

N

Νεοττοί· νεόττια 436.1.a
νευρῶν νεῦρον, νευρώδης 355.a.b
νεωκόρος 338
νεώνητος 73.2.d
νικᾶν 6.2.a
νόμιμος 373.2.b

O

Ὀκέλλειν 194.1.a
ὀλιγαρχικός 232.2.b
Ὀλυμπιάς 247.2.b
ὁμοῦ τι 64.1.c
ὅρκος ἐπί τινι 119.2.a
ὄρυγμα 583.2.b
ὀρχός 87.1.d
ὀπτεία 305.2.d
οὐρανίσκος 540.b
οὐραχός 90.2.b
ὄχημα, ὀχημάτιον 87.1.d
ὀχός 643.2.a

Π

Πῶλοι ἁπαλοί 663.2.a
παιδικά 292.1.c
παλμός 612.1.b
παίειν 150.1.a
παραδειγματίζειν 226.1.a
παραγινώσκειν 728.1.e
παρασπιστής 255.2.b
παραστρατηγεῖν 92.1.c
παταγκός 58.2.c
πέλας, πέλαζα, πελιδνός 280.2.a
περιαγγέλλειν 115.1.b
περίκτια 592.1.d
περίδρομος 532.2.a
περίζυγος vel περιζύγαλος 225.2.d
πέταλον 156.2.b
πετόριτον 89.2.a
πηδᾶν ποταμόν 260.1.c
πινακίδες 517.2.c
πιττάκιον 303.2.a
πλειστοβολίνδα 262.1.a
πλήθουσα ἀγορά 438.1.c
πτιεῖν 147.2.b
πολέμου κλοπαί 373.2.b
πολιορκεῖν 6.2.c
πορνικὸν τέλος 469.1.a
προβούλευμα, προβουλεύειν, πρόβουλος 201.2.c.d
προσχέφειν 76.2.a
προεδρία 183.1.b
πρεῖτος 272.2.
προστένιον 97.1.a
προστήνισμα ibid.b
πτεροφόροι milites 175.1.d
πτύειν 465.1.b
πυκτεύειν 142.1.b
πυκτομάχοι 224.1.c.452.1.d
πυράμινος 325.1.a
Πῶλος 256.2.6

P

Ῥάκος 158.2.d
ῥεγκοναύχης, ῥεγκονάρμος 182.1.e

Σ

Σανδαλοθήκη 626.1.a
σαυρωτήρ 90.2.b
σής 592.2.c
σιμοτράχηλα 416.1.c
σιτόν 226.2.a
σκαμβός 621.1.b
σκευή 667.1.e
σκηνὴ χρηματιστική 540.1.b ὑφαντοφόροι ibid.
σκιμαλίζειν 481.2.a
σκίμπους 277.2.c
σκυτεύς 733.2.b
σκυτοβραχίων 733.2.a
σμίλη 625.1.a
σπάραγος pro ἀσπάραγος 81.1.b
σπάρτα 563.c.b
σπίννος 111.1.c
στίγος 482.2.b
στέμφυλα 273.2.a
στήλη 337.2.b
στηλιτεύειν 76.2.a
στόμα συνερεῖσαι 325.2.c
στρατιωτικὴ ἐσθής 137.2.c
στύραξ 90.2.b
συγκεραυνοῦς 732.2.c
συμπαιγνία 35.1.b
συμπεριτρέχειν 224.2
σύμφωνα ποιεῖν 155.1.a
συνδυάζειν, vel συνδοιάζειν 35.1.a
συνευφραίνεσθαι 58.1.c
σύνθεσις 263.2.c
συνόφρυες 280.1.a
σχεδάρια 585.2.c
σχῆμα κατ' αὐτὸ παθεῖν 325.2.d
σωμασκητής 294.2.c

T

Τάξις 483.2.b
Τίγος 483.2.b
τέμνειν 140.2.b
τερηδόνες 192.2.c

πτεράδες 586.a
πτερόκυκλος 87 a.b.c.d
πτερίων 446.1.a
πτίλος 583.2.a
πειαρχία 174.2.a

Υ

Υ imitatum in o. 197.1.b
ὑδρομαντεία 367.2.a
ὑπαίθριον 181.2.c
ὑπερδικεῖν 417.1.d
ὕποπτη 64.2.b
ὑπόθεσις ἐρυθρόχεος 69.2.b
ὑπόδημα 286.1 a.b
ὑπόνοια 650.1.c

Φ

Φαγρὸς 212.1.a
Φανταστοκοπεῖν, Φανταστοκόπος 80.2.a
Φέρειν 316.2.a
Φιλολογία 302.c.a
Φιμιτάκια 287.1.a
Φυλλοβολία 639.1.c
Φύραμα 402.2.a
Φωνασκός, Φωνασκητής 294.1.c
Φῶς ποιητόν 48.1.c

Χ

Χαλκοπρόσωπος 533.2.a
χαμεῦναι χαμευνίαι 97.1.a
χονδροβολίας ἔδαφος 72.2.d
χρηματίζειν 31.1.b
χρυσόβελα 232.2.a
χωρεῖν καὶ κύβοι 49.d.a

Ψ

Ψιώ 592.2.c
ψηφίς 73.a.b.c.d
ψηφοπαῖκται 632.2.a
ψύγμα, ψυγμός, ψύξις 255.2.c.d
ψυχομαχεῖν 327.c.a

Ω

Ὠτοθλαδίας 736.2.c
ὠτοκάταξις ibid.

F I N I S.

INDEX AVCTORVM,

QVI IN SVPERIORIBVS ANIMADVERSIONIBVS LAVDANTVR, ILLVSTRANTVR, EMENDANTVR.

A

ABDIAS 408.2.b
Achilles Statius 727.2.b
Achmet Seirim F. 17.1.a
Acta Apoſtol. 147.2.c.475.1.a
Ægineta 274.2.d.282.1.d
Agathias. 174.1.a.193.2.c.225.1.b.228.2.a.257.1.b.548.2.a.682.2.a.emendatus 201.1.b
Aggenus vrbicus 681.1.a
Agretius gram. 161.1.a.518.2.d
Agrippa apud Philonem 295.1.a
Alexander Aphrodiſæus 415.2.c
Alexander M·nucianus 727.1.a
Alexis apud Athenæum 265.1.a
Aloyſius Cadamuſtus 437.1.b
Ælianus. 37.1.c.107.2.a.111.1.a.217.2.c.238.1.c.251.2.c.288.1.b.405.1.c.552.2.b. illuſtratus 468.2.b
Ætius 282.1.c
Æmilius Probus. 42.1.b.104.1.a. emendatus 45.2.d
Æmilius Paulus 728.1.a
Æſchylus 38.1.c.54.2.a.401.2.d.499.2.b.578.1.d.631.2.b.691.b.a
Ammianus Marcellinus 158.1.a.153.1.c.163.2.b.169.2.c.171.1.a.178.1.b.188.1.a.254.1.a.280.2.b.284.2.d.294.1.b.308.1.b.351.2.b.405.1.a.435.1.c.468.1.a.567.2.c. vide Marcell.
Anacreon 288.2.d
Anaſtaſius 503.2.b
Andocydes 272.1.d
Ancyranum breuiarium 216.2.d
Antiphon 119.1.c
Antoninus Imp. 232.1.d
Antonius philoſ. 258.1.b
Apollonius 306.2.a
Apollonius Alexand. 651.2.c
Apollonius Collatius. 642.a.646.2.c. emendatus 643.c.a
Apollonius Gramm. 728.2.a
Apollonius Tyr us 547.2.a
Apoſtolorum canones 203.1.b
Ap; ianus 7.2.b.14.2.b.15.1.a.23.1.c. & 2.b.27.2.d.33.1.c.35.2.b.39.2.a.40.1.a.46.2.c.48.2.b.49.1.a. & 2.a.52.1.c.54.1.d.5 .c.a.b.57.1.d.60.1.a.75.·.c.78.2.a.85.1.b.86.1.a.90.1.c.91.2.c.92.1.c.d.95.a.96.2.b.102.2.b.110.2.a.112.2.c.113.1.a. & 2.c.116.1.c.& 2.c.117.1.b.c.118.1.a.c.130.2.a. & 1.d.131.1.c.135.1.a.136.1.c. & 2.a.c.137.1.c.138.2.c.139.·.c.& 2.d.141.1.c.143.2.b.144.1.a.c. & 2.a.145.2.a.147.a.148.1.b.c.& 2.a.b.149.1.a.151.2.c.157.1.c.158.1.a.164.1.a.165.1.c.167.2.b.172.1.b. & 2.c.173.1.a.&.2.b.174.2.b.175.2.a.176.1.b.c.180.1.b.187.2.b.188.1.d.182.2.a.196.2.c.199.1.d.208.1.a.209.1.a.b.215.2.c.128.2.b.237.2.c.254.1.a.295.2.a.306.2.b.3. 9.1.a.363.1.a.367.1.b.399.2.b.408.1.a.434.2.d.450.1.b.456.1.b.468.1.b.473.2.a.582.2.c.590.1.a.593.1.a.b.622.1.a.638.2.a.654.2.b. explicatus.685.2.b.illuſtratus.65.2.c.105.1.a.482.1.a.notatus.84.1.b.114.1.b.143.2.b. emendatus 188.1.b
Apuleius 10.2.a.72.1.d.147.2.b.173.1.b.366.2.b.452.2.d.556.1.b.560.1.a.622.2.a.631.1.a.731.2.c
Ariſteas 246.2.b
Ariſtides 47.1.a.110.2.c.175.2.d.304.1.b.312.1.b.322.1.b.689.2.b
Ariſtophanes. 38.1.c.64.2.b.112.1.a.288.1.b.481.2.a.499.2.a.513.1.b.549.1.a.578.1.b.587.2.a.explicatus.272.2.a.b. eius ſcholiaſtes,264.1.b.420.1.d.479.1.a.Ariſto. 271.1.a
Ariſtoteles 8.2.c.25.1.d.26.2.a.54.1.c.68.2.a.96.2.a.147.2.c.170.2.b.184.2.c.d.216.1.c.233.1.a.239.1.a.258.2.b.251.1.b.270.1.b.

t iij

279.2.a.280.1.b.c. 312.2.c. 317.1.c. 398.1.c. 477.1.b.547.1.b.563.1.b.583.1.c.604.1.a.615.1.c. 658.1.a. illuſtratus. 6.2.b. emendatus 280.1.c.

Arnobius. 19.2.b. 37.2.a. 275.2.a. 297.2.b. 478.2.a.587.2.a. 616.2.a. 625.1.2.emendatus 126.2.a

Arrianus. 22.2.c. 87.2 d. 140.2 b. 154.2.a. 270.2.d. 402.1.a. 403.2.b. 416.1.c. 456.1.b. 493.1.b.512.2.b.553.2.a.556.2.c.563.1.b.566.2.a.618.2.a.explicatus.154.1.a.322.2.d.517.2.c.illuſtratus 3.2.e

Artemidorus 16.2.a.306.1.c.312.2.c.324.2.a. 397.1.b. 468.2.c. 482.2.b. 533.2.c. 595.1.a. 616.2.a. 689.2.b

Aſconius Pedianus 13.2.b.66.1.d.83.1.c.96.1.a.115.1.d.& 2.d.117.c.a.192.1.a.193.1.b.335.1.d.655.2.a

Aſinius Pollio 59.2.a

Aſtrampſychus 16.2.b

S.Athanaſius. 327.1.c.523.2.d.650.2.b.explicatus. 58.1.d

Athenæus 8.2.b.12.2.c.13.1.d.54.1.c.103.1.d. 104.1.c.110.1.c. 121 2.d. 141.2.a.189.2.a.217.2 c 236.2.a.257.2.b. 258.1.c. 261.2.b.262.2.d. 271.1.c. 272.1.c. 288.1.d.282.2.a.288.1.d. 289.2.a. 312.2.a. 293.2.a. 294.b a. 304.2.c. 309.2.a. 403.2.b.434.2.c.440.1.c.444.2.a 446.1.a. 465.2.b. 517.2.b.520.1.a.529.2.c. 540.1.c. 561.1.a. 563.1.b. c. 564.1.b. 631.2.a. 656.2.c.674.1.d.733.2.c.7,7.1.d.illuſtratus. 58.1.c.explicatus.468.2.d.emendatus 132.1.a

S.Auguſtinus. 72.1.e.132.2.c.193.2.c. 260.1.b. 266.2.c. 310.2.a.313.2.b.401.1.b.469.2.a.478.2.a.525.2.b.566.2.b.589.1.a.729.1.d. illuſtratus 210.2.b

Avienus 621.2.c

Aulus Gellius. 15.1.b.16.1.b.61.2.d.85.2.c. 117.2.b.123.1 b.141.1.a.180.2.a.186.1.a.220.1 d.227.2.a.236.2.a.281.1.b.296.1.d 303.2.c. 355.2.a.371.1.a.382.1.c.411.1.c.413.1.d.729.1.c.& 2.b.c.732.1.b.& 2.d.illuſtratus. 86.1.c.explicatus 263 2.c

Aurelius Victor. 26.2.d.279.2.a.490.1.b. 730.2.a.explicatus.62.1.d.emendatus 386.1.a.notatus 182.1 b

Auſonius 78. 2. a. 182.1.a. 189. 1. d. 291.2.c. 296.1.a 321.1.c. 440.2.a. 654.1.a.

B

BÆbius Macer 217.1.a 280.2.d

Balſamo 308.1.a

S.Baſilius 105.2 a.195.2.a.475.2.b.518.2.a. 542.1.c

Beda 50.2.b

Belli Hiſpanienſis auctor 15.2.b. 28.1.a. 84.1.a

D.Brutus 363.1.c

C

CÆlius Aurelianus 312.2.c

Iul. Cæſar 6.2.a.8.1.d.14.2.c.& 1.d. 25.2.b.36.2.b.45.1.b.d.51.1.a.c.87.2.c.94.2.a.137.2.c

Caius I.C. 351.2.b

Caius Norbanus 295.1.b

Callimachus 372. 2.b

Calphurnius 212.2.a. 221.1.c. emendatus 130.2.a

Calphurnius Flaccus 398.1.& 2.a

Caper 359.1.a

Capitolinus 30.2.e.135.1.a.161.1.a.163.2.b. d. 165.1.c. 190.2.c.200.2 c.237.1.a 286.1.a. 414.2.b. 467.2.a.560.2.d.562.2.b.652.2.b. 653.1.a. emendatus. 507.2.c. vide Iul. Cap.

Caſſiodorus 185.1.b. 234.1.b. 272.1.d. 298.2.b 300.1.c.379.1.a.450.2.b.489.1.a.518.1.b. 647.2.b

Cato 81.2.a.182.2.d.284.1.d.557.1.c.

Catullus 533.2.b

Cedrenus 4.1.c.58.2.b.411.1.b 121.2.c.147.2.c.194.2.a. 368.2.b. 408.2.b.435.2.d 440.2.a.516.1.b.528.1.a. 610.1.b. 621.1.a. & 2.a. 657.2.c.664.1.c.668.1.b. 689. 1.a.b.emendatus 314.2.a.

C.Celſus 276.2.a.281.2.b.287.1.a.289.2.b. c.592.2.c.629.2.b

Cenſorinus 62.1.a.133.2.b.185.2.b.278.1.d.673.1.b

Chion 6.2.c

Chœrilus poëta 225.2.d

Cicero 5.1.c. 6.2.c. 7.1.a.8.2.b.10.1.d.& 2.b. 16.1.c. 18.1.a.c. 20.2.c. 24.1.c. 26.2. b. 32. 2. 2. 33. 2. b. 34. 1.c. & 2.a. c. 39. 1. b. & 2. a. 41.2.a. 42.2.a. 51.2.a. 54.1.a.c. 58.2.a. 59.2.b. 62.1.b. & 2. b. 63.2 d. 64.1.c. 65. 1.a. 66.2.c.d.71.1.b.74.2.c. 2.c. 75 1.a. 76.2.a. 79.1.c. 84.2.a.85.1.a.b. 86.2.b. 87.1.a. 99.1.1.a. 102.1.d. 104.2.b. 107.2.b.108.1.b.111.2. b.c.115.1.a.118.2.c.121.1.a. 123.1.b. 128.2.b.c.132.2.a.135.1.a.& 2.c. 136.1.a.137.1.a.165.1.b.c.&2.2.173.1.a.179.1.a.185.1.a.& 2.c.190.2.b.192.1.a.196.2.c.197.2.b.211.1.a.213.2.b.225.1.a. 227.1.b.234.2.d. 235.1.a.& 2.a.240.2.a.242.1.b. 254.1.a.257.2.d.260.1.a.263.2.a.b. & 2.a.277.1.b. 284.2.b.d.297.1.a.299.1.d.302.2.a.309.2.a. 315.2.b. 318.2.b.c. 322.2. c.341.1.a. 345.1.c. 351.1.a. 358.1.a. 363.1.c. 366.2.a. 368.2.b. 376. 2. a. 390. 1. a. 398. 1. b. 401. 1. a. b. c. d. & 2. a. 418. 1. b. & 2. a. 433.

434.1.a. c.451.1.c. 468.1.b. 490.2.d.499.1.b. 534.1.a. 538.1.b. 603.2.b. 606. 2.c. 629.2.b. 631.2.a. 729.1.c. 734.1.d. 735.1.a. b.& 2.a.737.2. c.738.1.d. 739.2.a. explicatus.525.2 b. illuſtratus.18.1. a.34.2.c.86.2. b.269.2.b. 334.1.d

Claudianus. 73. 2.d. 288.1.a. & 2.b.308. 1.c. 452.1.d.631. 1.b

Clemens Alexandrinus 184. 2. d. 293. 2 d. 379.1.a. 390.2.b. 391.1.c. 391.1.a. 484.2.b. 588.1.b.610.2.a.635.2.b. 652.1.b. 690.2.b. explicatus. 482.1 c & 2.b. 556.1. c.emendatus. 555.2.b. 556.1.c. 620.2.a.b. notatus. 531.1.a

Codex Theodo 87.2.b.189.1.b.& 2.b.239.2. c.383.2.c. 413.2.b.511. 2.c. 512.1.b. 518.2.c. 587.1.c.explicat⁹.185.1.c.illuſtratus 322.2.b

Codex aleatoribus explicatus 163.2.c.

Columella 6.2.b.9.2. c.63.1.a.215.1. b.264.2. c.272.1.b. 273.1.a. 312.2.b. 389.1.a. 537.2.a. 563.2.a.654.1.a

Concilium 2. Nicenum 435.1.d. Trullenſe. 391.2.a

Concilium 3.Epheſinum 408. 1.d

Conſtantinns Manaſſes 689

Corippus poëta 189.2.b. 196.1.c. 319. 2.b. 435.1.d

Cornelius Nepos 197.1.a. 239.2.e. 255.1.c. 701.2.b.728.1.b.731.2.b

Cornelius Seuerus 509.1.b

Cotta hiſt. 13.1.a

Cratinus 74.1.a

Curius Fortunatianus 186.1.a

Curopalates 159.1 b.287.1.a. illuſtratus 58. 1 c

Curti⁹87.2.c.267.1.b.315.1.b.434.1.d.577.1.b

B. Cyprianus 226.1.a.398.1.b.597.1.b.622.1.a

S.Cyrillus 194.1. b.435.2.c.d.

D

Damaſcius 368.1.a

Damocrates apud Galenum 283 1.a

Demoſthenes 64.1.d.66.2.c.123.1.b.136.2.b. 236.1.c. 331.2.d. 417.1.a.482.1.a. 583.2.b

Deuteronom.cap. xx. 564.2.a

Didymus 153.1.b.

Dio.12.2.b.13.1.c.17.1.c.19.2.c.21.2.b.c.22.1.a. 23.1.d.e.24.2.b.c.& 1.c.25.1.b.28.1.c.& 2.b. c.30.2.b. 31.1.d.e. 32.2.b. 34.2.c. 35.1.b. 37. 1.c.& 2 a 40.2 a.42.2.b.44.1 b.46. 2.a.49. 2.c.51.1.b.53.2.a.54.1.a.55.1.c.57.1.a. & 2.c. d.59.1. c. 60. 1.a.c. 61.1. b. & 2.a.b. 63.1.a & 2.b.c.64.1.c.67.1.b.& 2.b.68. 2 c.69.1.c. 73.1.d.76.1.a.79.1.a.86.2.b.87.1.a.d.89.1.b. 90.2.c.91.1.a. 95.1.a.99.1.a. 100.1.a. 101.2. c d. 102. d.c. 103. b.c.d. 104.1.c. 2.b.c. 107.1.b.110.1.a.111.2.b.112.2.b.115.2.a.d.118. 2.a.122.b.d.a.127.1.a.131.2.b. 137.2.b.139.1. c 140.1.b.c.142.1.c.144.1.a.b.147.2.a.148.2. a.b.c.157.1.c.2.a.151.1.b.c.152.1.b.&2.a.154. 1.c.155.1.b. 156.1. b.c.& 2.a.158.1.b. & 2.b. c.159.2.a.c.160.2.b.c.161.1.b.c.& 2.c.164.2. b.167.1.c.168.1.a.b.169.2.c.170.1.b. 172.1.c. 174.1.b. c.& 2.a.c.175.1.a.176.1.a. & 2.b.d. 177.1.b.c.& 2.b c.178.1.a.179.1.c.&2.b.182. 2.b.d.183.1.c.184.1.a.185. 2.a.186. 1.c.189.1. b.193.2.d.195.2.b.196.1.a.c.&2.a.b.197.1.& 2.c.198.1.a.c.199.1.a.200.1.c.& 2.c.201.1.d. & 2.a.b.202.1.a & 2.a.b.204 2.b. 207.1.b. 209.1.c.210.2.b.212.1.d.213.1.a.214.1.&2.b. 216.1.a.& 2.b.217.1.c.220.1.& 2.b.222.2.b. 228.2.a.229.2.c.230.1.a.b.232.2.b.c. 235.2. c.236.1.& 2.a.237.1.a.& 2 c.90.2.b. 240.1. c.241.1.a.242.1.a.& 2.b.239.2.a.244.1.& 2. c.247.1.c.&2.a.249.1.& 2.a.250.2.a. 252. 1.& 2.c.254.1.a.b.& 2 b.255.1.d. 256.1.a.b. 264.1.c.268.2.b.279.2.a.285. 2.d.292.1.d. 302.1.a.303.1.a.306.2.c.307.1.a.2. 309. 2.d. 313.2.d.314.1.& 2.a.315.1.a.316.1.b.& 2.a.317. 1.b c. 318.1.d.319.1.& 2.b.c. 322. 1.c. 323.2.d. 325.2.a.327.2.b.c.328.1. & 2.c.329.1. c.& 2. d.332.1.c.& 2.a.c.e.333.1.a.d.& 2.a. 334.1.e. 337.1.c.338.a.341.1.a.b.343.2.a.344.1. a c.d. & 2.a.d.345.2.a.b.c.356.2.b.347.2.b.348.1. a.& 2.b.349.2.a.351.2.a.b. 358.1.b.360.1.a. 361.1.& 2.362.1.b & 2.a.363.1.& 2.a.b.365.2. a 367.1.a.368.2 b.369.1.b.& 2.a.b. 370.1.b. & 2.a.371.2.b.372.1.b.& 2.d.374.2.b. 375.1. b 377.1.b.378.1.& 2.a.b.380.1.a.& 2.b.381. 1.c.&2.b 382.1.a.383.1.b.385.2.c.386.1.a.388. 1.b.392.1.c. 393.2. b.394.1. a.395.1. b.& 2.c. 396.1.a.399.1.b.400.1.a.401. 2.d. 402.1.b. 403.1.d 407.2.b.408.1.a.b.c.410.1.a.& 2.a. 411.1.b. 412. .a.413.1.b.415.1.d.419.1.a.b.& 2.a.c. 420.1.a. 421.2.b. 422.1.a.b. 424.1.a. 426.1.b 427.1.& 2.c.430.1.a.& 1.b.433.1.& 2 b.436.1.b.c.437.2.c. 439.1 b.2.b.c. 440.1. d.2.b.441.1.b.444.1.a.b.445.1.a.b.c. 446. 1.a.448.1.a.451.1 b 454.1.c.455.1.b.&2.a.b. 460.1.b.461.1.b.464.1. c.466.1.a. 467.1.a. 470 a.472.2.b.473.1.a.b.479.2.b.c.480.1. a. 483.2.a.b.c. 484.1.a. & 2.c. 486.1.& 2.a. 487.1.a.b.c.& 2.c.488.1 a.& 2.b. 489. 1.a. 493.1.a.495.1.a.496.1.a.b c.497.1.a.& 2.b. 499.1.a. 0 .2.b.501.1.a.b.502.1. & 2.c.503. 1.b.504.1.c.505.1.b.506.1.a. & 2.b.507.1.a. b.508.1.& 2.a.509.1.d.510.1.c.& 2 b.511.1.b. 519.1.a.521.1.a.524.2.a 530.2.b.531.1 a.&2.b. 533.1.b.536.1.a.& 2.b.538.1.a. 185.2.b 544.1. a.546.1.a. 547.1.b 549.2.b.5.2.b.551.1.c. 554.1.b.557.1.b.c.558.1.2.a.559.2.c.d.560.2. a 562.1.a.567.1.b.569.1.a.571.1.a.572.1.a.574. 1.b. 580.2.b c. 582 1.b 583.1. b.589.2.b.590. 2.c.594.2.b.596.1.b.598.1.b 600. 1.b. 601. 1.b. 602.2.b. 605.1.& 2.a.610.2.a. 624.1.a. 625.1.a.629.a.b.630.1.b.634.1.a.c.635.b.a. 639.2.a.642.2.c.643.1.a.2.a.648.1.b. c.654. 1.c.658 2.b.663. 2.a.b.667.2.a. b.671.2.b. 675.1. b.678.2.c. 682.2. b.& 2.a.b. 683.1.c.

240.1.c explicatus.31.2.a 33.1.c 69.1.c 81. 1.c 101.2.d 102.2.c 103.2.d 141.1.e 168. 1.b 177.1.b & 2 b 210.2.b 285.d.c 286. 1.b 292.1.d 314.2.a 332. a 343.a 344.2. a. 369.2.a 381.2.b 383.b 424.1.b 430. 2.a 427. 1.c 453.1.b 461. 1.b 464.1.c 487.1.c 497.1.a 506.1.a 507.1.a 510.2.b 536.a 559.2.c.634.1.c 672.2.b notatus. 27.1.c 52.1.b 58.1.a 79.2.c 89.1.b 101. 1.c 109.1.a 186.1.c 254.2.b 326.2.c 370. 2.a 588.1.b illuſtratus. 30.2.b 31.1.d 53. 2.a.b 55.1.c 60.1.c. 87.1.d 95. 1.a 102. 1.a 47.2.a 333.1.d 334.1.e 408.1.c 415. 1.d 513.1.a emendatus. 22.2.a 67.1.b 68.2.c 103.2.b 117.1.b 182.2.b 199.1.a 200.2.c 211.1.b 306.2.c 314.2.a 319.2. c 410.2.b 440.2.b 445.1.b 48 .1.b 502.2.b 506.2.b 569.1.a 634.1.c 564. 1.a 682.a.b.eius interpretes notati.87.1.c 198.1.c. & 2.b 202.2.b 336.1.b 487.2. b 488.1.a 567.2.b

Dio Chryſoſtomus. 110.1.b 155.2.a 321.1.c 383.2.a 402.2.c 438.1.c 468.2.c 529. 1.b 555.2.a 562.2.a 582.2.a 586.1.2.a. b 588.2.a 663.2.a illuſtratus.285.1.b

Dio Niceus 197. 1.c

Diodorus Siculus. 86. 2.c 125.1.b 167. 2.c 212.1.c 257. 2.a 286. 2.d 315.1.b 674. 2.c

Diodori Sardiani epigramma. 555.1.a

Diogenes Laertius, 593.1.b 728.2.b explicatus.578.2.b. vide Laërt.

Diomedes Gram.71.a.b.84.1.a 300.1.c 731. 2.d

Dionyſius Thrax 732.2.b

Dionyſius Halicarnaſſeus.6.1.b 44.1.b 49. 1.d 52.1.a 61.1.c 103.1.c 167. 1.c 174. 1.a 184.2.d 186.2. b.195.1.b 208.1.c 211. 1.b 214. 2.a 222.1. d 223.1.a 229. 1.b 288.2.b 310.2.b 313.2.b 354. 1.a 355. 1.a 572.2.a 653.1.b 735.1.a explicatus. 318.1.a & 2.c emendatus. 349.1.a 557.1.a

Dioſcorides 738.2.c

Diphilus apud Athenæum 274.2.c

Donatus 34.2.a

E

EGinhartus. 68.2.b.184.1.c.248.2.a.268.2 d.269.1.d.275.2.b 278.1.b 281.1.a 414. 2.b 518.1.d 654.1.a 665.2.c

Ennius. 727.2.e.728.1.a

Epictetus apud Arrianum. 45. 1.a 140.2.b 282.2.b

Epiphanius. 58.1.c 72.2.a 130.2.d 230.2. a 402.2.a 485.2.a 487.2.c 585.2. c 588.1.c 646.2.a 654.2.c 658.2.b illuſtratus. 465.1.b 477.2.c 548.2.b emendatus. 531.1.b

Epiſtola ad Octauium emendata 128.1.c

Eratoſthenes.117.2.b apud Euripidis ſcholiaſten emendatus 556.2.a

Etymologicum magnum 4.1.c

Euagrius 113.2.a 469.1.b

Eubulus comicus 427.1.a

Eucrates comicus 308.1.a

Eumenius emendatus 613.2.a

Eunapius 87.2.a 542.1.a emendatus 414. 1.c

Euripides.6.2.a 19.2.b 93.1.d 578.1.c explicatus. 325.2.c illuſtratus. 288.1.c & 2. c eius ſcholiaſtes 528.2.a

Euſebius 67.2.e 79.1.b 80.2.c 123.1.a 141. 2.a 161.2.b.c 164.1.c 214.2.c 219.2.a 230.1.c 231.2.d 247.2.a 253.2.b 257.1. b.& 2.c 341.2.a 348.1.a 436.1.a 439.1.c 500.1.b 540.1.c 552.1.b 572.2.b 584.1. b 588.1.b 619.2.a 620.2.b 664.2.c 665.2.c.666.1.a 668.1.a 661.1.b 675.2.c 736.1.c. & 2.d 739.2.c emendatus. 155. 1.a 158.1.a explicatus. 449.1.b notatus.531.1.b

Euſtathius. 73.2.c 81.2.c 110.1.c 132.1.a 147.2.a 367.1.c 476.1.c 482.1.a 529.2.d 524.2.a notatus. 272.2.a

Eutropius.109.1.a 247.2.d 254.1.a 361.1.a 444.2.b 448.1.a 635.2.a 650.1.c 659. 1.a 661.1.a 664.2.c 668.1.a 678.2.c eius interpretes Græci notati.635.1.a

Exodus. 616.2.a

F

FAſti Capitolini.163.2.d 356.1.b Siculi, 489.2.a Conſulares.677.1.a

Feſtus.1.b.15.1.a 60. 1.d 71.1.b 96.2.c 111. 2.c 134.1.b 181.1.a 191.1.b 203.1.c 239. 1.d 250.2.c 257.1.a 271.a 297.1.c 299. 2.a 300.2.a 309.2.a 318.1.d.& 2.a 349. 2.a 354.1.c 453.2.c 515.1.a 557.2.a 616. 1.a 653.1.a 667.1.a 690.1.a 729.2.b explicatus.318.2.a.b 354.2.a

Firmicus 560.2.d 652.1.a

Flauius Vopiſcus 189.1.d

Florent.Pand. 735.1.d

Florus 15.1.a 52.1.b.& 2.b 53.2.d 87.2. c.99.2.a 73.1.a 111.1.c 144.1.a 145.1.a 158.1.b 165.2.b.d 166.2.a 172.1.d 303.2.c. 331.1.c 335.1.b 340.2.a.b 515.2.b illuſtratus 166.2.a.

Franciſcus Hotomannus 731.1.d

Frontinus. 60.2.a 203.2.d 216.2.c 304. 1.a 350.1.a 564.1.b illuſtratus. 265.1.b. vide Iul.Franc.

Fronto 127.2.b

Fulgentius emendatus 272.2.b

G

GAlenus 48.1.a 73.1.a 152.2.b 238.1.c

254.2.a.255.1.a.271.2.c.278.1.a.290.2.c.327.1.b.415.2.b.427.1.b.520.1.a.530.2.a.546.1.b.547.1.a.649.2.a. 657.1.a. 684. 2.b. 739.1.a
Geneſis 271.2.b
Geoponicorum auctor 306.1.a
Gloſſæ veteres 8.1.a.265.2.c
Gloſſarium 18. 2.c.57. 2.d. 58. 1.b.d. 127.2.b. 149.2.d. 194.1.a. 249.1.b.273.2.d.294.1.c. 295.1.a.307.1.a.336.1.d.355.1.& 2.b.383.2.b. 468.2.b.592.1.a.620.1.b.623.2.c.625.1.a.emendatum 169.1.b.181.1.a.265.2.c.291.2.b 300.1.d.386.1.a.483.1.c.notatum.434.1.b
Glycas 4.1.c.320.1.a.668.2.a.689.a.c
Gorgias Rhetor 527.2.b.
Grammatici veteers 236.1.d
Grammatici Græci 526.2.b
Gregorius Nazianzenus 12.2.c.73.1.a.& 2.c. 288.1.b.435.2.c
Gregorius Turonenſis 38.2.b
Gregorius Niſſenus 72.1.b

H

Harpocration 583. 2.b
Hegeſippus 78.2.c.584.1.a.b. 640.2.a. 670.2.b.explicatus 601.2.a
Heliodorus 147.1.b
Hephæſtio 74.1.b
Heraclidas comicus apud Athenæum 38. 2.d
Hero 218.2.b.221.1.c.509.1.b
Herodianus 50.1.a.98.2.a.115.2.d.138.1.c.168. 1.c.284.1.b.292.2.c.435.1.b.550.1.b.649.2. b.650.1.c. explicatus 518.1.c
Herodotus 36.1.b.58.2.c.98.2.a.236.1.b.312. 1.b.399.2.a. 545.1.b
Heſiodus 168.2.c.402.2.a. eius verſus apud Fulgentium reſtitu.272.2.c.
Heſychius 4.1.d.58.2.c.75.2.a.115.1.b.175.1. 1.d.182.1.c.188.2.d.225.1.c. 265.2.a. 270.1. b.286.2.d.287.1.a.299.1.b.320.2.b.322.2.b. 323.1.a.446. 1.a. 557.2.a. 559.2.c. 574.1.a 612.2.a. 690.1.a. 691.1.b. emendatus 226. 2.a
S.Hieronymus 26.2.d.41.2.c.75.2.a. 79.1.b. 166.2.b. 237.2.b. 273.1.a. 280.2.c. 308.1.c. 315.2.b.325.1.a.403.1.a.421.1.a.572.2.b.660. 1.b. 236.1.c.& 2. d. 738.1.c. 739.1.c. & 2.b. 740.1.a.b.d.& 2.c.741.2.b.illuſtratus.234. 2.a
Hippocrates 48.1.a.64.2.b.90.1.a.276.2.a. 283.1.b.289.2.b.290.2.a.c. 306.1.& 2.b.354. 2.c.671.2.d.explicatus 689.2.b
Hippolytus apud Euripidem 327.1.a
Hirtius 41.2.b 92.1.b.156.2.b
Homerus 72.1.c.446.547.2 b. 556.1.a. explicatus 326.1.a
Horatius 71.2.b. 80.2.d. 137.2.d. 247.1.b.158. 2.d. 212.1.a. 233.1.b. 266.1.a. 270.1.a.276.1. a.284.1.c.285.1.a. 305.2.a. 326.1.c. 335.2.d. 389.2.a.401.2.a.496.2.b. eius vetus commentator.519. 2.b. emendatus. 284.1.d
Higinus 242.2. b.285.1.b.616.1.a

I

Iacobus Bononienſis 19.1.c
Iamblichus 556.2.d
Ieremias Propheta explicatus 292.1.d
Ieremiæ epiſtola explicata 482.1.b
Impp.in conſtitut. 62.d
InſcriptioSeduni in Valleſia emendata 245. 2.b
S.Ioannes Euangeliſta 72.1.c. 583.2.a
S.Ioannes Chryſoſtomus 105.2.b. 120.1.b. 130.2.d.255.2.b.294.2.b.326.1.b.355.1.c.397. 2.a.427.2.a.435.2.a.450.2.b.533.1.a. 542.1.c. 588.2.c.657.2.b.683.2.b. explicatus.482.2.b
Iob.explicatus 123.1.b
Ioſephus 50.2.a.93.1.b.d.106.2.a.118.1.b.181.2. c.229.1.a.d.235.1.c 246.2.b. 247.1.d. 255.2.c. d.273.1.b. 311.1.b. 334.1.a.382.2.b. 412.2.c. 422.1.a. 426.2.a. 427.2.c. 436.1.a. & 2.a. 443.1.c. 445.1.a. 451.1.a. 474.2.a. 477. 1.a 480. 2.a 482. 2.d. 483.1.a. b.& 2.a. d. 484.1.a. 485.a.487.1.c. 492.2.b.494.1.c. & 2.b.495.2.a. 496.1.c.506.1.b.515.1 d.524. 1.c.531.1.a. 547.1.a. 588.1.a. 619.2.a. 641.1. b.642.2.b.647.2.a. 662.1.b. 663.1.a. 670. 1.b.notatus. 10.2.c. 494.2.c. 526.2.c. emendatus.50.2.a. 255.2.c.423.a
Iſæus 236.1.c. 337.1.b
Iſidorus 72.2.b 87.1.b.113.2.a.166.1.c.205.1.c 286.2.b.300.1.b.301.2.c.302.1.c. 408. 2.c. notatus 194.1.a
Iſocrates 119.1.b.178.2.b
Iudicum liber 265.1.a
Iulianus 121.1.c.148.1.a.197.1.a. 223.2.b. 248. 1.b. 279.2.a. 303.2.a.324.1.b. 314.1.c.308.2. b.400.2.c. 404.1.b. 405.1.d. 415.1.b.517.1. b emendatecs. 220.2.c.221.4.a
Iulius Papa 650.2.b
Iulius Paris 354.1.b
Iulius Africanus 47.2.a
Iulius frontinus 371.1.b. vide Front.
Iulius Firmicus 560.2.d. vide Firm.
Iulius Pollux 212.2.b
Iulius Capitolinus 632.1.b.vide Capit.
Iunius Philargyrus 463.1.a
Iunius notatus 87.2.a
Iuſtinianus 5.2. d. 35.1.a.154.2.d.193.2.b. 195. 1.a.196.2.d.517.1.c. 525.2.a.656.2.b
Iuſtinus 11.1.d 36.2.a. 46.1.a. 90.1.b. 158 2.a. 159.1 c. 210. 1.c. 260.1.c. 431. 2.a. 547.1 a. 642.1.a.693. 2.a.illuſtratus. 283.1.c.notatus 37.1.d
Iuſtinus Martyr. 230. 2.a.350.1.c.351.2.a.459.

2.d.677.2.d
Iuuenalis.71.2 b.74.1.c.93.2.b.132.1.e. 166.2.c.175.1.a.188.1.c.192.2.b. 194.1.c.232.2.c. 259.1 c.2.b.265.2. a.277.1.d.305.1.c. 380.1. b.382.2.c.389.2.a.399.1.c.411.1.b. 413.1.a. 416.2.c.437.1.c. 450.1.b. 516. 2.c. 549.2.a. 551.2.a.557.2.c 558.2.a.559.2.a.560.2.a.561. 1.b.567.2.b.615.2.b.621.2. d.617.2.a.673.1. c.explicatus.147.1.b.673.1.c.& ſeq. 693.2. b.illuſtratus.44.1.b.264.2.c. 315.2.c.558.2. a.331.1.d.eius ſcholiaſtes 183. 1.b. 192.2.b. 252.2.b.324.1.c 368.2.a.654. 2.a. notatus. 550.1.b

L

Laberius 405.1.c
Labeo 121.1.a
Lactantius 12. 2.b.115.1.b
Laërtius. 93.1.d.270.1.a.282.2.a.331.1.a. 554. 2.a. 52.1.b.vide Diog. Laërt.
Lampridius. 168.1.c.222.2.d.240.1.c. 258.1.a. 271.1.b.382.1 d.653.2.b.665. 1.c.illuſtratus. 550.1 b. 551.1.c
Leo Africanus 153.1.d. 563.2 b
Leo Auguſtus Imp. 665. 1.a
Leuitici cap.xix.cō.xxvij.explicatū 121.2.d
Libanius 197.2.b.308.2.b.
Licinius Macer. 7.1.c.
Liuia apud Dionem 99.1.a. 168.1.a
Liuius 6.1.a.7.2.d.11.1.d.13.2.e. 19.1.b.28.2.a. 35.1.b.37.1.a.49.2 a.50.1 2.63.1.d.66.1.2.87. 2.c.91.2.a.100.2.b.104.1.a.107.2.b.141.2.c. 162.1 c.164.2.a 165.2.a.167.1.b.168.2.b.174 1.c.180.2.a.181.1.d.& 2.b.184.1.c.194. 2.b. 200.1.b.202.2.b.208.2.d.215.2.b.222.2.c. 241.2.c.251.2.b. 254.2.a.279.1. b.300.1.b. 348.2.b.373.1.a.406. 2.b.445.1.a.484.2.a 556.2.a.596.2.a.618.1.b.637.2.a.730.1.&2.e
Longinus 293.1.c.739.1.e.
Lucanus 29.2.a.40.2.b.51.2.b.52.2.b.149.2.d 203.1.a.232.2.c.282.1.d.460.1.a.551.1.c.
S.Lucas Euangeliſta 58.1.c.322.2.c. 444.2.a. explicatus. 568.2.a
Lucianus.68.1.c.219.2.a.157.1.b.181.2. d.226. 1.b.241.1.b.248.1.b.251.2.b.259.1.b. 262.2. c.267.2.b.268.1.c.269.1.d.276.1.c.293.1.a. 295.2.a.307.1 a.310.1.c.377.2.a.380.1.b.382. 1.c.393.1.a.406.1.2418.1.a.449.1.a.450.1.b. 475.2.c.478.1.b.513.1.b.517.2.b.545.1.b.547. 1.c.551.1.a.552.2.b. 555.1.a.539.2.d.693.2.d. 732.2.d.explicatus.420.1.e
Lycophron. 414.1. c.548.2.d. illuſtratus.70. 2.a.eius ſcholiaſtes.529.2.d.
Lucilius 72.1.b.291.1.d
Lucretius 68.1.c.176. 2.c.359.1.b. 657.1.b
Lyſias 141.1.b.236.1.c
Lyſimachus 257.2.c.546.2.d

M

Maccabæorum libri 155.1.a.272.2.a
Macer I.C. 567.2.c
Macho pōeta Comicus 61.1.c
Macrobius 16.1.b.94.2.a. 132.2. c.169.2.c. 184.2.a. 264.1.b. 296.2.b.441. 2.a.731. 2.b. illuſtratus.233.2.c
Manilius.121.1.c.184.2.a.272.1.d.359.2.b.363. 1.d.illuſtratus.335.2.e
Marcellinus 110.1. d. 130.2. c.133.1. a. vide Am.Marc.
Marcellus empiricus 38.2.a.295.2.a.302.1.a. 322.1.e. 546.2.c
Marcellus Donatus notatus 20.1.&2.a
Marcellus I. C. 580.2.c
S.Marcus 583.1.a
Marianus Scotus 635. 2.a
Marius Victorinus 300.2. b.316.2.c
Martialis 77.1.b.78.1.a.130.1.b.140.2.c. 144. 2.a.219.1.c.222.2.c.237.2.b. 239.2.b 261.2. b.295.1.a.322.1.b.335.2.c.d.e.414.2.d.420.2. d.516 2.c.561.1.a.162.2.a. 564 2.a.632.2.b. 653.2 b.676.1.a.681.2.b.692.1.a.explicatus 513.1.b.& 2. a.b
MartianusCapella 279.2.b.280.1.b 547.2.b. 548.1.a
Martinus Polonus 580.1.b
Martinus apud SulpiciumSeuerum 588.2.c
Martyrologium 92.2.d. 141.2.b.461.2.a
Maſſurius Sabinus 16.1.a
C. Matius 363.1.e
S.Matthæus 140.2.c.583.2.a.illuſtratus.257 2.b
Maximus Tyrius 383.1.c.
Memnon 7.2.d. 13.2.e
Menāder 49.1 c.259.1.c.276.2.a.626.1.a.655. 2.c.656.2.a.emendatus. 197.2.a
Menander apud Harpocrationem emendatus & explicatus 259. 1.c
Metaphraſtes 5.2.d.482.2.c
Minutius felix 10.2.b. 89.1.a.260.1.c
ModeſtinusI.C. 664.1.b
Moſchio apud Atheneum & Euſtathium 73.2.b.

N

Næuius 158.2.d.299.2.a
Nemeſianus 272.2.a
Nicander 272. 2. d.420.1. d. eius ſcholiaſtes emendatus 271. 2.d
Nicephorus 80.1.a
Nicephorus Gregoras 247. 2.c
Nicetas. 47.1.c.69.2.d.123.1.b.225.1.d.266. 2.a. 405.1.b. 414.2.b. 540.2.b. illuſtratus 293.1.a.
Nicetas Schoniates illuſtratus 384.1.b
Nicetas Acominatus 609.2.a
Nigrinus apud Lucianum 241.1.b
Nonius 117.2.c.207.1.c
Nonnus 47.1.c.141.2.d.287.2.d.509.2.d

O

Oenomaus 299.1.b

Olympiodorus 48.1.a.317.1.c
Onoſander 138,1.a
Onufrius 635.2.b
Optatus Mileuitanus 490.2.c
Oribaſius 290.2.a
Oroſius 80.1.a.101.2.b.109.1.a.133.2.b.148.1.c.157.2.c.161.2.a.b.161.2.c.163.1.b.& 2.a.317 1.b.471.1.b.498.1.a.501.2.a.503.1.d.572.1.b.641.2.b
Orpheus 578.2.a
Otho apud Tacitum 405.1.c
Ouidius 47.1.a.b.105.1.c.116.2.d.133.2.a.151.1.c.180.1.a.b.181.1.c.185.2.a.191.2.c.199.1.c.106.1.& 2.c.164.1.a.177.1.d.185.1.e.192.1.& 2.a. 397.2.b. 400.1.b. 414.2.d. 391.2.a.304.331.1.c.366.1.a.375.2.c.548.1.b.555.1.c. illuſtratus.187.1.b.emendatus 184.1.b

P

Pacatus 600.1.a
Pacuuij fabula 116.2.c
Pæanius.531.2.b.635.2.a.639.1.b.647.2.c.660.1.a.661.2.a.678.2.a.apud Eutropium 253.2.b.659.1.a
Palladius 73.2.b.273.1.a.306.1.b
Pandectæ. Piſ. 2. a.83. 2.b. Florent. 4.2.d.157.1.a
Papinianus 130.2.d.190.2.b
Paralipomenon cap.xix.168.1.d
S.Paulus Apoſt. 5.2.b.166.2.b.197.1.a.309.2.b.631.1.c
Paulus Ægineta 111.1.c.282.1.c.d
Paulus Æmilius 545.1.b
Paulus Oroſius 212.2.d.vide Oroſius
Paulus Silentiarius illuſtratus 288.1.d
Paulus Diaconus 503.2 b.d.515.2.a.639.1.b. emendatus
Paulus IC. 16.1.b.75.2.a.135.2.a.328.1.b.438.1.c.451.2.b.657.2.a
Pauſanias. 49.2.c.104.1.b.218.1.d. 219.2.a.236.2.a.229.1.c.248.1.a.266.2.c.285.1.a.288.2.c.366.1.b. 367.2.a.388.1.a.401.2.c.407.1.b.476.1.c.554.1.c 567.2.b.587.1.a.illuſtratus 366.1.b
Perſius. 68.1.b.72.2.c.159.1.a.270.1.d.276.2.d.277.1.d.289.1.c.294.2.c.328.1.d.402.1.a.416.1.b.481.1.a.548.2.b. 666.2.a. eius vitæ author 26.2.c
Petronius Arbiter 29.2.b. 49.1.b. 59.2.b.70.1.a.131.2.c.153.1.b.290.2 b.293.1.a.303.2.b. 309.1.a.377.2.b.451.2.b.d.481.2.c.580.1.c. 692.1.a. emendatus. 273.1.d. illuſtratus 269.1.b
Phalaris 412.2.a
Pherecrates comicus 80.1.a
Philo Iud. 120.2 a.144.2.c.237.1.c.246.1.c.273.1.b.282.2.d.322.2.c.323.1.c.384.1.a.387.1.& 2.a.424.2.a.433.1.& 2.b.436.2.b.c.439.1.a. 445.2.b. 447.1. a. b. 448.1.a. 455.2.b.460.2.b. 468.1.d. 472.1.a.474.1.a.476.2.c.630.1.a.illuſtratus.226.1.b.270.2.b.emendatus 245.a
Philoſtratus 49. 2.b.110. 2.d.247.2. b.151.2.c.176.1.d.285.2.a.289.2.a.292.2.c.316.2.a.317.2.b.383.1.a.420.1.b.471.2.b.493.2.b.517.1.a.526.1.a.545.1.b.548.1.c.552.1.b.& 2.a. 553.1.a. 554.1.a. 583.1.a. 585.1.c.594.2.b.607.1.b 619.2.a. 645.2.b. 662.1.a. 678.1.a.683.2.c. 688.1.b. 689.1.b. 690.1.a. 691.2.a. explicatus. 574.1.a. 585.1.c.688.1.a.b. illuſtratus 537.1.b
Photius 299.2.b
Phurnutus 77.2.a
Pindarus. 312.1.b. 547.2.b. eius ſcholiaſtes 104.1.a
Plato 64.1.b.90.1.a.96.1.a.110.2.b.118.1.b.168.1.b.232.1.d.254.1.c.264.1.a.289.2.a.311.1.a.487.2.b.c.674.1.a.731.2.b
Plautus 8.1.c. 14.2.c. 37.2.b.61.2.c.74.2.b.112.1.c.134.2.b.175. .c 197.1.a.225.1.b.209.1.a.217.2.b.260.1.a.261.2.b.278.2. b.300.1.c.308.1.d.314.1. a.335. 1.d. 427.1.a. 475. 2.b.482.2.a.655.1.c.735.1 a
Plinius. 11.a.19. 2.b.23.1.a.38.2.a.40.1.a.42.1.b.51.1.b.53.1.b.67.1.b.68.2.a.69.1.c.71.1.d.72.1.c.& 2.a.73.2.d.77.1.a.82.1.b.86.2.c.89.1.& 2.b.92.2.b.98.1.a.110.1.& 2.d.111.1.c.115.2.c. 119.1.b. 130.1.1.b. & 2.a.123.1.b.130.2.b.132.1. & 2.d. 153.1.a.c.157.2.b.158.1.b.c.197.2.c. 180.2.b.181.1.a.190.1.b.192.1.b 200.1.b.2.a.b.201.1.a.204.1.b.212.1.d.& 2.b. 216.1.b. 225.1.b. 233.2.a.235.2.d.236.1.a.239.2.c.240.1.a. 229.2.b. 246.1.a. & 2.c. 255.1.a.c.264.2.c.265.1.d.269.1.& 2.c.272.1.c.d & 2.d.274.1.a c. & 2.c.277.1.c.279.1.b.282.2.d.287.2.b.290.1.a.298.1.b.304.1.c.305.2.c.319.1.& 2.b.331.1.b.335.2.c.352.1.a 356.1.b.358.2.b. 367.2.b. 381.1.c. 384.2.a. 385.2 a.392.1.b.399.1.a. 402.2.a. 420.1.d. 431.2.a. 438.2.c.446.1.b 477.2.a.499.1.b. 504.2.b.540.2.b.546.1. & 2.c.550.1.a.a.551.2.c.556.2.b.557.2.a.563.2.a.578.2.a. 580.1.a 592.1.& 2.c.629.2.b.631.1.b. 634.2.b.637.2.a.647.1.b.c.652.1.c. 664.1.b. 665.1.b. 670.2. b.671.1.c.& 2.a. 676.2 a. 681.2.a.687. 2.a. 730. 2. b.c.731.1.c.d.734.2.a.emendatus.200.2.a. 305.2.c.notatus.415.1.c. & 2.b.explicatus 671.1.c
Plutarchus. 5.1.d. & 2.a.c. 7.1.c. 8.2.d.10.1.b.c & 2.b.11.1.b.c.& 2.b.12. 2.a. 13.1.b.d. & 2.b.14.1.b.15.2.b.18.1.b.& 2.a. 22.2.b.23.1.d. & 2.a.b.24.1.a.b.27 2.b.28.2.b.29.1.a. 31.1.e.38.1.a.& 2.c. 40.1.b.41.1.c.45.1.c.d.46.2.a.b.47.1.d.48.2.b.c.49.1.c.& 2.b.54.1.d.56.1.c.58.2.a.68.2.c.70.1.a.77.2.c.78.2.a.79.2.c.80.1.c.81.1.a. 83.2.a.88.1.a.89.1.b.90.1.b.92.1.d. 93.2.b.c.94.1.a.95.1.a.97.1.a.98.1.b.

101.1.b. 107.1.a. 108.1.b. 112.2.a.c. 113.1.a. c.& 2.b. 114.1.a. 115.1.a. 117.1.c.119.2.c.120. 2.b. 121.1.a.127.2.b.137.2.b.139.2.b.150.151. 2.a.160.2.c.162.2.c.166.1.a.168.2.a.169.1.b. 174.1.b.175.1.c.d.185.1.b.196.2.c.d.200.2.c. 212.1 b.219.1.c. 236.1.& 2.d. 237.1.b. & 2.c. 242.1.c. 249.2.a. 251.2.b. 257.2.a. 265.1.b. 268.1.c. 269.1.c. 275.1.e. 283.2.c. 291.1.d. 292.1.d. 298.1.a. 303 2.a. 306.1.a. 307.2.a. 309.1.c.310.1.b.352.2.a.364.2.a.367.1.c.368. 1.b.371.1.a.373.1.b. 381.1 b. 398.1.c.399.2.a. 402.2.a.403.2.c.407.1.a. 408.2.b.417.1.b. 419.1.a. 420.1.b. 422.2.b. 434.2.a. 435.1.b. 438.1.b.450.1.a. 454.1.b. 456.2.b. 460.2.a. 525.1.c.d.540.1.b.547.2.b. 554.2.a.561.2.a. 562.1.a. 563.1.b. 569.1.a. 577.1.a. 581.a.591. 2.b.595.1.c.596.1.b. 598.2.a. 695.2.c. 600. 1.a.b.601.1.a.602.2.a.603.1.&.2.a.604.2.b. 605.1.& 2.a.b.606.1.c.607.1.a.608.2.a.615. 1.b.617.1.a.628.2.a. 631.1.c.643.2.c.6 4.1.c. 655.1.b.675.2.a.683.1.c. 727.1.c.explicatus. 98.1.c. 562.1.a. 603.a. 615.1.d. 617.1.a. illuſtratus. 5.2.b. 46.2.a. 83.2.a.236.2.c.249 2. b.emendatus. 5.2.b. 45.1.c.98.1.c.2.112.2.c. 289.1.& 2.a.3 8.1.c.562.1.a.615.1.d.notatus. 4.2.b.5.2.b.10.2.b.17.1.d.eius interpretes notati 288.2.d.80.1.d

Poeta vetus Græcus 80.1.b

Polemo 280.1.a

Politianus 47.2.e.54.1.b.479.1.b

Pollux. 8.2.d.262.1.a.& 2.d.264.1.a.284.1.e. 285.1.a.299.2.a.416.1.b.482.1.a.554.2.a.603. 1.c. emendatus 262.2.a.vide Iul.Poll.

Polybius. 22.1.b.30.1.d.34.1.b.38.1.d.66.2.c. d.69.1.b.71.1.c.88.1.b.91.1.c.93 1.c.98.2.b. 115.2.c.116.1.a.b.121.2.b.132.1.c.138.1.a.144. 2.b. 161.1.a. 165.1.a.167.1.c.& 2.b.199.2.c. 234.2.d 256.2.b.257.2.a.303.1.b.& 2.a.b.322. 1.c.327.2.a.337.2.c.411.2.b.434.2.b.444.2.a. 477.1 c.506.2.a.511.1.b.540.1.b.597.2.a.638. 1.b.631.1.a.635.1.a. 674.1.a. 738.2.e. illuſtratus 116.1.a.b.88.1.b

Polyænus 158.1.d.169.1.b.291.2.c.730.2.e

Porphyrius 10.1.c.301.1.c.445.1.c.513 2.b

Portius Latro apud Senecam 91.2.b

Poſidonius 74.2.d

Priſcianus 18.1.c 34.2.b.236.2.a.300.1.c.&2.b. 605.2.b.729.2.c.734.2.c.emẽdatus 527.1.b

Procopius 73.1.a.407.1.b.450.1.c.511.2.b. 559.2.c

Propertius 248.2.b.259.2.a.261.2.b.276.2. c.288.1.a.365.1.a.381.2.c.391.1.a.401.2.b. 712.2.d

Proſper 510.1.b

Prudentius 113.1.c.221.2.c.249.1.a.252. 2.a

Ptolemæus Hephæſtionis filius 279.2.b. 530.2.a

Ptolemæus 123.1.a.255.2.b.570.1.a

Q

QVintilianus. 53.1.a.106.2.a.141.1.a.202. 1.d.213.2.a. 219.1.c. 232.1.d. 284.1.d. 293.2.b.c.296.1.c. 298.1.c. 302.1.b. 355. 2.c. 399.1.a. 477.2.c.580.1.c.585.2.b. 631.2. b.650.1.b.674.2.b.712.2.e. 739.1.d. laudatus.171.1.b.explicatus.466.1.c.notatus. 10

R

RAbbi Iona 478.2.a

Radeuicus 518.d.582.1.c

S

SAluſtius 23.1.d. 24.1.a.197.1.a.280.2.a. 355.1.c.364.2.b.631.2.a.

Salomonis prouerb. 73.2.b.292.1.e

Samuel 141.2.b

Scipio Africanus orat.in P.Sulpitiũ 76.1.a

Scribonius 130.1.b.452.2.a.490.2.a

Seianus apud Tacitum 250.1.a.401.1.a

Seneca. 12.1.d.18.1.a.62.1.b.69.1.c.74.1.b.d. 77.1.a 80.1.d.93.1.c.100.1 b.& 2.a.112.120. 1.b.122.2.c.131.2.b.137.1.b.144.2.b.153.1.c.156 1.e.c. & 2.c.d.157.1.a.158.1.d.159.1.a.165.1. b.177.1.e. 178.2.a. 179.1.a. 183.2.c. 193.2.a. 194.1.b.& 2.a.215.1.a.231.2.c.333.1.a.& 2.d. 239.2.c.252.2.c.254.2.a.259.1.b.270.1.a.271. 1.a.274.2.a.275.1.d.276.1.a.277.1.b.290.2.b. 292.2.c.295.2.b. 296.2.b. 298.2.b.299.2.a. 303.2.a.307.1.b.308.2.b.311.1.c.317.1.d.318.1. c.322.2.d.326.1.b. & 2.a.b. 363.2.d.384.2.a. 398.1.b.& 2.c.401.1.c.420.2.d.426.2.b.443. 2.c.448.2.a.451.1.a.454.2.b.455.1.b. 476.2. b.477.1.b.&2.c.515.2.c.554.2.b.570.2.a.580. 1.c.631.1.a.632.2.b.639. 1.a.558.1.b.664.2.a. 667.1.b.691.1.b. illuſtratus. 41.1.c. 44.2.b. 225.1.d.emendatus. 18.2.b.72.2.b.526.1 b. c.explicatus 317.1.d.537.1.a.538.1.a.b.

Seruius 58.2.d 71.2 b.121.1.b.129.1.b.130.2. c.144.1.b. 180.1.a. 207.1.c.259.2.c.260.1.c. 264.1.c.265.2.c.300.2.c.318.1.d.325.1.b. 359. 2.a.367.1.c.435.1.b.507.1.d. 523 2.c.580.2.a. 591.1.a.590.1.b.

Seuerus Sulpitius 27.1.a

Seuerus Samonicus 282.1.b

Sextus Empiricus 728.1.e.732.1.&2.c

Sextus Victor 650.1.c.659.2.a.664.2.c.728. 1.a.

Sibyllina oracula 464.2.c.588.2.c.

Sidonius Apollinaris 19.a.78.2.a.170.1.d. 281.1.b.313.1 d.322.1.e.418.1.c.481.1.b.653.2. c.673.2.c.674.1.a. explicatus. 414.1.a b.

Siluius Italicus 609.1.a

Simonides 110.2.d

Simplicius 223.2.c.224.1.a.326.1.b

Siſenna 411.2.c

Q.Smyrnæus explicatus 330.2.a

Socrates 80.1. 2. 141. 2. b. 178. 2. b. 182.1.c

Socra-

Socrates ſcholaſticus 156.2.b

Solinus 18.1.c.110.2.d.219.1.a.172.2.c.292.1.b.314.1.a.413.1.c. 415.2.a. explicatus 385.2. c

Sophia Sirach 272.2.a

Sophocles 6.2.a.8.1.c.549.a emendatus 624.a eius ſcholiaſtes 465.1.b.c

Soſipater Cariſius 127.2.b. 296.2.d. 333.1.c

Sozomenus 229.1.b.328.2.a.367.2.a.435.2.a.b.518.1.b

Spartianus 61.2 b.72.1.a.133.1.a.189.1.c.200.2.d.306.1.a. 351.2.a.421.1.b. 440.2.a. 695.2.b.625.2.a.650.2.b

Statius 178.2.c.205.2.b.206.1.d. & 2.b.207.2.a. 250.2.c.267.1.b. 292.1.c. 293.1.a.323.2.b.389.1.b.428.1.b. 438.2.b. 443.1.b.546.2.c.564.2.c.567.1.b.673.1 & 2.b.677.1.d.692.1.a illuſtratus 335.2.a.b. emendatus 207.2.a.b. explicatus 206.1.d.e.& 2.a.b

Stephanus 11.1.a

Strabo 11.1.a.13.1.e.50.1.a.51.1.b.75.1.c.83.1.b.85.1.a. 128.1.a. 147.2.a. 152.2.a. 153.1.a.b.155.1.c.& 2.a.160.1.c.& 2.a.161.2.c.162.1.b.179.2.b. 182.2.d. 183.1. d. 184.2.c. 228.2.a.248.1.a.254.1.a.302.1 b.303.2.a.312.1.b.322.1.c.324.2.c.330.1.a.331.2.b.338.352.1.a. 353.2.a.387.1.a.401.2.b. 402.2.a. 408.2.b.417.1.c.529.2.a.545.1.b.597.1.a.600.1.c.648.2.a.728.2.c. 734. 2.a. 452. 2.d. emendatus 153.1.b

Suidas 4.1.c.153.2.b.182.1 c.210.2.a.226.1.a 277.2.c 282.2.b.287.1.a 291 2.d.295.1.& 2.b.303.2.c.319.c 401.2.d. 408.1.d.418.2. a.c 469.2.b.520.1.a. 546.2.a.b. 556.1.d. & 2.c.562.1.a.566.2.b.650.1.c.659.2.a.728.2 c.733.2.b.736.1.d

Sulpicius Seuerus 248.2.b.465.2.a

Symmachus 169.2.c.200.1.c.230 2.b.238.2.d.239.2.a. 282.1.b.518. 1.b. emendatus 178.2.c

Syneſius 184.2.c.291.1.b.518.1.a

T

TAcitus 9.2.d.12.1.d.62.2.a.c.63.1.a.64.1.b.67.1.b.73.1.d.79.1.c. 89.2.b. 93.1.c.101.1.d.& 2.b.102.1.c.104.2.c.116.2.a.123.1.b.127.1.d.133.2 a. 138.2.b. 144.1.c. 152.1.b.c.165.1.d.165.2.c.171.2.b.172.1.a. 160.2.c 177.1.a.179.1.b.181.1.b. 191 2.d.192.1.d.193.1.c.203.2.c.204.1.a.206.2.e.212.1.a.216.2.c.218.2.d.219.1 a.220.1.b. 221.2.d.223.1. & 2.d.224.1.a.& 2.b.229.2 c.d.230.1.b.234.2.c.240.2.c.241.2.b.243.1.a. 249.1.b. 250.1.a.251.1.a.252.1.c.& 2.b.c.253.1.a. 254.2.b.265.2.c.286.1.e.321.2.a.324.1.a.325.1.c.327.2.b.329.1.d.332.2.d.334.1.b.c.d.335.1.b.c.e.341.2.b. 353.2.a. 359.2.a. 361.2.b. 364.2.a.368.2.b.372.2.d 375.1.a.376.1.b.377.1.b.380.1.a.c.& 2.b.381.1.a. 384.1.& 2.b.c. 385.1.a.386.2.a.387.1.a. 388.1.c. & 2. a.c.389.2.b.390.1.a.b.392.1.b.394.1.& 2.a.395.2.a.b.c.397. 2.a. b.398.2.c. 399.1. & 2.a.401.1.a.402.1.c.403.1.b.404.1.a.b.405.1.a. 406.1.a.407.2.a. 409.1.a. 410.1.& 2.b. 411.1.a.& 2.b.c.413.1.a.c. 415.1.a. 416.2.c. 417.1.a.b.418.2.c.419.2.a.421.2.b. 422.1.a.426.1.a.b.428.1.a.430.1. & 2.a. 431.1.a b. 432.1.a.& 2 b. 441.1 b. 444.2.a. 471.2.b. 473.1.a.487.a. 488.1.a. 492.1.b. 496.1.c.502.1.b.503.1.a.c. 508.2.a. 512.515.1.b. 516.2 b.522.1.a.523.2.c.524.1.a. & 2.b. 527.1.c. 529.1.c.536.2.b.537.1 a.& 1.b.539.1.a. 545.1. & 2.c.546.2.b.547.2.a. 548.1.a. 549.2.b.550.1.a.552.1.a.553.1.a.558.1.a.559.1.d. 565.2.a. 568.1.a.b.571.1.b.& 2.a.572.1.a.& 2.b.573.1.a.577.1.a.583.1.a.584.2.b.588.2.b.589.1.& 2.a.593.2.b.595.2.b.596.2.a.600.2.a.606.1.b.& 2.a.607.1.b.611.2.a.613.1.a. 615.1.d.& 2.b.617.2.a.620.2.a.625.1.a.633.2.a.637.2.a.640.1.a.b.644.2.a.645.1.a.646.1.& 2.b.647.1.c.& 2.a.648.1.a. 661.2.b. 668.2.a.b.670.2.a.673.1.a.679.1.d. explicatus 267.1.c.589.1.a.b.c.606.b.a emendatus 329.1.d 571.1.& 2.a

Tatianus 614.1.a

Teles 299.1.b

Terentius 34.2.a.39.1.b. 61.2.c.147.2.b.155.1.a.276.2.a.287.2.c.326.1.c

Tertullianus 42.1.a. 69.1.c. 141.1.b.144.1.b.155.2.a.181.2.c.183.1.c.191.1.d.194.1. & 2.c.239.1.a.c. 275.1.& 2.b. 273.2.d. 305.1.b.3 7.2.c.31.1.a.c. 383.2.c. 437.2.c. 438.2.e.445.2 a. 469.1.c.& 2.b. 496.2 b. 506.2.c.513.2.b.558.2.a.621.2.b.685.1.c.& 2.b.694.2.a. illuſtratus 258.2.b. 263.2.a. 183.1.c. explicatus 453.2.e. 520.2.b. 694.2.a

Themiſtius 231.2.d.232.2.a.266.2.a.277.1 e.303.2.a. 368.1.c. 548.575.2. a. 631.2.a.664.2 c

Theocritus 121.2.a.130.2.a.236.2 b.258.2.c.360.2.b.557.2.a illuſtratus 286.2.e.eius ſcholiaſtes emendatus 121.2.a notatus 361.1.a

Theodoretus 23.1.a.154.2.c.110.2.a.270.2.d.435.2.b.545.2.c

Theodotion 273.2.a

Theophilus 531.1.c.588.1.c. 635.2.b. 658.2.b

Theophraſtus 187.1.a. 221.2.a.232.2.b.274.2.a.281.1.b.283.2.b 330.2.c.332.1.a.c.436.1.b.523.1.d.560.1.a.591.2.a.642.2.b. illuſtratus 332.1.a

Thucydides 76.b.125.2.b.359.1.b.477.1.b.& 2.a

Tibullus 158.2.a.165.1.d.331.1.b.682.2.b
Titius apud Macrobium 657.1.b
Trebellius Pollio 71.2.d. 283.1.c. 284.1.a

V

Valerius Maximus 12.2.b.37.1.b.75.1.d.& 2.d.109.2.a.127.1.b.141.1.d. 144.2.b.159.1.a. 167.1.b.168.1.d.& 2.b.169.2.a.176.1.c.221.1.b. 225.1.a.284.2.b.287.1.c.298.2.a. 308.2.d.315.1.c.318.1.c.& 2.a.319.1.c.378.2.a.384.2.a.385.2.b.c.400.2.a.402.2.c.468.1.c.488.2.a.520.2.a. 593.1.a. 730.1.e. emendatus. 210.1.b.illuſtratus. 104.1.b
Varro 47.1.b.72.1.c.77.1.b.81.1.b.115.1.a.130.1.b.142.2.b.149.2.d.181.2.d.186.2.b.207.1.c.225.1.d.229.1.b.250.1.c.264.2.c. 265.1.c. 284.1.d.288.2.a. 292. 1.a.301.2.c.324.1.b. 330.1.a.349 1.2.413.1.d.616.1.a.729.2.b
Vegetius 158.1.b.413.2.b 466.1.b. 511.2.b
Velius Longus 61.2.a. 300.2.b.
Velleius Paterculus 4.2.b.5.1. b.6.1.d.7.2.a. 11.1.c.13.2.d.14.1.d.33.2.a.c.40.1.b.53.1.a.71.2.c.97.2.a.130.2.b.127.1.b.128.1.b.134.2.a. 135.1.c.136.1.c.137.1.b.139.1.a.& 2.c.148.2.a. 156.1.c.158.2.b.c. 159.1.c.164.1.b.165.2.d. 187.1.& 2.b.227.1.d.232.2.c.252.1.c.317.1.a 325.2.a.340.1.& 2.b.347.2.b.349.2.b.361.1.b.362.2.a.363.2.a.365.1.& 2.a.369.1.b.370.1.a.371.2.a.372.1.c.405.2.c.425.2.b.426.2.a.488.2.b.505.1.b.511.2.b.519.1.a. 631.1.b.678.2.c. illuſtratus. 274.1.c.340.1.b
Victor Vticenſis 92.2.c. 117.2.d
Virgilius 38.1.d.81.2.b.116.2.b. 175.2.c. 217.1.b.556.1.b.567.2.a.634.2.c.674.1.b.illuſtratus. 207.1.c.
Vitruuius 72.2.b.73.2.d.98.2.b.103.2.d. 230.1.b.281.1.b. 309.1.a. 418.1.c.481.2.c.509.1.b. 729.1.c
Vlpianus I.C. 167.1.c. 184.1.e.310.2.c. 406.1.b.509.1.e.612.1.a.675.1.b.689.2.a. emendatus. 191.2.b
Vopiſcus 30.2.e.310.1.c.376.1.a.560.2.d. 571.2.b.631.2.b.664.2.a.678.1.d
Volcatius Gallicanus 161.1.a.382.1.d.

X

Xenophon 50.2.a.68.1.c.87.2.b.180.1.a. 230.2.c.618.2.c
Xiphilinus. 587.1.c. 98.1.b. 131.1.a. 403.2.d. 439.1.b.458.2.c.472.1.b.516.1.b.530.1.a.557.2.c.563.1.c.580.2.c.588.1.b. 602.1.b.633.1.a.642.2.c.653.2.b.658.2.b 666.1.a. 672.2.a. 674.2.c. emendatus. 602.2.c. explicatus. 685.2.a. eius interpretes notati 168.b.a

Z

Zonaras. 28.2.b.40.1.b. 69.2.d. 165.2.d. 196.1.b.230.1.b. 307.2.b. 314.2.a. 317.1.c. 485.1.a. 589.2.b.610.2.a.b.632.1.b.635.2.a. 664.2.c. 668.1.a. 671.1.a.685.1.a. notatus. 588.1.b.332.1.e. emendatus 131.1.a
Zoſimus 88.2.a.308.1.c.518.2.b

FINIS.

Vix Primipilares extat p. 514. nu. 27.
et p. 528 10.
p. 536.